B. PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI OSTIENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

Tomus Tertius, Opusculorum.

OPVSCVLVM PRIMVM.

De Fide Catholica, ad Ambrosium.

ARGVMENTVM.

De Trinitatis essentia, hoc est, de distinctione personarum, & vnitate substantiæ; & de vera Christi humanitate, & diuinitate; de Spiritus sancti processione; de B Virginis incorrupta virginitate; & denique de totius orrhodoxæ Fidei mysteriis luculenter disserit: quid credendum sit à fidelibus, quid sentiendum iuxta vniuersalis Ecclesię traditionem, & sanctorum Patrum sententias, demonstrans.

Sanctæ spei dilecto filio Ambrosio, Petrus peccator monachus, orthodoxæ Fidei veritatem.

EXIGIS, fili charissime, vt aliquid tibi de catholica Fide conscribam: & vel pauca eorum, quæ à Patribus diffusius explicantur, succinctè percurram. Speras enim te, sicut perhibes, efficacius instrui, & hoc memoriæ tuæ tenacius inculcari, si quod in antiquorum Doctorum vulgatum est paginis, nunc ex ore nostro, velut ex domestico proferatur armatio. Licet enim ex vna prodeat tunna, quod miscetur; magis tamẽ delectat manus vernacula quâ præbetur. Et sæpè plus eorum nobis medicaměta proficiunt qui nostri languoris incommodum per assiduæ familiaritatis contubernium recognoscunt. Nam quia mihi notissimus es per vnanimem fraternæ dilectionis affectum, confidis, me illic potissimum malagma salutis apponere, vbi fidei tuæ neruos à certitudinis robore, vbi fidei tuæ neruos à certitudinis robore nouerim paulo debilius vacillare. Et hoc irreprehensibiliter agis, vt quasi fundamentum Fidei inter ipsa nouæ conuersionis tuæ

A rudimenta constituas, in quo securi operis, tamquam spiritualis ædificij machina, numquam lapsura consurgat. Laudanda certè petitio: & quod exigitur, non otiosum; sed apprimè est necessarium. Proinde sancta tuæ deuotionis instantia, quia rem flagitat iustam, non meretur in sua petitione repulsam. Sine Fide quippe nec in Christo viuere, nec Deo possumus vlla penitus operatione placere. Quod & Apostolica, simul & Prophetica testatur auctoritas. Nam Apostoli vox est: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Per Prophetam Fidei necessitas, & præstantia. Heb. 11.

B vero dicitur: *Iustus autem ex fide viuit: quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ.* Habac. 2. & Heb. 10.

Igitur secundum vtramque sententiam, placere Deo non possumus, nisi rectam veræ fidei regulam teneamus. Fides est origo virtutum, fides bonorum operum fundamentum, fides est totius humanæ salutis exordium. Per cuius semitæ lineam quisquis cautè nõ graditur, erroris laqueo, necesse est, capiatur. Quapropter si quispiam videatur arripere boni operis institutum, tamen

absqoe recta fide, nullo modo potest ad filiorum A Dei pertinere consortium: Et qui non nouit ambulare per fidem, nequaquam pertingere valebit ad speciem: atque, vt breui cuncta cõcludam, sine recta fide quis nec iustificationis consequitur gratiam, nec vitam promeretur æternam. Iam igitur ad viuum rei, atq; ad propositæ materiæ centrum, ipso duce, de quo loquimur, accedamus.

CAPVT I.

Quæ credenda sint.

IN primis ergo quicumque verus, atque perfectus vult esse Catholicus, credat necesse est, in Deum Patrem omnipotentem, cunctorum visibilium, atque inuisibilium conditorem. Credat & in Filium eius vnigenitum, Verbum scilicet, virtutem, atque sapientiam, per quem creata sunt vni- B uersa: Qui non creatus, sed ante sæcula genitus; verus Deus per omnia, sicut Pater, & vnius cum Patre substantiæ, quãuis alterius sit personæ. Nec posterior tempore, vel inferior dignitate, vel impotentior est virtute: sed omnino tantus est genitus, quantus & ille, qui genuit. Et quamquam genitus à Patre Filius asseratur, nullum tamẽ ei, sicut nec Patri tempus adscribitur. Nam qui Patrem confitentur æternum, necessarium est, vt & Filium ei perhibeat coæternum. Nimirũ * qui Pater ante sæcula semper extitit, absque vllo prorsus initio, & Filium semper habuit. Neque enim esse Pater æternaliter potuisset, si Filium æternaliter non haberet. Credat & in Spiritum sanctum, verum vtique Deum, ex Patre, simul ac Filio procedentem: C & vtriqoe substantia, potentia, voluntate, atque æternitate semper æqualem. Qui profecto non de Patre procedit in Filium, & de Filio procedit ad sanctificandam creaturam, sicut quidam impiè, ac pestilenter intelligunt; sed simul ab vtroque procedit. Pater enim talem genuit Filium, vt quemadmodum de se, ita quoque de illo procedat Spiritus veritatis.

Mysterium sanctis. Trinitatis explicatur.

Personarum coæqualitas.

* quia

Spiritus S. processio.

Constanter itaque, fili charissime, ac firmiter crede, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, vnum esse solum, & verũ Deum, omnipotentem, æternum, incommutabilem, impassibilem. Sola est enim incommutabilis, & absq; vlla prorsus varietatis alternitate substantia, vel essentia, quæ Deus D est. Cui profecto ipsum esse, vnde essentia vocabulum trahit, permaximè, ac verissimè competit. Cui scilicet summæ, ac singulari substantiæ nomen illud propriè, ac singulariter congruit, quod Græci dicũt, *ου*: Latinè dicitur, est. Vnde & Apostolus ait: *Non est in illo est, & non: sed est in illo, est*. Ipse quoque Dominus ad Moysen: *Ego*, inquit, *sum, qui sum*. Et; *Sic dices filiis Israel: qui est, misit me ad vos*. Quãobrem dum vnam, simplicem, atque inuisibilem Dei substantiam dicimus, Trinitatem vero in vocabulis discernamus, vnumque confiteamur Deũ Patrem & Filium, & Spiritum sanctum, omnino sciendum est: quia & quique singulus horum Deus, & simul omnes vnus est Deus. Singulus E quisque horum plena, & perfecta, & æterna substantia: & simul omnes æque simplex, & vna substantia. Vnde non est maius aliquid, vel plenius Pater, & Filius, vel Spiritus sanctus simul dicti, quã cum dicitur vna quælibet ex eadem sancta Trinitate persona. Omnipotens enim Deus per immensitatem naturæ suæ, totam creaturam suam & implet, & continet: atque ideo totum, quidquid est, implet Pater, totum Filius, totum Spiritus sanctus: quia Pater, & Filius, & Spiritus sanctus naturaliter vnus est Deus.

2. Cor. 1.

Exod. 3.

Error aliquorum in Litaniis recitandis.

Quo circa, fili mi, cum Litaniis, vel orationibus te cõtingit insistere, noli facere, quod quidam sim- A plices magis ignoranter, quàm infideliter faciunt, vt nomen Patris, vel Filij, vel Spiritus sancti, semel inuoces: nomen vero sanctæ Trinitatis tamquam plus aliquid, & ad maiorem reuerẽtiam sæpius iteres: vt sicut plus est multitudo Sanctorum, quã vnus sit Sanctus, ita, quod absit, maius aliquid sit Trinitas tota quam eiusdẽ sanctæ Trinitatis vna persona. Quod itaq; fidelium pietas abijcit, & orthodoxæ Fidei regula non admittit. Absq; vlla nimirum dubietate credendum est, quòd Pater plenus, & perfectus est Deus: Filius plenus & perfectus est Deus, Spiritus S. plenus, & perfectus est Deus. Non tamen tres Dij, Pater, & Filius, & Spiritus S. sed vnus est Deus plenus, atque perfectus. Nec aliquid maius significant tres simul dicti, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: quàm quilibet vnus, siue Pater, siue Filius, siue Spiritus S. singulariter nominetur: Eadem quippe magnitudo est in vnaquaque persona singulariter dicta, quæ est in tota Trinitate communiter nominata, alioquin cum inter dicatur, Pater Deus, Filius Deus, Spiritus S. Deus, singulus horum imperfectus esset Deus: si plenior Deus in tribus, quam in vna videretur esse persona. Sed absit hoc à pietate fidelium, qui simplici naturæ diuinitatis maius, vel minus aliquid non adscribunt.

In veneranda Trinitate personarum quid fugiendum.

Coæternitas personarũ.

Cùm itaque tantus solus sit Pater, vel solus Filius, vel solus Spiritus S. quantus est simul Pater, & Filius; & Spiritus S. nullo modo triplex dicendus est Deus, quia cùm minui nequeat, non est etiam, quo semper eadem illa summæ Trinitatis perfectio crescat. Plenos igitur, atque perfectus Deus, siue Pater singillatim dicatur, siue Filius, siue Spiritus sanctus & plenus, atque perfectus Deus est simul Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: ideoque trinus Deus, non triplex esse dicendus est.

Præterea non est in hac sancta Trinitate gradus temporis, non discretio magnitudinis, non varietas dignitatis. Nihil enim illic est antiquius tempore, nil quod quantitate differat, nil quod honore præcellat: sed tota illa diuinitatis essentia ita simplicis est naturæ, vt exceptis vocabulis quæ proprietatem indicant personarum, quidquid de vna persona potest essentialiter dici, de tribus etiam valeat indifferenter intelligi. Notandum sane, quòd homo non ad vnius personæ, sed ad totius Trinitatis sit creatus imaginem. Vnde non legitur: Faciam ad imaginem meam; sed, *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem nostram*.

Gen. 1.

CAPVT II.

Hæresis Arrij & Sabellij confutatur.

POrro, sicut confundentes Arrium, vnam, eamdemq; totius Trinitatis esse substantiam confitemur: ita nihilominus & impietatem Sabellij declinantes, tres personas inconfusas, & signanter expressas, sub sua cuiusque proprietate distinguimus. Non enim, vt hæretica cõmentatur impietas, ipse Deus Pater, quando vult, Pater est; quando E vult, Filius est, quando vult, Spiritus sanctus est: sed vnaquæque persona, sic quadam ab aliis proprietate distinguitur, vt Pater semper sit Pater, & numquam Filius, vel Spiritus sanctus; Filius autem semper sit Filius, & numquam sit Pater, vel Spiritus S. Spiritus S. verò numquam sit Pater, vel Filius, sed semper Spiritus S. Quãobrem non attendenda est nuda dumtaxat diuersitas nominum, sed subtiliter distinguenda proprietas personarum:

Personarum proprietates.

Pater itaque hoc habet proprium, quòd ex omnibus quæcumque sunt, solus est, qui ab alio non est: ac per hoc solus agnoscitur in paternitatis esse persona, non solus est in deitatis essentia. Vni-

genitus verò Dei Filius hoc proprium habet, quòd solus ex solo, id est, à Patre consubstantialiter, & coëssentialiter solus est genitus: & hæc Filij proprietas est. Spiritus autem sancti proprium est, quod simul à Patre procedit, & Filio, & est vtriusque Spiritus consubstantialis vtique, & coæternus eiusdem immensitatis, & potentiæ, eiusdem voluntatis, inseparabilisque naturæ. Quia nequaquam illis in aliquo minor est, à quibus ipse procedit: sed cum illis simul vt reuera Deus omnipotens colitur, cum illis æqualiter adoratur. Totus enim manet in Patre, totus in Filio; totus procedit à Patre, totus procedit à Filio: In quibus sic manet, vt semper ab vtroque procedat; sic procedit, vt in eis inseparabiliter maneat: Cum quibus scilicet naturalem, & coëssentialem habet & vnitatis plenitudinem, & plenitudinis vnitatem. Et hæc summa illa charitas est, quâ genitus à gignente diligitur, suumque diligit genitorem. Ideòque non amplius quam tria sunt, & essentialiter indiuisa, & tripartitâ proprietate distincta. Vnus diligens eum, qui de illo est: & vnus diligens eum, à quo est: & ipsa dilectio, de

1. Ioan. 4.

qua dicitur: *Quia Deus charitas est.* Et hæc est summa, ineffabilis, & incomprehensibilis Trinitas, non dicam vnius Dei, sed vnus Deus. Nec vnus vertitur, vel mutatur in alterum: sed quod est, sine qualibet mutatione, iugiter permanet illibatum. Ait

Isa. 45.

enim Propheta: *Egredietur de ore meo iustitiæ verbũ, & non reuertetur.* Quid est *non reuertetur?* Ne Sabellianus dicat quia ipse est Pater, qui & Filius est: vel Patripassianus, quando, inquit, vult, Pater est, & quando vult, Filius est, Egressum igitur verbum non reuertitur, quia Pater semper Pater est & Filius semper Filius est.

CAPVT III.

De Sacramento Dominicæ Incarnationis.

CRedimus etiam, quia Dei Filius, quẽ ex propria substantia Deus Pater ante sæcula genuit, verum naturæ nostræ hominem induit, ac de maternis visceribus intemerata virginitate processit.

Christus verus Dei Filius.

Nam qui de Deo Deus, de omnipotente erat omnipotens: non posterior tempore, non inferior maiestate, non certe dissimilis gloria, non diuisus essentia: idem sempiterni Genitoris Vnigenitus sempiternus, natus est de Spiritu sancto, & Virgine Maria. Qui sic assumpsit hominem, vt non permutaret in aliquo deitatem: veram scilicet carnem, & veram sibimet animã substantialiter counijt; vt secundum ipsam humanitatem mortem moriendo destrueret, & diabolum, qui mortis habebat imperium, superaret.

Verus Filius Virginis.

Non enim sic intelligenda est illa generatio singulariter admirabilis, & mirabiliter singularis, vt per nouitatem creationis proprietas ablata sit generis. Virgineo scilicet vtero Spiritus sanctus fœcunditatem contulit, veritas tamen corporis ex maternæ naturæ conditione processit, quã mox rationalis vitæ spiritus animauit. Condemnamus enim Apollinarem, qui non hominis mentem, sed solam sine ratione animam suscepisse perhibet Saluatorem. Dogmatizat enim, quia sufficere potuit sola diuinitas, vt mentem daret, & consilium sapientiæ rationalis infunderet.

Hæresis Apollinaris damnatur.

Quod proculdubio tantumdem est, ac si dicat: Redemptor noster non homo fuit, sed membra dumtaxat humani corporis habuit. Animam scilicet & corpus habent & animalia bruta, sed rationem non habent, quæ mentis est propria.

Sed si detestandi sunt Manichæi, qui eum verum corpus habuisse, quod infimum est in homine, denegant, quanto magis isti condemnandi sunt, qui scilicet hoc eum, quod optimum est in homine,

A

non habuisse confirmant? Absit igitur, vt credamus, quod confinxit temeraria cæcitas, & superba loquacitas. Absit, inquam, Dei filium minus aliquid de humana suscepisse natura, & vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem nobis fuisse dissimilem; quem absque sola peccati macula, quæ naturalis non est his, propter quos assumptus est, confiteamur omnino fuisse conformem. Nam idcirco Dei mediator, & hominum dicitur, quia sicut verus Deus, ita verus est homo habens eamdem cum Patre in diuinitate naturam, & in nullo diuersam humanitatis cum Matre substantiam: habens ex nobis vsque ad mortem iniquitatis nostræ pœnam, habens incommutabilem ex Deo Patre iustitiam,

Christus mediator Dei, & hominum.

1. Cor. 13.

qui crucifixus est ex infirmitate nostra, sed viuit ex virtute sua.

B

Sensit enim participatione humani affectus mortem, quam sponte susceperat: non naturæ suæ potestatem perdens, per quam cuncta viuificat. Ipse scilicet auctor, & opus auctoris, quia ipse se quasi sacerdos sacrificium obtulit: & idem ipse velut hostia suauitatis in Cruce pependit. Salua nimirum proprietate vtriusque naturæ, & in vnam coeunte personam suscepta est à maiestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas; & ad persoluendum conditionis nostræ debitum, naturæ inuiolabili natura est vnita passibilis: vt vnus, idemque mediator Dei, & hominum & mori posset, ex vno, & mori non posset ex altero.

C

CAPVT IV.

Quomodo solus Filius carnem suscepit, & mortem subiuit.

SEd hic tibi, fili, cogitatio fortassis obrepat, quæ velut ex consequentia rationis obijciat: dum Filius, inquiens, vnius cum Patre substantiæ, & inseparabilis credatur esse naturæ, quomodo sine Patre Filius, vel humanitatis potuit induere formam, vel solus passionis tolerauit iniuriam? Quod quia diuinum, & inaccessibile est, quod ex ipsius ineffabilis materiæ manifestis comprehendi nequit indiciis, à catholicis sæpe Doctoribus visibilium rerum declaratur exemplis. Vnde & beatus

D

loquitur August.

August.

Aliud est, inquit, *anima aliud ratio: & tamen in anima est ratio: & vna quidem est anima, sed aliud anima agit, aliud ratio. Nam anima viuit, & ratio sapit, & ad animam pertinet vita, ad rationem pertinet sapientia: & tamen nec anima sine ratione, nec ratio sine anima. Et cum vnum sint, anima sola suscepit vitam, ratio sola suscepit sapientiam. Sic & Pater, & Filius licet vnum sint, & vnus Deus sit, ad solum Christum pertinet caro sicut ad solam rationem pertinet sapientia, licet non recedat ab anima.*

Declaratur exemplo, 1. Animæ.

Ecce iterum aliud præbet exemplum: *In Sole calor, & splendor in vno radio sunt, sed calor exsiccat, splendor illuminat: & cum aliud calor agit, aliud splendor, & tamen ab inuicem nequeunt separari. Sic & Filius suscepit carnem, & non deseruit Patrem.*

2. Solis.

3. Citharæ.

E

In Cithara quoque cum ars, manus, & chorda cooperari non dubitentur, vnus tamen sonus auditur. Ita Pater, & Filius, & Spiritus sanctus simul Christi cooperati sunt humanitatem, sed solus Filius suscepit humanitatem.

Quod si & hoc fortè mouet, quomodo verum Christi corpus fuit, quod salua virginitate, ex maternis visceribus egredi potuit. Quod in promptu est, oculis adhibe, & ex minimis immensa perpende. Solis radius ita specular penetrat, & vt obiecti eius insensibili subtilitate pertranseat, & tamen eius soliditatem aliquatenus non infringat: & talis intrinsecus cernitur, qualis videtur extrinsecus. Itaque cum ingreditur, neque cum egreditur dissi-

Christus natus est salua Mariæ virginitate.

Pat: quia & ingressu, & egressu eius specular integrum perseuerat. Specular itaque non frangit radius Solis, & integritatem Virginis conseruare non potuit nascentis omnipotentia Redemptoris. Nam virginalis integritas sic incorrupta peperit, sicut inuiolata concepit. Verus enim, & plenus Deus est, sicut verus, & plenus homo, qui ex ea natus est. Nullumque est in hac vnitate mendacium, dum inuicem connexa sunt, & humilitas hominis, & sublimitas Deitatis. Sicut enim Deus non minuitur inclinatione, sic homo non consumitur dignitate. Agit enim vtraque natura, quod proprium est, Verbo scilicet operante, quod Verbi est, & carne naturaliter exequente, quod carnis est. Vnum enim horum coruscat miraculis, alterum succumbit iniuriis. Sed nec creatura in diuinitatem versa, nec in creaturam diuinitas est mutata. Ex duabus enim, & in duabus naturis sic mediatoris Dei, & hominum persona consistit, vt postquam Dei Filius factus est homo, nequaquam sicut hæretica blasphemat impietas, vel humanam naturam diuinitatis plenitudo consumeret, vel in humanitatis essentiam diuinitas demigraret. Nam cùm hominem Deus assumpsit, incommutabilis omnino, & impassibilis diuina eius natura permansit. Ex duabus itaque naturis; quoniam vtramque indiuisibiliter conuinit: in duabus autem, quoniam incorruptam vtramque seruauit. Vnigenitus enim Dei Filius perfectam hominis animam, carnemque suscipiens, & consubstantialis est Patri in forma Dei, & consubstantialis est Matri, in forma serui. Nec quia infirmitatis suscepit humanæ consortium, ideo nostrorum particeps factus est delictorum. Assumpsit enim formam serui sine contagione seruili, diuina non minuit, humana prouexit. Assumpta siquidem est de Matre nomini natura, non culpa. Nec propria potuit errata contrahere, qui venit aliena mundare. Sic enim in eo cognoscitur humanæ, atque diuinæ naturæ proprietas indiuidua permanere; vt cùm videamus in eo naturaliter aliud Verbum esse, quam carnem, vnum tamen Dei Filium, & Verbum profiteamur & carnem. Est enim verus Deus & verus homo, Deus videlicet, per id, quod, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*; homo vero per id, quod *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*. Deus per id, quod, *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*: homo per id, quod, *Factus est ex muliere, factus sub lege*. Infantia Paruuli ostenditur in humilitate cunarum, sublimitas Altissimi declaratur in vocibus Angelorum.

In Christo est vna persona ex duabus, & in duabus naturis.

Ioan. 1.

Ibid.

Galat. 4.

B

C

D

CAPVT V.

In Trinitate quomodo distinguantur personæ.

SVper hoc præterea summo negotio disputantem, necesse est, & discretam tenere cautelam, & cautam librare substantiam. Distinguere quippe compellimur in diuinitate personas, cum diuinam non audeamus separare substantiam. Patris enim, & Filij, & Spiritus sancti tres credimus esse personas, cùm vnam tantum simplicem, ac prorsus inseparabilem confiteamur essentiam. E contra vero duas in Christo integras, atque perfectas diuinitatis, & humanitatis perhibemus esse substantias, cùm solam vnam asseramus eum habere personam. Nec fas est dicere, de Patre, & Filio, & Spiritu sancto aliud, cum vna sit omnium, eademque natura; sed alius tantùm, cum non ambigatur in eis personarum esse distantia. In Christo autem non alius, cùm Dei, & hominis vna tantummodo sit persona; sed aliud dici debet, cùm gemina di-

A uersæ substantiæ sit natura. E cõtra Nestorius Episcopus, & Eutiches Archimandrita cum Dioscoro hac inuicem inter se discrepatione compugnant; vt ille Christum purum hominem esse perhibeat, isti vero solam illi naturam diuinitatis adscribant. Quos meritò sancta Ecclesia a liminibus suis curauit excludere, vt soli foris sine multorum pernicie compellantur ad inuicem litigare. Nos autem sic mysterium Dominicæ Incarnationis indubitanter intelligimus, vt quamuis vna veraciter persona Dei credatur, & hominis; non tamen vna sit in eo natura diuinitatis, & carnis. Neque in Christo diuinitas hoc est quod caro, vel caro hoc esse quod diuinitas potuit; sed diuinitatis & humanitatis vtraque natura incommutabilis, & incõfusa in sua nihilominus proprietate permansit. Humanam itaque substantiam, id est, veram carnem, & rationalem animam à Dei Filio confitemur fuisse susceptam in vnitate personæ, non in vnitate naturæ.

Hæresis Nestorij, Eutichetis, & Dioscori improbatur.

Diuina, & humana natura in Christo inconfusæ permanserunt.

Incarnationis ergo Dominicæ Sacramentum sicut in Christo personam non fecit duplicem, sic humanæ naturæ susceptionem sanctæ Trinitati non fecit esse communem, permanente dumtaxat vtriusque proprietate substantiæ, perseuerante nihilominus & indiuidua semper vnitate personæ. Ad personam quippe Filij tantummodo seruilis illa formæ susceptio pertinet, cui tamen nihil diuinæ plenitudinis abstulit, nihil inexhaustæ maiestatis ademit. Hinc est, quod in vno, eodemque Redẽptore nostro & humanæ naturæ veritas claruit, & diuinæ potentiæ incommutabilitas æterna permansit. In Christo igitur naturarum discretionem dicimus, non personæ; in sãcta vero Trinitate personarum confitemur esse distantiam, non naturæ. Quamuis enim vt homo intra vnius corpusculi latuisset angustias, omnium tamen rerum vt Deus, regebat & visibilium, & inuisibilium creaturas. Nec alius est, per quem creata sunt omnia; alius, qui creatus est homo; idem creator, & creatura: idem medicus, & medicina: idem sacerdos, & hostia. Immensitas quippe diuinæ magnitudinis ista est, vt intelligamus eum intra omnia, sed non inclusum; extra omnia, sed non exclusum. Ideo scilicet interior, vt cuncta contineat; ideo exterior, vt omnia incircumscriptæ suæ magnitudinis immensitate concludat. Per id ergo quod exterior est, esse creator ostenditur; per id, quod interior, gubernator, & rector rerum omnium demonstratur.

CAPVT VI.

Quomodo Verbum à Patre generetur.

NOnnulli vero dum diuinæ generationis indagare mysterium cupiunt, corporalium cogitationum phantasmatibus illuduntur: Numquid, inquiunt, omnipotens Deus duxit vxorem, quia genuit prolem? Sed ex nostra possumus infirmitate colligere, quid in arcana diuini operis debeamus profunditate pensare. Priùs enim in architecti corde consilium nascitur, vt futuræ domus ædificium construatur. Cor ergo quod latet consilium generat, vt domus fabrica per diuersa parietum, & angulorum lineamenta consurgat. Consilium ergo quasi filius est cordis humani, quod videlicet & ad cõstruendum ædificium in exteriora prorupit, & nihilominus tamẽ totum in cogitantis corde permansit. Si ergo per consiliũ quasi cordis filium, domus erigitur fabrica, qualẽ putamus Dei Filium, Verbũ videlicet, per quod creata sunt vniuersa? Cùm ergo cor hominis sine matre valeat

E

generare consilium, quanto magis omnipotens Pater de se solo gignere valuit ineffabiliter Verbum? Quod nimirum cùm humana membra suscepit, nequaquam paternæ Deitatis arcana deseruit; & eum velamine est nostræ carnis indutus, virginali vtero receptus est, non inclusus. Et quid hoc mirum de Verbo Dei, cùm & sermo iste, quem carnis lingua depromimus, ita vber sensibus influat, vt eum cor audientium capiat, sed non includat; Nam nisi caperetur, neminem prorsus instrueret; si includeretur, ad alios non veniret.

Multò itaque pleniùs, &, vt ita loquar, ineffabiliùs Dei Filius ad nos per Incarnationis mysterium venit, & nihilominus apud Patrem in diuinitate permansit. Qui veram carnem ex virginalis vteri visceribus induens, sic vtramque voluit vnire naturam, vt idem esset homo verus qui veraciter erat Deus: & idem, qui erat homo, esset proculdubio Deus. Talis enim fuit illa susceptio, quem & Deum hominem faceret, & hominem Deum. Dum ergo formam serui Dei forma suscepit, vtramque Deus, vtramque verus est homo propter acceptum hominem. Quamquam igitur excellentiū quisq; Sanctorum præcipuā à Deo meruerit assequi gratiā, nemo tamen cum Deo in vnā potuit conuenire personā. Sola vero anima, simul & caro Christi cum Verbo, vnus Christus, vnus est Filius. Vtraque B. Apostolus distantiam poneret inter Sanctorum omnium multitudinem, & ipsum Sanctorum, ac totius sanctitatis Auctorem, ait: *Multifariam, multisq; modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quē constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & sæcula.* Sed aliud est, Deum loqui per ora Prophetarum; aliud per ipsum coæternum sibi, & consubstantialem ante sæcula, Verbum. Aliud est enim Verbum in carne; aliud est Verbum caro factum. Aliud est Deus in homine; aliud Deus homo. Aliud est verbi ministerialud magister. Alius fidei dicendus est auctor; alius prædicator. Aliud est præterea Spiritum sanctum per Prophetalem suscipere gratiam, aliud eum habere substantialiter per naturam. Quamuis enim Spiritus in Christum per columbinam descenderit speciem, non tamen eum poterit diuinitas Redemptoris accipere, quoniam secundum diuinitatis essentiam Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, vnus est Deus.

Heb. 1.

Matth. 3.

Constat ergo, quia Spiritum sanctum Christus in anima suscepit humana, non in diuinitate, qua videlicet cum eodem Spiritu sancto vnus est in natura. Igitur æterna diuinitas Filij cum plena humanitate sua, & eadem plena humanitas Filij cum æterna diuinitate sua, vna est in sancta Trinitate persona, & hæc non adoptiua, sed propria; non nuncupatiua, sed coëssentialis, atq; perfecta. Et ipse totus in diuinitate, atque humanitate sua vnigenitus, & verus nei Filius: idemque totus in diuinitate, atque humanitate sua verus est hominis filius, non vtique nuncupatiuus, sicut Hispanica hæresis asserere impia temeritate præsumpsit; perhibens, Dei Filium in diuina natura neum esse verum, in humana nuncupatiuum, vel adoptiuum; vt quasi duæ in Christo videantur esse personæ. Et ipse per diuinitatem verus nei sit Filius, sed in humanitate sit adoptiuus. Cum constet vtique iuxta Catholicæ Fidei regulam, vnigenitū nei Filium in vnitate sui humanam suscepisse naturam, seruata quidē vtriusque proprietate substantiæ, sed indiuisa prorsus, ac simplici permanente vnitate personæ; ideoque nec duo Christi, vel duo suūt Filij. sed neus, & homo, vnus Christus, vnus est singulariter F. lius. Nō enim

Christus est Dei non nuncupatiuus aut adoptiuus.

A localı motu ad B. Virginem Verbi diuinitas venit, sed ineffabili potentiæ suæ mysterio nei Filius & vterum Matris giguendus impleuit, & nihilominus in paternæ diuinitatis vnitate permansit. Veniens ad nos, vt auferret à nobis quod inuenit in nobis: & offerret ipse pro nobis, quod sumpsit ex nobis. Nec enim Verbi diuinitas, vel in partes diuidi, vel à Patre potuit separari: sed vbique totus, vbique perfectus. Ita non deseruit Patrem, cum descendit ad Virginem, sicut non deseruit mundum, cum victor mortis ascendit in cælum. Hinc est quod ait: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis, qui est in cælo.* In terra sane loquitur, & in cælo se esse fatetur, quia cum de cælo descendit, nihilominus in cælo permansit. Et sicut Filius B hominis est, qui de cælo descendisse dicitur, ita Filius nei est, qui corporeus in carne videtur. Ioan. 3.

CAPVT VII.

In Christo diuina & humana natura sese manifestauit.

IN Christo igitur & vnitas est personæ, & duæ sunt inconfusæ semper, atque distincta proprietate naturæ: vna scilicet in eo natura est, quæ ducit originem ex vtero virginali, altera, quæ sine vllo prorsus initio coæterna est neo Patri. Vna qua vagiebat in cunis, altera est, per quam adorabatur à C Magis. Vna qua ætate proficiebat & sapientia, altera, qua nei virtus ipse ac nei est sapientia. Vna, qua post continentiæ quadragesimalis inediam ieiunus esuriit, altera, cui per subiectionis officium protinus Angelica sublimitas ministrauit. Vna, qua dormiebat in naui, & excitatus est à discipulis, altera, qua procellarum tempestatibus imperabat, & ventis. Vna, qua fusis lacrymis mortuum deflebat amicum, altera, qua animam eius reuocat ab inferno, & quatriduanum cadauer incolume resuscitat de sepulchro. Vna est, qua tristatur vsque ad mortem, altera, qua ponendi, & resumendi animam suam habere se perhibet potestatem. Vna, qua tumentia maris, & confragosa volumina fluctus D potuit calcare vestigiis, altera, qua fugiens in Ægyptum, sæuitiam declinauit Herodis. Vna est, qua velut Sol in monte transfiguratus effulsit, altera, per quam recedente visione, sola infirmitatis humanæ forma remansit. Vna præterea illi natura est, per quam ei dicitur: *Filius meus es tu, ego hodie genui te,* altera per quam, alio Propheta testante, dictum est: *Seruus meus es tu, quia in te gloriabor.* Nam secundum aliud est illa vox, qua dicitur: *Ex vtero ante Luciferum genuitte.* & secundum aliud illa: *Paruum est, inquit, vt sis mihi seruus ad suscitandas Tribus Iacob, & fines Israel conuertendos.* Vna igitur est in Christo substantia, vel persona, sed non vna substantia, vel natura. Vt quamquā aliud diuina, aliud substantia sit humana, in Christo tamen nullo modo alius filius hominis, alius credatur esse filius Dei. Ab ipso quippe Dominicæ Incarnationis exordio & Deus in hominem transiit, & homo in Deum; vt & is, qui ex Deo Patre ante sæcula natus est, & verè sit hominis filius, & verè sit homo: & is, qui in fine sæculorum de Virgine natus est, & verè sit Dei filius, & verus sit proculdubio neus.

Matth. 2.
Luc. 2.
1. Cor. 1.
Matth. 4.
Mar. 4.
Ioan. 11.
Matth. 26.
Ioan. 16.
Matth. 14.
Matth. 17.
Matth. 2.
Psal. 2.
Psal. 49.
Psal. 109.
Isa. 49.

Duas ergo natiuitates rectè confitemur in Christo, vnam de Patre sine initio, & sine tempore sempiternam, & coæternam per omnia genitori; alteram de materna substantia sub curriculo temporali. Conuenerunt enim sibimet inuicem

In Christo duplex Natiuitas.

in Christo diuinitas, & humana conditio; vt & Verbum caro fieret, & in Deum caro transiret, quatenus vnus Emmanuel ex vtraque substantia proueniret, qui Dei, & hominum idoneus mediator existeret. In quo videlicet naturalia proprij vigoris intra seruantur, & sublimitas Deitatis, & bumilitas carnis. Non ergo alius, sed vnus idemque duas operationes exercuit, & vtraque operata est forma vel natura cum alterius communione, quod proprium habuit: Diuinitate scilicet communicante operibus carnis, & carne communicante operibus diuinitatis. Idem itaque neus, & homo in vna subsistentia, vel persona, sed gemina vtriusque seruata proprietas substantiæ, permanente natura, vt vtramque videlicet neque diuidat, nec vnitio facta confundat. Verbum enim Verbum est, & non caro: & caro caro est, & non Verbum. Sed vna est operatio carnis, & Verbi, quia & vna est persona Dei, & hominis. Vnde Ioannes: *Quod fuit*, inquit, *ab initio, quod audiuimus, & vidimus, & perspeximus, & manus nostræ tractauerunt in Verbo vitæ.* (1. Ioan. 1.) Cum tamen nisi per Sacramentum vniti hominis, Deum nemo valeat cernere, vel quod impossibilius est, manibus contrectare. Diuinitas enim humanitati sic inseparabiliter est vnita, quod eam postquam in vnitate personæ semel accepit, ab illa postmodum aliquatenus non recessit. Nam Deus homo factus, de maternis visceribus prodiit, Deus homo factus, in Crucis ligno pependit. Sed & idem Deus homo secundum solam carnem in sepulchro iacuit, idem Deus homo secundum solam animam ad inferni profunda descendit. Diuinitas enim, quæ in conceptione vtramque suscepit, in morte quoque ab vtraque se suscepti hominis substantia non abiunxit.

Quis est ergo, per quem factus est mundus? Christus Iesus: sed in forma Dei. Quis est, per quem redemptus est mundus? Christus Iesus: sed in forma serui. Quisnam est derelictus in inferno? Christus Iesus: sed in anima sola. Quis resurrecturus triduo iacuit in sepulchro? Christus Iesus: sed in carne sola. Ergo in his singulis Christus, & in omnibus non duo, sed vnus est Christus. Ergo vnus, idemque gemina vigente natura cōspicitur, & quæ sunt vtriusque substantiæ naturaliter operatur, & quæque substantia cum communione alterius, quod suum erat, agebat, secundum vnicuique videlicet insitam essentialē qualitatem, vel naturalem proprietatem. Sic igitur nos oportet omnia cautè perpendere, quatenus & plena humanitas in Deum credatur assumpta, & plena diuinitas homini intelligatur vnita. Hoc tantummodo vt Deo reddamus, quæ Dei sunt: & homini, quæ sunt hominis.

CAPVT VIII.

Quare Spiritus sanctus natus non dicitur ex columba, in cuius specie apparuit.

QVamobrem cum super huiusmodi themate sæpe quæstio ventiletur, non parua distantia est inter illam susceptionem columbæ, in cuius Spiritus sanctus visus est specie, & tamquam Dei Filius in veritate carnis dignatus est apparere. (Matth. 3. Mar. 1. Ioan. 1.) Quidam namque persuadere conati sunt, Dei Filium non fuisse natum ex fœmina, sicut nec Spiritus sanctus natus est de columba. Non enim, aiunt, columba illa de ouo est nata, cum tamen humanis oculis corporaliter sit conspecta. Quibus nimirum à recte credentibus respondetur: quia illic Spiritum Sanctum apparuisse Ioanni in columbæ spe- (Luc. 3.) cie legimus, vbi & Christum natum fuisse de fœmina reperimus. Et non oportet ex parte Euangelio credere, & ex parte non credere. Quod si credimus Euangelio, Spiritum sanctum in columbæ forma conspectum, credamus quoque necesse est, Redemptorem nostrum de Virgine fuisse progenitum. Quare autem Spiritus sanctus nequaquam natus ex columba, sicut Christus agnoscitur natus esse de fœmina? Hæc est proculdubio causa, quia Spiritus sanctus non venit, vt sua columbas apparitione redimeret: sed vt per hanc speciem spiritualem amorem, & innocentiam visibiliter designaret. Dei vero Filius, qui naturam nostram, & lapsam venit erigere, & inueteratam in vitiis originalibus renouare, hoc debuit naturaliter, & essentialiter in vnitate personæ suscipere, quod venit per passionis, & resurrectionis suæ mysterium liberare.

Nec tamen hoc dicimus, vt solum Redemptorem nostrum carnem assumpsisse veram, Spiritum vero sanctum speciem fateamur induisse phantasticam. Sicut enim non oportuit vt oculos hominum Dei filius falleret, sic omnino non decuit, vt aliquid Spiritus sanctus mendacio simularet. Nimirum, cum sicut ille est veritas, ita nihilominus & iste sit Spiritus veritatis. Vtraque igitur illa corpora, columbinum scilicet, & humanum, ita fuerunt in veritatis essentia, sicut humanis obtutibus sunt conspecta. Sed illa columbæ species, peracto, quod imminebat, vtilitatis ministerio, desijt: corpus vero Dominicum in suscipientis vtrique Verbi stabili semper vnitate permansit. Confiteamur ergo necesse est, verum Deum Emmanuelem ex duabus substantiis inconfusè, atque indiuisibiliter existentem: atque ideo beatam Virginem non modo hominis, sed & Dei asseramus veraciter Genitricem. Naturaliter enim atque carnaliter genuit carnem factum Dei Verbum. Confiteamur etiam Verbum carni secundum substantiam naturaliter congenitum, vnumque esse Christum: sed potius eum ipsa carne simul & anima verum Deum & verè vnicum, & naturalem Dei Filium, ita vt nequaquam præsumamus asserere assumptum hominem coadorari, vel conglorificari Deo Verbo debere: videlicet tanquam alter veneretur in altero. Hoc enim, eo, superadiectam syllabam persuadet intelligi. Sed vna potius ac simplici adoratione colamus Emmanuelem, verum scilicet Deum, & hominem. Quod etiam in Anathematismis B. Cyrilli reperitur insertum. (Cyril.) *Nec item dicamus, Deus operatur in homine: vt quasi alius sit, qui exterius cernitur; alius, qui intrinsecus operatur. Sed vnum potius veneremur Deum, & qui subiectus est oculis, hominem: & quæ latet interius, maiestatem. Ideo quippe mediator est,* (Christus quare mediator.) *quoniam idem Deus, & homo verus, habens vnā diuinitatis cum Patre naturam, & non diuersā humanitatis cum Matre substantiā. In vtraque scilicet natura idem est Dei Filius, nostra suscipiens, & propria non amittens, in homine hominem renouans, in semetipso semper incommutabilis perseuerans.* Secundum formam quippe Dei dictum est: *Ante omnes colles genuit me*, id est, (Prou. 8.) ante omnia tempora, & temporalia; secundum vero formam serui dictum est: *Dominus creauit me in initio viarum suarum.* (Ibidem.) Secundum formam Dei dixit: *Ego sum veritas, & vita*; secundum formam serui: *Ego sum via.* (Ioan. 14.) Quod enim *Verbum caro factū est*, non hoc significat, quod in carnē diuina sit natura mutata: (Ibidem.) sed, quod à Verbo in vnitate personæ sit caro suscepta. Maiestati quippe diuinæ corporea de Matre natiuitas nil abstulit, nihil contulit, nihil ex ea in aliud permutauit. Incommutabilis nempe sub-

stantia sicut nequaquam in diuersa conuerti, sic
nec minui potuit, nec augeri.

Igitur vtriusque naturæ cognoscentes indicia;
& Verbum in homine Christo, & Christum ho-
minem adoramus in Verbo. Verbum enim caro
factum in duabus essentiis vnus est Christus: vbi
scilicet nihil est vtriuslibet naturæ, quod non sit
vtriusque. Idem est in forma Dei, qui in forma
conspicitur serui: idem passibilis in fragilitate no-
stra, & inuiolabilis in virtute diuina: idem incor-
poreus manens, & corpus assumens: idem est
qui & paternæ maiestatis non diuisus est solio, &
tamen ab impiis est crucifixus in ligno. Constat
enim vtramque substantiam in vnam concurrisse
personam: atque ideo vnus idemque est super
cæli celsitudinem victor mortis ascendens, & vs-
que ad consummationem sæculi vniuersam Eccle-
siam non relinquens. Vtrique siquidem naturæ
in suis vtrique proprietatibus permanenti, tanta
est vnitatis facta communio: vt quidquid ibi Dei
est, non sit ab homine separatum: & quidquid
est hominis, non sit à diuinitate diuisum. Con-
cepto nimirum in vtero Virginis, animæ simul &
carni ne puncto quidem temporis virtus defuit
Verbi: nec ante formata, vel animata est vestis,
quam sibi Rex supernus indueret, sed per ipsum,
& in ipso cœpit illud humani corporis templum,
quod sibi Dei Filius essentialiter counitet. Dei
quippe Filius in vtero Virginis concipiendus ac-
Prou. 9. cessit, ibique domum sui corporis, (sicut scriptum
est, sapientia fabricauit.

De creatione itaque futuræ sobolis nihil: illic
erat inceptum, sed post introitum Verbi in vnita-
te sui, nouus homo concepit initium. In vnam
Christi personam gemina conueniente natura,
cui & diuina virtus inesset ad mirabilia operum,
& humanitatis infirmitas ad tolerantiam passio-
num, Sed vtrumque Deus de potestate suscipien-
tis, vtrumque homo de humilitate suscepti.

Cauendum est ergo, ne supparem Patri creda-
mus Filij maiestatem, his decepti, quæ ad for-
mam sunt referenda seruilem, quam scilicet hu-
manitatis formam, vt ostendat in se Dei Filius
non discretæ, nec alterius esse personæ, & cum ea
Ioan. 14. simul dicit: *Pater maior me est*; & cum eadem
Ioan. 10. nihilominus dicit: *Ego, & Pater vnum sumus*, Deus
vtique dicit, *Pater maior me est*, sed ex infirmitate
nostra: & homo dicit: *Ego & Pater vnum sumus*, sed
ex virtute diuina.

CAPVT IX.

Christus naturam suscepit humanam, non personam.

MOVET autem, cum Dei Filius nil minus
de humanitate, sed totum atque integrum
hominem suscepisse credatur, cur vnam duntaxat
habere personam Deus homo factus asseritur?
Nam quomodo totum suscepit hominem, si per-
sonam hominis non accepit? Aut si Dei Filius, qui
est vna in Trinitate persona, cum hominis perso-
na coniungitur, quomodo in vnam conuenisse
personam Dei simul & hominis substantia perhi-
betur? Quod cum solerter inquirerem, & quid
Alcuin. hic finiretur à Patribus diligentiùs indagarem, re-
peri Alcuinum scripsisse ad Carolum Imperato-
rem, quod *Dei Filius non humanam personam
suscepit, sed naturam*. Iuxta cuius sententiam te-
Leo. stat, vt persona Filij humanitatis essentiam sine
Consule humanitatis persona susceperit. Magnus autem
Schol. Leo Romanæ Præsul Ecclesiæ, & doctor vberri-
mus Fidei Christianæ in cuiusdam declaratione

A sermonis his vtitur verbis: *Hic*, ait, *mirabilis sa-
cræ Virginis partus verè humanam, veréque diuinam
vnam edidit in prole personam: quia non ita pro-
prietates suas tenuit vtraque substantia, vt persona-
rum in eis possit esse discretio. Nec sic creatura in
societatem sui Creatoris assumpta est; vt ille habita-
tor, & illa esset habitaculum, sed ita vt naturæ al-
teri altera misceretur.* Quod nimirum & luculen-
ter est dictum, & cautissima verborum suspensio-
ne libratum. Emmanuel enim nobiscum Deus,
vna semper est in sancta Trinitate persona, quæ
sicut numquam à plenitudine suæ virtutis immi-
nui, ita nec potuit per copulam susceptæ huma-
nitatis augeri. Hæc itaque persona. Hæc interim
B exempla proponere: tuæ vero relinquatur indu-
striæ, si quis Catholicorum Doctorum super hoc
elimatiùs scripserit, inuenire.

Epilogus hic sic noua denunciat, vt quæ supe-
riùs dicta sunt, comprehendat. Sed quoniam in re-
bus mysticis ac profundis, rudes audientium ani-
mos styli prolixitas hebetat, & sæpe dum illumina-
re mentem conatur, obscurat, nouitati tuæ, fili mi
charissime, consulentes, nolumus in his te diutiùs
protrahi, vt breui decursa compendio valeant à te
tenaciùs comprehendi. Quamuis enim vigor in te
polleat viuacis ingenij, conuersionis autem tuæ
prospiciendum est nouitati, ne si ceruicibus tuis
longæ disputationis onus imponitur, teneriores
adhuc vires ante sub fasce deficiant, quàm porta-
C re sarcinam discant. Adhuc etiam imbecillitati
tuæ nihilominus prospicientes, epilogum in fine
subnectimus; vt, quæ præmissa sunt vberioribus
verbis, nunc in vnum contracta repetias: & quasi
non tam replicata, quam addita faciliùs apprehen-
das.

Crede igitur fili, Deum omnipotentem substan- Summa re-
tialiter vnum, personaliter trinum. Quæ nimirum rum quæ
personæ quamuis sua sint proprietate distinctæ, in credendæ
suis tamen operibus nullatenus sunt diuisæ. Et sunt.
personarum quidem distantiam numquam clariùs
manifestiúsque perpendimus, quàm cum baptis-
mum Domini ad memoriam reuocamus. Vide-
mus enim, & tamquam proposito diuino specta-
D culo contuemur, apud Iordanici fluminis gurgi-
tem, commédari nobis diuinarum personarum in-
diuiduam Trinitatem. Nam cum baptizatus esset In baptismo
Agnus ille, qui tollit peccata mundi, protinus aper- Christi ma-
ti sunt cæli, & Spiritus sanctus super eum in specie nifestatum
columbæ descendit: deinde vox Patris intonuit: est mysteriũ
Hic est, inquiens, *filius meus dilectus, in quo mihi be-* sanctissimæ
ne complacui. Habemus ergo distinctam perspicuè Trinitatis.
Trinitatem. In voce Patrem, in homine Filium, in Matth. 3.
columba Spiritum sanctum.

Hæc itaque sancta Trinitas, sicut in suis vocabu-
lis est distincta, sic in hoc loco quantum ad litte-
ram in sua videtur operatione diuisa. Nec dici po-
test, vt Filius qui videbatur in forma serui, sit Pa-
ter, aut Spiritus sanctus: aut vox illa quæ de cœlo
E facta est, sit Filij, vel Spiritus sancti: aut columba sit
Patris, vel Filij: cùm ipsum perhibeat Euangelium:
Quia descendit super eum Spiritus sanctus in specie Ibidem.
columbæ. Sed fides recta, fides vera, non scilicet
opinione præsumptionis incerta, sed lectionis te-
stimonio roborata: nec hæretica temeritate flucti-
uaga, sed Apostolica potius veritate fundata, hoc
patenter insinuat, quod quidquid diuinitus agi-
tur, hoc tota sancta Trinitas inseparabiliter ope-
ratur. Nam cum solus Filius sit natus ex Maria
Virgine, solus Filius sit suspensus in Cruce, solus
de morte surrexit: ipsum tamen Incarnationis di-
uinæ mysterium, passionis, ac resurrectionis, Pa-

ter, simul ac Filius, & Spiritus sanctus operatus est. Nam quod enim Pater misit, hoc est, incarnari constituit, dicit Apostolus: *Cum autem venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege.* Misit namque Pater Filium, misit & Spiritus sanctus. Quod ipse Filius per Prophetam perhibet, dicens: *Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me, ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis aperitionem.* De Filio quoque dicit Apostolus: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens.*

Gal. 4. — Verbi incarnationẽ Pater & Spiritus sanctus operati sũt. — Isa. 61. — Philip. 2.

Cum ergo solus sit Filius incarnatus, Incarnationẽ tamen Filij Pater, & Filius, & Spiritus sãctus simul est operatus. Passionem quoque Filij Pater fecit, sicut dicitur: *Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Fecit, & Filius, sicut dicitur: *Qui me dilexit, & tradidit semetipsum pro me.* Fecit etiam, & Spiritus Sanctus, de quo scriptum est: *Benignus est Spiritus sapientiæ, & non liberauit maledictum à labijs suis.* Maledictus, vero dictus est Christus quia pependit in Cruce, de quo dicit Apostolus *Christus vt nos liberaret à maledicto legis, factus est maledictus.* Spiritus ergo non liberauit maledictum à labijs suis; quia passionis mortisque supplicia, quæ per Prophetarum ora prædixit, omnia Christum subire permisit. Enimuero resurrectionem Filij fecit Pater, sicut dicitur: *Propter quod illum exaltauit, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen.*

Rom. 8. — Galat. 2. — Sap. 1. — Galat. 3. — Philipp. 2.

Resuscitauit ergo Pater Filium, quem à mortuis excitans, super omnes singulariter exaltauit. Resuscitauit & semetipsum Christus, sicut ipse in figura sui corporis dicit: *Soluite templũ hoc, & in triduo suscitabo illud.* Porro autem, vt ipse se euidẽter ostendat suæ passionis, ac resurrectionis auctorem, vna breuiter sententia comprehendit: *Potestatem,* inquit, *habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterũ sumendi eam.* Quod rursus inculcat dicens: *Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam, & iterũ sumo eam.* Quòd autem & Spiritus sanctus cũ Patre, & Filio resurrectionis auctor sit, testatur Apostolus, dicens: *Quòd si Spiritus eius, qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis; qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.* Nam si nos propter inhabitantem nobis Spiritum in fine viuificãdi sumus, constat quia hoc iam egit Spiritus sanctus in Ecclesiæ capite, quod est acturus in corpore.

In Christi resurrectione omnes diuinæ personæ concurrerunt. — Ioan. 2. — Ibidem 10. — Ibidem. — Rom. 8.

De miraculis quoque, vel quibuslibet alijs operibus idem per omnia sentiendum est, vt tota sancta Trinitas illud absque dubio credatur efficere, quidquid ad vnam personam videtur specialiter pertinere. Virtutes vero, & signa, quæ Christus exhibuit, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus inseparabiliter fecit. Hinc illud est: *Pater in me manens, ipse facit opera.* Hinc de Spiritu sãcto dicit: *Si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò venit in vos regnum Dei.* Hanc igitur incomprehensibilem Trinitatem non breuitatis limes includit, non latitudo localis extendit, nusquam deest, vbique semper, & inseparabiliter adest. Non in parte major, non in parte minor, sed vbique tota, semper indiuisa. Pater à nullo, Filius à Patre solo, Spiritus sanctus ab vtroque. Quem plurimi Græcorũ, quia in Dominicis sermonibus quasi perspicuam reperire nequeant auctoritatem, arbitrentur à solo Patre, & non à Filio procedentem. Quorum doctrinam beatus quoque Hieronymus sequens, in expositione fidei suæ

In Christi operibus ac miraculis tota Trinitas operabatur. — Ioan. 14. — Luc. 11.

A sic ait: *Credimus & in Spiritum Sanctũ, Deum verum ex Patre procedentem.* Vbi, quia procederet à Filio, tacuit. In Symbolo quoque Nicæni Concilij repetitur: *Credimus & in Spiritum sanctum, qui de Patre procedit propriè: & Deus est verus, sicut Filius.*

Hier. — Sym. Nicæn.

CAPVT X.

Quod Spiritus sanctus indubitanter à Filio, sicut & à Patre, procedit.

NOs autem, quia beatorum doctorum Augustini, atque Gregorij, aliorumque Catholicorum Patrum doctrinis instruimur, quòd Spiritum Sanctum à Patre, simul & à Filio procedentem credere debeamus, vt fides de cætero non cõpellatur nutare credentium, vel pauca non grauemur apponere testimonia Scripturarum. Spiritum itaque sanctum de Patre, Filioque procedere, & Prophetica testantur oracula, & Apostolica confitetur auctoritas. Isaias enim de Filio dicit: *Percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium,* de quo & Apostolus ait: *Quem interficiet Dominus Iesus Christus spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui.* Quem profectò spiritum à se procedere perspicuè Saluator innuit, cum discipulis præsẽtibus insufflauit: *Accipite,* inquiẽs, *Spiritum sanctum.* Ioãnes vero in Apocalypsi dicit: *Quia de ore Iesu gladius bis acutus exibat.* Spiritus itaque, quem illic labiis exsufflauit, ipse est vtique gladius, qui hic ex eius ore procedit. Dicit quoque Pater ad Filium per Prophetã: *Spiritus,* inquit, *meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in te, non recedant de ore tuo, & de ore seminis tui amodo, & vsque in sempiternum.* Et Apostolus ait. *Si quis Spiritũ Christi non habet, hic non est eius,* Et ad Galatas: *Quoniam, ait, estis filij Dei, misit Deus Spiritum Filij sui in corda vestra clamantem, Abba, Pater.* Beatus etiã Petrus Spiritum sanctum Filij, sicut & Patris esse designat, cum ait: *De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt Prophetæ. qui de futura in vobis gloria prophetauerunt: scrutantes in quod, vel quale tempus significaret, qui in eis erat spiritus Christi, pronuncians eas, quæ in Christo sunt passiones, & posteriores glorias.* Et Dominus in Euangelio: *Cum venerit,* inquit, *Paracletus Spiritus veritatis, qui à Patre procedit.* Nam cum Christus ipse sit veritas, suum esse proculdubio spiritum docuit, cum eum spiritum veritatis esse perhibuit. Ioannes autem dicit: *In hoc intelligimus, quia in eo manemus, & ipse in nobis, quia de Spiritu suo dedit nobis* In libro quoque beati Iob legitur: *Et audiet auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedentem.* Vbi scilicet os Patris intelligẽdus est absque dubio Filius, sonus autem ex eius ore procedens est Spiritus sanctus. Qui nimirum rectè sonus appellatur, quoniam & cum sonitu super Apostolos venit, & ex corde, quod repleт, in verba mox sanctæ prædicationis erumpit. Quòd autem os Patris intelligendus sit vtique Filius, & ex hoc ore procedit Spiritus sanctus, testatur Psalmista cum dicit. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorũ.* Nam quòd à Patre procedat Spiritus sanctus, exempla proponere superfluum iudicamus, quorum copiam per tot Scripturarum paginas exuberare conspicimus, sicut est illud: *Non vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Et in secunda ad Corinthios Epistola dicit Apostolus: *Qui autem confirmat nos, nobiscum in Christo, & qui vnxit nos Deus, & qui signauit nos. & dedit pignus Spiritum in cordibus nostris.* Et ad Thessalonicenses prima: *Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum:*

B — C — D — E

Isa. 11. — 2. Thess. 8. — Ioan. 20. — Apoc. 1. — Isa. 59. — Rom. 8. — Galat. 4. — 1. Pet. 1. — Ioan. 15. — 1. Ioan. 4. — Iob. 37. — Act. 2. — Psal. 32. — Matth. 10. — 2. Cor. 1. — 1. Thess. 4.

qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis. Porro quod Spiritum sanctum effudit Pater in Discipulos, scriptum est in Epistola, quæ destinatur ad Titum: *Per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nobis abundè per Iesum Christum Saluatorem nostrum.* Quod autem & Filius eumdem effuderit Spiritum, in Actibus scribitur Apostolorum. Dicit enim Petrus de Christo: *Dextera Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hoc donum, quod vos videtis, & auditis.* Quod etiam eumdem Spiritum & Pater, & Filius simul effudit, vtriusque vox per Ioelis oraculum clamat: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Licet autem, sicut præfati sumus, Græcorum plurimi non credant Spiritum sanctum à Filio, sicut à Patre procedere; beatus tamen Anastasius Alexandrinæ Sedis Episcopus, in libro, quem aduersus Arrium scripsit, inter cætera sic ait: *Ego,* inquit, *credo Filium in Patre, & Patrem in Filio: Spiritũ quoque Paracletum, qui procedit à Patre, & Filij esse, & Patris, quia & à Filio procedit. sicut in Euãgelio scriptũ est, quod per insufflationẽ suã dederit Discipulis suis Spiritum S. dicens: Accipite Spiritũ S.* Cyrillus etiã de hac ipsa Spiritus sancti processione contra Nestoriũ dicit: *Quãuis enim in sua sit substantia Spiritus eius: haud dubium quin Patris, vt intelligatur in persona proprietas, iuxta id, quod Spiritus est, & non Filius, attamen alienus non ab illo. Nam Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est. Vnde & ab ipso similiter sicut à Deo Patre, procedit.* Et beatus inter multa sic ait Ambrosius: *Non enim quasi ex loco mittitur Spiritus, aut quasi ex loco procedit, quando procedit ex Filio.* Augustinus etiam aduersus * Maximinum scribit hæreticum: *Quæris,* inquit, *à me si de substantia Patris est Filius, de substantia Patris est etiam Spiritus sanctus, cur vnus Filius, & alius non sit Filius?* Moxque subiungit. *Ecce respondeo, siue capias, siue non capias; de Patre est Filius, de Patre est Spiritus sanctus: sed ille genitus est, iste procedens. Ideo ille Filius est Patris, de quo est genitus, iste autem Spiritus vtriusque, quoniam de vtroque procedit.* Et paulo post: *Amborum est ergo Spiritus procedendo de ambobus.* Vt ergo nostram concludamus ex eiusdem conspicui Doctoris auctoritate sententiam, in illa sancta Trinitate vnus Pater, qui solus de seipso essentialiter vnicum genuit Filium: & vnus Filius, qui de vno Patre solus est essentialiter natus: & vnus Spiritus, qui solus essentialiter de Patre, Filioque procedit. Sed cùm de processione Spiritus ex Patre & Filio veterum simul atque nouorum permaxima multitudo concordet, & per omnes ferè sacri eloquij paginas exempla sufficienter exuberent, superfluum ducimus hic aceruatim congerere, cùm ipse valeas, & vltra quam sufficiant, inuenire.

Tit. 3. — Act. — Ioel. 2. — Athan. — Ioan. 20. — Cyril. — Ambr. — * Maximinum. — Aug.

Epilogus. Hæc itaque de Fide catholica disputatio, fili charissime, satis est congrua, & mihi iam stadium peracti ferè cursus emenso, & tibi spiritualis militiæ gymnasium nuper ingresso: Sublimitatẽ quippe tam incomprehensibilis, & incomparabilis materiæ sicut inter ipsa certaminis rudimenta nouus debet miles inquirere, ita nisi is, qui in sacris est attritus, & exercitatus eloquiis, non debet facilè respondere. Ille scilicet, vt rectæ fidei fundamentum ponat, super quod boni operis ædificium construat, iste vt per longæ conuersationis industriam mysterij cælestis arcanum subtiliter cernat. Fides enim & benè operantium est initium, & perfectio consummata virtutum. Sicut de Christo dicit Apostolus: *Quia fundamentum nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus.* Quo contra, de eodem per Prophetã dicitur: *Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Nam qui ad sustentandum tamquam basis ædificij in fundamento supponitur, ipse velut cacumen, & cardo supremus Ecclesiæ principatur.

1. Cor. 3. — Psal. 117.

Deus omnipotens, fili charissime, sic pedes tuos in Catholicæ fidei petra constituat, vt & aciem mentis in suæ contemplationis culmen attollat.

Sit nomen Domini benedictum.

SCHOLIA.

HIC *ait, mirabilis Sacræ Virginis partus verè humanam, veréque diuinam vnam edidit in prole personam.*] Sententia est S. Leonis, pro qua in primis animaduertẽdum est, Damiani lectionem nõnihil variare à verbis ipsius S. Leonis, qui sic habet: Hic enim mirabilis S. Virginis partus verè humanam, veréque diuinam vna edidit prole naturam.] Crediderim tamen sensum esse eumdem, & facilioris explicationis causa S. Leonis sententiam aliis verbis Cardinalem nostrum expressisse: ni potiùs dixerimus, Damianum in aliud S. Leonis sic dicentis exemplar incidisse. Quæ vero verba inferiùs sequũtur vbi S. Leo ait: [sed ita vt naturæ alteri altera misceretur:] nullius aures offendere possunt, cùm S. Leo Catholici dogmatis strenuus assertor, tot in sermonibus, ac epistolis, & præsertim in Encyclica illa omnium celeberrima ad Flauianum Constantinopolitanum Episcopum: Nec enim sic naturam naturæ misceri, ait, vt ambarum fiat confusio (sicut quidam hæretici impiè dixerunt;) sed vt hæresim Nestorij confutaret, ea phrasi vsus est. Is enim affirmabat (quod etiam S. Thomas 3. part. quæst. 2. art. 6. in corpore scribit.) Verbum carni vnitum fuisse secundum inhabitationem; ac si Verbum Dei inhabitaret in illo homine, sicut in templo. Quare S. Leo id expressè confutans, cum dixisset: Nec sic creatura in societatem sui Creatoris est assumpta, vt iste habitator, & illa habitaculum esset:] mox subdit: Sed ita vt naturæ alteri altera misceretur:] Id est vniretur: assumpta nimirum natura humana à Verbo ad vnionem hypostaticam. Hanc autẽ S. Leonis sententiam ita intelligendam esse, ipsemet in adducta superiùs epistola sic declarat: Salua igitur proprietate vtriusque naturæ, & in vnam coëunte personam, suscepta est à maiestate humilitas; à virtute infirmitas; ab æternitate mortalitas; & ad resoluendum conditionis nostræ debitum, natura inuiolabilis naturæ est vnita passibili.

Leo ser. 3. in Natiuitat. Domini. — Leo Epist. 10. al. 12.

PATER *à nullo, Filius à Patre solo, Spiritus sanctus ab vtroque. Plurimi Græcorum, quia in Dominicis sermonibus, quasi perspicuam reperire nequeant auctoritatem, arbitrantur à solo Patre, & non à Filio procedentem.* Non possunt Græci, qui contendunt Spiritum S. à Filio non procedere, auctoritatibus vel Patrum, vel Conciliorum vti, quæ aliquando asserant Spiritum S. à Patre procedere: quæ phrasis fortasse reperitur in locis tam Concilij Nicæni quàm Hieronymi, quos noster Cardinalis citat. Nam ex Patrum declaratione, disputatione facta & in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. & in Concilio Florentino sub Eugenio IV. constat ex eo, quod in sacris litteris dicitur, de Spiritu S. qui à Patre procedit, consequenter sequi eum etiam à Filio procedere; Christus enim explicans seipsum, ait; *Omnia, quæ habet Pater, mea sunt; propterea dixi, quia de meo accipiet, & annũtiabit vobis.*] Quo sensu in Concilio Florentino citatur Epiphanius in Ancoratũ, Cyrillus in Epistola ad Nestorium post Dydimum, & Athanasium. In litteris ve-

Ioan. 15. — Ioan. 19.

to vnionis cap. 6. & 7. omnes Doctorum Græcorum phrases, vbi de S. Spiritus processione loquuntur, idem significare ostendunt: eos nimirum censuisse Spiritum Sanctum, vt à Patre, ita etiam à Filio procedere. Nec ab hac sententia discrepasse S. Hieronymum omnino credendum est, quandoquidem suis passim in Opusculis de Spiritus sancti processione, sensu Catholico, & phrasi Latinis vsitata semper loquitur. Vnde (vt alia nunc omittam) ad Hedidiam scribens: Quando dicit Dominus alium Paracletum mittam vobis, & se ostendit esse Paracletum, qui appellatur consolator. Vnde Deus Pater hoc censetur nomine, Deus

Hier. Epist. 150. quæst. 9. prope fin. Ioan. 3.

A miserationum & totius consolationis. Si autem & Pater consolator, & Filius consolator, & Spiritus sanctus consolator est: & in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, quod intelligitur Deus, baptizantur credentes: quorum vnum diuinitatis & consolator est nomen, eorum & vna natura est.] Et paulo post: (Nec sine Spiritu sancto Prophetauerunt Prophetæ: &, Verbo Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum: & quidquid Patris & Filij est, hoc idem & Spiritus sanctus est: & ipse Spiritus sanctus cùm mittitur, à Patre & Filio mittitur: in alio atque alio loco Spiritus Dei Patris, & Christi Spiritus appellatur.)

1. Cor. 1. Matth. 18. Isai. 32. 2. Cor. 3. Rom. 8.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS,
EPISCOPI OSTIENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI,
OPVSCVLVM SECVNDVM.

Antilogus contra Iudæos, ad Honestum virum clarissimum.

ARGVMENTVM.

Hunc libellum ad confutandos Iudæos conscripsit, in quo plurimis sacrarum litterarum testimoniis probat ea, quæ ab illis impiè negantur, hoc est, Trinitatem personarum in Diuina essentia: Christum, quem illi Messiam vocant, Deum & hominem fuisse, eumque iam in mundum venisse: & denique omnia illis subterfugia intercludit, quibus contra Christianos subdole vti possent.

Domno Honesto clarissimo secundum Ægypti huius tenebras Viro, Petrus Vltimus Monachorum seruus, perpetuam charitatem in Christo.

DILECTISSIME, deprecatoria nobis verba per fratrem nostrum Leonem nuper misisti, quatenus tibi aliquid scriberemus, quo sæpe decertantium tibi Iudæorum ora rationalibus argumentis obstruere; & de Christo ad controuersiam venientes, euidentissimis posses sacræ Scripturæ testimoniis superare. Sed si Christi miles esse, & pro eo viriliter pugnare desideras, contra carnis vitia, contra diaboli machinas insignis bellator arma potius corripe, hostes videlicet, qui numquam moriuntur: quàm contra Iudæos, qui iam de terra penè deleti sunt. Verumtamen & huic studio ego nequaquam derogo, immo & vestræ petitioni satisfacere, æquum esse decerno. Inhonestum quippe est, vt Ecclesiasticus vir his, qui foris sunt, calumniantibus per ignorantiam conticescat: & Christianus de Christo reddere rationem nesciens, inimicis insultantibus victus & confusus abscedat. Huc accedit, quod sæpe huius rei noxia imperitia, & cauenda simplicitas non solùm audaciam incredulis suggerit, sed etiam errorem, & dubietatem in cordibus fideliũ gignit.

B

Et cum hæc scientia ad fidem certe tota pertineat, fides autem omnium virtutum sit proculdubio fundamentũ; vbi fundamentum quatitur, tota mox ædificij fabrica præcipitium ruitura minatur. Sciendum tamen est, quia non vanæ gloriæ causa, vel solo contentionis amore debet christianus vir ad hoc certamen accedere: sed ob id potius si se sperat aliquid de conuersionis gratia apud litigantis animum posse prodesse. Vnde & Paulus ait: *Si quis vult contentiosus esse, nos huiusmodi consuetudinẽ non habemus.* Et ad Titum: *Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis deuita: sunt enim inutiles, & vanæ.* Et cum quis de hoc negotio litem mouet, admonendus est vt non contumeliæ iurgio, vel superbiæ typho contendentem exasperet: sed eius mentem charitate beneuola, & patientissima grauitate demulceat: quatenus lapideum cor, quod effusa amaritudine deterius poterat obdurescere, modesta verborum dulcedo ad credendum forsitan valeat emollire. Hinc est, quod idem Apostolus ad Timotheum cum præmisisset: *Stultas autẽ, & sine disciplina quæstiones deuita,* protinus addidit: *Seruum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetũ esse ad omnes, docibilem, patientem, cum omni modestia corripientem eos, qui resistunt, ne quando det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur, ad ipsius voluntatem.* Sed cum omnia penè veteris Testamenti volumina testimo-

C

Cum Iudæis qua ratione disputandũ.

1. Cor. 11. Tit. 2. 2. Timoth. 2. Ibid.

nium Christo perhibeant, non post posita verborum multitudine pauca, & apertiora Prophetarum testimonia curamus apponere, quibus tamen contra omnem Iudaicæ prauitatis insaniam, & eorum ventosa commenta valeas cum Dei adiutorio obtinere victoriam. Et quia sagitta directius mittitur, si meta, cui infigi debeat, è diuerso primitùs opponatur, nos ipsum confligentem Iudæum hic introducimus, vt verborum nostrorum spicula non in ventum effusa inaniter defluant, sed ad certam potiùs materiam iaculata pertingant.

In nomine Domini, incipit ipsa Congressio.

DIc igitur, ô Iudæe (qui dum Trinitatem negas, & vnitatem consequenter ignoras) si Deus, vt asseris, vnus est in persona, cui dixit: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* [Gen. 1] Nam si vna esset in deitate persona, non diceret *faciamus*, sed faciam. Si tres essent substantiæ, non diceret singulariter *imaginem nostram*, sed potius imagines nostras. [In hominis creatione lucet mysterium Trinitatis.] Dum igitur *faciamus* asserat trinum, *imaginem nostram* declaret vnum, constat euidentissimè Deum essentialiter vnum tribus constare personis. Eia, Iudæe, perge per syluas diuini eloquij, mecum simul incede, legis tuæ paginas studiosè reuolue numquid in eis aliquid huic nostræ assertioni reperies discrepare? Audi quid tuus Moyses iterum dicat: [Gen. 5.] *Hic est liber generationis Adam in die qua creauit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit illum: masculum, & fœminam creauit eos.* Quid est, quod non dicitur, qua Deus creauit hominem ad imaginem, & similitudinem suam: sed Deus creauit hominem ad imaginem Dei; nisi vt perspicuè distinguatur persona Patris, & Filij? Cui simile est illud, quod per eumdem [Gen. 11.] Moysen iterum dicitur: *Descendit autem Dominus vt videret ciuitatem, & turrim, quam ædificant filij Adam*; Et paulo post subditur: [Ibid.] *Venite, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum.*

[Declaratur etiam in euersione turris Babel] Vides igitur, quia, descendit Dominus, vnam diuinitatis declaret essentiam: venire autem descendamus, tres doceat esse personas? Interroga etiam Abraham, quare tres vidit, & vnum adorauit? [Manifestatur Abrahamo.] Scriptum quippe est: *Apparuit ei Dominus in conualle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso feruore diei*: [Gen. 19.] deinde subditur. [Ibid.] *Cúmque eleuasset oculos suos, apparuerunt ei tres viri stantes prope illum.* Ecce cùm præmissum sit, apparuit ei Dominus; vbi causa redditur, non dicitur, apparuit ei vir, sed apparuerunt ei tres viri. Vbi patenter ostenditur, quia is, qui sibi apparuit, & vnus in substantia deitatis, & trinus est in personis. Quod ipsius quoque Abra- [Ibid.] hæ verba testantur, cum dicit: *Domine*, inquit, *si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum: sed offeram pauxillum aquæ, & lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore.* Cui etiam aptissimè congruit illud, quod de Loth scribitur, quia cum eum duo Angeli ex Sodomis mox subuertendis edu- [Itē & Loth.] cerent, ait ad eos Loth: [Gen. 19.] *Quæso, Domine mi, quia inuenit seruus tuus gratiam coram te*; vbi etiam paulo [Ibid.] post subditur: *Pluit igitur Dominus super Sodomam, & Gomorrham sulphur, & ignem à Domino de cælo.* Cū enim Dominus à Domino pluere dicitur, patet profectò, quia vtraque, Patris videlicet & Filij, persona signatur. Hinc est enim, quod ad Moysen dicit, *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.* Quid est enim, quod se trium solummodo Patrum Deum esse commemorat, & non etiam cæterorum? Numquid non etiam Deus Enoch?

A Numquid non Deus Noë & aliorum innumerabilium iustorum? Quid est, inquam quod prætermissis aliis Patribus, trium se virorum solummodo Deum vocat, nisi vt se, qui vnus est in substantia, trinum esse in personis, ostendat? Hanc quoque Trinitatem personarum, atque vnitatem naturæ propheta Isaias manifestè perdocuit cū Seraphim perhibuit se vidisse clamantia: *Sanctus, Sanctus,* [Isa. 6.] *Sanctus, Dominus Deus Sabaoth* Vt enim personarum Trinitas monstraretur, tertiò Sanctus dicitur, Sed vt vnam esse substantiam Trinitatis appareat, non Domini Sabaoth, sed Dominus esse perhibeatur. Quod Dauid quoque similiter sentiens ait: *Verbo Domini cæli firmati sunt.* Verbum enim Do- [Psal. 32.]
B mini Filius est Patris.

Sed vt eosdem cælos tota simul Trinitas ostendatur operata, repente de sancti Spiritus diuinitate subiungitur: *Et Spiritu oris eius omnis virtus eorum.* [Ibid.] De quo videlicet Spiritu alibi legitur: *Spiritus eius* [Iob. 26.] *ornauit cælos.* In alio quoque Psalmo idem Dauid ait. *Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos* [Psal. 66.] *Deus.* Qui cum tertiò dixisset Deum, vt vnum [Ibid.] hunc esse ostenderet, subdidit: *Et metuant eum omnes fines terræ.* Et, vt huic, quam per os Dauid Spiritus sanctus eloquitur, aliam quoque Dei benedictionem similem demonstremus, ad libtum Numeri recurramus: Ibi denique scriptum est: *Lo-* [Num. 6.] *cutus est Dominus ad Moysen*, dicens: *Loquere Aaron, & filiis eius: Sic benedicetis filiis Israel, &*
C *dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & custodiat te: ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui: conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem.* Et, vt clarescat, quia vnus est Deus, cuius nomen trina super populum vocatione repetitur, illico subinfertur: *Inuocabunt nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis.*

Ecce, ô Iudæe, dum cuncta penè legis tuæ volumina reuoluendo percurrimus, vnitatem diuinæ essentiæ, & Trinitatem personarum aptissimè reperimus. Et si cuncta, quæ nobis ex tuis libris testimonia suppetunt, ad hoc affirmandum colligere volumus, prius forsitan lingua fatiscente deficimus, quàm exemplorum copia careamus. Sed quo-
D niam omnis vestræ partis assertio in hoc præcipuè solerter incumbit, vt Christum Deum esse, vel Dei Filium negare contendat, nunc quoque nostræ allegationis articulus hoc itinere directus incedat. Tu autem nolim mihi, vt vester mos est, subdolis tergiuersationibus, velut in variarum te formarum monstra conuertas, nisi vt lubricus anguis, cum captus fueris, manus euadere gestias, sed cuncta ad intelligendum tuorum sensuum viscera pateant, cor antiquum ignorantiæ velamen abiiciat, mentis aures vigilanter intendant. Cum vero mihi obuiare non poterit, rationabiliter obticescat; vt, si possibile est, qui mihi, imperito videlicet homini ad astruendam veritatem suam argumentorum materiam præstat, ipse quoque mentis tuæ
E tenebris ad credendum sapientiæ suæ lumen infundat.

CAPVT I.

De Christo, qui est Filius Dei.

INcipiamus igitur, & eius, de quo loquimur, adiutorium fiducialiter imploremus, dicentes: *Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant à* [Psal. 67.] *facie eius, qui oderunt eum.* Deum itaque Patrem omnipotentem Verbum de se ante omnia sæcula genuisse legimus, credimus, & probamus. Quod si tu Iudæe, negare contendis, proculdubio contra ipsum, quem te secolere asseris, Deū pugnare con-

Psal. 44. ninceris. Ipse enim dicit: *Eructauit cor meum verbum bonum.* De hoc verbo per Prophetam alium
dicitur: *Verbum Domini validum, & forte, quis poterit comprehendere illud?* De hoc iterum Isaias loquitur,
Isa. 55. vbi ait: *Sic erit verbum, quod egredietur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque
volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud.* Qui vtique si de transitorio verbo diceret, non illud
ad se reuersurum, vel facturum aliquid nunciaret. Cuius virtute Verbi terra fundata est, & cælum cum suis luminaribus solidatum, & mare in
sinu suo diffusum. De quo, vt superiùs dictum est,
Psal. 32. legitur: *Verbo Domini cæli firmati sunt.* Hoc Verbum de Patre ante sæcula genitum, in vtero Virginis homo fieri voluit in fine sæculorum. De
Habac. 3. cuius Verbi Incarnatione Habacuc loquitur, dicens: *Ante faciem eius ibit Verbum, & exibit in campis.*

Quid autem sit hoc verbum, si solerter inquiri-
Ibid. tur, paulò post inferiùs inuenitur, cum dicit: *Ego*
Isa. 7. *autem in Domino gloriabor, & gaudebo in Deo Iesu meo.* Vnde & Isaias apertissimè clamat, dicens:
Ecce, inquit, *Virgo in vtero concipiet & pariet Filium: & vocabitur nomen eius Emmanuel, quod interpretatur
nobiscum Deus.* De quo per eumdem Prophetam
Esai. 48. alibi dicitur: *Dominus dilexit eum, faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Chaldæis. Ego,
ego locutus sum, & feci: vocaui eum, adduxi eum, & directa est via eius.* Et mox ex ipsius Filij persona
Ibid. subiungitur: *Accedite ad me, & audite hoc: non à principio in absondito locutus sum: ex tempore antequā fierent ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus eius Hæc dicit Dominus Deus Redemptor sanctus
Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia gubernans te in via qua ambulas: vtinam attendisses
Mich. 4. mandata mea,* & reliqua Audi adhuc etiā Michææ Prophetæ testimonium de Christo: *Erit*, inquit, *in
nouissimo dierum præparatus mons domus Domini in vertice montium, & sublimis super colles, & fluent ad
eum populi, & properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum
Dei Iacob, & docebit nos de viis suis, & ibimus in semitis eius: quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem: & iudicabit inter populos multos,
& corripiet gentes fortes vsque in longinquum.*
Quod videlicet Isaias non modo sub eodem sensu, sed eiusdem penè syllabis protulit: nec nos ad
roborandam assertionis nostræ sententiam piget denuo scribere, quod per ora duorum Prophetarum Spiritus sanctus voluit geminare. Ait ergo:
Esa. 2. *Erit*, inquit, *in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super
colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob: & docebit nos vias suas,
& ambulabimus in semitis eius; quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem: & iudicabit
Ibid. gentes, & arguet populos multos*, vbi & paulu post additur: *Domus Iacob, venite, & ambulemus in lumine
Domini.* Neque enim alter ab altero hanc sententiam mutuatus esse meriro creditur, cum vterque
Prophera vno tempore, & sub eisdem Regibus propheasse noscatur.

Quod si omnes ij veritatis testes necdum tibi,
Iudæe, sufficiunt, audi tuum quoque Baruch dicen-
Baruch. 3. tem: *Hic est*, inquit, *Deus, & non æstimabitur alius absque illo: qui inuenit omnem viam scientiæ, & dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo: post hæc
in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.*
Nam si Christus, vt asseris, Deus non est, ostende mihi ex tuis libris, quando post datam legem Ia-
A cob, Deus in terra visus sit, & cum hominibus
conuersatus. Sed cum inuenire non poteris conuictum te in omnibus necesse est, fatearis.

Sed ne potius meis verbis circumuenire, quàm
Prophetarum exemplis superare te videar accedat
etiam Daniel, & testimonium de Christo perhi-
beat: *Cùm venerit*, inquit, *Sanctus Sanctorum, cessabit vnctio.* Dicetis: *Nondum venit Sanctus Sanctorum,* Dan. 6.
*nondum venit Messias, venturus est autem, ostendite
vnctionem;* si autem, quod verum est, cessauit vestra
vnctio (non enim iam habetis templum, non regem, non sacerdotes) agnoscite venisse Sanctum
Sanctorum, de quo per Isaiam dicitur: *Ego sum* Esai. 46.
*Deus vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua
B virum voluntatis meæ: & locutus sum, & adducam illud, creaui & faciam illud. Audite me duro corde, qui
longe estis à iustitia, prope feci iustitiam meam.* Adhuc
autem & Patriarcha Iacob accedat in medium,
Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femoribus Gen. 49.
eius: donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio Gentium.

Si ergo iam per mille annos, & eo amplius sine
rege vixistis, & sub pedibus gentium iacuistis,
vnde nunc expectationem gentium expectatis?
Ex eo enim tempore, quo dixistis ad Pilatum, cla- Ioan. 19.
mantes: *Non habemus regem, nisi Cæsarem*; regem
non habuistis: & qui Regem regum audire noluistis, regnum simul cum patria perdidistis. Quod
bene Moyses præuiderat, cum dicebat: *Prophetam* Deut. 18.
C *vobis suscitabit Dominus de fratribus vestris: omnis
anima, quæ non audierit Prophetam illum exterminabitur de populo suo.* Et iterum idem Moyses dicit:
Dabit enim tibi Dominus cor pauidum, & deficientes Ibid. 28.
*oculos, & animam mœrore consumptam, & erit vita
tua pendens ante te: timebis nocte, ac die, & non credes vitæ tuæ.* Quando autem fuit vita tua pendens
ante te, nisi tunc cum mouentes caput ante Cru-
cem dicebatis: *Alios saluos fecit, seipsum non po-* Matth. 27.
test saluum facere? Si Filius Dei est, descendat Mar. 15.
nunc de Cruce, & credimus ei. Quod manifestissimè
per os Dauid ipse Dei Filius loquitur, dicens: *Omnes,* Luc. 23.
qui videbant me, aspernabantur me; locuti sunt la- Psal. 21.
*biis, & mouerunt caput. Sperauit in Domino, eripiat
D eum, saluum faciat eum, quoniam vult eum.* In quo
etiam Psalmo fixuras clauorum in manibus suis,
& pedibus luce clarius ostendit, dicens: *Foderunt* Ibid.
*manus meas, & pedes meos: dinumerauerunt omnia
ossa mea.* Si nescis, ille erat bos tuus, Iudæe, qui
tunc in ara Crucis coram te immolabatur, sed
exigentibus tuis meritis, à te necdum comeditur.
De quo Moyses aduersum te in Deuteronomio lo-
quitur, dicens *Bos*, inquit, *tuus immoletur coram te, &* Deut. 28.
non comedes ex eo. Ille erat asinus, de quo iterum
dicit: *Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, & non* Ibid.
reddatur tibi. Iure quippe Redemptor noster per
figuram asinus dicitur, qui ad suscipienda nostræ
prauitatis onera, quodammodo terga supposuit;
quia sicut per Prophetam dicitur: *Peccata nostra* Isa. 53.
E *ipse portauit.* Vbi adhuc aptè subjungitur: *Oues,*
inquit, *tuæ dentur inimicis tuis: & non sit qui te adiuuet.*

Quæ autem sint oues à quibus adiuuati Synagoga debuerat, manifestè declaratur, cum subditur:
*Filij tui & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum
tota die, & non sit fortitudo in manu tua.* Sancti enim
Apostoli, qui oues per innocentiam dicuntur, Israeliticæ gentis filij sunt: quia ex eorum progenie
originem ducunt. Qui videlicet alteri populo
tunc traduntur, cum Iudæis persequentibus di-
cunt: *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed* Act. 13.
quia

quia repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ
vitæ, ecce conuertimur ad Gentes. Vos autem hæc viden-
tes non vidistis, & audientes non intellexistis. Quod
benè idem Mn' ses vsque hodie vobis improperat,
Deut. 28. dicens: *Non dedit vobis Dominus cor intelligens &*
oculos videntes, & aures. quæ possent audire vsque in
Ibid. *præsentem diem.* Idipsum etiam imprecatur aduer-
sum vos dicens: *Percutiat te Deus amentia, & cæci-*
tate, ac furore mentis: & palpes in meridie, sicut pal-
Isa. 6. *pare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas.* Et
Isaias: *Audite*, inquit, *audientes, & nolite intelligere:*
& videte visionem, & nolite cognoscere. Excæca cor po-
puli huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude;
ne forte videat oculis, & auribus suis audiat, & corde
suo intelligat: & conuertatur, & sanem eum.

Isa. 45. Vis adhuc aliud Isaiæ testimonium de Christo?
Ego, inquit, *suscitaui eum ad iustitiam, & omnes vias*
eius dirigam: ipse ædificabit ciuitatem meam, & capti-
uitatem meam dimittet. Non in pretio, neque in mune-
ribus: dicit Dominus exercituum. Hæc dicit Do-
nus: *Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim;*
viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt, & post te
ambulabunt: vincti manicis pergent, & te adorabunt,
teque deprecabuntur. Tantum in te est Deus, & non est
Ibid. *absque te Deus. Verè tu es Deus absconditus, Deus*
Israël Saluator. Loquere Iudæe, responde, quis est
ille, qui dicit: *Ego suscitaui eum ad iustitiam?* Sed si
nescis, perge, flecte oculos ad finem prioris sen-
tentiæ: & vide, quia dicit *Dominus Deus exercituũ.*

Sed iam si nosti, quia Deus loquitur: considera
etiam cui loquitur. Descende igitur ad finem se-
quentis lineæ & vide, quod dicitur: *Tantum in te*
est Deus, & non est absque te Deus. Verè tu es Deus
absconditus, Deus Israël Saluator. Si ergo Deus est
ipse, qui loquitur: Deus cui dicit; *Tu es Deus?* Con-
stat pinfectò, quia Patris ad Filium persona loqui-
tur. Nam & quòd non dicitur, simpliciter tu es
Deus, sed in te est Deus, & tu es Deus absconditus,
humanitatem nostri Redemptoris manifestè desi-
gnat. In Christo enim Iesu, vt noster ait Apostolus,
habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.
Quòd autem dicit: *Labor Ægypti, & negotiatio Æ-*
Coloss. 2. *thiopiæ & Sabaim; viri sublimes ad te transibunt, & te*
adorabunt, apertè denunciat ad fidem Christi om-
nes nationes gentium conuertendas. Vnde &
paulò post subditur: *Conuertimini ad me, & salui eri-*
tis omnes fines terræ; quia ego Deus & non est alius. In
Isa. 45. *memetipsum iuraui: egredietur de ore meo iustitiæ ver-*
bum, & non reuertetur; quia mihi curuabunt omnes ge-
nu, & iurabit omnis lingua. Et mox ipse, qui loqui-
tur Pater manifestum de Filin perhibet testimo-
Ibid. nium, cùm subiungit; *Ergo in Domino dicent, meæ*
sunt iustitiæ, & imperium? Ad eum venient, & con-
fundentur omnes, qui repugnant ei. In Domino iustifi-
cabitur, & laudabitur omne semen Israël. Cui simile
Isa. 49. est illud, quod per eumdem Prophetam alibi dici-
tur: *Parum est*, inquit, *vt sis mihi seruus ad suscitan-*
das tribus Iacob, & fæces Israel conuertendas: Dedi
te in lucem gentium, vt sit salus mea vsque ad
extremum terræ. Seruus autem Christus ideo di-
Psal. 85. citur, quia serui formam suscepit; vnde ex parte
humanitatis in Psalmo Patrem exorat, dicens: *Cu-*
stodi animam meam, quoniam sanctus sum: saluum fac
seruum tuum, Deus meus sperantem in te. Quis est
enim iste, qui se & sanctum esse constanter affir-
mat, & saluum se fieri humiliter exorat, nisi ille,
Isa. 51. quem per Isaiã Dominus venturum esse promittit,
dicẽs: *Prope est iustus meus, egressus est Saluator meus?*

Ecce, vt & humanitatis infirmitas, & diuinitatis
potentia in vno mediatore Dei, & hominum
ostendatur, qui illic sibimet ipsi salutem popo-

A scerat, hic Saluator esse perhibetur. De quo idem
Isaias alibi testatur, dicens: *Ecce dies veniunt, di-*
cit Dominus, & suscitabo Dauid germen iustum: & Immo Hier. 23.
regnabit rex, & sapiens erit, & faciet iudicium, & Ibid.
iustitiam in terra; deinde subiungit *In diebus illis*
saluabitur Iuda, & Israel habitabit confidenter: & hoc
est nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster.
Hic est iustus, ad cuius aduentum idem Propheta
totis visceribus æstuat, & anhelat, dicens: *Rorate*
cæli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra,
& germinet Saluatorem, & iustitia oriatur simul; ego
Dominus creaui eum. Et alibi: *Vtinam*, inquit, *di-* Isa. 45.
rumperes cælos, & descenderes: à facie tua montes de-
fluerent, sicut exustio ignis tabescerent, atque arde-
rent igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis.
B Et iterum: *Propter Sion non tacebo, & propter* Ibid. 64.
Hierusalem non quiescam, donec egrediatur, vt
splendor iustus eius, & Saluator eius, vt lampas Isa. 62.
accendatur. De eodem Christi aduentu & Haba-
cuc testimonium perhibet, dicens; *Et respondit*
Dominus, & dixit ad me: Scribe visum in buxo
apertè, vt assequatur, qui legit ea; quia adhuc vi-
sio ad tempus: & orietur in fine, & non in vacuum: Habac. 2.
si tardauerit, sustine eum, quia veniens veniet, &
non morabitur. Ad perhibendum adhuc testimo-
nium Christo Propheta quoque Abdias accedat:
Quo modo enim, inquit, *bibistis super montem san-*
ctum meum, bibent omnes gentes iugiter: & bibent
C *& absorbebunt, & erunt, quasi non sint: & in monte*
Sion erit saluatio, & erit sanctus; & possidebit Abdias.
domus Iacob eos, qui se possederant: & erit domus
Iacob ignis, & domus Ioseph flamma, & domus Esau
stipula. Quid enim per domum Iacob, & Ioseph,
nisi Ecclesia Christi? Quid per domum Esau debet
intelligi, nisi infidelium populus? Domus ergo Iacob,
& Ioseph ignis facta est; quia sancta Ecclesia igne
sancti Spiritus inflammata, ad amorem Dei frigida
dudum carnalium corda succendit: & sic à concu-
piscentia præsentis sæculi ad desiderium Creatoris
domum Esau velut stipulam concremauit. De
quo videlicet igne in nostro Euangelio Veritas
dicit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi* Luc. 12.
vt ardeat?
D

CAPVT II.

De Christo, qui est lapis angularis.

Dic mihi hoc etiam, ô Iudæe, quis est iste la-
pis, quem Dominus pollicetur se positurum
in fundamento Sion? Vnde Isaias ait; *Ecce ego* Isa. 28.
mittam in fundamento Sion lapidem probatum, angu-
larem, pretiosum, in fundamento fundatum. Quis est, Psal. 117.
inquam, iste lapis, nisi ille, de quo Dauid canit: *La-*
pidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in
caput anguli? Quod si lapideum cor tuum lapi-
dem materialem ab Isaia dictum existimat, audi
quod sequitur: *Super quem qui ceciderit, confringe-*
E *tur: super quem verò ceciderit, conteret eum.* Lapidem
enim, qui in fundamento parietis ponitur, non pos-
se super aliquem cadere, liquidò comprobatur.
Hic est vtique lapis ille, quem Daniel vidit ab- Dan. 2.
scissum de monte sine manibus; Christus videli-
cet sine opere complectentium, de incorrupta Vir-
gine procreatus. Audi adhuc testimonium, quod
idem Isaias de Christo proferat, dicens. *Egredie-* Isa. 11.
tur, inquit, *virga de radice Iesse, & flos de radice*
eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domi-
ni, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consi-
lij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, &
replebit eum spiritus timoris Domini. Iam quid

apertius eo, quod de Christo Dauid canit in Psalmo? *Psal. 2.* *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genuite; postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Numquid ipse Dauid nei Filius dici potuit, aut super solum Israelitici populi solium constitutus, omnia terrarum regna possedit? Quia ergo Dauid mortali videlicet Regi hæc propheria conuenire posse non cernitur, consequens est vt de Christo Dei filio indubitanter dicta credatur. De quo, videlicet æterno Dauid, Isaias ait: *Isa. 55.* *Feriam vobiscum pactum sempiternum misericordias Dauid fidelis. Ecce testem populi dedi eum ducem, ac præceptorem gentibus. Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & gentes, quæ non cognouerunt te, ad te current. Propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israel, quia glorificauit se.* Numquid non iam Dauid ex hac luce migrauerat, cum hæc Propheta dicebat? Quomodo igitur de eo diceretur, quia vocaturus esset gentes, & ad eum gentes concurrerent, qui iam exutus corpore cum mortalibus non maneret? Si igitur hoc prophericæ promissionis oraculum nequaquam de eo, qui iam obierat, Dauid dici potuisse cognoscitur, restat vt de eo, qui necdum venerat, prolata fuisse credatur.

Rursum etiam de reprobatione Iudæorum, & vocatione gentium manifestissimam per Zachariam Dominus protulit sententiam, dicens: *Immo. Malach. 1.* *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* Et paulò est: *Ibid.* *Et in die illa dicit Dominus exercituum, disperdam nomina Idolorum de terra, & non memorabuntur vltra, & spiritum pseudoprophetarum, & spiritum immundum auferam de terra.* Dic etiam, Iudæe, de quo intelligis, dictum fuisse, quod legis: *Psal. 71.* *Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regis?* Quis est iste Rex Regis filij pater? Numquid Dauid Salomonis? Sed lege per ordinem Psalmum & vide quid sequitur: *Et permanebit cum sole, & ante lunam in sæculum sæculi.* Numquid Salomon permanere in sæculum sæculi dici veraciter D potuit, qui vix per quadraginta annorum curriculum regni gubernacula rexit?

Lege adhuc, & continua totum Psalmum, & considera quomodo à Salomone reperiatur alienus, maximè illic vbi dicitur: *Ibid.* *Ex vsuris, & iniquitate liberabit animas eorum.* Nam quomodo Salomon ex iniquitate liberare animas potuit, qui ex iustitia, quam primitus cœpit, idem ipse ad iniquitatem postmodum declinauit? Illud etiam cui conuenit, nisi soli Deo, quod dicitur: *Sit nomen eius benedictum in sæcula?* Sequitur adhuc Psalmus, & dicit: *Et benedicentur in eo omnes tribus terræ, omnes gentes magnificabunt eum.* *Gen. 26.* Hoc idem iam olim Deus promiserat Abrahæ, dicens: E *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Et alibi ad Dauid: *Psal. 131.* *Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* *2. Reg. 23.* Et in libro Regum secundo legitur: *Hæc autem sunt verba nouissima, quæ dixit Dauid filius Isai: dixit vir cui constitutum est de Christo Iacob.* *1. Paral. 17.* in libro Paralipomenon: *Et factum est*, inquit, *verbum Domini Dauid ad Nathan Prophetam, dicens: Vade, & dic seruo meo Dauid: Hæc dicit Dominus: annuncio tibi, quòd ædificaturus sit domum tibi Dominus. Cùmque impleueris dies tuos, vt vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de* A *filiis tuis, & stabiliam regnum eius: ipse ædificabit mihi domum, & firmabo solium eius vsque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium, & misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit, & statuam eum in domo mea, & in regno meo vsque in sempiternum, & thronus eius erit firmissimus in perpetuum.*

CAPVT III.

Refutantur Iudæorum errores.

QVIS autem ita desipiat, quis ita insaniat, vt hæc omnia credat in Salomone fuisse completa? B Nam qualiter in Salomone intelligendus est, quod dicitur, *Postquam dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis, & stabiliam regnum eius.* *2. Reg. 7.* Qualiter, inquam, dici hoc de Salomone potuit, qui non post mortem Dauid natus est, vel regnare cœpit, sed adhuc patre viuente regnauit? Quid est ergo quod dicitur: *Postquam dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te*, nisi quod Christus est in hac promissione signatus, qui non ante mortem Dauid, sed longè post eius obitum fuerat suscitandus? Qui videlicet ædificaret domum Domino de parietibus non manufactis, sed de lapidibus viuis, & pretiosis, hoc est, sanctis, & iustis. Illud quoque quod subditur: *Ibid.* *Fidelis erit domus eius, & regnum* C *eius vsque in sempiternum coram me.* Quis de Salomone dictum intelligat, cùm domum eius alienigenis mulieribus plenam fuisse legat? Quo enim pacto domus Salomonis Deo fidelis extitit, quæ gentilibus mulieribus, & colentibus Idola plena fuit? Ipse etiam ab eis seductus in idololatriam corruit, & bonus initio, proh dolor! malos exitus habuit. Aut quomodo thronus eius firmissimus in perpetuum iure dicitur, dum constet quia de Salomonis semine Rex nusquam hodie reperitur?

Necesse est ergo Iudæe, vt cuncta hæc, quæ Salomoni vides nequaquam posse congruere, Christo fatearis per omnia conuenire. De quo etiam Zacharias testatur, dicens: *Zach. 6.* *Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Ecce vir oriens nomen eius, & subter eum orietur, & ædificabitur templum Domino, ipse extruet templum, & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solium suum, & erit sacerdos super solio suo.* Et iterum: *Ecce*, inquit, *ego adducam seruum meum orientem, quia ecce lapis, quem dedi coram Iesu.* *Zach. 3.* Super lapidem vnum septem oculi sunt, quibus videlicet oculis septem sancti Spiritus dona signantur. Quòd si necdum te omnia hæc Prophetarum exempla conuincunt, interroga adhuc octogesimum Psalmum, & considera manifestum Domini ad Dauid de Christo promissum, *Psal. 88.* *Iuraui*, inquit, *Dauid seruo meo, vsque in æternum præparabo semen tuum: & ædificabo in sæculum sæculi sedem tuam.* Et paulò post: *Ponam*, inquit, E *in mari manum eius, & in fluminibus dexteram eius. Ipse inuocabit me, Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor salutis meæ; & ego primogenitum ponam illum, & excelsum præ Regibus terræ: in æternum seruabo illi misericordiam meam, & testamentum meum fidele ipsi: & ponam in sæculum sæculi semen eius, & thronum eius sicut dies cæli.* Et iterum: *Semel iuraui in sancto meo si Dauid mentiar, semen eius in æternum manebit, & thronus eius sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, & testis in cælo fidelis.*

Has igitur omnes promissiones ad Dauid factas subtiliter inspice, & vel Regem de Dauid

progenie in e'us solio præcedentem ostende, vel omnia de Christo prædicta, & in ipso completa necessariò confitere. Perge adhuc, & discute alium Psalmum. Quis enim est ille, de quo dicitur: *Mater Sion dicet, Homo, & homo factus est in ea, & ipse fundauit eam Altissimus?* (*Psal. 86.*) Quis est ille Altissimus, qui & homo dicitur, & altissimus? Scrutare, inspice, reuolue, si placet, omnes sacri eloquij paginas, & perpende, quia Altissimus vbique de Deo dicitur, nusquam dictum de simplici homine reperitur. Restat ergo vt cùm altissimus, & homo simul iungatur; Deus, & homo vna persona dictus intelligatur, de quo mirabiliter dicitur: quia is, qui natus est in ea, hoc est, in Sion, ipse fundauit eam. Necesse est quippe priùs ciuitatem fundari, & sic postmodum in ea hominem nasci. Sed quis valet priùs vrbem construere, & in ea postmodum de ventre matris exire? Quis, inquam, nisi Redemptor noster, qui in his quæ fecit, dignatus est fieri?

Quid ad hæc, Iudæe, iam tentabis obiicere? Qua inuerecundæ mentis audacia tam claris, tam apertis, tam diuinis poteris assertionibus obuiare? Esto, quod blasphemantes dicitis, Christum de se potuisse mendacia fingere; nunquid, & antequam nasceretur, si deos non esset, per aliorum ora semetipsum valuit prophetare? Illud etiam qualiter intelligas, audire delectat: *Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi.* (*Psal. 44.*) Quis est ille Rex, cui Deus opera sua dicit? Dicis mihi fortasse, Dauid; sed lege sextum Psalmum per ordinem, & sensus intellige veritatem: descende paululum inferius, & interroga non me, sed ipsum Dominum, quis sit Rex, cui ipse opera sua dicat. Audi quid prædicto Regi Deus ipse loquatur: *Sedes*, inquit, *tua Deus, in sæculum sæculi; virga directionis, virga regni tui.* (*Ibid.*) Si igitur Deus est ipse, qui loquitur, Deus, ad quem sermo dirigitur; consequens est, vt non temporalis ille Dauid, sed coæternus Patri Filius, qui verè est manu fortis, intelligatur. Illud etiam quod similiter interpretaris in Dauid, silentio prætereundum esse non arbitror. *Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis.* (*Psal. 109.*) Si enim hoc de Dauid, vt asseris, debet intelligi, illud, quod sequitur, qua ratione Dauid poterit coaptari? *Tecum principium in die virtutis tuæ, in splendoribus sanctorum, ex vtero ante Luciferum genui te.* Et iterum, *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Igitur si sequentia ad intellectum Dauid non vales inflectere, cogeris etiam superiora de Christo, cui apertissimè congruunt, dicta firmare. De quo Isaias manifestè pronuntiat, dicens: *In die illa erit radix Iesse, qui stat in signum populorum; ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum.* (*Isa. 11.*) Radix quippe Iesse in signum stat populorum, quando Christus signaculum Crucis imprimit frontibus hominum. Sepulchrum autem eius in tantum est gloriosum, vt saluo eo, quod redempti per eius mortem sibi gloriam totis visceribus exhibemus, etiam locum ipsum miraculis coruscantem gloriæ suæ causa ad se omnem mundum prouocare cernamus.

CAPVT IV.

Confirmatur Christum verè esse Filium Dei.

IAm verò inter tot Prophetarum oracula, inter tot euidentissima Sanctorum testimonia, numquid tu, Iesu fili Sirach, omnino tacebis, & inter cæteros tu quoque testimonium de Christo non

A proferes? Accedat iam facundissima sapientia tua in medium, & fortiorem Iesum, fontem videlicet paradisi, in orbem terrarum sub Euangelistarum figurâ cum quatuor suis fluminibus introducat: *Legem*, inquit, *mandauit Moyses in præceptis iustitiarum, & hæreditate domui Iacob, & Israel promissionis. Posuit Dauid puero suo excitare Regem ex ipso fortissimum in throno honoris sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus nouorum: qui implet quasi Euphrates sensum, qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis, qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Gehon in die vindemiæ.* (*Eccli. 24.*) Ecce, bone Iesu, vnum de Christo testimonium, da consequenter & aliud: (*Eccli. 43.*) B *In sermone*, inquit, *eius siluit ventus, cogitatione sua placauit abyssum, & plantauit illum Dominus Iesus; propter ipsum consummatus est itineris finis, & in sermone eius consummata sunt omnia.* Multa dicemus, & deficiemus verbis. Consummatio autem sermonum ipse est. In omnibus gloriantes ad quid valebimus? Ipse enim omnipotens super omnia opera sua; terribilis Dominus, & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipsius. Glorificantes Dominum quantumcumque poteritis, supervalebit adhuc & admirabilis magnificentia eius. Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis: maior est enim laude omni. Exaltantes repleminì C virtute, ne laboretis: non enim haberis: Quis vidit eum, & enarrauit? Et quis magnificauit eum sicut ab initio? Multa abscondita sunt maiora his: pauca enim vidimus operum eius: Quæ videlicet cuncta Redemptori nostro congruere, qui Scripturæ considerat ordinem, quis poterit dubitare? Addat adhuc Iesus tertium de Saluatore nostro testimonium, quatenus, vt ita dixerim, in ore duorum, vel trium immo testimoniorum, stet omne verbum. Ait ergo: *Christus purgauit peccata ipsius, & exaltauit in æternum cornu ipsius, & dedit illi testamentum regum, & sedem gloriæ in Israel.* (*Eccl. 47.*) Si ergo Christus, qui secundum carnem de Dauid originem duxit, ipse Dauid peccata purgauit, ipse cornu Dauid in perpetuum exaltauit, & ei sedem glo- D riæ contulit, constat profectò, quia filius est Dauid, ipse est etiam creator Dauid. De Dauid enim dici lector ista considerat, si superioris textus ordinem oculo continuante percurrat.

Non cesset adhuc Isaias perhibere testimonium de Christo: *Ponam*, inquit, *super his, qui fugerunt de Moab, leonem, & reliquias terræ. Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion.* (*Isa. 16.*) De hac enim gente Moabitarum egressus est Agnus immaculatus, qui tollit peccata mundi, qui dominatur in orbe terrarum. Nam qui leo propter fortitudinem dicitur, ipse agnus propter mansuetudinem perhibetur. Petra autem deserti Ruth intelligitur, quæ deserta prioris mortE te coniugis, Obeth de Booz genuit, de quorum etiam Christus stirpe descendit. Quòd autem ergo hic Prophetarum dicta permisceo, & nunc huius testimonia profero, nunc ad illius, quem iam reliqueram, verba recurro, hoc ex tædio agere, vitandæ videlicet satietatis causa contendo: ne si vnius plura simul testimonia congerantur, audientibus fastidium generetur. Per singula quoque testimonia Prophetarum nomina ponere studeo, quatenus, si vbi, quid dicatur, forsitan locus inquiritur, ad euitandam calumniam facilè reperiatur. Rursus igitur Daniel testis accedat, & quid de Christo cognouerit, in medium proferat; sed prius narret quid rex Nabuchodono-

sor viderit, postquam tres pueros in caminum ignis iactari præcepit: *Ecce*, inquit, *video viros* Dan 3. *quatuor solutos ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis: & species quarti similis est Filio Dei.* Ecce, Iudæe, habes Filium Dei, cur vltra negare niteris Filium Dei? Loquere, responde; quid perspicaciùs, quid manifestiùs exprimi potuit de Filio Dei, quàm dicere Filium Dei? Quod si iam nihil obiicere, nullum vales argumentum inuenire, da manus, temetipsum victori humiliter trade, victumque te, & superatum funditùs confitere. Nunc etiam quid ipse Daniel de Christo, de Filio viderit, dicat: Dan 7. *Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli quasi Filius hominis veniebat, & vsque ad dierum Antiquum peruenit:* B *& in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi seruient. Potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur: & regnum eius, quod non corrumpetur.* Et iterum in visione octaua idem Daniel: Dan. 9. *Scito*, inquit, *& planta autem, & animaduerte ab exitu sermonis, vt iterum ædificetur Hierusalem vsque ad Christum ducem hebdomadas septem, & muri in angustia temporum: & post hebdomadas sexaginta occidetur Christus: & non erit eius populus, qui eum negaturus est.* Quid apertius, quid expressius de morte Christi dici potest eo, quod dicitur, occidetur Christus? Non hic mystica latet figura, non occulta sententia, sed aperta potius, licet de futuris iam nunc narratur historia. Cui etiam Danieli Gabriel Angelus pauló Ibid. superius iterum dicit: *Tu autem animaduerte sermonem, & intellige visionem: septuaginta hebdomadę abbreuiatę sunt super populum tuum, & super vrbem sanctam tuam: vt consumetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & vngatur Sanctus Sanctorum.* Quod si de præfinito temporum numero dubitas, lege Tertullianum, Tertull. & manifestè reperies quadringentos nonaginta annos fuisse à primo anno Darij Regis Persarum vsque ad excidium Hierusalem, quod factum est per Vespasianum Romani imperij Principem. Septuaginta autem hebdomadæ quadringentos nonaginta annos absque vlla dubietate perficiunt. Dicitis autem necdum venisse Christum, & adhuc eum vos expectare venturum. Sed quis ambigat hunc annorum numerum à tempore Danielis esse transactum? cum iam mille quadraginta annos huic summæ superadditos esse non ignoremus?

Impudentissimum ergo est, post tam longum tempus prophetico numero superadditum, futurum adhuc asserere Saluatoris aduentum. Nam ipso tempore, quo Dominus agebat inter homines, poterat fortitan malitia Iudæorum veritati contradicere, approbans se de expleto tanti temporis spatio dubitasse. Nunc autem cum supra præfatum numerum tam multiplicia annorum curricula supercreuerint, quis iam de præfixo numero se dicat ambigere cum superaddita tot temporum spatia vix valeat supputare?

Rursus de passione Christi, & morte eius Isaias apertissimè loquitur, dicens: *Domine, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est? Et ascendit sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti: & non est species ei, neque decor; & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus est vultus eius, et despectus: vnde nec* A *reputauimus eum. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum: ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus: vnusquisque in viam suam declinauit: & Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrûm. Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum: de angustia, & de iudicio sublatus est. Generationem eius quis enarrabit? Quia abscissus est de terra viuentium: propter scelus populi mei percussi eum. Et dabit impios pro sepultura, & diuitem pro morte sua: eò quòd iniquitatem non fecerit, nec dolus fuerit in ore eius, & Dominus voluit eum conterere in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur: pro eo quod tradidit in morte animam suam, & cum sceleratis deputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit, vt non perirent.*

Vis adhuc audire alia atque alia de morte Christi lucidissima testimonia, & absque vlla prorsus obscuritate prolata? Audi itaque quid Salomon de Iudæis contra Christum machinantibus, & de eius nece tractantibus, asserat: Sap. 2. C *Dixerunt, inquit, impij apud semetipsos: Venite, circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ: promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat: factus est nobis in traductionem cogitationum animarum nostrarum: grauis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ sunt viæ eius. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo: & abstinet se à viis nostris tanquam ab immunditiis, & præfert nouissima iustorum, & gloriatur patrem se Deum habere. Videamus ergo si sermones illius veri sunt, & tentemus quæ ventura sunt illi, & sciemus quæ erunt nouissima illius. Si enim est verus Dei Filius, suscipiet* D *illum, & liberabit eum de manu contrariorum. Contumelia, & tormento interrogemus illum, vt sciamus reuerentiam eius: morte turpissima condemnemus illum. Erit enim ei respectus ex sermonibus illius. Hæc cogitauerunt, & errauerunt. Excæcauit enim illos malitia eorum, & nescierunt sacramentum Dei, & neque sperauerunt mercedem iustitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum suarum.* Et Hieremias: Thren. 4. *Spiritus*, inquit, *oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris: cui diximus: In vmbra tua viuemus in gentibus.* Et per beatum Iob ipse Dominus in passione positus conqueritur, dicens: Iob. 16. *Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, et suscitatur falsiloquus aduersum faciem* E *meam contradicens mihi: collegit etiam furorem suum in me, et comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerunt super me ora sua, exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt pœnis meis. Conclusit me Deus apud iniquum, et manibus impiorum me tradidit: circumdedit me lanceis suis, et conuulnerauit lumbos meos: non pepercit, et effudit in terram viscera mea.* Quæ videlicet omnia à beato Iob prorsus extranea, in Christo reperiuntur luce clarius fuisse completa.

Ecce qui post tam perspicuam exemplorum lucem adhuc testimoniis indiget, restat, vt ad con-

templandum radiantem in meridie Solem lucernæ lumen efflagiter. Nam cum tot astrorum cælestium radios coram te, Iudæe, videas enitescere, miror, quæ tam densæ tenebræ cœcitatis locum etiam in vacuis oculorum orbibus valeant obtinere. Hæc enim perspicua lux veritatis illum quoque latere non potuit, qui tenebrosæ cupiditatis caligine oculos cordis amisit, Balaam videlicet, qui dum lucem aliorum ve † fastidiis prætulit, ipse in tenebris ambulauit. Si ergo, Iudæe, ad veritatis viam videntium non vis habere ducatum, saltem cœcus cœcum hunc sequere præuium. Au-

A di igitur, quid ipse dicat: *Dixit Balaam filius Behor, dixit homo, cuius obturatus est oculus, dixit auditor sermonum Dei qui nouit doctrinam Altissimi, & visionem Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos, videbo eum, sed non modò: intuebor illum, sed non propè. Orietur Stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth: & erit Idumæa possessio eius, hæreditas Seir cedet inimicis suis: Israel verò fortiter aget: de Iacob erit qui dominetur, & perdat reliquias ciuitatis.* Num. 24.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,

OPVSCVLVM SECVNDVM.

Dialogus inter Iudæum requirentem, & Christianum è contrario respondentem. Ad eumdem Honestum.

ARGVMENTVM.

Eorumdem Iudæorum pertinaciam adhuc vehementiùs coarguit, dum quasdam captiosas quæstiones, quas friuolè in Christianos obiiciunt, dissoluit. Pendent autem omnes ex illo capite, cur si Christus legem non soluere, sed adimplere venisset, legis Mosaicæ ceremoniæ à Christianis negliguntur. Ostendit igitur legis Mosaicæ præcepta, mystica, & futurorum præsagia fuisse, ideoque in Christo finem accepisse.

NVNc autem de quibusdam ceremoniis, super quibus sæpe scrupulosissimè quæritis, & garrulis ambagibus quæstionum lucem moueris, sub quodam inquisitionis, responsionisque Dialogo breuis inter nos contexatur oratio, vt cum tibi fuerit ex omnibus satisfactum, aut compellaris manus dare conuictus, aut cum ignominiosa tua recedas infidelitate confusus. Age igitur.

Quæstio 1. Si Christus non venit legem soluere, sed implere, cur carne non circumciditur Christianus?

Responsio. Immo iam se ideò Christianus minimè circumcidit, quia quod circumcisione propheitabatur, Christus impleuit. Expoliatio quippe vitæ carnalis, quæ in veteri lege fuerat figurata, in Christi iam cernitur resurrectione completa: & quod expectamus in nostra resurrectione futurum, iam in sacri Baptismatis mysterio commendatur. Carnalis itaque circumcisio tamquam superflua iure contemnitur, cum iam spiritualis, propter quam significandam illa præcesserat, celebratur.

Quæstio 2. Cur omittit Christianus Sabbatum colere, si Christus non venit legem soluere, sed implere?

Responsio. A nobis Sabbatum ideò non seruatur, quia quod tunc erat in figura præmissum, per exhibitionem rei iam videmus impletum. In Christo quippe verum spiritualis otij Sabbatum colimus, cum in eo solo spem ponimus, & sic in illo, toto cordis amore, ac deuotione quiescimus, vt ab omni vitiorum seruili opere, ac terrenarum rerum ambitione cesse-

A mus. Ad quod Sabbatum celebrandum ipse nos prouocat, dum clamat, *Venite*, inquit, *ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Carnalis ergo sabbati cultum superuacuum ducimus, cum iam illud verum, & saluriferum, propter quod institutum est, celebramus. Matt. 11.

Si Christus non venit legem soluere, sed implere, cur Christianus negligit ciborum differentiam, quæ in lege præcipitur obseruare? Quæstio 3

B Immo iccirco hæc à Christianis ciborum differentia non admittitur, quoniam à Christo, quod per hanc figurabatur, impletur. Immunditia quippe, quæ tunc cauebatur in cibis, nunc in moribus reprobatur humanis. Sicut enim Sancti quique, ac Iusti transferuntur in corpus Christi; sic ab eo reprobi, & iniqui tamquã cibi repelluntur immundi. Responsio.

Postquam ergo ipsa Veritas, quæ significabatur, aduenit; meritò significationis vmbra cessauit.

Si Christus non venit legem soluere, sed implere, Quæstio 4.
D cur & animalium carnalibus sacrificiũ Deo Christianus non curat offerre?

Immo iccirco à Christianis huiusmodi sacrificium non offertur, quia quidquid in illis hostiis typicè gerebatur, totum in immolatione Agni, qui tollit peccata mundi, veraciter adimpletur, & quia omnia illa nil aliud salutis habebant, nisi vt ad hoc nostrũ sacrificium vnanimiter téderent, hoc vnum omnis cerimoniarum diuersitas designaret, postquam hostia singularis illuxit, multiplex vmbra, Responsio. Ioan. 1.

quæ præcedebat, euanuit. Quis enim nesciat eadem sacrificia potius ad hoc inobedienti populo, ne cum idolis fornicaretur, imposita, quam Deo, tamquam ipse desideraret oblata?

Quæstio 5. Si Christus non venit legem soluere, sed implere, cur Christianus azymam quam lex præcipit, non obseruat?

Responsio. Iccirco à Christianis visibilis illa, & corporalis azyma floccipenditur, quoniam expurgato veteris vitæ fermento, noua conspersio spirituales adimpletur: Tunc enim erat legis scriptura præceptum, nunc est testimonium: & postquam id, quod significabatur, aduenit; hoc quod significabat, interiit.

Quæstio 6. Si Christus legem venit implere, cur Christianus Paschalis Agni sanguine Pascha non celebrat, cum hoc tantopere lex ipsa decernat?

Responsio. Hic idipsum respondendum, quod iam superius dictum est; quia postquam verus ille Agnus qui significabatur, aduenisse cognoscitur; ille, qui significabat, superfluus iudicatur. Cuius vtique sanguinis non iam ligneas, siue lapideas fores inungimus, sed interioris potius hominis viscera consignamus.

Quæstio 7. Si non soluit legem Christus, cur lege mandatam non celebrat Neomeniam Christianu?

Responsio. Propter hoc etiam Christianus celebrare contemnit, quoniam id totum, propter quod olim celebratum est, Christus impleuit. Nouæ quippe Lunæ solemnitas nouã designat in homine fieri creaturam, de qua dicit Apostolus: *Si qua igitur in Christo noua creatura, vetera transierunt: & ecce facta sunt omnia noua.* *2. Cor. 5.*

Quæstio 8. Si Christus non venit legem soluere, cur Christianus illa ablutionum baptismata, quæ lex præcipit, non obseruat?

Responsio. Ideo hæc Christianæ non merentur obseruantiæ cultum, quia tunc vmbræ fuerunt futurorum, quorum nunc perspicuum possidemus effectum. *Rom. 6.* Consepulti enim sumus Christo per Baptismum in morte; vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam Patris, sic & nos in nouitate vitæ ambulemus.

Quæstio 9. Si lex à Christo impleta est, non soluta, quid rationis obiicitur, vt à Christianis Scenophegiæ sollemnitas non colatur?

Responsio. Tabernaculum Dei societas est populi Christiani, & quoniam illud tabernaculum sanctam præfigurabat Ecclesiam, contemnitur signum, postquam venit, quod fuerat præsignatum. Nec enim diceretur tabernaculum testimonij nisi attestaretur alicui, quæ declaranda erant suo tempore veritatis. Quod itaque tunc agebatur præcepto figuratum, nunc præsentialiter cernitur testimonio reuelatum: & cum iam id, quod figurabatur, adspicitur; quod figurabat, superfluum per omnia iudicatur.

Quæstio 10. Si Christus legem soluere noluit, sed implere, quare Christianus septimum remissionis annum, vel etiam veritas, ac sapientia Dei, quæ cum doceat Angelos in cælo, homines etiam docere venit in terra: quod prius iusserat carnaliter sub ænigmatis vmbra seruari, postmodum Discipulis suis spiritualiter mandauit intelligi. Sic enim dies septimus feriatus esse præcipitur, vt æterna per eum requies designetur. Sic & in anno septimo, sic & in Iubileo, qui per annorum circulum septenario numero septies replicato, & monade superaddita in quinquagenarium ducitur, secura quies perpetuæ beatitudinis intimatur. Incipiente

Responsio.

A quippe Iubileo, tubis canitur, omnesque ad possessiones proprias reuertuntur; quia sicut dicit Apostolus: *Ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo; canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti.* Ad possessiones autem suas vnumquemque redire, est corpora sua protinus incorrupta recipere. Tunc reuertetur Adam ad antiquam carnis suæ terram, in qua primitus habitauerat: tunc Noë, Abraham, Moysi, cunctisque propria possessio redditur, dum corpus illis incorruptibile reformatur. Redemptor itaque noster, qui Discipulis aperuit sensum, vt intelligerent mysteria Scripturarum, noluit Iubileum, noluit septimum remissionis annum, vel cæteras legalis B ritus cerimonias carnaliter obseruari.

Iubilæi mysterium. *1. Thess. 4.*

Postquam hæc omnia spiritualiter fecit intelligi, tunc enim mandata legalia veraciter adimplentur, cum iuxta spiritualem intelligentiam, ad quam instituta sunt, fiunt. Nam tunc erant vacua, vmbra scilicet & imago rei, non ipsa res, cum carnaliter seruabantur. Vis audire quomodo erant vacua, & vana, & nõ veritas ipsa, sed veritatis exempla; audi quid in Exodo Dominus ad Moysen dicat: Eruntque vectes ex vtroque latere altaris ad portãdum, non solidum, sed inane, & vacuum facies illud, sicut tibi in monte monstratũ est. Quod ergo Moyses vidit in monte, sancta Ecclesia est, ipsa rei veritas est. Tabernaculum autem illud in deserto constructum, vmbra, & imago eiusdem Ecclesiæ est, ad C cuius exemplum factum est. Est scilicet homo, ad cuius imaginem fit sigillum, sed in comparatione vicaria, homo quidem res, & veritas dicitur, cum sigillum similitudo tantum rei, & forma videatur. Postquam ergo venit plenitudo tẽporis, impleuit, dum ea spiritualiter exhibenda mandauit. Vnde factum est, vt post aduentum Domini terrena illa Hierusalem cum suo templo funditus euersa corrueret, quatenus sola per mundum sancta vniuersalis Ecclesia coruscaret. Sicut enim Euangelista refert, quibusdam dicentibus de templo, quòd lapidibus bonis, & donis, exornatum esset, dixit. *Hæc, quæ videtis, venient dies, quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.* Erat namque D Hierusalem vrbs illa magna regalis, vbi templum famosissimum Deo fuerat extructum. postea verò quàm venit ille, qui erat verum templum Dei, & cælestis Hierusalem cœpit aperire mysteria; deleta est illa terrena, vbi cælestis apparuit, & in templo illo non remansit lapis super lapidem. Erat prius Pontifex sanguine taurorum, & hircorum, purificans populum: sed ex quo venit verus Pontifex, qui sanguine suo purificaret credentes, nusquam est ille Pontifex prior, nec vllus ei relictus est locus. Altare fuit prius, sacrificia celebrabantur, sed vt venit verus Agnus, qui se ipsum obtulit hostiam Deo, cuncta illa velut pro tempore posita cessauere; propterea sanè hoc diuina dispensatio E procurauit, vt & ciuitas ipsa & templum, & omnia illa pariter subuerterentur, ne quis fortè adhuc paruulus, & lactans in fide, si videret illa constare dum sacrificiorum ritum, dum ministrorum ordinem attonitus stuperet, ipso diuersarum formarum raperetur intuitu. Sed prouidens infirmitati nostræ, & videns multiplicari Ecclesiam suam, omnia illa subuerti fecit, & penitus auferri, vt sine vlla cũctatione cessantibus vmbris, & typicis imaginibus, verus superesset: & euerso materiali templo, Ecclesia per Orbem sola regnaret.

Exod. 27. *Ecclesia Dei in tabernaculo Moysi demõstrata.* *Matt. 24.* *Matt. 13.* *Luc. 21.* *Item in Vrbe Hierusalem.* *Cur templũ, ac sacrificio rũ antiqui ritus perierunt.*

Sed iam post tantam testium nubem, Iudææ, tibi Epilogum faciam, & incipiens ab exordio humani

Epilogus.

tatis Christi per incrementa temporum vsque ad consummationem, Prophetica testimonia tibi, si habes ante oculos ponam, vt quasi sub vno aspectu collecta breuiter videas. quæ me diffusè, & sparsim ponere superius attendebas. Nam quòd Dei Filius humanitatem nostrã suscepturus esset testatur Hieremias, dicens: *Faciet*, inquit, *Dominus nouum super terram, & mulier circum dabit virum.* Si enim de simplici homine diceret, superfluò poneretur nouum, quod vbique in humano genere cernitur vsitatũ. Quòd autem mulier illa Virgo foret, per quã Dei Filius velut per cælestem portam de sinu Patris ad publicum nostrum exiret, ostendit Ezechiel, qui ait: *Conuerti me*, inquit, *ad viam portæ Sanctuarii exterioris, quę respiciebat ad Orientem, & hæc erat clausa: & dixit Dominus ad me: Porta hæc, quam vides, clausa erit, & non aperietur, & vir non transiet per eam, sed semper erit clausa.* Beata enim Virgo Maria semper est clausa, quia & ante partum, & post partum semper incorrupta. De qua etiam Dauid canit. dicens: *In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.*

Christi mysteria à Prophetis prædicta.
Incarnatio.
Hier. 31.
Quid significet porta Ezechielis clausa.
Ezech. 44.
Isa. 9.
Deiparæ Virginitas. Natiuitas.
Psal. 18.

Quòd autem paruulus futurus esset in substantia humanitatis, vt nos magnos efficeret ex virtute diuinitatis, Isaias perhibet, qui ait: *Paruulus enim natus est nobis & filius datus est nobis; & factus est principatus super humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sęculi, princeps pacis, multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis; super solium Dauid, & super regnũ eius sedebit, vt confirmet illud, & corroboret in iudicio, & iustitia amodo & vsque in sempiternum.* Nam cum eum, quem paruulum ante descripserat, postmodum Deum fortem, & patrem futuri sæculi vocandum esse perhibeat, profectò Deum, & hominẽ clariùs manifestat. Et iterum quoque Isaias ait: *Habitabit*, inquit, *lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit; vitulus, & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Nam per sanctæ charitatis viscera lupus cum agno habitabit, quia qui in sæculo raptores fuerunt, cum mansuetis, & mitibus in pace conquiescunt: & pardus cum hædo accubat, quia qui peccatorũ suorũ maculis varius fuit, cum eo, qui se despicit, & peccatorem fatetur, humiliari consentit. Vbi & subditur: *Vitulus & leo, & ouis simul morabuntur*; quia & is, qui per contritum cor ad quotidianum se Deo sacrificium præparat. & alius, qui tamquam leo ex crudelitate sæuiebat, & ille, qui velut ouis innocentiæ suæ simplicitate perdurat, in caulis sanctæ Ecclesiæ conuenerunt. Quæ videlicet animalia puer paruulus minat, quia is, qui paulò minus ab Angelis minoratus est, ne corda nostra terrenis rebus inhæreant; per internum desiderium quotidie inuisibiliter inflammat, Qui per charitatem suam, quam nobis tribuit, nos in hoc mundo mentes figere non permittit. Atque hoc ipsum eius minare, est ad suum nos amorem incessanter accendere, ne cum nos vicissim diligimus, mente in hoc exilio remaneamus. Hoc quoque, quod ad templum deferendus esset, Malachias Propheta denunciat, dicens: *Hæc dicit Dominus: Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum suum dominator, quem vos quæritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius?* Quia verò adhuc paruulus in Ægyptum deducendus, & reducendus esset, Osee manifestat, cum dicit: *Sicut mane transit, pertransiet Rex Israel, quia puer Israel, & dilexi eum, & ex Ægypto vocaui filium meum.*

C

Isai. 11.
D
Psal. 8.
Delatio ad templum.
Malach. 3.
Deductio in Ægyptũ
Osee 11.

Quòd autem super asinam sedens Hierusalem

A venturus esset, Zacharias declarat, dicens: *Exulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem, ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & saluator: ipse pauper, & ascendes super asinam, & super filium asinæ; & disperdam quadrigam Ephraim; & equum de Hierusalem, & dissipabitur arcus belli: & loquetur pacem gentibus: & potestas eius à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad fines terræ.* Quòd autem arguiturus esset Iudæos & eorum malitiã correpturus, Isaias declarat, cum ait: *Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium, & erit iustitia cingulum lumborum eius, et fides cinctorium renum eius.*

[illegible]
Zach. 9.
Vis in arguendo & iustitia in iudicando.
Isa. 11.
B

Porrò quod in Iordane baptizandus erit Isaias denunciat, cum ait: *Exultet desertum, et exultent solitudines Iordanis, et populus meus videbit altitudinem Domini & maiestatem Domini.* Et paulò post: *Et aperiam montibus flumina, & montes disrumpam & terram sitientem sine aqua confundam.* Quòd à suo discipulo tradendus esset, testatur ipse Dominns, qui per os Dauid conqueritur, dicens: *Etenim homo pacis meæ, in quo sperabam, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.* Et iterum: *Si inimicus*, inquit, *meus maledixisset mihi, supportassem vtique: & si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset, absconderem me vtique ab eo, tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus.* Nam quod argento vẽdendus esset, Amos perhibet, qui ait: *Super tribus sceleribus Israel, & super quatuor non conuertam eum, pro eo quod vendiderit pro argento iustum.* Quòd verò triginta argenteis. Zacharias, enumerat, dicẽs: *Appenderunt*, inquit, *mercedem meam triginta argenteis.*

Baptismus in Iordane.
Isa. 42.
Traditio Iudæ.
Psal. 40.
Psal. 54.
Venditio.
Amos 2.
Pretium.

Et quia iidem argentei ab Iuda post acceptionem proiecti sint, hoc etiam idem Propheta subtiliter exequitur, cùm subiungit: *Et dixit Dominus ad me: Proiice illud ad statuarium decorum pretiũ, quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & proieci illos in domum Domini ad statuarium decorum.* Vbi etiam paulò post de Iudæorum damnatione subiungitur. *Aspicient*, inquit, *in me, quem confixerũt, & plangent planctum quasi super vnigenitum, & dolebunt: vt doleri solet in morte primogeniti.* Ibi etiã clauorum figuras in manibus Domini manifestè denũciat, cùm ait: *Et dicetur; Et quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me*; vbi adhuc additur: *Framea suscitare super pastorem meum, & super virum cohærentem mihi, dicit Dominus Deus exercituum. Percute pastorem, & dispergentur oues.* Quòd autem in ligno suspendendus esset, Hieremias manifestat dicens: *Domine, demonstrasti mihi, & cognoui, tu ostendisti mihi studia eorum, & ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Et non cognoui, quia cogitauerunt super me consilia, dicentes: mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur ampliùs.* Quòd vestimenta illius sorte diuisa sunt, testatur ipse per os Dauid, inquiens: *Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.* Nam quòd felle cibãdus, aceto potandus esset, per eundem Dauid perhibet, cùm ait: *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto.* Quia verò conspuendus esset, & lanceis perforãdus, Hieremias insinuat, dicens: *Insurrexerunt in me viri iniqui absque misericordia, quæsierunt me interficere, & non pepercerunt in faciem meam spuere, & lanceis suis vulnerauerunt me.*

Zach. 11.
Proiectio argenti.
Ibid.
Iudæorum damnatio.
Zach 12.
D
Zach. 13.
Vulnera.
Hier. 11.
Crucis patibulum.
E
Vestimentorũ diuisio.
Potus fellis.
Psal. 21.
Hierem.
Sputa ac lancea.

De descensione eius ad inferos, & ereptione Sanctorum per Osee loquitur hoc modo: *De manu*, inquit, *mortis liberabo eos, de morte redimam*

Descensus ad infernũ & Patrum liberatio.

tus: & ero mors tuâ, ô mors: ero morsus tuus, inferne. Quòd verò tertia die resurrecturus esset, & non alia dei hora nisi diluculo, idem Oseas manifestè clamat, dicens: *Venite, & reuertamur ad Dominum, quia ipse cepit, & sanabit nos, percutiet & curabit nos, viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos; & viuemus in conspectu eius, sciemus, sequemurque vt cognoscamus Dominum, quasi diluculum præparatus est egressus eius, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & serotinus terræ.* De Lege autem noui Testamenti, quam per mundum diffusurus erat, per Hieremiam pollicetur, dicens: *Ecce venient dies, dicit Dominus, & feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum: non secundùm pactum, quod pepigi cum Patribus vestris in die quando apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Aegypti: pactum, quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israël post dies illos, dicit Dominus, dabo Legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.*

(*Osee 13.* — *Ibid.* — Resurrectio. — Lex Euangelica. — *Hier. 31.*)

Quòd ascensurus esset in cælum, & super Apostolos missurus eis Spiritum S. Dauid vno versiculo breuiter comprehendit, dicens: *Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.* Ascendens quippe Christus in altum captiuam duxit captiuitatem, quia corruptionem nostram virtute suæ incorruptionis absorbuit: Dedit verò dona hominibus, quia effuso desuper Spiritu, diuersa Discipulis suis cælestium Charismatum dona concessit. Et Ioel dicit: *Et erit post hæc, effundam Spiritũ meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ, seniores vestri somnia somniabũt, & iuuenes vestri visiones videbũt. Sed & super seruos meos, & ancillas meas in diebus illis effundam Spiritũ meum.* De hac eadem effusione Spiritus Isaias perhibet, dicens: *Noli timere serue meus Iacob electissime, quem elegi: Effundam enim aquam super sitientem, & fluēta super aridam Effundam Spiritum meum super semen tuum & benedictionem meam super stirpem tuam.* De Baptismo autem, quem per mundum fieri præcepturus erat, per Ezechiel pollicetur dicens: *Effundam*, inquit, *super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris & ab vniuersis idolis vestris mundabo vos.* Quia vero ipse iudicaturus sit mundum, testatur Psalmista, qui postquam præmisit: *Dominus regnauit à ligno*: de eodem Domino, qui à ligno regnauit, in fine subiungit dicens: *Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.*

(Ascensus in cælum. — *Psal. 67. & Ephes. 4.* — C — Missio Spiritus sancti. — *Ioel. 2.* — *Isa. 44.* — *Ezech. 36* — D — *Psal. 95.* — Ratiocinatio.)

Nunc igitur, Iudæe, sicut sacræ Scripturæ testimonia ad fidem te Christi non attrahũt, si omnium te Prophetarum tam perspicua, & clara dicta non flectunt, libet adhuc, postpositis scilicet Prophetarum exemplis, sola tecum ratiocinatione contendere, & vnam tecum in calce huius Opusculi quæstiunculam breuiter agitare; quatenus quod tuæ conuersioni sit congruum, nihil videatur nostris studiis intentatum. Age igitur, responde mihi: quod grauius peccatum Patres vestri perpetrasse noscuntur, vnde Dei iram magis accenderent, & eius in se vindictam acrius prouocarent, Murmurationem, inquies, idololatriam, fornicationem. Nam & ego hoc tecum sentio, & hæc tria illorum delicta damnabiliora fuisse perpendo: verumtamen hæc omnia apud misericordem Dei iustitiam non irreuocabilem pertulere vindictam. Siquidem vt ad vestræ antiquitatis recurramus historiam, de murmuratione in libro Numeri legitur: *Quia vociferans omnis turba fleuit nocte illa, & murmurati sũt contra Moysen & Aaron cuncti filii Israel, dicentes: Vtinam mortui essemus in Ægypto, & non in hac vasta solitudine: vtinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram istam, ne cadamus gladio, & vxores, ac liberi nostri ducantur captiui. Et dixerunt alter ad alterum: constituamus nobis ducem, & reuertamur in Ægyptum.* Propter hoc tamen, murmurationis videlicet immane peccatum, non ampliùs quàm per quadraginta annos diuinæ seueritatis in eos vindicta desæuit, sicut illis Dominus dixisse legitur: *Filii*, inquit, *vestri vagi erunt quadraginta annis, & portabunt iniquitates Patrum, donec consumantur cadauera vestra in deserto iuxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis terram. Annus pro die imputabitur, & quadraginta annis recipietis iniquitates vestras.* Pro vitulo etiam, quem adorauerunt iuxta montem Sinai, non ampliùs quàm viginti tria millia hominum nouimus fuisse gladiis interempta, sicut in libro Exodi legitur: ait illis Moyses: *Ponat vir gladium super femur suum, & ite, & redite de porta ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum. Fecerunt filii Leui iuxta sermonem Moysi, & ceciderunt in die illa quasi viginti tria millia hominum. Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras Domino, vnusquisque in filio, & fratre suo, vt detur vobis benedictio.*

(E — Quod grauius peccatum Iudæi perpetrarint. — *Num. 14.* — A — *Ibid.* — B — *Exod. 32.*)

Pro fornicatione quoque, quam cum Madianitarum filiabus exercuerunt, similiter non plus quàm viginti tria millia hominum gladio ceciderunt, sicut in libro Numeri rursus scriptum est: *Cessauitque plaga à filiis Israel, & occisi sũt viginti tria millia hominum.* Quid ergo est, quod tam breuem vindictam de peccatis Patrum vestrorum Deus recepisse legitur, vestra autem hæc seruitus, & per totum mundum dispersio iam per tot sæcula protelatur. Lege etiam Iosephum tuum, ibi reperies pro vindicta mortis Christi, quam cum Vespasiano Titus exercuit, de populo Iudæorum decies centena milia gladiis corruisse, & vndecies centena milia ducta fuisse captiua: & post hæc quicumque eius gladio deuorante residui, omnium gentium pedibus videmini seruituti substrati; nempe Patres vestri, quicumque in captiuitate ducti sunt, in ipso quoque exilio positi, numquam fuerunt Prophetarum consortio penitùs destituti, videlicet vt pro peccatis eorum, iugiter intercederent, & Legem Domini semper eis ad memoriam reuocarent, magnumque eis præsentium calamitatum solamen afferrent; dum sibi certum futuræ reuersionis ad patriam articulum nunciarent. Sicut per Zachariam dicitur: *Angelus Domini dixit: Domine exercituum vsquequo non misereberis Hierusalem; & Vrbium Iuda, quibus iratus es? Iste septuagesimus annus est. Et respondit Dominus Angelo qui loquebatur in me verba bona, verba cõsolatoria*: Et per Hieremiam: *Seruient*, inquit, *omnes gentes istæ Regi Babylonis septuaginta annis: cumque impleti fuerint anni septuaginta, visitabo super Regem Babylonis*, & reliqua.

(*Num. 25.* — C — *Ioseph de bell. Iud.* — D — *Zach. 1.* — *Hier. 25.* — E)

Patet igitur, quia Patres vestri licet plerumque fuerint diuina vltione percussi, refouebantur tamen aliquando impensis consolationibus recreati: vos autem à passione Christi vsque hodie in tam longissimis calamitatibus positi, prophetam inter vos alicubi terrarum non cernitis; sed & futuræ prosperitatis nuncium diuinitùs vobis missum penitùs non auditis. Quæ est ergo hæc vestra tam insanabilis culpa? Vnde vobis tam irremediabilis pœna? Vnde, inquam, nisi quia Christum Dei Filium occidistis, & post peractum facinus ad

(Christum occidisse, peccatum fuit omniũ maximum.)

fontem vitæ recurrere noluistis? Hoc enim profundissimum vestræ iniquitatis barathrum omnium flagitiorum transcendit modum, omniũ superat immanitatem criminum. Planè hoc peccatum vestrũ Moyses præuidebat, cùm aduersum vos iratus dicebat: *Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras atque doctores, & loquar audientibus eis sermones istos, & inuocabo contra eos cælum, & terræ. Noui enim quòd post mortem meam iniquè agetis, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis, & occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conspectu Domini, vt irritetis eum per opera manuum vestrarum.*

Deut. 31.

Exhortatio. Nunc igitur, Iudæe, audi meum consilium, vt Deum, quem iratũ habes, possis habere propitium: depone veteris hominis indumentum, & nouæ gratiæ suscipe sacramentum; placeant tibi benedictiones Garizim, vt maledictiones Hebal possis euadere: desere Iudaicæ cæcitatis errorem, & te ad Euangelicæ gratiæ dirige veritatem: esto proculdubio securus de venia, si ad Christi fidem conuersus, sacri Baptismatis fueris vnda perfusus. Sed quoniam apud animum tuum plus forsitan valeo Deum deprecando, quàm apud te prædicando, Deus Patrum tuorum à corde tuo vetustum ignorantiæ velamen abiiciat, & depulsis errorum tenebris, noua te cognitionis suæ luce perfundat, qui per Prophetam suum pollicetur, dicens: *Si fuerit numerus filiorum Israël velut arena maris, reliquiæ Israel saluæ fient.*

Deut. 27.

Isai. 10. Osea. 1. & Rom. 9.

Epilogus. Ecce perpendis ipse, charissime frater Honeste, quia dum imbecillitati tuæ consulere studui, non coloratos rhetoricæ facundiæ flosculos, non acuta dialecticorum ponere argumenta curaui. Saluo enim eo, quòd mihi sæcularis sapientiæ phaleras sequi non libet, quia te etiam negotiis sæcularibus implicatum noui multa non posse perlegere, nolui te prolixis argumentorum distinctionibus onerare. Quapropter dum nuda pene tibi Scripturarum exempla proposui, velut sagittarum fasciculum in pharetram misi. Et quia ex verbis contrariis suggeritur copia respondendi, arma quidem præbui: quò verò te inuictum effundere debeas, quò clypeum circumuoluere, quia bella necdum imminent, ad plenum docere non potui. Habes igitur coram posita, quæ ad huiusmodi conflictum sunt necessaria. Vtere pararis, vt expedire decreueris.

Omnipotens Deus, dilectissime frater, ab inuisibilium te insidiis hostium misericorditer protegat, & immunem te de huiusmodi certamine ad cælestia Regna perducat. Amen.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS,
EPISCOPI OSTIENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI,
OPVSCVLVM QVARTVM.

Disceptatio Synodalis inter Regis Aduocatum, & Romanæ Ecclesiæ Defensorem.

ARGVMENTVM.

In hoc libello Romanæ Ecclesiæ Defensor, & Regis Henrici Aduocatus altercantes inducuntur. Causa autem eorum altercationis hæc erat: Inoleuerat praua consuetudo, vt Romanus Pontifex eligi non posset, nisi ab Imperatore priùs confirmaretur. Cùm igitur tunc temporis Henricus III. puer esset, & adhuc sub tutela constitutus, sine illius assensu Pontifex electus est: quod cùm ab Henrici Legatis in crimen vocaretur, in hac Disputatione cuncta eorũ obiecta refelluntur, aut paulatim cogatur regius Aduocatus rationibus conuictus, in contrariam transire sententiam. Fingitur autem hæc Disceptatio habita coram Synodo Episcoporum qui, vt hac de re pronunciarent, in vnum conuenerant.

Cadaloum Antipapam hisce verbis compellat S. Auctor.

SEd ad hæc gloriaris, & iactas: Rex me, & imperatrix mater elegit, ad hunc apicem me regia celsitudo prouexit: sed cùm hinc aula regia suum tueatur electum, illinc Romana Ecclesia proprium defendat Antistitem, iam in solio constitutum; dignum est, vt sanctorum, atque prudentium Sacerdotum multitudo conueniat: & hãc quæstionem ventilans sub Canonici iuris auctoritate discernat. Et quoniam in proximo, vt speramus, fieri hinc Osborienre Concilium hic iam eiusdem Concilii constituamus velut in quadam tabellæ pictura præludium. Iuxta visionem ergo Danielis, Patrum throni sint positi, iudiciũ sedeat, libri aperiantur, & solutionis indiga quæstio in medium deducatur. Hinc itaq. Romanæ Defensor Ecclesiæ suas allegationes inferat: illinc Aduocatus regius proprii patris argumẽta depromat. Taceat Parma cum suo hæresiarcha, aduocatio tantum regia, & Romana inuicem obloquatur Ecclesia, Sanctorum

Dan. 7.

Causa Romanæ Ecclesiæ qualis. capite suo populus eligat, & ei, quem non elegit, verò Sacerdotū erecti sint animi, vt & quæ vtrimque dicenda sunt, conferant, & peroratæ causæ iudicialis sententiæ calculum ponant. Age igitur, Defensor Apostolicæ Sedis incipiat, deinde regius Aduocatus, quæ sibi videbuntur obtendat.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

CVm Beatitudo vestra, venerabiles Patres, super Apostolicæ Sedis negotio disputat, ad cunctas Ecclesias pertinere, quod versatur in manibus, non ignorat. Hac enim stante, reliquæ stant: sin autem hæc, quæ omnium fundamentum est, &
Matth. 16. basis, obruitur: cæterarum quoque status necesse est collabatur. Omnes autem siue Patriarchiui cuiuslibet apicem, siue Metropoleon primatus, aut
Ecclesia Christi auctoritate fundatur, & fulcitur. Episcopatuum cathedras, vel Ecclesiarum cuiuscūque ordinis dignitates, siue Rex, siue Imperator, siue cuiuslibet conditionis homo purus instituit, & (prout voluntas, aut facultas tulit) specialium sibi prærogatiuarum iura præfixit; Romanam autem Ecclesiam solus ille fundauit, & super petram fidei mox nascentis erexit: *Qui beato vitæ æternæ Clauigero, terreni, simul & cælestis Imperii iura commisit.* Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud Verbum, per quod conditum est cælum, & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit Ecclesiam: illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non dubium, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ ius suum detraxit, iniustitiam facit: qui autem Romanæ Ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum Capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur. & cùm ille notetur iniustus, hic est proculdubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quæ mater est fidei, & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur. Cùm hæc igitur vestra Sanctitas indubitanter agnoscat, vos, qui non quilibet, sed nobiliores, & egregij estis filij Romanæ Ecclesiæ, pietatis viscera circa matrem vestram compatientes ostendite: & vtrum destrui debeat, sibimet eligendo Pontificem, iudicare. Mirum quippe est, si quod minoribus Ecclesiis Canonicus vigor attribuit, illi soli, quæ caput est omnium, non permisit.

Regius Aduocatus.

PRolixa declamatio dedit attentionem, beneuolentiam, atque docilitatem: & hoc potiùs iuxta consuetudinem fori iudicialis, quàm secundum regulam Concilij synodalis: vbi scilicet non magnopere curare debemus elucubratæ locutionis vrbanitatem, sed viuæ potius sententiæ puritatem. Ad querelam ergo coram sanctis Sacerdotibus deponendam, sufficiat nobis dicere; quoniam inthronizastis Papam fine consensu domini nostri Regis, ad iniuriam scilicet, atque contemptum regiæ maiestatis.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

ORdinationem Papæ factam diffiteri nec possumus, nec debemus; Regis autem iniuriam modis omnibus propulsamus. Sed videamus primo, si placet, vtrum Papa sine Rege potuerit fieri, & sic postmodum de Regis disputemus iniuria.

Regius Aduocatus.

CErte liquidò nouimus, quia illi debent Pontificem, cùm ordinatur, eligere, quos sibi, postquam ordinatus fuerit, Canonica decernit auctoritas obedire: Papæ verò, quia vniuersalis est Pontifex, non modò Romanus populus, sed & Romanus Imperator, qui caput est populi, obedientiam debet. Censendum ergo est, vt Papam sine
A Imperator, obediat. Constat ergo, quia nisi Romani Regis assensus accesserit, Romani Pontificis electio perfecta non erit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

PErhibendum est itaque iuxta vestræ disputationis articulum, quia neque Stephanus, neque Sixtus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Syluester, non ipse B. Petrus Apostolus Papali nomine digni sunt, qui ab Imperatoribus eorumdem temporum electi non sunt.

Regius Aduocatus.

GEntiles Reges non sunt adhibendi ad huius, de qua loquimur, electionis exemplum; qui quoniam Christianam ignorabant fidem, Chri-
B stianorum non poterant ordinare Pontificem. Cæterùm Christiani Principes semper Romanos elegere Pontifices.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

QVi mentitur in communi colloquio, mendax *In Rom. Pontificis electione non esse necessarium Imperatorū assensum, exemplis demonstratur.* dicitur, qui autem in præsentia venerabilium Sacerdotum falsa protulerit, sacrilegij proculdubio crimen incurrit. Dixisti, Christianos Principes, Romanos semper elegisse Pontifices; percurre mecum Ecclesiasticæ antiquitatis historias, Romanorum Præsulum catalogum studiosè disquire: & cum perpaucis inueneris in electione sua regum accessisse consensum, confitere te perspicuum pro-
C tulisse mendacium. Quis enim Rex, Antonij filium Damasum Hispanensem? quis Innocentium Innocentij filium Albanensem? quis denique Zosimum Græcum Ebranij filium elegit? quis præterea Leonem Quiriani filium de Tuscia? quis Hilarium Crispini filium de Sardinia? quis Cælestinum Prisci Romani ciuis Filium? quis Bonifacium, quis Anastasium æque Romanos? Denique multos attexerem, nisi fastidium generarem. Sed ne me putes non habentem copiam, ab eorum enumeratione deficere; quis Imperatorum elegit Simplicium Tiburtinum? Felicem natione Romanum? quis Gelasium Afrum Valerij filium? quis Symmachum Sardiniæ prouinciæ filium Fortunati? quis Hormisdam filium Iusti natione Campanum, Ioannem
D ordine Tuscum: Felicem natione Samnitem, Bonifacium Sigibaldi filium, Mercurium Proiecti, Agapitum Gordiani natura Romanos? Quis enim Regum electioni cuiuslibet istorum suum legitur adhibuisse consensum? cum eorum temporibus *Romani Imperatores, eorumque mors.* Romanæ Reipublicæ Christiani Principes præfuisse legantur, id est, Valentinianus Senior; Valens frater eius, qui occisus est in pugna Gothica propè Adrianopolim; Gratianus, qui à Maximo tyranno peremptus est, Valentinianus Iunior, qui necatus est à comite suo Viennæ; deinde Arcadius, Honorius, Theodosius; Ioannes ille, qui apud Rauennam occisus est; Valentinianus tertius, qui in campo Martio est peremptus; Martianus, Leo, Maiorianus, Seuerus, Anthemius, Olybrius, Glycerius,
E Zeno; Nepos ille, qui in villa sua occisus est iuxta Salonas; Augustulus, Anastasius, Iustinus, & cæteri Romani Imperatores, quos vitandi laciniosi stili causa prætereo. Da mihi ergo eorum, quos enumerauimus, aliquem, vel Præsulem requirentem, vel Principem assensum in electione præbentem: & ego do manum, ac te perhibeo laureandum: alioquin si dare non poteris, in hoc te conuictum per omnia necesse est fatearis. Quòd au- *Cur B. Gregorio electo assensū præbuit Mauritius Imper.* tem B. Gregorio legitur adhibuisse Mauritius Imperator assensum, & perpauci alij Principes aliis promouendis: hoc dictauit perturbatio temporum, & tempestas horrenda bellorum.

Regius Aduocatus.

Quid sit mentiri.

SI mentiri est contra mentem loqui, temerariũ est me mendacij tam procaciter argui, qui non vtique falsum, sed verum me dixisse putaui: tamen assentior, & in hoc superatũ me dixisse non abnuo:

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Constãtini Imp. pietas S. Saluatoris ac S. Petri Basilicas erigit. Lege Notas.

VT autem idipsum adhuc manifestiùs pateat, & te super hac dimicandi materia perdidisse, tibimetipsi clariùs innotescat: lege Constantini Imperatoris Edictum, vbi Sedis Apostolicæ constituit super omnes in orbe terrarum Ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus B. Petri Basilicam fundator erexit, postquam Patriarchium B Lateranense in beati Saluatoris honorem construxit, mox per Imperialis Rescripti seriem Romanæ Ecclesiæ constituit dignitatem: Vbi nimirum B. Syluestro, suisque Successoribus obtulit, vt regali more, & aurea corona plecterentur in capite, & cæteras regij cultus infulas vsurparent. Verùm B. Syluester ornamenta; quæ Sacerdotali congruere iudicabat officio, in proprios vsus assumpsit; coronam verò, vel cætera, quæ magis ambitiosa, quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranense Palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuo iure concessit; Regnum Italiæ iudicandum tradidit. Nam & ipsius Regis hæc verba sunt: Vnde congruum, inquit, prospeximus, nostrum Imperium, & Regni potestatem C Orientalibus transferri, ac transmutari regionibus, & in Bizantia prouincia, in optimo loco nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illis constitui Imperium; quoniam vbi principatus Sacerdotum, & Christianæ Religionis caput ab Imperatore cælesti constitutum est, iustum non est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatem. Audisti, quia terrenus Imperator non habet in Romana Ecclesia potestatem: quomodo ergo sine illius arbitrio, qui ibi potestatem non habet, non licet eligi Sacerdotem? ipse verò Constantinopolim, velut in secunda Roma, perpetuò regnaturus abscessit. Longe verò post Theodosius Imperator, beati Pauli D Basilicam cœpit, quo defuncto Filius eius Honorius eamdem Basilicam ad calcem vsque perduxit. Hi quoque Romanæ Ecclesiæ Priuilegium nihilominus firmauerunt. Quomodo ergo prærogatiuam sibi in Romani Pontificis electione relinquerent, qui Romanam Ecclesiam nequaquam sibi studuerunt subdere sed præferre? non præcipere, sed parere; non præcellere, sed subesse?

Eiusdem Imp. Edictum erga Rom. Pontifices.

B. Pauli Basilica à Theodosio, & Honorio ædificata.

Regius Aduocatus.

Priuilegiũ concessum Henrico Imp. in Pontifice eligendo.

ASsentior planè, & reatum dico, quod loqueris: sed esto, quòd nunc regia celsitudo ex antiquorum consuetudine Principum hoc sibimet allegare non possit: verumtamen tu hoc negare non potes, quòd pater domini mei Regis piæ memoriæ Henricus Imperator factus est Patricius Romanorum, à quibus etiam accepit, in electione semper ordinandi Pontificis principatum. Huc accedit quod præstantius est, quia Nicolaus Papa hoc domino meo Regi priuilegium, quod ex paterno iam iure successerat, præbuit, & per Synodalis insuper Decreti paginam confirmauit. Cùm ergo priuatus quisque à suo decidere iure non debeat, donec ventilato negotio iudicialis in eum sententia promulgetur: quo pacto maiestas regia prærogatiuam hanc suæ dignitatis amisit, quam & A ex Apostolicæ Sedis liberalitate percepit, & ex paterno Imperialis fastigij iure successit? Quo, inquam, modo in Romana Ecclesia dignitatis adeptæ locum sine iudicio perdidit, qui Romanam Ecclesiam non offendit?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Romana Ecclesia spiritualis mater est Regum.

PRiuilegium inuictissimo Regi nostro ipsi quoque defendimus, & vt semper plenum, illibatũque possideat, vehementer optamus. Porro autem Romana Ecclesia multò nobilius, atque sublimius, quàm mater carnis, mater est Regis: Illa siquidem peperit, vt per eius traducem reuertatur in puluerem, ista genuit, vt Christi sine fine regnantis efficiat B cohæredem. Et cuncti liquidò nouimus, quia Rex licet egregiæ indolis, tamen adhuc puer est. Quid ergo mali Romana facit Ecclesia, si filio suo, cum adhuc impubes esset, eum adhuc tutore egeret, ipsa tutoris officium subiit, & ius, quod illi competebat, impleuit? Quis enim nesciat, quia Sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater iudicis tribunal irrumpit, testes adsciscit notarios conuocat, sicque per adstipulationes, & rata insuper & apicum monumenta omnia bonorum suorum filio iura delegat: interim tamen, vsque dum ille ad iuuenilis ætatis incrementa perueniat, & rationis capax fiat, illa cuncta dispensat, omnia ordinat: sicque quod iam alieni iuris est patrimonium ad propriæ disponit prouisionis arbitriũ. C Numquid ob hoc dicenda est mulier illa filio suo concessa subtrahere? immo veriùs perhibetur, vt puto, pietatis studio deseruire: quia quæ rudis adhuc filius dilapidare, ac prodigere poterat; hæc illa sibimet aptè disposita, cauta: retenta, rationabiliter ordinata conseruat. Carnalis ergo mater adiuuat filium in rebus terrenis; & mater Ecclesia filio suo Regi præbere non debet auxilium in spiritualibus donis? Obmutescat ergo plectenda versutia, quæ scilicet hoc damnat, quod prædicare debuerat: illi crimen imponere nititur, quæ pro benefactis gloriæ titulum promeretur. D Huc accedit, quia nonnunquam ob varietatem temporum sæpe mutãdus est ordo causarum. Tunc enim quando Pontificem Romana sibi præfecit Ecclesia, tantæ simultatis fomes in seditionem ciues accenderat, tantus liuor, & odium tumultuantis populi corda turbauerat, vt de tam longinquis terrarum spatiis nequaquam regiæ clementiæ præstolari possemus oraculum. Nisi enim quantocyus ordinaretur Antistes, perniciosus in populo gladius mutuis vulneribus desæuiret, & non parua Romanorum ciuium strages fieret.

Regius Aduocatus.

OStende quod vis, argumentare quod placet, dummodo constet, quia nullatenus debuit E immutari, quod Papa concessit, quod decreto constituit, quod scriptione firmauit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

QVid mirum si hominis, carnis adhuc fragilitate circumdati, statuta mutentur, quando etiam omnipotens Deus, qui videlicet omnia, quæ futura sunt, nouit: ea quoque, quæ à semetipso constituuntur, immutat? Nam ex eo, quo promittit, aliquando aliquid minuit, vel etiam totum subtrahit: aliquando mala minatur, & non infligit.

Regius Aduocatus.

EA, quæ proposuisti, Scripturæ declarentur exemplis. Quid est ergo quod Deus vnquam promisit, & minuit

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

SI non excidit, reminisci potes, quia dixit Dominus ad Noë: *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. eruntque dies illius centum viginti annorum.* Sed cum Scriptura commemoret quingentorum tunc annorum extitisse Noë, quando hæc sibi Dominus loquebatur, sexcentorum verò tunc iam esse cùm cataclysmus erupit: liquidò patet, viginti annos de præscripti numeri spatio fuisse subtractos. Vitæ itaque spatium, quod humano generi Deus promisit, imminuit, quia peruersitatis eorum reatus excreuit. Iudæ quoque per os Patriarchæ Iacob promisit Spiritus sanctus, dicens: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est.* Et tamen nec temporibus Iudicum legimus viros de tribu Iuda semper super Israel tenuisse ducatum, nec Reges ex eadem tribu principatum tenuisse vsque ad Christi reperiuntur aduentũ. Constat ergo, quia sæpe Deus omnipotens, quod homini promisit, imminuit; quoniam homo, quod Deo debuerat, non impleuit.

Gen. 6.

Cur Deus quod promisit, interdum imminuit.

Gen. 49.

Regius Aduocatus.

DOce etiam vbi Deus promisit bonum aliquod, & efficaciter non impleuit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

REcordare, quia dicit Dominus ad Iosiam Regem Iuda: *Pro eo,* inquit, *quòd vidisti verba voluminis, & perterritum est cor tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores eius, & scidisti vestimenta sua, & fleuisti coram me: idcirco colligam te ad Patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace:* & tamẽ paulò post Scriptura dicit: *In diebus eius ascendet Pharao* * *Nechao Rex Ægypti contra Regem Assyriorum ad flumen Euphratẽ, & abiit Iosias in occursum eius, & occisus est in* * *Magedo, cùm vidisset eum.* Ad Sedechiam quoque Regem Iuda per Hieremiam dicitur: *Audi verbum Domini Sedechia Rex Iuda: Hæc dicit Dominus ad te: non morieris in gladio, sed in pace morieris, & secundum combustiones Patrum tuorum, Regum priorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te: & vah Domine plangent te: quia verbum hoc ego locutus sum, dicit Dominus.* Quod nimirum quomodo potuerit fieri, qui seriem scrutatur historiæ, numquam poterit inuenire. Nam postquam à Rege Babylonis semel est captus, Babyloniamque translatus, vlterius numquam legitur ab eius vinculis absolutus. Iusto ergo iudicio subtrahit Deus homini nonnumquam bona, quæ promisit, cùm rebellis homo illius seruare mandata contemnit.

4. Reg. 22.

Cur Deus quæ promisit nonnullis non tribuit.

Nechao.

4. Reg. 23.

**Mageddo.*

Hier. 34.

Regius Aduocatus.

PRosequere etiam quomodo Deus, quod minatus est, non infligit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

NEmo, qui limen Ecclesiæ terit, ignorat, quia Ionas ad Niniuen à Domino missus, exclamauit, dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.* Sed quia ciuitas illa ad Deum toto est corde conuersa, nequaquam iuxta minacem Domini sententiam excidij est euersione deleta. Cùm ergo Deus omnipotens non modò verax, sed & ipsa sit veritas, inuiolata consilij sui manente proposito, exterioris iudicij sui sæpe variat ordinem, iuxta humani siue probi, siue improbi meriti qualitatem;

Ionæ 3.

Quomodo, & cur Deus pœnas quas minatur nõ infligit.

A quatenus & à prauitate correctus, quod Deus iustè minatur, euadat: & prolapsus in culpam, nulla tenus, quæ pollicetur bona percipiat. Hinc est, quod per Hieremiam dicit *Bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri: & pœnitebit Dominum mali, quod locutus est aduersum vos.* Hinc est, quod ad Heli quoque per virum Dei Dominus ait: *Loquens locutus sum, vt domus tua, & domus patris tui ministrares in conspectu meo vsque in sempiternum. Nunc autem, dicit Dominus, absit hoc à me, sed quicumque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

Hier. 17.

1. Reg. 2.

Regius Aduocatus.

REctè planè cuncta, quæ proposueras, perspicuis roborasti testimoniis Scripturarum; nunc autem paulisper ad superiora reuertere, & iuxta tuæ sponsionis elogium, de domini Regis iniuria

C rationem redde.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

GLorioso Regi, nobis eligendo Pontificem, absit, vt nos intulissemus iniuriam, cùm ad hoc nos, sicut superiùs dictum est, necessitas impulerit, non rapina: ad hoc, inquam, nos inuitos attraxit imminens periculum ciuilis belli, non lædendi, vel minuendi liuor Imperij.

Regius Aduocatus.

CIuile bellum obiicis, imminens periculum in tuæ allegationis defensione prætendis; dicatur etiam, si placet, quia cælum rueret, terra cædem ciuium pateretur, perge adhuc addens, quia pontus aresceret, terra diluuium inundaret, quid mihi omnia hæc, dum constet, quia quidquid accideret, nullo pacto sancti Papæ sententiam debuisti infrin-

D gere, nulla ratione Synodalis decreti mysterium licuit violare? Sicut enim Scriptura perhibet: *Meliùs est vt oriatur scandalum, quàm vt veritas relinquatur.* Nam si hoc bellum timuissent beati Martyres, fierent procul dubio sanctæ militiæ desertores.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

NOn ignoras, quòd inter omnes sanctos martyres Petrus, & Paulus in Apostolici Senatus culmine possident principatum.

Regius Aduocatus.

HOc sicut negare sacrilegum est, ita & affirmare superfluum.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

EOrum sunt nobis tenenda vestigia, eorum forma nostris est actibus imprimenda, sub eorum

E magistra debemus viuere disciplina.

Regius Aduocatus.

HOc vtique clarum est perspicuum ac: sed quid à te ponenti, quid præstigij sub hoc funiculo inductionis alatur, ignoro.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

TOlle præstigium, intellige veritatem, times me tamquam tibi tendiculas substruentem, audi Paulum de Coapostolo suo Petro veraciter perhibentem: *Priusquam venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem venissent, subtrahebat se, & segregabat, timens eos, qui ex circumcisione erant.* Cernimus ergo Petrum non rigidum, sed discretum. Timebat enim Iudæos, ne per occasionem Gentium à fide recederent Christianorum, & ne

perderet

perderet gregem creditum, boni pastoris est imitatus exemplum. Factus est enim Iudæis tamquam Iudæus, vt Iudæos lucrifaceret. Sic Christus apparuit in forma carnis peccati, vt à peccatis hominẽ liberaret: & cùm legem Moysi non ambigeret abolendam, consulens tamen adhuc rudibus, & infirmis fratribus, tenuit ad tempus vmbram legis, vt eos quandoque proueheret ad perfectè noscendam plenitudinem veritatis. In hoc ergo B. Petrus discretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando vbi tamen non plurimùm noceat, declinemus aliquantulum à tramite rectitudinis, vt consulere valeamus infirmis.

S. Petri Apostoli discretio in Iudæorum salute curanda.

Infirmorũ causa ne liceat interdum à rectitudine nonnihil declinare.

Regius Aduocatus.

Qui dicis, quòd Petrus aliquando legem Iudaicam tenuit, cur non etiam dicis, quod in eadem Epistola legitur, nimirùm, quia Paulus eum in faciem reprehendit? *In faciem*, inquit, *ei restiti, quia reprehensibilis erat.* Eique dixit: *Si tu, cum sis Iudæus, Gentiliter, & non Iudaicè viuis, quomodo cogis Gentes iudaizare? Cùm ergo illud permisisti, istud quare silentio suppressisti?*

Galat. 2.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Quod Petrus egit compassione misericordiæ, hoc Paulus arguit pro magisterio disciplinæ: Ille quod fecit dispensatiuè, vt infirmis tolleret scandalum; hoc iste corripuit, ne indiscretus quilibet passim adduceret in exemplum. In Petro discamus, vt periculo simus imminente discreti; in Pauli sermonibus instruamur, vt sanis rebus vita nostra mitè deseruiat rectitudini.

Cur B. Petrum B. Paulus reprehendit.

Regius Aduocatus.

Laudò qnidem redditam rationem, sed cùm duorum Apostolorũ proposueris magisterium, mirum cur prætermisso Paulo, solum Petrum adduxeris in exemplum.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Noli, frater, pueriliter currere, immo noli volare, sed perge; pro grauitate quippe negotij prolatio est quoque moderanda sermonis. Audi etiam consequenter & Paulum, discretionis aureæ lineam nostris oculis opponentem, eiusdémque dispensatiuæ compassionis auctorem. Sicut enim Apostolicorum Actuum testatur Historia: *Perambulabat Paulus Syriam, & Ciliciam, confirmans Ecclesias, peruenitque in Derben, & Lystram: Et ecce discipulus quidam erat, nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis, patre autem Gentili.* Hunc ergo, vt ad compendium veniamus, Apostolus circumcidit, quoniam Iudæos, immo Iudæus, qui in illis erant regionibus, timuit. Cur itaque circumcidit fidelem hominem non Iudæum, qui videlicet incircumcisus erat, sed natione Gentilem, nisi discretionis studio deseruiret, ne Iudæi fideles in scandalum corruentes, à fide recederent? Hoc etiam nunc ad memoriam redit, quoniam aliquando iuxta morem Nazaræorum comam ex voto nutriuit, & postquam nauigasset in Syriam, in Cenchris positus, caput iuxta legis mandata totondit. Refert adhuc Lucas sacræ scriptor Historiæ: *Cùm venissemus*, inquit, *Hierosolymam, libenter susceperunt nos fratres, & sequenti die Iacobus, & omnes seniores, qui cum eo erant, Euangelio illius comprobato dixerunt ei: Vides frater, quot millia sunt Iudæi, qui crediderunt in Christũ, & ij omnes æmulatores sunt legis. Audierunt autem de te, quod discessionem doceas à Moyse, eorum, qui per Gentes sunt Iudæorum, dicens, non debere eos circum-*

D Act. 16.

S. Paulus aliorũ scandalum quãtopere vitare studuerit.

B Act. 18. Act. 21.

A *cidere filios suos, neque secundùm consuetudinem ingredi. Quid ergo est? vtique oportet conuenire multitudinem: audient enim te superuenisse. Hoc ergo fac, quod tibi dicimus: sunt nobis viri quatuor votum habentes super se. his assumptis, sanctifica te cum ipsis, & impende in eos, vt radant capita, & sciant omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. Tunc Paulus assumptis viris, posteriori die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis: donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio.*

Cur itaque Paulus iuxta cærimonias Iudæorum caput rasit, nudipedalia exercuit, sacrificia obtulit, & legem destruens, legis præcepta seruauit? Cur, B inquam, hæc omnia, nisi vt his, qui ex Iudæis fideles extiterant, scandalum tolleretur? formam suscepit ægritudinis, vt morbos auferret ægrotis; seruauit cærimonias legis, de quibus tamen in Epist. sua dicit: *Quæ mihi fuerunt lucra, facta sunt detrimenta, & propter Christum arbitror velut stercora.* Circumcidit hominem, & tamen hoc terribiliter clamat: *Dico*, inquit, *vobis, quia si circũcidamini, Christus nihil vobis proderit.* Quod quæso, maius peccatum esse poterit, quàm Christum perdere, Christianæ Religionis regulam violare, Iudaicæ legis ritus inducere, nouam Euangelij gratiam impugnare? Et tamen hæc Apostolus Paulus in superficie fecisse conspicitur, ne in ipsis nouæ fidei rudimentis mentes adhuc teneræ scandala paterentur. Quan- C tùm namque in exterioribus cernitur, Cherintus, & Ebion nil penè peius inueniuntur egisse, quàm Paulus. Qui nimirum in Christum credentes, propter hoc solum à parentibus anathematizati sunt, quia legis cæremonias Christi Euangelio miscuerunt: & sic noua confessi sunt, vt vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Iacobus, & omnes Seniores hoc Paulo consilium dederunt; omnes ergo Discipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt; vnum scilicet in hoc habent meritum, & qui fecit, & qui faciendi dedere consilium.

Philip. 3.

Galat. 5.

Hæresis Cherinti, & Ebionis.

Si ergo ipsi Principes mundi, quorum legibus parent, non modo Regna terrarum, sed vltro etiam celsitudo cælorum, non dubitauere perpaucis, qui D tunc erant hominibus in tam periculoso negotio condescendere, cur nobis vtique paruulis, & infra illorum vestigia longè iacentibus non licuit innumerabili Romanæ Vrbis multitudini subuenire? Sed quid Apostolos loquimur scandalum cauisse debilium, & nouiter conuersorum; cùm & ipse illorum Magister & Dominus, cuius nimirũ omnia sæcula substernuntur imperio, ad nostræ imitationis exemplum, scandalum præcauerit Iudæorum? *Simon*, inquit, *Reges terrarum à quibus accipiunt tributum, à filiis suis, an ab alienis? quo respondente: Ab alienis; præstò subiungit: Ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, mitte hamum, & eum piscem, qui priùs ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies staterem: illum sumens, da eis pro* E *me, & te.* Ad molliendum ergo rigorem rectitudinis, ad tenendam virtutem discretionis, si tibi Petrus non sufficit ad exemplum, iunge simul & Paulum. Quòd si procaci contumaciæ nequeunt vterque sufficere, pudeat te vltra Iesum per dicacitatis ineptiam prosilire: *Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti.*

Matth. 17. Christus miraculo scandalum tollit.

Rom. 10.

Regius Aduocatus.

Discretionis virtutem tot Scripturarum testimoniis approbatam improbare non possumus; sed absit, vt vlla virtus sit tam sublimis, tamve præcipua, cuius tenendæ studio in anathematis

Diuinæ Legis finis. barathrum corruere debeamus. Nam cùm omne, quod nobis ex diuina Lege præcipitur, ad hoc proculdubio tendat, vt nos Creatori nostro societas æterna coniungat: si nos ab eo, quod absit, per maledictionis sententiam cótingat abscedere, quæ virtus, quæ discretio, quæ, sicut dicitur, pia compassio tam incomparabile damnum nobis poterit compensare? Sanè si propter hoc solum virtus appetitur, vt omnipotentis Dei societas acquiratur, qualis iam illa virtus erit, quæ nos à diuini contubernij societate repellat.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

HÆc cur prosequaris; quia nobis occulta sunt, euidenter expone.

Regius Aduocatus.

SYnodalis enim Decreti pagina, quam cum Concilij totius assensu beatus Nicolaus Papa constituit, cui propriæ manus articulum indidit, quam tot Episcoporum venerandus, celebrisque Conuentus subscriptione firmauit, anathematis vinculo iuxta morem carere non potuit. Vnde vos pro compassione, vel códescensione, nescio, quam diciris furentis populi, nequaquam vosmetipsos deberetis tam inenodabilis sententiæ nexibus irretire. Ridiculum quippe est, sic obrutum de voragine marini fluctus eruere, vt ipse compellatur ereptor sub vndosis procellarum spumantium cumulis remanere.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Andábatarum mos in pugnando. Lege Not. CVm hæc inconsultius loqueris, Andabatorum aduersum me more confligis, qui nimirum dum clausis semper oculis pugnant, alios quidem vulnerant, sed quomodo semetipsos à vulneribus tueantur, ignorant. Dicis, quia nequaquam debeamus in anathema corruere, etiam si per hoc valeamus infirmis fratribus subuenire. Ecce vibrasti gladium, tentasti vulnus infligere, sed tibimet vbi clypeum opponeres, non vidisti. Numquid tibi iam de memoria excidit, quod superiùs protuli, quoniam B. Paulus in Epistola sua dicit: *Quia si circumcidamini Christus vobis nihil proderit.* *Galat. 5.* Et tamen, quod tam districtè prohibuit, ipse pro charitate fratrum infirmantium, ne scandalum paterentur, impleuit. Quod enim maius, siue deterius poterit quis anathema subire, quàm cui negatum est, Christum pro sui reatus damnatione prodesse? Nam cui Christus non prodest, proculdubio anathema est, nihilque est aliud anathema quemlibet fieri, nisi à Christi, in quo benedicúntur omnes Gentes, societate repelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro charitate fratrum subire non timuit, immò prorsus euasit, eùm non qualemcumque hominem, sed Christianum vtique discipulum circumcidit; tu, quæso vbi cordis oculos amisisti, qui, quod Apostolus fecit, non faciendum esse restaris? Ipse enim dicit: *Quæcũque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* *Rom. 15.*

Regius Aduocatus.

VErisimile est, quia sicut Paulus coapostolum suum Petrum de iudaizandi rediuiua vsurpatione corripuit: ita nihilominus & in semetipsum, postquam discipulum circumciderat, reprehendit: nec mihi hoc aliter vmquam poterit persuaderi, nisi fortassis in eius verbis aliquatenus valeat inueniri.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

VT nullus ambiguitatis næuus in tua mente remaneat, vt nulla cor tuum super hoc nego- A tio deinceps caligo confundat, audi quid idem Paulus ad Romanos dicat: *Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibẽte conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ.* *Rom. 9.* Ecce Paulus cùm non sit sicut nos necessitate coactus, *Perfecta S. Pauli charitas in suos.* spóte ac volũtariè desiderat anathema esse pro fratribus; & tu mihi proponis anathema timendũ, vbi me perspicis, & ineuitabili prorsus necessitate fuisse constrictum, & charitatis studio, ne tanta fratrum multitudo corrueret, inclinatum. Audi etiam quid Moyses pro populo Israelitico postulans dicat: B *Obsecro, Domine, peccauit populus iste peccatum magnum, fecerunt sibi Deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facias, dele me de libro tuo quem scripsisti.* *Exod. 32. Moysis erga suos amor perfectus.* Quod nimirum tunc plenitet fiet, cùm reprobis in iudicio dicit: *Ite maledicti in ignẽ æternum.* *Matth. 25.* Ecce hinc Paulus optat anathema pro fratribus fieri; ecce illinc Moyses postulat ex Dei libro pro populi, quem ducebat, charitate deleri; & sola Romana Ecclesia, quæ pietatem, & charitatem toto terrarum orbe specialiter, & principaliter docet, ex iminentibus & iam vibratis vndique gladiis filios suos, quos quotidie per sacri Baptismatis mysteriũ generat, liberare non audet? *Maledictus vir, ait Saul, qui comederit panẽ vsque ad vesperã, donec vlciscar me de inimicis meis.* *1. Reg. 14.* In hoc, sicut legitur, C anathema Ionathas cecidit, sed eum ab imminenti mortis sententia, charitas, qua pro populo strenuè dimicauerat, liberauit. Vis audire quid etiam de ipso Iesu, totius benedictionis auctore, idem Apostolus dicat? *Christus,* inquit, *vt nos liberaret à maledicto legis, factus est maledictum.* *Galat. 3.* Si ergo ipse auctor benedictionis æternæ, vt nos à vinculo maledictionis absolueret, maledictioni nó est dedignatus subiacere; si Sancti quique vel noui, vel veteris Testamenti, dum sui capitis imitantur exemplum, & infirmis subuenire fratribus in periculis cócupiscunt, & anathematis subire sententiã nullatenus perhorrescunt: *Perfecta Christi imitatio.* cur vnum mihi niteris imputare peccatum, & charitatem ad hoc induxisse D non perspicis, quæ operit multitudinem peccatorum? *1. Pet. 4.* Quomodo autem me cuiuslibet hominis sententia ligat, quem charitas ipsa, quæ Deus est, liberat? *1. Io. 4.* Erubescat ergo humani anathematis imputator, cùm per charitatis gratiam mecum sit æternæ benedictionis indultor.

Regius Aduocatus.

CVicumque in disputatione certãti veritas ipsa defecerit ineptum est adhuc per ambages, atque versutias pertinaciter niti; ridiculum est diutius verbis prolixioribus immorari: de vinculo siquidem anathematis, quo te hactenus arbitrabar astringi, ita te nauiter expedisti, vt nihil de cætero tibi valeat obiici, nil super hoc capitulo rationabi- E liter possit opponi. Verumtamen adhuc mihi video materiam superesse, quam tibi valeã non sine causa reluctator obiicere. Dicitis, quia necessitate constricti, & velut angusti temporis breui spatio coarctati, nequaquam potuistis in electione Pontificis expectare consensum regiæ maiestatis, quod profectò friuolũ esse perspicuum est. Constat enim tres plus minus menses interim decurrisse, ex quo sanctæ memoriæ Papa Nicolaus occubuit, vsque ad Kalendas Octobris cùm iste successit. Videamus ergo si per tam morosam longitudinem, trimestris videlicet spatij, nó potuerit ab aula regia pragmaticæ sanctionis vobis Apocha reportari.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

ECce compellis me vulgaro sermone depromere, quod ob Imperialis Palatij reuerentiam decreueram silentio præterire: sed iuxta vestræ scilicet exactionis instantiam, iam proferatur in medium opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ cum nonnullis Teutonici regni sanctis, vt ita loquar, Episcopis conspirantes contra Romanam Ecclesiam, Concilium collegistis, quo Papam quasi per Synodalem sententiam condemnastis, & omnia, quæ ab eo fuerant statuta, cassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis: in quo nimirum non dicam iudicio, sed B præiudicio, idipsum quoque Priuilegium, quod Regi prædictus Papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum, quidquid ille constituit, vestra sententia decernente, destruitur; consequenter etiam id, quod ab eo Regi præstitum fuerat aboletur. Sed absit à nobis, vt propter cuiuslibet hominis insolentiam Rex, qui innocens erat, quantùm ad nos, rem sui iuris amittat, quem auctore Deo votis omnibus præstolamur ad Imperiale fastigium, non permittimus ob alienam culpam regiæ dignitatis incurrere detrimentum.

Synodus iniqua contra Romanam Ecclesiam.

Quomodo principes indignos se faciant priuilegiis sibi ab Ecclesia Romana concessis.

Sed vt totam inauditæ calamitatis nostræ percurramus historiam, Stephanus Cardinalis Presbyter Apostolicæ Sedis, vir videlicet tantæ grauitatis, & honestatis nitore conspicuus, tantis denique, sicut non obscurum est, virtutum floribus insignitus, C cum Apostolicis Litteris ad Aulam regiam missus, ab aulicis administratoribus non est admissus: sed per quinque ferè dies, ad B. Petri & Apostolicæ Sedis iniuriam, præ foribus mansit exclusus. Quod ille, vtpote vir grauis, & patiens, æquanimiter tulit. Legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clausum itaque, signatumque mysterium Concilij, cuius erat gerulus, retulit, quia regis eum præsentari conspectibus Curialium plectenda temeritas non permisit. In qua nimirum inopinatæ præsumptionis audacia tanta disputandi videretur inesse materia, vt & Demosthenis eloquentiam vincat, & copiam Tullianæ facultatis excedat. Vnde si vellemus iniuriam D nostram districtiùs persequi, iure possemus obtendere, quia vos Romanæ Ecclesiæ, vosmetipsos ipso dono priuastis, qui scilicet ei præiudicij vestri gratis contumeliam intulistis. Ille quippe fœdus amicitiæ violat, qui gratis amicum per offensionis molestiam pulsat. Nam & Dominus Iudæis per Hieremiam ait: *Ecce feriam domui Israel, & domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum, quod pepigi cum Patribus eorum, pactum quod irritum fecerunt.* Ille ergo irritum reddit beneficij pactum, qui prior violat amicitiæ sacramentum. Verumtamen Romana Ecclesia non vult exaggerare, quod pertulit; sed perseuerare cupit in munere, quod regio culmini liberaliter prærogauit.

Stephani Cardinalis laudes.

Fœdus amicitiæ quomodo violetur.

Hier. 31.

E

Regius Aduocatus.

QVod domino nostro Regi reuerenter adscribis innocentiam, dignè facies: quòd autē administratoribus Aulæ publicæ deuoluis à diuerso calumniam, videtur iniustum. Quidquid enim circa vos in huiusmodi casibus actum est, ad hoc nos regiæ Matris impulit Imperiale præceptum, non propriæ libertatis arbitrium.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

ET ego tibi secundum cordis tui duritiam respondebo: dico enim, quia Dei omnipotentis A obtemperare sermonibus aliquando peccatum est.

Regius Aduocatus.

AD hoc, quod asseris, mens humana concutitur, & Christianæ pietatis ferre non valet auditus.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

QVia hoc tantopere miraris, illud etiam consequenter adiicio, quia propter hoc, quod Deo quidam promptus obediuit, funditus periit: alius ob id, quia obtemperare contempsit, ad cumulum gratiæ plenioris ascendit.

B

Regius Aduocatus.

INcredibile est valde, quod dicis: verumtamen si vales exemplis approbare quod loqueris, dic quis vnquam Deo obediuit, ac propterea periit?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

NOn te latet, quia Iudæ Iscarioti, qui iam accepto consilio eum traditurus erat, Dominus ait: *Quod facis, fac citiùs.* Postmodum quoque, cùm ad eius osculum accedere præsumpsisset, adiecit: *Amice, ad quid venisti?* subauditur, perfice. Sed quia miser his sermonibus efficaciter obediuit, irreuoC cabiliter periit.

Ioan. 13.

Mala obedientia.

Regius Aduocatus.

HVius propositionis ratione reddita, redde cōsequenter alterius, quis scilicet Dei omnipotentis obedientiam spreuit, & propter hoc copiosiorem gratiam meruit?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

SI placet hoc in memoriam reuoca, quod Dominus ad Hieremiam dixit: *Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis, & introduces in domum Domini in vnam exhedram thesaurorum, & dabis eis bibere vinum.* Et paulò post Propheta subiungit: *Et posui coram filijs Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum, qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Ionadab pater noster præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos & filij vestri vsque in sempiternum.* Vnde postmodum Hieremias ait eis: *Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.* Ecce ille malè obediens, perfunctus obedientiæ munere cucurrit ad laqueum: isti feliciter inobedientes, perpetuum Conditoris sui meruere conspectum. Hoc etiam ad hoc valet, quod superiùs dictum est, quia cùm Papam sine consensu Regis eligimus, non præsto, quod extrinsecus actum est, diiudicare, sed potiùs quo animo, & qua intentione sit factū, deberetis diligenter attendere.

Hier. 35.

An Deo nō obedire possit non esse malum.

Res ex intentione attendendæ sunt.

Regius Aduocatus.

HÆc argumenta nobis domestica sunt, & numquam deficiunt, quia de promptuariis proferuntur; semper enim possumus in praui operis exhibitione delinquere, & quia occulta est ad puræ mentis debemus patrocinium conuolare.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

CEnsesne semper debere iuxta rerum, atque verborum superficiem iudicari? quid enim iuxta verborum strepitum magis est absonum, quàm cum Deus Pater, & Filius, & Spiritus san-

Scripturæ verba interdum non sunt iuxta sonum accipienda.

ctus mediatorem Dei, & hominum dicitur tradidisse: Ecce Christum tradidit Iudas, tradidit & Deus Pater: numquid non quasi simile factum videtur? Ergo ne traditor est Iudas, & traditor Deus Pater? A

Regius Aduocatus.

VNde probas, quia Pater, & Filius, & Spiritus sanctus tradiderint Saluatorem?

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

Rom. 8. AVdi Apostolum dicentem: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.*
Sap. 12. Cui & Solomon ait: *Cùm sis iustus, & omnia iustè disponas, ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnas.* B
Quo discrimine Christum morti tradiderit Deus ac Iudas. Quòd autem se Filius tradiderit idē dicit Apostolus: *Qui me dilexit, & tradidit seipsum pro me.* Quòd autem & Spiritus sanctus tradiderit Filium Sapientia perhibet, dicens:
Sap. 1. *Benignus est enim Spiritus sapientiæ, & non liberabit maledictum à labiis suis.*
Galat. 3. Maledicti apud veteres dicebantur omnes qui pendebant in ligno. Christus autem, vt Apostolus dicit, vt nos liberaret à maledicto, factus est maledictum. Spiritus verò sanctus non liberauit maledictum à labiis suis, quia quæ per ora Prophetarū de Christi passione locutus est, non prohibuit: sed super eum sine diminutione compleri cuncta permisit. Ergo secundum te, qui non de cordis intentione, sed sēper ex operis vis superficie iudicare: si Pater tradidit Filium, & ipse se tradidit Filius, insuper & Spiritus sanctus, Iudas quid mali fecit? Facta est traditio à Patre, facta est à Filio, nec non à Spiritu sancto, facta est & à Iuda. Vna res à pluribus facta est, sed eadem res in operatoribus discernenda est. Quod enim Deus omnipotēs ex charitate; hoc Iudas fecit ex pecuniæ acquirendæ cupidine. Quod Deus fecit ad salutis nostræ remedium; hoc ille fecit ad explendum insatiabilis auaritiæ votum. Vides ergo quia non quid homo faciat, debemus attendere; sed quo animo, & voluntate faciat, diligenter examinare. Nam si sola dumtaxat exteriora perpendimus, inuenimus ipsum Dominum Saluatorem & dixisse quod prohibet, & aliter fecisse, quā
Matt. 5. iubet. *Quisquis, ait, dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis*: & tamen ipse resurrectionis suæ die D
Matt. 25. duobus de se dubitatiuè loquentibus ait: *O stulti, & tardi corde ad credendum.*
Matt. 5. Dixerat etiam in monte Discipulis *Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram.* In passione verò positus percutienti se in maxillam puero Sacerdotis non
Ioan. 18. modo nō alteram præbuit, sed insuper dixit: *Si male locutus sum, exprobra de malo; sin autem benè, cur me cædis?*
Act. 1. Et quomodo iam verum erit quod de illo Lucas ait: *Quia cœpit facere, & docere*, si quod docuit, non impleuit?
Præceptum Christi de præbenda maxilla percutienti, quomodo intelligendum. Sed proculdubio intelligendum est hoc eum præcepisse ad præparationem cordis, non ad ostentationem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cædi, qui pro hominum salute decreuerat toto corpore crucifigi? E
Act. 23. Paulus etiam palma percussus iussione Pontificis, ait: *Percutiet te Deus, paries dealbate.* Quod minus intelligentibus videtur in verbo conuicium, sed in sensu Prophetici tenet oraculi sacramentum. Paries enim dealbatus hipocrysis est, sacerdotalē sub hoc nomine præferens dignitatem, sed occultans intrinsecus luteam malitiæ turpitudinem: nā quod
Ibid. humilitatis fuit, mirabiliter custodiuit. Cum enim illi diceretur: *Principi Sacerdotum maledicis?* respondit: *Nesciui, frater, quia Princeps esset Sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices.*

A Vbi patenter ostenditur, quanta illud tranquillitate dixisset, quod iratus intulisse videbatur. Quibus Scripturarum testimoniis quid aliud edocemur, nisi quia non iuxta nuda verba semper debemus sententias iudicare: sed quo animo, qua mentis intentione proferantur, inspicere?

Regius Aduocatus.

DVbia, quæ proponis, luculenter elucidas per exempla, quæ subiicis; sed, quæso, te, vt ad superiora paulisper redeas, & cur nos calumnieris, vobis præiudicium intulisse, qui regiæ ditioni paruimus, patenter exponas.

Defensor Romæ Ecclesiæ.

B REctè, planè, ordinabiliter, & congruenter, postquam omnis vestræ partis obiectio non theoreticis argumentis, non coloribus oratoriis, non denique dialecticis syllogismis, sed viuæ potiùs, atque perspicuæ veritatis est ratione purgata: versa vice iam dignum est, vt de vestris excessibus vel breuiter disseratur. Enimuerò damnatio Papæ tam grauis, & inexplicabilis est, vt non humano, sed diuino dumtaxat sit tractanda iudicio. Reges autem nostros cùm ætatis infirmitas, tum fragilitas sexus excusat: quibus vtique non reatus adscribitur, sed eorum Consiliariis, vt dignū est, imputatur. Regū peccata Consiliariis adscribenda non semel. Omissis itaque peruersitatibus cæteris, vt quid ignorante Roma reprobum hominem in Romanum Pontificem eligere præsumpsistis? C

Regius Aduocatus.

ELectionem quidem, vt palam est, fecimus: sed longè priùs Gerardo Comite, aliisque Romanis, vt dicebatur, ciuibus infatigabiliter insistentibus, ad hoc inducti sumus. Nam & Abbas Monasterij, quod dicitur Cliuus Scauri, non defuit. non ergo, vt asseris, ignorante Roma, sed præsente, atque petente, Romani Pontificis electio facta est.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

IN hoc pro me facis, dum Gerardo sub anathemate constituto te communicasse testaris: nam vt de Abbate, & aliis interim sileamus, de Gerardo liceat tātummodo dicere, Ecclesiæ hominem non fuisse, & Christi nequaquam pertinuisse fidelibus. Gerardus Galeriæ Comes à Nicolao II excommunicatur. D
Illud enim vnum caput anathemati, maledictionique subiacuit omnium ferè Pontificum, quicumque Romanæ Ecclesiæ suis temporibus præfuerunt: demùm paulò ante quàm moreretur, propter Ducem, & Archiepiscopum Anglorum, quos à beati Petri liminibus redeuntes inuasit, spoliauit, & vsque ad mille Papiensis monetæ libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria Synodo, Papa Nicolao præsidente, excommunicatus est, & extinctis luminaribus sub perpetuo fuit anathemate condemnatus. Excommunicati non habent ius ad electionem Pontificis. Perpendat igitur sancta Synodus, si illius, eiusque complicum rata iure videatur electio, qui tam terribiliter, atque irreuocabiliter est ab Ecclesiæ visceribus Euangelica, atque canonica falce præcisus, vt ne in morte quidem ad Christianitatis fuerit titulum reformatus: & sic per eum ordinari Romanam Ecclesiam dignum fuit, qui eius semper cruentus extitit inimicus; qui eam semper est feraliter persecutus. Et quomodo summam debet Ecclesiam ordinare, cui cuiuscumque limen Ecclesiæ non licet attingere? Clamat Dominus ad Israël: *Anathema in medio tui Israel: nec poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere.* Et hoc quare? Quoniam Achar filius Charmi de anathemate Hieri- E

ého ducentos dumtaxat, argẽti siclos regulamque auream quinquaginta siclorum, & coce neum abstulerat pallium. & ob hanc vilem videlicet summam au᾿tor sceleris non modo lapidatur, sed & lapidum aceruis obruitur. Si propter illum hominem, qui dumtaxat vnum sacrilegium fraude cõmiserat, Israël ante suorum hostium faciem ruiturus erat: quomodo stabit Ecclesia, si per virum tot criminibus inuolutum, fuerit ordinata? præsertim cum & talem elegerit, in quem, teste mundo, omnium vitiorũ sentina confluxit pseudo episcopum, apostolum Antichristi, aduersarium Christi. animam puellarum. mangonem ecclesiarum. Quis ergo istorum iusto videbitur examine præferendus? vtrum is, quem elegit vnus vir perpetuæ maledictionis anathemate condemnatus; an ille potius, quem Cardinales Episcopi vnanimiter vocauerunt: quem Clerus elegit, quem populus experiuit nõ in extremitate terrarũ, ed intra mœnia Romanorum, & in ipsius Sedis Apostolicæ gremio.

Cadaloum Antipapam intelligit.

Regius Aduocatus.

TOt à te rationibus redditis. possemus forrassis adbibere consensum, si semel emissam deceret regiam maiestatem mutare sententiam, principali quippe gloriæ velut inconstantiæ næuus imprimitur, si quodcumque suæ constitutionis Edictum leuiter annulletur.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

QVis nesciat Rege Deum esse maiorem? Et tamen dieere non erubescit: *Pænitet me, quòd constituerim Saul Regem* & per Samuelem ei denunciat dicens: *Proiecit te Dominus, ne sis Rex super Israël.* Si pœnitere se Deus asseruit, qui futura cuncta cognouerat: cur homo suam commutare in melius sententiam erubescat, qui qualis, & ipse quoque sit futurus, ignorat? Ille de bono factus est malu s iste; videlicet Cadaloüs, de malo vtique, quod iam erat, fit quotidie diaboli more deterior.

1. Reg. 15. Sententiam in melius mutare non est dedecus.

Regius Aduocatus.

QVàm inconsultè nunc loqueris, qui diabolum deteriorari posse testaris, qui certè tam malus est, vt deterior esse non possit.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

MEntior, si quod proposui, Scripturæ testimoniis comprobare non valeo. Nam, Isaia teste, dicebat superbus in mundi principio: *Ascendã super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Paulus autem dicit: *Qui in fine mundi veniens, aduersatur, & extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Quia ergo tunc affectauit Deo se similem esse, in fine mundi iam deterior factus, vult quasi superior eminere. Per quod manifestè colligitur, diabolum adhuc in deteriora posse corruere: & quia diabolus interpretatur deorsum fluens. Cadaloüs à cadendo dictus, ruinam populi sonat, ipsis quoque nominibus aptissimè inuicem vterque concordat. Dic ergo quomodo iste Pontifex erit, quem non Romanus populus, sed vnus homo cum suis complicibus, idemque non Romanus, sed suburbanus; & non ecclesiæ filius, sed maledictus, & anathematizatus elegit? Ille ne erit tuo iudicio Pontifex, qui Suam vendidit, vt Romanam Ecclesiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladij, vt Romanus Pontifex fieret? Dicis, non debuisse me Pontificem sine consensu Regis eligere, & magnipendendum mihi non fuisse, vt populus non periret. Ecce hinc B. Augustinus Hipponensi Ecclesiæ, Valerio viuẽ-

Isa. 14.

2. Thess. 2.

Diaboli interpretatio.

Gerardus is est Galeriæ dominus. est enim Galeriæ Oppidulũ prope Vrbẽ situm, ideoque suburbanum appellatum.

A te, præficitur: ecce illinc Ambrosius octauo dic postquam baptizatus est, perceptis cunctis ecclesiasticis gradibus, Episcopus ordinatur. In quibus vtrique ob nil aliud canonicæ auctoritatis ordo deseritur, nisi dumtaxat vt saluti populi consulatur. Et tu mihi dicis, in seruando populo ipsi Regi me non debuisse consulere, vt sibimet in dando consensu vnius epistolæ gloria proueniret. Nam vnde postmodum Romanus Imperator fieret, si tunc se Romanus populus mutuis vulneribus peremisset? Porro autem, quia in constituendo Pontifice Romana Ecclesia à charitate regia non recessit, hoc etiam indicio est, quia cum in Clero suo religiosis viris, & sapientibus abundaret, non de propriis, sed B eum, qui Regi tamquam domesticus, & familiaris erat, elegit.

SS. Aug. & Ambrosij ordinatio.

Regius Aduocatus.

QVisquis veritati, postquam patefacta claruerit, obstinatè renititur, Dei omnipotentis aduersarius non immeritò iudicatur, cuius aduersum se iram inextinguibiliter prouocat, si veritatem, quæ ipse est, pertinaciter, & arroganter impugnat. Nam vt ipse disputationi tuæ velut epilogum faciam, cum inter nos quæstio moueretur, vtrũ sine Regis assensu Romani Pontificis fieri possit electio, recensitis historiarum catalogis, tantam Romanorum Imperatorum, atque Pontificũ copiam coaceruasti, & velut nubem mihi testium opposuisti, C vt his conspectis ne mutum quidem me aduersum te sub hoc vlterius facere libuisset. De anathemate verò, quod Nicolaus Papa constituit, vbi, ve iam verum fateat, totam victoriæ vim intentio nostra posuerat, tam inuictis Scripturarũ testimoniis, tam lucidis certè modo beatorum Apostolorum, modò ipsius Domini Saluatoris tuæ disputationis assertio se purgauit exemplis; vt nos earenus ignota doceret, & vos ab illius sententiæ vinculo potenter absolueret. Deinde à domini mei Regis, q am dicebamus, iniuria, quæ scilicet nos aduersum vos acrius accendebat, tam strenuè tua se purgauit oratio, vt euidenti clarescat indicio, quia in eo, quod sibi Pontificem populus Romanus elegit, maiestati D regiæ potissimùm ministrauit, nec ei, sicut dicebatur, Priuilegium tulit, sed potius roborauit, dum non de Romana Ecclesia, sed ex Aula regia Sacerdotem ad Apostolicæ Sedis culmen euexit. Postremò de electione Parmensis Episcopi quid dicemus? loquar, an sileam? Sed, iuxta Scripturam, *conceptum sermonem tenere qui possit?* Et certè vbi nuda verita cernitur, turpis ignominiæ est, si commento fallaciæ deseruitur. Ipsi planè liquidò nouimus anathematizatum esse Gerardum, nec ignoramus eius instinctu potissimum hunc Episcopũ in hoc negotium fuisse pellectum. Vt igitur ita loquar, arbor, quæ de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciosum prorumpat in fructum, modis omnibus, necesse est euellatur, testan- E te Veritate, quæ dicit: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Præmissæ disputationis Epilogus.

1. Io. 5.

Iob. 4.

Matth. 3.

Defensor Romanæ Ecclesiæ.

ECce audiuit beatitudo vestra, venerabiles Patres, quoniam qui inspector est mentium, confœderat nos in concertatione verborum. Vidit enim nos non malitiæ causa confligere, sed inueniendæ veritatis studio deseruire, idcoque dignatus est morã inter nos sopire querelam, & suam nobis inspirare concordiam: Pax enim nostra, quæ fecit vtraque vnum, conflauit in eodem sensu corda duorum. Agamus illi gratias, qui prius Sage-

Ephes. 2.
Sagena pro nauicula sæpius vsurpata à S. Doct.

nam Petro periclitari permisit, & turbine ventorum, & procellis vndarum: sed ecce vt regrediens [Mar. 6.] manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperauit, & discrimina marina compescuit, confestim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempestatis procella sedatur, ventorum turbo reprimitur, & aurea cæli facies serenatur.

Clausula dictionis.

A Modo igitur dilectissimi, illinc regalis Aulæ Consiliarij, hinc Sedis Apostolicæ comministri, vtraque pars in hoc vno studio conspiremus elaborantes, vt summum Sacerdotium & Romanum simul confœderetur Imperium; quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in vtraque substantia regitur, nullis, quod absit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum est, rescindatur: sicque mundi vertices in perpetuæ charitatis vnionem concurrant, vt inferiora membra per eorum discordiam non resiliant; quatenus sicut in vno [Romani Pontificis & Regum vnio Ecclesiæ vniuersæ salutaris.] mediatore Dei, & hominum hæc duo, Regnum scilicet, & Sacerdotium, diuino sunt conflata mysterio: ita sublimes istæ duæ personæ tanta sibimet inuicem vnanimitate iungantur, vt quodam mutuæ charitatis glutino & Rex in Romano Pontifice, & Romanus Pontifex inueniatur in Rege; saluo scilicet suo Priuilegio Papæ, quod * nemo præter [* nemini.] eum vsurpare permittitur. Cæterùm & ipse delinquentes, cùm causa dictauerit, forensi Lege coerceat, [Lege Not.] & Rex cum suis Episcopis super animarum statu, prolata sacrorum Canonum auctoritate, decernat. Ille tamquam parens paterno semper iure præmineat; iste velut vnicus ac singularis filius in amoris illius amplexibus requiescat. Attalus planè Rex Asiæ, & Nicomedes Rex Bithyniæ in tantum Romanam Rempublicam dilexerunt, vt vterque moriens Romanum populum testamento * reli- [* reliquerit.] quisset hæredem. Sanctæ ergo Ecclesiæ Principes quàm propensiori inuicem debent charitate congruere, quibus iniunctum est charitatem præcipuè Christiano populo prædicare; vt ex eorum, quæ procedat ex pietate concordia, sancta vniuersalis gratuletur Ecclesia, ac gemino vtriusque studio Christianæ Religionis refloreat disciplina. Verùm nos Piscatoris nostri nauiculam ex hiatu scyllææ voraginis trahentes, dum Successorem Petri fidei labente vestigio mersum ad littora quieta deducimus, pium Ereptori nostro Celeuma cantemus:

Te Deum laudamus: Te Dominum confitemur.

[In Cadaloum Pseudopontif. Versus.]

Vltio diuina, populi Cadaloe ruina,
Te manet, vt diro medium transuerberet ictu.
Altipetax Simonem sequeris Simon astra petentem:
Te quoque tartareus simul absorbebit hiatus.
Sit nomen Domini benedictum.

SCHOLIA.

B*Eato Syluestro* (Constantinus Imp.) *suisque successoribus obtulit, vt regali more, & aurea Corona plecterentur in capite, & cæteras regij cultus infulas vsurparent. Verùm B. Syluester ornamenta, quæ Sacerdotali congruere iudicabat officio, in proprios vsus assumpsit: Coronam verò, vel cætera, quæ magis ambitiosa, quàm mystica videbantur, omisit.*] Dum sanctus Cardinalis ait, S. Syluestrum oblata à Magno Constantino principatus insignia repudiasse, ea verò ornamenta sibi desumpsisse, quæ dignitatem Pontificiam condecorarent, à vero abhorrere non videtur. Nam quæ fuit ardens eiusdem Constantini ad fidem præcipuè Christianam recenter conuersi pietas, vt voluisset omnia Imperij decora in Pontificem summum conferre. Fuit tamen singularis

A cuiusdam prudentiæ in S. Syluestro ea tantùm deligere, quæ spiritualis potestatis culmen, ac fastigium significarent. Id quod etiam habetur cap. Constantinus. dist. 96. verbis istis: B. Syluestro & [*Platin. in Eug.*] omnibus successoribus eius de præsenti tradidimus Palatium Imperij nostri Lateranense; deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium: nec non & superhumerale, videlicet lorum quod Imperiale circumdare assolet collum.] Et nonnullis interiectis: Ipse verò Beatissimus Papa super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam beatissimi Petri, ipsa ex auro non est passus vti corona; phrygium verò candido nitore splendidum; Resurrectionem Dominicam designans, eius sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus.] Sancti Syluestri porro mitræ Platina hunc in modum meminit: [Eugenius IV. S. Syluestri mitram, Romam Auenione delatam, ipsemet è Vaticano ad Lateranum detulit.] Huius autem, vel alterius eiusdem S. Syluestri mitræ medietas, coloris viridis holoserica, & phrygiata, in qua Beatissimæ Virginis in gremio Filium gestantis imago picta, & alatis puerulis, ac stellis circumspecta cernitur, Romæ ad S. Martinum in Montibus inter reliquias honorificè custoditur.

Neque hoc sic intelligas velim, vt Pontificalis [*Aimon hist. Fr. l. 1. c. 24.*] dignitatis ornamenta tunc primum in Ecclesiam inuecta fuerint, quidquid dicant Aimonius, atque C Sigebertus, vel etiam alij. Nam quod Constantinus [*Sigeb. chro. ad A. C. 330.*] Gentilium vanitatem detestatus, B. Syluestro videtur concessisse, hoc ipsum sanctissimos eius antecessores ob immanem, atque frequentem aliorum Imperatorum persecutionem deposuisse apparet. Iacobus enim Alphæi, cognomento Iustus, idemque frater domini nominatus, à Petro Apostolorum Principe (vt optimè Chrysostomus animad- [*Chrysost. in Ioan. hom. 87. Epiph. hæres. 29. & 78. Hier. de script. Eccl. in Iac. & in epist. ad Galat. 1. Epiph. hæres. 29.*] uertit) ordinatus Hierosolymorum Episcopus, laminam, seu bracteam auream in capite gestare consueuit: vt testatum reliquere Epiphanius, Hieronymus, ac omnes alij ferè scriptores Ecclesiastici. Huius verò rei hanc affert rationem idem Epiphanius: Folium, siue bracteam in capite gestare ipsi licebat, quemadmodum relati fide digni viri D Clemens, & Eusebius in suis commentariis testati sunt. [Sacerdos itaque est, velut dixi, Iesus Christus in æternum, secundum ordinem Melchisedech: simulque Rex iuxta ordinem ex supernis, vt transferat Sacerdotium simul cum lege: ex semine verò Dauid propter Mariam sedens in throno in æternum, & Regni eius non erit finis. Oportebat enim ipsum nunc transferre ordinem tum Sacerdotij, tum Regni.] Et quibusdam interiectis: [Largitus est autem sub se constitutis Regnum, vt ne diceretur à paruis ad maiora procedere: manet enim thronus ipsius, & regni eius non erit finis: & sedit super thronum Dauid, ita vt Regnum Dauid vnà cum Pontificatu transtulerit, ac largitus sit seruis suis, hoc est, Pontificibus Catholicæ Ecclesiæ.] E Plura de his apud eumdem Epiphanium habes. In signum igitur regalis Sacerdotij (sic ipsum appellat Petrus) eiusmodi capiti ornamentum gestare consueuisse, non Iacobum tantum, sed & cæteros Apostolos par est credere. Nam etsi hæc de sin- [*1. Pet. 2. Polycr. ep. ap. Euseb. hist. lib. 5. c. 23. & Hier. de script. Ecc. in Polycr.*] gulis non scribantur, satis tamen ad veritatem rei demonstrandam esse videtur, quòd non modò Iacobus, vt vidimus, sed & Ioannes Euangelista eo vsus est capitis ornamento. Testatur id Polycrates Ephesiorum Episcopus ad Victorem Papam inter alia ita scribens: [His accedit Ioannes, qui supra pectus Domini recubuit, qui Sacerdos fuit, qui laminam auream gestauit. Erat autem eiusmodi ca-

pitis ornamentum, quod in amplius, atque perfectius Christianæ Legis Sacerdotium translatum est antiquæ Legis Sacerdotibus olim à Deo concessum. Sic namque sacra Scriptura: Facies & laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere cælatoris sanctum domino; ligabisque eam vitta hiacynthina, & erit super tiaram imminens fronti Pontificis.] Quale autem fuerit capitis ornamentum summi Sacerdotis, Iosephus exactè describit: monstratque non tantùm lamina aurea, sed & corona aurea triplici ordine ducta mitram ornatam fuisse: sunt eius verba: [Porro pileo (ita vocat cydarim, seu mitram communem pariter cæteris Sacerdotibus) vtebatur, quali cæteri Sacerdotes, super quem extabat alius consutilis ex hyacintho variatus: hunc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabantur calculi aurei, quales videmus in herba, quæ apud nos vocatur daccharus: apud Græcos herbarios hyoscyamus.] Sed & diuina Scriptura pulchrè quidem hoc ipsum innuisse videtur sub illis verbis: [Corona aurea super Mitram eius, expressa signo sanctitatis.] Nam cum Sacerdotibus aliis vti Cydari, seu Mitra concessum esset: lamina tamen aurea, vt dicebam, ornari caput, summi tantùm Pontificis erat peculiare: quod

Exod. 28. 29. & 39. Leuit. 8. Ioseph antiq. l. 3. c. 8. Eccles. 45.

S. Petrum tres etiam claues manu tenentem,

A Mitræ ornamentum cùm tribus aureis coronis intexeretur, corona etiam in sacris Litteris iure merito appellatur. Cæterùm cum omnia ferè veteris Legis Pontificum ornamenta vnà cum summo Sacerdotio, in Ecclesiam Romanam iure optimo translata fuerint, illud etiam scitu dignum videtur: quòd Bonifacius eiusdem Ecclesiæ Pont. max. (præter salutarem Iubilæi, sacramque institutionem centesimo quoque anno celebrandam) huiusmodi etiam thiaram, quam Regnum vulgò appellant, tribus distinctam * ornatamque coronis (cum eamdem antea tiaram vna tantum corona insignitam eius Antecessores deferrent) ad Pontificum B Romanorum vsum primus reuocauit. Hic est ille Octauus Bonifacius ex nobili, ac vetusta Caietanorum familia, patre Liuifredo Equite, matre Alexandri IV. nepte, progenitus: qui (vt inter alios Antoninus Archiepiscopus Florentinus sanctitate, ac doctrina conspicuus testatur) æmulator magnus, & iurium Ecclesiæ conseruator, propter Sedis Apostolicæ patrocinium, aduersus ditionis ac bonorum illius detentores animo fortissimo susceptum, & ad finem constanter perductum, innumeris maleuolorum calumniis se obnoxium reddidit.

fuisse designatum vetustissima Vrbis monumenta me docuerunt.

De tribus Romanorum Pontificum coronis M. Antonius Mazatonius libellum conscripsit.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVINTVM.

Actus Mediolani, de Priuilegio Romanæ Ecclesiæ, ad Hildebrandum S. R. E. Cardinalem Archidiaconum.

ARGVMENTVM.

Hoc opusculum de Priuilegio Romanæ Ecclesiæ inscribitur: est autem breuis narratio eorum, quæ ipsi sanctissimo Doctori in Legatione Mediolanensi contigerunt; cùm scilicet contra eiusdem Ecclesię clericos Nicolaitas, pariter & Simoniacos Legatus à Sede Apostolica missus, non minus castitatis, quàm Romanæ Ecclesiæ iura tuenda suscepisset.

Domno Hildebrando venerabili Archidiacono, Petrus peccator monachus, sincerissimæ deuotionis affectum.

PRIVILEGIVM Romanæ Ecclesiæ quantas habeat vires ad seruandam canonicæ æquitatis, & iustitiæ regulam, quantumque vigorem ad disponendam Ecclesiastici status contineat disciplinam, solus ille dilucidè comprehendit, qui Ecclesiasticis consueuit insudare negotiis. Quod vtique Priuilegium, qui inexpertus est, paruipendit; exercitatus amplectitur. Quia sicut arma non curat, qui certamen ignorat; sic è diuerso telis inhianter accingitur, qui ad reportandos ex A more victoriarum titulos animatur. Armis autem Priuilegium Romanæ Ecclesiæ non incongruè cōparauerim, quia dum hæc vna per Cathedram B. Petri totius Christianæ Religionis caput effecta, cunctis in orbe terrarum principetur Ecclesiis, velut dux ante aciem fidelium cuneis fulta, ac specialis prærogatiuæ auctoritate munita, & Euangelico mucrone veritati resistentium ceruices obtruncat, & ad inuictissimè dimicandum totam Christi militiam in vnius charitatis, ac fidei vnanimitate conspirat. Hoc tu subtiliter, vt & alia multa perpen-

Ecclesiæ Romanæ præstantia.

dens, frequẽter à me charitate, quæ superat omnia, postulasti; vt Romanorum Pontificum decreta, vel gesta percurrens, quidquid Apostolicæ Sedis auctoritati specialiter competere videretur, hinc inde curiosus exscerperé, atq; in parui voluminis vnionem nouæ cõpilationis arte conflarem. Hinc itaq; tuæ petitionis instantiam cùm ego negligens floccipenderem, magisque superstitionis quàm necessitati obnoxiam iudicarem: diuinitus, vt reor, actum est, vt Mediolanensem vrbem, Beatissimi Nicolai Papæ Legatione functus, adirem.

Mediolanensis seditionis causa.

Erat enim inter clerum, & populum, propter duas hæreses, Simoniacam videlicet, & Nicolaitarum, satis turbulenta seditio. Nicolaitæ autem dicuntur clerici, qui contra castitatis Ecclesiasticæ regulam fœminis admiscentur. Qui planè tunc fornicatores fiunt, cùm fœdi commercij copulas ineunt; tunc Nicolaitæ iure vocantur cùm hanc letiferam pestem velut ex auctoritate defendunt.

Vitiũ quãdo in hæresim vertitur.

Vitium quippe in hæresim vertitur, cùm peruersi dogmatis assertione firmatur. Quid plura? nobis digna Sedis Apostolicæ veneratione receptis, ac negotiis, quæ nos attraxerant, intimatis, post diem alterum factione clericorum repente in populo murmur exoritur, non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis legibus subiacere, nullumque iudicandi, vel disponendi ius Romano Pontifici in illa Sede competere. Nimis indignum, inquiunt, vt quæ sub progenitoribus nostris semper extitit libera, ad nostræ confusionis opprobrium nunc alteri, quod absit, Ecclesiæ sit subiecta. Postremò tumultuantium clamor attollitur, ex diuersis partibus ad Episcopale palatium conuenitur: dein tintinnabula perstrepunt, prægrandis æreæ tubæ, quæ illic est, tota ciuitas clangoribus intonatur. Intentabant mihi, vt ita loquar, omnia mortem, & vt ab amicis meis mihi sæpe suggestum est nonnulli meum sanguinem sitiebant. Augebat autem huius ignis incendium hoc permaximè, quia congregatis quasi ad Synodum totius Ambrosianæ Parochiæ clericis, ego in medio residens; siue potiùs præsidens, reuerendissimum Mediolanensem Archiepiscopum ad sinistram: prudentia quoque, ac sanctitate conspicuum Anselmum Lucensem Episcopum posuisse mihi accusabat ad dexteram.

S. Doctoris pro Ecclesia Romana, zelus ac fortitudo.

Anselmus Lucensis prudentia ac sanctitate clarus.

Hinc porro quanta à frementi populo dici potuerint, non necesse est apicibus tradi, quod nimirum per se valet intelligi. Et reuera ipse Dominus Archiepiscopus mox vt nostræ est præsessionis admonitus, impiger obtulit, vltro etiam, vt si ego præciperem, in scabello, quod nostris suberat pedibus, sine controuersia resideret. Dicant id non simplici factum intentione, qui volunt. Nos autem non hoc irritationi populi zelantis, vt fertur, adscribimus, sed Apostolicæ Sedis reuerentiæ deputamus. Vt autem ad compendium veniam, ascendi pulpitum, ac sedato vix populo huiusmodi sum verbis exorsus.

SERMO.

NOuerit charitas vestra, dilectissimi, non me pro Romanæ Ecclesiæ huc honore venisse, sed vestram gloriam quærere, vobis salutem, & gratiam, quæ in Christo est, cum eius auxilio, si permittitis, prouidere. Quo enim pacto honore indiget paruuli hominis, quæ laudes, atque præconia ex ipsius ore sortita est Saluatoris? Quæ autem prouincia per omnia Regna terrarum ab eius ditione extranea reperitur, cuius arbitrio ipsum quoque cælum & ligatur, & soluitur? Omnes autem siue Patriarchiui cuiuslibet apicem, siue metropoleon primatus, aut Episcopatuum cathedras, vel

Ecclesiæ Romanæ dignitas.

A Ecclesiarum cuiuscumque ordinis dignitatem, siue Rex, siue Imperator, siue cuiuslibet conditionis homo purus instituit, & prout voluntas, aut facultas erat, specialium sibi prærogatiuarum iura præfixit: Romanam autem Ecclesiam solus ipse fundauit, & super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato vitæ æternæ Clauigero terreni simul & cælestis Imperij iura commisit. *Matth. 16.* Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud verbum, quo constructum est cælum, & terra: per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit Ecclesiam. Illius certè priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non dubium, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ ius suum detrahit, iniustiB tiam facit: qui autem Romanæ Ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum Capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur: & cùm ille notetur iniustus; hic est dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quæ mater est fidei; & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur.

Romanæ Ecclesiæ iura frangere quàm perniciosum.

Vt autem, omissis aliis, ad id, quod nunc agitur, veniamus, non debet ignorare sancta vestra deuotio, quia beati Apostolorum Principes Petrus, & Paulus, sicut per suum sanguinem Romanam Ecclesiam consecrarunt; ita mox inter ipsa nascentis fidei rudimenta hanc Mediolanensem Ecclesiam per suos Discipulos lucrati sunt Christo: Nazarius C quippe martyr insignis, sicut Scripturæ testantur, Petri auctoritate, Baptisma à Lino eius successore suscepit: qui postmodum cum B. Celso in hac sancta vrbe martyrio coronatus est. Sancti verò martyres Protasius, atque Geruasius beatum Paulum Apostolum magistrum ac præceptorem habuisse noscuntur; sicut B. Ambrosio & ipse testatur: isti sunt, inquit, qui monita mea secuti respuentes prædia, & diuitias, secuti sunt domini nostri vestigia. Sicut ergo Saluator noster binos ante faciem suam Discipulos misit; ita quodammodo vterque sanctus Apostolus ex magisterio suo in hanc vrbem prædicatores sanctæ fidei geminos destinauit.

Primordia Mediolanẽsis Ecclesiæ SS. Nazarius, & Celsus.

SS. Protasius ac Geruasius Mar. Discipuli S. Pauli.

Luc. 10.

D Cùm ergo vestræ salutis auctores ex Romanæ Ecclesiæ prodierint disciplina, cõsequens est, iuxta æquitatis ordinẽ, vt Ecclesia Romana mater, Ambrosiana sit filia. Vt autem hic ordo inter vtramque, Ambrosianam videlicet, & Apostolicã Sedem non nouiter oriri, sed antiquitùs tenuisse non dubitetur B. Ambrosius cum hanc Nicolaitarum sordem ad multorum fœtere perniciem in hac vrbe doleret, eamque per se solus coercere non posset, Sedis Apostolicæ mox quæsiuit auxilium: Cui videlicet is, qui tunc præerat, Papa Siricius tres personas, presbyterum, diaconum, & subdiaconum, ad correctionem vlciscendi huius sceleris destinauit. Cum his itaque beatissimus Pontifex, quos corrigere non potuit, velut scatentem vermibus sentiE nam ex vrbis huius sagena proiecit. Vnde & ipse S. Ambrosius in omnibus sequi se magistrã sanctam Romanam profitetur Ecclesiam. Scrutamini itaque Scripturas vestras, & per quod vultis diligenter inquirite; & si non potestis apud vosmetipsos inuenire quod loquimur, mendacij arguite: Si autem potestis, nolite veritati resistere, nolite matrem vestram crudeliter impugnare, sed ex cuius vberibus lac suxistis Apostolicæ fidei, eius semper gaudete solidis doctrinæ cælestis dapibus recreari.

Quantùm profuerit ratio reddita.

HIs itaque rationibus de prærogatiua, & principatu Sedis Apostolicæ redditis, populus

omnino beneuolus redditur, & executurum se, quidquid iniungerem, vnanimiter pollicetur. Tunc nimirum liquidò persensi, in Ecclesiasticis causis quantùm Romanæ Ecclesiæ nosse Priuilegium valeat; quamque hoc sancta tua prudentia non otiosè deposcat. Quod vtique, Deo annuente, implere studebimus, si tamen huius rei gestæ priùs ordinem digesamus. Quid multis moror? Adest clericorum perplurimus ille conuentus, communiter, & singillatim quisque perquiritur, vix è tanto numero quispiam promotus ad ordinem sine pretio reperitur. Erat enim genuinus, immo inordinatus ordo, & ineuasibilis regula illius Ecclesiæ, vt quicumque ad quemlibet ordinem, vel etiã ad Episcoparum consecrandus accederet, præfixum priùs absque vlla controuersia canonem daret. Hic planè quot curis afflictus, quot sim cogitationum stimulis tædiatus, quot denique suspiria ex imis visceribus traxerim, facunda etiam lingua non explicat. Tam latæ siquidem diœcesis, tam nobilis vrbis omnes Ecclesias sacris mysteriis profanare, quodammodo Christianæ Religionis videbatur euersio. Sed & litigiosum erat indulgere paucis, cũ ferè omnium esset culpa communis, nec legitimũ videbatur, diuersa in eos prodire sententia, cum esset vna omnibus causa. Hoc etiã nostras augmentabat angustias, quia nisi qualemcumque decisionis calculum causa ista susciperet, nisi cum magna hominum strage, furentis populi se iurgia non sedarent.

De reconciliandis hæreticis.

TVnc inter multas disceptationes processit in medium illa Innocentij Papæ sententia, ab antiquioribus inuenta: Quod à multis peccatur, inultum est. Illa quoque discretio ad memoriam rediit, quam sancti Pontifices, & authentici Canonum Conditores de Donatistis, & Nouarianis, ac reliquis, qui apud diuersas hæreses ordinati sunt, inuenerunt. Id etiam nos non præterit, quòd nostræ memoriæ nonus Leo Papa plerosque Simoniacos, & malè promotos tamquam nouiter ordinauit. Hæc & alia plurima meditantibus, & inuicem conferentibus, illud etiam deuenit in manus, quod insignis Papa Leo I. Ianuario scripsit Episcopo: *Lectis, ait, fraternitatis tuæ litteris, vigorem fidei tuæ, quem olim noueramus, agnouimus, congratulantes tibi, quod ad custodiam gregis Christi pastoralem curam vigilanter exequeris, ne lupi, qui sub specie ouium subintrauerunt, bestiali sæuitia simplices quosque dilacerent, & non solùm ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam, quæ sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam, insinuantes ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his, qui à nobis in hæreticorum, atque schismaticorum sectam delapsis, & se vtcumque hæreticæ communionis contagione macularit, resipiscens, in cõmunione Catholica sine professione legitimę satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim, & spiritualis medicinæ vtilitate plenissimum est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad Catholicam fidem, iampridem admiserant, rursum reuerti ambiunt, priùs errores suos & ipsos auctores errorũ damnatos sine ambiguitate fateantur. Vt sensibus prauis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, ut vllum membrum talium possit societate violari, cùm per omnia illis professio propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam Canonum constitutionem præcipimus custodiri, vt in magno habeant beneficio, si ademptâ sibi omni promotionis spe, in quo inueniuntur, stabilitate perpetua maneant, tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non ob hoc leuem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promouendis ordines iudicarit. Quodsi cũ grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multò magis non debet licere suspectis.* Idem quoque Leo in hæreticorum receptione Anatolio Constantinopolitano Episcopo sic mandauit: *Qui plenis satisfactionibus malè gesta condemnant, & accusare magis se eligunt, quàm tueri, pacis, & communionis nostræ vnitate lætentur, itaut digna priùs anathemate, quæ contra fidem Catholicam sunt recepta, damnentur. Aliter enim in Ecclesia Dei, quę corpus est Christi, nec rata sunt Sacerdotia, nec vera sunt Sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet verus immaculati Agni sanguis emundet. Nec asperè igitur communionis nostræ gratia deneganda est, nec temerè est largienda.* Idem verò Aquiliensi Episcopo scribens, ait: *Damnent apertis promissionibus sui superbi erroris auctores, & quod in doctrina eorũ vniuersalis Ecclesia exhorruit, detestentur. Omnia Decreta Synodalia, quæ ad excisionem Simoniacę hæreseos Apostolicæ Sedis confirmauit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare plenis, & apertis, ac propria manu scriptis protestationibus eloquantur.* Illud etiam nos non aufugit, vbi Fulbertus Carnotensis Episcopus Primati suo super Presbytero per pecuniam ordinato, ex auctoritate Toletani Concilij tale reperitur dedisse consilium (aliis quippe præmissis hoc intulit) Propterea, inquit, *depositum non reordinabitis, sed reddetis ei suos gradus per instrumenta, & per vestimenta, quæ ad ipsos gradus pertinent, ita dicendo: Reddo tibi gradum Ostiarij, & te in illum gradum restituo, & cætera; In nomine Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Nouissimè autem benedictione lætificabitis eum, sic concludendo: Benedictio Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti super te descendat, vt sis restitutus in ordine Sacerdotali, & offeras placabiles hostias laudis pro peccatis, atque offensionibus populi omnipotenti Deo, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum.* Hoc etiam nostram memoriam non pertransiit, quòd beatus Papa Gregorius Neophytis Anglis dispensatiuè ad tempus coniugia Canonibus interdicta, permisit. Apostolica etiam illa discretio nobis ad memoriam est reducta, quæ Gentilibus nuper conuersis ad fidem, nihil aliud oneris imposuerunt, nisi vt ab immolatis simulachrorum, & sãguine, & suffocato, & fornicatione se tantummodo custodirent. In arcto itaque positi, quia non poteramus mala illius Ecclesiæ metâ Canonum auctoritate corrigere, studuimus saltem peruersis eius vsibus finem imponere, ac gratuitæ promotionis ordinem futuris temporibus prouidere. Exegimus igitur ex tunc & deinceps gratuitæ promotionis inuiolabilem sponsionem, priùs per monumenta litterarum, deinde per manum, postremò per Euangelicum sacramentum. Et quidem sponsio stylo digesta, vt apud nos habetur, hic simpliciter transcribatur.

Consultum in futurum.

S. Leonis Pap. epist. 3. Matth. 7.

Alia eiusdem Episc. 38.

Alia eiusdem Episc. 84. ad Nicetam.

Fulberti consilium, Epist. 25. Lenthrico Archiep. Senon.

Greg. Regist. Epist. 31. lib. vlt.

Sponsio Archiepiscopi Mediolanensis.

VVido diuina gratia Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus, omnibus Christi fidelibus eiusdem Ecclesiæ clero, & populo, æternam salutem in Domino.

Non ignorat sancta deuotio vestra, dilectissimi fratres, & filij, quàm reproba, quã detestabilis Deo odibilis, ignominiosa, atque peruersa, omniumque sanctorum Canonum auctoritate damnata consuetudo in hac sancta Ecclesia, cui, Deo auctore, deseruio antiquitùs inoleuerit, quàque lethalis, atque pestiferæ lepræ animas innocentum contaminatione perfuderit, Simoniacæ videlicet hæresis damnata, semperque damnanda venalitas, & perniciosa negotiatio huiusmodi, quæ in hac sancta Ec-

clesia consuetudinaliter obtinebat, vt qu squis ad clericales ordines prouehendus accederet, de Subdiaconatu quidem duodecim nummos, de diaconatu verò decem & octo, postremò de Presbyteratu suscipiendo vigintiquatuor, quasi per præfixam conditionis regulam daret. Hoc itaque modo Simon Magus, heu ! proh dolor, hanc sanctam Ambrosianam Ecclesiam peruersitatis suæ velut officinam fecerat. Follem, malleos, & incudem trapezita ac monetarius iniquitatis habebat: nihilque aliud nisi animarum omnium commune periculum fabricabat. Nostris verò temporibus, quia Saluator noster pius ac misericors plebem suam, quam pio cruore redemerat, sub hac mortiferi languoris atrocia perire condoluit, velut ad obuiandum, ac viriliter obsistendum voraci ac virulento draconi, vestros animos, visitante Spiritus sancti gratia, concorditer incitauit: ita vt quibusdam ex nostris Sedem Apostolicam adeuntibus, tantum huius terræ periculum sanctus ac Deo dignus Nicolaus Papa cognosceret, atque ad compescendum, & funditus extirpandum hoc facinus Dominum Ostiensem Petrum Episcopum destinaret.

Quapropter, dilectissimi fratres, in conspectu Dei omnipotentis, & Filij eius Christi Iesu, qui iudicaturus est viuos, & mortuos, & Spiritus sancti, qui hanc pestem specialiter damnat, ac destruit, sub testimonio omnium Angelorum, cunctorumque Sanctorum Dei, præsente iam dicto Domino Petro Episcopo, & etiam venerando Domino Anselmo Lucensi Episcopo, & omnibus vobis, damno, detestor, ac reprobam iudico hanc peruersam, quæ hactenus viguit in hac Ecclesia, negociandi consuetudinem, omnemque Simoniacam hæresim. Insuper obligo non solum me, sed & omnes clericos meos, qui nunc sunt, omnesque successores nostros, & inuiolabili nodo firmissimæ promissionis astringo, vt nec ego, nec quisquam successor meus, nec Inquisitor, neque Rodularius, nec aliquis huiusmodi de promouendis ad Ecclesiasticos ordines aliquid tollat. Quòd si suadente diabolo, siue aliquis nostrûm, qui nunc sumus, siue successorum nostrorum, qui post nos futuri sunt, huius saluberrimæ promissionis violator extiterit, & aliquid in conferendis ordinibus tollere pestifera negociatione præsumpserit: dator simul & acceptor cum ipso hæresis huius auctore Simone perpetuo anathematis vinculo constringatur, & à Dei omnipotentis, omniumque Sanctorum consortio separatus, cum Iuda, & Caipha, cum Dathan & Abiron sub æternæ damnationis atrocitate damnetur. Nicolaitarum quoque hæresim, nihilominus condemnamus, & non modò presbyteros, sed & diaconos, & subdiaconos ab vxorum, & concubinarum fœdo consortio, nostris studiis, in quantum nobis possibilitas fuerit, sub eodem quo supra testimonio arcendos esse promittimus. Quod vt veriùs credatur, nos cum nostris clericis propria manu subscribendo firmamus, sigilli quoque nostri formam imprimi iubemus. Insuper hoc addentes ac sub eiusdem sponsionis vinculo inuiolabiliter promittentes, vt neque de Abbatiis ordinandis, neque de Capellis, vel quibuslibet Ecclesiis inuestiendis, vel ordinandis, siue tradendis, neque de Episcopis promouendis, neque de sacrosancto Chrismate, neque de consecratione Ecclesiarum vel nos, vel nostri familiares aliquid omnino tollamus. Spiritus sanctus, qui sanctorum Chrismatum auctor est, nos, nostrosque successores ab omni

S. Anselmus Episc. Lucensis.

vinculo præfatæ maledictionis eripiat: ita tamen vt hanc saluberrimam Constitutionem perseueranter implere concedat, qui cum Patre, & Filio viuit in sæcula sæculorum. Amen.

Ego Dei gratia Vuido, Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus, hanc sponsionem à me factam firmaui, roboraui, atque subscripsi. Odaldericus Vicedominus, & presbyter subscripsi. Gribertus presbyter subscripsi. Arderatus presbyter subscripsi. Atto presbyter subscripsi. Ariprandus indignè diaconus subscripsi. Ardericus diaconus subscripsi. Ambrosius diaconus subscripsi. Acto diaconus subscripsi. Adam subdiaconus subscripsi. Lyprandus subdiaconus subscripsi. Landulphus subdiaconus subscripsi. Acto subdiaconus subscripsi, & alij subscripsere.

Iusiurandum Archiepiscopi.

POstmodum accedens idem Archiepiscopus ante sanctum altare, præsente Domino Lucense, iurauit in manum meam, dicens: Si hæc, inquit, de Simoniaca, & Nicolaitarum hæresi delenda, & funditus destruenda fideliter non obseruauero, ab omnipotenti Deo, & omnibus Sanctis sim excommunicatus, & anathematizatus, & ab omni Christianorum consortio inueniar alienus. Similiter & Vicedominus, & Cancellarius eius, & omnes alij, qui aderant, Clerici, manus suas in manum meam dederunt, & hæc eadem excommunicationis, & anathematis verba dixerunt. Deinde accessit Arnulphus nepos Archiepiscopi, honestus videlicet, & prudens clericus, cuius vnam manum Archiepiscopus tenuit, alteram ipse super sanctum Euangelium posuit, & iurauit, dicens: Dominus meus Vuido Archiepiscopus, qui hic est, ab hodie in antea, & quod promisit de castitate Clericorum, fideliter obseruabit: & insuper numquam consecrabit alicuius Ordinis Clericum suæ diœcesis præter Monachos, quem ante promotionem non faciet iurare, quod in hoc breuiculo scriptum est. Sic me Deus adiuuet, & ista sancta Euangelia.

Indiculus sacramenti eorum qui promouentur.

PRo suscipendis Ecclesiasticis gradibus, siue per me, siue per submissam personam, seu per quodlibet ingenium, neque dedi, neque promisi, neque per promissiones daturus sum aliquid. Sic me Deus adiuuet, & ista sancta Euangelia.

Pœnitentia Archiepiscopi.

HOc facto Dominus Archiepiscopus illico in pauimentum cum omni humilitate prosternitur, & iniungi sibi pœnitentiam pro venalitatis huius nefando commercio deprecatur: cuius videlicet sceleris licet in illa Ecclesia non ipse primus extiterit auctor; non tamen vt debuit, fuerat extirpator. Centum itaque annorum sibi pœnitentiã indidit, redemptionemque eius taxatam per vnumquemque annum pecuniæ quantitate præfixit.

Iusiurandum Archiepiscopi, & populi non diuersum.

MOx maiorem Ecclesiam simul ingressi, pulpitum ascendimus. Tunc coram copioso populo ciuitatis, & Clero, Clericum suum, tactis Sacrosanctis Euangeliis, iurare feci, quòd ipse Archiepiscopus donec adiueret, in quantum

posset (excepta suorum bonorum datione, si noller) istas duas, Nicolaitarum videlicet, ac Simoniacorũ hæreses, omni studio, totisque viribus sincerè, ac fideliter extirpare contenderet: itaut neque Presbytero, neque Diacono, neque Subdiacono fœminam cum gradu simul habere permitteret: à conferendis etiam Ecclesiasticis Sacramentis venalitatis omne commercium funditus prohiberet. Idipsum iusiurandum contra Simoniacos, & Nicolaitas permaxima pars populi non modò ciuilis, sed & suburbani iam dederat, quorum videlicet multitudo millenarium, vt fertur, numerum excedebat. His ita gestis, consideratisque sanctorum Patrum sententiis, quos superiùs memorauimus, aliorumque, quos studio breuitatis omisimus, visum est nobis, vt omnes illi Clerici, accepta pœnitentia, inter Missarum solemnia reconciliarentur, ornamenta de manu Episcopi recipientes, sicut Fulbertum Episcopum, supra narrauimus, dedisse consilium: hoc tamen priùs, quod infra scriptum est, ante sanctum altare legentes.

Iusiurandum Clericorum.

Arialdus hic martyrio postmodum affectus fuit.

EGo Arialdus dictus Diaconus de Capella Mediolanensis Archiepiscopi hac Scriptura, quam manu mea scripsi, profiteor me eam fidem tenere, quam Sacrosancta septem Concilia Euangelica, & Apostolica auctoritate firmarunt, & quam beatissimi Pontifices Romani ad diuersos data prædicatione lucidissimæ veritatis exposuerunt. Anathematizo quoque generaliter omnes hæreses, extollentes se aduersus sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, & specialiter verò atque nominatim Simoniacam hæresim, quæ in ipsam Ecclesiam conatur introducere sacrorum Ordinum, siue officiorum maledictam venalitatem: deinde Nicolaitarum æquè abominabilem hæresim, quæ impudenter latrat sacri altaris ministros debere, vel posse licenter vti coniugibus, quomodo & laicos: vnde quia his diebus hæ duæ hæreses, scilicet Simoniacorum, & Nicolaitarum, grauius Ecclesiam Dei vexant, & impugnant. Simoniacos omnes, & Nicolaitarum dogmatibus, auctoribus, sectatoribusque suis æterno anathemate dignos esse pronuncio, iurans per sanctam Omnousion Trinitatem.

Pœnitentiâ Clericorum.

POenitentia autem Clericorum talis est. Ij nimirum, qui solum constitutæ à diabolo regulæ canonem dederunt, ita vt nonnulli eorum vix peccatum hoc esse cognoscerent, quinque annorum pœnitentiam acceperunt, Hoc modo vt omni tempore, æstate, simul & hieme, duos dies, duabus au-
A rem anni Quadragesimis, Natalem videlicet, & Sanctum Pascha præcedentibus, tres dies per hebdomadam ieiunarent in pane, & aqua. Eorum autem, qui plus dederunt, septem annorum est pœnitentia, sub eadem scilicet ieiunii quantitate distincta: Postque septennium quamdiu vixerint, sextam feriam ieiunabunt. Qui autem ieiunare facile non potest, vnum ex his diebus per omnem hebdomadam redimere licentiam habet, ita vt vnum Psalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta metanœis, aut vnum pauperem pascat, & lotis pedibus nummum porrigat. Hoc insuper Domino Archiepiscopo promittentè quod omnes orationis causa procul ipse dirigeret, siue videlicet
B Romam, siue Turonum: ipse autem Archiepiscopus profecturum se ad B. Iacobi venerabilem tumulum, qui est in Hispania, disponebat.

His itaque tali modo reconciliatis, decretum est, vt non mox passim omnibus redderetur Officium, sed his dumtaxat, qui & litteris eruditi, & casti, & morum grauitate viderentur honesti, cæteris autem sufficeret, quòd sanctæ Ecclesiæ per diuinam gratiam essent rursus inserti, à qua eatenus fuerãt diuinæ sententiæ falce præcisi. Illi etiam ipsi, quibus ministrandi licentia redditur, non ex malè mercata veteri Ordinatione ad amissum reparantur Officium; sed ex illa potius B. Apostolorum Principis efficacissima auctoritate, quâ in B. Apol-
C linarem repentè vsus est, dicens: Surge, inquit, accipe Spiritum sanctum, simulque Pontificatum.

S. Doctor Legatus res suas subiicit iudicio Sedis Apost. Romana Ecclesia cur dicatur officina fabrilis.

Ecce omnem discretionis illius ordinem apud Mediolanensem vrbẽ habitum, breuiter exposuimus: adhuc tamen vtrum Sedis Apostolicæ iudicio placeat, ignorauimus. Nos enim, siquid errauimus, ad Petri magisterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hæc est enim ille, vt ita loquar, Officina fabrilis, cui nimirum is, qui Fabri dicebatur Filius præsidet, ad cuius regulam omnis meritò moneta reducitur: ad cuius rectitudinis lineam quidquid vspiam deprauatum fuerit, reformatur. Vtrum autem ego in reconciliatione illorum errauerim, ne-
D scio. Vnum autem per omnipotentis Dei clementiam spero, quia post tot iurationum genera, quibus Archiepiscopus hæc promissa firmauit, post sacramenta tam multiplicis populi per Euangelium data, post iuramenta certè omnium Clericorum ante sanctum altare litteris, & proprio ore prolata, vtræque istæ hæreses sic in illa Ecclesia sunt per argumenta prouidæ coërcitionis attritæ, vt auctore Deo nostris temporibus non sint ad rediuiua certamina reparandæ. Apostolica tamen Sedes hæc apud se retractanda discutiat: & vtrum puncto, an lima digna sint, ex auctoritatis suæ censura decernat.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI OSTIENSIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

OPVSCVLVM SEXTVM.

Liber, qui appellatur Gratissimus. Ad Henricum Archiepiscopum Rauennatem.

ARGVMENTVM.

In hoc tractatu prolixè ostendit non esse eos, qui à Simoniacis Episcopis consecrati sunt, iterum consecrandos: quod multis rationibus, & sanctorum Patrum auctoritatibus confirmat. Controuersia autem tunc temporis super hac quæstione vertebatur in Concilio Episcoporum; propterea scribit hoc loco ad Archiepiscopum Rauennatem, vt simul cum aliis hoc Romano Pontifici persuadeat, ne insontes simul cum noxiis pœna afficerentur, depositis scilicet ab Ecclesiasticis Ordinibus, quos sine vlla negociatione acceperant.

Versus de Simoniacis.

Incudem Simonis fabrilis, & antra moneta
Damnat pestiferas Deus turrendo cathedras:
Nam postea latro per diuerticula repit,
Peruia gratuito Pastor petit ostia gressu.
Ast vbi Mangonum scelerata negotia desunt,
Nec graue corbonam turget venale talentum.
Non distractor obest, quia non commercia sordent.
Nam quid nummati nequeunt vbi lædere nummi?
Immo quid arboreis manus obsit squalida plantis?
Sæpe salutiferam medicus dedit æger origam,
Mancipitet pugilem, cæci genuere videntem,
Clenica procerum peperit malefœda venustum,
Nec soboles noxis est addicenda paternis;
Quisque sua premitur, socij nec labe tenetur.

Domino Henrico venerabili Rauennaticæ Sedis Antistiti, Petrus viuificæ Crucis Christi humillimus seruus, salutem in idipsum.

QVi Sacerdotium, auctore Deo nouiter suscepisti, nullum tibi in primis offerendum munus, quàm quod de Sacerdotibus factum est, congruentiùs credidi. ne iis itaque, qui gratis sunt à Simoniacis consecrati, quanta iam per triennium in tribus Romanis Conciliis fuerit disceptatio, quàmque perplexa, atque confusa dubietas: & in iis partibus quotidie ventiletur, Sanctitatem vestram latuisse non arbitror: præsertim, cùm crescente fluctuationis ambiguo, eatenus sit processum; vt nonnullos constet Episcopos ab illis ordinatos Clericos denuò consecrasse. Vnde mibi plerique fratres quadam præsumptiuæ charitatis

Romanus Pontifex est Princeps Ecclesiæ

A instantia familiariter exigunt, & violenta, vt ita fatear, supplicatione compelluor; vt in tantæ necessitatis articulo subuenire, vel compendiosum quid scribendo non pigeat, atque quid mihi super hac sententia videatur, exponam. Quod quidem diutius detrectaui, sperans me videlicet à beatissimo priùs Apostolicæ Sedis Antistite licentiam accepturum: hac siquidem transiturus in proximo ferebatur. Sic namque integrum decernebam Ecclesiasticam quamlibet tractare materiam, si ab Apoc. 5.
B ipsô Ecclesiæ Principe tractandi mibi auctoritas aspiraret. Sed cùm mibi recurreret in memoriam, quia iam venerabilis Papa in postrema Synodo omnes Episcopos ex diuina obtestatione rogauerit, quatenus Dei misericordiam in commune deposcerent; vt quid super hoc scrupuloso negocio decernendum esset, nutantibus reuelaret: eius me arbitratu

ruissem. Quapropter in illum fideliter sperans, qui A aperit librum & soluit signacula eius, soluendæ huius quæstionis iter aggred ar: & quia copia dicendi non suppetit, delegatæ m'hi obedientiæ studio, qui loqui nescio, nutibus saltem gestire tentabo.

CAPVT. I.

Quod Christus etsi per plures sua dona discernat, in ipso tamen omnis gratiæ plenitud permaneat.

CONstat planè Med'atorem Dei, & hominum Christum Iesum Ecclesiam suam sic ordinasse ab ipso redemptionis humanæ primordio; vt & per C ministros verbi sui Charismatum dona distingueret, & tamen in seipso omnium gratiarum plenitudinem principaliter retineret. Nam is, qui dicit

1. Cor. 4. Apostolis: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*;

Closs. 2. idem etiam confitetur: *Quia in pectore Iesu sunt omnes thesauri sapientiæ absconditi.* Si autem in pectore Iesu omnes thesauri sunt, & nihil excipitur; quid ergo relinquitur, quod in vasis hominum fictilibus recondatur? Sed quod ille totum naturaliter possidet; hoc illi per gratiam participatione illius iuxta mensuras habent. De illis enim dicitur: *Quia opera-*

In Christo sunt omnes thesauri gratiæ.

1. Cor. 12. *tur vnus, atque idem Spiritus diuidens singulis prout*

Ioan. 1. *vult*; at de vnigenito Filio dicit Ioannes Baptista: *Non*, inquit, *ad mensuram dat Deus Spiritum.* Et ite- D rum: *De plenitudine eius omnes accepimus.*

Quia ergo ab illo vno fonte omnes iusti hauriunt vnde viuant; ad illum necesse est, semper gratias agendo, recurrant, nec supernæ gratiæ dona ab alio se posse percipere credant, nisi ipso largiente, à quo hæc certum est emanare. Qui enim diuini numinis non Deo, sed homini se debitores existimant, tamquam à sui fontis irrigatione siccati necesse est, vt deficientes arescant: nec in semetipsis valent fluere, dum ab originali plenitudine fontis obliuiscuntur vbertatem suæ vegetationis haurire. Vnde non incongruè per Salomonem dicitur:

Eccl. 1. *Omnia*, inquit, *flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum vnde exeunt, flumina reuertuntur,* E *vt iterum fluant.* Hunc excursum, atque recursum spiritualium fluminum mysticè Lucas Euangelista describit, cùm ait: *Quia conuocatis Iesus duodecim*

Luc. 9. *Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt langores curarent, & misit illos prædicare Regnum Dei.* Ecce egressus fluminum; ac postmodum subdit: *Et reuersi Apostoli narrauerunt illi,*

Ibid. *quæcumque fecerunt.* Ecce reditum fluminum. *Ad locum ergo, vnde exeunt flumina, reuertuntur*; quia Electi quique illi se debitores esse non ambigunt, à quo videlicet hauserant omne, quod spiritualiter fluunt. Vnde & Paulus ait: *Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.* E Nempe cùm primùm ponat Spiritum, deinde subiungat Dominum, postremò Deum, ostendit Sanctam Trinitatem, vnum scilicet Deum, omnium gratiarum esse indubitanter auctorem: Ipse enim sua dona distribuit, qui singulorum merita, & operum diuersitates occulta prouisione discernit.

CAPVT II.

Quòd Sacerdos exterius ministrat, sed Deus inuisibiliter consecrat.

QVapropter plena fide credendum est, quòd sic ministris suis Christus Ecclesiasticæ consecrationis delegat officium, vt tamen apud se omnium Ordinum contineat principaliter Sacramentum: sicque seruis promouendi conseruos ministerium prærogat, vt in neminem ipsum consecrandi ius, virtutemque transfundat. Licet enim Pontifices per iniunctæ administrationis officium consecrare videantur; sed ille veraciter consecrat, qui Spiritum sanctum inuisibiliter dat. Alius namque est, qui orat; alius, qui exaudit. Alter ille, qui petit; alter, qui petitionibus annuit. Quis est enim, qui se Petro, & Ioanni audeat comparare? Et tamen de ipsis dicitur: *Quia missi Samariam, imponentes manus* Act. 8. *iis, qui baptizati fuerant, orauerunt pro ipsis, & illi acceperunt Spiritum sanctum.* Non ergo eorum largitate, sed ministerio, ac proinde non illis donantibus, sed orantibus, Spiritus sanctus super credentes illapsus est. Vnus est enim Sacerdos magnus, vnus Pontifex summus, qui introiuit semel, non Heb. 9. in quælibet Sancta Sanctorum, sed in ipsum cœlum, D vt appareat vultui Dei pro nobis. Ex quo videlicet, tamquam quodam vertice, omne Sacerdotium per Ecclesiæ membra diffunditur; omne, quod sacrum est, ineffabiliter propagatur. Vnde cùm discipulos ad baptizandum misit, non in eo Sacramenti virtutem transtulit, sed obedientiam indidit; & non auctores Baptismi, sed ministros effecit. Nam cùm dicit: *Ite in orbem vniuersum, bapti-* Matt. 28. *zate omnes in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti*; euidenter ostendit, quia non ipsi, sed ille proculdubio Baptismatis Auctor erat, in cuius illi nomine baptizabant. Vnde & Ioannes Baptista dicit: *Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super* Ioan. 1. *quem videris Spiritum descendentem, & manentem* E *super eum, hic est, qui baptizat.* Et tamen Euangelista Ioannes ait: *Quamquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius.* Ecce Dominus non baptizat, & tamen de illo dicitur: *Hic est, qui baptizat*; quia quisquis baptizandi exhibet ministerium, ille tamen operatur virtutis intimæ Sacramentum.

CAPVT III.

Quod sicut vnus est, qui baptizat: ita vnus idem est, qui principaliter consecrat.

SI quis autem mihi fortassis obiiciat, aliud esse Baptismum humanæ regenerationis, aliud consecrationis Ecclesiasticæ dignitatem; nos quidquid in hac parte de baptismo credimus, totum ni- E hilominus & de consecratione sentimus. Nam cùm Baptismus Baptismus totius Ecclesiastici Sacramenti origo sit, origo Sacramentorum. atque primordium, sicut Baptismus Dei est & non hominis, ita nimirum omnis Ecclesiastica consecratio illi specialiter competit, à quo omnium benedictionum plenitudo profluxit. De quo videlicet Apostolus: *Qui benedixit nos*, inquit, *omni bene-* Ephes. 1. *dictione spirituali in cælestibus.* Neque enim vel ip- In Bapt. & se Baptismus, vel prorsus aliqua consecratio ma- Ordine Spi. gnum aliquid diceretur, nisi intuitu Spiritus sancti, qui per exercitia illa tribuitur. Nam, vt dicitur, Aug. quid est aqua, nisi aqua? Sed accedit verbum ad elementum, & descendente Spiritu, fit Sacramentum.

Cum ergo in vtroque sanctificationis genere A hoc sit totum atque magnificum, quod siue ab iis, qui baptizantur, siue ab iis, qui consecrantur, Spiritus sanctus accipitur, sicut non humanæ virtuti, vel potestati, sed auctori Deo Baptismus adscribitur: ita nihilominus & quælibet Ecclesiastica consecratio ad illum per omnia, necesse est, referatur, operante siquidem in vtrisque multiformi gratia Dei, vt & illi absolutionem obtineant peccatorum, & isti prouehantur ad spiritualium ordines dignitatum. Illi exuti veterem cum actibus erroris, nouum induant hominem; isti tamquam Sacerdotes Dei induantur iustitia. Illi quasi modò geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscant: isti vt perueniant in mensuram ætatis plenitudinis B Christi. Operatur in illis, vt fiant filij adoptionis, in istis autem vt sint ministri, & dispensatores ministeriorum Dei. Illi namque per Spiritum renascuntur: isti eodem disponente Spiritu, iam, vt filios Dei generent, præferuntur.

Quid in baptizatis & consecratis Dei gratia operetur.

Ephes. 4. Coloss. 3. Psal. 131. 1. Pet. 2. Ephes. 4. Rom. 8. Galat. 4. Ephes. 1. 1. Cor. 4.

CAPVT IV.

Quod Dominus cum Baptismo simul & Sacerdotij iura suscepit.

Sincera igitur, atque integra fides habet, quòd sicut Baptismus, ita & nihilominus Sacerdotalis consecratio, nulla sordentium ministrorum labe polluitur, nullo alieni reatus crimine violatur: C sed quantumuis facinorosus, quantislibet sit criminibus inuolutus ille, qui consecrat; is, qui consecratur, nullo propter hoc sacri muneris detrimento percellitur, nec aliqua cælestis gratiæ diminutione fraudatur. Non enim ex merito Sacerdotis, sed ex officio, quo fungitur, consecrationis mysterium in alterum propagatur: nec expedit in consecratore considerare, qualiter vixit, sed ministerium tantummodo attendendum est, quod accepit. Sicut enim multi sunt, qui baptizandi funguntur officio; & tamen vnus est, qui baptizat: ita licet multi sint Sacerdotes, vnus tamen est, qui propriè, ac specialiter consecrat. In illa D nempe columba, quæ super Dominum post Baptisma descendit, ipse cum Sacramento Baptismatis & veri Sacerdotij iura suscepit, fuso videlicet super eum oleo exultationis, de quo Psalmista canit, *Vnxit te*, inquit, *Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis*. Probatur autem Redemptor noster cum Baptismo simul & Sacerdotij suscepisse ministeriũ: quia baptizatus, mox prædicare, nisci-pulos eligere, nouisque cœpit miraculis coruscare, quod catenus profectò fecisse non legitur, si diligenter Euangelici textus series recenseatur. Hinc est quod sancta Ecclesia ab ipso suo capite huius normam institutionis arripuit, & fideliter seruat; vt ad instar ipsius Domini infra tricennium ad Sacer- E dotium quemlibet non admittat. Nisi enim certa Fides haberet, cum Baptismo Dominum simul & Sacerdotium suscepisse, vt quid tantopere canonica prohiberet auctoritas, ante illius ætatis tempus, quo ipse baptizatus est, quempiam ad Sacerdotales infulas aspirare? Immo cur ad accipiendum Sacerdotale fastigiũ Dominicæ ætatis adhiberetur exemplum, si minimè crederetur tunc Dominus non sine Sacerdotio suscepisse Baptismum? Sicut enim Baptismum, ita & Sacerdotium ex parte humanitatis pro nostra salute suscepit, cuius videlicet vtriusque Sacramenti in eo, quod Deus est auctor, & consecrator existit. De quo Apostolus dicit: *Vbi præcursor pro nobis introiuit secundùm ordinem Melchisedech, Pontifex factus in æternum.* Nam & ipsi sancti Apostoli non reperiuntur alibi fuisse à Domino consecrati, nisi in perceptione Baptismi: qui tamen non quæ Baptismatis manifestè leguntur immersi, sed iniunctam potius executi sunt obedientiam baptizandi. Qua nimirum iussi sunt baptizare credentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Præterea cum illis dictum sit à Domino: Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies; constat eos tunc perfecti Baptismatis, atque omnigenæ simul consecrationis accepisse mysterium, cum super eos Spiritus sanctus venit in diuersitate linguarum. Cum ergo in ipso humanæ redemptionis exordio vtriusque Sacramenti genus, vel à Domino, vel ab Apostolis simul videatur acceptum, claret Baptismum sic esse consecrationis Ecclesiasticæ fundamentum, atque principium: vt qui Baptismi principatum tenere cognoscitur, ipse nihilominus consecrationis auctor absque vlla prorsus ambiguitate credatur.

Sacramentorum effectus ministrorũ peccatis non impeditur. In Sacramentorũ ministris officium attendendũ, non meritum.

Matth. 3. Mar. 1.

Luc. 3. & Ioan. 1. Psal. 44.

Christus cũ baptismo sacerdotiũ suscepit.

Heb. Apostoli simul baptizati & consecrati.

Act. 1.

Quid Apostoli in die Pentecostes acceperint.

CAPVT V.

Quod nulla sit causa, cum rebaptizari quisque non audeat, cur debeat iterum consecrari.

Quod cum ita sit, quid causæ sit, ego non video, cum baptizatus etiam ab hæretico, non rebaptizetur: cur promotus à Simoniaco, sicut dicitur, vel deponatur, vel denuo consecretur? Si enim Baptismus per homicidam, vel adulterum, vel etiam hæreticum datus, ratus habendus est; nimirum propter illud Euangelicum: *Super quem*, inquit, *videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat*: nil omnino causæ est, cur non & in consecrationibus ad eumdem vtriusque Sacramenti redeamus auctorem, vt æque dicamus: hic est, qui consecrat. Numquid enim columba illa super mediatorem Dei, & hominum cum virtute baptizandi venit, & cum consecrandi virtute non venit? Quid enim accipit, qui baptizatur, nisi Spiritum sanctum? Et rursum, quid ille, qui consecratur, nisi Spiritum sanctum? Si ergo propterea quis à quocumque flagitioso baptizatus, non rebaptizatur, quia Spiritum sanctum accepisse creditur, non per illius meritum, sed per eius officium: & non ab illo, sed à Christo, de quo videlicet solo specialiter dicitur: *Hic est, qui baptizat*: cum & is qui consecratur, non aliud, nisi eumdem Spiritum sanctum & ab ipso vtique Christo suscipiat: quæ inter baptizatum, atque consecratum sit in hac parte diuersitas, penitus non videtur.

Ioan. 1.

Matth. 3. Mar. 2.

Quorum igitur vna est causa, eadem debet esse sententia, nisi fortè alius esse censendus est Spiritus qui in consecrationibus datur: alius qui in baptismo tribuitur. Sed quis hoc sacrilega temeritate præsumat, cum manifestè clamet Apostolus: *Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma*: Et iterum: *Si is, qui venit, alium Christum prædicat, quem non prædicauimus, aut alium Spiritum accepit, quem non accepistis, aut aliud Euangelium, quod non accepistis, rectè pateremini.* Huc accedit, quod sicut canonica testatur auctoritas, idcirco, prohibetur rebaptizatio fieri, ne sanctæ Trinitatis nomen, in quo baptizatus est videatur annullari. Quòd si hæc est causa cur rebaptizari quisque non debeat, cui manifestius, quàm ordinato cuilibet à Simoniaco constituit, qui

non modò in sanctæ Trinitatis nomine consecrat: A sed & omnem prorsus ordinem Catholicæ consecrationis obseruat. Simoniacus namque licet peruerso commercio efficiatur hæreticus, est tamen fide Catholicus; eiusque damnatio magis ex ambitione descendere, quàm videatur ad perfidiā pertinere. Quamquam & si iaculata in Simonem Petri sententia diligenter inspicitur, nec ipsa Simonis

Act. 8.

fides innocens inuenitur. Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditione, qui donum Dei existimasti pecuniâ possideri. Nam cùm dicit, existimasti donum Dei pecuniâ possideri, euidenter ostendit, talem tunc fuisse Simonis fidem, vt si pretium daret, non immeritò ad facienda miracula Spiritum sanctum negotiatus acciperet.

CAPVT VI.

Quòd ordinatio, si sit Catholica, sit etiam rata.

MOderni autem temporis Simoniaci, quia miraculis se clarescere posse non sperant, non Spiritum sanctum, non eius dona desiderāt: sed obtinendi principatus ambitione succensi, ad culmen tantummodo dignitatis anhelant. Itaque quantùm

Simoniæ magistri Giezi, & Simon
4. *Reg.* 5.
Act. 8.

ad fidem integri sunt, tantùm verò ad monetæ fabrilia Simoniacæ damnationis laqueis innectuntur. Huius autem hæresis duo leguntur auctores, alter sub Prophetica, alter sub Apostolica pestilenter emeisisse doctrina: Giezi nimirū, qui magister esse vendentium; Simon quoque, qui auctor videtur esse emptorum. Horum igitur sectatores sicut non sunt in errore diuersi, ita nec in damnatione discreti: quibus tamen si Catholica fiat ordinatio, sacræ dignitatis officium, ad quod non merentes accedunt, perfectè suscipiunt. Eiusdem namque

Eadem est gratia S. Spiritus siue gratis, siue pretio detur.

virtutis est Spiritus sanctus, cùm eius gratia venditur, cuius est & cum gratis datur: nec propter peruersitatis humanæ commercium diuina potentia propriæ potestatis perdit effectum. Planè & Saluator noster cùm venditus esset, & pestilentissimi talenti summa proditoris iam crumena turgeret,

Ioan. 18.
Luc. 23.
Matth. 27.
Mar. 15. & *Luc.* 23.

inter ipsas persecutorum manus præcisam seruo Milcho auriculam reddit. Itaque quantæ super eos D virtutis esset, quorum manibus subiacebat, apertè monstrauit. Quòd autem flagitanti Herodi miracula non exhibuit, dispensationis fuit ratio, non defectio potestatis.

Christi patientis potentia.

Erat enim is, qui optabat, indignus; nam ei, à quo sperabatur, non deerat potestatis effectus. Porro & in Cruce suspensus postquā spiritum reddidit, dum terra mouetur, dum sol obscuratur, veli insuper facta diuisio, scissio lapidum, resurrectio mortuorum; cuncta hæc liquidò testantur, quòd non inferioris potentiæ fuerit inter supplicia positus, quàm nunc videlicet in dextera paternæ gloriæ sublimatus. Eodem itaque modo etiā de Spiritu sancto credendum est: quia vnius vir-

Quomodo Ecclesiasticum Sacramentum nonnullis vertatur in perniciem.

tutis est, & cùm venalitati quodámodo subiacere cernitur, & cùm gratuita manus impositione præbetur. Sicut igitur Redemptor noster dum venderetur, dum pateretur, à sua nō potuit maiestate deficere; ita etiam Spiritus S. licet amaritudo venalitatis obrepat, dispendium tamen pati propriæ virtutis

Ioan. 13.
De consecrat. dist. 2. C. *Et sancta* & C. *Sicut Iudas.*
1. *Cor.* 11.

ignorat. Licet enim Sacerdos quilibet videatur operari exterius, sed ipse Christus, qui verus Sacerdos, & summus est Pontifex, accedentibus ad diuersos exitus sua dona dispensat. Quæ nimirum aliis quidem ad salutem, aliis quidem proueniunt ad damnationem. Id tamen, quod datur, omnino bonum est; licet reus sit ille, qui accipit. Neq; enim bonus medicus venenū propinaret ægroto. Numquid enim buccella illa, quam Iudæ Dominus porrexit, bona non fuit? Sed quod erat causa salutis, illi factum est materia damnationis: quia instrumentum pacis non pacatus accepit. Cuncti etiam liquidò nouimus, quia mysterium Eucharistiæ, quod de sacrosancto altari siue iusti, siue peccatores accipimus, vtique bonum est. Nec bonus meliùs, nec malus accipit peiùs. Et tamen dicit Apostolus: Quia indignus iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicās corpus Domini. Si ergo & illud corpus Domini est quod indignus accipit, perspicuum est, quia res bona malo vertitur in perniciem, quæ bono vtique prouisa est ad salutem: nec tamen res mala est dicenda, quia nocet; nec ideo esse Sacra- B mentum desiit, quia execrandus accepit: sed potius asserēdum est, quia indigno eadem res facta est occasio mortis, quæ bonis procurata est ad remedium salutis. Indubitanter igitur credendum est, quòd si consecratio cuiuslibet Ecclesiastici Ordinis intra Catholicam fiat Ecclesiā, in vnitate videlicet Orthodoxæ fidei, vt in vtroque nimirum recta sit fides; quidquid bono per bonum traditur, hoc etiam malo per malum efficaciter exhibetur: Quia Sacramentum hoc non ministrātis, vel ministraturi pendet ex merito; sed ex ordine Ecclesiasticæ institutionis, & inuocatione diuini nominis. Et quoniam sicut vnus est, qui baptizat; ita procuidubio vnus, idemque qui consecrat: hoc est larga Christi benignitate tribuitur, quod is, qui accipit, non meretur.

Sacramentū Ordinis ex quo pēdeat, vt ratum sit,

C Qui enim oriri facit solē suum super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos; quid mirum si imbrem gratiæ suæ & in arenosum litus effundat?

Matth. 5.

Quid nouum, si etiam ipsos cæcorum oculos splendoris sui radiis feriat? Vt & ipsi meritò cantare possint, quod infelix ille Balaam: Dixit homo, inquit, cuius obturatus est oculus, dixit auditor sermonum Dei, qui nouit doctrinam Altissimi, & visionem Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos.

Num. 24.

CAPVT VII.

Quòd Balaām Simoniacus fuit, & tamen prophetiæ spiritum non amisit.

D ECce, vnde hic auaritiæ filius tanta potuit magnalia cernere, & redemptionem mundi longissimè post futurā tam expressè, tam lucidè nuntiare, si Spiritus sancti præsentiam non haberet?

Balaām etsi impius, præuidit mundi redemptionem.

Sicut enim egregius Doctor ait: Quis nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita & quæ Dei sunt, nemo nouit nisi Spiritus Dei; præsertim cū eadem Scriptura dicat: Quia irruente in se Spiritu Dei, assumpta parabola ait, videlicet quod modò præmisimus; dicimus, quòd per Simoniacū donum Spiritus sancti non datur? Numquid non in Balaam isto Simoniaca hæresis iam tunc viguisse cognoscitur? Numquid non sancti Spiritus gratiam vendere conabatur, cum ad promissionem

1. *Cor.* 2.
Num. 24.

E pretij ariolatus sui depromebat oraculum? Sic enim Scriptura testatur: Quia seniores Moab rogabant eum, habentes pretium diuinationis in manibus. Et rursus per alios nuntios misit ad eum, inquit, Balac filius Sephor, dicens: ne cuncteris venire ad me, paratum habeo honorare te, & quidquid volueris, dabo tibi. Amore quidem pecuniæ succensus æstuabat, & tamen per eum Spiritus sanctus profunda mysteria loquebatur. Balaam denique, & Balac, vterque Deo manifestè contrarius, vterque Dei populo extitisse probatur infestus, donumque diuinæ gratiæ alter emere, alter venditare nihilominus gestiebat: attamen propheticæ reuelationis

Balaam erat Simoniacus.
Num. 22.
Ibid.

Num. 23. arcanum, & iste extra meritum protulit, & ille vtique indignus audiuit: atque, vt magis largitatem diuini muneris admiremur, maledicere nitebatur Balaam, & tamen inuitus è contrario benedicebat: Ad benedicendum, inquit, adductus sum, benedictionem prohibere non valeo. Chamus quippe diuinæ virtutis ori eius erat innixus, nec poterat aliorsum impetum linguæ dirigere, nisi quo Spiritus sanctus præsidens intorsisset. Cum voluntate siquidem lingua pugnabat, & turbulentam salsuginem, quam mens prædamnata conceperat, per oris alueum effluere non valebat. Vnde quoniam sicut petebatur, iaculari in populum Dei maledicta non potuit, ad deceptionis se argumenta conuertit, ac Madianitidum coram eis offendiculum posuit. Si ergo ille, qui etiam maledicere concupiuit, nequaquam tamen vt maledicere posset, obtinuit; quid nisi hoc ipsum sentire de Simoniacis valeat, vbi certè mens cum linguæ benedictione concordat? Sed qui propheticæ dignitatis officio irreuerēter abusus est, quo tandem collatæ gratiæ prærogatiuam fine conclusit? Nam post digestam Israelitici populi victoriam Scriptura mox intulit, dicens: Balaam quoque filium Beor (Num. 31.) interfecerunt gladio. Sic nimirum siue Simoniaci, seu quilibet criminosi suscipiendis se Ecclesiasticis ministeriis applicant: & donum quidem supernæ gratiæ ex benignitate largitoris accipiunt, & dignum tamen proprij excessus stipendium non euadunt. (Simoniaci pœnam non euadunt.) Hoc enim illis vertitur in perniciem, quod dignis prouisum est ad salutem. Atque inde illi in æternæ mortis periculum corruunt, vnde & alij ad capessenda vitæ præmia vegetius conualescunt. Certè, qui illam sacræ Scripturæ paginam, quæ de præfato Balaam loquitur, oculo vigilante percurrit, nullatenus dubitat hunc infelicem virum, vt reuera per omnia Simoniacum, excepto quod Simon necdum fuerat, ex quo detestabile illud mutuaretur agnomen, & prophetiæ suæ gratiam venalem habuisse, & tamen per hunc manifestissimè Spiritum sanctum fuisse locutum: atque, quod non minus stupendum est, cùm iam cor eius concupiscentiæ ignibus vreretur, Deus sibi nihilominus per diem, atque per noctem locutus quasi familiariter innectitur. Et ne fortassis idcirco Spiritum sanctum minus habuisse credatur, quia per Moysen appellatur ariolus, vigilanter eiusdem Historiæ verba percurre, & eodem Moyse perspicuè (Num. 21.) testante, reperies: Qui cùm vidisset Israel in tentoriis commorantem, protinus in illum Dei Spiritus irruit: & vt reuera Prophetam in vaticiniis mox oraculum excitauit. Et ariolus ergo appellatur & Propheta est; quia quem ad propheticam dignitatem gratia superna prouexerat, obscœno ariolatus nomine propria prauitas deturpabat. Vbi considerandum est, quàm profundum sit, atque subtile Dei iudicium: immo quàm terribilis sit (Psal. 65.) Deus in consiliis super filios hominum; cùm videlicet miserabilis ille vir neque propter reatus sui nequitiam, gratiam, quam semel acquisierat, perdidit: & tamen propter ipsam gratiam, quam vsurpabat, indignus, diuinæ vltionis sententiam declinare non potuit. Quid ergo mirum si omnipotens Deus, qui semper est quod est, & mutari non nouit, nihilominus adhuc antiqua examinis sui iura custodiat, & eamdem assuetæ discretionis regulam teneat; vt quod in Balaam fecit, hodieque in suis similibus non dissimiliter operetur: quatenus & pro largitate clementiæ dona sua indignis exhibeat, & pro censura iustitiæ dignæ eos vltionis animaduersione percellat.

CAPVT VIII.

Quòd reprobum Saulem cum satellitibus suis propheticus spiritus occupauit.

ILlud quoque obscurum non est, quòd cùm (1. Reg. 19.) Saul direxisset lictores ad rapiendum Dauid, atque illi iuxta fidem Historiæ vidissent cum eo Prophetarum vaticinantium cuneum, & Samuel stantem super eos, factus est etiam in illis Spiritus Domini, & prophetare cœperunt: cumque Saul secundò & tertiò alios, atque alios mitteret, & illos nihilominus propheticus Spiritus inuasisset, tandem, vt Scriptura testatur, iratus ipse Saul abiit in Ramatha; sed antequam peruenisset factus est etiam super eum Spiritus Dei, & prophetauit tota die nudus cum cæteris coram Samuel. Quid ergo mirum si peruersi homines dona Dei, quibus indigni sunt, ad cumulum suæ damnationis accipiant; cùm & Sauli isti, quem Deus abiecerat, quem iam dæmon agitare sæpissimè consueuerat, (1. q. 1. Prophetauit Saul.) non modò Spiritum Dei ad horam suscipere, sed etiam cum suis officiis concessum sit diutius prophetare? Iracundiæ nempe felle commotus, & liuoris simul & odij erat ardore succensus: atque, vt non diutius immorer, Deo vacuus, malo spiritui fuerat irreuocabiliter mancipatus: tamen cum ad locum Chori vaticinantis accessit, repentè super eum diuinus Spiritus irruit, & velut appositam materiam ignis insiliens occupauit. Non ergo incredibile videri debet, si in sancta Ecclesia, quæ (Sancta Ecclesia.) proculdubio thronus Dei, sacrarium est Spiritus sancti, omniumque cælestium charismatum receptaculum, illud gratiæ sacramentum & indignus accipiat, cui per intentionem, vel vitæ meritum non concordat: nimirū, quia non dantis hominis, vel accipientis est meritum, sed summi largitoris est beneficium. Non enim legitur: Quia Spiritus, (Iohan. 3.) vbi dignū est spirat; sed potius dictum est: Vbi vult, spirat; vt profectò spiritualis gratia, quæ ex Ecclesiastica institutione tribuitur, diuinæ potius voluntati, quàm humanis meritis adscribatur. Enimverò Spiritus S. non pro meritis semper venit, sed pro meritis in quolibet, ad salutem videlicet, semper manet. Hinc est illud quod Veritas dicit: Si quis, inquit, diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. (Spiritus S. super alios venit, in aliis hospitatur.) Qui enim in dilectorem suum, postquam venturum se esse promisit, mansionem quoque facturum protinus addidit; patet profectò, quia in aliis habitat Deus, in aliis hospitatur. (Ioan. 14.) Huic etiam illud simile est quod ait: (Isa. 66.) Super quem, inquit, requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos? Ac si patenter dicat: & super alios quidem veniet, sed super hunc videlicet requiescet, quia dignus est. Nam sicut & ante nos dictum est, Spiritus sanctus sicut consiliatus, & placatus requiem præstat mitibus, & humilibus corde: ita contrarius, & aduersus immitibus, ac superbis inquietudinem exagitat, quam scilicet inquietudinem Sciniphes illæ breuissimæ significabant, sub quibus Magi Pharaonis defecerunt, dicentes: Digitus Dei est hic; fatentes sibi aduersum esse Spiritum sanctum, qui erat in Moyse. (Exod. 8.) Aptè nimirum tertio loco, vbi Sciniphum plaga ponitur, Spiritus sanctus, qui tertia est in sancta Trinitate persona, inquietis hominibus fuisse contrarius perhibetur. Hanc inquietudinem expertus est Iehu, qui diuino zelo ductus, ad vlciscendos quidem Dei inimicos, & præcipuè cultores Baal, (3. Reg. 10.)

vehementer incanduit: ipse tamen eos, quos Heroboam coluerat, deos aureos non reliquit.

CAPVT IX.

Quid Doctores de Baptismo, & Dominici corporis Eucharistia sentiant.

Tria præcipua Ecclesiæ Sacramenta, Baptismus, Eucharistia, & Ordo.

1. q. 1. C. Sic autem. & C. seq. Nonne.

TRia profectò præcipua Sacramenta in sancta frequentatur Ecclesia, Baptismum videlicet, Corporis quoque & Sanguinis dominici salutare mysterium, & Ordinatio clericorum. Et de Baptismo quidem B. Augustinus in expositione Ioannis Euangelistæ; de Eucharistia verò Dominici Corporis in libro suo Paschasius ita concorditer disputant, vt neque per bonos Sacerdotes melio- B ra illa mysteria, neque per malos fieri peiora, testentur. Nimirum siue per fures, siue per adulteros, siue etiã per homicidas hæc Sacramenta fiant, nil prorsus ab his, quæ sancti dedicant Sacerdotes, mysteriis differant; quod, qui prædictis libris operam dedit, enucleatiùs absolutum esse non ambigit. Super Ordinationibus autem clericorum frequens iccirco disputatio non processit, quia duobus illis sacramentis euidenter expositis, hæsitandi de tertio locum dubietas non inuenit: nunc autem modum excedens curiositas hominum, nouam mundo ingerit quæstionem, & perspicuæ luci plus intendendo, minusque videndo, conatur inferre caliginem; quomodo, inquiunt, gratia C sancti Spiritus vel per malos datur, vel à malis accipitur, non attendentes, quia gratia sancti Spiritus ipse Ordo Ecclesiasticæ dignitatis accipitur: quem videlicet siue indignus præbeat, siue indignus accipiat, Spiritus sanctus, qui Ecclesiæ suæ iura disponit, ratum esse decernit. Vt enim ait B. Hieronymus: Episcopus, Presbyter, & Diaconus non sunt meritorum nomina, sed officiorum. Tamquam si vel Tribunus ipse degener sit, vel degenerem quempiam ad militiæ suæ ordinem prouehat, ad conseruandum tamen militiæ suæ ordinem Imperator omne, quod factum est, firmum esse constituit; nec enim Tribuniti iuris statuta conuellit, qui ipsum Tribunum, quem necdum à proprij ordinis dignitate deiecit, sed dicitur è di- D uerso, ecce Euangelium clamat: Qui non intrat per ostium, sed ingreditur aliunde, ille fur est & latro. Esto, vt ille, qui aliunde clandestinus irrepsit, furti, & latrocinij constanter arguatur; me tamen, qui per ostium intromisit, sui proculdubio criminis participem non effecit. Ille itaque perpetrati sceleris supplicium luat, dummodò me alieni reatus præiudicium non inuoluat: nec alterius me exhibeat culpa damnabilem, quem propriæ innocentiæ puritas reddit immunem. Porro de eo, quod dicitur, quoniam gratiam sancti Spiritus indignus homo accipere nequeat; constat proculdubio, quia Corpus Domini, quod in sacris altaribus per sancti Sacerdotis dedicatur officium, concepta sancti Spi- E ritus virtute, viuificatur, & sanctificatur; vt nos viuificare valeat, & sanctificare. Sicut in ipsis venerandis Missarum secretis dicitur: Per quem hæc omnia, Domine semper bona creas, sanctificas, viuificas, benedicis. Neque enim aliter viuificare posse creditur nisi per Spiritum sanctum; cùm, testante Veritate, Spiritus sit, qui viuificat. Quæro ergo, cum sanctus Sacerdos cæleste illud munus, quod virtute sancti Spiritus viuificatum est, & sanctificatum, atque, vt confidenter loquar, eiusdem diuini Spiritus gratia veraciter plenum, scelerato fortè cuilibet porrigit; numquid propterea Spiritus sanctus Dominicum corpus deserit, & tam- A quam squallorem sordidi vasis nauseatus abscedit? Sed si ita est, quomodo verum est, quod per Apostolum dicitur: Quia indignè percipiens, iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini? Si enim abscedente Spiritu, non illud iam corpus Domini, sed simpliciter communis est panis, non incidit in iudicium, qui nullum accipit Sacramentum: quòd si absurdum videtur, & impium propter indignè suscipientes, sanctum Spiritum à Christi corpore separare, non durum videatur, malos etiam homines ad dignos meritorum exitus Spiritum sanctum posse suscipere. Hinc est quòd B. Augustinus in expositione Epistolæ S. Ioannis Apostoli sic loquitur, dicens: Habere Ba- B ptismum & malus potest, habere prophetiam & malus potest. Inuenimus Saul Regem habuisse prophetiam, qui persequebatur sanctum Dauid, impletus est spiritu prophetiæ, & prophetare cœpit. Accipere sacramentum Corporis & Sanguinis Domini etiam malus potest. Nam de talibus dictum est: Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Habere nomen Christi & malus potest, id est, Christianus vocari & malus potest; de quibus dictum est: Polluebant nomẽ Dei sui. Ergo habere Sacramẽta omnia & malus potest: habere autem charitatem, & malum esse, non potest. Si iuxta tanti Doctoris sententiam, omnia Sacramenta malus habet, quomodo ridenda fatuitas C hominum impudenter blacterat, quia Simoniacus Sacramenta non habet? Audiamus quid idem præclarus Doctor ex eadem re alibi dicat, vt nimirum quam sententiam in hac, quam ventilamus, quæstione tenuerit, tantò liquidius, quantò frequentius innotescat. Nam cum de benedictione Isaac in filium loqueretur, adiecit: Iusti, inquit, hominis quantum ad conscientiam pertinet, voluntas bona est: quantum autem ad præscientiam, immunis est ab aduersis; Deus enim solus est, qui de futuris iudicat. Ac per hoc Isaac iustus, quantum ad præsentem humanitaté dignum est, maiorem filium suum benedicendum magis putabat; sed Deus, qui occultorum cognitor est, minorem benedictionem mereri ostendit, vt in benedictione non hominis ostẽ- D deret esse beneficium, sed Dei; quia officij dignitas est, non hominis meritum, quam Dei sequitur benedictio. Denique dictum à Deo in Numeris ad Moysen & Aaron sacerdotes: Vos ponite nomen meum super filios Israel: ego Dominus benedicam eis: vt gratiam traditio per ministerium ordinati transfundat hominibus: nec voluntas Sacerdotis obesse, aut prodesse possit, sed meritum benedictionem poscentis. Quanta autem dignitas sit Ordinis Sacerdotalis, hinc aduertamus; dictum est autem de nequissimo Caipha interfectore Saluatoris inter cætera: Hoc autem à semetipso non dixit sed, cum esset Princeps Sacerdotum anni illius, prophetauit: per quod ostenditur Spiritum gratiarum non personam sequi, aut dignitatem, sed ordi- E nationem traditionis: vt quamuis aliquis boni meriti sit, non possit benedicere, nisi fuerit ordinatus, vt officium ministerij exhibeat: Dei autem est, effectum tribuere benedictionis. Hæc itaque beati viri verba tam plana sunt, tamque perspicua, vt quisquis hæc postquam semel attenderit, pertinaci tamen animo parat adhuc obstinatè contendere, non iam Petrum, qui nihil est, sed magnum potius Augustinum conuincitur impugnare. Quid enim apertius eo, quod dicitur: Quia in benedictione Sacerdotis non hominis est beneficium, sed Dei: & officij dignitas est, quam Dei sequitur benedictio non hominis meritum: postremò Spiritũ gratiarum,

S. Hieron. lib. 1. aduersus Iouinianum. — *Ioan. 10.* — *Christi Corpus in altari S. Spiritus virtute viuificatur & sanctificatur.* — *Ioan. 6.* — *1. Cor. 11.* — *Aug.* — *1. Reg. 10. 18. & 23.* — *1. Cor. 11.* — *Ezech. 36.* — *1. q. 1. Multe.* — *Aug. q. 11. L. quæst. noui & vet. Testam.* — *Gen. 22.* — *Num. 6.* — *1. q. 1. Dictum est.* — *Sacerdotum quanta sit dignitas.* — *Ioan. 11.* — *B. Petrus Dam. auctor huius libri.*

non personam sequi, aut dignitatem, sed ordinationem traditionis. Et reuera quid mea interest, cuius meriti meus sit ordinator, dummodo quod ille fortè mercatus est, mihi gratis impertiatur: & quod ipse clandestinus irrepsit ouilium, me ciuem exul, exter domesticum, hæredem mercenarius introducat? Neque enim à quo, sed ad quod prouehor, magnipendo. Constat igitur, quia quod duo illa, quæ superius dicta sunt, Baptismus videlicet, & salutaris Eucharistiæ Sacramentum, neque meliora per bonos, neque deteriora per malos fiunt: ita nihilominus & Ordinatio clericorum.

CAPVT X.

Quòd Spiritus sanctus non ex merito Sacerdotum, sed ex ministerio datur.

Ioan. 11. & 18.

NVmquid denique & Caïphas ille dignus fuerat, per quem Spiritus sanctus viuificæ mortis Christi mysterium loqueretur? Nam cum dixisset: Expedit vt vnus moriatur homo pro populo, ne tota gens pereat; protinus Euangelista subiunxit: Hoc autem à semet ipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius prophetauit. Propheticum plane spiritum ad momentum accepit, non vt ipse, quod vaticinabatur, agnosceret: sed ad hoc potius, vt conspiratores suos ad accelerandam mortem Dominicam auidius incitaret. Nobis nempe, non sibi vidit, & occultum sapientiæ thesaurum, quem ipse ignorabat, aperuit. Nam & à Simoniacis Caïphas iste non protius extraneus reperitur, si vigilanter veteris Historiæ series recensetur, nimirum sicut Eusebios Cæsariensis in Ecclesiastica narrat historia, vt eadem hic quoque verba ponamus: Legalibus præceptis iam per illud tempus vi, & ambitione cessantibus, nulli quippe Pontificatus honor vitæ, vel generis merito reddebatur, ita vt annuis iam successionibus mutarentur: deinde, Iosepho in testimonium deducto, per vnius quadriennij spatium quatuor Pontifices annali quosque Sacerdotio perfunctos sibi inuicem successisse, testatur: Valerius inquit, Gratus, Annæ Sacerdotio deturbato, Ismaelem Pontificem designauit, filium Basti: sed & hunc non multo post abiiciens, Eleazarum Ananiæ Pontificis filium Pontificatui subrogauit. Post annum verò etiam hunc arcet officio, & Simoni cuidam Camphi filio, Pontificatus tradidit ministerium, quo non ampliùs & ipse quàm vnius anni spatio perfunctus, Iosephum, cui & Caïphas nomen fuit, accepit successorem. Ecce Caïphas neque gratis, neque legaliter intelligitur Sacerdotium suscepisse, nimirum, qui deturbatis aliis, & violenter electis, ipse in locum alienæ dignitatis obrepsit: & tamen prophetiæ spiritum indignus accepit. Vnde & B. Hieronymus in Commentario Euangelistæ Matthæi: Moyses, inquit, Deo iubente, præceperat, vt Pontifices Patribus succederent, & generis series texerentur in Sacerdotibus: Refert Iosephus, istum Caïpham vnius tantùm anni Pontificatũ ab Herode pretio redemisse. Nam, vt ita loquar, in manu cæci positum est lumen, non quod ille conspiceret, sed quod aliis ministraret. Non enim ex merito ille propheticum spiritũ, sed ex ministerio, quo fungebatur, accepit. Regnum namque, & Sacerdotium à Deo cognoscitur institutum: & ideo licet administratoris persona prorsus inueniatur indigna, officiĩ tamen, quod vtique bonum est, competens aliquando gratia comitatur. Hinc est enim, quod Nabuchodonosor, postquam tres pueros in caminum misit incendij, quamuis alij

Caïphas erat Simoniacus.
Euseb. Eccl. hist. lib. 1. c. 10. & Niceph. hist. lib. 1. c. 18. & 19.
Ioseph. Antiq. & 3.
S. Hieron. lib. 4. c. 26. comment. in Matth.
Ioseph. Antiq. l. 18. c. 8.
Regnum & Sacerdotiũ à Deo institutum.
Dan. 3.
Reges & Sacerdotes à Deo præ aliis illuminantur.

plures assistent, solus tamen quartum, cuius species erat similis Filio Dei, conspicere potuit. Nam Spiritus sanctus oculos mentis eius aperuisse credendus est, vt, quod alios latebat, solus aspiceret, & quod aspexit, vltro etiam agnouisset. Hinc Pharao somnium vidit, per quod venturæ sterilitati, ne famis impatiens Ægyptus profligaretur, occurrit. Hinc Abimelech diuinæ allocutionis oraculũ meruit, & vt Saram viro redderet, ne repente moreretur, audiuit. Reges enim, & Sacerdotes licet nonnulli eorum reprobi sint per notabilis vitæ meritũ: Dij tamẽ & Christi dici reperiuntur propter accepti ministerij Sacramentum. Hinc est quod seruus Hebræus diis applicari ex lege præcipitur, hoc est, Sacerdotibus præsentari. Hinc alibi dicitur: Ne detrahas diis, id est, ne Sacerdotibus deroges. Hinc Saul cum iam diuina sententia regalis solij fuisset arce deiectus, nihilominus adhuc Christus Domini vsque ad obitum dicebatur. In lege quoque præcipitur, vt omne primogenitum masculini sexus sanctum nomino vocaretur. Sed si meritum cuiusque diligenter attenditur, numquid Esau sanctus iure vocabitur? De quo nimirum diuina voce dicitur: Esau odio habui. Numquid Amnon sanctus erit, qui dum in sororis concubitum impudenter exarsit, fratris Absalon gladium vltorem videlicet incestuosi criminis proprio sanguine madefecit? Numquid Manasses, numquid Ochozias rectè sancti dici possunt, quorum alter, Scriptura teste, omnem cæli militiam coluit? alter, dum Beelzebub deum Accaron de vitæ diuturnitate consuluit, miserando exitu vitam in perfidiæ suæ desperatione conclusit. Aliud namque est ex vitæ meritis sanctum esse, aliud ex ministerio conditionis dici.

Gen. 41.
Gen. 20.
Sacerdotes ac Reges dij sunt & Christi.
Exod. 22.
Exod. 22.
1. Reg. 24. & 26.
Exod. 14.
Num. 8. & Luc. 2.
Malach. 1. & Rom. 9.
2. Reg. 13. & 16.
4. Reg. 22.
4. Reg. 1.

CAPVT XI.

Non mirum si Spiritus sanctus ab indignis accipitur, cùm & Dei Filius sit ab impiis comprehensus.

ET sanctitatis quidem meritum in alium non transfertur, ordo autem ministerij in plures, prout Ecclesiastica postulat institutio, propagatur; vbi nimirum non discernendum, quis consecrationis officium habeat, sed quid habeat. Aliud namque est gratiæ Sacramentum, aliud ipsa est gratia Sacramentum. Siquidem gratiam dat omnipotens Deus etiam per malos, ipsis autem gratiam non nisi per semetipsum. Sæpè namque Deus, vt dictum est, & illis Spiritum suum ex largitate suæ clementiæ prærogat, quos tamen per meritum prauæ conuersationis ignorat. An non & illi Spiritum Dei indubitanter habuerant, qui venientes ante tribunal Iudicis clamabant: Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Quibus videlicet illico respondetur: Discedite à me operarij iniquitatis, nescio vos. Qui nimirum donũ se & prophetiæ spiritum habuisse testantur, & tamen repulsionis sententiam subeunt, patenter ostenditur, quia in quibusdam neque propter prauitatem vitæ Spiritus sanctus excluditur: neque propter Spiritum sanctum quo irreuerenter abusi sunt, vita damnabilis excusatur. Sicut enim, testante Domino: Nescis vnde Spiritus veniat, aut quò vadat: sic etiam scire non potes, cur aliquando & in reprobos homines veniat, atque per eos suæ voluntatis iudicium promat. Nam cum Apostolus dicat; Quia spiritualis homo iudicat omnia, & à nemine iudica-

Cap. 10. huius Opusc.
Matt. 7.
Ibid.
Ioan. 3.
1. Cor. 2.

vit; quis iudicet ipsum Spiritum sanctum, si & in prauos non abhorreat arcana quadam, quam ipse nouit, discretione descendere: qui etiã coessentialem, & coæternum sibi Dei Filium noluit ex impiorum manibus liberare? Vnde per Salomonem *Sap. 1.* dicitur: Benignus est enim spiritus sapientiæ, & nõ *Cur Spiritus sanctus benignus dicatur.* liberabit maledictum à labiis suis. Benignus namq; Spiritus sanctus congruè dicitur, quia mala metentibus bona retribuit, & dignis supplicio gratiæ suæ munus impertit. *Christus factus pro nobis maledictum.* Quis autem hoc loco maledicti nomine, nisi Redemptor noster debet intelligi, qui vt nos à maledictionis vinculo solueret, ipse non respuit maledictionibus subiacere. *Galat. 3.* Vnde & Paulus dicit: Christus, inquit, nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, *Deut. 21.* quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno, vt in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu: vt pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem. *Sap. 1.* Benignus ergo Spiritus sanctus non liberauit maledictum à labiis suis: quia cuncta Dominicæ passionis, mortisque supplicia, quæ de Christo per ora Prophetarum antè prædixerat, congruo tempore per exhibitionem operum efficaciter adimpleuit. Tunc enim quodammodo à suis eum labiis liberaret, si quod de illo propheticis enuntiaret oraculis, *Sap. 1.* per rerum ordinem non impleisset. Vbi notandum, *Galat. 3.* quàm profundè, quàm mysticè simul congruat doctoris vtriusque sententia. Quod enim vnus dixit, quia spiritus non liberabit maledictum à labiis suis, hoc est, quod alter asseruit, vt pollicitationem spiritus accipiamus per fidem: atque vt ostendat vir Sapiens, de quo maledicto loqueretur, præmissa sententia protinus addidit: Quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ illius auditor. Quia enim Patris, & Filij inseparabilis & coessentialis est vnitas, renum Filij testis, & cordis eius scrutator iure Pater asseritur: cuius nimirum virtus, & sapientia ipse Filius nulla ab eo creditur inæqualitate diuersus, nulla probatur abiunctione semotus. *Ioan. 11.* Linguæ etiam illius auditor est, sicut ipse testatur: Pater, inquit, gratias ago tibi, quoniam audisti me, ego autem sciebam, quia semper me audis. Iccirco igitur spiritus non liberauit maledictum à labiis suis, quia Deus testis, atque scrutator est cordis illius, & linguæ auditor. Ac si patenter diceret: ideo Dei Filius passionis supplicia pertulit, quia ipse Filius, cui cum Patre, & eodem Spiritu sancto vna voluntas, vna est prouidentia, id fieri pro humani generis salute decreuit. *Galat. 2.* De quo nimirum Apostolus: Qui dilexit me, inquit, & tradidit semetipsum pro me. Vt ergo ad proposita redeamus, quid mirum si Spiritus sanctus aliquando in reprobos veniat, cum & Filius eiusdem cum eo naturæ, atque potentiæ impiorum se manibus tradidit, & non solum se eorum verberibus affici, sed & inferri sibi mortis atrociam non contempsit?

CAPVT XII.

Quòd donum Dei nullâ ministrorum contagione polluitur.

SI enim visibilis Solis huius radius nullas caliginosæ cuiuslibet scrobis tenebras patitur, nullis cloacarum sordibus inquinatur, quid mirum si summus, & incircumscriptus Spiritus tenebrosa, vel sordida quorumdam pectora suo splendore perstringat, ipse tamen nihilominus in munditia sua, *s. q. 1. c. Remissionem.* & puritate permaneat? Cuiuscumque ergo criminis reus extiterit ille, qui consecrat: nimirum siue superbus, siue luxuriosus, siue homicida, siue etiam A Simoniacus, ipse quidem pollutus est, & letali proculdubio lepra perfusus: sed donum Dei, quod per illum transit, nullius labe polluitur, nullius contagione fœdatur. Purum namque est quod per illum fluit, mundum, & liquidum ad terram fertilem transit. Sancta namque Ecclesia hortus deliciarum, & spiritualis est paradisus, Charismatum videlicet supernorum fluentis irriguus. Ponamus ergo, vt mali Sacerdotes quodammodo lapidei sint *Mali Sacerdotes similes sunt lapideis canalibus.* canales: in lapideis autem canalibus aqua nil germinat, donec per eos decurrens, in fœcundas se areolas fundat. Licet enim plures reprobos Sacerdotes feriarum temporum vices attulerint, videlicet C vt & consectanea, & consecrati æquè repetiantur indigni; fons tamen ille viuus non restringitur, quominus vsque ad finem sæculi per nemua Eeclesiæ profluat; vt non solus ille Sacerdotalis Ordo, sed & omnes in Christo renati salutis suæ poculum hauriant. Per Sacerdotes siquidem Baptismus & Chrisma tribuitur, & omne Ecclesiastici Sacramenti ministerium exhibetur. Si ergo Sacerdotum prauitas diuina posset dona reprimere; illis certè præuaricantibus, necesse erat totum genus humanum à diuinis beneficiis resilire. Quod si illis stantibus, homines munera superna su[...]ciperent, labentibus autem nullatenus impetrarent; necessariò iam non Deo, sed Sacerdotibus vtrique causam, D atque omnem vim propriæ salutis adscriberent; sed absit, vt mihi obesse valeat minister malus, vbi proculdubio bonus est Dominus, aut malitiosus præco vbi est beneuolus index. Non enim exhorreat columba, non nauseat sordentium quorumlibet ministerium, dum ille, in quem tota descendit, solus consecrationis teneat principatum. Per hoc enim vnitas Ecclesiæ stat, quia Christus apud se consecrandi virtutem tenuit, & in neminem ministrorum consecrationum iura transfudit. Nam si consecratio ex Sacerdotis merito, vel virtute procederet, ad Christum profectò nullatenus pertineret. Sed quamuis Pontifex manus imponat, & benedictionis verba per iniunctum sibi ministerium E proferat, Christus est certè, qui consecrat, & arcana maiestatis suæ virtute sanctificat. Hinc est, quod ad Moysen diuina voce præcipitur: Loquere Aaron, & filiis eius, sic benedicetis filiis Israel, & dicetis eis; *Num. 9.* Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tibi: conuertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem; moxque subiungitur: Inuocabunt, inquit, nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis. Sacerdotum ergo est diuinum nomen super eos, qui consecrandi sunt, inuocare; sed ipsius Dei proprium est interiùs benedicere. Ministris planè, exterior consecrationis Ordo tribuitur, sed soli nomini ipsius consecrationis efficacia reseruatur. Vnde est, quod ipse dixit in Exodo: *Exod. 31.* Ego Dominus, qui sanctifico vos. E Si igitur Dominus est, qui sanctificat, cur timendum ne plectibilis cuiusquam serui reatus obsistat?

CAPVT XIII.

Quòd siue verbi, siue Sacramenti minister, Dei donis non possit obsistere.

COnqueritur autem Apostolus; *Philip. 1.* Quia quidam falsi fratres propter inuidiam & contentionem Christum prædicarent non sincerè. Sed quid ad hæc? Numquid prohibendos esse decernit? Audi ergo quid sequitur: Quid enim, inquit, dum omnimodo siue per occasionem, siue per charitatem

Christus annuntietur; & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Porro autem habet Christus ministros verbi, habet ministros nihilominus Sacramenti: vtrique profectò muneris alios fideles & bonos; alios nequam & perfidos: sed neque à bonis melius, nec à malis accipitur peius. Ministri siquidem sunt diuersi, sed vnum est vtrique quod præbetur. Bonus planè est auctor munerum, & quod dat, nullas contrahit maculas ex obsequio ministrorum. Pura fluit vena & superfluò leprosa manus propinantis arrenditur, vbi clarum, atque perspicuum est, quod hauritur. Quid enim ad momentum rei siue bonus, siue malus sit qui ministrat, dummodo vnus, idemque semper sit, qui siue verbi, siue Sacramenti principalis auctor existit? In exhibendis sanè miraculorum signis, vel in prophetiæ oraculis, siue etiam in habendis virtutibus præ religionis gratia sancti Spiritus minuitur, vel augetur. Sicut à magistro Elisæus petiit, dicens: Peto, inquit, vt fiat duplex spiritus tuus in me. Quæ nimirum petitio in Elisæi miraculis impleta, nunc dignoscitur, in quibus certè & maior virtus, quàm in Eliæ signis, & duplex numerus inuenitur. Quod qui eorum Historias studiosè considerat, non ignorat. At non in officiorum gradibus fit illa diuersitas: neque enim alius alio magis est Presbyter, siue Diaconus, aut quodlibet horum. Illic planè fides atque deuotio postulantis attenditur; hic solummodo Ecclesiasticæ institutionis seruatur ordo. Audiamus quid de malis prædicatoribus Dominus dicat: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, omnia quæcumque dixerint vobis, seruare & facite; secundum verò opera eorum nolite facere. Si ergo Sacerdotis cuiuslibet prauitas non præiudicat verbo, quod per illum audientibus datur; quo pacto obesse valeat Sacramento quod non homine, sed Deo auctore tribuitur? Vterque nimirum & is qui prædicat; & ille qui consecrat, ministrator est, non donator. Vnde fit plerumque, vt vna quidem sit doctoris lingua, sed non vno modo apud auditorum mentes eius fructificent verba, dum alterius cor velut glaciali frigore torpeat, alterius verò spiritus audito verbo mox diuini amoris igne feruescat. Vnde ergo fit, quòd verba, quæ ex vno ore prodeunt, multorumque aures informiter feriunt, non vno modo ad cordium arcana pertingunt; nisi quia alius est, qui exterius ex officio linguæ ministrat; alius qui propria virtute voces prædicantis per interiora dispensat? Siue ergo in erogandis doctrinæ verbis, siue in Ecclesiasticis conferendis, nequaquam Sacerdos suis viribus vtitur, sed solùm exequitur iniunctæ administrationis officium, quo potitur: alioquin si ex merito Sacerdotis ista procederent, omnem profectò fidem diuinæ gratiæ vacuarent.

4. Reg. 2. — *1. q. 1. Intra.* — *Matth. 23.*

CAPVT XIV.

Quòd de Spiritu suo non per se Moyses, sed Deus dedit septuaginta viris.

Neque enim homo dat quod diuinum est, sed qui malis benè vtitur, vnus est Deus, qui siue per bonos, siue etiam per malos solus sua dona largitur: atque ideo diuinæ gratiæ donum neque ex malorum administratione minuitur, neque per bonorum executionem prorsus augetur. Quod nimirum manifestè cognoscitur, si illa sacræ tenor Historiæ ad memoriam reuocetur. Dixit enim Dominus Moysi: Congrega mihi septuaginta viros de Senioribus Israël, quos tu nosti; quòd senes populi sunt, ac magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, vt descendam, & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamq; eis. Vbi notandum; quòd non ait, auferes de spiritu tuo, tradesque eis: sed potiùs auferam, & tradam; vt profectò ostenderet, quia non homo homini Spiritum sanctum tribuit: sed solus ipse est, qui, prout vult, gratiæ suæ dona distribuit. Vnde & paulò post subditur: Descenditque Dominus per nubem, & locutus est ad eum auferens de spiritu, qui erat in Moyse, & dans septuaginta viris. De spiritu autem Moysi viris dedisse Dominus dicitur; vt & ordinatores, & ordinatos vnum debere Spiritum habere perspicuum doceatur: quatenus Rectores Ecclesiæ nequaquam inter se diuersa sentiant, vnde schismata, quod absit, aut hæreses pestilenter emergant, sed vnum omnes concorditer doceant, atque in vnitate spiritus vnanimiter viuant. Porro autem, sicut septuaginta illi, quos Dominus post Apostolos ordinauit, totidemque ferè isti, quos cum Moyse sustentare populi onus voluit, typum prætendebant Presbyterorum, ita nihilominus Moyses primùm, & pòst Apostoli dignitatem videntur obtinuisse Pontificum: & sicut neque illi ab Apostolis, neque isti à Moyse Spiritum sanctum accipere potuerunt, sic etiam de Episcopis, cæterisq; Ecclesiasticæ dignitatis Ordinibus proculdubio sentiendum est; nimirum quia vnus omnipotens Deus, qui eos per diuersos Ordinum gradus moderaminis sui dispensatione distinxit: solus etiam, prout ipse nouit, Spiritus sui gratiã in vnumquemque diffundit. Neque enim in illa Spiritus datione aliud sibi Moyses arrogare priuilegiũ potuit, quàm quod illi vox diuina præcepit; nimirum, vt viros eligeret, eosque ducens ad ostium tabernaculi, cum eis staret: hæc est summa operis Moysi. Quid ergo suæ virtutis in hoc Dei munere Moyses recognoscere potuit, cùm insuper & duo ex his, qui descripti fuerant, Scriptura teste, in castris positi, ad tabernaculum non venerunt: & tamen, eo nesciente, æquè, vt cæteri, Spiritum perceperunt. In eo sanè, quòd de Spiritu Moysi tolli dicitur, atque aliis dare, nullum Moyses dispendium sui Spiritus pertulisse credendus est; velut ab ardente lucerna lumen quælibet materia mutuetur, nullo propter hoc lucerna proprij splendoris detrimento minuitur.

Num. 11. — *Ibidem.* — *Luc. 10. Moyses videtur fuisse Pontifex.* — *Num. 11.*

CAPVT XV.

Quòd ij qui consecrandi accedunt, iam habeant Spiritum sanctum.

Enim verò ad instar septem donorum Spiritus sancti, septé nihilominus sunt Ordines Ecclesiasticæ dignitatis: quòd autem his omnibus gradibus adhuc & alij præferuntur, videlicet vt sunt Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi, ab his non tam nouus Ordo suscipi, quàm in eodem ipsi Sacerdotio videntur excellentius sublimari. Nam cum Sacerdos icciteo dicatur, quia sacrum det, hoc est, quia Deo sacrificium offerat? quid in Ecclesia sublimius, quid eminentius Sacerdotio poterit inueniri, per quod videlicet mysterium Dominici Corporis & Sanguinis probatur offerri? Licet igitur illi quibusdam priuilegiis pro suo quisque ministerio specialiter potiantur, quia tamen id, quod omnibus maius est, commune cum reliquis Sacerdotibus habent, cum sit etiam, & ipsi non immeritò Sacerdotij nomen tenent; ad hos nempe gradus cum ministri Ecclesiæ prouehuntur, non ita credendi sunt Spiritum sanctum nouiter ac-

Episcopatus Ordo an sit altus à Sacerdotio. — *Dist. 21. c. Clericos.*

repentè suscipere, vt ipsos tamquam eorenus vacuas domus ille supernus habitator tunc primùm incipiat visitare: sed hoc potius modo, vt quos iam inhabitat, per ampliorem gratiam ad altioris
Dist. 75. c. Ordinationes. quoque gradus incrementa perducat; alioquin quomodo quis in subeundis honoribus nouiter illum posset accipere, cùm & ipsi gradus per morosa temporum interualla regulariter conferantur: & Baptismus, cui primitiæ spiritus adscribuntur, longè priùs susceptus fuisse videatur? Nam & in Apostolis eadem nō ambigitur discretio fuisse seruata; videlicet vt Spiritum sanctum, quem iam habebant, rursus acciperent: & de gratia ad gratiam suis aucti prouectibus aspirarent. Salua planè mysterio, quod diuina prouidentia primitus occultè in eorum cordibus intelligitur operata, bis manifesto munere Spiritum sanctum suscepisse leguntur: primò scilicet tunc cùm Dominus insufflauit,
Ioan. 20. & dixit: Accipite Spiritum sanctum; secundò cùm
Act. 2. super eos in figura linguarum ignis apparuit. Verumtamen & ante hæc tam perspicuæ donationis indicia, inter ipsa videlicet vocationis primordia diuinitus inspirati fuisse noscuntur. Nam quomodo possent cuncta, quæ corporaliter intuebantur, abjicere, ac sub vnius vocis imperio ad inuisibilia festinare, nisi iam interioribus eorum oculis gratia
Rom. 8. Spiritus sancti infulsisset? Vnde & Paulus ait: Qui Spiritum Christi non habet, hic non est eius: quæ nimirum Apostolica sententia licet necdum fuerit scripta, iam tamen erat proculdubio vera. Nequaquam ergo vt Christi essent, Christi se discipulatui tradidissent, si iam Spiritus eius primitias non haberent. Munus itaque diuinæ largitatis, quod iam fidelibus suis dederat, iterum atque iterum dedit, vt frigida atque arentia corda suum munus iterando, & feruentiùs accenderent, & affluentiùs inundarent. Sic nimirum, sic humana natura, quæ longu fuerat noxiæ vetustatis squalore consumpta, ad florem nouæ vitæ quibus erat incrementorum processibus reformanda. Si ergo secundùm ea, quæ superius comprehensa sunt, non modò in inferiori quolibet gradu quis constitui, sed ne baptizari quidem sine Spiritu sancto potuit, quisquis ad officium sacerdotale prouehitur, non nouiter Spiritum sanctum, sed eius vtique, quem iam habet, suscipit incrementum. Sicut enim vna anima per omnia corporis membra diffunditur; sic vno Dei Spiritu sancto vniuersalis Ecclesia vegetatur. Vnde
1. Cor. 12. & Paulus Corinthiis dicit: Sicut enim vnum corpus est, & membra habet multa: omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum corpus sunt; ita & Christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus. At verò anima cum sit vna, omnia quidem membra viuificat, sed non vnam, eandemque vim membris omnibus administrat: quibusdam nempe quasi quadam prærogatiua concedit, quod aliis non impertit: nam cum cætera membra per eam communiter viuant, oculus ab ea spiritualiter accipit, non solum vt viuat, sed etiam vt videat; auris vt audiat; cor vt sapiat; naris vt olfaciat; lingua vt loquatur: cùmque eadem anima nullatenus sit diuersa, diuersa tamen singulis mēbris iniungit officia. Sic etiam Spiritus sanctus dum vniuersis in Christo renatis fidem tribuit, quasi vitam cunctis Ecclesiæ mem-
Habac. 2. bris infundit, sicut diuina voce dicitur: Iustus au-
Rom. 1. & tem meus ex fide viuit. Cum ergo nonnullos ad
Heb. 10. Ecclesiasticæ dignitatis ministeria prouehit, velut quibusdam superioribus membris specialia dona concedit. Præterea vtrum lucidi sibi sint oculi,
† sonores f † canoræ aures, siue etiam nares, anima non di-

A scernit: sed siue honesta siue fœda sint hæc, proprij iuris officium cuique distribuit; vt quodam modo non magnipendere videatur, cuiusmodi ipsa sint membra, sed loca potius, in quibus sunt naturaliter constituta. Ita quoque Spiritus sanctus ad conferendum spiritualis gratiæ sacramentum non tam vitæ meritum, quàm iniuncti gradus attendit officium; vt non magnoperè ad momentum rei huius attineat, quòd Ecclesiæ membra deformiter sint, honestéve composita, sed id potius vbi sint posita: & à nobis non tam merita sint consideranda, quàm loca; præsertim cum Apostolus dicat: Posuit Deus 1. Cor. 12.
membra, vnumquodque eorum in corpore, sicut voluit. Sed sæpè contingit, vt membra ipsa, quibus
B potiora sensuum prærogantur officia, deformitati reperiantur obnoxia, cum cætera scilicet conspicua sint venustate decora, quæ nimirum illorum officiis communi simul vtilitate participant, cum tamen in se nullum prorsus næuum eorum deformitatis admittant. Vnde idem dicit Apostolus: Ibid.
Quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent: ita profectò Clerici quod specialiter habent, non magis sibi quàm vsui totius Ecclesiæ communiter debent: sicque fit, vt si indigni sint, & priuilegium, quo præferuntur, aliis debeant; & reatus, quo premuntur, iudicium non euadant. Nam si pro se tantummodò ministerium sacerdotale susciperent, nō abs re homines de illorum meritis disputarent: sed quoniam pro communi om-
C nium salute gratia illa tribuitur, non attendendum qualibus datur, sed pro quibus datur. Porro autem Veritas dicit: Ego sum vitis, vos palmites. Ex hac Ioan. 15.
vite diuersi prodeūt palmites, alij quidem aliquando præcidendi, alij germinandis fructibus perpetuò reseruandi: sed qui præcidendi sunt, quamdiu falx Euangelica, vel Canonica non accesserit, quidquid afferunt, à bonorum palmitum fructibus non secernitur, sed indifferenter habetur.

CAPVT. XVI.

De nequissimis Episcopis, quorum tamen ordinatio rata fuerit.

HInc est enim, quòd omnes ordinationes, quæ
D à Liberio, hæretico videlicet, & seditioso, sunt factæ, in sui status noscuntur immobilitate seruatæ. Porro Liberius perfidiæ deceptus errore, Consul. Schol
Arianæ hæresi subscripsisse dignoscitur, ac per eius transgressionem nefandissima scelera sunt commissa: multi quoque Sacerdotes, & Clerici per eius malitiam sunt perempti, residui verò Catholici non ab Ecclesiis, sed etiam à locis suis prohibiti. Liberius itaque factus apostata, sex annorum spacia superuixit: quidquid tamen super Ordinationibus egit, fixum & ratum in sui vigoris stabilitate permansit. Quid de Papa Vigilio dicam, qui nimirum sceleratus & impius quidquid ordinando constituit, nemo Pontificum cassare præsumpsit.
E Illum deniq; noueris esse Vigilium qui prius Bonifacio Papæ molitus est insidias, quatenus eo viuēte, Apostolicam Sedem sacrilegus obtineret: sed resistente Senatu, conatus illicitos & nefarios implere non potuit. Postmodum verò solitis machinationibus Syluerium Papam aggressus est Apostolica dignitate priuare, quod ille mox animaduertens, Synodale Concilium congregauit, vbi auctoritate Spiritus sancti, & Apostolica potestate eum, vt reuera Simoniacum & inuasorem Ecclesiæ vinculis ablegauit. Vigilius tamen, vt sacrilega mente conceperat, per Imperialem potentiam, datamque pecuniam & falsorum adminiculo testium Bibliothecarius in Bonifacio II. Syluerio & Vigilio.

Christus annuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Porro autem habet Christus ministros verbi, habet ministros nihilominus Sacramenti: vtriusque profectò muneris alios fideles & bonos; alios nequam & perfidos: sed neque à bonis meliùs, nec à malis accipitur peiùs. Ministri siquidem sunt diuersi, sed vnum est vtrique quod præbetur. Bonus planè est auctor munerum, & quod dat, nullas contrahit maculas ex obsequio ministrorum. Pura fluit vena & superfluò leprosa manus propinantis attenditur, vbi clarum, atque perspicuum est, quod hauritur. Quid enim ad momentum rei siue bonus, siue malus sit qui ministrat, dummodo vnus, idemque semper sit, qui siue verbi, siue Sacramenti principalis auctor existit? In exhibendis sanè miraculorum signis, vel in prophetiæ oraculis, siue etiam in habendis virtutibus piæ religionis gratia sancti Spiritus minuitur, vel augetur. Sicut à magistro

4. Reg. 2. Elisæus petiit, dicens: Peto, inquit, vt fiat duplex spiritus tuus in me. Quæ nimirum petitio in Elisæi miraculis impleta, tunc dignoscitur, in quibus certè & maior virtus, quàm in Eliæ signis, & duplex numerus inuenitur. Quod qui eorum Historias studiosè considerat, non ignorat. At non in officiorum gradibus fit ista diuersitas: neque enim

1. q. 1. Intra. alius alio magis est Presbyter, siue diaconus, aut quodlibet horum. Illic planè fides atque deuotio postulantis attenditur; hic solummodo Ecclesiasticæ institutionis seruatur ordo. Audiamus quid de malis prædicatoribus Dominus dicat: Super cathe-

Matth. 23. dram, inquit, Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, omnia quæcumque dixerint vobis, seruate & facite; secundum verò opera eorum nolite facere. Si ergo Sacerdotis cuiuslibet prauitas non præiudicat verbo, quod per illum audientibus datur; quo pacto obesse valeat Sacramento quod non homine, sed Deo auctore tribuitur? Vterque nimirum & is qui prædicat; & ille qui consecrat, ministrator est, non donator. Vnde fit plerumque, vt vna quidem sit doctoris lingua, sed non vno modo apud auditorum mentes eius fructificent verba, dum alterius cor velut glaciali frigore torpeat, alterius verò spiritus audito verbo mox diuini amoris igne feruescat. Vnde ergo fit, quòd verba, quæ ex vno ore prodeunt, multorumque aures informiter feriunt, non vno modo ad cordium arcana pertingunt; nisi quia alius est, qui exterius ex officio linguæ ministrat; alius qui propria virtute voces prædicantis per interiora dispensat? Siue ergo in erogandis doctrinæ verbis, siue in Ecclesiasticis conferendis, nequaquam Sacerdos suis virtutibus vtitur, sed solùm exequitur iniunctæ administrationis officium, quo potitur: alioquin si ex merito Sacerdotis ista procederent, omnem profectò fidem diuinæ gratiæ vacuarent.

CAPVT XIV.

Quòd de Spiritu suo non per se Moyses, sed Deus dedit septuaginta viris.

NEque enim homo dat quod diuinum est, sed qui malis benè vtitur, vnus est Deus, qui siue per bonos, siue etiam per malos solus sua dona largitur: atque ideo diuinæ gratiæ donum neque ex malorum administratione minuitur, neque per bonorum executionem prorsus augetur. Quod nimirum manifestè cognoscitur, si ille sacræ tenor Historiæ ad memoriam reuocetur. Dixit enim

Num. 11. Dominus Moysi: Congrega mihi septuaginta viros de Senioribus Israël, quos tu nosti; quòd senes

A populi sunt, ac magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, vt descendam, & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamque eis. Vbi notandum, quòd non ait, auferes de spiritu tuo, tradesque eis; sed potiùs auferam, & tradam; vt profectò ostenderet, quia non homo homini Spiritum sanctum tribuit: sed solus ipse est, qui, prout vult, gratiæ suæ dona distribuit. Vnde & paulò post subditur: Descenditque Dominus Ibidem.
per nubem, & locutus est ad eum, auferens de spiritu, qui erat in Moyse, & dans septuaginta viris. De spiritu autem Moysi viris dedisse Dominus dicitur; vt & ordinatores, & ordinatos vnum debere Spiritum habere perspicuum doceatur: quatenus

B Rectores Ecclesiæ nequaquam inter se diuersa sentiant, vnde schismata, quod absit, aut hæreses pestilenter emergant, sed vnum omnes concorditer doceant, atque in vnitate spiritus vnanimiter viuant. Porro autem, sicut septuaginta illi, quos Dominus Luc. 10.
post Apostolos ordinauit, totidemque ferè isti, quos Moyses vi-
cum Moyse sustentare populi onus voluit, typum detur fuisse
prætendebant Presbyterorum, ita nihilominus Pontifex.
Moyses primùm, & pòst Apostoli dignitatē videntur obtinuisse Pontificum: & sicut neque illi ab Apostolis, neque illi à Moyse Spiritum sanctum accipere potuerunt, sic etiam de Episcopis, cæterisque Ecclesiasticæ dignitatis Ordinibus proculdubio sentiendum est; nimirum quia vnus omnipotens

C Deus, qui eos per diuersos Ordinum gradus moderaminis sui dispensatione distinxit: solus etiam, prout ipse nouit, Spiritus sui gratiā in vnumquemque diffudit. Neque enim in illa Spiritus datione aliud sibi Moyses arrogare priuilegiū potuit, quàm quod illi vox diuina præcepit; nimirum, vt viros eligeret, eosque ducens ad ostium tabernaculi, cum eis staret hæc est summa operis Moysi. Quid ergo suæ virtutis in hoc Dei munere Moyses recognoscere potuit, cùm insuper & duo ex his, qui descripti fuerant, Scriptura teste, in castris positi, ad tabernaculum non venerunt: & tamen, eo nesciente, æquè, vt cæteri, Spiritum perceperunt. In eo sanè, quòd de Spiritu Moysi tolli dicitur, atque aliis dare, Num. 11.

D nullum Moyses dispendium sui Spiritus pertulisse credendus est; velut ab ardente lucerna lumen quælibet materia mutuetur, nullo propter hoc lucerna proprij splendoris detrimento minuitur.

CAPVT XV.

Quòd ij qui consecrandi accedunt, iam habeant Spiritum sanctum.

ENim verò ad instar septem donorum Spiritus Episcopatus
sancti, septē nihilominus sunt Ordines Eccle- Ordo an sit
siasticæ dignitatis: quòd autem his omnibus gradi- alius à Sa-
bus adhuc & alij præferuntur, videlicet vt sunt Pa- cerdotio.

E triarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi, ab his non tam nouus Ordo suscipi, quàm in eodem ipsi Sacerdotio videntur excellentius sublimari. Nam cum Sacerdos iccirco dicatur, quia sacrum det, hoc est, quia Deo sacrificium offerat? quid in Ecclesia sublimius, quid eminentius Sacerdotio poterit inueniri, per quod videlicet mysterium Dominici Corporis & Sanguinis probatur offerri? Licet igitur illi quibusdam priuilegiis pro suo quisque ministerio specialiter potiantur, quia tamen id, quod omnibus maius est, commune cum reliquis Sacerdoti- Dist. 21. c.
bus habent, cum eis etiam, & ipsi non imme- Clericos.
ritò Sacerdotij nomen tenent; ad hos nempe gradus cum ministri Ecclesiæ prouehuntur, non ita credendi sunt Spiritum sanctum nouiter ac-

repentè suscipere, vt ipsos tamquam eorenus vacuas domus ille supernus habitator tunc primùm incipiat visitare: sed hoc potius modo, vt quos iam inhabitat, per ampliorem gratiam ad altioris quoque gradus incrementa perducat; alioquin *Dist. 75. c. Ordinationes.* quomodo quis in subeundis honoribus nouiter illum posset accipere, cùm & ipsi gradus per morosa temporum interualla regulariter conferantur: & Baptismus, cui primitiæ spiritus adscribuntur, longè priùs susceptus fuisse videatur? Nam & in Apostolis eadem nô ambigimr discretio fuisse seruata; videlicet vt Spiritum sanctum, quem iam habebant, rursus acciperent: & de gratia ad gratiam suis aucti prouectibus aspirarent. Saluo planè mysterio, quod diuina prouidentia primitus occultè in eorum cordibus intelligitur operata, bis manifesto munere Spiritum sanctum suscepisse leguntur: primò scilicet tunc cùm Dominus insufflauit, *Ioan. 20.* & dixit: Accipite Spiritum sanctum; secundò cùm *Act. 2.* super eos in figura linguarum ignis apparuit. Verumtamen & ante hæc tam perspicuæ donationis indicia, inter ipsa videlicet vocationis primordia diuinitus inspirati fuisse noscuntur. Nam quomodo possent cuncta, quæ corporaliter intuebantur, abjicere, ac sub vnius vocis imperio ad inuisibilia festinare, nisi iam interioribus eorum oculis gratia *Rom. 8.* Spiritus sancti infulsisset? Vnde & Paulus ait: Qui Spiritum Christi non habet, hic non est eius: quæ nimirum Apostolica sententia licet necdum fuerit scripta, iam tamen erat proculdubio vera. Nequaquam ergo vt Christi essent, Christi se discipulatui tradidissent, si iam Spiritus eius primitias non haberent. Manus itaque diuinæ largitatis, quod iam fidelibus suis dederat, iterum atque iterum dedit, vt frigida atque arentia corda suum munus iterando, & feruentiùs accenderent, & affluentiùs inundarent. Sic nimirum, sic humana natura, quæ longa fuerat noxiæ vetustatis squalore consumpta, ad florem nouæ vitæ quibus erat incrementorum processibus reformanda. Si ergo secundùm ea, quæ superius comprehensa sunt, non modò in inferiori quolibet gradu quis constitui, sed ne baptizari quidem sine Spiritu sancto potuit, quisquis ad officium sacerdotale prouehitur, non nouiter Spiritum sanctum, sed eius vtique, quem iam habet, suscipit incrementum. Sicut enim vna anima per omnia corporis membra diffunditur; sic vno Dei Spiritu sancto vniuersalis Ecclesia vegetatur. Vnde *1. Cor. 12.* & Paulus Corinthiis dicit: Sicut enim vnum corpus est, & membra habet multa: omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum corpus sunt; ita & Christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus bapizati sumus. At verò anima cum sit vna, omnia quidem membra viuificat, sed non vnam eademque vim membris omnibus administrat: quibusdam nempe quasi quadam prærogatiua concedit, quod aliis non impertit: nam cum cætera membra per eam communiter viuant, oculus ab ea spiritualiter accipit, non solum vt viuat, sed etiam vt videat; auris vt audiat; cor vt sapiat; naris vt olfaciat; lingua vt loquatur: cúmque eadem anima nullatenus sit diuersa, diuersa tamen singulis mêbris iniungit officia. Sic etiam Spiritus sanctus dum vniuersis in Christo renatis fidem tribuit, quasi vitam cunctis Ecclesiæ mem- *Habac. 2. Rom. 1. & Heb. 10.* bris infundit, sicut diuina voce dicitur: Iustus autem meus ex fide viuit. Cum ergo nonnullos ad Ecclesiasticæ dignitatis ministeria prouehit, velut quibusdam superioribus membris specialia dona concedit. Præterea vtrum lucidi sibi sint oculi, *† sonores f* † eamuræ aures, siue etiam nares, anima non discernit: sed siue honesta siue fœda sint hæc, proprij iuris officium cuique distribuit; vt quodam modo non magnipendere videatur, cuiusmodi ipsa sint membra, sed loca potius, in quibus sunt naturaliter constituta. Ita quoque Spiritus sanctus ad conferendum spiritualis gratiæ sacramentum non tam vitæ meritum, quàm iniuncti gradus attendit officium; vt non magnoperè ad momentum rei huius attineat, quòd Ecclesiæ membra deformiter sint, honestève composita, sed id potius vbi sint posita: & à nobis non tam merita sint consideranda, quàm loca: præsertim cum Apostolus dicat: Posuit Deus membra, vnumquodque eorum in corpore, sicut *1. Cor. 12.* voluit. Sed sæpè contingit, vt membra ipsa, quibus potiora sensuum prærogantur officia, deformitati reperiantur obnoxia, cum cætera scilicet conspicua sint venustate decora, quæ nimirum illorum officiis communi simul vtilitate participant, cum tamen in se nullum prorsus næuum eorum deformitatis admittant. Vnde idem dicit Apostolus: *Ibid.* Quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent. Ita profectò Clerici quod specialiter habent, non magis sibi quàm vsui totius Ecclesiæ communiter debent: sicque fit, vt si indigni sint, & priuilegium, quo præferitur, aliis debeant; & reatus, quo premuntur, iudicium non euadant. Nam si pro se tantummodò ministerium sacerdotale susciperent, nô abs re homines de illorum meritis disputarent: sed quoniam pro communi omnium salute gratia illa tribuitur, non attendendum qualibus datur, sed pro quibus datur. Porro autem Veritas dicit: Ego sum vitis, vos palmites. Ex hac *Ioan. 15.* vite diuersi prodeût palmites, alij quidem aliquando præcidendi, alij germinandis fructibus perpemò reseruandi: sed qui præcidendi sunt, quamdiu falx Euangelica, vel Canonica non accesserit, quidquid afferunt, à bonorum palmitum fructibus non secernitur, sed indifferenter habetur.

CAPVT. XVI.

De nequissimis Episcopis, quorum tamen ordinatio rata fuerit.

Hinc est enim, quòd omnes ordinationes, quæ a Liberio, hæretico videlicet, & seditioso, sunt factæ, in sui status noscuntur immobilitate seruatæ. Porro Liberius perfidiæ deceptus errore, *Consul. Schol.* Arianæ hæresi subscripsisse dignoscitur, ac per eius transgressionem nefandissima scelera sunt commissa: multi quoque Sacerdotes, & Clerici per eius malitiam sunt perempti, residui verò Catholici non ab Ecclesiis, sed etiam à locis suis prohibiti. Liberius itaque factus apostata, sex annorum spacia superuixit: quidquid tamen super Ordinationibus egit, fixum & ratum in sui vigoris stabilitate permansit. Quid de Papa Vigilio dicam, qui nimirum sceleratus & impius quidquid ordinando constituit, nemo Pontificum cassare præsumpsit. Illum deniq; noueris esse Vigilium qui prius Bonifacio Papæ molitus est insidias, quatenus eo viuête, Apostolicam Sedem sacrilegus obtineret: sed *Bibliothecarius in Bonifacio II. Syluerio & Vigilio.* resistente Senatu, conatus illicitos & nefarios implere non potuit. Postmodum verò solitis machinationibus Syluerium Papam aggressus est Apostolica dignitate priuare, quod ille mox animaduertens, Synodale Concilium congregauit, vbi auctoritate Spiritus sancti, & Apostolica potestate eum, vt reuera Simoniacum & inuasorem Ecclesiæ vinculis ablegauit. Vigilius tamen, vt sacrilega mente conceperat, per Imperialem potentiam, datamque pecuniam & falsorum adminiculo testium

prædictum Papam Syluerium nequiter condemnauit, monachicis vestibus induit, & ad Pontias in exilium destinauit, sustentans eum pane tribulationis, & aqua angustiæ: ibique felix Papa ille confessor factus, defunctus, ac sepultus est: ad cuius tumulum nonnulli sanabantur infirmi. Vigilius autem dignis anathematis nexibus irretitus, reus insuper homicidij, nefariis ausibus se Papam instituit. Sed, ô inæstimabilem diuinæ clementiæ pietatem; Vigilius, qui iam desperatus erat ad culpam, seruatur ad pœnitentiam. Antimum scilicet hæreticum Patriarcham, quem reconciliare spoponderat, inthronizare noluit: propterea longo detrusus exilio, dirisque afflictionibus maceratus, facta digna recepit, & sic demum procul à patria expulsus, defunctus quieuit in Domino: Ordinationes tamen eius, vt dictum est, in sua perpetim stabilitate permanserunt. Hæc autem, quæ de Syluerio, Vigilioque retulimus, partim in Synodali Decreto eiusdem Syluerij, partim in Pontificali Codice digesta leguntur. Si ergo nec tam flagitiosorum Pontificum statuta cassantur, quo pacto innocenti homini Simoniaci manus officiant, quem propria sententia non condemnat; quomodo aliena prauitas à diuina gratia separat, quem propria vita Deo commendat; Spiritus enim sanctus per eum datur, à quo proculdubio non habetur. Sed vt nostræ imbecillitatis assertio fidem audientibus præbeat, beatus etiam Augustinus ad medium idoneus suffra-

Aug. contra Parmenianum l. 2. cap. 11. gator accedat; coutra Parmenianum enim Donatistam his alloquitur verbis: Quod autem, inquit, in libro Sapientiæ legitur: Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu; ita intelligendum est, vt desit saluti eius, ministerium tamen non deserat, quod per eum salutem operatur aliorum. Vnde ait Apostolus: Si enim volens hoc facio,

Sap. 1. *1. Cor. 9.* mercedem habeo; si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. Ac si dicat: illis prodest, quibus dispenso; non mihi, qui facio. Ideo quoque doctor egregius in expositione beati Ioannis Euan-

Ioan. 15. gelistæ sic loquitur: Iam vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis. Quare non ait, mundi estis propter Baptismum, quo abluti estis, sed propter verbum, quod locutus sum vobis: nisi quia & in aqua verbum mundat: Detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum etiam ipsum tamquam visibile verbum. Nam & hoc vtique dixerat, quando Discipulorum pedes la-

Ioan. 13. uit. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Vnde ista tanta virtus aquæ est, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo? Non quia dicitur, sed quia creditur. Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens, hoc est verbum fidei, quod prædicamus, ait Apostolus: Quia si confessus fue-

Rom. 10. ris in ore tuo, quia Dominus est Iesus: & credide-

Isa. 28. ris in corde tuo, quia Deus illum suscitauit à mor-

Act. 13. tuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Vnde in Actibus Apostolorum legitur: Fide mundans corda eorum. Et in Epistola sua B. Petrus: Sic &

1. Pet. 2. nos, inquit, Baptisma saluos facit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum; hoc est verbum fidei, quod prædicamus, quo sine dubio, vt mundare possit, consecratur & Baptismus. Christus quippe nobiscum vitis, cum Patre agricola, dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea. Lege Apostolum, & vi-

A de quid adiungat: Vt eam sanctificaret, inquit, *Ephes. 5.* mundans eam lauacro aquæ in verbo. Mundatio igitur fluxo & labili non tribueretur elemento, nisi adderetur in verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia, vt per ipsam credentem, offerentem, benedicentem, tingentem, etiam tantillum mundet infantem, quantumuis nondum valentem corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait: Iam vos mundi estis propter verbum, quod *Ioan. 12.* locutus sum vobis. Secundùm ergo beati huius Viri sententiam, immo secundùm ipsius Redemptoris nostri salutarem doctrinam, Sacramenti cuiusque mysterium non ex consecrantis est merito, sed in consecrationis est verbo; vt non magnoperè per-

B pendatur quid in consecratione per meritum lateat: sed quid in eum, qui consecrandus est, per verba descendat. Idem quoque ipse in expositione decimi Psalmi, sic ait: Iustus autem quid? Si vos Cæcilianus offendit, Christus quid vobis fecit? Qui traditorem suum, quem Diabolum nominauit, qui ante traditionem nomini nec loculis Dominicis fidem potuit exhibere, cum cæteris Discipulis ad prædicandum Regnum cælorum misit: vt demonstraret dona Dei peruenire ad eos, qui cum fide accipiunt: & si talis sit, per quem accipiunt, qualis Iudas fuit.

CAPVT XVII.

C *De Anatholio, & Polichronio, qui post sceleratā primordia benè conuersi dignos se suis ordinibus ostenderunt.*

CVr ergo vana hominum temeritas iactat, quòd innocentis munditiam aliena valeant fœdare contagia: & eos negotiatorum crimen obruat, qui contractum penitus negotiationis ignorant, cum hi sæpè, qui malè cœperunt, benè consument: & sinistra principia ad bonos exitus emendationis vitæ satisfactione prouentant? Sed vt quod sermone proferimus, firmemus exemplo, non obscurum est, quod S. Flauiano Constantinopolitano Episcopo ob Catholicam fidem in exilium destinato, Anatholius, eo viuente, in loco eius ab hæreticis ordinatus est. Ad quem san-

D ctus Papa Leo ita loquitur: Decessore enim tuo beatæ memoriæ Flauiano propter defensionem Catholicæ veritatis eiecto, non immeritò credebatur, quod Ordinatores tui contra sanctorum Canonum constituta viderentur sui similem consecrasse: sed affuit misericordia Dei in hoc te dirigens, atque confirmans, vt malis principiis benè vtereris, & non te iudicio prouectum, sed Dei benignitate monstrares. Quod verè ita accipiendum est, si hanc diuini muneris gratiam mala confessione non perdas. Præterea quid & de Polichronio Hierosolymitano videlicet loquar Episcopo? Qui profectò sicut in gestis Pontifi-

E calibus inuenitur, dum Hierusalem primam Sedem superbus assereret, summumque Pontificem se contumaciter perhiberet, in Simoniacæ quoque hæreseos voraginem lapsus est: ita vt nec Clericos sine pecunia promoueret, nec ex cuiuslibet Dedicatione Ecclesiæ minus quàm decem auri libras malè mercatus acciperet. Quid plura? Tandem Sixtus Romanæ Sedis Episcopus collecto Concilio, cum septuaginta sex Episcopis depulsum propria sede damnauit, eique tria duntaxat Ecclesiæ prædia vsufructuario iure constituit: Locum tamen eius intactum seruari præcepit, Ordinationem suspendit, & Episcopum quem-

dam, Theodolum nomine, in sede eius Vicarium dereliquit. Post menses autem nouem, cum Hierosolymitana ciuitas famis inopia premeretur, Polichronius prædia ipsa quæ fruenda perceperat, vendidit, eorumque pretium legaliter pauperibus erogauit. Quod cum Sixtus, Episcopo accusante, & pium crimen impingente, à Prisco Diacono didicisset (aiebat enim, quia Ecclesiæ bona distrahere illi non licuit, quæ ad tempus dumtaxat vtenda susceperit) sanctus Papa gauisus est valde, & mox Valentiniano Augusto pium facinus intimauit: Deinde congregata Synodo, Romanus Pontifex Valentiniano pariter considente, tractare cœperunt, quid digne de Polichronio fieret, qui in ipsa deiectionis suæ pauperie cuncta distribuens, Euangelicam Viduam Redemptoris ore laudatam laudabiliter imitatus esset. Competenti itaque censura decretum est: Vt is non viduaret qui viduam victum suum pie largiendo, securus est. Sic igitur Polichronius, qui digne gradum suum prius superbus & auarus amisit: postmodum largus factus & humilis pristinæ sibi dignitatis infulas reparauit. Si ergo Anatholium, qui, vt superius dictum est, & viuente, ac depulso Episcopo, & ab hæreticis insuper ordinatus est, sancta conuersatio potuit excusare, si Polichronium perspicue Simoniacum vna potuit eleemosyna honori pristino restituere, quo pacto dicitur, quia promotus à Simoniaco suscepti honoris fructum nullatenus consequetur.

Mar. 12.
Luc. 21.

CAPVT XVIII.

Quod per indignos etiam Sacerdotes sæpe exhibentur miracula.

Immo quid mirum, si per malos ministros omnipotens Deus in Ecclesia sua propagari Officium Sacerdotale permittat, cùm per eosdem etiam virtutum signa frequenter exhibeat, non videlicet ob religiosæ vitæ meritum, sed propter acceptum Sacerdotalis mysterij Sacramentum? Nam, vt ex multis pauca perstringam, Fesulanus Episcopus, Raimbaldus nomine, erat manifestissime Simoniacus, quia videlicet non solum ipse per pecuniam Pontificatus culmen obtinuit, sed & vix aliquando gratis aut Clericos, aut vllas consecrauit Ecclesias. Huc accedebat, quod præter alias, vnam habebat publice ac familiarius adhærentem, & tamquam legitimę desponsationis vxorem, quorum filij & filiæ adhuc plures extant, & fœderati coniugio, & succrescentibus liberis cumulati. Per hunc itaque talem plura perhibentur exhibita fuisse miracula, ex quibus videlicet vnicum, hic referre sufficiat: vt in vno mens colligat quid etiam ex aliis, quæ fama vulgauit, probabiliter credat. Rozo namque, qui dicitur magister Cantorum, Florentinæ Ecclesiæ Presbyter, vir apprime litteralibus studiis eruditus, in magno Clericorum suorum conuentu, præsente quoque reuerendissimo Domino Gerardo suo Episcopo, hoc mihi per ordinem retulit: Dæmoniaca, inquit aliquando ducta est ad nostri Episcopatus Ecclesiam, fortè tunc Inuentionis Dominicæ Crucis solemnitas agebatur; cùm verò ad Offertorium peruentum esset, quod nimirum dicitur: Veniens vir splendidissimus ad Constantinum, nescio quo casu repente Clericis obliuio modulationis obrepsit. Protinus illa tamquam in adiutorium lapsis accurrens, in medium festina prosiluit, in organum mox excellentissimæ vocis erupit, & tam nauiter, vt omnes mirarentur, suauis melodiæ regulam tenuit. Adiuratus autem

Raimbaldus Fesulanus Episcopus.

Gerardus Episcopus Florent.

A dæmon, vt exiret: respondit, quia à Romulo dumtaxat deberet expelli. Hoc audientes miseræ mulieris comites, mox ad Fesulanam properant festinanter Ecclesiam: ibique ante altare B. Romuli diuinam misericordiam præstolantur. Sed & illic inquisitus dæmon, respondit, se nullatenus egredi, nisi Rambaldus adueniret Episcopus. Cumque præfatus Episcopus venire satageret, dicebat interim dæmon: Væh, ecce Episcopus nunc ascendit equum, ecce illic in tali loco iam est: ecce ante illam, vel illam domum modo pertransit, & illi notantes loca probabant cuncta sic se habere veraciter, sicut mendax spiritus asserebat. Tandem Episcopus veniens, inuocato Christi nomine, ab obsesso corpore malignum spiritum protinus expulit, & mulierem ad propria liberam, incolumemque remisit.

B

Episcopus impudicus, & Simoniacus miraculorum effector.

Eodem quoque tempore, cum videlicet Simoniaca pestis per totum corpus Ecclesiæ lethaliter serperet, passimque per omnes gradus Ecclesiasticos libere pullularet, Marinus quidam Presbyter erat, huius videlicet Eleuchadij reuerendissimi, atque honestissimi viri pater, qui monasterio nunc præest Beatæ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ iuxta Fauentinæ Vrbis mœnia constituto. Hic itaque huius, quem prædiximus, Eleuchadij matrem publice tamquam legitimá possidere non reuerebatur vxorem. Huic Presbytero planè tan-
C tam diuina dispensatio contulerat gratiam, vt cum sanctificatam à se aquam frugibus per agros aspergeret, non vlterius vermiculorum, non erucarum, non denique locustarum fruges læsura pestis aliqua remaneret, sed mox agmine facto, omnes abscederent, postquam eos aquæ sanctificatio conspersisset. Aliquando autem eiusdem Marini Presbyteri dominus, Hieremias nomine, aduersus æmulum suum generis affinitate propinquum, sed voluntate prorsus aduersum grauissimæ simultatis odio laborabat, qui videlicet inter cætera inimicitiarum timens ne etiam venationibus deditam canum suorum sagacitatem hostile præstigiú fascinaret, petiit à iam dicto Presbytero, vt situlam aquæ plenam per exorcismum sanctificaret, sibique
D deferret, quia suis quibusdam vsibus satis necessariam iudicaret. Cumque ille simplici animo, quod imperatum fuerat, peregisset, Hieremias sapiens quidem vt mala faciat, virtutem verò Sacramenti, quia prorsus ignorat, margaritas ante porcos proiicere non formidat. Nam sanctificatam aquam cantabro stultus immiscuit, & canibus suis per maleficium, ne incantari possent ad deuorandum obrulit. Sed aliter sentiente diuina prouidentia, in contrarium versa est eius sententia: malum siquidem, quod male cauere volebat, incurrit: & dum brutis animalibus inconsulte consulere studuit, suam potius animam læsit. Nam ad vescendum canes admissi, cum ad primos impetus
E auida vix dum ora laxarent, & ferales cibos necdum lingua contingerent, primo naribus odore percepto, protinus in terram omnes mortui corruerunt, Tunc dupliciter ille confusus, nimirum & peccati reus, & facultatis amissæ damno percussus, Marino Presbytero omnem rei seriem, prout se habebat veritas, innotescit, & tantæ audaciæ, tantique sacrilegii dari sibi pœnitentiam flebiliter quærit. Abnegat Marinus tanti criminis sibimet arrogare iudicium, nec aliud super illud statuere, quibuslibet hinc inde pulsatus precibus acquieuit: nisi, vt si pœnitentiam veraciter quæreret, ad Apostolicæ Sedis apicem necessario properaret. Cui tandem ille necessitate compulsus par-

Marini Sacerdotis incontinentis miracula.

uir, atque apud Romanam Ecclesiam pœnitentiæ iudicium, quod flagitabat, accepit.

Alio quoque tempore puellam quamdam quam idem Marinus Presbyter baptizauerat, lupus rapuit, atque in syluarũ condensa, saltuumq; secreta, multis insequentibus asportauit. Cumq; post eam & mater exanimata concurreret, repente Marinum Presbyterum sibimet obuium reperit, eique cum magnis eiulatibus flebilis querelæ singultus expressit: Heu, heu Pater, inquit, numquam suspicari sic potui, vt miseræ matris infelicior filia, quam de sacro fonte ipse traxisti, cruentis belluis rapina fieret, & cibus facta lupis, ferinæ rapacitatis ingluuiem satiaret: cui Presbyter ait: *Noli timere mulier, quia si illa veraciter est, quam ego baptizaui, numquam bestia deuorandi eam accipiet potestatem.* Deinde audax, ac temerarius hoc etiam insipienter adiecit: *Si enim* inquit, *ego illam lauacro sacri Baptismatis ablui, & eam bestia lacerauerit, iam non credam quòd Deus regnet in cælis.* Mira res, post quatuor ferè horas vltra octo propemodum milliaria inter fruteta syluarum illæsa, & incolumis reperta est, iuxta quam & lupus innocens stabat. Et sicut leoni ca-
3. Reg. 13. dauer Prophetæ de Samaria redeuntis violare non licuit: ita & lupus iste puellam non ausus est lædere; sed quantum datur intelligi, vitro etiã visus est custodire. In puella itaque nulla penitus læsio est inuenta, nisi quòd crura eius, & brachia spinarum ruborumque videbantur aculeis cruentata.

Alius quoque Presbyter nuper in his partibus fuit, huius scilicet reuerendissimi viri Gerardi frater, qui nunc præest Monasterio S. Donati in suburbio Immolensis oppidi constituto: & Presbyter ille communis quidem, ac pene sæcularis erat vitæ, sed tantam à Domino consecutus erat gratiam, vt si quis sibi nunciaretur à serpente percussus, mox sanctificatam à se aquam nuncianti porrigebat, vt biberet: qua hausta, tanta protinus diuinæ virtutis efficacia clarescebat, vt is, qui biberat, tamquam si eum anguis specialiter momordisset, omne vulnerati virus euomeret: & ille, qui percussus fuerat. funditus veneno vacuus, & totis visceribus humore pestifero defæcatis liber & incolumis remearet.

Alius quoque Presbyter erat nullius pene momenti, ita vt sæcularis prudentiæ ne tenui quidem calleret ingenio, litteras autem vix syllabatim, ac rusticè balbutiret; aliquando verò gallinam eius hora vespertina rapuit accipiter, quæ scilicet iniuria amarissimo eum felle iracundiæ commouit, & ita plane, vt minaretur Sancto, in cuius nomine dedicatam regebat Ecclesiam, quia nisi sibimet altile suum, quod perdiderat, redderet, nequaquam sibi de cætero Ecclesiastica Officia celebraret. Et tamquam linguæ vesania non plenè sufficeret, manibus est ausus excidere, & ipsum altare virgis verberare aggressus est. Quid plura? Mane die altero, gallina rediit, & exceptis alis, & capite, omnibus aliis deplumata pennis, nullum læsionis in toto corpore vestigium reportauit, vt aliquidò monstraretur, quia Presbyteri licet insani voces diuina pietas omnino non respuit, dum in eius ornicem deuolãdi licentiam accipiter non accepit. Et quid mirum si diuina dispensatio per qualescumque Sacerdotes, Orthodoxos tamen, miraculorum virtutes ostendat, cùm per ipsos quoque hæreticos sæpe signa suæ potentiæ manifestet? Nam, vt de cæteris sileam, quod in Tripartita Historia legitur, non absurdum videtur, si eisdem verbis simpliciter inferatur. *Interea*, inquit, *incendium in ciuitate Constantinopolitana factum, paulatim peruenit ad Thermas, quæ vocantur Achillea, demum ad locum, qui dicitur Pelargus, ita vt Nouatianorum comprehenderetur Ecclesia. Tunc fertur Paulum eorum Episcopum inter flammas restitisse Ecclesiæ, supplicantem Deo, ne Ecclesia pariter concremaretur. Qui locus ereptus est, & hactenus stat illæsus, in quo loco septimadecima die mensis Augusti apud Nouatianos Collectio celebratur. Hunc itaque locum non solum Christiani, sed & Pagani ex tempore venerantur.* Sed hæc virtutum signa, quæ vel per hæreticos, vel per indignos rectæ fidei Sacerdotes operatur diuina dispensatio, Sacerdotes [quia non cuiuslibet eorum merito, sed ministerio conceduntur] nequaquam eos, vel ab his, quæ merentur, suppliciis, liberant, vel apud districtum Iudicem perpetrati reatus excusant. Vnde enim aucupantur gloriam, in confusionis decidunt ignominiam: & quò magis extolluntur fauoribus adulantium, eo procliuiùs in damnationis æternæ præcipitia demerguntur. Et sæpe tales terribili morte percussi, luce clariùs indicant, quam reuera reprobi fuerint, qui specie tenus quasi mirabiles apparebant. Nam & is, cuius paulò ante meminimus. Fesulanus Episcopus cùm tantæ prauitatis esset, vt & laicus eius frater honestæ, ac modestæ vitæ cum eo familiaritatem habere minimè dignaretur, signorum tamen adeo virtutibus coruscabat, vt in Dedicatione vnius dumtaxat Ecclesiæ quinque coram omni populo dæmoniacos curasse constanter à perhibentibus asseratur. Sed quia non suis, sed alienis miraculis claruit, ad obitum veniens, vltrici ante ignem igniti corporis animaduersione signauit. Pabula siquidem perniciosæ vredinis in pede eius pestilenter exorta, sic totam plantam, tibiam coxamque cum inguine simul ac genitalibus comprehendit; vt vsque ad vitalia serpendo procederet, & velut aridi materiam stipitis viscera eius interna depascens, occultis eum vaporibus conflagraret, quatenus hic iam primitiuus ignis accenderet, quem flamma postmodum numquam deficiens absorberet. Tam quippe intolerabilis, atque immanissimi languoris nimietate constrictus, nec dignam cognoscitur pœnitentiam suscepisse, nec mulierum à se contubernium, quarum etiam tunc impudenter vti ministerio non verebatur, voluit absentare.

Porro autem cùm Redemptor noster dicat: *Quia in digito Dei eiiceret ipse dæmonia*, digitus autem Dei *Luc. 11.* proculdubio Spiritus sanctus accipitur, euidenter agnoscitur, quia numquam dæmones è corporibus hominum nisi per virtutem Spiritus sancti expelluntur. Vnde liquidò manifestũ est quia Episcopus ille licet indignus, licet fuerit Simoniacus, & illecebrosæ luxuriæ spurcitia maculatus: dæmones tamen effugare nullatenus potuisset, si virtutem in se sancti Spiritus non habuisset. Nam & Samson, *Indic. 14.* qui contra legis diuinæ præcepta alienigenæ nationis meretricibus vtebatur, numquam tam durissima vincula euadere potuisset, torque hominum millia solus trucidare, nisi eum fortitudo sancti Spiritus roborasset. Præterea & Propheta ille *3. Reg. 13.* falsus sine Prophetica sancti Spiritus reuelatione non fuit, qui fallendi artifex virum Dei Bethel reuertentem contra diuina præcepta comedere per accurata mendacia persuasit, asserens: *Angelus* inquit, *locutus est mihi in sermone Domini dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, vt comedat panem, & bibat aquam*; moxque Scriptura sequitur: *Fefellit eum*, inquit, *& duxit secum*, & paulò post: *Cumque sederent ad mensam, factus est sermo Domini ad Prophetam, qui reduxerat eum, & exclamauit*, rei videli-

cet

A cet ordinem, quo perimendus erat, quoniam voti Domini inobediens fuerat. Vbi notandum, quòd, quem fefelliſſe fratrem Scriptura priùs euidenter accuſat, ad eumdem mox ſermonem Domini factum, ac veriſſima propheraſſe, indubitanter affirmat. Et certè, ſi facti huius ordo diligenter penſatur, deceptor iſte proculdubio viri innocentis homicida fuiſſe conuincitur: in talem tamen Spiritus ſanctus venire non renuit, & in ipſo captioſæ deceptionis articulo, dum curat per mẽdacium fallere, coactus eſt per veritatis oraculum

Cõſ. Schol. prophetare. Enimvero quis Heli Sacerdotem neſciat reprobum, & tam pro lenitate ſua, quàm pro liberorum effrænata licentia diuinæ animaduerſionis ſententia condemnatum? Eius tamen benedictione non fuit ſterilis vterus Annæ, cui nimirum fœcunditatem imprecatus eſt vulnæ. Ait

1. Reg. 1. enim Scriptura: *Benedixit Heli Helcanæ, & vxori eius, & dixit: Reddat tibi Dominus ſemen de muliere hac pro fœnore, quod commodaſti Domino*; moxque ſubjungit: *Viſitauit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios, & duas filias.* Hanc itaque benedictionem efficacem reddidit non meritum hominis, ſed officium Sacerdotis: & quod non habebat cauſa miniſtri, virtus exhibuit miniſterij.

CAPVT XIX.

Quòd ſæpe ſiniſtra principia ad felices proueniunt exitus.

QVid denique officiat Simoniacus, ſi ordinãdis manus imponat, cùm neque id quod habetur, auferre, neque quod diuinitus augetur, præualet inhibere? Illud ſiquidem cæleſtis gratiæ munus non de marſupio extrinſecus ſatagentis, ſed de theſauro profertur inuiſibiliter præſidentis. Nam etſi fur ſit ille, qui ſeminat; terra tamen, auctore Deo, vires germinandis frugibus adminiſtrat. Licet ſordida ſit manus, aut leproſa, quæ plantat; mundus certè fructus decerpitur, cùm ad maturitatis plenitudinem peruenitur. Ex adulterino ſæpe coniugio pulchra ſoboles naſcitur, & ex obſcœna voluptate parentum ſpectabilis oritur ſpecies liberorum. Alios quidem filios Iacob ex le-

Geneſ. 30. gitimis vxoribus genuit, alios ex concubinarum ſeruili conditione ſuſcepit: at cùm ad capeſſendam hæreditatem vtrique perueniunt, parili inter ſe diſtribuendarum ſortium iure eeduntur.

Gen. 38. Phares de Theriſtrata & expoſita in biuio naſci-

Matth. 1. tur, ſed non minimus inter iſraelitarum cogna-

2 Reg. 12. tionum Principes inuenitur. Salomon ex ea, quæ

& 1. Par. 3. fuit Vriæ, cognoſcitur habuiſſe principium, qui tamen Regalis ſceptri tenuit incomparabiliter principatum. Obeth certè ex Ruth Moabitide duxit originem, ſed egregium Regem Dauid magnum videl'eet meruit habere nepotem. Booz quoque Rhaab meretrix genuit, qui tamen in Regali Dominicæ genealogiæ catalogo meruit nu-

Cõſ. Schol. merari. Et quid alios memorem? Quandoquidem & ipſe Dei mediator, & hominum, de peccatoribus originem duxit, & de fermentata maſſa ſinceritatis azymam abſque vlla vetuſtatis infectione ſuſcepit: immo, vt expreſſius dicam, ex ipſa carne Virginis, quæ de peccato concepta eſt, caro ſine peccato prodiit, quæ vltro etiam car-

Ioan. 6. nis peccata deleuit.

Quid ergo mirum, ſi valida manus Domini, atque ad quodcumque voluerit, efficax, hoc faciat in Spiritu, qui viuificat, quod agere probatur etiam in carne, quæ non prodeſt quidquam? Qui enim facit, vt ſiniſtra principia ad fauſtos proueniunt exitus, & hoc in rebus vtique terrenis, quomodo credendus eſt idipſum propenſiori diſpenſatione non agere in ſpiritualibus Sacramentis? Nimirum qui præcipit arborem ſordidi plantatoris neſcire contagium, cur etiam negetur ab his, qui conſecrantur, omnem ſcelerati conſecratoris prorſus habere reatum? Qui manſeres cum legitimis, ancillarum filios cum herilibus, in conſortium velut naneiſcendæ hæreditatis adſciuit, nec aliqua eos ab his inæqualitate diſcreuit, quid mirum ſi & eos, qui à prauis Sacerdotibus ſunt promoti, cum iis ſimul, qui à bonis ordinati ſunt, parili faciat Sacerdotalis officij dignitate potiri? Quod planè nequaquam fit per meritum conſecrantis, ſed per verbum potiùs Dei viui, & permanenti. Verbo denique Dei

Extrà de renũtiatione, c. cũ pridem parag. perſonæ & C. de ſenaconſ. Orphic in l. ſi qua parag. fin.

B Patris dictum eſt: *Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferũ faciens fructum iuxta genus ſuum.* Et ecce hoc verbum ita hodie permanet illibatum, vt nequaquam diuerſitatem agricolarum imitetur prouentus fructuum, ſed iuxta vniuſcuiuſque genus proprium ſemen in herbis, proprium reperiatur in pomis. Quod profectò ſemen rurſus terræ committitur, ac poſtmodum non diuerſum, ſed iuxta ſui generis ſpeciem præparatur. Si ergo ex verbi diuini virtute, terra, quod accipit, ad eamdem ſimilitudinem reddit; quid mirum, ſi Sacerdotalis illa benedictio, quæ tamquam ſemen in accedentis animam iacitur, Sacerdotium per afflatum Spi-

Gen. 1.

C ritus ſancti inuiſibiliter operetur: atque ideo non tam ſeminantis imago dignè requiratur in fructu, ſed ſola, vt ita dixerim, ſeminis ſimilitudo procedat? Dixit etiam animalibus Deus: *Creſcite, & multiplicamini.* Ex cuius videlicet efficacia verbi, cuncta vſque nunc creantur animantia: non certè principaliter noua, ſed ex eodem originali ſemine per traducem propagata.

Ibidem.

Cùm igitur verba illa, quæ nimirum ſemel prolata ſunt, tam immobiliter vigent, quid ex illis Sacerdotalium benedictionum verbis eſt ſentiendum, quæ ſacra prorſus, atque diuina idcirco ſemper in promouendis exterius reperiuntur, vt myſterium intrinſecus operentur? Nam cùm Incantatorum verbis ineſſe tanta virtus aſſeratur,

D vt eis tamquam lapidibus iniectis ſerpens percuſſa frangatur; quid mirum ſi Sacerdotalis benedictio Sacramentum in ſe virtutis diuinæ contineat, vnde ille Sacerdos, qui admotus eſt, fiat? Numquid enim maioris ſunt virtutis incantatoria verba, quàm illa efficacia prorſus, & myſtica, ac diuini nominis inuocatione ſacrata?

CAPVT XX.

Quòd per Simoniacum, vt Spiritus ſanctus dari baptizando poſſit, cõſecrando non poſſit, ratio nõ admittit.

ILlud ſanè mirandum, cur tanta ſtoliditate deſipiant, qui Simoniacos baptizare efficaciter

E poſſe, conſecrare autem nullatenus poſſe, impudenter affirmant? Et quamquam de hoc iam ſuperiùs ſit breuiter diſputatum, non abs re videtur adhuc enucleatius diſſerendum. Ponamus ergo in medium Simoniacum baptizantem, eumdem quoque nihilominus conſecrantem, & diſcernamus, ſi poſſumus, cum Baptiſmus per eum traditus valeat, cui conſecratio in irritum cedat, ac ſicut dicitur, Sacramenti vires amittat? Ecce is, qui baptizat, poſt prima fidei rudimenta, quæ Catechumenum docuit, iuxta Eccleſiaſticæ inſtitutionis morem mox orationes ſuper eũ dicit, qui videlicet in hoc ipsũ Sacerdotali ſunt auctoritate

De cõſecr. diſt. 4. C. ſiue, cum Capp. ſequentibus.

compositæ, sicque per exorcismi gratiam malignũ hostem, qui eotenus in eo tyrannidem exercebat, expellit, & Spiritum paracletum inuocando pilr in eũ precibus introducit. Sed quid aliud etiam consecrator agit, quàm quòd orationes nihilominus dicendo canonicas, eumdem Spiritum sanctum super eum, qui prouehitur, inuocat: atque vt in eum descendere dignetur, exorat; nisi quod malus quid per baptizantem agitur, quàm id sit, quod per consecratoris officium exhibetur? Plus est enim Spiritum sanctum in eum, in quo nondum fuerat, noua dignatione descendere, quàm eum, cui per fidem iam inerat, ad superioris gradus ordinem promouere. Per catechizantis namque, siue baptizantis officium & spiritus immundus expellitur, & in nouo homine aduenienti Deo habitaculum præparatur; sicut videlicet eiusdem exorcismi verba testantur, quibus per adiurationis imperium ad iniquum spiritum dicitur: *Tu autem effugare Diabole, appropinquabit enim iudicium Dei.* In consecrationibus autem non malum, quod iam deletũ abesse videbatur, expellitur; sed bonum, quod collatum fuerat, per cumulum gratiæ plenioris augetur. Credendumne est ergo, vt vnus idemque homo, & quod maius est, agere: & quod minus est, non possit implere? At fortassis è contrario dicitur: Quia nonnulla videntur inesse illis initiandæ fidei rudimentis, quæ nequaquam adhibentur consecrationis peragendæ mysteriis, vt videlicet sal, quod in Neophytos mittitur; aqua, cui baptizandus immergitur; chrisma etiam quo linitur. Sed hæc quidem per se considerata, nuda sunt elementa, nullumque habere noscuntur mysticæ dignitatis arcanum; ad orationem autem Sacerdotis, & inuocationem diuini nominis, virtutis intimæ concipiunt Sacramentum.

Salis, & chrismatis vsus in Baptismo.

Non ergo in rebus materialibus, atque terrenis, sed in precibus Sacerdotum, & inuocatione diuinitatis, siue consecrandi, siue baptizandi Sacramenta consistunt: quamquam & in consecrationibus Sacerdotum sanctificatum oleum videatur nihilominus adhiberi. Cum ergo vnus, idemque videlicet Simoniacus vtrobique Canonicarum orationum ordinem expleat, vtrobique nomen diuinitatis regulariter inuocet, quando per eum in Baptismo Spiritus sanctus datur, quomodo in Sacerdotali promotione non detur, non rationis penetrat sensus, non humanus discernit intuitus. Sed dicitur è contra: quia Simoniacus, quod non habet, dare non potest.

Exsufflatio baptizandorum.

Age ergo, quid est, quod in faciem Catechumeni Sacerdos insufflat, dicens: *Exi ab eo, immunde Satana, da honorem Deo viuo, & vero, da honorem, Spiritui sancto.* Quibus vtique verbis patenter ostenditur, quia per illam hominis insufflationem, arcano nimirum diuinæ virtutis agente mysterio, & spiritus malus expellitur, & Spiritus sanctus introire dignatur. Quod nimirum totum si ita per insufflationem nihilominus Simoniaci, sicut & per boni Sacerdotis impletur officium; cur quod in vno Sacramento posse conceditur, posse etiam consequenter in altero denegetur? Nam etsi Baptismus, quod absit, venaliter præbeatur, tametsi sacro Canoni sit vehementer aduersum, nequaquam credendum est, plenæ atque perfectæ regenerationis nõ habuisse mysterium: ideoque is, qui Baptismum sub hac pecuniæ præstatione suscepit, nec dignè rebaptizandus æstimatur nec expers diuini muneris iudicatur. Quòd si ad tantæ peruicaciæ prorumpatur insaniam, vt

1. qu. 1. C. Baptizandis.

Simoniacorum etiam Baptismus irritus iudicetur, hic non nostra fatigetur instantia, sed generaliter occurrat omnis Catholicæ fidei disciplina, & vniuersalis aduersus eum armetur Ecclesia: qui nimirum omnia sanctorum Patrum conuellere nititur instituta.

CAPVT XXI.

Quòd attendendum sit quid sumitur, non vnde sumatur.

AT fortassis illud objicitur, quod Beatus Papa Gregorius de Simoniacorum dãnatione testatur, dicens. *Benedictio,* inquit, *illi in maledictionem conuertitur, quia ad hoc promouetur, vt hæreticus fiat.* Probamus nempe sententiam, nec ab ea fas ducimus dissentire. Ille siquidem maledictus, ille hæreticus est, qui malè, quod bonum erat, accepit. Quod acceptum est autem, in se quidem bonum est, sed accipienti factum est malum: nam & buccella, illa videlicet Iudæ porrecta, non de bona facta est mala: sed illi facta est malum, qui bonum non bene, quia indignè suscepit: atque ideo si eamdem buccellam Iudas alij tradidisset, nullam factum munus in se maculam ex dantis culpa contrahere, nullum necesse fuerat in accipientem contagium redundare. Hodieque etiam si de sacrosancto altari Dominicum corpus quilibet indignus accipiat, aliique contradat, mundum est proculdubio quod accipitur, nec diuinæ gratiæ munus sordentis ministri labe fœdatur. Et licet prauus quisque sibi iudicium manducet, & bibat: illud tamen, quod manducatur, & bibitur, gratia Dei est. Gratia enim Dei gustauit mortem, quæ est humanitas Christi. Omnia siquidem munda mundis, contaminatis autem & immundis nihil est mundum.

1. qu. 1. C. Benedictio. *Ioan. 13.* *1. Cor. 11.* *Tit. 1.*

Si ergo quod mundum est, idipsum est contaminatis immundum, fatendum est, quia Sacerdotium, quod bono scilicet causa spiritualis est dignitatis, Simoniaco factum materia damnationis. vt inde sit iste Sacerdos certè Catholicus, inde ille veraciter asseratur hæreticus. Nec mirum hoc in spiritualibus fieri, cùm & in rebus corporeis facile possit eadem diuersitas inueniri. Sæpe enim cibus, qui alterum vegetat, alterum grauat: & ex eodem curæ medicinalis antidoto, alius interit, alius conualescit. Porro vnus est ignis, quo simul & cera liquescit, & terra siccatur: & eadem candela, quæ igne consumitur, & qua accedentes vtiliter illustrantur; lumenque quod ad sumptum præbet interitum, inter tenebras videndi nobis factum est instrumentum: quid ergo mea interest, quòd candela in cineres vertitur, dummodo lumen, quod ab ea mutuatus sum, mihi indeficiens perseueret? Ardeat, ardeat Simoniacus, vnde Catholicus illustratur: & eodem lumine; quo aliis ministrat, ipse ad defectus sui tenebras tendat, quatenus quod arder, intereat; & quod illuminatum est, viuat. Sacerdotum quippe lumen quærentibus lumen est: æstu verò ambitionis ardentibus, incendium est. Quod ergo alter possidet ad propriæ defectionis interitum, alter accipit ad salutis augendæ prouectum. Samson nempe de ore mortui leonis fauum mellis eduxit, & ex arenti mandibula asini, aquis se profluentibus satiauit, sed nec aselli in aqua desidiam, nec belluinam gustauit in melle ferociam: vtrobique nimirum, quod sumptum est iuxta proprietatem suam in ore sapuit. Vnde sumptum fuerit, ratio magnopere non discreuit. Quid etiã mirum, si quod fieri in aqua Baptismatis cernimus, non dissimile quid fieri de Simoniacis arbitremur? Per eam nos noui

Iudic. 14.

in Christo renascimur, cùm eadem aqua post expletum opus in cloacam despicabilem effundatur.

CAPVT XXII.

Quòd nec Nouatiani sint deponendi; nec Arriani denuo baptizandi.

SEd iam sacros Canones, quo vacat compendio, perscrutemur: & licet manifesta propositæ quæstionis crebrò non reperiatur inesse sententia, quid tenendum sit, quibusdam rerum collationibus approbemus. Nouimus namque Nicæno statutum esse Concilio, vt Catharri, qui ad Catholicam reuertuntur Ecclesiam, impositionem solummodo manus accipientes, in suis recipiantur Ordinibus. Cur hoc, nisi quia illud hæreticorum genus in Catholicæ fidei integritate persisteret, licet in quibusdam aliis superstitionibus oberrarent? Notum namque est, quod Nouatus, cuius ij sequebantur errorem, dogmatizauerat, neque bigamis communicare, neque in persecutione lapsis, etiam post pœnitentiam, veniam dare oportere. Si ergo & hi, qui iam ab his sunt hæreticis ordinati, nequaquam suo sunt honore priuandi, ob id scilicet, quia eorum consecratores in fide non titubant, quid de Simoniacorum Ordinationibus sentiendum, qui & omnia ferè institutionis Ecclesiasticæ iura consetuant?

Cap. 8. & 1. q. 7. si qui voluerint. Euseb. Eccles. hist. li. 10. c. 6.

Nouati hæresis.

1. q. 7. si qui.

At fortassis objicitur, quia Simoniaci nequaquam sunt in fide perfecti, nimirum peccantes in Spiritum sanctum, quem arbitrantur pecuniis coemendum. Ad quod facile respondemus: quia si hæc districtæ censuræ subtilitas teneatur, etiam in Nouatianis contra Spiritum sanctum quodammodo culpa perfidiæ reperitur. Nam cùm per Spiritum sanctum, qui est remissio peccatorum, venia pœnitentibus concedatur, constat proculdubio, quia contra Spiritum sanctum pugnat, qui lapsis per pœnitentiam non communicat. Sed aliud est in fide peccare, aliud est à fide recedere. Aliter nempe redarguendus est miles, qui in belli conflictibus eneruiter cecidit, aliter ille plectendus, qui abiuratis militiæ sacramentis, ad hostium castra deditirius transfugit. Non eadem seruo pœna debetur, qui in domesticis rebus sub domini sui imperio peccat, & illi, qui iugum seruitutis excussit, ac ius extraneæ dominationis elegit: Licet enim isti in regula fidei ex aliquo videantur offendere, non tamen eatenus vt Spiritum sanctum arguendi sint hæretica prauitate negare. Atque ideo cum reuertuntur, quoniam peccauerunt, manus illis imponuntur, quia verò minime negauerunt, Sacerdotalis gradus officio non priuantur. At contrà Arriani, qui aduersus Spiritus sancti diuinitatem manifesta prorsus impietate confligunt, ad Catholicam fidem redeuntes, in malè accepti Ordinis persistere dignitate non possunt. Credunt enim, sicut eorum sacrilega professio manifestat, quod Pater creator sit, Filius creatura, Spiritum vero sanctum creaturam creaturæ damnabiliter asseuerant.

Peccare in fide, & recedere à fide differût.

Arrianorû hæresis.

Quia igitur virtutem sancti Spiritus in fide non habent, qua videlicet omnis Ecclesiæ dignitatis Ordo perficitur, apud eos facta Ordinatio Canonicis sanctionib. irrita iudicatur. Sed non abs re fieri credimus, si quid de iis in suis Decretis Innocentius Papa reliquerit, hoc etiam sub eisdem litteris inseramus. Arrianos, inquit, cæteràsque huiusmodi pestes detestamur: quia eorum laicos conuersos ad Dominum sub imagine pœnitentiæ, ac sancti Spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus: non videtur Clericos eorum cum Sacerdotio ministerij cuiuspiam su-

1. q. 1. cap. Arrianus.

A scipere dignitatem. Quoniam quibus solum Baptismum ratum esse permittimus, qui vtique in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti perficitur, nec sanctum Spiritum eos habere ex illo eorum Baptismate, illisque mysteriis arbitramur: quoniam cum à Catholica fide eorum auctores discederent, perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt, nec dare eius plenitudinem possunt, quæ maximè in Ordinationibus operatur; quoniam per impietatis suæ perfidiam potius quàm fidem dixerim, perdiderunt; nec fieri potest, vt eorum profanos Sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, vt dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gra- B tiam cum pœnitentiæ imagine recipiamus. In quibus nimirum Decretalibus verbis manifestè datur intelligi, quia in promotionibus Clericorum, non immeritò fides Ordinantis attenditur, ex qua videlicet pendet, vt Ordinatio ipsa siue rata, siue irrita iudicetur. Quod enim tenet Ordinator in fide, accipit Ordinatus in munere. Enimvero si Arrianis recta fides inesset, etiamsi eos cuiuslibet diuersæ prauitatis error inuolueret, facta apud eos consecratio non periret. Vbi notandum, quanta inuocationi diuini nominis reuerentia debeatur, cùm & ab eis baptizati, quos tam perfida, vt ita dixerim, fides damnat, rebaptizari tamen omnino non audeant. Nam quia auctores eorum, vt dicitur, fidem rectam non C habuerunt ad percipiendam sancti Spiritus gratiam, manus illis imponitur; quia vero in aquam sunt sub inuocatione sanctæ Trinitatis immersi, non sunt denuo baptizandi. Cùm itaque sola sine fide verba sub hæretica Arrianorum superstitione prolata, non audeant irrita iudicari, quo pacto Simoniacorum consecratio robur non habeat, in qua cum fide, & cætera obseruantiæ regularis Sacramenta concordant?

Consule Schol.

CAPVT XXIII.

Quòd consecrationis effectus Fidei nititur fundamento.

DE Donatistis quoq. nouimus Carthaginensi Concilio fuisse concessum, vt cùm ad vnitatem Catholicam quilibet eorum redire dispone- D ret, si hoc paci Christianæ prodesse viderетur, cum suo reciperetur honore. Sicut autem in generali hæreseon enumeratione didicimus, Donatistæ non admodum sunt fidei errore traducti, sed irati potius, quia Cæcilianus quidam contra eorum votum in Carthaginensi inthronizatus sit sede, schisma fecerunt, & ab Ecclesiastica communione præcisi sunt: & quamquam certum sit quod Spiritum sanctum, nisi intra sanctam Ecclesiam Catholicam nemo possit accipere: apud eos tamen quilibet Ordinatus, si paci hoc consulat, non priuatur honore, quia perseuerat in fide. Cum ergo Donatista, qui proculdubio schismaticus est, & dono sancti Spiritus probatur E alienus, in percepti honoris Ordine valeat aliquoties permanere, luce clarius constat, quia consecratio non Ordinati, vel Ordinatoris est meritum, sed ad vtriusque potius fidem totum respicit sacramentum. Aliàs siue Donatista Donatistam, siue Nouatianus Nouatianum ad Clericatus iura promoueat, quæ est in vtrolibet dignitas meritorum, vt diuinæ gratiæ mysterium vel iste dare, vel iste possit accipere? Sed inter malum, & malum, dantem videlicet, & accipientem, bonum versatur in medio, quod neutrius vitio à sua nouit generositate deterreri. Nimirum, si leprosus leproso præbet aurum, quod profectò rutilat, nulla

Concil. Afric. c. 35. lege Aug. cōtra Cresc. gramm. lib. 2. c. 9.

scabrosatum manuum est varietate perfusum. Si
cœcus cœco lucernam porrigat, lux cœcitatem
nesciens, ex baiulorum manibus tenebras non
admittit. Quapropter si recta fides adsit, videlicet
vt in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum sectè
credatur, indigni etiam cuiuslibet Sacerdotis con-
secratio indifferenter impletur: nec propter indi-
gnum ministrantis meritum diuinæ gratiæ munus
perfectionis suæ patitur detrimentum.

Vnde prædictus Papa Innocentius, cùm de dua-
Paulianistæ cur rebaptizandi. bus hæresibus, Paulianistis videlicet, & Nouatianis
communiter disputaret, cur à Paulianistis venien-
tes baptizandos esse decerneret, à Nouatianis au-
1. qu. 1. Paulianistæ. rem funditus prohiberet, causam his reddidit ver-
bis, dicens: *Quia Paulianistæ*, inquit, *in nomine Pa-* B
tris, & Filij, & Spiritus sancti minimè baptizant, nec
apud istos, videlicet Nauatianos, *de vnitate Patris, &*
Filij, & Spiritus sancti quæstio aliquando mota est.
Et ideo de omnibus segregat s hæc sola electa est,
cui istud crederent concedendum quia nihil in Pa-
tris, & Filij, & Spiritus sancti Sacramēto peccarent.

Hæc itaque venerabilis Innocentij verba ita de-
finitiua sunt, atque perspicua, vt omnem nostris
mentibus scrupulum auferant, nodumque proposi-
tæ quæstionis indubitanter absoluant. Si autem per
Paulianistas Sacramentum icciteo dari non potest,
quia fidem sanctæ Trinitatis non habent, per No-
uatianos autem ideo potest, quia licet alioquenus hæ-
retici sint, Orthodoxæ tamen fidei plenitudinem
tenent: constat profecto quia si fides stat, consecra- C
tio robur obtineat: nec actionis labefactatur vitio,
quæ fidei nititur fundamento.

CAPVT XXIV.

Quòd malè ordinati Episcopi consecrationis gratiam aliis habeant, sed sibi non habeant.

Esto igitur, concedamus, vel potiùs asseramus,
vt Simoniacus sit hæreticus, sed & Nouatianus
hæreticus, & Donatista simul hæreticus: sed Simo-
niacus in Spiritum sanctum peccat, quia donum
Dei comparat, & Nouatianus certè in eumdē Spi-
ritum sanctum peccat, quia lapsus etiam post pœ- D
nitentiam de eius remissione desperat, nihilomi-
nus etiam Donatista peccat in Spiritum sanctum,
qui se ab Ecclesia segregat, extra quam videlicet
Spiritus sanctus inueniri non potest. Quid ergo
causæ est, vt cùm illorum ordinatio rata esse de-
cernitur, istorum friuola iudicetur, præsertim cùm
nos non elaboremus, vt Simoniaci in eo, quem ma-
lè mercati sunt, honore permaneant: sed id potiùs
ne hi, qui ab eis gratuitò ordinati sunt, locum sui
gradus amittant? Vbi notandum, quanta sit in eo-
rum, de quibus loquimur, conditione distantia; ni-
mirum cùm Donatistæ Donatistas, Nouatiani No-
uatianos eisdem videlicet erroribus irretitos, ad
Ecclesiastici gradus augmenta promoueant, Simo-
niaci autem non Simoniacos, sed innocentes po- E
tiùs ordinent & Catholicos. Illis denique non hoc
solum valeat opponi, quòd fuerint ab hæreticis or-
dinati, verùm hoc insuper quòd & ipsi fuissent in-
differenter hæretici: isti autem nequaquam sunt
Simoniacæ hæresi obnoxij, etiam si à Simoniacis
omni venalitatis remoto commercio, regulariter
sint promoti: atque in eisdem Ecclesiis sortiti sunt
administrationis officium, vbi & sacri Baptismatis
percepere mysterium.

Vtrum verò tales meritò à suis arceantur hono-
ribus, ex B. Leonis facilè possumus auctoritate pe-
pendere, si Decretalem eius sententiam suis hîc
A verbis non pigeat annotare: ait enim: Nulla ratio
sinit, vt inter Episcopos habeantur, qui nec à Cle- Dist. 62. C. Nulla ratio.
ricis sunt electi, nec à Plebibus expetiti, nec à pro-
uincialibus Episcopis cum Metropolitani iudicio
consecrati. Vnde cum sæpe quæstio de malè acce-
pto honore nascatur, quis ambigat nequaquam ab
istis esse tribuendum, quod nec doceatur fuisse col-
latum? Si qui tamen Clerici ab istis pseudoepisco-
pis in eorum Ecclesiis ordinati sunt, quæ ad pro-
prios Episcopos pertinebant, & Ordinatio eorum
cum consensu & iudicio præsidentium facta est,
potest rata haberi, ita vt in ipsis Ecclesiis perse-
uerent, aliter vana habenda est talis Ordinatio. Ec-
ce authentico Leonis Papæ iudicio, quos neque
B Cleri, neque Plebis consensus elegit, nec cum Me-
tropolitani iudicio prouincialium Episcoporum
concordia consecrauit, inter Episcopos non haben-
tur, & tamen hi, qui ab eis sunt in propriis Ecclesiis
iudicio Præsidentium ordinati, nequaquam sunt in-
iuncti gradus honore priuandi, videlicet vt is, qui
ad Episcopatus officium cum tanta vsurpatione
prorupit, vt aduersus eum omnium ferè vota con-
certant, & sibi, quod accepit, prodesse nil valeat,
vtpote qui inter Episcopos non habetur, & aliis
prosit, quatenus qui ab eo promoti sunt, à suis ne-
quaquam arceantur honoribus. Sed quis neget po-
tuisse illic etiam venalitatis interuenire commer-
cium, vbi ad honoris culmen tam obstinata, tam
inopportuna fuerit ambitione surreptum? Qui ta-
C men aliis habet, quod sibi non habet quia videlicet
alios consecrare permittitur, cum & ipse inter
Episcopos non habeatur. Sæpe sterili trunco fœ-
cundus ramus inseritur, qui nimirum in eo, quod
germinat, non trunci, sed propriæ naturæ iura con-
seruat.

CAPVT. XXV.

Quòd ab impiis sæpe hæreticis ordinati, à suis non remoueantur officiis.

Quid dicam, quòd ex his, qui ab impiissimis
sunt hæreticis ordinati, Ecclesiastica videa-
tur subuenire auctoritas, & in promulgandis su-
per hac disceptatione iudiciis, non iam veterem D
perfidiam promouentium, quàm nouam fidem,
& resipiscentiam consideret promotorum? Qui
enim Decretis Pontificum solerter incumbit,
non ignorat eumdem, cuius supra paulò ante
meminimus, Innocentium Papam licentiam per-
misisse, vt omnes, qui ante damnationem Bonosi 1. quæst. C. Quod pro.
hæretici ab eo fuerant ordinati, si relicto atque
damnato eius errore, Ecclesiasticæ vnitati se so-
ciare disponerent, in suis honoribus permane-
rent. Et quidem Bonosus prout in eiusdem decre-
tis inuenitur, Photinianus fuisse dignoscitur. Pho-
siniani autem negant Christum Deum ante sæcu-
la ex Patris substantia genitum extitisse. Ii nimi-
rum, quia cum Iudæis Dei Filium negare non me-
tuunt, cum eisdem quoque participium non di- E
uersæ damnationis incurrunt.

Cum ergo ij, qui non modò à tam pernicioso
consecrati referuntur hæretico, sed eius insuper
inuoluti erroribus, in acceptis permanere gradi-
bus permittuntur, facilè deprehenditur, quid de
iis, qui à Simoniacis non Simoniacè sunt proue-
cti, meritòq; iudicetur. Cui non dissimile etiam il-
lud est, quod Anastasius Papa de hæretico Acacio
decreuit, cuius nimirum Decretales sententiæ iam
climatè digestæ sunt, nostrisque allegationibus per
omnia congruentes, vt etiamsi quæ à nobis proli-
xius exarata sunt, cuncta deessent, ad comproba-

dum quod in præsenti disputatione versamur, plenè sufficiant. Quapropter nec nos pigeat de stylo eius hic aliquando productius recensere, vt quod loquimur, non ex propriis adinuentionibus, sed ex Patrum regulis videamur excerpere. Ait namque

Dist. 19. C. 2. inter cætera Anastasio Imperatori: *Secundum Ecclesiæ*, inquit, *Catholicæ consuetudinem, sacratissimum Serenitatis tuæ pectus agnoscat, quòd nullum de his, vel quos baptizauit Acacius, vel quos Sacerdotes, siue Leuitas, secundum Canones ordinauit, vlla ex nomine Acacij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minus firma videatur. Nam & Baptisma, quod procul sit ab Ecclesia, siue ab adultero, siue à fure fuerit datum, ad percipientem munus peruenit illibatum, quia vox illa, quæ sonuit per columbam, omnem maculam humanæ pollutionis*

Matth. 13. *excludit*, quod declaratur cum dicitur. *Hic est, qui baptizat in Spiritu sancto, & igni*. Nam si visibilis Solis istius radij cum per loca fœtidissima transeunt, nulla contactus maculatione inquinantur:

Ioan. 23. multò magis illius, qui illum visibilem fecit, virtus nulla ministerij indignitate contingitur. Nam & Iudas cum fuerit sacrilegus, atque fur; quidquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, non est reprobatum: & beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarau-

Matt. 13. te hoc ipsum Domino manifestissima voce: *Sederunt*, inquit, *Scribæ, & Pharisæi super cathedram Moysi, quæ dicunt vobis, facite, quæ autem faciunt, nolite facere: dicunt enim, & non faciunt*.

Quidquid ergo ad hominum prouectum quilibet in Ecclesia minister pro officio suo videtur operari, hoc totum contineri implendo diuinitatis effectu, ita ille, per quem Christus loquitur, Pau-

1. Cor. 3. lus affirmat: *Ego plantaui, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit*: & paulò post idem Anastasius: *Ideo ergo & hic, cuius nomen dicimus esse reticendum: malè bona ministrando, sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile Sacramentum, quod per illum datum est, in aliis perfectionem suæ virtutis obtinuit*. Ecce vir Apostolicus tamquam pro nobis staret, nostram in se causam suscepisse perpenditur, ita vt pene nihil nobis dicendum super huius quæstionis materia videatur reliquisse. Eatur ergo & tantæ auctoritati improbè resistatur, nec sufficiet censoribus nouis, quod Principibus videbatur antiquis; vt dum discretio non tenetur, etiam pietas amittatur. Quidam namque dum sancti, plusquam sunt, videri appetunt, sic corrupta conantur abscindere, vt aggrediantur etiam, quæ sincera sunt lacerare: vtque ad plausus hominum videantur in censura iustitiæ districtè persistere, non verentur à pietatis tramite crudeliter aberrare.

CAPVT XXVI.

Quòd ij etiam, quos post damnationem suam ordinauit Acacius, honoribus non priuentur.

QVid isti dicturi sunt, audiant de his quoque, quos post damnationem Acacius ordinauit, quid idem Papa decreuerit: non enim eos arbitror ista legisse, quod constat ab iis temerario dissonare iudicio. Audiant igitur pietatem Apostolicæ Sedis, & à duritia proprij emolliantur examinis. Post illa siquidem, quæ præmisimus & ista subiungit: Quod si aliquorum, inquit, in tantum se extendit curiosa suspectio, vt imaginentur prolato à Papa Felice iudicio, postea inefficaciter in Sacramentis, quæ Acacius vsurpauit, egisse: ac proinde oportet eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel

A in baptismate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur: meminerint in hanc quoque partem similiter tractatum præualere superiorem, quia non sine vsurpatione Sacerdotij adiudicati hoc egit, in quo virtutem suam obtinentibus mysteriis in hoc quoque aliis rea sibi persona non nocuit. Nam ad illum pertinuit, quod tuba Dauidica ita canitur: *Verum tamen Deus conquassabit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis*. Nam super- Psal. 67. Superbia sibi, non aliis ruinam facit.

bia semper sibi, non aliis facit ruinam. quod vniuersa Scripturarum sententia, cælestium testatur auctoritas, sicut etiam per Spiritum sanctum dicitur in Propheta: *Non habitabit in media domus meæ, qui facit superbiam*. Vnde cùm sibi Sacerdotis nomen Psal. 100.

B vindicauerit, condemnatus in ipsius verticem superbiæ tumor inflictus est; quia non populus, qui in ministeriis donum ipsius sitiebat, exclusus est; sed anima illa, quæ peccauerat, iusto iudicio propriè erat obnoxia, quod vbique numerosa Scripturarum testatur instructio.

Quid iam dicetur ad ista? Quæ aduersus hæc poterit callere versutia, quæ veritati repugnantibus suppetere poterunt argumenta? Ecce de vna hic persona specialiter agitur, sed vniuersalis est causa, quæ generaliter definitur, non tamen nos, tamquam pro hæreticis stantes, ad hoc ipsa præscribimus, vt reliquas sanctorum Patrum senten-

C tias, quæ in eos, eorumque ministerium seueriùs vindicant, destruamus: sed ideo planè, vt dum, quæ in prioribus Sanctis fuerit, moderatio discretionis attenditur: ab his quoque; qui nunc sunt, nequaquam per immoderatam iustitiam limes recti examinis excedatur: ne iis etiam illud congruere videatur, quod de quibusdam eorum similibus per Apostolum dicitur. *Quia zelum Dei habent, sed non secundum scientiam*. Qui igitur ab hæretico, eodemque Sedis Apostolicæ auctoritate damnato, promoti sunt, à sui gradus administratione non corruunt: & qui à Simoniacis non Simoniaci consecrati sunt, honoris accepti periculum subsistuebũt? Rom. 10. 23. q. 1. Statuimus.

Dura certe sententia, & indiscreti examinis prorsus inhumana censura: vt quos conscientia reddit

D innocuos, illata redarguat pœna plectendos & in eos seueritas iudicialis extendatur, quos præsumpti piaculi temeritas non accusat. Vbi enim non est admissum crimen, cur inferatur pœnale supplicium? vbi non est reatus, cur innocens exhibeatur vt reus? Quod præiudiciale censeretur etiam in tribunalibus iudicum, cur rectum videatur in sanctorum Concilio Sacerdotum? Solent certè pij Pontifices ad depositionem vnius cuiuslibet Sacerdotis ex intimis visceribus suspirium reddere, vberibus lacrymarum riuis tristia ora perfundere, cunctique astantes piæ compassionis coguntur studio condolere. Sacerdotum depositio.

Ecce nunc tota pene Christi Ecclesia ad vnius sententiæ calculum Sacerdotibus destituitur, &

E vt tolerabile videatur, Sacerdotum populus in commune deponitur, & risus habetur? Cur non illud saltem reducitur ad memoriam, quod per Ezechielem diuina vox clamat, dicens: *Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur: pater non portabit iniquitatem filij, filius non portabit iniquitatem patris: iustitia iusti super eũ erit, & impietas impij erit super eum*. Isti autem fraternæ calamitatis auari hoc satagũt, ad hoc enituntur, vt anima, quæ non peccauerit, intereat: & alieni facinoris innocens, pœnas exoluat. Anhelant enim, vt filij addicantur iniquitatibus patrum, & iusti proscribantur criminibus impiorum, atque vt manifestiùs eloquar, eos, qui Simoniaci non Ezech. 18.

sunt. Simoniacorum pœnis adiudicant, & pro illo-
rum negociatione condemnant, qui execrabilis
negotij crimen prorsus ignorant.

CAPVT XXVII.

Quòd vsque ad hoc tempus Simoniaca hæresis viguit.

Leo IX. QVis enim nesciat vsque ad huius Henrici
clementissimi Regis imperium, Præsulatum-
que reuerendæ memoriæ Clementis Papæ, istius-
que beatissimi Leonis Apostolici, quo nunc vide-
licet Præsule, sancta se gubernari gratulatur Ec-
clesia, per Occidentalia regna vitus Simoniacæ
hæresos lethaliter ebullisse, ita vt quod passim fie-
bat licenter admissum, vltoriæ animaduersioni ne-
quaquam duceretur obnoxium, & quod erat ferè
omnibus consentaneum, pro regula tenebatur,
tamquam legali sanctione decretum. Quid ergo
commeruit? Quid peccauit, qui matrem suam Ec-
clesiam, in qua nimirum ex aqua & Spiritu sancto
renatus est, simpliciter adiit, atque vbi Baptismum,
illic etiam gratiam consecrationis accepit? Suum
quippe non erat, vt de consecraturi se persona di-
sputare debuerit: propterea quem apud Ecclesiam
suam præsidere in Episcopali Cathedra reperit, ab
eo ad Ordinem promoueri integrum duxit. Quid
enim faceret, cui & nomen dare in professione sa-
cræ militiæ necessitas imminebat, & migrare ta-
men ad alienæ diœcesis Episcopum non licebat?
Cur non antiqua sanctorum Patrum gesta, siue
præcepta subtiliùs pertractantur: vt dum iudicij
censura depromitur, eadem semper discreti mo-
deraminis linea teneatur? Nam & is, qui supra ma-
gnificus Leo omnes Clericos ab hæreticis venien-
tes, in iis quidem, quos iam adepti sunt, præcepit
Ordinibus recipi, ad altiores autem gradus prohi-
bet promoueri. Cuius Decreti nos titulum con-
tenti sumus hîc breuiter adhibere, ad textura au-
tem mittimus, quibus vacat diffusiùs illic exarata
perlegere: *Quòd omnis*, inquit, *cuiuslibet Ordinis*
1. q. 1. C. si quis hæreticæ. *Clericus, qui Catholicam deserens, hæreticæ communioni
miscuerit se, si ad Ecclesiam reuersus fuerit, in eo gra-
du, quo erat, sine promotione permaneat.* Ponamus ita-
que, vt Simoniaci in nullo à cæteris hæreticis dif-
ferant, atque per Schismaticam sectam similiter,
cum eis ab Ecclesiastica communione procul re-
cedant, in Sacerdotio tamen, vel cæteris gradibus
quicumque iam ab eis promoti sunt, Leoniano
decernuntur permanere iudicio.

CAPVT XXVIII.

Hic manifestè probatur, quia per Simoniacos Spiritus sanctus accipitur.

1. quæst. 1. Quisquis. SEd dicitur è diuerso, ecce B. Papa Gregorius
clamat: *Si quis*, inquit, *ad Simoniacæ hæreseos,
vel Neophytorum facinus emendandum officij sui con-
sideratione vehementer non exarserit, cum illo se non
dubitet habere portionem, à quo hoc piaculare flagitium
sumpsit exordium.* Concedimus inquam, & à sancto
Viro, quod absit, non diuersa sentimus, nimirum,
vt vnusquisque fidelium ad emendandum pestis
vtriusque flagitium pro viribus satagat, atque vt
Simoniaci cum Neophytis pariter deponantur,
recti examinis zelo inardescat. Nos itaque non
pro Simoniacis stamus, quos nimirum damnan-
dos esse omnis sacri eloquij testatur auctoritas: sed
sicut ex sanctorum Patrum multimoda sanctione
Rem ad manum tãgere. colligimus, gratis à Simoniacis ordinatos, iure in
suis Ordinibus retinendos esse libere profitemur.

A Itaque qui Gregorium ad suæ probationis indi- Greg. Hom. in Euang.
cium deuocat, Gregorianum quoque testimo-
nium admittere reciproca vicissitudine, non con-
temnat, & non qualecumque, sed pro ipsa re, vt D. signau't Iesus, ex
dicitur, ad viuum tangat, ac litigandi terminum Luc. 14. et.
de cætero verbosis imponat. Denique dum in Ho-
milia quadam de Simoniacis loqueretur, adiecit:
*Quia namque sunt in templo Dei hodie, qui columbas
vendunt, nisi qui in Ecclesia pretium de impositione ma-
nus accipiunt, per quam videlicet impositionem Spiritus
sanctus cælitus datur?* Ecce si sancti huius Viri au-
ctoritati fides adhibenda decernitur, non est cur
disceptationis controuersia vlterius protrahatur.
Quid enim liquidius, quid apertius, quàm quod
B dicitur, quia videlicet manus impositione, qui
venditur Spiritus sanctus, cælitus datur.

Atque, vt id ipsum adhuc artiùs inculcaret,
tardioremq; sensum pleniùs eo, quod dicebatur,
instrueret, quod manifestè præmiserat, replicare
non piguit, dicens: *Columba igitur venditur, quia ma-
nus impositio per quam Spiritus sanctus accipitur, ad
pretium præbetur.* Si ergo per illam manus imposi-
tionem, quæ ad pretium præbetur, Spiritus sanctus
accipitur, quid minus Sacramenti in Simoniacis,
quàm in gratuitò promotis Sacerdotibus inueni-
tur, nisi quia fonte, quem aliis salubriter influunt,
ipsi damnabiliter irrigantur: & viperarum more,
dum filios pariunt, ipsi moriuntur? Quid enim mi-
C rum, si in ministeriis spiritualibus ex malis ordina-
toribus boni ministri fiant, cum & in generatione
carnali non dissimile quid sæpe contingat? Cer-
tum namque est, quod videntes filij ex cæcis ge-
nitoribus prodeant, & gibberosis atque debilibus
integra membris soboles & procera succedat. Pla- 1. Reg. 2. &
nè nec virtus ordinantium eis augmento est, qui 3. Act. 6.
per sinistra gradi non metuunt: nec rursus eorum
prauitas illis officit, qui per lineam rectæ conuer-
sationis incedunt. Quid enim Samueli præiudicas-
se cognoscitur, quia Heli discipulus fuit? Aut quid
profuit Nicolao, quia Apostolica eum electio in
gradum Leuiticæ administrationis assumpsit? Ille
siquidem cum Stephano simul impositionem Apo-
stolicæ manus accepit, & periit; iste in Ophni &
D Phinees prauitate conuixit: & quia Propheta Deo
fidelis esset, cunctis innotuit. Vnde par fuerat, vt
ij, qui omnes æstuant in commune deponere, illud
saltem Innocentij superiùs memorati, præclara mo-
deraminis dispensatione seruarent. Nam cùm de
his, qui ab hæreticis ordinati sunt, disputaret, post
multa subiunxit dicens: *Quoties*, inquit, *à populis,
aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudi-
nem non potest vindicari, inultum solet transiri.*

CAPVT XXIX.

Quòd qui promoti fuerant à Simoniacis, miraculis coruscant.

E ILlud quoque, quod crebriùs iterari multis refe-
rentibus, audio, tacitè prætereundum non duco.
Quid enim quòd nonnullos venerabiles viros
quos constat proculdubio à Simoniacis ad Sacer-
dotium prouectos & vsque ad obitum nouimus
offerendis indesinenter sacrificiis institisse, & nunc
perspicuè videmus insignibus miraculorum vir-
tutibus coruscare? Nostra quippe ætate beati vi-
ri, videlicet, * Rondaldus Camarinensis, Amitus, *Rõdaldus.
Ramibonensis, Guido Pomposianus, Firmanus
Firmensis, & quamplures alij sanctæ conuersatio-
nis studio floruerunt. Super quorum videlicet ve-
neranda cadauera ex Sacerdotalis auctoritate Cõ-
cilij sacra altaria sunt erecta, vbi nimirum diuina

mysteria miraculis exigentibus offeruntur. Euidens ergo clarescit indicium ex eorum manibus sacrificium diuino conspectui quàm suauiter sit, & acceptum, atque per eos diuina dispensatio luce clarius innotescit; quia neminem caligo alienæ peruersitatis obnubilat, quem fulgor propriæ religionis & honestatis illustrat: nec reatus obruit promouentium vbi stat puritas, & innocentia promotorum.

Sed dum hæc aliquando cum religiosis quibusdam Episcopis agerem, ecce nunc in memoriam redit, quod Vbertus Ariminensis, reuerendissimus videlicet, & honestissimus Præsul, attulit: Æquiuocus, inquit, prædecessor meus Vbertus Episcopus in sacræ Sedis acquirendæ commercio, teste Prouincia, nongentas Papiensis monetæ libras appendit, qui tamen postmodum B. Arduinum, per quem omnipotens tot Deus exhibet stupenda miracula, in Presbyterum consecrauit, quem cùm perquisissem è vestigio, vtrum beatæ memoriæ vir ab offerendo in sua incolumitate persistiterit, vsque ad vltimæ decubationis articulum offerendo salutaribus Hostiis sedulum insudasse respondit. Cùm igitur omnes isti, quorum supra meminimus, & consecrati à Simoniacis asserantur, & tamen acceptis vsque ad finem vitæ officiis permanentes, ita diuino examini placuerint, vt admirandis eorum meritis miranda testimonia signum perhibeant: constat proculdubio, quia promouendis coëmptio non præiudicat, vbi promotus contractus venalitatis ignorat: nec distractoris in eum culpa transfunditur, qui distractionis crimine non tenetur.

Hostias salutares offerre.

It quidem tolerabile fortassis vtcumque videretur si falsitatis assertio ordinem tantummodo præsenis vitæ confunderet, nisi & præterito sæculo omnem funditus spem, atque materiam Christianæ pietatis auferret. Dicunt enim, quòd, quæ tunc videbatur Ecclesia, domus erat simplex; quod credebant altare, purus lapis erat: Sacerdotes, & qui reliqui cernebantur ordinibus constituti, prorsus laici erant, cunctisque spiritualis Sacramenti virtibus alieni: quod corpus, & sanguis Domini credebatur, simpliciter panis erat & vinum: terrena substantia nulli sancti Spiritus virtute suffusa. Cuncta ergo fasa ferebantur, & friuola, & à Christianæ redemptionis veritate penitus remota. Vnde consequitur vt Patres nostri siue hæc falsa fuisse cognouerunt siue veritatem fuisse, mendacium æstimauerunt, indifferenter omnes ineuitabili necessitate perierint. Quid enim prodest periculum nosse, quod non datur euadere? Aut quomodo valeat quis ad fontem veritatis attingere, si per deuius anfractus gestit, licet nesciens, oberrare? Solus ergo Simon potuit luenta restinguere, tanquam obex medius inter Deum, & homines, humanum genus à Creatoris sui consortio separare? Absit, absit, vt falsus homo rescindat, quod verus Deus, & homo confœderat. Absit, vt omnes homines obruere, & diuina beneficia valeat peruersitas humana delere.

Sed quid, quæso, dicemus de his, quos post negotiationis nefandæ commercium, per quadragenos, vel quinquagenos annos vsque hodie aspicimus, Pontificales infulas obsidere? Nam, vt de eorum prædecessoribus taceamus siue proximis, siue longinquis, quos idem aliunde fures exhibuit, omnes qui istis obrepentibus tunc fuerunt ordinati, vel iam sunt ex hac luce subtracti, vel caliginosæ senectutis obstaculo ab exercendis officiis sunt remoti, vnde necesse est, vt in eorum diœcesibus

A ab his tamen Clericis sacra mysteria peragantur, qui ab iis, qui adhuc viuunt, Simoniacis ordinem susceperunt. Quid ergo de iis sentiendum est? Quid facendum? Numquidnam sub eis tot millia hominum perire credenda sunt, qui ab eisdem Sacramenti gratiam non habentibus, vana Sacramenti specie deluduntur? Dicendumne est populo, vt vel aliarum diœcesium Sacerdotes acquirant, vel ipsi transmigrantes ab iis, qui non à Simoniacis ordinati sunt, Sacramenta percipiant? Sed ecce sacri Canones vehementer obsistunt, & sine forma Pontificis parochiarum limitem transcendentes, à communione repellunt. His igitur quandoque consulti, quod consilium dabimus? Quibus

Sacramenti vana species.

B bus nimirum iuxta dispensatoriæ assertionis inertiam nec indigenæ possint mysteria sacra tradere, nec ad extraneos Canonica permittatur auctoritate transire: Ad largissimæ ergo diuinæ pietatis iniuriam ineuitabilis pereundi necessitas illis imponitur, quibus videlicet vndique circumclusis nullo salutatis confugij remedio subuenitur. Verùm nos diutius persequi ista postponimus, vt quæ auditui saltem pauenda sunt, intelligenda potius, quàm legenda sanæ mentis iudicio relinquimus; vt paucis sobrius lector agnoscat, dogmatis huius auctores quantæ impossibilitatis error inuoluat.

CAPVT XXX.

C *Quòd rebaptizatio, & reconsecratio par crimen est.*

QVia igitur, vt de reconsecrationibus loquemur, congruenter occurrit, atque id solum huic nostræ lucubratiunculæ demum restat, super hoc etiam themate, vel succinctè nos tractare non pigeat. Planè qui sacri eloquij limen consueuit atterere, rebaptizationem, & reconsecrationem sub eiusdé examinis didicit lance pensare. Sicut enim rebaptizatus Christum, qué induerat, exuisse conuincitur, ita nimirum, & reconsecratus Spiritum sanctum, quem acceperat, euidenter probatur amisisse. & cùm summi Verbi, atque Paracleti vna diuinitas, eadem proculdubio credatur essentia, qui vnum perdit, alterum non habebit; atque ideo sicut

D nefarium est, si quis per iterationem Baptismi Christum à se præsumat expellere: ita nihilominus execrandum, si per reconsecrationem Spiritum sanctum non timeat abnegare.

Sed si ex Decreto Felicis Papæ, vbi nimirum de rebaptizatis loquitur, breue quid apponere non grauemur, illic manifestè possumus colligere quid debeamus etiam de reconsecratione sentire. Inter alia siquidem ita prosequitur: *Eos, inquit, quos Episcopos, Presbyteros, vel Diaconos fuisse constiterit, & seu optantes forsitan seu coactos lauacri illius vnici clauerit fecisse iacturam, & Christum, quem non solùm dono regenerationis, verùm etiam gratia percepti honoris induerant, exuisse, cùm constet neminem ad secun-*

De consec. dist. 4. Eos, quos.

E *dam tinctionem venire potuisse, nisi se palam Christianum negauerit, & professus fuerit esse Paganum, quod cùm generaliter sit in omnibus execrandum, multò magis in Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus auditu saltem, dictuque probatur horrendum. Sed quia idem Dominus atque Saluator clementissimus, & neminem vult perire. vsque ad exitus sui diem in pœnitentia, si resipiscunt, iacere conueniat. Nec orationi non modo fidelium, sed nec Catechumenorum quidem omnimodis interesse, quibus communio laica in morte redhibenda est.* In quibus profectò verbis illud est solertius intuendum, quia si rebaptizatus idcirco Christum negasse dicendus est, quia post acceptum Ba-

ptiſmumſe negauerit Chriſtianum; is etiam, qui reconſecrandus accedit, ideo Spiritum ſanctum negaſſe conuincitur, quia cùm poſt cõſecrationem Spiritum ſanctum ſe non accepiſſe teſtatur.

Matth. 12. Luc. 12. 1. quæſt. 1. Quod quidam. c. q. 1. Si qui.

Reconſecratus ergo à rebaptizato nequaquam diuerſa damnatione diuiditur, cùm nimitum pari impietatis piaculo ſociatur, niſi fortaſſis & hunc ſceleratiua peccare quis aſſerat propter hoc, quod Veritas dicit: *Quia qui peccat in Patrem, & Filium, remittitur ei; qui autem peccat in Spiritum ſanctum, neque hîc remittitur, neque in futuro.* Et reuera ſi Catholicorum Edicta Pontificum propenſiori ſubtilitate diſcutimus, inuenimus aliquam licentiam in rebaptizatione permiſſam, quam certè videmus reconſecrationi funditus denegatam. Nam ſi quæ ſuperius dicta ſunt memoria non patiamur excidere, animaduertimus à Paulianiſtis, aliiſque hæreticis Spiritum ſanctum non habentibus, baptizatos rebaptizari regulariter oportere. Vbi tamẽ Baptiſmus iterari non dicitur, quia Baptiſmus fuiſſe immunda prior ablutio non videtur. Reconſecrari autem à quocumque hæreticorum genere veniant, prorſus nequeunt: quia hoc ſacri Canones omnino refugiunt. Quapropter ſatis miramur, cur tam prodigioſa quidam cæcitate veſaniant, vt à Simoniacis ordinatos, denuo conſecrandos eſſe decernent. Illud ſiquidem promulgant ſuper Simoniacorum ordinatione Decretum, quod illis etiam abſonum probatur hæreticis, qui Orthodoxæ fidei ne perexiguum quidem videntur habere veſtigium. Hæreticorum nempe alij rectæ fidei ſunt, & in ſuis gradibus recipiendi, alij recta fide carent, & in ſuo perſiſtere honore non debent.

Et quoniam à Simoniacis hæreſeos notam propulſare non poſſumus, iure quibus aſſignari videantur hæretici perſpicuè diſcernamus. Aut enim rectam fidem habere dicendi ſunt, ſicut Nouatiani: aut perfidiæ erroribus detinentur, ſicut Paulianiſtæ, vel Arriani. Sed ſi rectæ fidei cum Nouatianis ſunt, ſicut à Nouatianis venientes in ſuis præcipiuntur honoribus recipi: ita etiam ab his ordinari non debent ab iniuncti gradus officio remoueri. Quòd ſi cum Arrianis, ſiue Paulianiſtis perfidiæ inuoluuntur erroribus, ſicut ab illis egreſſi, reconſecrari nullatenus permittuntur, quod nimirum Innocẽtio Papa omnimodis prohibente paulò ante didicimus, ſic etiam iſti, qui à Simoniacis ſunt promoti, nulla poſſunt ratione denuo conſecrari. Reſtat igitur, vt ſiue rectè credant, ſiue rectè non credant, denuo conſecrari non debeant. Neceſſe eſt itaque ſecundum ea quæ dicta ſunt, vt à Simoniacis ordinati, aut Catholicè dicantur credere, & in ſuis debeant officiis permanere: aut perfidiæ conuincantur obnoxij, & ſic quod acceptum eſt, perdant. Verùm quis neſciat, eos non ſolum in Orthodoxæ fidei ſoliditate perſiſtere, ſed pleroſque eorum inſuper, vt reuera Catholicos per omnia viros ſanctæ conuerſationis ſtudio, cunctarumque virtutum honeſtate florere? Conſequitur igitur, vt in acceptis honoribus iure permaneant, in quibus nimirum cum integritate fidei & conuerſatio ſancta concordat. Abiiciatur ergo blaſphema temeritas, auſus illicitus reprimatur, & qui arguunt Chriſtum rebaptizatos exuere, execrentur etiam reconſecratos pari Spiritum ſanctum impietate negare.

CAPVT. XXXI.

Quòd ſicut rebaptizari, ita & denuo conſecrari quiſque non poteſt.

Age igitur, qui aſtruunt quomodolibet conſecratos ſecundam manus impoſitionem poſſe ſuſcipere, non ſua contenti, Canonicæ auctoritatis id ſtudeant teſtimoniis approbare. Dicant itaq; qui ſanctorum Patrum iſta præſumpſerint, qui ſaltem præſumenda dictauerint? Et cùm ad probationis indicium authentici veterum defecerint apices, neceſſarios ſemetipſos noui dogmatis fateãtur auctores. Quod nimirum cùm ſanctione Doctorum nuſquam reperiatur eſſe præceptũ, inuenitur etiam vltro prohibitum. Nam beatiſſimus Papa Gregorius Ioanni Epiſcopo Rauennatis Eccleſiæ, ſicut neminem rebaptizari, ita etiam nec ipſum denuo conſecrari poſſe, his aſſerit verbis. *Illud autẽ,* inquit, *quod dicitis, vt is, qui ordinatus eſt, iterum ordinetur, valde ridiculum eſt, & ab ingenio veſtri conſideratione videtur extraneum, niſi fortè quod illud exemplum ad medium deducitur, de quo & ille indicatus eſt, qui tale aliquid feciſſe perhibetur. Abſit autem à Fraternitate veſtra ſic ſapere. Sicut autem baptizatus ſemel, iterum baptizari non debet, ita conſecratus ſemel in eodem ordine non valet iterum conſecrari.*

Greg. Regiſt. lib. 2. Epiſt. c. 32.

His itaque verbis euidenter oſtenditur, quia ſicut in rebaptizatione Chriſtus exuitur, ita & in reconſecratione Spiritus ſancti gratia, qui malè prouectus eſt, euacuatur. Quid enim ſacrilega illa conſecratio niſi duplex eſt depoſitio? Qua nimirum dum vnus execrabiliter conſecratur, vterque iure deponitur. Vnde non immeritò in Canonibus Apoſtolorum legitur: *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ſecundam manus impoſitionem acceperit ab aliquo, deponatur & ipſe, & qui eum ordinare tentauerit. Nam eos, qui ab huiuſmodi baptizati fuerint, vel ordinati, neque fideles, neq; Clericos eſſe poſſibile eſt.* Quòd ſi quiſquam obiecerit, poſt depoſitionem reconciliatũ fuiſſe Formoſum, Romanæ videlicet Sedis Epiſcopũ, nouerit plurimos Sacerdotum reconciliatos quidem fuiſſe, qui tamen nuſquam leguntur in idipſum denuo conſecrari; Aliud eſt enim quemlibet per Synodalem ſententiam in amiſſi ordinis iura reſtitui; aliud per conſecrationis myſterium, quod iterari non poteſt, Spiritus ſancti gratiam promereri: præſertim cùm in eo, qui deponitur quãquam dignitatis vtendæ pedat extrinſecus priuilegium, manet tamen nihilominus ſemel adepti ordinis Sacramentum: ſicut etiam manente in ſe Sacramento regenerationis excommunicatur reus cuiuſlibet criminis, nec caret eodem Sacramento, etiam ſi numquam reconcilietur Deo.

Diſt. 68. c. Sicut ſemel.

CAPVT XXXII.

Quòd falſum ſit, vt quilibet à Simoniaco conſecratus, à laïco nihil differat.

Sed de reconſecrationis impietate, licet nos plura dixerimus, ne tamen res in dubiũ pendeat, ſi & geſtorum quoq; auctoritas non accedat, de Eccleſiaſtica Hiſtoria præbeamus exemplũ, vt nonnihil videatur, vt dicitur, quorlibet conſecratio Sacerdotum. Nam vt eadẽ hæc verba ponantur: Tempore, quo apud Alexandriam Petri Martyris diem Alexander Epiſcopus agebat, cùm poſt expleta ſolemnia conuenturos ad conuiuium ſuum Clericos expectaret, in loco mari vicino videt eminus puerorum ſuper oram maris ludum imitantiũ, vt fieri ſolet, Epiſcopum, atq; ea, quæ in Eccleſiis geri mos eſt. Sed cũ intentius diutino pueros inſpectaret, videt ab his geri quædam etiam ſecretiora, & myſtica. Perturbatus illico vocari ad ſe Clericos iubet, atque eis quid eminus ipſe videret, oſtendit. Tum abire

Euſeb. hiſt. Eccleſiaſt. lib. 10. c. 15.

eos, & comprehensos ad se perducere omnes pueros imperat. Cúmque adessent, quis eis ludus, & quid egissent, vel quomodo percunctatur. Illi, vt tales habet ætas, pauidi negare primò, dein rem gestam per ordinem pandunt, & baptizatos à se esse quosdam Catecumenos confitentur per Athanasium, qui ludi illius puerulus Episcopus fuerat simulatus. Tum ille diligenter inquirens ab his, qui baptizati dicebantur, quid interrogati fuerint, quidve responderint, simul & ab eo, qui interrogauerat, vbi videt secundum Religionis nostræ ritum cuncta constare, collocutus cum Concilio Clericorum, statuisse traditur illis, quibus integris interrogationibus, & responsionibus, aqua fuerat infusa, iterari Baptismum non debere, sed adimpleri ea, quæ à Sacerdotibus mos est. Athanasium verò atque eos, quos ludus ille vel Presbyteros habere visus fuerat, vel ministros, conuocatis parentibus, sub Dei obtestatione tradidit Ecclesiæ nutriendos, & reliqua, quibus videlicet narratur Athanasius reuera Episcopus factus, sicut à puero fuerat simulatus. Quod nimirum antiquitatis exemplum aduersus eos adhibere curauimus, qui consecrationem à Simoniacis factam nihil esse penitus asserunt, atque ab illis ordinatos, nihil à laicis distare contendunt. Si enim proludium illud, quo videlicet pueri Presbyteros se simulauerant, vel ministros, tanti est habitum, vt eos Episcopus sub Dei obtestatione parentibus suis traderet Ecclesiæ nutriendos, nec integrum arbitratus sit eos etiam in sæculari ordine permanere, qui se per adumbratæ simulationis speciem confixerant Clericos extitisse; vt illi perhibentur à laicis non distare, quos constat à quibuscumque consecrationis mysterium iuxta morem Ecclesiasticum percepisse? Sed illos à laicis sola simulatio segregat, quo pacto istos, qui seuera omnia regulariter acceperunt, ab eis nihil differre, falsa hominum vanitas iactat? *Quæcunque enim*, vt ait Apostolus, *scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt*. Nam & in Moralibus suis, si rectè teneo, beatus reperitur dixisse Gregorius, inter duo pericula Simoniacum constitutum, vt videlicet, siue gregem commissum deserat, siue in malè accepto honore permaneat, peccati laqueos euadat: nec vtramlibet rem expresse definiens, tantummodo vbi videtur facilior casus, asserit quantocyus enatrandum.

Rom. 15.

Greg.

Si itaque Simoniacus, vt dicitur, laicus est, in quo, quæso, inquit, delinquit, si Sacerdotalis dignitatis officium deserit? Si Sacerdotij Sacramentum vtcumque non habet, vt quid à Pastorali ministerio cum culpa diuiditur, cui debitor per Sacramenti vinculum non tenetur? Sed dicite mihi, fratres, cum pace vestra loquar, si Simoniaci, vel ab eis ordinati, à laicis, vt asseritis, nihil differunt, quid est, quod sacri Canones Simoniacos in Synodali Concilio deponendos esse decernunt? Numquid si laicus Sacerdotale ius vsurpasse conuincitur, Synodali eget causa conuentu, vt ille solemniter deponatur? Numquid non satis erit, si priuata qualibet districtione corripitur, vt vel simplicibus verbis à præsumpta temeritate frangatur? Numquid post depositionem Simoniacus remedium pœnitentiæ per manus impositionem suscipere, sæcularem militiam baiulare, coniugem ducere, negotiorum commerciis tutò poterit inseruire? Nam si exercitium perdunt, Sacramentum tamen Ordinationis amittere nequeunt. Itaque cum hæc omnia necessariò censeatis Simoniacis non posse congruere, quæ tamen non negatis quibuslibet laicis conuenire, fateamini necesse est, alterutra à semetipsis varietate differre, quibus perspicuè videtis diuersa competere.

CAPUT XXXIII.

Quid Innocentius de Reconsecratione censeat.

Videamus etiam, quid iam memoratus Innocentius Papa, licet in transitu, senrite de reconsecratione signauerit. Ait enim in Decreto, quod Nahisirauo scribit Episcopo: Superiori tempore, si tamen rectè recordor, memini tam ad dilectionem tuam, quàm ad Fratres, & Coepiscopos nostros, Rufum, & cæteros, huiusmodi Litteras de Clericis Nabisensibus transmisisse, his videlicet, qui se ante damnationem Bonosi, asserunt ab eodem tam Presbyteros, quàm Diaconos ordinatos, vt si relicto, atque damnato eius errore, vellens Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur, ne fortè, qui essent digni recuperandæ salutis, in eodem errore deperirent. Verùm nunc in Rauennati Vrbe mihi constituto, propter Romani populi necessitates creberrimas, Germanius, qui se esse asserit Presbyterum, atque Lupentius, qui se Diaconum dicit, multorum talium quasi legationem susceptam, prece fusa, dolores proprios exprimere gestiuerunt, asserentes se quidem Ecclesias in dilectionis tuæ constitutas parochias retinere; sed tuam communionem non potuisse mereri, ea videlicet ratione, quia Rustieus quidam nomine, iterata ordinatione Presbyterium suscepisset, & non leui impedimento sit, dum aut illi dolent huiusmodi hominem in Ecclesia retineri, aut ille sic peccare debere in alios arbitratur, quemadmodum in se agnoscit esse peccatum.

Innocētius in Epistola ad Laurentium Symensem Episc. c. 2.

Ecce hic manifestè agnoscitur, quam habuerit Innocentius de reconsecratione sententiam, cùm illos satageret in sui Episcopi communionem restitui, qui zelo iustitiæ dolebant reconsecratum hominem in Ecclesia retineri: illum perhibes arbitrari, quia sicut Episcopus peccare deberet in alios, quemadmodum & in se peccaneerat, ne cum denuo consecrarat, familiari quippe reproborum studio, eiusdem damnationis laqueo, & alios conabatur innectere, quo semetipsum primus non timuerat irretire. Vnde illi non immeritò arbitrabuntur huiusmodi tamquam damnabilem prorsus hæreticum de Ecclesia repellendum, qui, & sibi non parceret, & aliis periculum prouideret.

Ne quis autem nos inuoluti voluminis arguat, dum admisceri his prolixiora Canonum fortassis exempla conqueritur, hanc nouerit procul dubio causam: quia nimirum hos cum quibus agimus, ad inspiciendos sacros Canones sæpissime suadendo, vel exhortando compellere non valemus, atque idcirco hic apponendas sanctorum Patrum sententias dignum ducimus, vt vel excerptas delicatis, ac teneris eorum oculis opponamus; quatenus dum, quod sentimus in his, quæ à nobis sunt prolata, considerant, auctoritati etiam, cui innitimur, cedant. Sed, vt omnia illis constet prouenire confusa, hoc etiam aduersus Canones agunt, quia cunctos simul gradus in reconsecratione suscipiunt. Vnde cùm de quodam mihi noto, qui nuper consecratus fuerit, competerissem; fateor, exhorrui facinus. Quid plura? Tandem conueni hominem. Numquid, inquam, iam in te erat aliquid ex his gradibus,

quos nuper ab Episcopo suscepisti? Nihil prorsus, ait; vt quid enim acciperem, si me habere, constaret? Et adieci: Ergo à laico nihil distabas, imo laicus prorsus eras. Etiam, inquit, purus prosectò laicus, vt puta, qui de Clerico nihil habuerim. Sed si laicus, inquam, ipso die quo laicus est, ad Sacerdotij iura prorupetit, tuo quoque iudicio fit Neophytus, ac perinde proculdubio deponendus. Ad hæc ille confusus erubuit, & conclusionis necessitatem, quia labefactare non potuit, tacendo firmauit. Illud quoque non leuioris videtur esse vesaniæ, quia reconsecratores noui præfixa Canonibus ieiunia curant, non sabbata conferendis sacris officiis dedicata conseruant; sed quocumque mense, vel feria munus inordinatæ Ordinationis indifferenter vsurpant, tamquam prima consecratio hanc secundæ consecrationis licentiam præbeat; vt confusis ordinibus, vt pote simul datis, etiam temporum statuta confundat: & hoc in reconsecratione sit licitum, quod ipsi etiam in consecratione omnimodis testantur absurdum.

CAPVT XXXIV.

Episcopos alloquitur, vt per eos summæ Sedi discretio suggeratur.

VNde, quæso vos, ô pij Pontifices, aduersus impium dogma diuini sancti zeli feruore concurrite, & emergenti nunc primum nouæ hæresi vnanimiter obuiate. *Obstruatur os iniqua loquentium*, & peccatorum manus Apostolicæ fidei non quatiat fundamentum. Seruetur Ecclesiastica in sua puritate doctrina, nec eam vexare permittatur terrena sapientium turbulenta versutia. Surgit inimicus noctu per agrum Christi zizania

Matth. 13. conspergere; vos in die, quo ambulatis, sanæ do-

Gen. 26. ctrinæ sarculo malè sata radicitus extirpate. Noctu Allophyli puteos ruderibus implent; in die Isaac euacuare festinet. Sacrarium Christi nocturnus fur tentat irrumpere; excitetur lingua canum eius salubriter oblatrare. Quòd si ex vestro fortassis Ordine quisquam prodeat, qui dogmatizare tam nefanda præsumat; tanto illum durius debetis arguere, quanto & is, qui Ecclesiæ tutor esse debuerat, eam nititur oppugnare.

Suggerite igitur Domino nostro Papæ beatissimo, quatenus sic in reos vigorem Ecclesiasticæ seueritatis extendat, vt iuxta indiscretorum hominum vota, innocentes quosque eadem sententia non inuoluat. Videtur enim luxuriare iudicium; quod in filiorum necem pro paterno fuerit crimine promulgatum, & Simoniacos quidem, vt iam cœperat, diuinis animatus viribus, destruat: sed non eorum, vt eorum Ordinationem immoderato quorumdam iudicio subiacere permittat. Immo qui vice Petri claues te-

Matth. 13. net Ecclesiæ, ipse potissimùm aduersus nouum dogma consurgat, & introductores prauitatis dignæ sententiæ iaculatio confodiat: & qui clauum Sagenæ regit, quæ Piscatoribus est commissa, malos pisces à bonis studeat sub hac dispensatione secernere, vt cum eis simul etiam bonos non adjiciat reprobare. Dicat ergo hominibus indiscretis, quod Pater familias dixisse legitur seruis: *Ne fortè*, inquit, *colligentes zizania, era-*

Ibid. *dicetis simul cum eis & triticum.* Nimirum vt sic postmodum zizania ad comburendum fasciculum colligantur, quatenus triticum in horreum congregetur. Numquid enim beatus Apostolus cùm Ananiam & Sapphiram dignæ animaduersio-

Act. 5. nis sententia perculit, in filios quoque, vel neces-

A sarios vlciscendum esse decreuit? In ipsum quoque Simonem vibrata sententia, non in eos vsque pertransiit, qui aliquid veritatis ab eo potuerunt fortassis exsculpere; nam cùm dicitur: *Pecunia tua*

secum sit in perditionem, pecunia cum negotiatore Act. 8.

percutitur: at vbi deest pecunia, percussio non timetur. Et vos itaque, venerabiles Patres, cum beatissimo summo Pontifice, sic cuncta sub discreti examinis æquitate disponite, vt traditam tanti Doctoris regulam in vestra quoque videamini censura seruare, quatenus in Ecclesiæ corpore sic ferrum, quæ corrupta sunt, sentiant: vt tamen in proprij vigoris robore sincera quæque permaneant; sic plectibiles puniantur excessus, vt dum reatum seueri-

B tas legalis persequitur, sua innocentiæ immunitas reseruetur; sic arbor vitiata securibus sit obnoxia, vt plantæ ab illa transpositæ; in sui vigoris gratia radicitus coalescant.

CAPVT XXXV.

Quid de his, qui gratis à Simoniacis sunt promoti, tandem Leo Papa statuerit.

VErumtamen & hoc otiosum esse non credi- Leo IX.

mus, si quid super hoc negotio idem venerabilis Leo Papa statuerit, exponamus. Nam cùm omnes Simoniacorum Ordinationes Synodalis vigo-

C ris auctoritate cassasset, protinus à Romanorum multitudine Sacerdotũ magnæ seditionis tumultus exortus est, ita vt non solùm ab ipsis, sed à plerisque diceretur Episcopis, omnes pene Basilicas Sacerdotalibus Officiis destitutas & præcipue Missarum solemnia ad subuersionem Christianæ Religionis & desperationem omnium circumquaque fidelium funditus omittenda. Quid plura? Post longa sanè disceptationum hinc inde volumina, tandem suggestum est, reuerendæ memoriæ nuper eiusdem Sedis Episcopum decreuisse Clementem:

Vt quicumque à Simoniaco consecratus esset, in Clem. II.

ipso Ordinationis suæ tempore non ignorans Simoniacum cui se obtulerat promouendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & sic

D in accepti Ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub huiusmodi pœnitentia omnes in acceptis officiis de cætero perseuerare mandauit. Nam & nonnullos hodieque conspicitis, qui dum à talibus per diuersos gradus fuerant ordinati, ab eodem summo Pontifice ad Episcopatus apicem sunt prouecti. Nec id perperam, quia cùm Canonica decernat auctoritas: *Vt quicumque per pecuniam*

sacram obtinuerit dignitatem, deiiciatur ipse, & ordi- 1. quæst. 1.

nator eius, patet proculdubio, quia Simoniacè or- Si quis Epi-

dinatum, ordinatoremque condemnans, hic proti- scopus.

nus iudicij metam fixit: nec sententiæ calculum in eum quoque, qui ab huiusmodi promoueri po-

E tuisset, extendit. Nam si Canonis huius auctor prouectum quemlibet à Simoniaco deijciendum duceret, ipsum, ordinatoremque illius notans, consequenter etiam de his, qui ab eo promoueri poterant, non taceret; vt nimirum diceret: deijciatur ipse, & ordinator eius; ac præstò subjungeret: *& quicumque fuerit ordinatus ab eo*; quod profectò quia non dixit, nec nobis etiam sentiendum esse signauit.

CAPVT XXXVI.

Vbi Imperator Heinricus gloria digna laudis attollitur.

PRæterea dum venerabilis Papæ gesta re-
colimus, consequenter ratio suadet vt ad
considerandum quoque magni huius Heinrici
Regis insigne præconium animum transfera-
mus. Post neum scilicet ipse nos ex insatiabilis
ore draconis eripuit, ipse Simoniacæ hæreseos
vt venera multiplicis hidræ omnia capita diuinæ
virtutis mucrone truncauit. Qui videlicet ad
Christi gloriam non immerito potest dicere:
Quotquot ante me venerunt, fures fuerunt, &
latrones. Nam vsque ad sui tempus Imperij Sa-
cerdotum falsitatis inexplebiles, vt ita fateat,
Babylonico Beli præbebat impensas: at post-
quam hic auctore Deo, paternum obtinuit Prin-
cipatum, draconteis mox faucibus offam pius
iniecit, & sic immanem bestiam, quasi Daniel
alter extinxit. Per picem namque, quæ ardet, &
stringit, non immeritò potest amor pecuniæ de-
signari. Qui videlicet sic in camino auari pecto-
ris æstuat, vt ab impendendæ misericordiæ, piæ-
que compassionis largitate constringat. Quid
est igitur offam picis in draconis ora proijcere,
Act. 8. nisi manifestè cum Petro dicere: *Pecunia tua te-*
Matth. 21. *cum sit in perditionem?* Quod profectò Princeps
iste tunc veraciter protulit, cùm Cathedras dis-
trahentium columbas euertit, cùm trapezitas
expulit, cum in templo Dei fieri venale com-
mercium recusauit. Nec illud etiam ab hac si-
gnificatione discrepare videtur, quòd Daniel
cum pice etiam adipem, & pilos admiscuisse,
describitur. Quid enim per adipem nisi carnis
accipimus voluptatem? Quid per pilos, qui
corporibus animalium extra sunt, nisi exterior
substantia designatur?

Cum pice ergo Rex adipem, pilosque com-
miscuit, & sic draconem rupit, quia Simonia-
cum virus omnino detestans, non solum auari-
tiæ non succubuit, sed ad nullas carnis illece-
bras, vel exterioris lucri quæstum in dispensan-
da prorsus Ecclesiastica dignitate quæsiuit. Vt
iam perempto draconi de cælo proiecto, & in
Apoc. 12. abysso per Angelum catena ligato (qui nimirum
ante cum Michaële pugnauerat, qui tertiam
stellarum partem post se traxerat) cum Isaia
Isa. 14. plausibiliter insultemus: *O Lucifer, qui manè orie-*
baris, quomodo cecidisti de cælo, corruisti in terram, qui
vulnerabas gentes? Vsque ad huius sanè tempus
Augusti cuncta Canonum Decreta, quæ super
huiusmodi peste fuerant à Patribus edita, de
multorum memoria longa iam videbantur obli-
uione deleta. Sed hic tamquam olim insignis
4. Reg. 22. ille Iosias, mox vt librum legis Domini reperit,
vestimenta scidit, quia condoluit; aras subruit,
idola abominanda deiecit, omnesque priorum
Regum sacrilegas superstitiones euertit. Et quo-
niam ipse anteriorum tenere regulam noluit, vt
æterni Regis præcepta seruaret, hoc sibi non in-
grata diuina dispensatio contulit, quod plerisque
que decessoribus suis carendus non concessit; vt
videlicet ad eius nutum sancta Romana Ecclesia
nunc ordinetur, ac præter eius auctoritatem
Apostolicæ Sedi nemo prorsus eligat Sacerdo-
1. Reg. 17. tem. Planè si Dauid propter Philistæi Goliath
stragem, Regis filiam in sponsalitium sibi fœde-
rate promeruit, quid mirum si & Imperator iste
sanctam Ecclesiam, quæ nimirum summi Regis
est filia, Simoni hæresiarchæ, qui veraciter ex-
A probat aciem Dei viuentis, victor accepit?

Atque vt Dauid ex aliqua parte non immeritò
comparetur, ille aquam de cisterna Bethleemiti-
ca, quæ inter hostiles habebatur cuneos, concu-
piuit; sed cum ab obsequentibus militibus fuis-
set oblata, bibere nolens, effudit. Vnde mox
scriptum est: *Libauit eam Domino.* Si igitur in 2. Reg. 23
Dei sacrificium versa est aqua contempta, quàm
pretiosius Deo munus fuisse credendum est, pe-
cunia reiecta. Ille nimirum aquam fundendo
librauit: iste nihilominus suaue Deo sacrificium
obtulit, dum non aquam, sed aurum pro eius
amore contempsit. Et quia non defuerunt, qui
regalibus Soliis præditi, commissum regimen
E administrare se posse diffiderent, si Ecclesiarum
venalitatibus publica æraria non augerent, ecce
omnipotens Deus, in cuius manu est victoria
triumphantium, sceptra regnantium, absque
huius acquisitionis inhonestæ stipendiis, fideli
famulo suo plerasque nationes exteras subdidit,
tyrannicam aduersariorum feritatem sub eius
ditione perdomuit, superborumque hostium
tumentium sibi colla substrauit. Barbaras debel-
lare per circuitum gentes, & rebelles infideliter
subiectorum dedit calcare ceruices. Vt liquidò
pateat, quia victoria de cœlo est, & non proba-
tur ex donatiuis pendere pecuniæ, sed ex su-
pernæ gratiæ descendere largitate.

Videtur itaque Imperator iste Constantino
C Cæsari aduersus Catholicæ hostes Ecclesiæ non
supparem obtinuisse victoriam. Ille nimirum
Arrianæ sectæ dogma Orthodoxæ fidei armis at-
triuit; iste Simoniacæ hæreseos pestes auaritiam
calcando deleuit. Ille fidei propugnator obsti-
tit, ne Arrius vnitatem scinderet; hic concupi-
scentiæ triumphator occurrit, ne Simon in Ec-
clesia pestilentiæ cathedram possideret. Desu-
dent alij triumphos Regum stylo Historiæ te-
xere, insignes bellorum titulos, & eorum fortia
gesta præconiis exquisitæ laudis efferre; mihi vi-
detur victoria ista, quam supra meminimus, lon-
gè nobilior, & incomparabiliter gloriosior: vbi
nimirum non humanus sanguis effunditur, non
D militum multitudo minuitur, sed omnis Eccle-
sia Catholica per Romani fines Imperij circum-
quaque diffusa de vinculis antiquæ damnatio-
nis velut ex horrendo, ac profundissimo carcere
liberatur: vt per Augustum diuinitus erepta, li-
bera Deo possit voce cantare: *Dirupisti*, inquiens, Psal. 115.
Domine, vincula mea, tibi sacrificabo Hostiam laudis.

CAPVT XXXVII.

Inuehitur Scriptor in Simoniacos.

QVeror aduersum vos, Simoniaci, qui
grauem nobis elucubrationis huius mole-
stiam intulistis. Et quidem nostra defendimus,
sed ita dumtaxat, vt vos perpetuò condemne-
mus: sic ea, quæ per vos aguntur, admittimus;
vt vos abominabiles, omniumque perditorum
E extremis dignos suppliciis arbitremur. Nimi-
rum Iudas Dominum purum hominem credens, Matth. 27.
vendidit; sed mox pretium sanguinis, digna lui-
turus, abiecit. Vos autem nihil de diuinitate
sancti Spiritus ambigentes, commercium illi
venalitatis adscribitis, & perpetrati sacrilegij
commodum possidetis, quique fueratis vltione
plectendi, scelera commissa lucramini. Quibus
ergo vos meritò comparauerim, qui diuina mu-
nera, non vobis, sed aliis haberis: & quæ illis ad
salutis proueniunt cumulum, vobis in iudicium,

Simoniacis bona ipsa nocent.

perditionemque vertuntur. Iudæis planè vos similes video, qui medullitus diuinæ legis ignari, Christi fidelibus per Orbem vbique facti sunt scr'oiatij. Apum quoque formam propemodum tenere videmini, quæ dum obdulcaudis faucibus bominum elaborata mella transmittunt: ipsæ mox peritura famis inopia contabescunt.

Denique perpendire infelices, & miseri, quàm immanissimo perditionis baratro siris immersi, quorum oon solum mala, mala sunt; sed ipsa etiam bona, à vobis facta sunt mala: quibus nimirum beoedictio in maledictionem, charisma ta in hæresim, sacramenta .o sacrilegium, honor in contumeliam, prouectio versa est in ruinam. Huc accedit, quia & de tot animabus estis reddendæ rationi obnoxij, quod nunc videmini fidelibus esse prælati. Affluire uuoc diuitijs, constipamini tumescentes obsequentium cuneis, prope est, vt videatis omnes Angelorum exercitus aduersum vos vehementer iratos, Apostolos, Martyres, omniumque Sanctorum agmina contra vos terribiliter insurgere, & in damnatioois vestræ sententiam concordi simul, ac parili iudicio conuenire. Illum quippe habetis offensum, atque iden consequenter infestum, euius offensio ueque hic remittitur, neque in futuro. Immanitate porro cruenti, ac sceleratissimi criminis vestri adulteros vincitis, homicidas exceditis, raptores, sacrilegos, incestos, parricidas, atque omnium pene reorum flagitia superatis. Adhuc parum est: nam si res digoa, vt est, existimatione perpenditur, ipsa Iudaica perfidia, omnisque protsus hæretica prauitas vestris excessibus non æquatur. Orta est vobis nox in meridie, tempestas in serenitate, fit vobis cælum ferreum, & terra ænea; quia & ad superna mole nequitiæ non assurgitis, & inter homines, quod conscientia teste commissum est, oon celatis.

Contra Simoniacos sancti omnes irascũtur.

Simoniæ grauitas.

1. qu. 1. Quicumque.

Sanè si nunc etiam, sicut Patrum restatur auctoritas, benedictio vobis in maledictionem vertitur, cum beoedici Sacerdotis ore videmini, quid vobis tunc fiet, cum ipsa vox diuina vos maledictos appellat, & reprobat; & à conspectu suo vos iudicis furor abjicit, & tortoribus tradit? Tunc profectò discetis, quanti constet transacti honoris amara coemptio, cum iam necesse erit, vt vos tartarus infinitè patens absorbeat, & gebennæ crudelis olla concludat. Tunc ossa vestra medullis pinguibus irrigata, crepitans, stridensque flamma depascet: tunc edax incendium velut eructans de clibano per ora vobis, per oculos, per aures, & nares vaporibus eructare non desinet. Sic sic dignum erit iam, vt cum illo duce vestro hæresiarcha, videlicet Simone, participium sortiamioi: & quibus non suffecerat Paradisus gratis à Christo promissus, satisfaciat infernus à diabolo pecunia comparatus. Quamquam & ipso vestri erroris auctore, & pestilentis cathedræ præside vos non incongruè damnabiliores intelligam: vt eum videlicet dignè præcedatis io pœna, quem nequiter excessistis in culpa. Ille siquidem cæleste munus dumtaxat emere voluit, sed voti compos ad effectum fulminandæ concupiscentiæ non peruenit: vos autem & voluistis & confecistis; accessistis, & irrepsistis. Structa est fabrica, prodiit & moneta. Ille deuique dum se Deum simulat, canis ostenditur; dum eleuatur, obruitur; dum scandere cælum videtur, in tartarum labitur. Consequenter & vos dum petitis alta, corruitis: dum æquales videri cæteris hominibus contenti non estis, diui-

Simoniacorum diuina maledictio & vltio.

A no simul & humaoo despecti iudicio, ad immundorum caoum similitudinem festinatis. Verum nos nugas terimus, si ossa arida ad vitam reducere corripiendo, quasi vaticinando tentemus; solummodo orandum est, vt bonore deposito, carnes, neruosque reinduant, & sic per afflatum sancti Spiritus denuo reuiuiscant. Sed iam emeoso pelago, clauom stringentes, vela submittimus: quia duce Christo littus aspicientes, portui propinquamus.

CAPVT XXXVIII.

Vbi in Rauennatem Pontificem peracti Operis summa concluditur.

B POstremo ad te, Heinrice venerabilis Pater, redeo, & à quo cœpi, iam in ipsius Opusculi calce recurro: non hic, quæso, elucubratæ dictionis phalerata discuriatur vrbanitas, non acuratæ dicacitatis acrimonia requiratur, sed rudis simplicitas, & sermo pauperculus, qui vix queat explicare quod seotit. Proposui enim serias quasdam, ac necessarias res Fratrum meorum cordibus magis vtiliter, quàm luculenter exponere, nec verborum inanium lenociniis aurium illecebris deseruire. Non enim ignoratis quia viuacitatem sententiarum sermo ex industria cultus euacuat, & dictorum vim splendore laboratus eneruat. Illi sanè grandiloquis, & C trutinatis verbis inseruiant, qui fauorabiles plausus hominum aucupari delenificæ locutionis amœna quadam venustate desudant. Nos autem, qui nudis pedibus ire præcipimur, cothurnati scribere non debemus: quibus censura taciturnitatis indicitur, luxurantis eloquentiæ laciniosa prolixitas congruere non videtur. Quapropter, charissime, hæc rustica, & rudi stylo composita tuis manibus offero, tamquam videlicet vilia poma: quia tamen rus meliora non attulit, ne despicias quæso. Planè quia, vt ita loquar, vnde genus duxi, summum conscendis honorem, te potissimum elegi, cui hoc munusculum traderem, & vt reuera proprio Pastori perexilis ouicula fructum non ventris, sed mentis afferrem.

D Noui denique, quia Ecclesia vestra ad instar Apostolici Senatus non tam numeroso, quàm veneraudo, ac mystico sanctorum Episcoporum pollet ornata collegio: quorum videlicet studio ita rectam Apostolicæ traditionis lioeam seruat, sic in puritate sincerissimæ fidei immobiliter perseuerat: vt omni hæretica prauitate remota, nouam illam, quæ sub Apostolis fuerat, hodieque repræsentet Ecclesiam, siue etiam Sedem fidei ipsam videatur geminare Nicæam. Ex his itaque, quos visum fuerit, Sanctitas vestra consciscat, & cum eis simul hoc Opus vtcumque Catholicæ fidei, sanæque doctrinæ congruat, soler- E ter indaget, prudenter examinet. Quòd si Liber hic venialiter reprehensibilis inuenitur, vestra eum prudentia corrigat, & sic etiam beatissimo Papæ, si per vos transierit, vt fama dispersit, ostendat; vt quod ex opificis inepta compositione despicitur, tanti laboris obsequio commendetur. At si, quod non credimus, sic lituræ vsquequaque videatur obnoxius, vt corrigi nequeat, antequam in publicam notitiam proferatur, edax eum flama consumat. Vt illud hic non incongruè possit aptari: Habetis Aaron, & Hur vobiscum, si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos. Non enim mihi pudoris est oblitterare quod scribo, dum non erubescam liberè confiteri.

Rauennam natale solũ, intelligit S. Doctor.

Scriptoris humilitas.

confiteri quod credo: ut qui norat elinguem, possit compensare fidelem.

Sit nomen Domini benedictum.

CAPUT XXXIX.

Superiori Opusculo superadditum.

Libellum hunc ergo rudis & imperitus sub quadam scrupulosæ ambiguitatis suspensione descripsi, atque ut in calce conspicitur, auctoritatis Apostolicæ. † Tempore autem Nicolai venerabilis Papæ, rursus hæc quæstio mota est, ac diutius ventilata, verum post plurimos certaminum fluctus, post nutantium denique quæstionum perplexa, ac sinuosa volumina, ad hunc tandem iudicialis sententiæ limitem res expedita peruenit, ut hactenus à Simoniacis gratuitò consecrati, in adeptæ dignitatis honore persisterent: necdum verò promoti, ab illis ad Ordinem prouehi de cætero licentiam non haberent. Hac scilicet consideratione seruata, ut nec pro seueritate sententiæ totus simul Ecclesiasticus ordo corrueret: nec pro remissione clementiæ Simoniaca pestis in conferendis honorum gradibus vim roboris obtineret, dispensatorio quodam iure: † utque est in præteritis ratum, de futuris sit omnino prohibitum. Nos itaque non proprias allegationes pertinaciter astruentes, sed Synodalibus Decretis humiliter obtemperantes, Apostolicæ Sedis Edictum, vel quod iam promulgatum est, sequimur: vel si quid adhuc elimatiùs atque salubrius in posterum statuendum est, obedientiam profitemur. Ut sicut à beatis Apostolis Euangelio coruscante, nascentis fidei rudimenta percepimus: ita deinceps ab Apostolicis viris traditam omnem viuendi, vel sentiendi regulam teneamus.

† Leonis IX. cuius Epistolam, manu exaratos secuti Codices, in Opusculi principio posuimus.

Porro autem Rauennas ille Episcopus, cui Libellus hic principio missus est, quia nuper promotus, atque idem mihi erat incognitus, Scripturarum habere scientiam putabatur; sed quoniam ab eo super hac quæstione ne tenuem quidem scintillam solutionis exsculpere potui, auctoritate Sedis Apostolicæ me contentum esse decreui: ut quid ei Synodali fuerit censurâ præfixum, hoc mihi procul dubio sit authenticum, hoc certè Canonicæ videatur auctoritatis vigore subnixum.

SCHOLIA.

Cæterum & ipse Pontifex delinquentes, cùm causa dictauerit, forensi Lege coerceat & Rex cum suis Episcopis super animarum statu prolata sacrorum Canonum auctoritate decernat.] Hic in loco in manuscriptis Codicibus librariorum procul dubio oscitantia mendum irrepsisse omnino credendum est. Quandoquidem cum sancti Doctoris sententia esset, cum summi Pontificis, tum Regis vel Imperatoris munus circa populorum regimen ostendere, non est putandum, ea quæ sunt Pontificis attribuere Regi voluisse; cum ambæ potestates iure diuino ab inuicem sint distinctæ, ut patet ex c. Duo sunt, & distinct. 96. cap. Si Imperator, & cap. Solitæ. de maioritate & obedien. Quamobrem ubi in textu Damiani dicitur, & Rex cum suis Episcopis, &c. necessariò legendum est;] & Pontifex cum suis Episcopis,] ut cuiuis constare potest antecedentia cum subsequentibus accuratè conferenti. Sed & textum modò allatum (ut aliquid amplius hic dicamus) corruptum fuisse ex eo potissimum apparet, quòd idem ipse Damianus postquam ea protulisset verba, de Romano Pontifice statim subjecit: Ille tamquam parens paterno semper iure præmineat; Iste velut unicus ac singularis filius in amoris illius amplexibus requiescat.

Ant. Floren. Chron. par. 3. tit. 20. cap. 7. paragr. 1.

Nisi enim certa fide haberes, cum Baptismo Dominum simul & Sacerdotium suscepisse, &c.] Quoniam certissimum est Sacerdotium Christo, ut homini conuenire, & illi omnia dona, & charismata in instanti unionis hypostaticæ collata fuisse non potest sustineri, quod Damianus hoc loco refert Christum in Baptismo Sacerdotem factum fuisse, nisi fortè intelligere voluerit, Christi Sacerdotium non quidem in Baptismo collatum, sed aliquo modo manifestari cœpisse; sicuti Theologi verba illa interpretantur: [Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines;] non quod re vera ex parte rei sapientia Christi augeretur, quam totam simul acceperat: sed quia crescente ætate, multò magis clarescebat. Sanctus quoque Thomas ait, ipsam Christi humanam naturam, cum in passione Deo offerretur, nouo modo sanctificatam fuisse, scilicet ut hostiam actualiter tunc exhibitam: acquisiuit enim actualem hostiæ sanctificationem tunc ex antiqua charitate, & gratia unionis hostiam absolutè eam sanctificante.

Luc. 2.

S. Th. 3. p. q. 22. art. 2. ad 3.

Licet igitur illi (Episcopos intelligit) *quibusdam priuilegiis pro suo quisque ministerio specialiter potiantur, quia tamen id, quod omnibus maius est commune cum reliquis Sacerdotibus habent, cum eis etiam & ipsi non immeritò Sacerdotij nomen tenent.*] In hæc verba id animaduertendum censeo, sanctum Cardinalem non inficiari Episcopatum à Presbyteratu iure diuino differre, tametsi prima fronte videatur dicere, ob aliqua priuilegia, Episcopos Presbyteris maiores esse. Tantum enim discrimen ponitur inter hos & illos, quantum inter subditos & Principes. Hinc est, quòd S. Ignatius in suis omnibus ferè epistolis, principis titulo Episcopos sæpe condecoret: unde & ad Trallianos scribit: Quid enim aliud est Episcopus, quàm is qui omni principatu & potestate superior est, & quoad Domini licet, pro viribus imitator Christi Dei factus? quid verò Sacerdotium aliud est quàm sacer cœtus consiliarij & assessoris Episcopo: Quid verò Diaconi, quàm imitatores Angelicarum virtutum, quæ purum & inculpatum ministerium illis exhibent: ut S. Stephanus B. Iacobo, Timotheus & Linus Paulo, Anacletus & Clemens Petro. Qui igitur his non obedit, atheus prorsus & impius est, & Christum contemnit, & constitutiones eius imminuit.] Et ad Philadelphienses: Principes obediant Cæsari, milites Principibus, Diaconi Presbyteris, sacrorum Præfectis Presbyteri; Diaconi & reliquus Clerus unà cum populo uniuerso, militibus, & Cæsare, ipsi Episcopo pareant; Episcopus Christo, ut Christus Patri obediuit. Et hac ratione per omnia conseruabitur unitas.] Hoc ipsum confirmat S. Hieronymus, prout habes dist. 35. c. Ecclesiæ principes. Est item expressa sententia Dionysij Areopag. de Eccles. Hierarch. c. 5. quibus etiam suffragantur omnes Scholastici in 4. sent. dist. 24. & præsertim S. Thom. 2. 2. q. 184. art. 6. his adde & Canonistas, ut inter alios, Cardinalis Turrecremata recenset lib. 1. summ. Eccl. cap. 69. quare Aeriani hæretici habiti sunt apud Epiphanium hæres. 75. & Augustinum hæres. 53. quia negabant Episcopos Presbyteris esse superiores.

NAm & ipsi sancti Apostoli non reperiuntur alij fuisse à Domino consecrati, nisi in perceptione Baptismi: qui tamen non aquę Baptismatis manifestè leguntur immersi, sed iniunctam potius executi sunt obedientiam baptizandi.] Pro declaratione totius huius periodi vsque ad illius capitis finem, vt confusio euitetur, tria, quæ certissima sunt, de Apostolis dicimus; Primum Apostolos fuisse baptizatos iuxta formam, ac modum, quo ipsi post-
Aug. epist. 108. modum cæteros baptizare iussi sunt, vt S. Aug. (post Tertullianum lib. de Baptismate) pluribus ostendit. Est autem vetus traditio accepta ex Euodio Episcopo Antiocheno, Apostolorum successore, apud Nicephorum lib. 2. hist. c. 3. Christum manibus suis Petrum tantummodo baptizasse: Petrum porrò Andræam & filios Zebedæi: hos verò reliquos Apostolos: Septuaginta autem illos Petrum & Ioannem baptizasse. Hoc ipsum colligitur ex c. Quando de consec. d. 4. & ibi Gl. quibus adduntur Cardinalis de Turrecremata, & inter alios etiam multos, Augustinus Triumphus de potest. Eccl. quæst. 84. art. 4. Secundò certum est, Apostolos fuisse consecratos Sacerdotes à Christo in vltima cœna, cùm instituens sacram Eucharistiam illis præcepit, vt
Luc. 22. eam offerrent in sacrificium per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem.] vt expressè docet Conc. Trid. sess. 22 cap. 1. Tertiò dico, Apostolos fuisse post Resurrectionem à Christo creatos Episcopos, cùm illis in vnum congregatis apparuisset, vt Ioannes habet verbis istis: Sic-
Ioan. vlt. ut misit me Pater, & ego mitto vos.] Quem locum ita explicant Chrysostomus, Cyrillus Alexandrinus, & Theophylactus, atque recentiores multi, tametsi alij opinentur, à Christo solùm Petrum Episc. ante Ascensionem creatum, post autem sancti Spiritus missionem. Petrum consecrasse Episcopum tantummodo Ioannem, hosque ambo Iacobum Zebedæi: ac deinceps decretum fuisse, ne ordinetur Episcopus nisi à tribus similiter Episcopis, vt dicitur in cap. Porro. dist. 66. ac fusè demonstrant Cardinalis à Turrecremata, in c. In nouo. dist. 25. art. 3. & summ. Eccl. lib. 2 c. 34. Cardinalis Iacobatius de Concil. lib. 10. art. 7. atque alij.

LIberius perfidiæ deceptus errore, Arrianæ hæresi subcripsisse dignoscitur.] quod ait hic Damianus Liberium Papam hæreticum fuisse, declaratione indiget, tametsi ille excusari possit, cum alij Patres grauissimi idem censuerint, Athanasius Apolog. 2. & epist. ad Solitarios, Hilarius contra Constantium, Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiast. in Fortunatiano, Notkerus antiquus S. Galli cœnobita in suo Martyrol. ad 18. Kal. Sept. Et re vera ipse Liberius in causa fuit, vt de hæresi diffamaretur: quoniam in subscriptione formulæ fidei, quæ probè intellecta Catholica erat, quia tamen reticuit vocem consubstantialitatis, qua vtitur Conc. Nicænum primum, in Arrianam perfidiam incidisse vulgò existimatus est. quem tamen nulla prorsus Arrianismi, nec vllius hæresis nota contaminatum, vel ex iis potissimum apparet, quę pro Catholica fide contra Constantium Imp. sic inuictè disseruit, egitque cum eo tam ante suum exilium, vt habet apud Rufinum hist. Eccl. lib. 1. c. 21. Socratem lib. 2. c. 29. in fine, & lib. 4. c. 31. Sozomenum lib. 4. c. 10. & 54. Theodoretum lib. 2. c. 15. 16 & 17. quàm post exilium, dum scripsit ad Episc. Macedonas, apud Socratem lib. 4. c. 11. & 12 Sed & has in Liberium iniurias Arrianorum calumniis commentas fuisse, disertè scribit Sozomenus lib. 4. c. 54. Quod autem Damianus etiam, inquit, eumdem Liberium excitasse persecutiones in Clero, dextrè intelligendum est. Is. n. decreto Constantij Imp. cum ab exilio in Vrbem reuocaretur, ac Clerus illum recipere nollet, eo quod in Oriente moratus damnationi Athanasij subscripsisset, Magistratus aduersum eumdem Romanæ Ecclesiæ Clerum persecutionem excitarunt. Qua de re Liberij culpæ adscriptum est, quod eiusdem causa factum esse videretur. Cæterum Liberius quantæ laudis, ac sanctitatis etiam post obitum æstimatus sit à præstantissimis quibusque viris docent in primis Ambr. l. 3. Comment. de Virgg Basilius Epist. 74. Epiph. hæres. 75. Beda verò in Martyrologio ad vi j. Kal. Oct. & Vvandelbertus ad ix. Kal. eiusdem mensis, Liberij memoriam cum aliis Sanctis anniuersario die Natali publicè recolendam contestantur. Alia prætes hæc pro Liberio fusè, ac disertè conscripta præsertim habes apud Illustrissimos Cardinales, Baronium in Annalibus, & Bellarminum in Controuersiis.

ENimuero quis Heli Sacerdotem nesciat reprobum, & tam pro lenitate sua, quàm pro liberorum effrænata licentia diuinæ animaduersionis sententia condemnatum:] Hanc de Heli sententiam nostro Cardinali placuisse non mirum est, quandoquidem & illam amplexati sunt Tertullianus lib. de Pudicit. Hieronym. lib. 1. aduersus Iouinian. Ioan. Chrysost. lib. 2. aduersus vituperat. vit. monast. Isidorus Pelusiota Epist. 370. ad Cyrillum. Innocentius III. in cap. Licet Heli, de Simonia. Contraria tamen sententia probabilis etiam est. Hanc tuetur Alphonsus Abulensis in lib. 1. Regum, cap. 4. Et tenuisse hoc ipsum Patres ferè, quoniam ex eorum verbis nihil amplius colligitur, quàm quod Heli ob non increpata filiorum flagitia, eo mortis genere periit.

ANimaduertimus à Paulianistis, aliisque hæreticis Spiritum sanctum non habentibus, baptizatos baptizari regulariter.] Quod asserit hoc in loco sanctus Doctor, baptizatos à Paulianistis, & Cataphrygibus (quorum mentio fit in c. Si quis. 1. q. 1.) si ad Ecclesiam rediissent, ex Concilij Nicæni Decreto verum est, quoniam neque Christum credebant esse hominem, neque Spiritum sanctum confitebantur: ac proinde cum eorum Baptismus in nomine sanctæ Trinitatis non conferretur, meritò ad Ecclesiam Catholicam redeuntes baptizandi erant. Non tamen generaliter censendum est baptizatos ab hæreticis rebaptizandos esse, vt Donatistarum hæresis, contra quam S. Augustinus strenuè decertauit, impiè affirmabat. Porro quàm vera doctrina sit ab hæreticis etiam baptizatos in forma Ecclesiæ, non esse rebaptizandos, euidenter demonstrant Scholastici in 4. sent. dist. 3. quæst. vnic. & S. Thom. 3. part. quæst. 66. art. 9. atque etiam in cap. de Arrianis: cap. Ab antiqua, De consecr. dist. 4. quam sententiam Cardinalem nostrum amplexatum quoque fuisse, ex eius verbis certissimum redditur.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM SEPTIMVM.

Liber Gomorrhianus, Ad Leonem IX. Rom. Pont.

ARGVMENTVM.

Nefandum, & detestabile crimen, in quod Deo dicati sui temporis prolabebantur, deplorat: eosque vtpote indignos à sacris Ordinibus remouendos esse contendit: Leonemque Pontificem Romanum implorat, vt tam fœdè peccantes sua auctoritate coerceat.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto in Christo filio Petro Eremitæ, æternæ beatitudinis gaudium.

Leonis IX. Epist. qua hic sancti Viri libellus confirmatur.

A AD splendidum nitentis pudicitiæ thorum, fili charissime, pio certamine intentionem tuæ mentis peruenisse Libellus, quem contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem, honesto quidem stylo, sed honestiori ratione edidisti, manifestis documentis commendat. Subegisti siquidem carnis barbariem, qui sic erexisti brachium spiritus aduersus libidinis obscœnitatem. Execrabile quidem vitium, longéque segregans ab auctore virtutum, qui cùm sit mundus, nihil admittit immundum: nec de sorte eius esse poterit, qui sordidis illecebris subjacebit, Clerici verò, de quorum vita spurcissima flebiliter, pariterque rationabiliter tua prudentia disputauit, verè, & omnino verè ad funiculum B hæreditatis eius non pertinent, de quo ipsi voluptuosis se oblectationibus summouent. Qui si pudicè conuersarentur, non solùm templum Dei sanctum, sed ipsum etiam Sanctuarium dicerentur: in quo niueo candore conspicuus ille Dei Agnus immolatur, per quem fœda totius Orbis lues lauatur. Tales nimirum Clerici etsi non verborum, tamen operum testimonio profitentur, quia non existunt, quod censentur. Quo enim modo Clericus possit esse, vel nominari, qui proprio arbitrio non meruit se inquinare? De qualibus, quia sancto furore permotus, quæ tibi videbantur, scripseras; oportet, sicut desideras, Aposto- C licam nostram interponamus auctoritatem, quatenus scrupulosam legentibus auferamus dubietatem: & constet omnibus certum nostro iudicio placuisse quæcumque continet ipse Libellus diabolico igni velut aqua oppositus. Igitur ne cœnosæ libidinis impunita licentia peruagetur, necesse est Apostolicæ seueritatis congrua reprehensione refellatur, & tamen aliquod temperamentum in austeritate ponatur.

Ecce omnes illi, qui quauis quatuor generum, quæ dicta sunt, fœditate polluuntur, prospecta æquitatis censura, ab omnibus immaculatæ Ecclesiæ gradibus, tam sacrorum Canonum, quàm nostro iudicio depelluntur. Sed nos humaniùs agentes, eos, qui vel propriis manibus, vel inuicem inter se egerunt semen, vel etiam qui inter femora profuderunt, & non longo vsu, nec cum pluribus, si voluptatem refrænauerint, & digna pœnitudine probrosa commissa luerint, admitti ad eosdem gradus, in quibus in scelere manentes, non permanentes fuerant, diuinæ miserationi confisi, volumus, atque etiam iubemus; ablata aliis spe recuperationis sui Ordinis, qui vel per longa tempora secum, siue cum aliis vel cum pluribus, breui licet tempore, quolibet duorum fœditatis genere, quæ descripseras maculati: vel, quod est horrendum dictu, & auditu, in terga prolapsi sunt. Contra quod nostrum Apostolicæ sanctionis decretum, si quis ausus fuerit vel iudicare vel latrare, Ordinis sui se nouerit periculo agere. Qui enim non pungit vitium, sed palpat, cum eo qui vitio moritur, ipse quoque mortis reus meritò iudicatur. Sed, ô fili charissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo tuæ conuersationis instruis, quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere, quàm voce. Quapropter auctore Deo palmam obtinebis victoriæ, & cum Deo, & Virginis Filio, lætaberis in cœlesti mansione tot mercedibus cumulatus, quot erepti per te à diaboli laqueis fueris constipatus, & quodammodo coronatus.

Beatissimo Papæ Leoni, Petrus vltimus monachorum seruus, debitæ venerationis obsequium.

QVoniam Apostolica Sedes omnium Ecclesiarum mater esse ex ipso Veritatis ore cognoscitur, dignum est, vt si quid vspiam dubitationis emerserit, quod ad animarum videatur pertinere negotium, ad ipsam, velut ad magistram, & quodammodo fontem cœlestis sapientiæ recurratur; quatenus ex illo vno capite Ecclesiasticæ disciplinæ lumen prodeat, quo discussis ambigui-

tatum tenebris, totum corpus Ecclesiæ perspicuo veritatis nitore clarescat. Quoddam autem nefandum, & ignominiosum valde vitium in nostris partibus inoleuit, cui nisi districtæ animaduersionis manus quantocyus obuiet, certum est, quòd diuini furoris gladius in multorum perniciem immaniter grassaturus impendet. Heu! pudet dicere, pudet tam turpe flagitium sacris auribus intimare; sed si medicus horret virus plagarum, quis curabit adhibere cauterium? Si is, qui curaturus est, nauseat, quis ad incolumitatis statum pectora ægrota reducat? Vitium igitur contra naturam velut cancer ita serpit, vt sacrorum hominum Ordinem attingat; & interdum vt cruenta bestia intet ouile Christi cum tantæ libertatis sæuit audacia, vt quampluribus multò salubrius fuerit in mundanæ militiæ iugo deprimi, quàm sub Religionis obtentu tam liberè ferreo iuri diabolicæ tyrannidis mancipari, præsertim cum aliorum scandalo; cùm Veritas dicat: *Qui scandalizauerit vnum ex his pusillis, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* (Matth. 18.) Et nisi quantocyus Sedis Apostolicæ vigor occurrat, non est dubium, quin effrænata nequitia cum restringi voluerit, à cursus sui impetu desistere nequeat.

CAPVT I.

De diuersitate peccantium contra naturam.

VT autem res vobis tota per ordinem pateat, ex huius nequitiæ scelere quatuor diuersitates fiunt. Alij siquidem secum, alij aliorum manibus, alij inter femora, alij denique consummato actu contra naturam delinquunt: & in his ita per gradus ascenditur, vt quæque posteriora præcedentibus grauiora iudicentur. Maior siquidem pœnitentia illis imponitur, qui cum aliis cadunt, quàm iis, qui per semetipsos sordescunt: & districtiùs iudicantur, qui actum consummant, quàm ij, qui inter femora coinquinantur. Hos itaque corruendi gradus artifex diaboli machinatio reperit, vt quo altius per eos ascenditur, eo procliuius infelix anima ad gehennalis barathri profunda mergatur.

CAPVT II.

Quòd inordinata Rectorum pietas lapsos ab Ordine non compescat.

HVius sanè perditionis obnoxij sæpe largiente diuina clementia resipiscunt, atque ad satisfactionem veniunt, & pœnitentiæ quidem pondus quamlibet graue deuotè suscipiunt, Ecclesiasticum verò ordinem perdere vehementer perhorrescunt. Quidam namque Rectores Ecclesiarum circa hoc vitium humaniores forsitan quàm expediat, absolutè decernunt propter tres illos gradus, qui superius enumerati sunt, neminem à suo Ordine debere deponi; hos autem solummodo non abnuunt degradari, quos vltimo actu cecidisse constiterit. Vnde fit, vt qui cum octo, vel etiam decem aliis æquè sordidis in hanc nequitiam lapsus esse cognoscitur, nihilominus in suo Ordine permanere videatur. Quæ proculdubio impia pietas non vulnus amputat, sed vt augeatur, fomitem subministrat: non perpetrati illiciti actus prohibet amaritudinem, sed perpetrandi potiùs tribuit libertatem. Carnalis quippe cuiuslibet ordinis homo magis formidat, & expauescit in conspectu hominum despici, quàm in superni Iudicis examine condemnari: ac per hoc mauult quamlibet districtæ, quamlibet animosæ pœnitentiæ sustinere laborem, quàm sui gradus periculo subjacere: & dum per indiscretam discretionem non timet statum sui honoris amittere, incitatur & inexperta præsumere, & in his quæ inuitè præsumpsit, diutius permanere: atque, vt ita dixerim, dum illic non feritur, vbi acrius dolet, in eo, in quo semel corruit, cœnosæ obscœnitatis volutabro molliter iacet.

CAPVT. III.

Quòd vsibus immunditiæ dediti, nec Ordinem proueh, nec persistere debeant iam promoti.

SEd, vt nobis videtur, valde præposterum est, vt consuetudinaliter hac purulenta contagione fœdari, vel ad Ordinem prouehi, vel in gradu persistere audeant iam promoti. Quia & rationi contrarium, & Canonicis Patrum Sanctionibus probatur aduersum. (Grauitas vitii contra naturam.) Hoc autem non ad hoc assero, vt in Maiestatis vestræ præsentia definitiuæ sententiæ calculum proferam, sed vt propriæ opinionis arbitrium pandam. Hoc nempe flagitium inter cætera crimina non immeritò deterrimum creditur: quandoquidem illud omnipotens Deus semper vno modo exosum habuisse legitur & cum reliquis vitiis necdum per legale præceptum fræna posuerat, jam hoc districtæ vltionis animaduersione damnabat. Nam, vt taceamus, quod Sodomam & Gomorrham, duas videlicet egregias ciuitates, omnesque finitimas regiones, misso cœlitus sulphure & igne subuertit (Gen. 19.); Onan Iudæ filium propter hoc nefarium scelus immatura morte percussit, teste Scriptura, quæ dicit: *Sciens Onan non sibi nasci filios, introiens ad vxorem fratris sui: semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur: & idcirco percussit eum Dominus, eo quod rem detestabilem faceret.* (Gen. 38.) In lege quoque dicitur: *Qui dormierit cum masculo coitu fœmineo, vterque operati sunt nefas, morte moriantur, sanguis eorum sit super eos.* (Leuit. 20.)

Quòd autem ad Ecclesiasticum Ordinem promoueri non debeat, qui in illud crimen lapsus est, quod vetus lex præcipit morte damnari, testatur beatus Papa Gregorius, qui in suis Epistolis Passiuo Episcopo scribit, dicens: *Bene nouit Fraternitas vestra, quàm longo tempore Aprutium Pastorali sollicitudine sit destitutum: vbi diu quæsiuimus, qui ordinari debuisset, & nequaquam potuimus inuenire; sed quia Importunus mihi suis in moribus, in psalmodiæ studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam agere dicitur; hunc volumus vt Fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admoneat, quatenus in bonis studiis crescat: & si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctata sunt, obuiant; tunc ordinandus est, vt vel Monachus, vel à vobis Subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placuerit, ipse ad Pastoralem curam debeat promoueri.* (Greg. lib. 10. Epist. 13.) Ecce hic apertè colligitur: quia quisquis vir cum viro labitur, quod nimirum scelus, vt supra docuimus, per vetustæ legis sententiam morte mulctatur, etiamsi honestis moribus polleat, si psalmodiæ studio ferueat, si in amore orationis enitescat, & omnino religiosam vitam sub approbatæ famæ testimonio ducat: reatus quidem indulgentiam plenè potest accipere, ad Ecclesiasticum verò Ordinem nequaquam permittitur aspirare. Nam cùm de illo venerabili viro, videlicet Importuno, qui primùm tanto

fetuore laudis attollitur, tot religiosæ, & honestæ vitæ infulis redimitur, tot virtutum præconiis decoratur; tamen postmodum dicitur: *Si nulla ei crimina, quæ per sacræ legis regulam morte mulctata sunt, obiiciant, tunc ordinandus est.* Patet profectò, quia quem dignum morte crimen abiecerat, quælibet religiosa vita subsequens ad suscipiendum Ecclesiastici gradus Ordinem non reformat. Nec valet ad obtinendum honoris culmen assurgere, qui in mortalis culpæ barathrum non ambigitur cecidisse. Luce ergo clarius constat, quia quicumque dicto modo lapsus esse conuincitur, quod sine dubio mortale crimen est, omnino contra sacræ legis normam, omnino contra diuinæ auctoritatis regulam ad Ecclesiasticum Ordinem promouetur.

CAPVT IV.

Si Ecclesiastica necessitas poscat, vtrum talibus hoc officium peragere liceat.

SEd fortasse dicitur, necessitas imminet, persona, quæ sacrum in Ecclesia Officium peragat, deest; & congruè sententia, quæ prius diuina iustitia dictante depromitur, oblata rerum necessitate mollitur. Ad hæc ego compendiosè respondeo: Numquid & necessitas non incubuerat, cùm Pontificalis Sedes Pastore vacabat? An pro vtilitate vnius hominis censura debebitur, quæ in destitutione vnius populi inconcussa seruatur; Et quæ non soluitur ad profectum innumeræ multitudinis, violabitur ob personæ commodum singularis? Sed iam ipse quoque Prædicator egregius accedat ad medium, & quid de hoc vitio sentiat expressiùs innotescat. Ait enim in Epistola ad

Ephes. 5. Ephesios: *Hoc autem scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, non habet hæreditatem in Regno Christi & Dei.* Si ergo immundus in Cœlo nec qualemcumque habet hæreditatem, qua præsumptione, quo temerario fastu in Ecclesia, quæ nihilominus est Regnum Dei, obtineat insuper dignitatem? Numquid qui diuinam legem in facinus cadendo postposuit, ascendendo etiam ad Ecclesiasticæ dignitatis Officium contemnere non timebit? Et nihil sibi reseruat, quia Deum contemnere in omnibus non formidat.

Sed illis profectò hæc lex specialiter est indicta, à quibus extitit violata, teste Paulo, qui ad Ti-

1. Tim. 1. motheum scribens, ait: *Iusto lex non est posita, sed iniustis, impiis, & peccatoribus, sceleratis, & contaminatis, patricidis, & matricidis, homicidis, fornicariis, & masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur.* Dum igitur masculorum concubitoribus, vt ostensum est, lex illa sit posita, vt sacros Ordines temerare non audeant, à quibus, rogo, lex ista seruabitur, si ab his præcipuè, quibus indicta est, contemnatur? Et si fortasse persona vtilis dicitur, iustum est, vt quo prudentius ingeniorum studiis viget, eo cautius autheuticæ sanctionis mandata conseruet. Vnusquisque enim quo melius

Sapientum peccata grauiora, & perniciosiora. sapit, eo deterius delinquit. Quia ineuitabiliter merebitur supplicium, qui prudenter, si voluisset, potuit euitare peccatum. Nam vt beatus ait Iacobus:

Iacob. 4. *Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.* Et Veritas dicit: *Cui plus committitur, plus ab eo exquiratur.* Nam si in erudito quolibet viro Ecclesiasticæ disciplinæ Ordo confunditur, mirum si ab ignorante seruatur. Si enim peritus quisque inordinatè ad Ordinem ducitur, videtur quodammodo se sequentibus, &, vt ita dicam, simplicioribus erroris semitam sternere, quam ipse aggressus est, tumido superbiæ pede calcare: & non solùm iudicandus est, quia peccauit; sed etiam quia propriæ præsumptionis exemplo ad æmulationem peccandi & alios inuitauit.

CAPVT V.

Quòd in reprobum sensum lapsi sunt, qui post hoc vitium habere sacrum Ordinem concupiscunt.

QVis enim surda aure prætereat, immo quis non medullitus contremiscat, quod de talibus Apostolus, velut tuba vehemens, intonat, dicens: *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in* Rom. 1.
immunditiam, vt contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis. Et paulò post: *Propterea tradidit illos* Ibid.
Deus in passionem ignominiæ. Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vsum in eum vsum, qui est contra naturam; similiter autem & masculi, relicto naturali vsu fœminæ, exarserunt in desideriis suis in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes: & mercedem, quam oportuit, erroris sui, in semetipsos recipientes: & sicut non probauerunt habere Deum in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant quæ non conueniunt. Quid est enim quod post tam grauem lapsum tantopere sublimitatem Ecclesiastici Ordinis ambiunt? Quid opinandum est, quid credendum est, nisi quòd eos Deus in reprobum sensum tradidit? Nec ea, quæ illis necessaria sunt, peccatis exigentibus, videre per-
mittit. Quia enim illis occidit Sol, ille scilicet, Psal. 67.
qui ascendit super occasum, amissis interioribus oculis, nec considerare præualent quòd grauia sint mala, quæ per immunditiam perpetrantur: neque quàm deterius adhuc sit, quod contra voluntatem Dei inordinatè habere concupiscunt: & hoc ex diuinæ iustitiæ regula consueto more procedit: vt hi qui se hac perditissima sorde commaculant, digna perculsi animaduersione iudicij, tenebras cæcitatis incurrant. Sicut de antiquis illis huius fœditatis auctoribus legitur: *Cùm iusto Loth vim vehementissimè facerent,* Gen. 19.
iamque propè essent vt effringerent fores; Et ecce, inquit Scriptura, *miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium, & eos, qui foris erant, percusserunt cæcitate à minimo vsque ad maximum, ita vt ostium inuenire non possent.* Constat autem, quia per illos duos Angelos, qui ad B. Loth venisse leguntur, persona Patris, & Filij non incongruè designatur. Quod per hoc euidenter ostenditur, quòd ad eos ipse Loth loquens, di-
cit: *Quæso, Domine mi, quia inuenit seruus tuus* Ibid.
gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, vt saluares animam meam. Qui enim sic duobus quasi vni singulariter loquitur, certum est quia in duabus personis vnam substantiam veneratur.

Vitium hoc tenebras interiores inducit.

Sodomitæ ergo ad Angelos conantur violenter irrumpere, cum immundi homines ad Deum tentant per sacri Ordinis officia propinquare. Sed hi profectò cæcitate percutiuntur, quia iusto Dei iudicio in tenebras interiores cadunt: ita vt nec ostium inuenire præualeant, quia à Deo peccando diuisi, vnde ad eum reuertantur, ignorant. Qui enim non per humilitatis, sed per arrogantiæ, & tumoris anfractus ad Deum accedere gestiunt, patet profectò, quia vnde ingressionis aditus pateat non agnoscunt: vel etiam quia ostium Christus est, sicut ipse

Ioan. 10. dicit: *Ego sum ostium.* Qui Christum peccatis exi-
gentibus amittunt, quasi intrare cœlestium ciuis
habitaculum non possint, ostium non inueniunt.

In reprobum ergo sensum traditi sunt, quia dum
reatus sui pondus in propriæ mentis statera non
trutinant, grauissimam plumbi massam, pœnarum
inanium leuitatem putant. Quod ergo illic dici-
Gen. 19. tur: *Percusserunt eos, qui foris erant, cæcitate*; hoc
Apostolus manifestè declarat, cùm dicit: *Tradidit
eos Deus in reprobum sensum*; & quod illic subiun-
gitur: *Vt ostium inuenire non possent*; hoc etiam pa-
tenter exponit, cùm ait: *Vt faciant, quæ non con-
ueniunt.* Ac si diceret: vt intrare tentent, vnde non
debent. Qui enim indignus Ordine, ad sacri alta-
ris officium conatur irrumpere, quid aliud quàm B
relicto ianuæ limine, per immeabilem parietis obi-
cem nititur introire? Et quia liber pedibus non
patet ingressus, hi tales dum sibi spondent ad Sa-
crarium posse pertingere, sua præsumptione fru-
strati coguntur potius in exteriori vestibulo rema-
nere. Et frontem quidem possunt in sacræ Scriptu-
ræ saxa percutere, sed per diuinæ auctoritatis adi-
tum nequaquam permittuntur intrare. atque dum
ingredi, quò non sinuntur, attentant, nihil aliud
faciunt, quàm obtectum parietem inaniter pal-
pant. Quibus non immeritò congruit, quod per
Prophetam dicitur: *Sicut in nocte, ita palpabunt in
Iob. 5. meridie.* Et qui recti aditus limen transcendere ne-
queunt, pererrando circuitum insania rotante vol- C
uuntur. De quibus per Psalmistam dicitur: *Deus
Psal. 82. meus, pone illos vt rotam.* Et item: *In circuitu impij
Psal. 11. ambulant.* De quibus etiam Paulus, cùm superius
memorata loqueretur, paulò post subdit, dicens:
Rom. 1. *Qui talia agunt, digni sunt morte, non solùm qui illa
faciunt, sed qui consentiunt facientibus.*

Planè qui ad iam terribile Apostolicæ inuectio-
nis tonitru non expergiscitur, hic perfectò non
dormiens, sed mortuus congrue iudicatur. Et cum
Apostolus non de Iudæis vtcumque fidelibus, sed
de Gentilibus, & Deum ignorantibus tanto stu-
dio sententiam districtæ animaduersionis exagge-
ret, quid, rogo, dixisset, si tale hoc vulnus in ipso
corpore sanctæ Ecclesiæ fœtere conspiceret? Præ-
sertim quis dolor, qui compassionis ardor pium D
istud pectus accenderet, si hanc peremptoriam pe-
stem grassari & in sacro Ordine didicisset? Au-
diant desides Clericorum, Sacerdotumque Recto-
res: audiant, & licet de suo securi sint, alieni reatus
se esse participes pertimescant. Illi nimirum, qui ad
corrigenda subditorum peccata conniuent, & in-
considerato silentio subditis peccandi licentiam
præbent. Audiant, inquam, & prudenter intelli-
gant, quia omnes vniformiter digni sunt morte:
videlicet non solum qui illa faciunt, sed & qui
consentiunt facientibus.

CAPVT VI.

De spiritualibus Patribus, qui cum filijs suis coinquinantur.

SEd, ô scelus inauditum! ô facinus toto lacry-
marum fonte lugendum! Si hi morte plecten-
di sunt, qui facientibus ista consentiunt, quod di-
gnum illis poterit excogitari supplicium, qui cum
suis spiritualibus filiis hæc mala extrema damna-
tione punienda committunt? Quis iam in gregi-
bus reperiri valeat fructus, cum pastor in ventrem
diaboli tam profunda sit præcipitatione demer-
sus? Quis iam sub eius imperio maneat, quem
tam hostiliter à Deo extraneum non ignorat? Qui
A de pœnitente facit pellicem, & quem spiritualiter
Deo genuerat filium, ferreo diabolicæ tyranni-
dis imperio per suæ carnis immunditiam subiun-
gat seruum? Si mulierem quis violat, quam de sa-
cro fonte leuauit, numquid non absque vllo cun-
ctationis obstaculo communione priuandus esse
decernitur, & sacrorum censura Canonum per pu-
blicam pœnitentiam transire iubetur? Scriptum Cõs. Schol.
namque est: Quia maior est generatio spiritualis,
quàm carnalis.

Sequitur ergo, vt eadem sententia dignè feria-
tur & qui carnalem filiam perdidit, & qui spiri-
tualem sacrilega commistione corrupit: nisi for-
tè in hoc vtriusque criminis qualitas discernatur,
B quòd vterque iste licet incestuosè, naturaliter
tamen, quia cum muliere peccauit; ille autem
sacrilegium commisit in filium, incestus crimen
incurrit in masculum, naturæ iura dissoluit. Et,
vt mihi videtur, tolerabilius est cum pecude,
quàm cum viro in luxuriæ flagitium labi. Quan-
to videlicet leuius iudicatur, quemlibet solum
perire, quàm secum quoque alium ad interitus
perniciem trahere. Miserabilis quippe conditio
est, vbi sic vnius ruina pendet ex altero; vt dum
vnus extinguitur, alter in mortem necessariò sub-
sequatur.

CAPVT VII.

C *De illis, qui eisdem, cum quibus lapsi sunt, sua crimina confitentur.*

VT autem diabolicæ machinationis argu-
menta non lateant, sed quæ in officina ve-
teris malitiæ secreto fabricantur, in lucem me
palificante procedant; illud absconsum iri non
patior, quòd quidam huius veneno criminis sa-
tiari, dum quasi ad cor redeunt, ne reatus ad
aliorum notitiam prodeat, inter se inuicem con-
fitentur: & dum hominum faciem erubescunt,
qui reatus auctores existunt, ipsi iudices fiunt:
& indiscretam indulgentiam, quam sibi quisque
affectat impendi, gaudeat alteri vicaria permu- Cõs. Schol.
D tatione largiri. Vnde fit, vt & magnorum crimi-
num pœnitentes sint, & tamen nec ora ieiunio
palleant, nec corpora macie contabescant: & dum
nullo modo venter ab immoderata alimentorum
perceptione restringitur, in ardorem consuetæ li-
bidinis animus turpiter inflammatur. quo fit, vt
qui commissa necdum fleuerat, adhuc deterius
lugenda committat.

Sed legis præceptum est, vt cùm quis lepra
perfunditur, Sacerdotibus ostendatur: tunc au-
tem non Sacerdotibus, sed leproso potiùs osten-
ditur, cùm immundus immundo peractam com-
munem nequitiam confitetur. Sed cum confessio
vtique manifestatio sit, quid, obsecro, manifestat,
E qui audienti cognitum narrat: aut quo pacto con-
fessio illa dicenda est, vbi nihil à confitente mani-
festatur, nisi quod iampridem ab audiente cogno-
scitur? Et qui sociali vinculo peractæ iniquitatis
astringitur, qua lege, quo iure alterum poterit li-
gare vel soluere? Frustra enim quis alium soluere
nititur, qui & ipse vinculis irretitur. Et qui cæco
vult fieri dux itineris, necesse est vt ipse videat,
ne sequenti se auctor præcipitationis fiat, sicut
voce Veritatis dicitur, vbi ait: *Si cæcus cæcum* Matth. 15.
duxerit, ambo in foueam cadunt, & iterum: *Vides* Matth. 7.
festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in Luc. 6.
*oculo tuo est, non consideras: Hypocrita, eiice primùm
trabem de oculo tuo, & tunc perspicies, vt educas fe-*

festucam de oculo fratris tui. His Euangelicis testimoniis apertissimè declaratur, quia qui eiusdem reatus tenebris premitur, frustra alium ad lumen pœnitentiæ reuocare conatur: & dum supra vires suas alium errando perire non metuit, cum eo simul, qui sequitur, præsentis ruinæ foueam non euadit.

CAPVT VIII.

Quòd sicut sacrilegus virginis violator, ita quoque filij spiritualis prostitutor iure sit deponendus.

Sed iam te ore ad os, quisquis es, carnalis homo, conuenio. Numquidnam ideo spiritualibus viris confiteri commissa detrectas; quia & ab Ecclesiastico gradu cessare formidas? Sed quanto salubrius erat in conspectu hominum temporalem perpeti verecundiam, quàm ante tribunal superni Iudicis æternam subire vindictam? Dicis forsitan mihi: si solummodo inter femora vir cum viro ceciderit, pœnitentiam quidem aget, sed piæ humanitatis intuitu irreuocabiliter à suo gradu dejici non debet. Quæro abs te: si quis sacrilegè cum virgine periclitatus fuerit, numquid in suo gradu tuo iudicio permanebit? Sed non est ambiguum, quin huiusmodi censeas deponendum; consequens igitur est, vt quod de sacra virgine rationabiliter asseris, de filio spirituali etiam ineuitabiliter fatearis: ac per hoc, quod de spiritualibus Patribus videris asserere, idipsum te, necesse est, de Clericis definire. Hac tamen, vt dictum est, diuersitate seruata, quia hoc tanto perpenditur esse deterius, quanto per identitatem sexuum naturæ probatur aduersum: & tum in iudicandis excessibus iure ad delinquentis semper recurratur arbitrium, qui masculina femora polluit, si natura permitteret, quidquid in mulieribus agitur, totum in masculo per effrænatæ libidinis insaniam perpetraret, fecit quod potuit: ad hæc vsque perueniens, quæ natura negauit: & illic inuitus metam criminis fixit, vbi naturæ necessitas in transmeabilem facultatis terminum collocauit. Quia ergo eadem lex est vtriusque sexus viris sacris, & Clericis, concludamus necesse est, vt sicut virginis sacrilegus violator iure deponitur, ita etiam filij spiritualis prostitutor modis omnibus à suo nihilominus arceatur officio.

CAPVT IX.

Quòd eiusdem criminis reus sit, & qui cum carnali, vel Baptismatis filia labitur.

Et vt ad sacros, id est, execrabiles Confessores adhuc se disputationis sermo retorqueat, si quilibet Canonicus Presbyter cum muliere cecidit, cui pœnitentiæ iudicium vel semel indixit, à nemine prorsus ambigitur, quin Synodalis censura iudicij degradetur: si autem Religiosus cum Religioso labitur, cui videlicet vel in danda pœnitentia iudex extitit, vel in accipiendo iudicatus fuit, numquid non dictante iustitia sui Ordinis honore carebit? Ita namque vulgata consuetudine dicitur filius pœnitentiæ, sicut filius Baptismi.
1. Cor. 1. 1. Cor. 4. Vnde & de B. Marco Euangelista legitur: *Quia Petri est in Baptismate filius*; Et egregius Prædicator dicit: *Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare*; ipse item dicit: *Quæ est enim gloria mea ante Dominum? nonne vos? in Christo enim Iesu per Euangelium ego vos genui.* Rursumque ad Galatas ait: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Galat. 4.
Si ergo ille genuit, ille parturiit, qui non est missus baptizare, sed euangelizare, ac per hoc pœnitentiam prouocare, congruè dicitur & ille filius, qui accipit; & ille pater, qui pœnitentiam imponit. Iam ergo si superius dicta subtiliter attenduntur, luce clarius constat, quia eiusdem criminis reus est, & qui cum carnali, vel Baptismatis filia fornicatur: & is, qui cum filio pœnitentiæ turpitudinem operatur. Et sicut is, qui cum ea lapsus est, quam carnaliter genuit, vel quam de Baptismo suscepit, vel cui pœnitentiæ iudicium posuit: ita etiam qui cum filio pœnitentiæ per immunditiam labitur, iustum est ab eo, cuius administrator est, Ordine omnimodis segregetur.

CAPVT X.

De apocryphis Canonibus, in quibus quicumque confidunt, omnino decipiuntur.

Sed quoniam quædam næniæ sacris Canonibus repetiuntur admistæ, in quibus perditi homines vana præsumptione confidunt, ex ipsis aliquas hic apponimus, vt non solum eas, sed & Côc. Schol.
omnes alias sibi similes scriptas, vbicumque repertæ fuerint, falsas & omnino apocryphas liquidò demonstremus. Dicitur enim inter cætera: Presbyter non prolato Monachi voto, cum puella, vel meretrice peccans, annos duos, & tribus quadragesimis, secunda, quarta, & sexta feria, & sabbato semper cum sicco pane pœniteat: si cum ancilla Dei, aut masculo, addatur ieiunium, id est, quinque annos, si in consuetudine est. Similiter Diaconi, si Monachi non sunt, duos annos; sicut & Monachi, qui sine gradu sunt. Paulo post subditur: Clericus cum puella si sine voto Monachi, fornicatus fuerit, dimidium annum pœniteat; si Canonicus similiter: si frequenter, duos annos. Item si quis peccauerit, sicut Sodomitæ, quidam dicunt, decem annos pœnitentiæ: qui in consuetudine habet, amplius pelli debet: si est in gradu, degradetur, & sicut laicus pœniteat. Vir, qui inter femora fornicatus fuerit, vno anno pœniteat: si iterauerit, duobus annis: si autem in terga fornicatus fuerit, tres annos pœniteat; si puer, duos annos pœniteat; si cum pecude fuerit fornicatus, vel iumento, decem annos pœniteat. Item, Episcopus cum quadrupede peccans, decem annos pœniteat, & gradum amittat; Presbyter quinque; Diaconus tres; Clericus duos; & multa alia mendosa, atque sacrilega versutiâ diaboli sacris Canonibus reperiuntur inserta, quæ nobis magis libet obliterare, quàm scribere: magis conspuere, quàm tam vana ludibria schedulis inculcare. Ecce his deliramentis carnales homines confidunt, his velut somniorum portentis fidem attribuunt, & vanæ se spei securitate deludunt. Sed videamus, in Canonicæ auctoritati ista conueniant: & vtrum tenenda sit, an vitanda, non tam verbis, quàm rebus attestantibus innotescant.

CAPVT XI.

Probabilis reprobatio supradictorum Canonum.

Igitur, vt ad principium huius captiosi Capituli redeamus, dicitur: Quia Presbyter non pro-

lato Monachi voto, cum puella, vel meretrice peccans, annos duos pœniteat. Et quis tam hebes, quis tam insanus reperiri valeat, qui duorum annorum pœnitentiam, deprehenso in fornicatione Presbytero, idoneam credat? Si quis enim quantulamcumque scientiam Canonicæ auctoritatis vel summotenus attigit, vt districtiora iudicia taceamus, quia lapso in fornicatione Presbytero, saltem decem annorum pœnitentia decernatur agnoscit. Hæc autem duorum annorum de fornicatione pœnitentia non modò non Sacerdotum, sed nec laicorum esse perpenditur, quibus nimirum ex hac ruina ad satisfactionem currentibus, triennium indicatur. Deinde additur; Si cum Ancilla Dei, aut masculo, subauditur Presbyter, peccauerit, addatur ieiunium, id est, quinque annorum, si in consuetudine est: similiter Diaconi, si Monachi non sunt, duobus annis, sicut & Monachi, qui sine gradu sunt, pœniteant. Vnum in capite huius insensatæ sententiæ, quam expono, alacriter video, libenter attendo; nimirum quod dicitur: Si cum Ancilla Dei, aut cum masculo. Ecce, ô bone vir sodomita, in ipsa tua scriptura, quam singulariter diligis, quam inhianter amplecteris, quam tibi velut clypeũ defensionis opponis, apertè consideras, quia siue cum Ancilla Dei quis peccet, siue cum masculo, nihil differt: sed æquale peccatum, par decernitur esse iudicium. Iam nihil est vnde mecum confligere, nihil vnde à meis iure possis allegationibus dissentire.

Sed quis tam vesanè desipiat, quis tam profundæ tenebras cæcitatis incurrat; vt de lapsu cum Ancilla Dei, hoc est, Sanctimoniali, vel Presbytero, quinque; vel Diacono, siue Monacho, duorum annorum impouendam pœnitentiam censeat? Nonne hæc est insidiatrix tendicula pereuntium? Nonne hic est errantium laqueus animarum? Illud autem quis non poterit improbare, quod dicitur: Quia Clericus cum puella, si sine voto Monachi fornicatus fuerit, dimidium annum pœniteat? Et quis ita sacræ Scripturæ scientia polleat, quis ita vel in dialecticæ subtilitatis acumine argumentosus existat, vt tam ex lege legem, tam laudabiliter detestādæ auctoritatis iudicabile præiudicium cūdemnare præsumat? Vnde laico triennium datur, inde Clericus dimidio anno pœnitere præcipitur? Beati ergo Clerici, qui fornicantur, sodomitarum si arbitriu iudicentur: eadem quippe mensura qua metiuntur aliis, remetiri cupiunt sibimetipsis. Satis iste auctor erroris ad lucrandas diabulo animas auidus extitit, qui dum Monachus perdere studuit, vsque ad Ordinem Clericorum dogma suæ peruersitatis extendit: & animarum homicida, dum sola Monachorum morte stomachum suæ malitiæ gulatenus explere non potuit, satiare se vel ex alio Ordine concupiuit.

Iam verò quod sequitur, videamus: Si quis peccauerit sicut Sodomitæ, quidam decem annos dicunt pœnitentiæ: qui in consuetudine habet, amplius pelli debet: si in gradu est, degradetur, & sicut laicus pœniteat. Vir, qui inter femura fornicatus fuerit, vnu anno pœniteat; si iterauerit, duobus annis pœniteat: si autem in terga fornicatus fuerit, tribus annis pœniteat. Et cùm peccare sicut Sodomita, vt ipsi perhibetis, nihil aliud sit quàm A fornicari in terga, quid est, quod vestri Canones in vno penè versiculo tam multiformes inueniuntur & varij; vt peccantibus sicut Sodomitæ, decennij pondus iniungant; in terga verò fornicantibus, quod idem est, infra triennij compendium pœnitentiæ lamenta coërceant? Nonne hæc monstris meritò comparantur, non natura prolatis, sed industria humana compositis, quorum quædam à capitibus equinis incipiunt, & in hircorum vngulas terminantur? Quibus ergo Canonibus, quibus Patrũ Decretis ludibrio ista conueniant, quo à semetipsis tam dissona, & vlita cornuta fronte resultant? Quæque semetipsa conuellunt, quibus auctoritatibus fulciantur? *Omne* enim *regnum*, ait Sal- Luc. 11. B uator, *in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet, & si Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit doctrina ipsius?* modò enim iudicium districtionis intendere; modò crudelem videntur quasi misericordiam exhibere: & velut in chimerali monstro hinc minas leonis species terribiliter intonat, inde vilis capella humiliter beat; & hæc velut variarum diuersitate formarum in risum potiùs excitant, quàm ad pœnitentiæ lamentum compungant.

Quibus quoque in errore similia sunt, quæ sequuntur: Qui cum pecude fuerit fornicatus, vel iumento, decem annis pœniteat; item Episcopus cum quadrupedibus peccans, decem annis pœniteat, & gradum amittat; Presbyter quinque, Diaconus tres, Clericus duos; cum prius absolutè di- C cat: Quia quicumque cum pecude, vel iumento fuerit fornicatus, decem annorum satisfactione mulctabitur; quomodo consequens est, quod subiungitur; vt Presbytero quinque, Diacono trium, Clerico duorum annorum de pecuali concubitu pœnitentia indicatur? Vnde quicumque, hoc est, quilibet etiam laicus ac decennalis spatij afflictione constringitur, inde Presbytero quinquennium ponitur, id est, dimidium totius pœnitentiæ relaxatur. Quibus, rogo, sacri eloquii paginis hæc friuola insomnia congruunt, quæ semetipsa tam euidenter impugnant? Quis non perpendat, quis apertè non videat quia hæc, & his similia sacris Canonibus fraudulenter immissa; figmenta sunt dia- D bolica, atque ad decipiendas simplicium animas callidis machinationibus instituta? Sicut enim melli, vel quibuslibet esculentioribus cibis venenum fraudulenter immittitur: vt dum ad comedendum alimentorum suauitas prouocat, virus, quod latet, facilius in hominis interiora se transfundat. Ita hæc subdula, & mendosa commenta sacris inseruntur eloquiis, vt suspicionem effugiant falsitatis; & quodam quasi melle sunt oblinita, dum falsæ pietatis videntur dulcedine saporata. Sed caue ab his, quicunque es, ne te Sirenarum carmen mortifera suauitate demulceat: ne nauim tuæ mentis in Scyllææ voraginis profunda demergat: non te sanctorum Conciliorum pelagus prolata forsitan austeritate perterreat: non te vadosi Syrtes apocryphorum Canonum promis- E sa lenitate fluctuum trahant. Sæpe enim nauis procellosos fugiens fluctus, dum littoreis propinquaret arenis, naufragium pertulit: & sæpe alta pelagi sulcans, sine iactura oneris, incolumis enatauit.

CAPVT XII.

Quòd hæc ludibria iure à numero Canonum excluduntur, quòd certum habere non videantur Auctorem.

VEruntamen quis istos Canones fabricauit? quis in purpureo Ecclesiæ nemore tam spinosos, tam aculeatos paliuri tribulos seminare præsumpsit? Constat nimirum, quod omnes authentici Canones, aut in venerandis Synodalibus Conciliis sunt inuenti, aut à sanctis Patribus Sedis Apostolicæ Pontificibus promulgati: nec cuiquam soli homini licet Canones edere, sed illi tantummodo hoc competit priuilegium, qui in B. Petri Cathedra cernitur præsidere. Hæc autem, de quibus loquimur, spuria Canonum vitulamina, & à sacris Conciliis noscuntur exclusa, & à Decretis Patrum omnino probantur extranea: sequitur ergo, vt nequaquam inter Canones habeantur, quæ nec Decretalibus Patrum Edictis, nec à sacris videntur prodire Cōciliis. Quidquid enim inter species non annumeratur, à genere proculdubiò alienum esse decernitur. Quòd si nomen Auctoris inquiritur, certum non valet dici, quia nec poterat in variis Codicibus vniformiter inueniri. Alibi enim scribitur, Theodorus dicit; alibi, Pœnitentialis Romanus dicit; alibi, Canones Apostolorum: aliter hic; aliter titulantur illic: & dum vnum habere non merentur Auctorem, omnem perdunt sine dubio auctoritatem. quæ enim sub tot incertis Auctoribus nutant, nullum certa auctoritate confirmant. Et necesse est, vt quæ dubietatis caliginem legentibus generant, à luce sacrarum Scripturarum, remota omni dubietate, recedant. Iam verò his scenicis deliramentis, de quibus carnales homines præsumebant, ex numero Canonum eliminatis, ac perspicua argumentorum ratione conuictis, illos Canones apponamus, de quorum fide, & auctoritate nulla prorsus ambiguitate diffidimus. In Ancyrano quippe Concilio reperitur.

CAPVT XIII.

De his, qui fornicantur irrationabiliter, id est, qui miscentur pecoribus, aut cum masculis polluuntur.

Pœnitentia immundis statuta à Canonibus.

DE his qui irrationabiliter versati sunt, siue versantur: Quotquot ante vigesimum annum tale crimen commiserunt, quindecim annis exactis in pœnitentia, communionem mereantur orationum: deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis Sacramenta contingant. Discutiatur autem & vita eorum, qualis tempore pœnitudinis extiterit, & ita misericordiam consequantur. Quòd si inexplebiliter his hæsere criminibus, ad agendam pœnitentiam prolixius tēpus insumant. Quotquot autem peracta viginti annorum ætate, & vxorem habentes, hoc peccato prolapsi sunt, vigintiquinque annorum pœnitudinem gerentes, in communionem recipiantur orationum, in qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiāt. Quòd si qui & vxores habentes, & transcendentes quinquagesimum annum ætatis ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam cōsequantur.

Ecce in ipso huius venerandæ auctoritatis titulo manifestè perpendimus, quia non solùm hi, qui consummato actu contra naturam delinquunt: sed & hi, qui quolibet ingenio cum masculis pol- A luuntur, concubitoribus pecorum per omnia comparantur. Si enim ad interiecta verba respicimus, cautè & cum magnæ discretionis libramine posita peruidemus, cum dicitur: Qui miscentur pecoribus, aut cum masculis polluuntur. Nam si per hoc, quod dicitur, qui cum masculis polluuntur, eos tantummodo, qui consummato actu contra naturam peccant, exprimere voluisset, nequaquam ei necesse fuisset duo verba proponere, qui cum solo eo, quod est, miscentur, potuisset suæ intentionis dicta complere. Sufficeret quippe ad styli compēdium, si totam sententiam vno verbo comprehenderet, dicens: Qui miscentur pecoribus, aut masculis. Miscentur enim vno modo & hi, B qui pecora; & hi, qui masculos violant. Sed cùm alios misceri pecoribus. alios non misceri, sed pollui cum masculis dicat; patet profectò, quia in fine commatis non de corruptoribus tantummodo masculorum, sed & de quolibet modo pollutoribus sententiam proferat. Notandum autem huius constitutionis Edictum præcipuè de laicis institutum, quod facilè perpenditur in eo, quod in sequentibus subinfertur. Quotquot autem peracta viginti annorum ætate, & vxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, vigintiquinque annorum pœnitudinem gerentes, in communionem recipiantur orationum, in quo quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis Sacramenta per- C cipiant.

Si ergo quilibet sæcularis huius facinoris reus, peracta vigint quinque annorum pœnitentia, in communionem quidem orationum, necdum autem ad percipienda oblationum Sacramenta admittuntur: quo pacto religiosus non solùm ad percipienda, sed etiam ad offerenda, & consecranda ipsa sacra mysteria idoneus iudicabitur? Si vix illi permittitur, vt Ecclesiam cum aliis oraturus introeat; qualiter isti dabitur, vt ad altare Domini pro aliis intercessurus accedat? Si ille antequam tam prolixum pœnitētiæ spatium transigat, non meretur audire; iste quomodo dignus est sacra Missarum solemnia celebrare? Si ille, D qui minus peccauit, vt putà per latum sæculi iter incedens, indignus est cælestis Eucharistiæ munus ore percipere; qualiter iste merebitur tam terribile Mysterium pollutis manibus contrectare? Videamus adhuc idem Ancyranum Concilium, quid ex eodem crimine iterum definierit.

CAPVT XIV.

De his, qui in pecudes, vel in masculos aut olim polluti sunt, aut hactenus hoc vitio tabescunt.

E EOs qui irrationabiliter vixerunt, & lepra iniusti criminis alios polluerunt, præcepit sancta Synodus inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo. Planè dum non dicit, qui lepra iniusti criminis alios corruperunt, sed polluerunt, quod etiam cum ipsius tituli præfatione concordat, vbi non de corruptis, sed de pollutis exortum est; liquet profectò, quia quocunque modo per ardorem libidinis vir cum viro polluitur, non inter Catholicos Christianos, sed inter dæmoniacos orare præcipitur; quatenus si carnales homines ex semetipsis nesciunt pensare quod sunt, ab ipsis saltem valeant edoceri, cum quibus sunt communi orationis ergastulo deputati.

A Et certè satis dignum est, vt qui contra legem naturæ, contra humanæ rationis ordinem, carnem suam per tam fœda commercia dæmonibus tradunt, communem orationis angulum cum dæmoniacis sortiantur. Nam cùm his malis ipsa penitus humana natura resistat, difficultatem diuersi sexus abhorreat, luce clarius constat, quia nunquam tam auersa, tam aliena præsumerent, nisi eos, vt putà vasa iræ apta in interitum, iniqui spiritus plenius possiderent: sed cum eos possidere incipiant, tunc per omne, quod implent, inuasi pectoris tartareum virus suæ malignitatis infundunt; vt iam illa inhianter appetant, non quæ naturalis motus carnis efflagitet, sed quæ sola diabolica præcipitatio subministret. B Nam cùm vir in virum ad perpetrandam immunditiam irruit, non est ille naturalis impetus carnis, sed tantùm diabolicæ stimulus impulsionis. Vigilanter ergo sancti Patres Sodomitas cum energumenis simul orare sanxerunt, quos eodem diabolico spiritu inuasos esse non dubitauerunt. Quomodo ergo per Sacerdotalis officij dignitatem inter Deum & populum debet mediator assistere, qui à totius populi congregatione seiunctus, nunquam nisi inter dæmoniacos iubetur orare? Sed quoniam duo ex vno sacro Concilio testimonia adhibere curauimus, quid etiam magnus Basilius de eo, de quo nunc agitur, vitio sentiat, inseramus: vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum: ait enim: *S. Basilius.*

CAPVT XV.

De Clericis, vel Monachis, si fuerint masculorum insectatores.

CLericus, vel Monachus adolescentum, vel paruulorum insectator, vel qui osculo, vel qui aliqua occasione turpi deprehensus fuerit, publicè verberetur, & coronam amittat, decaluatusque turpiter sputamentis oblinietur in facie, vinculisque arctatus ferreis, carcerali sex mensibus angustia maceretur, & triduo per hebdomadas singulas ex pane ordeaceo ad vesperam ferietur; post hæc aliis sex mensibus sub senioris spiritualis custodia, segregata in curricula degens, operi manuum, & orationi sit intentus, vigiliis & orationibus subiectus, & sub custodia semper duorum spiritualium fratrum ambulet, nulla praua locutione, vel consilio deinceps iuuenibus coniungendus. *Nota pœnitentiam impudici osculi.*

Hic carnalis homo studiosè perpendat, vtrum Ecclesiasticis officiis tutò ministrare valeat, quem sacra auctoritas tam ignominiosis, tam turpibus dehonestandum contumeliis indicat: nec ex eo sibi blandiatur, quia neminem corruperit, cùm apertissimè scriptum videat, quia qui solo osculo, vel aliqua occasione turpi deprehensus fuerit, E omnibus illis probrosæ disciplinæ confusionibus meritò subiacebit. Quòd si osculum tam austeræ vltionis supplicio plectitur, ipsa cum alio contaminatio quid meretur? Ad puniendum namque cui crimini, cui immanissimo sceleri non sufficeret publicè verberari, coronam amittere, turpiter decaluari, saliuarum spurcitiis oblinini, carceralibus angustiis diutiùs comprimi, ferreis insuper vinculis coarctari? postremum quoque ordeaceo pane feriari præcipitur: quia qui factus est sicut equus & mulus, congruè non cibo reficitur hominum, sed annona pascitur iumentorum. *Psalm. 31.* *Peccati grauitas ex pœnitentia*

Porrò si huius peccati pondus pensare negligimus, in ipso saltem pœnitentiæ iudicio, quod imponitur, manifestissimè declaratur. Quisquis enim Canonica censura publicam subire pœnitentiam cogitur, profectò Ecclesiasticis indignus officiis perspicua Patrum sententia iudicatur. Vnde & B. Papa Siricius inter cætera scripsit, dicens: Illud quoque nos par fuit prouidere, vt sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & post pœnitudinem, ac reconciliationem nulli vnquam laico liceat honorem Clericatus adipisci: quia quamuis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerant vasa vitiorum. Cùm ergo huius peccati obnoxium non solùm duram, sed & publicam pœnitentiam B. Basilius subire præcipiat, pœnitentem verò Clericatus ordinem obtinere Siricius interdicat; manifestè colligitur, quia qui fœda cum masculo libidinosæ immunditiæ sorde polluitur, Ecclesiasticis fungi officiis non meretur; nec idonei sunt diuinum tractare mysterium, qui, vt dicitur, dudum fuerant vasa vitiorum. *ritè statuta cognoscitur.* *Siricius Pp.*

CAPVT XVI.

Nefandæ turpitudinis digna vituperatio.

C HOc sanè vitium nulli prorsus est vitio conferendum, quod omnium immanitatem superat vitiorum. Hoc siquidem vitium mors est corporum, interitus est animarum, carnem polluit, mentis lumen extinguit, Spiritum sanctum de templo humani pectoris ejicit, incentorem luxuriæ diabolum introducit, mittit in errorem, subtrahit deceptæ menti funditus veritatem, eunti laqueos præparat, cadenti in puteum, ne egrediatur oppilat, infernum aperit, paradisi ianuam claudit, cœlestis Hierusalem ciuem tartareæ Babylonis facit hæredem, de stella cœli, stipulam exhibet ignis æterni, abscindit membrum Ecclesiæ, & in vorax projicit gehennæ æstuantis incendium. D Hoc vitium supernæ patriæ muros conatur euertere, & rediuiua exustæ Sodomæ satagit mœnia reparare. Hoc est enim, quod sobrietatem violat, pudicitiam necat, castitatem iugulat, virginitatem, quæ irrecuperabilis est, spurcissimæ contagionis mucrone trucidat. Omnia fœdat, omnia maculat, omnia polluit: & quantum ad se, nihil purum, nihil à sordibus alienum, nihil mundum esse permittit: *Omnia enim*, vt Apostolus ait, *munda mundis; contaminatis autem & infidelibus nihil mundum.* *Tit. 1.*

Hoc vitium à choro Ecclesiastici conuentus eliminat, & cum energumenis ac dæmonio laborantibus orare compellit, à Deo animam separat, vt dæmonibus iungat. Hæc pestilentissima Sodomorum regina suæ tyrannidis legibus obsequentem, hominibus turpem, Deo reddit odibilem: aduersus Deum nefanda bella conserere, nequissimi spiritus imperat militiam baiulare: ab Angelorum consortio separat, & infelicem animam sub propriæ dominationis iugo à sua nobilitate captiuat. Virtutum armis suos milites exuit, omniumque vitiorum iaculis, vt confodiantur, exponit. In Ecclesia humiliat, in foro condemnat, fœdat in secreto, dehonestat in publico, conscientiam rodit vt vermis, carnem exurit vt ignis; anhelat, vt voluptatem expleat; at contrà timet ne ad medium ve-

niat, ne in publicum exeat, ne hominibus innotescat. Quem enim ille non timeat, qui & ipsum communis ruinæ participem pauida suspicione formidat? Ne videlicet & ipse qui simul peccat, iudex sceleris per confessionem fiat, dum non modò quid peccauerit, confiteri non ambigat, sed etiam cum quo peccauit, consequenter adiungat; sicut vnus in peccato mori, nisi altero moriente non potuit: ita & alter alteri resurgendi occasionem præbeat, cùm resurgit. Ardet caro misera furore libidinis, tremit mens frigida rancore suspicionis, & in pectore miseri hominis iam quasi tartareum chaos exæstuat, dum quot cogitationum aculeis pungitur, quodammodo tot pœnarum suppliciis cruciatur. Infelici quippe animæ B postquam hic venenatissimus coluber dentes semel infixerit, illico sensus adimitur, memoria tollitur, mentis acies obscuratur; fit immemor Dei, obliuiscitur etiam sui. Hæc namque pestis fidei fundamentum euacuat, spei robur eneruat, charitatis vinculum dissipat, iustitiam tollit, fortitudinem subruit, temperantiam eximit, prudentiæ acumen obtundit.

Et quid amplius dicam? Quandoquidem omnem virtutum cuneum de curia humani cordis expellit, omnemque vitiorum barbariem, velut euulsis portarum repagulis, intromittit. Cui scilicet illa, quæ sub specie terrenæ Hierusalem dicitur, Hieremiæ sententia congruenter aptatur: C Thren. 1. *Manum*, inquit, *misit hostis ad omnia desiderabilia eius: quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum, de quibus præceperas ne intrarent in Ecclesiam tuam.* Nimirum quem hæc atrocissima bestia cruentis semel faucibus deuorat, à cunctis bonis operibus quibusdam suis vinculis obligat, per omnia nequissimæ prauitatis abrupta præcipitanter effrænat. Mox nempe vt quisque in hanc extremæ perditionis abyssum fuerit lapsus, à superna patria exul efficitur, à Christi corpore separatur, totius Ecclesiæ auctoritate confunditur, omnium sanctorum Patrum iudicio condemnatur, inter homines in terra despicitur, à cœlestium ciuium contubernio reprobatur; fit sibi cœlum ferreum, & terra ænea; D neque illuc potest pondere criminis grauatus assurgere; neque hic sua mala ignorantiæ latibulo diutiùs occultare: non hic potest gaudere, dum viuit; neque illic sperare, dum deficit: quia & nunc humanæ derisionis opprobrium, & postmodum æternæ damnationis cogitur perferre tormentum. Cui videlicet animæ benè congruit illa Propheticæ lamentationis vox, Thren. 1. qua dicitur: *Vide, Domine, quoniam tribulor, venter meus conturbatus est, subuersum est cor meum in memetipsa, quoniam plena sum amaritudine, foris interficit gladius, & domi mors similis est.*

CAPVT XVII.

Flebilis lamentatio super animam immunditiæ sordibus deditam.

EGo, ego te, infelix anima, defleo: atque ex intimo pectore de tuæ perditionis sorte suspiro. Defleo te, inquam, miserabilis anima immunditiæ sordibus dedita, toto nimirum lacrymarum Hier. 9. fonte lugenda. Proh dolor! Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? Nec inconuenientiùs hæc flebilis vox me nunc singultante depromitur, quàm tunc ex ore Prophetico ferebatur. Non enim lapidea ruttitæ vrbis propugnacula, non manufacti templi subuersa A conqueror ædificia, non vilis vulgi agmina lamentorum ad Babylonici Regis imperium ducta fuisse captiua; nobilis à me anima plangitur, ad imaginem Dei, & similitudinem condita, & pretiosissimo Christi sanguine comparata; multis clarior ædificiis, cunctis certè terrenæ fabricæ præferenda fastigiis. Insignis igitur animæ lapsum, & templi, in quo Christus habitauerat, lamentor excidium. Oculi mei plorando deficite, vberes lacrymarum riuos effundite, continuis fletibus tristitia lugubres ora rigate. Deducant cum Propheta oculi mei lacrymas per diem & noctem, & non taceant, quoniam contritione magna contrita est virgo filia Hier. 14. B populi mei plaga pessima vehementer. Filia quippe populi mei pessima plaga percussa est, quia anima, quæ sanctæ Ecclesiæ fuerat filia, ab hoste humani generis telo immunditiæ est crudeliter sauciata: & quæ in aula Regis æterni lacte sacri eloquij tenerè ac molliter enutriebatur; nunc veneno libidinis pestilenter infecta, in sulphureis Gomorrhæ cineribus tumefacta, ac rigida iacere conspicitur. Qui enim vescebantur Thren. 4. voluptuosè, interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. Quare? sequitur Propheta, & dicit: *Quia maior effecta est iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, quæ subuersa est in momento.* Ibid. Iniquitas quippe C Christianæ animæ peccatum superat Sodomorum, quia vnusquisque nunc tanto deterius delinquit, quanto & ipsa Euangelicæ gratiæ mandata contemnit: & ne remedium excusatoriæ tergiuersationis inueniat, notitia illum diuinæ legis instanter accusat.

Heu! heu! infelix anima! cur non consideras à quantæ dignitatis culmine sis eiecta, quanto splendoris & gloriæ sis decore nudata? Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion, proiecit de cœlo in terram inclytam Thren. 2. Israël, egressus est à filia Sion omnis decor eius. Ego calamitati tuæ compatiens, & ignominiam tuam amarissimè deflens, dico: *Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, ef-* Ibid. D *fusum est in terra iecur meum super contritione filiæ populi mei*; & tu mala tua pensare dissimulans, atque animos à crimine sumens, sedeo, ais, regina, & vidua non sum? Ego captiuitatem tuam miseratus exclamo: Quare Iacob ductus est vt Hier. 2. vernaculus, & Israel factus est in prædam? Et tu dicis: Quia diues sum, & locupletatus, & nullius egeo. Apoc. Et nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus?

Perpende miser, quanta cor tuum obscuritas premat: animaduerte, quàm densa te caligo cæcitatis inuoluat. In virilem sexum furor te libidinis impulit? In tuam te speciem, hoc est, virum in virum, luxuriæ rabies incitauit? Nunquid E hircus in hircum aliquando libidine præcipitatus insiliit? Nunquid aries in arietem ardore coitus insaniuit? Equus nempe cum equo ad vnum præsepe blandè & concorditer pascitur, qui visa equa in insensibilitatem luxuriæ protinus efferatur. Nunquam taurus taurum amore coëundi petulanter appetiit, nunquam asinus stimulo concubendi cum asino ruditus emisit. Hoc ergo perditi homines perpetrare non metuunt, quod ipsa quoque bruta animalia perhorrescunt: quod ab humanæ prauitatis temeritate committitur, irrationabilium pecorum iudicio condemnatur. Dic vir euirate, responde homo effœminate, quid in viro quæris, quod

in temetipso inuenire non possis? quam diuersitatem sexuum, quæ varia lineamenta membrorum? quam mollitiem? quam carnalis illecebræ teneritudinem? quam lubrici vultus iucunditatem? Terreat te, quæso, vigor masculini aspectus, abhorreat mens tua viriles actus. Naturalis quippe appetitus officium est, vt hoc vnusquisque extrinsecus quærat, quod intra suæ facultatis claustra reperire non valet. Si ergo te contactatio masculinæ carnis oblectat, verte manus in te: & scito, quia quidquid apud te non inuenis, in alieno corpore in vacuum quæris. Væ tibi, infelix anima! de cuius interitu tristantur Angeli, insultant plausibus inimici, facta es præda dæmonum, rapina crudelium; spolium impiorum: *Aperuerunt super te os* (Thren. 2.) *suum omnes inimici tui, sibilauerunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt, Deuorauimus eam: en ista est dies, quam expectabamus, inuenimus, vidimus.*

CAPVT XVIII.

Quòd ideo anima debet plangi, quia non plangit.

ICcirco ego te, ô miserabilis anima, tot lamentationibus defleo, quia te flere non cerno; iccirco ego pro te humi prostratus iaceo, quia te malè erectam post tam grauem lapsum vltro etiam ad fastigium Ecclesiastici Ordinis contendere video. Cæterùm si tu te in humilitate deprimeres, ego de tua restauratione securus, totis in Domino visceribus exultarem: si contriti cordis digna compunctio pectoris tui arcana concureret, ego non immeritò ineffabilis lætitiæ tripudio iucundarer. Iccirco ergo maximè flenda es, quia non fles: ideo alienis doloribus indiges, quia calamitatis tuæ periculum ipsa non doles: & eo amarioribus fraternæ compassionis es fletibus deploranda, quo nullo perpenderis propriæ tristitiæ mœrore turbata; vt quid damnationis tuæ pondus pensare dissimulas? vt quid te modò in peccatorum profunda mergendo, modò in superbiam eleuando, iram tibi in die iræ thesaurizare non cessas? Venit, venit super te maledictio illa quæ ex ore Dauid in Ioab, & in domum eius est, fuso Abner sanguine, iaculata. Pestis illa Gomorrhiana nunc in habitatione tui corporis viuit, quæ domum Ioab crudelis homicidij vitione damnauit. Percusso quippe Abner, ait Dauid: *Mundus ego sum, & regnum meum vsque* (2. Reg. 3.) *in sempiternum à sanguine Abner filij Ner: & veniat super caput Ioab, & super omnem domum patris eius, nec deficiat de domo Ioab Gomorrhianū sustinens.* Pro quo secunda translatio habet: Fluxum seminis sustinens, & leprosus tenens fusum, & cadens gladio, & indigens pane. Lepra quippe perfunditur, qui grauis peccati labe fœdatur. Fusum verò tenere, est virilis vitæ fortia facta relinquere, & fœmineæ conuersationis illecebrosam mollitiem exhibere. Gladio cadit, qui furorem diuinæ indignationis incurrit. Pane indiget, quem à perceptione Christi corporis, proprij reatus pœna coërcet; (Ioan. 6.) Ille est enim panis viuus qui de cœlo descendit.

Si ergo post fluxum seminis leprosus factus præcepto legis extra castra manere compelleris, cur adhuc in eisdem castris etiam honoris primatum obtinere contendis? Numquid non Ozias Rex cùm superbè adolere incensum super altare thymiamatis voluisset, postquam se plaga lepræ cœlitus percussum agnouit, non modò à Sacerdotibus de templo expelli patienter tulit; sed & ipse celeriter egredi festinauit? Scriptum quippe est: (2. Paral. 20.) *Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinatò expulerunt eum:* moxque subiungitur: *Sed & ipse perterritus, accelerauit egredi, eo quod sensisset plagam Domini.*

Si Rex corporali lepra percussus, à Sacerdotibus de templo ejici non contempsit; tu leprosus in anima, cur tot sanctorum Patrum iudicio à sacris altaribus remoueri non pateris? Si ipse dimisso regiæ dignitatis imperio, habitare in domo priuatâ vsque ad obitum non erubuit; tu cur à Sacerdotalis officij consunderis arce descendere, vt in pœnitentiæ sepultura conclusus, te inter viuos studeas quasi mortuum deputare? Et, vt ad illam Ioab mysticam recurramus historiam, si ipse gladio corruisti, quomodo alium per Sacerdotalem gratiam suscitabis? Si ipse exigentibus meritis, indiges pane, id est, à Christi separatus es corpore, quo pacto alium poteris cœlestis mensæ dapibus satiare? Si tu Oziæ lepra es percussus in fronte, hoc est, infamiæ nota dehonestatis in facie, quomodo aliū poteris obducta perpetrati criminis alluuione purgare? Erubescat ergo tumefacta superbia, nec super se extolli inaniter appetat, quam infra se proprij reatus sarcina non mediocriter grauat: discat mala sua subtili consideratione perpendere, discat se intra mensuræ suæ metas humiliter cohibere: ne dum id, quod nullo modo præualet assequi, arroganter vsurpet: hoc etiam, quod vera humilitas sperare potuisset, prorsus amittat.

CAPVT XIX.

Quòd ruina est populi, officium Sacerdotis indigni.

QVid est, quæso, ô damnabiles carnales homines, quod tanto ambitionis ardore Ecclesiasticæ dignitatis culmen appetitis? Quid est, quod tanto desiderio vestræ perditionis nexibus Dei populum illaqueare tentatis? Non vobis sufficit, quia vosmetipsos in vltra facinorum præcipitia mergitis, nisi ruinæ vestræ periculo & alios inuoluatis? Si enim fortasse quis veniat, vt pro se ad intercedendum nos apud potentem quempiam virum, qui sibi iratus, nobis verò esset incognitus, ducat, protinus respondemus: Ad intercedendum venire non possumus, quia familiaritatis eius notitiam non habemus. (Immundus Sacerdos dum pro aliis intercedit, iram Dei in se prouocat.) Si ergo homo apud hominem, de quo minimè præsumit, fieri intercessor erubescit: qua mente apud Deum intercessionis locum pro populo arripit, qui familiarem se eius gratiæ esse per vitæ meritum nescit: Aut ab eo quomodo in aliis veniam postulat, qui, vtrum sibi sit placatus, ignorat? Qua in re est adhuc aliud sollicitius formidandum, ne qui placare iram posse creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquidò nouimus, quia cùm is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur.

Qui ergo adhuc desideriis terrenis astringitur, caueat, ne districti iram Iudicis grauius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ. Solerter ergo se quisque metiatur, ne locum Sacerdotalis officij suscipere audeat, si adhuc in se vitium damnabiliter regnat; ne is, quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. Parcite ergo, parcite, & furorem Dei aduersum vos inextinguibiliter accendere formidate, ne quem iniquè agendo, patenter offenditis, ipsis quoque orationibus acriùs irritetis: ac propria ruina contenti, cauete fieri alienæ perditionis

tionis obnoxij: quatenus quò temperantius nunc peccando corruiris, eo facilius quandoque porrecta manu pœnitentiæ per Dei misericordiam resurgaris.

CAPVT XX.

Quòd de manibus immundorum nolit Deus accipere sacrificium.

QVod si ipse omnipotens Deus de manibus vestris sacrificium dedignatur accipere, qui vos estis, qui nolenti importunè præsumatis ingerere? Victimæ quippe impiorum abominabiles Domino. (Prou. 21.) Sed qui me ROMA... atque despicitis, auscultare scribentem, ipsum saltem audite Prophetico vobis ore loquentem: ipsum, inquam, audite concionantem, intonantem, vestra sacrificia respuentem, vestris obsequiis publicè reclamantem. Ait enim eximius Prophetarum Isaias, immo Spiritus sanctus per os Isaiæ: (Isa. 1.) *Audite*, inquit, *verbum Domini, principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei nostri, populus Gomorrhæ: Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum holocausto arietum, & adipe pinguium: & sanguinem vitulorum & agnorum, & hircorum nolui. Cùm veneritis ante conspectum meum, quis quæsiuit hæc de manibus vestris, vt ambularetis in atriis meis? Ne offeratis vltrà sacrificium frustrà; incensum abominatio est mihi: Neomenias, & sabbatum, & festiuitates alias non feram; iniqui sunt cœtus vestri; Kalendas vestras, & solemnitates vestras odiuit anima mea; facta sunt mihi molesta, laborani sustinens. Et cùm extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis: & cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim vestræ sanguine plenæ sunt.* Animaduertitis igitur, quia licet omnia vitiorum mala diuinæ correptionis sententia communiter feriat, in principes tamen Sodomorum, & populum Gomorrhæ principaliter iaculata descendat; vt si humanæ attestationi credere fortasse dissimulat, quàm sit hoc mortale vitium, diuino saltem testimonio, litigiosorum temeritas acquiescat.

(Manus immundorum cur plenæ sanguine dicantur.) Si autem ab aliquo nobis opponatur, quod in Prophetica locutione subiungitur: *Manus*, inquit, *vestræ sanguine plenæ sunt*; vt videlicet in diuinæ inuentionis oraculo magis homicidium quàm carnis immunditiam velit intelligi, nouerit in diuinis eloquiis omnia peccata sanguinem nuncupati; Dauid attestante, qui ait: (Psal. 50.) *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ.* Verumtamen si & huius vitij naturam studeamus solerter inspicere & Physicorum dicta ad memoriam reuocare, inuenimus seminis fluxum ex sanguinis origine procreatum. Sicut enim agitatione ventorum aqua maris in spumam conuertitur, ita contrectatione genitalium sanguis in humorem seminis excitatur.

Non ergo à sano intellectu abhorrere meritò creditur, si quod dictum est, manus vestræ sanguine plenæ sunt, de peste immunditiæ dictum esse videatur. Et hoc fortasse fuit, quòd illa in Ioab vindicta non ex alia, quàm ex fusi sanguinis culpa processit: vt qui alienum sanguinem volens effuderat, digna eum pœna percelleret, si & sui sanguinis profluuium nolendo toleraret. Sed quia diu disputando ad hoc vsque peruenimus, vt & ipsum Dominum immundorum sacrificia reprobantem, & contestatoriè prohibentem, liquidò monstraremus quid nos peccatores miramur, si ab his in nostra admonitione contemnimur? Si diuinæ vocis imperium paruipendi incrassato reproborum corde conspicimus, quid mirum si nobis non creditur, qui terra sumus?

CAPVT XXI.

Quòd nulla sanctitatis oblatio à Deo suscipitur, quæ immunditiæ sordibus inquinatur.

IAm ergo qui sanctorum Patrum reuerenda Concilia despicit, qui Apostolorum Apostolicorumque virorum præcepta contemnit, qui Canonicæ sanctionis Edicta præterire non metuit, qui ipsius diuinæ auctoritatis imperium floccipendit, admonendus est saltem vt diem vocationis suæ ante oculos ponat: & quo grauiùs peccat, eo duriùs se iudicandum esse non ambigat. Sicut sub specie Babylonis ab Angelo dicitur: (Apoc. 18.) *Quantum se exaltauit, & in deliciis fuit, tantum date ei tormenta & luctus.* Admonendus est, vt consideret, quia quandiu huius vitij morbo laborare non cessat, etiam si aliquid boni agere cernitur, suscipere tamen præmium non meretur. (Immundi hominis etiam bona opera Deo displicent.) Nec vlla religio, nulla sanè mortificatio, nulla vitæ perfectio oculis superni Iudicis digna decernitur, quæ tam turpis immunditiæ sordibus inquinatur.

Vt autem probetur verum esse quod dicitur, Venerabilis Bedæ testimonium in medium deducatur: *Qui*, inquit, *ita eleemosynam tribuit, vt culpam non dimittat, animam non redimit, quam à vitiis non compescit.* (Bedâ.) Hoc ille Eremita suo facto probat, (Confirmatur exemplo Eremitæ.) qui cùm multis virtutibus cum suo quodam collega deseruisset, hæc illi per diabolum injecta cogitatio est: vt quandocumque libidine titillaretur, sic semen detritu genitalis membri egerere deberet, tamquam phlegma de naribus projiceret: qui ob id & dæmonibus moriens, vidente socio, traditus est. Tum idem socius reatum eius ignorans, sed exercitia virtutum recolens, penè desperauit, dicens: O quis poterit saluus esse? quomodo iste periit? Cui mox Angelus astans, dixit: Ne turberis, iste enim, licet multa fecerit, tamen per illud vitium, quod Apostolus vocat immunditiam, cuncta fœdauit. (Rom. 5.)

CAPVT XXII.

Quòd omnes quatuor illi modi superiùs enumerati, contra naturam sunt.

NOn ergo in eo sibi quisque blandiatur, quia cum alio non corruit, si per semetipsum his luxuriantis illecebræ contaminationibus fluit, cum iste infelix Eremita, qui dæmonibus in mortis articulo traditur, non alium polluisse, sed semetipsum perdidisse per immunditiam doceatur. Sicut enim ex vno vitis cespite diuersi palmites prodeunt, ita ex vna Sodomitica immunditia, velut venenatissima radice, quatuor illi ramusculi, quos superiùs enumerauimus, oriuntur; vt exquocumque eorum quis pestiferum botrionem carpat, protinus veneno infectus indifferenter intereat. Ex vinea enim Sodomorum vitis eorum, & propago eorum ex Gomorrha: (Deut. 32.) *Vua eorum, vua fellis, & botrus amaritudinis ipsis.* Serpens enim iste, quem nostræ disputationis sude frangere nitimur, quadriceps est, & cuiuscumque capitis dente momordit, totum

mox suæ nequitiæ virus infudit.

Siue ergo semetipsum quis polluat, siue alium quocumque modo, licet discretione seruata, proculdubiò tamen Sodomiticum scelus perpetrasse conuincitur. Neque enim legitur, quòd illi Sodomorum incolæ solummodo alios consummmato actu corruperint: sed potiùs credendum est quòd iuxta effrænatæ libidinis imperium, diuersis modis sint in se, vel in alios turpitudinem operati. Planè si quis veniæ locus in huius vitij ruina præberetur, cui propensiùs remissio indulgenda competeret, quàm illi videlicet Eremitæ, qui nesciendo peccauit? qui per simplicitatis imperitiam cecidit? qui sibi hoc licere, velut naturalis officij debitum, æstimauit? *Timor extremi iudicij carnis stimulos domat.* Discant miseri, discant se à tam detestabilis vitij peste compescere, lenocinantem libidinis lasciuiam viriliter edomare, petulantia carnis incentiua reprimere, terribile diuinæ districtionis iudicium medullitus formidare; ad memoriam semper reuocantes illam Apostolicæ comminationis sententiam, qua dicitur: *Hebr. 10.* *Terribile est incidere in manus Dei viuentis.* Illud etiam formidolosè recolentes, quod Propheta minaciter intonat; dicens: *Sophon. 1. & 2.* *Quia in igne zeli Domini deuorabitur omnis terra, & in gladio eius omnis caro.* Si enim carnales homines diuino gladio deuorandi sunt, vt quid nunc ipsam carnem damnabiliter diligunt? vt quid carnis voluptatibus eneruiter cedunt? Ille nimirum est gladius, quem Dominus per Moysen intentat peccatoribus, dicens: *Deu. 32.* *Euacuam velut fulgur gladium meum.* Et iterum: *Ibid.* *Gladius*, inquit, *meus manducabit carnes*: id est, furor meus deglutiet in carnis delectatione viuentes. Sicut enim ij, qui aduersus vitiorum monstra confligunt, supernæ virtutis auxilio fulciuntur: ita è diuerso carnis immunditiæ dediti, soli diuinæ vltionis iudicio reseruantur, Vnde & Petrus, *2. Pet. 2.* *Nouit*, inquit, *Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in die iudicij cruciandos reseruare: magis autem qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant.* Quos etiam alibi increpans, ait: *Ibid.* *Existimantes*, inquit, *diei delicias: coinquinationes, & maculæ deliciis affluentes, in conuiuiis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterio, & incessabili delicto.*

Nec glorientur, qui in sacro Ordine positi sunt, si exectabiliter viuunt: quia quo altiùs stantes eminent, eo profundiùs corruentes iacent: & sicut alios deberent nunc in sanctæ conuersationis vita præcedere, ita postmodum atrociora coguntur supplicia sustinere: quia iuxta Petri vocem: *2. Pet. 2.* *Deus etiam Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reseruari. Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euersione damnauit, exemplo eorum qui impiè acturi sunt.* *Gen. 19.* Quid est quod beatus Apostolus postquam diabolicæ damnationis præcipitium retulit, ad Sodomorum quoque, & Gomorrhæorum se mox conuertit excidium; nisi vt patenter ostenderet, quia qui nunc sunt immunditiæ vitio traditi, simul etiam cum immundis spiritibus æterna sunt vltione damnandi? Et quos nunc ardor Sodomiticæ libidinis vexat, postmodum etiam cum ipso totius iniquitatis auctore flamma perpetuæ combustionis exurat? Cui sententiæ etiam Iudas Apostolus aptissimè concinit, dicens: *Iudas cap. vnico.* *Angelos*, inquit, *qui non obseruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis sub caligine seruauit. Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ciuitates simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem alteram; factæ sunt exemplum ignis*

A *æterni pœnam sustinentes.* Patet ergo, quia sicut Angeli suum non obseruantes principatum, tartareæ caliginis meruere supplicium; ita qui à sacri Ordinis dignitate, in carnalis vitij voraginem corruunt, in perpetuæ damnationis barathrum meritò deuoluuntur.

Et, vt breuiter cuncta concludam, quisquis quolibet eorum modo, quos suprà distinximus, nefandæ turpitudinis se contagione fœdauerit, nisi fructuosæ pœnitentiæ fuerit satisfactione purgatus, nunquam habere Dei gratiam poterit, numquam Christi corpore & sanguine dignus erit, numquam cœlestis patriæ limen intrabit, quod Apostolus Ioannes in Apocalypsi manifestè declarat, qui dum de B cœlestis Regni gloria loqueretur, addidit, dicens: *Non intrabit in illam aliquis coinquinatus, & faciens abominationem.* *Apoc. 21.*

CAPVT XXIII.

Exhortatio lapsi in peccato hominis, vt resurgat.

EXurge, exurge, quæso, expergiscere, ô homo, qui miseræ voluptatis sopore deprimeris: reuiuisce tandem, qui lethali coram inimicis tuis gladio corruisti. Adest Apostolus Paulus: audi illum vociferantem, pulsantem, concutientem, clarisque super te vocibus in- C clamantem: *Exurge*, inquit, *qui dormis, & exurge à mortuis, & exsuscitabit te Christus.* *Ephes. 5.* Qui Christum resuscitatorem audis, cur de tua resuscitatione diffidis? Audi ex ore ipsius: *Ioan. 11.* *Qui credit*, inquit, *in me, etiam si mortuus fuerit, viuet.* Si vita viuificatrix te quærit erigere, tu cur vlterius feras in tua morte iacere? Caue, caue ergo, ne te barathrum desperationis absorbeat. Mens tua fiducialiter ex diuina pietate præsumat, ne pro magnitudine criminis impœnitens obdurescat. Non est enim peccatorum desperare, sed impiorum: nec magnitudo criminum in desperationem adducit animam, sed impietas. *Impietas, non peccata, desperationem inducunt.* Si enim tantum diabolus potuit, vt te in huius vitij profunda submergeret; quanto magis te virtus Christi poterit ad eum, de D quo lapsus es, verticem reuocare? *Psal. 40.* *Numquid qui cecidit, non adiciet vt resurgat?* Cecidit asinus carnis tuæ in luto sub pondere; est stimulus pœnitentiæ, qui pungat; est manus spiritus, quæ viriliter extrahat. Samson ille fortissimus, quia malè blandienti *Iudic. 16.* mulieri secretum sui cordis aperuit, non solùm septem crines, quibus virtus alebatur, amisit, sed etiam præda factus Allophylis, oculos perdidit: postmodum verò capillis iam renascentibus, Domini Dei sui auxilium humiliter petiit templum Dagon strauit, & multo maiorem quàm priùs hostium multitudinem interemit. *Misericordiæ diuinæ exempla.*

Si ergo te impudica caro tua mollia suadendo decepit, si septem dona sancti Spiritus abstulit, si lu- E men non frontis sed cordis extinxit, non concidas animo, noli funditus desperare, adhuc te in vires collige, viriliter excute, fortia tentare præsume, & sic per Dei misericordiam de inimicis tuis poteris triumphare. Et certè Philistæi crines Samson potuerunt quidem radere, sed non euellere; quia & iniqui spiritus licet à te charismata sancti Spiritus ad tempus excluserint, nequaquam tamen præualent diuinæ reconciliationis remedium irrecuperabiliter abnegare. Qualiter, obsecro, de largissima Domini valeas misericordia desperare, qui etiam Pharaonem arguit, quia post peccatum ad pœnitentiæ remedium non confugit? Audi certè quid dicat: *Brachia*, inquit, *Pharaonis Regis Ægypti*

3. Reg. 21. *contriui, & non est deprecatus vt daretur in eo sanitas, & redderetur ei virens ad comprehendendum gladium.* Quid dicam Achab Regem Israel, qui postquam idola fabricatur est, postquam Naboth Iezrahelitem impiè trucidauit, tandem sicut ex patre humiliatus est, ita etiam ex patre est misericordiam consecutus? Teste enim Scriptura, postquam tenorem diuinæ comminationis accepit, scidit vestem, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque, & dormiuit in sacco, & ambulabat demisso capite. quid itaque post hæc? Ibid. *Factus est sermo Domini ad Eliam Thesbitem, dicens. Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius.* Igitur si & illius pœnitentia non despicitur, qui nequaquam B perseuerasse cognoscitur, cur tu ex diuinæ miserationis largitate diffidas, si infatigabiliter perseuerare contendas? Statue quoque tibi certamen assiduum aduersus carnem, armatus semper assiste contra importunam libidinis rabiem. Si luxuriæ flamma in ossibus æstuat, protinus illam memoria perpetui ignis extinguat; si callidus insidiator lubricam carnis speciem objicit, illico mens ad mortuorum sepulchra oculum dirigat: & quid illic suaue tactu, quid delectabile visu reperiatur, solerter attendat.

Inferni, mortisque meditatio extinguit carnis motus.

Consideret itaque quia virus, quod nunc intolerabiliter fœtet, quod sanies, quæ vermes gignit, & pascit, quid quidquid pulueris, quidquid aridi cineris illic iacere conspicitur, olim læta caro fuit, quæ huiusmodi passionibus in sua viriditate subiacuit. Perpendantur denique nerui rigidi, dentes nudi, ossium, articulorumque compago diuulsa, omniumque membrorum compositio enormiter dissipata. Sic, sic informis, atque confusæ imaginis monstrum extrahat ab humano corde præstigium. Pensa igitur quàm periculosæ vicissitudinis sit permutatio, quòd per momentaneam delectationem, qua in puncto semen ejicitur, pœna, quæ sequitur, per millia annorum curricula non finitur. Cogita quàm miserum sit, quòd per vnum membrum, cuius nunc voluptas expletur, totum postmodum corpus simul cum anima atrocissimis flammarum incendiis perpetuò cruciatur. His, & huiusmodi impenetrabilibus cogitationum clypeis imminentia mala propelle, præterita per pœnitentiam dele. Carnis superbiam ieiunium frangat; mens assiduæ orationis dapibus saginata pinguescat. Hoc itaque modo præsul spiritus subiectam carnem disciplinæ fræno coërceat, & ad supernam Hierusalem quotidie feruentis desiderij gradibus festinare contendat.

CAPVT XXIV.

Quòd ad edomandam libidinem satis prosit castitatis præmia contemplari.

OPeræpretium quoque est vt promissa castitati præmia incessanter aspicias, quorum dulcedine prouocatus, quidquid versutia callidi insidiatoris opponitur, libero fidei pede transcendas. Si enim attendatur felicitas, ad quam non sine transitu attingitur, leue fit quod transeundo laboratur: & conductus fossor tædium laboris alleuiat, dum mercedem operis, quæ debetur, inhianter expectat. Perpende ergo quod de militibus castitatis per Prophetam dicitur: Isa. 56. *Hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint quod volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis* A *in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus.* Eunuchi quippe sunt, qui insolentes carnis impetus reprimunt, effectumque à se prauæ operationis abscindunt. Pleríque autem eorum, qui voluptati illecebræ carnalis inseruiunt, memoriam sui nominis post se relinquere per posteritatem sobolis concupiscunt: & hoc toto mentis affectu idcirco desiderant, quia nequaquam se huic mundo mori funditus deputant, si nominis sui titulum per superstites residuæ prolis germen extendant.

Nominis perpetuitas, præmium castitatis.

Sed multo clarius, multoque felicius hoc ipsum cœlibes munus accipiunt, ad quod prolectarij tam feruidæ ambitionis æstibus inflammantur; B quia apud illum eorum memoria semper viuit, qui per æternitatis statum nulla temporum lege pertransit. Nomen igitur Eunuchis melius à filiis & filiabus diuina voce promittitur, quia memoriam nominis, quam filiorum posteritas per breue temporis spatium potuisset extendere, isti merentur absque vllo obliuionis obstaculo in perpetuum possidere: *In memoria enim æterna erit iustus.* Psal. 111. Et iterum in Apocalypsi per Ioannem dicitur: *Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt, & non delebo nomina eorum de libro vitæ.* Vbi iterum dicitur: Apoc. 3. *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. virgines enim sunt qui sequuntur Agnum quocumque ierit:* & quod canticum cantant, quod nemo possit C dicere, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Singulare quippe canticum Agno virgines cantant, quia cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus, etiam de incorruptione carnis exultant. Quod videlicet alij iusti dicere nequeunt, licet in eadem beatitudine positi mereantur audire; quia per charitatem quidem illorum celsitudinem gratanter aspiciunt, ad eorum tamen præmia non assurgunt. Quapropter pensandum est, atque in mente nostra omni studio reuoluendum, quantæ dignitatis, quantæque sit excellentiæ illic fieri summum, vbi summa felicitas est esse vel vltimum: illic priuilegij celsa conscendere, vbi beatissimum est paria æquitatis iura seruare. Nimirum D sicut attestatur Veritate, non omnes capiunt verbum hoc in hoc sæculo: sic ad illam egregiæ remunerationis gloriam non omnes perueniunt in futuro. Math. 19.

Canticum quod solæ virgines canunt, quodnam.

Hæc, & alia multa huiusmodi, charissime frater, quisquis es, intra mentis tuæ secreta considera, totisque viribus carnem tuam ab omni peste libidinis immunem seruare festina, vt iuxta Apostolicæ doctrinæ sententiam, *sciat vas tuum possidere in sanctificatione & honore, non in passione desiderij: sicut & gentes, quæ ignorant Deum.* 1. Thess. 4. Si adhuc stas, præcipitium caue: quòd si lapsus es, ad vncum pœnitentiæ, qui vbique præsto est, manum fiducialiter tende: vt qui non potuisti cum Abraham procul à Sodomis degere, liceat vel cum Loth propin- E quæ combustionis excidio iamjam vrgente, migrare. Quinque naui incolumis subire non valueras portum, sufficiat saltem perlati fluctus euasisse naufragium: & qui non meruisti ad littoris sinum sine iactura pertingere, libeat arenis exposito, post periculum alacri voce illud beati Ionæ celeuma cantare: *Omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt: & ego dixi: Abiectus sum à conspectu oculorum tuorum, verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum.*

CAPVT XXV.

Vbi scriptor probabiliter se excusat.

Zelus fortis S. Doctoris.

SI verò in cuiuslibet manus Libellus iste deuenerit, cui conscientia minimè suffragante, superiùs comprehensa fortè displiceant, méque proditorem, delatorémque fraterni criminis arguat, nouerit me fauorem interni Iudicis toto intentionis studio quærere; prauorum verò odia vel linguas detrahentium non timere. Malo quippe cum Ioseph, qui accusauit fratres apud patrem crimine pessimo, in cisternam innocens projici; quàm cum Heli, qui filiorum mala vidit, & tacuit, diuini furoris vltione mulctari. Cùm enim per os Prophetæ diuina vox terribiliter comminetur, dicens: *Si videris fratrem tuum iniquè agentem, & non corripueris eum, sanguinem eius de manu tua requiram:* Quis ego sum, qui in sacro Ordine videam tam pestilens facinus inolescere, & velut homicida alienæ animæ, seruata censura silentij, diuinæ districtionis audeam ratiocinium expectare? & illius reatus fieri incipiam debitor, cuius nequaquam auctor extiteram? Et cùm Scriptura dicat: *Maledictus, qui prohibet gladium suum à sanguine;* hortaris me vt gladius linguæ meæ in taciturnitatis theca repositus, & sibimet pereat, dum offensionis rubiginem contrahit: & alij non proficiat, dum culpas prauè viuentium non configit. Gladium quippe à sanguine prohibere, est correctionis verbum à carnalis vitæ percussione compescere. De quo gladio rursum dicitur: *Ex ore enim gladius ex vtraque parte acutus exibat.* Qualiter enim proximum meum sicut meipsum diligo, si vulnus, quo eum non ambigo crudeliter mori, negligenter sero in eius corde grassari? Videns ergo vulnera mentium, curare negligam sectione verborum? Non me ita egregius Prædicator docet, qui eo se à proximorum sanguine mundum credidit, quo feriendis eorum vitiis non pepercit: dicit enim: *Contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium: non enim subterfugi, quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis.* Non ita me Ioannes instruxit, cui videlicet Angelica admonitione præcipitur: *Qui audit, dicat, Veni.* Vt nimirum cui se vox interna insinuat, illuc etiam clamando, alios quò ipse rapitur, trahat; ne clausas fores etiam vocatus, inueniat, si vocanti vacuus appropinquat.

Gen. 37. 1. Reg. 2. & 4. Ezech. 3. & 33. Hier. 48. Apoc. 1. Act. 20. Apoc. 22.

Sanè si me ratum ducis corripientem corripere, &, vt ita loquar, præsumptoriæ argutionis arguere, cur non Hieronymum corripis, qui contra diuersas hæreticorum sectas tam mordaciter disputat? Cur non Ambrosium laceras, qui in Arrianos publicè concionatur? Cur non & Augustinum, qui in Manichæos atque Donatistas tam austerus litigator inuehitur? Dicis mihi: Inter illi, quia contra hæreticos, contra blasphemos; tu autem non times carpere Christianos.

Ad quos ego sub breuitate respondeo: quia sicut illi nitebantur egressos & iam errantes ad ouile reducere; ita etiam nostræ intentionis est, eos, qui qualitercumque intersunt, ne exeant, prohibere. Illi dicebant: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis, nam si essent ex nobis, mansissent vtique nobiscum.* Et nos dicimus: Nobiscum quidem sunt, sed malè. Studeamus ergo si possibile est, vt deinceps benè sint nobiscum. Illud etiam addimus, quia si pessima est blasphemia: nescio, in quo sit melior sodomia. Illa enim facit hominem errare,

1. Ioan. 2.

A ista perire. Illa à Deo animam diuidit; diabolo ista coniungit. Illa de Paradiso ejicit; ista in tartarum mergit. Illa mentis oculos cæcat; in ruinæ voraginem ista præcipitat. Et si subtiliter indagare satagimus, quod vtriusque criminis in statera diuini examinis grauiùs penset, inquisita sacra Scriptura plenius docet. Vbi siquidem filij Israel, qui Deum blasphemantes, idola coluerunt, in captiuitatem ducti, Sodomitæ autem cœlestis ignis, & sulphuris repentinum incendio deuorati. Neque ego sanctos Doctores iccirco proposui, vt fumigantem torrem clarius præsumam conferre sideribus, quippe qui vix indigno ore tam excellentissimos Viros sine offensione commemoro, E sed hoc dico, quia quod ipsi vitia corrigendo, & confundendo fecerunt, hoc etiam iuniores, vt facerent docuerunt: & si eorum tempore cum tanta impudentiæ libertate hæc pestis fuisset oborta, non dubiè credimus, quòd prolixa hodie viderentur contra eam volumina codicum exarata.

Gen. 19.

Nemo me ergo dijudicet, dum aduersus mortale vitium disputo: vbi non opprobrium, sed prouectum potius fraternæ salutis inquiro, ne dum corripientem persequitur, delinquenti fauere videatur. Sed vt Moysi verbis vtar: *Si quis est Domini, iungatur mecum.* Videlicet vt qui se Dei militem recognoscit, ad confundendum hoc vitium se ferueinter accingat, hoc totis viribus expugnare non desinat: & vbicumque fuerit repertum, C acutissimis verborum spiculis confodere, & trucidare contendat, quatenus dum captiuator densa cuneorum acie circumfunditur, captiuus ab his, quibus seruierat, vinculis absoluatur: & dum aduersus tyrannum consona vox omnium vnanimiter clamat, is qui trahebatur, præda fieri furentis monstri protinus erubescat: quippe ad mortem se rapi plurimorum testimonio perhibente non dubitat, in semetipsum reuersus, ad vitam redire quantocyus non pigrescat.

Exod. 32.

CAPVT XXVI.

Vbi ad Dominum Papam sermo reflectitur.

D NVnc autem ad te, Papa beatissime, in ipsius Opusculi calce recurrimus, ad te styli huius articulum renocamus, vt cui incipientis origo dirigitur, in ipsum meritò peracti Operis clausula terminetur. Petimus igitur, & humiliter imploramus, vt clementia vestra, si dicere fas est, sacrorum Canonum Decreta, quæ tamen vobis notissima sunt, solerter inspiciat: spiritales & prudentes viros ad consultum huius necessariæ indagationis asciscat: nobisque super his capitulis ita respondeat, vt omne de nostro pectore dubietatis scrupulum tollat. Neque hoc dicere iccirco præsumimus, vt ad hoc, Deo auctore, sufficere solam profunditatis vestræ peritiam ignoremus: sed dum sacræ auctoritatis testimonium adhibetur, dum plurimorum E consensu & iudicio res geritur, peruersorum hominum querela, quæ fortassis è diuerso mutire non erubesceret, sopiatur. Non enim facilè patet querelæ, quod multorum iudicio constituitur. Sæpe autem sententia, quæ ab vno considerata iuris æquitate depromitur, ab aliis præiudicium deputatur.

Quatuor igitur huius vitij diuersitatibus, quas superius enumerauimus, diligenter inspectis, dignetur me Beatitudo vestra Decretali pagina

clementer instruere, cui earum obnoxius debeat ab Ecclesiastico ordine irretractabiliter abjici; cui verò Prælato discretionis intuitu, possit hoc officium misericorditer indulgeri; quo supradictorum modo, & cum quantis lapso liceat cuique in Ecclesiastica dignitate persistere; qualiter autem, & cum quantis, si fœdatus fuerit, compellendus est in dicta necessitate cessare. Vt ex eo, quod vni dirigitur, multi eadem laborantes ignorantia, doceantur, quatenus ambiguitatis nostræ caliginem, auctoritatis vestræ lucerna dimoueat: atque, vt ita loquar, Apostolicæ Sedis ferrum ex agro nutantis conscientiæ totius erroris radicitus germen euellat.

Annuat omnipotens Deus, reuerendissime Pater, vt tempore Apostolatus vestri, & huius vitij monstrum prorsus intereat, & iacentis Ecclesiæ status vndique ad sui vigoris iura resurgat.

SCHOLIA.

Legis præceptum est, vt cùm quis lepra perfunditur, Sacerdotibus ostendatur: tunc autem non A *Sacerdotibus, sed leprosis potiùs ostenditur, cùm immundus immundo peractam communem nequitiam confitetur.*] De his, quæ hoc in opusculo scribit B. Damianus, eius mens potius spectanda quàm verba. Neque enim ille significat confessionem eius, qui Sacerdoti complici confitetur, ob potestatis defectum, inualidum esse, si ille iustum titulum atque iurisdictionem obtinet: sed vult dicere huiusmodi confessionem fructu carere, ac quodammodo delusoriam esse: quoniam verecundiæ ruborem pœnitens nec sentit, nec ad compunctionem ex- B citari potest ab eo, cuius praui exempli species ante oculos versatur. Quæ omnia Auctor expendit, vt in textu videre est; vbi etiam ait: confessionem factam complici Sacerdoti, non ea seueritate fieri ob facilem pœnitentiam condonantis. Quare omnes Summistæ licet confessionem illam validam esse teneant, non tamen laudant, si fiat, nisi in casu extremæ necessitatis. Sic censent Glos. *in cap. Omnes.* 30. *quæst.* 1. Syluester *verbo Confessio.* 1. *n.* 17. atque alij.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,

OPVSCVLVM OCTAVVM.

De Parentelæ Gradibus. Ad Ioannem Episcopum Cæsenatensem, & D.D. Archidiaconum Rauennatem; addita eiusdem argumenti dissertatiuncula alibi ab Auctore habita.

ARGVMENTVM.

Contra Iuris Ciuilis consultos inuehitur, qui gradus consanguinitatis ex latere descendentium longissimè enumerabant: quos tamen Canonica, & Diuina lex in quarta generatione constituit. Hac illi praua opinione imburi, non dubitabant asserere, inter pronepotes matrimonium inuicem licitè contrahi posse. Id quàm sit absurdum, quamque Catholicæ Ecclesiæ traditioni contrarium, multis probat, & aduersariorum sententiam pluribus rationibus confutat.

Reuerendissimis in Christo Viris, Ioanni Cæsenati Episcopo, & D. D. Archidiacono Rauennati, Petrus peccator Monachus digni famulatus obsequium.

RAVENNAM, vt nostis, nuper adij, quam mox tenebrosi erroris scrupulo turbatam vacillare cognoui. Erat autem de consanguinitatis gradibus plurima disceptatio: atque iam res eo vsque processerat, vt sapientes ciuitatis in vnum conuenientes, sciscitantibus Florentinorum veredariis, in commune rescripse- C sint, septimam generationem Canonica auctoritate præfixam, ita debere intelligi, vt numeratis ex vno generis latere quatuor gradibus, atque ex alio tribus, iure iam matrimonium posse contrahi videretur. Ad astruendam quoque præposteræ huius allegationis ineptiam, illud etiam in testimonium deducebant, quod Iustinianus suis interserit Institutis; *Sed nec neptem,*

Instit. lib. 1. tit. de nupt. paragr. Inter eas.

inquit, *fratris vel sororis ducere quis potest, quamuis* A *in quarto gradu sit.* Ex quibus nimirum verbis inductoria quædam colligebant argumenta dicentes: *Si nepos fratris mei quarto iam à me gradu diuiditur, consequenter etiam filius meus quinto, nepos item sexto, pronepos autem meus septem ab ea procul elongatus gradibus inuenitur.* Et quidem ego nudis verbis ista dogmatizantibus restiti, ac pro-

Quorumdam error de gradibus consanguinitatis.

vt in expeditione licuerat, emergentem, vt ita fatear, hæresim Canonicæ testimoniis auctoritatis attrini: quo tamen vos minimè contenti, dignum esse decreuistis, vt quod ore protuleram, apicibus traderem: atque ita non paucis, sed omnibus hoc errore nutantibus, facili compendio responderem.

CAPVT I.

Quòd inter quos est lex hæreditariæ successionis, nulla sunt iura coniugij.

EGo autem vobis, vt in omnibus, etiam in hac parte libenter obtempero: sed huic disputationi nil prorsus adjiciendum video, nisi quod à maioribus traditum esse perpendo. A quibus nimirum ita est vndique satisfactum, vt si humilitatis adsit oculus, nihil super hac re sit vlterius inquirendum. Quid enim apertius eo,

Confutatur Calixtus Papa.

quod Papa Calixtus asseruit, dicens: *Eos autem consanguineos dicimus, quos diuinæ, & sæculi leges consanguineos appellant, & in hæreditatem suscipiunt, nec repelli possunt.* Interrogentur igitur qui in tribunalibus iudicant, qui causarum negotia dirimunt, qui scrutandis legum Decretis insistunt, numquid si propinquiores desint, vsque ad septimum gradum agnati siue in hæreditatem, siue in tutelam non admittuntur? in cuius autem hæreditatem ex iure consanguinitatis admitteris, quo pacto velut extraneus eius coniugium sortiaris? Vt quid etiam tam operosa inter sacros Canones figura depingitur, vt non modò suprà vel infrà, sed ex vtroque etiam latere, sex gradibus terminetur, si septima generatio, vt asserunt, tribus hinc enumeratis personis, atque illinc quatuor expleatur? Neque enim conditoribus Canonum cauendum fuit, ne tritauus auiæ, quæ nimirum sibi trineptis est; vel filius trinepti, cui & ipse tritauus est, in matrimonio iungeretur. ipsa namque rerum natura non patitur, vt suprema persona infimæ, etiam si non esset inhibitum, copuletur.

Sed quòd sancti Doctores humanæ consanguinitatis lineam tot gradibus numerant, ad hoc enituntur, ne personæ ex latere venientes vsque ad præfixum terminum se inuicem iungant, alioquin postquam ad abnepotem, quæ videlicet hinc quarta persona est à filio, & pro- E nepotem, quæ illinc tertia, ex ordine peruenitur, cur ad enumerandas adhuc alias frustra descendit, si nulla eas propinquitate inter se alterutrum pertinere nouerunt? Porrò satis onerosum esset, atque superfluum in genealogiæ gradibus describendis, illas extrinsecus adhibere personas, quæ nullas inter se affinitatis obtinent consequentias. Sed cùm inferiores gradus ab eodem videamus æquè denominari, à quo & superiores relationum suarum vocabula sortiuntur, nimirum vt cuius sunt isti, filius, nepos, pronepos, abnepos, idem quoque nihilominus, & illi sint atnepos, trinepos, sicut

A possumus genitos à progenitore diuidere, sic etiam nefas ducimus, ab vno vtrinque descendentes congenitos separare. Verbi gratia, sicut trinepos à patre, qui sibi videlicet tritauus est dici nequit extraneus: sic etiam à trinepte, quæ ab eodem simul è regione descendit, non inuenitur alienus.

CAPVT II.

Quòd instar humani corporis sex gradibus consanguinitas terminetur.

B SIc enim omnes hi gradus ad veterem referuntur originem, vt commeantium secum nouam non deserant affinitatem, sed ne res in infinitum prodeat, competens à sanctis Doctoribus meta præfigitur, scilicet vt quousque est successionum reperire vocabula, ducet etiam nihilominus parentela. Vnde mos inoleuit, vt sub figura humani corporis illa consanguinitatis descriptio pingeretur. Sicut enim corpus hominis sex infrà, totidemque suprà, qui & ipsi dicuntur ex latere, articulis constat: vnde & † sexus dicitur, qui in medio est, quasi sextus: quòd nimirum à secundis manuum, siue pedum digitis facile est inueniri. Ita ni- C mirum & illa successioni humanæ figura senis vtique superiùs & inferiùs, atque in his, qui ex latere veniunt, gradibus terminatur: quamquam ad propensionis cautelæ gratiam, & septima his sit generatio consequenter annumerata.

Quisquis ergo vult inter eos, qui ab vno ex vtraque parte descendunt vsque ad vltimum gradum cognationis iura rescindere, fateantur quoque necesse est, dextera hominis membra membris sinistri lateris minime pertinere; atque, vt quod dicimus, liquidius elucescat, qui trinepotem ab ea, quæ altrinsecus est, trinepte, affinitatis vinculo solutum iudicat, inter digitos, quibus hæc scribo, & sinistræ manus articu- D los communionem deesse contendat. Sed huic prauæ assertioni reclamat Apostolus, cùm dicit: *Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cùm sint multa, vnum corpus sunt.* 1. Cor. 12. Sicut ergo multa membra per participationem sui totius simul coeunt, vt vnum dicantur irreprehensibiliter corpus; ita nimirum diuersæ personæ, quæ ab vno progenitore communiter prodeunt, vnum sunt proculdubio genus.

CAPVT III.

Cur Deus in principio vnum solummodo creauerit hominem.

ICcirco autem matrimonij lex tanta magisterij arte sub Ecclesiastica disciplina componitur, vt mutuæ charitatis vinculum inter homines necessariò teneatur, videlicet, vt quousque successionis ordo protrahitur, vicarius amor proximi ex ipsa germanitatis necessitudine præbeatur. Cùm autem deficientibus vocabulis deficit iam genus cognationis, occurrit protinus lex matrimonij, & iamjam longiùs abeuntem quasi fugientem reuocat, & antiquæ dilectionis inter nouos homines iura reformat. Nec mirum si in generandis hominibus charitati consulitur,

cùm in creandis quoque idipsum Deus rerum omnium conditor, procurasse videatur. Nam cùm in ipso naturæ incipientis exordio, ex singulis animantibus non vna sed multa creasset, sicut legitur: *Creauit Deus cete grandia.* Et paulò post: *Producat*, inquit, *terra iumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas*: mox hominem, non multos, sed vnum condidit: atque ex eius latere costam, ex qua mulier formaretur, eduxit.

Gen. 1. *Gen. 2.*

Vt quid enim omnipotens Deus cùm ex cæteris animantibus plura creauerit, vnum contentus est hominem facere: ex quo nimirum, tamquam deesset materia figulo, muliebrem quoque sexum voluit propagare; nisi vt charitatem hominibus commendaret, & in fraterni amoris eos vnitate connecteret: quatenus propriæ origini congruentes, nequaquã diuersi resilirent mente, qui vnum probarentur ex corpore? Vnde & Paulus ait: *Vnum corpus, vnus spiritus, sicut vocati estis in vna spe vocationis vestra.* Verumtamen cùm affinitas generis elongata discedit, humanæ prauitatis vitio quasi submoto fomite amoris flamma frigescit. Ad reparandum ergo mutuæ charitatis igniculum accurrunt subinde fœdera nuptiarum. Enimvero quia sex ætatibus & mundi tempus euoluitur, & humanitatis vita finitur, ipsa naturæ vis præbet, vt vsque ad sextum propinquitatis gradum germanus amor in humanis visceribus sapiat, & quodammodo odorem inter se genuinæ societatis emittat. Vbi autem manus consanguinitatis, quæ captum à se trahebat, deficit; illico matrimonij vncus, quo fugiens reuocetur, occurrit.

B *Ephes. 4.* C

CAPVT IV.

Quòd quibus est ius hæreditatis, est & affinitas generis.

SEd, vt de cæteris sileam, miror saltem legis peritos ita potuisse desipere, vt subiecta figura, oculis videantur in supputandis gradibus caligare. Qui nimirum dum quartum generis gradum octauum faciunt, quid super hac parte etiam suæ leges definiant, non attendunt. Sed vt ad exitum facilius valeat peruenire quod dicimus, sacros Canones cum ipsis mundanis legibus conferamus.
Conc. Meldense. Habet autem hoc Meldense Concilium: *De affinitate*, inquit, *sanguinis per gradus cognationis placuit vsque septimam generationem obseruare.* Nam & hæreditas rerum per legales definitiones sancitur vsque ad septimum gradum prætendere hæredum successionem: non enim succederent, nisi eis de propagine cognationis deberetur.

Secundùm hoc igitur sententiæ Synodalis Edictum, cui competit ius hæreditatis, competit etiã propinquitas generis. Neque enim, vt dicitur, in hæreditatem succederent, nisi ad cognationis propaginem pertinerent. At hic forsitan respondetur, quia quod his verbis septem generationes obseruari præcipitur, nequaquam illis attinet, qui ex latere veniunt: sed ad eos potius, qui recta linea à supremo progenitore descendunt. Sed si huiusmodi personis vel ad succedendum, vel ad coniugandum terminum scriptura præfigeret, profectò rem infinitam angustis limitibus coarctaret,
Instit. lib. 1. tit. de nupt. paragr. Ergo non omnes. Iustiniano teste, qui dicit: *Inter eas personas, quæ parentum, liberorúmve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt: velut inter patrem & filiam, auiam & nepotem; & vsque ad infinitum.* Restat ergo vt intelligamus, quia in his personis, quæ
A altrinsecus veniunt, septem generationes obseruare debemus.

CAPVT V.

In legis peritos inuehitur, quos & de propriis legibus conuincit.

NVnc igitur inquiramus, à duobus germanis fratribus descendentes, quoto gradu sibi inuicem possunt in hæreditatem succedere? Vos denuo, iudices, alloquor, vos de lege vestra conuenio: vos, inquam, legis periti, qui iura scrutamini, qui causas peroratis, inquiro: vtrum is, qui
B sexto loco ab vno fratre descendit, iure vocetur in hæreditatem illius, qui ex altero sexta rursus generatione procedit? Sed certè negari omnino non potest, quin si alter eorum, quos proposuimus, intestatus moritur, cum nulla exter persona propinquior, alter in hæreditatem eius legibus admittatur: atque, vt ipsi debeatis approbare quod dicimus, de vestris rursus Institutis testimonium proferamus. Dicitur enim: *Inter masculos agnationis iure hæreditas, etiam si longissimo gradu sint, vltro, citroque capitur.* Et paulò post: *Masculi verò ad eorum videlicet mulierum hæreditates, etiam si longissimo gradu sint, admittantur.* Si ergo longissimo gradu non infrà, vel suprà; sed vltro citroque hæreditas ca- *Inst. lib. 3. tit. de legit. agnat. success. paragr. Caterùm.*
C pitur: &, sicut præmissum est, non potest quis in hæreditatem defuncto succedere, nisi quem constiterit ad eamdem progeniem pertinere; valde præposterum est, atque confusum, vt ij qui quarto gradu à germanis fratribus prodeunt, iam inter se matrimonium contrahant; cum ij qui post eos sunt, necdũ ius hæreditariæ successionis amittant. Vnum quippe ius alterum tollit, vt videlicet cui potes hæredis iure succedere, eam nefas sit coniugali sibi fœdere copulare: & è diuerso, in quam competit ius coniugij, cessat nomen hæredis.

At fortasse dicitis, quia longissimus gradus, non incongruè etiam quartus, qui apud vos octauus est, possit intelligi. Quapropter ad vestros codi-
D ces, quæso, recurrite, & vtrum hoc limite sit contenta progenies, quia forsitan excidit, in memoriam reuocate. Ait namque vbi suprà idem Iustinianus: *Hoc loco*, inquit, *& illud necessariò admonendi sumus, agnationis quidem iure admitti aliquem ad hæreditatem, etsi decimo gradu sit.* Cum ergo constet, quia in hæreditatem intestati nullus admittitur, nisi affinitatis illi iure iungatur, quo pacto decimus in hæreditatem agnationis iure succedit, cum iam quartus, vt dicitis, cum huiusmodi personis licitò matrimonium contrahit, nimirũ tamquam decimus sit propinquus, & quartus videatur extraneus? Quod si semper hæc, quæ superius cõprehensa sunt, constat, quia ij qui vltro citroque in quarto reperiuntur gradu, cognati sunt, atque *Inst. lib. 3. tit. de succ. cognat. paragr. Hoc loco.*
E propinqui; audiamus etiam quid Romanum censeat de cognatione Concilium: *Si quis*, inquit, *de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, in coniugio duxerit, anathema sit.* *Cõc. Rom.*

CAPVT VI.

Quòd generationes, quæ vtrinque ab vno prodeunt, debeant simpliciter numerari.

DEbuerant quidem iam hæc pauca sufficere, si ij cum quibus ago, vtpote litibus assueti, scirent in controuersiam pauca mouere.

Illud itaque sub oculos reuocemus, quod causidicos nostros ex suis legibus nobis objecisse supra retulimus, videlicet quod neptem fratris, vel sororis ducere quis non potest, quamuis quarto gradu sit. Cúmque in astruendis propriis allegationibus sæpius verba hæc iterarent: deinde ratiocinando, assumendo, colligendo, multimoda cauillationum argumenta componerent; in arcto positus, hac quæ eo loci occurrere potuit, voce respondi: Hanc, inquam, supputationem, quæ fratris, vel sororis neptem à patruo, vel auunculo magno quarto constituit gradu; filium verò eiusdem patrui, vel auunculi, sicut dicitis, quinto, nepotem sexto; pronepotem autem eius ab eadem quæ præmissa est, nepte septimum numerat: forenses quidem leges habere quia ad id tantopere insistitis, possunt: sed eam sacri Canones non admittunt. Et reuera eas progenies, quæ per diuersas lineas ab vno generis auctore procedunt, nequaquam diuina lex dupliciter numerat: sed licet plures hinc inde profluant geniti, ab vno tamen genitore, si generaliter colligantur, sub vna repeiuntur generatione concludi.

Sed quia cum legis peritorum faceta vrbanitate confligimus, legisperitum quoque in nostræ partis testimonium producamus: Moysen scilicet, non improbandum sanè iurisconsultum, sed siue ad depromendos iudicialis sententiæ calculos, siue etiam in ipsis legibus promulgandis non vulgariter eruditum. In magistro siquidem discimus quid de non contemnendæ indolis discipulo sentiamus. Veniat ergo, & litem inter nos, quæ versatur, de generatione definiat. Ait namque de Ioseph: *Vixitque centum annos*; deinde subjunxit: *Et vidit Ephraim filios vsque ad tertiam generationem.* Qui nimirum si in generationibus supputandis cum nostris iudicibus concordaret, ad Manassem quoque respiciens, Ephraim progeniem non iam tertiam, sed sextam potius astruxisset. Nam & mox sequitur, dicens: *Filij quoque Machir filij Manasse nati sunt in genibus Ioseph.* Cùm igitur tertia progenies Ephraim, itémque tertia Manasse nequaquam propter alteiutram inter se habitudinem tenditur, sed simpliciter vtrumque tertia, testante sacro eloquio, perhibetur; qua auctoritate, qua nouitate doctrinæ affinitas sic moderna diuiditur, vt duorum fratrum pronepotes octo iam differre inter se gradibus doceantur? Abrahæ quoque de filiis eius Ægyptum postmodum profecturis, eodem Moyse teste, Dominus dicit: *Generatione*, inquit, *quarta reuertentur huc.* Enimuero si omnes generationes, quæ sub Moyse de Ægypto in terra Chanaan reuersæ sunt, iuxta sententias nostrorum iudicum, vox diuina diuideret, non generationem quartam, sed millesimam potius, vel vlteriorem certè numerum protulisset. Illud etiam, quod per Psalmistam dicitur: *Memor fuit verbi sancti sui, quod mandauit in mille generationes*; non ad illarum refertur generationum multitudinem, quæ sub vno tempore in hac vita subsistunt: sed ad illas potius, quæ sibi inuicem per sæcula prolixiora succedunt. Nam si generationes singulorum parentum hoc loco Propheta voluisset intelligi, nullus est dies, quo in populo Dei mille generationes non valeant reperiri: atque ideo nihil plus esset mandare verbum in mille generationes, quàm dare legem illi populo, vbi essent mille partes. De beato quoque Iob legitur: *Quia vidit filios suos, & filios filiorum suorum vsque ad quartam generationem.* Nam cùm Scriptura non dicat,

Gen. vlt.

Gen. 15.

Psal. 104.

Iob. vlt.

vidisse scilicet Iob filios filij sui, ab vno nimirum progenitore simplicem lineam descendentem: sed filios filiorum suorum, atque eos omnes non ad quartas generationes, sed ad quartam singulariter generationem venisse, eo viuente, pronunciet. Patet profectò, quia auctoritate diuini eloquij, generationes, quæ à fratribus veniunt, non diuisæ, sed simpliciter numerantur. De Tobia etiam sic dicitur: *Viditque Tobias quintam generationem filiorum suorum.* Tob. 14.

Videtis itaque, ô Iudices, quæ dicuntur: videlicet, & *generationem*, &, *filios filiorum suorum.* In filios igitur filiorum plures descendentium lineas consequenter attendite: in generationem autem quæ dicitur, omnes simul tamquam vnius successionis ordinem deputate. Idioma siquidem est Scripturæ sacræ, quod diuersorum fratrum sic in vnum generatio comprehenditur, tamquam si ab vno homine descendentis successionis series contexatur: vnde si quæ in sacris voluminibus reperiuntur, velim hic cuncta colligere, antè lux ad occasum, quam exempla perueniant ad effectum. Animaduertitis igitur, ô Iudices, quia dum malè numeratis, numerosos aduersum vos reclamantes sacri eloquij testes incurritis: & dum sub colore coniugij incestus sordes inducitis, Ecclesiasticæ castitatis munditiam fœdare tentatis. Erubescat ergo terrenæ sapientiæ vanitas, nec in Ecclesiæ nemore errorum aculeos spargat: sed repressa prani spiritus arrogantia, sacræ se auctoritati humiliter subdat: nec protinus credat, quidquid sibi luxuriantis intellectus petulantia lenocinante, suggeritur; sed quod à sanctis Doctoribus definitum est, hoc sacrum intellectum omnimodis arbitretur.

CAPVT VII.

Vbi aduersarios ineuitabili argumentatione conuincit.

POst illam autem vix enarrabilem Iustiniani sententiam, qua videlicet neptis fratris quarto dicitur esse gradu, quidam promptulus, cerebrosus, ac dicax, scilicet acer ingenio, mordax eloquio, vehemens argumento, Florentinus, puto, verbis me B. Gregorij insolenter vrgebat: quibus nimirum præcepit Angelos iam quarta, vel quinta debere generatione cóniungi. *Licet*, inquiens, *sanctus ille vir hoc Neophytæ genti dispensatiuè concesserit; tamen si consanguinitas tantopere esset in matrimoniali copulatione cauenda, nequaquam inter tam propinquos conueniendi licentia fuisset indulta: constat vtique, quia super hoc coniunctionis articulo temperantiùs sensit, qui licet rudibus quartæ generationis coniugium non negauit.* Nos autem vtramq; sententiam, Iustiniani scilicet, & Gregorij conferamus: & tamquam duos lapides, qui in nos ex hostili acie iaculati sunt, inuicem collidamus, quatenus ex eorum repercussione igniculus exeat, qui eisdem nostris aduersariis non dicam erecutientibus, vtpote reuerentia seruata, Iudicibus: tamen lippientibus & caligantibus lumen ostendit.

Greg. Reg. li. vlt. ep. 31.

Audite igitur, Iudices, vtriusque Doctoris verba diligenter attendite: atque illud tumultuantium murmur, quo in foro, vel tribunalibus assueti estis, hic in Ecclesia fieri prohibere. Litigium nostrum non confusa partium loquacitas augeat, sed intenti cordis ratio sequestra componat. Clamemus ergo simul ad Dominum, atque illi pars vtraque dicamus: *Surge, Deus, indica*

causam tuam. Age igitur, Dicit nempe Iustinianus A vester, vt sæpe superiùs dictum est: *Quia neptis fratris tui quarto iam à te gradu diuiditur* : nimirum tu vnus, frater tuus secundus, filius eius tertius; neptis autem eius quarto à te distinguitur gradu. Ergo si ita est, non tam longiùs fatigemur, vtpote qui propiùs inuenire possimus, quod ad hanc rem necessarium iudicamus.

Cum igitur tu, sicut dictum est, à filio fratris tui sis tertius, consequenter etiam filia tua ab eodem filio fratris tui quartus est gradus; saluo scilicet eo, sicut asseritis, quòd gradus & generatio idem sit. Quod profectò si verum est, totum illud, quod Gregorius permittit quarta generatione coniungi, nihil est aliud, nisi quia duorum fratrum ger- B manorum, vel duarum sororum filios & filias censet in matrimonio copulari Sed vbi est, quod idem Gregorius omninò prohibet, ne duorum fratrum, vel sororum filius & filia misceantur? An censendum est, ipse sibimet extitisse contrarius, vt quod prohibuit fieri, illico decreuisset impleri? Sed quis hoc de Gregorio credat, nisi qui alienata mente prorsus insaniat? Verumtamen ipse Gregorianus stylus ad medium veniat, & verum sibimet constet, ex ipso lectionis ordine clarius innotescat.

Greg. vbi sup. *Quadam,* inquit, *terrena lex in Romana Republica permittit, vt siue fratris & sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento dicimus, ex tali coniu- C gio sobolem non posse succrescere; vnde necesse est, vt iam quarta, vel quinta generatione fideles licenter sibi iungantur.*

Ecce ipsa scripturæ series comprobat, quia filij germanorum fratrum, in quarta generatione non sunt, dum qua illi prohibentur auctoritate connubere; eadem isti, qui in quarta generatione sunt, conceduntur in matrimonij fœdera conuenire. Nam si germanorum filij in quarta generatione cõsisterent, quid esset aliud dicere, filij germanorum fratrum non iungantur, & tertium in quarta generatione homines socientur, nisi tãquam sic sermo procederet: consobrini inuicem & non iungantur, & iungantur? Quod vtique ridiculosum potius, quàm authenticum haberetur. Vnde & idem venerabilis Doctor postquam præmisit *Necesse est,* D *vt iam quarta, vel quinta generatione fideles licenter sibi iungantur*; protinus intulit: *Nam à secunda, quam prædiximus, omnimodo debet abstineri.* Ecce iam lapides, quos hostilis manus intorserat, vicaria inter se impactione contudimus, scintillas elicuimus, lumen habemus. Ambulemus ergo in lu- Ioan. 12. mine Domini, ne nos tenebræ comprehendant. Quòd si me fortasse consulitis, qualiter illa Iustiniani sententia possit absolui, nihil nostra interest. Vobis siquidem vestra relinquimus, nec alieni nobis officij peritiam arrogamus. Hoc tantum, quod ad nos attinet, non omittimus, quia non semper ima summis, non mundana sacris, non concordant humana diuinis. Nam cum ille neptem fratris E in quarto gradu asserat constitutam, B. Gregorius, vt in promptu est, duorum fratrum, vel sororum filios & filias, quod vtique longinquius est, atque remotius, secundam generationem vocat.

CAPVT VIII.

Quòd septima generatio in pronepotibus non habetur.

HOc etiam non minimo argumento est, septimam, & octauam generationem in fratrum germanorum pronepotibus, vt asseris, non expleri, quia sacri prohibent Canones: vt quamdiu linea consanguinitatis agnoscitur, vel in memoria retinetur, nullus vxorem de propria cognatione præsumat accipere. Et certè nonnullos hodie in carne viuentes aspicimus, qui se gaudeant nepotum suorum adhuc sobole fœcundari. Censeris igitur, vt B senior ille, cuius posteritas iam in pronepotes extenditur, cum germano suo æquè videlicet proauo coniugii fœdus ineat, & pronepotem illius suo pronepoti in matrimoniũ tradat. Quod perfectò quàm sit absurdum, quámque ipsi naturæ videatur horribile, atque contrarium, nulla indiget exaggeratione verborum. Quæ autem progenies tam ignobilis lateat, vt vel inter ipsos propinquos memoria ad proauos non recurrat? præsertim cum etsi ipse vtrorumque germanorum pater adhuc viuat, quod etiam ipsum vidimus, omnes illas personas in sua potestate iure possit habere, omnesque legali sententia filios appellare.

C Quæ autem rerum est species, si pater inter filios vtcumque longinquus matrimonium contrahat: & quibus inter se inuicem fratribus ipse pater est, in nuptialem copulam iungat? Videtis igitur iam, quia cum filii sitis Ecclesiæ, ad matris iniuriã ritus inducitis Synagogæ: Et sub professione nominis Christiani hæresim præcurritis Antichristi. Notum namque est, quòd Antichristus veniens iudaizare homines doceat, & vetusti hominis cærimonias nouis Euangelicæ gratiæ legibus anteponat. Vos autem non sic, sed (licet ignorantiæ caligo ad tempus obrepserit) ad sacri eloquii paginas, velut perspicuum lumen præstò recurrite, proprij sensus errorem cum humilitate deponite, atque ad rectæ intelligentiæ tramitem quantocyus repedate: vt qui inter clientium turbas teneris in gymnasio fe- D rulam, non vereamini subire in Ecclesia disciplinam: & qui tamquam docti peroratis in tribunalibus causas, sufficiat vobis sicut docentis in oratorio Christi audire sententias. Honestum quippe est, vt ipsi etiam in mysticis, ac spiritualibus causis se præbeant humiles, qui humanis negotiis consueuerant præsidere censores. Quocirca quisquis es, qui cognationum gradus enumerare disponis, noli lineam lineæ, ac silicium silicio, in lõgitudine adjiciendo subnectere, sed descendentes hinc inde personas vnimoda tantum supputatione conclude: nimirum vt non dicas, quatuor hino generationes, & quatuor inde, octo generationes fiunt; sed potius dic, quia personæ istæ in quarta sibimet E generatione consistunt.

CAPVT IX.

Quòd iuxta præcedentis personæ gradum, communis debet affinitas computari.

SI verò impares sint, nimirum vt iste sexto inueniatur gradu, illa septimo, vel deinceps; ad præcedentem gradum, vt mihi videtur, est illico recurrendum: atque illius intuitu decernendum est, in matrimonium tales conuenire non posse. Licet enim quis limitem iam cognationis

A excedat, non expeditum videtur illam ducere, quã adhuc propriæ lineæ mensura coarctat. Expleatur siquidem priùs totum vndique parentelæ corpus, & sic iam fœdera redeant nuptiarum. Verùm si cui super hac sententia fortassis ambigitur, Sedes Apostolica consulatur. Nos enim honestius ducimus inquirendo cum aliis discere, quàm soli nesciendo docere: & in quibus ipsi hæremus, firmare alios temerarium iudicamus. Verumtamen quia iuxta præcedentem linearum gradum debemus generationi calculum ponere, illud etiam datur iudicio, quod superiùs Abrahæ Dominum promisisse retulimus, videlicet: Quòd generatio- *Gen. 15.* ne quarta essent filij eius de seruitute Ægyptia liberandi. Nam, vt egregias Israelitici generis lineas apponamus, Regalem videlicet atque Sacerdotalem, Leui progenies tunc erat quarta, sed Iudæ generatio iam quinta præcesserat. Cùm ergo non longiorem, sed breuiorem successionum lineam diuina vox posuit, quodammodo, vt conjicimus, regulam nobis in supputandis generationibus sua auctoritate præfixit: vt in ea quis progenie cum alio constare censeatur, in quo videlicet gradu suæ lineæ superior inuenitur.

CAPVT X.

Quòd in numerandis gradibus vna debeat abundare persona.

Notandum quoque est, quòd in cognationum generationibus numerandis vna semper debet abundare persona: nec enim ex vna persona potest generatio fieri. Tunc siquidem generatio fit, cùm genitus à gignente processerit: atque vt exemplum extrinsecus non quæramus, sufficiat *Num. 30.* hoc, quod adhuc præ manibus tenemus. Leui namque genuit Caath, Caath genuit Amram, Amram genuit Aaron, Aaron genuit Eleazar, Eleazar autem genuit Phinees. Caath cum patre suo Leui ingressus est Ægyptum; Phinees autem terram repromissionis intrauit. Si ergo numeres à Caath ad Phinees, quinque personas inuenies: cùm, restante diuino oraculo, quatuor esse debeant generationes.

Et quia Moyses in Exodo, filios Israel ex Ægypto quinta generatione testatur egressos, Iudaicæ quoque tribus ordinem videamus: *Iudas*, scili- *Matth. 1.* cet, *genuit Phares, Phares genuit Esron, Esron genuit Aram, Aram genuit Aminadab, Aminadab genuit Naasson, Naasson genuit Salmon.* Phares cum patre suo, videlicet Iuda, Ægyptum petiit; Naasson verò princeps tribus Iudæ fuisse in deserto describitur: cuius filius Salmon terram repromissionis ingressus est. Si recenseamus igitur à Phares vsque ad Salmon, sex quidem personas esse perpendimus, sed iuxta Moysen generationes quinque tantummodo numeramus. Si quem verò moueat, Moysi numerum illi, quem Dominus posuerat, non constare, quia alterius est negotij: saluo quidem altiori mysterio, interim scire sufficiat, quia vtrumque verum esse cognoscitur, si ad diuersas tribus, sicut dictum est, referatur.

Id autem quod dicimus, personas plures esse quàm gradus; in ipsa quoque Canonum figura liquidò demonstratur, cùm dicitur; quia primo gradu superiori linea continetur, pater, mater, inferiori, filius, filia. Cùm ergo pater & filius in vno constituantur gradu, constat proculdubio in consanguinitatis serie & gradibus plures esse personas. Quod autem illic subjungitur, quia his personis nullæ aliæ iunguntur, tale est, ac si diceret, ex transuerso non veniunt. Nam auo, & nepoti, qui in secundo sunt gradu, ex transuerso, vel obliquo veniunt; frater, soror proauo, vel pronepoti, similiter ex obliquo veniunt, fratris, sororisque filius, filia, atque in hunc modum aliis alia. His autem personis, quæ sunt pater & filius, aliæ non iunguntur, quia vtræque vnum faciunt gradum, ac per hoc nullæ aliæ personæ possunt eis similes inueniri. Quod etiam Psalmista testatur, cùm dicit: *Fiant nati* *Psalm. 108.* *eius in interitum, in vna generatione deleatur nomen eius.* Cuius enim filios imprecatur in interitu B fieri, eis deuouet nomen vna generatione deleri. Quibus profectò verbis manifestè declarat, quòd pater & filius non duæ, sed vna generatio, vnusque sit gradus. Post has autem quot sunt personæ, tot sunt proculdubio gradus. Quapropter quisquis in contrahendo coniugio perfectè vult septimam generationem euadere, sicut nobis videtur, necessarium sibi est nouem vtrinque personas æqualiter numerare: octo scilicet, quibus septem generationes fiant; nona sit illa, quæ in matrimonium transeat.

Si quis autem iuxta aliam definitionem sexta elegit esse generatione contentus, nos austeritatem nouam antiquis Canonibus inducere non iu- C dicamus. Verumtamen quia alij Doctores sextam, alij septimam generationem obseruandam esse decernunt, hæc in talibus est tenenda discretio: vt si à filiis incipit, in sexta generatione supputatio desinat; si verò à nepotibus, vsque ad septimam tendat. Sic nimirum plurimorum sententia reperietur vna, quæ in litterarum videbatur inæqualitate diuersa.

CAPVT XI.

Quòd aliud sit aliquando gradus, aliud generatio.

Illud autem prætereundum non est, quia in his scripturis, quæ de cognationum affinitate lo- D quuntur, non semper gradus pro generatione positus inuenitur. Alioquin nequaquam Iustinianus, quod superiùs dictum est, neptem fratris quarto constitueret gradu; præsertim cùm & ex quatuor solummodo personis, quatuor generationes fieri omnino non possent: & frater ad fratrem generationem non habeat, vt pote quorum neuter alterum gignat. Vnde, vt mihi videtur, disputatores illi, quos supra nominauimus, huius nominis diuersitate falluntur: quod videlicet aliquando generationem, aliquando locum solummodo inuenitur significare personæ. Tantumdem namque est dicere, neptem fratris esse quarto gradu, tamquam si diceret, quarto E loco. Qui nimirum litigatores mei si vix dum mitescere nescij, quod tunc moliebantur objicere, non vereantur rediuiuis adhuc inuectionibus iterare, non sine quodam scilicet iurgij tumore dicentes: quid tam prolixas affinitatum lineas texis, doce etiam si trinepos, vt asseris, ad trineptem è regione descendentem ius cognationis habet, quo inter se propinquitatis nomine censebuntur? Numquid sobrini, siue patrueles, aut amitini? Quòd si nullo inter se huiusmodi nomine conferuntur; quo pacto sunt consanguinei, qui nulla à se videntur alterutrum cognominatione relati? Ad quos ego; si de nominibus, inquam, agitur, tale quid sæpius inue-

nitur, vt quibusdam & necessitudo propinquitatis A interſit, & affinitatis vocabulum deſit.

Atque, vt quod dicimus ſacræ auctoritatis teſtimonio comprobemus, præcipitur in Leuitico: *Turpitudinem*, inquit, *ſororis vxoris tuæ, & filiæ eius non reuelabis, filiam filij eius, & filiam filiæ illius non ſumes, vt reueles ignominiam eius, quia caro illius ſũt, & talis coitus inceſtus eſt.* Ecce vitricus à filia priuigni vtriuſque ſexus diuina voce compeſcitur, & tamen affinitatis nomen, quo inter ſe vtraque perſona cognominari debeat, non habetur. Cenſetiſne ergo huiuſmodi perſonas contra diuinum præceptum debere coniungi, cùm non inueniatur, quo propinquitatis poſſint vocabulo nuncupari? Sed videte quid in fine ſententiæ dicitur, quia talis coitus inceſtus eſt. In Decretis quoque Innocen- B tij Papæ legitur: *Relictam*, inquit, *patris vxoris ſuæ, relictam fratris vxoris ſuæ, relictam filij vxoris ſuæ, relictam conſanguineorum vxoris ſuæ, vſque in tertiam progeniem nemo in vxorem ſumat.* Porro autem in omnibus his perſonis & affinitatis cognomina non reperiuntur, & inter eas tamen contrahi matrimonium prohibetur.

Leuit. 18.

Innoc. Pp.

Quòd ſi necdum his acquieſcitis, atque adhuc impugnare tentatis, ex veſtris profectò exedris munimen arripimus, quod veſtris itidem iaculis opponamus. Veller namque Iuſtinianus poſtquam ſex vndique cognationum gradus enumerat, mox addit: Ex his, inquit, *palam eſt intelligere quemadmodum vlteriores quoque gradus enumerare debeamus: quippe generata quæque perſona gradum adijciat, vt longè facilius ſit reſpondere, quo quiſque gradu ſit, quàm propria cognationis appellatione quemquam denotare.* Si ergo legiſlator ipſe illic conſanguinitatis gradus enumerat, vbi nomina deëſſe teſtatur, quid mirum ſi nos eadem facientes, & inter illos eſſe ius propinquitatis aſſerimus, quorum videlicet relatiua vocabula non habentur? Tanto iam de parentela me dixiſſe ſufficiat, ne pauper ſtylus modum ſibi congruæ breuitatis excedat: quod tamen vt arbitror, ſi diligenter attẽditur, omnis, quę ſuper hoc negotio nuper emerſerat, quæſtio ſopitur.

Inſtit. lib. 3. tit. grad. cognat. paragr. Hactenus.

CAPVT XII.

Excuſatio longioris Opuſculi. D

DIxerit me quiſpiam verbis liberius euagatum, ſed mihi tanti eſt proximorũ meorum ſalus; vt non otioſum credam multorum linguorum piram accendere, qua baſiliſcum, licet exiguum, incolumi populo neceſſe ſit interire: nec multa aqua inaniter funditur ſi ſcintilla ignis, qua vrbs cremanda fuerat, extinguatur. Vilis planè ſagitta pectori bellantis infigitur, ſed antequam exeat, multo labore ſudatur. Verumtamen qui me laciniosi operis arguit, perpendat cum quibus mihi ſit in hac diſceptatione negotium: & mox neceſſitati deputet, quod verboſitati hactenus adſcribebat. E Neceſſarium nempe duximus iſta conſcribere, ne cancer, qui in dies per augmenta ſerpebat, peſtilentiùs adhuc ſe per Eccleſiæ viſcera dilataret.

Vos autem, ſereniſſimi in Chriſto, & venerabiles Viri, videlicet qui me hoc opus aggredi præcepiſtis, tantæ peruerſitatis errori cum omni auctoritate reſiſtire: & ne ſe per corpus Eccleſiæ lethalis lepra diffundat, viriliter obuiare. Caſtitas nempe quædam ſpecialis eſt virtus, quæ ab ipſo mundi primordio in Dei cultoribus viguit, & proceſſu tẽporum paulatim ſemper excreuit: nunc autem diuino iam imminente iudicio, cùm ſuadendi eſſent homines omnino carnis voluptates abſcidere, vltro etiam prouocantur inceſtuoſa matrimonia fœderare. Aduerſus ergo huiuſmodi peſtes Sacerdotalis ſe auctoritas erigat, & improbæ temeritati Eccleſiaſticæ diſciplinæ vigor obſiſtat. Non detur cornu peccatori, nulla relinquatur audacia vanitati. Viuat adhuc in Eccleſia Chriſti ille Moſaicus ſerpens, qui incantatorum colubros ſorbeat. Viuat, inquam, ſpiritalis prudentia, quæ carnalis verſutiæ venena conſumat; vt quos proprij arbitrij libertas effrænata laxauerat, Canonicæ ſeueritatis cenſura compeſcat: & quos tamquam celebris famæ tumor inflauerat, redditæ rationis grauitas premat: quoſque fidei vnitas congregat, doctrinæ ſciſſura non ſpargat. Sic ſic nimirum veſtro ſtudio B ad ſobrij intellectus concordiam redeant, & iam humiles facti, vno ſpiritu eum Eccleſiaſtica ſe pace componant; quatenus & veternoſus coluber deſinat praui dogmatis virus effluere, & Eccleſia Chriſti de cætero integra poſſit in ſui pudoris munditia permanere.

Num. 21.

DISSERTATIVNCVLA de gradibus cognationis.

ARGVMENTVM.

C Quemdam Presbyterum cõſulit, quonam pacto cognationum gradus numerari debeant: non enim adeo tutum ſibi videri communem morem (eo ſcilicet modo numerandi vt prima perſona ſemper abundet) vt ab eo recedere nefas ſit, præſertim cùm nonnulla Scripturæ loca videantur obſtare. Petit igitur, vt in hac dubitatione ſuam ſententiam patefaciat.

Domno S. religioſo Presbytero, Petrus peccator Monachus indiſſolubile glutinum charitatis. D

ADmonet vir Sapiens: *Cum viro*, inquit, *religioſo tracta de ſanctitate, & cum iuſto de iuſtitia.* Qui etiam poſtmodum dicit: *Cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcumque cognoueris obſeruantem timorem Dei.* Quapropter ego te, venerabilis frater, agnoſcens, congruum duxi, non conſilia tecum terrena conferre, ſed de ſpirituali potius, & Eccleſiaſtica quæſtione tractare. In opuſculo ſiquidem, vbi de parentelæ gradibus diſputaui, inter cætera dixiſſe me memini: In cognationum, inquam, generationibus numerandis vna ſemper debet E abundare perſona. Quod etiam approbans, addidi: neque enim ex vna perſona poteſt generatio fieri. Adhibitis etiam teſtimoniis Scripturarum quibus hoc diſputatio definiuit, vt cùm propinquorum generationes fuerint ſupputatæ, vna ſemper perſona reperiatur excedere. Verbi gratia: vbi quinque ſunt generationes, ſex neceſſariò debeant eſſe perſonæ. Sic & in cæteris numerum graduum multitudo ſuperet perſonarum.

Eccli. 37.
Ibid.
Contrarius videtur ſenſus huius loci, cùm in textu habeatur, cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate, &c.

Sed per acceſſum temporis legenti mihi aliquid, & in ſcripturis occurrit, quod mutare poſſe hanc enumeratæ cognationis regulam per-

suasit; præsertim cùm plerique sæculares huic definitioni feram, atque inhumanam conquerantur inesse duritiam: seseque perhibeant nobis obtemperare non posse, nisi vel minimum quid acquieuerimus ex huius legis rigore laxare. Hoc quotidie bellum, hoc sine fœdere toleramus obloquium.

CAPVT I.

In generationibus supputandis quæ regula seruanda.

* condescendere. f.

VIderur itaque nobis infirmitatibus imbecillium sine culpa non posse * conscendere, vt decernamus cognationum simul ac personarum numerum inuicem conuenire; quatenus quot sunt personæ, totidem quoque dicantur esse generationes. Vt autem hoc non nostra temeritas, sed sanctorum Patrum videatur auctoritas, B. Hieronymus dum soluere nititur quæstionem Genesis, vbi dicitur: *Qui occiderit Cain, septem vindictas exoluet*, septem perhibet esse generationes ab Adam vsque Lamech, cum tamen non reperiantur nisi totidem, hoc est, septem esse personæ. Et, vt ipsa potissimum tanti Doctoris verba ponamus; Maiorum, inquit, nostrorum ista sententia est, quod putant in septima generatione Lamech interfectum Cain; moxque subjungit: Adam quippe genuit Cain, Cain genuit Henoch, Henoch genuit Cainan, Cainan genuit Malalehel, Malalehel genuit Mathusalem, Mathusalem genuit Lamech, qui septimus est ab Adam. Et paulò post; Hic quidem, inquit, Cain, quod in septima generatione interfectus sit, & iuxta aliam editionem pœnam sui sceleris dederit: vbi nihil obscuri arbitror remansisse. In quibus vtique doctissimi viri verbis patenter ostenditur, quia cum ab Adam vsque Lamech septem tantummodo sunt personæ, septem nihilominus faciunt generationes. A qua generationum dinumeratione beatus quoque Gregorius non discordat. Nam in expositione B. Iob, Enoch septimam perhibet esse generationem, cum sex tantummodo Patrum ante illum reperiantur esse personæ. Hæc nimirum beati viri verba sunt: *Electis*, ait, *Henoch in septima generatione nascitur*, quia sui dedicationem gaudij in extremæ retributionis gloria requirunt. Et certè, sicut sacra Geneseos liquidò testatur historia; *Adam genuit Seth, Seth genuit Enos, Enos genuit Cainan, Cainan genuit Malalehel, Malalehel genuit Iareth, Iareth genuit Henoch.* Sicut ergo per lineam Cain septem solummodo succedentium sibi reperiuntur esse personæ ab Adam vsque Lamech; ita quoque per electorum seriem septem dumtaxat personæ numerantur ab eodem Adam vsque Henoch. Sed sicut in genealogia Cain à Beato Hieronymo Lamech septimus est ab Adam, ita B. Gregorius septimam generationem esse restatur.

Gen. 4.

S. Greg. Moral. 1c.

Gen. 5.

Si ergo tantorum virorum sequi non abhorreamus exemplum, restat vt tot debeant generationes dici, quot personæ valent in cuiuslibet generis successionibus supputari.

CAPVT II.

Quomodo à transmigratione Babylonis ad Christum fuerint generationes 14.

ADdamus adhuc, quod grauioris est ponderis, & inuiolabile tenet robur auctoritatis. Matthæus enim Euangelista, postquam generationis Christi lineam texuit, hoc in conclusione subjunxit: *Omnes ergo generationes ab Abraham vsque Dauid, generationes sunt quatuordecim, & à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis generationes quatuordecim, & à transmigratione Babylonis vsque ad Christum generationes quatuordecim.* Cùm videlicet nulla trium ordinum, qui digesti sunt tessera, plusquam quatuordecim genitorum, siue gignentium inueniatur enumerare personas. Immo si diligenter attenditur, nonnisi tredecim continere personas ordo tertius, qui est & vltimus, inuenitur. Super quo nimirum nonnulli Doctorum diuersa à se inuicem sentientes, longis argumentationibus disputant, vt quatuordecim & in hoc, sicut in cæteris habentur ordinibus, esse generationes ostendant. Sanctus quippe Hieronymus duos esse perhibet Iechonias, patrem scilicet & filium; & patrem quidem in fine secundi ordinis, filium asserit positum in capite tertij. At beatus dicit Augustin. quia vnus Iechonias bis numeratur. Quod si credendum sit, nescio quo pacto sancti Euangelistæ vera videri possit assertio, qua dicit, quoniam à transmigratione Babylonis vsque ad Christum generationes sunt quatuordecim. Sanè siue bis, siue quotieslibet, id, quod vnum est, numeretur, vnum nihilominus permanere cognoscitur. Nam etsi sæpenumero quid dicitur rei tamen essentia non augetur, nec multiplicatur numerus, licet sermo fuerit iteratus. Timeo planè super vtriusque Doctoris sententia, quæ mihi dubietas oboriatur, exprimere; ne tam illustribus Ecclesiæ magistris, & assertoribus veritatis videar, quod absit, aliquatenus succensere.

Matth. 1.

Opinio S. Hieronymi.

S. August.

Qua modestia à sanctis Patribus dissedat B. Doctor.

De illorum itaque venerandis definitionibus ego disputare non audeo, simpliciter tantum quid mihi videatur, expono. Ab eo sanè, quòd dicitur, post transmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel, vsque ad illud, Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, tredecim sunt generationes. In Ioseph siquidem duodecima, in Maria intelligitur tertiadecima; sic enim Maria Ioseph, sicut vxor viro, carnali commercio iungeretur. Sed cùm cùm Maria Ioseph nullatenus sit coniuncta, generationis verò linea vsque ad Ioseph per præcedentium seriem sit perducta, repentè generatio in Mariam altrinsecus positam prosilit: & dum à sua reflectitur linea, & in aliam transit, quendam quasi angulum facit. ille nimirum ex ea natus est, qui & , iuxta Apostolum, lapis est angularis; & sicut Psalmista canit: *Factus est in caput anguli.* Nec inconuenienter vna in Maria generatio constituitur, quæ generatio illius origo est, cui videlicet à cunctis præcedentibus generationibus militatur. Porro cum Ioseph hinc ex recta propagatæ cognationis linea pendeat, illinc ex altera eiusdem cognationis linea Maria descendat; ipse de linea in lineam transitus generationis est mysticæ sacramentum. Nam quia Maria Ioseph carne non iungitur, non vtraque vna est generatio: sed vnam Ioseph, alteram Maria generationem facit. Planè cum scripturarum consuetudo non teneat, vt per mulieres cognationis lineam texat, per viros Christi genealogia producitur: in eius tamen ortu virilis materia non miscetur, Ideoque cum ad Ioseph peruentum est, successionis ordo non vlterius in inferiora deducitur: sed per transuersum protinus, & ex latere in Virginem deriuatur, Sic post carnales generationes fit generatio spiritualis, vt mox sequatur res inaudita prorsus, & singularis. Spiritualis siquidem generatio fit de Ioseph in Mariam, singularis de Maria in Christum.

Ephes. 2.

Psal. 117.

CAPVT III.

CAPVT III.

Quomodo Ozias genitus à Ioram dicatur.

SEd dicis mihi quisquis es, quomodo inter Ioseph & Mariam potest generatio dici, quam videlicet ipse non genuit? Et tu mihi reciproca consultus inquisitione responde: cur idem beatus Euangelista Matthæus, de cuius nunc sententia
Math. 1. disputamus, ait inter cætera, *Ioram genuit Oziam*;
4. Reg. 8. cum nequaquam iit parer Oziæ, sed potius Ochozæ? Quisquis enim quarti libri Regum percurrit historiam, indubitanter agnoscit, quia Ioram genuit Ochoziam, Ochozias genuit Ioas, Ioas genuit Amasiam, Amasias genuit Oziam, qui & alio nomine dicitur Azarias. Cur igitur Ioram non Ochosiam, dicitur genuisse quem genuit? sed potius Oziam, qui iam procul ab illo quintus absistit? Si ergo inter Ioram & Oziam esse generatio dicitur, non quod Ozias ab Ioram sit genitus, sed quod ab illo per longam continui generis traducem sit productus, quid prohibet inter Mariam & Ioseph, qui proculdubio consanguinei sunt, generationem dici per quandam scilicet vim & mysterium sacra- C menti? Et si comprehendi non potest quomodo Christus ex Virgine nascitur, quid mirum si inter parentes eius stupenda quædam, & admirabilis generatio videatur, cuius videlicet & generatio singularis, & conceptio noua, & natiuitas deprehenditur inaudita? Hæc tamen dicimus salua auctoritate sanctorum Doctorum, quos superius memorauimus.

Vt igitur ad ea quæ cœpimus, post diuerticulum reuertamur, in hac generatione Dominica non illa conspicitur regula fuisse seruata, quam videlicet
A alibi præfiximus, vt in supputandis generationibus vna prouideatur superesse persona, quæ scilicet si illic seruaretur, vna adhuc addenda persona necessariò videretur. In illa quippe cognationum linea, trifaria dinumeratione digesta, vniuscuiusque tesseræ quatuordecim tantummodo sunt personæ, sicut & generationes: Nec generationum numerum personarum multitudo videtur excedere, dum nil aliud ibi generationes, quàm simplices sint personæ.

Consideranti itaque, & rem diligentius per-
B pendenti patenter occurrit, quod B. Euangelista dinumerando cognationis regulam, quam prædiximus, non modò non tenuit, sed & ca vitauit, studiosè contempsit, prudenter exclusit. Nam cum in genealogia Domini, certi causa mysterij trifario dispositionis ordine quatuordecim decreuisset generationes attexere, vt vnamquamque personam generationem esse monstraret, tres quos superius diximus, Ochoziam videlicet, Ioas & Amasiam, de narrationis ordine Reges abiecit: & tot personas apponere, quot generationes enumerare contentus fuit. Planè cum sibi personarum multitudo suppeteret, noluit
C vt persona generationibus superesset, sed vt generationum, ac personarum sibi inuicem numerus æqualiter conueniret. Hæc itaque, venerande frater, & ipse peruigil meditare, & cum sapientibus tuis stude conferre, vt aliorum mihi fultus auxilio, certum quid valeas respondere. Rescribe igitur, si in supputandis parentelæ gradibus, vel in eo perseuerare debeam, quod ante descripsi, vel vsurpare potius quod nuper Inueni, vt dum à te mihi multis onerosa dubietas tollitur, à multis tibi per me digna gratiarum actio referatur.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM NONVM.

De Eleemosyna. Ad Mainardum Episcopum Vrbinatem.

ARGVMENTVM.

Præ cæteris virtutibus eleemosynam potissimùm commendat, in cuius laudes hoc Opusculo Vir sanctus eloquentiæ laxat habenas, & omnes ingenij sui vires effundit.

Domino Mainardo Vrbinati Venerandæ sanctitatis Episcopo, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.

QVi sub æstiuo meridiatur vmbraculo, & tunc in prælio non laborat, & tamen non incongruè de prælijs disputat. Non otiosè quiescimus, si quiescendo de labore tractamus. Quo scilicet ordine vel dulcior fructus, vel fera-
D cior valeat exuberare prouentus. Qui regia diuersatur in curia, cunctas virium suarum dotes explorat, si quid est vnde principalibus oculis placere plurimum valeat: & in quo se reperit amplius posse, ibi se satagit enixius exercere. Alius Diuersa natura bona.
siquidem robustior est in bello, alius prudentior in

consilio. Ille dum perorat causas, luculenter ac lepidè concionatur in publico: iste dum hunc æquare facundiæ vrbanitate non possit, dictandi tamen studio, vel etiam aucupio, siue certè venationis arte præcellit: & vt ad nostra veniamus, ait Moyses filiis Israël: *Separate apud vos primitias Domino, omnis voluntarius, & proni animi, offerat eas Domino, aurum, argentum, æs, iacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, & pelles arietum, ligna sethim, & oleum ad luminaria concinnanda.* Quæ nimirum, quia omnes omnia non habebant, obtulit vnusquisque quod potuit, & in ea te largior fuit, quæ sibimet, eaubetantiùs abundauit, vt dum omnes offerrent quod singuli non haberent, vnum multi Domino tabernaculum fabricarent. Nos etiam, qui nunc in huius vitæ deserto tabernaculum constituimus, vt ingressi terram lac & mel manantem, in illa cœlesti Ierusalem templum sub veri Salomonis imperio dedicemus: quod nimirum non fit ex insensibilibus quibusque metallis, sed ex lapidibus viuis: & non decusatur rutilantium nitore gemmarum, sed spiritualium radiat decore virtutum. Omnium quidem bonorum, Deo largiente, fieri participes possumus, omnia verò possidere æqualiter non valemus. Nam & sancti Patres, qui nos ad cœlestia præcesserunt, licet omnium virtutum ex diuina fuerint opitulatione participes, non tamen in omnibus extitisse creduntur æquales. Abraham siquidem cæteris fide simul & obedientia præfuit; Isaac nitida monogamiæ castitas decorauit; *Moyses*, sicut ait Scriptura, *vir mitissimus erat super omnes homines qui morabantur in terra*; Eliam libertatis auctoritas reddit insignem; Phinees zeli feruor, & vltio iure perpetuo constituit in conspectu Domini Sacerdotem, Ioannem ad recubitum dominici pectoris virginitas extulit; Petrum verò præcipuus amor in Dominum ad percipienda primi Pastoris iura prouexit.

Exod. 35.

Tabernaculi diuini ac spiritualis fabricandi ratio.

Sancti viri in singularum virtutum perfectione inæquales.

Gen. 15.

Num. 12.

Num. 25.

Ioan. 13. & 21.

Ioan. 21.

CAPVT I.

Quòd ex virtutibus vna eligenda, cui magis seruiamus.

Ex perfecta virtutis vnius acquisitione omnes acquirimus.

QVamuis ergo vnusquisque sanctus omnibus florere virtutibus necessariò debeat, (neque enim singula quæque verè virtus est, si mixta aliis virtutibus non est) vna tamen virtus cuique est præ cæteris eligenda, cui mens familiariùs inhærendo deseruiat, atque ab eius, vt ita loquar, obsequio non recedat. In cunctis quippe virtutibus æquè nos exercere non possumus, sed dum vnam arctiùs custodimus, in hac, quod ex reliquis minus est, adimplemus; & dum hanc indesinenter amplectendo constringimus, quasi totum virtutum corpus vnius membri participatione tenemus.

Excusationes tepidorū in comparādis virtutibus.

Quam itaque virtutem tibi persuadeo peculiarius exequendam? numquid ieiunium? Sed continuò respondebis, si immoderatis corpus meum ieiuniis atterem, imminentibus tot causatum, discursionumque laboribus mox succumbo. Si Psalmodiæ meditationes indixero, ab orationis, inquies, assiduitate præpedior, quoniam ad respondendum salutationibus amicorum, ac miscenda colloquia quotidie coactus impellor. Si nudis te, iuxta morem Apostolorum, pedibus hortor incedere: si duris, instar Ioannis, membra tua ciliciis edomare: si deni- A que te in exilium proficisci: si carcerali custodia te iubeam pœnitentium more concludi, imminentem præsto causaberis ægritudinem, vel potiùs non te posse perferre tam duram corporalis incommodi grauitatem.

Qui ergo membra tui corporis adhuc times affligere, immo quia temetipsum per acrimoniam pœnitentiæ necdum vales Deo sacrificium exhibere, ad ea, quæso, quæ circa te sunt, manum porrige, & quia non te, saltem quæ tua sunt, impertire: carnem scilicet incisurus, satis tibi præsto, si tantùm capillos attondeo: qui manus obtruncator aduenerat, pium est, si vnguium dumtaxat excrementa præcidat. Quantum distat inter vulnus humanæ carnis & vestis, B tantùm inter hominem & hominis facultatem. Hoc modo Abraham pecus obtulit, vt filium conseruaret, mactauit arietem, vt custodiret hæredem. Hoc modo Michol posuit in lecto simulachrum, vt à paternæ vesaniæ gladiis defenderet virum: & vt Dauid veraciter viueret, quasi morientem eum caprina studuit pellicula simulare. Pellem enim pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua. Tu quoque temetipsum propria facultate permuta, & tua fac interim sacrificium, vt ipse postmodum suscipi merearis in holocaustum. Non enim Deus sic accipit oblationem, vt despiciat offerentem, vt C qui suæ facultatis oblator extiterit, secura cum vxore Manue valeat voce cantare: *Si Dominus*, inquit, *nos vellet occidere, de manibus nostris holocausta & libamenta non suscepisset.* Suscipit enim Deus per manus pauperis eleemosynam, eamque tibi reconditam in illa cœlestis promptuarij securitate conseruat. Vnde Dominus in Euangelio: *Thesaurizate*, inquit, *vobis thesauros in cœlo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur: & vbi fures non effodiunt, nec furantur.* Iccirco planè Deus omnipotens alios paupertate constringit, alios diuitiarum copia dilatauit, vt & illi habeant vnde propria debeant peccata redimere, & isti vnde suam valeant inopiam sustentare. Sicut scriptum est, *Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ.* D Vnde & ad Nabuchodonosor ait Daniel: *Quamobrem, Rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, si forsitan ignoscat Deus delictis tuis.*

Gen. 22.

1. Reg. 19.

Iob. 2.

Iudic. 13.

Per manus pauperis acceptam eleemosynā Deus conseruat in cœlis.

Matth. 16.

Cur Deus alios diuites, alios pauperes esse velit.

Prou. 13.

Dan. 4.

Qui ergo diuites sunt, dispensatores potiùs iubentur esse, quàm possessores: & non proprij iuris debent deputare quod habent, quia non ad hæc bona transitoria perceperunt, vt deliciis affluant, vel in proprios hæc vsus insumant, sed vt administrationis fungantur officio, dum in commisso permanent villicatu. Quapropter qui stipem pauperibus erogant, aliena reddunt, non sua distribunt. Vnde & E Dominus eleemosynam præcepturus ait: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* Non enim dicit, misericordiam vestram, sed iustitiam vestram. Ille quippe facit misericordiam, qui propria tribuit: ille verò iustitiam facit, qui quod alienum est, reddit. Vnde & Psalmista cùm præmisisset, *Dispersit, dedit pauperibus*; non ait, misericordia eius, sed, *Iustitia*, inquit, *eius manet in sæculum sæculi.*

Diuites dispensatores sunt, non possessores diuitiarum.

Matth. 6.

Eleemosyna appellatur iustitia.

Psal. 111.

Sed à Deo reputatur pro misericordia.

Matth. 25.

Cùm ergo pauperibus subuenimus, aliena proculdubiò reddimus, non nostra præbemus. Veruntamen apud pium Iudicem misericordes esse decernimur, cùm hæc ipsa, quæ non nostra,

A

sed communia sunt, fideliter dispensamus: & cum iustè, quæ aliena sunt, reddimus, apud eum qui cordis intima conspicit, misericordiæ præmio non caremus. Ac contrà, qui nunc pauperibus subuenire contemnunt, in tremendæ discussionis examine non tam accusantur auaritiæ, quàm rapinæ: nec suorum tenaces, sed alienorum potius conuincuntur fuisse raptores. Quibus vtique summus Arbiter dicturus est in iudicio: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare, sitiui, & non dedistis mihi bibere.* Ac si dicat, quia noluistis ea ministrare conseruis, quæ pro illorum refrigerio percepistis, voracis gehennæ vos olla degluriat, quos per cupiditatis ardorem alienorum bonorum rapina condemnat. Et cum alienum à nobis sit, quod in hac vita dispensandum suscepimus; nostra verò sit cœlestis gloria, quam speramus, competenter his illa sententia congruit, quam Dominus in Euangelio dicit, *Qui in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis?* Ille certè fidelis in alienis extiterat, qui de se confidenter aiebat: *Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum; oculus fui caco, & pes claudo, pater eram pauperum.*

Diuitum iudicium & condemnatio.

Luc. 16.

Iob. 29.

O quàm fidelis in alienis extiterat, & quàm firma spe de propriis confidere poterat, cum & alibi se deuotando clamabat: *Si negaui, inquit, quod volebant, pauperibus: & oculos viduæ expectare feci, si comedi bucellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea, quia ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.* Vbi adhuc aptè subiungit: *Si despexi prætereuntem eo quod non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem, si non benedixerint mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est.* Vide quàm longus sit misericordiarum iste catalogus, vt nil prorsus omittat, quin omnium necessitatum modis occurrat, cunctis egestatum vulneribus velut medendo subueniat.

Iob exemplum misericordiæ in pauperes.

Iob. 31.

Vbi sup.

B

C

D

Porrò autem dum indigentibus in necessitate succurrimus, veritatem simul & misericordiam adimplemus. Misericordiam scilicet, dum inopibus piè compatimur; veritatem verò, id est iustitiam, dum non illis nostra, sed quæ sua sunt, ministramus. Hinc est quod in Prouerbiorum libro Salomon ait: *Misericordia & veritas non te deserant, circunda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam & disciplinam bonam coram Deo & hominibus.* Rursumque scriptum est: *Misericordia & veritas præparant bona, in omni opere bono erit abundantia.* Et ne pietatis opus segnities ignaua depreciet, sed deuotio celeris ac prompta commendet, alibi dicit: *Ne dicas amico tuo, vade & reuertere, & cras dabo tibi, cùm statim possis dare.* Tremit enim manus auari cum tribuit: & sicut æger exhorrens amarescentis antidoti differt poculum, sic iste daturus aliquid differt in posterum. Ille siquidem exasperantis potus nauseat amaritudinem; iste si dederit aliquid, meruit egestatem: ideoque licet vel in bibendo, vel in præbendo necessitatis tempus immineat, vterque tamen in posterum quod abhorret, interiecta dilatione reseruat. Planè largus & liberalis animus facit diuitem, pauor atque tenacia reddit egentem. Vnde scriptum est: *Substantia diuitis vrbs fortitudinis, pauor pauperum egestas eorum.* Pauor enim degenerem animum compellit egere, licet diuitiarum copiis videatur affluere.

Prou. 3.

Prou. 14.

Deuotio celeris in eleemosyna requiritur.

Prou. 3.

Auari difficultas in eleemosyna.

Prou. 10.

E

CAPVT II.

Eleemosynæ præmium quodnam sit.

TV autem, dilectissime, noli fratrem tuum in præsenti necessitate despicere, si Deum tibi desideras in vltimæ necessitatis articulo subuenire: *Beati* siquidem *misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Porto si dederis homini pecuniam tuam in fœnus, centesimam recipis: si verò pauperibus, secundum diuina mandata centuplum consequeris: quòd si hoc parum videtur, & vita tibi cumulatur æterna. Non ergo melius est te recipere centuplum, quàm centesima esse contentum? Noli ergo despicere proximum, si non vis Deo despicabilis apparere. Vnde & Salomon ait: *Qui despicit proximum suum, peccat; qui autem miseretur pauperi, beatus erit.* Vbi mox additur: *qui credit in Domino, misericordiam diligit.* Planè si is qui credit in Domino misericordiam diligit, dicendus est ille non credere, qui conuincitur misericordiam non amare. Cur autem iste non credat, alia eiusdem libri sententia declarat: ait enim. *Fœneratur Deo qui miseretur pauperi, & vicissitudinem suam reddit ei.*

Matt. 5.

Prou. 14.

Ibid.

Quomodo qui misericordiã non amat, incredulus dicendus.

Non itaque credit in Domino, qui sua sibi timet bona committere, dum ea non vult indigentibus exhibere. Nam si in Domino veraciter crederet, fœnerari sibi tamquam fideli scilicet debitori facultatis suæ depositum non timeret: de cuius autem fide qui dubitat, eum proculdubio non honorat; cum scriptum sit: *Honora Dominum de tua substantia.* Et aliàs dicitur: *Qui calumniatur egentem, exprobrat factori eius, honorat autem eum qui miseretur pauperi.* Et iterum: *Facere misericordiam & iudicium, magis placet Deo quàm victimæ.* Eleemosynarius enim quisque misericordiam facit, dum indigentibus in necessitate compatitur, iudicium verò dum eis non propria, sed eorum bona largitur. Sed ex his dum alienam in præsenti sustentat inopiam, æternas sibimet in futuro diuitias parat. Vnde scriptum est, *Qui dat pauperi, non indigebit, qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.* Deponit enim diues quod indigentibus tribuit, & nunc quasi mutuæ pecuniæ depositum credit, quod in æterna vita multiplicatis fœnoribus recipit. Et qui nunc fit per misericordiam creditor, in retributione postmodum felix erit exactor. Vnde scriptum est: *Pauper & creditor obuiauerunt sibi, vtriusque illuminator est Dominus.* Et de muliere forti, per quam vel sancta vniuersalis Ecclesia, vel vnaquæque fidelis & pia intelligitur anima, in Prouerbiis dicitur, *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem;* vbi mox aptè subiungitur: *Non timebit domui suæ à frigore niuis; omnes enim domestici eius vestiti sũt duplicibus.* Quisquis enim nunc operimento geminæ charitatis induitur, tamquam duplici veste contectus nequaquam futuræ niuis frigore constringetur, & quem nunc charitatis ardor inflammat, tunc pœnalis algorem niuis ignorat. De qua videlicet niue futuri supplicij, & per B. Iob de reprobo viro dicitur: *Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius obliuiscatur eius misericordia.* Dignum quippe est, vt qui in hac vita per ardorem concupiscentiæ carnalis exarsit, à calore verò misericordiæ frigidus & constrictus obtorpuit, illic ad calorem nimium transeat ab aquis niuium; vt sicut hic

Prou. 19.

Prou. 3.

Prou. 10.

Prou. 21.

Prou. 22.

Eleemosynæ lucra.

Prou. 29.

Prou. 31.

Ibid.

Iob. 24.

Auari pœna.

duabus deliquit offensis, ita geminis crucietur in gehenna suppliciis: & illic eius versa vice misericordia obliuiscatur, qui nequaquam hic misericordiæ memor extitisse conuincitur. Præmitte ergo tibi, frater, opes tuas, vnde postmodum viuas; præcedant te facultates tuæ, quas in illa semper immortalitate possideas. Memento quod scriptum est: *Diues cùm dormierit, nihil secum auferet; aperiet oculos suos, & nihil inueniet; apprehendet eum* (Iob. 27.) *quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas.*

Placeat ergo tibi consilium, quod per Salomonem datur: *Mitte,* inquit, *panem tuum super transeuntes aquas, quia post multa tempora recipies illum: da per te septem, necnon & octo, quia ignoras quid mali futurum sit super terram.* (Eccles. 11.) Et iterum: *Manè semina semen tuum, & vesperè ne cesset manus tua.* (Vbi sup.) Legitur in Genesi: *Quia seuit Isaac in Gerara, & inuenit in ipso anno centuplum.* (Gen. 26.) Sed quàm feliciùs seminat, qui dum subsidia indigentibus subministrat, pro auena triticum, pro pugillo chorum, pro grano metit acetuum: terrenis planè cœlestia, transitoriis mercatur æterna. Dicit Scriptura: *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato? Quis enim gloriabitur castum se habere cor?* (Prou. 20.) Sed eleemosynis solerter insiste, & mundum te ex diuina pietate confide. (Eleemosyna mundat animas.) Vnde Saluator: *Quod superest,* inquit, *date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* (Luc. 11.) Sicut enim ardor ignium metalli cuiuscumque rubiginem, sic eleemosyna consueuit animæ purgare squalorem. Vnde & vir sapiens: *Ignem,* ait, *ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis;* (Eccli. 3.) vbi præstò subiungit: *Et Deus prospector est eius, qui reddet gratiam, meminit in posterum, & in tempore casus sui inueniet firmamentum.* (Ibid.) Deinde subjicit: *Fili, eleemosynam pauperis ne fraudes, & oculos tuos ne transuertas à paupere.* (Eccli. 4.) Et rursus: *Animam esurientem ne despexeris, & non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahat datum angustianti.* (Ibid.) Et multa alia, quæ Vir iste propheticus de prærogatiua pauperibus pietate contexit: & Euangelio necdum illucescente, tamquam Sacerdos in Ecclesia prolixi sermonis seriem protrahit: quæ nos hic omnia simul exaggeranda non ducimus, ne fastidium legentibus generemus.

CAPVT III.

Quanam eleemosyna maior sit.

SEd cùm per omnes sacri eloquij paginas eleemosyna prædicetur, & misericordia cæteris virtutibus antecellat, ac palmam inter opera pietatis obtineat; illa tamen misericordia supereminet, quæ de copia nuper ad inopiam deuolutis auxilium præbet. Sunt namque nonnulli, quos honestioris quidem generis ordo nobilitat, sed indigentia rei familiaris angustat. Plerique etiam equestris prosapiæ titulis adornantur, sed domesticæ necessitatis inopia deprimuntur, exigente generis dignitate compelluntur spectabilium interesse colloquiis, consessu quidem pariles longè facultatibus inæquales. Sed licet eos domesticæ paupertatis solicitudo discruciet, etiam si cogente necessitate ad extrema perueniant, alimenta petere mendicantes ignorant. Eligunt enim potiùs mori, quàm publicè mendicare, confunduntur agnosci, verentur inopiam confiteri: & cùm alij suam prædicent egestatem, immo nonnumquam modum exaggerando paupertatis excedant, vt vberioris stipem consolationis accipiant; isti quo potiuntur, occultando dissimulant, ne turpiter in oculos hominum signum aliquod suæ paupertatis erumpat.

Horum igitur indigentia potiùs valet intelligi, quàm videri: magis quibusdam signis erumpentibus conjici, quàm manifestis possit indiciis deprehendi. De quibus vtique non manifestè, sed occultè pauperibus quanta sit retributio, Propheta designat, cùm ait, *Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem.* (Psal. 40.) Super pauperes quippe pannosos & bulgiolos, perasque gestantes, intellectu non indigemus, quos vtique manifesta visione conspicimus: super ipsos autem pauperes debemus intrinsecus intelligere, quorum in superficie non possumus miseriam peruidere. *Beatus,* enim, *qui intelligit super egenum & pauperem;* (Ibid.) & quare beatus? *In die,* inquit, *mala liberabit eum Dominus.* Felix ista promissio, vt postmodum in diuino liberetur examine, qui nunc subuenit indigentibus in mœrore; tunc à miseria calamitatis eripitur, qui modò miseriam patientibus miseretur.

Sed audiamus adhuc quid Psalmista prosequitur: (Ibid.) *Dominus,* ait, *conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum, & emundet in terra animam eius, & non tradat eum in manus inimici eius:* Dominus opem ferat illi. O quàm gloriosè mercatur, qui pro misericordia, quam pauperibus exhibet, totius Christianitatis orationem continuam promeretur! (Eleemosynarius meretur orationem totius Ecclesiæ.) Omnis enim vniuersalis Ecclesia toto terrarum orbe diffusa, pro illo Deum quotidie supplicat, quæ videlicet hunc Psalmum quotidiana jugiter deuotione frequentat. Adde quod hæc oratio numquam in diuinæ clementiæ valet deuenire contemptum, quæ videlicet à Spiritu sancto facta est, qui est ipsa remissio peccatorum. Quo enim pacto orationem à semetipso compositam non admittat? Quomodo quod orare docuit, non exaudiat? Beatus ergo, & verè beatus, qui intelligit super egenum & pauperem. Vnde Moyses, immo Dominus per Moysen: *Si vnus,* ait, *de fratribus tuis, qui moratur intra portas ciuitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum, quo eum indigere prospexeris.* (Deut. 15.) Et alibi: *Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ, idcirco præcipio tibi vt aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra.* Scit enim omnipotens Deus, quoniam humana fragilitas pro sola sua justitia numquam peruenire possit ad vitam, sed semper indigere misericordia: atque ideo per omnes sacrarum paginas Scripturarum eleemosynam laudat, misericordiam prædicat, viscera pietatis exhibenda pauperibus indesinenter inculcat: vt dum homo hominis miseretur, suis etiam meritis à Deo misericordiam consequatur: & dum sustentat propriæ naturæ consortem, sustentantem se habere mereatur auctorem: & quod exhibet proximo, ipse quoque consequatur à Deo. Sicut enim Conditor hominum & omnes electos ad regnum ab ipsa mundi prædestinauit origine, & tamen eos pro ipsius acquisitione regni præcepit infatigabiliter desudare, (Prædestinationis finis per opera acquiritur.) vt quod gratis à Creatore conceditur, suis homo laboribus assequatur; ita necesse est, vt qui per misericor-

diam à pio sumus Auctore saluandi, ipsi quoque piæ humanitatis impendium non negligamus fratribus imperriti. Vnde Tobias ad filium: *Ex substantia*, inquit, *tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere: ita enim fiet vt nec à te auertatur facies Domini.* Vbi etiam discretionis modum ponit, & authenticam proculdubio regulam in qualibet possessionis atque substātiæ quantitate præfigit: ait enim, *Quo modo potueris, ita esto misericors*, si multnm tibi fuerit, abundanter tribue; si exignum, etiam exignum libenter impertiri stude.

Tob. 4.

Regula dādæ eleemosynæ.

Ibid.

Cnr autem boc facere debeat, aperit, cùm subiungit: *Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras: fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam.*

Ibid.

CAPVT IV.

Quòd qui eleemosynam vel effectu, vel affectu non præstat, charus Deo esse non potest.

ENimuero, vt bnius rei summam breui complectar eloquio, numquam Deo charus erit qui vel effectum vel affectum eleemosynæ non habuerit: scilicet vt qui non habet rem, habeat voluntatem: & dum domesticæ facultatis affluentia non exuberat, liberalis animi diuitias non amittat. Nam qui non habet cibum, habet forsitan tectum; non valet esurientem alimento reficere, valet saltem lassescentem hospitalis humanitatis officio recreare. Memorans semper illud Apostolicum, *Charitas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite obliuisci*; per banc enim placuerunt quidam Angelis hospitio receptis. Nonnulli sanè dum pauperibns Christi ianuam cum visceribus claudunt, furandi crimen objiciunt, & dum eis hospitalitatis humanitatem per auaritiam subtrahunt, cleptem suspicari iacturamque rebus domesticis se formidare confingunt: modò scilicet obesam faciem, modò ora rubentia subsannantes opponunt, & torosa brachia, robustosque lacertos agriculturæ fossionibus idoneos criminantur: Deum, qui talibus solatiantur, offendere, qui nimitum possent & alios sui laboris exercitio sustentare. Quibus profectò valdè formidandum est, qnod in Deuteronomio per Moysen Israelitico populo dictum est: *Ammonites & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt in Ecclesiam Domini in aeternum, quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via, quando egressi estis de Ægypto.* Nam si gentes illæ legem vtique non habentes, iccirco ab Ecclesia Dei irreuocabiliter excluduntur, quoniam inimicis etiam suis per humanitatis officium occurrere neglexerunt; quàm terribili sententia digni sunt qui viscera sua ab indigentibus proximis claudunt? qui charitatem fratribus non impendunt? Hi nimirum sunt ex sacrosancti Baptismatis fonte congeniti, cum bis ex vtero Matris Ecclesiæ sunt egressi: & cum quibus Dominici corporis & sanguinis mensa participant, his cibum, qui in secessum dirigendus est, negant.

[C]

Hebr. 13.

Iniustæ diuitum querelæ in pauperes.

[D]

Deut. 23.

[E]

...motiua largiēdæ eleemosynæ.

Et qua conscientia nos ab eleemosynarum erogatione torpemus, qui videlicet in Ecclesiastica pace quiescimus: cùm & sancti Apostoli, qui aduersus totum mundum fuerant velut in bella congressi, in huius gratiæ studio legantur extitisse soliciti? Nam si liceret aliis, illi potuissent non incon- [A] nenter ab hac sollicitudine feriari: qni nimirum & ad spargendum nouæ fidei semen intenti, & in tam acerrimo contra mundi perfidiam laborabant certamine constituti. Sed nullus persecutionis labor ab exhibenda fratribus humanitate compescere, nulla prædicationis instantia potuit eos ab impendenda pauperibus misericordia cohibere. Vnde Paulus ad Galatas. *Petrus*, inquit, *& Iacobus, & Ioannes, qui videbantur columnæ esse; dextras dederunt mihi, & Barnabæ societatis, vt nos euangelizaremus in gentibus: ipsi autem in circuncisione, tantùm vt pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.* Ad Corinthios quoque dicit: *De collectis autem, quæ fiunt in sanctos sicut ordinaui Ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite per vnam sabbati: vnusquisque vestrum apud se ponat, recondens quod ei bene placuerit, cùm autem præsens fuero, quos probaueritis per epistolas hos mittam perferre gratiam istam in Ierusalem.* Tantaque fuerat erga pauperes in Apostolis liberalitas, vt in eorum Actibus legatur, *Qui frangebant circa domos panes, & sumebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis collaudantes Dominum.* Circa domos, inquit, non intra domos; quorum scilicet vestigia non sequuntur, qui præsumpti pessulos ac repagula foribus clausis objiciunt, vectes seris innectunt: sicque se contra pauperes tanquam aduersus circumfusas hostium acies in obsidione præmuniunt.

Galat. 2.

Apostolorum cura, & liberalitas in pauperes.

1. Cor. 16.

[B]

Act. 2.

CAPVT V.

[C]

Quòd parentum eleemosynis filiorum res crescit.

GErardus certè de Fatualdo, ex Rauennæ vrbis primoribus fuit, quem grandæuæ iam & persenilis ætatis olim puerulus vidi: de quo nimirum referri frequenter audiui: quia cùm aliquando populus inopia laboraret, adeovt nonnullos etiam valida fames extingueret, ille cùm successura sibi neporum quoque iam soboles non deesset, accisis frugibus etiam prædia nonnulla distraxit, & alimenta quæ potuit, indigentibns erogauit: ipse qnoque tunc patentibus foribus pauperum vallatus agmine comedebat, cibisque consumptis adhuc esuriens, cùm vel sibi, vel illis quid adderet, non haberet, eorum compassione lacrymans flebat: cuius hodieque progenies diuitiis floret, & plura, quàm auita fuerint patrimonia, possidet.

Exemplum Gerardi eleemosynarij.

[D]

Vualdericus præterea, qui dum aduersus hæreticos dimicaret, insignis effectus est martyr, sicut Andreas venerabilis Spoletanæ Ecclesiæ nobis Episcopus retulit, dum aliquando domum matris inuiseret, pauperculum quemdam præ foribus reperit, qui se conquerebatur herbarum fasciculum collegisse, sed sal, vnde pulmentum illud condiret, ab eadem matrona percipere nullatenus potuisse. Cumqne Vir sanctus maternum ingressus hospitium, aliquantulum salis in vasc[…]o reperisset, vehementer iratus, vas cum sale corripuit, & per plateam ad matris iniuriam sparsit dicens: illud nou debere comedi prorsus à Christiano, quod per auaritiam negatum est Christo. Sed paulò post idem vas, quod reposuerat vacuum, non sine stupore miraculi, sale repertum est plenum.

Vualderici martyris eleemosyna miraculo commendata.

[E]

Mainfredus quoqne Marchio, qui in vltimis Liguriæ principatus est finibus, feruentissimo cum vxore sua studio in sustentatione pauperum claruit; de quo nimirum (vt cætera taceam) illud

Mainfredi Marchionis humilitas, & pietas er-

ga paupe-
res.

uuum celebri solet redolere memoria; quoniam in ipso sacrosanctæ Resurrectionis die cùm domus eius aulæis ac blathinis ornatibus tanquam regale palatium resplenderet, copiosi sumptus affluerent. cumque non modica candidatorum turba clientium constiparet, instrui magnificè conuiuium fecit, & ordinatis per omnes mensas diligenti cura pauperibus, ipse cum suis seruis dapifer ministrauit: quibus sufficienter impletis, ipse cum suis quod cibi residuum fuerat, quasi priuatus accepit: vt Paschalis illa solemnitas in pauperibus euirescerer, patrem familias verò domus priuata refectio sustentaret. De quo etiam

Leo eremi-
ta.

vir Dei, Dominus meus Leo venerabilis Eremita, qui per continuum iam ferè vicennium in B cellula reclusus audiuit, hoc insigne perhibuit: quia cum in præfati Marchionis Eremo ipse cum nonnullis fratribus habitaret, hanc sibimet legem vxor eius indixerat, vt quodcumque sibi necessa-

Piæ Mar-
chionissæ
in pauperes
libertas,
Dei libera-
litate in fi-
lios multi-
plicatur.

tium Eremitarum nuntius peteret, ipsa protinus aucto fœnore geminaret: videlicet cum iste quinque fortassis exigeret solidos, illa decem traderet: cùm iste decem, illa viginti continuò numeraret. Sed quoniam oblitus sum, dubito certè, an hoc ipsum, & alibi fortè conscripserim. Verumtamen quod ædificationis est, melius est relationibus iterari, quàm per silentium obliuione deleri. Cùm itaque tam largus ad erogandas indigentibus stipes existeret, cum sex, siue septem, si rite C teneo, non minima Monasteria in proprij iuris possessione condiderit, prædiis, & ornamentis munifica liberalitate ditauerit, numquid propterea sibi progenies egena succedit? Absit. Videmus enim nepotes eius mirandæ scilicet indolis pueros maximam partem etiam regni Burgundiæ possidere: quorum insuper soror Imperatori nostro sponsali cognoscitur iure dotata. Cur ergo timemus Deo redhibere quod contulit, quod & in hac vita nobis, vel nostris hæredibus restituitur, & in illa cælestis regni gloria sub fœnore multiplicatæ retributionis augetur?

CAPVT VI.

Quòd bonorum temporalium affluentia ex eleemosyna oriatur.

Berardus
Marchio.
Iucundum
exemplum
viri libera-
lis in Deú.

HOc etiam nosse operæpretium deputo, quod Berardus Marchio, qui hotuo defunctus est, sæpius referebat: aiebat enim, quia vir quidam in Teutonum finibus, vnde videlicet ipse quoque oriundus extiterat, optimum proprij iuris prædium diuersorumque prouentuum copiis affluenter vberrimum possidebat; habebat autem duodecim filios: cœpit interea cogitare, quid post eius obitum fieret, si vnius possessionis hæreditatem inter tot divideret cohæredes. Dicebat enim: ego quidem, qui totum hoc solus habeo, sufficienter & pacificè viuo; sed vbi tot diuisores emerserint, quis eorum simultates; quis orientia inter illos li- E uoris & odij iurgia sustinebit? Non enim illic esse poterit vnitas voluntatis, vbi tam multifaria fuerit diuersitas facultatis. Coloni præterea, qui nunc vni parere domino sunt contenti, non sine graui suæ quietis iniuria tot dominorum populo sunt responsuri. Tibi ergo, Deus omnipotens, quidquid est, mei iuris allodium trado, te solum hæredem meæ possessionis eligo; filios autem meos tibi commendo; fac eis quod in oculis tuis beneplacitum fuerit. Et hoc dicto gnatum suum sagittæ protinus alligauit, eamque curuato fortiter arcu, in vasti aëris superiora conieeit. Sed mox sagit- A ta sine guanto in terram relapsa est: vt euidenti monstraretur indicio, quia donum, quod fidei obtulit, clementia diuina suscepit. Tunc ille de sui muneris oblatione fidentior & alacrior factus, possessionem suam cuidam Ecclesiæ tradidit, eamque sibi perpetuo iure per stipulationes ac tata firmauit. Breui verò pòst hæc filij eius tanta bonorum affluentium sunt abundantia prædit, tot prædiorum ac censuum copia sunt magnificè dilatati, vt eorum quisque summam paternæ facultatis excederet, eisque circumflua mundi prosperitas in omnibus arrideret. Sic, sic qui inuestituram guanti de manu patris in cœlo recepit, super filios eius imbrem suæ benedictionis exuberanter influxit. Quod igitur in terra Deo datur, in cœlo recipitur: B & inde sperandum est præmium quo præcessit munus oblatum. Hinc est quod Angelus Domini Cornelio dixit: *Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Domini.* O felix tale commercium, vbi homo fœnerator, & Deus fit omnipotens debitor: & fidenter ei possumus compensationis nostræ debita digna reposcere, si nostris eum saragimus muneribus præuenire. Act. 10.

Gregorius
eius nomi-
nis sextus.

Nam & tempore Gregorij Papæ, qui Gratianus dicebatur, recolo contigisse quod narro (sicut enim mihi Bonizo, grandæuus videlicet vir, Rector monasterij sancti Seueri iuxta vrbem veterem constituti, retulit.) Scotigenarum Rex primæuo tunc adolescentiæ flore pubescens, quia pater obiit, ei

Regis Sco-
tiæ religio
& charitas
in Deum.

C mox in regalis fastigij iura successit; sed cùm sollicitè consideraret quàm fragile sit quidquid in hoc sæculo nitet, quàm labile quod supereminet, quàm velociter extinguibile sit omne quod splendet, cum coniungatus iam esset, decreuit regales infulas regni cælestis amore deponere; coronam capitio, purpuram cuculla mutare. Quid plura? simulat orationis studium, aggreditur expeditionis Romanæ procinctum. Apostolicorum itaque liminum deuotione completa, ignorante clientium comitatu, monachicum habitum latenter induit, & sic à se mundum cum regno benè semetipsum furatus abiecit: qui mox languore percussus, ad extrema peruenit, & vsque ad obitum hoc tamquam fœderatæ conuentionis elogium inclamare non de- D stitit: Domine, feci quod præcepisti; adimple quod promisisti. Nimirum in vinea constitutus reposcebat nummum, quia patrisfamilias se nouerat impleſſe præceptum; & licet vndecima fuisset hora conductus, exigebat requiem post laborem, & expleta reposcebat operatione mercedem. Non ergo dubitemus nunc Deo vel nos, vel nostra præbere, vt ea postmodum tota valeamus auctoritate reposcere. Et dum comedimus, non compellamus egenos parcius ministrando tamquam sobrios ligurire, dum ipsi tertiæ lancis edulium non grauemur absumere: nec eis, sicut à quibusdam fit, coclearis est adhibenda mensura, cum nobis ollæ, vel cacabi vix sufficiant.

S. Vgo A.
Clun.
Fulcran
Episcoi
paupert
pietas.

E Fulcrannus nempe cuiusdam Gallicæ regionis Episcopus, (vt mihi reuerendus in Christo Vgo Cluniacensis Abbas retulit) dum à suo requireretur œconomo, quid sibi parari vellet, aiebat: Iuxta numerum conuescentium, prout tibi visum fuerit, præpara: pro me verò solo porcum optimum, pinguem nimis & grandem opiparatoribus exhibe, vt ne tenuem quidem lenticulam ex eo quisquam debeat absque mea persona gustare. Discumbens itaque cum conuescentibus ipse pauperibus, totam cum eis omnino vltimam consumebat, nec cuiquam præter eos vel minimam carnis offuculam porrigebat.

CAPVT VII.

Eleemosyna defunctis prodest, dæmonibus inuisa.

IDem mihi sanctus Abbas iterum retulit: quia vir quidam dum orationis studio diuersa mundi loca percurreret, impegit in eremum, vbi sanctus quidam frater in cellula morabatur: qui post aliqua peregrinum subtiliter inquisiuit, vtrum Cluniacense monasterium nosset. Cui subsequenter & hoc intulit: Quæso te, inquit, per charitatem Dei, frater mi, vt si locum illum venerabilem te fortassis adire contigerit, denunties fratribus & Abbati, quatenus ab eleemosynarum studio non tepescant, sed pietatis operibus, sicut assueti sunt perseueranti constantia vigilanter inseruiant. Hic enim gehenna flammis vaporantibus æstuat, & hinc animæ damnatorum, me frequenter audiente, cum magnis eiulatibus, fletuumque stridoribus merguntur in tartarum: sed orationes & eleemosynæ præfati Monasterij malignis spiritibus valenter obsistunt, & tamquam prædam ex eorum manibus multos eripiunt. Peregrinus itaque longo post tempore ad Monasterium venit, & quæ sibi mandata fuerant, fratribus per ordinem nunciauit.

[Abusus quorumdã in pauperibus excipiendis.] Illud præterea satis indignamur, quod à quibusdam fieri non ambigimus: vt ipsi videlicet innitantur excelsæ mensæ fastigio, pauperes verò qui C ab eis aluntur, inter canum greges in nudo resideant pauimento. Illi vtantur mantilibus acu variante depictis, istis alimenta ponantur in gremiis. [Gothfredus Dux & Marchio Tusciæ quid de Carolo magno retulerit.] Gothfredus planè clarissimus Dux, & Marchio mihi perhibuit in propriæ regionis historia contineri, quoniam Carolus Imperator quindecim vicibus cum Rege Saxonum, qui gentilitatis adhuc detinebatur errore, bellum commisit, quindecies perdidit: tribus verò consertis postmodum præliis Carolus superauit, eumque postremò captum victor obtinuit. Aliquando sanè dum Carolus idem excelsa, vt assolet, inthronizatus arce discumberet, pauperes verò, quos alebat, solotenus ignobiliter residerent, Rex qui remota procul ab Impera- D tore mensa prandebat, talia per nuntium legata direxit. Dum vester, inquit, Christus sese perhibeat in pauperibus recipi, qua fronte persuaderis nostra sibi colla submitti, quem vos ita despicitis, eique nullam honoris reuerentiam exhibetis? Ad quod Imperator corde compunctus erubuit: & ex ore gentilis hominis Euangelicam prodire sententiam vehementer expauit. [Gentilis regis Euãgelicum dictum. Matth. 25.] Ait enim Dominus: *Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis.* Lætatus ergo Rex dum à tali correptus, vtpote qui necdum fidei rudimenta perceperat, iam fidei fructum, misericordiæ scilicet opera prædicabat.

[Pauperum pedes lauare saluberrimum est.] Illud præterea summopere notandum est, quia pedes lauare pauperibus saluberrimum est. Vnde E Dominus ait discipulis: Si ego Dominus & magister vester laui vobis pedes, quanto magis vos debetis alter alterius lauare pedes? Et vt hoc mandatum firmiori adhuc auctoritate statueret, eorumque mentibus hoc arctius inculcaret, adjecit: [Ioan. 13.] *Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Nam cum pauperum pedes in eius qui præcepit, deuotione lauantur, lauan-

A tis profectò & anima simul & corpus à peccatis abluitur. Vnde & Petrus ait: *Domine, non tantum pedes meos, sed & manus & caput.* [Ibid.] Cur itaque Petrus non alia corporis membra cum pedibus præter manus & caput obtulit, nisi quia per hæc, opera corporis & cogitationes mentis expressit? Caput enim pro mente, manus verò pro totius ponitur corporis actione.

Porrò Mainardus venerabilis Syluæ Candidæ Episcopus mihi retulit: quia Nicolaus Papa, piæ memoriæ, qui ante triennium ex hac in Domino luce migrauit, numquam in toto anno prætermittebat diem, quin pedes duodecim pauperibus semper ablueret. [Nicolaus II Pp XII. pauperum pedes quotidie lauat.] Quòd si facere per totum non oc- B curreret diem, lucidum pietatis opus explebat in nocte. Sed quoniam de priuilegio misericordiæ, & eleemosynarum dignitate plus mihi datur videre quàm dicere, in eius præconium liber breuiter exclamare.

CAPVT VIII.

Laus eleemosynæ.

O Virtus eleemosynæ, quæ velut fluentum fontis irrigui, & peccatorum inquinamenta detergis, & æstuantium vitiorum flammas extinguis! O felix eleemosyna, quæ de gehennæ bara- C thro tenebrarum filios extrahis, & adoptatos luci perpetuæ regnis cœlestibus introducis! Tu de manibus pauperum volas in cœlum, & illic tuis amatoribus paras hospitium. Si vinum es, non coacescis; si panis, non emittis mucorem; si caro, vel piscis, non verteris in putredinem; vestis præterea, nullam contrahis vetustatem; recens iugiter seruaris & noua, & mox vt tuus oblator obierit, ad eum illico multiplicata reuerteris. Tu de iacentibus sub criminum squalore conspicuos; tu de damnabilibus sanctos, tu facis de Gentilibus Christianos. Quod uimirum Cornelius probat, cuius eleemosynæ ad diuini conspectus culmen ascenderant. [Act. 10.]

O diues eleemosyna, quæ tuis amatoribus præ- D bes hæreditatem immarcessibilem, & cœlestis curiæ dignitatem! O miranda misericordiæ virtus, quæ peccatorum omnium rubiginem purgat, fermentum vitiorum incitamenta mortificat, & splendore cœlestis gratiæ tenebrosas hominum mentes illustrat! Hæc Deum facit hominibus debitorem, vt regnum sibi cœlorum non iam quasi quod alienum est, quærant: sed veluti quod sui iuris est, audacter inuadant. O felix misericordia, quæ de miseria quidem nasceris, sed veram tuis executoribus beatitudinem paris! Tu negotiatrix omni mangone prudentior, quæ terrenis mercibus cœlestia comparas, & transitoriis æterna permutas, Felices nundinæ tuæ, in quibus datur bo- E spitium, suscipitur habitaculum, præbetur panis exiguus, recipitur regnum, porrigitur nummus, comparatur aula cœlorum.

Inter cæteras ergò virtutes (venerabilis frater) quibus sanctitatis tuæ non ambigimus florere prudentiam, hanc specialiter arripe, in operibus te pietatis exerce, misericordiæ semper visceribus affluε: vt qui nunc Christi pauperibus misereris, à Christo postmodum misericordiam consequaris.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM DECIMVM.

De Horis Canonicis. Ad T.... virum clarissimum.

ARGVMENTVM.

Canonicarum Horarum originem, & mysteria declarat, earumque vtilitates enumerat. Quapropter hortatur virum quemdam nobilem, ad quem hunc Libellum mittit, vt Canonicas Horas audire, aut ipse recitare non negligat, nullisque occupationibus à tam pio opere auocari se patiatur: Officium quoque B. Virginis eidem magnopere commendat.

Domno T...., viro clarißimo, Petrus peccator Monachus orationes in Christo.

DVM tecum, dilectissime, in Episcopali Rauennæ palatio colloquens, nonnulla sibi viuendi præcepta suggererem, atque ad religionis studium quibusdam te exhortatiunculis prouocarem, tandem ad hoc processit oratio, vt assererem Canonica septem Horarum Officia ab omnibus Christianis fidelibus Deo quotidie quasi quoddam seruitutis pensum debere persolui. Sed quod tunc lingua decurrente prolatum est, apicibus tradere necessarium duxi, ne quo ad momentum simplicibus verbis audisti, facilius excidat, sed subiectum oculis per styli currentis articulum memoriæ tenacius inhærescat.

CAPVT I.

Peccatorum effectus.

Cas. Schol. SEptem planè sunt principalia vitia, ex quibus cæteræ vitiorum pestes oriuntur: quæ nimirum sunt, superbia, auaritia, vana gloria, ira, inuidia, luxuria, tristitia. Hæc itaque, quia causa sunt omniū, & origo malorum, sub eodem numero suos habere noscuntur effectus: septem videlicet criminalia peccata, id est, adulterium, homicidium, furtum, periurium, falsum testimonium, rapinam, & blasphemiam. In quibus videlicet tam certa, tam manifesta mors est animorum; vt quisquis in quolibet horum deprehensus obierit, euadere damnationis æternæ sententiam nullatenus possit. Rursus septem sunt leuia, minimaque peccata, in quibus non solum peccator, sed & iustus quisque quotidie labitur, etiamsi in excelso iam perfectionis culmine stare videatur. Quæ profecto sunt, cogitatio, ignorantia, inconstantia, necessitas, infirmitas, obliuio, obreptio: per quæ videlicet in quotidiana semper conuersatione delinquimus, atque ideo contra peccati vulnera quotidianæ curationis necessario

Peccata leuia, in quæ etiam iustus quotidie labitur.

A remediis indigemus. Vnde scriptum est: *Septies in die cadit iustus, & resurgit.* Qui nimirum & septies cadere, & tamen iustus esse describitur: quia iustus esse etiam peccando non desinit, dum non ex proposito, sed ex humanitatis fragilitate delinquit. Prou. 24

Propter hæc igitur septem leuia, paruaque peccata, quæ pro fragilitatis humanæ debilitate cauere non possumus, hoc ex magisterio Spiritus sancti à piis Ecclesiæ Doctoribus institutum est, vt vota nostra Deo per vnumquemque diem septies persoluamus. Hæc tandè septem Canonicarum Horarum officia, quasi septem baptismatum lauacra in B sanctæ Ecclesiæ sunt gremio constituta: vt septem offensionum maculas, quas ex quotidiana vitæ huius conuersatione contrahimus, totidem, vt ita loquar, orationis quotidianæ fluentis expiare curemus; quatenus assiduum corruptibilis vitæ puluerem satisfactionis aura decutiat, & mundanæ conuersationis lutum superfusæ orationis frequens vnda detergat.

His iustitia non amittitur.

Cur institutæ Horæ Canonicæ. Septem horæ sunt lauacra macularum.

CAPVT II.

HOræ autem, de quibus loquimur, sunt hæ: Matutinæ videlicet, Laudes, quæ inter dilu-C culum incipiendæ sunt & auroram: deinde, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperum, & Completorium. Dicendum est autem quot psalmos vniuscuiusque Horæ Officium teneat, & cur præscripto numero non infra sit, vel excedat. Matutinum denique quinque laudibus constat, quatuor videlicet psalmis & vno cantico. Et congruè dum diurna lux erumpit, Deo laudes offerimus, quia sub exterioris lucis specie solem iustitiæ Christum nostris dilucescentem cordibus expectamus, & tamquam aduenienti iam sponso tota gaudens atque tripudians occurrit Ecclesia. Sic quinque laudibus, ac si totidem acceptis lampadibus adornata: & velut

sequenter illud Euangelicum speciereuus impleatur: *Tunc surrexerunt*, inquit, *omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas.*

Ibid.

Vita actiua & contemplatiua in cantico designata.

Quod autem in huius Matutinæ laudis officio canticum quotidie psalmis adiungitur, vtriusque vitæ, contemplatiuæ scilicet & actiuæ, mysterium redolere videtur. Psalterium quippe, vas videlicet in modum Deltæ factum, per decem chordas plectro pulsante crispatur: Canticum verò solo dumtaxat organo vocis exprimitur. Quapropter illud, quia manibus indiget, operationem, ac per hoc actiuam denotat vitam; illud verò quia ad iubilum pertinet, contemplatiuam. Et quoniam contemplationi paulisper, & raptim vix ad momentum insistere possumus, iugiter autem in actiuæ conuersationis administratione versamur, inter pluribus psalmis, vnum tantummodo canticum interponimus. Sicut enim à piæ operationis exercitio ad contemplationis culmen ascendimus, &, post speculationis intimæ breuissimum punctum mox ad eiusdem actiuæ vitæ ministerium declinamus; nimirum vt contemplatio nostra & ab actiua vita incipiat, & in eadem necessario terminetur, sic psalmis canticum nec præponimus, nec omnino supponimus: sed altrinsecus positit hoc semper penultimum collocamus.

Quatuor Psalmorum significatio.

Porrò autem quia per quatuor totius videlicet anni tempora, corpus nostrum ex quatuor nihilominus compositum elementis actionis exercitio fatigamus, idcirco quatuor psalmos in huius matutinalis officij celebratione concinimus. Quia verò in speculationis excessu vnum solummodo, quod proculdubio Deus est, quærimus, vnum æque canticum non immeritò decantamus. Quod autem & Zachariæ Canticum in fine Synaxis adjicitur, & quia desinente, & imminente iam nouo Testamento factum facile cognoscitur, ipso etiam quod dicitur tempore mysticè testatur, & noctem præcessisse vitiorum, & diem, sicut Apostolus perhibet, appropinquare virtutum. Et hæc quidem de matutinis laudibus compendiosius prælibata sufficiant.

Canticum Zachariæ.

Rom. 13.

CAPVT III.

Cur in prima Hora recitetur Symbolum.

PRimæ autem horæ, tertiæ, sextæ, & nonę ternis æquè Psalmis continentur officia, sed à modernis primæ horę congruenter Catholica fides additur, quam Athanasius videlicet, Alexandrinus Episcopus, diuino suggerente Spiritu, sincerissimè tradidisse cognoscitur. Nam quia Fides fundamentum est, & origo virtutum, rectè Canticum Fidei primæ horæ coniunctum quodammodo diei totius obtinet principatum. Enimverò trium horarum, tertię scilicet, sextæ, vel nonæ Officia, ex Danielis Prophetę noscuntur ad nos emanare doctrina; qui nimirum sanctus, sicut ipsius testatur historia, in cœnaculo suo conuersus ad Hierusalem tribus horis in die precum vota Domino persoluebat.

S. Athanasius auctor Symboli.

Tertia, Sexta & Nona, ex Daniele acceptæ.

Accedit autem tertiæ horæ, quod longè est excellentius, quia in ipsa Redemptor noster, iuxta Marcum, legitur crucifixus, eademque diei hora Apostolorum pectora mirificus sancti Spiritus recreauit aduentus. Sexta quoque hora hoc habere priuilegium noscitur, quod in ea Petrus supra cœnaculum nihilominus constitutus orauit, & sub diuersorum animalium, reptiliumque figura, omnium salutem gentium mystica reuelatione cognouit: eademque hora Saluator noster, sicut alij testantur Euangelistæ, tenera in patibulo Crucis est pro omnium salute suspensus.

Dan. 6. Marc. 15. Act. 1. Act. 10. Matth. 27. Luc. 23.

Verùm ne quis, fortè suspicetur sanctos Euangelistas, sicut videntur in verborum prolatione dissidere, ita etiam sensibus à semetipsis inuicem dissentire, breuiter dicimus: quia Marcus hora tertia crucifixum Dominum linguis asserit Iudæorum; cæteri autem Euangelistæ sexta hora suspensum perhibent affixione clauorum. Hora siquidem tertia clamauere, dicentes: *Crucifige, crucifige*, ac perinde Iudæi crucifixere iudicio, quem postmodum milites affixerunt suspendentes in ligno. Nona quoque hora proprij honoris titulo non priuatur, dum in ea Dominus consummato passionis suæ mysterio, spiritum emisisse describitur.

Conciliantur Euãgelistæ in crucifixione Christi.

Hæ igitur horæ, quæ inter cæteras diei horas habentur egregiæ, & sic propriis singulæ priuilegiis, tamquam primates in turba specialium dignitatum quodammodo videntur insulis insignitæ, ternarij à se inuicem numeri sunt intercapedine sequestratæ: ac perinde dum in earum singulis studium vota persoluimus, eum nos colere, qui vnus in Trinitate permanet, per ipsa quoque temporum curricula demonstramus. Quod autem per has quatuor horas non iidem Psalmi apud diuersos Ecclesiæ Ordines depromuntur; vt nimirum apud Clericos quidem octauus decimus post centesimum sub incisionum suarum descriptionibus currat: in Monasteriis autem Cantica Graduum consuetudinem teneant; si rem diligenter inspicimus, congruenter vtrumque fieri liquidò reperimus. Nam cum prolixus ille Psalmus specialiter gradientium iter, non modò per mysticum dirigat sacramentum, sed in ipsa etiam verborum superficie viam frequentius fouet: Canticum verò Graduum eiusdem viæ gradus, saluo profunditatis suæ mysterio, ipsa etiam perspicui nominis expressione commendet, ad peragendum in Ecclesia Dei currentis Officium vtrumque perpenditur concorditer institutum. Et quia alterum ab altero intellectus varietate non discrepat, vtrumlibet inuicem dum cantatur, à recta concordiæ linea non aberrat. Prima verò Monachorum præter Dominicum diem conuenienter à capite videtur inchoare Psalterij, vt cum libri principio aptè concordet diei quoque nascentis origo.

Horarum priuilegia.

Cur diuersi Psalmi decantur à diuersis Ordinibus.

CAPVT IV.

Cur à Clericis quinque, à Monachis quatuor Psalmi dicantur.

VEsperum autem non eumdem Psalmorum modum apud diuersos Ordines habet: nam apud Clericos quidem quinque Psalmos amplectitur: apud Monachos autem quatuor solis expletur. Neutrum tamen ratione vacare cognoscitur, si dignæ discussionis indagine perquiratur. Nam de quinque vesperæ Psalmis hæc eadem non absurdè ratio redditur, quæ & superius absoluta de Matutinis habetur. Nam quia humani generis Iudex nocte venturus sit, ipso docente cognoscimus, sed qua noctis hora, videlicet vtrum media nocte, an galli cantu, an mane veniat, quia perhibente ipso, sicut fur venturus est, ignoramus; rectè ergo sicut in matutinæ, ita nihilominus in vespertinæ laudis Officio, Sponsum suum sancta Electorum Ecclesia præstolatur, quæ per numerum est quinque pruden-

1. Thess. 5.

tium virginum congruè designata: cui nimirum A
Quinque virgines prudentes. dum quinque Psalmos bonis operibus ornata concinit, accensis quasi totidem lampadibus in eius occursum lætabunda festinat. Qui verò quatuor
Quatuor virtutes. Psalmos instituit, ad hoc, nisi fallor, spectasse credendus est, quia sicut quatuor sunt vigiliæ militantes, ita nihilominus & quatuor principales noscuntur esse virtutes, iustitia scilicet, fortitudo, temperantia, atque prudentia. In quibus vtique per nocturnam mortalis huius vitæ caliginem iugiter vigilandum est, & in procinctu spiritualis militiæ, in cuius arma iurauimus, pro castris nostris longanimiter standum, & infatigabiliter decertandum. In hoc igitur vespertinæ laudis Officio per quatuor quos modulamur psalmos instruimur, vt erga quatuor virtutum custodiam peruigiles excu- B bemus.

Canticum B. Virginis. Canticum quoque B. Dei Genitricis non incongruè vespertino copulatur Officio. Illa siquidem velut emenso iam longo præteriti sæculi die, sub ipso scilicet mundi vesperascentis occasu, mox vt lumen æterni Verbi felicis vuluæ flore concepit, protinus in vocem diuinæ laudis erupit: *Magnificat*, inquiens, *anima mea Dominum*.
Luc. 1. Instar ergo illius, quæ mater est Christi, & tota vniuersalis Ecclesia, quæ Christianorum vtique mater est, quæ & idipsum lumen portat in mente, quod dudum gestauit in ventre, aduesperascente iam die, digna Deum laude magnificat, C & de collatis beneficiis gratias agens, spiritus eius in Deo salutari suo gratulabundus exultat.

CAPVT V.

Cur tres Psalmi dicantur à Monachis.

Completorium quoque hæc diuersitas variat, quod apud Monachos quidem tribus, apud Clericos autem quatuor psalmis constat. Sed de quatuor psalmis eadem nihilominus ratio est reddenda, quæ & de vespertinæ laudis Officio est superiùs absoluta: videlicet vt per quadrifidæ psalmodiæ numerum doceamur arripere totidem consequenter arma virtutum: quibus accincti & la- D trocinantium vitiorum terga perfodere, & hostiles insidiatorum spirituum valeamus impetus propulsare. Huiusmodi nempe quatuor excubias Scri-
Cant. 3. ptura, cùm dicit: En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, vnicuique ensis suus super femur propter timores nocturnos. Ex debito autem reddendæ rationis super tribus psalmis sancta nos Trinitas expedit: sub cuius nimirum signaculo peractum diem completorium claudit. Sicut enim primæ horæ Officium, vt prætaxatum est, S. Trinitatis fidei dedicatur, ita & completorium in eiusdem S. Trinitatis assertione concluditur: vt cui totius diei cursus militare dignoscitur, in eum peractæ tandem lucis clausula terminetur. Hæc itaque de diurnis horarum E Officiis succinctè perstrinximus, vt ad quid institutæ sint, vel cur sub præfixo psalmorum calculo terminentur, enucleatiùs panderemus. Quisquis itaque septem hæc Canonicarum horarum Officia, quotidiana Deo deuotione persoluerit, si à grauibus illis criminibus omnimodis alienus, à leuibus quoque septem, quæ superiùs enumerata sunt, in quantum humana fragilitas patitur, cum Dei subuenientis auxilio temperauit, ab his quæ cauere non potest, vt confidenter dicam, in examine tremendi iudicij absolutus erit: & quia nunc Creatori suo non negligit iniuncta

suæ seruitutis obsequia reddere, tunc libera conscientia cum B. Dauid, atque alacri poterit voce cantare: Septies, inquiens, in die laudem dixi ti- Psal. 118.
bi, Domine Deus meus, ne perdas me.

CAPVT VI.

Quòd continua Ecclesiæ oratio esse debeat.

Et quoniam ad continuæ orationis instantiam excitat nos Euãgelica tuba, dicens: *Quia opor-* Luc. 18.
tet semper orare, & nunquam deficere. Et Apostolus: *Sine intermissione*, inquit, *orate*. Et hoc non so- 1. Thess. 5.
lùm die, sed & in nocte præceptum Ecclesiastica impleat disciplina, diligentissimè procuratum est, vt duodenis psalmis nocturnæ vigiliæ transigantur. Datum quippe fuerat, vt ægroti, siue prægnantes, ac quælibet ætatum, sexuumque diuersitas, sicut in die per nocturna quoque horarum interualla consurgeret, atque ad Ecclesiam festinaret.

Vt ergo laborem Ecclesiæ magistra discretio temperaret, exquisitum, atque altioris consilij dispensatione statutum, vt iuxta nocturnarum horarum numerum nihilominus ad vigilias duodenus decurreret ordo psalmorum: vt quodammodo tota nox in oratione videretur expensa, dum totidem psalmos orando persolueret, quot videlicet horis & ipsa constaret. Hoc nempe nocturnum de- Nocturnum officium.
signat Officium Propheta, cùm dicit: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi*. Quamquam & hæc Psal. 118.
omnia, octo videlicet Officia quæ descripta sunt, ita possint æqua parilitate distribui, vt ex his noctis quatuor etiam diei competenter videantur aptari; quatenus vesperum, completorium, nocturnum, matutina laus ad noctem; prima verò, tertia, sexta, & nona congruè conferantur ad diem. Cui videli- Vesperæ & primæ notatio.
cet assertioni ipsa vesperæ, ac primæ videntur adstipulari vocabula: dum & vesperum à stella hespero, quæ sub ipso noctis initio clarescit, denominetur: & prima, quòd à se dies incipiat, perspicua nihilominus sui nominis expressione resteur. Cùmque vespera noctis, prima verò diei pandat initium, consequens est vt ab altero nocturna, ab altero diurna inchoare perhibeantur Officia.

CAPVT VII.

Mensuram refectionis excedentium pœnã.

Hæc planè est quadriga duplex, in qua nunc ad cœlestia regna festinans, sancta vectatur Psal. 67.
Ecclesia: in hac denique quadriga iter diei, noctisque percurrens, illis qui dicti sunt currus Dei decem millia multiplex, iam Deum laudando iungitur, quem postmodum videndo per speciem, eorumque felici consortio perfruetur. De quibus profectò per Prophetam dicitur: *Quia* Apoc. 4.
non cessabunt nocte ac die clamare, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus sabaoth: Qui est, & qui erat, & qui venturus est omnipotens. Quamquam igitur tota iusti vita oratio sit rationabiliter asserenda, tamen & nos infirmi mandatum semper orandi à nobis impleri iure confidimus, si Canonica hæc Ecclesiasticæ institutionis Officia quotidie persoluamus. Apud Gallias autem (vt specialis viri relatione didicimus) religiosi cœnobiorum Patres videntes plerosque fratrum traditam à B. Benedicto mensuram refectionis S. Bened.
excedere, nec se posse intra præscriptum regula- Reg. c. 39.
ris diarij limitem cohibere, cautum duxerunt:

vt constitutis quibusque horarum Officiis, & alios adhuc psalmos apponerent; quatenus victus remissioris excessum augmento valeant compensare Psalmorum.

At hic fortè stomachatus inquies: Quid mihi, quæso, cum Regula Monachorum? Quid ad me & illa condiscere, quæ non expedit nosse? Sed qui quamlibet suscipit tractare materiam, non illi dumtaxat, cui mittit, debet personaliter satisfacere, sed rem ipsam ventilans vndique partibus explicare: vt sic vnus edulium, quod concupiscit, inueniat, ne frustratus alter stomacho vacante discedat.

Adhortatio ad Horas Canonicas.

Hæc igitur Ecclesiasticæ institutionis Officia, Vir nobilissime & prudentissime, noli vmquam qualibet obliuione negligere, noli certum B animæ tuæ remedium quantislibet caussarum sæcularium occupatus negotiis præterire. Porrò si in Ecclesia vel à Sacerdote potes audire, securum est: alioquin si vel eques eueheris, vel ruralibus fortè, siue quibuscumque laboribus exerceris, inter agendum, inter eundum vectigal Domini, quo censitus es, ea quæ suppetit, merce persolue. Nimirum si sunt Psalmi, numerus impleatur: si vnus tantum, prout Canon postulat, iteretur.

Illitteratorum oratio.

Quòd si expers es omnimodo litterarum, sola oratione Dominica poteris implere quod optas. Hæc itaque Christianæ seruitutis Officia, dilectissime, non obsequium, sed debitum deputa; & non voluntati, sed necessitati prorsus adscribe: vt sicut Christianum te profiteri, signum tibimet Crucis imprimere, nomen Domini quotidie non desinis inuocare: ita & hæc aliquando nullis occasionum obicibus audeas præterire.

CAPVT VIII.

De viro quodam pio, & Canonicarum horarum studioso.

VT autem salutiferis exhortationibus facilius acquiescas, quod in ipso nuper ad vos itinere gradiens didici, breuiter explicabo. In Fanensi namque suburbio, tertio videlicet à mœnibus lapide, vir quidam habitat, & ordine simul & facultate mediocris: qui nimirum casu illic me adesse cognoscens, festinus accessit, & inter cætera castitatis quoque suæ munditiam, quam cum vxore seruabat, secretius indicauit.

Exemplum viri pij, & Canonicarum horarum studiosi.

Monachus enim quidam eius vtique patruus vxorem illius sibimet perhibuit aliquando pertinere, qui tamen præ simplicitate nimia, nonnullos etiam extraneos, propinquos consueuerat appellare. Tunc ille verbum hoc lætus arripuit, & deliberans, ait: Melius est denique certæ castitatis nitore clarescere, quàm sub incerti semper incestus formidine palpitare. Hic itaque Canonicas horas, & Ecclesiastica, cum potest non facile omittit Officia: consueuit etiam per annorum iam plura curricula ad monasterium S. Paterniani, quod propè muros eiusdem vrbis positum est, præcipuis festiuitatibus properare, & nocturnas illic audire vigilias. Quod nimirum tam constanter agit, vt nec pluuiam inundatio ventuosa compescere, nec hyemalis possit asperitas retentare.

Dæmonis terrores ac fraudes.

Sæpè autem maligni spiritus eum in ipso itinere, vt terreatur, inclamant, & strepitum quidem diræ vocis emittunt, sed cuiuslibet corporeæ formæ speciem non ostendunt.

Ante annum autem nocte quadam dum ad prædictum monasterium properaret, ecce lupi simul & canes, furentiumque animalium diuersa portenta facto agmine insurrexerunt in eum, A & vlulantes vndique, & oblatrantes rabidis eum aggressi sunt morsibus attrectare. At ille vix tandem ex eorum dentibus pallio simul & pileo nudatus euasit.

Miraculum.

Necdum autem ad vigilias signa sonuerant: cùmque perueniens, clausas adhuc fores monasterij reperisset, ante limen se protinus in oratione prostrauit. Diutius autem oratione protracta, tandem surrexit: & quod amiserat pallium simul & pileum iuxta se iacere proiectum vehementer expauit. Quod nimirum vtrum per Angelos factum sit, an ipse cruentus prædo diabolus, quod abstulerat, reddidisset inuitus, dubitari potest. At non absurdè crediderim, vt ipse malignus hostis, quod abstulerat, compulsus B sit restituere: atque ad confusionis, & ignominiæ suæ cumulum, ei quem læserat, coactus sit ministrare.

CAPVT IX.

Orationis efficacitas quanta.

ALio quoque tempore idem, de quo loquimur, vir ad prædictum monasterium nocturno silentio properabat, ad riuum autem, qui interfluebat, perueniens, (cui scilicet Argilla vocabulum est) quia aquis tunc excrescentibus intumuerat, transuadare non potuit, qui se protiC nus in orationem dedit, & qua completa, mira res, in vlteriori ripa se transpositum reperit. Hæc autem, vir prudentissime, iccirco tibi referenda per ordinem duximus, vt quanta super eos cura omnipotens Deus inuigilet, qui Ecclesiasticis occurrunt reuerenter Officiis, liquidò monstraremus. Pudeat ergo prudentiam tuam Canonicas horas negligenter omittere, quas & sanctam rusticitatem audis cum tanta gloria celebrare: immo cuius spiritus in amore Dei paulò feruentius inardescit, ad hoc etiam extenditur, vt horas beatæ Dei Genitricis audire quotidie non grauetur. Et quia se occasio præbuit, quid etiam ex hac fraterna relatione didicerim, mihi quidem non pigrum est scribere, si modò D te non pigeat audire.

CAPVT X.

Horarum B. Virginis efficacia quanta.

CLericus enim quidam multis erat peccatis obnoxius, & præcipuè carnalis illecebræ fœtoribus inquinatus: qui tandem languore correptus, atque ad extrema perueniens, tremefactis visceribus expauescere, & accusante conscientia, diuinum cœpit iudicium medullitus formidare: cúmque spem in se nullius boni operis inueniret, totum se protinus ad postulandum E B. Mariæ semper Virginis auxilium contulit, & sub eius patrocinium importuna cordis anxietate confugit, huiusmodi ferè verbis insistens: Non ignoro, inquit, ô beata Regina mundi, quia te in multis offendi, & castitatis, atque virginitatis, cuius tu mater es, ego in meo corpore signaculum violaui: innumeris etiam peccatorum sordibus inuolutus sum; ne dignus inuenior, te totius munditiæ principem pollutis labiis inuocare: verumtamen, ô ianua cœli, fenestra paradisi, vera Mater Dei & hominis, tu mihi testis es, quia septies in die laudem dixi tibi, & quamuis peccator, quamuis indignus, omnibus tamen Canonicis horis tuæ laudis obsequium non fraudaui.

Horarum B. Virginis studiosus, peccatorum veniam per eadem impetrat.

Cúmque huiusmodi verba Clericus protulisset, A decumbenti postmodum piissima Dei Genitrix adstitit, & blandè consolata, peccata sibimet dimissa ex largitate diuinæ misericordiæ nuntiauit. Quod tamen nos trepidando proferimus, quia vtrum iuxta relationis fidem verè contigerit, ignoramus. Hoc tamen procul dubio nouimus, quia quisquis quotidiana prædictis horis Officia in eius laudibus frequentare studuerit, adiutricem sibimet, ac patrocinaturam ipsius Iudicis Matrem in die necessitatis acquirit. Hanc igitur rudem scriptiunculam & incultam, dilectissime, sæpius iterando percurre, & non qualiter, sed quid dicatur, attende; immo, vt ita loquar, non verborum culmo, vel foliis, sed medulla potiùs intelligentiæ delectare. Prædictam horarum obedientiam Deo iugiter exhibe, in reliquis etiam te sanctæ conuersationis studiis vigilanter exerce; quatenus si nunc sub leui iugo eius tamquam seruus ceruicem cordis attriueris, inter filios postmodum hæreditatis supernæ funiculum cum gloria sortiaris.

B. Petri Damiani in scribendo fides, ac religio.

SCHOLIA.

Septem planè sunt principalia vitia, ex quibus cæteræ vitiorum pestes oriuntur, quæ nimirum sunt, Superbia, Auaritia, Vana gloria, Ira, Inuidia, Luxuria, Tristitia.] Non est mirandum sanctum Cardinalem inter vitia capitalia, Gulam non recensuisse, quam ex aliorum doctrina (quod virum doctissimum etiam latere non potuit) commemorare oportebat. Puto tamen gulæ non meminisse, quoniam inferius inter leuia peccata, in quæ C etiam iustum quemque quotidie labi ait, enumerat necessitatem & infirmitatem: sub quibus Gulam, quæ ex genere suo non est peccatum mortale, contineri constat. Patet verò omnes modos, quibus in Gula delinquimus, ex fragilitate oriri, dum prætextu necessitatis voluptas nobis insidiatur; vt aiunt Ioannes Climachus Grad. 14. & 15. Ioannes Cassianus lib. 9. cap. 7. de spiritu Gastrimargiæ, qui huic sententiæ nostræ fauere videtur, dum ait: *Infirmitas carnis ad puritatem cordis non officit, si hæc tantummodo, quæ fragilitas, non quæ voluptas exigit, vsurpentur.*

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM VNDECIMVM.

Liber, qui appellatur, *Dominus vobiscum.* Ad Leonem eremitam.

ARGVMENTVM.

Leonem miræ sanctitatis eremitam super quadam dubitatione quid sentiendum sit, consulit; an scilicet, vt nonnullis videbatur, cùm quis in cella solus Officium recitaret, illas particulas, *Dominus vobiscum*, &, *Iube Domne benedicere*, tamquam vnius personæ non conuenientes, omittere deberet; ipse contra sentire se ait multis rationibus, ad eius tamen sententiam confugit. Ad extremum in solitudinis laudes effunditur.

Domno Leoni amore supernæ libertatis incluso, Petrus peccator Monachus quidquid seruus, & filius.

NON ignorat sanctitatis vestræ prudentia, dilectissime Pater, quia te non qualemcumq. complicem, vel amicum; sed te Patrem, te Doctorem, te Magistrum, & Dominum electum mihi præ cunctis penè mortalibus habeo; méque tuæ orationis instantia, apud diuinas aures misericordiæ locum inuenire confido. Et quid amplius dicam? Quandoquidem meum te Angelum esse constitui, vt in dubiis rebus quodcumque hæsitanti ac sciscitanti mihi consilium ex tuo ore procederet, ita protinus indubitanter acciperem, ac C si vox mihi cœlestis oraculi angelitus intonaret: atque ideo si quando scrupulosæ cuiuslibet rei mihi subrepit articulus, antequam te consulturus accedam, hoc apud me diuinam imploro clementiam; vt te quasi suæ voluntatis organum faciens, tuo mihi ore præcipiat quid me facere in obiecta ambiguitate decernat: quam & nunc quoque consuetudinem tenens, hoc à te docendus inquiro, quod à multis sæpè quasi responsurus inquirentibus exigor. Nonnulli enim fratres eremiticæ sectatores vitæ frequenter interrogant, cùm singulares in cellulis commorantur, vtrum illis liceat

Quæstio solitariorum de Horis Canonicis.

dicere, *Dominus vobiscum*, Iube Domne benedicere: atque ipsi, vt sunt soli, iuxta morem Ecclesiasticum sibimet debeant respondere. Quidam enim inter se quasi ratiocinantes, dicunt: numquidnam à lapidibus, aut tabulis cellulæ petenda est benedictio? aut illis dicendum est, vt Dominus sit cum eis? Quidam autem, si quo modo Ecclesiasticæ traditionis ordinem deserant, se peccare, tamquam qui pensum diuini seruitij minuant, pertimescunt. Vnde nobis, dum solutio quæritur, ad percunctationem potiùs mens æquè nescia prouocatur. His itaq; quæstionum vallatus angustiis, ad Angelum meum iuxta consuetudinem redeo, ad fontem non Tullianæ eloquentiæ, sed diuinæ potiùs sapientiæ trito calle recurro.

CAPVT I.

Quòd sancta simplicitas, mundi Philosophiis iure præfertur.

Cōtemptus mundanæ sapiētiæ.

PLatonem latentis naturæ secreta rimantem respuo, planetarum circulis metas, astrorumque meatibus calculos affigentem: cuncta etiam sphærici orbis climata radio distinguentem Pythagorā paruipendo: Nichomacum quoq; tritum Ephemeridibus digitos abdico: Euclidem perplexis Geometricalium figurarum studiis incuruum æquè declino: cunctos sanè Rhetores cum suis syllogismis & sophysticis cauillationibus indignos hac quæstione decerno. Tremant Gymnici suam iugiter amore sapientiæ nuditatem: quærant Peripatetici latentem in profundo puteo veritatem. Ego summam à te quæro veritatem, illam videlicet, quæ de terra orta est, non iam in puteo ignobiliter latitantem, sed omni manifestatam mundo, perpetua in cælis maiestate regnantem. Quid enim insanientiū Poëtarum fabulosa commenta? Quid mihi tumentium Tragicorū cothurnata discrimina? Desinat iam Comicorum turba venena libidinum crepitantibus buccis effluere: cesset Satyricorum vulgus suos cachinnos caprotiç detractionis amaris dapibus onerare: nō mihi Tulliani oratores accurata lepidæ vrbanitatis trutinent verba: non Demosthenici Rhetores captiosæ suadelæ argumenta versuta componant: cedant in suas tenebras omnes terrenæ sapientiæ fæcibus deliburi: nil mihi conferant sulphureo caliginosæ doctrinæ splendore cœcati. Christi me simplicitas doceat, vera sapientium rusticitas ambiguitatis meæ vinculum soluat. *Quia*, enim, iuxta Pauli vocem, *non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes.*

Veritas de terra orta, Christus est.

1. Cor. 1. 2. Cor. 3. Rom. 8.

Littera igitur, quæ occidit, abscedat, spiritus viuificator assistat. Prudentia enim carnis, vt idem dicit Apostolus, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax: quoniam prudentia carnis inimica est Deo; legi enim Dei non subiicitur, nec enim potest. Si ergo carnis prudentia nequit legi Dei colla submittere, quo pacto suffusa oculos fumo superbiæ legem Dei præualet penetrare? Age igitur Pater, nodum mihi propositæ quęstionis ocyùs solue: nec patiaris humilitatis Christi discipulum grandiloqua tumentium Philosophorum gymnalia circuire. Indicat mihi Angelus meus, quod imperitum dialecticorum vulgus ignorat, indicat sapiens imperitia, quod stulta sapientia non apprehendit. Hæc igitur, quæ proposita sunt, Pater charissime, prudenter edissere, vt postquam ad diuinam peruentum est sapientiam, nulli vlterius in his quæstionem expediat ventilare.

Prudentia carnis superbiam sapit. Discipulos humilitatis.

CAPVT II.

Quare dicatur, Iube Domne benedicere.

SEd huius quæstionis nodum qualitercumque à me prius solui fortasse præcipies, & sic postmodum proprij intellectus sententiam promes: scholasticorum scilicet more Doctorum, qui sciscitantur à pueris ex quacumque propositi thematis difficultate, quid sentiant; vt docilitatis indolem ex eorum priùs prolatione deprehendant. Ego itaque te iubente non moror exprimere super hac dubietate, quod sentio, salua scilicet fide: vt vel ineptè prolata corrigere, vel grauiter absoluta, tua debeas auctoritate probare. Sed non ab re videtur, si quo studio hæc Ecclesiis in consuetudinem venerint, primò nitamur ostendere: deinde quid nobis, super his quæ proposita sunt, videatur, prout supernæ gratiæ facultas tulerit, expedire. Lecturus namque magnæ humilitatis gratia non à Sacerdote, sed ab eo, cui Sacerdos iusserit, se postulat benedici, dicens: *Iube Domne benedicere.* Sacerdos autem, vt tantæ humilitati vicem reddat, non subiecto cuiquam benedicendi delegat officium; non per semetipsum benedictionem dare præsumit, sed potiùs, vt à Deo, qui est super omnia, benedictio prærogetur, exposcit.

Modus docendi in scholis.

Iube Domne benedicere.

CAPVT III.

Vnde ortum sit, Dominus vobiscum.

ID autem quod dicitur, *Dominus vobiscum*, Sacerdotis est ad populum salutatio: orat enim vt Dominus sit cum eis, sicut dignatur dicere per Prophetam: *Inhabitabo in illis.* Et Saluator Discipulis suis, cunctisque fidelibus: *Ecce*, inquit, *ego vobiscum sum.* Qui nimirum salutationis sermo non moderno humanæ adinuentionis arbitrio constitutus: sed ex antiqua sacri eloquij auctoritate probatur assumptus. Vbi si diligenter inquiritur, sæpius singulariter, & pluraliter appositus inuenitur. Singulariter, sicut ad beatam Dei Genitricem Angelus ait: *Aue gratia plena, Dominus tecum.* Ad Gedeonem quoq; nihilominus Angelus ait: *Dominus tecum, virorum fortissime.* Pluraliter autem, vt in libro Ruth, Booz salutando messoribus suis ait: *Dominus vobiscum*, & sicut in libro Paralipomenon, Propheta à Deo missus inuenitur salutasse Asa Regem Iuda cum exercitu suo victorem de prælio reuertentem, quibus ait: *Dominus vobiscum, quia fuistis cum Domino.*

Leuit. 26. Matth. vlt. Salutatio fit & singulariter, & pluraliter. Luc. 1. Iudith 6. Ruth. 2. 2. Paral. 15.

Ecclesia ergo salubri salutatione Sacerdotis accepta, & ipsa resalutando orat, & orando resalutat: postulans vt sicut ille Dominum esse cum eis optauit, ita & cum eo esse dignetur, dicens: *Et cum spiritu tuo*, id est, cum anima tua sit omnipotens Deus, vt eum dignè pro nostra salute possit orare. Et notandum quod non dicit, tecum; sed, *cum spiritu tuo*: vt totum, quod in Ecclesiasticis Officiis geritur, spiritualiter fieri perpendatur. Et bene cum spiritu hominis esse Deus optatur, quia in mente, & spiritu, ad imaginem, & similitudinem Dei homo rationalis est conditus, atque ibi diuinæ gratiæ, & illuminationis est capax.

Sed & illa salutatio Episcopalis ad populum, qua dicitur: *Pax vobiscum*, siue, *pax vobis*, non ex humani sensus studio prodiit, sed de sacræ Scripturæ similiter auctoritate profluxit. Nam & in veteri testamento dixisse Danieli Angelus inuenitur: *Noli timere, vir desideriorum, pax tibi, confortare, &c.*

Dan. 10.

esto robustus, & in nouo penè semper ita dominus A saluتasse Discipulos legitur: *Pax vobis.* Quibus nimirum discipulis eamdem salutationis formam commendauit, dicens: *In quamcumque domum intraueritis, salutate eam, dicentes: Pax huic domui.* Meritò ergo Apostolorum successores, id est Ecclesiarum Præsules, huius forma salutationis vtuntur; domum scilicet Dei salutantes, vbi omnes oportet esse filios pacis, vt salutatio pacis super eos requiescens, & salutantibus, & salutatis possit esse fructuosa.

Luc. 24. & Io. 20. Matth. 10.

CAPVT IV.

Quòd sicut alia sacra Scriptura non subiacet mutabilitati, ita & Dominus vobiscum.

IAm igitur ex iis quæ præmissa sunt, patet, quia sicut Prophetica scriptura, Psalmorumque modulatio, vel etiam Euangelica gratia diuinitus ad nostram notitiam prodiit: sic etiam id quod dicitur, *Dominus vobiscum*, non ex humani sensus arbitrio, sed à veteris, nouique Testamenti auctoritate descendit. Sicut ergo diuinarum Scripturarum auctoritati nil pro rerum varietate subtrahitur, nil augetur; sed potiùs in his Ecclesiastica consuetudo seruatur: ita nimirum & hæc Sacerdotalis salutatio nequaquam rerum casibus est obnoxia, vt modò proferri, modò debeat silentio præteriri; sed etiam si plures desint, illicitum est vt Ecclesiastica traditio permutetur.

Responsio ad Quæstionem.

CAPVT V.

Quòd sancta Ecclesia & vna in multis, & tota videatur in singulis.

ECclesia siquidem Christi tanta charitatis inuicem inter se compage connectitur; vt & in pluralibus vna, & in singulis sit per mysterium tota: adeò vt & omnis vniuersalis Ecclesia non immeritò vna Christi perhibeatur singulariter sponsa, & vnaquæque anima per sacramenti mysterium plena esse credatur Ecclesia. Nam & propheticis Isaac naribus tota præsens redolebat Ecclesia, cùm super vnius filij sui persona dicebat: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni.* Et debitrix illa mulier, quæ ex præcepto Elisæi parum olei, quasi semen sparsit, & vberes mox fruges eodem per vascula redundante permessuit, Ecclesiam vtique figurauit.

Gen. 27.
4. Reg. 4.

Quòd si per sacræ Scripturæ campos diligenter inquiritur, vnius viri, vel mulieris persona designari Ecclesiam crebrius inuenitur. Licet enim multiplex videatur Ecclesia, propter numerositatem gentium: vna tamen, & simplex est, vnius fidei, & diuinæ regenerationis confœderata mysterio. Et quamquam septem mulieres acceperint virum vnum, virgo tamen & vna cælesti illi Viro dicitur desponsata. De qua nimirum Apostolus: *Despondi*, inquit, *vos vni viro virginem castam exhibere Christo.*

Multiplex Ecclesia, & vna.

Isa. 4.
2. Cor. 11.

Ex his ergo manifestè colligitur, sicut superiùs dictum est, quia cùm in vna hominis persona tota designetur Ecclesia, & ipsa consequenter Ecclesia vna dicatur virgo, sancta Ecclesia & in omnibus sit vna, & in singulis tota: nimirum in pluribus per fidei vnitatem simplex, & in singulis per charitatis glutinum, diuersaque dona charismatum multiplex, quia enim ex vno omnes.

Ecclesia in omnibus vna, & in singulis tota.

CAPVT VI.

Item de vnitate vniuersalis Ecclesiæ.

SAncta namque Ecclesia licet personarum sit multiplicitate diuersa, in vnum tamen est sancti Spiritus igne conflata: atque ideo etiã si per corporalem situm partibus videatur diuidi, vnitatis tamẽ intimæ sacramentum nullatenus à sua valet integritate corrumpi, *Charitas* enim *Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Iste itaque Spiritus, qui est proculdubio & vnus, & multiplex, vnus in maiestatis essentia, multiplex per diuersa charismatum dona, dat Ecclesiæ sanctæ, quam replet, vt & in vniuersitate sit vna, & in suis partibus tota. Quod nimirum indiuiduæ vnitatis arcanum Veritas commendabat, cùm Patri de suis Discipulis diceret, *Non*, inquit, *pro his rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt in me per verbum ipsorum, vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, vt mundus credat, quia tu me misisti: & ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.*

Rom. 5.
Spiritus sanctus & vnus & multiplex est.
Ioan. 17.
Quomodo cuncti fideles vnum sunt.

Si ergo credentes in Christum vnum sunt, vbicumque videatur esse per corporalem speciẽ membrum: ibi etiam per sacramenti mysterium totum est corpus. Et quidquid est quod competat toti, quatenus & quod conuentus Ecclesiæ communiter sonat, non absurdum sit, si vnus homo singulariter dicat: & quod ab vno rectè depromitur, à pluribus etiam irreprehensibiliter proferatur. Hinc est enim quòd in conuentu positi, rectè omnes dicimus: *Inclina, Domine, aurem tuam, & exaudi me: quoniam egenus & pauper sum ego; custodi animam meam, quoniam sanctus sum.* Et singulariter constituti, non incongruè decantamus: *Exultate Deo adiutori nostro, iubilate Deo Iacob.* Nec abs re est, quod multi simul dicimus: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo.* Et soli sæpe plurali voce proferimus: Magnificate Dominum meum, & exaltemus nomen eius inuicem, & multa id genus. Quia nimirum neque hic pluralibus verbis vnius personæ solitudo præiudicat: neque illic multitudo fidelium à singularitate discordat: quia per virtutem sancti Spiritus, qui & singulis inest, & omnes replet, & hic solitudo pluralis, & illic multitudo intelligitur singularis.

Vnitas per sacramenti mysterium.
Vnus pro multis, & multi pro vno.
Psal. 85.
Psal. 80.
Psal. 33.
Solitudo pluralis, & multitudo singularis per Spiritũ sanctum.

CAPVT VII.

Quòd si Dominus vobiscum *pro singularitate non dicitur, multa alia necesse est dimittantur.*

IAm verò illi qui dicunt, numquid lapidibus aut tabulis cellæ petenda est benedictio? aut illis dicendum est, vt Dominus sit cum eis? Respondeant mihi, & dicant, cur singulares in eisdem cellulis positi dicunt: *Venite exultemus Domino?* Dicite mihi, fratres, dicite, quæso, pace vestra loquar, cùm soli estis, quos exhortamini? quos ad diuinæ laudis excubias inuitatis? cùm dicitis: *Venite, exultemus Domino*; Vel illud: *Regem Martyrum Dominum venite adoremus*? Inuitatorium namque hoc dicitur, & ob id proculdubio, quia per hoc ad Dei laudes fidelium populus inuitatur. Si autem vos à nullo tunc prorsus audimini, quos ad exultandum Domino exhortatoriis vocibus excitatis?

Solutio obiectionis.
Psal. 94.
Solitarij possunt loqui & orare pluraliter.

Agite, inquam, fratres, dicite adhuc mihi, si non ad sacramentum respicitis Ecclesiasticæ vnitatis,

ſed ad numerum potius præſentiæ corporalis, quibus dicitis: *Nocte ſurgentes vigilemus omnes?* Quibus & illud: *Somno refectis artubus, ſurgamus omnes otius!* Cur certè non omnes hymnos, omnes denique orationes, quæ nimirum à Doctoribus plurali ſunt ſtylo compoſitæ, vel ſilentio prætereuntes omittitis, vel ad ſingularem violenter numerum reuocatis?

In hymnis.

Iam verò cum ad lectiones venitis, quia nefas ducitis, nullis adſtantibus benedictionem petere, vel dare, cur Patrum homilias, & concionatorum ſermones legitis: quibus nimirum cogente lectionis modo, populum alloqui videmini, & velut ad ſecundam perſonam, ſcilicet auditorum, omnia verba veſtra dirigitis; atque vt ipſa homiliarum verba ponamus, quibus, quæſo dicitis: *Audite fratres chariſſimi*, & cætera quæ ſequuntur, cùm ibi fratres nulli ſint. quæ videlicet ſi vultis ad veſtram ſingularitatem ſtylo reclamante violenter inflectere, quia id prorſus impoſſibile eſt, his omiſſis neceſſe iam vobis erit noua dictare. Cur etiam cùm ad orationes peruentum fuerit, dicitis: *Oremus*; cùm nemo illic ſit, qui orare vobiſcum debeat? quem ad communionem orationis inuitatis, qui nullum adeſſe conſpicitis? Cur etiam in expleti Officij clauſula ex more ſubiungitis: *Benedicamus Domino*; cùm præſtò nullus aſſiſtat, qui vobiſcum Dominum benedicat?

In lectionibus.

In homiliis.

In orationibus Collectarum.

Hæc igitur & alia multa quæ longum eſt enumerare, perpendite, & Eccleſiaſticæ traditionis regulam ſiue ſoli, ſiue cum pluribus, vniformiter obſeruate. Si enim doctores Eccleſiæ id expedire decernerent, in Eccleſiaſticis Officiis alium ſingulis, alium multis ordinem tradidiſſent, ſed vnum contenti tenora diuerſitate componere, vnum nos docuerunt ordinem inuiolabili ſemper obſeruatione tenere. Prouiderunt enim, quia quidquid in diuinis obſequiis à quolibet Eccleſiæ membro reuerenter offertur, id etiam fide, & deuotione cunctorum vniuerſaliter exhibetur. Vnus eſt enim Eccleſiæ Spiritus, quo viuificatur vnum corpus, quod à Chriſto videlicet ſuo capite præſeruatur. Tota igitur Eccleſia diuerſorum quidem conſtat compage membrorum, ſed vnum eſt proculdubio corpus, vnius fidei ſoliditate fundatum, vna viuificantis Spiritus virtute perfuſum. Vnde & Apoſtolus ait: *Vnum corpus, vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ*. Dignum ergo eſt vt quidquid in ſacris Officiis à quibuſcumque fidelibus particulariter agitur, hoc ipſa Eccleſia per vnitatem fidei, & charitatis amorem vnanimiter agere videatur.

Concluſio, vt preces vniformiter dicantur, ſiue à multis, ſiue à ſolitariis peragantur.

Epheſ. 4.

CAPVT VIII.

Quòd Sacrificium, quod altaribus ſuperponitur, à viris ſimul & mulieribus offeratur.

Hinc eſt enim, quòd in ipſa celebratione Miſſarum cùm dicitur: *Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum*, paulò poſt ſubditur: *Pro quibus tibi offerimus*, vel, *qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis*. In quibus verbis patenter oſtenditur, quòd à cunctis fidelibus, non ſolùm viris, ſed & mulieribus Sacrificium illud laudis offertur, licet ab vno ſpecialiter offerri Sacerdote videatur: quia quod ille Deo offerendo manibus tractat, hoc multitudo fidelium intenta mentium deuotione commendat. Quod illic quoque declaratur, vbi dicitur: *Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ, ſed & cunctæ familiæ tuæ, quæſumus, Domine, vt placatus accipias*. Quibus verbis, luce clarius conſtat, quia Sacrificium, quod à Sacerdote ſacris altaribus ſuperponitur, à cuncta Dei familia generaliter offeratur. Hanc autem Eccleſiæ vnitatem Apoſtolus manifeſtè declarat, cum dicit: *Vnum corpus, vnus panis, multi ſumus*. Tanta eſt enim Eccleſiæ vnitas in Chriſto, vt vnus vbique in toto orbe terrarum ſit panis corporis Chriſti, & vnus calix ſanguinis eius. Quoniam ſicut diuinitas Verbi Dei vna eſt, quæ totum implet mundum: ita licet multis locis, multiſque diebus illud corpus conſecretur: non ſunt tamen multa corpora, ſed vnum corpus Chriſti. Et ſicut ille panis, & ſanguis in corpus Chriſti veraciter tranſierunt: ita omnes, qui illud in Eccleſia dignè percipiunt, vnum abſque dubio Chriſti corpus fiunt, ipſo teſtante, cùm ait: *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.*

Altaris Sacrificium à multis offertur.

1. Cor. 10. Eccleſiæ vnitas per Chriſtum in Euchariſtia.

Ioan. 6. Vnum corpus Chriſti ſumus ſpiritu, non carne.

Si ergo omnes vnum Chriſti corpus ſumus, & licet per corporalem ſpeciem videamur abiungi, ſpiritu tamen ab inuicem ſeparari non poſſumus, qui in eo manemus; quid noceat, ego non video, ſi communem Eccleſiæ conſuetudinem & ſinguli teneamus, qui per vnitatis indiuiduæ Sacramentum ab ea numquam receſſimus. Cum enim communia Eccleſiæ verba ſolus profero, cum ea me eſſe vnum, ac per præſentiam ſpiritus in ea me veraciter manere demonſtro: & ſi eius ſum veraciter membrum, non inconuenienter adimpleo meæ vniuerſitatis officium.

CAPVT IX.

Quòd officium membri cuiuſlibet ſpeciale, toti corpori ſit commune.

Porro in humano corpore aliud oculi, aliud lingua, aliud pedes, aliud manus habēt naturaliter proprium. Sed neque manus ſolæ ſibimet tangunt, nec ſibi pedes incedunt, aut lingua loquitur, vel ſibimet oculi contemplantur: ſed quidquid poteſt vnaquæque pars corporis ſpecialiter agere, hoc probatur omnibus in commune conferre. Et quod vnicuique membro ſingulari iure naturæ conceditur, hoc ab ipſo corpore (quod eſt totum eius) fieri iudicatur: vt non incongruè & pars totius, & totum ſuæ partis exhibere dicatur officium. Hinc eſt enim vt & lingua Pauli veraciter dicat: *Laboro in Euangelio Chriſti vſque ad vincula*, cum lingua eius ligata non ſit. Nam vt illic ſequitur: *Verbum Dei non eſt alligatum*. Et Petrus ad ſepulchrū Chriſti cum Ioanne cucurrerit, cum ſoli pedes currendi ſubeant miniſterium. Et Stephanus viderit cælos apertos, cum videre proprium ſit oculorum. Et Iſaac filium ſuum Iacob palpando tetigerit, cum tangendi, vel palpandi facultas manibus ſit ſpecialiter attributa. Quod ergo membrum quodlibet agere cernitur, hoc ab ipſo corpore fieri irreprehenſibiliter perhibetur: & è diuerſo quod corpus facit, multitudo partium cooperando conſentit.

Partes ſeruiunt toti, & opera partium attribuuntur toti.

2. Tim. 2.

Ibid.

Ioan. 20.

Act. 7.

Gen. 27.

CAPVT X.

Quòd Sacerdos pars Eccleſiaſtici corporis, totius Eccleſiæ conuenienter vtitur verbis.

Qvid ergo mirum ſi Sacerdos quilibet, qui ſine dubio Eccleſiaſtici corporis pars eſt, vicem ſalutantis, ac reſalutantis Eccleſiæ ſolus expleat, dicens: *Dominus vobiſcum*; ſubindeque reſpondens: *Et cum ſpiritu tuo*: rurſumque benedictionem ſolus petat, & reddat: cum per vnitatis intimæ ſacramentum tota ſpiritaliter ſit Eccleſia, vbi eiuſdem fidei, ac fraternæ deuotionis fuerit vna per-

Per vnitatē fidei Sacerdos tota Eccleſia eſt, & eius vicem agit.

fona. Vbi nimirum vnitas fidei, nec in vno solitudinem recipit, nec in pluribus scissuram diuersitatis admittit. Enimuero quid præiudicat, si ex vno ore vocum diuersitas prodeat, quas & si per plures linguas, vna tamen fides alternat? Tota namque Ecclesia (sicut iam dictum est) vnum proculdubio corpus est. Nam, teste Apostolo, sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm sint multa, vnum corpus sunt: ita & Christus. Etenim in vno spiritu omnes nos vnum corpus baptizati sumus; & alibi: *Cùm corpore*, inquit, *suo, quod est Ecclesia.*

Tota Ecclesia vnum corpus est.

1. Cor. 12.

Coloss. 1.

Si ergo tota Ecclesia vnum Christi corpus est, & nos Ecclesiæ membra sumus, quid obest si corporis nostri, id est, Ecclesiæ singuli quique verbis vtamur, qui cum ea vnum veraciter sumus? B Nempe si multi vnum sumus in Christo, totum nostrum singuli possidemus in ipso: atque ideo, licet remoti procul ab Ecclesia videamur per solitudinem corporum, in ea tamen præsentissimi semper assistimus per vnitatis inuiolabile sacramentum. Sicque fit, vt quod est omnium, sit etiam singulorum: & quod quibusdam est singulariter speciale, omnibus quoque sit in fidei, & charitatis integritate commune; vt & populus rectè clamet: *Miserere mei Deus, miserere mei.* Et: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina.* Atque vnus homo iure pronuntiet. *Deus misereatur nostri, & benedicat nos.* Quam videlicet fidelium Christi necessitudinem, & communionem C sancti Patres nostri tantæ certitudinis esse debere decreuere, vt hanc Symbolo Catholicæ professionis apponerent, & frequentandam nobis inter ipsa Christianæ fidei rudimenta mandarent. Nam mox vt dicimus: *Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam*; protinus addimus: *Sanctorum communionem*; vt vbi Deo fidei nostræ testimonium reddimus: ibi etiam communionem Ecclesiæ, quę cum eo vnum est, consequenter adstruamus. Sanctorum siquidem hæc est in fidei vnitate communio, vt in vnum Deum credentes, vno Baptismate sint renati, vno sancto Spiritu confirmati, ad vnam vitam æternam sint per gratiam adoptionis adsciti.

Verbis Ecclesiæ vnusquisque vti potest.

Psal. 56.

Psal. 69.

Psal. 66.

Sicut autem homo, Græco eloquio dicitur Microcosmus, hoc est, minor mundus, quoniam per D materialem essentiam eisdem quatuor elementis homo constat, quibus & vniuersalis hic mundus; ita etiam vnusquisque fidelium quasi quædam minor videtur esse Ecclesia, dum saluo vnitatis arcanæ mysterio, etiam cuncta redemptionis humanæ vnus homo suscipit Sacramenta, quæ ipsi vniuersali Ecclesiæ sunt diuinitùs attributa. Si ergo vnus homo non ambigitur communia totius Ecclesiæ Sacramenta, suscipere, cur prohibeatur communia Ecclesiæ solus verba proferre, cùm videlicet multo maioris momenti sint Sacramenta, quàm verba?

Homo μικρόκοσμος & quasi minor quædam Ecclesia.

CAPVT XI.

Quòd populus Israël ad ostendendam societatem altaris extruxere congeriem.

QVòd si quis adhuc his etiam nostris disputationibus calumniator extiterit, dicens: vtique non debere à singulis vsurpari, quæ communi fidelium sunt instituta conuentu, vt non tam verbis, quàm rationibus acquiescat, exemplū damus quod ex sacri eloquij auctoritate didicimus. Notū namque est, sicut Iosue libro restante, narratur: quòd filij Rubē, & Gad, & dimidia tribus Manasse redeuntes à filiis Israël de Silo, vt intrarent Galaad terrā A possessionis suæ; ædificauerunt altare infinitæ magnitudinis in terra Chanaam: eúmque iratus grauiter populus Israel aduersus eos arma corriperet, interrogari, cur altare construere præter altare Domini temerè præsumpsissent? Responderunt non hoc præuaricationis causa, sed pro futuri testimonij fecisse cautela. *Ne quando*, inquiunt, *dicerent filij vestri filiis nostris: Quid vobis, & Domino Deo Israël? Terminum posuit Dominus inter nos, & vos, Iordanem fluuium, & idcirco partem non habetis in Domino: & per hanc occasionem auertent filij vestri filios nostros à timore Domini.*

Ios. 22.

In signum vnitatis erectum altare à filiis Ruben & Gad.

Cur autem historiæ huius articulum ad medium deduxerimus, si cui fortasse non pateat, breuiter aperimus. Poterat nempe quorumdam simplicitas B fratrum teutari, vt quodammodo segregatos se à societate fidelium ducerent, si in solitudine positi, etiam communia Ecclesiæ verba depromere in suis orationibus non auderent. Vtuntur igitur communibus verbis Ecclesiæ, vt in Ecclesiastica se communione doceant permanere, atque ipsa verba animo satisfaciant fluctuanti, quæ testimonium perhibent præsentiæ fidelium spirituali. Porro autem illi altare ædificauerunt, non ad vsum libaminum, sed ad vicariæ cum Israelitica plebe societatis indicium, sicut & ipsi quasi iam ex persona filiorum suorum dicunt: *Ecce altare Domini, quod fecerunt Patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum, ac vestrum.* Illi C nimirum id fecerunt ad testimonium Israëliticæ societatis, nos ista dicimus ob signum Ecclesiasticæ veraciter vnitatis. illi ne despicerentur à fratribus suis; nos ne remordeamur à cogitationibus nostris. illi terreni altaris extruxere similitudinem; nos spiritalis concordiæ ostendimus veritatem. illi ad ostendendum sui generis testimonium; nos ad tenendum nouæ regenerationis, & fraternæ communionis inuiolabile sacramentum.

Similitudinis declaratio de illo altari.

Testimonium Ecclesiasticæ vnitatis.

CAPVT XII.

Cur Bigamus à Sacerdotio omnino repellitur, cùm in fornicationem lapsus sæpe in Ordinem reuocetur.

D QVædam namque fiunt in Ecclesia, quæ superflua quidem videntur quantum ad humanæ rationis ingenium, diuina autem sunt, si ad virtutis intimæ respicias sacramentum. Quis enim non miretur Canonicis promulgatum esse sententiis. Bigamum quempiam nullatenus posse ad Sacerdotium promoueri, in fornicationem verò lapsum, etiam Sacerdotem, peracta pœnitentia, ad pristini iuris officium reuocari? De fornicatione siquidem manifesta est Apostolica sententia, qua dicitur: *Quia neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri regnum Dei possidebunt.* De his autem, qui secundas contrahunt nuptias, E ita sequitur: *Mulier*, inquit, *alligata est legi quanto tempore vir eius viuit, quod si dormierit vir eius, liberata est, cui vult nubat, tantùm in Domino.* Quibus nimirum vtriusque sententiæ verbis apertè monstratur, quia & bigami diuinæ legis regulam non offendunt, & fornicatores à regno Dei pro suæ carnis intemperantia damnabiliter præciduntur.

31. q. 1 Quomodo mira traditio Ecclesiæ, de Fornicariis & de Bigamis.

1. Cor. 6.

1. Cor. 7.

Quæstio.

Responsio.

Hebr. 9.

Ephes. 5.

Quid est ergo, quòd hi, qui non peccant, de spe Sacerdotij funditus corruunt: & illi, quos à regno Dei reatus eliminat, Ecclesiastici gradus fiduciam, si dignè pœnituerint, non amittunt? Nisi quia in his, qui secundis nuptiis copulantur, non tam ad

peccatum, quàm ad Eccleſiæ reſpicitur Sacramentum. Sicut enim Chriſtus, qui eſt Pontifex futurorum bonorum, & verus Sacerdos iuxta ordinem Melchiſedech, qui videlicet obtulit agnum proprij corporis in ara Crucis Deo Patri pro ſalute mundi, vir eſt vnius ſponſæ, totius ſcilicet ſanctæ Eccleſiæ, quæ proculdubio virgo eſt, quia fidei integritatem inuiolabiliter ſeruat; ita quilibet Sacerdos vnius vxoris vir eſſe præcipitur, vt illius ſummi Sponſi præferre imaginem videatur.

Vnus Sponſus Eccleſiæ Virginis.

In Bigamis itaque non menſura peccati, ſed forma potius inquiritur Sacramenti, atque in eorum reprobatione, non reatus vlciſcitur, ſed myſtica veri Sacerdotij regula cuſtoditur; alioquin quomodo inter crimina non mereretur, quod licenter fieri B Apoſtolica doctrina permittitur? Sed & ſacri Canones, eos, qui ſecundas nuptias improbant, intra Nouatianorum hæreſim notant. Vt oſtendamus ergo nos Eccleſiaſticæ ſemper vnitatis tenere myſterium, irreprehenſibiliter vtimur, & ſi non adeo neceſſaria prolatione verborum.

Bigamo deeſt typus Chriſti, quod non eſt vnius vxoris vir. Nō improbantur ſecundæ nuptiæ.

CAPVT XIII.

Quòd ſi Dominus vobiſcum *inter duos rectè profertur, à ſolo etiam iure dicatur.*

IAm ſanè & hoc à fratribus meis ſeruata charitate perquiro: ſi duo ſimul ſint fratres, vtrum alter C alteri licenter dicat, *Dominus vobiſcum*? Nā ſcilicet quid eſt, quod ad vnam perſonam pluraliter loquitur, & poſtpoſita cenſura litteratoriæ diſciplinæ, Eccleſiaſtica conſuetudo tenetur? Quantum enim ad loquendi artem, tecum potiùs, quàm *vobiſcum*, ad ſingularem directus perſonam ſermo decurret. Quòd ſi non licet, vt ad vnam perſonam verbum plurale quis dirigat, Dominus tecum, neceſſe eſt ſingulariter dicat. Quod vtique quantum à regula Eccleſiaſticæ inſtitutionis abhorreat, qui limen terit Eccleſiæ, nullus ignorat. Certū eſt enim, quod neque beatiſſimus Apoſtolicæ Sedis Antiſtes, cum videlicet obſequente miniſtro priuata Deo reddit D obſequia, neque quiſquam omnino Pontificum, vel Catholicorum aliquis Sacerdorum his verbis ad alterum ſingulariter vtitur.

Cur non dicitur ad vnum in Miſſa Dominus tecum.

Si verò venerabilium Sacerdorum conſuetudo laudatur, vt ſolus ſoli rectè dicat, *Dominus vobiſcum*: & neque ſit abſonum, neque ab Eccleſiaſtici Ordinis cenſura ſeniorum, quid officit, ſi & ſingulariter quis poſitus id ipſum dicat, dum quantum ad litteras ſicut vni minimè congruit, ita nec inter duos pluralis ille ſermo procedit? Cum ergo Eccleſiaſtica conſuetudo tantæ auctoritatis ſit, vt ſibi omnis artificioſæ eloquentiæ facultas humiliter cedat, nec illi magnopere habeatur verborum cura, ſed ſenſuum, ſi inter duos illa gramaticalis regula iure deſpicitur, conſequitur etiam vt ab vno irreprehenſibiliter contemnatur. Sicut igitur Eccleſiaſticæ auctoritatis eſt, vt inter duos rectè dicatur, *Dominus vobiſcum*: ſic eidem auctoritati non eſt contrarium, ſi ab eo, qui ſolus eſt, æquè dicatur idipſum.

Ad ſolum quoque rectè dicitur, Dominus vobiſcum. Eccleſiaſticæ locutiones nō ſubiacent grāmaticæ regulis.

Denique & de reſponſione eius, quæ eſt videlicet, *Et cum ſpiritu tuo*; necnon & de lectoris benedictione ſingulariter petenda, atque reddenda, idem eſt nihilominus ſentiendum. Non enim hic dignè numerus perſonarum, ſed Eccleſiaſticæ potius vnitatis attenditur ſacramentum: vbi ſcilicet nec vnitas excludit multitudinem, nec multitudo violat vnitatem: quia & vnum corpus per multa membra diuiditur, & ex diuerſis membris vnum corpus impletur. Nec in vnitate corporis membrorum mul-A titudo confunditur, nec in pluralitate membrorum vnius corporis integritas violatur.

Ad vnitatis ſacramentū reſpicit Eccleſia.

CAPVT XIV.

Quòd populus Iſraël Eccleſiaſticæ inter ſe vnitatis regulam tenuit.

ET quid mirum, ſi de ſancta Eccleſia dicitur, quod & multiplex in vnitate, & vna credatur in multitudine, cùm & ille carnalis Iſrael, quia ſocius erat genere, iam tunc huius vnitatis videatur inter ſe regulam tenuiſſe? Nam & regi Edom nuntios dirigit qui dicant: *Hæc mandat frater tuus Iſraël.* Et alibi cùm Chananæus Rex Arath pugnaret aduerſus Iſrael, atque ſublata ex eo præda victor exiſteret, teſtante Scriptura, Iſraël voto ſe Domino obligans, ait: *Si tradideris*, inquit, *populum iſtū in manum meam, delebo vrbes eius.* Quod nimirum & in libro Regum manifeſtè declaratur, cùm ab Iſraëlitico populo ad viros Iuda, redeunte Dauid in regnum, dicitur: *Decem*, inquit, *partibus maior ego ſum apud Regem, & primogenitus ego ſum, magiſque ad me pertinet Dauid, quàm ad te; cur mihi feciſti iniuriam, & non mihi nuntiatum eſt priori, vt reducerem Regem meum?*

Exempla ex veteri teſtamento.

Num. 20.

Num. 21.

2. Reg. 19.

Si ergo populus ille, pro eo quod ex vna ſtirpe originem duceret, vel ob id potius, quia vnus Dei cultum teneret, tamquam vna perſona ſingulariter loquitur, vt in multis ſe vnum eſſe teſtetur: quid mirum ſi ſancta Eccleſia, quæ vno Dei Spiritu ſanctificatur, & regitur, vnius Fidei, & Baptiſmi ſacramentis imbuitur ad eamdē hæreditatem capeſſendam per adoptionis gratiam conuocatur, tantā inter ſe habeat communionem, vt & ſinguli verbis omnium, & omnes verbis vti valeant ſingulorum? Hinc eſt etiam, quod diuinis inſiſtentes Officiis, ſæpe in vnius Sancti veneratione cantamus, quod toti ſimul Eccleſiæ conuenire cognoſcimus: quod videlicet qui cantus beatæ Dei Genitricis aliorūq; Sanctorum diligenter inſpicit, indubitanter agnoſcit.

Eccleſiæ Fideles maiorem habent inter ſe vnitatem, quā habuerunt filij Iſraël.

CAPVT XV.

Quòd quædam feſtiuitates non ſuo tempore celebrantur.

ECcleſia ſiquidem Chriſti, quæ eſt columna immobilis, quæ regni cælorum claues accepit, nequaquam caſibus, numeriſue deſeruit, ſed omnium locutionum modos intra ſuæ legis iura conſtringit. Nec aucupatur verba, ſed animas. Non itaque magnipendit præſentiam corporum, vel articulos temporum, ſed ad deuotionem potiùs, & vnitatem reſpicit animorum. Ipſa nempe iudicat omnia, & à nemine iudicatur. Hinc eſt E enim, quod in ſacroſancta ſolemnitate Paſchali dicimus: *Deus, qui hodierna die per Vnigenitum tuum æternitatis nobis aditum deuicta morte reſeraſti*; dum cuncti liquidò nouimus, quia (iuxta calculantium ſupputationes) Hæbræorum Paſcha præcedat, circa quod Dominus paſſus eſt, & reſurrexit; deinde vbi prius quotuſlibet Dominicus dies occurrit, Paſchalis nobis feſtiuitas illuceſcit. Nam & in Aſcenſione Domini, & ſancto Pentecoſte ſub eodem ſenſu dicimus, hodie: cum & iſtæ feſtiuitates conſequenter iuxta rationem Paſchalis temporis diſponantur. Decollatio quoque B. Ioannis Baptiſtæ menſe Auguſto celebratur, cum tamen tempore Dominicæ paſſionis trucidatus ab Herode fuiſſe minimè dubitetur.

1. Cor. 2.

Decollatio S. Ioan. Baptiſtæ quando fuerit.

Festum sancti Iacobi & S. Petri ad Vincula. *Act.* 12.

Eadem quoque ratio est & de festiuitate sancti Iacobi, necnon & B. Petri, quæ dicitur à Vinculis. Cùm enim Actus Apostolici Scriptura dicat: *Quia Herodes postquam occidit Iacobum fratrem Ioannis gladio, videns quia placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum*; deinde subiungat. *Erant autem dies Azymorum*, atque protinus addat; *Quem cùm apprehendisset, misit in carcerem, tradensque quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo*, patet absque dubio, quia alio anni tempore hæc per executionem operum sunt effecta, atque alio postmodum colendis solemnitatibus instituta. Festiuitates enim illæ, vt notum est, celebrantur circa metas Iulij mensis, quo videlicet tempore neque Pascha celebrasse, neque Azymorum dies ille Hebræorum populus inuenitur, si tota Testamenti veteris series recenseatur: sed quia in solemnitate Paschali venerari dignè non poterant, ad earum cultum aliud tempus est Ecclesiastica dispositione prouisum.

Nec temporum lege constringitur Ecclesia, nec seruit sub elementis.

Hæc autem idcirco de sacris solemnitatibus iuxta compendium dixerim vt manifestè clarescat, quia sancta Ecclesia non tam constringitur lege temporum, quam ipsas temporum vices ad suum cohibet nutum. Neque enim sub elementis seruit Ecclesia, sed ipsi potius subiecta sunt, & obtemperant elementa. Vnde & Magister gentium dicit: *Omnia enim vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura. Omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei*: atque vt ostendat, quantæ auctoritatis prærogatiua sancta præcellat Ecclesia, rursus ad eosdem Corinthios: *An nescitis*, ait, *quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si à vobis iudicabitur hic mundus, indigni estis, qui de minimis iudicetis: nescitis quia Angelos iudicabimus? quanto magis sæcularia?*

1. *Cor.* 3.

1. *Cor.* 6.

CAPVT XVI.

Quòd in Ecclesia rectè alius supplet verba alterius.

IGitur vt ad superiora redeamus, quid mirum si sancta Ecclesia, cui tanta potestas diuinitus est concessa, verba sibi famulantia ita ad suum conuertat arbitrium, vt vel singuli plurium, vel plures eloquia proferant singulorum? Aut quid obest, si ea, quæ aliis specialiter congruunt, ab aliis proferuntur? Certè non ignoramus, quia cum pueri catechizantur, Sacerdos interrogat Quid petis? Vbi non puer, sed alius reddit eius vice responsum, dicens: Fidem, & cætera, quæ propriè ad puerum pertinent, alius eius in persona respondet. Si ergo in ipso regenerationis nostræ mysterio, vbi scilicet totius humanæ salutis constat origo, rectè alius verba reddit alterius quid prohibet si & in illis Ecclesiasticis salutationibus, vel petendis benedictionibus alter respondendo suppleat locum illius, qui vacat? Nam vt alter pro altero respondere in Ecclesia valeat, non moderna temeritas reperit, sed ab Apostolica potius auctoritate descendit. Vnde & Paulus ad Corinthios: *Cæterum*, inquit, *si benedixeris spiritu, quis supplet locum idiotæ?*

In Baptismo infantium alius pro eis respondet. Vnus pro alio suppleto potest.

1. *Cor.* 14.

Dominus vobiscum.

Huc accedit, quòd si propter absentiam quis personarum timet dicere: *Dominus vobiscum*, vel etiam respondere; *Et cum spiritu tuo*, timeat quoque necesse est, ne dicat: *Oremus*, sed potius, orem, ne videlicet illos ad orationem videatur inuitare, qui desunt: & qui sacrilegium ducit nullis astantibus benedictionem petere, vel dare, caueat etiam in fine lectionis dicere: *Tu autem, Domine, miserere nobis*, sed dicat potius, miserere mihi. Quod si omnino præposterum, omnino videtur absurdum, non vereatur Ecclesiæ verba solus edere, qui ab ea se mente, & spiritu nusquam decernit abesse: & cuius se profitetur specialiter membrum, non se à suo corpore diuisum asserat prolatione verborum; sed cum Christi ecclesia est veraciter vnum, confidenter expleat suæ vniuersitatis officium, magisque in his Ecclesiastici sacramenti seruare virtutem studeat, quàm congruentiam domesticæ confabulationis attendat.

Oremus.

Seruanda est solitarie consueta prolatio verborum Ecclesiæ.

CAPVT XVII.

Quòd quidquid penè in diuinis Officiis agitur, sub figuris mysticis disponatur.

SIcut enim superius dictum est, nonnulla in Ecclesiasticis obseruationibus fiunt, quæ in superficie quidem friuola videntur, & leuia; considerata verò subtilius magnæ virtutis reperiuntur grauitate subnixa. Vt enim pauca perstringamus è plurimis, quis eùm Sacerdotalia conspicit indumenta, admiratione dignum inesse illis aliquid credat, nisi quid in eis figuraliter innuatur, intelligat? At si spiritualis claritatis intuitus, animaduertit cur sandalia clericorum pedes quidem à terra diuidunt, pedum autem superiora ex parte tegunt, ex parte non tegunt. Considerat etiam, cur poderis vsque ad talos defluat cur superhumerale ex lini materia semper fiat; perpendit etiam, quid cingulum, quid designat orarium; scrutatur quoque nihilominus, cur in modum Crucis sit quadrata dalmatica; cur reliquis indumentis sit superponenda casula, cur etiam manipulus in sinistra parte gestetur, quo nimirum spiritualium potiùs, quàm carnalium oculorum, vel narium pituita detergitur.

Vestiũ Sacerdotaliũ significatio.

Nec illud etiam sine causa decernit fieri, cur diaconus, qui dalmatica non est indutus, casula circumcinctus legat, cur etiam ipsa dalmatica in sinistra sui parte fimbrias habeat. Porro autem nec illa consuetudo inaniter tenuit, quod pallium Pontificalibus indumentis apponitur, vt lamina in fronte Pontificis ad decorem, & gloriam antiquitus ponebatur: in qua nimirũ lamina nomen Domini Tetragrammaton scriptum erat, quod sanctum Domini vocabatur, paucis quidem litteris constans, sed magni intellectus virtutem internis continens. Sed quid nos infinita persequimur, dum quidquid sub veteri, vel sub nouo Testamento in diuinis agitur Officiis, totum penè per figuras mysticas, & ænigmata fieri videatur? Quid enim tota illa Tabernaculi compositio, quid numerus Leuitarum, quid cæremoniæ Sacerdotum, quid denique vel moderni sanctæ Ecclesiæ ritus exigunt, nisi vt virtus in eis spiritualis intelligentiæ requiratur? Atque, vt ita loquar, mysterium latet in ministerio, dum exterioris cultus exercitio arcanum allegoricæ Theoriæ comprehenditur sacramentum.

Exod. 28.

Allegorica theoria in sacris vestibus.

CAPVT XVIII.

Peracti Opusculi breuis Epilogus.

VErum his, quæ ab eruditis expositoribus expedita probantur, omissis, id quod tractandum suscepimus, vt enucleatius inclarescat, adhuc breuiter replicemus. Lectoribus namque nonnullis vitium arrogantiæ familiare est, præsertim si cui lepor eloquentiæ suppetit, dum parentes Scri-

Spiritus elationis in eloquentia.

prutæ campos effrænis lingua percuttit, populari fauori cor deditum spiritus elationis inuadit: & dum alios per recti itineris tramitem dirigit: ipse diuerticulum erroneæ confusionis incurrit. Hinc est etiam, quod mensæ lectotibus ex more dicitur: *Auferat a te Deus spiritum elationis.* Vt ergo imminenti fortsitan arrogantiæ iam in ipso lectionis exordio humilitas opponatur, rectè tanta subiectionis arte benedictio petitur, vt lecturo non Sacerdos, sed cui ipse iusserit, benedicat.

Sacerdotalis salutatio propter pacem.

Sacerdotalis autem salutatio iccirco fit in Ecclesia, vt se Sacerdos pacem habere cum tota plebe fidelium doceat. Præcipit enim in Euangelio Dominus dicens: *Cùm stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis aduersus aliquem, vt & Pater vester, qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra.* (Marc. 11.) Et iterum: *Si offers,* inquit, *munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* (Math. 5.) Sacerdos ergo, vt hoc Dominicum præceptum non solùm corde custodiat, sed etiam per exterioris speciem ritus ostendat, antequam Deo fundendæ orationis offerat sacrificium, per mutuæ salutationis indicium ostendit se in fraterna charitate vnanimiter fœderatum. Quapropter siue præstò sint, siue desint, ipse spiritualibus oculis præsentes attendat, pro quibus orare disponit; nec abesse sibi per spirituale contubernium credit, quos in oratione secum pariter comprehendit. Obtutus itaque fidei salutationis eius verba intendit, & accipit quod adesse cominus per spiritualem præsentiam cernit. Quisquis ergo frater in cellula singulariter habitat, communia Ecclesiæ verba proferre non timeat, quem videlicet à conuentu fidelium, & si locale spatium diuidit, cum omnibus tamen vnitas fidei in charitate coniungit: qui licet absint per moles corporum, præstò sunt tamen per vnitatis Ecclesiasticæ sacramentum.

Non corporalis, sed spiritualis attenditur in orationibus præsentia.

CAPVT XIX.

Laus Eremiticæ vitæ.

SEd inter hæc libet de singularis vitæ meritis pauca perstringere, & quid de præfatæ vitæ culmine sentiam, laudando potiùs, quàm disputando, breuiter intimare. Solitaria sanè vita cælestis doctrinæ schola est, ac diuinarum artium disciplina. Illic enim Deus est totum, quod dicitur; via, qua tenditur, per quam ad summæ veritatis notitiam peruenitur. Eremus namque est paradisus deliciarum, vbi tamquam redolentium species pigmentorum, vel rutilantes flores aromatum, sic fragrantia spirant odoramenta virtutum. Ibi siquidem rosæ charitatis igneo rubore flammescunt, ibi lilia castitatis niueo decore candescunt, cum quibus etiam humilitatis violæ dum imis contentæ sunt, nullis flatibus impelluntur; ibi myrrha perfectæ mortificationis exsudat, & thus assiduæ orationis indeficienter emanat.

Eremus est schola cælestis doctrinæ.

Paradisus deliciarum, & virtutũ.

Et cur singula quæque commemorem? Quandoquidem omnia illic sanctarum virtutum germina diuersis venusta coloribus rutilant, & perpetuæ viriditatis gratia incomparabiliter vernant. O eremus sanctarum mentium delectatio, & intimi gustus inexhausta dulcedo! Tu caminus ille Chaldaicus, vbi sancti Pueri furentis incendij vires orationibus reprimunt, & ardore fidei crepitantium contra se flammarum globos extinguunt; vbi

Caminus trium Puerorum.

A scilicet & nexus vruntur, & ardorem membra non sentiunt; quia & peccata soluuntur, & in hymnum diuinæ laudis anima prouocatur, dicens: *Dirupisti, Domine, vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis.* (Dan. 3. Psal. 115.) Tu fornax, vbi superni Regis vasa formantur, & ad perpetuum nitorem malleo pœnitentiæ percussa, ac lima salutiferæ correctionis erasa, perueniunt: in qua nimirum obsoletæ animæ rubigo consumitur, & scabræ peccatorum scoriæ deponuntur. Vasa siquidem figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.

Fornax superni Regis.

O cella negotiatorum cælestium apotheca, in qua videlicet illarum mercium summa reconditur, quibus terræ B viuentium possessio comparatur! (Eccli. 27.) Felix commercium, vbi pro terrenis cælestia, in transitoriis commutantur æterna. Felices, inquam, nundinæ, vbi venalis æterna vita proponitur, ad quam emendam etiam minimum quid solum sufficit, quod habetur: vbi breuis afflictio carnis emit cæleste conuiuium & exiguæ lacrymæ risum pariunt semp[i]ternum; possessio terrena distrahitur, & ad æternæ hæreditatis patrimonium peruenitur. O cella spiritualis exercitij mirabilis officina, in qua certè humana anima Creatoris sui in se restaurat imaginem & ad suæ redit originis puritatem! Vbi sensus obtusi ad subtilitatem sui acuminis redeunt, & vitiatæ C naturæ azyma sincerè reparantur. Tu das, vt ieiuniis videantur ora pallentia, & mens diuinæ gratiæ sit pinguedine saginata: tu das, vt homo mundo corde Deum conspiciat, qui suis inuolutus tenebris, seipsum priùs ignorabat. Tu hominem ad suum facis redire principium, & de exilij eiectione ad antiquæ dignitatis reuocas celsitudinem. Tu facis, vt homo in mentis arce constitutus, cuncta sub se videat terrena defluere, semetipsum quoque in ipsarum rerum labentium prospiciat decursione transire. O cella sacræ militiæ tabernaculum, procinctus triumphatoris exercitus, castra Dei, turris Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis; mille clypei pendent ex te, omnis armatura fortium! Tu camD pus diuini prælij, spiritualis arena certaminis, Angelorum spectaculum, palæstra fortiter dimicantium luctatorum, vbi spiritus cum carne congreditur, & fortis ab infirmitate non superatur. (Cant. 6.) Tu vallum in expeditione currentium, tu munitio fortium, tu præsidium cedere nescientium pugnatorum. Fremat hostium circumfusa barbaries, accedant vineæ, falaricis missilia iaculentur, vibrantium gladiorum sylua densescat; qui in te sunt, lorica fidei præmuniti sub imperatoris sui inuicta protectione tripudiant, & de hostium suorum deiectione iam certi triumphant. Quibus nimirum dicitur: *Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.* (Exod. 14.) Vel sicut vnus est: *Noli,* inquit, *timere, plures enim,* (4. Reg. 6.) E inquit, *nobiscum sunt, quàm cum illis.* O eremus mors vitiorum, ac proculdubio fomes, & vita virtutum? Te lex attollit, te Prophetia miratur: & quicumque ad perfectionis cumulum peruenerunt, tuum nouere præconium. Porro tibi Moyses debet bis acceptæ Legis Decalogum; (Exod. 24. & 34.) per te Helias cognouit Domini pertranseuntis excursum, (3. Reg. 19.) per te Eliseus duplicem magistri sui sortitus est spiritum. (4. Reg. 2.)

Apotheca mercium cælestium.

Officina vbi anima restauratur.

Militiæ locus, & triũphi.

Mors vitiorum, & vita virtutũ.

Et quid amplius dicam? Quandoquidem Saluator mundi in ipso redemptionis humanæ primordio Præconem suum tui accolam fecit: quatenus sub ipsa iam sæculi venientis aurora ex te lucifer veritatis erumperet: post quem plenus Sol

veniens, mundi caliginem splendoris sui radiis illustratet. Tu scala illa Iacob, quæ homines vebis ad cælnm; & Angelos ad humanum deponis auxilium. Tu via aurea, quæ homines reducis ad patriam. Tu stadium, quod benè currentes prouehis ad coronam. O vita eremetica, balneum animarum, mors eriminum, purgatorium sordidorum! Tu mentium secreta purificas, squalores diluis scelerum, atque ad Angelicæ nitorem munditiæ peruenire animas facis. Cella nempe est conciliabulum Dei & hominum, compitum in carne degentium, & supernorum. Illuc siquidem superni ciues ad colloquia bumana conueniunt, vbi non tam linguæ carnis verba componunt, quàm sine vocis strepitu fecunda mentium arcana patefeunt. Cella namque conscientia est secreti consilij, quod B habet cum hominibus Deus. O quàm pulchra rerum species, cùm frater in cellula constitutus nocturnas peragit psalmodias, & quasi pro diuinis castris militares custodit excubias: contemplatur in cælo cursus siderum, decurrit etiam per os eius ordo psalmorum. Et sicut præcedentes, ac subsequentes stellæ ad diem suas vicissitudines alternando perueniunt; ita Psalmi, qui ex ore eius tamquam ex quodam oriente procedunt, ad suum finem paulatim velut parili cum sideribus conuiatione decurrunt. Iste suæ seruitutis exhibet ministerium; illæ delegatum sibi exequuntur officium. Iste psallendo intrinsecus ad lucem tendit inac- C cessibilem, illæ sibi inuicem succedendo, eius exterioribus oculis visibilem reparant diem. Et dum vtraque ad suum finem diuerso tramite properant, seruo Dei quodammodo & ipsa elementa subseruiendo concordant. Cella siquidem testis est, quando diuini amoris igne cor feruear: & vtrum perfectæ deuotionis instantia quis Dei faciem quærat. Nonit eum mens hominis cælestis gratiæ rore perfunditur, & pes compunctionis fletum lactymarum inundantium imbribus irrigatur: vbi & si ex carneis oculis lacrymæ non erumpant, ipsa tamen amaritudo cordis à lacrymarum fluctibus non elongat, quia quod ex ramo exterioris incidentiæ non colligitur, in ipsa humidi cordis virentis semper radice seruatur. Sufficit enim si mens sit flebilis, etiam si iugiter flere non possit. Cella est er- D gastulum, vbi pretiosi lapides poliuntur, quatenus in structura templi postmodum sine vllo cudentis mallei sonitu disponantur.

Scala Iacob. Gen. 28.

Balneum animarum.

Conciliabulum Dei Habitaculũ hominum, & Angelorum.

Testis diuini amoris.

O cella Dominicæ sepulturæ propemodum æmula, quæ in peccato mortuos suscipis, & per afflatum sancti Spiritus Deo reuiuiscere facis! Tu es ab huius vitæ turbida vexatione sepulchrum, sed cælestis vitæ pandis introitum. Te portum tranquillitatis inueniunt, qui naufragium mundani fluctus euadunt. Te potentis medici conclaue decernunt, qui vulnerati in prælio hostiles manus effugiunt. Mox enim vt in tui culminis vmbram perfecto corde seceditur, omnis sauciatæ animæ liuor, omnis certè interioris hominis plaga cura- E tur. Te Hieremias aspexerat, cùm dicebat: *Bonum est*, inquit, *præstolari cum silentio salutare Domini. Bonum est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua: sedebit solitarius, & tacebit, quia leuabit se super se.* Habitator etenim tuus eleuat se super se, quia Deum esuriens anima à terrenarum se rerum obtutibus erigit, & in diuinæ se contemplationis arce suspendit, à mundi se actionibus segregat, atque se in altum cælestis desiderij pennis librat: cumque illum, qui est super omnia, conspicere satagit, semetipsum quoque homo cum reliqua mundanæ vallis deiectione transcendit. O cella

Dominicæ sepulturæ æmula.

Thren. 2.

A spirituale prorsus habitaculum, quæ de superbis humiles, de gulosis sobrios, de crudelibus pios, de iracundis mites, de odiosis reddis in fraterna charitate feruentes! Tu otiosæ linguæ frænum, tu luxuriosis renibus nitidæ castitatis adhibes cingulum. Tu facis vt leues quique ad grauitatem redeant, vt iocosi scurrilitatibus parcant, vt vaniloqui se sub districta silentij censura constringant. Tu ieiuniorum, ac vigiliarum nutrix, tu patientiæ custos, tu purissimæ simplicitatis magistra, ac omnino fraudulentæ duplicitatis ignara. Tu facis vt vagos quosque Christi catena coërceat, vt indisciplinati moribus à sua se prauitate compescant. Tu nosti homines ad perfectionis culmen euehere, atque ad consummatæ sanctitatis fastigium sublimare. Tu facis vt homo sit teres, atque rotundus, ac nulla à semetipso sit inæqualitate diuersus. Tu etiam hominem facis lapidem quadrum, construendis videlicet cælestis Hierusalem mœnibus aptum: qui nimirum non ex leuitate morum se versatilem præbeat, sed fixus semper in sanctæ religionis grauitate persistat. Tu homines à semetipsis extraneos reddis, & vasa virtutum florere virtutibus facis. Tu nigra, sed formosa, sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis. Tu lauacrum tonsarum. Tu sicut piscina in Hesebon. Oculi tui sicut columbæ super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima. Tu namque es speculum animarum, vbi se mens humana perspicaciter intuens, quod minus est, impleat; quod superfluum reprimat; quod obliquum est, dirigat; quod deforme, componat. Tu nuptialis es thalamus, in quo sancti Spiritus arrha tribuitur, & cælesti Sponso felix anima fœderatur. Recti diligunt te, & qui te fugiunt, veritatis luce priuati, quò gressus ponere debeant, non agnoscunt. *Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui*, si non præposuero te in principio lætitiæ meæ. Illud etiam de te cum eodem Propheta alacri libet voce cantare: *Hæc requies mea in sæculum sæculi: hîc habitabo, quoniam prælegi eam. Quàm pulchra es, & quàm decora, charissima, in deliciis.* Sub figura tui Rachelem decor venusti vultus ornauit; & Maria optimam partem, quæ ab ea numquam auferatur, elegit. Tu areola aromatum, tu fons hortorum, tu malum punicum. Licet enim nescientibus amara videaris in cortice, sed magnum est, quod intrinsecus latet, cùm peruentum fuerit ad suauitatem medullæ. O eremus mundi persequentis effugium, laborantium requies, mœrentium consolatio, ab æstu sæculi refrigerium, peccandi repudium, libertas animarum! Te Dauid petiit, cùm mundi mala perferret; & cùm timidi, & tenebrosi cordis tædium sustineret. *Ecce*, inquit, *elongaui fugiens, & mansi in solitudine.*

Spirituale habitaculũ mira efficiens.

Cant. 1. 4. 5. & 7.

Speculum animarum.

Thalamus nuptialis.

Psal. 130.

Psal. 131.

Gen. 20.

Luc. 19.

Effugium mundi persequentis.

Psal. 54.

Et quid alios memorem? Quandoquidem ipse Redemptor hominum in exordio te suæ manifestationis inuisere, ac propria te dignatus est habitatione sacrare. Postquam enim Baptismatis aquam qua lotus est, lauit, vt Euangelista testatur, statim spiritus expulit eum in desertum; & erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à satana, eratque cum bestiis. Debitorem ergo se tibi mundus agnoscat, vnde prædicaturum, ac miracula facturum suscepisse se Deum non ignorat. O eremus terribile malignis spiritibus habitaculum! vbi cellæ monachorum, velut tentoria ordinata castrorum, quasi turres Sion, & quasi propugnacula Hierusalem eriguntur aduersus Assyrios, & contra faciem Damasci, immo

Marc. 1.

Castra dæmonibus terribilia.

cum in eiſdem cellulis vno ſpiritu diuerſa gerantur officia, dum videlicet hic pſallitur, illic oratur, in alia ſcribitur, in aliis verò variis manuum operibus inſudatur; quis non hæc diuina verba eremo congruere videat, quibus dicitur: *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, tentoria tua Iſraël: vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula, quæ fixit Deus, quaſi cedri prope aquas?* Et quid amplius de te dicam, ô vita eremetica, vita benedicta, viridarium animarum, vita ſancta, vita angelica, exedra gemmarum cæleſtium, curia ſpiritualium Senatorum! Odor tuus cunctorum aromatum fragrantiam ſuperat, ſapor tuus ſuper diſtillantes fauos, ſuper omnia mella guttur illuminati cordis obdulcat: atque ideo quidquid eſt, quod de te dicitur, dignitatis tuæ meritis non æquatur; quia lingua carnis nullatenus exprimere ſufficit, quod de te ſpiritus inuiſibiliter ſentit. & quod tu ſapis in interiori guſtu, atque in medulla cordis, numquam penè explicuit corporale organum vocis. Illi te nouerunt, qui te diligunt: illi præconia tuæ laudis agnoſcunt, qui in tui amoris amplexibus delectabiliter requieſcunt.

Num. 24.

Viridarium animarum.

Cæterùm qui hoc ignorant, non præualent cognoſcere te, me etiam nihilominus tuæ laudis imparem fateor, ſed vnum pro certo ſcio, ô vita benedicta, quod de te indubitanter affirmo: quia quiſquis in amoris tui deſiderio perſeuerare ſtuduerit, ipſe quidem habitator eſt tuus, ſed eius inhabitator eſt Deus, diabolus illi ſuis tentationibus fremit, atque illuc eum tendere, vnde ipſe deiectus eſt, gemit. Victor itaque dæmonum, ſocius efficitur Angelorum; exul mundi, hæres eſt paradiſi; abnegator ſui, ſectator eſt Chriſti. Et qui nunc per eius veſtigia graditur, peracto curſu, ſine dubio ad ſocietatis eius gloriam prouehetur: atque, vt idipſum fidenter dicam, qui ſingularem hanc vitam vſque ad finem vitæ ſuæ pro diuino amore tenuerit, de habitaculo carnis egreſſus, ad ædificationem ineffabilem perueniet; domum non manufactam, æternam in cælis.

Deus eſt inhabitator habitantis in Eremo.

CAPVT XX.

Clauſula Diſputationis per apoſtrophen ad Leonem Eremitam.

Ecce, Pater chariſſime, ſoluendam tibi quæſtionem fraterna pulſatus inquiſitione propoſui, ſed & ipſe interim non diſtuli proferre quod ſenſi: non videlicet vt alios accepta Doctoris auctoritate docerem, ſed tibi potiùs, quæ imperitiæ meæ haberetur opinio, euidenter exponerem, atque ideo quidquid eſt prælibatis diſputationibus comprehenſum, non tam aſſertionis ſtudio, quàm ſub quadam tui examinis eſt ſuſpenſione prolatum: nec eſt definitiua ſententia, ſed diſceptatio rationibus ventilata. Quapropter, chariſſime, omnibus, quæ à nobis vtcumque digeſta ſunt, diligenter inſpectis, vel ſi prauè præſumpta ſunt, ſuperducta nouacula protinus audenter oblitera: aut ſi tuis fortaſſe meritis ſanæ doctrinæ ſunt congrua, propriæ auctoritatis vigore confirma. Potui quidem quæ latius dicta ſunt, breuius comprehendere: ſed libuit, fateor, accepta occaſione tuæ dulcedinis alloquium protelare. Libenter enim aromatum diu ſpecies teritur, præſertim ſi & illius odor ſuauis eſt cui miniſterium exhibetur.

Omnipotens Deus ſeruo ſuo Leoni occulta inſpiratione præcipiat, vt pro me miſero tres per ſingulos dies ſiue lacrymas, ſiue gemitus fundat.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Oſtienſis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM DVODECIMVM.

Apologeticum de contemptu ſæculi. Ad Albizonem Eremitam, & Petrum Monachum.

ARGVMENTVM.

In hoc libello miſerabilem ſuo tempore Religionis ſtatum quotidie in deterius prolabentem, ob monaſticæ diſciplinæ cõtemptum, omni animi contentione deplorat. Inuehitur in monachos, qui cùm mundo ſe nuntium remiſiſſe profiteantur, mundanis tamen fluctibus, & negotiis irretiti teneantur. Queritur apud eos nullius auctoritatis eſſe leges, & inſtituta Patrum; quippe cùm pecuniam, quam ſeorsũ habere ſub grauiſſimi ſacrilegij pœna prohibentur, nihil veriti ſinguli poſſideant, & paſſim quærant. Exaggerat eorumdem leuitatem, & inconſtantiam, quòd non in cella, vt de-

bent, permaneant: sed passim vbique euagentur, vnde fiat vt in grauissima peccata prolabantur. Detestatur superbiam, & arrogantiam, quod speciosis vestibus vtantur, quodque sint popularis auræ per fictam probitatem affectatores. Tum externas occupationes, & sæcularium negotiorũ moles, quibus se implicant, graphicè describit, & ante oculos ponit. Tandem concludit eosdem obsecrans, vt si suæ salutis curam habent, omnino se à sæculo subtrahant, & re ipsa, non specietenus se mundo abdicasse, omnibus palam faciant.

CAPUT PRIMUM.

Queritur de monasticæ disciplinæ lapsu.

DE contemptu sæculi huius, fratres charissimi, Albizo videlicet venerabilis eremita, & Petre de mundi rhetore iam Christi Philosophe, sæpe, vt nostis, familiari quodam studio disputare soliti, tum de nostra ipsorum imperfectione doluimus, tum etiam de nonnullis huius sacræ militiæ fratribus per abrupta vagantibus conquesti sumus. Ad tantam quippe fæcem quotidie semetipso deterior mundus iste deuoluitur, vt non solum cuiuslibet siue sæcularis, siue Ecclesiasticæ conditionis ordo à statu suo collapsus iaceat, sed etiam ipsa monastica disciplina solotenus, vt ita dixerim, reclinata, ab assueta illa celsitudinis suæ perfectione languescat. Periit pudor, honestas euanuit, religio cecidit, & velut facto agmine omnium sanctarum virtutum turba procul abscessit. Omnes enim quæ sua sunt, quærunt, & contempto cælesti desiderio, terram insatiabiliter concupiscunt. Et quia sub ipso mundi fine postmodum inhiare non desinunt, quasi post alta pelagi in litus euecti, terram remigio inaniter pulsant, dum adhuc peruicaces nauigare festinant. Et cum laborandi finis procuidubio quies sit, quibus vltro quiescendi locus offertur, superuacuo laboris studio pœnaliter fatigantur.

Philipp. 2.

CAPUT II.

De monachis, qui ad ea, quæ reliquerant, reuertuntur.

SEd esto, vt filij huius sæculi in fluctiuaga sæcularium procellarum inundatione versentur, & nunc semina quibus propensius oblectantur, aspergant, vt non quas voluerint, postmodum fruges metant. Quid enim mihi, iuxta Apostolum, de his, qui in mundo sunt, iudicare? Nos autem, qui mundi abrenuntiatores dicimur, qui terreni fluctus naufragium euasisse gloriamur, cur ad illud denuo, velut quodam vortice violenter absorbente relabimur? Cur ad ea, quæ pro diuino amore contempsimus, retrogradis nitentes gressibus, malè æstuanti desiderio recalemus? Cur non veremur illud inhonestæ ambitionis importunitate repetere, quod neque terrena iura, neque diuinæ legis auctoritas vetuerat possidere? Porro nos fecimus, vt à nobis iustè possessa iam nostra non fierent, & quæ nostri iuris erant, in alienum dominium translata prodirent. Quod ergo consilium fuit in tam periculosum nosmetipsos certamen adducere, vt contra omnium humanarum, diuinarumque legum decreta, quarum videlicet pace fruebamur, nunc necesse sit dimicare? Nos siquidem minimè lacessiti vltro nea temeritate bellum nouimus, & nunc contra sacræ Scripturæ sententias confligere non timemus.

1. Cor. 5.

Bona nostra per votum in Dei dominiũ trãsferuntur.

CAPUT III.

Quòd minùs peccauerunt Ananias, & Saphyrã, quàm monachi, qui pecunias habent.

QVis, rogo, Ananiam, & Saphyram rebus propriis abrenuntiare coëgit? Sed quia partem pecuniæ vterque pro sustentanda quasi longa vita retinuit, repentinæ mortis sententiam non euasit. Et quia nequaquam iuxta abrenuntiatorum regulam contenti sunt viuere, iuxta præuaricatorum animaduersionem coacti sunt immaturo exitu infeliciter expirare. Et quidem illi, vtpote rudes, & ad fidem denuo venientes, necdum fortasse ad plenum Euangelica præcepta didicerant, necdum sacri nouæ doctrinæ codices ad publicum in commune processerant; attamen qui in ipso fidei tyrocinio quodammodo simpliciter peccauerunt, districto quidem, sed pio iudicio, sola, vt credimus, sunt corporum morte mulctati. Nos autem, qui cuncta sacri eloquij volumina nouimus, qui innumerabilium sanctorum Patrum vitas, atque præcepta post illud aureum Apostolorum sæculum existentium præ oculis assidua discussione versamus, ante tribunal Christi quid excusationis ostendere, quod tergiuersationis argumentum poterimus inuenire? Ecce longè nobiliores quæstus, & lucra quæque terrena non modò reliquimus, sed & perpetuam eorum abrenuntiationem non homini, sed Deo potius professi sumus. Si ergo adhuc marsupio nostro nummus includitur, si ad interni spectatoris iniuriam quantumlibet pecuniæ reseruatur, quid illi in reddenda ratione dicemus? qua nos defensionis arte purgabimus? Huc accedit, quòd illi vacillante adhuc fide, in nulla videbantur Ecclesiastica posse sustentatione confidere: nimirum dum in ipso Christianæ Religionis exordio ipsæ quoque Ecclesiæ necdum fuerant per materiale ædificium fabricatæ.

Act. 5.

Anania & Saphyra sola corporum morte mulctati.

Monachi abrenuntiata repetentes magis peccant.

Nos autem, qui vbique terrarum tam largissima Ecclesiarũ patrimonia cernimus, vt quotidie, dum mundus imminuta possessione contrahitur, Ecclesia copiosissime dilatetur: si tamquã de futuris alimentis lucrum carnale reponimus, dum nobis in posterum prouidendo ditescimus, thesauro fidei nos vacuos esse monstramus. De quo Apostolus: *Habemus*, inquit, *thesaurum istum in vasis fictilibus.* Et dum cautionem, quam cum Christo pepigimus, frangimus, violatæ fidei potius tormenta metuere, quàm præmia possumus de nostra conuersione sperare. In conuentione etenim pacti, quod inter duos fit, sponsionis vox ex vtraque parte procedit: vt nimirum vterlibet, qui condicta seruauerit, modum deliberati fructus accipiat; è contra qui transgres-

2. Cor. 4.

ſui fuerit, iacturam violatæ ſponſionis incurrat.

Pactū inter Deū & Monachos violari non debet. — *Matth. 19.*

In pactione autem illa, qua cum Deo noſtro conuenimus, vox noſtra hæc proculdubio fuit, quia Chriſtum ſequentes, mūdum, & quæque ſunt mundi, abrenunciare promiſimus. Diuina autem vox cōſequenter ad iſta reſpondit: *Amen*, inquit, *dico vobis, quia vos, qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit Filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſraël.* et hoc quidem, ſi propoſitæ ſponſionis iura ſeruamus, alioquin ſi poſt terga reſpicimus, terribile mox oraculum diuinæ comminationis audimus:

Luc. 9. — *Perfectè renuntiantibus poteſtas iudiciaria promittitur.* — *Prou. vlt.*

Nemo, inquit, *mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Ecce audiuimus, quia perfectis renuntiatoribus non qualiacumque munera promittuntur, ſed ſedes, quibus videlicet præſidebunt iudices facti, qui de ſuis olim timuerant exceſſibus iudicari. Nimirum decebat, vt hæc dexteræ excelſi immutatio fieret, quatenus qui amore perfectionis pro Chriſto effecti ſunt pauperes, iam cum ipſo diuites facti communiter ſedeant cæleſtis curiæ ſenatores; ſicut ſcriptum eſt: *Nobilis in portis vir eius, cùm ſederit cum ſenatoribus terræ.*

CAPVT IV.

Quòd Monachus nequeat Chriſtum ſimul & pecunias poſſidere.

Per ingreſſum Religionis Deus fit portio noſtra, & nos Dei.

QVi verò ad ea, quæ reliquit, terrena quælibet congerendo, reuertitur, ſicut alienus eſt à ſæculo, quo ſe decreuit exuere, ita etiam regno Dei aptus vltra non eſt, quod indubitanter acceptum noluit poſſidere. Fatuus nimirum viator, nec eo reuerti poteſt, vnde irreuocabiliter prodiit, & quò ire diſpoſuerat, non pertinxit. Enimuero cùm mundo renuntiauimus, proprietatem noſtram Deum eſſe conſtituimus: & nos illius proprietas conſequenter effecti ſumus, vt & ille eſſet portio noſtra, & nos peculiariter hæreditas ſua. Dicimus enim: *Portio mea, Domine.* Et ille nobis: *Opus manuum mearum tu es, hæreditas mea Iſrael.* Nam de hæreditate terrena ſcriptum eſt; *Hæreditas, ad quam in principio feſtinatur, in nouiſſimis benedictione carebit.* Si ergo portio noſtra ipſe omnipotens Deus eſſe dignatur, quod, rogo, diuitiarum genus quiſpiam valebit acquireſe, quod ſuper ſingularē theſaurum meritò debeat cumulare? Theſaurus namque ille huiuſmodi eſt, vt ſi ſolus ſit, omnes in illo diuitiæ valeant veraciter poſſideri. In pectore namque Ieſu omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ abſconditi ſunt. Si verò alias, atque peregrinas diuitias ſuper hunc is qui potitur, conſtipare voluerit, illico vilis, atque ignobilis copiæ dedignatur omnino conſortium: & indigni contubernalis impatiens, dum retineri putatur, amittitur: atq; hoc modo ex fruſtrati auolat manibus poſſeſſoris. *Nemo* enim *poteſt Deo ſeruire, & mammonæ.*

Pſal. 118. — *Iſai. 19.* — *Prou. 20.* — *Coloſſ. 2.* — *Per diuitias Deus amittitur.* — *Matth. 6.*

Quapropter, ô Monache, vis in tuo loculo recondere Chriſtum? excute priùs nummum; neq; enim in vno receptaculo congruè ſociantur; nam ſi vtrūque ſimul incluſeris, alterum ſine altero vacuus poſſeſſor inuenies. Quantò quippe in egenis mundi lucris copioſior fueris, tantò à veris diuitiis ærumnoſiùs inaneſcis. Nummus ergo ſi eſt, in aliena protinus iura concedat, vt vacuam tui pectoris arcam Chriſtus inueniat. Magnus nempe hoſpes in diuerſorij tui quærit anguſta deſcendere, atque iccirco ſolus vult, & ſine conſortibus habitare. Quem enim cæli, terræque non valet vaſtitas capere, quo pacto in exiguo tui domatis angulo niteris illi peregrinos ad cohabitandum ſocios adhibere? Cedat, cedat terrena pecunia, vbi cæleſtis theſaurus admittitur. *Quæ* enim *ſocietas lucis ad tenebras?* Quæ conuentio Dei ad mammonam iniquitatis? Abiiciatur ergo pecunia, ærugini, tineæque & furtis obnoxia. Vacet exedra cordis quæ cæleſti mercimonio poſſit impleri, *Nolite*, inquit, *theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo, & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt, & furantur.*

Cæleſtis hoſpes fugit conſortiū. — *2. Cor. 6.* — *Matth. 6.*

CAPVT V.

Quòd meliùs eſt, habita retinere, quàm abiecta repetere.

PEriculoſior namque eſt animæ pecunia cùm acquiritur, quàm cùm vltro ſuppeditans poſſidetur. In iſta ſiquidem terreno more eſt iuſta poſſeſſio, in illa verò feralis ſæpe regnat ambitio. Salubriùs ergo fuerat, habita quieto animo poſſidere, quàm abiecta non ſine quadam ſolliciti rancoris anxietate requirere. Pudeat ergo te, ô miles Chriſti, peritura in hoc ſæculo facultate diteſcere, ne in futuro cogaris nudus, & inops perpetuò mendicare. In talis quippe militiæ arma iuraſti, quæ nudos, & agiles expetit bellatores, onuſtos autem, atque in Deo ſegnes, à caſtrorum excubiis donatiui arcet immunes. Abiurat illa militia ſarcinis prægrauatum, & turpiter ante tempus meritò ſubrogat expeditum. Non licet illic marſupia pendere nummorum, vbi thecæ tantummodo vibrantium cernuntur armorum. In bellicoſa ſcilicet acie, inerti pecuniæ non tutò ſeruitur, vbi conſtipatis cuneis aſſidua dimicatione confligitur. Non ille ſolidorum ſummam ſecurus enumerat, qui circumfuſa hoſtium multitudine telorum miſſilia indeſinenter expectat. Sæpe namque in talibus dum talentum metalli cuiuſlibet trutinatur, improuiſa veniens occulti hoſtis ſagitta, ſtomacho librantis infigitur; ſicque fit, vt qui ſolus ſibimet ſine rei familiaris adminiculo minimè videbatur poſſe ſufficere; iam ſe, & ſua repētino caſu lugeat irrecuperabiliter amiſiſſe; & qui pauper cum Chriſto in libertate dedignatus eſt viuere, diues abſque illo, ſed ſeruus pecuniæ compellitur dānabiliter interire. Audi quid diuitibus vox diuina promittat: *Væ vobis, diuites, quia recepiſtis conſolationem veſtra.* Nec te prætereat & hoc quod Iacobus dicit; *Væ vobis diuites: diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt, veſtimenta veſtrā à tineis comeſta ſunt, aurum, & argentum veſtrum æruginauit, & ærugo eorum in teſtimoniū vobis erit, & manducabit carnes veſtras, ſicut ignis.*

Militia religioſa quales milites requirat. — *Luc. 16.* — *Iacob. 5.*

CAPVT VI.

Quòd auarus nummicola verius, quàm Chriſticola nuncupetur.

AVdiſti, obſecro, nummicola & Monache, quid tibi æſtus auaritiæ pariat. Audiſti ad quem finem pecunia congeſta perducat? Iuſtum quippe eſt, cuius nunc mens amore carnis ardet in concupiſcentia, illius poſtmodum & ipſa caro comburatur in pœna. Nunc fornax mentis inuiſibili concupiſcentiæ ardore ſuccenditur, dignum eſt, vt tunc quoque caro materialis incendij flamma inextinguibiliter depaſcatur. Audi adhuc, nummicula: quòd autem te nummicolam appello, à qualitate tui operis vocabulum traho, non contumeliæ in te nomen vſurpo: nummos enim colis, qui pecuniam diligis. Et cùm Dominus per Prophetam dicat: *Vacate, & videte, quoniam ego ſum Dominus*, vacationis quidem cultum, quem Deo debueras, nummis exhibes, circa quorum cuſtodiā vacat. *Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.* Quocirca ſicut qui Chriſtum colit, iure Chriſticola dicitur; ita & qui nummis per cuſtodiam ſeruit,

Auarus dicitur nummicola. — *Pſal. 45.* — *Matth. 6.*

A non immeritò nummicola perhibetur. Sed adhuc fortasse proprij cordis sequi arbitrium iudicor, si etymologiam nominis huius sacræ Scripturæ testimoniis non astruo. Ipsa nempe Veritas dicit: *Non potestis Deo seruire, & mammonæ*. Ac si apertè dicat: nemo potest Deum simul & pecunias colere. Quod Apostolus manifestius declarat, cùm ait: *Hoc autem scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi & Dei.* Tot ergo criminibus simpliciter enumeratis dum solam auaritiam idolorum asserit seruitutem, luce clariùs docet auarum non Dei, sed nummorum, ac per hoc dæmoniorum esse cultorem.

Matth. 6. Nemo potest Deum & diuitias colere. *Ephes. 5.*

B Sed dum in exponendo nummicolæ nomen diutiùs immoror, ab effundenda ipsa nummorum congerie manum disputationis, immo dissipationis auerto. Facta igitur tibi de proprio nomine satisfactione, nummicola, iam quod dicturus eram vigilanter ausculta. Audi ergo quid de te, tuisque similibus Veritas dicat: *Difficile*, inquit, *qui diuitias habent, intrabunt in regnum cælorum.* Et hæc quidem sententia de iis, qui diuitias iuxta morem sæculi possident; cæterùm hi, qui reiectis omnibus, denuo ad vomitum sunt relapsi, nisi resipiscant, regnum cælorum nulla, vel cum difficultate possunt fiducia promereri.

Matth. 19. Diuitias relictas repetentes, à cælo arcentur.

CAPVT VII.

C *Quòd etiam parua pecunia Monachi animam immaniter lædat.*

SEd ex isto nummicolarum numero cerebrosus quisquam fortasse non deerit, qui mihi ad ista respondeat: diuitiarum me cur mordacitèr impetis, quem perexigua summa contentum vix paucos habere obulos cernis? cùmque hoc propriæ fragilitati contentio, releuandæ tantummodo futuræ necessitati prospicio; non affluere diuitiis quæro. Teste siquidem totius fraternitatis meæ conuentu, à filo subtegminis vsque ad corrigiam caligæ de monasterij mei facultatibus non accipio: & si propriis me quibuscumque reculis prorsus euacuo: qualiter viuo? Ecce proprietarius noster, siue meliùs, vt ante, nummicola, paupertatis patrocinio vtitur, vt ipse diues irreprehensibiliter videatur; & quibus argumentorum fusis mortale vitium palliat, vt quodammodo sepulchrum fœdis cadaueribus plenum superductæ calcis albore candescat?

D Age frater, si ex monasterialibus impensis commodum tibi petere licuisset, numquid non vestes, quas mox vt præberentur indueres, non autem pecuniæ lucra darentur, quæ loculis famulatura seruares? Cur non eodem compendio vtetia in bisetiam, quæ ab extraneis conferuntur? Videlicet vt percepto quolibet munere mox necessaria redimantur, & virus apud te pecuniæ non moretur? Hoc enim modo & indigentiæ tuæ velox consolatio prouehit, & lepra pecuniæ fœdis te maculis non aspergit. Cur autem tibi de exiguitate pecuniæ vmquam securus applaudis, qui tibi sic calcem, sicut & ipsum assem prohibitum esse non ambigis? Cui verò tota ei cuiuslibet vniuersitas intercluditur, excusationis aufugiũ de minutiis non lucratur: & cui totum cessit, pars proculdubio non remansit, præsertim cum hæc sit mentia humanæ natura, vt ita occupetur circa minima, si sit indigens, sicut erga multa, si diues. Siue enim sumptuosa diuitiarum inundatione circumfluas, siue tenuissima te rei familiaris angustia premat, sententia illa mutari non potest: *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Crœsus, & Amyclas diuersi quidem possessores, sed non diuersas circa hæc, quibus fruuntur, exhibent voluntates. Licet enim ille aureos metiatur, iste milium numeret, discreta quidem facultatum quantitate cæduntur, sed non dissimili circa illa, quæ cuique vtitur suppetunt, amore tenentur. Porro si exiguus mus, vel quodcumque reptantium in quamlibet capacissimam tunnam casu decidat, numquid non protinus cum securibus hinc inde concurritur, totum, quidquid illud erat, effunditur, cunctisque screantibus, vomitum minante stomacho nauseatur? Si tenuissima veneni stilla pando oleris aheno diffunditur, nonne totum, esculentius licet, edulium prorsus abominabile iudicamus?

Mens humana ita occupatur circa minima si sit indigens, sicut erga multa, si diues.

Matth. 6.

Perexigua mala, largissima bona corrumpunt.

B Si ergo perexigua mala, largissima sæpius bona corrumpunt, quo pacto te de lenocinante conscientia iactas, quia minimum est, quod contra professionis tuæ propositum priuata proprietate possideas? Nam iuxta Apostolum, *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Et alibi: *Qui modica spernit, paulatim decidit.* Neque enim primi parentes nostri ex illo prohibito pomo frequentibus sunt conuiuiis crapulati, cuius vna tantum leguntur infausta perceptione corrupti, sed non idcirco momentaneæ vltionis perplexi sunt pœna, quia diutius non perstitere transgressores in culpa.

1. Cor. 5. Eccli. 19. Genes. 3.

CAPVT VIII.

C *Qualiter ad veras possit Monachus diuitias peruenire.*

SI ergo, frater, quisquis es, sumptus te delectat acquirere, vnde futuræ possis occurrere paupertati, veras prouidus diuitias appete, veræ etiam paupertatis inopiam pertimesce. Illius namque paupertatis intuitu, facillimè paupertas ista contemnitur, illarum comparatione diuitiarum omnis terrenæ substantiæ copia, tamquam littorea alga despicitur, quæ pedibus conculcatur. Igitur si verè contendis inopiam tædiosissimæ illius paupertatis euadere, stude in agro cordis tui optimarum frugum

D sationibus insudare. Teste enim Apostolo: *Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Et iterum: *Bonum autem facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes.* Illud summum, & vnicum granum in noualibus tuæ mentis occulta: quod videlicet cadens in terra mortuũ fuit, & multum attulit fructum. Hoc tibi thesaurus, hoc tibi sit omnigenarum vbertas frugum. In illo acquirendi finem constitue, in illo omnem vtriusque vitæ fiduciam pone. Dominus enim omnium est, & diues in omnes, qui inuocant illum.

Galat. 6. Ibid. Ioan. 12. Rom. 10.

Enimuero si granum illud competenti cura seruare studueris, videbis apothecas interioris cellarij tui, auri, & argenti, omniumque diuitiarum talentis affluere. Videbis & horrea tua nouo prouentu

E segetum incomparabiliter redundare. Illum ergo thesaurum curiosa sollicitudine iugiter excole, circa illum nocturnas, diurnasque excubias vigili sedulitate depende. In illo enim vno omnium diues eris, nec eorum, quæ tibi fuerint necessaria, copia poteris indigere. In illo quippe possidebis aurum diuinæ sapientiæ, argentum ædificatricis eloquentiæ. In illo diuersa pallia decoræ, & honestæ conuersationis, bistinctum videlicet coccum geminæ charitatis, colobium nitidæ castitatis. In illo byssum patientiæ, flammeum birotinum diuini timoris, purpuram regiæ dignitatis. Quia enim muriceo sanguine tingitur, vt in purpureum colorem lana vertatur,

Paupertatis Euangelicæ fructus.

Bona, quibus in hac vita pauperes fruuntur.

ita præsidet, vt omnes suæ carnis illecebras, vitiorumque barbariem violento imperio mortificare festinet, hic rex non immeritò dicitur, & spiritualis purpuræ decore vestitur. In illo diuspisticum virentis semper spei, nimirum vocatus in hæreditatem incontaminatam, immarcessibilem, conseruatam in cælis. In illo habebis annulum fidei, armillas perfecti in actiua vita operis, dextralia etiam speculatiuæ contemplationis. Læua enim eius sub capite tuo, & dextera illius amplexabitur te.

1. Pet. 1.

Cant. 2.

Et quid tibi plura pollicear? quandoquidem in illo omnium virtutum gemmis, cunctorum perfrueris charismatum margaritis? Nec tibi deerunt omnium mundorum scilicet, immundorumque B animalium greges, quæ sub virga tuæ transeant disciplinæ. Immunda siquidem vitiorum armenta sub tuæ ditionis imperio domabuntur, munda verò interioris tui hominis ventrem suauissimæ refectionis dapibus saginabunt. Ouini velleris turma delicatiùs accurata, dulcis innocentiæ præbebunt tuis ferculis alimenta. Domesticæ altilium carnes non cessabunt in te diuini amoris augere pinguedinem. Vniuersa genera volucrum super mentis tuæ mensam sumptuosiùs instruent spiritale conuiuium; at verò taurina ceruix superbiæ suppositum tuæ ditionis emugiet iugum. Equinæ luxuriæ effrenata libertas sub te chamati oris mandet insatiabiliter ferrum. Omnes belluæ vitiorum, vni- C uersa portenta reptilium tremefacta pauebunt tuæ dominationis imperium. Et hæc quidem omnia in hac vita in tuum cedent vltro peculium, si pretiosum illum ac singularem, quem prædiximus, cautè studueris custodire thesaurum.

Bona cœlestia.

Cæterùm in illa veræ beatitudinis vita quanta tibi, & quàm potiora dabuntur, non est, fateor, nostrarum virium disputare, non est nostræ facultatis euoluere. Hoc tantum ad compendiosum inexplicabilis negotij exitum referre sufficiat, quia hoc accepturi sunt, qui mundum perfectè reliquerunt: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.

1. Cor. 2.

Christus est thesaurus bonorum omnium.

Hunc ergo thesaurum, Christum videlicet, D Deum, & Dominum nostrum, qui nobis factus est redemptor, & pretium, ipse promissor, & præmium, qui & vita est hominum, & perennitas Angelorum. Hunc, inquam, in exedra tui pectoris diligenti cura reconde. In illum omnem cuiuscumque necessitatis sollicitudinem projice. In ipso per assiduæ orationis colloquium delectare. In ipso te vigilibus sanctarum cogitationum epulis refice. Ipse tibi sit cibus, ipse nihilominus indumentum. Si contigerit autem, vt etiam cuiuspiam commodi exterioris indigeas, nihil hæsites, nihil de eius fida promissione diffidas, qua pollicetur, dicens; *Primùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis*. Qui enim sitientibus Israeliticæ E plebis agminibus ex illo aridæ metallo rupis vberes aquarum riuos iussit effluere, qui esurientibus cœleste manna per annosa temporum potuit spatia ministrare, qui innumeram ortygometrarum multitudinem præcepit in murmurantium castra descendere, vni homuncioni suis iugiter obsequiis insistenti non poterit necessaria prouidere? Et qui per quadraginta circiter annorum curricula infinitæ illius turbæ vestimenta seruauit illæsa, difficilè sibi est attritis veteribus nouas tibi exuuias reparare? Nos certè nos minimæ fidei, compellimus Christum esse tenacem. Nempe pusillanimo-

In eo nostra sollicitudo projicienda.

Matth. 6.

Exod. 16. & 17.

Beneficia Israelitico populo concessa.

A rum diffidentia facit pauperem Christum; at plena fides diuitem illum, & largum in exhibendis muneribus experitur. Satage tantum in his te exercere, quæ iussit: & nulla prorsus ex his maneat dubietas quæ promisit. Sit securus exactor, vbi ad reddendum promptus est debitor. Sine causa diffiditur, vbi ille promissor est, qui numquam mentitur. Securus creditor graditur, cùm simplex veritas promissione tenetur.

Diffidentia Christum experitur pauperem, fides verò diuitem.

Hæc autem de proprietatem habentibus Monachis breui perstringere compendio duximus; nunc autem ad eos, qui equinis vectationibus assiduè delectantur, disputationis articulum transferamus.

CAPVT IX.

De Monachis assiduè discurrentibus.

NEc reor de vestra excidere potuisse memoria, fratres charissimi, quia sæpenumero de hac quoque Monachorum pernicie concordi inter nos familiaritate doluimus: & inquietis fratribus; ac vagationis vitio pereuntibus, fraternæ charitatis affectu compassi sumus. Sunt namque nonnulli, quibus dum sæculi militiam baiularent, pertæsum erat sub humanæ seruitutis iugo huc illucque discurrere, adeo vt deliberarent ad monasteriale otium libertatis amore transire; nunc autem tanto sunt pestiferæ inquietudinis ardore succensi, vt si quando non præbetur occasio dictans longius progredi, tenebroso carceralis custodiæ videantur horrore concludi: quod proculdubio fieri antiqui hostis non ignoratur astutia. Quos enim adhuc sessor nequissimus equitat, idcirco importunis vagandi calcaribus vrget, vt & ipsi ad sæculi vanitatem redeuntes pereant, & alios ab arripiendo tramite veræ salutis auertant. Sunt enim quamplures in sæculari habitu constituti, qui nisi ad hunc monasticæ institutionis portum, Christo duce, confugiant, aliter se in illis procellosis mundani pelagi fluctibus saluari posse omnino diffidant.

Monachos ii quietos dæmon vrget ad sui, & aliorum ruinam.

CAPVT X.

Quid laici de Monachis sæcularibus dicant.

SEd cùm contemplantur eos qui nuper cuncta quæ mundi sunt, cum magno feruore contempserant, nunc ad sæcularium negotiorum turbinem inhianter redigi, & in eiusdem, quam euaserant, cœnosa volutabri fæce versari, stupor mirantibus oritur, suspirium ab imis visceribus trahitur, & in eorum mentibus desperatio generatur. In semetipsum namque vnusquisque huiusmodi querelam deponit, dicens: Væh, væh, vbi ego propriæ salutis spem posui? Cur autem capitis mei periculo ad ordinem illum transire decreui? Paulo minus breui puncto corpus simul & animam perdidi. Penè me in ignem apertis oculis propria voluntate conieci. Quis enim illo feruentior aliquando monasterium petiit? Quis, vt videbatur, animosiori constantia ad Christi militiam properauit? Nunc autem omnium, quæ promisit, oblitus, in terrenis se negotiis iugiter versat, sæculum tractat, sæculum spirat: & quem mihi mortificationis habitus dissimilem reddit, mecum mundo non dissimiliter viuit. Planè, vt perspicuum est, mutare

Monachorum peruagatio in sæculo pereundi occasionem multis administrat.

corpus exteriorem speciem potuit, sed mens in eo, quo fuerat statu, malè fixa permansit. Quid mihi conuersionis eius inuentores accusare; In rebus siquidem bellicis solummodo commilitonem perdidi, sed in reliquis terrenis actibus socium non amisi. Mecum certè forenses lites agitat, mecum in tribunalibus iudicum perorare non cessat, mecum importunus atria principum penetrat, mecum simul eorum auribus consilia terrenæ profunditatis instillat.

Sed quia temeritate socium nuncupare præsumo, quem iam non consuetudinaliter socium sed in cunctis tamquam pedissequa, vix præambulum sequor: Sanè tantam à populo gloriam de sua conuersione lucratur, vt superuenienti omnes assurgant, quidquid attulerit, velut Prophetiæ oraculum credant, & deuotionis illi obsequium tenerrime exhibeant. Sed videlicet quantum ad carnem, nequaquam infructuosa illius creditur fuisse conuersio; quia qui sæcularem vestem non cum mente deposuit, sæcularem pompam callidus permutator plenius acquisiuit.

Has itaque, atque huiusmodi murmurationes dum detrectatores effundunt, quantis sit occasio pereundi in sæculo peruagatio Monachorum quis enumerare sufficiat? Faciliùs enim in sæculari habitu etiam perire deliberant, quàm perditorum exempla sequendo, vtrumque simul, vt aiunt, sæculum perdant. Et reuera non est mirandum, si videntibus hoc scandalum nascitur, quod & Deo, & sacræ auctoritati probatur esse contrarium. Ait

2. Tim. 2. enim Apostolus: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, vt ei placeat, cui se probauit.* Et ipse Dominus admonet discipulos suos, dicens:

Luc. 21. *Cauete, ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius sæculi.*

CAPVT XI.

Quòd discursio Monachi & virtutes expellat, & vitiorum multitudinem introducat.

EX hac namque inquietudinis venenata radice tot vitiorum propagines oriūtur, vt in quocumque vigere cognoscitur, omni monasticæ perfectionis fructu velut arbor arida denudetur. Et tamquam grossi ficulneæ ventis expositi stare nequeunt, sic in illo diuersis mundi tentationibus hinc inde perflantibus bonorum operum fructibus permanere non possunt. Hoc namque vitium tantæ violentiæ est, vt postquam sibi in pectore Monachi semel imperium vendicauerit, mox ex maxima parte, si inest virtutum chorus, abscedat nonnulla vitiorum portenta velut ergastulum proprij iuris irrumpant. Nam vt pauca referantur è multis, Monachus in itinere positus, tenere ieiunium nequit, quia hospitalis ei humanitas non permittit; non sapienter psallit, quia obambulantis comitatus eum loquacitas impedit; nocturnis non insistit excubiis, quia secretum deest singularitatis; flectendis genibus non insudat, quia sanctæ deuotionis studio labor itineris non concordat; nequaquam sub silentij censura constringitur, quia frequenter emergentibus causis, inuitus etiam per multiloquia diffrænatur.

Monachus inquietus relinquit exercitium virtutum, exponiturque omnibus vitiis ac malis.

Quid dicam, quia lectioni, vel orationi minimè vacat, quem extra semetipsum egredi, & terrena quæque tractare imminens potiùs necessitas dictat? Charitas in eo minuitur, quia mens, quæ tot actionum sæcularium vettitos recipit, ab amoris intimi feruore tepescit. Suum quoque castitas mentis dispendium patitur, quia nonnumquam mens concupiscentiæ telo configitur per carnis speciem, quam exterius contemplatur. Robur etiam patientiæ frangitur, quia quodlibet incepranti dum sæpè contra votum repentini casus emergentes obuiant, qui suum accelerabat explicatu negotium, non æquanimiter portat: & talia tunc per impatientiam verba profundit, quæ cum ad otium reuertitur, vltricibus lacrymis grauiter punit. Sobrietatis regula non seruatur, quia dum lautioribus cibis conuiuij apparatus instruitur, dum hospitalis officij sedulitas exhibetur, quia inhumanum putat inuitantium precibus non condescendere, delectat etiam ventri sub charitatis specie molliter indulgere. In quo nimirum articulo in mente serui Dei sæpè dubietas oritur, ne videlicet vnde sobrietati consulitur, inde quoque hypocrisis (quod abominabile est vitium) seruiatur. Vnde apud quosdam sobrietatis modus omnino contemnitur, vt hypocrisis quoque nota procul abesse videatur. Sed hoc modo in eo, quod discretè agi creditur, discretio non tenetur. Ille enim scit rectè discernere, qui virtutem nouit à vitio separare: qui autem cum zizaniis simul etiam triticum eradicat, hic proculdubio vim discretionis ignorat. Quisquis ergo solo supernæ remunerationis intuitu sobrietatis limitem non excedit, & hypocrisim sub humilitatis suæ pedibus calcat; & custoditæ sobrietatis præmium incunctanter expectat.

Hypocrisis abominabile est vitiū.

Vt autem adhuc quoque de Monacho discurrente dicamus, lacrymarum compunctionem, quibus peccata defleat, non habet: quia mens arida, quæ per æstum terrenæ conuersationis incedit, dū perfundi rore sancti Spiritus non meretur, arescit: & terrenarum cogitationum cœno plena, quia aquā capitis interiùs gratia largiente non concipit, nullas extra se lacrymas fundit. Aliquando fortasse circumfusis auditoribus prædicat, sed repente vana gloria surripit, & quasi ex insidiis prodiens, eum, qui aliis medebatur, occidit. Si autem & hoc præcauens, sub silentij se censura constringit, nihil eorum posse perficere, quorum gratia venerat, erubescit. Si morosæ grauitatis, vt dignum est, speciem seruat, valde pertimescit, ne & hic hypocrisis notam simulator incurrat. Si autem à suæ mortificationis rigore quantumlibet se in lenitatem resoluit, hic etiam multò minus securus est, ne videlicet suo exemplo alios destruat. Si quando inter dissidentes sequestræ pacis vult reformare concordiam, si districtè veritatem exequitur, reconciliationis inter eos vnitās non conflatur; quòd si vti mendaciis acquiescit, peccati laqueos non euadit. Cùm vult peccantes arguere, culpam non minimam deputat, tot proximorum suorum aduersum se odia concitare. Videre autem, & conticescere, quid aliud arbitratur, nisi prauè agentibus consentire? Et hæc quidem ex illis, qui quantolibet calent superni feruoris igniculo. Cæterùm frigidi quique, qui spretis diuinæ militiæ castris, ad mundanæ vertiginis molam sinistro postliminio reuoluuntur, quanta iudicabiliter agant, quàm inconsideratè viuant, referant qui volunt. Nobis consultiùs videtur, eos pia compassione deflere, quàm execrandæ conuersationis gesta conscribere, ne quibus solas compatiendi lacrymas debemus impendere, his videamur censoriis litteris obtrectare.

Apostatorum gesta deflenda potiùs sunt, quàm scribenda.

CAPVT XII.

Quæ mala infelix anima Monachi patiatur, cùm ad inferiora reuertitur.

Mentis euagationes, tenebræ, & ariditas, quæ Monacho sæcularibus implicato nascuntur.

HOc autem absolutè dicimus, quòd tantis insidiarum tendiculis hoc tẽpore mundus iste densatus est, vt quisquis huius sacri Ordinis desiderat innocenter viuere, ab illius processu cautissimè se expediat abstinere: cuius videlicet iter si sæpè terit, procuratos insidiarum laqueos non euadit: & tamquam arbor munientis se corticis defensione nudata, nec virtutum fructus afferre, nec vitiorum quasi terendorum scaturientium cariem poterit euitare. Cum verò ad propriæ habitationis claustra reuertitur, cominus illum quasi quædam conglobata turba omnium quæ viderat, vel audierat, comitatur, vt tumultuantium negotiorum strepitum, quem illic tolerabat in corpore, multo ingmentius multoque importunius hic patiatur in mente; præcipuè si orationi vacare enixiùs cœperit, ecce phantasmata cogitationum, ecce imagines, quas viderat, rerum, ita vt in quolibet angulo constitutus videatur, sibi ludis theatralibus interesse, vel inter agitantes forense litigium residere. Et quidem homo renititur, & quasi circumuolantes muscas abigere à suæ mentis ore conatur. At illæ mox, vt abscedunt, protinus redeunt; illico vt repelluntur, assistunt: vt quasi fugitiuum suum persequentes capere, & in propriæ seruitutis moliantur exercitia reuocare. Tunc infelix anima discit, quanti sibi constiterit, quòd se per latitudinem sæculi inaniter relaxauit. Tabescit enim sicca, obscura, lapidea; in modum namque lapidis obdurata, nec in lacrymarum fluenta prorumpere, nec lumen potest tenebris vndique circumfusa videre. Psalmorum quidem mysteriis intendere nititur, sed tamquam lippientibus oculis intolerabili lumine reuerberatur. Anhelat virtute, qua potest, ad summa contendere, sed quodam suo pondere prægrauata, in imis cogitur humiliata iacere. Cui Propheticum illud non inconuenienter aptatur; *In tenebrosis collocauit me quasi mortuos sempiternos, circumædificauit aduersum me, vt non egrediar, aggrauauit compedem meum, sed & cùm clamauero, & rogauero, excludet orationem meam.* Mœret, anxiatur, anhelat, & quia nec ipsam hanc eius miseriam sibi flere permittitur, acriori doloris amaritudine repleta turbatur. Saltem hanc ploratus vocem cum Propheta daretur effundere, qua dicitur: *Iccirco:* inquit, *ego plorans & oculus meus deducent aquam, quia longè factus est à me consolator, conuertens animam meam.* Sed infelix illa anima, cum & se flebilem videat, & tamen flere non possit, quàm procul sit à salute, quasi in quemdam lacum deuoluta miseriæ, longius conspicit. Nimirum cùm flere via tantummodo sit, vt peccatorum valeat ad indulgentiam peruenire: ergo cum illa reatum suum plangere nequeat, videtur sibi, quòd needum etiam in viam pedem posuerit, qua pertingere ad indulgentiam possit.

Thren. 3.

2. Thren.

Psal. 118.

Huic simile est, quod ex imperfectorum persona per Prophetam dicitur: *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore.* Qui enim legem Dei, quæ proculdubio iustificatio eius est, omni tempore nondum desiderat, sed iam desiderare concupiscit, iam quidem vtcumque eminus suspicit, sed nequaquam perfectionis alta conscendit. Fit ergo menti miseræ tam tene-

A brosa confusio, vt quocumque se verterit, se versari in sæculo videat, cum sæculum sine se esse indubitanter agnoscat. Cum illo itaque est, quod cum ipsa non est: quia scilicet mundum, quem corporali digressione deseruit, secum per phantasticas imaginationes in mente depingit. Enimuerò ista in humana mente calamitas, & peccatum est, & pœna peccati. Iustum quippe est, vt quod quisque volens admisit, patiatur inuitus. Nimirum vt qui noluit se intra secretum sui ordinis cohibere, cum potuit, nequaquam sæculo carere potuisset etiam cum reliquit.

Quod quisque volens admisit, iuste patitur inuitus.

Mens igitur humana tantæ egestatis, atque penuriæ necessitate constricta dolet, gemit, atque ab B imis visceribus suspirium trahit quia videlicet recessus sui munditiam vagationis vitio perdidit, & se rursus in volutabro sæculi velut sus lutulenta prouoluit. Tunc se leuitatis atque inconstantiæ mordaciter arguit; se vagam atque fallacem vehementer accusat, & Dei iudicium rectum esse, & æquitatis iura tenere veraciter probat, dicens cum Propheta: *Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum: Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini, Bonum est viro cùm portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solus, & tacebit, quia leuauit se super se.* Quæ enim, si secreta diligeret, super semetipsam gauderet euecta, mœreret nunc, quia ad publicum exiens, se sub se vi- C der iacere prostratam.

Prou. 26.
2. Pet. 2.
Thren. 3.

CAPVT XIII.

Quòd is qui foras egreditur, cum excommunicatis communicare cogatur.

EST etiam aliud, quod etsi impedimenta deessent, solum sufficere poterat, vt Monachos à mundi vagatione compesceret. quis enim hoc tempore quorumlibet sæcularium possit inuenire conuentum, vbi non sit huiusmodi, qui pro sui D reatus piaculo excommunicationis debeat subire iudicium? Iam dudum enim omnia per mundum crimina communiter emerserunt, vniuersa flagitiorum mala nunc vigent, atque eo se diffusius quotidie pullulando dilatant, quo viciniùs mundi terminus appropinquat. quapropter impossibile est Monacho, qui ad publicum egreditur, vt non siue cum excommunicatis, siue cum excommunicandis, quod penè tantumdem est, communicare cogatur. Cum homicidis enim, cum periuris, cum incestuosis, cum incensoribus ædium, cum adulteris loquitur: quibus, etiam si aduersus exhorreat, plerumque tamen osculo iungitur, simul etiam communi ferculo, prout necessitas imminet, conuiuatur, cum è contrario Apostolus cla- E met: *Si is qui frater nominatur, est fornicator, aut immundus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere.*

Mundi mala & peccata.

1. Cor. 5.

Et certè satis formidolosum est, nimisque contrarium, cum his qui à Deo diuisi sunt, habere consortium, præsertim Monachis, qui Deo ita sunt peculiari quadam, atque, vt ita loquar, domestica familiaritate coniuncti, vt abiurato sæculo, solis sint diuinis obsequiis irreuocabiliter deputati. Sicut enim ab ipso reproborum capite, ita quoque à membris illius, nisi causa conuersionis exegerit, studendum est declinare. Vna siquidem hic abominationis repulsa debetur, quibus illic vnus ignis, attestante Veritate, paratur, dum ad sinistram positis dicitur: *Ite maledicti in ignem æternum, qui pa-*

Cum mundanis quomodo, & cur conuersandum.

Matth. 25.

paratus est diabolo, & angelis eius. Quos ergo ad aliam cernimus patriam tendere, non debemus eis in via noxiæ societatis glutino fœderari; ne quos inordinatus amor associat, simul etiam pœna extremæ vltionis inuoluat.

CAPVT XIV.

Quòd sicut ab excommunicatis, ita etiam ab excommunicandis oporteat declinare.

Malorum societas quantùm bonos lædat.

ENimvero vt enucleatiùs pateat, quantùm bonos prauorum societas lædat, hæc possumus perspicua ratione colligere, quia videlicet eorum alij sunt Sacerdotali sententia nuper excommunicati, alij tantummodo Canonico sanctorum Patrum iudicio communione priuandi. Sed de his qui nuper excommunicati sunt, nulli dubium, quin omnis, qui eorum participio vtitur, similem damnationis sententiam sortiatur. De his autem, qui pro commissis criminibus Canonica quidem sunt auctoritate damnandi, nec dum tamen viuis Sacerdotum vocibus ab Ecclesiastica videntur vnitate præcisi, à nonnullis ambigitur, vtrum eorum tuto societas admittatur: sed si rem pensioti subtilitate perpendimus, nullam penè inter eos esse distantiam inuenimus. Siue enim à modernis, siue ab antiquis Patribus quis iure damnetur, idem est: nec temporum diuersitas soluit, quem eadem perpetrati piaculi causa constringit; & ætatum varietas iudiciali calculo non præiudicat, vbi vna limatæ æquitatis regula sententiam dictat.

An eadem sit excommunicatio Canonum, & Pontificum. C8ſ. Schol.

Sed quod approbare volumus, melius ostendemus, si ipsa excommunicantium Patrum, & antiquorum scilicet, & nouorum verba ponamus. Sacri siquidem Canones dicunt: Qui hoc, vel illud fecerit, excommunicetur. Moderni quoque Pontifices in iaculanda excommunicationis sententia, eadem ferè verba depromunt, dicentes: Ille, qui hæc fecerit, excommunicetur. Quorum igitur sunt eadem verba, eadem nihilominus est intelligenda sententia: & cùm præsentium sanctorum Pontificum omne iudicium ab antiquorum Patrum definitionibus pendeat, nullum isti damnare præsumunt, nisi quos iam ab illis damnatos esse nouerunt. Non ergo quemlibet isti nouiter damnant, sed iam prolatam maiorum sententiam sequendo confirmant. Concludendum est igitur, quia sicut ab his cauendum est, quos moderna Synodorum Concilia ab Ecclesiastica societate repellunt: ita & ab illis nihilominus declinandum, quos antiqui Patres eliminandos esse decernunt.

Hæc itaque causa non minima est, quæ monachum à sæculi discursionibus retrahat, & in sui recessus angulo stabilem reddat; quia valde miserum est à propriis quidem excessibus reprimi, sed alieni reatus maculis inquinari: cum aliis non delinquere, & alieni delicti supplicia sustinere. Malorum namque, cùm incautè amicitiis iungimur, culpis ligamur. Vnde Iosaphat qui tot de anteacta vita præconiis attollitur, de Achab Regis amicitiis penè periturus increpatur, cui à Domino per Prophetam dicitur: *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitia iungeris, & idcirco iram Domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te, eò quòd abstuleris lucos de terra Iuda.* Ab illo enim, qui summè rectus est, eo ipso iam discrepat, quo peruersorum amicitiis vita nostra concordat. Quem enim vox illa Apostolica non terreat, qua nobis contestans, & à prauorum contubernio reuocans, clamat? *Denuntio,* inquit, *vobis in nomine Domini Iesu, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundùm traditionem, quam tradidimus vobis.* Si ergo ab his omnibus nosmetipsos debemus cautè subtrahere, quos non secundùm traditionem Apostolicam cernimus ambulare, quanti in illo sæculari supersunt ordine, cum quibus absque periculo valeamus contubernium familiaritatis habere! Porrò autem qui Apostolica traditione contempta, aliam doctrinam siue dogmatizando, siue viuendo superinducere nititur, orthodoxi, & religiosi viri perfrui consortio non meretur; Apostolo quoque Ioanne attestante, qui ait: *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domo, nec Aue ei dixeritis; qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius malignis.* Quibus nimirum Apostolicæ veritatis instructi sententiis euidentissimè comprobamus, quia qui cum sceleratis hominibus carnaliter amicitias iungunt, alieni reatus participes fiunt: & cum illis simul extremæ vltionis coguntur subire iudicium, cum quibus tamen in hac vita simul non admisere peccatum.

Malorum amicitia perniciosa est.

2. Paral. 19

2. Thess. 3.

2. Ioan. 13.

CAPVT XV.

De Monachis qui pretiosis vestibus delectantur.

HOc etiam vltimum, quod videlicet iam persecuti sumus, discurrentem Monachum familiariter obsidet, quia profectò numquam sic ad purum valet à se lepram vitiosæ proprietatis excutere, quin sibi necessarium videatur, quantumlibet apud se occasione itineris retinere. Hinc etiam pretiosarum amor vestium nascitur, ne videlicet in publicum prodiens, despicabilis esse videatur. Verumtamen dum exterioris indumenti phalera quæritur, cuncta interioris hominis compositio dissipatur. Hæc autem insania falsa, nescio quo pacto ita peruersæ mentis oculos cæcat, vt nec quæ apud homines honestas sit, videat: neque vnde apud Deum quis clariùs videri possit, attendat. Et reuera insania est, & falsa est. Insanum quippe est, occulti arbitri iudicium superbiendo contemnere, & humani fauoris auram molliori veste captare. Falsum verò est, quia vndè oculos superni Spectatoris offendit, inde etiam nihilominus apud humanæ existimationis iudicium cadit, & ex qua re hominibus videri clarior appetit, ex ea se quodammodo dentibus publicæ obtrectationis exponit; cùmque nitor indumenti ad intuendum se oculos prouocat, linguas etiam ad carpendum hunc, qui induitur, derogationum spiculis armat. Quis enim Monachum mollibus indutum videat, & non protinus illum diuino vacuum spiritu, terrenis potiùs, quàm cœlestibus inhiare decernat? Quæ enim sit mens ex veste colligitur, & iuxta exteriorem cultum quæ sit intentionis species iudicatur. Quod nimirum cum Euangelica auctoritate concordat, cum dicitur: *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Quamquam isti non veniant ad nos cum vestimentis ouium: quandoquidem vestimentum ouium vestis est humilitatis, & innocentiæ, non arrogantiæ vel rapinæ. Illa autem vestis rapinæ esse non immeritò nuncupatur, quæ duarum, vel etiam trium vestium summa coemitur. Rapinæ namque scelus admittit, qui vanæ gloriæ deditus in sui corporis

Pretiosis vestibus Monachum indui insania falsa est.

Matth. 7.

Item rapinæ species.

indumentum solus insumit, vnde & fratrem suum secum contegere communiter potuit. Rapinam proculdubio perpetrat, qui vani honoris ardore succensus, duarum impensas vestium in vnam prodigit, & proximum suum, quem sicut semetipsum amare debuerat, in sua nuditate relinquit.

In quo differant ab hypocritis.

Sed hoc distat inter istos encœniatos, videlicet Monachos, & illos hypocritas quos Euangelium notat; quia illi, teste Veritate, veniunt ad nos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; isti autem intus vento vanæ gloriæ crepantibus ilibus intumescunt, foris autem in veste rapinæ, sicut probatum est, ac per hoc in veste luporum arroganter incedunt. Itaque cùm Dominus de Ioanne dicat Iudæis: *Quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt*; profectò Monachus, qui cultorem pretiosæ vestis affectat, non superni Regis, sed mundi huius militiam baiulat: & licet videatur specietenus Deo suæ quasi obedientiæ munus offerre, sed apertè conuincitur, humanum captando fauorem, vanæ gloriæ veraciter deseruire. Porrò autem si sub obtentu obedientiæ licet mollibus indui, cui potuit hæc remissio liberiori dispensatione concedi, quàm B. Ioanni, qui præcipuè obsequelæ donatus officio, venerat corda patrum in filios noua prædicatione conuertere, & perfectam plebem Christo Domino præparare? Numquid & ipse Dominus prouidere sibi calceamenta non potuit, cuius gentilis perfidia sola inter se vestimenta diuisit? Nam si ei minimè calceamenta deessent, de illis etiam sacræ historiæ series non taceret.

Matth. 7. Matth. 11. Mundo seruiunt mollibus vestiti, non Deo. Luc. 1.

CAPVT XVI.

Quòd sicut pretiosa vestis ad iram, ita humilis Deum ad indulgentiam prouocat.

REx Niniue purpura indutus propriæ ciuitatis excidium meruit; coopertus sacco diuini futoris motum contriti cordis humilitate placauit. Ezechias quoque cultu regio decoratus, terribiles Regis Assyriorum minas tremefactus audiuit, sed mox vt ipse cilicio tegitur, cilicioque contectos ad Prophetam mittere nuntios non erubuit, propinquæ diuinæ victoriæ, & optatæ prosperitatis oraculum reportauit. Quæ nimirum promissio, Scriptura teste, celerem peruenit ad exitum. Nam ecce Angelus Domini centum octoginta quinque millia Assyriorum vna nocte percussit, deinde ipsum Sennacherib regem vterque filius parricidali quidem, sed digno gladio trucidauit.

Ionæ 3. 4. Reg. 19. Ibid.

Vides igitur apud Deum quantum vestis fluxa distet ab aspera. Perpendis, quia quem iratum experiri delicata meruerat, vilis, & abiecta vestis Iudicem placat; & quem plectibilem illa reddiderat, venia dignum ista commendat. Cuius autem momenti apud Deum vestium sit ornatus, egregius ille Prophetarum Isaias euidenter ostendit, qui nimirum ad diuinæ iussionis imperium vestimenta deposuit, & per trium annorum spatium nudus, & discalceatus incessit. Erubescat igitur humana superbia, confundatur mens misera vanæ gloriæ peste corrupta, dum ille videlicet organum Dei, templum Spiritus sancti, diuinæ iustitiæ propalator, non dubitauit publicè nudus incedere. Et infelix homo, qui ne vllum quidem meruit diuinæ familiaritatis indicium, superstitiosum laciniosæ vestis affectat ornatum, & dum malè coloratæ vestis fucos induitur, lubricus aspici à semetipso, superni Speculatoris oculos non veretur auerti. Ita sanè dum indumentum illud arrogantiæ sub diuina æstimatione despicitur, is etiam qui induitur, consequenter abominabilis iudicatur.

Sed esto, videlicet vt Isaias nudus incesserit, numquid tunc cùm vestitus ire consueuerat, indui mollioribus indulgebat? Interrogemus ergo ipsam Propheticæ narrationis historiam, & audiamus quid sibi vox diuina præcipiat: *Locutus est*, inquit, *Dominus in manu Isaiæ filij Amos, dicens: Vade, & solue saccum de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis.* Qui enim non aliud quoddam vestimenti genus, sed saccum de lumbis auferre præcipitur, profectò quanti sibi vestium litura constiterit, liquidò declaratur. O quanta tunc erant regum, & principum terræ triclinia deaurata! quot pictis circumfusa tholis purpurata cubilia! quanta prædiuitum ornamenta gemmis micantibus insignita! quot laquearia cedrinis & cypressinis instructa sigillis! & tamen omnibus spretis, despicabiliterque contemptis, hunc saccina deformitate contectum dignatus est omnipotens Deus templum sibi rationale construere, & per eum quasi organum, secreti sui mysteria mortalibus reuelare.

Isa. 20.

Discat ergo, discat encœniatus Monachus, quàm malè mercatur, quia vnde clarus apparere humanis oculis appetit, hinc proculdubio in superni Iudicis æstimatione sordescit, vnde impensius ab hominibus honoratur, inde magis à Deo despicitur, cúmque in admirationem sui intuentium oculos prouocat, ab obtutibus se diuinæ gratiæ contenebratus elongat.

CAPVT XVII.

De his qui vilitate vestium vulgarem mercantur applausum.

SED quoniam loquendi de vanitate vestium se occasio præbuit, sicut de his qui mollibus delectantur pauca perstrinximus, ita etiam de illis, qui eodem quidem laborant morbo, sed diuersa feruntur insania, breuiter disseramus. Sunt namque nonnulli, qui vilium deformitate vestium fauorabilem vulgi mercantur applausum: & hac iucundius delectatione pascuntur, si dum pro accuratæ deformitatis industria videntur abiecti, per efferentium populorum ora volitant gloriosi. Gaudent de se inquirentium discussiones fieri, gaudent se, velut mirandum aliquid, digito demonstrare, qui nimirum de sua deformitate compositi, de obscuritate conspicui, de humilitate videri machinantur excelsi. Versuta siquidem diabolicę calliditatis astutia ad hoc deprimuntur, vt sublimes appareant, ad hoc deturpantur, vt oculis intuentium spectabiles enitescant.

Hypocritæ vilioribus vestibus vtuntur, vt ab hominibus sancti reputentur.

Porrò autem isti cum superioribus diuersa quidem summa est, quam expendunt; sed vnæ sunt merces, quas concorditer emunt. Vana gloria nempe, quasi quædam negotiandi materia in medio posita est, ad quam videlicet diuersi mercatores accedunt. Alij vilia indumenta tamquam pretium de marsuplo proferunt, alij redhibere pretiosa contendunt. Sed dum quippe pro suis partibus satagunt, qui viles vestes afferunt, reliquis emptoribus continuò præferuntur. Qui enim delicatis vestibus vtitur, sicut superius dictum est, sæpè vnde captare auram fauoris æsti-

Vanæ gloriæ mercatus.

mat. inde latiùs obtrectatorum morsibus patet: qui verò vilis iodumenti extremitate contentus est (porrò de Monachis loquor) cuiuscumque intentionis studio, scilicet siue prauè, siue rectè id faciat, sanctitatis illum opinio contueotibus plerumque commendat: & quò in exteriori habitu deformior quisque conspicitur, eò maiori sæpè dignus reuerentia iudicatur.

CAPVT XVIII.

De vera humilitate Dauid.

VEruntamen quisquis ille est, qui de proprij habitus vilitate supernæ retributionis præmium sperat, necesse est vt omnem laudis humanæ fauorem sub pedibus suæ mentis, ac si cœnosum lutum calcare non desinat, qualemque se spectantium obtutibus præbet, talem se intra conscientiæ suæ secreta dijudicet. Vnde Dauid cùm eum Michol filia Saul obiurgaret, dicens: *Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris*, vt ostenderet, quia eadem humilitas vigebat in mente, quam prendebat in corpore, non iratus efferbuit, non elationis verba respondit, sed humiliter dixit: *Viuit Dominus, quia ludam, & vilior fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* In quibus verbis veræ humilitatis forma proponitur, dum non minus interior, quàm exterior humilitas demonstratur. Nonnulli enim quo se deformius in exteriori compositione dejiciunt, eo de se intrinsecus maiora decernunt. Qui profectò aliud optant se in superficie videri, aliud latenter intelligi: vnde se humiliter in publico deprimunt, inde in occulto elatiùs intumescunt. Dauid autem, vt extrinsecus se humilem præbeat, dicit: *Ludam & vilior fiam plusquam factus sum.* Vt verò humilitatem mentis ostendat, adiungit: *Et ero humilis in oculis meis*, ac si patenter dicat: & exterius humiliabor, vt aliis exemplum salutis exhibeam: & intus humilis ero, vt in eiusdem salutiferæ humilitatis radice & ipse persistam. Qui ergo ita simpliciter graditur, vt qualem se in deformatione sui habitus præbet, talem se in opinione videntium esse desideret, hic profectò Christi improperium veraciter portat, & crucem post eum mundo mortuus baiulat, tantòque in diuinis obtutibus clarior redditur, quantò apud humanos oculos despicabilior iudicatur, & fructuoso commercio is, quem vestis exterior fœdat, gratia interiore coruscat.

2. Reg. 6. 1. Par. 15.

Ibid.

Quæ vera humilitas, & quæ ficta.

Ibid.

CAPVT XIX.

Quòd mollia indumenta minus perfecti fastidiant, perfectiores aliquando indifferenter admittant.

NOnnulli etiam sunt, qui rectæ intentionis studio vilibus indumentis diutius assueti si contingat aliquando, vt quantumlibet mollioribus cōtegantur, liberæ humilitatis supercilio dedignante fastidiunt, & sicut alij fœdis, ita isti pretiosis indui vestibus erubescunt, delicatos sanè habitus tolerant despicabilium asperitate fruuntur: fiunt illis omnia corporum ornamenta dedecori, deformitas honestati. Horum quidem Hester speciem tenuerat, cùm dicebat: *Tu scis, Domine necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ, & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, & non portem in diebus silentij mei.* Hi quidem sancti desiderij ardore feruescunt, adhuc tamen aduersus passionum suarum tentamenta confligunt. Alij autem ad tantæ mortificationis celsitudinem peruenerunt, quòd iam ad vtraque velut insensibiles facti, sicut vilibus indui consuetudinaliter experunt, ita etiam vbi res exigit, pretiosa quæque, vel nitida nullatenus perhorrescunt: vtraque scilicet vno contemplantes aspectu, quos nimirum mollia non resoluunt, & aspera non affligunt.

Hester 14. Humilitas Hester.

Istorum quoque forma Iudith fuerat, quæ videlicet ciliciis eatenus vsa, cùm necessitas petiit diuersis se corporeæ venustatis infulis adornauit, sacra testante Scriptura, quæ ait: *Abstulit à se Iudith cilicium, & exuit se vestimentis viduitatis suæ, & lauit corpus suum, & vnxit se myro optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis iucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, & assumpsit dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornauit se.* Cum his igitur ornamentis sancta fœmina & veræ circa se humilitatis custodiam tenuit, & eum, quo locupletata fuerat, paupertatis spiritum non amisit.

Iudith 10.

CAPVT XX.

Vagatio multis fuit occasio pereundi.

SEd dum ego monachum pretiosis indutum exuere gestio, vagantem, quem arripueram, de manu propriæ disputationis amitto, & iam procul elongantem vix aspicio, dum solas mihi in manibus vestes remansisse perpendo. Abiectis itaque vestibus, ipsum perniciter insequamur: & comprehendentes, si fieri possit, sistere laboremus. Nouerit ergo monachus vitio vagationis addictus, quia nisi à sæculo pedem retrahat, & ad seruiendum Deo in loco remotionis se perseuerantez accingat, nec perfectionis culmen attingere, nec ordinis sui dignè poterit munia custodire. Dina quippe Iacob filia, quamdiu se intra tabernacula paterna cohibuit, illibatæ virginitatis iura seruauit, postquam verò ad videndas mulieres regionis illius egressa, publicum petiit, hostem protinus virginitas pertulit, & alienæ libidini turpiter prostituta seruiuit. Vxor Leuitæ de latere montis Ephraim, donec in penetralibus posita curis se domesticis occupauit, coniugalis thalami pudicitiam custodiuit, ducta autem relictæ cognationis affectu, patriam, parentesque reuisit, dehinc rediens, multis corruptionibus furiosæ libidinis præda succubuit: & dum in carne periclitantis pudicitiæ naufragium pertulit, ignominioso vexata ludibrio etiam spiritum exhalauit. Thamar soror Absalon, dum in fraternis laribus simpliciter habitat, intemeratæ virginitatis genium seruat, cum verò Ammon filio Dauid fraternæ dependis visitationis officium, præreptæ virginitatis plorat incurrisse dispendium, & tandem experta quod tutius esset manere, quàm progredi, licet serò, secretum otium noxiæ prætulit vagitati.

Casus Dinæ vt omnibus monachus sit exemplo. Gen. 34. Iudith 19.

2. Reg. 13.

Et tu igitur si vis animam tuam in suæ virginitatis integritate persistere, si abominandum ducis fœdis & violentis corruptoribus subiacere, secretum appete, recessum singularitatis inquire, aures & oculos à negotiorum sæcularium vanitate firmiter obstrue, carnalium hominum colloquia destructioni magis, quàm ædificatio-

ni profutura contemne. Nam iuxta Salomonem: Eccl. 13. *Qui tangit picem, inquinabitur ab ea.* Intra conscientiæ ergo tuæ te cubiculum collige. Cunctis domus tuæ foribus, cunctis videlicet sensibus censoriæ disciplinæ repagula, ne quis ingrediatur, appone. Fons enim, cui circumquaque, ne effundatur occluditur, vndis ad alta profluentibus eleuatur: è contra, qui per plures riuos hinc inde deducitur, mox vt super eum æstus feruentior incubuerit, exsiccatur. Denique si deambulanti Dauid in solario do- 2. Reg 17. mus regiæ clausæ fores obsisterent, in lauantis se Bersabeæ concupiscentiam nullatenus exarsisset; sed quia oculum sub custodia disciplinæ non tenuit, ipse quoque post eum in immane hiantis ruinæ barathrum totus in præceps ruit. Lubricatis B enim gressibus, totius sui expertus est lapsum, dum solius frænum relaxauit obtutus; cui videlicet illud Hieremiæ aptissimè congruit, *Deprædatus est,* Thren. 3. inquit, *oculus meus animam meam.* Si ergo tam sublimis cœli columna propter solam oculorum vagationem grauissimè corruit, quid de nobis infirmis & paruulis sentiendum, qui per sæculum discurrentes, nos extra nosmetipsos prorsus educimus; & visum, atque auditum, omnesque sensus nostros hauriendis mundi vanitatibus occupamus?

CAPVT XXI.

Quod Esau vagatio deiecit, Iacob stabilitas exaltauit. C

QVæ autem distantia sit inter Monachos, qui secreti remotionem diligunt: & eos qui se per exteriora diffundunt, in duobus Isaac filiis luce clarius edocemur. Scriptum namque est. *Quia factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola, Iacob autem simplex habitabat in tabernaculis.* Gen. 25. Sed iste prudenter simplex fratris primogenita, & benedictionem patris, prouectus sui cautus executor accepit, ille fatuitate gnarus, quia in gladio viueret, & fratri suo velut domino famulus seruiturus esset, audiuit. Attamen iste nisi in tabernaculis resedisset, proculdubiò primitiuæ benedictionis immunis existeret: ille nisi peruagus se in exteriora proiiceret, D primatus sui priuilegio non careret. Iste domesticæ quietis otium tenuit & diuina largiente gratia, in aliena iura subsiluit; ille venandi labore confectus, & hoc, quod sibi iure competebat, amisit.

Vt autem supersedeant scutum excusationis opponere, qui sæculum perlustrantes, iactant se obedientiæ legibus deseruire, non ignorent, quia & Esau venatum prodiens, paternis iussionibus paruit: & tamen nec patri cibos offerre, nec optatæ benedictionis meruit primitias obtinere. Quisquis enim rem quæ ad vitium pertinet, consuetudine ductus, propriæ voluntatis instinctu libenter exequitur, peccat etiam si alienis imperiis specietenus obtemperare videatur. Gen. 27. Nam cùm dicitur: *Quia Isaac amabat Esau, eò quòd de venationibus illius vesceretur;* E constat nimirum, quia Esau, vt patri cibos studio venationis acquireret, non magis paternæ iussioni per obedientiam paruit, quàm insitæ consuetudini quodammodo tributa persoluit. Qui ergo discurrendo per sæculum propriæ libidini satisfacit, & tamen obedire se maiorum iussionibus asserit, nouerit Deum non tam coloratis verbositatibus credere, quàm de occultis hominum iuxta conscientiam iudicare.

Vagatio multis monachis ruina existit.

Notandum autem quod nonnulli quamdiu in ipsa vagatione sunt positi, non grauiter corruunt; A reuertentes autem quasi quodam negotiorum sæcularium temeto ebrij, in immane præcipitium deuoluuntur. Actionum quippe sæcularium fumo suffusi oculos redeunt, atque idcirco propriis liminibus redditi, vbi pedem operis ponere debeant, non attendunt. Quod profectò idem Esau Gen. 25. patenter insinuat, qui dum de agro rediens, oppido se conqueritur lassum, damnosum valdè pepigit cum fratre commercium; dumque in se immoderatam famis rabiem sæuire permisit, magnum primogenitorum decus vili paruæ lenticulæ coctione distraxit. Sic nimirum, sic qui exterioribus deditus, semetipsum deseruit, & sua postmodum corpore, non corde in interiora reuocatus amisit. Contingit etiam vagationis vitio laborantibus, vt pul- B ueratis interioribus oculis, sicut non præcauent ne in reatus foueam corruant, ita etiam postmodum quò ceciderint non aduertant: Itaque dum admissa quæque considerare subtiliter negligunt, quidquid illud est, quod deliquerant, confuso mentis examine paruipendunt, culicem siquidem non liquantes, etsi camelum glutientes. Cuius quoque cæcitatis Esau non immunis extitisse cognoscitur, sicut sacra Historia testante perhibetur, vbi postquam dicitur, *Quia infanit Esau, & vendidit primogenita,* Ibid. deinde subnectit, Et *sic accepto pane & lentis edulio, comedit & bibit, & abiit, paruipendens quòd primogenita vendidisset.*

CAPVT XXII.

In duobus his fratribus patet, quid inter vagos Monachos & stabiles distet.

IN his igitur duobus fratribus manifestè deprehenditur quanta inter residentes atque vagabundos monachos esse distantia sentiatur. Gen. 27. Ille enim nisi se instabilem, & sui prodigum per exteriora diffunderet, nequaquam benedictionis paternæ mysterium vnà cum primogenitis amisisset; iste nisi intra domestici se laris septa comprimeret, infrà præscriptum subsecutionis suæ limitem iunior hu- D militer desedisset. Ille gnarus & solers à suæ prærogatiuæ iure dilabitur, iste quietus & simplex subactis fratribus, singulari priuilegio principatur. Alter saltus & lustra peragrando desessus, à primatus sui dignitate deiicitur, alter in conclaui amœno fruens otio, ad capessendam super populos, tribusque monarchiam diuinitus sublimatur.

Desinat ergo Monachus, quisquis est, cum Esau ex remotionis suæ claustris frequenter erumpere; desinat cum eo sub obedientiæ specie causis se sæcularibus implicare; ne quandoque se cum ipso lugeat diuinæ benedictionis extorrem, quem noxiæ vagationis sortitur auctorem. Cùm Iacob igitur se domesticum præbeat, cùm Iacob E in tabernaculis simpliciter viuat, quatenus Deum, qui verè pater est electorum, boni operis vesci dapibus cupientem, non siluestrium ferarum, sed domestici gregis apparatione reficiat, quando non de externæ sanctitatis superficie, sed suaue sibi de conscientiæ suæ virtutibus edulium parat. Neque enim Deus hostiarum pelles in sacrificio sibimet mandat offerri, sed interiora potiùs viscerum cum ipsis quoque medullis præcipit exhiberi. Vnde & in ostendendo ipso sacrificiorum ritu Moyses præcipit, dicens: *Subtracta pelle, hostiæ artus in frusta concidant;* Leuit 1. cui mandato etiam mysticus intellectus inesse deprehenditur, si subtiliùs Indagetur. Pel-

Cur Deus nō pellem, sed interiora sibi viscera iusserit offerri.

lem namque hostiæ subtrahimus, cùm à mentis nostræ oculis superficiem virtutis amouemus. Cuius artus in frusta concidimus, cùm distinguentes subtiliter eius intima, membratimque cogitamus, vt quæ foris sincera videntur & solida, intus non habeantur latebrosæ vanitatis vitio cauernosa. Dauid autem pro magno munere medullata se

Psal. 68. Deo sacrificia oblaturum esse pollicetur, dicens: *Holocausta*, inquit, *medullata afferam tibi, cum incenso & arietibus.*

Quisquis autem se per negotiorum sæcularium exercitia delectabiliter fundit, holocausti sui medullas cum visceribus subtrahit, & solam victimæ pellem Deo, quæ offerri prohibetur, adolere contendit; qui verò suaue Deo sacrificium offerre desiderat, recessus petat, interiora sectetur, animam suam integram, illibatamque in propria virginitate custodiat: nec discurrendo per lupanaria sæculi immundis corruptoribus, prostibuli more, substernat.

4. Reg. 9. Iudith 10. Vt ergo interni sponsi conspectui placeat, non oculos suos stibio cum Iezabele depingat, id est, non se fusis pompæ secularis obducat, sed cum Iudith mytho optimo sua membra perungat: omnes videlicet mentis suæ sensus immortalis vnguine castitatis obliniat, ne in mortem per incontinentiam corruens, in fœtore luxuriæ computrescat.

In conclaui igitur sanctæ Ecclesiæ anima se pudica concludat, sicque in æterni Regis thalamo iugiter requiescat. Non carnalium propinquorum, non complicium quorumlibet requirat affectus, sed solius veri Sponsi delectetur amplexibus. Neque enim sine causa scriptum est:

Psal. 44. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, quoniam concupiuit Rex speciem tuam.* In huius igitur Sponsi cubiculo anima sancta ab omni sæcularis strepitus turbine dormitat, super hoc suæ virginitatis auctore casti amoris facibus inardescat,

Cant. 1. cantans nimirum, & dicens, *Introduxit me Rex in cellaria sua, exultabimus, & lætabimur in te.* Et

Ibid. iterum: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.* Si verò cuiuslibet occasionis articulus accidat, vt egrediendi necessitas imminere videatur, non mox ad vagandum se leuiter protrat, non colloquio consanguinitatis agglutinat, non ad sæculi vanitatem fixus mundo animus incalescat, sed morosè ac grauiter inter se deliberet, dicens, *Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?*

Cant. 5.

CAPVT XXIII.

Quòd diuina dispositio sicut bonis spirituale otium tribuit, sic & prauos diffundi in exteriora permittit.

Christus princeps pacis. SI igitur singularis ille Sponsus hoc desiderium animæ sanctæ inesse perspexerit, quia procul dubiò Princeps est pacis, liberam sibi spiritualis otij requiem tribuit, & omnes emergentium causarum fluctus placida circa illam tranquillitate componit. Hinc est enim quod in Canticis Canticorum dicit:

Cant. 2. *Adiuro vos, filiæ Hierusalem, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Quo contra menti reprobæ, negotiisque sæcularibus inhianti, sub Babylonis specie per Prophetam dicitur.

Isa. 47. *Descende, sede in puluere, virgo filia Babylonis, sede in terra, non est solium filiæ Chaldæorum.* Hoc enim loco humana mens; virgo, non incorrupta, vt arbitror, dicitur, sed infœcunda. Et quia Babylon, confusio interpretatur, rectè infœcunda mens Babylonis filia vocatur, quæ in eo quòd nequaquam bona opera germinat, dum nullo ordine rectæ vitæ componitur, quasi confusione matre generatur. Sin autem virgo non infœcunda dicitur, sed incorrupta, postquam statum salutis perdidit, ad confusionis suæ cumulum appellatur quod fuit. Cui aptè per increpationem dicitur diuina voce, *Descende.* In alto quippe humanus animus stat, quando supernis retributionibus inhiat. Sed ab hoc statu descendit, cùm turpiter victus sese defluentibus mundi desideriis subjicit. Cui bene mox additur, *Sede in puluere.* Descendens enim in puluere residet, quia cœlestia deserens, terrenis cogitationibus aspersus in infimis vilescit.

Vbi adhuc ingeminando subiungitur, *Sede in terra.* Ac si apertè exprobrans dicat: quia cœlesti conuersatione noluisti te regere, sub temetipso prostratus in terrenis actibus humiliare. Vnde & necessariò protinus additur. *Non est solium filiæ Chaldæorum.* Chaldæi namque feroces interpretantur. *Chaldæorum etymon.* Valdè autem feroces sunt, quia voluntates proprias sequentes, nec suis parcere moribus sciunt. Ferocia sunt terrena desideria quæ non solùm contra præcepta Conditoris, sed sæpe etiam contra percussionum verbera duram atque insensibilem mentem reddunt. Sed filia ferocium solium non habet, quia mens, quæ ad amorem mundi ex prauis desideriis nascitur, atque eisdem desideriis obduratur, in eo quòd se terrenis concupiscentiis subjicit, sedem iudicij amittit, nullique apud se solio præsidet, quia examine discretionis caret, quasi à iudicij sui sessione repellitur, quia per exterioris desiderij concupiscentiam vagatur. Liquet enim, quod mens quæ intus consilij sedem perdiderit, foras se per desideria innumerabiliter spargit, & quia aperte intellecta dissimulat, cæcatur etiam vt nesciat quid agat: & sæpe iusto Dei iudicio in sua voluntate relinquitur, & sub ea quæ anxiè appetit laboriosa mundi ministeria relaxatur. *Deus reproborum animam secularibus implicari actib. permittit, electam verò à laboribus conseruat liberam.* Vnde & aptè illic subditur, *Quia vltra non vocaberis mollis, & tenera, tolle molam, & mole farinam.* Constat nimirum, quòd teneræ suæ filiæ parentes parcunt, nec duris atque seruilibus bano operibus affligunt.

Omnipotens ergo Deus quasi teneram filiam vocat, quando dilectam vniuscuiusque animam à laboriosis huius mundi seruitiis reuocat, ne dum exterioribus actibus afficitur, ab internis desideriis induretur. Sed Chaldæorum filia mollis, & tenera non vocatur, quia mens prauis desideriis dedita in eo, quem anxiè appetit, huius sæculi labore relinquitur, vt foris mundo velut ancilla seruiat, quæ intus Deum vt filia nequaquam amat. Vnde & molam tollere, & farinam molere iubetur. Mola in gyro ducitur, & farina profertur. *Cur mundi actiones comparentur molæ.* Vnaquæque autem mundi huius actio mola est, quæ dum multas curas congerit, humanas mentes quasi per gyrum vertit; atque ex se quasi farinas projicit, quia seducto cordi semper minutissimas cogitationes gignit. Nonnumquam verò qui quietus alicuius esse meriti credebatur, positus in qualibet actione denudatur. Vnde illic protinus subinfertur, *Denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, reuela crura, transi flumina.* In administratione quippe operis turpitudo denudatur, dum

A vilis mens, abiectaque in actionis ostentatione cognoscitur; quæ quieta priùs magna putabatur. Humerum mens discooperit, quádo opus suum, quod ignorabatur, ostendit. Crura reuelat, quia quibus desideriorum passionibus lucris mundi inhiet, manifestat. Flumina etiam transit, quia actiones huius sæculi, quæ quotidie ad terminum destuunt, indesinenter apperit, dumque alia reliuquit, alia sequitur, quasi semper de flumine ad flumen rendit.

Hæc autem diximus, vt mens à solio sanctæ intentionis excussa, & vagationis vitio dedita in quo iaceat, monstraremus: quia si ad ea quæ superna sunt, inbiare cessauerit, sub semetipsam etiam indesinenter ruit. In alto autem figitur, si amorem
B temporalium deserens, ad spem incommutabilis æternitatis ligatur. Nec nos his verbis illud astruimus, vt Monachus peruicaci proposito in sua iogiter remotione permaneat, nec aliquando progredi, vbi violenta poposcerit necessitas, acquiescat, sed hoc potius suademus, quatenus iu tanto parcius, tantoque rarius agat, quanto scit, quia vagando per sæculum, neque spiritualiter viuere, neque ad perfectionis culmen valeat, etiam si diligenter inuigilet, peruenire.

CAPVT IX.

De Eremitis, qui in vagatione sunt positi.

C Sed inter omnia hominum à suo proposito deuiantium genera, illud non mediocriter displicet, qood etiam ipsis sanctissimis Eremitis, quidam videntur admixti, quos idem pestiferæ vagationis morbus exagitat: & (si dicere liceat) quasi Vertunnus, quoddam scilicet dæmoniorum genus, vexat. Vertunni siquidem apud antiquos dicebantur dæmones, quorum instinctu homines in vertigine positi reddebantur instabiles. Quibus nimirum illi non immeritò videntur obnoxij, qui solo Quadragesimali tempore in cellulis commorantes, toto pœnè anni circulo huc illucque discurrunt, & sic vitam suam inaniter spatiando consumunt. Qui nimirum dummodo summorenus re-
D motiora sectantes, modò in publicum crebrius prodeuntes, in vtramque se vitam, contemplatiuam scilicet, & actiuam, gloriantur extendere, in neutram plenum salutis fructum probantur afferre: cumque sibi applaudant cum Iacob duarum coniugum speciali quadam copula fœderari, deprehéditur illis propriæ opinionis sententia in contrarium verti. Quibus nimirum contra consuetudinem & Rachel lippa, & Lia redditur infœcunda: altera siqoidem bebetatione visus obtunditur, altera sterilitatis animaduersione feritur, qoia videlicet huiusmodi homines, & per publicum discurrentes, vtpurà sinistræ opinionis apud populom habiti, nequaquam possunt spirituales Deo filios
E gignere, & velut ebrij de sæculo redeuntes, intima nequeunt penetrare. quisquis enim desiderat ad illud inaccessibile lumen acie mentis attingere, necessarium sibi est interiores oculos per diuturna vagationis spatia ab omni mundanæ actionis labe purgare, ne dum ad summa speculanda oculos eleuat, terrenæ conuersationis puluis obsistat, & magis tenebras quas reliquerat; videat, quàm lumen ad quod nititur, apprehendat.

Vertunni dæmones qui dicantur.

Vagi & inhabiles Monachi non valent spirituales Deo filios gignere.

CAPVT XXV.

Quòd cellam consuetudo dulcem, vagatio reddat horribilem.

Hvc accedit, quòd iis qoi vitam suam sub hac inconstantia mutationis alternant, eò fit vita remotionis austerior, quò inolita vagandi consuetudine retrahuntur, itavt eremitica districtio grauissimæ difficultati cella ipsa illis videatur horrori. Consuetudo enim facit Monacho cellulam dulcem, vagatio videri facit horribilem. Va-
B gantibus cellula carcer est, permanentibus suaue cubiculum; silentium perseoerantem Monachom vigilem reddit, extrinsecus venientem sopor deprimit, assuetum ieiuniis corpus sobrietas roborat, affluentium epulatum fluxus eneruat. Vigilia moderata aciem humanæ mentis exacuit, geminatio repetiti soporis obtundit. Confabulatio crebra in mente Monachi esuriem parit, secreta remotio animam in assuetæ continentiæ rigore custodit. Sæcularium negotiorum relatio animam passionibus desiderij facit obnoxiam, sacri eloquij assidua meditatio mundo reddit extinctam. Paupertas Monachi securitas est mentis, securitas mater est puritatis. E contrà rerum abondantia aculeos parit sollicitudini, sollicitudo radix est anxie-
C tatis. Pedes illoti, manus neglectæ, inculta cæsaries, quasi quædam anchora est Monachi in cella iugiter permanendi; è diuerso accurata delicati corporis compositio fomes est, & occasio in publicum prodeundi.

Quæ bonû Monachum faciunt, & quæ malû.

Quisquis ergo vult, vt sibi eremitica vita dulcescat, profectò necesse est, vt in ea constanti animo iugiter perseuerare contendat, nec alternet vicibus, si suaue iugum Domini vult portare quietus. Vita namque eremitica continuata quidem est refrigerium, intermissa quoddam videtur esse tormentum. Remotione quoque continua illuminatur anima, vitia deteguntur: & quidquid homi-
D nem de semetipso latuerat, aperitur. Cùm aqua de viuario remotis, quæ opponebantur, egeritur, pisces in siccum remanentes, humanos patiuntur aspectus: & à nobis cùm terrenæ actionis fluctus elabitur; quidquid in profundo procellarum emergentium subnatare consueuerat, denodatur. Venator quoque oppilatis anfractibus, densis circumsepit saltuum lustra fruticibus, vnumque pro multis aditum feris fugacibus ex arte relinquit, atque illic se vibrata stringendo venabula in insidiis ponit; sicqoe compendium sibi laboriosæ vexationis attribuit, dum pernicium ferarum vestigia, quæ persequi per infinita neqoiuerat, in egressionis solo vestibulo negotioso otio quietus expectat. Et nos cum vitiis ad praui operis libertatem prodire
E nitentibus, terrenæ actionis meatus occludimus, quasi vno in loco illis insidias ponimus, quia cum solis cogitationibus iugiter dimicamus. Sicque vitiorum nostrorum bestialis feritas facilè capitur, dum solùm cogitationis humanę peruium singulariter costoditur. Auceps etiam cunctos vndique gurgites ramalium densitatibus operit, atque ad vnum hauriendæ dulcis aquæ locum confluere volucres præscripta necessitate compellit; dumque solus ille ad bibendum locus exponitur, circumposita muscipularũ argumenta felicis aucupij prouentione ditantur. Vt ergo diuersis animi passionibus facilè possimus laqueos captionis injicere,

Solitarij aduersus cogitationes tantùm habent dimicare.

obtrusis, negotiorum sæcularium riuulis, aduersus solos cogitationum impetus] studeamus viriliter decertare, vt dum vitia nostra ab actione deterrita, solis cogitationum fluctuationibus aduolant, facilè in sanctæ prudentiæ laqueos cadant.

CAPVT XXVI.

Quòd sæpè Monachus falsa carnalium promissione decipitur.

NOtandum autem, quia sæpe seruus Dei per huius mundi membra decipitur, dum ad dirimendas dissidentium lites vel ad aliqua peragenda, Ecclesiasticis scilicet vsibus profutura, importunius inuitatur: imminens namque periculū multorumq; commune discrimen, nisi progrediatur, exaggerant. Quod si accesserit, cuncta ad suæ voluntatis arbitrium, atque ad felices exitus prouentura, multipliciter asseuerant. Antiquus enim hostis videns militem Christi in procinctu sancti certaminis positum, non aliter posse à sui propositi feruore repescere, machinatur, vberioris cuiusdā fructus superficietenus bonum adumbrare: vt dū lucrum maius attenditur, bonum, quod in præsenti est, ad tempus quasi dispensatoriè postponatur. Sed qui mendacis mundi consuetudinem frequenter expertus est, prudenter nouit & vana suggerentiū commenta respuere, & se ab infructuosi laboris exercitio grauiter custodire. Apud quosdam namque absentis Monachi auctoritas grauis est, si autē præsens affuerit, nullius iudicatur esse momenti. Sæpe enim cuiuspiam venerabilis viri litteris reuerentiæ bonor impenditur, qui personæ, si adsit, indeuotius exhibetur. Apud sæculares nempe religiosus quisque veluti pictura est. Pictura siquidem si procul assistat, inuiatur, & cum auiditate prospicitur: si iuxta sit, contemptibilis iudicatur. Et spiritualis quisque carnalibus absens quidem timori, præsens autem videtur despectui. Quod & Apostolus sibimet contigisse testatur, cùm ait: *Epistolæ granes sunt, & fortes, præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis.* Quos enim Epistolarum fortitudine, & grauitate terruerat, his corporali præsentia despicabilis apparebat. Quid autem mirum, si iustis quibuslibet viris ista contingant, cùm & de ipso Electorum capite, Redemptore videlicet nostro, non dissimile quid Euangelica series asserat? *Herodes*, inquit, *viso Iesu, gauisus est valde: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de illo.* Sed videamus hoc tam magnū, tam diuturnum desiderium, quod in absentem Dominum falsitas Herodiana tenuerat, in quem tandem exitum oblata videndi facultate concluserit. Quod nimirum manifestè declaratur, cùm paulò inferius subditur: *Spreuit autem eum Herodes cum exercitu suo, & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.* Ecce quem vulpes illa malitiosa desiderauerat, spreuit: quem videre cupiebat, illusit; & quia Vitam non pio viuendi amore quæsiuit, remittens eum ad Pilatum, in impietatis suæ morte remansit.

Quibus tentationum fallaciis Christi militem diabolus prosternere conetur.

2. Cor. 10.

Luc. 23.

Ibid.

CAPVT XXVII.

Vt Monachus se à mundi implicatione custodiat.

QVisquis ergo in procinctu cælestis militiæ positus ad supernæ patriæ municipium properat, studeat malè blandientis mundi promissa respuere, abhorreat se sub qualibet specie actionum sæcularium laqueis irretire. Habet deputatum sibi propriæ seruitutis officium: sufficere sibi credat, si indictæ sibi obedientiæ præscriptum munus possit implere. Illud ad memoriam reuocet, quod scriptum est: *Caue ne in multis sint actus tui.* Sæcularibus relinquatur sæcularia iura componere. Satis sit seruis Dei perituro huic mundo se mortuos exhibere. Sicut enim absurdum est, bonis mala præferre; ita etiam fatuum, optimum bono inferius iudicare. Maria, quia optimam partem elegit sufficere sibi credidit: nec se ad bona Marthæ, frequens videlicet ministerium, reclinauit. Moyses, quia ab humana conuersatione remotus, bis quadragenario dierum numero ieiunauit, bis etiam legem Domini digito scriptam suscipere meruit, Aaron autem, qui ad custodiam populi derelictus est, cognoscitur idola fabricatus.

Eccl. 11.

Luc. 10.

Exod. 24. & 34.

Exod. 32.

Sic nimirum, sic plerumque contingit, vt qui propria non contentus, alienæ progreditur saluti consulere, sui potius cogatur periculum sustinere, cúmque alij, velut inter procellosa naufragia palpitanti, manum porrigit, ipsum quoque præcipitem vorax fluctus inuoluit. Tutius ergo est sub huius vitæ nocturna caligine, nos in litore positos nau'ragantibus lumen ingerere, quàm ad eos compassionis gratia cum propriæ vitæ periculo pernatare; quatenus ipsi per nos dato recti cursus indicio, sinum tuti portus attengant, non autem nos ad eos transfretantes vorago spumosi maris absorbeat. In vertice montis Raphidim Moyses orabat, & duce Iosue, Israël in conualle pugnabat. Sed si Moyses in adiutorium populi sui ad campestria descendisset, Amalech proculdubio Israelitarum cædentium terga percuteret. Si ille manus ad corripienda arma deponeret, facta suorum strage, facilem victoriam aduersariis triumphantibus præbuisset. Quod nimirum patenter agnoscitur; si ipsa sacræ historiæ series subtiliter attendatur, vbi dicitur: *Quia cùm leuaret Moyses manus, vincebat Israel, sin autem paulùm dimisisset, superabat Amalech.* Orantis ergo manus, manus præliantium roborabat, & quia istæ imbelles ad cælum patebant, iccirco illæ dimicantes victoriam cæsis hostibus obtinebant. Illarum quidem fuit pugna, sed istarum non ambigitur fuisse victoria, quia vt illis daretur vincere, istæ meruerunt diuinitus impetrare. At contrà, Balaam filius Beor, qui ad prælium cum Madianitis egreditur, cum his, quos iugulare decreuerat, gladio trucidatur. Et iure, qui proprio non est contentus officio, discrimini redditur obnoxius alieno. Infelix meruit inter bellantium cuneos hostilibus gladiis confossus occumbere, qui in pace positus per Prophetiæ oraculum ipsius belli potuisset exitum renunciare.

Exod. 17.

Sicut Moysis oratio Israëlitis victoriam, ita sanctorum merita peccatoribus impetrant veniam.

Num. 31.

CAPVT XXVIII.

De libertate, & discretione Elisæi.

NEquaquam sic Elisæus, qui nimirum Ioram regem Israel aduersus Moab properantem, non ad bella secutus est, sed tantum sufficere credidit, quod ei successum belli & ad futuram concisis hostibus victoriam prædixit. Sed cur dicimus, quia nequaquam in prælium regia castra secutus sit, cum & Naaman de re-

4. Reg. 3.

motis Syriæ finibus veniente, & ostio domus suæ cum equis, & curribus humiliter assistente, non limen egredi dignum duxit, non ianuam vt ingrederetur aperuit: sed per nuntium potiùs quæ fuerint facienda, mandauit? Et certè Naaman isti multiplex mandanatum donorum supperebat copia, quibus honorandus esse videretur. Sicut enim testatur Historia, *Princeps erat militiæ, vir quoque magnus apud dominum suum, & honoratus.* Per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ. Erat insuper, sicut scriptum est, vir fortis & diues. In ipsa etiam expeditione positus, substantiæ facultate non erat omnino vacuus. Tulerat enim secum, sicut legitur, decem talenta argenti, & sex mille aureos, decem nihilominus mutatoria vestimentorum, quæ etsi cuiusmodi fuerint, Scriptura non dicat, grauibus tamen auri, argentique connumerata ponderibus pretiosa fuisse quis ambigat? Quanti sunt hodie qui Monasticæ institutionis professione censentur, quibus si tam potens, tamque famosus vir pro foribus dignaretur assistere, mox etiam festinantes reuerenter occurrerent, vt ingrederetur, humiliter obsecrarent: & non tam quæ vtiliter implerentur, quàm quæ libenter audirentur assentationis verba proferrent? Qui etiam si tantopere rogarentur, nequaquam suscipere oblata renuerent, præsertim si aliquantulum numerosior alendorum fratrum sibi conuentus adesset. Elisæus autem Spiritus sancti discipulus, spe diues, thesauro fidei locuples, licet centum Prophetarum filios sub disciplinæ suæ magisterio sustentaret, pecuniam spreuit, munera repulit, & impensæ gratiæ vicem recipere laudabiliter recusauit, ne videlicet quod gratis acceperat, ad danris iniuriam vendere videretur. Venienti autem Naaman nequaquam superbè, sed prudenter non assurrexit, ne videlicet alienigenæ, & de terrena adhuc gloria præsumenti reuerentiam exhiberet: nimirum iam tunc Apostolicæ dignitatis imaginem præferens, quam Paulus postmodum expressam repræsentat, dicens: *Quamdiu sum Apostolus Gentium, ministerium meum honorificabo.* Numquid enim minister humilitatis existimandus est, Naaman superbè fixisse pro foribus, qui de monte Carmeli in quo manebat, à fœmina se passus est pertrahi, & Sunamitem illam non solùm comitatus, verùm insuper est secutus? Nam cùm illa diceret, *Viuit Dominus, & viuit anima tua, non dimittam te;* mox sequitur Scriptura dicens, *Surrexit, & secutus est eam.* Numquid etiam copiosa munera tumidi fastus supercilio respuit, qui à viro quondam de Balsalisa veniente, viles hordaceos panes charitatiuè suscipere non despexit?

Ibid.

Elisæi Prophetæ Euãgelica paupertas.

Rom. 11.

4. Reg. 4.

Sed hic dum Prophetæ obstaculum, ne tumidæ elationis arguatur, apponimus, in nosmetipsos exactoriæ quæstionis aditum aperimus. Potest enim, aduersus hæc quæ proponimus, quæstio huiusmodi fieri: Si tantus Propheta, & panes de manibus offerentis accepit, & exire de eremo fœminea supplicatione consensit; qua ratione Monachus, vel sæculum frequentare non audeat, vel suscipere munera difficiliùs acquiescat? Ad quod nos sub compendio respondentes, nequaquam quid accipiendi licentiam Monacho prorsus abscidimus, sed qun id temperatiùs, & cum discretione fiat, cùm fraterna deuotio postulat, suademus: nimirum vt necessaria quæque, sicut Propheta panes quibus indigebat, accipiat: & quæ superflua iudicauerit, sicut ille pecuniam, non admittat.

Quòd autem Elisæus ad resuscitandum Sunamitis filium, de montana remotione descendit, huius temporis Monachis potiùs est venerationi habendum, quàm imitandum. Liceat sanè Monacho ad sæculum ex voluntate recurrere, quotiens mortuum hominem ad vitam potuerit suscitare. Illud namque Propheticum iter omnino cognoscitur, & virtute plenum per resurrectionis humanæ miraculum, & typicum per significationis internæ mysteriũ. Quid autem significet non otiosum creditur, si breuiter apponatur. Sunamitis nempe filium puer ab Elisæo missus cum baculo non resuscitauit: per semetipsum verò Elisæus veniens, seque super mortuum sternens, atque ad eius membra se colligens, huc illucque deambulans, & in ore mortui septies aspirans, hunc ad rediuiuam lucem protinus per mysterium compassionis animauit. Auctor siquidem humani generis Deus quasi mortuum puerum doluit, cùm extinctos nos iniquitatis aculeo miseratus aspexit. Et quia per Moysen terrorem legis protulit, quasi per puerum virgam misit. Per legem quippe Deus virgam tenuerat, cùm dicebat, *Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur.*

Sanctorum gesta veneranda potius quàm imitãda sæpius sunt.

Exod. 20. & 21.

A peccati igitur morte lex nos suscitare non valuit, sed ad statum vitæ Deus aspirata mansuetudinis gratia clementer erexit. Sed puer cum baculo mortuum suscitare non valuit, quia Paulo attestante, *Nihil ad perfectum adduxit lex.* Ille autem per semetipsum veniens, & super cadauer se humiliter sternens, ad exæquanda sibi mortui membra se collegit: *Quia cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Huc illucque deambulat, quia & Iudæam iuxta se, & longè positas gentes vocat. Super mortuum septies aspirat, quia ad perceptionem diuini muneris gratia septiformis Spiritus in peccati morte iacentes inflammat. Moxque viuens erigitur, quia is, quẽ terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam redit.

Hebr. 7.

Philip. 2.

4. Reg. 4.

Quis ergo Propheticum discursum iure audeat in exemplum trahere, cuius nimirum constat, quia neque virtutem, neque mysteriũ possit æquare? Excubet igitur assiduè bellator Christi in procinctu cœlestis militiæ lorica munitus fidei; pro castris sui Imperatoris ad dimicãdum paratus semper assistat, ne forsassis extra castra vagantem reperiens eum gladius hostilis absumat. Donec Abner commilitonum castris interfuit, aduersariorum cunctis terribilis extitit, postquam verò arma deposuit, rudioris adhuc militis gladio, cæsi nuper Asael pœnas exoluit. Vriæ quoque si propriæ domus hospitium placuisset, sententiam proculdubiò regiæ indignationis, ac fraudis euaderet. Sed quia extrinsecus in alienis, quàm in proprio dormire cubiculo maluit, auctores suæ mortis litteras ad castrorum vrbem obsidentium principem reportauit.

2. Reg. 2.

2. Reg. 11.

CAPVT XXIX.

Quòd hoc tempore prædicatio non, sicut olim, sit admodum fructuosa.

ET quidem fuit olim tempus, quo bona annuntiantibus mundus egebat, sed elapsa sunt, ac euoluta tempora, quibus religiosus quisque poterit sæcularibus fructuosè consulere, & in mente carnalium spiritualia non inutiliter seminare. Nunc infelices quique verba vitæ fabulas deputant, & salutaribus monitis licet aures adhibeant, ea tamen festinate declinant. Porro si fidei oculos ad transacta seducimus, velut fructuosos ramos in sterilia degenerasse virulamina, præteritum in hoc præsens sæculum inuenimus.

Ionæ 3.

Quis enim non miretur, quòd Niniue spatiosa nimis & incomparabilis ciuitas, ad vocem vnius hominis tam facilè à sua prauitate conuertitur: & innumerabilis populus, non solùm cum paruulis & mulieribus, sed etiam cum iumentis ad pœnitentiam reuocatur? Quis hoc tempore, non dicam infirmæ ætati, vel sexui, sed ipsis etiam viris præsumat ieiunia triduana præscribere, vt nec aquam bibere, nec quidquam omnino cibi liceat degustare? Ecce apud Gentiles bruta etiam pecora ad Prophetæ vocem triduanos cibos leuant; cùm & ipsi homines sub Euangelica disciplina, vltra diem ieiunare cótemnunt. Illi ad pœnitentiam vno prædicante vnanimiter confluunt; isti prædicatorum turbas indesinenter audiunt, & obedire nullatenus acquiescunt. Quis etiam non obstupescat, quòd omnes viri Iuda & Benjamin, quicumque vxores alienigenas duxerant, ad prædicationem Esdræ Sacerdotis non solùm illicita connubia dissoluerunt, sed & omnem sobolem quæ ex eis genita fuerat, abiecerunt? Quis nesciat quantus virorũ amor circa vxores proprias vigeat, quanta circa filios pietas paternum pectus astringat? Quis ignoret ad dissoluendum duplex huius necessitudinis vinculum, quo mœrore, qua amaritudine se potuerunt viscera humana concutere? Quo vehementissimi doloris incendio paternus affectus, coniugalis animus compulsus est æstuare? Habêtes tamen veram circa Deum pietatem, ad nihilum redegerunt falsæ pietatis imaginem: atque vt essent in spiritu veraciter pij, facti sunt contra carnem & sanguinem laudabiliter rigidi. Armauerunt se contra iura naturæ, vt naturarum Auctori fideliter militarent. Obliti sunt erga filios quòd fuerant genitores, vt veri Patris ipsi adscriberentur hæredes; atque vt supernæ pacis sibi fœdera resarcirent, coniugalis thori copulam resciderunt. Nesciunt seruare matrimoniis fidem, vbi fides melior ad proprium recalescit Auctorem. Quibus vtique conuenienter aptatur quod per Moysen dicitur: *Qui dixit patri suo & matri suæ, nescio vos; & fratribus suis, ignoro vos, & nescierunt filios suos, ij custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum seruauerunt.*

Ecce quomodo verbi Dei prædicatio apud Christianos viluerit.

1. Esd. 10.

Quàm viriliter olim Israelitæ contra carnem & sanguinem dimicauerint.

Quis, rogo, nunc possit incestuosa coniugia quantumuis instantissima prædicatione rescindere? Quis valeat, non dicam populum, sed vel vnum hominem ad illiciti matrimonij repudium prouocare? Clamant sacri Canones, humanæ in tantum scelus vindicant leges, obsistunt Prædicatores Ecclesiæ, & cuncta hæc perditis hominibus velut aniles næniæ risum potius mouent, quàm ad corrigendi piaculi lamenta compungant. Ecce insuper hoc anno, sicut nostis, per Romanæ Sedis Antistitem his congregatum est Synodale Concilium, vbi denuo omnes incestuosi iuxta Canonum Decreta, Ecclesiastica sunt communione priuati.

Sed quis ex tot millibus hominum saltem vnum vidit ab infausti fœderis abominatione diuulsum? Immo ne profundiori iustè clamitantis absorberetur hiatu, quis eorum post hæc, Ecclesiæ limen terere destitit? Aut quis insuper ista considerans, ab eorum se familiaritate remouit? In omnes itaque lethalis lepræ contagium serpit, quia nimirum omnes eorum complices Apostolicæ excommunicationis nexus astringit. Enimuero quisquis coniugalis prosapiæ titulis insignitur, quisquis malè blandientis formæ auita venustate mulcetur, præsertim si largioris substantiæ dotibus affluit, vel subcrescentis sobolis indoles spem sibi futuræ posteritatis infundit: consultiùs iudicat à Deo manifestè recedere, quàm adeo lucrosi matrimonij gluttinum disgregare. Si verò his contraria euenerint, atque luxuriæ calamitatis incommoditate percellatur, ipse vis falsæ consanguinitatis lineam texit, & inaudita prouuorum nomina per multa argumenta confingit, atque senes quosdam in huius allegationis testimonium aduocat, quos tamen per vitæ terminum sublatos è medio non ignorat. Ipse itaque sibimet accusator, & reus crimen impingit, scelus exaggerat: atque adminiculum, quo ex tam periculoso naufragio enatare possit, inquirit.

Nulla habenda est conuersatio cum excõmunicatis.

Eat ergo nunc Monachus, salutiferum vitæ suæ otium deserat, vitamque suam sub specie lucrandi animas, inania sectando, consumat. Quis enim Simoniacus nostræ commonitionis instinctu sua se aliquando sponte deposuit? Quis alieni iuris violêter inuasor, paterno solo depulsos in patrimonia sublata restituit? Quis in campo bellicosis armatorum cuneis constipatus, si ex æquo congredi potuit, obstaculo sequestræ pacis ad propria nisi fuso sanguine repedauit? Quis exactor egeno debitori præfixum chirographo fœnus indulsit? Quis debitor creditoris hæredibus bonæ fidei iura seruauit? Omnia in orbe confusa, cuncta pietatis ac fidei decreta conuulsa. A Iudicibus iustitia venditur. A Legisperitis veritas tenebroso cauillatoriæ argumentationis colore fuscatur. Venales sunt siquidem leges, & pecunia iustificat delinquentes. Aurum nunc ipsis Senatoribus præsidens in tribunalibus iudicat, & velut Imperator quidam pragmaticæ sanctionis edicta promulgat. Sicut enim Rex in secretalibus adytis de regni statu, de rerum summa deliberat: quodammodo sic aurum & latet in occulto, & sententiam depromit in publico. In sudario angusto concluditur, & decisis negotiis calculos iudiciales apponit. Plerumque enim quos causa condemnat; mendax pecunia præmio dignos procaciter asseuerat: è contrà, quos conscientia testatur innoxios, statuit impia coram Iudicibus reos. Nummus nempe momenta legibus tribuit, atque ad suum intellectũ obscuras sententias falsus interpretator inflectit. Nũmus eos Iudicũ circa diuites oleo impietatis emollit, erga pauperes verò ad exercendũ vigorem rigidæ animaduersionis impellit. Nunc igitur auaritia malorũ omniũ radix, vberiùs pullulat, &

Quàm sit periculosũ Monacho sanctum deserere otiũ.

Auaritia omnium malorum radix.

& tanquam vitolæ propaginis ramos per totum orbem feralium vitiorum portenta dilatat. A

CAPVT XXX.

Quòd nunc omnia vitiorum monſtra feraliùs vigeant.

HÆc nimirum tempora Apoſtolico denuntiantur oraculo, dum Timotheo futura prædicit: *In nouiſsimis*, inquit, *diebus erunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus inobedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes*: atque his præmiſſis, illicò ſubiungit: *Et hos deuita.* Numquid vſque ad mundi huius terminum Timotheus peruenturus erat, cui cùm prauitates hominum in nouiſſimis diebus futuras Apoſtolus enumeraret, protinus vt deuitaret, adiecit? an potius in vnius perſona diſcipuli, illis mandatum hoc communiter indidit, quos adhuc deputatos officio iuxta finem ſæculi fore præuidit? Igitur dum non dicit: His prædica, his verba vitæ denuntia; ſed hos deuita: profectò modernæ temeritatis inſolentiam arguit, atque ab infructuoſa tumidos quoſque prædicatione compeſcit. C

2. Tim. 3.

B

Quid ad hæc nos Monachi dicimus, qui menſuræ noſtræ metas excedimus, atque ius nobis alieni muneris vſurpatoriè vendicamus? Si Paulus diſcipulum in hoc ipſo ſpecialiter conſtitutum ab incorrigibilium prædicatione prohibuit, qua nos audaciæ nota corripimur, qui nequaquam nobis delegato prædicationis officio, importunè noſmetipſos ingerimus; & noſtra ſalute poſtpoſita, alienis quaſi profectibus inaniter inſudamus?

Cedat ergo, cedat ſterilis cura negotij. Superfluum iudicetur infructuoſo indulgere labori. In ſemetipſa mens totis collecta viribus redeat: aduerſus infatigabiles aduerſarios peruigil ſe ad certamen accingat. Charitatis quidem viſceribus erga omnes intrinſecus affluat; ad exteriora verò ſe cauſa alienæ ſalutis extendere ſuperuacuum ducat. Ad ſe venientibus monita ſalutis impendat, nullius hortatu leuiter propriæ quietis lucra poſtponat. Imperialis edicti pagina veredario diſcurrente defertur, bullatæ nobis apochæ ab Auctore Sedis Apoſtolicæ diriguntur; Synodus congregatur, religioſis viris totius Concilij ſumma committitur. Solotenus illicò ſe Monachus flectat, honorem ſacris litteris reuerenter exhibeat: huius tamen expeditionis munus à ſe alienum irretractabiliter ducat, reputans intra ſe: quid mihi cum regibus terræ? quid mihi cum Synodali conuentu? Sufficiat mihi peccatis meis flendis inſiſtere; ſatis mihi ſit me huic mundo mortuum exhibere. D

Non debet Monachus ſe Regum negotiis ingerere.

E

Nolite, quæſo, Monachi, nolite ſub Eccleſiaſticæ compaſſionis ſpecie regum aulas irrumpere; nolite aures Principum velut ſalutaria ſuggerendo, faſtidioſa importunitate pulſare: Credite experto, credite in huius gratiæ ſtudiis non leuiter fatigato. Imperatoriæ namque maieſtati ſæpè quæ ſuggerenda videbantur, expreſſimus, à ſummis Pontificibus inuitati, Synodalibus Conciliis interfuimus: ſed qui hoc tempore iſta proſequitur, tanquam ſi ſemina credere arenoſis littoribus videatur.

CAPVT XXXI.

Quòd in Synodo Monachus ad Epiſcoporum inuidiam liberè loqui non audeat.

SÆpe namque in Conciliis Synodalibus poſiti, quoſdam ſibi feraliter conſcios præſidere in numero Sacerdotum vidimus, non modò ſui ſecuros, ſed vltro etiam ad aliorum crimina defendenda impudenter accinctos: qui nimirum, vt ferebatur, & cum Simone priùs emerant, & cum Giezi poſtmodum chariſmatum dona vendiderant. Quorum tanta vis erat ad excuſandas excuſationes in peccatis, vt inter cætera mala, etiam Simoniacæ hæreſeos non modò defenſores, ſed viderentur potius aſſertores. Quis ad iſtorum inuidiam Monachus mutire præſumeret? Quis ad arguenda crimina, vel iuſtitiam declarandam, vendicare ſibi ius libertatis auderet? Illicò ſæuirent, illicò in nos duræ ſuggillationis arma corriperent, & præmiſſo iurgio, ſilentium imperarent, inter ſe ſcilicet hoc modo inuicem conquerentes: Ad concilium hoc iudicaturi conuenimus.

Act. 2.
4. Reg. 5.

Sed, ô noua præſumptio! mortuorum ſententiis ſubiacemus, & Epiſcoporum ſunt iudices facti, qui legaliter ſub eorum fuerant legibus conſtituti. Quibus aliquando reſpondetur: Venerabiles Patres, & nomini, ſicut vobis ſpecialiter prærogatum eſt iudicare, ita etiam minoribus Eccleſiæ membris competit quod ſentiunt in commune conferre: nec vlla Canonum auctoritas prohibet, iuniores, quæ Eccleſiæ ducunt profutura depromere, dum tamen ventilata negotia Pontificalis iudicij debeat clauſula terminare. Si quando ergo hoc, aut aliquid huiuſmodi illis cum humilitate ſuggeritur, nequaquam patienter admittitur; ſed quidquid à nobis in Synodo dictum eſt, totum ad inuidiam noſtram ſuperbo vocabulo iudicium nuncupatur.

Melius ergo eſt vt Monachus in ſua cella maneat, quàm Synodi negotiis ſe interponat.

Hæc breuiter iccirco perſtrinxerim, vt in me quilibet inexpertus diſcat, ſibimet etiam à talibus declinare quàm diligenter expediat. In vno ſiquidem præuadante colligitur, vtrum à ſubſequenti exercitu ignotæ aquæ tutò fides habeatur. Protinus ſe ab impetu proprij curſus inſtitutores venalium reprimunt, cum vel vnum ex ſuis redire à nundinis vacuum non diſtractis mercibus cernunt. Quem ruralibus curis intentum frequenter ſeges negata deluſit, quamplures à ſterilis arui cultura compeſcuit. Cùm ſcrutator fluctuum labore fruſtratus, vacua laſſus lina reportat, facilè iam nudatos à perluſtrandis inopis aq[illegible]ibus reuocat. Sic nimirum me, non mihi ſ[illegible], ſed & cunctis fratribus meis talia tentaſſe ſufficiat, vt dum vnius labor inutilis fuiſſe perpenditur, non vni, ſed multis à ſuperuacui laboris impendio cautela præbeatur.

*abiectis, f. Perspicacis fidei oculos dirigat, & * à brutis ignauiæ vinculis obuiantia quæque terrenæ prauitatis obstacula robustæ spei penna transcendat. Ecce enim qui de longinquo vocauerat, manum iam appropinquantibus porrigit; & quasi teneros filios vacillantibus nutantes poplitibus firmat, blandéque ac leniter in gremium suæ charitatis inuitat.

Hebr. 4. Adeamus ergo cum fiducia thronum gloriæ, accipiamus tantæ insignia pietatis: & quod temeritatis fuerat quærere non promissum, pudoris sit nolle suscipere vel oblatum. Dedignemur iam cœnosi huius mundi lutum sæpius corporaliter terere, cuius amorem Deo inspirante didicimus libero mentis pede calcare. Ab eo itaque, quem non diligit animus, ipse etiam corporeus reprimatur incessus. Indignum censeamus visitationis nostræ frequentia, qui de nostra gliscit triumphare ruina. Inimicitias mentis ipsa quoque testetur absentia corporalis, nec crebrò nostros mereatur ille discursus, quorum fœdare consueuit obtutus: solúsque in insidiarum suarum foueas incidat, qui nostris assiduè gressibus deceptionum laqueos parat. Sic sic frustratas fraudum suarum excubias lugeat, dum nobis in pace quiescentibus nocturnæ nostræ profectionis aditum callidus insidiator explorat.

Sufficiat autem nostræ discursioni diuini campus eloquij. Per hunc campum iugiter gradiamur, in eo delectabiliter spatiemur. Licet illic liberis gressibus per parilem sacrarum historiarum planitiem currere. Possumus etiam per mysticæ intelligentiæ profunditatem quodammodo præruptorum illic montium celsitudinem rapere. Illic perfruemur fidelium amicorum dulci colloquio, illic diuersi apparatus, epularúmque cælestium iuge conuiuium. His dapibus inhians fidelis anima, assiduæ lectionis alimento vegetata robur accipiat, & purissimæ orationis adipe saginata pinguescat. Relinquatur fimes sæculi fastidientibus conuiuium mundi. Nos autem illas didicimus epulas esurire, quæ & famelicis satietatem assolent cum iucunditate tribuere, & tamen satiatis nesciunt fastidium generare. Quæ nimirum epulæ & mentis nostræ stomachum suauiter replent, & tamen cloacarum secessibus nihil debent. Nihil enim de sepentsus egestioni relinquunt, sed ad præbendas vires per omnium se venarum poros, cunctorúmque viscerum penitus interna diffundunt.

His itaque cælestis mensæ dapibus mens intenta inexplebiliter vacet: his oculus solerter inuigilet: lingua articularis styli verba percurrat: cor, quæ leguntur, intelligat, & mysterij latentis arcana reuoluat. Hoc pabulum sacra animalia per assiduæ retractationis studium iugiter ruminent; quæ nimirum à ventre scientiæ ad memoriæ guttur sæpius iterata meditatione redundent. Has, inquam, dapes mens ieiuna semper esuriat, ab his verò nunquam satiata recedat: sed quò magis expletur, eò rursus ad earum appetitum auidius accendatur: sicque omnes sensus nostros circa istas vitales epulas occupemus, vt cunctis causarum sæcularium negotiis insensibiles facti, verè mortui mundo, soli viuamus Deo: quatenus ipse auctor & instructor felicissimi huius ferculi, illis suis conuiuiis nos dignetur adscribere, qui ex ore Veritatis merebantur audire: *Ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo.* Luc. 22.

Vt Monachus debeat mundo vale dicere, & sacræ lectioni vacare.

Omnipotens Deus, qui charitas est, fratres charissimi, sancto cordi vestro clementer inspiret, vt pro me peccatore dignemini semper orare. 1. Ioan. 4.

SCHOLIA.

C*Oncludendum est igitur, quia sicut ab his cauendum est, quos moderna Synodorum Concilia ab Ecclesiastica societate repellunt: ita & ab illis nihilominus declinandum, quos antiqui Patres eliminandos esse decernunt.*] Hoc loco Beatus Damianus loqui videtur iuxta Ecclesiæ morem, qui eius ætate seruabatur. Ante Concilium enim Constantiense in vniuersum prohibebatur fidelibus participare cum excommunicatis, *cap. Cautum est. 11. qu. 3. & cap. Cùm desideres.* & alibi sæpè. Verùm in Concilio Constantiensi, per Martini V. Constitutionem, quæ incipit: *Ad euitanda multa scandala*) quam & Leo X. in Concilio Lateranensi, *sess.* 11. confirmauit, eáque refert *Martinus Nauarrus in Summa, cap. 27. nu. 35.* cuius adhuc meminit *Didacus, Couarr. in cap. Alma mater, 1. par. Relect. §. 2.* (decretum est, *Licere fidelibus communicare excommunicatis, exceptis duobus, iis videlicet, qui nominatim fuerint denuntiati, aut notorij Clericorum percussores.* Iuxta quod decretum, nostri Doctoris zelum & sententiam interpretabimur.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM DECIMVMTERTIVM.

De perfectione Monachorum. Ad O... Abbatem Pomposianum, eiúsque Conuentum.

ARGVMENTVM.

In hoc libello præceptoris, vt ita dicam, officio fungitur. Nam cùm Monachorum sui temporis corruptos mores, & instituta deplorasset, eosdem saluberri-

Religiosorum renuntiatio, & debitum. Nonne melius est vt modicum id quod restat, plenè soluatur, & gratiam simul cum dignitate homo recipiat, quam & quod datum est, perdat; & quod terribilius est, in Regis indignatione permaneat?

Dedimus, fratres, vt confidenter dicam, dedimus nonaginta libras argenti Regi nostro Christo, pro cuius intuitu possessa reliquimus, coniugium spreuimus, esum carnium deuitamus, mundi pompas, & gloriam perhorrescimus, nitorem sæcularis habitus humili veste mutamus. Magna sunt hæc, ardua sunt, fateor, magnisque supernæ retributionis muneribus compensanda, sed adhuc restat vnde præfixum debeat pondus impleri, vt in gazophylacium Regis æterni mercatur admitti. Quæritis quid sit hoc? Occurrit mihi protinus, vt vobis ista B respondeam: Obedientia, charitas, gaudium, pax, patientia, cæteræque virtutes, quas gentium Prædicator enumerat. *Galat. 5.* Sed volo compendiosè perstringere, quo menti vestræ vacat faciliùs, ac per hoc arctius inhærere. Itaque nihil est aliud nisi feruor in Deum & mortificatio in temetipso. *Feruor in Deum & mortificatio.* Si enim Apostolica in nobis sententia viueret, qua dicitur: *Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes*, *2. Cor. 4.* quia carnalis amor non haberet vbi se intra nostra diffunderet, necessariò se omnis nostra delectatio in Deum suspensa transferret, & illic noster ignis exiliens viueret, quia intra nos diffundendi se spatium non haberet. Prudens etenim vir, & ad salutis suæ custodiam vehementer intentus, C tanta reprimendis vitiis sollicitudine semper inuigilat, vt perfectæ mortificationis cingulo lumbos suos & renes, ventrem vnà cum lateribus vndique circumstringat. Quod nimirum tunc fit, cum pruriens gula reprimitur, cum lingua procax sub silentio cohibetur, cum auris à detractionibus clauditur, cum oculus aspectare quæ sunt illicita, prohibetur, cum retinetur manus, ne crudeliter feriat, pes ne vagabundus inaniter pergat, cum resistitur cordi, ne prosperis alienæ felicitatis inuideat, ne quod suum non est, per auaritiam concupiscat, ne se ab amore fraterno per iracundiam diuidat, ne se super cæteros arroganter extollat, ne titillanti luxuriæ ex delectatione consentiat, ne se vel in mœ- D rorem immoderatius deprimat, vel lætitia lenocinantem resoluat. Quia igitur humana mens penitus vacare non valet, vt cuiuslibet rei se amore non occupet, cum hoc virtutum muro vndique circumcluditur: quia se circa se nequaquam dilatare permittitur, supra se necesse est rapiatur.

CAPVT IIII.

Quòd necesse sit terram nostri cordis excolere, si de ampla volumus possessione gaudere.

HOc itaq; modo cum mens nostra in suo cœperit auctore quiescere, & ex illa iam dulcedinis intimæ suauitate gustare; mox quidquid diuinæ legi iudicat esse contrarium, respuit, quidquid à supernæ iustitiæ regula discrepat, abhorrescit. E Hinc planè vera mortificatio nascitur: hinc fit, vt homo Redemptoris sui baiulans Crucem, mundo mortuus videatur. *Bona quæ ex quiete & dulcedine interna nascuntur.* Itaque iam non fabularum gaudet ineptiis, non otiosis acquiescit diffluere verbis; sed psalmis, hymnis & canticis spiritualibus vacat, remotionem quærit, latibulum expetit; colloquentium officinas publicum, claustra Monasterij locum deputat; angulis gaudet, secreta rimatur: & vt liberius conspectui sui Creatoris assistat, in quantum præualet, etiam colloquia humana declinat.

Hic itaque vir postquam vrbes hostium subruit, postquam regum in spelunca latentium colla calcauit, & perdidit, postquam maritima, campestria, ac montana regna subuertit, quid iam restat, nisi vt A repromissionis terram cum triumphatore Iosue tranquilla pace possideat? alioquin quid prodest, quod descrentes Ægyptũ, diuiso mari rubro transiuimus, si in deserto nunc per quadraginta annorum spatia coarctamur; & nec ad ollas carnium redire iam possumus, nec terram lacte melleque manantem iure possessionis intramus? Dormimus, stertimus, & sub ignauiæ torpore marcemus.

Meritò itaque nobis ad opprobrium dicitur, quòd septem tribubus needum possessiones habentibus idem Iosue dixisse perhibetur, *Vsquequo*, inquit, *Iosue 18.* *marcetis ignauia, & non intratis ad possidendam terram, quam Dominus Deus Patrum vestrorum dedit vobis?* Stultus denique miles est, qui satagit vincere, B si non studuerit antè pugnare; nimis delicatus est, si antè nititur obtinere victoriam quàm egrediatur ad pugnam. Frustratur agricola, si antequam desudauit serere, ambiat triturare, cum constet, quia quisquis desiderat frumenta colligere, prius necesse sit frutices simul cum veptibus extirpare. Et reuera diuina voce peccatori homini dicitur. *Gen. 3.* *Terra tua spinas & tribulos germinabit*; vt autem terra ista valeat esse ferax segetum, patiens sit ante ligonum, & vomerum: quatenus diuersis afflictionibus, perfectæque pœnitentię disciplinis exculta, velut vberum prouentu frugum, sic adornetur omnium fœcunditate virtutum.

Ad hanc profectò agriculturam typicè impellebat Iosue filios Ioseph, cum eis de paruæ sortis fu- C niculo conquerentibus, diceret: *Si populus*, inquit, *Iosue 17.* *multus es, ascende in syluam, & succide tibi spatia in terra Pherezæi, & Raphaim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim.* Nam, vt rem ad id quod propius adiacet, non incongruè referam, in angusta se montis Ephraim possessione cohibuit, qui sola B. Benedicti Regula contentus esse decreuit. *Regula S. Benedicti.* Sed audi, quomodo te ad montem Iosue nouus impellat, & ad latiora possessionum spatia festinare præcipiat: *Regulam*, inquit, *hanc descripsimus, vt hanc obseruantes aliquatenus, vel honestatem morum, vel initium conuersationis nos demonstremus habere.* Ecce mons Ephraim. Sed quoniam angustam hic posses- D sionem esse perpendit, mox ad altiora, simul & latiora transmittit: *Cæterùm qui festinant*, inquit, *ad perfectionem, sunt doctrinæ Sanctorum, siue Collationes & Instituta Patrum*, & cætera: quæ quoniam vobis notissima nouimus, hic apponere superfluum iudicamus.

CAPVT VI.

De his qui Gabaonitarum imitantur exemplum.

SEd, ô vtinam, quia tepidi atque degeneres nequaquam ad altiora contendimus, huius saltem parui montis angustias nauiter sulcaremus; vt nullus in eadem Regula mandatorum angulus sub negligentia delitesceret, quem nostri laboris, & exercitij aratrum non sulcaret. Nam vbicumq; E duriora, vel quantumlibet altiora præcepta conspicimus, illuc aratrum nostri sudoris immittere, velut in præruptum montem, vel in viuum lapidem formidamus. Volumus siquidem annumerari inter cuneos militum, sed insignia non curamus habere virtutum. Ad oculos quidem hominum prætendimus honestatis imaginem, sed in conspectu occulti Iudicis habere negligimus veritatem. *Contra eos qui religiosum habitũ induentes, veteres mores non exuunt.* Nonnulli namque (quod sine gemitu dicere nequeo) sic ad nouæ religionis transeunt ordinem, vt tamen præteritæ vitæ numquam deserant vetustatem: hi nimirum Gabaonitæ sunt, non Israelitæ. Notum quippe est, quod Gabaonitæ mortis timore perterriti, ad Israeliticum populum cum frau-

de & calliditate venerunt, ita vt se veteribus vestimentis induerent: panes etiam siccos, vtres, saccos, calceamenta, atque omnia simul inueterata portarent: quibus scilicet, postquam impetrato *Ios. 9.* fœdere vita donatur, consequenter etiam fraus patefacta cognoscitur, quos Iosue comperto dolo sub maledictione damnauit, & aquæ gestatores, lignorumque cæsores perpetuo iure constituit.

Qui sunt autem Gabaonitæ, qui ad Israelitas mortis formidine transeunt, nisi ij qui ad seruitutis diuinæ militiam non perfectionis amore, sed tremefacti scelerum suorum immanitate confugiunt? Sed eorum nonnulli veste, non mente mutari, *1. Cor. 5.* siccos panes ad esum portant, quia azyma adhue sinceritatis & veritatis ignorant. Vetustis vestibus conteguntur, quia in veteri adhuc homine constituti, nouum induere nesciunt, qui secundum *Ephes. 4.* Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis. Postremo omnia videntur inueterata quæ gestant, *Ibid.* quia in præteritæ vitæ vitiis perseuerant, non ob- *2. Cor. 5.* temperantes præcipienti Apostolo, *Renouamini*, inquit, *spiritu mentis vestræ*; nec illa eis sententia congruit, qua dicitur, *Vetera transeunt, & ecce facta sunt omnia noua.* Ad nouitatem quippe superficietenus venientes, re ipsa in vetustate persistit, quia emendationem & nouam conuersationem in suis moribus non ostendunt. Tales itaque maledictione plectuntur, nec ad sortiendam cum Israelitis hæreditatem aliquatenus admittuntur. Non enim ex illorū numero sunt, quibus dicitur. *In hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis.* Aqua autem insipida est, & ligna dura. Ligna ergo cædere, & aquas vectare iubentur; quia gustus intelligentiæ spiritualis ignari, duris atq; insensibilibus exterioris exercitij negotiis occupantur. Sic igitur aliquam quidem in exterioribus videntur vtilitatē Ecclesię seruiendo conferre: sed quia seruiliter viuunt, hæreditatem inter Israelitas nequeunt possidere.

CAPVT V.

De iis qui eorum tenent figuram, qui ad maledicendum constituti sunt in Hebal.

TAlium tamen nonnulli si frequenter admoniti fuerint, si eis correctionis seueritas adhibetur, si pœna grauis irroganda proponitur, si terror denique tremendi Iudicis intentatur, de seruitute ad libertatem veniunt, & ad capessenda cum cæteris iura hæreditariæ possessionis assurgunt. Quorum scilicet typum tribus illæ tenuerunt, quæ & prius præcipiente Moyse, deinde Iosue exequente, ad maledicendū sunt constitutæ. Sic enim Scriptura testatur: *Omnis populus, & omnes maiores natu,* *Deut. 27.* *ducesq; ac iudices stabant ex vtraque parte Arcæ in cō-* *Ios. 8.* *spectu Sacerdotum qui portabant Arcam fœderis Domini, vt aduena, ita, & indigena, media eorum pars iuxta montem Garizim, & media iuxta montem Hebal. Porro ij qui stabant iuxta Garizim, benedicebant factores legis, qui verò iuxta Hebal, maledicebant transgressores legis.* Quid enim designant isti, qui benedictionis funguntur officio, nisi eos proculdubio, qui non pœnarum metu, sed spe cœlestium præmiorum, & perfectionis amore ad seruitia diuina confugiunt, & ingiter Deum sanctæ conuersationis operibus benedicunt? Quid autem illi qui ad maledicendum positi sunt, nisi eos qui non amore perfectionis æstuant, non desiderio gloriæ cœlestis anhelant, sed ad hoc tantum quæ in lege præcepta sunt, seruant, vt gehennæ pœnas euadant?

Seruiendū Deo amore non timore pœnæ.

Ad maledicendum itaq; missi sunt, vt dum maledicunt, ipsi ad conscientiam redeant, & perpendentes pœnas in Scripturis peccatoribus constitutas, à peruersitate peccandi se vel timore compescant. Hinc est planè quod illæ tribus quæ ad benedicendum constitutæ sunt, nobiliores sunt, filij videlicet vxorum, quæ autem ad maledicendum, ignobiles, vt puta ancillarum, id est, Gad & Aser, Dan & Nephtalin, inter quos erat Ruben, qui maculauerat thorum patris, & Zabulon Liæ vltimus.

Qui sint nobiles in familiis religiosis.

Notandum autem quia omnes stetisse circa Arcam fœderis referuntur, quia omnes tam nobiles quàm ignobiles, ac per hoc siue tepidi, siue in Dei amore feruentes, à sancta Ecclesia non recedunt. Hoc autem à Moyse quidem præceptum, sed longè post Iosue est executione completum. Quid per Moysen nisi Lex; quid per Iosue nisi Euangelium figuratur? Benedictionem ergo iustis debitam, & maledictionem peccatoribus irrogandam, non solùm lex vetusta prædixerat, sed Euangelicæ nouitatis gratia manifestat. Sed quamquam isti sint nobiles, ideoque benedictionis potiantur officio; ignobiliores illi ac per maledictionis formidinem terreantur: quia tamen aduersus hostes vnanimiter dimicant, quia communi laboris instantia promissam terram sibi vendicare desudant, omnes simul admittuntur ad sortes, & non diuerso iure fiunt sibimet inuicem cohæredes. Verumtamen valdè clarius est, vt feruentes atque robusti nobilium inueniamur titulis insigniri, quàm molles in aliquo degeneri compellamur ignobilitate notari.

Fugiamus ergo Hebal, contemnamus multò magis & Gabaonitas, vt neque exterioribus implicatos seruilis nos conditio deprimat, neque solo gehennæ timore constrictos inter ignobiles filios desidiæ torpor abducat. Vindicemus virtutum armis hæreditatem nostram, vt possessionis nostræ terminos assiduæ culturæ sudoribus dilatemus. At fortassis desides quique respondeant, quod filios Ioseph tunc dixisse Scriptura commemorat: *Non potuerimus*, inquiunt, *ad montana conscendere, cùm ferreis curribus vtantur Chananæi, qui habitant in terra campestri.* *Ios. 17.* Alta quidem petunt, sed eos, qui in imis habitant, pertimescunt, quia ad arcem nituntur festinare virtutum, sed carnalium vitiorum diffidunt superare posse conflictum; quibus tamen ignobiliter requiescere non cōceditur, sed illicò respondetur: *Populus multus es, & magnæ fortitudinis, non habebis sortem vnam, sed transibis ad montē, & succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia, & poteris vltra procedere.* *Ios. 17.* Immo vt audaciam timidis præbeat, ipse Deus omnipotēs clamat, *Ego sum*, inquit, *qui delebo eos à facie Israel:* Et Iosue cœlestis militiæ bellatores hortatur, ac facilem de hostibus victoriam pollicetur: *Nolite*, inquit, *timere, nec paueatis,* *Ios. 10.* *confortamini, & estote robusti, disperdet enim Dominus cunctos hostes vestros, aduersum quos dimicatis.*

CAPVT VI.

De his qui dum perfectionem in sola conuersione constituunt, conuersis pœnitentiam non imponunt.

PRæterea, dilectissimi, vt vobis tamquam complicibus, & vnanimibus in Christo familiariter loquar, quamdam in plerisque Monasteriis teneri consuetudinem nouimus, quam vt vos abdiceris, humiliter suademus. Nonnulli namque Rectores fratrum plus tribuentes Monasticæ Regulæ quàm expediat, quibuslibet à sæculo venientibus, etiam si grauiter lapsi sint, aliam pœnitentiam non imponunt, nisi tantùm communem Monasterij ordinem seruare præcipiunt: quod profe-

Recenter conuersis alia pœnitentia à communi iniungenda.

ro quàm sit inconsideratum, quàm inhumanum, quàm penitus indiscretum, quisquis sapit, intelligit. Hi nimirum auditores suos in Hebalitarum ignobilitate constituunt, dum pœnitentiæ fœnoremtollunt, dum non post solutum debitum amore perfectionis ad alta conscendere: sed pœnarum semper terrore constrictos, & cautione fœnoris obligatos docent sub degeneris ignauiæ torpore languere, vt non cum his qui iuxta Garizin sunt, securè Dominum benedicant: sed circa Hebal potius cum ancillarum filiis maledictionum iacula pertimescant. Qui hæc enim agit, quid differt inter decem millia talenta & centum denarios, non attendit. Nam si ius discretionis inspicitur, vnusquisque quo magis grauatur offensis, eo maiori grauandus est pondere satisfactionis. Facilius quippe debitor soluitur, qui mutuatus est vnciam, quàm ille qui libram; nec pari emendatione plectendus est, qui ouem rapuit, & ille, qui bouem.

Cass. schol. Nam si diligenter attendimus, ipsos quoque Apostolos disciplinæ nostræ principes, & Christiani dogmatis duces, iuxta prauitatis culpas laborum inuenimus inter se inuicem habuisse distantiam. Apostolorum pœnitentia. Nam Paulus quia se in nece Stephani crudelis admiscuit, plura quàm cæteri, passionum supplicia tolerauit; Act. 8. 2. Cor. 11. Petrus autem nuptiarum sordes abluit cruore martyrij; Ioan. 21. at Ioannes, quia virgo eligitur, cæteris omnibus plus amatur, & quoniam in puerilitate mundo subtractus grauiter non deliquit, Cur B. Ioã. Euãg. quiete obdormiuit. non pœnas martyrij patiendo, sed suauiter & quietè quasi dormiendo migrauit. Et cùm Prædicator ille egregius dicat: 1. Cor. 15. *Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei*; cùm corpus suum castiget, 1. Cor. 9. seruitutique subiiciat; cùm quod aliis 1. Cor. 4. ipse concedit, de Euangelio nihil accipiat, sed de manuum suarum laboribus viuat; Philip. 3. cùm ille plus omnibus laboret, & tamen non se comprehendisse fateatur. Si ille, inquam, inter tam magnifica virtutum opera non confidit adhuc in Apostola ut quid nos infelices & miseri tantum præsumimus de nostræ desidiæ monachatu? Quisquis sanè ad religionis huius ordinem confugit, finem malis imponit.

Sed quid prodest à peccatorum perpetratione desistere, nisi & hæc ipsa quæ perpetrata sunt, studeat quis districtæ pœnitentiæ satisfactione delere? Sed quia mihi fortasse non creditur, quid ex hoc in Pastorali libro perhibeat beatus Papa Gregorius, inquiratur, vbi ait, S. Gregorii sententia de pœnitentia in lib. Past. *Admonendos esse qui peccata deserunt, nec tamen plangunt, ne iam relaxatas æstiment culpas, quas & si agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus mundant.* Quæ videlicet tam plena, tam euidenti illic sunt ratione digesta, vt quisquis diligenter illa perlegerit, ex hac re de cætero dubitare non possit: nos autem hic apponenda non ducimus, quia prolixitatis fastidium deuitamus. Et reuera quomodo de reatus sui relaxatione securus est, qui ad locum pœnitentiæ veniens, pœnitentiam non obseruat?

At fortassis obiicitur quia præter id quod commune est, speciale cuiquã venienti de sæculo ieiunium in Regula non iubetur. S. Benedicti discretio. Ad quod facilè respondemus, quia B. Benedictus sua quidem præcepta Monachis edidit, sed iudicantes de peccatoribus sacros Canones non destruxit, immo omnia Catholica scripta firmauit: conuersis planè dedit præcepta viuendi; peccatoribus autem pœnitentiam non donauit: alioquin murmurare possunt, & iniustè conqueri tam ij qui in puerili ætate, quàm qui à grauibus custodiri ad conuersationem veniunt, sub eadem viuendi modum tenere cum his qui crimin bus grauati sunt, compelluntur. Nam si aliter ieiunare numquam debemus, nec aliam agere pœnitentiam, nisi quæ in eadem Regula sancta præcipitur, cur ibi iustum est *Vt ieiunium à Priore frangatur propter hospites, nisi præcipuus ieiunij dies sit?* S. Ben. Reg. cap. 53. Age nunc, lege, percurre, reuolue folia, solerter inuestiga, & dies ille ieiunandi præcipuus, qui hic in transitu dicitur, ostende vbi sancti Doctoris auctoritate iubetur: & cum inuenire non poteris, necessariò confitere, quia sanctus Vir non sola quæ scripsit, obseruare nos voluit: & dum sua condidit, edicta Patrum præcedentium non cassauit. Sed ne me quis temerariis iucessat, tamquam qui factum ordinem derogando dijudicem, atque deprecer, nos sanctæ professioni tantum tribuimus, Religiosa professio est secundus Baptismus. vt & secundicerium Apostolici ordinis, & secundum nihilominus fateamur esse Baptismum. Sed dico quod dictum est, cum Princeps Apostolorum quibusdam ad conuersionem venire volentibus dicat, *Pœnitentiam agite & baptizetur vnusquisque vestrum*; Act. 2. qua igitur mente securus est, qui transactas culpas flere negligit, quando ipse summus Pastor Ecclesiæ huic etiam Sacramento addendam pœnam credidit, quod principaliter peccata dimittit? sancta nimirum Regula illis est sub tanta discretionis arte disposita, illis specialiter sub tantæ moderationis libramine temperata, qui spontaneo desiderio, & perfectionis amore gratis sæculum deserunt, non propter eos, qui scelerum immanitate deterriti, fugere necessariò compelluntur. His, inquam, qui amore veniunt obedientiæ, non his qui trahuntur timore gehennæ. Desiderantibus scilicet augere gratiam, nec præcauentibus vitare vindictam. Quod in ipso libri principio manifestè colligitur, si ad quem sua verba Spiritus sanctus dirigat, subtiliter attendatur.

Spiritum sanctum dico. Neque enim Vir sanctus, tantæque cultor humilitatis protinus vt sua verba promeret, magister in cathedram, & præcipuè pij Patris sibi priuilegium vsurparet, dicens: Religiosorum fundatores sunt organum Spiritus sancti. *Ausculta, ô fili, præcepta Magistri, & inclina aurem cordis tui, & admonitionem pij Patris libenter excipe.* Sed ille seruum suum propriæ vocis organum fecit, qui similiter in ipso vaticinij incipientis exordio clamare per Isaiam cœpit, *Filios, inquit, enutriui, & exaltaui.* S. Bened. Reg. cap. 1. Isa. 1.

Videamus ergo cum scribere incipit, quibus verba dirigit, ad quod hominum genus omnem vim secuturæ elocutionis intendit: ait enim, *Ad te ergo nunc meus sermo dirigitur, quisquis abrenuncias propriis voluptatibus, Domino Christo vero Regi militaturus, obedientiæ fortissima, atque præclara arma assumis.* S. Bened. Reg. cap. 1. Quantum ergo ex sancti Viri verbis colligere possumus, magis ad discendam obedientiam, quàm ad peragendam pœnitentiam Regulæ huius schola cognoscitur instituta; non vt siue peccatores, siue iustos excludat, vel vnum genus hominum respuat; Scopus Regulæ S. Benedicti. sed quia omnem vim & intentionem ad edocenda obedientiæ præcepta constituat.

Verum dum hæc scribimus, non ignorantes nos quosdam fratres offendere, eos videlicet, qui arbitrantur & absolutionem criminum, & virtutum clausulam in sola dumtaxat conuersione constare; nobis autem sufficiat respondere, quia dum ista proferimus, nulli iuxta Apostolum, laqueos iniicere volumus, 1. Cor. 7. sed ad hoc tantum quod bonum est, prouocamus. Cur autem hæc tantis protraham, quia non alienum videtur, exponam: Quidam nempe frater ad nos de Monasterio venit, quid in laicali vità commiserit, confessus est. Porro debe-

batur illi septuaginta, si rectè teneo, annorum pœnitentia, sicut nobis ex sacrorum Canonum sententia videbatur. Erat autem ferè iam septennis in habitu Religionis cumque quæreremus pro his peccatis quantum iam pœnitentiæ peregisset, respondit: Domino quidem Abbati se cuncta fuisse confessum, sed eum præter communem Monasterij obseruantiam, nullam sibi pœnitentiam indidisse, quia perhibuit solam conuersionem pro omnium peccatorum suorum absolutione plenè sufficere. Quid dicam? fateor, res mihi valdè displicuit, despexi, horrui, & hominem deceptum esse clamaui: nimirum qui pœnitentiam necdum haberet inceptam, quam diuersis afflictionum modis iam habere potuerit consummatam.

CAPVT VII.

Quòd melius est agere quod ex auctoritate præcipitur, quàm quod misericorditer indulgetur.

Vobis autem charissimi, & hæc & alia multa displiceant, quæ decepti homines dum se rectè agere arbitrantur, ignorant: atq; vt in aliis, quæ non agenda sunt, libera possitis auctoritate corrigere, ipsi cautius euitantes abominanda monstrate. Vt autem ad illud redeā, sancta Regula quasi ampla quædam, capax & spatiosa domus facta est ad omnia genera hominum capienda, pueros videlicet, & senes; fortes, & debiles; delitiosos, & multimoda morum inæqualitate diuersos. Non ergo debemus vana nosmetipsos securitate decipere, nec omnem clementiam Regulæ nostris quasi licenter vsibus arrogare. Licet enim via publica cunctis iter agentibus pateat, indiscretus ille viator est, qui totam occupare diuaricatis gressibus tentat. Singulorum totus est fons, qui in medio profluit; sed insolenter agit, qui totum vendicare propriis vsibus concupiscit. Ita nimirum & de remissione sanctæ Regulæ dicimus, & hortamur, vt vnusquisq; frater, qui de sua est salute sollicitus, ad possibilitatis suæ conscientiam redeat: & de remissione Regulæ non tam quod licet, quàm quod necessitas postulat, in proprios vsus assumat. Aliud quippe, quod ex auctoritate præcipitur, aliud quod misericorditer indulgetur. Sed quod præcipitur, non sine peccato negligitur; quod autem indultum est, bonum est si dimittitur, non malum est, si completur. Sed si ipsius Regulæ verba diligenter inspicimus, quod dicere volumus, faciliùs approbamus. Nā cùm dicit alicubi: *Infirmorum condescendentes imbecillitati, credimus minam vini singulis sufficere per dies: quibus autem donat Deus tolerantiam abstinentiæ, propriam se habituros mercedem sciant.* Quid aliud de vino Monachis, quàm quod Apostolus de communi amplexu coniugibus dicit? *Hoc autem*, inquit, *dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium*, vbi mox addit, *Volo autem omnes homines esse sicut meipsum; sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic.*

Regulæ religiosæ communitas, & discretio.

S. Bened. Reg. c. 41.

1. Cor. 7.

Ibid.

Aliud itaque volebat Apostolus, & aliud permittebat. Volebat siquidem omnes homines esse sicut semetipsum, hoc est, coniugalibus negotiis alienos: sed quia id omnibus persuadere non poterat, necessitate coactus nuptias permittebat; melius esse iudicans, vt nuptiarum lecto, velut infirmi iacerent, quàm vt in luxuriæ voraginem decidentes, ceruices effringerent. Sed beatus qui audit Apostolum quod vult præcipientem, non quod non vult ignoscentem. Sic itaque Auctor sanctæ Regulæ librato discretionis examine, alia ex auctoritate præcipit, alia propter imbecillitatem fragilium necessitate permittit. Nam cum dicit, *Licet legamus vinum Monachorum omnino non esse*, & alibi: *Licet omni tempore vita Monachi Quadragesimæ debeat obseruationem habere, tamen quia paucorum est ista virtus*, & multa similia; quid est aliud quàm si dicat; alta quidem ostendo, sed poplitibus teneris adhuc vos claudicare conspiciens, per plana deduco: si cui autem possibilitatis vigor accesserit, deserat ima, quæ inuitus indulgeo, teneat alta quæ voln. Nimirum melius est quidem saluari animam in Segor, quàm sulphureo in Sodomis igne consumi. Melius est enim nubere, quàm vri. Sed quàm gloriosius est ad montana conscendere, quàm in parulæ Segor obscura ignobilitate iacere.

S. Bened. Reg. c. 48. vbi sup. c. 49.

1. Cor. 7.

Melius est in Religione segniter viuere, quā in sæculi conuersatione perire.

Et vt ad id, quod nostrum est, redeam, melius certè est in spiritali ordine vel segniter viuere, quā funditus in mundana conuersatione perire. Sed quā elegantius est omnia vitiorum portenta festinanter elidere, ad virtutum culmen æstuanti desiderio festinare, quam sub torpore desidiæ in sola suscepti ordinis securitate dormire. Ac si promulgator sanctæ Regulę suis auditoribus dicat: suscipientes quidem quod indulgeo, non peccatis, sed non suscipientes, mercedem habetis: admissa siquidem misericordia non incurritis pœnam, sed propter Deū dimissa pertingitis ad coronam: & hæc quidem speciali crimine non depressi; alioquin quisquis se meminit illicitè perpetrasse, versa nunc vice debet à licitis abstinere: & qui commisit superbè prohibita, debet nunc humiliter abdicare concessa. Plerique enim molliter, suauiterque viuentes si aliquando suadentur, vt quantumlibet vel parum saltem arctioris viæ arripiant institutum, mox ratiocinium sibi defensionis obtendunt, dum quispiam eorum sic ait: Viuo, inquit, vt iubeor, dum rebus concessis vtor, legis meæ mandata conseruo: deinde vt tanquam victor de superiori contendere videatur, in audaciam prosilit: Numquid, inquiens, Regula ab his, & huiusmodi licentiam tollit? Numquid non mihi hæc & illa concedit? Verum quisquis ista contendit, inter voluntatem, necessitatemque scriptoris discernere necdum didicit, & alia secundum indulgentiam permittit, alia secundum imperium præcipi non cognouit.

Hic itaque in deserto moriturus est, quia dum in carnis suæ voluptatibus ignobiliter habitat, ad obtinendam sui iuris terram per laborum certamina non desudat: siue cum Rubenitis & Galaaditis antequam Iordanem transeat, figitur: atque ideo terram lactis & mellis possidere post triumphum cum aliis tribubus non meretur, intentionis suæ terminum posuit: & quia adhuc in expeditione positus, iam domi se habitare credit; ad hæreditatis suæ funiculum, vbi vera est requies, & secura tranquillitas, non attingit.

CAPVT VIII.

De vita actiua & contemplatiua, sub figura Liæ & Rachelis.

Omnis denique nostra conuersio, & abrenunciatio sæculi ad nil aliud, nisi ad requiem tendit: sed hæc requies sic acquiritur, si prius homo diuersis certaminum laboribus exerceatur, vt cessante postmodum omni perturbationum strepitu, per gratiam contemplationis transferatur animus ad indagandam speciem veritatis. Sed cum ad hanc requiem, sicut dictum est, non nisi per labores & certamina peruenitur, quo-

Conuersationis religiosæ finis.

Quies animi laboribus acquiritur.

modo quis ad requiem peruenit, qui necdum ad certamina ipsa, quæ in medio sunt constituta, descendit? Quo enim pacto quis valeat aulam ingredi regiam, si eam, quæ præforibus est, nondum transiuit arenam? Qui propaginare non didicit, qui palmitum sarmenta non secuit, qui glebas sarculis numquam fregit, qui vomeribus noualia non sulcauit, quomodo excussis paleis in horreo frumenta recondere, aut plenis musto canalibus vinaria poterit amouere?

Porro non obscurum est quod Laban duas filias habuit, quarum iuniorem Iacob in coniugium concupiuit, ad cuius tamen amplexus peruenire non potuit, donec maiorem ignarus, atque ideo inuitus accepit. Sed quia rem scientibus loquor, B non mihi multis elaborandum est verbis. Laban quippe, dealbatio interpretatur. Quis autem ad Deum conuertitur, nisi vt deposita peccatorum nigredine per remissionis gratiam dealbetur? Sicut *Isa. 1.* ipse pollicetur dicens: *Si fuerint peccata vestra quasi vermiculus, tamquam nix dealbabuntur.* Quod felix *Psal. 50.* ille peccator postulabat, cum diceret: *Mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor.* Lia interpretatur, laborans; Rachel, verbum, siue visum principium. Sed si Scripturam diligenter attendimus, nec vno quidem die seruisse Iacob propter Liæ desiderium reperimus, sed per totas illas annorum hebdomadas pro sola Rachel seruituti subjacuit: C insuper & ipsam Liam ad illius intuitum tolerauit. Quis enim ad Deum idcirco conuertitur, vt labores & ærumnas, ac tentationum certamina patiatur? Omnis enim Deum quærentis intentio hoc sperat, ad hoc spectat, vt ad requiem quandoque perueniat; & in summæ contemplationis gaudio, velut in pulchræ Rachel amplexibus requiescat: videlicet vt per verbum quod audit, scandat ad videndum principium quod quærit.

Sed necesse est vt hunc diuersorum certaminum labor exerceat, antequam ad quietis intimæ suauitatem, quam concupiscit, attingat. Prius seruiture deprimitur, vt iure postmodum ad perfectæ libertatis titulos proueharur. Septem verò annis sub D dealbationis gratia seruit, cùm septem ea quæ ad proximi dilectionem pertinent, Decalogi mandata custodit: videlicet vt primò timore constrictus, atque ideo seruitutis iugo depressus, saltem à vetu-*Exod. 20.* stæ legis incipiat institutis: vt nimirum parentes honoret, vt non mœchetur, non occidat, non furetur, non falsum testimonium proferat, non vxorem alterius, non rem proximi concupiscat. Quibus ritè seruatis, non mox, vt sperabat, ad contemplationis oblectamenta perducitur, vt velut expectata diu Rachel pulchritudine perfruatur: sed Lia sibi per noctem inopinata supponitur, quia inter *Fructus laboris spiritualis.* humanæ huius ignorantiæ tenebras tolerantia sibi laboris iniungitur. Ex qua tamen iam numerosam sobolem suscipit, quia vberes spiritualis lucri per hunc laborem fructus acquirit.

Hanc itaque tolerat, vt ad illam quandoque perueniat quam perseueranter amat. Suaderur ergo vt alios septem annos seruire desudet, quia profectò necesse est vt adhuc alia septem præcepta conseruet: sed iam aliquanto liberior, non Legalia tamquam seruus, sed Euangelica sicut gener: videlicet *Matt. 5.* vt sit pauper spiritu, sit mitis, lugeat, esuriat, sitiatque iustitiam; sit misericors, mundum cor habeat, sit postremò pacificus. Enimverò vellet homo si fieri posset, nullas quidem laborum molestias agendo, vel patiendo perferre, sed protinus in ipsis sui tyrocinij rudimentis ad pulchræ contemplationis delicias peruenire; verumtamen hoc non

A in terra morientium fit, sed in terra viuentium; quod significare videtur illud quod ad Iacob dicitur: *Non est*, inquit Laban, *in loco nostro consuetudi-* *Gen. 29.* *nis, vt minores antè tradamus ad nuptias.* Nec absurdè maior appellatur, quæ prior est tempore. Prior est enim in hominis eruditione labor boni operis, quàm requies contemplationis. Expletis itaque duabus hebdomadibus, altera videlicet Legis antiquæ, altera Euangelicæ gratiæ, mox ad diu desideratæ Rachelis peruenitur amplexus: quia quisquis pertingere ad diuinæ contemplationis oblectamenta desiderat, prius necesse est vt vtriusque Testamenti peragere mandata contendat.

CAPVT IX.

De Zelpha, & Bala.

SEd quia electus quisque perfectionis suæ limite non contentus, filios etiam Deo gignere spirituali fœcunditate desiderat, postquam coniugale *Gen. 30.* fœdus Iacob cum duabus sororibus iniit, ad propagandum vberioris germen sobolis, ancillas quoque ad generandi vsum suscipere non refugit: atque vt omnia spiritualibus intelligantur redundare mysteriis, ipsa quoque ancillarum nomina sub mysticis sunt enuntiata figuris. Nam Bala inter- C pretatur, inueterata. Sanè quia intellectum spiritualis substantiæ nudis verbis humana lingua nequit exprimere, quandoque doctrina sapientiæ per quasdam corporeas similitudines audientem nititur informare. De veteri autem vita, & carnalibus sensibus dedita, corporeæ cogitantur imagines: quarum videlicet ad docendum vsus assumitur, cùm aliquid ex incomprehensibili, & incommutabili essentia diuinitatis auditur. Rachel itaque maluit vtcumque filios ex ancilla suscipere, quàm omnino sterilis permanere; quia doctrina sapientiæ, siue gratia contemplationis per exteriorum scientiam, vel visibilium rerum formas auditoribus intimat, quidquid de inuisibilibus intra D arcana mentis occultat; & sic quodammodo per ancillam filios accipit, dum per eam, quæ sub se est, scientiam, spirituales Deo filios parit; Zelpha verò interpretatur, os hians.

Hæc igitur ancilla illos figurat, quorum in prædicatione Euangelicæ fidei os quidem hiat, sed cor non hiat. De quibus videlicet scriptum est: *Popu-* *Matt. 15.* *lus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Et de quibus Apostolus: *Qui prædicas*, inquit, *Rom. 2.* *non furandum, furaris?* Verumtamen ex hac ancilla hæredes futuros aliis Lia filios accipit: quia sæpe per tales etiam prædicatores actiua vita multos regni filios adoptauit. De quibus Veritas: *Quæ di-* *Matt. 23.* *cunt*, inquit, *facite, quæ autem faciunt, facere no-* *lite.* Et Apostolus: *Siue*, inquit, *occasione, siue Chri-* *Philipp. 1.* E *stus veritate annuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.*

Sed iam sufficiat, quòd sacræ mentionem Historiæ hucusque protraximus, qui seriatim Scripturas exponere propositum non habemus. Hoc tantum in his considerandum esse perpendimus, quia sicut Iacob Rachelis solius intuitu omnes illas mulieres accepit, ex quibus filios genuit: sic quisquis sub dealbationis gratia constitutus, fructificare Deo spirituali fœcunditate desiderat, necesse est vt per omne quod agit, ad contemplationis semper gratiam tendat.

CAPVT X.

De his qui vagationibus dediti, ignorant spirituale coniugium.

SEd quid ad hæc dicimus, cùm videamus in domo Laban nonnullos sub tanti torporis atque desidiæ negligentia viuere, vt neque Rachelis ambiant pulchritudinem, neque etiam circa Liæ se videantur exercere laborem? Hi profectò sunt, qui in Monasteriis constituti, neque per remotiorem vitam, siue per assiduæ orationis instantiam ad gratiam contemplationis anhelant, neque sub ieiuniorum se, diuersorumque laborum districtione castigant. Huiusmodi planè vel coniugis omnino liberi, vel ancillarum tantummodo complexibus sunt contenti: quia vel inertis ignauiæ potiuntur otiis, vel si quid agũt, non ad hoc tendunt vt actiuæ vel contemplatiuæ vitæ perferant fructum, sed ad hoc potius vt proprij arbitrij, suæque voluntatis expleant appetitum.

Qui nec ex contemplatiuæ, nec actiuæ vitæ exercitiis occupantur.

B Hi sunt denique, qui ad quælibet peragenda negotia hinc illucque votiua iugiter vagatione discurrunt; & dum quiescere nesciunt, videri velut obedientes volunt; sicque morbum vitij quo laborant, superducto velamine virtutis obumbrant. Hi nimirum non idcirco laboribus atteruntur, vt obediant: sed ideo suis Præpositis obedire deliberãt, vt C laborandi materiam non amittant: otium videlicet tolerant, labore fruuntur: quia vagationẽ, quietem, molamq; negotiorum voluere, suauem deputant voluptatem. Sunt enim quædã animæ paralyticæ, quæ se gaudẽt crebris discursionibus agitare. Quisquis enim corporeæ paralysis languore constringitur, sæpe ministrorum vexatione concutitur, & sic agitationibus refouetur. Hi certè, spirituales videlicet paralytici, vel solis ancillis dicendi sunt esse coniuncti, atque ideo eorum filij nullatenus ad hæreditatis capessendæ iura perueniunt; vel si liberas habere se putant, non ancillas, vt ita dixerim, propter filias Laban sed peruerso ordine filias sibimet fœderare volunt propter ancillas: quia non ad hoc laborant, vt obediant; sed ad hoc potius obediunt, D vt laborent. Nec more Iacob, ad actiuam, vel contemplatiuam vitam fructus suorum operum referunt: sed siue de actiua quid in sua operatione demonstrent, siue de contemplatiua aliquid verbis enuntient, non in his spiritualis vtilitatis expetunt fructum, sed propriæ tantummodo voluntatis aucupantur arbitrium.

CAPVT XI.

De Monachis qui Grammaticam discere gestiunt.

VT autem cum stomacho loquar, ex istorum E numero sunt ij, qui Grammaticorum vulgus adeunt, qui relictis spiritualibus studiis, addiscere terrenæ artis ineptias concupiscunt: paruipendentes siquidem Regulam Benedicti, regulis gaudent vacare Donati. Hi porro fastidientes Ecclesiasticæ disciplinæ peritiã, & sæcularibus studiis inhiantes, quid aliud quàm in fidei thalamo coniugem relinquere castam, & ad scenicas videntur descendere prostitutas? Et, vt ita fatear, meretricum lenociniis oblectati dant repudium liberis, vt violato nuptiali fœdere, socientur ancillis. Deserunt vxores, Laban videlicet filias, & ad lupanares transeunt concubinas; vt meritò cum Bala veteres, & cum Zelpha vaniloqua videantur vrbanitate dicaces. Sed fortassis A obiiciunt, quia ad hoc exteriorum artium nugis insudant, vt locupletius ad studia diuina proficiant. Iacob certè petitionibus vxorum, concubinarum tolerauit amplexum; alioquin qui ex eis nati sunt, nullatenus cum cæteris ad hæreditatis iura concurrerent, si adulterinæ conceptionis infamiæ subiacerent. Quærunt ergo & auctoritatem Patrum subtiliter consulunt.

Quàm vanum sit propter Grammaticæ studia, regularem disciplinã postponere.

Quòd si his artibus operam dare Monachum sacra Scriptura permittit, dicatur iam quia vxor viro ancillam in vsum sobolis tradit. At si Gregorius, Hieronymus, aliique Doctores sancti hæc funditus abnegant, nouerint isti, quia adulterino pellicum amore decepti, velut contra coniugale fœdus sine B fœdere pertinaciter pugnant. Nam non solùm prohibemur post acceptum sacrum Ordinem vanis huiusmodi doctrinis intendere, sed ex iis quoque quæ antè didicimus, superflua quæque præcipimur detruncare. Vnde per Moysem lege decernitur, vt mulieri in bello captæ, & in coniugiũ victoris electæ corporis superfluitas abscindatur: *Quæ radet*, inquit, *cæsariem, & circumcidet vngues, & deponet vestem in qua capta est, sedensque in domo tua flebit patrem & matrem vno mense; & postea intrabis ad illam, dormiesque cum illa, & erit vxor tua.* Mulieri quippe cæsariem radimus, cùm rationali disciplinæ sensus superfluos amputamus; vngues etiam circumcidimus, cum ab ea mortua quæque superstitionum C opera desecamus. Quæ etiam vestem deponere, in qua est capta, præcipitur; vt superductã fabularum, & quorumlibet figmentorum exuat superficiem, ac solidam veræ rationis exhibeat veritatem.

Humanæ disciplinæ quomodo sint nobis resecandæ.

Deut. 21.

Patrem verò & matrem deflet, quia liberalium auctores artium mens nostra mortuos deputat, & eos in errore periisse compatiendo deplorat. Consuetudo autem fœminarum est, per vnumquemque mensem sui sanguinis effusione purgari: post mensem itaque ad hanc mulierem intrare præcipimur, vt artem cuiuslibet disciplinæ omni superstitionum contagio defæcatam, velut in coniugium sortiamur, quatenus iam Israelitica facta, consequenter in Israelitæ coniugium transeat, & bene fœcundam spiritalium operum sobolem red- D dat. Et hæc omnia illis proculdubio congruunt, qui in sæculari militia liberalium studiorum artibus instruuntur; cæterum quibus non licet etiam cum hospitibus loqui, in quibus videlicet ipse Christus alloquitur, & suscipitur: qui non nisi ad interrogationem os aperire debemus, & cum reficimur, ex ipsa etiam sacra lectione consulere non audemus; quomodo liceat theatralia Grammaticorum gymnasia insolenter irrumpere & velut inter nundinales strepitus vana cum sæcularibus verba conserere? Hæc autem aduersus Monachos nugis exteriorum artium implicatos diximus; vt eorum vanitas quàm procul à linea rectitudinis exorbitet, monstraremus.

S. Bened. Regul. c. 53.

CAPVT XII.

De laude lacrymarum.

VLtro etiam expedit, vt quicumque frater sæculum perfecto corde deseruit, ea ipsa quæ sibi iam nota sunt, si noxia probantur esse, dediscat, & obliuioni perpetuæ, in quantum præualet, tradat. Nesciat itaque iam disputare de coquis, ignoret esculentiores præferre lautioribus cibis, non iam calleat vrbana, vel capiosa verba proferre, non rhetoricos colores in vsus tinnulæ declamationis assumere, non denique per sales,

Religiosus debet obliuisci mores sæculares.

atque facetias risum cuilibet extorquere. Ieiunium amet, necessariarum rerum penuriam diligat, aspectus hominum fugiat, sub silentij se censura constringat, ab exteriori se negotio subtrahat, os suum ab otiosa confabulatione custodiat, mentis suæ latibulum petat, vbi ad videndam Creatoris sui faciem totis nisibus inardescat: ad lacrymas anhelet, lacrymas à Deo quotidianis precibus flagitet. Lacrymarum quippe mador animam omni labe purificat, & ad proferenda virtutum germina nostri cordis arua fœcundat. Sæpe namque miserabilis anima velut sub pruinali glacie comas, & foliorum ornamenta deponit, & recedente gratia ipsa sibimet derelicta, tota remanet arida, & quasi decidentium florum videtur decore nudata. Sed mox vt lacrymæ ex munere intimi Inspectoris eruperint, protinus hæc eadem anima reuirescit, torporis ignaui frigore soluitur, & tamquam arbor verna, Austri fomite recalescens, rediuiuo virtutum suarum flore vestitur.

Lacrymæ animam purificant, & fœcundant.

Lacrymæ porro quæ à Deo sunt, diuinæ exauditionis tribunal fiducialiter adeunt, & impetrantes præsto quod petunt, de peccatorum nostrorum certa remissione confidunt. Lacrymæ sunt in fœderanda inter Deum, & homines pace sequestres, & veraces sunt atque doctissimæ in qualibet humanæ ignorantiæ dubietate magistræ. Nam dubitantes ex aliquo verum Deo placeat, necne, numquam melius certitudinem capimus, quàm cum veraciter lacrymantes oramus. Tunc enim quidquid agendum mens nostra decreuerit, super hoc rursus ambigere necessarium iam non erit. Lacrymæ porro diluunt omne spurcitiarum in meretrice contagium, & immundis manibus tribuunt, vt non solùm pedum, sed & dominici capitis mereantur attactum. Lacrymæ tribuunt, vt negator Apostolus non modò non pereat omnino post lapsum, sed vltro etiam vt super cæteros cælestis curiæ Senatores obtineat principatum. Lacrymæ contulerunt, vt Dauid post adulterij simul & homicidij profundissimum barathrum non modò regnum cum vita non perderet, sed vltro etiam promissionem hæredis ex se nascituri cum iuramento susceptam immobiliter obtineret, qui & regni sui solium, & omnium regna terrarum perpetuò possideret. Lacrymis est concessum, vt morituro mox Ezechiæ tria annorum lustra ad vitam Deus omnipotens adderet, & insuper se & vrbem Hierusalem de Regis Assyriorum manibus liberaret. Lacrymis certè diuina pietas contulit, vt Saram Raguelis filiam de vinculo turpis improperij clementer absolueret, & ad digni viri thalamos nuptiali per Angelum fœdere destinaret. Lacrymis impetrauit Esther, vt Israeliticum populum Deus de communi periculo perditionis eriperet, & in Aman, quod ipse parauerat, propositi suspendij sententiam retorqueret. Lacrymæ nihilominus contulere Iudith, vt & caput abscinderet Holofernis, & intra cubiculum luxuriantis illecebræ florem non amitteret pudicissimæ castitatis.

Lacrymæ impetrant gratiam, & docent.

Luc. 7.
Matt. 27.
2. Reg. 12.
Lacrymæ vitam producunt.
4. Reg. 20.
Steriles fœcundant.
Tob. 7.
Esther 14.
Iudith 8. & 9.

Quid de Centurione Cornelio referam, qui munere lacrymarum Apostolicæ meruit visitationis accessum: moxque deserens gentilitatis errorem, ad Christianæ regenerationis translatus est nouitatem? Quid Susannam memorem, quæ mox vt ad lacrymarum patrocinium confugit, protinus de manibus ad mortem se trahentium rapitur, in falsorum caput testium damnationis sententia vertitur, & sic per spiritum iunioris pueri sanguis innoxius liberatur? Porro autem si cuncta lacrymarum percurrere dona voluero, prius fortè dies

Act. 10.
Dan. 13.

A clauderetur, quàm exemplorum copia subtraheretur. Hæc sunt enim, quæ & animam peccatorum labe purificant, & cor vagum in oratione confirmant. Hæc sunt, quæ de mœrore pariunt gaudium; & dum per oculos carnis erumpunt, ad spem nos supernæ beatitudinis erigunt. Non enim possunt in sua petitione contemni, quæ & magnas voces habent in auribus Creatoris quas profectò voces ille ad Deum frequenter emiserat, & quid ad obtinendum possent, subtiliter nouerat qui dicebat: *Exaudi orationem meam, Domine, & deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.* Qui enim non oculis attendi, sed auribus percipi lacrymas postulat, voces inesse lacrymis manifestè designat. Lacrymæ B nempe cum in conspectu pij Iudicis supplicant, nihil hæsitant, sed sic misericordiam tamquam rem quamlibet proprij iuris sibimet vendicant, & impetrasse se quod petierant confidenter exultant.

Spem erigunt.
Gratæ sunt Dei auribus.
Psal. 38.

O lacrymæ deliciæ spirituales, super mel videlicet & fauum, atque omni nectare dulciores! quæ mentes ad Deum erectas iucunda saporis intimi suauitate reficitis, & arida, ac tabescentia corda haustu supernæ gratiæ medullitus irrigatis. Terrenarum namque dapum sapores atque dulcedines superficie quidem palati gustantes oblectant, viscera autem interiora non penetrant: sapor verò diuinæ contemplationis omnia interiora nostra replet, vegetat, obdulcat. Lacrymantes equidem oculi C diabolum terrent, & sic lacrymarum erumpentium expauet impetum, ac si procellosi nimbi grandinem, vel furentium vndique ventorum effugiat tempestatem. Nam sicut spumosi torrentis cumulus superueniens, cunctis alueum sordibus purgat: sic lacrymarum profluentium cursus ex mente flentis & diabolicæ versutiæ semina, & omnes sordentium vitiorum pestes eliminat.

Lacrymarũ dulcedo.
Lacrymæ dæmonem terrent, ac fugant.

CAPVT XII.

Quòd ex amore Dei compunctio nascitur, & rursum ex compunctione diuinus amor augetur.

D SED hæc aqua ex igne profluit, vt quisquis affluere imbris inundatione desiderat, diuini amoris ignem priùs necesse est in camino suæ mentis accendat. Quod facilius exprimere possumus, si quod in secundo Machabæorum libro perhibetur historialiter gestum, ad memoriam deducamus. Ait ergo Scriptura: *Cùm in Persidem*, inquit, *ducerentur patres nostri, Sacerdotes, qui tunc Dei cultores erant, acceptum ignem de Altari occultè absconderunt in valle, vbi erat puteus altus, & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita vt omnibus ignotus esset locus. Cùm præterissent autem multi anni, placuit Deo vt mitteretur Nehemias à Rege Persidis: hic misit nepotem Sacerdotum illorum, qui absconderant, ad requirendum* E *ignem, & sicut narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam.* In quibus omnibus verbis illud vnum spiritualiter attendendum est; quòd in alto & sicco vallis puteo prius ignis absconditur, & postmodum non ignis, sed aqua crassa à requirentibus inuenitur. Mens quippe sincera atque perfecta Deum intentione quærentis non incongruè per puteum vallis altum; & siccum designatur: quæ nimirum & à fluidis illecebrarum carnalium voluptatibus arida, & terrenæ concupiscentiæ ruderibus altè defossa, & in veræ humilitatis est conualle fundata. Huic itaque puteo sacrificij ignis immittitur, cum in electi cuiuslibet mente diuini amoris flamma concipitur, atque ad cælesti

2. Mach. 1.

desiderium pius animus inflammatur. Sed hic ignis A in aquam vertitur, quia ex aqua diuini amoris lacrymarum compunctio generatur.

Et notandum, quòd non pura dumtaxat aqua, sed crassa aqua narratur illic fuisse reperta. Quid enim crassa est aqua, nisi lacrymarum compunctio, diuinæ proculdubio gratiæ pinguedine saginata? Qua videlicet pinguedine saginari Propheta

Psal. 62. æstuabat, cum diceret: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Et per alium Prophetam hæc

Isa. 55. eadem promittitur crassitudo, cum ait: *Delectabitur in crassitudine anima vestra.* Hinc iterum dici-

Psal. 19. tur: *Memor sit*, inquit, *Dominus omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiat.*

Nec prætereundum, quòd abscondentes hunc ignem, conturati quidem fuisse, non autem fun- B ditus extinxisse referuntur, quia nimirum ignis diuini amoris, quem in ara nostri cordis accendimus, vt ex aromatibus bonorum operum suaue Deo sacrificium offeramus in ipso nostræ conuersionis initio, intus quidem debet occultè semper ardere, non autem foras se per vanæ gloriæ flammas expandere. Conturatur ergo sopitis flammis, non autem vi priuatur ardoris, vt non prorsus intereat, sed sese postmodum mirabiliter ignis in aquã vertat. Hæc porro aqua, compunctio videlicet lacry-

Lacrymis sacrificium operum nostrorũ Deo sit gratius. marum, non solum nos à peccatorum contagione purificat, sed etiam, vt placeant ipsa Deo bona nostra, commendat. Omne namq; bonorum operum sacrificium in conspectu superni Iudicis suauius C

2. Machab. 1. redditur, si contritæ mentis lacrymis aspergatur. Vnde illic aptè subiungitur: *Et sacrificia*, inquit, *quæ imposita erant, iussit Sacerdos Nehemias aspergi aqua ipsa, & ligna quæ erant superposita.*

Sed cùm operum nostrorum sacrificium veræ compunctionis aqua perfundimus, mox mentes nostras splendor irradiat: & quidquid obscurum, quidquid in eis tenebrosum eatenus latebat, illustrat. Quidam namque se nobis tunc intimæ lucis radius aperit, & omnes animæ nostræ latebras, noua fulgoris iucundi serenitate perfundit. Quapro-

Ibid. pter illic cum præmittitur: *Quia iussit haurire, & afferre sibi, & sacrificia quæ imposita erant, iussit Sacerdos Nehemias aspergi aqua ipsa, & ligna quæ erant* D *supposita*: protinus historiæ series addidit: *Hoc factum est, & tempus affuit, & sol refulsit, qui priùs erat in nubilo: & accensus est ignis magnus, ita vt omnes mirarentur.*

Audiuimus antè, quia aqua pro igne reperta est, nunc è contrario dicitur, quia per aspersionem aquæ ignis magnus accensus est. Ergo & ex igne aqua nascitur, & ex aqua ignis inuicem procreatur. Quia videlicet & ex igne diuini amoris gratia compunctionis oritur, & rursus ex compunctione lacrymarum desiderij cælestis ardor augetur. Alte-

Ex amore Dei lacrymæ, & ex lacrymis amor Dei nascitur. rum siquidem pendet ex altero, & sibimet vtrumque inuicem præstat, dum & ex amore Dei lacrymarum compunctio profluit, & rursus per lacrymas ad amorem Dei mens nostra feruentius inar- E descit. In qua autem mente huius alternitatis reciproca varietas agitur, ab omni proculdubio reatus sui squalore purgatur. Vnde illic non incongruè postremò subiungitur: *Appellauit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur, purificatio.* Locus itaque noster vbi sacrificium offertur, vbi aquæ & ignis, vt dictum est, varietas alternatur, fidelis est anima. Quæ profectò non incongruè purificatio dicitur: quia dum nunc superni amoris igne decoquitur, nunc contriti cordis fletib. mundatur, velut secundi baptismi fluentis abluitur.

Has autem successionum alternantium vicissitu- A dines, & mutationum spiritualium varietates Isaias profunde inspexerat, cum dicebat: *Orietur*, inquit, *Isa. 58.* *in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies, & requiem dabit tibi Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit.* Ecce ignis in puteo absconditus. Sed audi quomodo ignis hic conuertatur in aquam; nam protinus subdit: *Et eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aqua-* *Ibid.* *rum, cuius non deficient aquæ.* Postremò, vt noueris quia hæc rursus aqua in ignem conuertitur, & per lacrymarum gratiam diuini amoris ardor feruentiùs excitatur, paulò inferiùs addidit: *Tunc delecta-* *Ibid.* *beris super Domino, & sustollam te super altitudinem terræ.*

CAPVT XIV.

De Syluestro lacrymarum inundatione decepto.

HIc autem quid nobis acciderit, silentio prætereundum esse non ducimus. Nam hucusq; scribentibus Dominica festiuitas superuenit, emergentibúsque negotiis à scriptione diutius exteriorum nos sollicitudo compescuit. Tunc iuuenculus quidam, Syluester nomine, qui hæc non quidem me dictante scribebat, sed vt dignè me prædicem tabulis descripta in schedulas transferebat, tanta maligni hostis arte delusus est, vt in lacrymas repente prorumperet, & vix nocte vel die præter C horas soporis, & cibi, sese à lacrymarum inundantia cohiberet: vinum autem omnino dimisit, cibo quoque se continentissimo, ac permodico sustentabat; somno etiam summotenus indulgebat. Interea suggerebat illi diabolus vt remotioris eremi secessum peteret, vbi videlicet vel tardò, vel numquam hominem iam videret: cúmque sibi conclusionis copiam præberemus, aiebat se concludi quidem nullatenus velle, talem autem desiderare locum, vbi dum ingrederetur & egrederetur, liberè, & solitarius à nemine videretur. Obsistebant autem huic obstinationi omnes vnanimiter fratres, & technam hanc, versutiámque diaboli probabiliter asserebant. At ille peruicax & obstinatus, dum la- D crymis exuberantibus fidem præbet, in voto suo, quod maligno spiritu suggerente conceperat, irreuocabilis permanet. Puto quòd antiquus hostis aptum deceptionis suæ nactus articulum, hoc eius oculis ingerebat, quod in hoc opusculo paulò superius Syluester ipse conscripserat: vbi dicitur, quia dubitantes ex aliquo, vtrum Deo placeat necne, numquam melius certitudinem capimus quàm cùm veraciter lacrymantes oramus. Non enim attendit quod huic versiculo paulò ante præmissum est: quia illæ dumtaxat lacrymæ, quæ à Deo sunt, exauditionis tribunal adeunt; non illæ certè quæ à callidi insidiatoris præstigiis suggeruntur.

Discrimen inter veras ac falsas lacrymas.

Hoc etiam oscitando præteriit, quod dictum est veraciter lacrymantes. Non enim veraciter, sed E fallaciter lacrymatur, cui per mendacem ab initio spiritum falsus fletus immittitur: nam nec dissimile quod & beatus Papa Gregorius in suis moralibus scribit, dicens: *Sed hæc*, inquit, *vitia, quæ sub virtutum specie antiquus hostis occultat, valde subtiliter manus compunctionis examinat. Qui enim veraciter intus dolet, quæ agenda foris, quæ non agenda sint, fortiter præuidet. Si enim nos vis compunctionis in intimis afficit, omnis mox strepitus prauæ suggestionis obmutescit: Et si cor veraciter intus dolet, linguam contra nos vitia non habet.* Ecce hic magnificus Doctor, cui & fatuitatis nostræ concordat ineptia, non ait, si cor intus dolet, sed si cor veraciter intus dolet. Vt

Gregorius Moral. lib.

paterer

parenter insinuet alium esse dolorem, quo mens diuinitus afflata compungitur: alium quo per insidiatoris fraudem quasi contriti cordis lacrymas imitatur: alias esse lacrymas, quas mendacij, & erroris spiritus simulat: alias autem, quibus veritatis spiritus animarum squalorem, & rubiginem purgat.

Vt igitur ad relationis ordinem redeamus, quia dudum in alia solitudine habitare permissus, semet ipsum temeratius abscidit, necnon & ad alia loca vagabundus errauit: ille dumtaxat confisus in lacrymis, æquis consiliis nullatenus acquiescebat præbere consensum: nec se aliquatenus decipi posse credebat, quem quotidiana compunctio crebris lacrymarum profluuiis inundabat. Quid plura? omnino certè, quod aspis in pectoris eius nidulo confouebat, B tandem familiarem prorupit in fœtum. Nam librum nobis admodum charum, videre ad modicum petiit, cuius quatuor de medio furtim quaterniones abscidit, ac fibulas ad mensuram stringendi codicis, ne tale quid suspicaremur, accuratissimè detruncauit: deinde stimulo conscientiæ territus, ne compedibus vinciretur, præ foribus cellulæ stans, cultello vulnus infligere vel sibi, vel aliis, si quis eum contingeret, minabatur. Tunc liquidò patuit huiusmodi lacrymas non de cœlesti rore descendere, sed ex tartari sentina sine dubio scaturire. Hoc autem, fratres mei, vobis narrare curauimus, non vt delinquentis fratri exageremus infamiam, sed vt vos suspectam semper in ipsis etiam C bonis studeatis habere cautelam.

CAPVT XV.

De diuersis Officiis Monasterij: Primò de Abbate.

Prælati doctrina exemplo debet confirmari.

LIBET hic diuersa Monasterij Officia succinctè perstringere, & quid administratoribus eorum quibusque seruare conueniat, summotenus expedire. In primis igitur, ô venerabilis Abba, fac ipse quod præcipis, exerce quod prædicas, imple quod mandas, non vita discordet à lingua, non opera videantur à sermone discreta, nec aliud doceat auctoritas præsidentis, aliud exhibeat operatio D conuersantis. Rarò autem progressurus egredere, vt semen verbi, quod sparseras, iugiter valeas excolendo rigare. Non itaque hospitem te Monasterij frequens discursus exhibeat, sed habitatorem potius, atque domesticum diuturnitas morosæ grauitatis ostendat. Commendet inedia ieiunia prædicantem, nec loquentis sententias comedentis fauces impugnent. Melius nempe sobrietatem docet manus, cum ad os sub moderamine ducitur, quàm si vescentis lingua loquatur. Porrò viuida satis, & efficax in discipulorum mentibus prædicatio est: alij os ad mensas impellere, impellentem verò in rigore ieiunij permanere. Sic intenta de- E linquentibus ferulam, vt in te motum iracundiæ sub rigida cohibeas disciplina.

Qua ratione subditos castigare debeat.

Interim verò dum minaris, dum terroribus culpabilem concutis, in temetipsum oculos reuoca, modum humanæ fragilitatis attende, & temetipsum corripi posse, si censor adesset, subtiliter meditare: nec mireris, si subiectus quispiam fortè transgrediens cuncta iussionis tuæ mandata non impleat, cum tanta sit conditionis humanæ fragilitas, vt ipsa etiam corporis tui membra prorsus in omnibus tibimet obtemperare non possint. Vt autem quod dicimus, euidenter eluceat, præcipe oculis

A tuis, vt eis acedia non obrepat; cordi, vt cogitationum phantasmata non admittat; indica genitalibus pudicitiam, vt aliquando incentiua luxuriæ non titillent; gulæ sobrietatem, vt ad alimenta esculentiora non pruriat; postremò toti simul corpori, vt morbis irruentibus non patescat. Et cùm liquidò probaueris hæc à temetipso exigere fidem, sed penitus impetrare non posse, quid mirum si in his, qui à te personis & moribus disiuncti sunt, perfectam in omnibus nequeas obedientiam reperire? Planè si hæc in re solerti meditatione consideres, fraternæ quoque imbecillitatis excessum æquanimiter feres. Si quid fortè patrimonij latioris accesserit, si suppetere copia cernitur, si Dei domus augetur, noli tuis meritis, siue studiis arrogare, sed B beneficiis dumtaxat diuinis adscribe. Reuoca itaque ante oculos tempora, quando priuatus eras: & recole, quia tibi nullatenus ista prouenerant.

Humilitatem debet ostendere.

Constat ergo quia non tibi, sed Christi confertur Ecclesiæ, quod tu sine illo assequi nequiuisti. Non mensam fratrum cœnaturus exhorreas, non te conuiuia priuata delectent: & cum quibus tibi est altaris mensa communis, non indignos iudices, qui tibi participent etiam in corporalibus alimentis. Non igitur suspicionem priuatè vescentis absentia generet, vnde ad perniciem murmurantium, siue detrahentium tua quoque fama laboret. Nec magnopere cures quàm pretiosum sit quod lancem compleat, sed id potius vnde fraterna charitas in C Christo per amoris mutui glutinum conualescat.

Bona Monasterij custodiat.

Noli Monasterij bona prodigere, nec popularis auræ fauorem proprium de communi velis vtilitate captare. Si enim credimus, quòd ditantium Ecclesias peccata soluuntur, credendum est etiam proculdubio, quia minuentes, & dilapidantes eas grauis facti egij vinculis innectuntur: & inde sunt isti peccatis obnoxij, vnde reperiuntur illi peccatorum nexibus absoluti. Caue dum parentium stiparis obsequiis, dum verbis assentantium suauiter deliniris, ne, quod absit, ipsa in mente tua prælatio, vel impensa reuerentia lenocinetur: & quasi dignus sis, qui ad ista perueneris, malè demulcens cogitatio blandiatur. Villicus quippe quanto in commissa largiori possessione beatior, tanto est in reddenda ratione miserior: tantóque debet plura cum D reddit, quanto gloriatur ampliora cum accipit. Planè timendum est valde quod dicitur: *Quia de omnibus sibi commissis animabus rationem redditurus est Abbas, addita & sua animæ ratione.* Pensemus itaque quanto nunc expedit, vt sit timore perterritus, qui in tremendo examine ad sui discussionem venit alienis iam ratiociniis fatigatus, sed quia doctori magis docendum est, quàm discendum, hæc illi pauca sufficiant, qui dum sua constitutus sit dicere, aliena fortè fastidit audire.

Adulatoribus non nutriri.

S. Ben. Regul. c. 2. & 64.

CAPVT XVI.

De Priore Monasterij.

Prior debet esse Abbati fidelis.

PRior autem Monasterij hoc modo sui Prioratus officium nauiter administrat, si ab Abbatis sui voluntate non discrepat, si omnium fratrum animos, quantum in se est, in eiusdem Abbatis sincera dilectione confirmat. Ioseph nemque herili præpositus domui, noluit ad vltimum alienæ coniugis in se desiderium trahere, sed in amore viri proprij docuit permanere. Nobilis & ille seruus Abraham, vt vxorem domino suo

Gen. 39.

Gen. 24.

sincera fide prouideat, omne vt strenuus impensæ humanitatis officium calcat: laboris sui scilicet, ac tanti itineris obliuiscitur, vt soli domino suo militet, quidquid in expeditione positus operatur. Sicut enim Abbas per omne quod agit ad amorem Christi debet filios prouocare: ita etiam Prior ne qua, quod absit, zelotypia generetur, in dilectione Abbatis sui fratres studeat vnanimiter confouere. Non itaque circa delinquentium culpas se exhibeat mitem, vt Abbatem faciat apparere crudelem: sed sic illo absente praua quæque redarguat, vt is postmodum rediens velut in tranquilli portus sinu, sic in spiritualium fratrum iucundantium lætitia requiescat.

In disciplina regulari sit potiùs rigidus, vt Abbas videatur mansuetus.

Teneat igitur rigidam in excedentium correptione censuram, nec patiatur apud se consuetam regularis propositi tepescere disciplinam. Ille sit ad iustitiam rigidus, vt Abbas videri valeat in mansuetudine pius; ille instet exigere, vt sit quod Abbas paterna possit pietate donare. Moyses quippe vt fidelis famulus nudæ iustitiæ præcepta tradidit; Christus autem vt verè pius Dominus, austeræ legis duritiam temperauit. Aaron verò, qui præuaricanti populo se quasi tractabilem præbuit, cum eo simul ad sacrilegos ritus idola fabricauit. Sicut appendebatur velum ante Arcam fœderis, sic Prior ad exteriora quæque negotia quasi quoddam sit tegmen Abbatis. Ille siquidem pulueribus de sæculi via surgentibus semper expositus obuiet; iste velut Arca Domini in sui fulgoris munditia iugiter perseueret. Ille tanquam Aaron os Abbatis factus, loquatur ad populum; iste sicut Moyses, in his quæ ad Deum pertinent, diuinis alloquiis perfruatur. Vterque igitur in vnitate spiritus alterutrum concurrentes, talem, si possibile est, Deo sobolem nutriant, cui in ius cœlestis hæreditatis adscriptæ posteritas nulla succedat.

CAPVT XVII.

De significatore Horarum.

NOVERIT autem significator horarum, quia nulla magis in Monasterio est obliuio fugienda, quàm sibi. Si enim articulum suum cuiuslibet synaxis hora, vel præuenta, vel dilata non teneat, omnem procul dubio horarum succedentium ordinem turbat. Non ergo fabulis vacet, non longa cum aliquo colloquia misceat, non denique quid à sæcularibus agatur inquirat; sed commissæ sibi curæ semper intentus, semper prouidus, semperque sollicitus, volubilis sphæræ necessitatem quiescere nescientem, siderum transitum, & elabentis temporis meditetur semper excursum. Porrò psallendi sibi faciat consuetudinem, si discernendi horas quotidianam habere desiderat notionem: vt quandocumque solis claritas, siue stellarum varietas nubium densitate non cernitur, illic in quantitate psalmodiæ, quam tenuerit, quoddam sibi velut horologium metiatur. Enimuero mos, vt homines ad Ecclesiam, dum pulsantur tintinnabula, congregentur, ex antiquæ legis mystica traditione descendit; iubente Domino Moysi: *Fac tibi*, inquit, *duas tubas argenteas ductiles, quibus conuocare possis multitudinem, quando mouenda sunt castra: cumque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi fœderis.* Sicut enim tunc Israëlitica plebs cum tubis ad tabernaculum confluebat, ita etiam nunc fidelium populus ad Ecclesiam, audito tintinnabulorum clangore festinat.

Num. 10.

Neque hoc discrepat, quod illic docuntur castra

A moneri, cùm videlicet castra ad bellorum nos cantur pertinere procinctum. Vnde & paulò post dicitur: *Si exieritis de terra vestra contra hostes, qui dimicant aduersus vos, clangetis vlulantibus tubis, & erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, vt eruamini de manibus inimicorum vestrorum.* Ad pugnam quippe quasi castra contendimus, cùm, vt ita dicam, psalturi, vel oraturi ad Ecclesiam festinamus. Illic enim tenebrarum principes aduersum nos feraliter dimicant, vt per illusiones phantasmatum ab his quæ per labia defluunt, vagabundas mentes auertant. Et re vera quàm pulchra militiæ species, præcipuè nocturnis horis, cum fratres quasi tubarum clangoribus excitati cuneum faciunt, & tanquam directa acie properantes, attoniti ad procinctum

Ibid.

Chorus Monachorum est pulchra militiæ species.

B diuini certaminis concorditer gradiuntur. Cum videlicet puerorum ala præcedit, iuuenum verò tanquam manipulorum turma subsequitur: postrema autem legentes vestigia senes, belli scilicet robur, ne subsidat aliquis, ne vel hostis fortiùs immergat, totius exercitus terga custodiunt.

Adde, quòd laterna in prima belli fronte præfertur, vt columna ignis per desertum præcedere populum aptissima similitudine videatur. Sic nimirum, sic centuriæ Christi ad comedendum cœleste manna: sic ad obtinendam terram lacte melleque manantem veræ Israëliticæ properant legiones. Clangentibus namque tubis ad tabernaculum fœderis properant, vt verbi cœlestis illic epulas co-

C medant, & sacrificium laudis Deo, ac bonæ voluntatis vota persoluant. Vnde & ibidem non inconuenienter additur: *Si quando*, inquit, *habebitis epulum ad dies festos & Kalendas, canetis super holocaustis, & pacificis victimis; vt sint vobis in recordationem Dei vestri.* In his igitur & huiusmodi verbis significator horarum prudenter aduertat, quàm vigilem, quamque sollicitum in assignato sibi ministerio esse semper oporteat, ne tantum videlicet opus per eius incuriam sui ordinis statuta confundat.

Vbi sup.

CAPVT XVIII.

De mensæ Lectore.

D MENSAE Lector sollicita consideratione perpendat, quàm distinctè, quàm apertè, quàm denique intelligibiliter legere debeat. Quandoquidem cum refectione corporum, ille pabulum exhibet animarum. Dixit Apostolus: *Esca ventri, & venter escis; Deus autem hunc, & illum destruet.* Per alios igitur ministratur esca corporibus, quæ mox in putredinem vertitur: per hunc diuina ministrantur eloquia, quæ cœlo etiam, terraque transeuntibus non transibunt. Sic ergo legendum est, vt dum caro sua stipe reficitur, anima quoque cœlestibus epulis saginetur.

1 Cor. 6.

Legatur itaque non lectori, sed auditori: nec aucupetur propriæ rumusculos famæ, sed ædificationi

E potius consulat alienæ. Nec curet quid de lectore dici, sed quid de lectione possit intelligi. Edentibus etiam suggerendum est, vt sic refectionem sobrietas temperet, quatenus commolentium strepitus sancium meatus aurium non obturet. Sic mediatrix inter os & mensam manus scilicet moderata discurrat, sic se sub grauitate fræno suspensa cohibeat; vt dum terrena per fauces esca trahitur, nequaquam à diuinis ieiunare dapibus esuriens anima compellatur.

CAPVT XIX.

Quanta Cellerarium oporteat discretione pollere.

CELLERARIVS autem, quia quasi pater constitutus est monasterij, debet officium sibi commissum tanta dispensationis arte peragere; vt manum & aperiendo substringat, & stringendo discretus aperiat; quatenus in eo & parca sit largitas, & parcitas larga. Summopere quippe cauendum est, ne parcitatem tenacitas, largitatem effusio mentiatur. Sæpè enim vitium virtutis se specie palliat, quantoque quasi bonum esse quod malum est cernitur, tanto difficilius emendatur. Bonus autem administrator sic dispensat necessaria corporum, vt saluti etiam consulat animarum: quia & B parcendo sobrietatem nutrit, & largiendo murmurationis vitium ne oriatur, obsistit. Sæpè enim (vt vir prudentissimus ait) liberalitate liberalitas perit, videlicet cùm res & non indigentibus indiscretè profunditur, ideoque quid verè indigentibus dandum sit, postmodum non habetur.

Liberalitate liberalitas perit.

Debet itaque negari superfluum nostris, vt supersit vnde charitas impendatur extraneis. Nehemias enim vt venientes quosque de gentibus per circuitum in conuictum propriæ mensæ susciperet, gregibus suis parcere inhumanum putat: sicque suis necessitatem stipendiis temperat, vt charitatis officium & in alienos extendat. Tobias cùm tanta laboraret inopia, vt vxor eius textrini operis quæstum conducta susciperet, hæc ipsa, quæ habebat, C adiecit parua diuidere, vt concaptiuis fratribus qualecumque saltem solatium exhiberet. Peregrinus itaque pietatem à se peregrinari non pertulit, & rebus pauper opulentissimæ charitatis diuitias non amisit. Abigail dum magnifici conuiuij partem subtrahit, à viri iugulo gladium Dauid in vltionem contumeliæ festinantis auertit: sicque suis cibum bene furata surripuit, quibus vtrique vitam extraneis ministrando seruauit. Paulus etiam monet per viam sabbati, quod placuerit apud vnumquemque reponi, vt Hierosolymam sanctis indigentibus Corinthiorum posset gratia destinari. Sic itaque debemus nostris quotidiani victus stipendia ministrare, vt meminerimus, etiam si facultas suppetat, & extraneis in necessitate succurrere. Sit D autem Ecclesiæ dispensator, non acceptor personarum, sed considerator infirmitatem; non captator gratiæ, sed sustentator imbecillitatis alienæ: vt æqualiter indigentibus æqualia tribuat, quos autem fragilitatis diuersitas separat, administrationis etiam dispensatio moderata discernat. Sic enim omne scandalorum seminarium tollitur, si singulis quibusque membris, non quod voluntas ambit, sed quod necessitas expedit, impleatur.

2. Esdr. 5. — Tob. 2. — 1. Reg. 25. — 1. Cor. 16.

CAPVT XX.

Admonitio puerorum.

E PORRO autem, quia totum sancti huius cœnobij corpus, velut extensis quibusdam fraterni amoris vlnis amplectimur, ratum ducimus, ipsa quoque ætatum momenta distinguere, & tamquam congruentia quædam admonitionum indumenta singulis quibusque membris aptare. Vt igitur ab incipientibus ordiamur: Instruendi estis, ô pueri, quia nunc ætas vestra cerea est: & sicut teneri adhuc estis in pusillitate membrorum, ita etiam vtrique flexibiles diuersitatibus morum. Quantumque à ramis adhuc Pythagoricæ litteræ

A procul agitis, tanto faciliores estis, vel in dexteram dirigi, vel in sinistræ partis procliuia detorqueri. Sed si inter manus figuli plasta vitium læsionis incurrit, nisi præstò corrigitur, postquam ad instar lapidis obduruerit, non medetur. Si virgula ex prima radice succrescens, in obliquum se qualibet occasione retorqueat, ad rectitudinem numquam remeat, si aliquanto diutius in eadem obliquitate perdurat: & quia vt hastile sit, indigna decernitur, flammis edacibus pabulum deputatur.

Cauete ergo, ne vitium aliquod vestrum cum incremento corporis simul adoleat, ne prauitatis cuiuslibet in vobis nodositas obdurescat; sed sitis vasa non in contumeliam, sed in honorem facta, B atque in domo Domini in omne opus bonum parata. Planè si vultis adultorum probitate nitescere: & quod aliis impossibile est, absque laboris tædio virtutibus abundare, amodò sobrietatis arma corripite, & aduersus æstuantes carnis illecebras totis viribus decertate. In ipso iam tyrocinij vestri primordio certam vobis victoriam Deo pro vobis stante promittite, & prælato Crucis vexillo certamen infœderabile cum aduersis spiritibus audenter inire. Calcate superbiam, frænetur ira, frangatur inuidia, teneat silentij lingua censuram, ruminario Scripturarum gulæ pruritus exinguat; detractionem vt lingua non profert, sic & auris non audiendo condemnet. *Cum detractoribus*, ait Salomon, *ne commiscearis colloquium, quoniam* C *repente veniet perditio eorum, & ruinam virorumque quis nouit?* Tam videlicet eius, qui detrahit, quàm illius, qui autem accommodat detrahenti: & quidem non detrahendum, verumtamen peccatum fratris illi, à quo debeat corrigi, non celandum.

Prou. 24.

Quod nimirum tanto interdum à pueris facilius deprehenditur, quanto in eis vel noscendi, vel deferendi suspicio non habetur. Accusauit Ioseph fratres apud patrem crimine pessimo; sed vnde illorum tunc pertulit odium, inde postmodum super eos dominationis obtinuit principatum. Achimas, & Ionathas suppositi iuxta fontem Rogel, latuerunt, Regique Dauid, vt à facie Absalon quantocyus fugeret, nuntium detulerunt: & hoc D Abiathan & Sadoch fecere per filios, quod facere non poterant per seipsos. Sæpè siquidem per iuniores culpa detegitur, quæ à maioribus salubriter emendatur. Nolite autem iam grandiusculi de Priorum vestrorum perperam fortè viuentium meritis disputare, & non qua via gradiantur, sed cuius vice fungantur, attendentes, illis in Christo humiliter obedire. Patres enim carnis, vt Apostolus ait, habuimus eruditores, & reuerebamur eos, quanto magis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus? Samuel namque edoctus est & ille, quamuis reprobo Sacerdoti, quia tamen humiliter paruit, oraculum mox diuinæ reuelatio- E nis accepit. Superbum Saulem nequam spiritus vexat, & ei Dauid obsequi crispando cytharam non recusat.

Gen. 37. — 2. Reg. 17. — Heb. 12. — 1. Reg. 3. — 1. Reg. 16.

Vt libidinis autem valeatis æstus extinguere, irritamenta gulæ tamquam stuppæ, naphtæ, picis, & maleolæ fomitem declinate. Qui enim inter tres abstinentes pueros in camino ignis quartus apparuit, & vobis tamquam ventum rotis flantem spiritus sui refrigerium ministrabit. In omnibus igitur crepundias infantiæ lactantis exuite, & rudimenta tyrocinij vestri Domino per ingenuitatis indolem dedicate. Illum sequimini inter tentationum certamina ducem, illum quærite in prospe-

Dan. 3.

ritatis pace custodem. Insuperabilibus igitur virtutum telis accincti, Christo propugnatori vestro vnanimiter dicite: *Iudica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me; apprehende arma, & scutum, & exurge in adiutorium mihi.* Ille vos in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis suæ perductos, sua faciet virtute victores. Ille vos hostium vestrorum triumphatricibus plantis dabit calcare ceruices. Legite etiam Epistolam, quam Marino fratrueli nostro direximus.

Psal. 34.

Ephes. 4.

Hab. Tom. 1. lib. 6. epist. 16.

CAPVT XXI.

Exhortatio Iuuenum, vel Adolescentium.

VOs autem ephebi adolescentes, vos etiam pubescentes iuuenes, tanto propensioribus exhortationum auxiliis indigetis, quanto duriora carnalis incendij certamina toleratis. In vos siquidem recto cursu omnis hostilis impetus irruit, vobis omne belli robur incumbit. In vos omnigenum telorum densissimæ grandines, & constiparis aduersum vos iniquis spiritibus cum vitiis carnis turbulentissimæ vobis ingruunt tempestates. Feruent, feruent in ossibus bella, & tamquam vagus Vesuuius, vel Æthna vaporati corporis vestri caminus flammarum globos eructat. Vnde necesse est, vt quanto acrius impugnamini ad tutelæ vestræ custodiam, tanto robustius insistatis. Vltro etiam satagendum est, vt iaculis pateant, qui iacula vibrare non cessant: & vulnera sentiant, qui infligere vulnus anhelant. Nam aut fugandum est, aut fugiendum: aut terga vertendum est, aut è contrario terga cedendum. Huiusmodi enim pugna est, vt quicumque non deiicit, ipse dejiciatur: & qui gloriosè non vicerit, turpiter superetur. Vbique periculum est, dum hostium exercitus circumfunditur, diffidentium eis ciuium cuneus aggregatur: & dum acies ad conferenda bella dirigitur, castrorum aditus à seditiosis ciuibus aperitur. Vitia quippe quæ intra nos sunt, tentatoribus in tentatione concordant, & vires iniquis spiritibus administrant.

Iuuenilis ætas carnis pugnam patitur.

Vigilantia & fortitudo necessaria.

Quapropter, charissimi, sobrietatis, humilitatis, patientiæ, obedientiæ, castitatis, charitatis, omniumque virtutum arma corripite, & non pro agris & vrbibus, non pro filiis, vel vxoribus, sed pro animabus vestris, quæ omnem affectum necessitudinis superant, dimicate. Præcipuè vt ætas vestra vim sentiat, ieiunandum vobis est, & orandum; quatenus & ieiunium carnis robur edomet, & oratio ad Deum animam leuet. Notandum tamen, quia nonnulli dum peragunt Indiscretè ieiunium, ieiunij non capiunt fructum: & quidquid enim vno die ieiunant, altero ad votum se satiando compescant. Sicque fit, vt ieiunij dies sequenti militet diei, & dum externa vix hodie esca digeritur, vacuato stomacho crastini apparatus copia comeditur: dumque præter communia singulare aliquid, & lautius quæritur, non sine ministrorum tædio cuncta apothecarum secreta curantur. Ille igitur bene ieiunat, qui in die refectionis communibus contentus est alimentis: si videlicet dum non escarum genere discrepat, etiam modum quotidie prandentium non excedat. Nec tamen ieiuniis nimium tribuentes, obedientiam, quæ aurea ad cœlum via est, relinquatis.

Quibus armis debent se defendere.

Ieiunium laudabile.

Dicam non quod aliena relatione cognoui, sed quod oculis vidi. Pomposiæ quidam frater erat Raimbaldus nomine, frater videlicet Petri reuerentissimi viri, qui nunc apud Vincentiam Abbatis officio fungitur. Hic itaque adolescentiam suam crebris consueuerat edomare ieiuniis, & sicut in primis auspiciis famosæ indolis, in plerisque specimen dabat. Huic iniunctum erat officium, vt cuidam Teutonico ministraret incluso: qui nimirum effossis oculis, & abscissa dextera, iuxta Ecclesiam positus arduam ducebat vitam. Erat autem Regula Monasterij, vt nemo claustrensium egrediens loqueretur. Aliquando autem cùm Raimbaldus in capitulo constitutus grauiter quereretur, se nequaquam posse pueris imperitis per signa præcipere, vt seruo Dei vestes abluerent, & præsertim quæ sibi edulia præpararent, postremò asserens, atque denuntians, quia nisi silentium frangeret, mandata penitus seruare non posset: & contrà vir sanctus, Abbas scilicet Guido, ne silentium solueretur, vehementer obsisteret, constanterque in auctoritatis suæ sententia permaneret: demum ad hoc post multa peruentum est, vt ille præciperetur ab administratione cessare, sibique quiescere. Sed, ô diuinæ vltionis accelerata seueritas! vix dum dimidiæ horæ cursus elabitur, & ecce Raimbaldus superposito dolori digito in gutture se esse percussum lacrymabiliter protestatur. Quid plura? Post diem, si ritè teneo, tertium satisfactione facta, & accepta sancti Patris benedictione, defunctus est.

Obedientiã anteponenda etiam bonis operibus.

S. Guido Abbas Pomposianus.

Hæc autem, charissimi, domesticum vobis idcirco retulimus, vt meminetitis sanctam obedientiam pro confidentia nullius pij operis, siue religionis aliquando negligendam. Estote præterea inter tentationum vestrarum bella solliciti, vndique vigiles, vndique circumspecti: vt videlicet tentationis hora pertranseat, ne quod in cogitatione suggeritur, protinus opere consummetur. Sæpè enim in sæcularibus præliis vno momento contingit, quod per nulla temporum spatia postmodum valeat emendari. E contrà, qui vnius vulneris cauerit ictum, breuissimo puncto diuturnæ vitæ lucratur augmentum. Nostis ipsi quod dicimus: sæpè quis in peccati voraginem subitò labitur, quod per omne vitæ suæ spatium flere necessariò compellitur. In omni igitur tentationis articulo solerter est attendendum, ne tentatio ipsa perueniat ad effectum: nam si breui puncto operatio praua differtur, euaditur: & dum momentaneus ictus, vt ita loquar, effunditur, diu postmodum incolumis vita seruatur.

Vigilantia in tentationibus.

Efficax ratio ad vincendas tentationes.

CAPVT XXII.

De Nouitiis.

II verò, qui ad Religionis ordinem nouiter conuertuntur admonendi sunt, vt primà contra gulam bella suscipiant: vt dum sobrietatis legibus venter parere compellitur, consequenter etiam in his, quæ sub ventre sunt, flamma libidinis temperetur. Refrænetur lingua non solùm à sermonibus otiosis, sed & à fratrum plerumque confabulatione colloquij; vt tanto liberius in orationibus se vel laudibus diuinis exerceat, quanto hanc per ambagum vicissitudines inanis verbositas non fatigat. Terat oculus assiduis obtutibus pauimentum, mens per æstuantis desiderij machinam suspendatur in cœlum. Vtraque substantia suam perpendat originem, vt & caro quem cernit puluerem se esse non dubitet, & anima ad id erecta quod perdidit, inhianti, atque indefessa semper cupiditate suspiret. Pannosas & hispidas vestes paucitas attenuata conciliet, vilia, ac despecta frigus indumenta com-

Modestia in incessu.

mendet. Durum cubile diu ditatus, tapetimque sopor admissus emolliat. Paruipendit quippe strati mollitiem, qui solam indultæ quietis cogitat quantitatem: nec cum Sardanapalo plumis innatare pensilibus inhiat, qui peruigiles cum Machario noctes ducere in orationibus intentus anhelat. Deseratur publicum, hominum fugiatur aspectus. Scrutentur anguli, remotiorum recessuum abdita penetrentur. Furtiuæ quippe orationes vim inferunt cœlo, & indulgentiam rapiunt, dum frequenter in tenebris cœlesti lumine perfunduntur. Illatis contumeliis non vox contumeliosa respondeat: sed aut conuiciantis amaritudinem modestia respondentis obdulcet: aut si hoc facilè obtineri non potest, ne iurgium feraliter effluat, irati linguam silentij saltem censura compescat. Furentibus nempe ventis nauis sæpè velificata summergitur: si autem antenna deponitur, omnis mox flatuum impetus necesse est inaniter effundatur. Ictum quippe conuicij sagitta non inuenit, cùm conuiciati mens se se in humilitate velut inclinata deponit. Tentet nouitius sæpè maiora, vt quæ minora sunt, reddantur eorum collatione facilia.

Silentio, & mansuetudine contumeliæ excipiendæ.

Maiora tētanda, vt minora facilia reddantur.

Quod dicere gestio tale est. Sæpè aqua turbida, vel tepida hoc studio bibitur, vt contempta vini concupiscentia, perspicua solummodo, vel frigida aqua sufficere iudicetur. Sæpè cantabritius panis apponitur, vt dum communis appetitur, siligineus non quæratur. Cui post puluinaria cento non sufficit, quiuis sibimet stramine satisfacere poterit, si nudum prius pauimentum lateribus terit. Qui post carnes oleum nauseat, vt sobrius liquor faucibus suauiter sapiat, salsitis aliquandiu leguminibus viuat. Quem insolita delectat equitandi vectatio, intra cellulæ se angustias colligat, & claustrum monasterij postmodum forum putat. Qui post gebellinam, martorinamve mollitiem veruecum fastidit * compedentium, si birros induit, vtrum à peregrinis, an à domesticis foueatur pellibus, de cætero non discernit. Moyses quippe vt simplici mannæ cibo contentus sit, ne cum cæteris Israëlitis sedere super ollas carnium concupiscat, ab omni cibo, vel potu per duplicem quadragenarij cursum in monte ieiunat. Filij Prophetarum, vt quælibet oluscula non abhorreant, amarissimas coloquintidas in ollam concidere non recusant. Daniel dum inter rabidos leonum rictus coactus est degere, peruersorum deinceps hominum didicit insidias non timere. Nabuchodonosor dum bruti animalis vecordiam tolerat, dum ferarum more, saltuum, atque syluarum condensa perlustrat, formatur, ne de regalis imperij dignitate superbiat. Dauid cùm à proprio filio à regalis solij sublimitate deijcitur, ne in Semei extraneum videlicet hominem vindicet, eruditur. Isaias postquam triennio nudus, & discalceatus incessit, omnino credendum est, quia superfluis postmodum, vel mollibus indui non quæsiuit.

Id confirmat exemplis sacræ Scripturæ.

* Compedem s.

Exod. 24

4. Reg. 4

Dan. 6.

Dan. 4.

2. Reg. 15. & 23.

Isa. 20.

Quisquis ergo vult facilè sibi cuiusque laboris exercitium reddere, aggrediatur intrepidus & altiora tentare: quatenus asperitatem asperitas leniget, &, vt ita loquar, tolerabiles iudicentur vrticæ, paliuris, vel hirsutis vepribus comparatæ. Neque hoc dicimus, vt non à minimis quis incipere debeat; sed hoc potius, vt dum difficiliora tentantur, collatione quadam hæc eadem minima leuigentur. Studeat etiam hoc nouitius, qui ardua tentans angustum iter ingreditur: vt cùm grauari vltra vires cœperit, mox ad latitudinem reuertatur. Acus quippe si duris violenter impingitur, nisi ex discretione retrahitur, necesse est vt coacta frangatur; si autem furor eam more cerdonum & impel-

A lit, & retrahit, facilè quidquid soliditatis obstiterit, penetrabit. Sic & nos in nostræ conuersationis initio, dum modò nitimur, modò remittimur, modò per dura, modò per aspera violenter insistimus, modò nos remittendo laxamus, paulatim via panditur, vt omne quod obstiterat, ingenuè transeatur.

Quomodo dura facilia reddantur.

CAPVT XXIII.

VOS etiam, sancti senes, præterire non debeo, quos vtique tanto necesse est fieri cautiores ad prælium, quanto conspicitis ipsum vobis præliandi terminum iam propinquum. Vnde constat, quia si nunc perditis, amissæ victoriæ titulos recuperare de cætero non potestis. Nunc igitur ad fortiter agendum feruens animus incalescat, & senilis ad debellandam vitiorum barbariem robur iuuenile concipiat. Iamjam profectò in limine municipij pedem ponitis, iam ad felicissimæ quietis otium mediantibus dumtaxat foribus propinquatis.

B

Abjiciatur ergo desidia, deponatur inertia, & non transacti longi fortè laboris memoria retrahat, quos subiectæ pœnæ iam oculis oblatæ mercedis inuitat. Rimator auri, quo profundius terræ vena effodit, eo robustius, atque feruentius se ad explendum id operis, quod restat, accingit. Nec tam præteritus labor vires eneruat, quàm spes thesauri jamjamque propinqui ad egerendi ruderis studium prouocat. Sine causa ieutaculum inhiat, qui promptus ad conuiuium nuptiale festinat Ecce enim tauri Euangelici, & altilia occisa, & omnia sunt parata; insuper & vox præconis: *Venite*, inquit, *ad nuptias.* Cur ergo præuenire delicias appetit, qui ad nuptiales dapes epulaturus accedit? Cur ructare ante vult, quàm discumbere? Cur porcorum se siliquis satiat, qui ad epulas properat Angelorum? Cur se non ab omni nunc voluptatum suarum famelica satietate coerceat, quem summa ac perfecta beatitudo gloriæ cœlestis expectat? Cur non linguam suam à fabulis nunc, & vana verbositate refrænet, qui Verbum ipsum, per quod facta sunt omnia, præsentissima in perpetuum contemplatione prospiciat? Cur se pro disciplinæ censura ab aspectibus non remoueat hominum, qui ad curiam tendit Imperatoris æterni & cœlestium Senatorum? Cur asperis exhorreat contegi vestimentis, qui stola induendus est immortalitatis?

Cœlestis gloriæ spe, & expectatione, mundi voluptates contemnuntur.

C

Matth. 22.

Ioan. 1.

D

Non ergo nos pigeat à cunctis mundi delectationibus ieiunare, vt omnium deliciarum cœlestium copiis mereamur affluere: ne mens nostra hæreat creaturis, sed amplexus potiùs inhiet Creatoris. Quisquis enim de longinquo veniens aulicis liminibus appropinquat, vecordiæ arguitur, si fabricis intentus ad regis faciem non anhelat: nec à spe fortiter agendi elisæ corporis debilitas frangat, quia si spiritus adest cordi, consequenter etiam vires artuum visceribus administrat. Vnde & Caleph quia mandata Dei feruenter impleuerat, iuuenili robore vegetus aiebat: *Hodie octoginta quinque annorum sum sic valens, vt eo valebam tempore, quando ad explorandum missus sum: illius in me temporis fortitudo vsque hodie perseuerat tam ad bellandum, quàm ad gradiendum.* Hoc est scilicet tam in resistendo vitiis, quàm & per religionis tramitem in bonis operibus augmentandis. Et in Deuteronomio: *Moyses* inquit, *centum & viginti annorum erat quando mortuus est; non caligauit oculus eius, nec dentes illius moti sunt.* Hinc est etiam, quod in benedictione Aser ipse dicit: *Ferrum & æs calceamentum eius; sicut dies iuuentutis tuæ, ita & senectus tua.*

E

Iosf. 14. Nolite itaque, dilectissimi, velut extinctis iam viriis ieiuniorum, vel vigiliarum in quantum fas *Deut. 14.* est arma deponere:nolite dum adhuc in stadio curritis, quasi iam securi deliciis lenocinantibus in-*Deut. 33.* dulgere. Familiare quippe est senibus ieiunare, & licet cibos sæpe debilitas appetat, naturæ voluntas infita cum ieiunio & sobrietate concordat. Inuita-*2. Reg. 19.* tur Berzellai Galaadites ad requiem: *Veni*, inquit Dauid rex, *vt requiescas securè mecum in Hierusalem.* Sed opponit senectæ stuporem,& excusat epu-*Ibid.* larum regalium voluptatem: *Numquid, ait, vigent sensus mei ad discernendum suaue, aut amarum, aut delectare potest seruum tuum cibus, & potus? vel audire vltra possum vocem cantorum,vel cantatricum?* Vnde perpenditur quàm quietus, quàm certè benè moratus fuerit iste senex. Quomodo enim non esset tei familiaris si contingeret, egestare contentus,qui regalis mēsæ dapes despicit inuitatus?Quomodo delectaretur otiosa vel risibus apta verba depromere, qui & alienas melodiarum voces castis auribus dedignabatur audire? Et qui illic etiam delectari noluerat, vbi aliquando crispantur vasa psalmorum; quomodo quiescere potuisset, vbi ludicra & saltationes perstrepunt histrionum?

Senum vitium in loquendo. Nonnulli planè senum sunt, quod prætereundum non est, qui etiam postquam ad Religionis ordinem veneriint, ita fabulosis næniis occupantur, vt & sibi sint noxij, & auditoribus videantur esse deliri. Modò enim rerum gestarum lacinias texunt, modò regum antiquorum edicta, vel victorias referunt: sicque diem in nugarum anilium inepta recitatione consumunt. Ita fit, vt per linguam Deo dicatam, quam non salutares occupant preces, ridiculosè vani, ac superstitiosi recitentur annales: qui nimirum dum linguam pestiferis fabularum dapibus satiant, quia ieiunio semper est inimica verbositas etiam ventrem digno sobrietatis moderamine non castigant.

Mainardi Monachi, boni senis exemplum. Habemus denique senem, in monasterio scilicet Sitriæ,vocabulo Mainardum, quem scilicet adhuc paludatum cùm admonuissem,vt Monachus fieret, vt verbosus ac mordax semper extiterat,in typum quodammodo iurgiosæ responsionis erectus: Ecce, inquit, ancillæ meæ quotidiana me sedulitate vndique confouent & ministrant, & sic vix vtcumque subsistere valeo; quo igitur pacto potero spiritualis instituti iter arripere, qui absque vlla disciplinæ sarcina me ipsum penè nequeo saltim pedibus sustinere? Verumtamen paulò post,quibus annitentibus nescio, ecce factus est Monachus: qui nimirum tam senex & languidus cum tanto feruore cœpit, vt grandæuis atque maturis sani scilicet consilij vitis miraculum, iuuenculis autem Monaste-]] lubricis atque lasciuis fieret in derisum. Qui profectò lacerantes eum detractionibus, & verbis mordacibus obrodentes, numquam eum à sui rigore propositi in tantum potuere deflectere, quin adhuc per dies singulos Psalteria quatuor expleat, quatuor nihilominus per hebdomadam dies absque vllo cibo & potu tam æstiuo, quàm hiberno tempore transigat. Hoc tamen adhuc de prisco more seruato. vt mensem vnumquemque sic dedicet, quatenus in prima cuiusque mensis hebdomada, nisi Dominica die, vel quinta feria, penitus non manducet: est autem iam, nisi fallor, in sacræ conuersationis habitu duodenis, & hic quidem in conuentu fratrum.

Leonis Prezensis aliud admirabile exemplum. Est autem & alius intra cellulæ septa conclusus, Leo videlicet Prezensis. quē & in aliis nostræ dictationis Opusculis nos breuiter annotasse meminimus: vir videlicet tam decrepitus, vt qui eorum A obitus recolit, quos ille partum nascendo præcessit; quibusque simul viuendo consenuit, senex sit. Hic igitur in tam effœti ac tremuli corporis grauitate vinum nisi duabus, vel fortè tribus anni præcipuis festiuitatibus numquam bibit. Ante horam nonam præter Dominicos dies numquam comedit: duabus in hebdomada diebus, quando scilicet indulgentiùs viuit, pulmentum præter vnum prorsus aliud non admittit. Sic autem orationis eius ordo disponitur, vt quotidie siue per æstatem, siue per hyemem vnum Psalterium cum Canticis, & Litaniis suisante nocturnas Ecclesiæ vigilias expleat: secundum autem Psalterium ab auroræ crepusculo vsque ad horam Sextam pro defunctis cum nouem lectionibus canat: tertium verò Psalterium B cum Gloria itemm cum ipso aduesperascentis diei fine concludat.

Habet autem hanc gratiam, quam in nullo vn- *Admiranda in psallendo Leonis attentio.* quam quantæuis perfectionis viro deprehendere potui, videlicet vt psallenti numquam se cogitatio ingerat: tantaque cordis in eo puritas viget, vt absque vlla resistendi molestia nihil omnino mens cogitet, quod à psallentis ore discordet. Illud etiam valde mirandum, quia numquam eius oculos acediæ tædium deprimit. Adde etiam, quòd cùm præ senectutis caligine faciem hominis discernere nequeat; litteras discernit, & legit; quotidie Psalterium bis legitando percurrit.

Hoc quoque stupendum,quia intra cellulam po- C situs, vbi nimirum subobscura lux est, litteratim scripturæ discernit articulum; egressus autem vbi liberior videndi facultas est, apices non agnoscit. Sic autem mihi subtiliter sciscitanti sæpius ipse professus est. Nulla iam carnis certamina tolerat, nulla mentis vel ad momentum quidem vagatione laborat. Crucifixus igitur huic mundo iam penè quæ sunt humana non sentit, sed totus azymus, totusque sincerus, vt ita fatear, Angelus viuit.

Ecce, dilectissimi, cùm multa suppetant, duo tantum exempla proposui, vnum communis, solitariæ alterum vitæ. Quibus nimirum manifestè colligitur, quia vbi feruidi spiritus ardor incanduit, se- D nilis ætas à boni operis studio non torpescit, sed sicut serpentem costis dumtaxat, non pedibus innitentem, viuax ad currendum spiritus euehit; sic senilia membra per spiritualis militiæ studium diuinus amor impellit. Qui enim nondum habemus *Hebr. 12.* manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus, in qualibet hic ætate sperare requiem non debemus; In huius quippe mundi salo iusti laborant, vbi suam reprobi possident requiem. Quam videlicet diuersitatem bene coruus ex Arca dimissus. & co- *Gen. 8.* lumba significant. Coruus quippe cadaueribus insidens, ad Arcæ claustra non redit; columba autem reuersa est, quia vbi pes eius requiesceret, non inuenit. Hic enim vbi praui quique carnalibus se E voluptatibus satiant, sancti viri reperire nequeunt vbi ad quiescendum desiderij sui pedem ponant. Hinc est etiam, quod qui peccasse deprehenditur, quadraginta verberibus atteri per legis man- *Deut. 5.* data iubetur. Quadragenarius quippe numerus totum hoc tempus per mysterium comprehendit, quo sancta Ecclesia, per quatuor partes mundi diffusa sub Decalogo legis viuit. Quadragenatim ergo numero delinquentes cædimur, si in hoc tempore pœnitentiæ verberibus castigamur. Debet itaque peccator quisque, siue senex sit, siue iuuenis temporalibus atteri, vt purgatus in iudicio valeat inueniri. Eos enim nulla illic animi aduersio affligere poterit, quos hic cuiuscumque ætatis, conditionisue fuerint, perfectæ pœnitentiæ disciplina percussit.

CAPVT XXIV.

Vbi omnes in communi ad charitatis studium prouocat.

NVnc autem, fratres charissimi, omnes vos generaliter alloquor: omnes per id, in quo omne (Philip 2.) flectitur genu, Christi nomen obtestor. In fraterna charitate persistite, in mutui amoris studio aduersus antiqui hostis insidias vnanimiter conspirate. Tota sanctæ operationis vestræ machina in charitatis se basibus erigat: omne, quod construitis ædificium, ex viuis virtutum lapidibus sinceræ dilectionis glorino coalescat. (Gen. 6.) Arcam quippe, quæ octo animas inter cataclysmi fluenta continuit, intrinsecus, & extrinsecus liniri bitumine lex diuina præcepit. Sancta scilicet Ecclesia, quæ ad resurrectionis gloriam tendit, sic intus, & extra bitumine linitur: vt & foris blandiatur in fraterna dulcedine, & intus cohæreat in dilectionis mutuæ veritate. Quisquis enim intus amat, sed foris à fratribus morum inconsona asperitate discordat, intrinsecus quidem bitumen habet, sed extrinsecus non habet. Quisquis vero se specietenus affabilem præbet, amicitiam simulat, sed in cordis occulto veritatem amicitiæ non conseruat, damnabiliter intus hiat, cum forinsecus superducti bituminis simulatione cohæreat. Quorum videlicet à diluuiali naufragio neuter eripitur, quia duplici charitatis bitumine, vt diuinitus præceptum est, non munitur.

Qui autem se & foris præbet amabilem, & intus conseruat amantem, foris cum ramis veri fructus exhibet beneficij, intus altè radicem figit, quia medullitus diligit; hic profectò & intus & extra bitumine linitur, quia duplici charitatis glutino cum proximis fœderatur. Porro autem quia de lignis (Gen. 6.) læuigatis priùs fieri Arca præcipitur, & sic deinceps vt bitumine liniatur; qualiter ligna vestra leuigari debeant, & dolabro pœnitentiæ, ac disciplinæ poliri vtcumque suprà descripsimus: nunc vt compactæ fabricæ bitumen accedat, exigente rationis consequentia suademus. Enimuero quamdiu mores hominum asperi sunt, & inculti, inaniter eis charitatis gluten apponitur, quoniam ab inuicem citò dissiliunt, dum in eis politæ moralitatis æquata confœderatio non tenetur.

Estote igitur leuigati per spiritalis exercitij disciplinam, estote bituminati per charitatis fraternæ concordiam. Quæ tamen confœderatio congruere perfectè non poterit, nisi cum Arca in cubitu consumatur, id est, cùm multis vnus Christi vice proponitur. Vnitas quippe facit, vt multa sibimet inuicem congruant, vt diuersæ hominum voluntates in compage charitatis, & communis spiritus vnanimitate concurrant.

Quapropter, charissimi, si cupitis inuicem in Christi charitate congruere, ei, qui vobis Christi vice præest, humili ex corde attentiùs obedite. (Gen. 9.) Non inter vos sit garrulus ille Cham, qui nudata
A parentis verenda denuntiet, qui paternæ offensionis obscœna diuulget. Qui videlicet inter duos fratres medius, nec in primitiis numeretur Israelitarum, nec locum mereatur in plenitudine gentium. Non ibi sit, qui contempto pastore, mercenarium quærat, qui voces alienorum audiat, qui in odij fornace discordiæ malleos ludat, qui Regnum Israel per schismatis seminarium diuidat. Non est, (2. Reg. 20.) inquit, nobis pars in Dauid, nec hæreditas in filio Isai. Planè tamdiu apes in communi mellificant, quamdiu sub vno principe perseuerant Grues quoque iuxta vocabulum tamdiu lineatim congruunt,
B quousque vnam sequendo, litterarum vtrimque ordinem non confundant. Roma mox vt condita est, duos etiam fratres simul Reges habere non potuit: ideóque prima surgentis structuræ mœnia parricidio dedicauit. In Rebeccæ concipientis vte- (Gen. 25.) ro Iacob & Esau, cùm necdum præter materna viscera vestes induunt, iam velut loricati bella committunt.

Rector itaque fratres tamquam filios amplectatur, & foueat: vt & ipsi tamquam patri à filiis deferatur. Scitum quippe est illud oratoris Domitij: (Cic. lib. 2. de Orat. in Proœm.) *Cur ego te*, inquit, *habeam vt principem, cùm tu me non habeas in Senatorem?* Non vt hæc spiritualibus sint taxanda discipulis, sed vt murmurationis oc- (1. Io. 4.)
C casio tollatur infirmis. Omnes itaque diligat, vt iure ab omnibus diligatur. Sic igitur pastor & oues, dux & militum cateruæ vno spiritu confœderentur in exercitatione virtutum: vt charitas, quæ Deus est, indiuiduæ vnitatis in eis teneat principatum. Ecce, dilectissimi mihi Patres, & Domini, ex studio vobis styli currentis articulum reprimo, quia incultum ac rusticum esse, quod scribitur, non ignoro: vt quod absque salis condimento iure despicitur, breuitatis saltem compendio commendetur. Quæso itaque, vt qui lupinos aliquando post
D marinas delicias editis, hoc quoque pitatium post sacra volumina vtcumque respicere non spernatis.

SCHOLIA.

PEtrus *autem nuptiarum sordes abluit cruore martyrij.*] Caue putes sanctum Doctorem nuptias, quas constat à Christo Domino Sacramenti honore condecoratas, vllo modo vituperare: Vnde & illud Pauli: *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.* (Hebr. 13.) Sed & ipse beatus Damianus suis in scriptis cùm occasio se præbet, laudat nu-
E ptias, præsertim *lib. 5. Epist. 11. ad Clericos Fauentinus.* Sordes itaque nuptiarum ille intelligit, quas aliquis vitæ coniugalis occasione contrahit: in qua cùm viri rebus diuinis minus feruenter vacare soleant, & ob id dicat Apostolus: *Qui autem cum* (1. Cor. 7.) *vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est*: Cùmque crebrius in vana delinquendi offendicula incurrant; non est mirum sordes contrahere, ac propterea eas expiare teneri.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti

OPVSCVLVM DECIMVMQVARTVM.

De ordine Eremitarum, & facultatibus Eremi Fontis Auellani.

ARGVMENTVM.

Ad exemplum, & imitationem posterorum, Regulas, & viuendi Instituta, quibus Eremitæ Fontis Auellani suo tempore vtebantur, describit: iisque, vt qui post se futuri sunt, vtantur, neque ad laxiorem vitæ normam declinent, grauissimè obtestatur. Suique vt in orationibus meminerint post mortem suam, obsecrat.

CVm feruorem sanctæ conuersationis vestræ, fratres charissimi, diligenter attendo, nullis hoc humanis viribus deputo; sed illi potiùs, qui operatur in vobis velle, & perficere, pro bona voluntate gratias ago. Ille enim fons est, & origo virtutis ille bonæ inspirator est voluntatis. Et quid mirum, si fragilia corporum vestrorum vascula ad portandam post se Crucem fortiter roborat, qui cuncta mundi horrea in leuibus culmorum aristis mirabiliter librat? Et quorum pondere lapidea sæpe ædificia corruunt, ad hæc ferenda volatiles spicarum thecæ, tenuibus mistæ paleis, non succumbunt. Quid mirum, inquam, si debilibus seruorum suorum membris vires attribuit, qui in tenuissimis vuarum folliculis omnium vbique regionum vina suspendit: & quod ex tunnis operosè, & cum magno labore compactis sæpius effluit, hoc perexilis corticis, quasi quoddam fidele depositorium sine diminutione custodit: immo quod illinc vel guttatim frequenter effunditur, hic non minuendo, sed augendo potiùs per quotidiana incrementa seruatur.

Diuinæ potentiæ, & prouidentiæ exempla.

Quis autem diuini operis magnitudinem narrare sufficiat, cùm siue in palearum culmis, seu in vuarum botris recondi videat cellaria potentum, promptuaria regum? Videamus in arbore folium sub ipsis pruinis hiemalibus lapsabundum, & consumpto autumnalis clementiæ virore, iamjam penè casurum, itaut vix ramusculo, cui dependet, inhæreat, sed apertissima leuis ruinæ signa prætendat: inhorrescunt flabra, venti furentes hinc inde concutiunt, brumalis horror crassi aeris rigore densatur: atque, vt magis stupeas, defluentibus reliquis vndique foliis terra sternitur, & depositis comis arbor suo decore nudatur; cùm illud solum nullo manente permaneat, & velut cohæredum superstes in fraternæ possessionis iura succedat. Quid autem intelligendum in huius rei consideratione relinquitur, nisi quia nec arboris folium potest cadere, nisi diuinum præsumat imperium?

Quid ergo mirum, si defluente iam ex maxima parte monastico Ordine, quosdam seruos suos omnipotens Deus in perferendo diuersarum tentationum labore corroborat, qui &, quæ vult, in arboribus folia cæteris decidentibus ligat? Vnde non immeritò scrutator ille diuinæ patientiæ B. Iob: *Qui facit*, inquit, *magna, & incomprehensibilia, & mirabilia, quorum non est numerus.* Quapropter immensas Creatori meo gratias refero, qui me indignum ministerij locum habere voluit in conuentu non multorum, sed bonorum, quos mihi necesse sit ad patriam redeundo præcedere; sed gaudendum est, si fraterna possim vestigia parili conuiatione tenere: vt fructum, qui nequaquam mihi ex spatiosa terra colligitur, vberiùs videatur angustæ fertilitatis recompensare prouentus.

Monastici ordinis defluxus.

Iob. 9.

Volo autem, fratres mei, de vestræ conuersationis ordine pauca perstringere, vt quod in vestris nunc vnius operibus legitur, etiam apicibus traditum ad eorum, qui nobis in hoc loco successuri sunt, notitiam transferatur: quarenus & si non contigerit eos ad altiora conscendere, eandem saltem viuendi regulam, quam

vos tenuisse didicerint, & ipsi studeant fideliter obseruare: vt qui habitationis fuerint successores, sint nihilominus & conuersationis hæredes: & quod de regulari obseruantia sui loci viderint specialiter scriptum, pudeat si de sua fuerit aliquando imitatione deletum.

Monasterii Fontis Auellani.

In hoc nempe loco, qui fons Auellani dicitur, plerumque viginti plus minus Monachi per cellulas, siue in assignata cuique obedientia degimus; vt omnes simul cum conuersis, & famulis tricenarium quinarium numerum, aut vix, aut breuiter excedamus. Viuendi autem regula hoc nostro tempore talis est.

Monastici ieiunij regula.

Ab Octauis nempe Dominicæ Resurrectionis vsque ad diem sanctum Pentecostes, quatuor dies per hebdomadam ieiunatis, præter Dominicum verò diem, de cuius reuerentia nullus addubitat, tertia feria, & quinta feria bis in die reficitis. Illo enim tempore, vt nostis, non prohibentur Monachi auctoritate sacrorum Canonum ieiunare. Ab Octaua autem Pentecostes vsque ad festiuitatem sancti Ioannis, quinque diebus obseruatur sub hac discretione ieiunium: vt tertia feria ad horam Nonam pulmentum habeatis, quinta verò feria secunda vice reficitis. A festiuitate verò S. Ioannis vsque ad idus Septembris, tertia, & quinta feria tenetur bina in die refectio: reliquis verò quatuor diebus seruetur solito more ieiunium. Ab idibus verò Septembris vsque in Pascha Domini, quinque diebus ieiunium sine intermissione tenetur, saluo eo, quòd semper infirmioribus fratribus, humorumque inæqualitatem patientibus, prout necesse fuerit, misericorditer subuenitur.

Veritas & fides, quam P. Petrus Damianus promittit.

Nemo autem me mendacij temerarius arguat, dum me non extraneis loqui, sed his, qui rem peritè nouerint, præsentibus hæc narrare considerat: & certè non immeritò erubescerem, si inter discipulos veritatis, ipsis scientibus, commento fallaciæ deseruirem.

Et si enim eos, qui postmodum audituri sunt, huius rei plenitudinem fraudare non debeam, mala tamen ex eo, quod est, salua veritate relinquere, quam id, quod non est, vana persuasione iactare.

Duplex quadragesima.

Ecce enim de duabus illis quadragesimis, quæ vel Natalem Domini, vel sanctum Pascha præcedunt, licet ego taceam, vos tamen scitis, quia nonnulli hîc sunt, qui absque diebus Dominicis, duplex illud quadragesimale spatium totum ieiunando transcurrere soleant, exceptis tribus solemnitatibus, S. videlicet Andreæ, & sancti Benedicti, & Annuntiationis Dominicæ.

Festos dies solemnes à ieiunio excipiunt.

Per alias autem festiuitates, quæ magnæ quidem, sed adeo non sunt præcipuæ, siue in quadragesimali tempore, siue per totius anni curriculum, Cellariis cum his, qui iuxta Ecclesiam commorantur, cùm duodecim celebrant lectiones, atque si Priori videtur, aliqua illis misericordia refectionis impenditur. Cæterum hi, qui sunt per cellulas constituti, trina lectione contenti, dum foras minimè prodeant, ieiunium suum ex more conseruant.

Perfectum ieiunium quale appellet.

Ieiunare autem illos diximus, qui panem cum sale, & aqua percipiunt: vbi autem præter hæc aliud aliquid additur, perfectum ieiunium non vocatur.

Dominico die non ieiunandum.

Solebant autem hîc quidam & Dominicis diebus vtriusque quadragesimæ coctionibus abstinere, quod nos ob reuerentiam sacræ diei prohibere curauimus.

Ieiunium famulorum.

Famuli autem, qui nobiscum sunt, per totius anni circulum tribus per hebdomadam diebus tenent ex more ieiunium. In illis autem duabus quadragesimis quatuor dies conuenienter obseruant, exceptis his, qui in via longiùs diriguntur.

Vino omni no abstinet præterquam in Missa.

A vino autem, vt nostis, aliquanto tempore continuimus; ita vt neque laici, neque extrinsecus venientes, vel etiam in Pascha Domini, aliquid hîc, præter aquam biberent: neque vinum hîc, nisi pro Sacrificio haberetur. Sed quoniam & hîc manentes cœperunt ægrotantes deficere, & quidam ad Eremum transire cupientes, huius rigoris obseruantiam penitus abhorrere; fraternæ, siue vt veriùs dicam, communi imbecillitati dispensatoriè condescendentes indulsimus, vt vinum hîc seruato sobrietatis moderamine biberetur: vt quod cum Ioanne non possumus ex toto relinquere, saltem cum Timotheo Pauli discipulo studeamus infirmo stomacho sobriè, & humiliter ministrare: & qui prorsus abstemij esse non possumus, esse saltem sobrij studeamus.

Luc. 6.

1. Tim. 5.

Festi dies, quibus non ieiunant.

Verumtamen in prædictis duabus quadragesimis consuetudo tenuit, vt neque monachis, neque laicis vini, vel etiam piscis perceptio concedatur. Pulmentum quoque in eisdem quadragesimis numquam sit præter vnum, nisi his quatuor festiuitatibus, scilicet B. Andreæ, S. Benedicti, in Dominica Palmarum, & Cœna Domini, quibus nimirum sacratissimis diebus pisces, & vinum cum gratiarum actione percipiuntur.

In Sabbato autem sancto, necnon & vigilia Natalis Domini, vt labor Ecclesiastici releuetur officij, totum panem, qui voluerint, comedunt: alium verò cibum siue laici, siue monachi penitus non admittunt. Tres autem solummodo Octauæ per annum ita celebrantur, vt ieiunare hîc nemo cogatur, id est, Dominicæ Resurrectionis, & sanctæ Pentecostes, atque Natalis Domini. Sed quibusdam, quia propter * desuetudinem graue est totius hebdomadæ binam continuare refectionem, quandoquidem hoc humiliter expetunt, ieiunare aliquantulum pro misericordia conceduntur.

* consuetudinem, f.

Pulmenta quæ ieiunij diebus præbentur.

Consuetudo est autem fratribus in diebus Dominicis omni tempore, præter quadragesimas duas, duo habere pulmenta: in aliis verò diebus vnum solummodo. Et de ieiuniis quidem ista sufficiant.

In cæteris autem spiritualis exercitij studiis, quæ sit continui feruoris instantia, quæ sollicitudo, quàm vigil & operosa frequentia, timeo dicere: ne mihi similibus, desidiosis videlicet, & negligentibus videar onerosus existere, atque eorum in me aliquatenus inuidiam concitare: hoc tamen mihi liceat, quia tanta est diligentia in flexionibus genuum, in disciplinis scoparum, & in cæteris huiusmodi: vt cùm quilibet pœnitens incertæ mentis metu, iniunctam pœnitentiam per hæc remedia implere præcipitur, breui tempore longa pœnitentia consumatur, salua tamen consuetudine, vt si postmodum vita hominis in longum ducitur, ieiunium non relinquatur.

Pœnitentia vnius anni quæ.

Dantur autem ex more tria millia scoparum pro vnius anni pœnitentia, siue viginti Psalteria, aut vigintiquinque Missæ.

Psalterium pro viuis & defunctis.

B. Romualdus.

De Psalmodia verò consuetudo est, vt cùm duo fratres simul commorantur in cella, duo persoluant in die Psalteria, vnum pro viuis, alterum pro defunctis. Et illud quidem, quod est viuorum, cum illis dicitur additamentis, quæ beatus Romualdus apposuit; quod verò pro defunctis cum nouem lectionibus dicitur, tribus nimirum per quinquagenos Psalmos. Qui autem solus moratur, Psalterium quidem viuorum totum per singulos dies adimplet: defunctorum autem siue medium, siue totum, iuxta quod virium possibilitas administrat.

Horarum Psalmodia Canonica.

Horarum autem Psalmodia Canonica omnino sicut fit in Monasterio, ita hîc per ordinem tota nihilominus adimpletur.

Hoc autem inter cætera prætermittendum non

Strictum silentium.

est, quia in cellulis continuum tenetur, sicut reuera in Oratorio, ex more silentium: nec prætermittitur, vt illic aliquis vel pro confessione loquatur; excepto si Priori visum fuerit, vt nouitiis, eorumque institutoribus ad tempus aliquantulum loquendi licentia concedatur. Si quid autem loqui indigent, ad Ecclesiam prodeuntes, quæque sunt necessaria, manifestant.

Nudis pedibus in cellis permanent.

Illud etiam non minima pars pœnitentiæ est, quòd omni tempore, siue æstate, siue hieme, non calceis, non ocreis vtuntur in cellulis; sed nudis semper cruribus, & pedibus consuetudo est permanere, exceptis his, qui graui molestia infirmitatis vrgentur.

Mos non comedendi extra monasterium.

Regulare autem est Monasteriis, vt hi qui in via diriguntur, foris non comedant, si eo die sperant B reuerti: cui videlicet obseruantiæ illud etiam apud nos additur: vt siue ipso, siue alio die fuerit quis egressus, ieiunus semper ad Eremum reuertatur.

Obedientia & paupertas.

De cæteris verò monasticæ Institutionis obseruationibus quidquid in regulari, & districto Monasterio tenetur, idem etiam hic cautè, & solerter nihilominus custoditur: videlicet de promptissima obedientia, vt quodcumque præcipitur, feruentissimè peragatur: de non dando, vel accipiendo sine iussione Prioris: de proprio non habendo: vt dum sunt in claustro, quod est iuxta Ecclesiam, siue in claustro, quod est iuxta Ecclesiam, siue in festiuis diebus, siue omnibus in competentibus horis silentium teneant: vt in Capitulo, in Oratorio, in Re- C fectorio regularem consuetudinem non postponant: vt cum hospitibus non loquantur: atque ideo à cellulis vsque ad Ecclesiam siue venientes, siue redeuntes, à censura silentij non recedant: & multa huius generis, quæ nimirum nos idcirco enumerare postponimus, quia laciniosi styli fastidium deuitamus.

Silentium cum hospitibus.

Vestium asperitas.

Taceo de vilitate spontanea, & asperitate vestium, de duritia, de austeritate cubiculum, & de districta censura silentij, de amore perpetuæ inclusionis.

Diuina in Monasteriis charitas & vnio.

Illud sanè cuncta videtur excellere, illud omnibus sanctè viuentibus dignè censetur virtutibus eminere, quòd tanta est inter fratres charitas, tanta vnitas voluntatum vicarij amoris igne conflata; vt vnusquisque se non sibi, sed omnibus natum credat: quod alienum est, ipse possideat: & quod D suum est, in omnes extenso amore transfundat.

Charitas & cura cum infirmis.

Hoc mihi etiam non mediocriter placet, fratres mei, quia si quis inter vos debilior apparuerit, mox omnes certatim, quid patiatur, inquiritis; vt se de solito rigore remittere non moretur, instantes, & non solùm necessaria quæque suggerere, sed etiam vosmetipsos ad eius custodiam vltroneos gauderis offerre.

Pœnitentia & officia pro defunctis.

Illud etiam silentio præteriri dignum esse non ducimus, quia cùm frater quispiam ex nostris obierit, vnusquisque pro eo septem dies ieiunat, septem disciplinas cum millenis scoparum ictibus accipit, septingentas metanæas facit, triginta insuper Psalteria ex more decantat, continuis quoque tri- E ginta pro eo diebus Missarum solemnia specialiter celebrantur. Hæc igitur huius loci regula nulla voti varietate postponitur: hæc consuetudo circa defunctos districta prorsus, & inuiolabili semper obseruatione tenetur. Si quis autem fortasse nouitius, vel quolibet modo morte præuentus, iniunctam pœnitentiam consummare non potuit, mox vt ad fratrum notitiam res patefacta peruenerit, cum magno feruore tota pœnitentia, parili facta inter eos diuisione, suscipitur: & quantalibet sit, breui spacio per diuersos afflictionum modos ouanter

Tricenarius Missarum numerus.

A expletur. Felices nimirum diuitiæ charitatis, quæ gratis se non modò viuentibus ingerunt, sed & mortuos prosequuntur. Felices, inquam, quæ illic nobis ex aliena bonæ voluntatis vbertate succurrunt, vbi proprij operis supplementa deficiunt: & cùm iam districtè à nobis non habentibus, quidquid debemus, exigitur, ex fraternæ charitatis abundantia debiti nostre libra completur.

Charitas erga defunctos laudatur.

Pauca hæc de ea, quæ nunc est, huius Eremi conuersatione sufficiant, vt per hæc, quæ breuiter annotantur, valeat colligi quid ex his, quæ silentio prætermissa sunt, debeat æstimari. Sed ecce, fratres charissimi, dum de vestris virtutibus aliquid vobis præsentibus refero, timeo certè, simul & erubesco; timeo scilicet vos offendere; erubesco, ne B videar assentationibus deseruire. Sed ad hoc scribendum, teste conscientia, bonæ me intentionis studium prouocat, fraternæ salutis amor instigat: quatenus non solùm vobis talia scribendo consulere, sed & posteris vestris valeam longiùs prouidere. Nimirum, vt & vos ista legentes studeatis ei, quod semel cœpistis, bono operi perseueranter insistere: & illi in his discant, quid de nostra debeant imitatione tenere. Quia enim in hoc loco, nisi diuina prouidentia aliter senserit, non diu post spero me habiturum esse sepulchrum: non minus sum de futura huius Loci religione sollicitus, quàm his, quæ sub præsentia versantur, intentus. Vnde te, ô Prior, quicumque mihi quotuslibet in huius Loci C administratione successeris, per aduentum Domini nostri Iesu Christi, per terrorem diuini iudicij, te lacrymabiliter obsecro, per nomen te diuinæ maiestatis obtestor; vt ab huius obseruantiæ regula, cum his, qui tibi subditi fuerint, non declines: à bono tramite, per quem in hoc loco nunc inceditur, non aberres. Pudeat vos ab illorum nobilitate fieri viuendo degeneres, qui facti estis habitaculo successores. Absit, vt diuini obsequij census vestro tempore videatur imminui, qui Deo ex huius Loci reditu solebat ante persolui: non impar quippe pensum debiti muneris exigit, qui possessionem suam nouis agricolis antiqua censitam pensione locauit.

Adhortatio ad obseruantiam regularem.

Matth. 7.

Non ergo vos per spaciosæ viæ latitudinem delectet incedere, qui iubemini per angustam portam, quæ ducit ad vitam, intrare. Stricta namque D via est, quæ ducit ad cælum: ampla autem est, quæ mergit in tartarum. Non itaque ad monasterialem laxitudinem ab eremitica vos libeat districtione descendere: & relicta lege spiritus, carnis illecebris, & lenociniis consentire. Et quidem bona sunt illa, sed ista meliora. Et quid est aliud à melioribus ad bona descendere, nisi ab excelsis ad humilia declinare, à recto cursu post tergum redire, ab ardore spiritus in teporem noxium deferuere, atque sic paulatim à sublimibus in præcipitium ruere?

Hæc igitur pauca, quæ scripsi, Successor mi, sedulus inspice: atque ad imprimendum formam tuæ, tuorumque conuersationi quasi quoddam si- E gnaculum tene. Numquam apud te hæc deprauetur imago: numquam tuo tempore hæc salutaris forma per incuriam deteratur; ne, quod absit, paracharaximus pro nummo moneta degenerante procedat. Et certè non ignoras, quia falsarius trapezita, qui monetam violasse conuincitur, plerumque iudiciali calculo manus abscissione mulctatur.

Vt autem ad hæc obseruanda nullus excusationi pateat locus, iuxta id, quod exiguitate Loci humilis competebat, studuimus cotenus possessiones acquirere: vt prædictum fratrum numerum possis

nisi exercendi cura defuerit, sustentare. Librorum (A) quinque numerum non minimum dereliquimus, vt fratribus nostris, qui pro nobis orare dignentur, meditandi copiam præberemus. Bibliothecam namque omnium veteris & noui Testamenti voluminum, licet cursim, ac per hoc non exactè vobis emendare curauimus. Ex Passionibus quoque beatorum Martyrum; ex Homiliis sanctorum Patrum; ex Commentariis, allegoricas sacræ Scripturæ sententias exponentium, Gregorij scilicet, Ambrosij, Augustini, Hieronymi, Prosperi, Bedæ, Remigij, etiam & Amalarij, insuper & Haimonis, atque Paschasij, diuina gratia nostris albescente laboribus, plures libros habetis, quibus va- (B) care potestis, vt sanctæ animæ vestræ non solum oratione crescant, sed & lectione pinguescant. Ex quibus nimirum codicibus nonnullos pro nostra possibilitate correximus; vt in sacræ disciplinæ studiis intelligentiæ vobis aditum panderemus.

Bibliotheca SS. PP. in sacram Scripturam.

Lectione & oratione anima pinguescit.

Claustrum quoque iuxta Ecclesiam construi hac intentione censuimus; vt si quem adhuc insolita monasterialis Ordinis consuetudo delectat, habeat vbi in præcipuis festiuitatibus solemniter ex more procedat: cui & processioni Crucem argenteam satis idoneam procurauimus. Eiusdem quoque intentionis studio, imbecillitati fragilium consulentes, etiam tintinnabula, atque becbinia, diuersa- (A) que diuinæ domus vtensilia comparauimus. Calices quoque duos argenteos pulcherrimè deauratos hac vobis ratione prouidimus; vt cùm sacra Dominici corporis & sanguinis mysteria vultis accipere, stannum, vel vilius quodcumque metallum vestris labiis nequaquam necesse sit adhibere. Conspicua nihilominus sacrosancto altari regmina, & celebrandis Missarum solemniis pretiosa contulimus ornamenta.

Claustrum monast. iuxta Ecclesiam processionum vsui ædificatur.

Supellex rerum vtensilium.

Hæc omnia, fratres, nos non sine labore quæsiuimus, vt vobis laboris impendia tolleremus: tantoque liberius se vester animus ad alia sustolleret, quanto minus hunc ad prouidenda sibi infima rei (B) familiaris inopia non grauaret. Vnde rogo, fratres charissimi, quicumque mihi estis in huius Loci sacri habitaculo successuri, vt qui vobis antè consului, quàm huius vitæ haberetis ingressum; vos etiam me pia vicissitudine vestris adiuuetis orationibus iam defunctum. & qui vobis paraui locum religiosè viuendi; vos mihi copiam acquiratis indulgentiam promerendi. Ecce, fratres mei, fui, quod estis: & emensus sum, quod transitis. Præstò vobis sunt, quæ deserui; propinquum est, quò perueni. Sic igitur compendium vestræ mortalitatis excurrite; vt elapsis vanis, quæ temporaliter transeunt, ad bona perueniatis, quæ his perpetuò mansura succedunt.

Copia rerum necessariarum liberiores facit religiosos in virtutum comparatione.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM DECIMVMQVINTVM.

De suæ Congregationis Institutis. Ad Stephanum Monachum.

ARGVMENTVM.

Stephano cuidam, qui ex Cœnobio ad Eremum emigrauerat, eremiticæ vitæ, & conuersationis præcepta desideranti depromit: necnon Eremitarum, quibus ipse præerat, Regulas, & viuendi Instituta exponit; saluberrima interim monita immiscens, vt rudem adhuc, & huiusmodi viæ rationis inexpertum ad insidias cacodæmonis superandas: dura, & aspera quæque perferenda: & denique ad omnes perfecti Eremitæ numeros implendos gradatim perducat.

Charissimo fratri Stephano, amore supernæ charitatis incluso, Petrus vltimus Crucis Christi seruus, salutem in idipsum.

HOnestæ petitionis tuæ, dilectissime fili, vota suscepimus, quibus te per nostræ admonitionis apices eremiticæ vitæ regula postulas informari. Monasterialem quippe latitudinem fugiens, mox feruido spiritu cellulæ te carceralibus angustiis inclusisti. Non contemnenda planè petitio, nec otiosum, vel ineptum negotium: sed si executor inueniretur idoneus, etiam posteris non mediocriter profuturum. Nos autem, qui in huius professionis via neminem viuendo præimus, cæteros loquendo præire, velut indices, siue indices itineris, temerarium iudicamus. Præposterum quippe est, si lingua tamquam magisterij super alios arripiat ferulam, cuius adhuc vita flagellis obnoxia exhibet clientelam. Sed qui calcato propriæ voluntatis arbitrio obedire Deo per omnia decreuisti, dignum profectò est tuis quoque petitionibus à fraterna charitate non segniter obedire.

Quapropter in angusto positi, dum & tuis desideriis satisfacere cupimus, & tamen propriæ mensuræ metas excedere non audemus; tutum nobis arbitramur, & integrum huius quidem Institutionis præcepta non edere; sufficiat autem, quod in nostra fieri Congregatione conspicimus, & experti sumus simpliciter explicare. Nec tam quid ab Eremitis fieri debeat, generali definitione præscribimus, quàm quod in hac Eremo fiat, cùm de loco, tum persona specialiter intimamus. Quod tamen ex charitate legentibus infructuosum esse non credimus, cùm ad perfectionis culmen præcepta quidem moueant, sed exempla compellant.

CAPVT I.

De solitariæ vitæ laudibus.

VErè, frater, vt dicitur, ipsius rei notam fixisti, cùm ad Deum redire non per qualemcumque, sed per auream viam laudabiliter elegisti. Nec ad hoc te prudentia humanitatis impulit, sed diuinus procul dubio Spiritus incitauit. Hæc est enim via, quæ inter reliquas ad summa tendentes eminens, & excelsa est. Interim per se currentem iam ponit in patria: & eum, qui adhuc versatur in labore, iam quodammodo recreat, & consolatur in requie. Hæc nimirum via per se commeantium gressus neque spinis sollicitudinum pungit, neque luto negotiorum sæcularium impedit. Porro hæc via spatiosa, simul & angusta: sed hoc modo, vt quisquis per eam comite cælesti desiderio graditur, & propter angustias noxie non impingat, & propter latitudinem à rectitudinis linea non diuertat. Nam etsi incipientibus plerumque stricta, vel difficilis videatur, non tamen mox, nisi quod absit, fides desit, inconstanti pusillanimitate deseritur; assuetis autem, & perfectioni iam propinquantibus, vel hærentibus facilis quidem, & quodammodo lata via videtur eremetica vita. Numquam tamen à portanda post Iesum Cruce deficiunt, dum & proprias voluntates reprimunt, & aduersus cogitationum suarum tentamenta confli-

Solitaria gunt. Duxisti, frater, vxorem, quam non quidem cum vxoribus Iacob vel à gignenda sobole sterilitas priuet, vel à venustate vultus lippitudo dedecoret: sed illam profectò, quæ sit & cum Lia fœcunda, & cum Rachele formosa. Nimirum vt & tibi clarescat obtutus ad videndum principium, & plurimi nobiles tui feruoris imitentur exemplum.

vita Liæ habet fœcunditatem, & Rachelis pulchritudinem.

Hæc profectò est mulier, de qua dicitur: *Quia fortitudo, & decor est indumentum eius.* Solitariæ nempe conuersationis officium est, vt sic desudet quis in magni operis fortitudine, quatenus semper sollicitus sit in exhibenda decori animi puritate. Hæc est, inquam, de qua rursus dicitur: *Quia manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum.* Quia videlicet huius vitæ idoneus executor sic se per maiora opera ex desiderij feruore dilatat, vt etiam cautus quæ sunt minima non relinquat. Hæc planè vtrarumque sororum Lazari sibi vendicat dignitatem: quia & cum Maria sedens ad vestigia Domini eius verbis intendit, & cum Martha eumdem Dominum diuersis sanctarum virtutum epulis reficit.

Prou. 31.

Designatur in muliere forti. Ibid.

In Magdalena, & Martha.

Sed cur in describendis huius sanctæ vitæ meritis diutius immoror? Planè vt compendiosius eloquar, multæ sunt viæ, quibus itur ad Deum; diuersi sunt ordines in vniuersitate fidelium: sed in omnibus his nulla profectò via est tam recta, tam certa, tam expedita, atque cunctis supplantatoriæ impactionis offendiculis aliena; quia & omnes ferè occasiones, quibus peccari possit, eliminat: & plurima virtutum, quibus Deo placeat, incrementa connectat: ita vt quodammodo facultates adimat delinquendi, & bonis operibus insistendi vim necessitatis imponat. Quod nimirum qui non dedignatur inquirere, in aliis nostræ paruitatis Opusculis valet expressius inuenire. Huic ergo sanctæ, & vt verè fatear, viuificæ vitæ illud non incongruenter aptatur, quod per Salomonem dicitur: *Multæ, inquit, filiæ congregauerunt diuitias, & tu supergressa es vniuersas.*

Luc. 10.

Prou. 31.

CAPVT II.

De origine vitæ Eremiticæ.

VErumtamen rei ordo postulat, vt antequam ramos conuersationis attingam, ipsam radicis originem solerter inquiram: & qui huius Institutionis auctores fuerint, euidenter expediam. Dignũ scilicet arbitror fontem priùs aspicere, vt post securius valeam riuos haurire.

Huius itaque vitę normam, vt anteriora prætercam, in veteri Testamento Elias cœpit: Elisæus verò aucto discipulorum collegio dilatauit. In Nouo autem Paulus, & Antonius non dissimili ab his inuicem proportione creduntur. Dum constet iuxta fidem gestorum, quòd & Paulus in Eremo singulariter vixit, & plures Antonius in hac professione discipulos enutriuit. Quamquam & hoc certè non lateat, quod & Moyses sub ipso tunc promulgatæ legis initio quadraginta annis populum per deserta ductauerit; totidemque diebus ipse Redemptor noster, illucescente iam videlicet Euangelij gratia,

Professionis eremiticæ auctores, ac magistri.

Exod. 24.

Marc. 1.

Eremum

Eremum consecrauit. Teste Marco, qui post enarrationem Baptismi, præstò subintulit: *Et statim spiritus expulit eum in desertum, & erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana, eratque cum bestiis.* Baptista quoque Ioannes huius professionis assertor non mediocriter, qui sine humano victu in deserto viuere non humana virtute decreuit.

Ibid.

CAPVT III.

De duplici Eremitarum genere.

Discrimen inter Eremitam, & Anachoretam.

QVAPROPTER & ex ipsa nascentis huius institutionis origine, & posterorum deinde succedente processu manifeste colligitur, quòd Eremitarum ordo bipartitus est: quorum videlicet alij cellulas incolunt, alij passim per Eremi deserta gradientes, certas ædes habere contemnunt. Sed qui per Eremum spatiando discurrunt, Anachoretæ; qui verò cellulis contenti sunt, vsitato vocabulo Eremitæ dicuntur: quibus nimirum nomen commune factum est speciale. Quamquam huius temporis fratres superbum ducant hoc sibimet atrogare vocabulum, sed humilitatis causa pœnitentes se potiùs gaudeant appellari. Anachoretarum autem iam tunc filij Ionadab primitiæ fuerant, qui, sicut Ieremias testatur, vinum, & siceram non bibebant. Habitabant porro in tentoriis, & quas nox compulerat, sedes habebant. Hi denique scribuntur in Psalmo, quod primi captiuitatem sint sub huiusmodi persecutione perpessi: quia ab exercitu Chaldæorum vastante Iudæam, vrbes sunt introire compulsi. Hac videlicet ratione, quòd oppida carceres ducerent, & dulcis habitaculi requiem deserti solitudinem æstimarent. Sed nos sanctis Anachoretis, qui hoc tempore aut rari sunt, aut nulli, solam reuerentiam exhibemus; ad Eremitas autem omnem huius disputationis articulum vertimus.

Anachoretarū origo. *Ierem. 35.* *Psal. 136.*

CAPVT IV.

Qua diligentia resistendum carnis, ac diaboli tentationibus.

QVISQVIS igitur cellulam cum diabolo dimicaturus ingreditur, & in arena spiritualis prælij feruentis animositate pectoris incitatur, ad hoc totam suæ mentis intentionem dirigat, vt delectationem carnis, vel ad momentum quidem iam vltra non sentiat, sed sibimet, simul & mundo mortuus viuat. Ad tolerandas itaque calamitates, atque miserias animum præparet, morti se pro Christo deuoueat, diuersis virtutum telis lumbos mentis accingat; omnia sibimet aspera, & dura præponat; vt cùm acciderint, non improuidus eneruiter concidat, sed omnia æquanimiter ferat. Planè sicut fluuius ex sui fontis origine perexiguum oritur, sed processu longioris decliuij, riuis hinc inde confluentibus dilatatur: sic interior noster homo in sanctæ conuersationis itinere tenuis, & velut aridus incipit: paulatim verò per incrementa virtutum quasi riuis vndique concurrentibus conualescit.

Res aduersæ præuisæ æquo animo feruntur.

Quisquis ergo nititur amnis fluenta restringere, iuxta fontis aditum, necesse est satagat obstacula conuectare: vt vbi nondum amnis, sed adhuc riuulus cernitur, illic obicibus impactis facilè reprimatur. Qui ad aulam quoque regiam properare disponit, in ipso demum expeditionis exordio cum paucis egreditur: confluentis autem subinde numerus societatis augetur. Quisquis denique huic struit insidias, non procul à domo, vnde egreditur, latitat: vt necdum constipatus multitudine commeantium repentinos impetus non euadat. Tunc autem veraciter ad Regem nostrum properantes iter incipimus, cùm rudes adhuc, nouique tyrones in spirituali militia sacramenta iuramus. Sed quia necdum spiritualium studiorum agmine circumfundimur, necdum perfectionis virtutibus roboramur; tunc veternosus hostis ante ipsum egressionis nostræ vestibulum insidias præparat, ibi versutiæ suæ dolos, ibi malignitatis aries, & laqueos, ibi deceptionum machinas, & omnia pestiferæ calliditatis argumenta concinnat: quatenus riuum adhuc tenuem boni operis obstruat, & gradientem, antequam commeantium agmine fulciatur, extinguat.

Sed inter has iaculorum crebrescentium grandines, inter istas bellorum ingruentium tempestates, Christi miles non formidine contabescat, non fractus labore deficiat, sed inuictæ fidei clypeo præmunitus, quò acriora infestantium luctatorum certamina tolerat, eò certius de vicina Dei auxiliantis aspiratione confidat. Nec prorsus addubitet, quia si primæ tentationis articulum illæsus euaserit; paulò post roboratus, & validus, terga vertentibus, ac succumbentibus suis aduersariis, præualebit. Idcirco nempe insidiator spiritus totum fel suæ nequitiæ circa nouitios euomit. Ideo omne virus artificiosæ, ac deceptoriæ calliditatis effundit: quia non ignorat, quoniam si tunc effectum peruersi conatus amiserit, opportunitatem lædendi postmodum non habebit. Immo qui supplantare non potuit, ruinæ post modum turpiter subiacebit; & qui rudi non præualet, exercitato succumbet.

Cur Diabolus nouitiis insidietur.

CAPVT V.

De quiete, silentio, & ieiunio, Eremitis præcipuè necessariis.

NOTANDVM autem, quia, cùm omnibus ad æterna festinantibus vniuersæ virtutes animi sint habendæ, solitariæ vitæ proposito tria sunt præcipuè exteriora videlicet, congrua speciali præ cæteris obseruatione tenenda; quies scilicet, silentium, atque ieiunium: & cætera quidem instrumenta iustitiæ in sola plerumque deuotione, vel habitu; ista autem in exercitio debent familiari quadam sedulitate versari. Sicut enim Sacerdotis est proprium Sacrificiis offerendis insistere; Doctoris est prædicare; ita nihilominus Eremitæ officium est, in ieiunio, silentioque quiescere. Vnde non frustra reperitur ab antiquis vitæ huius institutoribus dictum: *Sede in cella tua, & retine linguam tuam, & ventrem, & saluus eris.* Venter siquidem reprimendus est, ne dum ipse immoderatè repletur cibis, cætera quæque membra inficiat vitiis. Lingua verò restringitur, quia indisciplinatè laxata, supernæ gratiæ vigore animam vacuat, à statu salutiferi rigoris eneruat. Verumtamen modus atque discretio in talibus est adhibenda; ne quod indifferenter agitur, velut onus importabile, per intolerantiam pusillanimiter deponatur, Sicut ergo supra promisimus, quæ in hac Eremo

Venter ac lingua cur reprimēda. *Discretio necessaria.*

viuendi regula teneatur, breuiter explicemus: vt dum hanc quasi quoddam videndi metrum considerationis tuæ oculis apposueris, siue excedens, siue inferiùs gradiens, ad hanc sedula intentione recurrens, errare non possis.

CAPVT VI.

Regula ieiunij, ac refectionis.

AB idibus itaque Septembris vsque ad Resurrectionem Dominicam, quinque per hebdomadam diebus tenetur hic ea more ieiunium. Ab octauis autem Paschalis festiuitatis vsque ad sextum diem Pentecostes, quatuor tantùm per hebdomadam diebus ieiunium celebratur. Hac videlicet discretione seruata, vt propter Dominicum diem, de cuius speciali reuerentia nullus addubitat, etiam tertia, & quinta feria bis in die reficiant fratres. Illo enim tempore licet aliquanto remissiùs viuere, tametsi minimè prohibeantur Monachi auctoritate sacrorum Canonum ieiunare. Ab octaua verò Pentecostes vsque ad Natiuitatem B. Ioannis, tertia quidem feria pulmentum fratribus hora Nona tribuitur, quinta verò feriá refectio iteratur. Porro à festiuitate S. Ioannis vsque ad idus Septembris, tertia, & quinta feria bina refectio in die tenetur: reliquis verò quatuor diebus ieiunium ex more seruetur. Saluo videlicet eo, quòd si quis inter fratres infirmari conspicitur, mox illi, prout necesse fuerit, misericorditer subuenitur. In festiuitatibus duodecim lectionum, quæcumque veniunt ab idibus Septembris vsque ad Resurrectionem Domini, semel tantum reficiant fratres, exceptis videlicet his solemnitatibus, omnium Sanctorum, S. Martini, & S. Andreæ. Hebdomada Natalis Domini, & vno die Epiphaniæ, & Hypopanti. Quibus nimirum diebus iteratur pro more refectio: In cæteris autem festiuitatibus vna tantummodo sint refectione contenti.

Notandum autem, quia non omnes, quæ in Monasterio, etiam in Eremo celebrantur festiuitates. Et hæ, quæ illic fiunt, plerumque transmutantur, vt aut in tertia, aut in quinta feria celebrentur: exceptis nimirum præcipuis festiuitatibus, quæ ob reuerentiam dignitatis mutari non possunt. Plerasque autem festiuitates, quæ non adeo sunt præcipuæ, siue in quadragesimali tempore, siue per totius anni curriculum, Cellerarius cum his, qui iuxta Ecclesiam commorantur, cum duodecim celebrent lectionibus: atque si Priori videtur, aliqua illis, rarissimè tamen, misericordia refectionis impendatur. Cæterùm ij, qui per diuersas sunt cellulas constituti, dum foris minimè prodeant, trina lectione contenti, ieiunium ex more conseruent. Ieiunare autem illos dicimus, qui panem cum sale & aqua percipiunt. Vbi præter hæc aliud quid additur, in Eremo ieiunium non vocatur. Duabus autem illis quadragesimis, quæ vel Natale Domini, vel sanctum Pascha præcedunt, nonnulli fratres hic sunt, qui totam hebdomadam ieiunando transcurrunt: & quotidie, exceptis Dominicis diebus, in pane & aqua viuunt. Quidam etiam fratres in vtriusque quadragesimæ non solum quibusque festiuitatibus, sed & Dominicis diebus coquinatibus abstinent. Quod nos in Dominicis diebus primò quidem propter excellentiam sanctæ Resurrectionis curauimus prohibere, sed rursus coacti sumus fraterna supplicatione permittere. Vescuntur autem pomis, & herbarum radicibus, ac leguminibus infusis, vel etiam elixis.

Nec illud planè silenter omittimus, quod in quadragesimæ vtriusque principio omnes Monachi, nec non & laici triduanum ieiunium districtè conseruant: ita vt qui à percipiendis alimentis omnino se compescere nequeunt, solo tamen pane simul & aqua contenti viuant. Est autem consuetudo fratribus omni tempore duo in Dominicis diebus habere pulmenta, propter duas scilicet quadragesimas superiùs nominatas: in quibus per omnes, & Dominicas videlicet, & Sanctorum festiuitates, vno duntaxat probantur esse contenti. Cæteris autem diebus, quibus nimirum temperato ieiunio remissius viuunt, si bis in die comedunt, duo illis pulmenta fiunt, prandentibus vnum, cœnaturis alterum exhibendum. Sin autem vna sit refectio tantum, vnum sit nihilominus & pulmentum. Quòd autem in Dominicis diebus duo hîc fieri solere pulmenta meminimus, constat extra Eremiticam regulam idcirco fuisse permissum, quia parrarò huc ab extraneis oblationum defertur exenium. Cæterum vbi locus frequentatur deuotione fidelium, cessat proculdubio geminatio pulmentorum.

Vnde fit, vt in illa Eremo, quam auctore Deo in latere Suauicinij montis ipsi construximus, pulmentum præter vnum, cunctis æquè temporibus penitus ignoretur. A vino autem aliquanto tempore continuimus, ita vt neque laici, neque extrinsecus venientes, vel etiam in Pascha Domini aliquid hic præter aquam biberent: neque vinum hic, nisi pro Sacrificio haberetur. Sed quoniam & hic manentes cœperunt ægrotando deficere, & quidam ad Eremiticam vitam transire cupientes, huius rigoris obseruantiam videbantur penitus abhorrere, fraternæ, siue, vt veriùs dicam, communi imbecillitati dispensatoriè condescendentes indulsimus, vt vinum seruato sobrietatis moderamine biberetur. Vt quod cum Ioanne non possumus ex toto relinquere, saltem cum Timotheo Pauli discipulo meminerimus infirmo stomacho parcè, & humiliter ministrare: & qui prorsus abstemij esse non possumus, esse saltem sobrij studeamus. Veruntamen in prædictis duabus quadragesimis consuetudo tenuit, vt neque Monachis, neque laicis vini, vel etiam piscis perceptio concedatur: exceptis his quatuor festiuitatibus, Sancti scilicet Andreæ, B. Benedicti, & Dominica palmarum, & Cœna Domini: quibus nimirum sacratissimis diebus pisces, & vinum excellentium solemnitatum lætitia inuitante percipiunt. In Sabbato autem Sancto, nec non & Vigilia Natalis Domini, vt labor Ecclesiastici releuetur officij, totum panem, qui voluerint, comedunt: alium verò cibum, siue laici, siue Monachi penitus non admittunt. Tres autem solummodo Octauæ per annum ita celebrantur, vt ieiunare hic nemo cogatur, id est, Dominicæ resurrectionis, & sanctæ Pentecostes, atque Natalis Domini. Sed quibusdam, quia propter desuetudinem graue est totius hebdomadæ binam continuare refectionem, quoniam quidem hoc humiliter expetunt, ieiunare aliquantulum pro misericordia conceduntur: quamquam in Octauis Pentecostes & Ecclesiastica traditio, & Patrum decernat auctoritas ieiunandum. In reliquis verò Octauis quarumlibet festiuita-

B. Petrus Damiani in latere montis Suauicinij Eremum construxit.

Luc. 1. Timoth. 1.

rum, Ecclesiasticum quidem, prout regularis ordo A postulat, tenemus officium, tenorem verò consueti ieiunij non mutamus.

CAPVT VII.

De seruorum disciplina.

VT autem tota domus Dei sub regulari custodia, & disciplina teneatur, & vnumquodque membrum operetur in corpore, iuxta suæ proprietatis officium, famuli quoque, qui huic loco deseruiunt, ab assignato sibi viuendi ordine non recedunt: qui nimirum per totius annalis spatij cursum tribus per hebdomadam diebus tenent ex more ieiunium. In illis autem duabus quadragesimis quatuor dies ieiunio dedicant, exceptis his, qui in via longiùs diriguntur. Porro quocumque prodeant, omni tempore carnibus non vescuntur: proprium etiam aliquid habere nihilominus, sicut & Monachi, prohibentur. Nonnulli quoque ad audiendi Psalterij vigilias maturiùs surgunt, cum his videlicet fratribus, qui apud Ecclesiam commorantur. Promissionem autem ingredientes hanc faciunt: *Ego frater N. promitto obedientiam, & perseuerantiam omnibus diebus vitæ meæ in hac Eremo, quæ est ædificata ad honorem Dei, & Sanctæ Crucis; pro timore Domini nostri Iesu Christi, & remedio animæ meæ. Quòd si aliquo vnquam tempore hinc fugere, vel abire tentauero; liceat seruis Dei, qui hic fuerint, me plena sui iuris auctoritate requirere, & coarctè, ac violenter in suum seruitium reuocare.* Scriptæ ergo huic promissioni signum Crucis ipsi præfigunt, & ab aliquo fratre coram omnibus lectam ponunt super altare. Monachi autem nullam promissionem faciunt, præter eam tantùm, quæ in Monasteriis fieri consueuit; solo duntaxat Eremi nomine permutato. Enimuerò & Monachis, & laicis introire volentibus, omnia dura, & aspera proponuntur: videlicet extremitas, vel etiam nuditas vestium, penuria ciborum, propriæ voluntatis auersio, durissimæ correptionis asperitas, contumeliæ, reprehensionum, laboris, & assiduæ fatigationis instantia. Hæc, & huiusmodi multa, quæ nimirum nos idcirco prosequi, & enumerare negligimus, quia hæc eadem & in Monasteriis fieri regulari traditione meminimus.

Seruorum promissio, seu professio.

Monachorum promissio.

CAPVT VIII.

De panis mensura, & spiritualibus exercitiis.

PAnis autem eadem in Eremo, quæ & in Monasterio est mensura, hac tamen discretione seruata, vt in diebus quidem refectionis siue singulæ, siue binæ, si totum vult frater comedere, reprehensioni non cogitur subiacere. In diebus verò ieiunij, quia vnusquisque frater lances habet in cella, E illis semper librat, quod sibimet cœnaturus apponat. Mensura autem illa hunc habet modum, vt superaddito quadræ dimidio dimidium buccellæ totius appendat: quadra videlicet remanente integra semis. Et vt nulla dubietas super huiusmodi mensura remaneat, nouem ouorum, vel tria anserum oua libratis lancibus tantumdem pensant. Et de ieiuniis quidem, & de mensura ciborum ista sufficiant.

In cæteris autem spiritualis exercitij studiis, quæ sit hic continui feruoris instantia, quæ sollicitudo, quàm vigil, & operosa frequentia, timeo scribere; ne & meipsum forsitan eis cohabitantem, etsi non cooperantem, vana videar elatione iactare. Hoc tantùm mihi dicere liceat, quia non parua hic diligentia est in flexionibus genuum, in disciplinis scoparum, & in cæteris huiusmodi: quæ nimirum, frater charissime, quia eorumdem hæc satagentium viuis vocibus clariùs potes addiscere, non expedit hic omnia litteris adnotare.

Exercitij spiritualis studium.

CAPVT IX.

De Psalmodia.

DE Psalmodia verò hæc consuetudo est, vt cùm duo simul commorantur in cella, duo B persoluant in die Psalteria; vnum pro viuis, alterum pro defunctis. Et illud quidem, quod est viuorum, cum illis dicitur additamentis, quæ B. Romualdus apponit, quæ etiam nos nõ grauemur inserere; ne nos conquerantur fortè nouitij, quæ sibi magnoperè noscenda sunt, prætermisisse. Decursis plane quinque Psalmis, protinus subinsertur: *Gloria tibi Trinitas, æqualis vna Deitas, & ante omne sæculum, & nunc, & in perpetuum. Orate pro nobis omnes Sancti Dei, vt digni efficiamur promissionibus Domini Dei nostri Iesu Christi. Pater noster.* His expletis, mox subditur: *Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram.* (*Psal. 123.*) Et euolutis aliis quinque Psalmis, tunc dicitur: *Te Deum Patrem C ingenitum, te Filium vnigenitum, te Spiritum sanctum paracletum, sanctam & indiuiduam Trinitatem, toto corde, & ore confitemur, laudamus, atque benedicimus, tibi gloria in sæcula. Amen. Domine Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina.* (*Psal. 69.*) *Confundantur, & reuereantur inimici mei, qui quærunt animam meam. Adiutor meus, & liberator meus esto, Domine, ne tardaueris. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.* Quo finito rursus dicitur: *Adiutorium nostrum in nomine Domini.* Hæc igitur per quinquenos Psalmos alternatim semper adduntur, donec Psalterium cum tribus Dominicalibus, nec non & totius hebdomadæ Canticis expleant. His etiam non neglectis, quæ in fine Psalterij videntur adiecta, videlicet, *Te Deum laudamus; Nunc dimittis, Domine, seruum tuum;* duobus Symbolis; D *Gloria in excelsis Deo; Pater noster,* cum fide Catholica; postremò Litaniæ cum orationibus hæc omnia consueto fine concludunt. Psalterium verò pro defunctis cum nouem lectionibus dicitur, tribus nimirum per quinquagenos Psalmos: qui autem solus moratur frater, Psalterium quidem viuorum totum per singulos dies adimplet; defunctorum autem siue medium, siue totum, iuxta quod virium possibilitas administrat. Horarum autem Psalmodia Canonica omnino sicut fit in Monasterio, ita hic per ordinem nihilominus tota persoluitur.

Hymnus SS. Ambr. & Aug. Luc. 2. Symbol. Apost. & Athan. Luc. 2.

CAPVT X.

De silentij rigore.

HOc autem inter cætera prætermittendum non est, quia in cellulis continuum tenetur, sicut tenetur in oratorio, ex more silentium: nec permittitur, vt illic alter alterum vel pro confessione loquatur: excepto si Priori visum fuerit, vt nouitiis, eorumque institutoribus ad tempus aliquantulum loquendi licentia concedatur. Si quid autem loqui indigent, ad Ecclesiam prodeuntes, quæque sunt necessaria, manife-

Colloquium in cella perniciosum.

ſtant. Eſt enim reuera, vt experimento cogno- A
uimus, animarum magna deſtructio, vbi paſſim
fieri colloquium in cella permittitur. Nam dum
infirmi quique fratres, qui ſub confeſſionis ſpecie
ſe inuicem viſitant, breuiter explent quod cœpe-
rant, ad alia ſe mox friuola & otioſa, data ſemel
procaci linguæ liber ate dilatant: & obliti repente
quare conuenerint, mox fratribus ſuis, vel etiam
Prioribus dettahunt: & quos amare ſinceriter, &
purè debuerant, dente, vt ita loquar, liuido morda-
citer rodunt. Deinde ad ſæcularia tranſeunt, &
quidquid eſt, quod in vrbibus agitur, de eo in cel-
lula diſputatur. Necdum id ad aures vulgi fama
pertulit, vnde plerumque montium iam ſecreta
compleuit. Adde, quòd abſentibus arbitris, quanto B
reprehenſionis ſecuriores ſunt, tanto quidquid lin-
guæ cõfinxerint, liberius fundunt. Sicque fit, vt qui
purgandi ſeſe cauſa conuenerant, cumulato lin-
guæ contagio à ſe inuicem ſordidiores abſce-
dant.

CAPVT IX.

De monaſticæ Inſtitutionis obſeruatione.

ILlud etiam non minima pars pœnitentiæ eſt,
quòd omni tempore, ſiue æſtate, ſiue hieme non
calceis, non ocreis vtuntur in cellulis; ſed nudis
ſemper cruribus, & pedibus conſuetudo eſt per- C
manere, exceptis his, qui grauiori moleſtia infir-
S. Ben. Reg. c. 51. mitatis vrgentur. Regulare autem eſt Monaſte-
riis, vt ij, qui in via diriguntur, foris non come-
dant, ſi eo die ſperant reuerti. Cui videlicet obſer-
uantiæ illud etiam apud nos additur, vt ſiue ipſo,
ſiue alio die fuerit quis egreſſus, exceptis præci-
puis feſtiuitatibus, ieiunus ſemper ad eremum re-
Vbi ſup. c. uertatur: ſin aliàs pœnitentia non deerit.
5. C. 33. De cæteris verò monaſticæ inſtitutionis obſer-
& 54. C. 3. uationibus, quidquid in regulari & diſtricto Mo-
& 55. naſterio tenetur, idem etiam hic cautè & ſolerter
C. 42. & nihilominus cuſtoditur: videlicet de promptiſſima
52. Cap. 53. obedientia, vt quodcumque præcipitur humiliter,
& feruentiſſimè peragatur; de non dando, vel ac-
cipiendo ſine iuſſione Prioris; de proprio non ha- D
bendo; vt dum ſunt in clauſtro, quod eſt iuxta Ec-
cleſiam, ſiue in feſtis diebus, ſiue omnibus incom-
petentibus horis ſilentium teneant; vt in Capitu-
lo, in Oratorio, in Refectorio regularem conſuetu-
dinem non poſtponant, vt cum hoſpitibus non lo-
quantur, atque ideo à cellulis vſque ad Eccleſiam
ſiue venientes, ſiue redeuntes, à cenſura ſilentij
non recedant: & multa id genus, quæ nimirum nos
iccirco enumerare poſtponimus, quia lacinioſi ſi, li
faſtidium deuitamus.

CAPVT XII.

De pietate erga defunctos. E

ILlud etiam ſilentio præteriri dignum eſſe non
ducimus, quia cùm frater quiſpiam ex noſtris
obierit, qui videlice nobiſcum degunt, pro eo
vnuſquiſque ſeptem dies ieiunat, ſeptem diſcipli-
nas cum millenis ſcoparum ictibus accipit, ſeptin-
gentas metaneas facit, triginta inſuper Pſalteria
Triginta Miſſarum ſolemnia pro defunctis. ex more decantat & vnuſquiſque Sacerdos ſeptem
Miſſas illi pro ſua perſona perſoluit, ſaluo eo, quod
continuis quoque triginta diebus pro eo Miſſa-
rum ſolemnia in conuentu communiter celebran-
tur. Hæc igitur huius Loci regula nulla vori va-
rietate poſtponitur; hæc conſuetudo circa defun-
ctos diſtricta prorſus, & Inuiolabili ſemper obſer-
uatione tenetur.

Si autem quis fortaſſe nouitius, vel quolibet mo-
do iniunctam pœnitentiam morte præuentus con-
ſummare non potuit, mox vt ad fratrum notitiam
res patefacta peruenerit, cum magno feruore tota
pœnitentia, pari li tacta inter eos diuiſione ſuſcipi-
tur: & quantalibet ſit, breui ſpatio per diuerſos af-
flictionis modos ouanter expletur. Pauca igitur de
ea, quæ nunc eſt, huius Eremi conuerſatione ſuffi-
ciant: vt per hæc, quæ breuiter adnotantur, valeat
colligi quid ex his, quæ ſilentio prætermiſſa ſunt,
debeat æſtimari.

CAPVT XIII.

Adhortatio.

HÆc itaque, dilectiſſime fili, quæ de fratrum
noſtrorum tibi conuerſatione protulimus,
augenter intuenda præ oculis pone; vires etiam
tuas velut in ſtatera diſtrictæ examinationis ap-
pende: vt ſiue ſubſidas, ſiue magis emineas, dum
triti metam iugiter contemplaris itineris, per an-
fractuum diuerticula prorſus oberrare non poſ-
ſis. Nam & pictor imaginem compilationis gra-
tia ſibimet pro ſcheda conſtituit, qui tamen ad
menſuram tabulæ, quæ verſatur in manibus, om-
nia redigit, & huic coaptata mutuari operis libra-
menta componit. Tu etiam nihilominus iuxta
modum virium, quem tibi cæleſtium charisma-
tum Largitor infuderit, hæc tibi ſic in exercitium
arripe, vt noueris, quantum cogaris ex neceſſi-
tate minuere, vel quantum hæc in te per acceſ-
ſum gratiæ poſſis augere. Nonnulli nempe totam
hebdomadam ieiunando facilè tranſigunt, quidam
verò etiam bidui ieiunium moleſtiſſimè ferunt:
ſed in his exhibendis non diſpar meritum vterque
ſortitur, & robuſtus videlicet, qui fortia peragit: &
debilis, qui ea, quæ præualet, minima non relin-
quit.

Quapropter difficilè eſt definitiuam, commu-
nemque regulam ſuper ieiuniis conſtituere, ne co-
gere videamur vel fortiores à ſua perfectione lan-
gueſcere, vel debiles viribus ſuis maiora tentare.
Vnuſquiſque enim *proprium donum habet ex Deo,* 1. Cor. 7.
alius ſic, alius autem ſic. Nam & apud antiquos Pa-
tres noſtros, pleroſque legimus extitiſſe, qui etiam
ſimul in communi congregatione viuentes, non
communem viuendi regulam tenuerunt. Vires
ergo ſuas vnuſquiſque conſiderans, non ſemetip-
ſum inaniter fallat: non ſe ſimulata debilitate de-
cipiat: ſed prout viderit ſe poſſe, ſub ſobrietatis
legibus, & abſtinentiæ ſe rigore conſtringat.

CAPVT XIV.

De iis, qui arctiori viuendi genere ſe obſtrinxerunt.

PORRO & inter nos quoque nonnulli fra-
tres ſunt, qui longè alia, quàm hic ſcri-
ptum eſt, via conuerſationis incedunt, & arctio- Exempla admirabilis pœnitētiæ.
ri ſe non minimum viuendi lege conſtringunt.
Alij ſiquidem nullo vmquam tempore vinum bi-
bunt, vel acetum quomodolibet hauriunt; alij
verò ouis, lacte ſimul & caſeo, ſuina quoque
pinguedine non veſcuntur: plerique mattarum
velut mollia ſtrata deſpiciunt, & papyrinis ad
quieſcendum contenti ſunt ſtoriis, ita vt palearum
quoque ſtramenta ſubijci prorſus abhorreant:

alij asperrima quæque cilicia tamquam mollia, ac delicata indumenta contemnunt, & loricis ad carnem ferreis induuntur. Non deest, qui totius anni tempore per singulos non modò communes, sed etiam festiuos, atque Dominicos dies, dimidio sit pane contentus. Hic idem frater per integrum & dimidium circiter annum quinque diebus hebdomadæ cibum non tetigit, solis autem Dominica, & quinta feria comedere contentus fuit. Nunc etiam Dominicis diebus, & quinta feria post horam videlicet nonam sic vno pulmento reficitur, vt secundum prorsus ignoret.

Est etiam qui continentiæ, & sobrietatis amore non modò pomis, sed & cæpis & porris, cunctis videlicet herbarum acuminibus se decreuesit abstinere. Est qui vtroque quadragesimali tempore singulis quibusque diebus, aliis geminato pugillo ciceris viuat, quinta vero feria semper, tertia autem rarò panem solummodò comedat. Hic etiam lumbos suos ferrea semper catena circumdat, ne quando modum sobriæ refectionis excedat.

Confessus est mihi quidam ex Senioribus nostris, quia cum solus in cella comederet, non sibi iuxta pruritum famis alimenta citius indulgeret, sed remorando, ac protrahendo, rarò videlicet, atque minutius micas potiùs, quàm frusta panis in os mitteret, & sic se inter ipsa corporis alimenta diutius per inopiam cruciaret: vt ipse etiam cibus non tam resolueret, quàm puniret: & refectio potiùs videretur esse dicenda defectio, dum non delectando reficeret, sed affligendo potius castigaret. Corripui adolescentem nostrum indolis adhuc ephebæ, acriori insuper verbere castigaui, quia cantabricij panis quadra viuebat in die, & ita vix demum, vt ad medium vsque relaxaretur, obtinui: qui nimirum tunc ferrea loricatus interula à Dominico die vsque in quintam feriam nullum penitus cibum sumpserat, tribus vero reliquis hebdomadæ diebus solo pane viuebat. Habemus inter nos fratrem adhuc & ætate iuuenculum, & conuersione nouitium, qui totum implere Psalterium extensis in altum brachiis consueuit, per quinquagenos videlicet Psalmos brachia fatigata deponens, sed antequam vel vnum productiorem Psalmum decurrere valeat, iterum subrigens. Habemus & alium incuruum iam senem, qui duo Psalteria sub vna brachiorum extensione decantat: vnum videlicet cum Canticis, & Litaniis, multisque orationibus: alterum vero pro defunctis cum nouem lectionibus.

S. Dominicus Loricatus.

Dicam, sed quis sciat, verum fides assertioni fidelissimæ præbeatur? Sed paruipendendum est, si humana temeritas arguat, quem summa Veritas falsitatis excusat. Idem senex, Dominicus nomine, nonnumquam vno die continuato cum nocte, nouem Psalteria meditando decurrit, & interim penè semper vtraque manu scopis armata nudum corpus afficit. Notandum autem, quia dum peragere satagit, nocte, vel die sibi dormire non vacat, sed aliquando genua flectens, dum caput terræ deponit, sic nudo repente somnus obrepit, quo videlicet solo contentus est. Hic mihi aliquando fraterna familiaritate conquestus est, quia cùm nouem sic Psalteria sæpe modulando perficeret, ad decimum numquam potuerit peruenire. Noui fratrem, qui se fateretur toties psallendo genua flectere, quot in se versus totum Psalterium contineret; cum videlicet Psalterium quatuor fere millia versuum habere dicatur, sicut asserunt, qui his supputandis operam dederunt.

Sed & hæc prolixius idcirco non prosequor, quia & eos, de quibus loquor, offendere timeo: & illis cohabitare, quibus non cooperor, aliorumque narrare feruorem frigidus erubesco. Dignum autem credo robustis ac perfectioribus viris ista relinquere: sed & hæc ipsa mitiora, quæ superius scripta sunt, aliquantisper sub modesto discretionis libramine temperare: vt dum valentiores quique per altum virtutum pelagus citato feruent remigio currere, imbecilles etiam littoris vicina secantes, non compellantur hæsitanti lembo in arenosis syrtibus remanere.

CAPVT XV.

De Eremitarum ieiunio.

Veruntamen ne quod scribimus, prorsus à regulæ solutum lege nutare videatur, credimus vnumquemque fratrum in cellula commorantem, nisi omnino ægrotus sit, ita vt decumbat quidem in lectulo, toto anni tempore, siue æstate videlicet, siue hyeme, tribus per hebdomadam diebus ieiunare in pane & aqua cum Dei adiutorio facillimè posse: & quoniam Sabbato ieiunare etiam Canonicæ traditionis authenticum est, non graue videatur fratri etiam Sabbato refectionem ad Nonam horam vsque differre; vt semel quidem ipso die reficiatur, sed tamen vinum atque pulmentum percipere ex huius nostræ institutionis indulgentia non vereatur. Et hoc quidem æstate. Nam ab Idibus Septembris vsque ad Paschale gaudium, quatuor per hebdomadam diebus nouerit ieiunandum: sed etsi aliquando tanta debilitas acciderit, hyberno etiam tempore die Sabbati aut leguminibus infusis, aut herbarum radicibus, siue etiam pomis solitum licebit aliquantisper temperare ieiunium. Ita tamen vt si vnum quodlibet horum sumat, aliud, nisi veræ necessitatis causa dictauerit, non adiiciat. Postremò tamen propter pusillanimes, si hæc necessitas omnino poposcerit, quæ fieri permissa est in æstate, eadem Sabbatorum discretio seruetur in hyeme.

De festiuitatibus quoque, quæ hyemali tempore celebrantur, in quibus nos asseruimus semel in die solere comedere, liceat geminare cibum, sicut mos est Cœnobitarum. Porro in duabus quadragesimis, videlicet, quæ Dominicã Natiuitatem, Resurrectionemque præcedunt, tertia quidem feria, & quinta pulmentum sumat; Dominicis autem diebus & præcipuis festiuitatibus, addita insuper quinta feria, etiam vinum bibat. Pulmento autem vno quadragesimali tempore contenti sint fratres, quando semel reficiunt: quando vero refectionem geminant, alterum prandentes, alterum cœnantes accipiant. Reliquo autem anni tempore duo semper habeant. Dominicis quoque diebus, & maioribus festiuitatibus, si facultas affuerit, etiam tertium non negamus.

CAPVT XVI.

Discretio Prælati in moderandis subditis.

S. Romualdi disciplinæ discretio.

Discretionem tamen debilium in Prioris arbitrio ponimus, nimirum vt ipse possibilitatem vniuscuiusque consideret: & prout cuique viderit expedire, piè illis alimenta

stant. Est enim reuera, vt experimento cogno- A uimus, animarum magna destructio, vbi passim fieri colloquium in cella permittitur. Nam dum infirmi quique fratres, qui sub confessionis specie se inuicem visitant, breuiter explent quod cœpe- rant, ad alia se mox friuola & otiosa, data semel procaci linguæ liber are dilatant: & obliti repente quare conuenerint, mox fratribus suis, vel etiam Prioribus detrahunt: & quos amare sinceriter, & purè debuerant, dente, vt ita loquar, liuido morda- citer rodunt. Deinde ad sæcularia transeunt, & quidquid est, quod in vrbibus agitur, de eo in cel- lula disputatur. Necdum id ad aures vulgi fama pertulit, vnde plerumque montium iam secreta compleuit. Adde, quòd absentibus arbitris, quanto B reprehensionis securiores sunt, tanto quidquid lin- guæ cōfinxerint, liberius fundunt. Sicque fit, vt qui purgandi sese causa conuenerant, cumulato lin- guæ contagio à se inuicem sordidiores absce- dant.

CAPVT IX.

De monasticæ Institutionis obseruatione.

ILlud etiam non minima pars pœnitentiæ est, quòd omni tempore, siue æstate, siue hieme non calceis, non ocreis vtuntur in cellulis; sed nudis semper cruribus, & pedibus consuetudo est per- C manere, exceptis his, qui grauiori molestia infir- mitatis vrgentur. Regulare autem est Monaste- rijs, vt ij, qui in via diriguntur, foris non come- dant, si eo die sperant reuerti. Cui videlicet obser- uantiæ illud etiam apud nos additur, vt siue ipso, siue alio die fuerit quis egressus, exceptis præci- puis festiuitatibus, ieiunus semper ad eremum re- uertatur: sin aliàs pœnitentia non deerit.

S. Ben. Reg. c. 51.

De cæteris verò monasticæ institutionis obser- uationibus, quidquid in regulari & districto Mo- nasterio tenetur, idem etiam hic cautè & solerter nihilominus custoditur: videlicet de promptissima obedientia, vt quodcumque præcipitur humiliter, & feruentissimè peragatur; de non dando, vel ac- cipiendo sine iussione Prioris; de proprio non ha- D bendo; vt dum sunt in claustro, quod est iuxta Ec- clesiam, siue in festis diebus, siue omnibus incom- petentibus horis silentium teneant; vt in Capitu- lo, in Oratorio, in Refectorio regularem consuetu- dinem non postponant, vt cum hospitibus non lo- quantur: atque ideo à cellulis vsque ad Ecclesiam, siue venientes, siue redeuntes, à censura silentij non recedant: & multa id genus, quæ nimirum nos iccirco enumerare postponimus, quia laciniosi sit, li fastidium deuitamus.

Vbi sup. c. 5. C. 33. & 54. C. 3. & 55. C. 42. & 52 Cap. 53.

CAPVT XII.

De pietate erga defunctos. E

ILlud etiam silentio præteriri dignum esse non ducimus, quia cùm frater quispiam ex nostris obierit, qui videlicet nobiscum degunt, pro eo vnusquisque septem dies ieiunat, septem discipli- nas cum millenis scoparum ictibus accipit, septin- gentas metaneas facit, triginta insuper Psalteria ex more decantat & vnusquisque Sacerdos septem Missas illi pro sua persona persoluit, saluo eo, quod continuis quoque triginta diebus pro eo Missa- rum solemnia in conuentu communiter celebran- tur. Hæc igitur huius Loci regula nulla voti va- rietate postponitur; hæc consuetudo circa defun- ctos districta prorsus, & inuiolabili semper obser- uatione tenetur.

Triginta Missarum solemnia pro defunctis.

Si autem quis fortasse nouitius, vel quolibet mo- do iniunctam pœnitentiam morte præuentus con- summare non potuit, mox vt ad fratrum notitiam res patefacta peruenerit, cum magno feruore tota pœnitentia, pari facta inter eos diuisione suscipi- tur: & quantalibet sit, breui spatio per diuersos af- flictionis modos ouanter expletur. Pauca igitur de ea, quæ nunc est, huius Eremi conuersatione suffi- ciant: vt per hæc, quæ breuiter adnotantur, valeat colligi quid ex his, quæ silentio prætermissa sunt, debeat æstimari.

CAPVT XIII.

Adhortatio.

HÆc itaque, dilectissime fili, quæ de fratrum nostrorum tibi conuersatione protulimus, diligenter intuenda præ oculis pone; vires etiam tuas velut in statera districtæ examinationis ap- pende: vt siue subsidas, siue magis emineas, dum triti metam iugiter contemplaris itineris, per an- fractuum diuerticula prorsus oberrare non pos- sis. Nam & pictor imaginem compilationis gra- tia sibimet pro scheda constituit, qui tamen ad mensuram tabulæ, quæ versatur in manibus, om- nia redigit, & huic coaptata mutuati operis linea- menta componit. Tu etiam nihilominus iuxta C modum virium, quem tibi cælestium charisma- tum Largitor infuderit, hæc tibi sic in exercitium arripe, vt noueris, quantum cogaris ex necessi- tate minuere, vel quantum hæc in te per acces- sum gratiæ possis augere. Nonnulli nempe totam hebdomadam ieiunando facilè transigunt, quidam verò etiam bidui ieiunium molestissimè ferunt: sed in his exhibendis non dispar meritum vterque sortitur, & robustus videlicet, qui fortia peragit: & debilis, qui ea, quæ præualet, minima non relin- quit.

Quapropter difficilè est definitiuam, commu- nemque regulam super ieiuniis constituere, ne co- gere videamur vel fortiores à sua perfectione lan- D guescere, vel debiles viribus suis maiora tentare. *Vnusquisque* enim *proprium donum habet ex Deo, alius sic, alius autem sic.* Nam & apud antiquos Pa- tres nostros, plerosque legimus extitisse, qui etiam simul in communi congregatione viuentes, non communem viuendi regulam tenuerunt. Vires ergo suas vnusquisque considerans, non semetip- sum inaniter fallat: non se simulata debilitate de- cipiat: sed prout viderit se posse, sub sobrietatis legibus, & abstinentiæ se rigore constringat.

1. Cor. 7.

CAPVT XIV.

De iis, qui arctiori viuendi genere se obstrinxerunt. E

PORRO & inter nos quoque nonnulli fra- tres sunt, qui longè alia, quàm hic scri- ptum est, via conuersationis incedunt, & arctio- ri se non minimum viuendi lege constringunt. Alij siquidem nullo vmquam tempore vinum bi- bunt, vel acetum quomodolibet hauriunt; alij verò ouis, lacte simul & caseo, suina quoque pinguedine non vescuntur: plerique mattarum velut mollia strata despiciunt, & papyrinis ad quiescendum contenti sunt storiis, ita vt palearum quoque stramenta subijci prorsus abhorreant:

Exempla admirabilis pœnitētię.

aliij aſperrima quæque cilicia tamquam mollia, ac delicata indumenta contemnunt, & loricis ad carnem ferreis induuntur. Non deeſt, qui totius anni tempore per ſingulos non modò communes, ſed etiam feſtiuos, atque Dominicos dies, dimidio ſit pane contentus. Hic idem frater per integrum & dimidium circiter annum quinque diebus hebdomadæ cibum non tetigit, ſolis autem Dominica, & quinta feria comedere contentus fuit. Nunc etiam Dominicis diebus, & quinta feria poſt horam videlicet nonam ſic vno pulmento reficitur, vt ſecundum prorſus ignoret.

Eſt etiam qui continentiæ, & ſobrietatis amore non modò pomis, ſed & cæpis & porris, cunctis videlicet herbarum acuminibus ſe decreuerit abſtinere. Eſt qui vtroque quadrageſimali tempore ſingulis quibuſque diebus, aliis geminato pugillo ciceris viuat, quinta vero feria ſemper, tertia autem tarò panem ſolummodò comedat. Hic etiam lumbos ſuos ferrea ſemper catena circumdat, ne quando modum ſobriæ refectionis excedat.

Confeſſus eſt mihi quidam ex Senioribus noſtris, quia cum ſolus in cella comederet, non ſibi iuxta pruritum famis alimenta citius indulgeret, ſed remorando, ac protrahendo, tarò videlicet, atque minutius micas potiùs, quàm fruſta panis in os mitteret, & ſic ſe inter ipſa corporis alimenta durius per inopiam cruciaret: vt ipſe etiam cibus non tam reſolueret, quàm puniret: & refectio potiùs videretur eſſe dicenda defectio, dum non delectando reficeret, ſed affligendo potius caſtigaret. Corripui adoleſcentem noſtrum indolis adhuc ephebæ, acriori inſuper verbere caſtigaui, quia cantabricij panis quadra viuebat in die, & ita vix demum, vt ad medium vſque relaxaretur, obtinui: qui nimirum tunc ferrea loricatus interula à Dominico die vſque in quintam feriam nullum penitus cibum ſumpſerat, tribus vero reliquis hebdomadæ diebus ſolo pane viuebat. Habemus inter nos fratrem adhuc & ætate iuuenculum, & conuerſione nouitium, qui totum implere Pſalterium extenſis in altum brachiis conſueuit; per quinquagenos videlicet Pſalmos brachia fatigata deponens, ſed antequam vel vnum productiorem Pſalmum decurrere valeat, iterum ſubrigens. Habemus & alium incurunm iam ſenem, qui duo Pſalteria ſub vna brachiorum extenſione decantat: vnum videlicet cum Canticis, & Litaniis, multiſque orationibus: alterum vero pro defunctis cum nouem lectionibus.

S. Dominicus Loricatus.

Dicam, ſed quis ſciat, vtrum fides aſſertioni fideliſſimæ præbeatur? Sed paruipendendum eſt, ſi humana temeritas arguat, quem ſumma Veritas falſitatis excuſat. Idem ſenex, Dominicus nomine, nonnumquam vno die continuato cum nocte, nouem Pſalteria meditando decurrit, & interim penè ſemper vtraque manu ſcopis armata nudum corpus afficit. Notandum autem, quia dum peragere ſatagit, nocte, vel die ſibi dormire non vacat, ſed aliquando genua flectens, dum caput terræ deponit, ſic nudo repente ſomnus obrepit, quo videlicet ſolo contentus eſt. Hic mihi aliquando fraterna familiaritate conqueſtus eſt, quia cùm nouem ſic Pſalteria ſæpe modulando perficeret, ad decimum numquam potuerit peruenire. Noui fratrem, qui ſe fateretur toties pſallendo genua flectere, quot in ſe verſus totum Pſalterium contineret; cum videlicet Pſalterium quatuor fere millia verſuum habere dicatur, ſicut aſſerunt, qui A his ſuppurandis operam dederunt.

Sed & hæc prolixius iccirco non proſequor, quia & eos, de quibus loquor, offendere timeo: & illis cohabitare, quibus non cooperor, aliorumque narrare feruorem frigidus erubeſco. Dignum autem credo robuſtis ac perfectioribus viris iſta relinquere: ſed & hæc ipſa miriora, quæ ſuperius ſcripta ſunt, aliquantiſper ſub modeſto diſcretionis libramine temperare: vt dum valentiores quique per altum virtutum pelagus citato feruent remigio currere, imbecilles etiam littoris vicina ſecantes, non compellantur hærenti lembo in arenoſis ſyrtibus remanere.

B

CAPVT XV.

De Eremitarum ieiunio.

VEruntamen ne quod ſcribimus, prorſus à regulæ ſolutum lege nutare videatur, credimus vnumquemque fratrum in cellula commorantem, niſi omnino ægrotus ſit, ita vt decumbat quidem in lectulo, toto anni tempore, ſiue æſtate videlicet, ſiue hyeme, tribus per hebdomadam diebus ieiunare in pane & aqua cum Dei adiutorio facillimè poſſe: & quoniam Sabbato ieiunare etiam Canonicæ traditionis authenticum eſt, non graue videatur fratri etiam Sabbato refectionem C ad Nonam horam vſque differre; vt ſemel quidem ipſo die reficiatur, ſed tamen vinum atque pulmentum percipere ex huius noſtræ inſtitutionis indulgentia non vetetur. Et hoc quidem æſtate. Nam ab Idibus Septembris vſque ad Paſchale gaudium, quatuor per hebdomadam diebus nouerit ieiunandum: ſed etſi aliquando tanta debilitas acciderit, hyberno etiam tempore die Sabbati aut leguminibus infuſis, aut herbarum radicibus, ſiue etiam pomis ſolitum licebit aliquantiſper temperare ieiunium. Ita tamen vt ſi vnum quodlibet horum ſumat, aliud, niſi veræ neceſſitatis cauſa dictauerit, non adiiciat. Poſtremò tamen propter puſillanimes, ſi hæc neceſſitas omnino popoſcerit, quæ fieri permiſſa eſt in æſtate, eadem Sabbatorum D diſcretio ſeruetur in hyeme.

De feſtiuitatibus quoque, quæ hyemali tempore celebrantur, in quibus nos aſſeruimus ſemel in die ſolere comedere, liceat geminare cibum, ſicut mos eſt Cœnobitarum. Porro in duabus quadrageſimis, videlicet, quæ Dominicã Natiuitatem, Reſurrectionemque præcedunt, tertia quidem feria, & quinta pulmentum ſumat; Dominicis autem diebus & præcipuis feſtiuitatibus, addita inſuper quinta feria, etiam vinum bibat. Pulmento autem vno quadrageſimali tempore contenti ſint fratres, quando ſemel reficiunt: quando vero refectionem geminant, alterum prandentes, alterum cœnantes accipiant. Reliquo autem anni tempore E duo ſemper habeant. Dominicis quoque diebus, & maioribus feſtiuitatibus, ſi facultas affuerit, etiam tertium non negamus.

CAPVT XVI.

Diſcretio Prælati in moderandis ſubditis.

S. Romualdi diſciplinæ diſcretio.

DISCRETIONEM tamen debilium in Prioris arbitrio ponimus, nimirum vt ipſe poſſibilitatem vniuſcuiuſque conſideret: & prout cuique viderit expedire, piè illis alimenta

dispenset. Nam & nos approbamus, quod suis sæpe discipulis B. Romualdus dixisse perhibetur: Dummodo, inquit, frater quilibet cellam non deserat, etiam carnes permittatur ex discretione comedere, si tam ineuitabilis videatur necessitas imminere. Addebat insuper: Tale enim propemodum est de Eremo ad Monasterium reuerti, quale de monasteriali ordine ad sæculum asportari. Vnde necesse est vt quicumque eremiticæ præest fraternitati, robur cuiusque diligenter examinet, & iuxta virium facultatem necessaria subministret. Et quidem si omnes sub vnius regulæ mensura viuere præualent, optimum est; alioquin si vnus, aut fortasse plures indigent, quod ij, qui incolumes sunt necesse non habent, clam videlicet, & occultè sic B infirmis pia exhibeatur humanitas, vt valentes sine inuidiæ stimulo in sui rigoris permaneant disciplina. Neque enim necesse est, quod vni casus irrogat, illico regulare omnibus fiat: cùm & idem frater, qui hodie subueniri sibi per humanitatem postulat, secunda fortassis confortatus hebdomada, eiusdem humanitatis impendia non requirat. Nam & idem B. Romualdus, vt sui consueuerunt referre discipuli, sic æstiui temporis hebdomadas alternabat; vt vna quidem à Dominica in Dominicam in pane & aqua ieiunando transfigeret, alterius verò hebdomadæ pulmentum quinta feria manducaret. De Conuersis quoque quantum ieiunent, eiusdem Prioris prouideat diligentia. C

CAPVT XVII.

De somni ratione.

DE somno quoque non tam dura quibusdam districtio, quàm modesta discretio necessaria est. Melius quippe est somnum carni temperata quadam dispensatione concedere, & feruenter postmodum in Dei laudibus excubare, quàm summorenus soporatum dissolutis tota die labiis oscitare. Enimuero nuperrimis etiam prædecessoribus nostris consuetudo non erat, vt aliquo tempore dormirent in die; nos autem æstiuis diebus dormimus quidem, sed vt indubitanter experti sumus, quidquid prouectus in die dormientes amittimus, hoc & maturiùs nocte surgentes, & expeditiùs diuinis insistentes obsequiis compensamus. D

Notandum autem, quia ante nocturnæ synaxis officium, si vel profundior adhuc nox, vel quolibet modo graues videntur esse vigiliæ, repetere accubitum licet; post nocturnum autem omnino non licet. Vnde nos, vt hæc regularis obseruantia posset facilius custodiri, hoc instituimus, vt quotidie signum primitus ad vigilias sonet, deinde expleto ex more Psalterio, vel quantum ratio temporis considerata permittit, sonante iterum signo, nocturnale peragatur officium, vt iuxta diluculum, quo videlicet tempore grauius incumbit accidia, stantes nos, & Canonicis inueniat occupatos officiis. Absit enim tunc nos sopori, vel ignauiæ cedere, qua videlicet hora constat Redemptorem nostrum destructo mortis imperio surrexisse; ne si tunc dormiamus, quando oriente sole corporeo, etiam interior noster homo lucem debet inocciduam expectare, quod absit, irrisio nobis videatur illa congruere: *Discipuli eius nocte venerunt, & nobis dormientibus furati sunt eum.* Matt. 28.

Cauendum est autem, ne somno quis vel A ad momentum quidem incompetentibus horis assentiat. Nam si sedenti quidem, vel etiam stanti frequenter obrepserit, postmodum cum dormire voluerit, ab eius oculis sopor abscedit. Sic nimirum dormitatio vigiliam, & vigilia dormitationem parit: cum & qui dormitat, inultus postmodum vigilet, & rursus qui diutius vigilat, ex necessitate dormitet. Cui simile etiam indiscretè comedentibus sæpe contingit. Hinc namque est, quod nonnulli ridiculè delirantes, superfluò conqueruntur se cœnare non posse, quod certè ex immoderati ingluuie prandij manifestum est prouenire. Nam si frugalitatis metam in prandio non excederent, vespertinam mensam non tantopere fastidirent. Vt ergo cœnare quis valeat, ac mox quiescenti sopor incumbat, & sobriè prandeat, & dormitationis ignauiam non admittat. Nonnulli autem, quod prætereundum non est, vt nocte securius dormiant, & vsque ad satietatem longis profundi soporis stertitionibus immescant, dum adhuc dies est, Psalmodiam anticipare festinant: quibus nimirum districtè prohibendum est ne antequam suo tempore Completorium dicant, Psalmos incipiant.

CAPVT XVIII.

De Psalmodia priuata, ac publica: necnon aliis Eremitarum exercitiis.

C PSalterium autem vnusquisque frater quotidie vnum decantet, si verò pro defunctis vult addere vel totum Psalterium, vel medium, siue saltem tertiam partem, aut ex toto dimittere, eiusdem fratris relinquatur arbitrio. Dum tamen meminerit omnem Psalmodiæ ordinem, viuentium scilicet, & mortuorum, sicut in Monasteriis agitatur, expleat. Quatuor autem illis diebus, quibus ieiunandum esse censuimus, silentium teneant, nisi fortè necessitas superueniens aliter imperauerit. In ipsis autem cellulis numquam loquantur alicui, nisi fortè aut omnino morentur inclusi, D aut etiam sint iuxta Monasterium constituti. Sed nec alius cum alio fratre siue de proprio commeatu, siue cum extraneo præsumat aliquando simul in cella comedere, vel ad comedendum alios inuitare, vbi nimirum non licet etiam confessionem cum alio fratre verbis vulgaribus agere.

Si duo simul fratres in cella cohabitant, vnus semper præsit, & alter obediat, iuxta communis videlicet Prioris imperium: quòd si vterlibet eorum nouitius est, semel, aut bis in hebdomada post vesperam colloquendi licentiam habeant: at postquam nouitius esse desierit, à mutua deinceps collocutione cessabunt. A cellulis venientes, vel ad easdem redeuntes, sicut superius dictum E est, semper silentium teneant. Cùm signum sonuerit ad congregandos fratres, quicumque intellexerit, non habeat licentiam, dum se præparat, remorandi in cellula, vltra quàm quinque Psalmos valeat decantare. Silentium.

Caueat autem vtilis frater, ne res suis necessitatibus deputatas, seu quælibet vtensilia deterere præsumat, vel incautè tractare: vtpote vestes, ferramenta, vasa, vel his similia. Præsertim libros sanctos ita custodiat, vt numquam manum super litteras teneat, numquam fumo nigrescere, vel ignis * odorem sentire permittat. Ponat autem iuxta se quæque sibi sunt familiarius ne- Vsus rerum. * ardorem.

cellaria, ne cum vsum horum necessitas postulat, A ipse ad exhibendum sibi frequentius surgat. Tantopere quippe vagatio est vitanda, vt nec per ipsam cellulam spatiari inaniter liceat. Portò si voluerit, calceis vtatur in cellula.

Pœnitentia.

Super metaneis verò disciplinis atque palmatis, siue etiam brachiis extendendis in orationibus, cæterisque sancti feruoris exercitiis, nulla fratrem lege constringimus, quin potius suæ committenda prouisionis arbitrio iudicamus. Sunt enim quibus horum aliqua non conueniunt, atque ideo tutum videtur, atque liberius, vt in talibus magis optio proponatur, quàm definitiua regulæ sententia præscribatur. Radant autem caput per menses singulos, exceptis B quadragesimis duabus, quæ nimirum sine lauacro capitum transigendæ sunt. Balneis vero, si fuerint incolumes, non vtantur. Hæc itaque nos remoto omni austeritatis rigore; ideo sub tam modestæ discretionis libramine constituimus, vt frater, qui de sua est salute sollicitus, institutionem salutiferam non abhorreat: & tamen si hæc fecerit, plenissimè de omnipotentis Dei miseratione confidat. Verumtamen hæc regula post nostrum teneat obitum: nam dum viuimus, assuetum minui, Deo largiente, non patimur institutum.

Obedientiæ studium.

Illud planè summopere est cauendum, ne sub colore quis eremiticæ vitæ iugum detractet obedientiæ, immò tanto se arctiori obedientiæ lege C constringat, quanto hanc institutionem superexcedere Cœnobitarum regulam non ignorat. Sæpè enim frater de cella ad cellam iubetur habitaturus abscedere, nec aliquod vtensilium, quæ suo etiam ipse labore parauerat, permittitur asportare. Sæpè optantes in remotione quiescere, ad peragendum opus compelluntur exire. Aliquando claues cellarum foribus subtrahuntur, & quàm longo tempore nisi per singulos dies Dominicos non redduntur. Aliquando districtam sibi victus continentiam indicentes coguntur remissius viuere, volentesque reficere, compelluntur è contrario ieiunare. Sæpè post sagmarios frater procul ire præcipitur: sæpè distrahendi vel D coemendi gratia ad nundinas destinatur. Sed hæc & alia quæcumque à Priore mandantur, ita patienter, & humiliter sunt seruanda, ac si fuerint diuinitus imperata. Obedientia quippe & bona nostra commendat, & negligentiæ offensas excusat.

Vt ergo nostra sit remotio, vel afflictio fructuosa, saluiferæ sit semper obedientiæ sale condita: & quoscumque boni operis vita nostra ramos expandat, in radice semper obedientiæ necesse est coalescat. Enimvero nos omnia huius institutionis præcepta minutius non describimus, sed multa quæ & passim nobis occurrunt, ex studio prætetimus. Quidquid enim in B. Benedicti E Regula, quidquid in Institutis, siue in Collationibus Patrum est dictum, huic competere disciplinæ perpendimus; tamen in vnum húc cuncta colligere superfluum iudicamus. Huc accedit quòd ipsa cellula, & diuturna conuersatio perseuerantem efficaciter instruit, & per processum temporis rebus aperit, quod verbis perstrepentibus explicare carnis lingua non possit. Vnde nos ex pluribus pauca, eademque breuiter perstringendo transcurrimus, maiorem quę huius sanctæ disciplinæ peritiam ipsi potissimum cellulæ reseruamus. Perseueret enim tantummodo

S. Benedicti Regula, ac Patrũ Collationes Eremitis apprimè necessariæ.

A frater in cella; illa habitatorem suum, omnem viuendi ordinem plenius edocebit.

CAPVT XIX.

De cogitationibus vanis, & nociuis non suscipiendis, vel expellendis.

Pugna cum dæmone, & tentationibus.

NVnc autem ex his quæ versantur in mente, pro styli compendio breuiter disputemus; vt in spirituali certamine dimicantem aduersus cogitationes proprias, & pugnas diuersas quasi quibusdam telis insuperabilibus instruamur. In primis igitur, fili, quicumque manus ad confligendum B paras cum inuisibili hoste conserere, satage mentem tuam ab omni suggestionum obrepentium impetu peruigili custodia communire: & sicut quisquilias, & quæque purgamenta, quæ de operibus manuum tuarum decidunt, in ignem protinus abjicis; ita nihilominus cogitationum tuarum motus in Deum projice. Et quoniam ipse ignis consumens est; illi superflua cordis tui ad consumendum trade; memorans illud Apostolicum: *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis.* Et Propheta: *Iacta*, inquit, *cogitatum tuum in Domino, & ipse te enutriet.* Vnum quippe viriliter decertanti è duobus deesse non poterit: vt videlicet suggestionibus, aut ingredi tentantibus vigil semper obsistas, aut C ingressas eliminare contendas. Sed facilius est hostiles impetus in vestibulo frangere, quàm admissos extra mœnia propulsare: tut[illegible] est arcere præ foribus, quàm laribus intromissos in terga compellere.

Hebr. 12. 1. Pet. 5. Psal. 54.

Pone itaque tentationem quasi serpentem. Serpens nempe si ab ipso auditu præsto repellitur, sana sunt omnia: nil omnino corrumpitur, nil eorum, quæ intus sunt, inquinatur. Si autem semel fuerit admissus, tametsi quauis instantia postmodum cogatur abscedere, de veneno tamen eius; vel squammis necesse erit aliquid vel perexiguum remanere. Ergo sollicitus esto semper, vt tentationi principio nascenti velut armatus, & expeditus D occurras: & paruulos orientium cogitationum motus ad petram, qui est Christus, allidas. Crede frequenter experto, sæpè certè tentationem quasi deliberantes admittimus, nobiscum videlicet primitus paciscentes, quod eam quantocyus egeremus: sed licet suggestionem illam postmodum per egressum Confessionis emittimus, licet pœnitentiæ nosmetipsos afflictione punimus, nescio quo pacto quibusdam pollutionis exclusæ reliquiis diu post carere non possumus; & iusto iudicio, qui prius volentes vano phantasmate iactabamur, nolentes postmodum acrioribus mordacis conscientiæ stimulis pungimur.

1. Cor. 10.

E

CAPVT XX.

De gulæ illecebris fugiendis.

Gulæ impugnatio.

ET quia prima omnium gula aduersus insipientes illecebrarum suarum consueuit arma vibrare, aduersus hanc bestiam & ipse feruidus irtue, continentiæ te telis accinge. Suadet illa vt modum refectionis excedas; tu tui corporis frænum tenens ad satietatem numquam peruenias: suggerit fortè lautiores cibos appetere, tu post peractum munus, quo cibi reponantur, attende. Si enim digne perpendimus, eiusdem se-

te vesaniæ est esculentiores epulas inhiare, & aniteigia cum eisdem in cuniculos mergenda depingere; æquè n mirum ambitio vtraque ridenda est: quia sicut egestionum sordes melius pictura non tergit; ita etiam venter hominis suaues cibos à grossioribus non discernit. Porrò autem fauces, & gula callent quidem suauitatem ciborum, sed ea diutius perfrui nequeunt, quia ventri protinus quæque dentibus attrita transmittunt. Sic itaque alterius vicibus & gula, cui cibi sapiunt, ab eis in momento deseritur: & ventri non sapiunt, à quo diutius seruantur. Explorat autem diabolus quid nos ad vescendum suauius iudicemus: hoc igitur oblato, suadet tenaciam, vt exacuat gulam: nimirum dum hoc nulli dare disponimus, & tempus edendi congruum expectamus, interim mens nostra crapulæ fit meditatorium, & malè exundans lebes escarum.

Vt ergo materiam huius vexationis amittas, projice quod malè seruatur: & protinus mens libera, deposito omni quo premebatur, erigitur. Quidam verò cum lautiores cibos non appetant, obtentu tamen leuari, leuandi e ieiunij, refectionis frænũ præcipiti libertate relaxant. Sed certum est, quia ciborum illa immoderata perceptio, corpus non tam viribus roborat, quàm mole grauat, sensum obtundit, torporem ingerit, somnolentiam parit; & dum vtrique ventositatem frequenter efflare compellitur, cor fixum in oratione vel psalmodia tenere, tumor, vel, vt ita fatear, languor incolumis necessariò prohibetur. Si itaque vires insumendis alimentis expectas, numquam modum temperatæ sobrietatis exceda: quia, quod salubre est corpori, constat etiam corporali amicum inesse virtuti.

CAPVT XXI.

De vestium paupertate, & vilitate amandâ.

Paupertas in vestibus.

VEstibus quoque vilibus, & paucis esto contentus. Assuesce igitur, vt leui, ac perexiguo semper induaris amictu. Quod quidem in initio non sine labore fit, sed procedente consuetudine, dum quasi in naturam vertitur, incommoditas frigoris facilè mitigatur. Porrò extremitas vestium, ciborumque penuria omnem auaritiam de corde Monachi prorsus expellit. Ad quid enim mihi concupiscere, quod nec alimentis, nec indumentis accrescat? Igitur & nuditatem pedum, & exiguitatem vestium, lecti duritiam, ciborum asperitatem, aquæ potum, percipiendo pulmentum, & cætera huiusmodi, incipientes quidem non sine quadam formidine perhorrescimus; perseuerantes autem, & longanimiter insistentes, facilia prorsus, & tolerabilia deputamus. Asperitatem quippe frequentia mitigat, rigorem consuetudo commendat,

CAPVT. XXII.

De nihil pro certo definiendo, & de cogitationibus discernendis.

Conformitas cum Dei voluntate.

HAnc etiam tibimet indicere consuetudinem non graueris, vt aggressurum te aliquid, facturumve numquam pro certo definias: sed potiùs, si Deo placere cognoueris, cum quadam videlicet conditione disponas, omnemque voluntatem tuam à Dei voluntate suspendas. Sic itaque ad agendum aliquid extrinsecus satage, vt supernæ dispositionis arbitrium assiduè versetur in mente:

Cordis custodia & cogitationũ pöderatio.

A quatenus si conatus tuus obuiante cuiuslibet difficultatis obstaculo frangitur, mens tua protinus ad diuinæ prouidentiæ iudicium reuertatur. Inter fluctuantes planè cogitationum inundantium impetus, mentem tuam quasi rete constitue: quæ videlicet recta consilia, velut pisces, contineat; & vanas cogitationes effluere, atque elabi, velut repentia quæque abominanda permittat. Discerne cogitationes, & non solùm quæ ad mentem veniant, sed etiam vnde veniant, vigilanter attende. Animaduerte quod loquor, sæpè namque malignus hostis præterita peccata ad mentem reuocat: vt eisdem rursum illecebris delecteris: sæpè diuinus Spiritus idipsum facit, vt in fletibus compungaris: & B cum vna, eademque ad diuersos exitus tendat, plerumque mens improuida, quid circa se agatur, ignorat. Sæpè à bono spiritu bona cogitatio peragendæ videlicet pietatis immittitur, cuius se auctorem callidus insidiator astuta persuasione mentitur; ne scilicet bonum fiat, quod decepta mens ab aduersario suggestum putat. Sæpè dum psallimus, tamquam officiosis cogitationibus à diabolo vehementius oppugnamur; vt dum mens nostra quasi pium quid cogitare se considerat, ab intelligendo, quod psallit, oculos licenter auertat.

Tentationum inter psallendum victoria.

Porrò dum psallimus, Deo nostro sacrificiũ laudis offerimus. Sed huic sacrificio pestilentes spiritus, velut harpyæ circumuolant, & prauas ingerendo C cogitationes tamquam iniectis illuc quibusdam stercoribus fœdant: aut certè omnino diripiunt, si tentationibus nos infestando, ab oratione compescunt. Sed sicut sacrificia placare Deum, si nobis rapta sunt, nequeunt, ita & quæ fuerint inquinata, auctori munditiæ placare non possunt. Vnde pari modo cauendum est, ne vel nos acquiescamus in tentatione deficere, vel hostis insiliens sacrificium nostrum cogitationis fœdæ contagione valeat inquinare. Siue autem scripturarum meditationi deditus, siue operi cuipiam sis intentus, frequenter ad orationem recurre, & terræ prostrato corpore, mentem ad cœlum erige. Quo fit, vt & cor tentatio deserat, & ab oculis acedia diu sedentibus importuna discedat: verùm noli diu prostratus iacere, D quia mox diabolus; tamquam & ipsa mens iaceat, ad tentandum acrius infestare festinat, & mixta somno cogitationum phantasmata subministrat. Quotiescumque enim occultus hostis dormitantis oculos palpitare conspexerit, mox tædioso cordi iaculum prauæ cogitationis infigit. Quia tunc videlicet opportunum nocendi locum callidus insidiator inuenit, cum mentem nostram à custodiæ suæ circumspectione languescere per oculi exterioris indicium deprehendit. Sæpè manus ad orationem in modum signi salutaris extende, vt dum Crucis imaginem conaris exprimere, meritò apud Crucifixum veniam debeas facilius impetrare.

E

CAPVT XXIII.

Contra omnes tentationes, mortis sepulturæque memoriam multum prodesse.

Mortis memoria vtilis ad vincenda omnia vitia.

IN omni autem titillantis pugnæ certamine, sepulchrum stude semper ad memoriam reuocare. Ita forsassis efferr animum, dirige protinus oculus ad sepulchrum; mox enim omnis amaritudo deponitur, dum quo furor humanus vergat, mens prouida contemplatur. Superbiæ spiritus inflat, sepulchrum ad mentem redeat;

necessariò etiam illic rigidæ ceruicis tumorem premimus: vbi cinerem nos proculdubio puluerémque pensamus. Quid superbis, terra & cinis? inuidiæ faces inflammant, & ad sepulchrum respice, & disce, quia qui tam citò ab hac vita discedimus, frustra bona temporalia aliis inuidemus. Incentiua libidinis æstuăt, sepulchrum doceat, quàm velociter humani corporis viror arescat; & quàm superfluò voluptuosum corruptibili carni cubile substernitur, quam videlicet horrendæ domus requies in proximo præstolatur.

Gulæ pruritus illecebrat, sepulchro protinus ad mentem reducto, considera quia dum carnem nostram delicatè, vel tenerè fouendo distendimus, cibum proculdubio vermium saginamus: eoque fit, vt quo plura comedimus, à pluribus comedamur: dumque ventrem molliter alimus, ingratis conuiuis pinguia alimenta nutrimus.

Auaritiæ stimulus incitat, ad sepulchrum præstò semper recurre: ibique condisce, quia mortalitatis eius incassum stipendia plura congerimus, qui iter ipsum quod pergimus, tam breui spatio terminamus. Acedia te, vel somnolentia deprimit, sepulchrum te doceat pro æternis nunc præmiis vigilare, in quo videlicet, te necesse est diuitissimè sine vlla postmodum remuneratione quiescere, quatenus qui æternam requiem gaudij cœlestis expectas alacriter, nunc cum propriæ torpore desidiæ, momentaneo labore confligas.

Vestium te nitor oblectat, ad sepulchrum recurre, atque perpende, quàm vesanè desipiant, qui exornare vile puluisculum vestibus ambitiosis anhelant: qui nimirum idcirco lutum auro cōtegunt, sordibus munditias superponunt: quia quæ vera sunt ornamenta interioris hominis non intelligunt. Vana gloria fortassis eleuare te nititur, ad sepulchrum respice, & quo fine omnis humana gloria claudatur, attende: *Omnis* enim *caro fœnum, & omnis gloria eius, quasi flos fœni.* Prurit lingua per ventosa, siue scurrilia verba diffluere, sepulchrū ad mentem redeat, & sicut à criminosa, sic etiam ab otiosa te, vel iocosa nihilominus loquacitate compescat. Illic nimirum peritè valebis addiscere, quàm districtè nos expediat à cunctis huius vitæ vanitatibus declinare: & ne plura enumerando te diutius protraham, in omni pugnæ surgentis articulo hæc te sollicitudo non deserat, vt protinus mentis oculos ad sepulchra contemplanda conuertas: quatenus dum te illic immundum abiectúmque puluerem esse consideras, ceruicem cordis aduersus Conditorem in arrogantiam non extollas, dumque te conspicis proculdubio moriturum, iam te pulsantibus vitiis exhibeas velut mortuum. Esto quoque sollicitus, vt cum prauam tibimet cogitationem adesse persenseris, extenso pollice, protinus cor tuum signare festines: quatenus dum in ipsam carnem signum sanctæ Crucis imprimitur, continuo interior homo ad dimicandum cum cogitatione peruersa totis viribus excitetur. Sicque mens sublato triumphali vexillo hostibus suis viriliter obuiet: & propriis sedibus, dum adhuc in vestibulo retardatur, exturbet.

Isa. 4.

CAPVT XXIV.

Quomodo confiteri debeas.

QVod si aliquando consistens in cellula illicitum aliquid cogitando, vel etiam operando, peccaueris, vnde te quantumlibet conscientia pauefacta remordeat, non statim confessionis gratia prodeas, vel propositi silentij rigorem frangas, ipsi autem Deo Domino nostro Iesu Christo interim confitere, & futuræ iam confessionis, velut quasdam illi arras: in hunc modum trade: Domine Iesu Christe, æterne Pontifex, & Sanctorum minister, ac veri tabernaculi Sacerdos iuxta ordinem Melchisedech, qui sanctum & immaculatum proprij corporis tui agnum, hostiam salutarem obtulisti Deo Patri in odorem suauitatis pro peccatis nostris, & sic non sine sanguine semel in anno in Sancta Sanctorum intrasti, hoc est, in ipsum cœlum, vt appareas vultui Patris, tibi confiteor, quia cecidi in hoc peccatum, quod oculos tuæ maiestatis latere non potuit. Vnde & propter istud, & propter alia innumerabilia, & grauissima peccata mea non sum dignus infelices oculos meos leuare ad cœlum, vel ingredi in sanctam Ecclesiam tuam, aut etiam benedictum nomen tuum pollutis labiis meis exprimere: quapropter lacrymabiliter obsecro immensam clementiam tuam, qui pro peccatoribus mihique similibus mori dignatus es, vt hoc mihi clementer indulgeas, & ad veram fructuosamque pœnitentiam me peruenire concedas.

Priuata ratio expiandi quotidianas noxas.

Oratio pro venia peccatorum.

Hebr. 9.

Quòd si adhuc etiam quæris, quomodo solus ad horam Primam, siue Completorium debeas confiteri, sic dicito: Ego miserrimus, & infelix confiteor coram Deo, tibi, sancta & gloriosa Virgo Maria, & vobis, omnes Sancti Dei, mea culpa, peccaui nimis per superbiam, in suggestione, delectatione, consensu, cogitatione, verbis, & opere. Propterea deprecor te, piissima Dei Genitrix, & vos omnes Sancti & Electi Dei, vt orare dignemini pro me misero peccatore. Intercedentibus vobis omnibus misereatur mihi omnipotens Deus, dimittat mihi omnia peccata mea, liberet, & me ab omni malo, conseruet, confirmet, corroboret me in omni opere bono, & absoluat me Deus ab omni vinculo delictorum meorum, & perducat me Christus Dei Filius ad vitam æternam. Amen.

Confessio ad Horam Primam, siue Completorium.

CAPVT XXV.

De his quæ ad leuandum pondus Eremiticæ austeritatis valent.

PLane omni conatus instantia, summisque viribus enitere, vt ad lacrymarum gratiam, contemplationisque perfectionem possis attingere. Quod nimirum non ad hoc tantummodo proficit, vt in illo beatitudinis Regno gradus superior acquiratur: sed ad hoc etiam, vt in hac ipsa vita quā ducis, omnis rigidæ austeritatis horror abscedat, seseque quidquid districtionis, quidquid afflictionis amarum videbatur, in dulcedinem vertat. Cum videlicet amor timori, libertas successerit seruituti, tunc necessitas in voluntatem vertitur, & inenarrabili charitatis incendio suaue fit & iucundum, quidquid catenus videbatur asperum & durum. Porro Israëliticus ille populus in vastitate eremi constitutus, cum & in Ægyptum iam redire non posset, & adhuc promissam terram, meritis præ-

Lacrymarum & contemplationis studiū.

Exod.

pedientibus, non intraret, laboris & itineris tæ- A dium, diuersæque necessitatis inopiam coactus est sustinere. Sic nimirum, sic quisquis tenebrosam mundi huius iam latitudinem spreuit, sed adhuc tamen ad perfectionis culmen, torporis astrictus ignauia bona aspirat: multos ærumnarum, laborumque molestias necesse est perferat: vt pote inter vtrumque consistens, & mundanæ prosperitatis qualicumque consolatione non vtitur, & tamen adhuc supernæ contemplationis lumine perfrui non meretur. A mundo siquidem auertit oculos, quem reliquit, & lumen necdum valet videre, quod quærit: nõ habet iam de sæculari delectatione quod gaudeat, & spiritualem lætitiam non degustat, ad quam videlicet non ingenuo feruore festinat. B

Dei familiaris qualis esse debet.

Quapropter, aut ad perfectionem totis nisibus elaborandum est, aut multa calamitatum tentationumque tædia perferenda. Durum, sanè est regalis curiæ militiam sustinere, at postquam gratiam Regis adeptus, eius cœperis lateri familiarius adhærere, cubiculum frequentius ingredi, astare conspectui, mutua miscere colloquia, priuatis interesse consiliis, totus mox ille militiæ labor dulcis, & amœnus efficitur, inquietumque negotium quauis quiete suauius deputatur. Nimirum sine labore laboras, sine molestia satagis, sine vexatione discurris.

Festiua ergo vitiorum passiones elidere, vt in C cubiculum Regis admissus, ei valeas tamquam domesticus adhærere; & mentis tuæ acies coliberius in lucis Auctorem intendat, quo tenebrosa phantasmatum, vanarumque cogitationum caligo non obstat. Sæpè autem dum multiplici tentationum obsidione vallamur, diuinæ respectu clementiæ repente in contemplationem rapimur. Et sic velut intra diuersorium, magnificam Regis gloriam per occultas rimas inspicimus, dum corpore foris posito, ventorum procellas, & pluuiarum inundantium turbines sustinemus. Sicque quodammodo solus oculus deliciarum regalium voluptate perfruitur, dum membra cætera flabris, & cruciatibus exponun- D tur. Vt ergo leuigetur labor itineris, tendendi sunt oculi ad requiem mansionis. Leue nimirum fit omne quod peragimus; si præ oculis meta semper habetur, ad quam festinamus. Illud quoque ad alleuandum districtionis Eremiticæ pondus non mediocriter proficit, si cibi parcioris inopiam, & potus ariditatem, aliaque nonnulla carni contraria, sibimet quis ad tempus indicit. Nam cùm postmodum ad consueta reuertitur, consuetudinis regulam, remissionis lassitudinem arbitratur: & collatione quadam facta, lucrum caro non minimum deputat his aliquid adiecisse, quibus tunc contenta viuebat.

CAPVT XXVI.

Quomodo lacrymarum gratia possit acquiri.

Quomodo gratiam lacrymarum acquirimus.

SEd quia lacrymis insistendum esse docuimus, consequenter etiam quomodo ad ipsam lacrymarum gratiam possit attingi, prout earum largitor infuderit, breuiter intimemus. Quisquis ergo non tam arido corde mœrere, quàm & lacrymarum inundantia quæris affluere, non modo te à strepitu negotiorum sæcularium remoue, sed à fraterni sæpè colloquij mutua te fabulatione compesce, omnes à te mundanæ actionis curas, & sollicitudines amputa, & eas tamquam ruderum moles, & meatus obstacula ab obstructi fontis spiramine submouere festina. Sicut enim in cauerna terræ de abysso veniens aqua colligitur, sed obicibus oppressa, non effluit, sic in humano corde considerata profunditate diuini iudicij tristitia nascitur, quæ tamen per fletum lacrymis erumpentibus non emanat; si terrenorum actuum sufflamen obsistat: tristitia quippe lacrymarum materia est: sed vt huius fontis possit vbertim vena profluere, satage cuncta negotij sæcularis obstacula remouere: & vt quod frequenter expertus sum, non omittam, ipse quoque spiritualis zelus, disciplina commissorum, correptio delinquentium, sanctæ prædicationis alloquium, hæc, & his similia, tametsi sancta sint, & diuina prorsus auctoritate mandata, lacrymarum B tamen proculdubio noscuntur impedimenta.

Si igitur ad lacrymarum gratiam pia vis intentione pertingere, non solum à terrenis negotiis, sed à quorumdam te aliquando spiritualium exercitiorum executione compesce. Malitiam quoque, iram & odium, & reliquas vitiorum pestes de antro tui cordis elimina, ne si te accusatrix conscientia fortè remordeat, mens tua intimi roris vacuefacta madoribus, ariditate formidinis contabescat, dicente Scriptura; *Arescentibus hominibus præ timore.* Luc. 21. Sanctitatis quippe fiducia, & restis innocentiæ conscientia puram mentem quibusdam cœlestis gratiæ riuulis irrigat, & resoluit in lacrymas, duritiam squalidi C cordis emollit, & profluendi meatum fletibus aperit. Sit ergo conscientia tua pura, munda, nitida, sit sincera, azyma, atque ab omni labe nequitiarum spiritualium defœcata: & cùm compunctio cordis erumpere properat, obex mordacis conscientiæ non obsistat, neve cor pauidum dignæ formidinis algor obstringat, & lacrymarum aqua versa in glaciem non currat: quamquam & metus criminum compunctionem aliquando pariat lacrymarum.

Sed aliud est timor seruilis, aliud gratia spiritalis, qua videlicet holocausta medullata Deo super aram contriti cordis offerimus: & pingue sacrificium in odorem suauitatis salubriter adolemus. D Quæ nimirum sancti Spiritus gratia si defuerit, licet mentem ad supernam gloriam quis subleuare contendat; licet gehennæ supplicia, vel præterita peccata ad memoriam reducat, vel etiam Dominicæ passionis mysteria recolat: propter hæc tamen omnia lacrymæ non erumpunt, cui mentis arcana peccatis exigentibus obdurescunt. Tu autem, sicut prudens & operosus agricola, agrum tuum indefinenter exerce, terram tui cordis, & corporis vomere sanctæ disciplinæ proscinde, glebas duritiæ minutatim contere, vitiorum vepres extirpare contende: & sic paratus quotidie, tensis in cœlum oculis superni imbris inundantiam præstolare. Nã summus Arbiter, ille videlicet occultus inspector, Cant. 2. E qui stat post parietem nostrum, respiciens per fenestram, prospiciens per cancellos; licet ad tempus aquam prouida dispensatione contineat: si te sic solertet agentem, ac vigilem esse conspexerit, agrum in proximo vberibus proprij charismatis imbribus irrigabit: & ita diuersis virtutum floribus ager ornabitur: vt qui eatenus squalidus ac sterilis videbatur, iam prouentu exuberantium segetum feraciter cumuletur.

CAPVT XXVII.

De perseuerando in eo vitæ modo, quem semel quis arripuerit.

Constantia in virtutum proposito.

PRæterea vitæ modum, quem semel arripueris, perseueranter tene, constanter exequere, ne scænica, quod absit, à temetipso videaris vertigine discrepare. Nolo igitur malè volantis Icari sequaris exemplum: qui nimirum dum modò summa penetrat, modò dimissis alis in ima declinat, inconstantiæ suæ diffrænata libertas in hiantis eum pelagi profunda præcipitat: ne fortè, quod dicitur, multicolorem te nutans mutabilitas reddat, sed vniformem potiùs status grauitatis exhibeas. Perseuera itaque in eo quod cœperis, & rectam consuetæ vitæ lineam tene; ne te nouum semper variatæ vitæ diuersitas reddat, sed in sanctæ constantiæ fundamento præfixæ Regulæ consuetudo stabiliat; vt diuturnæ consuetudinis vsus obdulcet, quod tamquam amarum prorsus, & asperum infirmitas humanæ fragilitatis abhorret. Exhibe te vndique virtutum nitore conspicuum, & vniformi, vt ita loquar, veste sanctitatis ornatum cui videlicet nullus cuiuslibet vitij pannus videatur assutus. Inhonestum quippe videtur, atque ridiculum, si indutum te veste purpurea, sericis ocreis, calceis deauratis, solum te villosi arietis pileum inter multas ornamentorum infulas exhibeat rusticanum.

Quod dicere gestio, tale est: cùm in afflictione ieiunij, in censura silentij, in abiectæ vestis asperitate Antonium præbeas; ne in leuitate risus, vel facetæ dicacitatis vrbanitate, Democritum ostendas. *Quis enim consensus templo Dei cum idolis? Quæ societas luci ad tenebras? Deo ad Belial?* (2. Cor. 6.) *Modicum* enim *fermentum totam massam corrumpit.* (1. Cor. 5.) Sic igitur ager animæ tuæ virtutum segetibus floreat, vt nequaquam veprium aculei per incuriam inhorrescant. Sic ex vna parte rectitudo videntes ædificet: vt ex altera vitio emergente, velut impacto ariete, quod ædificatum est, non vacillet. Esto itaque grauis incessu, maturus in verbo, piger ad vindictam, velox ad indulgendam pœnitentibus veniam. In omnibus te exhibe consummatæ virtutis exemplum, &, vt dicitur, vndique te præbe teretem, atque rotundum; vt malleo nunc disciplinæ contusus, & lima pœnitentiæ, sanctique certaminis expolitus, postmodum sine tinnitu, vel strepitu ponaris in ordine lapidum ignitorum.

CAPVT XXVIII.

Qualis eligi, & qualis esse debeat Eremitarum Prior.

Prior Monasterij qualis esse debet.

QVia igitur pro styli compendio, qualiter conuersari debeat Eremita, vtcumque descripsimus; qualis etiam esse Eremitarum Prior expediat, in calce Opusculi breuiter annectamus. Nec dicendus est ordo præposterus, si is qui officio futurus est primus, in descriptione Regulæ ponatur extremus, cum & prius debeat in eodem proposito viuere quàm præesse, omniumque se præbere debeat minimum, qui in regimine videtur esse prælatus. Canendum itaque est, ne de Monasteriali ordine Prior eligatur inter Eremitas; licet prudens, & doctus, vel regularibus disciplinis videatur instructus. Sed ex ipso proposito spiritualis frater eligatur, qui videlicet iam cœperit eremiticè viuere, & experimento didicerit contra spiritales A nequitias dimicare; qui pugnas alieni cordis ex semetipso domesticè colligat, & quod ex ore confitentis audierit, ex propria conscientia, velut trita manus ad prœlium recognoscat.

Stude itaque Prior, vt te contiguus alloquar, quatenus quos Prioratus officio superas, si possibile est, quantumlibet etiam vita præcedas. Viuida quippe, & efficax in discipulorum cordibus prædicatio est aliis alimenta prouidere, prouidentem verò in ieiunij rigore persistere. Optimè vigilias prædicat, qui post longum Psalmodiæ decursum, signum excitandis fratribus pulsat: eloquentissimè, dum tacemus, silentium commendamus: fructuosè de extremitate vestium disputat, qui se pannorum B conscissione deformat. Indumentorum verò iuxta diuitem nitore cóspicuus, frustra cum Ioanne pilos prædicat camelorum. Vltor iniuriæ patientiam non suadet. Qui cumulandis pecuniarum quæstibus inardescit, ignem auaritiæ in alieno pectore non extinguit. Qui crebra vagatione raptatur, de remorandi censura friuolus disputator habetur. Qui autem cellulam perpetuus incolit, ad stabilitatis præconium de toto corpore linguam facit; & cùm os taceat, muta membra melius, quia & simplicius, clamant.

Vitæ tuæ semper habeto testem, qui & occulta bona tua in fratres ædificatoria debeat relatione transfundere, & famam tuam à sinistra possit su- C spicione purgare. Per planiora duc gregem tuum, sed excelsa interim discretus ductor ostende: quatenus dum dispensationi tuæ deputant, quòd remissius viuunt, & auctoritati Patrum districta, quæ audiunt, ad conscendendam perfectionis arcem expeditius accingantur; pudeatque ipsos ignobiliter in imis hebescere, qui per excelsa condiscunt præuios ingenuè commeare. Per recta gradientibus te supparem præbe; in delinquentes autem disciplinæ vigorem zelatus exerce. Pro obseruanda intra conscientiam innocentiæ puritate, noli virgam deponere disciplinæ: sic tamen correptionis verbum ex labiis proferatur, vt fraterni amoris in pectore dulcedo seruetur. Sicut planè capiendis auibus de manu stantis accipiter aduolat: sic in- D dignationis vox sine tuæ mentis indignatione procedat. Nam & sagitta, cui infigitur, vulnerat: sanguinem tamen is, à quo prodiit arcus ignorat. Notandum tamen, quia fragilis mens ab Eremi perseuerantia facilius frangitur, etiam si leuis iniuriæ summotenus occasio præbeatur. Nam & grauis sarcina tantò minori deliberatione deponitur, quantò & ipse quodammodo suadere videtur humerus, qui grauatur.

Facilè igitur ab illorum cohabitatione discinditur, vbi quisque quotidiana frui victus inopia, rarissimam verò copiam tolerare iubetur. Vnde temperata disciplinæ arte vtendum, ne quos afflictio priuata debilitat, iniecta duræ correptionis asperitas E sternat. Cuiuscumque autem fortiter agentis exemplum, siquidem ex tuis est suppressa persona, profer in medium. Si autem extraneus, vocabulum exprimatur. Efficacius enim modernorum cohortantur exempla, quàm veterum: & magnæ confusionis pudor est, si cum sanctis viris in vna simul ætate viuentes, in rectæ conuersationis studio eis in aliquo non reperiantur æquales. Quandoquidem illos sola mentium ingenuitas roborat: istos autem diuersorum temporum debilitas non excusat.

CAPVT XXIX.

De venientibus ex sæculo ad Eremum.

SI quando de sæculari habitu quis ad Eremum conuerti voluerit, noli, iuxta Priorum normam, rudimenta Monasterij suadere: sed si deuotio vera, ac sincera patuerit, in eremo, quam flagitat, conuersionis aditum præbe. Eo quippe, vt lugens loquar, pleraque deuoluta sunt Monasteria vt vitiosiores reperiantur ab eis ingressi, quàm ij, qui nuper sunt de mundani naufragij fluctibus eruti. Et certè simplici metallo monetæ signum congruenter imprimitur: at postquam falsatus est nummus, difficile est vt ad veritatem monetalis regulæ corrigatur.

Pateat igitur aditus venienti de sæculo, imprimatur quodammodo simplici superueniens figura metallo. Ingressus autem cellul[illegible], non statim omnem consuetudinis regulam permittatur implere: sed diu quærat, quod difficulter inuentum, charius teneat. Postmodum verò processu temporis omnes sancto desiderio relaxentur habenæ, & quidquid ardui mens spirabat, attentet: vt in ipso feruoris spiritu semitæ sublimioris iter aggrediatur incedere, à qua postmodũ pudeat ignobiliter declinare: & initij sui rudimenta pro exemplo semper ante oculos teneat, vt si non eminentiora conscenderit, ab his saltem dilabi, quæ dudum cœperit, erubescat.

CAPVT XXX.

De his qui ex Cœnobitica conuersatione ad Eremum accedunt.

SI autem de Regula Monasterij sit, qui ad Eremum properat, superstitiosas quasdam monasticæ disciplinæ censuras, superuacuos tintinnabulorum clangores, cantilenarum multiplices harmonias, ornamentorum phaleras, & cætera talia, quadam sobriæ reprehensionis arte dijudica, competenter extenua, sine damnatione depretia, inferens illud Apostoli: *Quia in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura.* Et iterum: *Quia Altissimus non in manufactis habitat.* Illud etiam ad Timotheum: *Quia corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autem ad omnia vtilis est.* His igitur & huiusmodi documentis æstimationem Monasterialis ordinis quodam modestæ censuræ libramine supprime; vt dum in audientis mente fabrica consortæ vitæ destruitur, prælatæ solitudinis ædificium construatur: & ad standum se de cætero constanter accingat, qui se hactenus iacuisse considerat.

Galat. 6.

Act. 7.

1. Tim. 4.

Si verò post peracti laboris diuturna certamina post edomatas maceratæ carnis illecebras, cùm iã se viderit quorumdam vitiorum, velut totidem hostium, calcare ceruices, cœperit immoderatius transacta despicere, & ea, quæ præstò sunt, libentiori laude proferre, tunc Cœnobiorum sunt efferenda præconia: & quæcumque in eorum disciplinis aguntur, ad Dei gloriam referenda; ac salutaris obedientiæ perhibenda sunt sacrificia; quatenus dum professio vitæ communis extollitur, de singulari proposito, si qua fortè subrepserat, arrogantia deponatur. Et nequaquam quasi de perfectioris vitæ priuilegio tumeat, dum plerosque in inferiori gradu tanto sublimius incedentes adhuc fortasse non æquat. Admonendus est, vt si quid agendum fortassis immineat, non propterea quorumdam more Cœnobitarum, velociter psallat: & sic de Psalterio ad negotium vice peruersa, tamquam de pelago ad littus enatare contendat. Anxietatem quippe spiritus, callidus insidiator immittit: quietum verò, & humilem animo, vbi requiescat, Princeps pacis inquirit. Respondeat igitur aduersario suggerenti fabulosa, dum psallit: dum hoc, quod præ manibus est, officium, perago, interim tace: postmodum si quid causa dictauerit, innotesce.

Quod si adhuc pertinacius ingruit, & obfirmatus insistit, vtrumque simul, & id quod mittitur, & eum qui misterit, maledicat. Adijciat quoque verbis eum terrere minacibus, dicens: Me infelix desere, & tremendum iudicij diem ante oculos pone, in quo videlicet instè damnandus es & perpetuis postmodum flammis vltricibus exurendus. Qui nimirum terror plurimum valet ad superandam pugnam, & ad effugendam versuti insidiatoris astutiam. Hinc est etiam, quod præmissis orationibus Exorcismi, semper ex Ecclesiastica traditione subjungitur: Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & sæculum per ignem: vt dum malignus spiritus tanta formidine in tentatione percellitur, à creatura Dei territus expellatur. His & huiusmodi telis commilitones tuos subtiliter instrue, & in acie cum aduersariis iugiter dimicare prænius doce.

CAPVT XXXI.

De patientiæ virtute, illi, qui præest, maximè necessaria.

PLane cùm omnibus debeas florere virtutibus, qui ad virtutis exemplum es super alios constitutus, patientiæ virtuti propensius studeas: omnigenæ aduersitatis obstacula per patientiam vince. Patientia te durum lapidem, immo insecabilem præbeat adamantem. Adamantis quippe sigillum formam cæteris lapidibus imprimit: sed vicissim in se nullius soliditatis imaginem prorsus admittit. Mens quoque tua si irruentibus aduersis nulla se perturbatione mutauerit, velut alieni in se lapidis imaginem non accipit: immo formam aliis characterem imprimit, dum quidquid aduersitatis acciderit, in salutem sibi suauitate mentis, & animi tranquillitate conuertit. Aut numquam, aut rarò Capitulum cum fratribus celebretur, quo missa Metanea te non accuses: vitro etiam in te scoparum disciplina procedat, humili satis auctoritate deposce. Si vel tuum, vel cuiuslibet fratris læsum aduersum te animum senseris, noli quiescere, donec studeas vulnus mentis, prout causa dictauerit, vel corripiendo, vel mulcendo, vel etiam satisfaciendo sanare. Idcirco autem super Prioris officio diutius verba protrahimus, quia diuina gratia præduce, omnem subiectorum perfectionem in eius pendere magisterio non ambigimus. Quod enim stomachus in humano corpore, hoc propemodum Prior est in fratrum spiritualium congregatione. Sicut enim de stomachi receptaculo vigor, & robur per omnia corporis membra diffunditur: ita nimirum de bene administrato Præsidentis officio omne corpus in charitatis compage degentium vegetatur.

CAPVT

CAPVT XXXI.

Non perfecta & consummata Eremiticæ vitæ instituta, sed leniora quædam huius conuersationis principia in hac Regula contineri.

OBsecro autem ne me, fratres mei, districtiori quàm hic legitur, lege viuentes; dissolutionis arguant, & austeritatē Erem. temperasse, austerioris fortè censuræ quàm debeant, suggillationibus reprehendant. Nam cum Israelitæ illi carnales decidentibus Benjamin filiis venialiter parcunt, vnamque ex Israël cecidisse Tribum lacrymabiliter gemunt, & amaris fletibus & vlulatibus conqueruntur; quid nobis agendum est, cùm videamus inter Ecclesiasticæ disciplinæ reliquos ordines Eremiticę professionis numerum eatenus imminutum; vt in plerisque terræ prouinciis non ambigamus funditus esse deletum. Parcendum est ergo Benjamin, egregiis videlicet, ac robustissimis inter Israëlitas cæteros bellatoribus; quatenus venialis, & moderata discretio per posteritatis incrementa multiplicet, quos vtique districta seueritas, vel potius humana fragilitas annullauit. Et sic Tribuum numerus constet, dum eam, quæ periisse videbatur, austeritas temperata conseruet. Nam & illud quoque non excidit, quod sancti Apostoli, qui missi fuerant Crucem Christi humano generi prædicare, omniumque virtutum adoptionis filios documentis imbuere, inter ipsa nescentis fidei rudimenta, hoc solum quibusdam præceperunt Gentilibus: vt abstinerent se ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. *Act. 15. & 21.* Imponentes quippe minima, non prohibuere maiora; vt qui nouæ doctrinæ duritia poterant deterreri, quandoque ad fortia conualescerent præceptis mitioribus inuitati; & à paruis ac leuibus, velut pueri adhuc lactentes inciperent, vt grauiora legis diuinæ mandata in perfecta postmodum ætate valenter implerent.

Nos etiam, qui spiritalis infantiæ crepundias teximus, & lactantis adhoc Eremitæ, vt ita fatear, incunabula fabricamus; dum debiles quosque, nostrique consimiles per planiora deducimus, expeditè præcinctos ab ardui montis ascensu minimè prohibemus; quatenus imbecilles adhuc sic lactis liquor enutriat, vt valentes, ac viuidos corpulentioris cibi soliditas non repellat. Hoc autem ex diuinæ clementiæ bonitate confidimus, quod quisquis illa peragere, quæ in hoc Opusculo scripta sunt, augendi prouectus intentione studuerit, non læderur à morte secunda, nec delebitur nomen eius de libro vitæ; sed Agnus ille, qui eum post se Crucis suæ conspicit gestatorem, in cœlesti Hierusalem adscribet sibimet proculdubio cohæredem. Amen. *Apoc. 20. & 21.*

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM DECIMVMSEXTVM.

Rhetoricæ declamationis inuectio in Episcopum Monachos ad sæculum reuocantem. Ad Gisleriuṁ Episcopum Auximanum.

ARGVMENTVM.

Redarguit quemdam Episcopum, qui ausus fuerat asserere, Monachum Religionis habitum semel susceptum posse propter ægritudinem, aut alias causas deserere, quod quàm sit impium, & sacris Canonibus, Conciliorumque statutis contrarium pluribus ostendit, & firmissimis rationibus comprobat à Religionis proposito recedere non licere.

Domno Gislerio Auximano Episcopo, Petrus vltimus Monachorum seruus; feruentissimæ deuotionis obsequium.

Occasio scribendi. NOn vobis excidit, reuerentissime Præsul, quia de reprobis illis viris, qui spreto Religionis habitu ad sæculum sunt relapsi, sæpè vnà conquesti, sæpè communi sumus tædio lamentati. Nuper autem cùm te corporali valetudine laborante, Romanæ Synodo me interesse contingeret, huius rei notitiam Domino Papæ suggerere congruum iudicaui: ille autem vtpote Vir sanctissimus, iuxta sincerissimæ charitatis viscera, quæ in templo sui pectoris vigent, rem valde perdoluit, & mox congruum imma-

nissimo vulneri remedium adhibere curarit. Itaque quia ad executionem huius negotij idoniorem in illis partibus virum nequit addiscere, suas ad te censuit litteras destinare, quatenus præuaricatores illos tu secundùm prudentiæ tuæ facundiam conuenires, & obedire volentes ad suum propositum reuocares: qui verò rebelles existerent, perpetui anathematis sententia ferirentur.

Guido Episc. Numan.

Dominum autem Guidonem Numanum Episcopum in prædicto Concilio reperi, & quia ille, vt nosti, incitamenta præbere huic vitio dicebatur, fateor peccatum meum durè illum succensere præsumpsi. Ille nimirum vir dignæ humilitatis, & patientiæ, & non solùm sacris eloquiis, sed etiam liberalium artium studiis eruditus, insuggillantem quidem me patienter tulit: obiecti verò criminis culpam negando, detestando, Dei testimonium implorando, disertissimè propulsauit. Vltro etiam pro me cœpit verborum suorum tela dirigere, qui aduersum me falsò dicebatur hactenus dimicare. Sed licet venerabilis ille vir innocens repertus sit; ego tamen vibrati iam iaculi impetum non continui, sed verso nomine aliam huc personam, cum qua confligerem, introduxi: vt nimirum ille se hoc vocabulo notatum non ambigat, quisquis improbè ad huius controuersiæ certamen aspirat. Et licet auctor huius flagitij nunc manifestus non sit, tamen dum latere ad tempus nititur, immunitatem de fugæ suæ latibulo non lucratur. Sed sic armatus disputationis ordo draconteæ foueæ foramen obsideat, quatenus mox vt emerserit, in imminentem gladium subitò confringendus impingat.

Quapropter post illam summæ auctoritatis Epistolam, hoc etiam Opusculum suscipe, & sic reuera Benjamin filius vtraque manu, bicipiti armatus gladio, in constipatos hostes irrumpes quatenus illa ac si validus vomer ad virosum aconytum radicitus euellendum zizaniati pectoris arua proscindat. Hoc quasi vilis sarculus subsequens glebas frangat, immo vt exemplum congruentiùs proferatur, hoc velut orator manifesti criminis reos esse conuincat, quos illa auctoritas, velut arbiter præsidens, Canonici rigoris censura coerceat. Sed diuina gratia præduce, quem aggredi nitimur, in illum protinus inuehamur.

Rhetoricæ declamationis inuectio in Episcopum Monachos ad sæculum reuocantem.

CAPVT I.

Quòd Monacho ægrotāti non liceat ad sæculū reuerti.

Maurus Episcop.

COGOR aduersum te, venerabilis Episcope Maure, exigente necessitate, non modica scribere: compellor vltra mei Ordinis metam Sacerdotis, sermonibus non Sacerdotalibus obuiare: vndique coarctor, vndique premor, videlicet & contra Episcopum loqui, superbum est, & ad talia conticescere, consensum est adhibere. Sed melius est, vt arrogans solus appaream, quàm ad multorum perniciem mortale virium, quod nunc in primis oritur, inolescat. Magis eligendum est de simplicitate locutionis in Episcoporum iudicio corripi, quàm ante tribunal superni Iudicis de silentio condemnari. Nempe ante hoc ferè biennium dum in angusto

A cellulæ meæ angulo latitarem, sinistrum quid, & mœrore plenum ad me fama discurrente perlatum est: videlicet quod nonnulli perditi homines post Satanam conuersi, Monachicum habitum sacrilega temeritate desererent, & execrabili apostasia ad sæcularem militiam denuo repedarent: qui nimirum in tam profundi criminis barathrum lapsi, tuis ad audendum exhortationibus incitari, tua ad persistendum dicebantur auctoritate fulciri. Ferebaris enim dicere, quia nisi quis regulariter protractus, & per longa temporum spatia, sicut monastica præcipit Regula, sit probatus, si aliter, aut propter ægritudinem, aut quolibet alio modo ad Monachicum peruenerit Ordinem, liberam redeundi ad

Error Episcopi dicentis propter ægritudinē posse Monachum redire ad sæculum.

B sæculum habeat facultatem.

Super cuius rei Capitulo tunc temporis breuem tibi Epistolam misisse me memini, & vt ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggessi. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici, quia in tua adhuc nihilominus intentione obstinatissimè perseueras, & contra diuinæ legis auctoritatem, contra Ecclesiasticæ consuetudinis normam, eadem dogmatizare non cessas. Vnde satis miror, quopacto prudens homo, & non omnino à litterarum studiis alienus, tam incautam, tam peruersam, tam noxiam possit proferre sententiam, quæ videlicet communi hominum saluti contraria, ad nil
C aliud nisi ad claudendam cœlestis Regni ianuam peccatoribus proculdubio videtur esse prolata. Dic rogo, quis hanc sententiam reperit, nisi ille qui primum hominem de paradisi amœnitate deiecit? Quis, inquam, tam crudele, tam impium promulgauit edictum, nisi is qui Cain fratricidam in desperationis voraginem mersit, & non ad euadendum ruinæ periculum, sed ad profundiùs corruendum dicere docuit: *Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear?*

Inuentor huius sententiæ Diabolus.

Gen. 4.

Quæ est enim ista dementia? quæ vesania? quæ crudelitas? Habet homo disponendarum rerum suarum liberam facultatem; vt semetipsum Deo offerat potestatem non habet? Valet hominibus tradere substantiam suam, non habet libertatem
D Deo reddere animam suam? Licet homini lapsurum animal ab hiantis putei ore propellere, ruituram mox in infernum animam non licet pœnitentiæ remedio liberare? Porro si ipse Deus omnipotens, qui offensus est, paratus est vt recipiat; quis est hic, qui volentes currere, ab ipso pietatis fonte compescat? Si Creator paratus est vt peccatis ignoscat; quis est iste qui peccatorem conuerti prohibeat? Quid est enim aliud Monachum fieri quàm conuerti? Sed qui hominem non posse Monachicum subire propositum in languore corporis constitutum denegat, profectò non posse conuerti indubitanter affirmat: quod si semel admittitur, nulli dubium quin
E pœnitentia, quæ spes est peccatorum, & vnicum salutis humanæ remedium, destruatur.

Peccatorī venia pœnitentibus probata est.

Ecce igitur peccatoris anima perdita, inreserabili † bustetis ianua vitæ damnata, & omnis spes humanæ reparationis euulsa. Sed clamat è diuerso diuina pietas, dicens: *Quacumque hora peccator conuersus fuerit, vita viuet, & non morietur.* Et iterum: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat.* Et cum conuersus ingemuerit, tunc saluus erit. Et vt Canonicæ auctoritatis compendium proferam, *Quicumque negat, etiam in vltimo vitæ spiritu, pœnitentiam abolere non posse peccata, Nouatianus est, non Christianus.*

Ezech. 18.

Ezech. 18. & 33.

CAVT II.

An ægrotus habitum religiosum induere possit.

DVm ergo Monachum fieri hoc sit vtique conuerti, & conuersionis remedium nulla hora respuit, nullum tempus excludit, constat proculdubio, quia in ægritudine constitutus, sicut conuerti eum vult, nullius auctoritatis obstaculo præpeditur; ita etiam vt Monachus fiat, absque vlla refragatione recto iure conceditur. Sed

Iacob 5.

cùm Iacobus dicat: *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte:* Cuius homicidij reus efficitur, qui peccatori dissuadet è diuerso, ne conuertatur? Nempe, nisi fal- B lor, illius quod non quandoque moriturum corpus occiditur, sed victura in perpetuum anima trucidatur.

At fortasse inquies, non quidem probibetur in corporali molestia positus, ad portum Monachici ordinis repente confugere, sed licet si conualuerit ad pristinæ conuersationis habitum remeare. Sed clamat, immo reclamat ipsa Veritas tã perspicuæ falsitati, cùm dicit: *Nemo mittẽs manum suam ad aratrum, respiciens retro, aptus est regno Dei.*

Luc. 9. Ad sæcularem vitam redeuntes, in profundum malorum perueniunt.

Dignum quippe est, vt sicut quis ad Deum veniens aptus sit regno Dei: sic à Deo recedens, non aptus sit postmodum regno Dei. Ij quippe C tales, vt experimento didicimus, non in eadem, in qua primitus fuerant, malorum mensura persistunt; sed postquam ad vomitum redeunt, ad iniquitatum voraginem profundiùs deuoluuntur. Sicut & illi nupertimè contigit, qui tuo, vt fertur, hortatu, sanctæ conuersationis habitum deseruit: deinde vix breui dierum peracto circulo, innocentem hominem suis manibus interemit. In quo videlicet reprobo viro adimpletum cernimus, quod dictum ex ore Veritatis audimus, nimirum: *Quia immundus spiritus, qui eum ante reliquerat, postmodum rediens septẽ alios nequiores se spiritus assumpsit & cum his omnibus in familiari suo vasculo pestilentiùs habitauit; fiuntque nouissima hominis illius peiora prioribus.*

Luc. 11.

Militiæ transfugæ pœna.

Sanè si terrenæ militiæ transfugam non solùm mundanæ leges abjiciunt, sed etiam sacri Canones infames appellant, adeo vt eum etiam ad reddendum in contentione testimonium non recipiant: qui in superni Imperatoris arma iurauerat, qui chlamydem iam militiæ cœlestis induerat, qui balteum castitatis accinxerat, qui donatiuum sacri verbi ab ipso militum Duce susceperat, quo iudicio, quo iure, qua fronte iam potest propriæ professionis castra deserere, & suo vomitu delectatus, ad ea quæ contempserat, quæ abrenuntiauerat, quæ damnauerat, mundi ludibria animum reuocare? Fœdus mortales cum mortali paciscimur, & seruamus: Deo sponsionem facimus, & fidem frangere non timemus. Homo homini violatæ cautionis tenetur obnoxius, qui auctorem hominum fallere nititur, innocens iudicatur? Fallax debitor ab exactore constringitur, qui semetipsum Deo subtrahit, immunis habetur? Numquid seruus venia dignus est, qui violata fide non solùm recedit à Domino, sed vltro se eius sociat inimico? Nam quòd Deus huic mundo inimicus sit, audi Iacobum dicentem: *Qui vult* inquit, *amicus esse sæculi huius, inimicus Dei constituitur.*

Iacob. 4. Transfugæ fautor Deo odibilis.

Et vt ad sententiam redeam, conseruus, qui huius effugij incentor efficitur, numquid non A districta Dominicæ animaduersionis vltione plectetur: & pœna, quam vterque meruerat, in vnum caput congesta recunditur? Præsertim si eiusmodi fraudis ille seruus imperitur, qui Rectoris loco positus, cæteris præesse videbatur: & qui debebat extraneos ad domini sui seruitium trahere, ipse è contra domesticos compellat exire: &, vt ita dixerim, cuius erat officium violentos incursantium ferarum impetus ad domini sui gregem compescere, ipse satagat cruentis luporum dentibus simplices oues offerre.

CAPVT III.

Prælati perniciosi deplorandi.

QVid ad hæc dicam? Quod dolori meo solamen inueniam? Compellor exclamare, compellor amaritudinem mei cordis effundere, vt videlicet dicam: O tempora, ô mores, ô ferreum sæculum! Ferreum, inquam, sæculum, in quo aurum in scoriam vertitur, & argenti speciem vilis stagni vena mentitur. In quo proiecti sunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum, & est sicut populus, sic sacerdos; sicut seruus, sic dominus eius. Nam quis tam inueniri possit elinguis, qui non ad hæc saltem in voce lamentationis erumpat? Quis tam ferreus, quis tam lapideus, cuius cor vulnera ista non sentiat? Peruenit enim gladius vsque ad animam. Nimirum mundus se ad finem delapsum ruinis crebrescentibus indicat; & Episcopi qui animas ad Deum trahere importunè debuerant, student qualiter homines à Dei seruitute recedant? Iudex iam vicinus appropiat, & præco, vt ciues fugiant, clamat? Ante tribunal superni Iudicis iam iam humani generis summa colligitur, & à Sacerdote præcipitur, vt homines ad sæcularia negotia dispergantur? Proh dolor! huccine Sacerdotalis ordo redactus est, vt qui constituti sunt mundum sanctæ prædicationis luce perfundere, ipsi potissimùm conentur homines peruersorum dogmatum tenebris obcæcare. Et qui positi sunt D de agro Ecclesiæ cunctos errorum vepres euellere, ipsi non vereantur aculeatos erroneæ prauitatis tribulos seminare? Olim cùm florens adhuc mundus blandiretur, hominum plurimos ab eo subtrahebat docta lingua Pastorum: nunc autem cùm iam euidentissimè se mundus despicabilem indicat, Pastor Ecclesiæ, vt ad eum homines reuertantur, inuitat.

Isa. 20. Ezech. 30. Thren. 4.

Videmus quotidie homines aliena diripere, bellorum studiis insudare, egenos opprimere, machinationum tendiculas fraternis gressibus occultare, & vt cuncta mundi mala breui cingulo locutionis astringam, omnes penè, quæ sua sunt, quærere, non quæ Iesu Christi; nos ad- Philip. 2. E uersus eos nullo zelo charitatis accendimur, nullis correctionibus obuiamus, nulla contradictione resistimus. Si autem rarissimus quilibet ex tanta hominum multitudine aut flagellis attritus, aut diuinæ inspirationis gratia prouocatus, ad Creatorem suum quandoque conuertitur, mox ad suasoriæ assentationis blandimenta conuertitur, sacri eloquij flosculos ad prauitatem nostri intellectus inflectimus, & sic diuinis iam obsequiis mancipatum ad mundi volutabrum redire posse docemus: & sæpè, quod in ipsa litterarum superficie malè sentientis error intelligit, subtiliter perscrutata intentio doctoris euertit; & quod in comate rectè sentiri puta-

butur, considerata diligentiùs continui textus serie, error fuisse conuincitur.

Iamjam ipsa scriptura, quæ de Monachis loquitur, procedat in medium, ne noster aduersarius conqueratur deuictum se esse sola argumentatione verborum. Non mihi Dialectica syllogismorum suorum circulos obterat, non Rhetorica lepidos delinificæ suadelæ colores infundat, non aliqua sæcularis sapientia phalerata mihi suæ vrbanitatis lenocinia suggerat; sola se, & nuda proferat auctoritas Patrum, in quorum pectore omnipotens Deus, velut in tribunali solio præsidens, sanctionis suæ voluit promulgare decretum, quatenus qui confligere nititur, non iam cauillantium verborum commentis; sed ipso potiùs veritatis oraculo superari videatur: & vt omne tergiuersationis vndique occludatur aufugium, ipsos contra se in mouenda lite sentiat oratores, quos vniuersus orbis habet & Iudices.

Deus præsidet in SS. Doctoribus. SS. Patres negant Monachum posse ad sæculum redire.

CAPVT IV.

Quod sponte suscipitur, sine peccato non deseritur.

PRIMVS itaque magnus Leo suæ auctoritatis figat articulum, & vt reuera insuperabilis dux, ipse præferat in prima belli fronte vexillum. Ait enim inter cætera: *Propositum Monachi proprio arbitrio, aut voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vouit Deo, debet reddere. Vnde qui relicta singularitatis professione, ad militiam, vel ad nuptias deuolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est. Quia & si innocens militia, & honestum potest esse coniugium; electionem meliorem deseruisse, transgressio est.* Vbi notandum, quod Vir disertissimus non ait, vt noster garrit Episcopus, propositum Monachi longa morositate susceptum; *Sed propositum*, inquit, *Monachi proprio arbitrio, aut voluntate susceptum deseri non potest absque peccato.* Nihil ergo virium temporali reliquit morositati, qui totum spontaneæ tribuit voluntati.

S. Leo.

Si igitur propositum hoc negari non potest cum voluntate susceptum, asseratur necesse est, cum peccato relictum. Cui simile est illud etiam, quod de virginibus idem Vir eloquentissimus ait: *Puellæ*, inquit, *quæ non coacto parentum imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum, atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, præuaricantur, etiam si nondum eis gratia consecrationis accesserit: cuius itaque non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.* Audis igitur, ô Episcope, quia nihil momenti morosæ conuersioni, nihil ipsi etiam consecrationi tribuitur, sed omne monasticæ perfectionis robur spontaneo iudicio reseruatur.

Virgo vmi præuaricatrix.

Ad confutandas litigatoris nostri calumnias poterat, immo debuerat eminentissimus Leo sufficere, si hic posset facilè rigidam ceruicem cordis sacris auctoritatibus inclinare: sed quia iste necdum forsitan flectitur, beatus quoque Papa Gelasius ad testimonium deducatur: scribit enim inter alia: *Quamobrem quisquis virorum, vel mulierum habitum semel induerit, vel induerunt spontaneè religiosum, aut si vir deditus Ecclesiæ choro, vel fœmina fuerit, aut fuit delegata puellarum monasterio, in vtroque sexu præuaricator ad propositum inuitus reuerti cogatur, vt vir detondeatur, & puella monasterium ingrediatur. Si autem quolibet patrocinio desertores permanere voluerint, sacerdotali sententia à Christianorum cœtu habeantur extorres, vt nec locus eis vllus sit communis.* Singula obsecro verba subtiliter inspice, vt in statera mentis appendens, à veritatis statu nequaquam valeas declinare. Perpende ergo quod dicitur: *Quisquis habitum semel induerit spontaneè religiosum.* Ecce iuxta Gelasiani Decreti sententiam, quacumque occasione, etiam si nulla interueniat mora probationis, quisquis religioso habitu semel induitur, funditus sibi redeundi ad sæculum licentia denegatur.

S. Gelasius.

Concilia idem negãt.

CAPVT V.

An filij à parentibus Deo dicati, habitum induti, in Religione manere teneantur.

HVIC etiam non dissimile cernitur, quod in Chalcedonensi Concilio reperitur, vbi qui semel in clero deputati sunt, aut Monachorum vitam experti erunt, statuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, sed hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quominus redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt, anathematizari.

Chalcedonense.

Toletanum quoque Concilium testimonio nostræ allegationis addat augmentum: *Monachum*, inquit, *paterna deuotio, aut propria professio faciat. Quidquid horum fuerit allegatum tenebit: proinde his ad mundum reuertendi recludimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus.* Rursus in eodem Concilio, longè superius, inter alia legitur: *Ideoque si in qualibet minori ætate, vel religionis tonsuram, vel religionis debitam vestem, in vtroque sexu filiis, aut vnus, aut ambo parentes dederint, certè vel volentibus, aut nescientibus susceptam, & non mox visam in filiis abdicauerint, vel coram se, vel coram Ecclesia, palamque in conuentu eosdem filios talia habere permiserint, ad sæcularem reuerti habitum ipsis filiisque quandoque penitus non licebit. Sed conuicti, quod tonsuram, aut religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum, habitumque reuocentur, & sub strenua discretione huiuscemodi obseruantiæ inseruire cogantur.*

Toletanũ.

Cõc. Schol.

Si placet etiam Triburense Concilium, quid de Monachis propositum relinquentibus decernat, ausculta: *Quicumque*, inquit, *ex sæcularibus accipientes pœnitentiam se totonderint, & rursus præuaricantes laici facti sunt, comprehensi ab Episcopo suo, ad pœnitentiam, ex qua recesserunt, reuocentur. Quod si aliqui per pœnitentiam irreuocabiles sunt, nec admoniti reuertuntur, verè vt apostatæ coram Ecclesia anathematis sententia condemnentur.* Ecce hic expressè docemur, quoniam hæc Episcopis cura iniungitur, non vt permanentes à monasteriis exire suadeant, sed potius vt præuaricantes redire compellant. Sed quid ex illis causamur hominibus, qui spontaneo conuertuntur arbitrio, cum & illis post tergum redire non liceat, qui tonsurantur inuiti?

Triburẽse.

Vnde etiam apud Moguntinense Concilium tale promulgatur edictum: *De clericis verò hoc statuimus, vt qui hactenus inuenti sunt, siue in canonico, siue in monachico ordine tonsurati, siue eorum voluntate, si liberi sunt, ita permaneant.*

Sed respondebis forsitan mihi; & contra tot authentica sanctorum Patrum iudicia, contra tot venerabilium Conciliorum statuta, scutum adhuc vanæ defensionis oppones: Esto, inquies, vt qui à parentibus offeruntur, ita permaneant: qui voluntariè conuertuntur, ad negotia mun-

dana non redeant: qui inuiti etiam tonsurantur, iam saniori consilio perseuerare contendant. Nam de tam perspicuis sanctorum Patrum dictis ambigere, quid est aliud, quàm micantium astrorum globis oppositum apertis oculis nil videre?

Sed dic, rogo, ferendumne est, & non potiùs liberis vocibus arguendum, cùm praui quilibet monasteriorum Rectores, qui nec Deum diligunt, nec lucrum animarum quærere comprobantur, turpis lucri stimulis accensi, ita simplices quosque blanda persuasione decipiant, vt eos vanis promissionibus illectos, ad monasterium trahant; eritne huiusmodi recta conuersio, quam non in possessorem, sed in possessione præcellit inflammata cupido? Ad hæc ego sine cunctatione respondeo, & istis etiam vt a proposito, quod cœperunt deuiare, non liceat, constanter affirmo: & vt argumentationibus propriis ratio non indigeat, rursus ad Maguntinense Concilium sermo recurrat: dicit enim post multa: *Constituit sanè sacer iste conuentus, vt Episcopi, siue Abbates, qui non vt in fructum animarum, sed in auaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines illectos circumueniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione non solùm acceperunt, sed potiùs surripuerunt pœnitentiæ canonicæ, siue regulari, vt pueâ turpis lucri sectatores subiaceant. Ii verò, qui vanis promissionibus illecti, vel quibuslibet machinationibus persuasi, mentis inopes effecti rerum suarum domini esse nescientes, comam deposuerunt, in eo, quod cœperunt, perseuerare cogantur.*

Contra Abbates qui auaritiæ causa inuitos tondẽt.

Sed quoniam omnis versuti litigatoris machina tunc exactè conuincitur, si quidquid ab eo objici posse perpenditur, velut grauissimis argumentationum arietibus antea refellatur, non erubescet forsitan dicere, quia B. Gregorius hominem de monasterio retrahi, & vxori suæ, etiam si jam tonsuratus esset, reddi præcepit. Sed & nos tibi non immeritò respondemus, quia sagitta in lapidem missa interdum percutit dirigentem: & sæpè incautus miles eodem telo, quo percutere aduersarium nititur, ipse potius lethaliter vulneratur. Si enim hoc exemplum diligenter inspicias, pro nobis stare cernitur, nostris allegationibus attestari inexpugnabiliter inuenitur: & vt, quod dicitur, ipsa rei manifestatione clarescat, aliquid hîc de Gregoriana Epistola intermiscere non pigeat: *Agathora*, inquit, *latrix præsentium questa est, maritum suum contra voluntatem suam in Monasterio Vrbici Abbatis esse conuersum. Quod, quia ad eiusdem Abbatis culpam, & inuidiam non est dubium pertinere, experientiæ tuæ præcipimus, vt diligenti inquisitione discutiat, ne fortè cùm eius voluntate conuersus sit, vel ipsa se mutare promiserit: & si hoc repererit, & illum in Monasterio permanere prouideat, & hanc, sicut promisit, mutari compellat.* Ecce nihil hîc de morosa conuersione, nihil de diuturnitate probationis inquiritur: sed hoc tantum iubetur, vt si ille cũ vxoria voluntate & promissione conuersus fuisse conuincitur, in eodem perseuerare proposito omnimodis compellatur.

A S. Gregorio vir redditur vxori, sine cuius voluntate Monachi habitum induerat.

Quod autem sequitur: *Si verò nihil horum est, hoc est videlicet, si neque cum voluntate, neque cum promissione est vxoris conuersus, vt reddatur*: Hoc etiam maximè nostris opitulari partibus non est dubium, nimirum dum enumeratis causis, quibus vir vxori reddi præcipitur, nulla de morosa conuersione mentio reperitur: quam scilicet longæ conuersionis moram si quid momenti, si quid virium vigilantissimus Vir habere decerneret, explicatis aliis nequaquam hanc silentio præteriret: sed quam tacuit, tacendam esse silentio clamante præcepit.

CAPVT VI.

Quæ ætas requiratur in consecrandis virginibus.

VERUM qui tam densissimam testium nubem oppositam suis adinuentionibus conspicis, vt iam more lubrici anguis, huc illucque te vertere constrictus manu validæ rationis minimè possis, fortasse tamen adhuc de his, qui in ægritudine positi conuertuntur, rationem tibi reddi specialiter quæris; sed si cuncta, quæ superius dicta sunt, diligenter attendas, perspicuum est, te superfluò de specie illud ambigere, quod de genere cogeris affirmare. Si enim de omnibus non solum sponte, sed etiam coactè conuersis, de his etiam qui despiciuntur, conuersio rata decernitur, qualiter in ægrotis ad hoc inenarrabiliter æstuantibus, & cum magno desiderio flagitantibus non eadem præcipuè sententia conseruetur?

Nam vt de viris taceam, quibus ad conuersionis remedium nulla præiudicat ætas, nullum tempus obsistit, ipsas etiam virgines, quas nisi in præcipuis festiuitatibus, & post viginti quinque annos ætatis consecrari minimè licet, languore tamen correptas & consecrari, & sacrum velamen suscipere plenissimè licet. Cui assertioni dum adhiberi testimonium quærimus, B. Gelasius memoriæ primus occurrit, qui ait: *Deuotis quoque virginibus nisi aut in Epiphania, aut in Albis Paschalibus, aut in Apostolorum natalitiis sacrum minimè velamen imponatur, & non ante viginti quinque annos, nisi fortè, sicut de Baptismate dictum est, graui languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur.* Vides ergo, quia illam etiam conuersionem, quam infirmare, & irritam reddere sanitas poterat, infirmitas roborat, languor excusat? Et, vt ita loquar, vnde conuersus corruit, inde conuersio conualescit.

Gelasij Decretum de velãdis Virginibus.

Sed si fortè calumniaris me exemplum de mulieribus reddidisse, cum tu de viris inquireres, nolo te lateat, quod in Vernicriensi Concilio legitur: *Eadem*, inquit, *lex erit viro & fœmina.* Et si quæ dicta sunt, studiosè consideras, ad disputationis vim propensius roborandam hoc non ex necessitate, sed ex tædio fecisse me non ignoras. Planè si cuncta sacræ Scripturæ testimonia, quæ huic assertioni congrua reperiuntur, tentaremus apponere, antè fortasse dies, quàm exemplorum copia numerosa deficeret: quorum videlicet iccirco scribere plura postponimus, quia prolixitatis fastidium deuitamus. Quapropter impudenter adhuc testimonia requirentem ad ea, quæ superius sunt congesta, remittimus, vbi ægrotos pariter & incolumes eadem regula comprehendit, quæ non solum voluntariè, sed etiam violenter conuersos, vltro etiam deceptoris machinationibus persuasos in eodem proposito perseuerare decernit.

CAPVT VII.

An vidua velari possiat.

TANTA veneratione, tanta custodiæ censura Monachicum habitum sancti Patres di-

gnum esse consueuerunt, vt penè quocumque modo illum quis semel indueret, relinquendi postmodum licentiam non haberet. Et vt, quod dicimus, testimoniis approbemus, numquid non sæpissimè in sacris Canonibus interdicitur, vt vidua non veletur? Vnde, vt de cæteris sileam, Gelasius ait: *Viduas, inquit, velare Pontificum nullus attentet. Hæc tamen, quæ velari etiam à Pontifice prohibetur, si quolibet impulsu ipsa sibi signum sacri velaminis imposuerit, absque vlla retractatione relinquere vlterius non audebit.* Vnde in Aurelianensi Concilio legitur: *Viduæ, quæ spontanea voluntate ab altari sacræ conuersationis velamen suscipiunt, decreuit Synodus in eodem proposito eas permanere. Non enim fas esse decernimus, postquam se Domino semel sub velo consecrauerint, iterum eis concedi Spiritui sancto mentiri.*

Concil. Aurelianense.

Et idem alibi post multa: *Nos autem auctoritate Patrum suffulti in hoc sacro Conuentu sancimus, & liberè iudicamus; si vidua sponte velamen, quamuis non sacrum, sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, sanctimoniæ habitum vlterius habere debebit, licet Sacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione velamen sibi imposuisse, vt iterum posset deponere.*

Liquet igitur, quia & illa conuersio, quæ legaliter non processit, & fieri omnino non debuit; tamen propter sacri Ordinis reuerentiam, postquam facta est, iam non permittitur violari. Si ergo illam conuersionem sancti Patres roborant factam, quam & ipsi prohibuere futuram; quid de illa, obsecro, sentiendum est, ad quam venientes adhortationibus prouocant, in qua positos obtestantur, vt perseuerare non desinant? Sic etiam tu, si quouis pacto subitanea tibi conuersio displicebat, vt à sanctorum Patrum norma in nullo te dissidentem ostenderes, poteras forsitan conuertendis quidem aliquid de mora conuersionis obijcere; conuersis autem absit, vt quod irreuocabiliter actum est, doceas retractare. Et quia sermo se de mulieribus intulit, cur ista de velatis viduis diximus, cum & virgines, quæ nullo adhuc sacro velamine conteguntur, si saltem permanere se in virginali proposito simulauerint, districtè prohibentur, vt nubere non præsumant? Super quibus Innocentius Papa sic scribit: *Hæ verò, quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulauerant permanere, licet velatæ non fuerint: si fortè nupserint, reuocandæ sunt, & agenda pœnitentia illis est; quia sponsio earum à Domino tenebatur.*

Innocentius Papa.

Nam si Apostolus illas, quæ à proposito viduitatis discesserant, dixerat habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: quanto magis hæ, quæ fidem frangere conatæ sunt? Et nos etiam, vt venerabilis Innocentij probatissimæ auctoritatis dicta sequamur, si illas Apostolus damnabiles perhibet, quæ solummodo viduitatis propositum dissoluerunt, quid de illis dicendum est, quid vtique perhibendum, qui sæculum deserunt, possessiones abjiciunt, Creatori suo se vltroneos offerunt, alienæ se ditioni submittunt, & vt mundo funditus mortui videantur, mortificationis, & sanctitatis habitum induunt?

1. Tim. 5.

Quod autem nunc etiam de fœminis loquimur, nequaquam fieri extra lineam propositi operis arbitramur. Saluo enim eo, quod eadem lex erit viro & fœminæ; iccirco etiam ad muliebrem sexum nostra se extendit oratio; quia vitium, quod malè nasci iam in viris aspicimus, pullulare etiam quandoque & in fœminas formidamus; & sicut in his ortum infectionis surculo studemus euellere, ita etiam in illis ne oriri valeat præcurrimus nascendi aditum oppilare; vt velut malè abortiuum germen prius cogatur mori, quàm valeat nasci; antè in semetipso marcescat, quam in gemmas erumpat.

CAPVT VIII.

Confirmantur suprà allata.

Libet nunc animum paulisper ad superiora reducere, & ex his, quæ præmissa sunt, postpositis Patrum exemplis, cum Aduersario modò propriis assertionibus disputare, vt qui tam graui, tam multiplici Canonum auctoritate confunditur, nostris etiam rationibus probabiliter superetur: quatenus argumentationum circulus sic vndique labia dolosa constringat, vt à tam peruersa doctrina necessariò in perpetuum conticescat; vt & de nobis meritò dicatur: quia non dedimus cornu peccatori; & de illo item cum Psalmista canetur: *Quoniam obstructum est os loquentium iniqua.*

Psal. 62.

Age ergo, quid est quod dicunt: *Quia nisi qui regulariter protractus, & per annale spatium sit probatus, etiam si conuersus sit per ægritudinem, absolutam relabendi ad sæculum habeat libertatem?* Numquid qui hoc de valentibus censuit, idem nihilominus de languentibus iudicauit? Sed quis vel insanæ mentis homo non videat, quia quilibet languidus, vel iam morti propinquus hanc obseruationem prorsus adimplere non valeat? Si igitur omnes simul homines sanctus Benedictus hac sententia comprehendit; pater profectò, quia ægris, & omnino debilibus, qui ad perferendum non assurgunt, conuersionis aditum obserauit. Sed quis ferat hoc de sancto Viro suspicari aliquatenus posse, qui non solum ab hac, & ab omni peste hæreticæ prauitatis alienus extitit, immo Spiritu sancto plenus, tot signis attestantibus euidentissimè claruit? Quis illum ferat per Nouatianorum hæresim homines ad desperationem trahere, qui per sacræ doctrinæ sinceritatem tot animas hominum videtur quotidie ad spem æternæ vitæ reducere? Fateamur ergo necesse est, huius præcepti normam incolumes tangere; ad ægrotos autem nullatenus pertinere.

S. Benedict. Spiritu S. plenus.

Sed numquid si absque corporali molestia quisquam ad Monachicum Ordinem sine probatione deuenerit, huic nequaquam redire post tergum noster Episcopus prohibebit? Dic, obsecro secundum esse Baptismum? Sed quia hoc inuenire in dictis Patrum perspicuum est, negare licitum iam non est. Non ignoras etiam, quia decretali rursus antiquorum Sanctione præcipitur, vt ad Baptismi gratiam productiora temporum interualla tendatur. Vt enim Ecclesiasticæ institutionis ordinem breuiter tangam, sicut septem sunt dona Spiritus sancti, vt etiam septem dona Baptismi, à primo videlicet pabulo sacrati salis, & ingressu Ecclesiæ vsque ad confirmationem sancti Spiritus per Chrisma: quæ omnia, sicut frequentius agitur, expedit vt per diuturna temporum spatia compleantur. Sed si quis postposita morosæ intercapedinis obseruantia, ad plenitudinem Baptismi repente properit; hunc, rogo, Baptismum inualidum iu-

Propositum monasticũ, secundus Baptismus.

dicabis? Docebis hunc hominem debere totum, quod acceptum est, paruipendere; &, vt saluus fieri possit, adhuc ad purificationis mysterium properare? Loquere, responde: censebis ne hunc hominem Baptismi lauacrum iure posse repetere, qui ad Baptismum non indicto ordine præcipitanter ausus est prosilire? Cur taces? Nimirum tantopere loquendi auidus non sic obmutesceret, si haberet aliquid, quod rationabiliter responderet. Sed non ambigo, quin constanter affirmes & hunc Baptismum adeo ratum esse, & validum, vt quisquis ex illo renascitur, iam proculdubio sacrilegum sit, & omnino nefarium, si ad eiusdem regenerationis Sacramentum denuo reuocetur. Consequitur ergo, vt quod ex primo Baptismate sentire compelleris, hoc etiam de secundo Monachico scilicet instituto, ineuitabiliter fatearis. Et sicut prior semel susceptus nullatenus valet repeti; ita etiam secundus nulla potest iuris ratione contemni.

Nec Baptismus iterari potest, nec propositum Religionis contemni.

Veruntamen dic, obsecro, quis Sanctorum, quis antiquorum Patrum sub hac, quam insolenter asseris, probatione conuersus est? Numquid Antonius? Numquid Paulus? Numquid Hilarion? Numquid & ipse sanctus Benedictus, qui ista, sicut tu falleris, videtur præcipere, sub hac probationis obseruantia ad monachicum legitur ordinem peruenisse? Percurre, quæso, cunctas veridicæ antiquitatis historias, & cum non possis vel vnum per tam longa temporum interualla probatum ostendere, necesse est, vt confitearis te calcatenus superatum, victoris insultationibus merito subiacere. Sanè quo pacto cuncta exempla veterum, omnia gesta Patrum arrogantis supercilio præteris, & contemptis omnibus, ad vnius te sententiæ centrum obstinatus astringis? Nam si illi proculdubio sancti sunt, necessario sunt etiam imitandi. Quod si imitandi non sunt, nec omnino sancti sunt. Cernis, ô bone litigator, quorsum vergat hæc tua docta sententia? Cogeris ergo necessario confiteri vel sanctos Patres nostros omnino sanctos non esse, vel eos, qui nouiter conuertuntur, magnopere probationibus non egere. Erubescat ergo lingua frenetica, & quæ nescit esse facunda, discat esse vel muta. Nescit aliquid vtiliter dicere, sciat saltem sine damno tacere. Serpit enim sermo iste peruersus, vt cancer, qui nisi ab vno membro cirurgio acutissimæ reprehensionis abscidirur, nulli dubium, quin ad sana Ecclesiæ membra pestiferè dilatetur.

CAPVT IX.

Probatio ad religionem venientium cur exigatur.

Sed ad hæc respondebis fortassis, & dices: Cur ergo probatio ista in commune præcipitur, si non etiam generaliter obseruetur? Et ego abs te quæro: Dic mihi, qui præcipit vt sub hac probatione quis ad conuersationem veniat, vbi etiam censuit, vt aliter veniens, à Monachica institutione recedat? Et cum ostendere hoc minimè poteris, competens est vt credas, quia propter vagos homines, & duplices animo dictum est magis cautela consilij, quàm auctoritate præcepti. Quod facile dignoscitur, si vel textum sententiæ ipsius, de qua agitur, attentè legatur. Dicit enim: *Nouiter quis veniens ad conuersionem non tam facilis tribuatur ingressus, sed, sicut ait Apostolus, probate spiritum, si ex Deo est.* In quibus verbis patenter agnoscitur, quia quisquis ad conuersionem diuino Spiritu prouocatus accesserit, tam morosæ probationis interstitio penitus non egebit. Tolle siquidem duplicem spiritum, probationis continuo cessat experimentum. Pulset ille Spiritus, qui dicit: *Ego sto ad ostium, & pulso*; si cognoscitur, huic certè nulla mora protrahitur, nulla probatio quæritur, sed pulsanti protinus aperitur. Denique sicut ex Apostolico exemplo colligitur, quod illic ponitur: *Probate spiritum, si ex Deo est*; probatio illa magis suscipienti est necessaria, quàm venienti, videlicet vt suscipiens internoscere valeat, quo impulsus spiritu suscipiendus accedat. Nec iam probatio expedit, vbi qui probandus est, perspicaciter innotescat. Ibi quippe lucernam accendimus, vbi quod occultum est, non videmus; si autem quod latebat, aspicitur, lucerna protinus extinguetur. Sic, si nimirum de cuius mente, quo spiritu ducatur, ambigitur, valde necessarium est vt probetur. Vbi autem conscientia manifesta claruerit, probationis exercitium marcescit.

S. Ben. Reg. cap. 58.
Ioan. 4.
Apoc. 3.

Et cùm (teste eiusdem libello Regulæ) cuncta penè huiusmodi negotia in Abbatis arbitrio & potestate sint constituta, cùm quilibet eo modo ad conuersionem venerit, sicut illi ab Abbate præcipitur, quàm impudenter, quàm inconsultè, quàm infrunitè quis asserat, vt illa conuersio irrita iudicetur? Certè eadem regula præcipit, vt Abbatis mensa cum peregrinis, & hospitibus semper sit. Sed quia modò propter reprimendam quorumdam crapulam, & luxuria conuiuia, religiosi cœnobiorum Rectores minimè faciunt; te iudice ab officio suo remouendi erunt? Qui nimirum dum sancti Doctoris intentionem vigilanter aspiciunt, sequi verborum superficiem paruipendunt; & dum medullam viuificatoris Spiritus ruminant, occidentis litteræ paleas calcant. Sed sicut & hinc propter saporem intelligentiæ, litterarum corticem postponi non prohibes, ita etiam de conuersione Monachi eadem necesse est consequenter affirmes.

Intentio potius scribentis, quàm literæ cortex attendendus.

Sed quoniam ex quadratis argumentationum nostrarum lapidibus inexpugnabile murum mentis ereximus; consequens est, vt hoc in ipsius calce Opusculi quadam syllogismi claue firmiter obseremus. Omnes namque, qui Monachicæ professionis habitum susceperunt, aut spontaneo iudicio sunt conuersi, aut vi coacti, aut suasoria calliditate decepti: qui autem sponte conuersi sunt, vel sub probatione ad Monasterium veniunt, vel postposita probationis difficultate prorumpunt. Sed iam superius posita multiplici Canonum auctoritate firmatum est: vt quicumque aut sponte conuersi sunt, aut coacti, aut etiam decepti, siue probati sint, siue non probati, excepto si vxoris consensum & promissionem non habuerunt, omnes perseuerare in eo, quem acceperunt, Monachico Ordine omnimodis compellantur. Concludatur ergo necesse est, vt omnes qui Monachicæ professionis habitum susceperunt, exceptis his, qui absque vxoria permissione, & promissione conuersi sunt, quocumque alio modo ad hoc propositum venerint, in eo, quem cœperunt, ordine compellendi sunt omnimodis permanere.

Ecce, vt opinor, & Catholicorum Patrum testimoniis cinctus, & perspicuæ veritatis multimoda ratione vallatus, ita es ex omni parte constrictus, vt tu contra hæc nihil prorsus opponere, nullo pacto ad rediuiua te possis vlterius certamina reparare. Quapropter da manus, & confitere te ignorasse quæ dixeris, & tuum tibimet iudicium per omnia displicere, immo aduersus ea, quæ incautè protuleras, omni studio retractationis accingere; & vt eos, qui per te in errorem lapsi sunt, auctore Deo, ad rectitudinis viam valeas reuocare. Vertatur docta manus in prælio, & pro illis stare prudenter studeat, quos oppugnare pertinaciter satagebat; vt de te ad laudem Dei cum Paulo meritò possit dici: *Nonne hic est, qui expugnabat in Hierusalem omnes, qui inuocabant nomen istud?* (*Act. 9.*)

Modestia, & humilitas B. Pet. Dam.

Parce, quæso, labiis meis, quisquis es venerabilis Præsul: & si quid in te asperum blacteraui, si quid amaræ commotionis effudi, non typum arrogantiæ credas, sed zelum iustitiæ clementer indulgeas. Ego enim dummodo vel vna erroris spina de nemore sanctæ Ecclesiæ mea opera possit euelli, non refugio cuiuslibet in me prauè sentientis inuidiam prouocari. Nec te pudeat errorem tuum iunioris fratris redargutione corrigere; dum non ignoras Apostolorum minimum ipsi Apostolorum Principi in faciem restitisse. Et si fortè respondeas, quia Paulus, licet minimus, tamen Coapostolus; ego autem non Coëpiscopus; audi saltem quid Deus hominibus dicat: *Venite*, inquit, *& arguite me*. Si ergo Deus, vt ab hominibus redarguatur, inuitat; satis dignum est, vt homo correptus ab homine, zelum fraternæ charitatis æquanimiter ferat.

Iusta reprehẽsio à quolibet excipi debet.

Galat. 2.

Isa. 1.

SCHOLIA.

SI in qualibet minori ætate vel religionis tonsuram, vel religionis debitam vestem, in vtroque sexu filiis, aut vnus, aut ambo parentes dederint, certè vel nolentibus, aut nescientibus susceptam, & non mox visam in filiis, abdicauerint, vel coram se, vel coram Ecclesia, palámque in conuentu eosdem filios talia habere permiserint, ad sæcularem reuerti habitum ipsis, filiisque quandoque penitus non licebit. Decretum est hoc Concilij * Tolerani X. quod S. Doctor pro rei occasione ad hunc locum referre voluit. At dum ille videtur asserere, oblatos monasteriis à parentibus pueros, cum ad annos discretionis peruenerint, teneri postea in illis perseuerare, intellige id ex debito reuerentiæ quam parentibus, à quibus oblati fuere, debent. Sic enim decere viderur, vt in cœpta vocatione permaneant: præsertim cùm iam sibi veluti habitum & religionis disciplinam parauerint. Nam de rigore neque parentes ad ingrediendam religionem filios obligare possunt: immo & filij iam oblati cum ad annos discretionis peruenerint, vt ad sæculum redeant, reclamare poterunt 10. *q.* 1. *cap.* 11 *Cum simus. De regular. S. Thomas quodlib.* 4. *q.* 5. *&* 2. 2. *q.* 189. *Cardinalis Turrecremata tract.* 123. *in Reg. S. Ben. ad cap.* 59. *SylueSter, verbo Religio, q.* 10. *Concilium Trid. sess.* 25. *cap* 15. *& deinceps.* De hac eadem re plura videas apud S. Bernardum, *Epist.* 1. *ad Robertum nepotem suum.*

* *Habetur tom.* 2. *Conc. edit. Colon.* 1551.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM DECIMVMSEPTIMVM.

De Cœlibatu Sacerdotum; Ad Nicolaum secundum Romanum Pontificem.

ARGVMENTVM.

Publicam Ecclesiasticorum virorum lasciuiam, ac petulantem viuendi licentiam comprimendam esse; quantóque nobiliores sunt qui peccant, eò maiore animi ardore, ac libertate reprehendendos, exemplo egregio Phinees, fornicarium illum nodum disrumpentis, demonstrat. Quæ res adeo cordi Deo fuit, vt inter cætera ob tantam rem bene gestam, collata dona, quæ in semet Phinees iure optimo promereri voluerit, sempiterni sacerdotij fœdere sit cumulatus. Contrà accidere desidiosis Rectoribus, & flagitiis subditorum conniuentibus, Heli Sacerdotis admonet casu. Demùm acriter in fornicarios

Sacerdotes, atque Epiſcopos, tum validis argumentis, tum ſacræ auctoritate Scripturæ inuectus, Nicolaum ſummum Pontificem hortatur canonica indictione, vt malè peccantes coërceat; ne dum nimium pius indulgénſque in alios ſit, alienam ipſe in ſe transferat pœnam.

Domno Nicolao ſummo Pontifici, Petrus peccator Monachus debitæ ſubiectionis obſequium.

NVPER habens cum nonnullis Epiſcopis ex veſtræ maieſtatis auctoritate colloquium, ſanctis eorum ſemoribus volui teras apponere, tentaui genital bus Sacerdorum, vt ita loquar, continentiæ fibulas adhibere. Sed quoniam hæc eſt ſecta, cui vbique contradicitur; aliud quidem quodcumque veſtræ conſtitutionis imperium ſub ſpe perficiendi, fidenter indicimus. Huius autem capituli nudam ſaltem promiſſionem tremulis prolatam labiis difficilius extorquemus. Primò, quia faſtigium caſtitatis attingere ſe poſſe deſperant: deinde quia ſynodals ſe plectendos eſſe ſententia propter luxuriæ vitium non formidant. Noſtris quippe temporibus genuina quodammodo Romanæ Eccleſiæ conſuetudo ſeruatur, vt de cæteris quidem Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudiis examen, prout dignum eſt, moueat. De clericorum vero libidine propter inſultationem ſæcularium diſpenſatoriè conticeſcat. Quod certè ſatis correctione dignum eſt, ne vnde vulgus omne conqueritur, inde potiſſimum à Magiſtris Eccleſiæ, in iudicio taceatur. Si enim malum hoc eſſet occultum, fuerat fortaſſis vtcumque ferendum; ſed, ah ſcelus! omni pudore poſtpoſito, peſtis hæc in tantam prorupit audaciam; vt per ora populi volitent loca ſcortantium, nomina concubinarum, ſocerorum quoque vocabula, ſimul & ſocruum, fratrum denique, & quorumlibet propinquorum; & ne quid his aſſertionibus deeſſe videatur, teſtimonio ſunt diſcurſio nuntiorum, effuſio munerum, cachinnantium ioci, ſecreta colloquia; poſtremo, vbi omnis dubietas tollitur, vteri tumentes, & pueri vagientes. Ergo præ pudore, neſcio quomodo ſupprimatur in ſynodo, quod publicè vociferatur in mundo; vt non modò peccantes, vt dignum eſt, notentur infamia; ſed & hi quoque, qui vltores eſſe debuerant, videantur in culpa.

Act. 28. Sacerdotũ non vindicata incontinentia.

Cauſæ intemperantiæ clericorum.

CAPVT I.

Quòd Phinees idcirco fœdus æterni meruit ſacerdotij, quia in zelum ſe extulit vltionis.

NON hic pudor faciem Phinees Sacerdotis operuit, qui nimirum coëuntem cum Madianitide Iſraelitem, coram omni multitudine in locis genitalibus, arrepto pugione, transfodit. Porro autem nos contra diuina mandata perſonarum acceptores, in minoribus quidem Sacerdotibus luxuriæ inquinamenta perſequimur: in Epiſcopis autem, quod nimis abſurdum eſt, per ſilentij tolerantiam veneramur. Sed ecce hic Phinees diuini Spiritus zelo ſuccenſus, cum totus penè Iſraelitarum populus cum filiabus Moab fornicando corrueret, ſeſeque Beelphegor ſacrilegis cerimoniis initiaret, non in deſpectos quoſque, vel infimos diuinæ legis propugnator inſiluit; ſed excellentiores, & clariores in populo, quos ad terrendum cæteros truci-

Num. 25. Deut. 10.

2. Paral. 19.

A daret, elegit. Teſtante Scriptura, quæ dicit: *Erat*, inquit, *nomen viri Iſraelitæ, qui occiſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Salai, dux de cognatione, & tribu Simeonis.* De mulieris quoque nobilitate, ſi quæritur, hoc in ſequentibus inuenitur: *Porro mulier Madianitis, quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi, filia Sur principis nobiliſſimi Madianitarum.* Sanè poſt digeſtam fornicationis, & dignæ vltionis hiſtoriam, quid opus fuit Moyſi vt genealogiam fornicatoris vtriuſque contexeret; & alterum ducem, alteram nobiliſſimi principis filiam fuiſſe narraret, niſi vt diceret carnales illecebras in eminentibus perſonis acrius perſe-
B quendas? Hinc eſt quod & ipſe Dominus, cùm omnis Iſraelitica plebs non diſpari crimine teneretur obnoxia, de populo quidem tacuit, aduerſus autem ſolos Principes in furorem ſe dignæ animaduerſionis erexit. Iratus enim ait Moyſi: *Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Iſraël.* Plane & Moyſes non ad alios, ſed ad Iudices Iſrael ait: *Occidat vnuſquiſque proximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphegor.* Dum ergo Phinees pro communi fornicatione totius multitudinis vlciſcenda, in eos potiſſimum qui duces videban-
C tur, inſiliit, Principes ſimiliter populi in patibulis ſuſpendi, ſententia diuina præcepit. Moyſes quoque non quibuſlibet infimis, ſed Iudicibus Iſraël, vt proximos ſuos occiderent, pro vindicta fornicationis iniunxit. Quid in his omnibus datur intelligi, niſi quia reatus adulterij in perſonis clarioribus debet durius vindicari? Et qui tales commotus vlciſcitur, pacem superni Iudicis, & gratiam non modo ſibi, ſed & populo abſque dubio promeretur. Vnde diuina vox, *Phinees*, inquit, *auertit iram meam à filiis Iſraël, quia zelo meo commotus eſt contra eos, vt non ipſe
D delerem eos in zelo meo.* Ecce audiuimus quomodo propter iram Phinees placata eſt ira Domini ſuper Iſraël; audiamus etiam nunc qualiter ipſe per animi ſui commotionem, perpetuam ſibi cum Domino ſtatuerit pacem. *Ecce*, inquit, *do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi, quàm ſemini illius pactum Sacerdotij ſempiternum, quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiauit ſcelus filiorũ Iſraël.* Pacem quippe Dominus illi ſui fœderis dedit, quia ſedata omni carnis moleſtia, viuere illum vſque in finem mundi, in paradiſi amœnitate conſtituit. Ipſe ſiquidem eſt, niſi fallor, Elias Propheta,
E qui videlicet igneis equis, & curru, Eliſæo ſuſcipiente, eſt tranſlatus in cælum. Vnde me quiſquis mentiri autumat, diuinæ legis interpretem Hieronymum qui hoc in Hebraicarum quæſtionum libro teſtatur, potius reprehendat. Porro autem & tempore Dauid Regis hic Phinees ſuperſtitiſſe, ac ſacerdotale officium gerere perſpicuè reperitur, dicente Scriptura: *Hi ſunt*, inquit, *Choritæ ſuper opera miniſterij, cuſtodes veſtibulorũ tabernaculi, & familiæ eorum per vices caſtrorũ Domini cuſtodientis introitũ. Phinees autem filius Eleazar, erat dux eorum coram Domino.* Cui nimirum Phi-

Num. 25.

Carnis illecebræ in eminentioribus perſonis durius vindicandæ. Num. 25.

Ibidem.

Adulteria Magnatum acrius perſequenda.

Num. 25.

Ibidem. Præmium Phinees propter zelum eius.

1. Machab. 2.

4. Reg. 2.

Phinees eſt idem qui Elias.

At de his dicemus in Notis noſtris.

1. Par. 9.

nees nomen est à parentibus inditum, Elias verò agnomen est accidens per euentum. Elias siquidem interpretatur, Deus Dominus, quod ex hac sibi occasione impositum fuisse creditur, quia cùm legationis officio fungeretur, missus ab Israëlitico populo ad duas semitribus, Ruben videlicet & Gad, & dimidiam tribum Manasse, quæ enormis magnitudinis altare construxerant, hoc ab eis responsum excusationis accepit: *Fortissimus*, inquiunt, *Deus Dominus ipse nouit, si præuaricationis animo hoc altare construximus.* Ab his itaque rationem reddentium verbis, Elias nuncupatus asseritur, qui Phinees eatenus dicebatur, vt illorum responsum, huius videatur esse vocabulum.

Cur Phinees dictus sit Elias. — *Ios. 22.*

Notandum autem, quia sicut in chronicis suis solertissimus Beda testatur, ab egressu filiorum Israel ex Ægypto, vsque ad Eliæ in cæli culmen ascensum, sexcentorum viginti annorum supputari calculus inuenitur. Iure ergo qui mœchis repentinam intulit necem, annosæ vitæ sortitus est longitudinem; quique in terris diuini zeli est ardore succensus, congruenter est equis igneis eleuatus in cælum.

4. Reg. 2. S. Beda in chronicis. Consule scholia.

CAPVT II.

Quòd Heli ideo periit, quia filiis peccantibus malè pius indulsit.

AT contrà, Heli quia filiorum peccata cognouit, sed eos inuectione, qua digni erãt, acerrima non corripuit, eisdem filiis à Philistiim in bello peremptis, ipse quoque de sella retrorsum cecidit, fractisque ceruicibus expirauit. Quin & Arca Domini ab hostibus capta est, & prius quidem quatuor millia, deinde triginta millia virorum sunt, Philistæo trucidante, prostrata. Et quidem redarguit, & quidem corripuit: sed lenitate & mansuetudine Patris, non seueritate, vel auctoritate Pontificis. *Quare*, inquit, *facitis res huiusmodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? Nolite, filij mei, non est enim bona fama quam audio.* Audierat enim, Scriptura testante, quia dormiebant cum mulieribus, quæ obseruabant ad ostium tabernaculi. Porrò quos inimicos Dei vidit, in perniciem suam filios recognouit: & quos hostili ferire gladio debuit, paternæ blanditiæ lenitate palpauit. Non sic ille fidelis in domo Domini famulus Moyses, magister videlicet ingenuit Phinees. Stans enim in porta castrorum, ait: *Si quis est Domini, iungatur mihi.* Congregatique sunt ad eum omnes filij Leui, quibus ait: *Hæc dicit Dominus Deus Israël, Ponat gladium vir super femur suum: ite, & redite de porta vsque ad portam castrorum: & occidat vnusquisque fratrem, & proximum: & amicũ suum.* Cæsis itaque 23. millibus hominum, ait Moyses: *Cõsecrastis manus vestras hodie Domino, vnusquisque in filio, & fratre suo, vt detur vobis benedictio.* Plane sicut benedictione digni sunt, qui culpas corrigunt; ita nihilominus maledictioni obnoxij sunt, qui peccantibus blandiuntur, sicut per Prophetam dicitur: *Maledictus, qui prohibet gladium suum à sanguine.* A sanguine quippe gladiũ suum prohibet, qui se ab inferenda reprobis dignæ sententiæ animaduersione coërcet. Facti siquidem culpam habet, qui quod potest, negligit emendare. Vnde & præfato Heli vir Dei, qui & Phinees fuisse putatur, ait: *Hæc dicit Dominus: Quare calce abiicitis victimam meam, & munera mea, quæ præcep, vt offerrentur in templo, & magis honorasti filios tuos, quàm me?* Si ergo Heli propter duos duntaxat filios, quos non ea, qua digni erant, inuectione corripit, cum eis simul, & cum tot hominum multitudine periit; qua arbitramur dignos esse sententia, qui in aula Ecclesiastica, & soliis iudicantium præsident, & super non ignotis prauorum hominum criminibus tacent? Qui dum dehonestare homines in publico metuunt, ad contumeliam superni Iudicis diuinæ legis mandata confundunt: & dum perditis hominibus amittendi honoris officium seruant, ipsum Ecclesiasticæ dignitatis auctorem crudeliter inhonorant. Vnde & eidem Heli, qui Deum, suos filios honorando, contempserat, diuina vox ait: *Quicumque glorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Vbi mox subditur: *Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui.* Ac si apertè dicat: quia ego per pastoralis officij dignitatem contra inimicos meos brachium tibi fortitudinis contuli, sed tu ad eorum vltionem illud exerere noluisti, iam brachium à te præcidam, id est, vigorem tibi sacerdotalis culminis auferam: vt qui manceps fueras ad pugnandum pro me, iam nec manum habeas ad tuendum te.

1. Reg. 2. — *Ibid.* — *Exod. 32.* — *Ibid.* — *Hier. 48.* — *1. Reg. 2.* — *1. Reg. 2.*

A — B

C Ponamus planè, quod Ophni, & Phinees Episcopi sunt; Heli autem Metropolitani vicem teneat: quid ergo deterius quis potest agere, quàm si luxuriosis Episcopis parcat, cùm emendare præualeat? Præsertim cùm præfato Heli Dominus dicat: *Prædixi ei, quod iudicaturus essem domum eius in æternum, propter iniquitatem, eo quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuit eos; idcirco iuraui domui Heli, quod non expietur iniquitas domus eius victimis, & muneribus vsque in æternum.* Si ergo victimis & muneribus omnia crimina diluuntur, sola autem falsa in Episcopis pietas veniam non meretur, videat qui eorum diiudicare mala dissimulat, quàm duræ sententiæ apud districtum Iudicem se obnoxium reddat. D Sed quoniam ego summum Ecclesiæ vniuersalis Antistitem vel leuiter sugillare non audeo, ipsum, qui peccat, breuiter alloquar.

1. Reg. 3.

CAPVT III.

Contra Sacerdotem luxuriæ deditum.

CVR, ô Sacerdos, qui sacrum dare, hoc est, sacrificium Deo debes offerre, temetipsum prius maligno spiritui non vereris victimam immolare? Fornicans enim à Christi te membris abscindis, & meretricis corpus efficeris, Apostolo testante, qui ait: *Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur.* E Et iterum, *Tollam*, inquit, *membra Christi, & faciam membra meretricis?* Absit. Quid ergo tibi cum corpore Christi, qui per carnis illecebrosæ luxuriam membrum factus es Antichristi? *Quæ enim conuentio lucis ad tenebras, aut quæ societas Dei ad Belial?* Numquid ignoras Dei Filium adeo carnis elegisse munditiam, vt ne quidem pudicitia coniugali, sed de clausula potius incarnatus sit virginali? Et ne hoc sufficere videatur, vt tantummodo virgo sit Mater: Ecclesiæ fides est, vt virgo fuerit & is, qui simulatus est pater. Si igitur Redemptor noster tantopere dilexit floridi pudoris integritatem, vt non modò de virgineo vtero nasceretur, sed etiam à Nutricio virgine tractaretur, & hoc

1. Cor. 6. — *Ibid. v. 15.* — *2. Cor. 6.* — *Iosephum sponsũ Virginis fuisse virginem.*

cum adhuc paruulus vagiret in cunis; à quibus hunc, obsecro, tractari vult corpus suum, cum iam immensus regnat in cælis? Si mundis attingi manibus volebat in præsepio positus, quantam corpori suo nunc vult adesse munditiam iam in paternæ maiestatis gloria sublimatus?

Incestuosi pœna.

Planè si pater filiam suam incestuosè corrumpit, mox ab Ecclesia proiectus excluditur, communione priuatur, & vel in carcerem truditur, vel in exilium destinatur. Quantò ergo deterius ipse abiiciendus es, qui cum filia tua non quidem carnali, quod minus est, sed cum spirituali potius perire non metuis? Omnes quippe Ecclesiæ tuæ filij tui proculdubio filij sunt.

Spiritualis generatio maior carnali.

Episcopus suorū diœcesanorum pater est.

Et certè, perspicuum est, quia spiritualis generatio maior est, quàm carnalis. Porrò dum tu sis vir, & sponsus Ecclesiæ tuæ, quod vtique perhibent & annulus desponsationis, & virga commissionis; omnes qui in ea regnerati sunt per Baptismatis Sacramentum, tibi quoque nihilominus astringuntur necessitudine filiorum. Qui ergo cum spirituali filia tua committis incestum, qua cōscientia Dominici corporis audes tractare mysterium? Sed fortassis obiicias, quia longè ante quàm tu culmen sis adeptus Episcopi, illa sit nata, vel non in Episcopio, sed in aliqua sit Plebium baptizata; tamquam tu eorum tantummodo, qui nascituri erant, factus sis pater, & omnis parochia tua non sit Ecclesia tua.

Matth. 7.

Enimuerò cum Dominus dicat; *Nolite sanctum dare canibus*; quod de te iudicium erit, qui corpus suum, quod vtique sanctificatum est per consecrationis accessum, non canibus, sed lupanaribus tradis?

Ordinum Ecclesiasticorum metuenda moles.

Et cum omnes Ecclesiasticos ordines in te vno habeas metuenda mole congestos, omnes proculdubiò fœdas, dum te prostibuli permixtione commaculas. Polluis itaque in te Ostiarium, Lectorem, Exorcistam, omnesque deinceps sacros ordines, pro quibus omnibus in districto Dei iudicio redditurus es rationem. Ad impositionem manus tuæ descendit Spiritus S. & tu eam adhibes genitalibus meretricum? Linguæ tuæ obsequitur Deus, & tu non vereris obtemperare dæmonibus? Porrò qui in Ecclesiastica cerneris dignitate conspicuus, non te erubescis immergere fornicibus scortatorum? Et qui prædicator constitutus es castitatis, non te pudet seruum esse libidinis? Veniet, veniet profectò dies, immo nox, quando libido ista tua vertatur in picem, qua se perpetuus ignis in tuis visceribus inextinguibiliter nutriat; & medullas tuas, simul & ossa indefectiua conflagratione depascat. Qui enim flamma libidinis æstuas, qua fronte, qua audacia sacris altaribus appropinquas? Ignoras, quia filij Aaron, Nadab videlicet, & Abiu, iccircò cælesti sunt igne consumpti, quoniam alienum ignem offerre Domino præsumpserunt:

Leuit. 10.
Num. 3.
Hebr. 10.

Altaria quippe Domini non alienum, sed ignem dumtaxat diuini amoris accipiunt. Quisquis igitur carnalis illecebræ ignibus æstuat, & sacris assistere mysteriis non formidat, illo proculdubiò diuinæ vltionis interim igne consumitur, de quo Scriptura testatur: *Et nunc ignis aduersarios consumit.* Et sicut nunc æstuantis luxuriæ flamma decoquitur, ita postmodum numquam finiendis atrocis gehennæ incendiis, necesse est comburatur.

Episcopi incontinentes incidunt in hæresim Nicolaitarum.

Præterea non expauescis, ô infelix Episcope, quia dum in luxuriæ voraginem corruis, Nicolaitarum hæresim incurristi? Nicolaus quippe vnus ex his, quos Petrus Apostolus Diacones consecrauerat, dogmatizabat clericos cuiuslibet ordinis nuptialibus fœderandos esse coniugiis.

Diacones à S. Petro Ap. consecrati.

Quod ergo ille docebat verbis, ad hoc tu in cathedra pestilentiæ sedens, multo deterius inuitas exemplis. De quo videlicet scelere, Angelo Ephesinæ Ecclesiæ diuina vox ait: *Odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.* Et cùm Apostolus dicat: *Omnis fornicator non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei.* Qui in regnò Dei, hoc est, in cælo, non habes quamlibet hæreditatem, quo pacto in Ecclesia, quæ nihilominus regnum Dei est, prælationis obtines dignitatem?

Apoc. 2.
Ephes. 5.
Ecclesia regnū est Dei.

CAPVT IV.

Exhortatio ad summum Pontificem, vt in Episcopos fornicarios Canonicum exerat vigorem.

TV autem, Domine mi, venerabilis Papa, qui Christi vice fungeris, qui summo Pastori in Apostolica dignitate succedis, noli pestem hanc per ignauiam ad incrementa perducere; noli conniuendo, & dissimulando grassanti luxuriæ fræna laxare. Serpit enim hic morbus vt cancer, & virosa propago ad infinita porrigitur, nisi Euangelica falce, quod malè pullulat, amputetur. Absit igitur, vt sanctum cor vestrum segnis Heli torpor emolliat, sed potius ad sceleris vltionem ingenui Phinees zelus accendat. Deponantur ij, qui Ecclesiasticæ castitatis non verentur fœdare munditiam, & deiecti deterreant, quos malè stantes ad turpis luxuriæ contumeliam prouocabant. Ad vltionem igitur se canonicus vigor exerat, & petulantium Clericorum mala compescat, quatenus & Beatitudini vestræ, quod absit, næuus non obrepat infamiæ, & solitus nitor Ecclesiasticæ resplendeat disciplinæ. Vestra quippe clementia non ignorat, quoniam Achab Rex Israël, dum Regi Assyriorum Benadab inordinata pietate pepercit, diuini aduersum se furoris sententiam prouocauit: cui nimirum vir Dei ait: *Hæc dicit Dominus: Quia dimisisti virum morte dignum de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* Hic ipse quoque vir Dei cum diceret socio suo: *In sermone Domini percute me*, noluissetque ille percutere, ait: *Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo.* Cumque paululum recessisset ab eo, vt Scriptura testatur, inuenit eum leo, atque percussit.

3. Reg. 20.
Ibid. v. 36.

Quibus vtrique sacri eloquij verbis, quid aliud innuitur, quàm quia incomposita pietas proculdubio meretur iram Dei, dum non promulgat in reos sub districti iuris æquitate censuram?

Pietas incomposita meretur irā Dei.

Meritòque debet superni Iudicis subire vindictam, qui neglexit in subditos exercere disciplinam: illique leoni, qui circuit quærens quem deuoret, meritò traditur, qui ab infligendo pœnitentiæ vulnere per torporis desidiam cohibetur.

1. Pet. 5.

Sic igitur ingenuus vester spiritus ad tollendum castitatis opprobrium se feruenter accingat, sic se in vltionem Nicolaitæ hæresis strenuè ac viriliter erigat, vt iuxta sponsionem Phinees, pacem sui fœderis vobiscum Deus omnipotens statuat; immò, sicut Eliam, cæsis typicè quadringentis quinquaginta sacerdotibus, cælo vos non equis igneis, sed Angelis comitantibus introducat.

3. Reg. 18.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM DECIMVMOCTAVVM,

Contra intempetantes Clericos, contextum ex tribus aliis beati Damiani de eo argumento dissertationibus.

DISSERTATIO PRIMA.

ARGVMENTVM.

Petro Cardinali viro insigni currenti, vt aiunt, stimulos addit, dum in Clericorum impudicam vitam longa oratione inuectus illum hortatur, vt suscipiat hanc cogitationem dignissimam suæ virtutis; eorumdem scilicet intempetantiæ totis viribus oppugnandæ, vt aliqua ratione, si fieri possit, coërceatur. Quàm sit Deo rem gratam facturus, exemplo Phinees, & Moysis ostendit. Multis quoque rationibus, & argumentis illum instruit, & vt castitatem tueri, & Clericorum possit libidinem sua oratione destruere.

Domno Petro Lateranensis Canonicæ Archipresbytero, Petrus peccator Monachus fraternæ glutinum charitatis.

A Tantum valet iaculum, quanta virtus est bellatoris. Nam quantalibet limetur, & exacuatur industria, si brachium vibrantis elangueat, insignis victoriæ manubias non reportat. At vbi bellator est strenuus, per obtusum quoque gladium cæsis hostibus aliquando fit triumphus. Nam & Goliath insigni munitus gladio, non modò perdidit, sed & percussus occubuit. Et Samson cum vili mandibula asini mille de Philistiim viros occidit. Hinc est, quod cum lether primogenitus Gedeonis, gladium timuisset educere, Zebee, & Salmana Reges Madiam, dixerunt Gedeoni: *Tu surge, & irrue in nos, quia iuxta ætatem robur est hominis.* Itaque qui contra Clericorum luxuriam tamquam Tudites iaculum fabrico, in nullius eum melius, quàm in tuis manibus pono. Tanto quippe zelo vidi te semper aduersus eorum perditos mores medullitus inardescere, vt Phinees, vel Heliæ iudiceris incendio non egere, adeo vt plus insuggillationis tuæ vereantur obloquium, quàm ipsum quoque timeant Papale decretum. Nam velut egregius canis aulæ regiæ custos, nocturnos fures claris baubatibus impetis, eosque ne libidinis suæ facibus palatium regale comburant, mordicus apprehendis.

1. Reg. 17. *Iudic. 15.* *Iudic. 8.* (B)

Zelus B. Petri in luxuriam clericorum.

CAPVT I.

Cur Clerici debeant esse casti.

Non te latet, qui Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, tam districtæ, tam rigidæ regula castitatis indicitur, vt omni Catholicorum Patrum concurrente iudicio, à contrahendis nuptiis funditus abscindantur. Et certè satis est ratione plenissimum, vt post Episcopos, in his quoque tribus gradibus, niueus pudicitiæ candor efflorent, qui nimirum sacris mysteriis familiarius appropinquant. Nam quia Dominicum corpus in Virginalis vteri templo coaluit, nunc etiam à ministris suis cõtinentis pudicitiæ munditiam quærit.

Presbyteris Diaconis, & Subdiaconis cælibatus est seruandus.

Planè sicut concipienti Deificæ Virgini non virile semen influxit, sed virtus sancti Spiritus obumbrauit; ita nunc in altari positum Sacramentum eadem sancti Spiritus virtus est, quæ viuificat: & necesse est, vt hoc pudica manus, & impolluta contingat. Sed quoniam super hoc themate prolixius iam alibi disputauimus, & primò quidem piæ memoriæ Nicolao Papæ, deinde Taurinensi Episcopo, postremò etiam Comitissæ Adelaidi, viritim scribentes diuersa Scripturarũ exempla congessimus: ad illa te, frater venerande, trans-

Sacramentum in altari positũ virtus Spiritus sancti viuificat.

de, transmitto, illis te velut armis militaribus induo: atque vt alter Iosue vrbem Iericho subuertere nitaris, impello. Superest ergo nunc, vt eosdem Clericos ipse paulisper aggrediar; quatenus quod in camino pectoris feruet, ita labiis quasi rimis patentibus euaporet.

In Clericos impudicos. Conuenio vos, ô proletarij, vxorij, ac mulierum dominantium ditionibus inseruiti: vt quid Canonicæ sanctionis iura confunditis, & à sanctis Patribus institutam pudicitiæ Ecclesiasticæ regulam violatis? Proh pudor! libidinis vestræ legibus colla submittitis, & promulgata per ora Doctorum sancti Spiritus edicta calcatis. Ecce per vos Apostolorum labor euertitur, & ædificium, quod Doctores Ecclesiæ fundauerunt, liquet, quod vobis impugnantibus, obruatur. Et ita fit, vt lex Ecclesiæ quam Clericalis ordo constituisse dignoscitur, per eumdem rursus ordinem è contrario destruatur. Amnon, & Absalon fratres fuerunt, quos vnus quidem pater genuit; sed alterum alter extinguit. *2. Reg. 3.* Cain trucidauit Abel, malus scilicet iustum; *Gen. 4.* sæpius etiam adulterinus legitimum perimit, sicut Iugurtha, perhibente Crispo, Hiempsal, & Adherbal occidit; *Crispus Sal. l. st. de bello Iugur.* ita quodammodo spurij fratres legitimos perimunt, cùm ij, qui se solo nomine Clericos profitentur, sanctorum Patrum iudicia destruunt. Et tamquam ipsos videntur extinguere, quorum non metuunt sententias annullare. Quos videlicet aptè significare videtur Abimelech filius Hierobaal, quem Scriptura genitum refert de concubina, quam habuerat in Sichem. *Indic 9.* Hic enim occidit fratres suos filios Hierobaal, septuaginta viros super lapidem vnum. *Quid intelligatur per septuaginta viros quos occidit Abimelech.* Quid enim per septuaginta viros, nisi prædicatorum Ecclesiæ libra signatur? de quibus ait Lucas Euangelista: *Quia designauit Dominus septuaginta, & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem, & locum, quò erat ipse venturus.* *Luc. 10.*

Hic etiam prædicantium ordo iam figurabatur in illis, de quibus ad Moysen Dominus ait: *Num. 11.* *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quod senes populi sint, & magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis.* Idem quoque mysticus numerus prædicatoribus conuenire tunc indubitanter agnoscitur, cum Israëliticus populus in Elim castra posuisse narratur; vbi videlicet erant duodecim fontes & septuaginta palmæ. *Exod. 15.* Quid enim per duodecim fontes, nisi sancti designantur Apostoli, qui ariditatem cordis humani sanctæ prædicationis non desinunt irrigare fluentis? *Quid per duodecim fontes in Elim.* Quid verò per septuaginta palmas, nisi inferioris gradus debent Sacerdotes intelligi, qui constituti sunt per mundum Christi narrare victorias? *Quid per septenarium numerum in septuaginta.* Palma siquidem consueuit coronare victores; denarius autem numerus in bis per septenarium ducitur, quia necesse est, vt per septiformis Spiritus sancti gratiam decalogus impleatur. *Exod. 15.*

Nec prætereundum, quod populus ille antequam venerit in Elim, pridiana castrametatus fuerat in Maram. Vbi nimirum cùm aqua tam esset amara, vt poculum non admitteret, lignum, quod Deus ostendit, ingeritur, & protinus obdulcatur. Occidentem quippe litteram veteris legis, quia nemo valebat implere, quasi præ amaritudine salsas aquas horrescebant homines bibere; sed his aquis cum lignum Crucis adhibetur, cùm Dominicæ passionis series applicatur, mox spiritualis intelligentiæ cum dulcedine bibitur Sacramentum. Sicque populus de Mara venit in Elim; amaræ scilicet litteræ spernit horrorem, & ad Apostolicos fontes, atque ad palmalis fructus gaudet festinare dulcedinem. Le- A galem abiiciens seruitutem, dulcem experit Euangelicæ gratiæ libertatem.

CAPVT II.

Luxuriosi Clerici cum Abimelech comparantur.

VT ergo ad id, quod cœpimus, reuertamur, cum per septuaginta viros, quos occidit Abimelech, prædicatores figurentur Ecclesiæ; quid per eundem Abimelech, qui eorum frater erat, sed spurius, nisi luxuriosi, atque carnales intelligendi sunt Clerici, qui Catholicorum, sanctorumque Pontificum & fratres quidem sunt per acceptum Eccle- B siasticum ordinem, & tamen spurij iudicantur per degeneris vitæ, & ignobilium operum prauitatem? Hi fratres suos occidunt, cùm sanctorum Patrum iudicia destruunt, cùm sanctiones eorum, atque decreta peruersè viuendo confundunt. Et hæc interfectio fit super lapidem vnum. *Lapis est Ecclesia.* Lapis iste Saluatoris est Ecclesia, de qua per Zachariam dicitur: *Zach. 3.* *Ecce ego adducam seruum meum orientem, quia lapis, quem dedi coram Iesu. Super lapidem vnum septem oculi sunt.* Lapis iste vtrobique vnus aptissimè dicitur vt vnitas Ecclesiæ commendetur. *Cur lapis vnus dicatur.* De qua sponsus ait in Canticis: *Vna est columba mea, vna est Genitrici suæ.* *Cant. 6.*

Quid sunt autem septem oculi super lapidem vnum, saluo tamen, si est, altiori mysterio, *Quid septē oculi.* nisi illi C septuaginta viri, hoc est, Doctores sancti in Ecclesiasticæ pacis vnitate coniuncti, septiformis sancti Spiritus charismatibus illustrati? Per hos enim oculos sancta videt Ecclesia, per hos conspicit vbi recti operis pedem ponat, ac per viam mandatorum Dei gradiens, normam rectitudinis non offendat.

Abimelech ergo manzer, ac spurius septuaginta legitimos fratres super vnum lapidem perimit; quando * pars Clericorum ab Ecclesiasticæ castitatis nobilitate degenerans, obscœnius se luxuriæ legibus subiicit. ** primus.* Et dum sacros Canones reprobandos iudicat, eorum conditores, Sanctos scilicet viros, ac per hoc nobiles, Gedeonis, id est, Saluatoris D ac Ecclesiæ filios, impia quodammodo crudelitate trucidat. Habent enim adulterinos Canones, & quasdam argumentorum cauillantium nouitates, quibus, oppugnent. Quod videlicet in illa quoque turris Sichimorum obsidione signatur, cùm de eodem fratricida per historiæ seriem dicitur: *Indic. 9.* *Abimelech*, inquit, *audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos, ascendit in montem Selmon cum omni populo suo, & arrepta securi, præcidit arboris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me videtis facere, citò facite.* Deinde sequitur: *Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur Ducem, quibus circumdantes præsidium succenderunt: atque ita factum est, vt fumo, & igne mille hominum ne-* E *carentur, viri pariter ac mulieres habitatorum turris Sichem.*

Non est huius loci sacræ figuras historiæ solerter exponere, sufficiat nobis, quantum ad propositum attinet, rem summotenus prælibare. *Quid per ramos arborum intelligendum.* Rami arborum sunt sententiolæ Scripturarum, quasdam impudici quique ad allegationis suæ robur violenter inflectunt, fumo, simul & igne numerosas hominum cateruas extinguunt: fumo scilicet erroris, & igne libidinis; vt deceptas malè discentium mentes, & luxuriæ flamma succendat, & praui dogmatis caligo confundat. Hæ sunt enim merces, quæ de Sodoma, & Gomorrha prodire visæ sunt post excidium: *Abraham*, inquit Scriptura, *consur-* *Gen. 19.*

A geas manè vbi steterat prius cum Domino, intuitus est Sodomam, & Gomorrham, & vniuersam terram regionis illius, viditque ascendentem fauillam de terra, quasi fornacis fumum. Porrò autem & dum Thebes cum suis agminibus obsideret oppidum, eumdem contra castitatem Abimelech videtur figurasse conflictum. Erat autem turris excelsa, vt Scriptura testa-
Iudic. 9. tur, in media ciuitatis, ad quam confugerant viri simul ac mulieres, & omnes Principes ciuitatis, clausa firmissimè ianua, & super turris tectum stantes per propugnacula. Ciuitas vniuersalis Ecclesia; turris castitatis est eminentia, ad quam confugerant viri, simul ac mulieres, fortes scilicet, & infirmi. Principes etiam ciuitatis, ordo videlicet Clericorum, qui
B tenet Ecclesiæ principatum. Accedens itaque Abimelech iuxta turrim, cœpit instantius dimicare, & appropinquans ostio, ignem conabatur apponere.

CAPVT III.

Quàm perniciosa sit Clericorum intemperantia.

HOc itaque modo Clerici petulantes, & infrunici, turri castitatis moliuntur incendium, dum multos ad suæ libidinis, & æstuantis insaniæ cohortantur exemplum. Ignibus armati turrim castitatis impetunt, dum incesti castos flamma pestiferæ persuasionis accendunt. Sed huic certamini
C qui finis imponitur? Quos victoriæ titulos hæc pugna sortitur? Ecce, inquit, *mulier fragmentum molæ*
Ibid. *desuper iaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius. Qui vocauit cito armigerum suum, & ait ad eum: Euagina gladium tuum, & percute me, ne forte dicatur, quod à fœmina interfectus sim. Qui iussa perficiens, interfecit eum.* Vt autem in his verbis non diutius immoremur, fragmen hoc molæ, quod Abimelech cerebrum fregit, nihil est aliud, quàm saxum illud, quod Daniel sine manibus abscissum
Dan. 2. de monte conspexit; Ipse videlicet Dominus, qui
Matth. 21. de se in Euangelio dicit: *Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit,*
D *conteret eum.* Mulier vero de cuius manibus mittitur, sacra lex est, quæ flagitiosis pudicitiæ contemptoribus, repentinum Christi iudicium comminatur. De quo per Hieremiam dicitur: *Numquid non*
Hier. 23. *verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram?* Armiger verò Abimelech, diabolus est, qui videlicet omnibus, qui turrim castitatis oppugnant, arma libidinis, & acuta luxuriæ iacula subministrat. De quibus iaculis dicit
Ephes. 6. Apostolus: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Et
Ezech. 32. Propheta: *Ibi*, inquit, *Assur cum armis suis.* Quem ergo mulier fragmine molæ percussit, armiger ense peremit; quia castitatis aduersarios, quibus Scriptura sacra iudicium diuinæ animaduersionis intentat, diabolus æternæ mortis internecione tru-
E cidat; vt quibus fuerat minister in pugna, eorumdem sit postmodum tortor in pœna, quæque illis contra pudicitiam arma suggesserat; eadem exigentibus meritis in eorum tunc iugulum vertat.

Eant igitur nunc Clerici molles, incesti, atque à genuina sui ordinis nobilitate degeneres; cum Abimelech arma corripiant; legitimos super vnum lapidem fratres occidant; turrim Thebes, id est, castitatis arcem expugnare contendant. Omnis tamen eorum conflictus hoc fine concluditur, vt post ictum lapidis, armigeri quoque sui gladio perimantur; quatenus qui super lapidem gladio fratres extinxerant, lapide proterantur, vt gladium non euadant: eosque pondus primò diuinæ sententiæ conterat, deinde maligni spiritus pœnalis mucro concidat, quamquam non ignoremus, non
Alia interpretatio allegoriæ Abimelech. absurdè significari posse per Ierobaal Christum; per Abimelech Antichristum. Qui nimirum sicut ille concubinæ, sic & iste est reiectæ filius synagogæ. Per septuaginta verò fratres, quos Abimelech occidisse narratur, septuaginta linguarum gentes, quas Antichristus in sæculi fine persequitur. Sed & nos, vt cœpimus, Clericorum adhuc vesaniam prosequamur.

Hi planè tamquam filij Iacob, paternæ quidem prosapiæ titulo decorantur: sed quia spurij, atque
B degeneres, non legitimam ex vxoribus, sed ignobilem potiùs, quasi ex concubinis originem trahunt. Sicut enim Scriptura dicit: *Spuria vitulamina*
Sap. 4. *non dabunt radices altas.* Non enim Liæ, siue Rachelis, sed Balæ potius, vel Zelphæ ancillarum filij in seruili sordidæ conuersationis opere comprobantur. Bala siquidem interpretatur, inueterata. Et hi dum carnaliter viuunt, non ex nouitate spiritus, sed ex carnali vetusti hominis germine se prodire testantur. Zelpha verò in nostra lingua sonat os iens. hæc itaque illorum mater rectè dicitur, quorum scilicet in prædicationem veritas oris videatur ire, sed cor non ire; de quibus vtique scri-
Esa. 29. ptum est: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.* Quibus etiam Apostolus quasi
C personaliter exprobrans, ait: *Qui ergo alium doces,*
Rom. 2. *teipsum non doces? Qui prædicas non furandum, furaris? Qui dicis non mœchandum, mœcharis? Qui abominaris idola, sacrilegium facis? Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum inhonoras? Nomen enim Dei per vos blasphematur in gentibus.* Verbum quippe Dei, quod labiis astruunt, reprobè viuendo conuellunt. Et loquentes quidem, de clarissima Patriarcharum videntur nobilitate descendere, viuentes autem ex ignominiosa fœdi prostibuli comprobantur linea propagari. Abraham planè vnum quidem de vxore, plures autem ex concubinis filios genuit, sed eos ab illo procul, dum adhuc viueret,
D separauit. Non enim fratri fieri poterant cohæredes, qui ancillabantur in germine. Quid itaque
Gen. 25. Scriptura dicit? *Dedit Abraham cuncta quæ possederat Isaac, filiis autem concubinarum dedit munera.* Et quidem dum superesset Abraham, omnes gloriabantur se esse filios Abrahæ, sed cum in fine totum vni patrimonium contulit, qui reuera filij nomen obtineat, qui concubinali notantur infamia, manifestè discreuit. Nunc itaque manzeres Clerici inter legitimos Abrahæ filios communi videntur admixtione discurrere, sed postmodum ab hæreditatis consortio repelluntur, qui modò mulieribus quasi perceptis à patre muneribus, delectantur.

E

CAPUT IV.

Clericorum pravę obiectiones, & earum refutatio.

1. Cor. 7. SEd dicunt: Nonne dicit Apostolus: *Propter fornicationem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque virum suum habeat? Vir vxori debitum reddat, & vxor viro?* Ecce, inquiunt, hæc Apostolica verba generalia sunt: & dum vnicuique nubendi licentiam tribuunt, nos excipere non videntur.
Refutatio. Ad quod ego: Si per hæc verba coniugalis incontinentiæ passim fræna laxantur, Episcopis etiam, siue Monachis, insuper & Abbatibus libertas eadem non negetur. Et quoniam vterque sexus non B diuersa lege constringitur, etiam sacræ virgines ad ineunda coniugalis copulæ fœdera prouocentur. Sed quæ aures Ecclesiasticis attritæ doctrinis hoc æquanimiter ferant, & non protinus expauescentes immane sacrilegium perhorrescunt? At
Excusatio Clericorũ. nonnulli super hac quæstione conuenti, ad paupertatis illicò patrocinium convolant, vnde sibi clypeum friuolæ excusationis opponant, muliebris, inquiunt, sedulitatis auxilio carere non possumus, quia rei familiaris inopiam sustinemus.
Refellitur. Quibus etiam è contrariò respondemus; quia vbi angustiora sunt alimenta, ibi minor est alenda familia; & mensa quæ non grauatur eduliis, non est pluribus obeunda conuiuis. Vnde necesse est vt paupertas indiga solitudinis, fœminarum doceat C abdicare consortium, & greges inhianter edentium prohibeat gignere paruulorum.

Verùm qua mentis audacia diuinis non expauescunt appropinquare mysteriis, cum Dauid antequam panes propositionis attingat, mundum se, ac suos iam per triduum à contactu mulierum reuerenter excusat? Dixerat enim filii Abimelech
1. Reg. 21. sacerdos: *Non habeo panes laicos, sed tantum panem sanctum. Si mundi sunt pueri, maximè à mulieribus, manducent.* Vbi notandum, quia cum dicit, eos, qui panem sanctum cogebantur edere, maxime à mulieribus mundos esse debere; perspicuè docet, nullum culpæ contagium, nullum omninò reatum diuinis mysteriis esse contrarium, D quàm est illicita præsertim commixtio fœminarum. Porrò dum tantus apud veteres metus inesset vmbræ Dominici Corporis, quanta nunc debetur ipsi reuerentia veritati? Et si coniugale commercium ab illius panis compescebat accessu, quantò magis ab hoc sacrosancto mysterio re-
Exclamatio ab indignitate. mouendus est pellicatus? Ah scelus! Manus, quæ deputatæ fuerant ad ordinandas in cælestis mensæ ferculo vitales epulas Angelorum, tractare non metuunt obscænitates, & spurca contagia mulierum. Ij, qui inter illa terribilia sacramenta choris admiscentur Angelicis, mox tamquam de cælo ruentes, ad fœmineæ fœditatis relabuntur amplexus, & velut sues immundæ cænosis vermige- E
Esai. vlt. næ luxuriæ volutabris immerguntur. *Quorum* scilicet *ignis non extinguetur, & vermis non morietur.* Cælum aperitur, summa simul in vnum & ima concurrunt, & se sordibus quilibet audacter ingerere non veretur. Potestates Angelicæ trementes assistunt, inter offerentium manus virtus diuina descendit, donum sancti Spiritus influit, Pontifex ille, quem adorant Angeli, à sui corporis, & sanguinis hostia non recedit, & adesse non trepidat, quem tartareæ libidinis æstus inflammat.

Matth. 22. Si is, qui nuptialibus non ornabatur induuiis, manuum, pedumque loris addictus in tenebras pro-
A iicitur vltionis, quid illi sperandum est, qui cælestibus tricliniis intromissus, non modò non est spiritalis indumenti decore conspicuus, sed vltrò etiam tætet sordentis luxuriæ squalore perfusus? Si ille stridore dentium, & fletu plectitur oculorum, qui cultu vestium, conuiuantium non oblectat aspectus; quod illi iudicium, qui fæculentus, ac lutidus; quantum ad seipsum nuptialis edulij munditiam polluit, discumbentium candidatos offendit, ipsumque Regem sordidis manibus attrectare præsumit? Dathan, & Abiron iurgantes Num. 16.
contra Moysen, & Aaron dehiscens terra deglutiit. Chore propter hoc ipsum cum ducentis quinquaginta viris, repentinum de cælo descendentis B ignis incendium deuorauit, & iste quomodo viuet, qui non hominem, sed hominum tam cruentè, tam turpiter offendit Auctorem? Huiusmodi plane Clerici legationem mittunt Domino, non quidem strepitu verborum, sed linguis operum & intentione votorum. Nolumus hunc regnare super nos. De quibus vtique dicturus est postmodum: *Verumtamen inimicos meos, illos qui noluerunt* Luc. 19.
me regnare super se adducite, & interficite ante me. Pharaonis quippe sibimet præesse delectantur imperium, & Deum Israel super se regnare contemnunt. Sed ille eos luto, & lateribus opprimit, quia Exod. 1.
lutulentis, atque cœnosis operibus incubare compellit. Quibus operibus admiscentur & paleæ, actiones scilicet inutiles, & infœcundę, ac flammis C inextinguibilibus deputatæ.

CAPUT V.

Citantur exempla sacrę Scripturę.

IStis prætereà propheticum lumbar illud aptissimè congruit, de quo Hieremias ait: *Dixit Dominus ad me, Vade, & posside tibi lumbar* Hier. 13.
lineum, & pones illud super lumbos tuos. De quo paulo post: *Surgens*, inquit, *vade ad Euphraten, & absconde illud ibi in foramine petræ. Quod cum fecisset, & in Euphrate, sicut iussus fuerat, abscondisset; post plurimos dies, ait Dominus ad eum: Sur-* D *ge, vade ad Euphraten, & tolle inde lumbar. Et abij,* inquit, *ad Euphraten, & tuli lumbar de loco vbi absconderam illud: & ecce computruerat, ita vt nulli vsui aptum esset. Et ait Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Iuda, & superbiam Hierusalem multam, populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in prauitate cordis sui: & erant sicut lumbar istud, quod nulli vsui aptum est.* Quid hic Hieremiæ persona, nisi Dominum? Quid lumbar, nisi ordinem significat Ecclesia vestis est Christi.
Clericorum? Omnis Ecclesia vestis est Christi, de cuius sibi membris per Prophetam dicitur: Esai. 49.
Omnibus his velut ornamento vestieris. Sed sicut lumbar intimum est humano corpori, & arctius E adhæret, quàm reliquæ vestes; ita Clericalis ordo familiarius diuinis agglutinatur obsequiis, quàm cæteri homines; sicut illic de Israelitico populo diuina vox ait: *Sicut enim adhæret lumbar* Hier. 13.
ad lumbos viri, sic agglutinaui mihi omnem domum Israël, & omnem domum Iuda, dicit Dominus: vt esset mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam: & non audierunt.

Quibus, quæso, tam aptè, tam expressè sicut Clericis possunt ista congruere, qui nomen Dei, laudem, & gloriam specialiter constituti sunt prædicare? Sicut enim Israël, & Iuda peculiaris erat populus Deo inter omnes gentes terræ: ita nunc Clerici specialiter adhærent Christo præ cunctis

A membris Ecclesiæ. Isti nempe sunt lumbar lineum arctiori diuino corpori familiaritate connexum. Linum siquidem laboriosè peruenit ad candorem: & Clerici modò literarum studiis insudando, modò per interualla temporum quibusdam gradibus ascendēdo, difficilè promouentur ad sacri ordinis dignitatem. Alioquin si quis contentiosius astruat

Lumbar Hieremiæ mysticè, non literaliter intelligendum.

hoc iuxta Scripturæ seriem historialiter factum, nec spiritualiter intelligendum, quomodò Hieremias potuit inter innumerabiles Assyriorum, Chaldæorumque nationes vrbem Hierusalem constipatis agminibus obsidentes, lumbari præcinctus exire: idque in Euphrate, qui tam longè decurrit, abscondere? Postmodùm quoque profligato diuturni temporis cursu, quo pacto quasi securus rediit; illudque putrefactum, sicut Scriptura testatur, inuenit, cum Hierusalem videlicet fossa, vallo, castellis, & turri crebra vndique esset munitione circumdata? Nam cùm aliquando idem Propheta ad Anathoth viculum suum in tertio milliario ab vrbe situm conaretur exire, in porta protinus capitur, ad principes trahitur, grauiter verberatur: & tamquam transfuga, siue patriæ proditor in carcerem truditur. Quia ergo non consequitur, vt intelligatur historialiter factum, constat proculdubio typicæ figuræ non deesse mysterium. Benè ergo per lumbar lineum iuxta hæc, quæ superius dicta sunt, chorus exprimitur Clericorum.

C Quod autem hoc lumbar in Euphrate, hoc est, in aquoso loco, & in foramine petræ, id est, in obscuritate, atque vmbra poni iubetur, quid per hoc exprimitur, nisi illa Clericorum pars, quæ sub voluptatis vmbra, & in fluxu luxuriæ commoratur? (Iob. 40.) De quorum duce in libro Iob Dominus dicit: *Sub vmbra dormit in secreto calami, & locis humentibus. Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdant eum salices torrentis.* Atque vt ostendat quantum cum suis familiaribus in habitatione fluminis delectetur, (Ibid.) protinus addidit: *Ecce absorbebit fluuium, & non mirabitur, habet enim fiduciam, quod influat Iordanis in os eius.* Quod autem dicitur fuisse positum in foramine petræ, potest non inconuenienter intelligi intra septa Ecclesiæ. Quasi enim in foramine D petræ Clerici recluduntur, dum intra Ecclesiæ limina suis excubare ministeriis sedula frequentatione iubentur. Lumbar ergo in humenti loco positum putruit, quia de iis, qui in luxuriæ fluxibus immorantur, Propheta testatur: (Ioel. 1.) *Computruerunt iumenta in stercore suo.* Iumenta quippe in stercore suo computrescunt, dum quique carnales, & sordidi vitam suam in luxuriæ fœtore concludunt. Nulli etiam vsui aptum repertum est; quia Dominus ait: (Luc. 9.) *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Ac si aperte dicat: quisquis, dictante sui ordinis regula pudicitiæ semel arripit stiuam, si postmodum per ardorem libidinis oculos reflectit ad Sodomam; quia iam mon- E tana desperat, regno Dei se prorsus inutilem factum esse demonstrat. Ad instar ergo lumbaris in humecto loco positi, Clerici computrescunt, dum tumudos crapula, & ebrietate ventres ingurgitant: dum illuuie se libidinis, & cœnosæ luxuriæ fluentis inundant. Sicque cunctis vsibus redduntur inutiles: quia quo magis videntur in carne virescere: eo deterius marcescentes obsolescunt in squalentis animæ fœditate. De quibus in Psalmo, (Psal. 13.) *Corrupti sunt,* inquit, *& abominabiles facti sunt voluptatibus suis.*

CAPVT VI.

Adhortatio ad Petrum Card.

TV autem, venerabilis frater, his, aliisque Scripturarū telis armatus, aduersus Madiam castra congredere, Zambrin, & Cosbin, in meritorio turpiter coeuntes, diuini verbi pugione trāsfige, vt pacem fœderis Domini, & ius sacerdotij sempiterni cum Phinees merearis accipere. *Ecce,* (Num. 25.) inquit Dominus, *do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi, quàm semini illius pactum sacerdotij sempiternum; quia zelatus est pro Deo suo, & expiauit sce-* B *lus filiorum Israel.* Non itaque hostilitas timeatur humana, quæ pace diuini fœderis compensatur. Moyses namque quià percussit Ægyptium, profugus mox amisit Ægyptum: vnde postmodum velut aucto fœnore, totius Israëliticæ plebis obtinuit principatum. *Vidit* enim, vt Scriptura testatur, (Exod. 2.) *virum Ægyptium percutientem quemdam de fratribus suis, quem illico percussum abscondit sabulo.* Tu quoque dum vides Ægyptium, hoc est, principem tenebrarum, quemlibet de fratribus tuis, Clericalis scilicet ordinis, virga libidinis affligentem; immò quod magis congruit, lethali iaculo trucidantem, vibrato protinus verbi gladio in ictum te vulneris exere, eumque qui domesticum seminis tui mul- C ctabat, occide, *argue, obsecra, increpa in omni pa-* (2. Tim. 4.) *tientia, & doctrina.* Sed quoniam, sicut idem testatur Apostolus, *erunt nonnulli, qui sanam doctrinam sustinebunt, sed ad sua desideria coacernabunt sibi magistros prurientes auribus, & auertent quidem auditum à veritate, ad fabulas autem conuertentur; tu noli cessare, sed age, quod sequitur; Tu verò,* ait, (Ibid.) *vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. Hoc itaque modo, quos poteris, attrahe; contumaces autem, & obstinata mente rebelles in obscœnitatis suæ fœditate relinque.* Hoc est enim Ægyptium in sabulo sepelire. Sabulum quippe arenosa est, & fragilis terra, quæ surgentis ædificij continere nequeat fundamentum. Vnde non in arena, sed in petra perpetuò non lapsura fundatur D Ecclesia. *Super hanc,* inquit Dominus, *petram, ædi-* (Matth. 16.) *ficabo Ecclesiam meam.* Fundamentum ergo suum in petra Ecclesiæ collocant, quique fixi, ac stabiles in bonis operibus persenerant. De quibus in Euangelio Dominus ait: *Omnis homo, qui audit verba mea* (Matth. 7.) *hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædifi-* (Luc. 6.) *cauit domum suam supra petram. Descendit pluuia, & venerunt flumina. & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat supra petram.* Qui verò fragiles sunt, atque puluerei, & velut arundo impellentibus carnalis illecebræ flatibus agitati, arenosi proculdubio sabuli sunt subsicinio comparandi. De quibus per Psalmistam dicitur: *Non sic impij, non sic, sed tamquam puluis,* (Psal. 1.) E *quem proiicit ventus à facie terræ.* Et Dominus, *Omnis,* (Matth. 7.) inquit, *qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suam supra arenam, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina eius magna.* Hinc etiam in libro Regum, *Omnia,* inquit, *vasa, quæ fecit Hi-* (3. Reg. 7.) *ram Regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant, & in campestri regione Iordanis fudit ea Rex in argillosa terra.* Nam quia vasa illa, carnales quosque designant, non ex auro, sed ex aurichalco potius dicuntur esse formata: & ideò non in montibus, sed in campestri regione funduntur; quia qui per hæc figurantur, non virtu-

tum montana conscendunt, sed in carnalis, & luxuriosæ vitæ conualle subsiduut. Nec enim ductiles, sed potius fusiles sunt: quia non extenduntur crucis, & pœnitentiæ malleis, sed libidinum laxantur illecebris, & fluoribus resoluuntur obscœnissimæ voluptatis. Ideoque sicut in Euphrate lumbare est positum, sic ista vasa iuxta Iordanem fusa reterunrur: & non in solida, ac firma terra, quæ basis iniectæ contineat fundamentum, sed in argillosa potius, & arenosa, quæ repentinum pariat subsiciuiũ. (A)

Exod. 2. Tu itaque, venerande frater, cum Moyse zelo districtæ correptionis Ægyptium percussorem fratris interfice, eumque tamquam sabulo in mentibus arenosis absconde, vt argillosam terrenarum mentium sepulturam mortuus impleat, ibique vermes concupiscentiæ pariat. (B) Eos autem, qui verè Israelitę sunt, tentationum suarum flagris verberate desistat. *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23.* Non enim casu accidit; quod caput electorum Dominus in saxeo monumento; Ægyptius vero, qui diabolum figurat, sepelitur in sabulo. Diabolus enim, qui interpretatur, deorsum fluens, illos sibi vindicat, qui ad ruinam semper velut arena dissiliunt. Qui autem Christi sunt, constanter in sancti propositi soliditate persistunt. Sepultura verò domus est mortuorum. Et quia diabolus mortuus est, quoniam à Deo, vera scilicet vita, disiunctus est, omnem mentem, quam inhabitat, facit absque dubio sepulturam. Vnde per Prophetam dicitur: *Ezech. 32.* *Ibi Assur, & sepulchra eius.* Ægyptius ergo sanctæ eloquentiæ tuæ mucrone percussus intereat, (C) eumque sabuli sepultura concludat, vt Israelitica plebs Pharaone demerso, & pudicitiæ præcedente vexillo, cum triumphalibus hymnis ad terram repromissionis ascendat.

DISSERTATIO II.

Contra Clericorum intẽperantiam.

ARGVMENTVM.

Vir Ecclesiasticæ tunc penè labentis disciplinæ vindex acerrimus, castitatisque amator, cultórque sanctissimus, totum propè orbem ad eam à Clericis oppugnatam defendendam, & subleuandam disertissimo ore quasi quodam classico excitare, & inflammare conatur. (D) Scribit enim ad Episcopum Taurinensem, in cuius ditione tam perniciosi exempli facinus publicè tolerari sciebat, vt scandalum hoc ab Ecclesia sua exterminare, & amouere contendat: (E) quod vt ei persuadere possit, nihil intentatum relinquit. Omnia tam noui, quàm veteris testamenti exempla, & loca congerit, & excutit. In Clericos quoque ipsos, & eorum pellices, quas ipsi vxores falsò appellabant, luculenter, & grauiter, vt res ipsa postulabat, inuehitur. Denique, vt vno verbo absoluam, non committit vt castitati patrocinium defuisse videatur.

Domno Cuniberto reuerendissimo Episcopo, Petrus peccator Monachus deuotæ subiectionis obsequium.

HÆc est veræ charitatis, & amicitiæ regula, vt ita se fratres mutuæ dulcedinis amore confoueant, quatenus si quid in vtrouis reprehensibile est, alter alteri non abscondat. Illa quippe necessitudo probatur vtilis, & honesta, quæ dum cuncta producit in medium, & quod corrigendum est, corrigit, & quod sanum est, mutuo puritatis ac sinceritatis amore custodit. Sicque fit vt dum delinquentis culpa corrigitur, corripienti copiosior gratia cumuletur. Inter nonnullos virtutum flores, venerabilis Pater, quibus tuæ sanctitatis vernat ingenium, vnum mihi, fateor, valde displicuit: quod nimirum & tunc me in te vehementer inuexit, & nunc styli huius articulum exarare compellit. Permittis enim, vt Ecclesiæ tuæ Clerici, cuiuscumque sint ordinis, velut iure matrimonij confœderentur vxoribus. *Episcopi Taurinensis conniuentia in toleranda libidine Clericorum.* Quod sanè quàm Ecclesiasticæ munditiæ videatur obscœnum, quàm canonicæ sit auctoritati contrarium, quàm certè cunctis sanctorum Patrum sanctionibus odiosum, absit vt tanta, quæ in te est, possit ignorare prudentia. Præsertim cùm & ipsi clerici tui, aliàs quidem satis honesti, & litteratum studiis sint decenter instructi. Qui dum ad me confluerent, tamquam chorus Angelicus, & velut conspicuus Ecclesiæ videbatur enitere Senatus.

CAPVT I.

Hortatur labentem disciplinam Ecclesiasticam & castitatem subleuare.

POstquam latentem pestis huius eluuiem didici, protinus lux in caliginem, & lætitia mihi vertitur in mœrorem, atque ad illud Euangelicum illico mens recurrit: *Væ vobis*, inquit, *Scribæ, & Pharisæi, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.* *Matth. 23.* Quid est, Pater, quod tibi soli vigilas, & his, pro quibus periculum exigendus es rationem, tam inerti securitate dormitas? *Frustra esse casti Episcopi, si Clericos incontinentes esse permittunt.* In aliis certè quibuscumque personis non exigitur fœcunditas castitatis, in Episcopo autem inutilis esse castitas iure decernitur, quæ se sic exhibet sterilem, vt aliam non pariat castitatem. Præsertim enim ipse Deus omnipotens per Esaiam, *Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus?* *Esa. 65.* Vbi notandum, quia dum non alias, sed alios parere facio, dicat, virorum potius, ac pastorum Ecclesiæ fœtus expectat. Malus autem pastor cum eodem Propheta potest lugendo cantare: *Non parturiui, & non peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines.* *Esa 23.* Attende etiam diligenter quod in Leuitico legitur, *Omne*, inquit, *animal, quod vel contritis, vel tunsis, vel sectis, ablatisque testiculis est, non offeretis Domino.* *Leuit. 22.*

Porrò si tanto Deus odio habet sterilitatem in animalibus brutis, quæ sibi per sacerdotale ministerium offeruntur, quantò magis hanc aspernatur in sacerdotibus, qui sibi sacrificium offerunt? Nimirum, vt sicut illis fœtus exigitur carnis, ita sacerdotes in alios propagines geminent

A membris Ecclesiæ. Isti nempe sunt lumbar lineum arctiori diuino corpori familiaritate connexum. Linum siquidem laboriosè peruenit ad candorem: & Clerici modò literarum studiis insudando, modò per interualla temporum quibusdam gradibus ascendẽdo, difficilè promouentur ad sacri ordinis dignitatem.

Lumbar Hieremiæ mysticè, non literaliter intelligendum.

Alioquin si quis contentiosius astruat hoc iuxta Scripturæ seriem historialiter factum, nec spiritualiter intelligendum, quomodò Hieremias potuit inter innumerabiles Assyriorum, Chaldæorumque nationes vrbem Hierusalem constipatis agminibus obsidentes, lumbari præcinctus exire: idque in Euphrate, qui tam longè decurrit, abscondere? Postmodùm quoque profligato diuturni temporis cursu, quo pacto quasi securus B rediit; illudque putrefactum, sicut Scriptura testatur, inuenit, cum Hierusalem videlicet fossa, vallo, castellis, & tam crebra vndique esset munitione circumdata? Nam cùm aliquando idem Propheta ad Anathoth viculum suum in tertio milliario ab vrbe situm conaretur exire, in porta protinus capitur, ad principes trahitur, grauiter verberatur: & tamquam transfuga, suæ patriæ proditor in carcerem truditur. Quia ergo non consequitur, vt intelligatur historialiter factum, constat proculdubio typicæ figuræ non deesse mysterium. Benè ergo per lumbar lineum iuxta hæc, quæ superius dicta sunt, chorus exprimitur Clericorum.

C Quod autem hoc lumbar in Euphrate, hoc est, in aquoso loco, & in foramine petræ, id est, in obscuritate, atque vmbra poni iubetur, quid per hoc exprimitur, nisi illa Clericorum pars, quæ sub voluptatis vmbra, & in fluxu luxuriæ commoratur?

Iob. 40.

ne quorum duce in libro Iob Dominus dicit: *Sub vmbra dormit in secreto calami, & locis humentibus. Protegunt vmbræ vmbram eius, circumdant eum salices torrentis.* Atque vt ostendat quantum cum suis familiaribus in habitatione fluminis delectetur, protinus addidit:

Ibid.

Ecce absorbebit fluuium, & non mirabitur, habet enim fiduciam, quod influat Iordanis in os eius. Quod autem dicitur fuisse positum in foramine petræ, potest non inconuenienter intelligi intra septa Ecclesiæ. Quasi enim in foramine D petræ Clerici recluduntur, dum intra Ecclesiæ limina suis excubare ministeriis sedula frequentatione iubentur. Lumbar ergo in humenti loco positum putruit, quia de iis, qui in luxuriæ fluxibus immorantur, Propheta testatur:

Ioël. 1.

Computruerunt iumenta in stercore suo. Iumenta quippe in stercore suo computrescunt, dum quique carnales, & sordidi vitam suam in luxuriæ fœtore concludunt. Nulli etiam vsui aptum repertum est; quia Dominus ait:

Luc. 9.

Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei. Ac si aperte dicat: quisquis, dictante sui ordinis regula pudicitiæ semel arripit stiuam, si postmodum per ardorem libidinis oculos reflectit ad Sodomam; quia iam montana desperat, E regno Dei se protsus inutilem factum esse demonstrat. Ad instar ergo lumbaris in humecto loco positi, Clerici computrescunt, dum tumidos crapula, & ebrietate ventres ingurgitant: dum illuuie se libidinis, & cœnosæ luxuriæ fluentis inundant. Sicque cunctis vsibus redduntur inutiles: quia quo magis videntur in carne virescere: eo deterius marcescentes obsolescunt in squalentis animæ fœditate. De quibus in Psalmo, *Corrupti sunt*, inquit, *& abominabiles facti sunt voluptatibus suis.*

Psal. 13

CAPVT VI.

Adhortatio ad Petrum Card.

TV autem, venerabilis frater, his, aliisque Scripturarũ telis armatus, aduersus Madiam castra congredere, Zambrin, & Cosbin, in meritorio turpiter coëuntes, diuini verbi pugione trãsfige, vt pacem fœderis Domini, & ius sacerdotij sempiterni cum Phinees merearis accipere. *Ecce*, Num. 25. inquit Dominus, *do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi, quàm semini illius pactum sacerdotij sempiternum; quia zelatus est pro Deo suo, & expiauit scelus filiorum Israël.* Non itaque hostilitas timeatur humana, quæ pace diuini fœderis compensatur. Moyses namque quià percussit Ægyptium, profugus mox amisit Ægyptum: vnde postmodum velut aucto fœnore, totius Israëliticæ plebis obtinuit principatum, *Vidit* enim, vt Scriptura testatur, *virum Ægyptium percutientem quemdam de fratribus* Exod. 2. *suis, quem illico percussum abscondit sabulo.* Tu quoque dum vides Ægyptium, hoc est, principem tenebrarum, quemlibet de fratribus tuis, Clericalis scilicet ordinis, virga libidinis affligentem; immò quod magis congruit, lethali iaculo trucidantem, vibrato protinus verbi gladio in ictum te vulneris exere, eumque qui domesticum seminis tui mulctabat, occide, *argue, obsecra, increpa in omni pa-* 2. Tim. 4 *tientia, & doctrina.* Sed quoniam, sicut idem testatur Apostolus, *erunt nonnulli, qui sanam doctrinam sustinebunt, sed ad sua desideria coacernabunt sibi magistros prurientes auribus, & auertent quidem auditum à veritate, ad fabulas autem conuertentur; tu noli cessare, sed age, quod sequitur;* Tu verò, ait, *vi-* Ibid. *gila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. Hoc itaque modo, quos poteris, attrahe; contumaces autem, & obstinata mente rebelles in obscœnitatis suæ fœditate relinque.* Hoc est enim Ægyptium in sabulo sepelire. Sabulum quippe arenosa est, & fragilis terra, quæ surgentis ædificij continere nequeat fundamentum. Vnde non in arena, sed in petra perperuò non lapsura fundatur Ecclesia. *Super hanc*, inquit Dominus, *petram, ædi-* Matth. 16. *ficabo Ecclesiam meam.* Fundamentum ergo suum in petra Ecclesiæ collocant, quique fixi, ac stabiles in bonis operibus perseuerant. De quibus in Euangelio Dominus ait: *Omnis homo, qui audit verba mea* Matth. 7. *hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædifi-* Luc. 6. *cauit domum suam supra petram. Descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat supra petram.* Qui verò fragiles sunt, atque puluerei, & velut arundo impellentibus carnalis illecebræ flatibus agitari, arenosi proculdubio sabuli sunt subsiciuio comparandi. De quibus per Psalmistam dicitur: *Non sic impij, non sic, sed tamquam puluis,* Psal. 1. *quem proiicit ventus à facie terræ.* Et Dominus, *Omnis,* Matth. 7. inquit, *qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suam supra arenam, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina eius magna.* Hinc etiam in libro Regum, *Omnia*, inquit, *vasa, quæ fecit Hi-* 3. Reg. 7. *ram Regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant, & in campestri regione Iordanis fudit ea Rex in argillosa terra.* Nam quia vasa illa, carnales quosque designant, non ex auro, sed ex aurichalco potius dicuntur esse formata: & ideò non in montibus, sed in campestri regione funduntur; quia qui per hæc figurantur, non virtu-

tum montana conſcendunt, ſed in carnalis, & luxu- A
rioſæ vitæ conualle ſubſidunt. Nec enim ductiles, ſed potius fuſiles ſunt; quia non extenduntur crucis, & pœnitentiæ malleis, ſed libidinum laxantur illecebris, & fluoribus reſoluuntur obſcœniſſimæ voluptatis. Ideoque ſicut in Euphrate lumbar eſt poſitum, ſic iſta vaſa iuxta Iordanem fuſa referuntur: & non in ſolida, ac firma terra, quæ baſis iniectæ continent fundamentum, ſed in argillosa potius, & arenoſa, quæ repentinum pariat ſubſiciuiũ.

Exod. 2. Tu itaque, venerande frater, cum Moyſe zelo diſtrictæ correptionis Ægyptium percuſſorem fratris interfice, eumque tamquam ſabulo in mentibus arenoſis abſconde, vt argillosam terrenarum mentium ſepulturam mortuus impleat, ibique ver- B
mes concupiſcentiæ pariat. Eos autem, qui verè Iſraelitę ſunt, tentationum ſuarum flagris verbera-
Matth. 27. re deſiſtat. Non enim caſu accidit; quod caput ele-
Marc. 15. ctorum Dominus in ſaxeo monumento; Ægyptius
Luc. 23. vero, qui diabolum figurat, ſepelitur in ſabulo. Diabolus enim, qui interpretatur, deorſum fluens, illos ſibi vindicat qui ad ruinam ſemper velut arena diſſiliunt. Qui autem Chriſti ſunt, conſtanter in ſancti propoſiti ſolid tate perſiſtunt. Sepultura verò domus eſt mortuorum. Et quia diabolus mortuus eſt, quoniam à Deo, vera ſcilicet vita, diſiunctus eſt, omnem mentem, quam inhabitat, facit abſque dubio ſepulturam. Vnde per Prophetam dicitur:
Ezech. 32. *Ibi Aſſur, & ſepulchra eius.* Ægyptius ergo ſanctæ eloquentiæ tuæ mucrone percuſſus intereat, eum- C
que ſabuli ſepultura concludat, vt Iſraelitica plebs Pharaone demerſo, & pudicitiæ præcedente vexillo, cum triumphalibus hymnis ad terram repromiſſionis aſcendat.

DISSERTATIO II.

Contra Clericorum intẽperantiam.

ARGVMENTVM.

Vir Eccleſiaſticæ tunc penè labentis diſciplinæ vindex acerrimus, caſti- D
tatiſque amator, cultórque ſanctiſſimus, totum propè orbem ad eam à Clericis oppugnatam defendendam, & ſubleuandam diſertiſſimo ore quaſi quodam claſſico excitare, & inflammare conatur. Scribit enim ad Epiſcopum Taurinenſem, in cuius ditione tam pernicioſi exempli facinus publicè tolerari ſciebat, vt ſcandalum hoc ab Eccleſia ſua exterminare, & amouere contendat: E
quod vt ei perſuadere poſſit, nihil intentatum relinquit. Omnia tam noui, quàm veteris teſtamenti exempla, & loca congerit, & excutit. In Clericos quoque ipſos, & eorum pellices, quas ipſi vxores falsò appellabant, luculenter, & grauiter, vt res ipſa poſtulabat, inuehitur. Denique, vt vno verbo abſoluam, non committit vt caſtitati patrocinium defuiſſe videatur.

Domno Cuniberto reuerendiſſimo Epiſcopo, Petrus peccator Monachus deuotæ ſubiectionis obſequium.

HÆc eſt veræ charitatis, & amicitiæ regula, vt ita ſe fratres mutuæ dulcedinis amore confoueant, quatenus ſi quid in vtrouis reprehẽſibile eſt, alter alteri non abſcondat. Illa quippe neceſſitudo probatur vtilis, & honeſta, quæ dum cuncta producit in medium, & quod corrigendum eſt, corrigit, & quod ſanum eſt, mutuo puritatis ac ſinceritatis amore cuſtodit. Sicque fit vt dum delinquentis culpa corrigitur, corripienti copioſior gratia cumuletur. Inter nonnullos virtutum flores, venerabilis Pater, quibus tuæ ſanctitatis vernat ingenium, vnum mihi, fateor, valde diſplicnit: quod nimirum & tunc me in te vehementer innexit, & nunc ſtyli huius articulum exarare compellit. Permittis enim, vt Eccleſiæ tuæ Clerici, cuiuſcumque ſint ordinis, velut iu- Epiſcopi Taurinenſis conniuentia in toleranda libidine Clericorum.
re matrimonij confœderentur vxoribus. Quod ſanè quàm Eccleſiaſticæ munditiæ videatur obſcœnum, quàm canonicæ ſit auctoritati contrarium, quàm certè cunctis ſanctorum Patrum ſanctionibus odioſum, abſit vt tanta, quæ in te eſt, poſſit ignorare prudentia. Præſertim cùm & ipſi
clerici tui, aliàs quidem ſatis honeſti, & litteratum ſtudiis ſint decenter inſtructi. Qui dum ad me confluerent, tamquam chorus Angelicus, & velut conſpicuus Eccleſiæ videbatur enitere Senatus.

CAPVT I.

Hortatur labentem diſciplinam Eccleſiaſticam & caſtitatem ſubleuare.

POſtquam latentem peſtis huius eluuiem didici, protinus lux in caliginem, & lætitia mihi vertitur in mœrorem, atque ad illud Euangelicum illico mens recurrit: *Væ vobis*, inquit, *Scribæ, &* Matth. 23.
Phariſæi, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus ſpecioſa, intus autem plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia. Quid eſt, Pater, quod tibi ſoli vigilas, & his, pro quibus priorem exigendus es rationem, tam inerti ſecuritate dormitas? In aliis certè quibuſcumque perſonis non exigitur fœcunditas caſtitatis, in Epiſcopo autem inutilis eſſe caſtitas iure decernitur, quæ ſe ſic exhibet ſterilem, vt aliam non pariat caſtitatem. Frustra ſic caſti Epiſcopi, ſi Clericos incontinentes eſſe permittunt.
Præſertim cùm ipſe Deus omnipotens per Eſaiam,
Eſa. 65. *Numquid ego, qui alios parere facio, ipſe non pariam, dicit Dominus?* Vbi notandum, quia dum non alias, E
ſed alios parere facio, dicat, virorum potius, ac paſtorum Eccleſiæ fœtus expectat. Malus autem paſtor cum eodem Propheta poteſt lugendo cantare:
Eſa. 23. *Non parturiui, & non peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines.* Attende etiam
Leuit. 22. diligenter quod in Leuitico legitur, *Omne*, inquit, *animal, quod vel contritis, vel tunſis, vel ſectis, ablatiſque teſticulis eſt, non offeretis Domino.*

Porrò ſi tanto Deus odio habet ſterilitatem in animalibus brutis, quæ ſibi per ſacerdotale miniſterium offeruntur, quantò magis hanc aſpernatur in ſacerdotibus, qui ſibi ſacrificium offerunt? Nimirum, vt ſicut illis fœtus exigitur carnis, ita ſacerdotes in alios propagines germinent

sanctuariis. Tunc ergo coram diuinis obtutibus tua castitas approbatur, si & in Clericos tuos propagata porrigitur. Porrò autem sicut olim Deus omnipotens de cunctis tribubus Leuitas elegit, vt per legales cerimonias Israeliticam regerent plebem: ita etiam in nouo testamento Clericos sibi, tamquam familiares adsciuit, quibus Ecclesiasticam committeret dignitatem. Dicit enim Moysi:

Num 8. *Applicabis Leuitas coram tabernaculo fœderis, conuocata omni multitudine filiorum Israël. Cumque Leuitæ fuerint coram Domino, ponent filij Israël manus suas super eos, & offeret Aaron Leuitas munus in conspectu Domini à filiis Israël, vt seruiant in ministerio eius.* Vbi notandum, quia cum dicit: *Ponent filij Israel manus suas super eos, & offeret Aaron Leuitas munus in conspectu Domini à filiis Israël*, euidenter apparet, quia Leuiticus ordo munus Dei est à populo datum, eique in sacrificium per manum sacerdotis oblatum.

CAPVT II.

Clerici cur à populo segregantur.

QVid ergo iam restat, nisi vt ij, qui iam Deo facti sunt sacrificium, & à mundi huius seruilibus sint operibus liberi, & solis diuini famulatus vacent obsequiis mancipati? Vt quid enim à populo segregantur, & munus Deo specialiter fiunt, nisi vt diuisam à populo viuendi regulam teneant, & cerimoniis diuinæ legis iugiter excubantes insistant? Vnde & alibi dicit: *Ego tuli Leuitas à filiis Israël pro omni primogenito, qui aperit*

Num. 3. *vuluam in filiis Israël, eruntque Leuitæ mei.* Sed cùm lex illa fuerit data per seruum, Euangelica verò gratia sit collata per Dominum; necesse est, vt aliud tunc à Leuitis Synagogæ, aliud nunc à Clericis exigatur Ecclesiæ. Illis siquidem pro qualitate temporis permittebantur iura coniugij: istis vero præcipitur, à carnalis affectus amplexibus penitus sint remoti. Nam quia sola Leuitica tribus ad sacerdotale ministerium tunc erat electa, necessaria tunc erat propagatio generis ad conseruandum sacerdotalis officium dignitatis; sicut in

Leuit. 21. Leuitico Dominus, *Virginem*, inquit, *Sacerdos ducet vxorem: viduam, & repudiatam, & sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo: ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ; quia ego Dominus, qui sanctifico eum.* Nunc autem quia ex omni populo Christiano passim fit sacerdotalis electio, & in promotione Clericorum non distinctio generis, sed prærogatiua dumtaxat exquiritur sanctitatis; cessant iura coniugij, dum præcedentis aboletur censura mandati,

Heb. 7. sicut Apostolus ad Hebræos ait: *Reprobatio fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adducit lex.* Et

Heb. 8. paulò post: *Nunc autem Christus tanto melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est. Nam si illud prius culpa vacasset, non vtique secundò locus inquireretur.* Hoc autem propter illos, qui dicunt, quia si Sacerdotes nubere peccatum esset, nequaquam hoc in lege veteri Dominus præcepisset. Sed qui hoc dicunt, procul dubio quid canonica decernat auctoritas; aut nesciunt, aut se fallaciter ignorare confingunt. Nos planè, quilibet nimirum Apostolicæ sedis æditui, hoc per omnes publicè conclamamus Ecclesias, vt nemo Missas à Presbytero, non Euangelium à Diacono, non denique Epistolam à Subdiacono prorsus audiat, quos misceri fœminis non igno-

Presbyteri, qui pellicè habet, Missa non est audienda.

rat. Et ne id agere perperam videamur, apponeremus aliquot sententias Patrum nisi probiberet epistolare compendium. Sed quia nostris verbis fides non aliter adhibetur, eorum pauca saltem ponenda sunt testimonia, vt per hæc, quæ nunc occurrunt memoriæ, colligant quanta valeant, si quæsierint, in ipsis codicibus inuenire.

Inprimis itaque, quid Apostolus Iacobus super hoc negotio beato Clementi scripserit, audiamus. *Ministri*, inquit, *altaris, Presbyteri, siue Diaconi ad Dominica tales eligantur officia, qui ante ordinationem coniugem suam reliquerunt. Quod si post ordinationem ministro contigerit propriæ inuadere cubile vxoris, sacrarij non intret limina, nec sacrificij portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Dominici corporis portionem accedat, aquam Sacerdotum porrigat manibus, ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, vrceum sanè ad salutarem Calicem non suggerat.* Aurelius verò Carthaginensis Episcopus inter cætera sic ait: *Placuit sacros Antistites, ac Dei Sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod à Deo postulant, impetrare; vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Faustinus etiam Episcopus Ecclesiæ Pontianæ prouinciæ Piceni, Legatus Romanæ Ecclesiæ dixit: *Placet, vt Episcopus, Presbyter, & Diaconus, & qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes, ab vxoribus se abstineant.* Ab vniuersis Episcopis dictum est, Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altari seruiunt.

Epist. 1. Clementis ad Iacobum fratrem Domini.

Conc. Carthag. 2. c. 2.

Ibid. al. Potentinæ.

In Carthaginensi quoque Concilio iterum dicitur: *Præterea cum de quorumdam Clericorum, quamuis lectorum, erga vxores proprias incontinentia referretur; placuit Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos secundum propria statuta etiam ab vxoribus continere. Quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico remoueantur officio.* In Canonibus Apostolorum dicitur: *De Presbyteris, & Diaconibus diuinarum legum est disciplina, vt incontinentes in officiis talibus positi, omni honore Ecclesiastico priuentur: nec admittantur ad tale ministerium, quod sola continentia oportet impleri.* Idem, qui suprà, videlicet Carthaginensis Episcopus: *Audiuimus*, inquit, *fratres charissimi, præterea, quod quorumdam Clericorum, quamuis lectorum, erga vxores proprias incontinentia, referretur; placuit, quod & in diuersis Conciliis firmatum est, vt Subdiaconi, qui sacra mysteria contrectant, & Diaconi, & Presbyteri, sed & Episcopi secundum propria statuta etiam ab vxoribus se contineant, vt tamquam non habentes videantur esse. Quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico remoueantur officio.* Cæteros autem Clericos ad hoc non cogi, nisi maturiori ætate. Ab vniuerso Concilio dictum est: Quæ vestra sanctitas est iustè moderata, & sancta, & Deo placita sunt, confirmamus. Sed, vt valeamus euitare fastidium, sufficiat tantum de solis Subdiaconis quid statuatur, inducere; vt eorum mensura diligenter inspecta, de superioribus gradibus nemini liceat dubitare.

Conc. Carthag. 5. c. 3.

Apost. Can.

In Decreto quoque Leonis Papæ hoc inter cætera reperitur: *Nam cùm extra Clericorum ordinem constitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum arbitrium; ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur: vt qui habent, sint tamquam non habentes: & qui non habent, permaneant singulares.* Quod si in hoc ordine, qui quartus est à capite, dignū est custodiri, quanto magis à primo, vel

Leonis Papæ ep. 82. ad Anast. Thessal. c. 4.

secundo, tertiòve seruandum est, ne aut Leuitico, aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus existimetur: qui se à voluptate vxoria necdum frænasse detegitur?

Syl. Rom. c. 8. Syluester Papa in Decreto suo sic ait: *Nulli autem Subdiaconorum ad nuptias transire permittentes, præcipimus ne aliqua hoc præuaricatione præsumpserit.*

Can. Apo. 25. Greg. Reg. lib. 1. ep. 42. In Concilio Nicæno dicitur, *Innuptis autem, qui ad Clerum prouecti sunt, præcipimus, vt si voluerint, vxores accipiant; sed Lectores, Cantoresque tantummodo.* Sed & beatus Gregorius Petro Subdiacono mandauit, dicens: *Ante triennium Subdiacones omnium Ecclesiarum Siliciæ prohibiti fuerant, vt more Romanæ Ecclesiæ, suis vxoribus nullatenus miscerentur. Quod mihi durum, atque incompetens videtur, vt qui vsum eiusdem continentiæ non inuenit; neque castitatem ante proposuit, compellatur à sua vxore separari, atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Vnde videtur mihi, vt à præsenti die omnibus Episcopis dicatur; vt nullum facere Subdiaconum præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit, quatenus & præterita, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caueantur. Qui verò post eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis coniugibus vixerunt, laudandi, atque remunerandi sunt, & vt in bono suo permaneant, exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factam se à suis vxoribus continere noluerunt, peruenire ad sacrum ordinem nolumus. Quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit probata.*

CAPVT III.

Clericorum inepta defensio.

Psal. 21. Sed cur ego ad coaceruandos canones vltra progredior, quandoquidem hos ignorare ipsi etiam nequeunt, qui tumida aduersus eos ceruice confligunt? Aliquando cùm me Laudensis Ecclesiæ tauri pingues armata conspiratione vallarent, ac furioso strepitu vituli multi tumultuantes infrenderent, tamquam ructum felliis in os meum euomere, dicentes: *Habemus auctoritatem Triburiensis, si tamen ego nomen teneo. Concilij, quæ promotis ad Ecclesiasticum ordinem ineundi coniugij tribuat facultatem.* Quibus ego respondi: *Concilium,* inquam, *vestrum, quodcumque vultis, nomen obtineat: sed à me non recipitur, si decretis Romanorum Pontificum non concordat.* Aucupantur enim quædam quasi Canonum adulterina sarmenta, eisque præbent auctoritatem, vt authenticam canonum valeant vacuare virtutem. Sed Salomon dicit: *Quia spuria vitulamina non dabunt radices altas*: distant enim adinuentiones hominum à sententiis, quæ prolatæ sunt per Spiritum sanctum; & qui sacris Canonibus repugnare non metuunt, ipsum proculdubio Spiritum, à quo promulgantur, offendunt. Vnde Ioannes in Apocalypsi: *Si quis,* inquit, *apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit de verbis libri Prophetiæ huius, auferet Deus partem eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta, & de his quæ scripta sunt in libro isto.*

Sap. 4. Commenta hominum differunt à sententiis per Spiritū sanctū prolatis. Apoc. 22.

Sed ne quis nos arguat sacræ Scripturæ verba ad arbitrium nostræ voluntatis inflectere, asserens nequaquam hæc ad sacros Canones pertinere: audiat quod Anacletus Papa, quintus scilicet à B. Petro, de violatoribus Canonum dicat: *Violatores,* ait, *voluntariè Canonum grauiter à sanctis Patribus iudicantur, & à sancto Spiritu, cuius instinctu, ac dono, dictati sunt, damnantur. Quoniam blasphemare Spiritum sanctum non incongruè videntur, qui contra eosdem sanctos Canones, non necessitate compulsi, sed*

Damasus in Epist. ad Aurelium Carthag.

A *libenter, vt præfixum est, aliquid aut proteruè agunt aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifestè vnum genus est blasphemantium Spiritum sanctum: quoniam, vt iam prælibatum est, contra eum agit, cuius iussu, & gratia ijdem sancti editi sunt Canones.*

Cum omnes ergo sancti Patres, qui per Spiritum sanctum Canones condiderunt, de seruanda Clericorum pudicitia non dissona inuicem vnanimitate concentrant, quid sperandum eis, qui Spiritum sanctum propriæ carnis illecebras adimplendo, blasphemant? qui nimirum per momentaneæ libidinis fluxum inextinguibile combustionis æternæ mereantur incendium. Nunc in luxuriæ fœtore sordescunt: sed tunc flammis vltricibus traditi, B in torrente picis, & sulphuris rotabuntur. Nunc æstuanti luxuriæ semetipsos exhibent tartarum: tunc in chaos æternæ noctis immersi truces gehennæ perferent sine fine tormentum. Nunc in semetipsis ignem libidinis nutriunt: tunc indeficientis flammas incendij medullis suorum viscerum pascent. Et, ô nimis infœlices, & miseri! seruando legem putridæ carnis suæ, quæ vermibus est deuoraturis obnoxia, illius iura contemnunt, qui de cœlo venit, & super Angelos regnat. Vnde reprobo viro per Prophetam Dominus dicit: *Posuisti me post corpus tuum.* Ac si dicat, corporis tui libidinem pro lege custodis, & legis meæ man-C data contemnis. Lex quippe corporis humani diuinæ legi contraria est. Vnde dicit Apostolus: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis.*

Ezech. 23. Lex corporis humani est diuinæ legi contraria. Rom. 7.

Illi ergo Deum post corpus suum ponunt, qui contemnentes diuinæ legis imperium, suarum obtemperant illecebris voluptatum: & dum laxant fræna luxuriæ, indictam sibi præuaricantur regulam disciplinæ. Ignorantes quia pro vniuscuiusque fugaci voluptate concubitus, mille annorum negotiantur incendium; vt qui nunc æstuant flamma luxuriæ, tunc comburantur igne vindictæ. Sed qui petulantis illecebræ voluntantur in cœno, quàm pestiferæ securitatis audacia salutaris Eucharistiæ D sese ingerunt Sacramento? Cùm Dominus per Moysem sacerdotibus dicat: *Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino.* Deinde sequitur: *Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, non vescetur ex his, quæ sacrificata sunt mihi, donec sanetur.* Quod si illi, qui corporis infirmitate cuiuslibet immunditiæ patiebatur illuuiem, non licebat oblata comedere: quo pacto is qui sponte versatur in contaminatione luxuriæ, sacramenta Deo valeat offerre? Vnde dicitur in Leuitico: *Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedat offerre hostias Domino, nec panes Deo suo.* E Deinde sequitur: *Velum non ingrediatur, nec accedat ad altare; quia maculam habet, & contaminare non debet sanctuarium meum.*

Leuit. 22. Leuit. 21.

CAPVT IV.

Continentia Sacerdotum, & Leuitarum ministrantium in veteri lege, quanta.

Prvdens hîc lector attendat, quàm aptè Apostolica illa Iacobi sententia, quæ superius posita est, cum hac diuina lege concordat. Si ergo tunc, quisquis habebat maculam, ingredi sanctuarium non audebat, quisquis se nunc

cum mulieribus polluit, ministrare sacris altaribus A qua mente præsumit? Cum profectò tabernaculum illud, vmbra taorum, & instrumentum erat imaginis, *Ecclesia* verò, sicut Apostolus ad Timo- 1. Tim. 3. theum dicit, *columna & firmamentum est veritatis.* Hebr. 10. Et sicut ad Hebræos ait: *Vmbram habet Lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum.* In illo tamen veteris legis tabernaculo, siue templo, cum ministrabant Leuitæ, vel sacerdotes, nequaquam suis vxoribus miscebantur. Nam & Dauid, sicut in 1. Paral. 23. Paralipomenon libro legitur, viginti quatuor sacerdotum, totidemque Leuitarum sortes instituit, qui in cultu templi suas vices agerent, ac per ceremoniarum ritus suis temporibus ministrarent. Qui nimirum donec vicis suæ tempus explerent, à reddendo coniugali debito penitus con- B tinebant. Luc. 1. Quod & Lucas Euangelista manifestè declarat, qui cum præmisisset, quia Zacharias erat de vice Abia, & quia sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum, non multò post ait: *Factum est, vt impleti sunt dies officij eius, abiit in domum suam*; moxque subiecit: *Post hos autem dies concepit Elizabeth vxor eius.*

Vnde perspicuè constat, quoniam illius temporis sacerdotes prorsus à reddendo coniugali debito seruabantur immunes, donec vicis suæ tempus explerent. Immo iugiter morabantur in templo, donec sortis indictæ fungebantur officio. Vnde Moyses ad Aaron ait: Leuit. 8. *Donec ritus sacrificij compleatur, die ac nocte manebitis in tabernaculo, obseruantes custodias Domini, ne moriamini.* C Nunc autem, cum scriptura præcipiat vt semper oremus, ministri altaris non habent delegatas vices dum sine vlla temporis intermissione, ministerii sui continuam exhibeor seruitutem. Præterea dicit Apostolus: 1. Cor. 7. *Vir vxori debitum reddat, & vxor viro: Nolite*, inquit, *fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi.*

Dum ergo coniugale commercium sæcularibus tollit orare, qua ratione permittit clericos sacris altaribus ministrare? Quod sanè tempus inuenient quo debeant vacare coniugio, qui nunquam ab Ecclesiasticæ sedulitatis feriantur obsequio? Ad Corinthios namque dicit Apostolus: D Ibid. *Qui sine vxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori.* Quisquis ergo diuinis mancipatur obsequiis, necesse est vt iis quæ Dei sunt, sollicitus semper insistat, ne per carnales affectus animum diuidat. Sed quomodo valet esse sollicitus ac semper intentus auctori, cuius cor conglutinatur vxori? 1. Cor. 6. *Nescitis*, inquit, *quoniam corpora vestra membra Christi sunt?* Et, vt multa prætermittam, quæ super hoc themate idem dicit Apostolus, ne fastidium generem, illud saltem inferam: Ibid. *An nescitis*, ait, *quoniam membra vestra templum est Spiritus sancti qui in vobis est?* De quo templo alibi dicit: E *Si quis templum Dei violauerit, disperdet* 1. Cor. 3. *illum Deus.* Si ergo non solum anima, sed & ipsum corpus nostrum, quod videtur, & palpatur extrinsecus, templum est proculdubio Spiritus sancti, quomodo is, cui prohibetur carnale commercium, non violat templum Dei, dum semetipsum petulantis luxuriæ prostibulum construit, Spiritum sanctum, in quo signatus fuerat, abjicit; & in illius vice spiritum in se libidinis introducit? Ephes. 4. Et cùm idem nobis dicat Apostolus: *Nolite contristare Spiritum sanctum in vobis, in quo signati estis*: Nonne Spiritum sanctum ad suum contristat interitum, qui eum ex habitaculo sui iuris excludit, & eius hostem, luxuriæ videlicet intro-

Non solùm animæ, sed etiam corpora nostra debent esse Spiritus sancti templa.

A mittit auctorem? Cur non ad memoriam reuocatur, quoniam filij Aaron, Nadab videlicet, & Abiu, dum diuino altari alienos ignes inferunt, incendio cœlitus misso protinus exuruntur? *Arrepti*, inquit, Leuit. 10. *Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis suis, posuerunt ignem & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat: egressusque ignis à Domino, deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino.* Quid est enim alienum ignem Domino sacerdotes offerre, nisi ardore libidinis inflammatos sacrosanctis altaribus propinquare?

Et cùm scriptura dicat: 1. Thess. 5. *Spiritum nolite extinguere*, isti quantum in se, Spiritum sanctum, qui in eis ardere debebat, extinguunt, & alienum ignem B offerunt, dum ad altare Domini flamma libidinis æstuantes accedunt. Sed repente super eos ignis diuini furoris accenditur, quo terribiliter exuruntur, Hebr. 10. Scriptura testante, quæ dicit: *Et nunc ignis aduersarios consumet.* Et certè legitimum est, vt quod sordentes sacris altaribus appropinquant, gladio diuinæ vltionis intereant, dicente ad Moysen Do- Leuit. 15. mino: *Docebitis filios Israël, vt caueant immunditiam, & non moriantur in sordibus suis, cum polluerint tabernaculum meum, quod est inter eos.* Proh pudor! maior à filiis Leui seruabatur reuerentia Synagogæ, quàm nunc à ministris Christi deferatur Ecclesiæ. Illi siquidem sub districti ieiunij se castigabant, tabernaculum ingrediendo, censura; illi C verò ne castitatis quidem acquiescunt seruare mun- Leuit. 10. ditiam. Dixit enim Dominus ad Aaron: *Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis, tu, & filij tui, quoniam intrabitis tabernaculum testimonij, ne moriamini: quia præceptum est sempiternum in generatione vestra, vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum.* Sed nunc ministri Ecclesiæ, qui Christum habent magistrum, & hunc crucifixum, non perhorrescunt in voluptatum suarum dulcedine viuere, & quocumque prurigo carnis allexerit, adbinnire, sicut Hier. 5. per Hieremiam Dominus ait: *Saturaui eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. Equi* Hier. 14. *amatores in fœminas emissarij facti sunt. Vnusquisque* D *vxorem proximi sui hinniebat.* Et iterum: *Propheta namque, & sacerdos polluti sunt, & in domo mea inueni malum eorum, dicit Dominus.* Sed quia nunc desideriorum suorum iucunditates explendo pascuntur, quid eis pro suauitatis huius bausta dul- Ibid. cedine rependatur, attendant. *Ecce, inquit, ego cibabo eos absinthio, & potabo eos felle. A Prophetis enim Hierusalem est egressa pollutio super omnem terram.* Nam qui nunc perditè viuunt, qui medullas carnalis dulcedinis sugunt, & quodam quasi melle petulantis luxuriæ saginantur, dignum est, vt taxato postmodum pretio, felle simul & absinthio debrientur: vt sicut nunc se voluptatum suarum poculis irrigant, ita tunc re- E pleti felle visceribus amarescant. Illud præterea quàm impudentis audaciæ præsumptio est, vt nimirum cum non possint ab obscœna contagione cessare, nolint tamen à ministerij sui, cui se Esa. 1. indignos exhibent, executione quiescere; cum illis Dominus per Esaiam dicat: *Cùm veneritis ante conspectum meum, quis quæsiuit hæc de manibus vestris, vt ambularetis in atriis meis? Ne afferatis vltrà sacrificium frustra. Incensum abominatio est mihi.* Per Hier. 6. Hieremiam quoque increpans ait: *Vt quid mihi thus de Saba affertis, & calamũ suaue olentem de terra longinqua? Holocausta vestra nõ sũt accepta, & victimæ* Malach. 1. *vestra non placuerunt mihi.* Sed & per Malachiam: *O sacerdotes*, inquit, *qui despicitis nomen meum, & di-*

Pœnæ clericorum incontinentium.

xisti in quo despeximus nomen tuum? offertis super al-
Malach. 2. *tare meum panem pollutum.* Et paulò post: *Ecce ego*
proiiciam vobis brachium, & dispergam super vultum
vestrum stercus solemnitatum vestrarum. Rursusque
Esa. 1. per Esaiam: *Cùm extenderitis*, ait, *manus vestras,*
auertam oculos meos à vobis: & cùm multiplicaueritis
orationem, non exaudiam.

Quod igitur à Deo ipso protestante repellitur,
cur imprudenter offertur? Vnde & postmodum di-
Esa. 30. cit: *Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos, & Deum*
vestrum; & peccata vestra absconderunt faciem eius
à vobis, ne exaudiret.

CAPVT V.

Quòd Clericis intemperantibus melius esset à sacris Ordinibus cessare.

QVanto ergo melius, qui eiusmodi sunt, vt se-
se nunc à sui ordinis administratione com-
pescerent, quàm diuini super se furoris gladiũ pro-
uocarent: quantoque modestius, vt recedẽdo Chri-
sti altaribus non seruirent, quàm hæc accedendo
polluerent. Pium est enim credere, quia quisquis
nunc peccata propria recognoscens, ac deserens, à
suo se ministerio humiliter reprimit, in die iudicij,
eundem, quo se sponte priuauerat, ordinem obti-
nebit. Quod in libro Esdræ significari videtur, vbi
1. Esdr. 2. sacerdotum genealogia describitur. Ibi quippe sa- C
cra narrat historia, quia quidam sacerdotum quæ-
sierunt scripturam genealogiæ suæ: & quoniam re-
perire non potuerunt, eiecti sunt de sacerdotio. Il-
li planè veraciter filij sacerdotum sunt, qui sacer-
dotaliter viuunt: ij sacerdotalis generis lineam ser-
uant, qui vitam suam Deo sacrificium offerunt, ac
de sacerdotali se prodire prosapia religiosè viuen-
do testantur. Et dum sanctorum sacerdotum imi-
tantur exempla, quæ legunt, tunc in sacris eloquiis
sacerdotum se filios recognoscunt. At ij qui carna-
liter viuunt, & prauorum sequendo vestigia, quasi
de sæcularium generatione descendunt, meritò
de sacerdotum proijciuntur ordine, quorum se per
vitam reprobam nequeunt filios inuenire.

Et notandum quod illic sequitur: *Dixit Athersa-* D
Ibid. *tha eis, vt non comederent de sanctis sanctorum, donec*
surgeret sacerdos Dei doctus, atque perfectus. In qua
nimirum prohibitione quid aliud per allegoriæ
mysterium debet intelligi, nisi vt is qui indignus
est sacerdotio, à percipiendis se Sacramentis, & sa-
cerdotalis ordinis administratione compescat, do-
nec Christus in iudicio, qui verè sacerdos est doctus,
atque perfectus exurgat? Sicut per Psalmistam di-
Psal. 75. citur: *Terra tremuit, & quieuit, dum exurgeret in iu-*
dicio Deus; vt is cuius terroris instinctu, quilibet
lapsus hic sua se dignitate sponte priuauerat, eum
in iudicio grata vice restituens, ad amissi ordinis
Luc. 14. culmen attollat, dicens: *Amice, ascende superius,*
& tunc sit tibi gloria coram simul discumbentibus.

Ephes. 4. Sed sunt nonnulli, quod prætereundum non est,
Nonnulli Clericorum à sacro ministerio cessant, & hoc modo putãt se posse impune luxuriari. qui iuxta Apostolum desperantes, semetipsos im-
munditiæ tradiderunt: nam continentiam fundi-
tus desperantes, à suscepti ordinis administratione
se reprimunt, sicque se delinquere velut impunè
confidunt: ac si seruus domino suo dicat, quia quod
præcipis, implere non valeo, ad hostium tuorum
castra transfugio, illisque me ad pugnandum con-
tra te dediticium trado; tamquam possit dominum
suum placare, quod fugit; & non possit irritare,
quod aduersus eum in arma consurgit. Quibus
Clerici ordines sacros non amittunt, etiam si eis non vtantur. ego constanter, & sine vlla prorsus ambiguitate
denuntio, quoniam cassa se ac friuola pollicitatio-
A ne decipiunt, si non exequentes officium, officio se
exutos esse confidunt. Licet enim a frequentatio-
ne, vel executione cesset ordo cuiuslibet, vel offi-
cium, in ordinato tamen nihilominus permanet or-
dinis Sacramentum. Et sicut vir quispiam, & si ces-
set ab opere coniugali, nullo modo tamen absol-
uitur copulatione coniugij; ita Clericus & si sui
ordinis non fungatur officio, eiusdem tamen ordi-
nis non exuitur Sacramento.

Cauendum est ergo illis, ne super eos veniat
formidolosa illa sententia, quæ per Apostolum di-
citur: *Impossibile est*, inquit, *eos qui semel sunt illu-* Hebr. 6.
minati, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes
sunt facti Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bo-
B *num Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & pro-*
lapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam, rursum cru-
cifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.
Ita planè videntur agere, ac si Israelitarum quis-
piam, volens fornicari cum idolis, dicat: Quia ne-
queo seruare duram, ac rigidam Dei legem, ad ri-
tum transibo Gentilem, tamquam recedens à lege
non sit debitor legi. Et hoc modo quamquam de
seruata lege non sit præmio dignus, vltioni tamen
de contempta non teneatur obnoxius.

Sed audiamus quid talibus diuina seueritas in
Deuteronomio dicat: *Cúmque audierit quisquam* Deut. 29.
verba iuramenti huius, benedicat sibi in corde suo, di-
cens: Pax erit mihi, & ambulabo in prauitate cordis
C *mei, & assumat ebrius sitientem, & Dominus non*
ignoscat ei, sed tunc quam maximè furor eius fumet,
& zelus contra hominem illum: & sedeant super eum
omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine, &
deleat nomen eius sub cælo, & consumat eum in perdi-
tionem ex omnibus tribubus Israel iuxta maledictiones
quæ in libro legis huius ac fœderis continentur. Eat er-
go Clericus, cui muliebris prohibetur admixtio,
præbeat sacrilega venerandis altaribus auersione
repudium, vt liber, tamquam emissarius equus in
luxuriæ prosiliat appetitum. Sed dum à Deo liber-
tatem accipit, atque ab eo, tamquam absolutus ab-
scedit, maledictionis eius, ac suæ perditionis la-
queos non euadit. Cùm Psalmista dicat: *Maledicti* Psal. 118.
qui declinant à mandatis suis. Et per Ezechielem
D Dominus ait: *Neque cogitatio mentis vestræ fiet, di-* Ezech. 20.
centium, Erimus sicut Gentes, & sicut cognationes ter-
ræ, vt colamus ligna, & lapides. Viuo ego, dicit
Dominus Deus, quoniam in manu forti, & brachio ex-
tento, & in furore effuso regnabo super vos, & educam
vos de populis, & congregabo vos de terris, in quibus
dispersi estis, & subiiciam vos sceptro meo.

CAPVT VI.

De duobus Presbyteris incontinentibus.

E NOSTRA, vt fertur contigit ætate, quod
narro. In Galliarum partibus penes admi-
nistrationem, ac ditionem cuiusdam religiosi,
Abbatis, nomine Benedicti, Presbyter habita-
bat, qui nimirum quanto copia facultatis vbe-
rius affluebat, tanto magis religionis, & hone-
statis premebatur inopia. Obeunte igitur pelli-
ce, viduatus, adjecit iterare coniugium. Quid
plura? Confœderat sibi, quasi tabularum lege
prostibulum, amicorum, atque confinium con-
gregat nuptiali more conuentum, epulaturis
etiam totius affluentiæ prouidet apparatum. Ab-
bas autem, dum decumberet, iamque feli-
cem propinquaret ad exitum, hoc audito, duos
ad eum Monachos misit, eique tam impudens

A scelus sub districtæ censuræ interminatione prohibuit. Ille verò, vt erat conceptæ nequitiæ stimulatus instinctu, obtemperare non potuit, sed temeritate plectibili, quidquid nuptialis ordo dictabat, impleuit. Cunctis itaque perstrepentibus locis, ac lasciuiæ deditis, Presbyter tamquam bos ad victimam ductus conuiuium deseit, thalamos non delectationis, sed perditionis ingreditur: &, ô terribilis Deus in consiliis super filios hominum! (Psal. 65.) repentina morte mulctatur. Vno siquidem, eodemque momento, & semen fudit, & animam exhalauit. Sic sic remunerari debuit, qui de sacrario Domini ad exolerum lupanar, suinumque volutabrum transire decreuit. Fortassis enim ille, quia B sacri altaris non frequentabat accessum, iccirco se impune credidit peccaturũ. Sed expertus est, quod Apostolus dixerat: *Quia terribile est incidere in manus Dei viuentis.* (Hebr. 10.)

(Num. 25.) Alio quoque tempore, cum Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui post interdictum Papæ Leonis incontinentes extiterant, de conuentu Clericorum, & choro Ecclesiæ præcepisset exire, vt quamquam, relictis fœminis, per pœnitentiæ se lamenta corrigerent, tamen quia sancto viro inobedientes fuerant, & de sacrario ad tempus exirent & celebrandæ Missæ licentiam de cætero non sperarent, iuxta Canonicam S. Cæciliæ trans Tiberim constitutam Presbyter habitabat, quod nec fœminam vllo modo aequiescebat abjicere, nec vmquam poterat hæc statuta, nisi vana prorsus, & friuola iudicare. (Alterius Presbyteri in eadem culpa non dissimilis pœna.) C Quadam itaque die, dum incolumis, vegetus, ac robustus existeret, vespertinis horis ad quiescendum se in lecto composuit. Sed repentina diuinæ vltionis animaduersione percussus, manè repertus est cadauer exanime. Illico præfatæ Canonicæ religiosus certè conuentus duos ad me Clericos direxerunt, quid tali facerent mortuo consulentes. Nos si rem ritè tenemus, consilium dedimus, vt eum quidem, quia Presbyter fuerat, penes Ecclesiam sepelirent: sed nullum sibi vel hymnorum, vel psalmodiæ officium redderent; quatenus & incestis terror accresceret, & castitatis gloria germinantius pullularet. Et certè dignum videtur, vt D mortuus, iuxta Prophetam, sepulturam possideat asini, qui dum viueret, humana contempsit lege constringi. Sicut Ioachin filio Iosiæ Regi Iuda per Hieremiam dicitur: *Sepultura asini sepelietur putrefactus, & proiectus extra portas Hierusalem.* (Hier. 22.) Enimvero cui militaris est character impressus, quocumque transfugiat, militiæ suæ, cui iuratus fuerat, secum semper signaculum portat. Et quandocumque iussti sibi stigmatis vibicem conspicit, desertorem se militiæ, reumque transfugij recognoscit. Sic etiam Clericus, cùm signaculo Spiritus sancti, quod in die suæ consecrationis accepit, probatur ad lupanaria spurca descendere, nec illud de se vlla poterit occasione delere, quamquam & illic illud accipiat signum, de quo in Apocalypsi Ioannes ait: E *Faciet omnes pusillos, & magnos habere characterem bestiæ in dextera manu, aut in frontibus suis.* (Apoc. 13.) Sed quid cum charactere bestiæ signo illi, de quo dicitur: (Apoc. 14.) *Quia hi, qui erant supra montem Sion cum Agno, habebant nomen eius, & nomen Patris eius, scriptum in frontibus suis?* (2. Cor. 6.) *Quid enim luci ad tenebras? aut quæ societas Christi ad Belial? Qui consensus templo Dei cum idolis?*

CAPVT VII.

Contra pellices Clericorum scriptor inuehitur.

INterea & vos alloquor, ô lepores Clericorum, pulpamenta diaboli, proiectio Paradisi, virus mentium, gladius animarum, aconita bibentium, toxica conuiuarum, materia peccandi, occasio pereundi. Vos inquam, alloquor gynecæa hostis antiqui, vpupæ, vlulæ, noctuæ, lupæ, sanguisugæ, affer, affer sine cessatione dicentes. (Prou. 30.) Venite itaque, audite me, scorta, prostibula, sauia, volutabra porcorum pinguium; cubilia spirituum immundorum, nymphæ, sirenæ, lamiæ, dianæ, & si quid adhuc portenti, si quid prodigij reperitur, nomini vestro competere iudicetur. Vos enim estis dæmonum victimæ ad æternæ mortis succidium destinatæ. Ex vobis enim diabolus, tamquam delicatis dapibus pascitur, vestræ libidinis exuberantia saginatur. *Habitat* enim, iuxta Scripturam, *in secreto calami, & in locis humentibus.* (Iob. 40.) *Vos estis vasa iræ, & furoris Domini, reposita in diem vltionis.* Vos tigrides impiæ, quarum nesciunt, præter humanum sanguinem, cruenta ora sitire. Vos harpyæ, quæ sacrificium Domini circum volantes arripitis, eosque, qui Deo oblati fuerant, crudeliter deuoratis. Nam & leænas vos non incongruè dixerim, qui belluarum more, iubas arrollitis, & incautos homines ad suæ perditionis interitum cruentis amplexibus barpaxatis. Vos sirenæ, atque charybdides, quæ dum suauem deceptionis editis cantum, ineuasibile stultitis, salo vorante, naufragium. Vos viperæ furiosæ, quæ præ impatientis ardore libidinis Christum, qui caput est Clericorum, vestris amatoribus detruncatis. (Num. 25.) Nam sicut Madianitides olim per phaleratæ vestis ornatum ad suum prouocabant Israëlitarum corda concubitum: ita vos acurati cultus, siue fucati vultus illecebris infœlices homines de sacrosancti altaris ministerio, quo fungebantur, auellitis, vt in lubrico vestri amoris glutino suffoceris. Et sicut Madianitides illæ à se pellectis suadebant idola colere, sic & vos istos post signum Crucis impressum quodammodo bestiæ compellitis imaginem adorare. Qui profectò vobiscum simul, nisi fortè resipiscunt, illud Apocalypsis elogium non euadunt: *Si quis,* inquit, *adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, & hic biberit de vino iræ Dei, qui mixtum est mero in calice iræ ipsius, cruciabitur in igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni, & fumus tormentorum eorum ascendet in secula sæculorum, nec habebunt requiem die ac nocte.* (Apoc. 14.) Porrò autem sicut Adam inter omnia Paradisi poma, illud dumtaxat, quod Deus vetuerat, concupiuit: sic à vobis ex vniuersa humani generis multitudine illi tantummodo sunt electi, qui penitus ab omni muliebris affectus sunt confœderatione prohibiti. Per vos contra turrem David Damasci facies dimicat, dum antiquus hostis per vos inuadere castitatis Ecclesiasticæ cacumen anhelat. Vos planè non immeritò, fatear, nipsades, vel Cerastes, quæ miseris, & incautis hominibus sic sanguinem sugitis, vt lethale virus eorum visceribus infundatis. Vnde ad illarum numerum pertinentes, de quibus Moyses israëlitarum Principibus ait: *Cur fœminas reseruastis? Nónne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, & prævaricari fecerunt vos in Domino super peccato Phogor?* (Num. 31.) Ecqua enim mentis audacia profuit Hely, quia in luxuriam ipse non

non perhorrescitis contrectare manus sacro sancto chrismate, vel oleo delibutas, siue etiam Euangelicis, vel Apostolicis paginis assuetas? Abac. 1. Dicit de maligno hoste Scriptura, quia esca eius electa. Per vos ergo diabolus electam escam deuorat, dum sanctiora membra Ecclesiæ, suggestionis ac delectationis velut vtriusque molæ dentibus atterit. & dum vobis iungit eos, in sua viscera quasi traijciendo conuertit.

Decretum Leonis Papæ contra concubinas Clericorũ. In plenaria planè Synodo sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, vt quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris prostitutæ, ex tunc & deinceps Lateranensi palatio adiudicarentur ancillæ. Quod videlicet salutare statutum æquitatis iustitiæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus: quatenus percepto B prius Apostolicæ Sedis edicto, vnusquisque Episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua parochia deprehenderit sacrilega Presbyteris admixtione substratas. Æquitatis scilicet iure, vt quæ sacris altaribus rapuisse seruorum Dei conuincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem Episcopo per diminuti capitis sui suppleant famulatum. Sed quid ego loquens vobis vltra progrediar? potius ipse Deus omnipotens quid vobis per Hieremiam loquatur, attendite: Hier. 9. *Audite*, inquit *mulieres verbum Domini, & assumant aures vestræ sermonem oris mei, docete filias vestras lamentum, & vnaquæque proximam suam planctum, quia ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est domos vestras, dispergere paruulos de foris; iuuenes de plateis. Et cadet* C *morticinium hominis, quasi stercus, super faciem regionis, & quasi fœnum post tergum metentis, & non est qui colligat.* Immò audiat vnaquæque quid sibi per eumdem Prophetam Idem Dominus singulariter dicat: Hier. 13. *Quia oblita es mei, & confisa es in mendacio, & ego nudaui femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua, adulteria tua, & hinnitus tuus, scelus fornicationis tuæ super colles, in agro vidi abominationes tuas.* Timeat itaque, & medullitus contremiscat, ne super eam illa maledictio veniat, quam immundis mulieribus per Moysen Deus iniquitatis vltor intentat: *His*, inquit, Num. 5. *maledictionibus subiacebis: Det te Deus in maledictionẽ,* D *exemplumque cunctorum in populo suo; putrescere faciat femur tuum, & tumens vterus tuus dirumpatur. Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & vtero tumescente putrescat femur.* Perpendat etiã, quia hæc delectatio carnis, qua nunc fruitur, illam sibi parit amaritudinem, de qua in Apocalypsi Ioannes ait: Apoc. 16. *Quia hi, qui missi sunt in stagnum ignis ardentis, commanducauerũt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deum cœli & terræ in doloribus & vulneribus suis.* Sed ego dum productioris styli laciniam fugio, velut ex magno animositatis gurgite vix tenuem scintillam in immentorum austri armenta distillo.

Postremò tamen audite me, manipulæ Clericorum, si quod vobis clausum est, regnum vultis E recuperare cœlorum, repudiate quantocyus detestanda consortia, & sub dignæ satisfactionis, ac pœnitentiæ vos reprimite disciplinam. Veniat inter vos sancta discordia, quæ suscitet, & accendat in vobis salutaris odij fomitem, & odiosam Deo violet charitatem. Dan. 5. Nolite vasa Deo sacrata in vasa contumeliæ vertere. Nolite hæc exẽplo Balthasar vsui vestræ delectationis aptare: ne repente zelus Dei super vos in iracundiæ se furore succendat, & vibratus indignationis suæ gladius vtrumque confodiat. Noui certè Presbyterum, qui pellici suæ morienti, ac pœnitudinem flagitanti districtè prohibuit, seseque pro ea pœnitentiæ debita soluturum absolutè spopondit. Illa vt pote sacerdoti, & litteris erudito homini facile credidit, sicque se in tartarum cum massa plumbea, quam Zacharias Propheta testatur, Zachar. 5. immersit. Subdolos ergo deceptores, tamquam serpentinum virus abijcite. & vos velut è cruentis leonum dentibus erui festinate.

Nec vos terreat, quod fortè, non dicam fidei, sed perfidiæ vos annulus subarrhauit: quod rata, & monimenta dotalia notarius quasi matrimonij iure conscripsit; quod iuramentum ad confirmandam quodammodo coniugij copulam vtrimque processit. Totum hoc, quod videlicet apud alios est coniugij firmamentum, inter vos vanum iudicatur, & friuolum. Nam cùm scriptura dicat: *A Deo datur viro vxor.* Et Dominus in Euangelio: *Omnis arbor, quam non plantauit Pater meus cælestis, eradicabitur;* Matth. 15. nullo stabilitatis nititur fundamento, quod omnipotentis Dei reluctatur imperio. In vos quippe redundat, quod Esaias Propheta denuntiat: *Pro eo*, inquit, *quod eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus* Esa. 3. *oculorum, ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crimen earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoria, & inaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & pallia, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & vittas, & theristra: & erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium: pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.* Vnde ne vos cum viris, quos pulcherrimos arbitramini, diuini furoris gladio corruatis, extenta colla deponite, oculorum nutus, & plausus abjicite, eique vos, qui vltor est criminum, humiliter subiugate. Porrò si ad Deum vultis incunctanti fide recurrere, plenam vobis paratus est veniam indulgere: cùm fornicanti cuilibet animæ per Prophetam dicat: *Si recedens mulier duxit virum alterum, numquid vir eius reuertetur ad eam vltra?* Hier. 3. *Numquid non polluta, & contaminata deputabitur mulier illa? Tu autem contaminata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus.* Fœlix tale commercium, quia cùm impudicos Clericos à vestra copulatione diuellitis, plaudentibus Angelis cœlestis sponsi thalamos introitis. *Gaudium est enim eis super peccatore pœnitentiam agente.* Luc. 15. Et per Prophetam: *Reuertimini ad me, & ego reuertar ad vos, dicit Dominus.* Malach. 3.

CAPVT VIII.

Quòd is culpãdus sit, qui negligit emẽdare quod potest.

SED vt ad eum, cui cœptus est, styli currentis reflectatur articulus, cùm Apostolica sit illa sententia, qua dicitur: Rom. 1. *Quia non modo talia facientibus, sed & cõsentiẽtibus par pœna debetur;* valde tibi cauendum est venerabilis Pater, qui quamuis temetipsum præbeas vernantis pudicitiæ candore conspicuum, permittis tamen, vt in Clero tuo, tamquam cruenta illa Iezabel, obtineat luxuria principatum, de qua nimirum Angelo Thyatiræ Ecclesiæ dicitur: *Habeo aduersum te pauca, quod permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit Prophetam, docere, & seducis seruos meos fornicari.* Apoc. 2. Authentica certè est illa sententia, qua dicitur: *Facti culpam habet, qui quod potest, negligit emendare.* Quid

enim profuit Hely, quia in luxuriam ipse non corruit, sed fornicantes filios paterna quidem pietate, non autem sacerdotali auctoritate corripuit? Lege, Pater, Epistolam, quam de Episcoporum incontinentia piæ memoriæ Nicolao Papæ direximus: & quidquid illic huiusmodi repereris scriptum, ad te nihilominus intellige destinatum. Verumtamen age, quæso, si videres Monachum fornicantem, nonne protinus stomacho nauseante fereares, cœlum, terramque vociferando confunderes, exurendum prætereà à flammis vltricibus inclamares? Et tamen liquidò nouimus, quia non diuersam pœnitentiæ mensuram Monacho, atque Diacono canonica præfigit auctoritas.

1. Reg. 2.

Monachus & Diaconus eadem pœnitētia mulctātur à Canonibus.

Cum ergo vna peccati sit in vtroque mensura, cur habeatur in peccatore diuersitas, vt videlicet hunc æquanimiter toleremus, immò etiam sibimet amicabiliter applaudamus, illum verò dignum suspendio iudicemus? An personam accipimus, & contra legis edictum diuersum in sacculo pondus habemus? *Non habebis*, inquit Moyses, *in sacculo diuersa pondera, maius & minus: nec erit in domo tua modius maior, & minor.* An & aduersus Euangelium facimus, culicem liquantes, & camelum glutientes? Nempe quanto maior est Presbyter Monacho in dignitatis Ecclesiasticæ priuilegio, tanto deterior est in peccato. Nam cum Monachis de populo nil pertineat, sacerdotibus iussum est populi peccata portare. Sicut Moyses ad Aaron dicit: *Cur non comedistis hostiam in loco sancto, qui Sanctorum est, & data est vobis, vt portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini?* Sanè quomodo nunc aliena possunt peccata portare, quoniam oculi semper intendunt ad vteros tumentes, & pueros vagientes.

Deut. 25.
Matth. 23.

Quāto maior est Presbyter Monacho in dignitate, tanto deterior est in peccato.

Leuit. 10.

Sed quia nonnulli eorum sunt, qui dum mala committunt, etiam viperini dogmatis hæc assertione defendunt, non ignorent, quoniam damnabilis hæreseos laqueis innectuntur. Qui nimirum dum corruunt, impudici, dum defendere nituntur, meritò iudicantur hæretici. Vnde & Clerici vxorati Nicolaitæ vocantur, quoniam à quodam Nicolao, qui hanc dogmatizauit hæresim, huiusmodi vocabulum sortiuntur. Sed nunc accedit, vt hoc insigne vocabulum nouum, si præualent, accipiat incrementum: vt qui hactenus dicti sunt Nicolaitæ, amodò vocentur & Cadaloitæ. Sperant enim, quia si Cadalous, qui ad hoc gehennaliter æstuat, vniuersali Ecclesiæ Antichristi vice præsederit, ad eorum votum, luxuriæ fræna laxabit. Super quo nimirum etiam mihi iidem eius fautores insultant, eumque non esse mortuum iuxta cuiusdam à me facti versiculi Prophetiam exprobrantes, obtrectant. Dixeram enim inter cætera: Non ego te fallo, cœpto morieris in anno. Sed vt me comprobent non fuisse mentitum, audiant admirabilem diuinæ dispositionis euentum. Cadalous siquidem ipso festiuitatis die sanctorum Apostolorum Simonis & Iudæ, quasi in Papam, Deo reprobante, ac repellente, fuit electus: eodémque vertente anno, in prædictorum Apostolorum vigiliis, ab omnibus Teutonicis, & Italicis Episcopis, ac Metropolitanis, qui cum rege tunc aderant, damnatus est, & depositus. Quamobrem, iuxta Ezechielem Prophetam, fimum boum pro stercoribus humanis Deus sibi quodammodo contulit, dum carnis interitum honoris ruina mutauit. Tunc quippe mortuus est in honore, cùm honoris synodalis iudicio perdidit dignitatem. Nunc autem non dicam disturbatus, sed potiùs millemortuus toto terrarum orbe deridetur, exploditur, maledicitur, anathematizatur.

Clerici, qui sibi licere affirmant vxorem ducere, ex hæresi Nicolaitarū sunt.

Cadaloi insana ambitio.

Damiani vaticinium de morte Cadaloi admirabiliter impletum.

Ezech. 4.

Audiant igitur hoc insultores mei, & dum diuinæ dispensationis perspexerint ordinem, me mendacij non accusent. Tu autem, vir Domini, gladium Phinees zelo feruidus arripe, vt Israëlitam cum Cosbin Madianitide coeuntem acuto valeas pugione transfodere. Cum Samuele quoque te in vltionis spiritum constanter accinge, & ad confusionem Saul, Agag pinguissimum in frusta concide. Helias etiam tibi productum de pharetra Domini gladium porrigat, & de sacerdotibus, ac prophetis Baal, ductis ad torrentem Cison, ne quidem vnus euadat. Nam & Moyses, quia pro amore Israelitæ cuiusdam, percussum sabulo abscondit Ægyptium, totius Israel obtinere meruit principatum. Atque vt illam magis victoriam memoremus, quæ ad castitatis pertinet sacramentum, Dauid quia ducenta præputia Philisthinorum feruidus bellator abscidit, protinus in coniugium Michol filiam Saul Regis accepit. Nam quia Saul centum tantummodo petiit, sed ducenta genero deferente suscepit; ille Regi Israël præputia geminata comportat, qui Deo non solum corporis, sed & cordis pudicitiam immolat. Adonias filius Aggith, quia illicitum petiit, Bersabee interueniente, coniugium, Salomone promulgante iudicium, fuso cruore purgauit incestum.

Num. 25.
1. Reg. 15.
3. Reg. 18.
Exod. 2.
1. Reg. 18.
3. Reg. 2.

Memento itaque, quod tibi idem Salomon dicit: *Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum animam tuam, Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus tuis: Fac ergo quod dico tibi, fili mi, & temetipsum libera, quia incidisti in manus proximi tui: discurre festina, suscita animum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.* Tunc enim apud amicum tuum propriis illaqueatus es verbis, cùm te Dei populum regere promisisti. Nec illud obliuiscaris, quod per Hieremiam dicitur: *Maledictus homo, qui prohibet gladium suum à sanguine.* Ille quippe gladiū compescit à sanguine, qui peccata delinquentium negligit vindicare. Sed ne fortè timeas pro castris pudicitiæ stare, & contra frementes luxuriæ cuneos castitatis arma corripere, audi quid tibi per Ezechielem vox diuina promittat: *Ecce,* inquit, *dedi faciem tuā valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum, vt adamantem, & vt silicem dedi faciem tuam: ne timeas, neque metuas à facie eorum.* Per Salomonem quoque tibi dicitur: *Ne pauea repentino terrore irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum, ne capiaris.* Et iterum: *Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se.* Quod si Impossibilitatem fortassis opponis, & sicut mihi in os dixeras, ad hoc te sufficere posse diffidis, audi quid tibi per eundem Salomonem Sapientia vera respondeat: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si dixeris, vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & obseruatorem animæ tuæ nihil fallit, redderque homini iuxta opera sua.*

Prou. 6.
Hier. 48.
Ezech. 3.
Prou. 3.
Prou. 30.
Prou. 24.

Sic ergo te, venerande Pater, in hoc castitatis, libidinisque congressu constanter accinge: Sic vibrato spiritus gladio grassanti in Ecclesia tua luxuriæ lethale vulnus inflige, vt manubias, ac spolia de manu cruenti prædonis strenuus valeas bellator eripere, & ad ipsum castitatis auctorem peractæ victoriæ merearis insignia reportare.

DISSER-

DISSERTATIO III.

Contra Clericos intemperantes. Ad Adelaidem Subalpinorum Ducissam.

ARGVMENTVM.

Qua de causa scripserat ad Taurinensem Episcopum, scribit nūc ad Adelaidem Principem fœminam, quæ Subalphinorum Gentes, & Sabaudię Regionem, marito mortuo, administrabat: nimirum, vt Clericorum in sua ditione degentium libidinem coerceat, pellicesque eos habere nequaquam patiatur; iustitiam quoque, & pietatem in Ecclesias, præsertim in Monasterium Fructuariense, cuius laudes fusè enarrat, plurimum ei commendat.

Adelaidi excellentissimæ Duci, Petrus peccator Monachus orationis instantiam.

QVidquid de castitatis iniuria, quā eadem regina virtutum à Clericis patitur, venerabili Taurinensi Episcopo scripsi, tibi scribendum ante decreueram, nisi eorumdem Clericorum insuggillantium calumniam formidassem. Expostularent enim, ac dicerent: Ecce, quàm impie, quàm inhumanè putat nos iste confundere, qui non cum Episcopis, non cum Ecclesiasticis viris super nostro negotio cautè vult, ac modestè disserere: sed quod in sacrario tractandum erat, non veretur fœminis publicare. Hoc itaque metuens, personam mutaui: & quod tibi conceperam, illi potiùs destinaui, Ille tamen vnius Ecclesiæ cathedram tenet: in ditione verò tua, quæ in duorum Regnorum, Italiæ, scilicet, & Burgundiæ, porrigitur non breue confinium, plures episcopantur Antistites. Ideoque non indignum videbatur, vt tibi potissimum de Clericorum incontinentia scriberem, cui videlicet ad corrigendum idoneam sentio non deesse virtutem. Præsertim quod ad laudem Dei dixerim, cùm virile robur fœmineo regnet in pectore: & ditior sis bona voluntate, quàm terrena potestate. Vnde quia Poëtæ gentilis eloquium, *Opus est huic tutore, quem defensorem paro*; hortor, & peto, vt tu Domno iungaris Episcopo; quatenus mutuæ virtutis fulti munimine, furentis in Christum luxuriæ valeatis aciem debellare. (Terent. in Eunucho.)

CAPVT I.

Hortatur Adelaidem, Clericorum incontinentium libidinem coercere.

SEd dum vos confœderare ad prælium contra diabolum studeo, illud mihi bellum in memoriam reuocatur: quod Debora prophetes vxor Lapidoth, cum Barach filio Abinoem habuisse contra Sisaram Ducem exercitus repetitur. De illa quippe legitur: *Quia iudicabat populum ascendebantque ad eam filij Israel in omne iudicium.* Ad cuius exemplum tu quoque sine virili Regis auxilio regni pondus (Iudic. 4.)

A sustines: & ad te confluunt, qui litibus suis imponere legalis sententiæ calculum concupiscunt. Sed satage, vt sicut illa, & tu quoque habites sub palma, inter Rama & Bethel. Rama siquidem interpretatur, Excelsa; Bethel, domus Dei. Habita ergo & tu sub palma, semperque super te Crucis Christi contemplare victoriam: sede etiam inter Rama & Bethel, vt non solo, hoc est, terrenis inhæreas: sed cum Apostolis in cœnaculo, & cum Anna sancta vidua conuerseris semper in templo. De qua dicit Euangelista: *Quia non discedebat de templo, ieiuniis, & orationibus seruiens nocte ac die.* (Luc. 2.) Et quia Debora interpretatur, Apis, tu quoque mellifica, & diuinæ laudis dulcedinem in tuis labiis iugiter versa. B *Quàm dulcia*, inquit, *faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo!* (Psal. 118.)

Certè, vt multa prætereram, tamquam ex quodam mellis fauo visa est mihi hæc stilla deffluere, cùm hoc veræ humilitatis verbum de tuo contigit ore prodire: Quid mirum, Pater, si Deus omnipotens mihi vilissimæ ancillæ suæ quantulamcumque conferre dignatus est inter homines potestatem, qui contemptibili cuilibet herbæ mirabilem aliquando præbet inesse virtutem? Ostendisti ergo te apem, dum faui distillas ex ore dulcedinem, sicut scriptum est: *Quia de ore prudentis procedit mel, dulcedo mellis sub lingua eius fauus distillans labia eius.* (Adelaidis humilitas.) (Gen. 3.) Sisara verò, exclusio gaudij interpretatur, C quod profectò vocabulum inimico humani generis aptissimè congruit, qui primum hominem à paradisi gaudio, quo fruebatur, exclusit. Sed quia non est huius temporis immorari in enodandis allegoriæ mysteriis, dixit Debora ad Barach: *Præcepit tibi Dominus Deus Israel, vade, & deduc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephtalim, & de filiis Zabulon; ego autem adducam ad te in locum torrentis Cison Sisaram principem exercitus Iabin, & currus eius, atque omnem multitudinem, & tradam eos in manu tua. Dixitque ad eam Barach: Si veneris mecum, vadam: si nolueris venire, non pergam. Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice tibi victoria non reputabitur: quia in manu mulieris tradetur* (Iudic. 4.) D *Sisara.* Quæ nimirum nuda historiæ verba succinctè transcurrimus: ne si figuras exponendo diutius immoremur, tædium legentibus ingeramus. Hoc tantum ex his dixisse sufficiat, quia Barach, coruscatio interpretatur. Coruscatio verò habet quidem lucem, sed non diutiùs permanentem, mox enim vt incipit, desinit. Ita sunt nonnulli Rectores Ecclesiarum, qui quodammodo tunc coruscare incipiunt, cum ad corrigenda mala subiectorum, quasi zelo se vltionis accedunt: sed protinus extinguuntur, quia qualibet aduersitate fracti, vel torpore desidiæ resoluti, citò deficiunt. Vnde & ille Barach desidis, ac resoluti pastoris figuram gerens, aiebat ad Deboram: *Si veneris mecum, vadam:* E *si nolueris venire, non pergam.* (Barach étymon, & allegoria.) (Ibid.)

Quapropter sicut vir ille cum fœmina, Barach videlicet cum Debora, mutuis se fulcientes auxiliis, contra Sisaram prælium susceperunt, eumque cum suis agminibus, & nongentis falcatis curribus funditus debellarunt; ita & vos, tu scilicet, & Taurinensis Episcopus, contra Sisaram luxuriæ ducem, arma corripite: eumque in filios Israël, hoc est, in Clericos Ecclesiæ, dominantem, mucrone pudicitiæ iugulate; quatenus & Episcopus, immo omnes Episcopi, qui in administrationis tuæ finibus commorantur, sacerdotali Clericos disciplina coerceant; & tu in fœminas vigorem terrenæ potestatis extendas. Tres quippe tantummodo fœmi-

Quod fœminæ genus Deus agnoscat, quod non.

nas. Deus nouit: quæ bis plures sunt, in eius adhuc A notitiam non venerunt. Nouit enim virgines cum Maria, viduas cum Anna, coniuges cum Susanna.

CAPVT II.

Quòd concubinæ à templis sint arcendæ.

ILlorum verò Clericorum fœminas, qui matrimonia nequeunt legali iure contrahere, non côiuges, sed concubinas potiùs, siue prostibula congruè possumus appellare; ideoque quia à Deo non merentur agnosci, de templo Dei meritò censentur exclusi. *Num. 12* Nam, si soror Aaron Maria, qua Moysi leni sermone detraxit, mox lepra perfunditur, B septemque diebus à tabernaculo remouetur, quo iure istæ ingredi permittentur Ecclesiam, quæ eidem Ecclesiæ sordes libidinis inferunt, vasa Domini in proprios vsus asciscunt: & vt apertiùs loquar, ministros altaris propriæ luxuriæ ministrare compellunt?

Fortissimarum mulierum exempla.

Age ergo, esto virago Domini: & quasi Debora cum Barach, hoc est, coniunctis simul Episcopis, Sisaram ad internecionem vsque persequere. *Iudic. 4.* Et sicut Iahel vxor Aber, tabernaculi sui clauum super Sisaræ cerebrum posuit, *Ibid.* malleóque percussit, & tempus vtrumque transfixit, ita tu signo Crucis diaboli verticem transfode, auctoremque luxuriæ, qui Clericos à cœlestibus gaudiis excludit, elide. C *Iudith 13.* Talis enim victoria Deum valde lætificat, qui aliquando per fœminas gloriosior laude triumphat. Iudith quippe continentiæ vidualis exemplum, dum deauratos, ostroque nitentes Holofernis thalamos spreuit, fortioribus armis in mente præcincta, etiam caput ebrium audenter, impresso pugione, truncauit. Quæ etiam, vt hanc meruisset à Domino percipere fortitudinem, diffidentem, ac timidum antea corripuerat sacerdotem. Oziam scilicet, qui Deo quinque dierum præfixerat terminum, ea, qua *Iudith 8.* dignus erat austeritate redarguit, dicens: *Non est iste sermo, qui misericordiam prouocet, sed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationi Domini, & in arbitrium vestrum diem con-* D *Hester. 7.* *stituistis ei?* Hester dum pro salute populi sui, morti se viriliter objicit, Aman Israëlitarum sanguinem auide sitientem suspendio interire compellit. Mulier sapiens, quæ degebat in Abela, caput Sibæ *2. Reg. 20.* filij Bocri, ad Ioab militiæ principem projecit abscissum, & sic imminens obsidionis auertit à ciuitate periculum. Altera mulier in Thebes fragmen *Iudic. 9.* molæ de propugnaculo turris immersit, & Abime- *2. Reg. 11.* lech fortiter oppugnantis caput, cerebrumque si- *1. Reg. 25.* mul obtriuit. Abigail vxor Nabal à domo sua cædis interitum remouet, dum viri sui contemnendo stultitiam, irascenti Dauid xenium præbet. Tu quoque à domo tua, & ab his, quibus præmines regionibus, gladium poteris diuini furoris auertere, si, etiam Episcopis negligentibus, luxuriam in ipsa Ecclesiastici culminis arce subnixam, elaboraueris E expugnare. Hoc enim videtur fieri nunc in finibus Christianorum, quod factum legitur in segetibus Philisthinorum. Nam sicut verus narrat Historia: *Iudic. 15.* *Cepit Samson trecentas vulpes, caudasque earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio: quas igne succendens dimisit, vt huc illucque discurrerent: quæ statim perrexerunt in segetes Philisthinorum. Quibus succensis, consortatæ iam fruges, & adhuc stantes in stipula, concrematæ sunt, in tantum, vt vineas quoque, & oliueta flamma consumeret.*

CAPVT III.

Quòd hæretici, ac mali Sacerdotes vulpibus sint similes.

HÆc planè historia, licet principaliter designet hæreticos, qui quasi trecentario numero continentur, quia sanctæ Trinitatis Fidem verbotenus confitentur: sed dum sub velamento orthodoxæ Fidei in prima sermonis sui fronte se palliant, ignē prauæ doctrinæ in posterioribus, quo fruges omnium bonorum operū exurantur, occultant quamuis, inquam, per has vulpes designentur hæretici, B his tamen incontinentes Clerici cum suis pellicibus possunt non inconuenienter aptari: qui quasi solutis pedibus gradiūtur, dum honestatis aliquando speciem simulatè prætendunt. Sed cùm accensis facibus combinantur in caudis; quia quasi postposito, &, in quantum valent, occulto igne impudici conglutinantur amoris. Hæ itaque vulpeculæ, igne interueniente, coniunctæ, & libidinis facibus combinatæ, omnia Philisthinorum sata consumunt; quia spiritales fructus Ecclesiæ destruunt, & quantum ad se, bona opera fidelis populi, diuinæ indignationis igne succendunt. de quo igne mysticè per Psalmistam dicitur: *Tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni.* *Psal. 77.* Quoniam sicut boni sacerdotes Deo quorumlibet fidelium oblatio- C nes, & vota commendant; ita plerumque qui sacris altaribus indigni sunt, horribiliter grauant. Quod autem mali sacerdotes vulpibus comparentur, Ezechiel quoque Propheta testatur dicens: *Ezech. 13.* *Quasi vulpes in desertis Prophetæ tui erant, Israel.* Et de Clericis quidem interim ista sufficiant.

De Ecclesiis autem, quæ tibi adjacent, admonetem, ne more prauorum quorumlibet diuitum, earum bona minueres; sed cùm te præsente, plures nobiscum colloquerentur Episcopi, Monasteriorumque Rectores: nullus eorum fuit, qui vel à te, vel à tuis procuratoribus vllam sibi molestiam conquereretur inferri, præter Augustensem dumtaxat D Episcopum: qui tamen non à te sibi de suis aliquid imminutum, sed conquestus est potius Ecclesiæ suæ nihil ex tua liberalitate collatum. Fœlix, inquam, diues hoc tempore, cui suppares conuicanei hoc solùm valent crimen inferre. In Fructuariensi certè monasterio, vbi per decem ferè dies hospitium tenui, quàm humanus, quàmque suauis tuus principatus esset Ecclesiis, euidenter agnoui: vbi nimirum ita securi sub tuæ protectionis vmbraculo, Deo deseruiunt fratres, ac si sub maternis alis pulli confoueantur implumes. Et quàm conuenienter illi loco Fructuariæ est nomen impositum, quod non humani sensus industria, sed diuina credimus dispositione prouisum.

Fructuariensis monasterij laudatio regularibus dominibus communis.

Nam quia Ephraim interpretatur, fœcunditas; ille proculdubio mons est Ephraim vbi nimirum E veri Israëlitæ consistunt. Qui dum arua mentium assiduis sacræ Scripturæ sententiis, quasi quibusdam ligonibus excolunt, vberes illic spiritualium segetum prouentus erumpunt, qui cœlestibus horreis angelicis inferantur. Ille, inquam, verè mons est Ephraim; vbi robur exercitus, vbi fortium cuneus bellatorum. Ibi contra diabolum assiduè geritur infœderabile bellum, & cominus in arma congreditur, hinc agmen Israelitarum, illinc exercitus Chaldæorum. Illic Agag pinguissimus per manum sobrietatis in frusta conciditur: & Eglon Rex Moab transfixo femore, castitatis gladio trucidatur. Qui Eglon interpretatur, vitulus mœroris, vt victimam

Ephraim montis etymon, & allegoria

1. Reg. 15. *Indic. 3.* *Indic. 8.*

significet perditionis. Illic Madianitarũ Reges, Zebee, & Salmana, veri Gedeonis gladio perimuntur
1. Reg. 17 Illic in Golia, superbiæ caput abscinditur; in Saul
1. Reg. 15. inobedientia reprobatur; in Achitofel fraus cum
2. Reg. 17. omni sacrilega duplicitate suspenditur; in Achar
Ios. 7. filio Charmi, super auaritiam ingens lapidum con-
Ios. 11. geries cumulatur. Ibi Iesus, non ille Benun, veraciter Amorrhæorum superat Reges, suosque milites facit eorum calcare ceruices. Illic planè Beselehel de lignis Sethim, qui putrescere nesciũt, Deo
Exod. 35. Israel arcam fabricat, tabernaculum construit, au-
3. Reg. 6. reum cum septem lucernis candelabrum erigit; mystica quoque auro, gemmisque nitentia sacerdotum ornamenta componit. Ibi Salomon templum Domino ex lapidibus pretiosis ædificat, tantúmque latomis, & cæmentariis silentium imperat,
1. Esdr. 3. vt non ibi malleum, non securim, non ferramen-
2. Esdr. 4. tum aliquod tinnire permittat. Ibi Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedech, cum cætera multitudine virtutum armis accincti, sic Hierusalem muros instaurant, vt tamen aduersus hostium cuneos opus impedire volentium, pugnare non desinant. Vtrobique igitur solerter intenti, vtrobique parati, dum vna manus exercetur ad murum, altera vibratum tenet iugiter gladium: & dum hinc ædificij structura perficitur, illinc ingruentium hostium barbaries propulsatur.

Luc. 15. Er quid amplius eloquar? Nisi quia illa est offici-
Gen. 1. na fabrilis, in qua mulieris Euangelicæ drachma quotidie malleis disciplinæ regularis extunditur, & sic ad sui Conditoris imaginem, ad quam principio condita fuerat, reformatur. Et reuera illic mundanæ machinæ faber, cui videlicet, Euangelista Mar-
Marc. 6. co testante, dicebat: *Vnde huic hæc omnia, & quæ est sapientia, quæ data est illi & virtutes tales, quæ per manus eius efficiunt? Nónne iste est fabri filius, & Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis?* Ille, inquam, Fabri filius, qui & ipse nihilominus Faber, illic propriis manibus agitat folles, seruos scilicet suos, rerum temporalium mole penitus vacuos, & ab omni terreni amoris humore siccatos,
Esa. 54. De quo Fabro per Esaiam diuina vox ait: *Ecce ego creaui Fabrum sufflantem in ignem prunas, & profe-*
Hier 6. *rentem vas in opus suum.* Vnde & Hieremias: *Omnes*, inquit, *isti, Principes declinant, ambulantes fraudulenter: æs & ferrum, vniuersi corrupti sunt: defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum frustrà, conflauit conflator, malitiæ enim eorum non sunt consumptæ argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos.*

Per hos itaque vim Spiritus sancti efflat, vt eorum verbis, vel exemplis in amore Conditoris sui frigi-
Luc. vlt. da corda ferueseant. Illic planè Iesus sæpè ad Dis-
Ioan. 20. cipulos suos ianuis clausis ingreditur: quibus non modò per salutationem pacis præbet alloquium, sed etiam per insufflationem sancti Spiritus influit Sacramentum. In illo cœnaculo Pascha quotidie cum eisdem Discipulis celebrat: & dum virtutem mystici sermonis eructat, eos ad ardorem suæ dilectionis inflammat. Operæpretium est cernere, quomodo examen apum Domini per aluearium suum iugiter huc illucque discurrant: ac diuersis officiis occupatæ, quod illis iniunctum est, certatim implere contendant. Onera siquidem diuersa comportant, mella constipant illudque nectar includunt, vnde faui miri dulcoris, & gratiæ summi Regis ferculis apponantur. Illic in conspectu Dauid Regis Israel Sacerdotes, & Leuitæ, simul & Na-
* Cyniris. thinæi, nablis, tubis, * & citharis, cunctisque mu-
1. Paral. 15. sicorum generibus concrepant: ac mystici carminis organa modulantes, excubiarum suarum vices al-

A ternant, dicentes: *Confitemini Domino, quoniam bo-* Psal. 105.
nus, quoniam in æternum misericordia eius. Omnipotentem Deum precor, ô Fructuaria, vt ante me de vinculo carnis huius absoluat, quam te ab eo in quo te vidi, religionis statu deiectam, veraciter audire permittat.

De cætero, venerabilis soror, contende semper de bonis ad meliora conscendere; & sicut per Apostolum probiberis in incerto diuitiarum sperare; ita 1. Tim. 6.
etiam noli ex diuinæ clementiæ pietate diffidere. Et quia te noui de iterata coniugij geminatione suspectam; tentatus à Saducæis Dominus de muliere, quæ septem fuerat fratribus nupta, cui foret illorum in resurrectione præ ceteris iudicanda, sic
B respondit: *In resurrectione neque nubent, neque nu-* Matth. 22.
bentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo. nam si mul- Luc. 20.
tiuiræ ad regnum Dei nullatenus pertinerent, nequaquam hic Veritas responderet, Erunt sicut Angeli in cœlo; sed potiùs diceret Quia erunt sicut maligni spiritus in inferno. In hoc itaque Saluatoris verbo manifestè colligitur, quia si religiosa duntaxat vita non desit, à regno cælorum frequentati coniugij pluralitas non excludit. Iesus enim talis est sponsus, vt quamcumque suæ charitatis vlnis amplectitur, protinus in ea floridæ castitatis munditia reparetur. Et hæc loquor, non vt adhibeam multinubis adhuc futuris audaciam: sed, vt iam fa-
C ctis, spei, vel pœnitentiæ non subtraham medicinam.

CAPVT IV.

Quòd zelus, ac pietas in Iudice moderata esse debeat.

ESto circa delinquentes quadam libram examinis arte discreta; vt nec ad vindictam præcipitanter inferueas, nec ad parcendum iis omnino te mollis; quatenus nec ad vlciscendum immoderatus te zelus accendat nec nimia pietas ab exercendæ te disciplinæ vigore cohibeat. Sanè quia mox, vt infertur iniuria, perturbatur animus, vix rectum
D illico valet promulgare iudicium. Sicut enim intuentis visum aqua, dum quiescit admittit; si turbatur, obtundit; sic humanus animus in ipso perturbationis articulo in offensam recti iudicis regulam, & lineam non attendit. Vnde necesse est, vt Perturbato
in posterum sententia differatur, quatenus, æquata animo non
iustitiæ lance, iudicium, quod perturbata nequi- est ferendũ
uerat, mens quieta suspendat. In quo planè non iudicium.
minimum ad ædificationem pertinet intueri, Rex Dauid quàm quietus, quàm grauis in promulgatione iudicij fuerit, & discretus: qui nimirum Ioab, Dauid pie-
& Semei se grauiter offendentes, donec vixit, tatis ac iu-
& in eo ira, vel furor locum habere potuit, æquani- stitiæ exem-
miter tolerauit; cùm verò iam propinquaret ad plum imi-
E obitum, & nullis olim sopitæ iracundiæ stimulis tandum.
vrgeretur, præcepit filio, vt post mortem suam in illos vindicaret; tunc videlicet cùm eum humanis iam rebus exemptum, offendentium pœna delectare non posset. *Tu*, inquit, *nosti, quæ fecerit mihi* 3. Reg. 2.
Ioab filius Saruiæ: quæ fecerit duobus Principibus exercitus Israel, Abner filio Ner., & Amasæ filio Iether, quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace. Et paulò post: *Facies ergo iuxta sapientiam tuam, & non deduces caniciem eius pacificè ad inferos.* De Semei verò Ibid.
ait: *Habes quoque apud te Semei filium Gera, filij Gemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad castra.* Et paucis interpositis, addidit: *Deducet canos eius cum sanguine ad infernum.* Vbi notandum, quàm laudabilis huius viri fuerit,

& admiranda discretio: quia quamdiu potuit irasci, noluit vindicare: deficiente verò iam omni furoris, & iræ materia, ne præteriret omnino iustitiam, vltionis exercuit disciplinam. Cùm enim vltor non habet aliquid de suo, tunc rectò depromitur vindicta iudicio. Vnde Dauid non pascebatur vindicta, quia nec cruciabatur iniuria: non eum zelus fecit immoderatus accensum, nec pietas reddidit inordinata remissum. Sic sic illatam discretus vltor iniuriam, & non remissus indulsit, & non sæuiens vindicauit. Tu quoque, venerabilis soror, & Domina, huius imitare sancti Regis exemplum, vt pietatis simul, atque iustitiæ nunquam deseras instituturum. Ita tamen, vt, iuxta Apostolicum præceptum, superexaltet misericordia iudicium; & sic omnis iudicij tui calculos ad omnipotentis Dei

Iacob. 2.

A gloriam tendat; quatenus expleto commissi villicatus officio, is qui tuum tenet nunc in suis manibus spiritum, de terreno te ad cœlestis gloriæ proueheat Principatum. Monasterium præterea Fructuariense, tamquam verè thalamum Iesu, tuæ magis, ac magis commendo custodiæ: cui quæso, ita peruigiles tuitionis tuæ depende semper excubias, vt per te cœlestis ille Sponsus tuus in eo suauiter requiescat. Omnipotens Deus te, ac tuos, regiæ scilicet indolis, filios benedicat, eòque non modò ad ætatis, sed etiam sanctitatis incrementa perducat. Dominus autem Adraldus Bremetensis Rector cœnobij, vir videlicet religiosus, & prudens, ex me per te officiosissimè salutetur. Qui si vult, vt sibi quoque aliquid scribam, scribendo præcipiat.

Fructuariense cœnobium.

Adraldus Abb. Bremetensis.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM DECIMVMNONVM.

De Abdicatione Episcopatus. Ad Nicolaum II. Rom. Pont.

ARGVMENTVM.

Orat Pontificem summum, suppliciterque obsecrat, vt sibi Episcopatus onus deponere permittat; causas præcipuas affert, quod senior sit, & iccirco quieti magis, quàm laboribus idoneus; quod illud laboriosum munus non sponte, sed coactus susceperit, & denique quod propter sua peccata, vt ipse inquit, indignus sit, qui in tam excelso honoris, & dignitatis fastigio sedeat. Licere autem, si ita tempus, aut ratio postulet, Episcopatu se abdicare, plurimis sanctorum virorum & exemplis, & auctoritatibus comprobat. In fine Deum precatur, vt eam Pontifici mentem det, qua suis votis satisfaciat.

Domino suo Nicolao vniuersali Papæ, Petrus peccator Monachus seruitutem.

SACRARIVM Spiritus S. vestrum pectus agnoscit, quia nisi me tunc necessitas Apostolicæ Sedis impelleret, & antiqua, quam iamdudum circa vos habueram, charitas inuitaret, post sanctæ memoriæ Domini Stephani, vestri quidem decessoris, mei autem persecutoris, obitum, ego à me protinus Episcopatum non canonicè traditum, sed violenter iniectum funditus abscidissem. Meministis enim, Domine mi, quot querelas coram vobis sæpè deposui, quot gemitus, quot denique profunda suspiria ex imis visceribus traxi, quoties etiam vberibus lachrymis tristia ora rigaui. Verumtamen apud vos tunc non obtinui missionem, quia Romanæ Ecclesiæ,

S. mem. Stephanus Papa X.

B quæ ruinam minari videbatur, id vtilitas non poscebat. Nunc autem te in sagena Petri clauum regente, sub tranquilla pace tota Christi gratulatur Ecclesia. Ventorum quippe se turbines reprimunt, procellarum spumantium volumina conquiescunt, mitescunt maria, totaque videtur cœli serenitas innouata. Cum igitur sub sancto Pontificatu vestro iucunda pace vniuersalis Ecclesia potiatur, canis meis, & grandæuæ iamiam senectuti, quæso, requies non negetur. Quapropter ob remissionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetraui, cedo iure Episcopatus, & per hunc annulum (virgam enim tulistis) desperata deinceps omni reperendi querela, renuntio: vtrumque etiam vobis Monasterium reddo:

Tranquillitas Ecclesiæ sub Nicolao II.

&, vt quiescendi municipium veterano & emerito militi permittatur, imploro. A

CAPVT I.

Probatur exemplis posse dimitti Episcopatum.

HIc mihi fortassis objicitur, semel acceptum dimitti regimen non licere. Ad quod breuiter dico quod sentio; quia plerique Pontificatus iura non deserunt, & de sinistris sunt: quotquot autem legimus recta intentione dimisisse, certa spes est eos de æterna cum Christo societate gaudere. Neque tamen hoc dicimus, vt passim deseri Episcopatum liceat, nisi videlicet id B fieri necessitas, siue rationalis quælibet causa deposcat.

1. De Valerio Hipponensi Episc.

Enimvero B. Valerius Episcopus dum sibi prouidet successorem, magnum Augustinum Hipponensi Ecclesiæ inthronizat Antistitem.

2. De Lucido Ficoclēsi Episcopo.

Lucidus Ficoclensis Episcopus dum propinquum sibimet obitum imminere cognoscit, ad cœnobialis portum conuolat ordinis, ac sacerdotalis infulas dignitatis monachicis mutat induuiis. Et, vt noueris quid sibi conuersio ista contulerit, sicut authentica registri testatur historia, sub ipso migrantis obitu Spiritus sancti gratia lætissimo relucebat in vultu. Cui nimirum, & antequam moreretur, beatus Apostolus Andreas C apparuit, & qua hora migraturus esset ex corpore, nuntiauit.

3. De beato Adelberto Episc. Bohemiensi.

Quid B. Adelbertum martyrem dicam? Qui nimirum quoniam Bohemiensis Ecclesiæ postposuit cathedram, Monachum induens, triumphalem martyrij meruit inuenire coronam.

4. De Genebaldo Landunensi Episcopo.

Vtque ex industria de cæteris sileam, quidam sanctus pœnitens, cuius me ad præsens vocabulum fugit, apud Gallias iam ante septennium ferè Episcopatu dimisso, tandem, Angelo visitante, præcipitur, vt ad Episcopatum redeat; sed recusat: donec admonente eodem Angelo, beatus aduenit sub celeritate Remigius. Sic itaque ne deceptio potuisset fortè surripere, etiam tuta for- D midans, humano cessit imperio, qui ad Angelicum prius oraculum rigidus steterat.

5. De Laurentio Sabinensi Episcopo.

Episcopus etiam ille Sabinensis, qui solium Pontificale deseruit, & Farfense, monasterium, contemptâ sacerdotali dignitate, construxit, quàm nobilis in Christo vir fuerit, testis est antiqua traditio, quæ sanctitatis eius insignia celebrat: testis moderna deuotio, quæ piam eius memoriam in benedictione frequentat. Quanti scilicet & prius, & postmodum in eadem sede vsque ad vitæ terminum perdurarunt, & tam operosum fructum Deo nullatenus attulerunt?

6. De Bonite Episcopo Aruenonū.

Nec te, fœlix Bonite, prætercam, qui hac dumtaxat occasione percepta, quoniam de manu Regis, laici videlicet hominis, traditionem Eccle- E siæ te suscepisse contigerat, cathedram contempsisti, atque ad remotioris vitæ custodiam te protinus contulisti.

7. De Gaudētio Apsarensi Episc.

Venerabilis quoque Gaudentius Apsarensis Episcopus, cuius ego familiaritatis dulcedinem merui, per quem Deus iam non ignobile miraculum fecerat, Episcopatum dimisit, & de Sclauonico regno nauigans, littoribus Anconitanæ vrbis applicuit, à qua non longè post biennium fœliciter obiit.

8. De Paulino Nolano Episc.

Nam & Paulinus Nolanæ Præsul Ecclesiæ, vt quærenti filium viduæ subueniret, ministerium pontificale deposuit, seseque tyranno cuidam A tamquam vile mancipium subiugauit.

9. De Martyrio Antiocheno Episcopo.

In Ecclesiastica porrò, quam Romanus quidam Scriniarius scribit, historia, legisse me memini, Martyrium Antiochenum Episcopum propter dissidentis inobedientiam populi, cathedram dimisisse, vbi sic dicitur: Rediens, inquit, Martyrius Antiochiam, & inueniens populos dissidentes, Zenonemque his fauentem, coram Ecclesia abrenuntiauit Episcopatui, dicens. Clero non subdito, & populo dissidenti, & Ecclesiæ squalenti abrenuntio, seruans mihimet sacerdotij dignitatem. Vbi etiam illud inuenitur insertum, quod Appio quidam Patricius, qui, imperante impio Anastasio, in Nicæna ciuitate Presbyter fuerat B per violentiam consecratus, quoniam prudens erat, ex decreto piissimi Imperatoris Iustini, qui Anastasio in sceptra successerat, factus est Præfectus Prætorij. Sic nimirum, sic Imperiali fuit pietate correctum, quod sub tyrannica fuerat tempestate præsumptum. Quod profectò iccirco referendum duxi, vt quoniam & ipse violenter attractus sum, hinc valeat colligi quid etiam super me dignè debeat ex antiquæ auctoritatis imitatione decerni. Quamquam & alterius videatur esse negotij definire, vtrum hoc, quod ille de Presbytero Præfectus Prætorij factus est, auctoritati, an præiudicio debeat imputari.

Verba Martyrij episcopatui abrenuntiantis.

Appio ex Presbyterio per violentiam consecrato, factus Prætorij Præfectus.

CAPVT II. C

Quid de dimittendo Episcopatu B. Gregorius sentiat.

POrro autem beatus Papa Gregorius, si necessitas videretur exigere, nullatenus prohibebat Episcopos ab iniuncta sibi dignitate cessare. Cuius Registri tantummodo titulum nobis sufficiat annotare, ne iudicemur epistolam laciniosa prolixitate distendere. Ait enim is qui Registri volumen explicuit: Pontificibus, inquit, voluntariè suis renuntiantibus sedibus successores Gregorius nullo modo denegabat, eosque postmo- D dum de reditibus relictæ Ecclesiæ sufficienter nutriendos esse censebat; & reliqua, quæ illic latius subnectuntur. Hinc est enim, quod idem Præsul insignis de Episcopo primæ Iustinianæ, qui capitis ægritudinem patiebatur, hanc promulgat prolata disceptatione sententiam. Si verò, inquit, reuerentissimus Ioannes fortasse pro molestia sua petierit, vt ab Episcopatus honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendū est.

Greg. Reg. lib. 9. ep. 41.

Quid item B. Hieron. Luc. 19.

Porrò & B. Hieronymus, dum de otioso Ecclesiæ Rectore tractaret, adjecit: Illico, inquit, indignantis Domini responsione ferietur, *Serue nequam, quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, vt ego veniens, cum vsuris exegissem illam?* Quod Doctor protinus exponens, ait: Id est, deposuisses ad altare, quod ferre non poteras. Dum E enim tu ignauus negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupasti.

10. De Iusto Lugdunensi Episcopo.

Quid referam Lugdunensem Episcopum, vita & vocabulo Iustum, qui commissum sibi Pontificatus officium, & laudabiliter rexit, & non sine laude deseruit? Planè abrepticius quidam in tantam furiosæ mentis prorupit insaniam, vt obuios quosque violentus impeteret, verberum collisione mactaret, plerisque membra præcideret, mortem postremo nonnullis inferret. Hic aliquando plurimis insectantibus, Ecclesiæ fores irrupit, seque tueri cœpit. Nam tunc cum ne-

cessitas edocebat ad cor redire, cùm iam cogebatur à vita discedere; ecce sacerdos sanctus concitus ad ista prosilit, & Ecclesiæ confugium petenti se defensor objecit. Ij verò, quorum propinqui vel extincti fuerant, vel truncari, vel ementer instabant, & reum ad supplicia importuna constipatione quærebant. Quid plura? Tádem ad hoc peruentum est, vt pius Pontifex satisdatione suscepta ne reus mortis morti succumberet, quasi pro satisfactione victoriæ, eorum hunc manibus *tradidisset: sed mox vt in eorum potestatem deuenit, extinctus interiit. Protinus vir Dei tãquam si ipse huius homicidij auctor esset, pauefactus intremuit, Ecclesiam dimisit, & in Ægypti partibus postmodum eremiticam vitam duxit. Hoc nimirũ ita litteris tradidi, vt seruus Dei Domnus Stephanus, qui vestris assistit aspectibus, intimauit.

* traderet. f.

Stephan. Card.

11 De Petro Rauennate Archiepiscopo.

Petrus etiam Archiepiscopus Rauennatem dimisit Ecclesiam, cui mox adhuc superstiti Honestus, primo videlicet Ottone habennas imperij gubernante, successit.

12. De Gregorio Nazianzeno Episcopo.

Enimvero & insignis ille Gregorius Nazianzenus, qui ab Historiographis Deiloquus appellatur, Constantinopolitanam Ecclesiam contempsisse, imperante religioso, atque Catholico Principe Theodosio, traditur. Quod si nobis forte non creditur, ipsius hic historiæ verba ponantur: Sancta, inquit, Synodus Gregorio Deiloquo Episcoparum Constantinopoleos roborauit, & hunc inuitum in throno locauit, vtpote multum laborantem, & Vrbem à læsione hæreseon liberantem. Cúmque didicisset quosdam ex Ægypto sapientissimus, & beatissimus iste huic rei inuidere, compositorio sermone ostenso, spontaneè à throno regnantis Vrbis abscessit. Quo thronum recusante, Nectarium Imperator, & Synodus prouehit. Hæc porro non nostra, sed ipsius historiæ verba sunt.

CAPVT III.

Quòd animæ gehennæ suppliciis traditæ, Dominicis diebus refrigerio potiuntur.

ILlud etiam, quod Humberti Archiepiscopi, summæ videlicet auctoritatis viri, narratione cognoui, silentio tradendum esse non arbitror. Nam cùm à finibus reuerterer Apuliæ, asserebat in regionibus, quæ Puteolis adiacent, inter aquas nigras, & fœtidas promontorium eminere saxosum, & scrupeum. Ex quibus videlicet exhalantibus aquis consueto more teterrimæ videntur auiculæ repente consurgere, & à vespertina Sabbati hora vsque ad ortum secundæ feriæ solitæ sunt humanis aspectibus apparere. Quo indulti temporis spatio videntur hinc inde per montem velut solutæ vinculis liberè spatiari. Alas extendunt, plumas rostro prosequente depectunt, & in quantum datur intelligi, concessa ad tempus refrigerij se tranquillitate resoluunt. Quæ profectò volucres nec vnquam videntur vesci, nec quolibet aucupis valent ingenio capi.

Dilucescente igitur matutina secundæ feriæ hora, ecce magnus ad instar Vulturis Coruus post præfatas auiculas incipit concauo gutture grauiter crocitare. Illæ protinus sese aquis immergentes abscondunt, nec vltrà videndas se humanis oculis offerunt, donec aduesperascente iam Sabbati die, de sulphurei stagni voragine rursus emergunt. Vnde nonnulli perhibent eas hominum esse animas vlricibus gehennæ suppliciis deputatas. quæ nimirum reliquo mnus hebdomadæ tempore cruciantur, Dominico autem die cum adjacentibus vltrò, citróque noctibus pro Dominicæ resurrectionis gloria, refrigerio potiuntur. Cui scilicet assertioni etiam Prudentius nobilis versificator in hymnorum suorum opusculis attestatur. Sed cum hæc de auiculis, & Coruo inter aquas nigras aliquando apparentibus, aliquando se abscondentibus, in pagina digessissem, religiosus Casinensis monasterij Abbas Desiderius aduenit, seseque rem sic habere funditus abnegauit. Cúmque illum, & Humbertum, meum videlicet relatorem, in mutua colloquia deduxissem, Humbertus ait: Ego quidem huius allegationis testimonium non defendo, verumtamen hoc simpliciter retuli, quod ab accolis loci illius audiui. Sed quoniam personæ istæ, Desiderius videlicet, & Humbertus, tantæ auctoritatis sint, vt neutri eorum fides debeat denegari: ego quoque, quod scripsi, procaciter non affirmo, sed vtrum verum sit necne, legentium inquisitioni relinquendum esse decerno.

Prudentius.

Desiderius Abbas Casinensis, & Humbertus Archiepisc. S.R.E. Cardinalis.

Vt igitur illud inseram, propter quod ista præmisi, Episcopus, qui tamen, si rectè teneo, Capreis præerat, vidit maiorem Benedictum Papam, qui iam obierat, nigro equo quasi corporaliter insidentem. Cúmque illum cœptum iter carpere cerneret, Heus, inquit, nonne tu es Papa Benedictus, quem defunctum liquidò nouimus? Ipse, inquit, infelix ego sum. Et ille, Quomodo tibi est pater? Grauibus, ait, tormentis afficior, spe tamen, si adiutorium præbeatur, de mea recuperatione non priuor; sed perge quæso ad fratrem meum Ioannem, qui nunc Apostolicam occupat Sedem, eique mea functus legatione denuntia, vt illam potissimum summam, quæ in tali theca recondiror, in pauperes pro mea salute distribuat: sicque me redimendum esse, quandocumque tamen hoc decreuerit miseratio diuina, cognoscat. Nam cætera, quæ pro me sunt indigentibus tradita, mihi nihil penitus profuerunt, quia de rapinis sunt, & iniustitiis acquisita. His igitur auditis, Episcopus Romam impiger adiit, Ioanni Papæ defuncti fratris verba narrauit, Episcopalis mox sarcinæ pondus abjecit, Monachum induit, eoque modo salutem sibi ex aliena calamitate prouidit.

13 De Episcopo Capreatum Benedictus VIII. Papa.

Ioannes Papa. XX.

De æquinoco quoque eiusdem Benedicti Papæ, atque nepote, qui post eum tertius, Ioanni verò secundus in Romanæ Sedis Inuasione successit, idem mihi narrauit Humbertus; quia Vassus quidam dum iter ageret, accidit, vt iuxta molendinum equo insidens pertransiret; ecce repente monstrum immane conspexit, quo viso subitus eum terror inuasit, & stupefactus intremuit. Videbatur autem monstrum illud in aures dumtaxat aselli, caudamque desinere, cætera vrsus erat. Cúmque viator ad hoc portentum territus obrigesceret, fugamque præcipitem formidolosus iniret, informe prodigium humanæ vocis verba formauit: Noli, inquit, ô vir, expauescere: hominem me olim fuisse, sicut & ipse nunc es, proculdubio crede: sed quia bestialiter vixi post vitæ finem bestiæ perferre speciem merui. Porro cùm ille perquireret, quis fuisset: Ego, ait, ille solo nomine Benedictus fui, qui nuper Apostolicæ Sedis apicem indignus obtinui. Inquisitus autem, quid iam retributionis haberet: Nunc quidem, inquit, vsque ad Iudicij diem per

De Papa Benedicto. Hic fuit eius nomine XI.

dumosa, atque squalentia, per sulphurea loca, & fœtores exhalantia, atque incendiis conflagrata, rapior & pertrahor: post extremũ vero Iudicium, corpus meum simul & animam intemediabilis cruciatus, & gehennalis barathri me irreuocabilis olla degluriet, ita vt nulla mihi recuperationis spes in posterum restet: post hæc verò, & huiusmodi verba disparuit. Sed cum ego, cur ille in hac specie conspectus sit, indaginem quæro, non deesse mysterium ab eo, quod visum est, deprehendo. Nam quia miserabilis ille ab ipso funesti Pontificatus sui primordio, vsque ad finem vitæ in luxuriæ cœno versatus est, non incongruè visus est, & ab auribus incipere, & in caudam asini terminare. Asinus quippe luxuriosum est animal, sicut Propheta designat cum de carnis immunditiæ deditis, ait: *Vt carnes asinorum, carnes eorum.* Quod autem per cætera membra vrsi tenebat speciem, vitam in omnibus docetur duxisse carnalem. Nam, sicut à Physicis traditur, vrsa cum parit, non catulum, iuxta consuetudinem bestiarum, sed frustum carnis effundit: mox quod effusum est, crebrius lingendo, & lambendo componit, sicque ad sui similitudinem lingua formante, producit. Iure igitur qui luxuriosè, & carnaliter vixit, in asini simul & vrsi figura comparuit. Cui nimirum, quis non videat, quantò melius fuerat, vt Episcopatum deserens, pœnitentiam ageret, quàm in eo vsque ad vitæ terminum perseuerans, veram vitam funditus perdidisset?

Ezech. 23. Plin. lib. 8. c. 36.

CAPVT IV.

De Monacho, qui damnatus in inferno, postea liberatus est.

SEd quia hoc triste prætulimus, aliud pietatis diuinæ miraculum, quod nimirum lætos habuit exitus, ex eiusdem Humberti narrationibus subnectamus.

In Monasterio, inquit B. Siluestri, quod in Vrbinate constitutum est territorio, quidam Monachus obiit, & ab incipiente gallicinij nocturnalis articulo, vsque ad secundam diei horam cadauer exanime, lotum iuxta morem, atque constrictum, fratribus circumquaque psallentibus in feretro iacuit. Cumque transactis iam Missarum ex maiori parte solemniis, *Agnus Dei*, iuxta regulam diceretur, ecce repente, qui mortuus iacebat in medio, anima redeunte, surrexit. Stupefacti sunt fratres, & noua nimis admiratione perterriti: nimirum quem funeris officium persoluentes exuulerant, nunc vitalem spiritum recepisse videbant. At cum propius accessissent, verbaque ex ore illius audire auidius inhiarent: Ah scelus! ille maledicta, & contumelias in Deum cœpit effundere, benedictum Saluatoris nomen impiè blasphemare, viuificæ Crucis signum, vt oscularetur, oblatum, sacrilego ore conspuere; intemeratam quoque Dei Genitricem ignominiosis non timebat opprobriis lacerare. Vt quid, inquiens, pro me psallitis, vel sacrificiorum hostias offerre tentatis? Ego enim in ipsa flammantis tartari profunda descendi, ibique me meus magister, & dominus Lucifer irreuocabiliter deputauit; coronam planè suam æream inextinguibili semper ardore candentem, mihi in capite posuit: eiusdem quoque metalli chlamyde me, qua induebatur ipse, vestiuit. Erat autem chlamys tam longa, vt talo tenus flueret; tam ferventer ignita, vt liquefacta guttas emittere vi-

A deretur. Cumque fratres eum, vt pœnitentiam ageret, atque, vt occulta sua in medium proferret, vnanimiter hortarentur; ille anathematizabat, & blasphemabat: & non solum pœnitentiæ remedium, sed & omnia redemptionis nostræ mysteria ore rabido, atque sacrilego condemnabat. Monachi verò ad semper victricia orationis arma pio studio recurrentes, cœperunt, abiectis indumentis, corpora sua scopis allidere, pugnis pectora tundere, Psalmodiæ, atque omnium, quibus valebant, precum generibus insudare. Cunctis itaque fratribus in luctuosis orationibus, & ieiunio constitutis, ac sub diuinæ pietatis expectatione suspensis, tandem supernæ virtutis splendor emicuit. Ecce enim desperatus ille, &

Orationis potentia, & efficacia.

B voragine maris hiantis absorptus, ad superficiem redit: Dei quippe Saluatoris omnipotentiam laudat, nequissimis satanæ ludificationibus abrenuntiat, Crucem adorat, pœnitentiam flagitat. Confessus est autem; quia post renuntiationem sæculi, in fornicationem ceciderit, quam tamen eatenus nulli penitus per confessionis indicium patefecit. Laudans igitur, & benedicens Deum vsque in diem alterum vixit, sicque Creatori suo mirabiliter testificatus, in sancta de hoc sæculo confessione migrauit. Sic sic nimirum fraternæ orationis fructus effloruit, quæ videlicet oratio ex ipsis gehennæ visceribus prædam

C rapuit, & de flammarum stipula in structura supernæ Hierusalem lapidem viuum posuit. Hæc mihi Humbertus Archiepiscopus retulit, cuius nimirum verbis velut Apostolica videntur veritate fundata.

Humberti Archiep. Card. auctoritas.

CAPVT V.

Quòd Episcopatus sit arduum munus.

SI ergo ille, qui in monachatu ceciderat, quique de sola sua anima rationem debebat, tam terribili meruit sententia condemnari, qua mente securus est quilibet mei similis indignus Episcopus, qui nimirum tot est anima-

D rum reus, quot per eius negligentiam, seu praua exempla depereunt? Cum constet fuisse nonnullos pro leui etiam quolibet impedimento, Episcopali regimine sponte nudatos, ex quibus hic vnum sufficiat inseri, quem profectò in ea, quam Cassiodorus de Græco in Latinum transfert, historia promptum est repetire, cuius hic historiæ nuda dumtaxat verba conscribimus, vt dubietatis scrupulum ambigentibus auferamus.

Siluanus, inquit, Rhetor, fuit prius Troili Sophistæ discipulus, & ad perfectum Christianus, vitamque monachicam diligens. Is enim Doctoris pallio vti despexit. Quem post hæc Attि-

14. De Siluano Philippopolensi Episcopo.

E cus Episcopus comprehendens, Episcopum Philippopoleos ordinauit. At ille tribus annis in Thracia degens, nec frigora ferre valens, cum haberet corpus valdè debile, atque subtile, rogauit Atticum, vt eum in locum alium constitueret, dicens: Non ob aliam causam, nisi propter frigus, ea se loca vitare. Cumque alter pro eo fuisset ordinatus, mansit Siluanus Constantinopoli, vitam monachicam perfectè custodiens; tantumque sine vlla fuit arrogantia, vt plerumque in tanta multitudine ciuitatis cum soleis despectus procederet. Quodam vero tempore prætereunte, Troianæ Præsul Ecclesiæ moritur, Troianique venerunt petentes Episcopatum. Cumque co-

girarer Atticus, quem ordinare deberet, subirò contigit ad eum salurandum venire Siluanum. At ille videns eum, mox cogitare cessauit. Tunc ad Siluanum, Non habes, inquit, vlterius occasionem, pro qua Ecclesiasticas curas possis effugere. Troia namque non habet frigus, sed ecce apparatus est tuo corpori opportuuus à Deo locus: præpara ergo temetipsum, & ad Troiam continuò proficiscere. Migrat ergo Siluanus.

Verum si quis hunc fortasse temeritaris accuset, eumque pro solo frigore commissum regimen contempsisse, atque pro corporis commoditare ad aliud demigrasse condemnet, audiat post hæc insigne per eum claruisse miraculum, & sic saltem liuido reprehensiouis morsu lacerare desinat iustum. B Sic enim subiungit historia: Quo facto, miraculum, quod inter manus eius accesserit enarrabo. Nauis maxima, quæ grandes columnas deuexit, nuper in littore Troiano fabricabatur; cumque eam ad mare ducere voluissent, multis funibus, atque populo trahente, nullatenus mouebatur. Quod dum plurimis diebus ageretur, suspicati sunt nauem à dæmonio retineri. Tunc ad Siluanum venientes Episcopum, rogauerunt eum, vt in eo loco daret orationem, credentes hoc modo * trahi nauem. At ille humili sermone dicebat se esse peccatorem, asserens hoc opus alicuius esse iusti, non suum. C Quem dum rogassent, venit ad littus, factaque oratione, retigit vnum funem, iubens, vt insisterent operi cum labore. Tunc illis breuiter impellentibus, cursim nauis ad mare processit. Hoc miraculum reuerentiam illius viri cunctos fecit habere prouinciales. Enimvero si Episcopatum dimittendo, atque ad alium commigrando Siluanus iste peccasset, non in ostensa signi virtute mirabilis, sed reatu potius miserabilis videretur. Virtus ergo miraculi testimonium perhibuit sanctitati. Porrò autem, si Episcopatum, vt dicitur, nulla licet oratione dimittere, quid est, quòd tot sancti Pontifices, Per Historiarum passim quæque volumina reperiuntur de suis se Ecclesiis ad alias transtulisse, cum profectò suas antè relinquerent, D quàm ad reliquas transmigrarent? Quorum plerique cum commissum regimen spernerent, ad aliud se transituros adhuc funditus ignorabant.

* Deest ibi *posse*, vel aliquid eiusmodi.

Et certè ipsa ratio docet, minus esse cum simpliciter ab Episcopatu desistitur, quàm cum ex vno ad alium transmigratur. Non igitur ab eo me cobibebit moderna versutia, ad quod venerabilium Patrum cohortantur exempla. Enimuerò, si beatus ille Siluanus propter solum corporis frigus Episcopatum sine reprehensione, deseruit, cur ergo, spreto pastorali regimine, transgressionis arguar, qui quotidie curarum sæcularium negotiis irretitus, à diuini amoris feruore repesco, & lethiferum torpentis animæ E frigus incurro? Dicente Scriptura: *Sicut frigidam facit cisterna aquam, sic frigidam facit malitia animam.* Memini enim sæpè me ita diuini amoris igne succensum, vt optarem protinus claustra carnis effringere, & quasi de cœno solutus, & carceralibus tenebris, ad æternitatis lumen medullitus anhelare. Erat enim mihi tunc, sicut per Prophetam Dominus pollicetur, cor carneum, siue vt mihi videbatur, cereum. Quod nimirum desiderij cælestis afflatum flamma liquesceret, & vberibus lacrymis flebilia frequenter ora rigaret. Horrebam audire, quantò magis ore proferrè, quidquid non prouocabar

Hier. 6.
Damiani deuotio, & contritio ante Episcopatum.
Ezech. 11.

A ad Christum; omnesque nugas siue nænias verborum sæcularium velut rictus canum, siue morsus serpentinm deputabam. Sæpe cernebam præsentissimo mentis intuitu Christum clauis affixum, in Cruce pendentem, auidusque suspiciebam stillantem supposito ore cruorem. Porrò si nitar apicibus tradere, quidquid mihi contemplari dabatur, vel de sacratissima nostri Redemptoris humanitate, vel de illa cælestis gloriæ inenarrabili specie, antè dies elabitur, quàm rei series digeratur. Nunc autem durus, & saxeus, dum negotiis iugiter exterioribus atteror, in compunctionis intimæ lacrymas non resoluor. Enimuero sæpe manum meo B pectori superpono, & animatum medico quasi purulentum vulnus ostendo; clamitans, & intima supplicatione vociferans: Qui cauernas, inquam, tartareas diuinitatis tuæ radiis illustrasti, cordis huius tenebras dimoue, ac veritatis tuæ luce serenus infulge. Sed clamanti secus viam cæco Iesus aliquando stat, lumenque reformat; aliquando pertransit, tamquam desidiosè clamantem non audiat; sicque miser cæcus in sua nihilominus cæcitate perducat. Ego, ego, proh dolor! tanquam alter Samson septiformis Spiritus sancti dona, quasi septem crines, amisisse me defleo; & effossis oculis non frontis, sed cordis, curarum sæcularium C molam voluo. Ego ille Sedechias, cui Rex Babylonius priùs filios interficiens, bonorum operum fructus abstulit; postmodum oculos eruit, dum contemplationis intimæ luce priuauit. Si igitur sanctus ille vir, Siluanus scilicet, propter solam corporis incommoditatem non cunctatus est dimittere Thraciam; cur ego non deseram pro cauendis tot animæ vulneribus Romam? Quamquam & ipsi corpori meo non sit prorsus innoxia, vtpote ferax febrium nec vagatum. Vnde & Tetrastichon hoc olim protulisse me memini.

Matth. 10.
Luc. 18.
Iudic. 16.
4. Reg. 25.
Hier. 39.

VERSVS DE ROMA.

D *Roma vorax hominum, domat ardua colla virorum.*
Roma ferax febrium, necis, est vberrima frugum.
Romanæ febres stabili sunt iure fideles.
Quem semel inuadunt, vix à viuente recedunt.

Animæ igitur, simul & corporis aduersitate detentus, reuertatur fugitiuus ad dominum suum spretis porcis, & siliquis, ad patris osculum filius redeat; ad vires Samson pristinas, capillis renascentibus, incalescat; quatenus stolam primam, quam amiserat, induat: & victores suos reparatis viribus sternat.

Luc. 15.
Iudic. 16.

CAPVT IV.

E *De Simoniaco Episcopo, qui non poterat nominare Spiritum sanctum.*

INterea illud etiam, quod Hildeprando Romanæ Ecclesiæ Archidiacono referente, didicimus, his inserere operæpretium iudicamus. Nam cum adhuc Subdiaconatus dumtaxat fungeretur officio, à Victore Papa Apocrisarius ad Gallias destinatus, Synodum congregauit, in qua videlicet sex Episcopos diuersis criminibus inuolutos, ex Apostolicæ Sedis auctoritate deposuit; inter quos quidam erat Episcopus, qui quoniam per simoniacam hæresim ad Episco-

Episcopus miraculo arguitur simoniacus.

patus culmen irrepserat, Spiritum sanctum verbis exprimere, quibuscumque tentaret nisibus, non valebat. Et quidem Patrem, & Filium expeditè satis, ac facilè proferebat; ad Spiritum verò sanctum cum peruenisset, mox lingua balbutiens tandem rigida remanebat. Meritò siquidem Spiritum sanctum dum emit, amisit, vt qui exclusus erat ab anima, procul esset etiam consequenter à lingua. Hac igitur difficultate conuictus, Episcopale decarcerauit officium. Sed absit, vt huuc Sanctorum virorum catalogo dignum iudicem, qui pro Christi amore pontificales infulas dimiserunt.

De Comite, qui damnatus est propter possessionem Ecclesiæ, quã tenebat.

Nota, quod potentes rarò sunt bonæ opinionis & innocentis vitæ.

Porrò autem, quia prudentissimi illius viri semel incidit mentio, aliud etiam insigne quod retulit, etiam si non magnoperè ad propositum thema pertineat, non silebo. Nam dum de prædiis (B) Ecclesiarum iniustè possessis, sub præsentiæ vestræ conspectu, venerande Papa, in Aretina concionaretur Ecclesia, intulit congruenter exemplum: In Teutonicis, inquit, partibus Comes quidam diues, ac præponens, sed quod in illo hominum ordine prodigium est reperiri, bonæ opinionis, & innocentis vitæ, prout humanum erat de eius æstimatione iudicium, ante decennium ferè defunctus est. Post cuius obitum quidam religiosus vir per spiritum ad inferna descendit, præfatumque Comitem in supremo gradu cuiusdam scalæ positum vidit. Aiebat namque, quia scala illa inter stridentes, & crepitantis vltrices incendij flammas videbatur erecta, atque ad suscipiendos omnes, (C) qui ex eadem Comitum genealogia descenderent, constituta. Erat autem terrum chaos, & immane barathrum infinitè patens, atque in profunda dimersum, vnde scala producta surgebat. Hoc igitur ordine succedentium sibimet series texebatur, vt cùm quis eorum nouus accederet, primum interim scalæ gradum teneret. Is autem, qui illic repertus erat, alijque omne ad proximorum sibi graduum ima descenderent. Cumque alij atque alij ex eodem genere homines post eternis obitum ad præfatam scalam per temporum internalla confluerent, alij protinus cedentes ineuitabilis necessitate iudicij ad inferiora migrabant. Planè dum vir, qui hæc contemplabatur, (D) causam huius horrendæ damnationis inquireret, & præsertim cur iste Comes sui temporis puniretur, qui tam iustè, tam decenter, tam honestè vixisset, audiuit: Quia propter quandam prædij possessionem Metensis Ecclesiæ, quam beato Stephano proauus eius abstulerat, cui videlicet iste iam decimus in hæreditate successit, omnes isti non diuerso supplicio deputati sunt; & sicut eos ad peccandum non dispar auaritiæ culpa coniunxit, ita nihilominus ad perferendas atrocis pœnas incendij commune supplicium copulauit.

Comites possessores rerum Ecclesiæ damnati ad inferos.

Contra bonorum Ecclesiasticorum iniustos possessores.

Hoc Ecclesiastici iuris iniusti possessores aduertant, & subtiliter caueant, ne dum se reditibus satiant alienis, (E) edaces postmodum flammas depascant medullis suis. Quia igitur nos non tam districtæ scribentium regulæ, quàm ædificationi fraternæ cupimus deseruire, tem velut ab intentione propositi operis extraneam apposuimus; vt quodammodo fluctinagum quid, ne obliuio funditus raperet, styli funiculo stringeremus. Nam cùm quis piscaturus egreditur, si casus attulerit, feram repente, vel volucrem capit, etiam si nil de venatione, vel aucupio proposuerit. Præterea, vt nostris assertionibus etiam (A) Euangelica non desit auctoritas, Saluator noster cùm domum Principis Synagogæ, filiam eius resuscitaturus aggreditur, mulieri fluxum sanguinis patienti, velut absquecea, quam cœperat, intentione medetur. Quid igitur mirum, si scribentes aliquando, quod cœptum est, intermittimus, nec omittimus; illud videlicet inserentes, quod nihilominus ad ædificationem pertinere, sentimus? Quamquam & hoc à nostro proposito non abhorreat, quia si ille propter vnam Ecclesiæ possessiunculam periit; quid de illo sentiendum est, qui sub nomine Episcopi totam Ecclesiam, cum indignè præsideat, non dimittit? Iam itaque post diuerticulum, ad propositum reuertamur. *Matth. 9.*

15. De Milesio Episc. & mart.

Quid etiam de beato Milesio martyre in Tripartita referatur historia, non silebo; quod nimirum, vt vberiorem legentibus præbeant fidem, eosdem apices styli currentis apponam. Tunc etiam, ait, Episcopus, Milesius nomine, martyrio coronatus est. Qui primùm quidem militabat apud Persas, postea vero relicta militia, conuersationem zelatus est Apostolicam. Dicitur enim, quia dum in ciuitate Persica Episcopus fuerit ordinatus, multa sæpè sit passus, & plagatus, atque tractus, sed virili mente cuncta sustinuit. Cumque nulli potuisset illic suadere, vt Christianus fieret, grauiter ferens, maledixit ciuitati, & exinde discessit. Post paucum verò tempus primatibus eiusdem loci in Regem peccantibus, superueniens exercitus cum trecentis elephantis ciuitatem subuertit, & velut desolatam regionem arantes seminibus tradiderunt. Milesius autem Episcopus solummodo peram circumferens, quæ sacrum codicem Euangeliorum habebat, perrexit orationem facturus ad Hierosolymam, & inde Ægyptum, vt videret Monachos ibidem conuersantes. Qualis igitur iste Sanctus, & miraculorum fuerit operator, Syri sunt testes, qui eius actus, vitamque scripserunt. Ecce hic, qui commissi regiminis iura postposuit, non modò nullum reatus crimen incurrit, vltrò etiam, vt miraculorum virtutes operaretur obtinuit.

CAPVT VII.

De Arnulpho Metensi Episcopo.

SAne dum historiarum latitudinem tamquam cœli faciem curioso perlustramus intuitu, beatus Arnulphus, Ecclesiæ videlicet Metensis Episcopus; velut aureum nobis sidus occurrit, qui & ignorantiæ nostræ tenebras per exempli sui radios abigit, & nostris allegationibus inexpugnabiliter robur attribuit, atque omnem super hoc capitulo nodum dubietatis absoluit. Hic profectò, sicut veridica fratrum relatione didicimus, qui descriptam eius se lectitasse testantur historiam, in Lotharico regno non procul à Flandria, Ducatus gerebat officium. Hic præterea Pipini pater, & Carolimagni Regum auus fuit. Cumque diuini Spiritus ardore succensus, vxoris affectus, filiorumque postponeret, ac mundanæ gloriæ pompas glorifica Christi paupertate mutaret, ad eremum properans, contigit vt per fluuium, qui Mosella dicitur, transitum viator haberet. Sed cum iam medium ferè superiecti pontis attingeret, vbi torrentis alueus profundiùs decurrebat, illic annulum suum sub hac fœderis conditione proiecit. Cum ego, in-

S. Arnulphus Pipini pater, & Carolimagni auus.

quit, annulum hunc recepero de spumosis fluctibus erutum, tunc me proculdubio confidam omnium peccatorum meorum nexibus absolutum: moxque eremum petiit, vbi non paruo tempore sibi, ac mundo mortuus vixit. Interea, defuncto, qui tunc fuerat, Ecclesiæ Metensis Antistite, beatum Arnulphum ad pastoralis iura regiminis dispensatio diuina prouexit, dumque esu carnium, prout in eremo desueuerat, in Ecclesia nihilominus abstineret, piscis aliquando sibi elatus est in exenium, quem coquus exenterans, in ilibus eius annulum reperit, eumque mox domino suo lætabundus offerre curauit. Quem beatus Episcopus vt aspexit, illicò recognouit: & non tam vibrantis metalli miratus est venam, quàm quia propitiatione diuina reatus sui consecutus est veniam; quodque vim admirationis exaggerat, bidui iter est à ponte vnde proiectus est annulus, vsque ad locum, vbi piscis venerabili fuit Episcopo præsentatus. Tunc vir Dei quo à peccatis est absolutus, hinc magis est sub diuino terrore constrictus: & eò se arbitratur amplius debitorem, quò circa se videt maiorem supernæ clementiæ bonitatem. Eligens igitur sibimet successorem, rursus eremum petiit, ibique pastorali cura deposita, vsque ad fœlicem obitum vixit. Insignis itaque vir, quod fecit, nos vtique, vt faceremus, edocuit.

16. De Farnulpho Cisternensi Episcopo. Præterea vix adhuc quindecim emensi sunt dies ex quo vidi Farnulphum venerabilem virum sponte sua Ecclesiastici regiminis administratione nudatum. In Cisterna siquidem Apula ciuitate cathedram obtinuerat, quam reliquit: ac duobus ferreis circulis non parui ponderis pectus, ventremque constrinxit, quibus affligi ferè iam à septennio non cessauit. Vino vel numquam, vel rarò vtitur, crebris quoque ieiuniis maceratur. Hic tantus vir ad abrenuntiationem Episcopatus non me minus exhortatus est verbo, quàm prouocabat exemplo.

17. De Hildulpho Treuerensi Archiepiscopo. Porrò autem Hildulphus Treuerensis Archiepiscopus, quantæ sanctitatis, quamque mirificæ vitæ vir fuerit, spatiosus Occidens non ignorat. Qui nimirum, vt gestorum illius restatur historia, Iacob Leuchæ vrbis, quæ nunc Tullus vocatur, obsecrauit Episcopum, vt sibi congruum ad habitandum prouideret solitudinis locum. Priùs itaque sibi successorem elegit, deinde Monasterium construens, per monasticæ disciplinæ lineam districtus incessit. Vbi nimirum tot per eum facta miracula luce clarius perhibent, quia vir Domini Episcopatum dimittens, non modo reatus maculam non incurrit, verumetiam Deo suauitatis sacrificium obtulit.

18 De Deodato æque Treuerensi Archiepiscopo. Quid referam Deodatum summæ sanctitatis virum, eiusdem scilicet Ecclesiæ Treuerensis Episcopum? Quia, sicut authentica tradit historia, à Girbaldo eiusdem Leuchæ sanctissimo Præsule in saltu Vosagi locum obtinuit, in quo renuntians sæculo, laudabiliter conuersatus, Monasteria statuit, atque post diuturnam in Christi agone militiam, vitæ senatum laureatus intrauit.

19 De Gondeberto Senonum Archiepiscopo. Quid Gondebertum, præclarissimum videlicet Archiepiscopum Senonum? Hic planè cælestis desiderio æstuans, commissam dimisit Ecclesiam, & in loco, qui Grandiauium dicitur, cœnobium Senonense construxit, quod scilicet ex relictæ Ecclesiæ vocabulo denominauit. Decreueram quidem vicenarium non excedere numerum, sed quod præ oculis est, latere non patior.

Postremò igitur, vt, omissis cæteris, ad domesticum recurramus exemplum. Lambertus venerandæ memoriæ, qui ante vos Florentinæ Præsul Ecclesiæ tertius præfuit, spreto Pontificatus officio, monasticæ disciplinæ subiecit. Cuius nimirum quàm splendida fama ora hominum compleat, quàm suauis odor opinionis mentium nares aspergat, vestræ quoque Beatitudinis sublimitas non ignorat. 20. De Lamberto Florentino Episcopo.

Beatus quoque Nonus Martyr, qui & Hippolytus, memoriæ nostræ non prætereundus occurrit. Qui nimirum postquam triginta millia Saracenorum ad Christi fidem efficacissima prædicatione conuertit, postquam beatam quoque Pelagiam de lupanaribus ad Ecclesiæ pudicitiam prouocauit, postquam denique nonnullos sanctarum expositionum libros luculenter explicuit, tandem Episcopatum deseruit; de Antiochenis partibus, vnde erat oriundus, abscessit, Romanos fines appetiit. Cumque beata Aurea apud Ostiam ciuitatem saxo ceruicibus alligato, in marinis fluctibus martyrium consummasset, B. Nonus sanctum cadauer piâ deuotione collegit, & cum omni diligentia tumulauit. Quem mox idem persecutor, qui dicebatur Vlpius, iuxta Tyberis alueum in foueam aquis plenam mergi præcepit, cuius postmodum corpus, consummato triumphali martyrio, in ciuitate, quæ Portus dicitur, Christiana deuotio sepeliuit. Illicò audita est vox velut infantium, per vnam ferè horam clamantium, Deo gratias. Qui ergo talem vitæ meruit clausulam, liquidò patuit, quia Episcopatum deserens, coram Deo non incurrit offensam. 21. De Nono Episcopo & mart. S. Aurea virgo & mart.

Nostris quoque temporibus Pennensis Episcopus pontificalem cathedram sponte deseruit, seseque illi, qui sibi successit, sincera admodum deuotione substrauit. Nam & ipse mihi successor eius retulit, tanta illum sibimet obedientia, & humilitate subiectum, ac si se numquam meminerit super aliquos obtinuisse primatum. 22 De Pennensi Episcopo.

Nostra nihilominus ætate Liutulphus Callensis Episcopus Episcopali se dignitate deiecit, successori, qui nunc superest, Ecclesiam tradidit: sicque sibi, si tamen non defuit, animus, liberam facultatem ad agendam pœnitentiam procurauit. Fœlix scilicet ille, qui sic conditionem vitæ suæ in hac mortalitate disponit, vt ei liceat pœnitendo plangere quod deliquit. Fœlix, inquam, qui procul à se prouidus abiicit, quidquid illud est, quod in viam sibi veritatis obsistit. Quidquid enim in hac vita commisimus, aut hîc iuxta peccati mensuram per flagella corrigitur, aut futuris proculdubio suppliciis reseruatur. 23. De Callensi Episcopo.

CAPVT VIII.

De conuerso, qui à SS. Andrea, & Gregorio verberatus est.

QVOCIRCA non abs re est, si quod fida fratrum relatione cognouimus, hic etiam breuiter inferamus. In Monasterio namque, quod Cliuus Scauri dicitur, quodque beatus Gregorius infra Romanæ Vrbis mœnia condidit, puer quidam à parentibus, vt Deo deinceps militaret, oblatus est. Qui postmodum cum iam adolesceret, de Monasterio egressus

ad fæculum rediit, vxoremque fibi nuptiali fœdere copulauit: deinde cum iam ad iuuenilem peruenisset ætatem, diuina sententia repente est percussus in gutture, cœpitque ingrauescente languoris molestia morti propinquare: tandem male fugitiuus, vt ad Monasterium reportaretur, expetiit: ibique pœnitudinem de suis prauitatibus, habitumque monachatus accepit. Cumque vxor eius cum nonnullis aliis lecto iacentis assisterent, cœpit ille grauiter gemere, vlulatus emittere; & tamquam phrenesim pateretur, inordinatâ vociferatione garrire. Percunctantibus autem eis, cur non ille quiesceret: Nonne, inquit, cernitis beatum Andream Apostolum, sanctumque Gregorium acerrimis me suis verberibus vnanimiter flagellantes? Vlulans itaque rursus, ac flebiles voces emittens, paululum respirabat, atque dicebat: Modò me verberauerunt, propterea quia Monasterium dimisi, vxoremque suscepi. Iterumque post fletus, atque rugitus ad momentum quiescens, aiebat: Modò me castigauerunt, quia pauperibus mendicantibus, maximéque Scotigenis, non modò nihil dedi, sed eos etiam, quod flagitiosum est, frequenter irrisi. Rursus ingeminans, stridores & gemitus asserebat, quoniam sex nummos à quadam vidua paupercula mutuos accepi, & reddere nolui; quot pedum passibus illa laborauit, dum eos ad me veniendo requireret; tot ego nunc ictus de Sanctorum manibus pertuli, dum me pariter verberarent. Vt sciatis autem, quia non mentior, perendie hora sexta de hoc fæculo migraturus sum.

Erat porro tunc sexta feria; nocte verò, qua Dominicus illucescebat dies, qui dicitur Ramis palmarum, de lecto, cunctis mirantibus, non segnis exiliens, scapolare, atque cilicium quæ iuxta se erant, repentè corripuit, moxque Ecclesiam beati Andreæ attonitus, ac festinus intrauit: vbi strato compositus, his, qui aderant, fratribus ait: Ecce sanctorum verberibus flagellatus, ita de corpore purificatus egredior, sicut ex fonte baptismatis mundus exiui. Inter Missarum igitur sacrosancta solemnia, Dominica vix passione perfecta, hora qua prædixerat, Deo spiritum reddidit. Nudato autem ad lauandum ex more cadauere, sic vibices, ac stigmata in eius membris vndique videbantur, ac si corpus eius materialibus fuisset virgis allisum.

Sed quid mirum, si sancti Dei, qui iudicaturi sunt mundum, in homine, qui rationis erat capax, insecuti sunt culpam, quandoquidem & de bruto animali, vt ibidem didicimus, expetiere vindictam? Nam in eodem Monasterio crypta est, quæ B. Gregorij dicitur, vbi videlicet & fons eius perspicuis, ac frigidis redundat aquis, vnde bibebat, & lapideum cubile adhuc cernitur, vbi æstiuo tempore quiescebat. Quam aliquando cryptam prægnans canicula casu ingressa est, siue vt æstuans biberet, siue potius vt eo loci parturiret. Sed necdum ad aquas vsque pertingens, mox vt præfato lectulo propinquauit, moriens corruit. Quanta ergo formidine pensanda sunt homini diuina iudicia, quando & in animalia ratione carentia tam terribilem Deus exercet disciplinam? Si enim ne simplicem quidem aquam huius sancti loci noluit omnipotens Deus vt insons canicula tangeret, qua putamus molestia tolerat, cùm peruersus quilibet ad percipiendum corpus eius, & sanguinem sacris altaribus appropinquat? Sed cùm prauus quisque Deum reprobis suis actibus exacerbat, & stimulat, non illi protinus irrogat patientia diuina vindictam, quem tamen perpetuam reseruat ad pœnam.

De canicula ante lectum beati Gregorij perempta.

CAPVT IX.

De Pandulphio, & Ioanne Principibus in inferno damnatis.

Porro dum styli huius exaro dictator articulum, ecce Desiderius religiosus Casinensis monasterij Abbas accedit. Qui nimirum, sicut beato Danieli cognatione iungitur nominis, sic eum ab illo non separat assertio veritatis. Hic itaque mihi aliquid narrat, quod ipsa ratio persuadet, vt scribam. Seruus, inquit, Dei Neapolitanæ regionis in prærupta rupe, iuxta viam publicam solitarius habitat. Qui nimirum dum nocturno tempore psalleret, & fenestram cellulæ horarum explorator aperiret, ecce videt multos nigros homines tamquam Æthiopes iter carpere, & longo tractu onustos fœno sagmarios comminare. Cumque eos curiosus inquireret, qui essent, cuiusve rei gratia hæc iumentorum pabula deuectarent; Maligni, inquiunt, spiritus sumus, & paramus non pabula pecoribus alendis, sed fomenta potius ignium hominibus comburendis. Præstolamur enim in proximo principem Capuæ Pandulphum, qui iam decumbit; & Ioannem Magistrum militum Neapolitanæ ciuitatis, qui adhuc incolumis viuit. Illicò vir Dei præfatum Ioannem impiger adiit, quæ viderat, quæque audierat, fideliter cuncta narrauit. Per idem tempus Imperat. Otto secundus, aduersus Saracenos præliaturus, Calabriam festinabat. His igitur auditis, Ioannes ait: Modo nos necesse est imperatori reuerenter occurrere, & cum eo simul de huius terræ statu prouida consideratione tractare. Porro post Imperatoris abscessum spondeo quoniam & fæculum deseram, & monachici ordinis habitum sumam.

Daniel, vir desideriorum.

Otto II. Imp.

Vt autem probaret, verum verum esset, quod ille narrabat, nuntium protinus ad mœnia Capuana direxit, qui veniens Pandulphum iam mortuum reperit. Ipse quoque Magister militum Ioannes antequam illas partes imperator attingeret, vix diebus quindecim superuixit. Quo mortuo mons Vesuuius, vnde videlicet gehenna frequenter eructat, in flammas erupit; vt liquido probaretur, quia fœnum, quod à dæmonibus parabatur, nil aliud fuit, nisi ignis atrocis incendij, qui prauis, ac reprobis hominibus debebatur. Nam quandocumque in illis partibus reprobus diues moritur, ignis erumpere de prædicto monte videtur, tantaque sulphureæ resinæ congeries ex ipso Vesouio protinus fluit, vt torrentem faciat, atque decurrente impetu in mare descendat. Vbi scilicet corporaliter videri potest, quod in Apocalypsi Ioannis de reprobis dicitur: *Quia pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda.*

Apoc. 19. 20.

Enimuero & Salernitanus Princeps illius videlicet Guaimarij æque Principis, qui ante non plurimos annos pro multis violentiis, atque tyrannicis oppressionibus suorum gladiis interemptus est, auos, cum procul aspexisset quadam die de prædicto monte Vesouio piceas,

Salernitani Principis miserandus exitus.

atque sulphureas repentè flammas erumpere, protinus ait: Proculdubiò sceleratus aliquis diues in proximo moriturus est, atque ad inferos descensurus. Sed, ô cæca mens reprobi hominis, immò terribile super nos iudicium Conditoris! superueniente siquidem proxima nocte, dum securus cum meretrice concumberet, expirauit. Quem illa, vt postmodum referebat quid contigisset, ignorans, diutius pertulit, & vix tandem à se non hominem, sed cadauer exanime prostituta, deiecit.

CAPVT X.

De Presbytero, qui in Vesuuio monte periit.

QVidam præterea in Neapolitanis partibus Presbyter volens certius, quod non licebat, addiscere, illuc, vbi gehennale barathrum feruentius eructabat, præsumptoria decreuit audacia propinquare. Missarum igitur solemnia celebrauit, sicque infulatus, velut armatus, iter arripuit: sed dum vltrà quàm solebant homines, temerarius accessit, redire non valens postmodum non apparuit.

De alio Presbyt. qui in eiusdem montis flãmas matris vocem lugentis recognouit.

Alius quoque Presbyter matrem suam Beneuenti reliquerat ægrotantem, eumque per Neapolitanos fines Domino suo comitatum præberet, exundantibus flammis intendens, clamorem lugentis C audiuit, quem suæ matris esse proculdubio recognouit. Notauit horam, & tunc euidentissimè comperit matrem fuisse defunctam.

Vt igitur ad superiora redeamus, sufficiat iam bis duodenos sanctos enumerasse Pontifices, qui diuini amoris igne feruentes ab Ecclesiastica decreuerunt administratione desistere, vt terrenis actibus expediti, Deo possent arctiùs, atque familiariùs inhærere. Hi nimirum venerandi Præsules, tamquam venerã viginti quatuor Seniores, procidunt ante Sedentem in throno, & adorant viuentem in sæcula sæculorum, mittentes coronas suas ante thronum Domini. Coronas nempe suas ante Domini thronum mittunt, dum ornamenta propriæ dignitatis D pro eius amore deponunt. Ad eorum quoque similitudinem phialas aureas habent plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum: quia, vt puriores Deo valeant orationes in odorem suauitatis offerre, à cunctis se mundi huius student actibus segregare.

De viginti-quatuor senioribus.
Apoc. 4.

De S. Athanasio Episc. Alexandr.

Planè nisi longioris styli fastidium deuitarem, beatum quoque Athanasium his non inconuenienter apponerem. Qui videlicet sub Arriano Rege Constantio Ecclesiam deserens, ergastulo se cuiusdam sanctæ mulieris immersit, ibique geminato triennio, præter cohabitatricem suam, cunctis ignotus mortalibus latuit. Poteram & beatissimum his connumerare Martinum; qui ius Episcopalis officij velut ex quadam parte deseruit, dum tribus ferè lustris ante obitum suum, vt Deo familiarius E viueret, à Conciliis se Synodalibus funditus absentauit.

De S. Martino. Episc. Turonensi.

De SS. Episcopo Gaudioso, Quoduultdeo, & aliis.

Beatum quoque Gaudiosum non incongruè superadderem, qui dum Abitunensis Ecclesiæ, quæ videlicet Africanæ diœcesis est, cathedram obtineret, Vuandalis Africam deuastantibus, cum S. Quoduultdeo, ac cæteris Præsulibus fugit, & in Parthenope ciuitate Monasterium condidit. Si ergo ille fugit, vt Vuandalorum euaderet gladios, quantò magis ego laqueos æternæ mortis effugere debeo?

De S. Sergio Damasceno.

Sergius etiam Metropolita Damasci non inconuenienter his posset annecti, qui Ecclesiam suam A pro Christi amore deseruit, & Romam peregrinus aduenit: repetiensque beatorum Bonifacij, & Alexij Basilicam sacerdotalibus penè officiis destitutam, Benedictum Romanæ Sedis Antistitem adiit; atque vt se Monasterialem ibi permitteret regulam constituere, precibus impetrauit. Vbi nimirum longo post tempore religiosè degens vitam finiuit.

Sereno Episcopo.

Beatus quoque Gregorius, sicut in Registri eius reperitur historia, tribus Episcopis primæ scilicet Iustinianæ, Ariminensi, & tertio cuidam pro sola capitis ægritudine, suas deserendi Ecclesias, liberam facultatem dedit: eisque reseruato de relictis Ecclesiis necessario stipendio, successores substituere non negauit. Quod videlicet qui epistolas B Anatolio Constantinopolitano Subdiacono, Mariniano Rauennati atque Ætherio, Episcopis missas legerit, dubitare non poterit.

CAPVT XI.

De tribus aliis Episcopis Ecclesias suas itidem deserentibus.

ECce dum illis vigintiquatuor Episcopis, quos superius enumerauimus, tres istos, qui auctore B. Gregorio, suas dimiserunt Ecclesias, copulamus: beatos præterea Gaudiosum, atque Quoduultdeũ, C Sergiumquoque Damascenum Metropolitam his omnibus superaddimus, triginta proculdubio, qui pro diuino amore suis renuntiauerũt sedibus, Episcopos inuenimus. Dicat mihi perscrutator veterum, dicat historiarum, vel annalium quilibet indagator, tot sanctis patribus pastoralem custodiam deserentibus, quis vmquam Apostolicæ Sedis Pontifex obstitit? Quis eorum quemlibet vel per legationis apices reprehendit, vel per synodalem sententiam condemnauit? Dicat, inquam, vel cùm nullatenus possit inuenire quid adferat, procacem linguam suam dentibus mordeat, non me iniustis detractionibus rodat.

Benedictus IX Papa Gregorius VI. Papa.

An non & minor Benedictus Papa, quem supra retulimus, Apostolici se culminis administratione D priuauit, successoremque sibi Gregorium, qui Gratianus dicebatur, in Romana Sede constituit? Super quibus præsente Henrico Imperatore, cum disceptaret postmodum Synodale Concilium, quia venalitas interuenerat, depositus est, qui suscepit: non excommunicatus est, qui deseruit.

S. Benedict. Abbas.

Porrò autem & B. Benedictum instar magni cuiusdam Pontificis, possumus ad exemplum imitationis inducere, qui videlicet commissum non ambigitur regimen dimisisse.

B. Leo Abbas Nonantulanus.

Leo quoque Nonantulanus Abbas ad memoriam rediit, qui dum clericalem adhuc speciem peteret, iamque deuotione peracta, ab Hierosolymis remeasset, sic vitam suam instituit, vt nil aliud præ- E ter vnum dumtaxat asinum possideret. Cum hoc quotidie saltus, & pascua circumquaque perlustrans, materias * congerebat, quibus ad requisita naturæ necessaria fratribus anitergia ministraret. Peracto itaque glorifico huiusmodi opere manuum, psalterioque cum ipsa simul exercitatione decurso, protinus ad offerenda Deo sacra mysteria non sine multis lacrymis sanctus Presbyter accedebat. Postmodum verò ad Monasterij regimen violenter attractus, aiebat, (quod infœlix frequenter & ipse deploro) Iesum, inquiens, per pedes tenui, & nunc miser & cæcus sæculi molas voluo. Vixque peracto biennio, in manu Ottonis, qui tunc Imperij sceptra regebat, pastoralem baculum reddidit:

dit: deinde apud sanctum Bonifacium intra Romana mœnia perseuerans, ex omni, quod sibi vitæ huius residuum fuit, nil aliud, quàm æternæ vitæ sibi stipendia procurauit. Ad cuius postmodum sepulturam cæcus veniens, luci pristinæ asseritur restitutus.

Miraculum ad eius sepulchrum.

Verum ne copia deficiente Pontificum, ad exempla minus congrua conuolasse notemur Abbatum, vt non diuersum nomen apponam, Leo Rauennas Archiepiscopus mox, vt paralysis eius ora constrinxit, cathedram spreuit, sicque priuatus ferè quadriennio superuixit. Cui videlicet Fredericus, tertio Ottone fœliciter imperante, successit: eique non inopes, quibus aleretur, possessiones Ecclesiæ delegauit.

Leo, & Fredericus Archiepisc. Rauen.

Horum igitur, aliorumque Patrum auctoritate suffultus, Episcopatui, simul & Monasteriis in sanctis manibus vestris irretractabiliter abrenuntio, omneque ius à me mouendæ in posterum quæstionis, ac repetitionis, abscindo; & quia pro innumeris peccatis meis non sum dignus in Ecclesiastica dignitate persistere, det mihi diuina misericordia per sanctas orationes vestras, venerabilis Pater, eo ipso vitæ, quod restat, in luctu, & pœnitentia permanere. Confiteor enim, quia criminosus, simul & vitiosus ad honorem hunc, & non sine reprehensione perueni, & in eo reprehensibiliter vixi: ideoque mihi tutum visum est, vt ipse me potius sponte deponerem, quàm ante tribunal tremendi Iudicis in conspectu omnium Angelorum, & hominum, depositionis sententiam sub æterna damnatione subirem. Sed iam ista sufficiant: Omnipotens Deus, qui incomprehensibili dispensationis suæ consilio, & me ab obtinendi regiminis ambitione deiecit & vos ad Ecclesiastici culminis summa prouexit, sancto cordi vestro, cuius est inhabitator, inspiret talia mihi per sacras litteras mandata dirigere, quæ meis votis, meisque valeant desideriis concordare.

Præmissæ orationis clausula.

B. Per nam. humilitas profunda.

Finalis oratio.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM VIGESIMVM.

Apologeticus ob dimissum Episcopatum.

ARGVMENTVM.

Excusat se B. Petrus Dam. apud Pontificem, quod tenuitatis suæ sibi conscius, Episcopatu se abdicarit: ne quis autem illi hoc inconstantiæ adscriberet, (non enim licet semel susceptum deponere regimen) breuiter respondet, & multorum Patrum exemplis, qui delato Episcopatu vti noluerunt, ostendit magis tutum cepisse consilium tanto onere se leuandi: rem præterea arduam, maximeque laboriosam aliis præesse, & Episcopatus fungi munere declarat.

Dilectissimis Apostolicæ Sedis Electo, & Virga Assur Hildeprando, Petrus Monachus seruitutem.

FERVNT, qui in rimandis rerum desudauere naturis, hoc lyncibus naturaliter insitum, quia cum post terga respiciunt, protinus illum, qui præcesserit, obliuiscuntur. Continuo videlicet, & mens simul perdit, quæ oculus videre desierit. Et cum hæc bellua tanto visus acumine ceteratum genus omne præcellat, vt & lapideos penetrare parietes valeat, hoc laborat vitio; quia quodcunque illud est, à quo semel oculos auertit, ad memoriam postmodum non reducit. Quorum videlicet animalium quandam vobis esse similitudinem dicerem, nisi me magnitudinis vestræ reuerentia prohiberet. Mirum est enim quia tam acuta prudentia, immò, quod longè gloriosius est, tam sincera, & feruentissima charitas, quæ me suspicit affectuosè præsentem, numquam siue per stylum, siue per verbum visitare

Lyncium natura.

Vrbana, & modesta expostulatio.

atque solphoreas repentè flammas erumpere, protinus ait: Proculdubiò sceleratus aliquis diues in proximo mortuus est, atque ad inferos descensurus. Sed, ô cæca mens reprobi hominis, immò terribile super nos iudicium Conditoris! superueniente siquidem proxima nocte, dum securus cum meretrice concumberet, expirauit. Quem illa, vt postmodum referebat quid contigisset, ignorans, diutius pertulit, & vix tandem à se non hominem, sed cadauer exanime prostituta, derecit.

CAPVT X.

De Presbytero, qui in Vesuuio monte periit.

B

QVidam præterea in Neapolitanis partibus Presbyter volens certius, quod non licebat, addiscere, illuc, vbi gehennale barathrum ferueotius eructabat, præsumptoria decreuit audacia propinquare. Missarum igitur solemnia celebrauit, sicque infulatus, velut armatus, iter arripuit: sed dum vltrà quàm solebant homines, temerarius accessit, redire non valens postmodum non apparuit.

Alius quoque Presbyter matrem suam Beneuenti reliquerat ægrotantem, eumque per Neapolitanos fines Domino suo comitatum præberet, exundantibus flammis intendens, clamorem ingentis C audiuit, quem suæ matris esse proculdubio recognouit. Notauit horam, & tunc euidentissimè comperit matrem fuisse defunctam.

De alio Presbyt. qui in eiusdem montis flāmas matris vocem lugentis recognouit.

Vt igitur ad superiora redeamus, sufficiat iam bis duodenos sanctos enumerasse Pontifices, qui diuini amoris igne feruentes ab Ecclesiastica decreuerunt administratione desistere, vt terrenis actibus expediti, Deo possent arctiùs, atque familiariùs inhærere. Hi nimirum venerandi Præsules, tamquam reuera viginti quatuor Seniores, procidunt ante Sedentem in throno, & adorant viuentem in sæcula sæculorum, mittentes coronas suas ante thronum Domini. Coronas nempe suas ante Domini thronum mittunt, dum ornamenta propriæ dignitatis pro eius amore deponunt. Ad eorum quoque simi- D litudinem phialas aureas habent plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum: quia, vt puriores Deo valeant orationes in odorem suauitatis offerre, à cunctis se mundi huius student actibus segregare.

De viginti-quatuor senioribus. *Apoc.* 4.

Planè nisi longioris styli fastidium deuitarem, beatum quoque Athanasium his non inconuenienter apponerem. Qui videlicet sub Arriano Rege Constantio Ecclesiam deserens, ergastulo se cuiusdam sanctæ mulieris immersit, ibique geminato triennio, præter cohabitatricem suam, cunctis ignotus mortalibus latuit. Poteram & beatissimum his connumerare Martinum; qui ius Episcopalis officij velut ex quadam parte deseruit, dum tribus ferè E lustris ante obitum suum, vt Deo familiarius viueret, à Conciliis se Synodalibus funditus absentauit.

De S. Athanasio Episc. Alexandr.

De S. Martino, Episc. Turonensi.

Beatum quoque Gaudiosum non incongruè superadderem, qui dum Abitunensis Ecclesiæ, quæ videlicet Africanæ diœcesis est, cathedram obtineret, Vuandalis Africam deuastantibus, cum S. Quoduultdeo, ac cæteris Præsulibus fugit, & in Parthenope eiulrate Monasterium condidit. Si ergo ille fugit, vt Vuandalorum euaderet gladios, quantò magis ego laqueos æternæ mortis effugere debeo?

De SS. Episcopo Gaudioso, Quoduultdeo, & aliis.

Sergius etiam Metropolita Damasci non inconuenienter his posset annecti, qui Ecclesiam suam

De S. Sergio Damasceno

A pro Christi amore deseruit, & Romam peregrinus adoenit: repertensque beatorum Bonifacij, & Alexij Basilicam sacerdotalibus penè officiis destitutam, Benedictum Romanæ Sedis Antistitem adiit; atque vt se Monasterialem ibi permitteret regulam constituere, precibus impetrauit. Vbi nimirum longo post tempore religiosè degens vitam finiuit.

scenæ Episcopo.

Beatus quoque Gregorius, sicut in Registri eius reperitur historia, tribus Episcopis primæ scilicet Iustinianæ, Ariminensi, & tertio cuidam pro sola capitis ægritudine, suas deserendi Ecclesias, liberam facultatem dedit: eisque reseruato de relictis Ecclesiis necessario stipendio, successores substi- B tuere non negauit. Quod videlicet qui epistolas Anatolio Constantinopolitano Subdiacono, Mariniano Rauennati atque Æthereo, Episcopis missas legerit, dubitare non poterit.

CAPVT XI.

De tribus aliis Episcopis Ecclesias suas itidem deserentibus.

ECce dum illis vigintiquatuor Episcopis, quos superius enumerauimus, tres istos, qui auctore B. Gregorio, suas dimiserunt Ecclesias, copulamus: beatos præterea Gaudiosum, atque Quoduultdeū, C Sergiumquoque Damascenum Metropolitam his omnibus superaddimus, triginta proculdubio, qui pro diuino amore suis renuntiauerūt sedibus, Episcopos inuenimus. Dicat mihi perscrutator veterum, dicat historiarum, vel annalium quilibet indagator, tot sanctis patribus pastoralem custodiam deserentibus, quis vmquam Apostolicæ Sedis Pontifex obstitit? Quis eorum quemlibet vel per legationis apices reprehendit, vel per synodalem sententiam condemnauit? Dicat, inquam, vel cùm nullatenus possit inuenire quid adferat, procacem linguam suam dentibus mordeat, non me iniustis detractionibus rodat.

An non & minor Benedictus Papa, quem supra retulimus, Apostolici se culminis administratione D priuauit, successoremque sibi Gregorium, qui Gratianus dicebatur, in Romana Sede constituit? Super quibus præsente Henrico Imperatore, cum disceptaret postmodum Synodale Concilium, quia vænalitas interuenerat, depositus est, qui suscepit; non excommunicatus est, qui deseruit.

Benedictus IX Papa Gregorius VI. Papa.

Porrò autem & B. Benedictum instar magni cuiusdam Pontificis, possumus ad exemplum imitationis inducere, qui videlicet commissum non ambigitur regimen dimisisse.

S. Benedict. Abbas.

Leo quoque Nonantulanus Abbas ad memoriam redit, qui dum clericalem adhuc speciem peteret, iamque deuotione peracta, ab Hierosolymis remeasset, sic vitam suam instituit, vt nil aliud præ- E ter vnum dumtaxat asinum possideret. Cum hoc quotidie saltus, & pascua circumquaque perlustrans, materias * congerebat, quibus ad requisita naturæ necessaria fratribus anitergia ministraret. Peracto itaque glorifico huiusmodi opere manuum, psalterioque cum ipsa simul exercitatione decurso, protinus ad offerenda Deo sacra mysteria non sine multis lacrymis sanctus Presbyter accedebat. Postmodum verò ad Monasterij regimen violenter attractus, aiebat, (quod infœlix frequenter & ipse deploro) Iesum, inquiens, per pedes tenui, & nunc miser & cæcus sæculi molas voluo. Vixque peracto biennio, in manu Ottonis, qui tunc Imperij sceptra regebat, pastoralem baculum reddidit:

B. Leo Abbas Nonantulanus.

dit: deinde apud sanctum Bonifacium intra Romana mœnia perseuerans, ex omni, quod sibi vitæ huius residuum fuit, nil aliud, quàm æternæ vitæ sibi stipendia procurauit. Ad cuius postmodum sepulturam cæcus veniens, luci pristinæ asseritur restitutus.

Miraculum ad eius sepulchrum.

Verum ne copia deficiente Pontificum, ad exempla minus congrua conuolasse notemur Abbatum, vt non diuersum nomen apponam, Leo Rauennas Archiepiscopus mox, vt paralysis eius ora constrinxit, cathedram spreuit, sicque priuatus ferè quadriennio superuixit. Cui videlicet Fredericus, tertio Ottone fœliciter imperante, successit; eique non inopes, quibus aleretur, possessiones Ecclesiæ delegauit.

Leo, & Fredericus Archiepisc. Rauen.

Horum igitur, aliorumque Patrum auctoritate suffultus, Episcopatui, simul & Monasteriis in sanctis manibus vestris irretractabiliter abrenuntio, omneque ius à me mouendæ in posterum quæstionis ac repetitionis, abscindo; & quia pro in- A numeris peccatis meis non sum dignus in Ecclesiastica dignitate persistere, det mihi diuina misericordia per sanctas orationes vestras, venerabilis Pater, eo ipso vitæ, quod restat, in luctu, & pœnitentia permanere. Confiteor enim, quia criminosus, simul & vitiosus ad honorem hunc, & non sine reprehensione perueni, & in eo reprehensibiliter vixi: ideoque mihi tutum visum est, vt ipse me potius sponte deponerem, quàm ante tribunal tremendi Iudicis in conspectu omnium Angelorum, & hominum, depositionis sententiam sub æterna damnatione subirem. Sed iam ista sufficiant: Omnipotens Deus, qui incomprehensibili dispensationis suæ consilio, & me ab obtinendi regiminis ambitione deiecit, & vos ad Ecclesiastici culminis summa prouexit, sancto cordi vestro, cuius est inhabitator, inspiret talia mihi per sacras litteras mandata dirigere, quæ meis votis, meisque valeant desideriis concordare.

Præmissæ orationis clausula.

B. Petri Dam. humilitas profunda.

Finalis oratio.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM VIGESIMVM.

Apologeticus ob dimissum Episcopatum.

ARGVMENTVM.

Excusat se B. Petrus Dam. apud Pontificem, quod tenuitatis suæ sibi conscius, Episcopatu se abdicarit: ne quis autem illi hoc inconstantiæ adscriberet, (non enim licet semel susceptum deponere regimen) breuiter respondet, & multorum Patrum exemplis, qui delato Episcopatu vti noluerunt, ostendit magis tutum cepisse consilium tanto onere se leuandi: rem præterea arduam, maximéque laboriosam aliis præesse, & Episcopatus fungi munere declarat.

Dilectissimis Apostolicæ Sedis Electo, & Virgæ Assur Hildeprando, Petrus Monachus seruitutem.

FERVNT, qui in rimandis rerum desudauere naturis, hoc lyncibus naturaliter insitum, quia cum post terga respiciunt, protinus illum, qui præcesserit, obliuiscuntur. Continuo videlicet, & meus simul perdit, quæ oculus videre desierit. Et cum hæc bellua tanto visus acumine ferarum genus omne præcellat, vt & lapideos penetrare parietes valeat, hoc labo- B rat vitio; quia quodcunque illud est, à quo semel oculos auertit, ad memoriam postmodum non reducit. Quorum videlicet animalium quandam vobis esse similitudinem dicerem, nisi me magnitudinis vestræ reuerentia prohiberet. Mirum est enim quia tam acuta prudentia, immò, quod longè gloriosius est, tam sincera, & feruentissima charitas, quæ me suspicit affectuosè præsentem, numquam siue per stylum, siue per verbum visitare

Lyncium natura.

Vrbana, & modesta expostulatio.

dignetur absentem. Porrò quoniam à vobis scripta non mereor, si mihi cum aliis negotium ageretur, dicerem: quia illa, quam Apostolus dicit, charitatis, Epistola, non est apud vos in tabulis cordis carnalibus scripta, sed imis, vt aiunt, ceris erasa. (2. Cor. 3.) Sed dum attendo quid loquar, considerandum est nihilominus quid loquar. Quapropter dum vti loquendi libertate non audeo, ori digitum superpono. Querela igitur expostulationis hucusque producta, in quod propensius scatet animus, breuiter inferam.

CAPVT I.

Quòd Petrus Damianus duorum Episcopatuum curam habuerit.

B Enedicta omnipotens dispensatio Conditoris, quia ad vos nuper ascendens duorum Episcopatuum, vnius regendi, alterius visitandi mole depressus, prærupta Alpium iuga transmisi, moxque sarcina tribulationis abiecta, exoneratus, & liber, ad dilectam solitudinem tanquam fugitiuus postliminio repedaui. Liber itaque sub quadam mentis energia, quasi diu stipitibus attritos agitare pedes, durisque catenis edomitas subleuare ceruices, illudque propheticum alacriter decantare: *Dirupisti, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.* (Psal. 115.) Nostis planè, certumque tenetis hæc in me proiecta fuisse onera, non suscepta: &, vt ita loquar, tetraculum non ingressus sum, sed violenter opertus. Quapropter occasione nacta, pondus libenter abieci, quod vltroneus ante non subij. Et quia vos Apostolica Sedes, vos Romana estis Ecclesia, ad deponendum, reddendumque quod baiulare nequineram, integrum mihi visum est non adire fabricam lapidum, sed vos potius, in quibus viget ipsius Ecclesiæ sacramentum. Sub persecutione quippe Iudaïca vbicumque erant Apostoli, illic esse primitiua dicebatur Ecclesia. Nunc etiam cum Simon ille, veternosus videlicet Trapezita, malleos, & incudem reparat, cum Romanam Vrbem velut officinam sibi per monetarios pestiferæ negociationis vsurpat; quò vos Petrus vobiscum fugiens attrahit, illic esse Romanam Ecclesiam omnibus indubitanter ostendit. Vnde ego cum Ecclesiasticum vobis regimen renuntiare disposui, non erraui; quia Romanæ, quæ vos estis Ecclesiæ, quod suum erat, dignè restitui: & vt vobis me confessum esse fateat, pro hac refutatione centum annorum pœnitentia mihi est consequenter iniuncta; per illa nimirum remedia, quæ monasticis sunt regulis instituta. Quòd si parum videtur, vos etiam superaddite: vltrò etiam & carcerali, si placet custodiæ mancipate. Post tot quippe vagationis, & noxiæ libertatis excessus, quid restat nisi vt me religationis atque silentij censura coërceat? Sed hic fortè blandus ille tyrannus, qui mihi Neroniana semper pietate condoluit, qui me colaphizando demulsit, qui me certè Aquilino, vt ita loquar, vngue palpauit, hanc querulus erumpet in vocem: Ecce latibulum petit, & sub colore pœnitentiæ, Romæ subterfugere quærit accessum: luctari machinatur de inobedientia otium, & cæteris in bella ruentibus hic sibi degeneris vmbræ quærit opacum. Sed hoc ego sancto Satanæ meo respondeo, quod filij Ruben, & Gad Moysi ductori suo respondisse noscuntur: Nos, inquiunt, armati, & accincti pergemus ad prælium ante filios Israël, donec introducamus eos ad loca sua; paruuli nostri & quidquid habere possumus erunt in vrbibus muratis propter habitatorum insidias; non reuertemur in domos nostras vsquequo possideant filij Israël hæreditatem suam, nec quidquam quærimus trans Iordanem, quia iam habemus possessionem nostram in Orientali eius plaga. (Num. 32.) Hoc itaque modo comitaturus quidem vos, arma corripio, sed vobis duce Christo, post bella victoribus, mox recedo. Hoc igitur dicam Electo Domini, quod Berzellai quoque Galaadites descendens de Rogelim Dauid locutus est Regi *Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum: obsecro, vt reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea.* (2. Reg. 19.)

Margin notes: Petro Dam. quanta ob dimissos Episcopatus iniuncta pœnitentia. — Neroniana pietas Aquilino vngue palpare. Hildeprandum S. R. E. Archid. cite intelligit.

CAPVT II.

Quòd Episcopatus deponi possit aliquando.

H Ic mihi fortassis obiicitur, semel acceptum dimitti regimen non licere. Ad quod breuiter dico quod sentio; quia plerique Pontificatus iura non deserunt, & de sinistris sunt: quotquot autem legimus recta intentione dimisisse, certa spes est eos de æterna cum Christo societate gaudere. Neque hoc dicimus, vt passim deseri Episcopatum liceat, nisi videlicet id fieri necessitas magna compellat. Enimuero beatus Valerius dum sibi prouidet successorem, magnum Augustinum Hipponensi Ecclesiæ inthronizat Antistitem. (Valerius Episc. Hipponen.) Lucidus Ficoclensis Episcopus dum propinquum sibimet obitum imminere cognoscit, ad cœnobialis portum conuolat ordinis, ac sacerdotalis infulas dignitatis monachicis mutat induuiis, & vt noueris quid sibi conuersio ista contulerit, sicut authentica Registri testatur historia, sub ipso migrantis obitu Spiritus Sancti gratia lætissimo relucebat in vultu. (Lucidus Episc. Ficoclensis.) Cui nimirum & antequam moreretur, beatus Apostolus Andreas apparuit; & qua hora migraturus esset ex corpore, nuntiauit.

Quid beatum Adelbertum martyrem dicam? Qui nimirum quoniam Bohemiensis Ecclesiæ postposuit cathedram, Monachum induens, triumphalem martyrij meruit inuenire coronam? (Adelbertus mart. Episc. Bohem.) Vtque ex industria de cæteris sileam, quidam sanctus pœnitens, cuius me ad præsens vocabulum fugit, iam ante septennium ferè Episcopatu dimisso, tandem Angelo visitante præcipitur, Ad Episcopatum redeat; sed recusat, donec admonente eodem Angelo, beatus aduenit sub celeritate Remigius. (Genebaldus Laudunen. Episc.) Sic itaque ne deceptio potuisset fortè surripere, etiam tuta formidans, humano cessit imperio, qui ad Angelicum prius oraculum rigidus stetit.

Episcopus etiam ille Sabinensis, qui solium Pontificale deseruit, & Farsense monasterium, contempta sacerdotali dignitate, construxit, quàm nobilis in Christo vir fuerit, testis est antiqua traditio, quæ sanctitatis eius insignia celebrat; testis moderna deuotio, quæ piam eius memoriam in benedictione frequentat. (Laurentius Sabinensis Episc.) Quanti scilicet & prius & postmodum in eadem sede vsque ad vitæ terminum perdurarunt, & tam operosum fructum Deo nullatenus attulerunt.

Nec te, fœlix Bonite, prætercam, qui hac dumtaxat occasione percepta, quoniam de manu (Bonitus Episc. Aruernorum.)

Regis, laici videlicet hominis, traditionem Ecclesiæ te suscepisse contigerat, cathedram contempsisti, atque ad remotioris vitæ custodiam te protinus contulisti. Quid, rogo, iste faceret, si tormenta, quibus nostri cruciantur Episcopi, & ipse perferret? Si scutatorum, & lancearotum turmæ post equitantis terga confluerent? Si eum tanquam gentilis militiæ ducem in procinctu positum armati vndique manipuli constiparent? Et quem decuerat reuerenter incedere cum choro psallentium, audire cogeretur hinc inde perstrepentium tinnitus armorum? Vnde fit, vt modò Pontificem non comitentur, vt dignum est, diuersi Clericorum ordines; sed castra potius, & armati telis vibrantibus bellatores. Pensemus etiã quale hoc sit, quia hæc nonnulli & inuiti perferunt; & tamen eos, quos tolerant prædiis, ac facultatibus Ecclesiæ, velint nolint, carius emunt. Quotidie regales epulæ, quotidie apparatus, quotidie nuptiale conuiuium, & vnde refrigerare debuerant indigentes, rubentium tabularum recreant gestatores. Et cum Episcopus dispensator, & promus debeat esse pauperum, ad eorum mensam affluentibus deliciis, alieni ructant; cum & illi, quorum est tota substantia, procul exclusi, famis inopia contabescant.

Episcoporũ malorum deploratio.

CAPVT III.

Contra Ecclesiastici peculij dilapidatores.

INter omnia porrò hæc mala illud excedit, & diabolicam propemodum videtur æquare nequitiam, quia prædiis in militiam profligatis, omniumque possessione terrarum, insuper etiam & decimæ, ac plebes adduntur in beneficium sæcularibus. Quæ profectò liberalitas inhonesta & indigentibus adimit, vnde viuant; & diœcesanos etiam deterret, vt decimas non persoluant. Vna scilicet res & illis subtrahit corporale subsidium, & istis periculum prouidet animarum. Quod totum in malè munifici caput redundare, nulli dubium est; si tamen eum ad hoc propria vanitas trahat, non necessitas antiqua compellat. Et quidem plurima suppetunt, quæ de Episcoporum multiplicibus ærumnis apponerem, nisi me epistolaris compendij regula prohiberet.

Necessitas consuetudinis antiquæ aliquando excusat, vt videtur hoc loco innui.

Sed, ô facinus! adeò me sola Sedes Apostolica terreat, vt ab his omnibus me dicendis auertat. In qua nimirum Sede, cùm admirari soleamos reuerendæ maiestatis Antistitem, nunc despicabilis personæ cernimus * Mintionem. Hæc venerabilis ille vir expertus fuerat, Petrus videlicet * Apsarensis, Episcopus; qui Episcopatum dimisit, & de Sclauonico regno Italiam nauigans, littoribus Anconitanæ vrbis applicuit. Hic mihi, dum totius circa se regni reuerentiam conquestus exponeret, ac molestæ inquietudinis tædia numeraret, inter cætera vnum intulit, quod vos latere non patior. Quidam, inquit, degener quidem moribus, sed maiorum titulis insignitus, sui generis consanguineam nuptiali sibi fœdere copulauit. Quid plura? Prohibitus perstitit, excommunicatus adhæsit, totumque Ecclesiasticæ censuræ vigorem, nugarum puerilium fabulas deputauit. Cui certè hoc ad diuinæ indignationis indicium contigit, vt panes de nuptialibus mensis in plateas ante canum ora proiecti minimè tangerentur. Insuper, ô diuinæ animaduersionis pauen-

Sedis apost. calamitas, & ærumnæ.

**Cadaloum intelligit.*
** Ausarensis fit in sup. ep. corr.*

Excommunicati hominis panes attingere, canes dedignantur.

A da seueritas! dum rigidus stat, dum præceptis se sacerdotalibus non humiliat, qui vigilare sibimet ad salutem noluit, in cubiculo dormientem repentè de cælestibus irruens fulgur extinxit. Sic sic diuini furoris expertus est moriendo sententiam, qui vulneri suo, dum viueret, adhibere contempserat medicinam. Hoc autem diximus, vt quàm sanctæ auctoritatis vir ille fuerit, qui Episcopatum deseruit, monstraremus.

Neglectæ excommunicationis pœna diuinitus irrogata.

Sed dum ista prosequimur, illud etiam nobis consequenter occurrit, quod & ipse nobis nuper, venerabilis Hildeprande, dixisti: & quamquam non magnopere huius videatur esse ne-
B gotij, quod versatur in manibus, tamen dum quomodolibet hoc apicibus tradimus, ne vorago funditus obliuionis absorbeat, quasi rem fluctiuagam paxillolis alligamus. Vt enim te retulisse memini, hæc tibi, vt eiusdem verba ponamus, Nouariensis Ecclesiæ narrauit Episcopus. Cum, inquit, in Teutonicorum partibus cuidam Episcopo conuiator incederem, & imminente iamjam refectionis hora, ille, quid mihi quasi decenter apponeret, non haberet, æstuare cœpit & anxiè quærere, vnde mihi posset in itinere positus, subuenire. Cumque hinc indigentia stringeret, illinc charitas animum dilataret, in
C arcto positus quid prorsus ageret, ignorabat; cum ecce repente Grues, vt litteram inuicem congruentes exprimunt parili serie quasi diuersa vtrinque sub vno duce castra componunt super verticem nobis turmatim volitare cœperunt. Tunc Episcopus in feruore fidei constanter erectus, ait: Domine, præcipe vnam de Gruibus istis ad nos deiici, vt seruus tuus de benedictionis tuæ munere satisfaciat charitati. Mira exauditionis diuinæ celeritas, vix verbum ore depromitur, protinus non parui corporis Grus terra tenus ante ora nostra demergitur; sicque fides, quæ per dilectionem operabatur, impletur. Hæc tibi referenti continuo percunctatus, aio: Erat-
D ne spiritualis ille Episcopus? Tu, vt nescio, quo pacto didiceras, carni propriæ viuere hominem, respondisti; vt liquidò pateat non vitæ rectitudinem, sed fidem charitati coniunctam, hanc obtinuisse virtutem.

Fides charitati iuncta exaudiri meretur.

Addidisti etiam, quia beato Leone Sedis Apostolicæ Præsule referente, cognoueras, æque carnalis, & inconsideratæ conuersationis Episcopum extitisse, qui tantam extra meritum gratiam à Domino fuerat consecutus, vt virtutes, ac signa frequenter ostenderet; vltro etiam cum magnæ auctoritatis imperio ex obsessis corporibus dæmones effugaret. Inter quæ nimirum signa virtutum, & illud aliquando contigit, vt eodem, sanctæ memoriæ Leone præsente, dæ-
E moniacus astitisset; cumque præfatus Episcopus nequitiæ spiritum abire præciperet, ille autem quibusdam verbis peruicacis superbiæ resultaret, tandem per nomen Christi terribiliter adiuratus, reniti vltra non potuit. Cumque caput miseri hominis huc, illucque concuteret, capillos in altum panico quodam horrore subrigeret, os quasi ad enomendum quibusdam conatibus aperiret, protinus se obiecit Episcopus: Nequaquam, inquit, per os egredieris, vt niteris: omnino frustrabitur, quod moliris, per posteriora te exire præcipio: nam oris tibi aditum non permitto. Per sordidos igitur meatus immunde habitator egredere, & fœda post te, vt dignus es, vestigia derelinque.

s. Leo IX. Papa.

Dæmon ab Episcopo potenter eiectus.

Vix verba compleuerat, & continuò nequissimus spiritus fluxu ventris electus est.

CAPVT IV.

Episcopi cuiusdam misericordiam in pauperem miraculo Deus remuneratur.

ALius item Episcopus, vt & ipse dixisti, oppido sitiens, vinum sibi afferri præcepit. Cumque pincerna totum, quod erat in vasculo, funditus exhausisset in poculum, & Episcopo detulisset, ecce pauper importunis illud sibi dari precibus flagitabat, dicens, quia præ ariditate nimia nisi biberet, cominus expiraret. Et contrà minister asserebat, & nil se in vase residuum reliquisse, & in eo loco vinum aliud reperiri nullatenus posse. In his igitur fortis Episcopus angustiis deprehensus, cum & hinc videlicet sitim differre non posset, illinc autem se bibere, alio periclitante, impium iudicaret, auertit se à se, fratrique laboranti in necessitate succurrit. Præcepit igitur pauperi vinum dari; sed iam quo magis spes bibendi omnino defecerat, eo sitis Episcopi atrocius sæuiebat. Mandauit itaque ministro, vt vinarium vas requireret, si fortè aliquam & consolationis stillam, vel perexiguam reperiret. Qui diutius abnegans, nihilque se reseruasse constanter affirmans, tandem non spe erectus, sed imperio magis oppressus, paruit; & vas, quod vacuum reliquerat, vino plenum, nimirum admiratus, inuenit.

Abbatis eleemosynarij exemplum.

Abbas quidam, vt mihi relatum est, suauis edulij concupiscentia ductus Naupredam sibi præcepit acquiri. Cumque ministri dicerent, hoc genus eo loci difficile posse reperiri; extitit qui diceret, vnam tantum in venalibus Naupredam se vidisse propositam, nullo pacto minus quàm viginti nummorum Papiensium solidis coëmendam. Iussit Abbas numerari pecuniam. Coquorum autem diligentia perfunctus, & lautè decoctus Abbati piscis apponitur; sed antequam tangeretur, ecce pauper ad ianuam, hoc potissimum sibi dari, quod Abbati esset appositum, anxiè postulabat. Mox, vt erat, integrum piscem, nihil hæsitans vir Domini, mittit ad pauperem. Illicò pauper, qui videbatur cum ipsa paropside plena pisce, in sublime se extulit; & librata manu, velut exenium portans, cælum cunctis videntibus penetrauit. Vnde liquidò comprobatur, quia quod indigentibus datur, Deo transmittitur, & quod in sinu pauperum occultamus, in cælo seponimus.

Episcopi sobrij præclarum facinus.

Illud etiam, quod nunc addimus, quamquam non sit miraculum, ab ædificatione tamen, cui famulatur omne quod scribimus, non est alienum. Episcopus quidam Naupredam sibi parari præceperat, qui paulo post dum inter ipsa Missarum solemnia sacris altaribus deuotus assisteret, ecce Naupredæ memoria illecebrosi gustus eum tentauit affectu. Ille, vt erat insignis animi, talia se pati posse in obtutibus occulti, & omnipotentis Inspectoris erubuit, expletisque segressus officiis, febreticum animæ piscem pauperi tradendum esse mandauit. Sic profectò canicula voluptatis, quæ sub mensa corporis, vtcumque potuisset viuere, ad Sancta Sanctorum impudenter irrumpens, pœnitentiæ fuste mactata, meruit interire.

Pauper quidam pater familias vnum dumtaxat nummum in loculo possidebat, quem ad emendum aliquid, quod cum pane comederet, expendere gestiebat. Cumque siccus, & aridus a lautioribus alimentis, hoc diu negotium in mente versaret, interim pauper aduenit, misericordiam postulauit. Ille hærens animo, velut in quodam erat meditullio constitutus. Nam si daret, carni metuebat afflictæ, si retineret, culpam incurrere formidabat denegatæ misericordiæ. Tandem vicit spiritus carnem, & Euangelicam imitatus Viduam, sub pauperis specie bono debitori Deo suam fœnerat quantitatem. Redit domum, panis, qui solebat, apponitur. Pauper quidem mensa, sed bona spe diues erat conscientia. Damnum siquidem carnis compensabat lucro pietatis; cum ecce vir quidam ignotus, & quem antea numquam viderat, festinus & anxius ligatos linteo in manu eius viginti denariorum solidos posuit, dicensque sibi à domino suo missos, tamquam qui ab eo expectaretur, incunctanter abscessit. Cumque ille attonitus vellet inquirere, ille disparuit.

Mira misericordia pauperis. Mar. 12. Luc. 21.

CAPVT V.

Damianus ob ætatis grauitatem Episcopatus labores refugit.

ICcirco autem nomina hominum non appono, quoniam ordo peractæ rei facilius hæret animo, nomina verò, curis aliis interuenientibus, fateor, intercepit obliuio. Nec magnoperè curamus videri aucupes nominum, dummodo non excidat series, & ordo gestorum; quamquam & hæc eadem gesta, quæ scribimus, quia in transitu audire nos contigit, vtrum inoffensam fidei lineam teneant, certum per omnia non habemus. Ne igitur sine nominibus digesta narratio nares fastidiosis lectoribus contrahat, à talibus interim supersedeo. Et certe salubrius est, vt omissis omnibus, ad me redeam, me defleam, me iugiter meis oculis anteponam. Ecce enim iam oculi caligant, & solito amplius phlegmatis humores abundant. Rugæ subeunt, & dentium ruinam gingiuæ minantur. Caput denique, quod canis hactenus spargebatur, cygneo, iam albore niuescit; vox raucit, virtus deficit; &, heu! proh dolor! sola in me vitiorum radix ignorat penitus senectutem. Enimuerò quotidie mortem præ oculis teneo, & iam tribunali tremendi Iudicis quodammodo præsentatus assisto. Iam sub quadam mentis imaginatione peruersi spiritus truci vultu, exhorrenda specie me sub extremo spiritu palpitantem terribiliter impetunt, iam sancti Angeli blandi, ac niuei, quasi qui auxilientur, accedunt.

Effectus senectutis.

Quiddam porro non longe ante hæc euenisse comperi, quod dum mihi sæpe mouet mentem, soleo exaggerare formidinem. Quidam namque pœnitens sub peregrino habitu in nostris partibus exulabat: qui perquisitus, quæ eum exiliari culpa compelleret: Cum consobrino meo, inquit ad ligna cædenda pergebam, & ecce trabalis magnitudinis serpens duobus attollens squamosa colla capitibus, sinuosis flexibus obrepebat. Qui nos vt eò ambulantes aspexit, continuò scintillans oculis, & tamquam linguis exacuens ora trisulcis, in nos impetum fecit. Cui protinus conuiator meus librata securi, vnum caput abscidit, moxque ferramentum ex eius manibus cecidit. Protinus serpens in furoris rabiem implacabiliter efferatus, in su-

Duorum miseranda historia.

blime se erigit, quod solum remanserat, caput attollit, auctoremque proprij vulneris mordicus apprehendit, quem mox vt inuasit, sinuosis cū spiris implicuit, & inuoluit, totumque hominem suis viribus vindicans, in subterraneæ specus latebras asportauit. Sed dum traheretur ille, quod solum poterat, me flagitat, in me clamosas voces ingeminat, vt vel ipse sibi promptus adiutor accurrerem; vel securim, quæ in meis erat manibus, porrigere festinarem. Ego autem infelix, & degener, vltricibus flammis obnoxius, & ipse potius a serpentibus meritò deuorandus, væh mihi homicidæ! contremui, & cùm manibus esset agendum, causa dictante, non pedibus, fugam paraui; ideóque à sacerdotibus iniunctum mihi hoc exilium patior, méque vt tenera mortis illius auctorem deflere compellor.

Quæ nimirum gemendæ calamitatis historia ita totum cor meum tremefacit, & concutit, vt immensam cordis mei formidinem, nec stylo tradere, nec valeam sermone proferre. Meditor enim sæpe, ecce homo, & bestia, duo pariter in spelunca. Non mediator interuenit, non ereptor accedit, ferinum sanè cor pietas non emollit; præsertim cùm rabidæ voracitati hoc etiam superadditur, vt illatæ contumeliæ grauis vitio compensetur. Quæso, quæ rei huius tunc species erat, immo quæ mens miseri hominis esse poterat, cum præda factus esset hosti nescio misereri, cum euadendi spes nulla superesset, sed potius cruentis dentibus in escam traditus, ferinam protinus ingluuiem satiaret? Huius ergo formidolosi casus speciem in mea sæpe mente depingo, moxque draconem illum totius crudelitatis auctorem, quomodo rapiat, ac deuoret animas, pauida consideratione pertracto; illum sæpe versiculum repetens, quem Propheta cantabat: *Ne quando*, inquit, *rapiat vt leo, animam meam; dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat.* Tam breuis scriptura, quàm formidandi materiam sanis mentibus prebet?

Psal. 7.

Porrò autem & ante annum in non longinqua ab hac regione villa contigisse dicitur, quòd quidam agricola vix erumpente crepusculo, manè surrexit, enormis draconem magnitudinis vidit, quem quia lignum putauit, mox se super eum ad sedendum quasi in trabe composuit. Commota protinus bestia caput attollit, hominem cruento ore peruadit, sicque viuentem sub momento rabida voracitate deglutiit: & vt corda nostra grauior adhuc formido concutiat, atque ad metuenda super nos diuina iudicia peruigil nos sollicitudo compellat; plerumque videmus honestioribus, ac iustè viuentibus viris ista contingere: cum ècontra carnales, & incompositi videantur homines, vt supra meminimus, etiam virtutibus coruscare.

Iustis sæpe aduersa accidunt.

Nam, vt non diutius immorer, quidam ab Hierosolymis rediens, hoc sibi, suisque comitibus contigisse narrauit; quia cum itineris labore defessi, secus viam nocte quiescerent, repente leo terribilis dormientibus superuenit. Presbyter autem piæ opinionis, & honestæ vitæ, qui etiam quares iam à Dominicæ sepulturæ visitatione redierat, sociis vndique circumfusis medius quiescebat, Irruens igitur immanis bestia, neminem ex his, qui sibi prius occurrerant, tetigit; sed cæteros supersiliens, & tanquam proiecta ligna contemnens, solum Presbyterum signanter appetiit, præcipitanter inuasit, cæterisque leonibus, qui non procul aberant, prædam suam cruentus venator exposuit. Quem clamitantem, & sociis audientibus horribiliter mugientem, subitò deuorauerunt; & è vestigio conuiatores eius vsque ad ratem, in quam tremefacti conscenderant, sunt secuti. Quod vtique infirmis mentibus satis videtur esse terribile, vt merentes præmia, virga coerceat, & super eos, qui digni sunt gratia, cælestis inuigilet disciplina.

Presbyter peregrinus deuoratur à leonibus.

CAPVT VI.

Quòd Seruus Dei ciuitatem conflagrandam prædicat sibi ipsi verò non consulit.

Illud etiam non dissimili dignum videtur esse formidine, quod religioso quodam Pisanæ diœcesis Abbate referente, cognoui. Aiebat planè, quia proxima hac æstate transacta contigit, vt esset in quadam Teutonicorum vrbe seruus Dei sanctæ conuersationis, & bonæ famæ; qui iuxta Monasterium in cellula morabatur. Huic sanè reuelatum est, quia nisi populus per pœnitentiam quantocyus se à sua prauitate compesceret, infra triginta dies tota eorum ciuitas incendio subiaceret. Qui nimirum visionis suæ mysterium non solum Episcopo ciuitatis innotuit, sed & per omnem populum sine mora diuulgare curauit. Illi autem in prauitatis suæ malitia perdurantes, virum Dei arbitrati sunt delirare, & intentatas Dei minas omnino parvipendentes, dedignati sunt sua facta corrigere. Porrò vir Dei pretiosiora quæque Monasterij iubet in recessus abditos conuehi, vbi possent ab ignibus illibata seruari.

Quid verbis immoror? Tandem lugubris ille dies aduenit, & à septem vrbis regionibus vltor ignis exoritur. Ecce Monachi ad serui Dei cellulam anxiè promunt, eumque imminente periculo, non segniter exire deposcunt. Ille autem recusat omnino, diuinoque iudicio cuncta committens, quid Deo de se placeat, immotus expectat. Ignis ergo globis in astra furentibus, cuncta occupat, cuncta peruadit; & non modo cætera quæque succendit, sed & Monasterium, heu! tædet dicere, ipsumque seruum Dei cum tota sua cellula conflagrauit. quod profectò Dei iudicium non tam discutiendum est, quàm timendum. Quis enim humanæ mentis intuitus diuinorum iudiciorum penetrare valet abyssum, cum sit vtique terribilis in consiliis super filios hominum? Quis enim credere potuisset, vt is, qui per reuelationem meruit agnoscere perituræ vrbis excidium, semetipsum ignoraret flammis simul atrocibus exurendum? Hæc igitur, & his similia cùm mente considero, cùm subtili meditatione pertracto, dum quid mihi adhuc immineat, nescio; tremefactis certe totis visceribus obstupesco; moxque ad lacrymas redeo, & si fletus aliquando præ cordis duritia non erumpit, mens tamen ipsa mœrore grauius contabescit. Perpendo sæpe quale sit insatiabilibus subiacere draconibus, inimicis infœderabilibus interesse, in morte viuere, in ignibus habitare illud etiam, quomodo ad cruciandos impios hoc præ cæteris electum sit elementum; vt cum fauilla dissiliens, in quolibet membro, vel ad momentum tolerari non possit, vltrices flammæ miseros homines hinc egredientes absorbeant, & infinitè patens vorax gehenna concludat. Ex quibus nimirum plura suppeditat animus eloqui, nisi me prohiberet epistolare

Iudiciorum Dei abyssus. *Psal. 65.*

Expauenda gehennæ consideratio.

compendium diutius immorari. Ex qua tamen occasione quiddam nunc redit in mentem, quod non piget breuiter annotare.

Fauentinorum damnatorum spectra ostensa Diacono cuidam.

Duo viri de primoribus Fauentinæ ciuitatis ex hoc sæculo ante non paruum tempus egressi, cuidam Diacono simul apparuere per visum, qui nimirum ferreis casulis in more Sacerdotum talo tenus ad ima defluentibus videbantur induti. Percunctatus autem Diaconus, vtrum ne, inquit, vos, qui in illa vita estis, iugiter Dominum benedicitis? Responderunt: Nos, qui apud inferos æternolgne cruciamur, numquam benedicimus Dominum. Planè, quod sollicitudinis meæ pondus accumulat, & frater ille, cuius ante meminimus, vt coniici potest, tunc stabat, cùm reuelationis præsagium meruit; tunc in aliqua fortè culpa iacebat, cum discrimen incurrit. In lubrico siquidem positi, repente prolabimur; & omnes mundi sub momento temporis inquinantur.

Presbyteri lapsi exemplum.

Vnde & illud nunc ad memoriam redit, quod in Beneuentana olim vrbe constitutum audire me contigit. Princeps denique eiusdem ciuitatis Presbyterum habebat sanctæ conuersationis virum, & in diuinis officiis, ac præcipuè in solemnitate Missarum indesinenter assiduum. Qui dum quotidie sacris mysteriis reuerenter insisteret, Angelus Domini ex consuetudine veniebat, & vidente Principe, Sacramentum Dominici corporis ex offerentis manibus assumebat. Sed, ô mortalis vitæ huius lubrica, & incerta conditio! Nam qui Angelicis fruebatur mundis obsequiis, in fœdæ luxuriæ voraginem repente prolapsus est. Quid plura? Peragendi sacri mysterij tempus aduenit, Presbyter consuetudine solis exigente compellitur; sed grauiter intus, conscientia remordente, torquetur; ornatur, accedit, trepidat, palpitat, tamen offerre præsumit. Ecce Angelus, vt assuetus fuerat, venit, & inspectante Principe, spongiam infectam aqua super caput illius expressit, totumque corpus eius tergendo purgauit. Expletis autem mysteriis eandem spongiam rursus expressit, omnesque sordes, atque squalores, quot ex corpore illius antè contraxerat, membris eius omnibus iterum superfudit. Hoc viso Princeps admiratus obstupuit, Presbyterumque semotis omnibus secretè conuenit. Inquisitus itaque Presbyter, si nouiter aliquid criminis admisisset; primò quidem quasi perhorrescens facinus, abnegat; deinde malè sibi conscius, ac Principis auctoritate compulsus, tandem corruisse se nocte præterita in quamdam eiusdem Principis cubiculariam confitetur.

Madelmi inclusi virtutes, & lapsus.

In eadem rursus vrbe vidi Monachum, cui nomen erat Madelmus, qui nimirum iuxta Monasterium degens in cellula, inclusus, siue, solitarius dicebatur. Hic mihi retulit, quia in sacrosancto Paschali Sabbato, Resurrectionem præcedente Dominicam, in Ecclesia, quam frequentare consueuerat, quatuordecim plus minus lampades adornauit, & aqua supposita præter vnam, omnibus oleum superfudit. Cumque cæteris satisfactum esset; sed deficiente oleo, vna remaneret, petiuit ab Abbate, sed impetrare non potuit. Tandem in fide non hæsitans, aqua lampadem impleuit, lumen adhibuit, quæ profectò per totam noctem cum cæteris nihilominus radiauit; & cum naturale sit aquæ, vt ignem semper extinguat, illa fouebat. Tunc Abbas aduocatus in testimonium, signum virtutis admiratus expauit, seseque oleum non dedisse, confusus erubuit. Porro & alias quasdam Monachus ille dicebat

A ostendisse virtutes. Sed vah illi! clausis oculis securus incedit, & versuti hostis laqueos non attendit. Nam postmodum hic in luxuriæ voraginem corruit, & qui caeteris magnæ reuerentiæ Principi, ac ciuibus fuerat habitus, publicè virgis cæsus, & sub inhonesto ludibrio turpiter asseritur decaluatus.

CAPVT VII.

Quòd res sit maximè ardua aliis præesse.

Dæmonum insidiæ, & laquei.

HÆc idcirco dixerim, vt liquido pateat, quia in hoc vitæ mortalis itinere gradientibus multæ supponuntur insidiæ, diuersa occultus hostis scandala contexit, multa vicaria struit, plu-

B res laqueos, atque tendiculas nostris quotidie gressibus anteponit. Dicant ergo mihi, qui volunt Episcopare, plebibus te tegendis expone. Sed qui me ipsum nequeo inter tot gladios, ac tela protegere; quo pacto & alios possum ex captiosis latentium insidiarum laqueis expedire? Deponenda est ergo sarcina, quam baiulare non possum; meliusque est pondus abiicere, quàm cum detrimento Domini, cuius sum seruus, fractis ceruicibus interire. Sufficiat nunc ad testimonium hoc solum beati Hieronymi, quod, necdum hora transacta, sub oculis habuisse me memini. Dum enim de otioso Ecclesiæ Pastore tra-

S Hieronymus.

C ctaret, adiecit: *Illico*, inquit, *indignantis Domini responsione ferietur: Serue nequam, quare non dedisti pecuniam ad mensam, vt ego veniens cum vsuris vtique exegissem illam?* Quod idem Doctor protinus exponens, ait, id est, deposuisses ad altare, quod ferre non poteras. Dum enim tu ignauus non negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupasti. Hoc ego sancti viri consilium, fateor, libenter arripui; & onus, cui succumbere compellebar, abieci. Immo pecuniam, quam duplicare non poteram, negotiator ignauus ad altare deposui.

Luc. 19.

Fuit, fuit olim, sed iam elapsum est tempus, vt modestiæ pudor, mortificationis insigne, digna

D seueritas, & sacerdotalis genij valeat censura seruari. Nam, vt me solum dignè coarguam, videtis ipsi quia protinus, vt ad vos venio, ecce sales, ecce facetiæ, lepôres, vrbanitates, dicacitates, volumina quæstionum, omnesque verborum inanium pestes insolenter erumpunt, quæ nos, non iam Sacerdotes, sed potius oratores, ac rhetores, siue, quod inhonestum est, scurras ostendunt. Mox enim, vt verba conserimus, paulatim quædam lenocinia confabulationis alternæ surrepunt, quæ omnem animi rigorem indecenter emolliant, & seueritatis robur in excussum risum, & turpia ioca dissoluant. Hinc est, quod mens extra se sparsa confunditur, acies cordis ob-

Modestia Damiani, & humilitatis exemplum.

Inutilium sermonum effectus.

E tunditur, lux diuini amoris extinguitur, terror in alios, & reuerentia sacerdotalis amittitur; & quod periculosius est, rectè viuendi linea, quæ aliis ad exemplum proponenda fuerat, non tenetur.

Quod si nos, vel pudore, vel metu in hæc declinare contemnimus, mox inhumani, rigidi, & quos Hyrcanæ genuerint Tigres saxei iudicamur. Reprimo calamum. Nam, vt turpiores attexantur ineptiæ, pudore suffundor, videlicet venatus, aucupium, alearum insuper furiæ; vel scachorum, quæ nimirum de toto quidem Sacerdote exhibent mimum; sed præcipuè oculos, manus, & linguam, quasi mimum verum simul effi-

Plin. lib. 8 c. 18.

ciunt, sicque conditos, & qui suauius sapiant, cibos dæmonum mensis apponunt. Hic planè, si quid mihi de venerabili Florentinæ sedis Episcopo contigerit, recolo, alienum esse ab ædificatione non credo.

Dum aliquando sibi essem comes itineris, vespertinum tandem subeuntes hospitium, ego me in Presbyteri cellam semoui; is autem in spatiosa domo cum commeantium turba resedit. Mane autem facto, à meo mihi Agasone significatum est, quod prædictus Episcopus ludo præfuerit Scachorum. Quod profecto verbum, velut sagitta, cor meum acutissimè pupugit, & indignationis vulnus inflixit. Hora autem, quæ mihi videbatur electa, conueni hominem, & acriter inuehor. Hoc igitur initium sermonis arripiens, aio: Librata manu virgas exero, plagas infigere quæro: si sit qui terga subjiciat. Et ille, Inferatur, inquit, culpa, non recusabitur pœnitentia. Rectene, inquã, tuique erat officij, vespere in scachorum vanitate colludere, & manum Dominici corporis oblatricem, linguam inter Deum & populum mediatricem, sacrilegi ludibrij contaminatione fœdare? Præsertim cùm canonica decernat auctoritas, vt aleatores Episcopi deponantur. Et quid prodest ei, quem efficaciter auctoritas damnat, etiam si iudicium extrinsecus non accedat. Ille autem ex diuersitate nominum, defensionis sibi faciens scutum, ait: aliud scachum esse, aliud aleam. Aleas ergo auctoritas illa prohibuit, scachos verò tacendo concessit. Ad quod ego: Scachum, inquam, Scriptura non ponit: sed vtriusque ludi genus aleæ nomine comprehendit.

Scachorum siue latrunculorum ludus Ecclesiasticis illicitus, aleæ verò interdictus.

Etiam latrunculi continentur nomine aleæ.

Quapropter dum alea prohibetur, & nominatim de scacho nihil dicitur, constat proculdubio vtrumque genus vno vocabulo comprehensum, vnius sententiæ auctoritate damnatum. Tunc ille, vt mitis est animi, & perspicacis ingenij, redditis rationibus humiliter acquieuit, culpam nullatenus iterandam certa pollicitatione constituit, iniungi sibi pœnitentiam postulauit. Cui mox præcepi, vt ter psalterium meditando percurreret, ac duodecim pauperum pedes sub totidem numismatum erogatione eorumque recreatione lauaret. Hac scilicet ratione perspecta, vt quoniam hæc culpa cum manibus potissimum, & sermone committitur, lauando pauperum pedes, suas potius à culpæ contagio manus ablueret: & imprimens alienis vestigiis ora, pacem sibi cum Domino, quem per flendos iocos offenderat, reformaret. Hoc autem diximus, vt quàm inhonestum, quàm absurdum, quàm denique fœdum sit hoc in sacerdote ludibrium, ex alterius emendatione noscatur.

Pœnitentia Florentino Episc. iniuncta à B. Pet. Dam.

Præterea, dilectissimi, vt ad id redeam, pro quo scribere ista proposui, nolite mihi de cætero esse molesti, vt quietis portum, in quem à Christo per vos gubernante relapsus sum, deseram; & spumantes procellarum cumulos, confragosa volumina, Scyllæam voraginem denuo sulcare contendam. Quamuis enim ego miser, & ille sit sanctus: quia tamen par mihi quodammodo cum Samuele sit causa, non dispar promatur super vtrumque sententia. Ille siquidem principatus deseruit dignitatem, David tamen vnxit in principem. Nos etiam ad eius exemplum, Apostolicæ Sedis, auctore Deo, cupimus Pontificem ordinare, ac protinus à proprij Pontificatus arce recedere.

Reg. 8. & 16.

Alludit ad munus Cardin. Ep. Ost. Cõs. Schol.

Ecce, dilectissimi, dum vberioris vobis alloquij verba protraxi, epistolaris regulam breuitatis offendi. Si quis igitur me lacinïosæ velit prolixitatis arguere, arguat potius imparientem silentij charitatem: nec ignoret, quia illic est succincta prolixitas, vbi sic styli currentis scriptor extendit articulum, vt tamen totum pleni pectoris non explicet votum. Stephanum quoque, quẽ inter primos in mente gestamus amicos, in epistolæ calce subnectimus, vtque memoris non sit immemor, obsecramus. Ille miserum Petrum de manibus eruat Hildeprandi, ad cuius imperium magno Petro patuit carcer Herodis.

Steph & Hildeprand S. R. E. Card.

Act. 12.

S C H O L I A.

Illud *etiam non dissimili dignum videtur esse formidine, quod religioso quodam Pisanæ diœcesis Abbate, &c.* Id quod hoc loco sanctus Cardinalis narrat de quodam Dei seruo incluso, qui & præuiderat incendium, quo in cella sua exustus est, hoc ipsum mihi videtur, quod Marianus Scotus hisce verbis expressit: *Podelbruna ciuitas cum duobus Monasteriis feria sexta ante Palmas igne consumuntur.* In Monasterio autem erat Paternus nomine, Monachus Scotus, multisque annis inclusus, qui etiam combustionem prænuntiabat, in sua cella ambiens martyrium, combustus est. Feria secunda post octauas Paschæ, exiens de Colonia, causa orationis eumdem locum visitaui, ob bona quæ narrantur de eius sepulchro.]

Mar. Scotus Chron. l. 3. ætat. 6. sub ann. 1058.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM VIGESIMVMPRIMVM.

De fuga dignitatum Ecclesiasticarum.

ARGVMENTVM.

Monachum quemdam, quod Abbatis se dignitate abdicasset, vt prudentem vehementer commendat: grauissimasque molestias, curas, sollicitudines, negotiorum moles, & pericula, quibus eorum, qui Monasteriis pręsunt, vita referta est, sic ei ante oculos ponit, vt huiusmodi dignitates non modo non appetendas, sed etiam quàm maximè fugiendas esse, apertissimè, & verissimè concludat. Superesse tamen eidem Monacho non minoris negotij prouinciam scribit, vt tentationes sibi à dæmone infligendas (qui, vt eum in pulcherrimi facti pœnitentiam adducat, omnia conaturus esset) propulsare posset, & superare. Proinde illum monet, vt fortiter se accingat ad hostis impetus excipiendos, ne si contrà fecerit, in ambitionis fluctus rursus relabi necesse sit.

Domno B. religiosissimo Abbati, Petrus peccator Monachus debitæ seruitutis obsequium.

CHARISSIME Pater, dignas auctori honorum Deo gratias refero, qui te per suum spiritum docuit periculoso hoc tempore aridã virgam vanæ prælationis abjicere, & ad priuatam animæ tuæ custodiam expeditis gressibus festinare. Nunc verè meus Abbas esse cœpisti, cum præesse aliis desiisti. Ecce de iugo multigenæ seruitutis ereptus, ingenuæ libertati es per Dei misericordiam restitutus. Seruum enim te sæcularium, seruum te esse necesse fuerat etiã Monachorum. Illorum siquidem, ne Monasteriũ læderent, istorum verò, ne tibi conspiratæ factionis scandalum generarent. Illos nempe verebaris, ne domus Dei bona diriperent; istos autẽ, ne domesticæ seditionis aduersum te machinas concinnarent. Et dum vnum caput tot dominis subditur, infœlix anima multiplici quodammodo catena constringitur, ne Creatoris sui vestigia prosequatur. Dic Pater, dic, inquam, videlicet vt expertus: quis potest hoc ferreo sæculo Monasteriũ sine sui capitis periculo tenere? immo quis potest cum Abbate, simul & Monachum possidere? Mox enim, vt quis Abbas fieri incipit, Monachus esse desistit: & quicumque abbatizandi culmen efflagitat, nihil est aliud, nisi quod Monachum velut importabile pondus quærit abjicere: & ne apostata videatur, sub fucato se vult colore regiminis palliare. Videlicet vt possit latere peccatum, prælationis quæritur argumentum: & vitiosa cutis pastoralis officij superducitur, vt peruersæ mentis plaga cum virosi putris fœtoribus occultetur. Quibus nimirum aptè congruit illud Euangelicum, (Matth. 23.)
A Væh vobis, inquit, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris quidem apparent hominibus speciosa; intus autem plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

CAPVT I.

Quòd animarum Rectorum misera sit conditio.

PRæcipitur Monacho vt moriatur mundo, sed qua ratione hoc Abbas adimplet, qui tot cu-
B rarum tumultibus premitur, tot negotiorum sæcularium perplexionibus innodatur? Qui diem loquendo, & diuersa tractando continuat, noctem consiliando dimidiat? Qui cum aliis complere nõ curat, atque ad explendũ primæ synaxis officium solis ortum semper anticipat: & cum conuentus fratrum silentium communiter soluit, ille inter eos numquam saliuam virginem portat? Nec ad proferendum iam cœlestem sermonem idonea suppetit lingua, quæ prius est tam prolixis terrenę locutionis ambagibus dissoluta.

C Porro cum Monachus iubeatur in hoc mundo nihil appetere, nil prorsus ambire; quid de Monacho ille Abbas habet, quẽ videmus velut æthneis eructantem flammis, auaritiæ facibus inardescere, prædiorum confinia dilatare, pecunias hinc inde cum tanta auiditate colligere, ad aliena conquirenda totis desideriis anhelare? Cui quidquid est, nihil est, nisi & hoc studuerit inuenire quod deest. Cui Monasterium fit hospitium, equinum verò dorsum quotidianum est habitaculum, chirothecæ, calcaria, scutica, pidrisigulæ, & si quæ alia

equitandi sunt vtensilia, numquam otioso situ neglecta marcescunt, cùm sacerdoralia ornamenta, quibus sacris altaribus deseruitur, sæpe à tineis comesta reperiãtur. Quæ enim fora, quæ tribunalia inueniri possunt Abbatibus vacua? quæ curia, quæ cubilia Principum ferratis Abbatum virgis non aspiciuntur effossa? Aulicum limen iugiter Abbatum vestigiis teritur, & eorum querelæ vel iurgia importune Regum auribus ingeruntur. Non eos effugiunt castra bellantium, sed sub sequestræ pacis specie, inter ipsos galeatorum cuneos discerpi, & comprimi sæpè videas cucullatos. Qui vult nosse, quid actum sit apud forense negotium, non prætoria iudicum, sed diuersoria potius perquirat Abbatum: quidquid in sæculo B agitur, ab eis velut à magistris negotiorum sæculariũ requiratur. Sed cùm Dominus dicat: *Cauete,* inquit, *ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate, & curis huius sæculi.* Et iterum: *Nemo potest duobus dominis seruire.* Apostolus etiam concorditer clamat: *Nemo militans Deo, implicat se sæcularibus negotiis, vt ei placeat cui se probauit.* Quisquis tot terrenis actionibus plenum Monasterij regimen vltroneus appetit, quid aliud creditur agere, nisi quod velut iam lassus Christi militiam execratur vlterius baiulare? & dum iugum Christi, quod vtique suaue est, tenera ceruice portare detrectat, ad refectionis eius conuiuium non C aspirat. Quæ nimirum refectio his ab ipso Veritatis ore promittitur, qui sub eius leui onere non lassantur. *Venite,* inquit, *ad me, qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam.*

Luc. 21.
Matth. 6.
& Luc. 16.
1. Tim. 2.
Matt. 11.
Ibid.

Cæterum qui ante missionem militare vult soluere cingulum, ad supernæ patriæ non meretur attingere municipatum; & cui grauis est pugna, numquam illi victoriæ poterit prouenire corona. Ille præcipue, qui vt laborem militiæ fugiat, ad eiusdem militiæ ducatum inhianter anhelat; dumque dux belli esse humanis oculis cernitur, in conspectu occulti arbitri malefidus transfuga iudicatur. Fugit enim qui vt reuera pugnandi valeat vitare periculum, simulat se antesignani vice specietenus portare vexillum: & qui inter caternas militum non poterat ire, vel vltimus princi- D pandi desiderio iam in præcedenti cornu cernitur primipilus. Infœlix non illud ad memoriam reuocans, quod per os B. Benedicti Spiritus sanctus terribiliter clamat: *Qui suscipit animas regendas, præparet se ad rationem reddendam.* Et iterum: *Sciat,* inquit, *Abbas de omnibus iudiciis suis æquissimo Iudici Deo se rationem redditurum.* Qui etiam alibi *Sciat Abbas culpæ pastoris incumbere, quidquid minus vtilitatis in ouibus paterfamilias poterit inuenire. Qui enim Iudex fieri vult animarum, ne scit quàm durum, quàm districtum cogatur expectare iudicium.* Vt enim Scriptura dicit: *Durissimum iudicium his qui præsunt, fiet.*

B. Bened. reg. c. 2.
Iudicium quod de animarum Rectoribus fiet.
Sap. v. 6.

CAPVT II.

Quòd præsidendi ars facilè discitur, sed difficile impletur.

VNum autem in istis nouellis Abbatibus video, quòd vehementer admiror. Qui enim per decem annos, vel eo amplius sub alterius regimine constitutus, numquam ad hanc potuit peruenire scientiam vt perfectè Monachus videretur: nunc ipso die, quo in prælatione constituitur; ita præsidentis induit speciem, ita dominantis exprimit maiestatem; vt non nuper electum, sed natum dicas Abbatem. Fit repentè seuerus in vultu, imperiosus in voce, ad corripiendum acer, A adiudicandum promptus. Ipse si offenderit, iam omnino satisfactionis ignarus, dedignatur accũbere, nisi in octogona sella, ita præparata, ac si senatoria curulis in curia. Pro suæ voluntatis arbitrio hæc præcipit fieri, illa cõtestatoriè interdicit, ligat, soluit, admouet, remouet: & in his omnibus nequaquam à nobis * iunioribus consilium quærit: sed sibi ipsi sufficiens, velut propriæ potestatis iura disponit. Deuotis quidem, & subditis pollicetur gratiam, repugnantibus autẽ Phalarica spirat animaduersione vindictam: vt potius videatur in præfectoriis fascibus agere, quàm Ecclesiasticę humilitatis officio deseruire. Nauseant fauces eius communia nobiscum alimenta percipere, neces- B se est coquis plura atque diuersa vni cuidã ventri edulia præparare. Nam grossus cibus, qui ex communi fratrum lebete depromitur, indignum pituitæ teneri, & delicatissimi hominis iudicatur. Nuper egressus dormitorium, quiescere non potest, nisi secretum habeat, & singulare cubiculum. Licet iuuenculus, licet validus, corpore nescit incedere, si desit baculus, quo se debeat sustentare.

* senioribus f.

In his itaque, & aliis pluribus, quæ persequi longum est, ita subito magister efficitur, vt in tota præsidendi regula, velut antiquus quidam Pater, nihil offendere videatur. Quàm doctè, quàm imperiosè nouit cuncta, velut quadã maiestatis auctoritate præcipere, qui diutissimè subditus num- C quam sapuit suis præceptoribus obedire. Præsidendi siquidem artem docibilẽ dixerim, quæ tam facilè discitur; vt quilibet etiam ad alia vecors, hanc mox vt inceperit, magister in ea peritissimus approbetur: &, vt arctius teneatur, non solùm sui notitiam quantocyus præstat, sed etiam obediendi artem, quæ à se diuersa est, ex alumni sui memoria prorsus oblitterat. Quamplurima itaq; Monasteriorum Rectoribus imminent, per quæ, vel lenocinante ipsa immunitatis licentia, sponte corruunt: vel mundanæ perturbationis necessitate coacti, etiam nolentes offendunt.

Sed esto, vt eos nulla sæcularium molestia feriat, omnis vndique mundani fluctus procella quiescat, quis valeat intestinæ seditionis mala D perferre, & sola Monachorum tædia sustinere? Quis tot & tam variis voluntatibus satisfaciat? Quis semetipsum per tam diuersa formarum monstra componat? Decernunt siquidem suum Præpositum debere spiritualiter viuere, cogunt tamen per totum diem causarum sæcularium negotiis insudare; ne videlicet Ecclesiastica bona depereant, ne domum Dei, quod absit, ab incolumitatis suæ statu declinare contingat: & tolerabilius ferunt, si per Abbatis absentiam tuncta regularis institutionis disciplina dilabatur, quàm vt Ecclesiasticæ vtilitatis commodum dispendia patiatur. Si delinquentium vitia districtæ animaduersionis iudicio corrigit, impius, E si circa eos remissius agit, zelo Dei creditur alienus, si silentij se aliquando censura constringit, dicitur, quia cùm pastor obmutescit, gregem impus inuadit. Paulò liberius loquar. Qua fronte aliis silere præcipiat, cuius garrula lingua continua verbositate declamat? Cùm ieiunat, laudis humanæ fauorem captare dicitur, cùm comedit, suo pater, alieno ventri esse vitricus perhibetur. Lautiori veste contectus, vanam gloriam quærere, extremitate & vilitate contentus, fertur Monasterium deturpare. Prædicationis sermo si in longum protrahitur, conspuitur, fastiditur, & magis somnum dicitur prouocare, quàm ædificationi posse congruere. Si autem locutio bre-

Subditorũ diuersæ voluntates.
Iudicia de Moderatoribus.

uis fiat; quod in suo, inquiunt, non studuit vase A recondere, non valet aliis propinare; & fons, qui in occulti meatus sui venis arescit, vberes riuos per fistulas non effundit.

Vnum est, quod super Abbate suo Monachi magnipendunt, & summis præconiorum laudibus efferunt, videlicet, si apud potentes sæculi valeat: si nocendi, & adiuuandi liberam facultatem habeat: si loqui in turba, & proprias causas agere non erubescat. Hinc est quod hoc nostro tempore Monachi neminem sibi præesse volunt, nisi & validi corporis statura procerum, & claris proauorum titulis insignitum. Sit licet sanctus, sit omnium virtutum nitore conspicuus; illis tamen naturæ muneribus carens, si B Antonius deducatur, consona omnium voce indignus electione decernitur. Adde etiam, quia nullum sibi Rectorem dari, nisi de propriæ congregationis numero patiuntur: aliàs, etiam si prodigiorum virtutibus enitescat, illis obsistentibus ad capessendæ prælationis officium non aspirat. Metuunt enim, ne alios sibi aliquando præferat: pauescunt, ne de consuetudine, in qua iam inueterati sunt, iste aliquid emendare præsumat: ne, quod absit, mortificationem doceat, ne vana superstitione eos ieiunare compellat, ne extremitatem diligat, ne noua præcipiat; ne eos, quod cunctis intolerabilius est, à propria fortassis voluntate compescat. Sic sic videlicet malunt de sui quempiam sui gregis custodia di- C gnum, quàm extrinsecus venientem in omni religiosæ vitæ, & sanctitatis consummatione perfectum. Ille, ille nimirum nunc Abbas extollitur, ille dignus percepti honoris infula iudicatur, qui nouit agrorum fundos extendere, turrita domorum culmina fabricare, copiam terrenæ facultatis acquirere, sibi commissis non tam necessaria, quam & superflua ministrare. Porrò si curando talia, animarum cura postponitur: dicitur, quia inter præcipua multa bona, leuis quælibet culpa misericorditer indulgetur. Omnes siquidem possunt animæ suæ vtilitati consulere: non omnibus datum est, tam ardua, tam D necessaria prouidere. Facile locus tribuitur veniæ, vbi hoc intuitu minora negligimus, vt ad maiora studiosius accingamur.

Quod si Abbas ab exterioribus temperans, spiritualibus se studiis mancipauerit, gemitur, suspiratur, & vnusquisque ex domesticæ facultatis iactura conqueritur. Ecce, inquiunt, domus sancta destruitur, possessio nostra minuitur: & per vnius incuriam tot virorum commoda ad nihilum rediguntur. Fiat ratiocinium, ponamus calculum, postquam ille super nos infausto auspicio ius indignæ potestatis accepit; quot, & qualia ornamenta Ecclesiæ superaddidit? Quot prædiorum mansos acquisiuit? Vbi denique possessionis nostræ terminos ampliauit? Planè si res diligenter inquiritur, locus hic suo tempore E non modò non auctus, sed in multis potius cernitur imminutus. His itaque & huiusmodi calamitatum stimulis Abbates sæpè perculsi, & subiectorum malitia conturbati, nec quietam præualent vitam agere, nec lucrandis animabus, prout eorum dictat officium, desudare. Sed dum nos talia de quorumdam Abbatum, siue Monachorum prauitatibus loquimur, nemo nos simul cum eis etiam religiosos, atque honestos carpere suspicetur. Quippe quorum vestigia humiliter osculantes amplectimur, & in eis Christum, prout dignum est, adoramus. Illos etiam ipsos A nequaquam liuido detractionis dente corrodimus, sed eorum potius fraterna compassione plectendis moribus condolemus, qui nimirum per dissolutæ conuersationis incuriam, non solum nobis scandalum generant, sed ipsius etiam sæcularibus detrahendi, & detestandi sacrum ordinem, materiam subministrant.

Quapropter, dilectissime, satis laudabiliter, & prudenter egisti, videlicet vt infœcundi laboris grauissimum pondus abjiceres, & leuigatis ceruicibus ad fructuosæ quietis otium conuolares. Hoc tibi consilium non caro vel sanguis attribuit, sed diuina potius miseratio cœlitus inspirauit. Quandoquidem nunc vacat, & de propria B salute propensiori fieri cura sollicitum, & de tot animarum non reddenda multiplici ratione securum. Verumtamen quoniã veternosus humani generis inimicus, qui mille artes nocendi mouet, mentes seruorum Dei pulsare non desinit, & illatis diuersis tentationibus quiescere non permittit, expedit te tanto sollicitius circa propriam custodiam vigilare, quanto licet ab alienæ prouisionis cura desistere. Locum quippe mutasti, sed non hostem: & quocumque pergas, corruptionis tuæ tecum, velis, nolis, sarcinam portas, ex qua necesse est spinas, & tribulos incessanter emergere, in quibus extirpandis expediat te infatigabiliter exercere. De sunt homines, qui tibi machinentur linguarum suarum sagittas infligere; C ad sunt inuisibiles inimici, qui aduersum te numquam desinant ferociter dimicare. Illi sanè poterant tecum sopitis querelis facili reconciliatione componi, isti nesciunt quandoque homini pace composita fœderari. Illi aduersum te nulla norunt, nisi exteriora arma corripere: isti in ipsis mentis tuæ mœnibus impiè sæuiunt, in ipsa tui pectoris vrbe confligunt. Et, vt ita congressio periculosior videatur, in ipsa carne tua quædã quasi perfidos tibi commilitones inueniunt, quos in augmentum suæ partis adsciscunt. In tuis laribus viuit, vnde hostibus tuis robur accrescit: & vitiorum monstra, cùm inimicorum aduersum D nos spirituum bella consurgunt, illis sociata constipatis nos cuneis feraliter premunt.

Hominum insidias fugere possumus, non autem dæmonum.

CAPVT III.

Quibus artibus dæmon impugnet eos, qui se à prælaturis abdicarunt.

STude ergo, dilectissime, per sanctæ conuersationis instantiam sic in anteriora contendere, vt nesciat mens tua post tergum oculos reuocare. Illud Apostolicum semper in memoria teneatur quo dicitur: *Quæ retro oblitus, in ea, quæ anteriora sunt, extendens me, sequor ad brauium supernæ vocationis.* Sint *pedes tui*, sicut per Ezechielem de sacris animalibus dicitur, *pedes recti.* E Nimirum qui sic nouerint angustum iter, quod semel arreptum est, carpere, vt ad eam quæ relicta est, retrogradis gressibus dedignentur se latitudinem retorquere. Nonnulli enim post depositum sui Prioratus officium, tantis tentationum fluctibus æstuant, vt violentissima pugna se capere in eorum corde vix possit. Proponunt namque sibi maligni spiritus qualia, & quàm multiplicia animarum lucra Deo potuissent acquirere, si patienter in eo, quo fuerant, voluissent ordine permanere. Quàm plures enim, inquiunt, ex sæculari habitu ad seruitutem Christi tua exhortatione concurrerent: ipsi etiam qui

Philip. 3.

Ezech. 1.

relicti sunt, facile se à suis prauitatibus cobiberent. A Sed hæc bona vagitas abstulit, vitium instabilitatis exclusit. *Matth. 25.* Numquid tibi soli natus es? Vt nullum de te proximi tui solatium sentiant: nulli ex te, velut ex sterili arbore, ac per hoc ignibus debita, fructus erumpant? *Luc. 19.* Seruus ille, qui in sudario talentum herile reposuit districtæ animaduersionis sententiam non euasit: & ex eo incautus in damnationis periculum cecidit, vnde quasi cautus sibi prouidere putauit. Alij dedisti mercedem tuam, proiecisti à te perpetuæ remunerationis acquirendæ materiam.

Inter hæc etiam ad memoriam reuocant huius mundi bona, quibus erat ante circumfluus: exaggerant paupertatis inopiam, B in qua nunc cernitur infeliciter constitutus. &, vt murum mentis impactus tentationis aries acrius feriat, additur: perpende ergo, quanto melius sit cum Deo omnibus etiam temporalibus bonis affluere, quàm contra Deum non subsidio substeuratoriæ necessitatis egere: quia Deum non timuisti, temetipsum dejiciendo, & dehonestando, contemnere, propriis saltem vsibus debueras temporalia huius vitæ stipendia procurare. Modò etiam falsus amor eorum fratrum quorum deuoto fuerat vsus obsequio, latenter immittitur: modò liuor in eos, qui aduersati fuerunt, non modicus excitatur. istos dolet, quia se conqueruntur ab eo, in quem sperauerant, C remansisse decepto; illos autem, quia se gloriantur de suæ præsumptionis excessibus impunitos. Istos putat de sua deiectione tabescere; illos velut inimicos suis casibus insultare. Istos opinatur à suis æmulis comprimi: illos mœret in superbiæ cornibus arroganter extolli. Hæc, & alia multa cogitationum phantasmata nequissimi spiritus humanis mentibus ingerunt: his nimirum, quæ nequaquam se forti prospectionis custodia circumcludunt. Hinc est, quod nonnullos cernimus. Præposituræ cum magnoprius seruore * desedere, postmodum verò ad eumdem vomitum importunæ ambitionis instantia festinare: & multiplicium tentationum vallari densitate, vel ad concupita deueniunt, vel à sancti operis, quo incanduerunt, feruore tepescunt.

** decedere.*

Tu autem, dilectissime, juxta prudentiam tuam virtutum armis fortis præliator accingere, contra hostis versuti insidias semper in acie paratus assiste. vanam huius mundi gloriam despice terrenæ fælicitatis blandimenta contemne, quidquid in sæculo arridet, tamquam ludificatoriæ imaginationis somnium despue, ad veram illam cœlestis patriæ beatitudinem cor erectum totis visceribus inardescat. Cùm pugna crescit, cum tentationum strepitus ingruit, protinus ad hunc portum mens læta confugiat, & velut in quadam munitionis arce delectabiliter requiescat: vt fiat, quod per Psalmistam dicitur: *Abscondes eos in abdito vultus tui à conturbatione hominum, proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.* *Psal. 30.* Proposita igitur inerti torporis ignauia, omnium virtutum studiis prudenter inuigila: in eo, quod cœpisti, immobiliter perseuera. Nec Monasterium reliquisse pœniteat, sed sero te potius experrectum conscientia reprehendat; quatenus qui nunc pauper esse cum Christo temporaliter eligis, cum eo simul immortalibus diuitiis in æterni regni gloria perfruaris: & inter electos Abbates te iubeat in resurrectione constitui, pro cuius amore in hac vita de Abbatum te ordine deiecisti. Ecce, dilectissime Pater, amoris tui dulcedine prouocatus, dum plura tibi scribere studui, epistolaris modum breuitatis excessi; sed rogo omnipotentem Dominum, vt & hæc tibi rustica, & imperita verba proficiant, & in eorum recompensatione, tua pro seruo tuo orare sanctitas non desistat.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM VIGESIMVMSECVNDVM.

Contra Clericos aulicos, vt ad dignitates prouehantur.

ARGVMENTVM.

Innehitur in Clericos, qui vt Episcopatus sibi possint, & dignitates Ecclesiasticas comparare, sæcularium Principum se famulatui addicunt. Docet autẽ illos non iccirco ab infando simoniæ crimine immunes esse, quod pecunia ad eas scelestas emptiones conficiendas non vtantur. immò multò magis ea culpa irretitos teneri; quia scilicet seipsos, quod maius est, vendunt, vt sacerdotia adipiscantur. Principibus quoque cauendum esse ait, nedum improbis, & flagitiosis hominibus Ecclesiarum gubernacula committunt, aliena peccata in se transferant: quod pluribus exaggerat, multisque rationibus confirmat.

Domno Bonefacio Reuerendissimo Episcopo Petrus peccator Monachus seruitutem.

Eccl. 37. ADMONET vir Sapiens: *Cum emptore*, inquit, *tracta de venditione, cum viro liuido de gratiis agendis, cum impio de pietate, cum honesto de honestate.* Quibus etiam ante præmiserat: *Cum viro religioso tracta de sanctitate, & cum* Ibid. *iusto de iustitia.* De sacerdotibus ergo nulli congruentius sermo dirigitur, quam Sacerdoti. Cum itaque, venerabilis Pater, de modernis Episcopis mihi perplura displiceant, illud intolerabilius arbitror, quia nonnulli dum honores Ecclesiasticos Æthnæis vaporibus æstuantius ambiunt, in clientelam potentium tamquam seruos se deditiros obscœnè substernunt. Ecclesiastica quippe deserunt, dum Ecclesias concupiscunt: & vt tyrannidem arripiant super ciues, ve ita dixerim, dedignantur esse conciues: militiam fugiunt, vt militibus præferantur: & dum non erubescunt templo Dei mutare palatium, de religione Canonica in ordinem transeunt laicorum. Virtutum arma deponunt, procinctum spiritalis militiæ deserunt, castra transfugiunt, militare cingulum soluunt. Dedignantur cum cæteris stipendij percipere donatiuum, ad solius anhelant dictaturæ, vel imperij principatum. Qui nimirum dum non per Ecclesiæ ingrediuntur ostium, sed per sæculare posticum, non pastores ouium, sed fures & latrones fiunt: Veritate perhibente, quæ ait: *Qui non intrat per ostium in ouile* Ioan. 10. *ouium, ille fur est, & latro.* Porro si non ex aliena, sed ex eadem militia militum tribunus eligitur, si sæpius eiusdem regni oriundus, ad regiæ dignitatis apicem promouetur, si denique ex eiusdem fundi accolis quispiam in rurali villicatione præponitur, quo pacto sola Christi Ecclesia extraneo, vel ignoto cuilibet homini, tamquam vile stabulum, committetur? Si terrena quæque per suos domesticos disponuntur, quomodo sancta Ecclesia, quæ sceptrum regni, & aula est cœlestis imperij, spretis propriis, in exteros transfertur? Vndecumque tamen sit, si ab ipsis, quibus est præponendus, eligitur, non extraneus iudicatur.

CAPVT I.

De Clericis obsequio sæcularium Principum deditis.

SEd quis ferat illi Ecclesiastica iura committi, qui vt Ecclesiam nanciscatur, Ecclesiam deserit: & dedignatur obsequium dependere propriæ, vt sibi regimen arroget alienæ? Præterea cùm de viro iusto Propheta perhibeat: Quia *ex-* Isa. 33. *cutit manus suas ab omni munere*: quis eum a munerum valeat præstatione defendere, qui & semetipsum alienæ seruitutis imperio dedere, & in diuturnæ expeditionis impensas facultates suas conuincitur profligare? Prophetica planè illa sententia sic exponitur, vt tria dicantur esse munerum genera, scilicet munus à manu, munus ab obsequio, munus à lingua. Et munus quidem à manu pecunia, munus ab obsequio obedientia subiectionis, munus à lingua fauor assentationis. Sed si ritè considerentur hæc tria munerum genera, in eo quod medium ponitur, & primum simul & tertium continetur. In obedientia quippe subiectionis, & munus à manu, quod est pecunia; & munus à lingua, quod est fauor adulationis, subsequenter agnoscitur. Quis enim manifestius approbatur pro adipiscendis honoribus præstare pecuniam, quàm is, qui tot expensas vicendo vehiculis, tot facultatum summis in accurandi pretiosarum vestium prodigit ornamentis? Eoque superat eum, qui pecuniam semel appendit; quia non contentus solummodo facultates expendere, semetipsum quoque non dubitat tamquam seruum Domino venditirium subiugare.

Tria munerum genera, de his etiam epist. 1. lib. 2.

Iam verò quis ambigat eum, cum datur occasio, fauorabilibus dominum suum verbis oblinere, vt cum blanda possit adulatione mulcere? Vtque eius animum capiat, quod sibi magis placeat, callidus obseruator explorat. Oculis gliscit, gestibus innuit, festinitatem serenі cordis ore prætendit. Pendet ad nutum, vt sic herile præceptum, tamquam per Sibyllinum os Phœbi præstoletur oraculum. Sic iubetur, euolat; stare præcipitur, silicem repræsentat. Si dominus feruet, iste sudat; si ille æstum, hic causma conqueritur. At si vel leuiter frigerat, hic necesse est, tremefactus visceribus obtorpescat. Si ille dormire volt, hic accidiatur; si satur est, hic ructare compellitur. Sicque non suus nil aliud loquitur, nisi quod illi placere suspicatur. Sicut de quibusdã non dissimilibus per Esaiam dicitur: *Qui dicunt videntibus, nolite videre: & aspicientibus, nolite aspicere* Esa. 30. *nobis ea, quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie mea sanctus Israel.* Et hoc iste modo iuxta Psalmistam dum oleum male blandientis assentationis exaggerat, mentem illius, quæ caput est cogitationis, impinguat. *Oleum*, inquit, *pecca-* Psal. 140. *toris non impinguet caput meum.* Et Salomon ait: *Fili* Prou. 1. *mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis.* Peccatores etenim lactant, cùm vel perpetranda mala blandimentis inserunt, vel perpetrata laudibus extollunt.

Assentatorum vita execranda.

Quibus nimirum Scripturæ testimoniis patenter ostenditur, quia quisquis adulatur, generale peccatoris nomen per auxesin specialiter promeretur. Et cùm Psalmista dicat: Quia *laudatur peccator in* Psal. 9. *desideriis animæ suæ*; & qui iniqua gerit, benedicitur; & is qui laudat, & qui sponte laudatur, non dispari reatus obligatione constringitur.

CAPVT II.

Quòd adulatio in Clericis sit simonia.

HOc ergo genus muneris cæteris muneribus & deterius est ad peccandum, & grauius ad persoluendum. Quoniam illa vtraque sine isto possunt facile reperiri; hoc autem sine duobus illis, vel vix vel numquam valet impleri. Nam venditoribus Ecclesiarum si auari sunt, sufficit pecunia cum appenditur, si gloriosi, solus adulationis fauor aliquando vice pretij compensatur. Qui verò se mundi principibus pro nanciscendis honoribus tradunt, & pecunias necessario prodigunt, & delinificis patronos suos adulationibus lingere non omittunt. Nequaquam ergo diffiteantur se dedisse pecuniam, qui prælationis ambitione Principibus exhibent clientelam. Qui nimirum dominationis desiderio seruiunt; & vt diuitiis affluant, cum facultatibus suis, & semetipsos expendunt. Humiliantur, vt postmodum impunè superbiant.

biant; se pedissequos exhibent, vt præcedant; laboribus atteruntur, vt gaudeant; affliguntur inopia, vt nuptialis edulij continua postmodum epulatione turgescant; & velut proposita væ-nalitatis mensa, fœnerando seruitium, mercantur imperium. Amant enim primos recubitus in

Matth. 23. cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

Dent alij insensibilis metalli summam, trutinent stolidæ pecuniæ quantitatem, numerentur æra, vasa ponderentur anaglypha. Dent, inquam, alij nummos; isti dant pretium semetipsos.

Hominum obsequia pretio donantur.

An non est pretium sedulum subiectionis obsequium? Nam vt de spiritali conuertamur ad carnale coniugiũ, numquid Iacob, qui vicennali pro vxoribus ætate seruiuit, dicendus est pretium non dedisse, quia Laban socero suo pecuniam non appendit? Sed audi, Scriptura teste, quid eius vtræque conquerantur vxores: *Numquid,*

Gen 31. inquiunt, *habemus residui quidquam in facultatibus, & in hæreditate domus patris nostri?* moxque subjicit: *Nónne quasi alienas reputauit nos, & vendidit, comeditque pretium nostrum?* Cùm profectò Iacob nullam pro vxoribus pecuniam dederit, nisi dumtaxat, quia soceri pecora custodiuit. Dumque apud eum opilionis officio fungitur, geminam filiarum eius copulam promeretur. Vis itaque pretium ex ore Iacob ipsius audire?

Ibid. Die, inquit, *noctuque æstu vrebar, & gelu: fugiebat somnus ab oculis meis, sic per viginti annos seruiui tibi in domo tua.* Dauid quoque non aliud Sauli pro filia pretium dedit, nisi quia dumtaxat eius militiam baiulauit. Vnde leuiro suo Isboseth per nuntios dicit: *Redde vxorem meam Michol quam*

2. Reg. 3. *despondi mihi centum præputiis Philistiim.* Laboris quippe sui victoriam dotem deputat, quam &

1. Reg. 18 Saul velut quamdam pecuniam sponsalium vice susceperat. Sic, inquit, loquimini ad Dauid: *Non habet necesse Rex sponsalia nisi tantum centum præputia Philistinorum, vt fiat vltio de inimicis Regis.*

Sicut ergo Laban filias vendidit, pretiumque comedit, non quia recondidit pecuniæ lucrum, sed quia laboriosæ seruitutis percepit impendium. Et sicut Saul nupturæ filiæ non auri, vel argenti dona quæsiuit, sed laborem belli, vel insigne triumphi, vice dotis accepit; sic ille necessariò Ecclesiæ venditor esse conuincitur, qui subiectionis obsequium de malè sperata eius largitione mercatur. Et cùm is qui pretium accipit, asseratur Ecclesiam vendere; iste congruentius dicitur venditare: quia vænale commercium, quod ille semel iniit: hic longa, vt ita loquar, ac diuturna negotiatione protraxit. Et, infelix Clericus, quot seruitia fucatæ humilitatis exhibuit, quasi tot pecuniarum summas appendit. Qui nimirum assentationibus suis dum aucupatur nomen Episcopi, laruam induit parasiti. Et dum spirat ambitione Pontificem, scenicum exhibet histrionem: atque ideo hic non simplex, sed omnigena dicendus est simoniacus, quia quidquid est, per quod Ecclesia vendi potuit, hic triplici vænalitate commisit. Nec glorietur metalli se non dedisse pecuniam, qui, quod pretiosius habebat, semetipsum vænalem præbuit, qui naufragio se tam duri laboris immersit, & in huius expeditionis sumptus nonnihil ex propriis facultatibus profligauit.

Ponamus, verbi gratia, duos Clericos centenas nummorum libras non dispari peculio possidentes, quorum alter curiam Regis adeat, sensimque in proprios vsus, quod in sudario latet, insumat; alter cum Iacob in tabernaculis maneat, nec alutam ære turgentem sollere compellat. Vterque postmodum vno die sua cuique delegetur Ecclesia: Et hic quidem totum æs, quod crumena seruabat, in sacrilegij pretium funestus negotiator effundat; alter verò quia seruiuit in curia, nil nouiter tribuat, sed ad percipiendum Ecclesiæ villicatum tamquam gratuitus mercator accedat. Quis horum, quæso, carius emit Ecclesiam? Numquid non ille, qui licet patrono nil dederit, tot ærumnis, & laboribus pressus quicquid habebat, in tam grauis, & diuturnæ expeditionis sumptus expendit; & iste vilius, qui sine labore suam venditori pecuniam numerauit? Nam perspicua ratio persuadet, quia pluris emit Ecclesiam, qui sua omnia cum laboribus perdidit; quàm is, qui quietus & otiosus præfixæ quantitatis pacta persoluit.

Porro cùm & forensibus legibus cautum sit, vt curialis quisque funditus arceatur à Clero: iste de Ecclesia migrauit ad curiam. Et, heu prodigiosa væsania! vt præferatur Clericis, qui de Clerico efficitur curialis: factus est seruus mundi, vt ius domini, immo cathedram pestilentiæ vsurpet in domo Dei. Qui si semel inuestituram de manu largitoris acceperit, vel quolibet prorsus ingenio culmen regiminis adeptus ascenderit, mox vt sibi fautores inueniat, larga de facultatibus Ecclesiæ dona dispensat.

CAPVT III.

De Episcopo quodam Bononiensi.

NOSTRIS certè temporibus Bononiensi Ecclesiæ quidam præsedit Episcopus, eo scilicet modo, quo diximus, curialis: qui nimirum postquam lætissima Ecclesiastici iuris prædia in suburbio constituta distraxit, subsequenter obmutuit. Sicque ferè per septennium donec aduixit, paralyticus, & elinguis elanguit. Iustè scilicet, superno dispensante iudicio, vt qui linguam suam fecerat negotij ferialis interpretem, cum ipsa quoque prorsus amitteret totius eloquij facultatem. Quilibet itaque curialis Episcopus hos muneribus attrahit, illis beneficia latiora concedit; sic à quibus non erat electus, eligitur; & vt sibi de Simone nihil desit, ipsam electionem sacrilega vænalitate mercatur. Verumtamen in hoc sui sceleris turpitudinem palliat, quia sub colore fidelitatis Ecclesiasticæ municipes per iusiurandi sacramenta confirmat. Cùm nemo deterius Ecclesiam lædat, quàm iidem ipsi infidi fideles, qui eius diripere facultates anhelant. Cùm illis ergo munera tribuit, cum sub nomine velut Ecclesiæ sibi potissimum iurare compellit, non Ecclesiç consulit; sed sibi quietè possidendi, culminis aditum pandit. Siue ergo ante consecrationem, hoc, siue postquam consecratus est, faciat, valde sibi timendum est, nedum nos pro Ecclesiæ vtilitate, sed pro sua potius confirmatione, sacri loci bona dilapidat, in voraginem se simoniacæ hæreseos, dum extolli conatur, immergat, & hinc perniciosè coram diuinis obtutibus corruat, vnde se inter homines arroganter exaltat. Sicut scriptum est: *Deiecisti eos dum alleuarentur.* Psal. 71.

Sed & hoc prætereundum non est, quia sicut is, qui regiminis apicem inuitus assequitur, si quid illis asperum, si quid patiatur aduersum, ad cumulum sibi prouenit meritorum: & pro tri-

bulatione, quam tolerat, non incassum exultationis æternæ præmium sperat. Sic ille, qui vltroneus ambit, vel importunus ingeritur, vix pro aduersitate, quam in regimine patitur, præmissi consequetur. Ad 'c itaq; quod patitur, referat: sibique omne, quod laceratur, adscribat. Labores, quos sustinet, honoribus recompenset: fructumque laborum potius in adepta dignitate constituat, quàm de futuri muneris retributione

Matt. 6. præsumat, Domino de talibus attestante: *Quia receperunt mercedem suam* Nam sibi ipse conenit, vnde mens eius tot casibus concussa succumbit. Enimvero qui ad ministerium terrenæ dispensationis coactus attrahitur: cum in executionibus eius aduersa pertulerit, laboris sui præmio non carebit. At si villicatus pretio: vel precibus

B obtinetur, erubescit pro laboribus suis commodum retributionis exigere, qui se laborandi ma- etiam meminit importunis anxietatibus extorsisse.

Hæc itaque diximus, vt non sibi glorientur simoniacam deesse vænalitatem, qui famulando Principibus Ecclesiasticam adepti sunt dignitatem. Nec sibi regulam gratuitæ promotionis applaudant, cum se redemisse, quod possiderat, dutis laboribus non ignorant.

CAPVT IV.

Quòd peccata Episcopi non rectè ordinati in promotoris caput redundent.

C PRINCIPIBVS quoque, & quibuslibet ordinatoribus Ecclesiarum summopere cauendum est, ne sacra loca, non considerato diuino iudicio, sed pro arbitrio, & ad libitum præbeant, ne ad suam confusionem diuinæ legis ordinem, & sacrorum Canonum statuta confundant. Nam quisquis Ecclesiam Dei non regulariter sed potentialiter ordinat, in promouentis caput omnia illius, qui promotus est, mala redundãt. Vnde Prædicator egregius cum dixisset:

1. Tim. 5. *Manus citò nemini imposueris*; p[r]ǫstò subjunxit: *Nec*

Ephes. 5. *communicaueris peccatis alienis.* Alienis quippe

D peccatis communicare conuicitur, quisquis indignum, & improbum, atque ideo cupidum ad gimen prouehere non veretur. Et cum Ecclesia Christi non habens maculam, neque rugam, reproba cuiuslibet ordinatione fœdatur, in ordinantis animam omnis illa letbiferæ contagionis lepra transfunditur.

Paulus Diacon. hist. Ro. ad Eutrop. lib. 11. in princ. Romanorum nempe tradit historia, quia petentibus Gothis, vt eis Imperator Valens Episcopos destinaret, à quibus Christianæ Fidei rudimenta susciperent; ille doctores ad eos non Orthodoxos, sed Arriani dogmatis misit, eudemque populum, quibus inuolutus erat, erroribus, implicauit. Sed, ô prædicandam, veréque laudabilem diuini examinis æquitatem!

E Nam cum Gothi iam ab Hunnorum agminibus ex antiquis sedibus fuissent violenter eiecti, & citra Danubium, intra Romanos scilicet fines, à Valente sine vlla fœderis pactione benignè suscepti: diuino tamen iudicio postmodum contra Valentem in arma consurgunt, eiusque exercitum acerrima cæde prosternunt. Quibus cognitis Valens egressus Antiochia contra Gothos innumeris vallatus agminibus, properat: sera ductus pœnitentia, Sanctos quosque reuocari de exiliis imperat: mox tamen committit, &

A perdit. Nam ad primum Gothorum impetum Romanorum equitum acies perturbantur, nudosque pedites deserunt. Qui mox equitatu hostium septi, ac sagittarum nubibus obtuti, dum huc illucque velut amentes palando diffugiunt, hostilibus gladiis funditus perimũtur; ipse quoque Imperator sagitta sauciatus, equo delabitur: in vilissimam tegetem, milite gestante, defertur: sicque superuenientibus Gothis, ignibus atrociter concrematur. Iusto quippe Dei iudicio ab eisdem consumptus est flamma vindictæ, quos ipse percusserat igne perfidiæ. Sic, iuxta Scripturæ sententiam, egressus est ignis de rhamno, & deuorauit cedrum Libani. Iudic. 9.

Sed & per hoc exemplum, quod nunc de Scriptura posuimus, illud etiam non inconuenienter occurrit, quod ibidem in libro Iudicum positum

B memoramus. Nam dum hoc ferreo sæculo, & ij qui regimine digni sunt, fugiant; & illi, qui merito reprobandi sunt, irreuerenter accedant; hoc agi videtur per operationis effectum, quod illic legitur per allegoriæ mysterium, Ait enim: Quia *stetit Ioathan in vertice montis Garizim, eleuataque voce clamauit: Audite me, viri Sichem, ita vt audiat vos Deus: Ierunt ligna, vt vngerent super se Regem, dixeruntque Oliuæ, Impera nobis. Quæ respondit: Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua & dij vtuntur, & homines: & venire, vt inter ligna promouear? Dixeruntque ligna ad arborem ficum: veni, & super nos regnũ accipe. Quæ respondit* Ibid.

C *eis: Nunquid possum dulcedinem meam deserere, fructusque suauissimos, & ire, vt inter cætera ligna promouear? Locuta sunt quoque ligna & ad vitem: Veni, & impera nobis. Quæ respondit: Num possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum, & homines, & inter ligna cætera promoueri?* Deinde Scriptura subiungit: *Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera nobis. Qui respondit eis: Si verè regem me vobis constituitis, venite, & sub vmbra mea requiescite.*

Longum est, si dicamus Gedeonem typum tenere Saluatoris. Per plurimas eius vxores, diuersas debere nationes intelligi, quæ sibi cohæsere per fidem. Per septuaginta filios, totidem lin- Christi typus. Iudic. 8.

D guarum populos Per concubinã, Synagogam. Per Abimelech, Antichristum, qui Synagogæ filius erit Vnde & in Apocalypsi his qui credituri sunt, dicitur: *Qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ.* Et sicut ille peremit septuaginta fratres, sic iste persecuturus est omnes, quæ sibi non consenserint, nationes. His, inquam, omissis, quæ longioris styli videntur egere tractatu, in quantum patitur epistolare compendium, ita dumtaxat cœptæ disputationi congruere videatur, prolixæ historiæ figuram succinctè perstringimus. Apoc. 2.

Quid ergo per Ioathan, qui interpretatur, consummatus, siue perfectus, nisi sanctum, & do- Quid per Ioathan designetur.

E ctum quempiam prædicatorem debemus accipere? Hinc in montem Garizim ascendit, & voce magna clamauit. Priùs ascendit, & postmodum clamauit. Antè consurgit in montem, & sic eleuat vocem. Quia nisi Doctor virtutum priùs culmen ascendit, inaniter clamat. Sicut per Esaiam dicitur: *Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Hierusalem.* Per Garizim autem sancta designatur Ecclesia, quæ est virtutum omnium schola, & cœlestium segetum vbertate fœcunda. Hic est enim mons, qui dandis per Moysem benedictionibus deputatus est; & Deut. 27 Esa. 40. Quid per Garizim.

Ecclesia mons benedictionis est, cuios filiis per A Apostolum dicitur: *In hoc vocati estis, vt benedi-*
1. Pet. 3. *ctionem hereditate possideatis.* Hanc hæreditatem à vidua matre suscepimos, pro qua vir eius mori dignatus est; de qua & per Psalmistam dicitur:
Psal. 131. *Viduam eius benedicens, benedicam.* Et congruè Garizim, qui interpretatur, Diuisio, vel Aduena, sanctam signat Ecclesiam, quoniam Ecclesia gentium, quæ priùs extitit funditus à Dei lege diuisa, io prima vocatione facta est aduena, iamque per incrementum gratiæ facta est omnino domestica. Vode iam firmiter radicatis, & velut
Ephes. 2. in vrbe compositis Paulus ait: *Iam non estis hospites, & aduenæ; sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei.* B

Quid item per ligna siluæ, oliuã, ficũ, & vitẽ. Sed vt omittentes plurima, quod propositum est, transiliendo celeriter percurramus, ligna siluæ suot homines vani, & infructuosi, ac flammis vltricibus merito suæ sterilitatis obnoxij.
Matth. 3. *Omnis* enim *arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Qui verò per oliuam, quæ & signum pacis ostendit, oleique pinguedinem fundit, oisi illi designantur, qui Spiritus sancti pinguedine deliburi euangelizando pacem, reconciliant homines Creatori? Quàm, inquit, speciosi pedes euangelizantium pacem. C Ficus autem sacræ legis imagioem tenet, vnde
Rom. 10. & in Euangelio dicitur: Quia *quidam paterfa-*
Matth. 21. *milias plantauit vineam, in qua scilicet plantauit &*
Esa. 5. *ficum. Vinea* quippe *Domini Sabaoth domus est Israel.* In qua nimirum plantauit diuina manus Decalogum legis. Sed hæc ficus ptiorem populum quasi grossos soos, aridos scilicet, & inutiles. protulit, & abiecit, nouum verò Christianę Fidei germen ad maturitatem internæ pinguedinis, suauitatemqoe perdoxit. De quibus Hieremias
Hier. 24. ait: *Video ficus, ficus bonas, bonas valde: & malas, malas valde, quæ comedi non possunt, eo quod sint mala.* D

Per ficus ergo illi possunt non ineonuenienter intelligi, qui sacræ legis eruditione sunt sufficienter instructi. Viris etiam idipsum penè videtur significare quod ficus. Dicit enim Domi-
Ioan. 15. nus: *Ego sum vitis vera, & vos palmites.* Et qnia de palmitibus fiunt vites, quid mirum si & sancti Doctores asserantur vites; vt quod Saluator mundi per naturam, hoc illi glorientur habere per gratiam? Qui nimirum dum triomphum Dominicæ passionis prædicare non cessant, quasi per doctrinæ foæ botros arentia corda nostra vino beati eruoris inebriant. De hoc vino per Iacob A super Saluatore nostro allegoricè dicitur: *Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine pallium* Gen. 49.
suum. Stola Christi fuit io Apostolis, & cæteris credentibus synagoga: cuius etiam pallium gentilis est populus. De quibus sibi per Prophetam dicitur: *Viuo ego, dicit Dominus, quia his omnibus velut ornamento vestieris.* Hos itaque Christus in sanguine vuæ lauit, quem de semetipso contritus in * prælio Crucis expressit. Vnde & Ioannes ait: *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Cùm igitur oliua, ficus, ac vitis, hoc est, spirituales viri liguis præesse siluestribus, id est, terrenis hominibus, atque carnalibus nullatenus B acquiescant; offert se rhamnus, & ab eis consumendus, & eadem vel prauæ conuersationis exemplo, vel errooei dogmatis incendio consumpturus. Rhamnus enim spiois crebrescentibus horret, per quem scilicet quilibet peruersus inuenitur, qui sic peccatorum tamquam vepriùm asperitate densatur. Vnde & primo homioi dictum est: *Terra tua spinas, & tribulos germinabit tibi,* id est, Corpus tuum aculeatis vitiorum punctionibus subiacebit. Et per Prophetam Domious: *Spinis,* inquit, *peccatorum suorum circumdederunt me.* Lignis itaque petentibus Regem, id est, C prauis quibusque carnaliter eligentibus Præsulem; rhamnus accedit in medium, quilibet videlicet reprobus, qoi & ignem damnationis in se ex eorum prauitatibus augeat, & eos peruersè viuendi, vel doceodi reciproca combustione consumat. Vnde & illic dicitur: *Egrediatur ignis ex eo, vt consumat habitatores Sichem, & oppidum Mello egrediaturque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, & deuoret Abimelech.* Hæc autem Ioatbas constitutus in vertice montis eloquitur; quia per sanctos in Ecclesia prædicatores addiscimus, quomodo quibusque peruersis, ac reprobis vana petentibus resistamus.

Stola Christi synagoga Iudæorum.
Esa. 49.
* prælo f.
Apoc. 1.
Gen. 3.
Thren. 3.
Iudic. 9.

D Ecce, venerabilis frater, vnam dumtaxat Epistolam petisti, sed insuper & alteram recepisti. Ipse quoque versa vice deposco, vt dum iotegra nostræ dilectionis vna dirigitur, ad nos etiam iuxta vetustæ disputationis ethicos gemina reuertatur. Quod si te de curialibus Episcopis adhuc latius audire delectat, eiusdem thematis * epistolam, quam Concardinalibus tuis olim misi, te videre non pigeat. Illud etiam io epistolæ calce subnecto, vt amodò, & deinceps, sicut ij, qoi Ecclesiæ militando promoti sunt, vocantur ex more Pontifices; ita qui famulando Principibus fiunt, dicantur à curia Curiales.

* Epist. 1. lib. 2.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM VIGESIMVMTERTIVM.

De breuitate vitæ Pontificum Romanorum, & diuina prouidentia.

ARGVMENTVM.

Alexandro summo Pont. ex Mantuano Patrum conuentu redeunti has litteras obuiam mittit, in quibus eidem sciscitanti rationem reddit, cur Pontificum Romanorum vita breuis plerumque, & angusta sit. Deinde in admirationem diuinæ prouidentiæ, & bonitatis effunditur, à qua tot, tantaque beneficia in humanum genus profecta sint, & quotidie proficiscantur, quæque omnia hominis gratia creauerit, hominisque imperio subiecerit. Hortatur ergo mortales, vt cùm tot res propter se conditas contemplantur, Deo Opt. Max. inexhausto beneficentiæ fonti immortales gratias agant; & terrenis his voluptatibus contemptis, ad vera gaudia, quæ in cœlo piè, sanctéque viuentibus parata sunt, omni animi contentione ferantur.

Domno Alexandro summæ Sedis Antistiti, Petrus peccator Monachus seruitutem.

QVia redeuntem te, venerabilis A Pater, à Mantuano Concilio, finitimis iam audio partibus propinquare, congruum iudicaui exenio litterarum tibi, quo videlicet dono potissimum delectaris, occurrere. Sed & mox, vt ad vos impiger iter arriperem, dulcis fama percuiit. Iacob siquidem, de quo Scriptura dicit, quia
Gen. 25. *simplex habitabat in tabernaculis*, idcirco terrens placandum esse fratrem muneribus duxit, quia sola dumtaxat eum diligere terrena cognouit.
Ego quoque, qui cum Iacob domi simpliciter B habitaui, quia tibi plus spiritualia, quàm carnalia quæque placere non ambigo, spirituali faciem tuam munere placare contendo. Quamquam
2. Reg. 15. cùm Dauid fugeret à facie Absalon, magis sibi profuerit Chusai Arachites, qui in Hierusalem
1. Reg. 30. rediit, quàm Ethai, qui videlicet à fugiente Dauid indiuiduus assecla non recessit. Idem quoque Dauid legem constituit in Israel, vt æqua sit pars descendentis ad prælium, & remanentis ad sarcinas: & potentius iuuit Israeliticum populum Moyses in Raphidim, dum velut otiosus oraret, C quàm Iosue, licet irruentibus Amalechitis, terribiliter armatus occurreret. Quod perspicuè perhibet Scriptura, cùm dicit: *Quia cùm leuaret ma-*
Exod. 17. *nus Moyses, vincebat Israel: si autem paululum remisisset, superabat Amalech.* Sed nullum munus cuiquam congruentius datur, quàm id, quod ab eo ipso, cui datur, exigitur.

CAPVT I.

Cur Romanorum Pontificum vita breuis sit.

ALiquando certè, si ritè teneo, à me sollicitè requisisti, quæ mihi causa videretur, cur Apostolicæ Sedis Antistes numquam diutiùs viuat, sed intra breue temporis spatium diem claudat extremum, adeò vt post B. Petrum Apostolum, qui per quinque circiter annorum lustra præsedit, nemo postmodum Romanorum Pontificum hoc spatium præsulatus æquauerit. Modernis immò temporibus vix quispiam in prædictæ Sedis culmen euehitur, qui metam quatuor, vel vt multum, quinque transcēdat annorum. Quod considerantibus prodigialis, vt ita loquar, stupor oboritur, quoniam hæc breuiter viuendi necessitas, quantum ad nostram notitiam, in nulla alia totius orbis Ecclesia reperitur. Sed in quantum mortalibus, diuinæ dispensationis reuelatur arcanum, videtur nobis, quia idcirco hoc iudicij cœlestis ordo disponit, vt humano generi metum mortis incutiat; & quàm despicienda sit temporalis vitæ gloria, in ipso gloriæ principatu euidenter ostendat; quatenus dum præcipuus hominum tam angusti temporis compendio moritur, tremefactus quisque ad præstolandi sui obitus custodiam prouocetur, & arbor humani generis, dum cacumen, ac verticem suum tam facilè corruisse considerat, statu concussa formidinis, in suis

vndique ramusculis contremiscat.

Amouet tacitam obiectionem.

Sed quispiam fortassis objciat, cur & Regibus hæc eadem viuendi breuitas non occurrat? Nam & Octauianus Augustus, quo imperante, Saluator mundi de Virgine nasci: & Dauid Rex, de cuius stirpe dignatus est propagari; alter quinquaginta sex, alter quadraginta annorum curricula in regali fastigio floruerunt: post quos, & alij videlicet vtriusque Regni Principes, etsi minuiculè, non tamen ad instar Romanorum Pontificum, breuissima regnauerunt temporum quantitate. Ad quod facilè respondetur: quia cum vnus omni mundo Papa præsideat, Reges autem plurimos in orbe terrarum sua cuiusque regni meta concludat, quia quilibet Imperator ad Papæ vestigia corruit, tamquam Rex Regum, & Princeps Imperatorum, cunctos in carne viuentes honore, ac dignitate præcellit. Vnde quolibet Rege defuncto, administratione eius regnum tantummodo, cui præerat, destituitur; cum verò Sedis Apostolicæ Pontifex moritur, vniuersus, tamquam communi patre mundus orbatur. Quid enim Africa de Regibus Asiæ, aut quid Æthiopia de Principibus sentit Hesperiæ? Nam, siue moriantur, siue viuant, quia procul à se remoti sunt, vtrumque indifferenter ignorant.

Romani Impp. qui violenta morte periére.

Est & aliud, cùm mors cuiuslibet Regis non magnopere sit terrori, quoniam sæculares Principes, qui turbis popularibus præsunt, sæpè gladiis perimuntur. Nam, vt de multis paucos adhibeam, Caius Claudius, Nero, Galba, Otho, Vitellius, omnes isti Imperatores per continuam sunt seriem vnus post alterum principati, & excepto Claudio, cuncti sunt, vel suis, vel hostilibus gladiis interempti. Postmodum quoque, sicut Romana tradit historia, Macrinus, Antoninus, Alexander, Maximus, Gordianus, Decius, Gallus, Volusianus: omnes hi seriatim sibimet per continuum ordinem succedentes, gladio trucidante, prostrati sunt. Sæculares ergo Principes, quia diuersæ mortis casibus exponuntur, cor audientium exitu non atteritur; Papæ verò vita, quia sola naturalis obitus lege concluditur, eius ex hac vita transitus sine graui formidine non auditur. Porrò quia terreni Principes regni sui quisque, vt dictum est, limitibus includuntur, causa non est cur per alienas mundi prouincias eorum obitus diffundatur; Papa verò, quia solus est omnium Ecclesiarum vniuersalis Episcopus, cùm luce priuatur, mors eius per ampla terrarum regna diffunditur. Et sicut Sol, quia solus lucet, si eclipsim fortè sustineat, præstò necesse est vt tenebras

Pulchra comparatio.

totus vbique mundus incurrat; sic Papa cùm ex hac vita recedit, illico, quia vnus in mundo est, longinqua regnorum spatia mortis eius fama percurrit; & consequens est, vt quos tam sublimis, singularisque personæ casus obnubat, propriæ quoque vocationis exitum tremefactis visceribus expauescant. Vbi notandum, quàm velit omnipotens Deus Romani Pontificis vitam hominibus in ædificatione prodesse, cuius etiam mortem decreuit saluti gentium ministrare. Quanto studio debet lucris animarum, dum aduiuit, insistere, cuius etiam mors peruidetur ad Creatorem suum animas hominum reuocare; vt dum se patrem orbis esse considerat, ab inculcanda tot filiis hæreditate desidia non torpescat.

CAPVT II.

Prædicatur diuinæ bonitatis, & beneficentiæ munera.

Hic liber aciem mentis paulisper attollere, & quanta diuinitus homini gratia præro-A getur, breuiter indagare; cui nimirum per diuini muneris institutionem elementa cuncta deseruiunt, & non modò cœlum, & terra, aër, & aqua, sed & quæque in eis sunt, in humanæ vtilitatis administratione concurrunt. Primò quidem sibi famulantur quatuor elementa, quæ diximus, quia ex eis constat; deinde quia quidquid habent, illi extrinsecus administrant. In humore quippe terræ radix herbarum, & arborum coalescit, quas postmodum in vsus hominum ad naturalis mensuræ celsitudinem porrigit. Ipsa quoque agrestis herba in carnes animalium vertitur; animalium verò carnibus hominum viscera vegetantur. Animalia quoque ipsa dum viuunt, diuersis humanæ seruitutis deputantur obsequiis:

B nimirum, vt alia sese insidentibus vehiculum præbeant; alia commendandis, proferendisque seminibus arua proscindant; alia nobis non modò lactis profluant copiam, sed & velut Euangelistæ subiecta doctrinæ, duas tunicas diuidant, dum se pellibus, nos velleribus tegunt. Sed quia nos in singulis immorari non sinit Epistolare compendium, quæ vix posset etiam prolixitas enumerare librorum, sufficiat nobis breuis illa Psalmistæ conclusio, qua dicitur: *Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues, & boues vniuersas, insuper & pecora campi; volucres cœli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris.* *Luc. 3.* *Psal. 8.*

C Et hoc est inter cætera valde mirabile, quoniam ab humanæ subiectionis imperio, nec volatus aues, nec fortitudo leones, nec velocitas tygrides, nec proceritatis enormitas eripit elephantes. Leoni planè tantus inest terror, vt cum rugitus emittit, multa protinus animalia, quæ illius impetum poterant celeritate cursus euadere, compellantur omnino deficere, & gressus suos stupefacta, & attonita cohibere. Leo tamen ab homine capitur, & tamquam debilis cattus caueis inferitur. Tygris quoque, quæ lingua Parthica dicitur sagitta, vno cursu stadia octoginta transmittere; integro verò die totum mundum ab ortu vsque ad occasum dicitur transilire: hæc tamen, quæ tam incredibiliter currit, aliquando venantium laqueos non euadit. Sed cùm miranda quælibet animalia virtuti hominum sunt *Cõs Schol.*

D subiecta, etiam minima, vel immunda humanæ saluti probantur vtilia. Quid enim vilius cimice? tamen si sanguisuga faucibus hæserit, fumo illius excepto, statim euomitur, & difficultas vrinæ huius appositione laxatur. Quid etiam, iuxta legem, immundius vulture? Tot tamen in eo sunt medicamenta, quot membra. Vidi certè grandæuæ iam ætatis Episcopum, qui etiam ad fidem Christi conuertisse non pauca gentilium millia dicebatur: Hic perhibebat, quia dum per Æthiopiam transiit, magni draconis carnes, fame fauces obdulcante, comedit, vt etiam iuxta litteram illud Psalmistæ videatur impleri: *Tu confregisti caput draconis magni, & dedisti eum in* *Plin lib. 29. c. 4.* *Idem lib. 29. c. 6.* *Psal. 73.*

E *escam populo Æthiopum.*

CAPVT III.

Temporum varietates describuntur.

Sed cùm Deus omnipotens homini cuncta subdiderit, hoc etiã non minus mirabile est, quod ipsa quoque sibi tempora tam pulchra qualitatum varietate distinguit, videlicet, vt priùs brumalis algor semina commendata noualibus occultat; deinde veris clementia multipli-

ces geminum fœtus mundum parturire compellat; mox æstiuum cauma segeres torreat: postremò pluuialis autumnus & palmitibus vuas, & arboribus quoque rurgentia poma decerpat. Sed nec ipsos quoque prouentus arborum vel agrorum omnipotens Conditor in vnâ quodammodo congeriem coaceruat, sed diuersa diuersis temporibus vel agenda, vel edenda dispensat. Nam si eodem tempore cuncta ad vescendum poma concurrerent, & fastidium congesta vescentibus gignerent, & simul consumpta de copia inopiam generarent. Sed nunc ita diuersis sunt variata temporibus, vt dum illa comeduntur, hæc maturescant, & dum alia consumpta pertranseunt, alia mox maturata succedant. Fruges quoque si colligendæ simul ingruerent, laboribus non ferendis agricolas prægrauarent: sed dum variis temporum dispensantur articulis, & prouentus copia non minuitur, & labor hominū leuigatur. Nam quod segetum alia primitiua, alia sint serotina, etiam Moyses perhibet Pharaoni. Postquam enim grando percussit

Exod. 9. Ægyptum: *Linum*, inquit, *& hordeum læsum est, eo quod hordeum esset virens, & linum iam folliculos germinaret: triticum autem, & far, non sunt læsa, quia serotina erant.* De primitiuis etiam pomis

Exod. 10. paulò post dicit: *Deuorata est igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat.*

Cum igitur soli homini maria simul & flumina, paludes & stagna cum innumeris piscium compellantur seruire generibus, aer cum auibus simul & imbribus, terra cum pecoribus, cunctisque germinibus: Hæc tamen interim velut parua postponimus, maiora perpendamus. Omittamus igitur, quod huius mundi conditio tanta moderationis arte disponitur, vt aer & ignis, duo videlicet masculini generis elementa præsideant; alia vero duo, quæ fœminini sunt generis, aqua simul & terra subsidant; & hoc quasi biuo connubio procreatur quidquid apud nos ex qualibet originali materia prodire conspicitur. Taceamus etiam, quod tota cœli machina vsibus hominum ita mirabiliter seruiat, vt contra septem planetarum globos perpetuo rotatu circumacta confligat; quatenus dum illæ petunt ortum, ista vergat iugiter ad occasum. Illas tamen secum vi suæ magnitudinis attrahat, easque suos circulos per Zodiacum spatio temporis, quod cuique præfigitur, explere compellat. In quo videlicet vni-

Homo, minor mūdus, Μικρόκοσμος. Pulchra cæli cum homine comparatio.

uersali mundi certamine non paruum spiritualis figuræ mysterium deprehenditur, si quæ sit in homine, minori videlicet mundo, concertatio perpendatur. Quid enim sphæra cœli, quæ planetas includit, nisi corpus designat humanum, quod rationalem animam contegit? Quæ videlicet anima quasi septenario planetarum numero continetur, dum totidem sancti Spiritus donis imbuitur.

Galat. 5. Et quid est quod sphæra labitur ad occasum, è contrà planetæ concorditer nituntur ad ortum, nisi hoc quod Apostolus dicit: Quia *caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem?*

Rom. 7. Numquid non quasi sphæram contra planetas pugnare conqueritur, cum de carnis & animæ suæ controuersia lamentatur, dicens: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ?* Et tamquam sphæra post se planetas trahat, protinus addidit: *Et captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis?* Planetæ igitur septem enituntur ad ortum, cùm anima rationalis instinctu sancti Spiritus incitata redire conatur ad Deum, quem rerum omnium constat esse principium. Sphæra verò prolabitur ad occasum, cùm caro neglectis superioribus, grauatur in ima vitiorum. Vnde scriptum est: *Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Sap. 9.

Sed hæc nos diutius prosequi, epistolaris breuitas non permittit. Quid dicam, quod eadem cœlestis sphæræ machina sic se in semetipsam semper, & non in exteriora deuoluat, vt in vnius hem sphærij sui reuolutione diem, in reuolutione verò alterius expleat noctem? Et hoc modo dum vna reuolutio totius sphæræ cœlestis absoluitur, viginti quatuor horarum numerus impletur, quibus videlicet vnus dies cum sua nocte perficitur. Hoc itaque modo dum cœlum militat homini & dies Solis radiis illustratur, & nox Lunæ, stellarumque nutantium varietate depingitur. Sed hæc quia corporaliter aspiciūtur, omittimus, ad maiora nunc, & inuisibilia veniamus.

CAPVT IV

Quòd Angeli per totum mundum discurrant in auxilium hominum.

PORRO autem qui diuinarum Scripturarum vacat eloquiis, non ignorat, quia per hunc mundum cœlestium virtutum quotidie multitudo discurrit, quæ nobis auxilii manus in certamine porrigit. De quibus per Danielem dicitur: *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei.* Ad hoc enim Deo mini- Dan. 7.

strant, vt nos ab iniquorum spirituum impugnationibus protegant. Vnde & Paulus ait: *Sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Neque enim versutiæ tam callidi, tam exercitati hostis posset fragilitas humana resistere, nisi eos à tentationibus electorum virtus Angelica propulsaret. Vnde vnicuique nostrum à die baptismatis vsque ad obitum delegatus est Angelus, qui & viriliter decertantem à tentatione custodiat, & auxilium præbere in bonis operibus non desistat. Daremus exempla, nisi cerneremus frequentatione notissima. Hic notandum, cùm Deus homini tantam prærogat gratiam, quantum Deus ab homine patiatur iniuriam. Deputat Deus virtutes Angelicas humanæ custodiæ; & infelix homo relicta munditia & puritate virtutum, squaloribus se polluit, ac sordibus vitiorum. Nam in exhalantis, ac cænosæ luxuriæ fœtore prouoluitur, cùm vermescentis auaritiæ sordibus inquinatur; cùm denique ad instar Ægyptiorum fluminum homicidalis anima in odij sanguinem vertitur; postremò cùm velut in cloacam stercorum corruens, multiplicis nequitiæ fæcibus inuoluta fœdatur: hunc Angelus fœtorem, & inhonestam purulentiæ nauseam inuitus satis, & grauiter tolerat: etsi cœlestis imperij lege constrictus, obedientiam non omittat. In Angelorum quippe conspectu nil sordidum, nil fœtet obscœnum, nisi vitium & peccatum. Et sic nostri reatus exhorrent, & abominantur illuuiem: sicut homo compellitur ad exhalantis latrinæ screare fœtorem. Vnde quotidie ante tribunal æterni iudicis de commissi sui prauitate conqueritur; & quia grauem ferat iniuriam, illius obscœna dinumerans, profitetur. Nam si Rex potens cuilibet de suis Principibus impuberis filij velit delegare custo-

Hebr. 1.

Angelus custos, & eius officiū.

Hominis ingratitudo extrema in Deum.

Exod. 7.

Angeli custodes suorum clientum quantùm abhorreāt sordes & peccata.

diam: & ille postmodum in furorem versus insaniæ, saliuis se fluentibus, nariumque mucoribus oblinat, & vel in ignem se phrenetica temeritate proiiciat, vel certe in squalentis cœli volutabrum sordidæ, suis se more prouoluat; nonne protinus ille deposcet, & reconsignare depositum, & Papatis abiicere famulatum? Quantò magis ergo credendum est, quod Angelica illa sublimitas & largitorem bonorum omnium Deum de conspicua Sanctorum conuersatione glorificat, & in eius conspectu peruersorum hominum scelera subtiliter enumerando condemnat? Huc accedit, quia in die iudicij eorum sunt nequitiæ testes, qui si rectè vixissent, eorum fierent defensores. Hoc itaque modo malè agentibus vertitur in perniciem, quod rectè viuentibus prouisum est ad salutem; quia sancti Angeli, qui deputati sunt iustis in adiutorium, perditionis in reprobos exaggerant incrementum. Fœlices ergo, qui iustè viuunt; quia dum malignis spiritibus infœderabiliter obluctantur, Angelicæ fortitudinis auxilio muniuntur. Adde etiam, quod & ipsi spiritus iniqui profectus nostri sunt obsequio deputati. Nam dum tentamur, & non succumbimus; dum imperimur & prævalemus; dum oppugnat certè violentus hostis, & non expugnat, futuræ nobis retributionis pondus accumulat; & dum laborem certaminis irrogat, victoriæ nobis materiam subministrat.

Pulchra cō-paratio.

CAPVT V.

Quòd omnia homini seruiant, etiam infernus.

ECCE dum raptim, celeriterque cuncta perstringimus, vsibus hominum ministrare concorditer omnia reperimus, cælum scilicet, terram pariter & infernum. Hic præsumptionis nos fortasse quis arguat, si authentica Scripturæ sententia non accurrat. Sed ecce Paulus Corinthiis dicit: *Omnia enim vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue hic mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura. Omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei.* Sed tunc omnia sunt veraciter hominis, si ipse homo sit veraciter homo. Est enim qui solo nomine sit homo, est qui reipsa & veritate sit homo.

1 Cor. 3.

Eccl 12. Audi Salomonem: *Finem*, inquit, *loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, & mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo.* Quis est autem finis loquendi, nisi ille, de quo dicit Apostolus:
Rom. 10. *Finis enim legis ad iustitiam Christus omni credenti?* Finis quippe legis ad iustitiam Christus est; quia quidquid, siue vetus, siue noua lex loquitur, ad illum sine dubitatione refertur. Ad iustitiam verò non otiosè dicitur, quia diuinæ legis sermo
Ioan. 15. iustificat, & animam à sordibus mundat, sicut Discipulis Veritas ait: *Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Deum verò timere, est cuncta, quæ Deus prohibet, execrando, & abominando contemnere. Mandata illius obseruare est, omnia, quæ præcipit, operibus exercere.

Deum timere, & eius mandata seruare, quid sit.

Ille ergo Deum timet, qui satagit cauere quod prohibet. Ille mandata eius obseruat, qui studet implere quod imperat. Deum ergo time, & mandata illius obserua: hoc est enim omnis homo. Ac si perspicuè dicat: Qui non studuerit cauere prohibita, qui neglexerit implere præce-
A pta, quia ratione caret, vocabulum quidem hominis habet, sed hominis esse non habet: quia non veraciter vtitur virtute nominis, quo censetur. Ille nimirum se credat veraciter hominem, qui hominum recognoscit Auctorem: alioquin qui ignorat, ignorabitur. Quid autem sue his sit homo, perspicuè definit Scriptura, cum dicit: *Stellæ non sunt mundæ in conspectu eius*, quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis? Vnde & Abraham cum ad summæ collocutionis culmen attolliturr, cùm diuinæ familiaritatis gratiam peculiariter promeretur, huius humilitatis recordatione deprimitur, cum dicit: *Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis?*

1. Cor. 14. Iob. 25. Gen. 18.

Cōsuetudo Græcorum in Imperatore creando.

Nam & apud Græcos hæc teneri consuetudo perhibetur, vt cùm Imperator quis in dignitate
B creatur, mox vt imperialibus fuerit infulis redimitus, coronæ, simul ac sceptri gloria decoratus, cum denique procerum vallatur obsequiis, cum excipitur modulantibus psallentium choris, quidam sibi præsto fit obuius, qui videlicet vna manu vasculum plenum mortuorum ossibus, ac pulueribus offerat; in alia verò stuppam lini subtiliter pexam, ac pilis pensilibus molliter demolitam, cui protinus ignis adhibetur, & repente in nictu oculi flamma subito vorante, consumitur: Vt in altero debeat considerare quod est, in altero valeat videre quod habet. In cineribus siquidem se cinerem recognoscit, in stuppa iam colligit in die iudicij quàm subito mundus ardebit;
C quatenus dum te, simul ac sua tam vana, tam floccipendenda considerat, de imperialis culminis ascenso fastigio nullatenus insolescat; & dum possessor, atque possessio subiacere communi omnium casui non ambigitur, iam quasi de singulari dignitatis apice, qui ad summa prouectus est, non inflatur.

Exhortatio ad hominē.

Pulchrum ergo mundanæ conditionis ordinem homo consideret, & dum suis vsibus omnia cernit attribui, non sibi, sed suo referat gratias Conditori; lenocinantem mundi gloriam sub iudicij sui calcibus deprimat, virorem carnis aridum iam puluerem credat, diem suæ vocationis
D tamquam speculum suis semper obtutibus anteponat, districtum vltimæ discussionis iudicium contremiscat: quatenus dum nunc Creatoris sui legibus subditur, qui inter creaturas, quæ terrenæ sunt, videtur insignis, in cælesti quoque gloria veraciter sit sublimis.

SCHOLIA.

TYGRI, *quoque, quæ lingua Parthicâ dicitur sagitta, vno cursu stadia octingenta, integro vero die totum mundum, &c.*] Hæc nisi per hyperbolē dicta accipias, omnino fabulosa sunt. Celeritate quidem tanta illa est, vt vsque ad sua tempora
E eam numquam fuisse captam scripserit *M. Varro lib. 1. de ling. Lat.* capi tamen interdum testatur *Plutarchus in comment. de Herodoti malignitate.* Itaque sicut velocitas cursus quorumdam hominum comparari solet cum animantibus velocissimis (vt 2. Reg. *Porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi vnus de capreis quæ morantur in siluis*) sic velocitas ipsorum animalium, quæ summum gradum velocitatis tenent, per hyperbolem interdum exprimi consueuit. Tygridis, eiusque mysticæ significationis meminit sanctus Cardinalis epist. 18. lib. 2.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,

OPVSCVLVM VIGESIMVM QVARTVM.

Contra Clericos Regulares proprietarios.

ARGVMENTVM.

Detestatus prius pertinaciæ vitium, quo nihil aut Deo magis inuisum, aut rebus humanis fieri possit perniciosius, vtpote cum ex ea tanquam ex fonte dissensionum, discordiarumque semina in Ecclesiam deriuentur, in nonnullos Clericos acerrime inuehitur, qui cum Ecclesiarum fructibus in commune alerentur, pecuniam præterea, & alia bona seorsum possidebant: idque sibi per leges licitum esse facere pertinaciter asserebant. Hos igitur validissimis rationibus redarguit, & manifeste probat Clericos ex genere eorum, qui Canonici appellantur, proprium, aut priuatum nihil posse habere: sed debere eos, cum primum factis initiantur, vniuersa bona aut pauperibus tradere, aut in commune conferre. Quapropter orat Pontificem Max. vt quod humana, & diuina iura cogunt, id etiam Clericos facere, sua ipse auctoritate, & iurisdictione compellat.

Domno Alexandro beatissimo Papæ, Petrus peccator Monachus seruitutem.

A QVANTVM ad nostræ intelligentiæ modulum, venerabilis Pater, nullum in humano genere malum perniciosius est criminis, quam defensio prauitatis. Vnde David ait:

Psal. 140. *Non declines cor meum in verba mala, ad excusandas excusationes in peccatis.* Offensio quippe Dei meretur iram, excusatio prouocat ad vindictam. Hoc plane vitium, sicut ex radice humani generis prodiit, quotidie pullulat, & tamquam per erumpentes arboris ramos germinare non cessat. B Consultus enim Adam, cur ex interdicto pomo comederit: *Mulier*, inquit, *quam dedisti mihi so-*

Gen. 3. *ciam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Ac si vterque in Conditorem oblique crimen intorqueat; eumque à quo redarguuntur, incessat, dicentes: Non nobis, sed tibi proculdubio debet hic reatus adscribi, qui & coniugem viro iunxisti, & serpentem in paradiso inter homines viuere decreuisti. Quo- C rum vtriusque tamquam primis scholis ille discipulus erat, qui de Abel Domino requirenti respondit: *Numquid custos fratris mei sum ego?* Hoc sa-

Excusatio in peccatis quantum malum.

Gen. 4. nè præcauebat David vitium, cum dicebat: *Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me*

Psal. 68. *profundum, neque vrgeat super me puteus os suum.* Nam cum peccat homo, quasi in puteum labitur; cum vero peccata defendit, os putei super eum ne pateat egressus, vrgetur. Corruit ergo in puteum homo cum peccat, claudit vero sibimet os putei dum excusat. Ex hac porro defensione, vel D

A excusatione criminis hæresis nascitur. Hæresis enim interpretatur, electio. Et dum quod eligit, quis defendere nititur, relicto veritatis tramite, quia per abrupta peruersi dogmatis rapitur, in hæresim necesse est prolabatur. Hoc autem inter peccatorem, & hæreticum distat; quia peccator est qui delinquit, hæreticus autem qui peccatum per prauum dogma defendit. Nos autem, quia magistros habemus sanctos Apostolos, & Apostolicos viros, non debemus, quod nobis videtur eligere; neque quod semel electum est, obstinate, & B pertinaciter defensare; sed his dumtaxat, quæ à probatis Ecclesiæ Doctoribus definita sunt, fidem irretractabiliter adhibere.

Pertinacia est, & ... Hæresis origo.

Differentia peccatoris & hæretici.

CAPVT I.

Oppugnat verbis sancti Augustini pertinaciam Clericorum.

C HÆc iccirco præmisimus, quia dolemus nonnullos sanctos fratres, Canonici videlicet ordinis, in tam effrænis prorupisse libertatis audaciam, vt non modo sibi ius habendæ pecuniæ vindicent, sed & hanc sibimet ex regulari auctoritate competere pertinaciter asseuerent. Ad quos probabiliter reuincendos, possemus quidem plurima Scripturarum & veteris, & noui Testamenti exempla congerere; si priores nostri Patres, ac Doctores Ecclesiæ super hoc themate funditus siluissent. Sed superfluum D est nos vilibus sarculis illic glebas astringere

A vbi tam strenui cultores terræ viuentium acutissimo linguæ suæ vomere repeiiuntur arua fulcasse. Prior igitur Augustinus accedat in testimonium, & vtrum Canonicus habere proprium debeat, euidentissima sui examinis auctoritate decernat. Ait enim in Sermone, qui titulatur de moribus Clericorum: [Me, inquit, hoc nouerit charitas vestra dixisse fratribus meis, qui mecum manent, vt quicumque habent aliquid, aut vendat, & eroget pauperibus, aut donet, aut commune illud faciat. Ecclesiam habeat, per quam nos Deus pascit. Et dedi dilationem vsque ad Epiphaniam propter eos, qui vel cum fratribus suis non diuiserunt, vel diuiserunt quidem quæ habent apud fratres suos, sed nondum de rebus suis aliquid egerunt, quia expectabatur ætas legitima. Faciant inde quod volunt, dum tamen sint pauperes mecum, simul expectemus misericordiam Dei. Si autem nolunt, qui forte nolunt, certè ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum velit manere; vt si vellet desciscere à proposito, rectè illi tollerem clericatum, quia desereret sanctæ societati promissum, certumque consortium. Ecce in conspectu Dei: & vestro, muto consilium, qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesia eius, maneant vbi volunt, & vbi possunt; non eis aufero clericatum: sed nolo habere hy- C pocritas. Malum quippe est talem fore, malum est cadere à proposito, sed peius est simulare propositum. Ecce dico cadit, qui societatem communis vitæ iam susceptam, quæ laudatur in Apostolorum Actibus deserit: bono suo cadit, à

Ab auctoritate Augustini.

Verba Augustini.

Act. 4. professione sancta cadit. Obseruet Iudicem, sed Deum, non me.] Et paulo post: [Qui mecum manere vult, si paratus est pasci à Deo per Ecclesiam ipsius, non habere aliquid proprium: sed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum: qui hoc non vult, habeat libertatem: sed videat vtrum habere possit fœlicitatis æternitatem.]

In secundo quoque eiusdem operis Sermone D sic ait: [Quisquis cum hypocrisi vixerit, quisquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, vt inde faciat testamentum, sed delebo de tabula Clericorum. Interpellet contra me mille concilia, nauiget contra me quò voluerit, sit certè vbi potuerit, adiuuabit me Dominus; vt vbi ego Episcopus sum, ille Clericus esse non possit.]

Nimius fortasse fuerim in protelando beati huius Doctoris exemplo. Sed vtinam vel ipsi præbeatur fides, dum nostris verbis omnino subtrahitur. In quibus profecto sancti viri verbis euidenter ostenditur: Quia Clericus, qui pecuniam possidet, ipse Christi possessio, vel hæreditas esse, vel Deum hæreditare possidere non E potest. Quod tamen non de Clericis omnibus dicimus, sed de his specialiter, qui Canonico censentur nomine, & viuunt in Congregatione. Ipsis enim, quia Deus offertur, terrena possessio prohibetur. Sicut ipse Dominus ad Aaron in Deuteronomio loquitur dicens: *In terra eorum nil possidebitis, nec habebitis partem inter eos. Ego pars, & hæreditas tua in medio filiorum Israel*

Deut. 18.
Num. 18.

CAPVT II.

Idem facit verbis D. Hieronymi

Sed si cui ad tollendam pecuniam de Clericis sola tanti Doctoris auctoritas, necdum fortasse sufficiat, quid etiam beatus inueniatur super hoc decreuisse Hieronymus, non negligenter attendat. Ad Heliodorum namque Episcopum inter cætera sic ait: [Animaduertere, frater, non licet tibi quidquam de tuis habere rebus:) *Omnis*, inquit Dominus, *qui non renuntiauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Luc. 14. Matth. 9.
B Cur timido animo Christianus es? respice eum Matth. 8.
Petro relictum rete, respice surgentem de telonio publicanum statim Apostolum. *Filius hominis non habet vbi caput reclinet*; & tu amplos porticus, & ingentia tectorum spatia metiris? Hæreditatem expectas sæculi? Cohæres Christi esse non potes. Et non longè pòst Dominum ausculta dicentem: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia tua, & da pauperibus, & veni, sequere me.* Tu autem perfectum te esse pollicitus es. Nam cum derelicta mundi militia te castrasti propter regna cœlorum, quid aliud, quàm perfectam sectatus es vitam? Perfectus autem seruus Christi, nihil præter Christum habet: aut si præter Christum C habet quid, perfectus non est: & si perfectus non est, cum se perfectum fore Deo pollicitus sit ante, mentitus est. *Omnis autem, qui mentitur, occidit animam.*

Matth. 19.

Igitur vt concludam, si perfectus es, cur bona paterna desideras? Si perfectus non es, Deum fefellisti. Diuinis Euangelium vocibus intonat: *Non potestis duobus dominis seruire*; & audet quisquam Christum mendacem facere, Mammonæ, & Domino seruiendo? vociferatur ille sæpe: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me*; & ego onustus auro arbitror me Christum sequi? Ad Nepotianū quoque Presbyterum post multa subinfert: [Igitur D Clericus, qui Christi seruit Ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum; & nominis definitione prælata, nitatur esse quod dicitur. Si enim κλῆρος Græcè, Latinè sors appellatur, propterea vocantur Clerici, quia de sorte sunt Domini: vel quia ipse Dominus sors, id est, pars Clericorum est. Et quia vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, vt & ipse possideat Dominum, & ipse possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: *Pars mea Dominus*, nihil extra Dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus. Verbi gratia: Si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem. cum istis parti- E bus Dominus pars eius fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partes inter cæteras tribus, sed quasi Leuita, & Sacerdos viuo de decimis; & altari seruiens, altaris oblatione sustentor, habens victum, & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.]

Matth. 6.

Matth. 16.

Clericorum etymon.

Psal. 71.

Beatus etiam Prosper cùm proprietatem pecuniæ Clericis prohiberet, sententiam de piombpsit, dicens: [Quia non potest ibi esse vnitas voluntatum, vbi fuerit diuersitas facultatum.] Ecce ad condemnandam, & funditus abolendam Canonicorum pecuniam, tres non qualescumque, sed inexpugnabiles in testimonium

Ab auctoritate Prosperi Aquitani.

Match. 18. Doctores adduximus: vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum.

CAPVT III.

Canonicorum defensio quàm friuola.

SED cum hæc illis obiicimus, ipsi regulæ suæ librum nobis protinus offerunt, ad regulæ suæ auctoritatem redeunt: eaque sibi proprietatis peculium concedente, pari se præiudicium conquerantur. Quam nimirum regulam nos nec funditus improbamus, nec auctoritatem illi omninò tribuimus. Probamus enim in quantum sanctis Ecclesiæ doctoribus consonat: abiicimus autem, atque conspuimus, in quantum authenticis eorum institutionibus non concordat. B

Sed iam ipsa illorum regula deducatur ad medium, & vtrum indifferenter tota, an cautè, atque inspectè ex parte dumtaxat suscipi debeat, in vna saltem paginula discernamus. Hoc planè in quadam eius periocha reperitur: [Sanctorum, inquit, Patrum sententia docet: Clericos non diuitiarum sectatores esse, nec res Ecclesiarum inofficiosè accipere debere. Qui enim Ecclesiæ seruiunt, & ea, quibus opus est, non habent: aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt. Indignum quippe est, si fidelis, & operosa deuotio Clericorum, propter stipendium sæculare præmia sempiterna contemnat; vt quod accipiat, inde rationem reddat, & peccatis alienis sua multiplicet peccata. Vnde necesse est, imò vtile Clericis, in Ecclesiasticis accipiendis sumptibus, suum vitare periculum. Proinde tam de suis, quàm de Ecclesiæ facultatibus non plus accipiant aut exigant, quàm oportet. Id est, accipiant cibum, & potum, & vestimentum, & his contenti sint: ne plus accipientes, pauperes grauare videantur non sine grandi peccato: & non accipiant, vnde pauper victurus erat.] Ecce in his verbis hæc regula, vbi scilicet Clericos cibo, & potu, ac veste contentos esse debere promulgat, & nobiscum, & cum totius Ecclesiæ auctoritate concordat. Quod autem illico sequitur, prorsus absurdum, ineptum videtur, ac friuolum: [Ij vero, inquit, qui nec suis rebus abundant, nec Ecclesiæ habent possessiones, & magnam vtilitatem Ecclesiæ conferunt, accipiant in Canonica congregatione victum, & vestimentum, & eleemosynarum partes:] quia de talibus in libro Prosperi dicitur: [Clerici, quos voluntas, aut natiuitas pauperes fecit, in congregatione viuentes necessaria vitæ accipiant.] Prius itaque dat victum, & vestimentum, deinde diuisores constituit eleemosynarum. Illud scilicet ad necessarium vitæ subsidium, hoc ad infarciendam cogeriem sacculorum. Illud vt corporaliter viuant: hoc vt æternæ morti pabulum nutriant.

Vn ba regulæ. (C, D, E)

Consideranda sunt etiam ipsa reptantium portenta verborum, & ignominiosæ, atque confusæ locutionis opprobrium. Nam cum præmisisset, vt Clerici susciperent cum victu, & vestitu etiam partes eleemosynarum, quasi reddit causam quare hoc: quia de talibus, inquit, in libro Prosperi dicitur: [Clerici, quos voluntas, aut natiuitas pauperes fecit, in congregatione viuentes, necessaria vitæ accipiant.]

Confutatio. Dic Tullianæ reformator eloquentiæ, dic noue Demosthenes: quia dicit Prosper, vt Clerici necessaria vitæ percipiant, iccircò præcipit, vt A præter victus, & vestimenta, per singulas etiam personas eleemosynas diuidant? Vt iuxta tuam interpretationem, necessaria vitæ suscipere, hoc sit, victu, vesteque perceptis, eleemosynas dispertire? Quàm bene faciunt Clerici, qui te præconiis efferunt, qui tam grauia, atque importabilia tuæ legis edicto lætis visceribus amplectuntur! Et reuera satis grauia sunt, & importabilia, quæ promulgas, cum à maximo vsque ad minimum; id est, etiam si duorum, vel trium sit annorum in Clero puerulus, quinque sibi libras vini, & quatuor panis, vt non ad vomitum, sed ad exenterationem repleatur, accumulas. Et vt plena discretionis tuæ virtus appareat, hoc præcipis; vt etiam si semel in die reficitur, hæc panis, & vini mensura nullatenus minuatur; vt si iuxta sobrietatis tuæ metam refectionis frena laxentur, non iam ructare, sed crepare venter, & ilia compellantur. Planè præter nonnullas sanctorum Patrum sententias, quæ in eodem libello reperiuntur, appositè de cætero sicut in litteris stylus horret incultus, sic in plerisque sententiis deuius corrigendus est intellectus. Nesciuit enim inuenire quod scriberet, nesciuit scribere si quas etiam ineptias inuenisset. Istos amant flores eloquentiæ, qui spinosis moribus aduersantur Ecclesiasticæ disciplinæ.

En quam regulā obseruabant Canonici Regulares B. Petri Dam. ætate. Consule Schol.

CAPVT IV.

Conuincit Rationibus.

ENIMVERO cum sancti Patres in Clericalis peculij condemnatione non dissonent, sed in districtè prohibenda, ac funditus auferenda Clericis pecunia vno spiritu, vno simul ore concordent; vnde tamen hæc hauserint, accedamus ad fontem, & profluentis riui principalem repetamus originem. Et quamquam nefas sit de tantorum virorum disputare sententia, non vereamur tamen eorum, hoc est, magistrorum nostrorum adire Doctores; vt ab illis etiam nos mereamur instrui, à quibus & nostri sunt Doctores instructi, quatenus dum fons patuerit, D vnde puritatis riuus oboritur, fœdantis, & ubloquentis audaciæ temeritas refellatur. Constat itaque, & perspicuum est, quod Canonicorum regula ab Apostolicæ vitæ norma prodierit; & dum spiritualis quisque Conuentus rectam sui tenet ordinis disciplinam, teneram quodammodo lactantis Ecclesiæ imitatur infantiam.

Agit rationibus.

Audiamus ergo quam conuersationem, quem viuendi ordinem sub Apostolis nouiter ad fidem veniens tenebat Ecclesia: *Multitudinis*, vt Lucas ait, *credentium erat cor vnū, & anima vna, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suū esse dicebat; sed erant illis omnia cōmunia*. Ecce vbi non erat diuersitas rerum, vigebat vnitas voluntatum. Nimirum vbi non est diuisio census, in vnionem charitatis plurimarum mentium conflatur affectus. Illic enim mens à mente diuiditur, vbi facultatum communio non tenetur: & vbi possessionum diuersa proprietas, ibi mens possidentium non est vna. At vbi circumstantia quælibet communiter posidentur, diuersorum mentes in vna voluntate concurrunt: quia vnde inuicem litigare debeant non inueniunt. Quisquis ergo Clericus proprietatis conatur habere peculium, non valet Apostolorum tenere vestigia, quia non erit illi cum fratribus cor vnum, & anima vna. Cum Iuda siquidem loculos, atque pecuniam habere potest: vnanimitatem verò, puramque

Act. 4.

Ioan. 12.

concordiam cum Apostolis habere non potest. De quorum videlicet regula in eorum Actibus legitur: Quia, *quotquot possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant & ponebant ante pedes Apostolorum*: vbi mox additur; *Diuidebatur autem singulis, prout cuique opus erat.*

Act. 4. *Ibid.*

Sed age iam, Clerice, qui recondendæ tibi pecuniæ licentiam vindicas, qui ius habendæ proprietatis vsurpas, responde quæso, cuius sunt facultates, ex quibus tibi licet habere peculium? Tuæ videlicet sunt, an Ecclesiæ? Sed si tuas tibi licet vsurpare pecunias, quomodo posuisti eas ad pedes Apostolorum? Si Ecclesiæ bona sunt, quæ recondis, cur propria contempsisti? Porrò si quid tibi de propriis reseruasti, audi Apostolum terribiliter obiurgantem: *Cur*, inquit, *tentauit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, vt fraudares de pretio agri? Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.* Quod si non propria possidere, sed Ecclesiæ conatis bona diuidere, quæ scilicet communis est tibi cum fratribus, dic ergo, Iesu magister, dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatem.

Act. 5.

Et notandum, quod Euangelista præmiserat: *Ait quidam ei de turba.* Tu itaque non vt Leuita, vel Clericus, sed vt de turba vulgaris, & laicus, roga Iesum, vt tibi cum fratre tuo iubeat hæreditatem diuidi. Cui protinus ille respondeat: *Homo, quis me constituit Iudicem, aut diuisorem super vos?* moxque subiungat: *Videte, & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quæ possidet.* Vis ergo diuidere? Nō habebis Iesum iudicem, aut diuisorem, sed schismaticæ potius diuisionis vltorem. *Qui non est*, inquit, *mecum, aduersus me est: & qui non colligit mecum, dispergit.* Porrò autem si tibi licet habere pecuniam, nullam melius, quàm tuam. Quod si quæ tua fuerant, possides, quid ergo in religionis ordinem veniens reliquisti? Immò reuersus ad vomitum, & aratrum deserens, dum in terga reflectis intuitum, vltra non eris idoneus regno cælorum. Sin autem Ecclesiastica tibi liceat bona recondere, videris auxisse diuitias, non spreuisse; vt magis pecuniæ quæstum, quàm religionis ambias institutum; & non tam sanctitatis culmen voluisse conscendere, quàm aceruos pecuniæ cumulare. An prærogabitur Clericis, quod non permisit Christus Apostolis? Nam cum eos ad prædicandum mitteret, sicut Marcus ait, præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum, non peram, non panem, neque in zonis æs: tibi vero ad æris, hoc est pecuniæ receptaculum, non dicam zona, sed vtinam arca sufficiat. Et cum Apostolus auaritiam idolorum nominet seruitutem; quomodo tu Christum colis, qui idolum in pecunia veneraris? Quæ est enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fidelis cum infideli? Quis autem consensus templo Dei cum idolis?

Luc. 12. *Ibid.* *Luc. 11.* *Prou. 26.* *2 Pet. 2.* *Luc. 9.* *Marc. 6.* *Colossi. 3.* *2. Cor. 6.*

Matth. 6. Planè cum tu contra tui ordinis institutum recondis in arca pecuniam, & confidis in incerto diuitiarum, qui in solo Deo spem tuam ponere debuisti, (vbi enim thesaurus tuus, ibi est proculdubio & cor tuum) non iam iure Christicola dicendus es, sed nummicola. Et cum de Leuiticis Dominus dicat: *Ego sum hæreditas eorum.* & tu psallendo respondeas: *Portio mea Dominus.* Ecce

Num. 18. *Deut. 18.*

A si ordinem tuum teneas, si abominanda pecuniæ lucra contemnas, & tu hæreditas Dei, & Deus est hæreditas tua. Sed totum hoc Sacramentum in adulterium vertitur, dum infœlix Clericus pecuniæ seruus efficitur, cui nimirum tamquam Deo per sedulitatem custodiæ famulatur. Ipse enim ab ea, quam possidet, pecunia possidetur, dum in ea cor figere, eique peruigili deseruire custodia, auaritia dominante, compellitur. Proijciam ergo Christum de arca pectoris mei, & loco eius pecuniam constipabo? Certè tam nobilis pecunia Christus est, vt consortium aspernetur omnino peculij, nec cum sorde pecuniæ se patiatur includi. Vt ergo Christus pectoris tui loculum B impleat, æreus ab eo nummus abscedat; vt Christus animæ suæ suum characterem imprimat, vile didrachma Cæsaris imaginem præferens euanescat.

Psal. 72.

CAPVT V.

Quæ mala ex peculio oriantur inter Canonicos.

PEculij denique proprietas facit, vt Clerici sui Pontificis dedignentur imperium; vt disciplinæ, vel obedientiæ veram libertatem deserant, & turpi fœdissimæ deditionis opprobrio sæcularibus C colla submittant. Cum Dominus Moysi dicat: *Applica tribum Leui, & fac stare in conspectu Aaron sacerdotis, vt ministrent ei, & excubent, & obseruent quidquid ad cultum pertinet multitudinis, coram tabernaculo testimonij, & custodiant vasa tabernaculi seruientes in ministerium eius: dabisque dono Leuitas Aaron, & filijs eius, quibus traditi sunt à filiis Israël.* Aaron quippe, & filios eius, quis ambigat ius habuisse Pontificum? Tribum verò Leui quis nesciat prætulisse ordinem Clericorum? Leuitæ ergo Aaron, & filiis eius à filiis Israël dono traduntur, cum ex omni Christiano populo Clericalis ordo in excubias Ecclesiastici cultus assumitur: & vt assistant, atque ministrent suis Pontificibus, offeruntur. Sed quisquis seruus est Mammonæ, ritus abhorret D Ecclesiasticæ disciplinæ.

Num. 3.

Nec prætereundum est, quod illic præsto subiungitur: *Ego*, ait Dominus, *tuli Leuitas à filijs Israel, pro omni primogenito, qui aperit vuluam in filijs Israel, eruntque Leuitæ mei*; vt liquidò pateat, Clericorum ordinem Dei omnipotentis esse peculium, sicut & ipse Deus specialis est hæreditas Clericorum. Et quantæ væcordiæ, quantæque væsaniæ est, si ab eo, cui Deus offertur, eo contempto terrenæ facultatis commodum requiratur? Cui Deus in hæreditate non sufficit, quid eum satiare possit, ignorat: quia mentis eius oculum furiosa cupiditas cæcat.

Ibid.

E Et certè qui talis est, quoniam pro amore pecuniæ suum violat ordinem, indignus est proculdubio, vt Ecclesiasticam obtineat dignitatem. Vnde & Salomon ait: *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem.* Nam quia apud Gentiles Mercurius Deus * sacelli, siue pecuniæ dicebatur, aceruus Mercurij cumulus atque congeries est nummorum. Et quia nummo regula monetalis imprimitur, quid per nummorum designatur aceruum, nisi regularium, ac veræ sanctitatis imaginem præferentium concio Clericorum? Quid verò per lapidem, nisi duram, stolidam, & insensibilem illius mentem accipimus, qui dum Deum esse indubitata fide non credit, spem suam in terre-

Prou. 26.

* Lucelli f.

na qualibet possessione constituit? De quo per A
Propheram dicitur: *Dixit insipiens in corde suo. Non*
Psalm. 13. *est Deus.* Huic autem insipienti tunc honor tri-
buitur, cum ad Ecclesiastici gradus apicem quis-
piam non Deo, sed pecuniæ deditus promouetur.
Sed sicut nummorum dissipatur aceruus, si desu-
per lapis immittitur, ita per indigni, sine lapidei
pastoris accessum quasi constipatus ordo destrui-
tur regulariter gradientium, & in charitate obe-
dientium Clericorum. Grauatur enim mali pa-
storis vmbraculo, & tanquam nummorum cæ-
lestium cumulus, tartatei lapidis mole diruitur.
Stulto igitur, & insipienti denegandus est honor
Ecclesiasticus, ne sanctorum Clericorum tanquam B
nummorum spiritalium mergatur aceruus. De
quo videlicet stulto paulò superius idem Salo-
mon ait: *Claudus pedibus, & iniquitatem bibens,*
Prou. 26. *qui mittit verba per nuntium stultum.* Quibus nimi-
rum verbis quid aliud videtur expressum, nisi: vt
carnaliter sapienti, ac per hoc stulto cuilibet non
committatur prædicationis officium? De sanctis
enim prædicatoribus dicitur: *Quàm speciosi pedes*
Esai 52. *euangelizantium pacem, euangelizantium bona!* Ita-
Rom. 10. que quilibet ordinator Ecclesiæ si dignos, & ido-
neos in dignitate constituit, quasi, pedibus rectis
incedit. Per eos enim verbum spargendo circum-
quaque discurrit: & quod per semetipsum non va-
let agere, per illos satagit efficaciter adimplere.
Sin autem carnales quosque, ac reprobos ordinare C
præsumat, hic claudus pedibus ambulat. Qui etiam
iniquitatem bibere dicitur: quia dum verba san-
ctæ prædicationis per stultum nuntium mittit, &
contra Apostolum, citò manus imponit, peccatis
1 Tim. 5. communicat alienis. Nam & si prudenter quisque
loquatur, si tamen non agit ipse quod loquitur,
in spirituali claudus itinere non immeritò iudica-
tur. Vnde & illic aptè subiungitur: *Quomodo pul-*
Prou. 26. *chras frustra habet claudus tibias, sic indecens est in*
ore stultorum parabola. Pulchris planè innititur ti-
biis, qui luculenti nitet claritate sermonis. Sed
dum sine bonis operibus accuratum deprimit elo-
quium, velut sine gressu promouet recta crura
verborum. Quasi pulchras ergo habet tibias ad
videndum, sed non vtiles ad gradiendum, qui po- D
dagricis vitiorum laqueis innodatus, ipse quidem
turpiter claudicat, dum alios, vt agiliter gradian-
tur, inuitat. In istorum ergo stultorum ore inde-
cens est parabola: quia dum spiritualiter sonant,
& carnaliter victitant, eorum vita cum labiis non
concordat. Quos nimirum honesta loquentes, sed
Nota de malis prædicatoribus. inhonestè viuentes prædicatio recta non liberat,
sed mordax conscientia vehementer accusat. Vn-
de illic non incongruè subditur: *Quomodo si spina*
Ibid. *nascatur in manu temulenti, sic parabola in ore stul-*
torum. Spina quippe in manu temulenti nascitur
cum illi, qui huius vitæ amore est ebrius, repre-
hensionis in mente aculeus generatur. In ore ira-
que stultorum parabola quasi spina est: quia dum

aliud loquuntur, aliud agunt, mens eorum in se-
metipsa aliquando redarguitur, & quodam quasi
spinæ pungentis aculeo perforatur. Velut spina
certè malè viuentis, & benè dicentis conscientia
pungit, dum in eo, quod extrinsecus loquitur, quo-
dam pudoris, atque formidinis stimulo intrinse-
cus sauciatur.

CAPVT VI.

Ad prædicationis officium qui sint idonei.

VT ergo ad eos, à quibus cœperat, sermo re-
currat, Clericus, qui captus est amore pecu-
niæ, nequaquam idoneus est ad ministranda ver-
ba doctrinæ. Quod etiam in eo, quod superius pro-
posuimus, Apostolico declaratur exemplo. Nam
cùm Scriptura præmittat: *Multitudinis credentium* Act. 4.
erat cor vnum, & anima vna; moxque subiungit:
Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum
esse dicebat: sed erant illis omnia communia; proti-
nus addidit: *Et virtute magna reddebant Apostoli te-*
stimonium Resurrectionis Iesu Christi Domini nostri,
& gratia magna erat in omnibus illis. Deinde subin-
fert: *Nec enim quisquam egens erat inter illos.*
Quid autem sibi vult, quod huius sacræ Scriptor
historiæ dum de continentia loquitur Apostolica
& communi vita, repente quasi materiam inter-
rumpit: & ad enarrandam prædicationis constan-
C tiam tanquam mutato stylo prosilit, dicens: Et
virtute magna reddebant Apostoli testimonium
Resurrectionis. Cur vni materiæ aliam interpo-
lat, qui cœptam persequi, & continuare debuerat;
nisi, vt patenter ostendat, quia illi dumtaxat ido-
nei sunt ad prædicationis officium, qui nullum
terrenæ facultatis possident lucrum: & dum ali-
quid singulare non habent, communiter omnia
possident: Nihil scilicet habentes, & omnia possi- 2. Cor. 6.
dentes. Ij nimirum dum nullis terrenarum rerum
præpediuntur obstaculis, expediti stant pro Do-
minicis castris in campo certaminis: & quia rebus
exuti solis virtutum armis accincti, gladio spiri-
tus, aduersus vitiorum dimicant acies, idonei bel-
latores sunt obluctantium hostium obtruncare
D ceruices. Cui nimirum bello impares sunt, &
eneruiter cedunt, qui communibus non contenti,
peculij singularis ambiunt proprietate grauari.
Hinc est, quod in Deuteronomio gradientibus ad
prælium dicitur: *Quisquis est homo, qui plantauit* Deut. 20.
vineam, & necdum fecit eam esse communem, & de
qua vesci omnibus liceat, vadat, & reuertatur in do-
mum suam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo
eius fungatur officio.
Sed iam, venerabilis Pater, incultæ disputationis
protraxisse sermonẽ hucusque sufficiat: verùtamẽ
vt hæc apud inobedientium Clericorum, immo
nummicolarum rebellionem efficaciter valeant,
sanctus Apostolatus vestri vigor impellat.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,

OPVSCVLVM VIGESIMVMQVINTVM.

De dignitate Sacerdotij.

ARGVMENTVM.

Hic totus in eo est, vt ostendat quæ sit dignitas Sacerdotis, quod officium, quanta sit ei, qui tam sublime munus sustineat, præstanda innocentia: & quàm sit non modò crimen, sed etiam criminis suspicio fugienda. In principio autem, quod oblitus eram dicere, gratias agit eidem, quòd multa munera ad se misisset.

Domno A. Venerabili Archiepiscopo, Petrus peccator Monachus plenissima denotionis affectum.

CVm Patriarcha Iacob filio suo Ioseph dicat: *Benedictiones Patris tui confortatæ sunt benedictionibus Patrum eius*; (Gen. 49.) ego congruè possum dicere: quia benedictiones Patris mei, non Patrum, sed eiusdem Patris mei, sunt benedictionibus confortatæ. Tot quippe benedictiones fuerunt, quas mihi liberalitas vestra direxit, vt vna commendasset alteram, & sequentes eam, quæ præcesserant, prout scriptura loquitur, confortarent. Porrò autem si Dauid gratiarum prometuit actiones, cùm de manubiis, quas Amalechitis abstulerat, senioribus Iuda, dona transmitteret, dicens: (1. Reg. 30.) *Accipite benedictionem de præda hostium Domini*: quantò potiores ego gratias debeo, qui benedictiones accepi non cruentatas, atque depromptas è sanctuario Domini? Verùm vt ab occasione corporalium munerum, ad spiritualium benedictionum se sermo dirigat sacramentum, cum Apostolus hoc in magna fœlicitate constituat, quod dicit: *In hoc vocati estis vt benedictionem hæreditate possideatis*, (1. Pet. 3.) quanta vobis, hoc est, summis Ecclesiæ Sacerdotibus est dignitas prærogata, vt benedictionem non modò vobis exhibitam possidere, (Dignitas Archiepiscopi, & sollicitudo.) sed possitis etiam aliis tradere? Et non qualemcumque, sed etiam Episcopalem, per quam scilicet, vestri iuris est ordinare Pontificem: & cùm non parui terroris sit, atque formidinis esse vel inferioris ordinis sacerdotem, nimirum ipsi quoque lege præcipitur, vt populi portet iniquitatem; quàm pauendum est, ac tremefactis visceribus formidandum, omnibus nunc in ecclesiastica dignitate (Num. 18.) præcellere, quos æque necesse est, & ante omnes in tremendi Iudicis examine respondere? Vnde sollicitè considerandum est, vt quem ad obtinendas (A) ecclesiastici culminis infulas summi Sacerdotij sublimitas eleuat, celsitudo quoque laudabilis, & arduæ conuersationis attollat: & sicut per acceptæ dignitatis sublime fastigium cæteris eminet, sic eum præ cæteris vita supereminens, & spiritualium morum splendor exornet. Vnde per Moysen dicitur; *Pontifex*, id est, *Sacerdos maximus* (Leuit. 21.) *inter fratres suos, super cuius caput fusum est vnctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque eius est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet, & ad omnem mortuum non ingredietur omnino: super Patre quoque suo, & Matre non contaminabitur, neque egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ vnctionis Dei sui super eum est.* Oleo quippe (Expositio: *Pontifex*, id est, *Sacerdos maximus*, &c.) caput Sacerdotis inungitur, cum mens eius sancti Spiritus pinguedine saginatur. (B) Cuius etiam manus idem oleum consecrat, cùm bonæ voluntatis studium, quod Sacerdos versat in mente, & visibiliter ostendit in opere.

CAPVT I.

Quid sit Sacerdotem de sanctis egredi.

SAncti planè Sacerdotis est, & quæ sancta sunt, cogitare; & quæ mente conceperit, etiam in operibus euidenter exprimere: alioquin quid prodest bonum aliquod cogitare, nisi solerter inuigilet hoc ipsum & in operatione perficere?

Elaborandum est ergo Sacerdoti, vt & caput illius consecratum sit per piæ voluntatis intuitum, & manus eius spiritualis olei sint charismate delibutæ per euidens sanctæ operationis indiciũ. Qui etiam vestitus sanctis vestibus dicitur, quia dignũ

est, vt Sacerdos pietatis, atque iustitiæ sẽper iodu- A
iiis adornentur, sicut scriptum est: *Sacerdotes tui in-*
Psal. 131. *duant iustitiam.* Cui præcipitur, vt caput suum non
discooperiat, id est, vt cor suum huius mundi desi-
deriis oon expandat, sed occultum semper in adi-
piscendi regni cælestis intentione custodiat. Iube-
tur etiam vestimenta non scindere, videlicet, vt sic
semper honestatis, ac piæ conuersationis veste
contectus incedat; ne, quod absit, hanc peruersi
cuiuslibet operis interpretatione dirumpat. Prohi-
betur iosuper & ad mortuum ingredi, nimirum vt
studeat à malis, quibus anima moritur, pedem
cautè subtrahere, sesequc ab operibus mortuis
peruigili solicitudine custodire. De quibus dicit
Hebr. 9. Apostolus: quia, *Christus eripuit nos ab operibus mor-* B
tuis ad seruiendum Deo viuenti. Subiungitur etiam,
vt super Patre, & Matre uoo contaminetur, id est,
vt neque mundi negotiis, neque mortalis huius
vitæ desiderio polluatur. Vnde bene subiungitur,
de sanctis non egredietur, ne polluat sanctuarium
meum. De sanctis enim sacerdos egreditur, cùm
neglectis auimarum curis per desideria terreua
vagatur. De sanctis egreditur, cùm ecclesiastica
disciplina postposita, transeuntium causarum ne-
gotiis immoderatius implicatur. Vbi mox aptè
subiungitur: *Ne polluat sanctuarium meum.* San-
ctuarium quippe polluitur, cùm sacerdos quilibet
per terrena desideria sparsus, causisque sæcularibus
dissolonis, sacrosanctis altaribus audacter assistere
non veretur, cum videlicet fit, quod per Prophe- C
Esai. 24. tam dicitur. *Et erit sicut populus, sic sacerdos.*
Quamobrem vt Ecclesia Christi in sua vigere
mundicia valeat, & obscœoo malè ministrantium
contagio oon sordescat, illic adhuc aptè subiungi-
tur: *Virginem ducet vxorem, non viduam, non repu-*
Leuit. 21. *diatam, & sordidam, atque meretricem non accipiet,*
sed puellam de populo suo: ne commisceat stirpem ge-
neris sui vulgo gentis suæ; quia ego Dominus, qui
Sacerdotis vxor quæ sit. *sanctifico eum.* Sacerdotis vxor vita eius, & con-
uersario non inconuenienter accipitur, quæ scili-
cet esse virgo præcipitur, vt ab immundi spiritus
obsoleta luxuria, qui violator est animarum, im-
munis, & incorrupta seruetur. Non sit vidua, sed
cælesti sponso fœlici sit fœdere copulata. Repudia- D
ta quoque, ac sordida, vel etiam esse meretrix in-
terdicitur; ne videlicet si spurca libidinis, ac luxu-
riantium vitiorum contaminatione polluitur, ab
eodem animarum Sponso ferali diuortio separe-
tur. Huic sordidæ vxori Apostolus libellum repu-
dij dederat, cùm dicebat: *Quæ mihi fuerunt lucra,*
Philip. 3. *hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta, pro-*
pter quem omnia detrimentum feci, & arbitror velut
stercora. Ac si dicat: Vxorem illam sordidam, ac
meretricem, cui copulatus in Iudaïsmo fueram, per
diuortium desero, eamque repudij interueniente
libello, tamquam stercus abiicio. Ex huiusmodi
quippe sacerdotis vxore non tales liberi pro- E
creantur, qui Deo sacrificium offerant, sed potius
qui seueritatem, & vltionem diuinæ animaduer-
sionis incurrant. Hinc est, quod cùm ad Osee Pro-
pheram diuina voce dicatur: *Vade, sume tibi*
Osea 1. *vxorem fornicationum, quia fornicans fornicabitur*
terra à Domino. Ille, sicut scriptura restatur, *abiit,*
& accepit Gomer filiam Debelaim; & concepit, &
peperit filium. Et dixit Dominus ad Osee: Voca no-
Iezrahelis etymon. *men eius Iezrabel.* Quod vtique nomen quamuis
prosperum significare videatur, in eo quod in-
terpretatur, semen Dei; hic tamen vindictam
Dei, & furorem sonat, cùm protinus subinfertur:
Ibid. *Quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem*

A *Iezrabel super domum Iehu, & requiescere faciam*
regnum domus Israel, & in illa die conteram arcum
Israel in valle Iezrabel. Quod autem hic per Iez-
rahel, non salus, siue prosperitas, sed Dei potius
ira signatur, etiam in hoc innuitur, cum protinus
subinfertur: *Concepit adhuc, & peperit filiam, & di-*
xit Dominus: Voca nomen eius absque misericordia,
quia non addam vltra misereri domui Israel, sed
obliuione obliuiscar eorum. Cumque peperisset & ter-
tium, ait: Voca nomen eius non populus meus, quia
vos non populus meus; & ego non ero vester Deus. In
quibus vtique nomioibus filiorum fornicariæ
mulieris euidenter addiscimus, quia quisquis im-
muodæ vitæ velut vxori vir iungitur, cuiusque
B male blandientis amplexibus oblectatur, nequit
ex ea liberos, qui Deo placeant, gignere, quia nec
potest ex amara radice dulcis fructus afferri. Nec Math. 7.
enim potest arbor mala fructus bonos facere. Vn-
de cauendum est sacerdoti, ne sordidam, aut me-
retricem ducat vxorem, sed castæ semper, atque
pudicæ conuersationis exhibeat honestatem. Ex
qua nimirum non spurios, sed legitimos valeat fi-
lios gignere, dum studet ingenuos bonorum ope-
rum fructus, diuina largiente gratia, germinare.
Necesse est ergo vt sacerdotalem sacerdos ducat
vxorem, ex qua responsuram paterno generi pro-
creet sobolem. Vnde & illic congrue subditur: Leuit. 21.
Non commisceat stirpem generis sui, vulgo gentis suæ. Expositio:
Sacerdos etenim generis sui stirpem vulgo suæ *Sacerdos ni commisceat*
generis associat, cum vulgaritet vitcais à populo *stirpem ge-*
C per clarietis vitæ meritum non discordat: cùm *neris sui,*
denique per latam, & spaciosam viam mundanæ *vulgo gen-*
conuersationis incedit, seseque per morum spiri- *tis suæ.*
tualium honestatem à turbis vulgaribus non se-
cernit. Vt autem sacerdos dignam generi suo so-
bolem procreet, ipse quoque à patrum suorum,
sanctorum videlicet præcedentium sacerdotum,
vestigiis non aberret: ne si ab eorum insigni pro-
sapia ignobiliter viuendo degenerat, ius sacerdo-
talis officij, quo videlicet indignè fungebatur,
amittat.

CAPVT II.

Quòd nobilitas sacerdotum sit vita sancta.

D

Hæc est, quod in libro Esdræ, cùm præmis- 1. Esdr. 2.
sum sit, de filiis sacerdotum, filij Hobia, fi-
lij Accos, filij Berzellai, qui accepit de filiabus
Berzellai Galaaditis vxorem, & vocatum est no-
men eorum, protinus additur: *Ii quæsierunt scri-*
pturam genealogiæ suæ, & non inuenerunt, & eiecti
sunt de sacerdotio. Planè qui genealogiæ suæ scri-
pturam non inueniunt, de sacerdotio repellun-
tur; quia qui se per ignobilitatem sæcularis vi-
tæ ab ingenuo præcedentium patrum stemmate
E degenerasse considerat, dignum profectò est, vt
eos à sacerdotio censuræ canonicæ vigor expel-
lat. Nobilem ergo necesse est esse Ecclesiæ sacer- Coloss. 1.
dotem; vt qui minister est Domini, erubescat se Apoc. 1.
seruum esse peccati. Ad quam nobilitatem nos Galat. 6.
ille prouexit, de quo Apostolus ait: *Quia eruit* Leuit. 2.
nos de potestate tenebrarum, & transtulit in re- Quid sit, sanguine a-
gnum filij dilectionis suæ, seruitutemque peccati illius rietis in-
à nobis cruor abstersit, de quo per Ioannem dici- molati tan-
tur: *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in* gi extremã
sanguine suo. Hanc autem munditiam, vt sacerdos auriculæ,
in se valeat præ cæteris possidere, stigma sangui- manus &
nis Christi studeat in se signanter exprimere; si- pedis Sacer-
cut dicit Apostolus: *Ego stigmata Iesu semper in cor-* dotis.

pore meo porto. Vnde & in lege præceptum est, vt A sanguine arietis immolati tangeretur extremum auriculæ dexteræ summi Sacerdotis, similiter & manus dexteræ, & pedis. Vt hinc itaque se sermo celer expediat, in auricula sacerdos arietis immolati sanguinem portat, cùm eum passionis Christi mysterium inhianter audire delectat. Dexteræ quoque eius idē sanguis illinitur, cùm id, quod studiosus auditor intelligit, efficaciter operatur: dexter etiam pes eodem cruore signatur, cùm vita sacerdotis aduersus tentamenta diaboli, passionis Christi recordatione munitur; vt sicut potestatem accepit super Serpentes, & Scorpiones incedat: morsus tamen eorum, & inualidi furoris venena non metuat; siue certè, B quia pes est corporis terminus, quid per hoc, nisi boni operis designatur extremum? Nimirum, vt omne bonum, quod incipimus, perseueranter etiam vsque ad fœlicem terminum perducamus. Hinc est, quod Israëlitico populo diuina vox ait: *Si audieris*, inquit, *vocem Domini Dei tui, vt facias, atque custodias mandata eius, faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis Gentibus.* In quibus vtique verbis patenter exprimitur, quod figuratur in membris: *Si audieris*, inquit, *vocem Domini Dei tui, ecce sanguis arietis immolati rubet in aure sacerdotis.* Quod verò sequitur, *vt facias*, ecce manus operantis. Quod autem postremò subiungitur, *atque custodias mandata eius*, ecce perse- C uerantia boni operis. Nihil enim prodest cuiquam bonum opus incipere, nisi studeat etiam vsque dum perficiat, custodire.

Deut. 28.

Et notandum, quod dextera tantum auricula, manus, & pes sacerdotis illo sanguine liniri præcipitur: quo videlicet sic semper dexteræ conuersationis, ac fidei rectitudinem in omnibus teneat: vt exorbitantibus à via vestigiis, anfractus sinistræ deuius non incurrat. Siue certè sic semper Dominicæ passionis Sacramentum pro dextro teneat, vt tamquam sinistra prorsus, ac vilia cuncta mundi huius blandimenta contemnat. Enimuerò quia sacerdos dux, & aurésignanus est exercitus Domini, his titulorum insignibus in- D beretur adornatus incedere, seseque sequentibus Ecclesiasticæ militiæ cuneis Sanguinis, & Crucis Christi debeat vexilla præferre. Hoc figurabat Zacharias Propheta cum diceret: *In die illa erat, quod super frænum equi est, sanctum Domino.* Porrò autem ante Saluatoris aduentum quid genus humanum, nisi velut infrænis equus erat, quod vbique per voluptatum suarum campos libertas instruita raptabat? Sed ori eius frænum Redemptor noster adhibuit, cùm sanctum Euangelium, quo videlicet omnia petulantis lasciuiæ vitia compescuntur, obiecit. Super hoc autem frænum sanctum Domini, hoc est, Crux ponitur, quia cuncta sancti Euangelij præcepta Crucem spirant: vt Crux post Christum portetur, inuitant. E

Zach. 14.
Ante Saluatoris aduentum genus humanum equus erat infrænis.

CAPVT III.

Quòd sacerdoti vel minimā criminis suspicio sit fugienda.

Exod. 28.

Id ipsum signabat & lamina illa aurea, quam summus Sacerdos in gloriam, & decorem gerebat in capite, cui videlicet nomen Domini Tetragrammaton erat inscriptum. Sicut enim quatuor illic erant litteræ, ita nihilominus quatuor sunt Crucis cornua quadrifidi orbis partes amplectentia. Hanc sacerdos portabat in gloriam & decorem; quoniam & Apostolus dicit: *Mihi* A *autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.* Portet ergo laminam auream sacerdos in capite, vt Crucem Christi iugiter verset in mente. Sanctum quoque Domini fræno equi sui consequenter adhibeat, vt carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis crucifigat. Tunc enim sacerdos & laminam auream capiti, & sanctum Domini fræno adhibet equi; cum & ad crucem Christi mentis intuitum dirigit, & corpus suum velut ferocem equum, ab omni lasciuientium vitiorum libertate compescit. Propter hoc sanè geminum Crucis portandæ mysterium scriptum est, quoniam & Elias, & Ioannes Baptista zonas pelliceas habebant circa lumbos suos. De Salua- B tore verò nostro Ioannes in Apocalypsi dicit: *Quoniam habebat zonam aureā circa mamillas suas.* Constat autem, quia inter vtramque mamillam cor hominis constituitur. Vnde Sponsa dicit in Canticis *Dilectus meus inter vbera mea commorabitur*, hoc est, in corde meo iugiter requiescet. Quid est ergo pelliceis zonis, quæ videlicet ex mortuis animalibus fiunt, lumbos, vbi libido permaximè viget, accingere, nisi omnes carnalium passionum illices motus, ac fomites per afflictionem corporis vndique refrænare? Et quid est circa mamillas auream habere zonam, nisi & aduersus ingruentium cogitationum importuna phantasmata, sollicita semper inuigilare cu- C stodia? Lumbos ergo pellicea zona præcingimus, cùm carnis lasciuiam per inediæ continentiam coërcemus. Auream verò zonam circa mamillas habemus, cùm aduersus infestantium cogitationum impetus insœderabili certamine dimicamus. Tunc itaque fiet quod illic sequitur; mox enim vt sanctum Domini super frænum equi futurum Propheta præmisit præstò subiunxit: *Et erunt lebetes in domo Domini, quasi phialę coram altari, & erit omnis lebes in Hierusalem, & in Iuda sanctificatus Domino exercituum.* Lebetes planè in phialas verti: & zonam auream circa mamillas haberi præcipiebat Dominus in Euangelio, cum dicebat: *Cauete ne grauētur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius sæculi.* In cra- D pula scilicet, & ebrietate lebetes; in curis huius sæculi zonam habendam circa mamillas intellige. Lebetes planè illorum erant pectora, qui suspirabant pisces Ægypti, qui nauseantes manna, esuriebant pepones, inhiabant cæpas, & allia. An lebetes non erant, qui feruentes clamabant, quia *sedebamus super ollas carnium?* Illa quippe corda lebetes sunt, in quibus edacitas regnat, & per cupiditatis æstum excoquuntur edulia, & copia diuersa ciborum. Sed hi lebetes conuertuntur in phialas, & fiunt coram altari, ac sanctificati Domino, cum Sanctum Domini, equis fræno superponitur, cum denique zona aurea mamillis interioribus adhibetur. Tunc nimirum lebetes, & ollæ carnium conuertuntur in phialas E aureas, videlicet plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. Et istæ ponuntur coram altari phialæ, quæ prius dum lebetes essent, potius versabantur in nidore culinæ.

4. Reg. 1.
Matth. 3.
Apoc. 1.
Cant. 1.
Quid per zonas pelliceas & aureas signetur.
Zach. 14.
Luc. 21.
Num. 11.
Vanorum hominum corda lebetibus comparantur.
Apoc. 5.

Tunc autem mens sacerdotis est phiala aurea, atq; odoramentis spiritualium aromatum plena, cum orationibus, ac piis operibus est vigilanter intenta. Et hęc phiala coram altari esse dicitur, quia omne, quod cogitat, Deo sacratum offerre non cessat. Et tunc lebes iste sanctificatus est Domino, atq; ideò consecrationis gratiā, quam ipse intus ex munere summi Largitoris accepit, meritò iam, & in alios adhibita manus impositione

Mens sancti sacerdotis phiala est aurea.

transfundit. Sed ego, quasi qui loquor, oblitus, dum sermonem diutius protraho, metam compendij epistolaris excedo. Iam igitur ista sufficiant, tantum vt qui à benedictione cœperam, A verbum in benedictione concludam.

Dextera Dei, venerabilis Pater, suis te benedictionibus repleat: & grege comitante commisso regnis cælestibus introducat.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM VIGESIMVMTERTIVM.

Contra inscitiam & incuriam Clericorum.

ARGVMENTVM.

Sacerdorum inscitiam, imperitiamque singularem, in factis quoque rebus incuriam, negligentiam, seu potius contemptum religionis grauiter detestatur: & hæc omnia quàm sint tam ipsis sacerdotibus, quàm reliquorum hominum ordinibus, quorum salus illis commissa est, perniciosa, disertè ostendit: itemque quàm cauti debeant esse Episcopi in talibus ad Ecclesiasticas dignitates promouendis, ne peccata eorumdem ad ipsos redundent. Quod in extrema parte Episcopo, ad quem scribit, diligenter commendat.

Domno V. Reuerentissimo Episcopo Petrus peccator, & Monachus.

Sacerdotū ignorantia accusatur.

QVIA te, vir reuerentissime, sacerdotij culmen in Ecclesia tenere conspicio, inesse quoque tibi sacerdotalem animum fiducialiter credo, dolorem cordis mei, qui me de sacerdotibus cruciat, tibi potissimum communicare decerno. Per Episcopalis enim torporis ignauiam ita nunc presbyteri litteratum reperiuntur expertes, vt non modò eorum, quæ leguntur, intelligentiam non attingant, sed syllabatim quoque vix ipsa decurrentis articuli elemen-
2. Cor. 14. ta balbutiant. Et quid iam pro populo in suis pre-
Rom. 12. cibus supplicat, qui quod loquitur ipse velut alienus ignorat? Scriptum est enim: *Qui ignorat, ignorabitur.* Et cum Apostolus obsequium nostrum rationabile esse præcipiat, quomodo illic rationabile erit obsequium, vbi is qui offert, oblationis suæ non concipit intellectum? Cúmque Deus omnipotens in offerentibus mētium magis vota consideret, quàm strepitum vocis attendat; quid in suis obtinere precibus valeat, qui quod nescit, implorat? Quibus quid aliud euenire putandum est, nisi quod illis sacerdotibus contigerit, quos post captiuitatem Israelitici populi Rex Assyrio- D rum in vrbibus Samariæ constituerat, & diuini cultus cerimonias ignorabant? Nam cum nescirent Deum iuxta legalium mandatorum obseruantiam colere, leonum eos rabies perimebat.

B Scripturæ siquidem hæc verba sunt: *Nunciatumque est Regi Assyriorum, gentes quas transtulisti, & habitare fecisti in ciuitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ: & immisit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei terræ.* 4. Reg. 17.
Petrus autem dicit: *Quia diabolus tanquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret.* Sacerdotes ergo, qui Dei legitima nesciunt, leonum dentibus exponuntur; quia nimirum illos malignorum spirituum rabies deuorat, qui sacrificiorum cultui temerariis ausibus insistentes, qualiter Deus ritè colatur, ignorant. Sicque funguntur officio sacerdotum, vt sacerdotalis officij nesciant sacramentum. Et sicut per illorum im- 1. Pet. 5.
C peritiam factum est, quod Scriptura testatur: *Vnaquaque, inquit, gens fabricata est Deum suum, posueruntque eos in phanis excelsis, quę fecerunt Samaritæ: Gens, & gens in vrbibus suis, in quibus habitabant.* Ita nunc per pseudosacerdotum ignorantiam, qui docere Dei populum nesciunt, fieri dolemus: vt scilicet alij quorum Deus venter est, & terrena sapiunt, luxuriam colant: alij auaritiam, quæ est idolorum seruitus, venerentur: alij rapinis, alij periuriis, alij homicidiis, alij beneficiis sacrilega deuotione deseruiant: & sic diuersis criminibus, tamquam simulacris, & sculptilibus obsequium seruitutis impendant. Vnusquisque cuius opus facit, illius &

4. Reg. 17.

Sacerdotū ignorantia quā sit omnibus perniciosa.

Philip. 3.

Ephes. 5.

Rom. 1. Tit. 1. 4. Reg. 14. Matth. 6.

ſeruus appellatur, de quibus dicit Apoſtolus: *Quia tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis, qui commutauerunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potius, quàm Creatori.* Qui nimirum per Fidem, quam tenent, Eccleſiæ parietibus includuntur, ſed per reprobæ vitæ meritum, extrinſecus ſunt. *Confitentur* enim *ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Fidei quippe verba prætendunt, ſed impietatis operibus inhianter inſiſtunt. Vnde & illic legitur: *Fuerunt igitur gentes iſtæ timentes quidem Deum, ſed nihilominus & idolis ſuis ſeruientes.* Quos vtique redarguit Veritas ipſa, cum dicit: *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.*

CAPVT I.

Quòd imperiti non ſunt ad ſacerdotium promouendi.

1. Tim. 5. — *Epiſcopus qui indignũ promouet, eius ſe peccatis inuoluit.*

CVM ergo per ſacerdotum vecordium imperitiam plebs indocta depereat, par fuerat, vt Epiſcopalis grauitas à talium ſe promotione ſuſpenderet, nec alienos exceſſus in ſe temeraria præcipitatione transferret: præſertim cùm Timotheo Apoſtolus dicat: *Manus citò nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis.* Quiſquis enim vel turpiter lapſum, vel diuinæ legis ignarum ad ſacrum prouehit ordinem, eius ſe peccatis inuoluit, cui peccandi materiam trahit: & non modò his ſe, quibus ille iam inuolutus eſt criminibus obligat: ſed his etiam, quæ commiſſurus eſt, per anticipationem obnoxium parat.

Aliud vitiũ ſacerdotum.

Eſt aliud, quod mihi de ſacerdotibus ſæculi ordinis diſplicet, quia ſicut ſæcularibus mixta regionariæ ciuilitatis habitatione colliminant, ita nihilominus plerique ab eorum conuerſatione, & inconditis moribus non diſcordant: curis ſæcularibus indifferenter inſeruiunt, ab otioſi ſe ſermonis ineptiis non compeſcunt; immò per lites, & iurgia frequenter à proximorum ſuorum charitate reſiliunt, & cum liuoris, vel cuiuſlibet terrenæ concupiſcentiæ flammas in ſuis pectoribus feruere non neſciunt, venerandis tamen altaribus ſe impudenter ingerunt, & ab offerendi ſacroſancti libaminis miniſterio non recedunt. Non attendentes, quod filij Aaron idcirco cæleſtis ignis incendio concremati ſunt, quia alienum ignem offerre in Dei ſacrificio præſumpſerunt: Leuit. 10. *Arreptis*, inquit Scriptura, *Nadab & Abiu filij Aaron thuribulis ſuis, poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat*; moxque ſubiungit: Ibid. *Et egreſſus ignis à Domino deuorauit eos, & mortui ſunt coram Domino.* Nam cum ad offerendum Deo terribilis ſacramenti libamen accedimus, cauendum valde eſt, ne alienum ignem, hoc eſt, libidinis flammam, vel cuiuſcumque vitij fomitem inter ſalutares hoſtias deferamus. Sed ille potius ignis in noſtrarum mentium thuribulis ardeat, illa cor noſtrum diuini amoris flamma ſuccendat, quam Dei ſpiritus per inuiſibilem gratiam noſtris viſceribus adminiſtrat. Admonendi ſunt itaque qui ſacris altaribus miniſtrare diſponunt, vt non modò cor ab æſtuantium paſſionum igne cuſtodiant, ſed etiam linguam, quæ inter Deum & nos quodãmodo mediatrix eſt, à ſuperuacui ſermonis leuitate compeſcant. Petrus enim, quia team ſuam, linguã ſcilicet, deliquiſſe cognouit, eius inter ſe & Deum tamquam mediatricis habere patrocinium recuſauit: ſed dum amarè fleuit, reconciliationis ſuæ ſpem in lacrymarum interuentione conſtituit, & oculis, quibus non peccauerat, veniam impetrauit. Sit ergo vſque ad Miſſarum peragenda myſteria ſaliua linguæ noſtræ virgo vel caſta: vt vel ſe ſub virginali taciturnitatis cenſura coërceat, vel ſub pudicæ quodammodo locutionis moderamine ſobria verba depromat.

Sacerdos ſacris altaribus appropinquans, ab omni peccato mundus eſſe debet.

Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. Ioan. 18.

Sacerdotum incuria circa res ſacras.

Illud etiam quantæ confuſionis approbrium eſt quod nonnulli circa ſacri altaris vtenſilia tantæ negligentiæ ſunt, & tam ſegnis incuriæ, vt ſtanneos, vel etiam ſuppatis cuiuſcumque metalli calices longo ſitu ſcabredinis inhorreſcere patienter aſpiciant, in ſqualido linteo Dominicum corpus offerant, & inuoluant: & quod non dignaretur potens quilibet, qui tamen vermis eſt, propriis adhibere labiis, In hoc iſti corpus non verentur imponere Saluatoris. Quid porrò de conſciſſis, ac putreſcẽtibus ſacrorum altarium prandeis, quid de diuerſis vaſis ad Eccleſiaſtica miniſteria neceſſariis, quid deniq; de ſacerdotalibus eloquar indumentis. Quid poſtremò de codicibus dicam, in quibus nimirum hæc ipſa quoque legere inoffensè non poſſumus, quæ tenaci adhuc memoria reſeruamus? Quæ nimirũ omnia, oculis ſubiecta cernentibus, & leuibus excutiunt riſum, & ſapientes prouocant ad lamentum.

Sacerdotibus maioribus cauendum eſt, ne ad eos redundent vitia inferiorum.

Vnde primæ dignitatis ſacerdotibus valde cauendum eſt, & terribiliter formidandum, ne quod ab illis, qui videntur ſubeſſe, delinquitur; ab his qui potioris ſunt gradus, & quibus hæc corrigenda ſunt, requiratur. Nullus planè mortalium, vt exiſtimo, maius aliquid in diuinis peragit ſacramentis, quàm ipſi quoque qui ſæculi ſunt ordinis ſacerdotes. Eſto ſi quidem, quod Patriarchæ, vel Metropolitæ quilibet, & Epiſcopi conſecrent, diuinum chriſma conficiant, & cætera, quæ ſuis ſpecialiter competunt priuilegiis, experimenta percureant. Sed neque Epiſcopus, neque chriſma, neque aliud quid in Eccleſiaſticis ſacramentis maius quàm corpus, & ſanguis eſt Saluatoris. Ea ergo, quæ potiora, & ſublimiora ſunt in Eccleſia, presbyteri cum pontificali dignitate participant. Et quamuis ſuis quique limitibus iubeantur eſſe contenti, iidem ipſi qui ſunt in quibuſdam ſuppares, in excellentioribus rebus inueniuntur æquales.

CAPVT II.

Quòd nullus grauius peccat quàm presbyter malus, vel imperitus.

NVLLVS igitur grauius conuicitur peccare, quàm presbyter, qui vel per imperitiam, vel reprobam vitam dum indignè miniſtrat, quantum ad ſe ſalutaris victimæ ſacramenta contaminat. Regi planè, vel ſublimiori cuique perſonæ ſi quis per vitium detractionis obloquitur, vel etiam in diripienda, ſiue demolienda rerum ſuarum facultate graſſatur, facile redit in gratiam, ſi dignè ſatis faciens emendat offenſam. At ſi manibus excedit, ſi in eius perſonam audacter proſilit, ſi hoſtiliter irruit, quia non pecuniaria, ſed criminalis eſt cauſa, nihil ab eo aliud exigitur, quàm vindicta: & non iam inter eos de reparatione ſequeſtræ pacis agitur, ſed de ſola dumtaxat augendi fœnoris vltione tractatur. Ita nimirum aliud eſt in Deum per diuerſos modos humanæ fragilitatis excedere, aliud in ſacroſancti corporis eius, & ſanguinis oblatione peccare. Sicut aliud eſt promulgata regiæ legis edicta ne-

Qui sacrosanctum Christi corpus pollutis manibus tractat, particeps crucifigentium Christum est.

gligere, aliud ipsum specialiter Regem vibrato propriæ manus iaculo sauciare. Multis nempe sceleribus plebs Israelitica se frequenter immiscuit, sed numquam se iam crudeliter polluit, quàm tunc cum Dominum crucifixit. Et certè qui Dominicum corpus pollutis tractare manibus non veretur, crucifigentium Iesum particeps esse conuincitur. Quibus nimirum expauescenda nimis est Apostolica illa sententia, qua

Hebr. 6.

dicitur: *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt: rursus renouari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.* A nullo planè Deus omnipotens maioris iniuriæ præiudicium tolerat, immò deterius nemo peccat, quàm Sacerdos, qui prohibentibus canonibus indignè sacrificat. Aliter in quocumque modo peccantes quasi Dominum in rebus eius offendimus, digne verò sacrificantes, velut in personam eius manus inicere non

1. Reg. 2.

timemus; cum scriptum sit: *Si peccauerit vir in virum, placari ei potest: Deus si autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* Eant ergo nunc Presbyteri, & pro lucris huius vitæ sacris se altaribus ingerant, pro suo suæque consanguinitatis affectu ex fidelium oblatione ditescant: non videlicet vt pupillis, ac viduis alimenta prouideant, non vt subsidia peregrinantibus subministrent, sed vt sibi, vel suis turpia lucra conuectent. Eant, inquam, & se suosque dumtaxat demissi sui acquisitione reficiant, vt postmodum medullis suis ignis æterni voraginem pascant. Quantæ scilicet damnationis est eos, qui peccata populi comedere prohibentur, ex acquisitis rebus non codices emere, non ornamenta, vel vtensilia suis

Sacerdotibus dantur facultates Ecclesiæ, vt pro populo orent.

Ecclesiis prouidere, sed in necessitatis, vel necessitudinis sumptus cuncta prodigere? Præsertim cum hæc idcirco Sacerdotibus conferantur, vt ipsi pro populo precibus, ac votis insistere, eiusque debeant peccata portare. Hinc est quod

Leuit. 10.

Eleazar, & Themar filiis Aaron Moyses ait: *Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, data est vobis, vt portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini?* Sed cum passus sit Dominus in Cruce pro salute mundi, nunc mactatur in altari pro vnius commodo, & facultate Presbyteri. Tunc crucifixus est pro totius populi multitudine, nunc quasi pro vnius homuncionis vtilitate salutaris hostia videtur offerri. Isti planè sanctorum Patrum, qui dum in sacerdotali ordine floruerunt non legitimi filij, sed potius dicendi sunt

Thren. 4.

manzeres, atque ideo non immerito inter eorum non connumerantur hæredes. Illi siquidem, iuxta Hieremiam, nutriebantur in croceis; isti, proh dolor! amplexati sunt stercora.

CAPVT III.

Quis sit verè Sacerdos.

Leuit. 6.

HIc planè iure fungitur sacerdotio, qui regulis non obuiat patrum, qui paternum non violat institutum, vnde Moyses ait: *Offerat similam calidam in odorem suauissimum Domino Sacerdos, qui patri iure successerit.* Ille quippe Sacerdos patri iure succedit, qui Sanctorum Patrum ingenuitatem in conspicuis operibus exprimit,

A qui maiorum suorum prosapiam per spuriæ conuersationis ignominiam non confundit: alioquin quisquis ille est, qui velut à titulis proauorum, & clara generositate degenerat, qui se non legitimum, sed adulterium vel extraneum alienis moribus repræsentat, eiiciendum se de sacerdotio euidenter indicat. Vnde & in libro Esdræ de *1. Esdr. 2.*

quibusdam dicitur: *Quia quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, & non inuenerunt, ideoque eiecti sunt de sacerdotio*; quibus & hoc protinus interdictum est, vt non comederent de sanctis sanctorum. Sicut ergo illi, qui ingenuitatem venerabilem Patrum sanctæ conuersationis honestate conseruant, indignitate sacerdotalis officij merito perseuerant: sic è diuerso qui à præcedentium Patrum degenerant meritis, dignum est, vt etiam paternæ priuentur officio dignitatis. Et qui facti sunt à Patrum suorum claritate dissimiles, in paterno non maneant officio Sacerdotes: & nullatenus in eorum iura succedant, à quorum nobili *Osee. 4.*

ingenuitate degenerant. Quos omnes velut ab vna persona per Osee Prophetam Dominus reprobat, dicens: *Quia scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: & secundùm multitudinem eorum sic peccauerunt mihi, gloriam eorum in ignominiam commutabo, peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum sublleuabunt animas eorum; & erit sicut populus, sic Sacerdos; & visitabo super eum vias eius, & cogitationes eius reddam ei.* Nolo tot eorum enumerare flagitia, quæ vel in

C oblatione mysterij, vel inter ipsa quoque regenerationis humanæ perpetrant sacramenta: videlicet in scrutiniis, in symbolis, atque in baptismalis lauacri sacramento. Omitto panem in salutares hostias conuertendum, qui nonnumquam ante fit mucidus, quàm sanctificetur oblatus: ipsum quoque mysterium non intra dies octo consumitur, sed plerumque ad omnipotentis Dei iniuriam in mensem tertium reseruatur. Præterea quod aliquando aqua vino in Eucharistia non miscetur, & sic quodammodo per errorem occulti schismatis à Christo populus separatur. Hæc, & his similia tædet vltra protendere, ne

D dum diutius ista prosequimur, Christianæ religionis opprobrium texere videamur.

CAPVT IV.

Quòd Episcopi vigilantes esse debent in coërcendis Clericorum flagitiis.

VNde satagendū est sanctis Episcopis, vt his malis, quæ in necem Christiani populi grassantur, occurrant: & Apostolorum opera per pseudosacerdotes, qui modò sunt, destrui non permittant, nec tam arduum Christi patiantur perire la-

E borem propter augendam in terreno quæstu paucorum hominum facultatem. Interim quod mens scatet, supprimere volo, nec valeo: scintillam zelus excutit, dum caminum conscientiæ dolor incendit. Quid enim erit de quolibet supremæ dānationis Episcopo, qui lapso cuicumq; presbytero tollit lucrū, & sacrificandi reddit officiū: Iste iam non communicat peccatis alienis, sed auctor existit, immo tamquā Iudas Scariothes, tradit impiis manibus Saluatorem propter vilis pecuniæ quantitatem: Christum venali commercio distrahit, & pro amore pecuniæ tradit auctorem vitæ. Et iste protinus omnium criminum reus, pro quibus ille fuerat Sacerdotalibus infulis exuendus.

Quid Epiſcopi de Sacerdotibus indignis conſtituere debeant.

Vt ergo ſtylus ad hoc, vnde digreſſus eſt, redeat, videtur nobis, ſi placet, hoc Epiſcopis vtendum eſſe conſilio, vt indignos, ac turpiter lapſos adminiſtratione ſuſpendant: ſuper eos autem, qui permanſerint, idoneos à latere ſuo viros, qui eos debeant frequenter inuiſere, & cuſtodire conſtituant. Cui ſimile Rex etiam Aſſyriorũ fecit, cum Sacerdoté ad inſtruendos cæteros Samariam destinauit: *Ducite*, inquit, *illic vnum de Sacerdotibus, quos inde captiuos adduxiſtis, vt habitet cum eis, & doceat eos legitima Dei terræ.* (4. Reg. 17.) Qui nimirum Sacerdos, ſicut Scriptura proſequitur, habitauit in Bethel, & docebat quomodo colerent Dominum. In Bethel ergo, hoc eſt, in domo Dei, dignum eſt potiorem quempiam præſidere, qui ſacerdotalis officij regulis cæteros poſſit imbuere. Nam valde timendum eſt, quod per Moyſen dicitur: *Anima, quæ peccauerit per ignorantiam de hoſtia, & de vniuerſis mandatis Domini, quæ præcepit, vt non fierent, quippiam fecerit; ſi Sacerdos, qui eſt vnctus, peccauerit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino.* (Leuit. 4.) Ex quibus verbis illud formidoloſè notandum eſt, quod ait: *Si Sacerdos, qui vnctus eſt, peccauerit, delinquere faciens populum*; quia nimirum Sacerdos, qui legem Dei neſciendo delinquit, ſuis etiam populum in peccatis inuoluit: & quos doctus releuare potuerat, ſecum ſimul per imperitiam grauat.

Sacerdotes quàm perniciosè peccent.

Tu verò, venerande vir, quem & vita præclarum, & doctrina conſpicuum: &, quod his præſtantius eſt, ſpiritalis zeli feruor reddit accenſum, ſic aliis iuniorum memineris delegare cuſtodiam, vt & ipſe frequenter huc illucque diſcurrere non omittas. Faciens quod hortatur Salomon in Prouerbiis: *Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis, ne dormitent palpebræ tuæ.* (Prou. 6.) Illud quoque non excidat, quod poſtmodum dicit: *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare non ceſſes.* (Prou. 24.) Vbi ſcilicet & excuſatio tollitur, cùm ſubiungit: *Si dixeris, Vires non ſuppetunt, qui inſpector eſt cordis, ipſe intelligit.* (Ibid.) Sic ergo ſuper commiſſum gregem inſignis paſtor inuigila, & ignauos opiliones ab eorum cura remoueas, & ipſe cum Dauid inſurgentium vrſorum, atque leonum rictus infringas; (1. Reg. 17.) ſiue etiam cum Abraham poſtquam cæſis Amalechitis fratrem tuum Loth de iugo captiuitatis eduxeris, ad Melchiſedech regem iuſtitiæ cum triumphali gloria reuertaris. (Gen. 14.)

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Oſtienſis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM VIGESIMVMSEPTIMVM.

De communi vita Canonicorum. Ad Clericos Fanenſis Eccleſiæ.

ARGVMENTVM.

Orta diſſenſione inter Fanenſes Eccleſię Canonicos, aliis in commune bonis Eccleſię collatis, aliis ſeorſim ſibi viuere volentibus ſcribit ad eos, hortatuſque vt depoſita omni contentione, Apoſtolorum, & primitiuæ Eccleſię morem ſequantur: Canonici non tam nomine, quàm re eſſe velint. * Quod multis etiam rationibus eis perſuadere conatur; non poſſe enim inter eos eſſe vnionem animorum, inter quos eſt facultatum: ac multa alia in eandem ſententiam pręſcribit.

*Diuiſio ſ.

Sanctis in Chriſto fratribus Fanenſis Eccleſiæ Clericis, Petrus peccator Monachus ſalutem.

DIV eſt, dilectiſſimi, quod in his partibus fama vulgauit, non paruæ ſimultatis inter vos emerſiſſe diſcordiam, ob id videlicet, quia nonnulli veſtrum aggrederentur in Canonica regularitate viuere, plerique autem non acquieſcerent, volentes tãtum apud ſe in ſuis proprietatibus habitare. Quod quidem non miramur, quia rarum non eſt; ſed dolemus potius, quia inhoneſtum eſt. Satis enim videtur abſurdum, vt Clerici quis prætendat in ordine ſpeciem, & ſæcularium teneat viuendo conuerſationem: & quem à laicorum turbis profeſſionis conditio ſeparat, turpe eſt ſi vel domeſtica conuerſatio, vel peculij abominanda proprietas laicum eſſe conuincat. Quid enim illius poterit concupiſcentiam ſatiare, cui non poteſt ipſe Deus in poſſeſſione ſufficere? Clericus quippe, ſicut iuxta ſui etymologiam vocabuli, ipſe ſors Dei eſt, ita nihilominus & Deus omnipotens eius eſſe portio perhibetur, vnde & Hieremias ait: *Pars mea, Dominus, dixit anima mea, propterea* (Tren. 3.)

Nihil illi ſatis eſſe poteſt, cui Deus partum eſt.

expectabo eum. Et alibi Deus; *Opus,* inquit, *manuum*
Esai. 19. *mearum tu es, hareditas mea Israël.* Si igitur Cleri-
cus Dei est portio, & Deus portio eius, non leuem
Creatori suo contumeliam videtur inferre, qui
super hoc singulare talentum terrenã æstuat pe-
cuniam cumulare. Nam & in libro Numeri de Le-
nitis Deus Moysi præcipit, dicens: *Tolles Leuitas*
Num. 3. *mibi pro omni primogenito filiorum Israël: Ego sum Do-*
minus: & pecora eorũ pro vniuersis primogenitis peco-
ris filiorum Israël. Et iterum: *Tolle Leuitas pro primo-*
Ibid. *genitis filiorum Israël, & pecora Leuitarum pro peco-*
ribus eorum: eruntque Leuitæ mei. Ego sum Dominus;
in præceptis meis ambulent. Ac si manifestius dicat:
sicut eos mihi in proprium ius specialiter vindi-
co, sic mihi iugiter deseruire absque omni terre-
næ conuersationis subiectione decerno: nec eos
velut seruos iugo negotiorum sæcularium patior
ignobiliter subjici, qui meis obsequiis dediti, li-
bertatis ingenuæ sunt titulo decorati.

CAPVT I.

Quòd Clerici non habent proprietatem rerum, quas possident.

ET notandum, quod non solum Leuitas, sed
Leuitarum etiam pecora Dominus sua esse
testatur; vt perspicue doceat, quod ij qui ecclesia-
sticis mancipãtur obsequiis, Deo debent non mo-
dò suæ sedulitatis, & laboris impendiũ, sed etiam
proprietatem quoque earum, quas possidẽt, facul-
tatum: Scianto; se, simul & sua ioris esse non pro-
prij, sed diuini. Hoc autem tempore Clericis quod
de quibusdam loquor, parum videtur, si sua Deo,
viuendo carnaliter, subtrahant: nisi etiam ab Ec-
clesiasticæ procurationis excubiis per angiportus,
& nundinarum stationes habitando succedant.
Nimirum suauius iudicantes, si cauponum taber-
nas olfaciant, quàm si diuini sacrarij quotidie li-
men terãt: magisque delectat eos textricum gy-
næcéa conspicere, quàm cælestis eloquij paginis
incubare. Puer planè Samuel post ablactationem
nequaquam domum cum parentibus remeat, sed
circa tẽpli ministerium iugiter perseuerat. Ioan-
1. Reg. 1. nes, vt innocentis vitæ munditiam teneat, ad
Matth. 3. squalentis eremi solitudinem tenera adhuc æta-
Marc. 1. & te festinat: illicque gratiam propheticæ prædica-
Luc. 3. tionis accepit, quã in turbis popularibus degens,
promereri non potuit. Nunc autem è contra, ij
qui diuinis sunt cerimoniis mancipati, Ecclesiæ
sacraria remota contemnunt, habitare verò in-
ter forensis strepitus murmura concupiscunt.

Sed audiamus quid de metandis Leuitarum ca-
stris auctoritas diuina præcipiat, sicque possumus
iure perpendere, vbi potissimum Clerici debeant
Num. 1. habitare. *Tribum,* inquit, *Leui noli numerare, neque*
pones summam eorum cum filijs Israël, sed constitue
eos super tabernaculum testimonij, & cuncta vasa
eius, & quidquid ad cerimonias pertinet: ipsi portabũt
tabernaculum, & omnia vtensilia eius, & erit in mi-
nisterio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur. Et
Ibid. paulò post, cùm præmisisset: *Metabuntur autem ca-*
stra filij Israel vnusquisque per turmas, & cuneos, at-
Ibid. *que exercitum suum:* prætò subiunxit: *Porrò Leui-*
tæ per gyrum tabernaculi figant tentoria. Si igitur ex
Clericorum habitatio, iuxta Ecclesias esse deberet. præcepto Domini Leuitæ castra sua iuxta taber-
naculum figunt, nec secedere tabernaculo, vel in-
ter turbas habere hospitium permittuntur; cur
nunc Clerici iuxta diuinæ constitutionis edictum
abhorreant apud Ecclesiam degere, vt tanto li-
berius, quanto quietius in sacri eloquij valeant

A meditatione vacare? & saltem hoc præstent Ec-
clesiæ, quàm Euangelicæ gratiæ splendor illustrat
quod illi deferebant tabernaculo, quod sub igno-
rantiæ tenebris ænigmatum figuræ velabant. Et
certè valde præposterum est, si illa nunc denege-
tur reuerentia veritati, quæ tunc adumbratæ de-
ferebatur imagini. Nam quod illud tabernacu-
lum non ipsa veritas, sed potius fuerit veritatis
exemplar, testatur Dominus, dum præcipit Moysi:
Vide, inquit, *omnia facite secundùm quod tibi mon-* Exod. 25.
stratum est in monte. Quod ergo Moyses vidit in Hebr. 8.
monte, veritas nostra fuit, quod Israëlitis taber- Eccl. est tabernaculũ Dei.
naculum fecit, imago fuit tantummodo verita-
tis. Ministri tunc tabernaculi comedebant man-
na proculdubio morituri; in Ecclesia verò Chri-
sti Sacramenta percipimus, in æternitate victuri.
De qua videlicet Ecclesia dicit Paulus: *Quia est* Hebr. 8.
B *tabernaculum verum, quod fixit Deus, & non homo.* 2. Paral. 8.
Porro autem templum Salomonis quàm iuges,
quamque solicitas ministrorum habuisse legatur
excubias, quia vos ignorare non credimus, scri-
bere superfluum iudicamus. Quis enim illud præ-
sertim libri Paralipomenon perspicuè non aduer-
tat; quia constituit Salomon iuxta dispositionem
patris sui Dauid officia Sacerdotum in ministeriis
suis, & Leuitas in ordine suo: vt laudarent, & mi-
nistrarent coram Sacerdotibus iuxta ritum vniuſ-
cuiusque diei, & ianitores in diuisionibus suis
per portam, & portam.

CAPVT II.

C *Quòd is nequeat dici Canonicus, qui nõ sit Regularis.*

SI igitur illi, qui ex mandato legis coniugalibus
erant copulis obligari, tantæ sedulitatis excu-
bias suis sanctuariis exhibebãt; quid nunc facien-
dũ est Clericis, qui videlicet castitatis munditia
præditi, à cunctis sunt carnalis commercij vincu-
lis absoluti? Planè quo pacto quis valeat dici Ca-
nonicus, nisi sit regularis? quomodo Monachus,
nisi iuxta vim sui nominis sit etiã singularis? Vo-
lunt siquidem Canonicum, hoc est, regulare nomẽ Canonici, & Monachi significato.
D habere, sed non regulariter viuere. Ambiũt com-
munia Ecclesiæ bona diuidere, aspernantur autẽ
apud Ecclesiam communiter habere. Enimvero
non est hæc primitiuæ Ecclesiæ forma, satis exor-
bitat ab institutionis Apostolicæ disciplina: quibus
nimirum erat cor vnum, & anima vna; & vende-
bant agros, ponebantque pretia ad pedes Aposto-
lorum, & diuidebant singulis prout cuique opus Act. 2.
erat: nec quicquã eorum, quæ possidebat, aliquid
suum esse dicebat, sed erant illis omnia commu-
nia. At contrà, filius prodigus dixit patri *Da mibi* Luc. 15.
portionem, quæ me contingit; & sic dissipauit omnia
bona sua cum meretricibus. Hic profectò electo-
rum reproborumq; lineæ discernuntur: quia ni-
mirum isti, quæ sibi sunt propria, gaudent cum
E aliis habere communia; illi autem sicut à chari-
tatis glutino scinduntur mentes, ita nihilominus
communes à fratribus diuidunt facultates. Vbi Vbi diuisio rerum, ibi non est vnitas animorum.
verò diuisio rerum, ibi proculdubio non est vni-
tas animorum. Charitas quippe communionem
facit, auaritia diuisionem. Vnde & Lucas dicit:
Ait quidam de turba ad Iesum, (non de magnis Luc. 12.
scilicet, sed de turba erat, quia fœtentis auaritiæ
squalore sordebat:) *Magister,* inquit, *dic fratri*
meo, vt diuidat mecum hæreditatẽ. Cúmque respon-
disset: *Homo, quis me constituit iudicem, & diuisorem*
inter vos? protinus intulit his, qui astabant: *Vide-*
te, & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia

cuiusquam vita eius est ex his, quæ possidet. Quibus
protecto verbis parenter veritas indicat; quia
nonnulli iceirco diuidere communia gestiunt,
quia cupiditatis & auaritiæ facibus inardescunt.
Act. 5. Ananias & Saphira, non quia communia diui-
Matth. 26. dunt, sed quoniam retentum aliquid de propriis
Luc. 22. commune non faciunt, corporeæ mortis senten-
Ioan. 13. tia percelluntur. Iudas quia non fuit denariorum
& 18. cum cęteris communione contentus, in traditio-
nis voraginem corruens, de communione cecidit
Gen. 13. Apostolatus. Loth dimitten. Abrahæ dispertita
Gen. 14. possessione consortium, duris seruire compelli-
Gen. 5. tur vinculis barbarorum. Esau venandi studio
Ibid. per saltuum lustra discurrens, primogenita per-
didit. Iacob simpliciter in tabernaculis residens,
lenitudinem paternæ benedictionis accepit.

CAPVT III.

Quòd Monachi discurrentes, non Monachi dicendi sunt, sed gyrouagi.

IN monachico sanè ordine, quos in claustris
sub Abbatis imperio regulariter manere con-
spicimus, consequenter vtique Monachos appel-
lamus; quos autem proprium possidere, indifferen-
ter huc illucque discurrere, solutos legibus iux-
ta propriæ voluntatis arbitrium diffluere cerni-
mus, non Monachorum, sed gyrouagorum po-
tius, vel sarabaitarum dignos vocabulo iudica-
Matth. 12. mus. Sunt itaque sarabaitæ Monachorum, sunt
Luc. 11. etiam Clericorum. Dicit autem Dominus: *Qui
non est mecum, aduersum me est; & qui non colligit
mecum, spargit.* Isti nempe qui cum Deo in fra-
terna charitate non colligunt, dum marsupium
mentium per discordiam scindunt, virtutum fru-
ges, si quæ sunt, quasi per foramen spargentes,
Aggæi 1. amittunt. Vnde & Propheta de stulto viro dicit:
*Quia congregauit diuitias, & misit eas in sacculum
pertusum.*

Schismatici sunt etiam, qui se à fraterna charitate diuellunt.

Porro non illi soli schismatici sunt dicendi, qui
Fidei vnitatem diuidunt; sed ij etiam, qui se per
elationis, vel auaritiæ vitium à fraterna charita-
te diuellunt. Nec enim maior est fides quàm cha-
1. Ioan. 4. ritas. Nam cũ Deus ipse sit charitas, & qui manet
Iacob. 2. in charitate, in Deo manet, non minus improban-
dus est, qui excidit à charitate, quàm qui errat à
fide. Si quis enim totam legem obseruauerit, of-
fendat autem in vno, hoc est, in charitate, factus
est omnium reus: ac per hoc etiam perfidiæ pro-
1. Pet. 5. batur obnoxius. Planè si iuxta Petri vocem, dia-
bolus tãquam leo rugiens circuit quærens quem
deuoret, qui fraterni consortij caulas deserit, vl-
troneus se cruentæ belluæ morsibus tradat. Bucu-
la namque in armento compascens, lupi non ti-
met incursum: cũ n verò soliuaga præsumit sil-
uarum lustra percurrere, ferarum compellitur in-
gluuiem satiare. Turmatim anseres volitantes ac-
cipitrem paruipendunt: aliquando qui defue-
rit, rostro perfossus, & vnguibus non euadit. Apes
in alueariis congregatæ mellificant, & quamdiu
in vnum coeunt, ex eorum laboribus dulces faui
Regibus apponuntur: at si dissiliunt, ac relicto du-
ce vagabundæ petulitant, famis necesse est ino-
Eccl. Christi castra Dei sunt. pia contabescant. Hostium vallatus insidiis, si cum
eo, quo constipatur, abstiterit, hostilibus se iaculis
præda factus exponit. Ecclesia nempe Christi, sicut
Gen. 32. prophetica testantur oracula, castra Dei sunt: in
quæ videlicet hostilis impetus non irrumpit, do-
nec virtutum armis accincti, in compage chari-

A tatis, vt in vnitate spiritus Christi milites coglo-
bantur. A quibus nimirum quisquis infelicis Ios. 7.
Acham imitator, aureæ regulæ, vel argenti cu-
piditate diuiditur, veri Iosue, ac communi to-
tius populi sententia lapidatur.

Quapropter obsecro sanctitatem vestram, cha- Matth. 16.
rissimi, expulso Pharisæorum fermento, natiui-
tatis vestræ domos cum Abraham Patriarcha re- Gen. 12.
linquite, in vno vos cœnaculo cum Apostolis
apud Ecclesiam congregate; propria quæque Act. 2.
cum Barnaba & Stephano, veris scilicet abrenun- Act. 4.
tiatoribus, in commune conferte, vt in frater-
na vos vnanimitate viuentes, Spiritus sanctus Act. 2.
meritò dignetur inuisere. Vos enim sal terræ, sed Matth. 5.
sicut Veritas dicit: *Si sal euanuerit, in quo condietur?*
B Exiguo quippe salis multa dulcescunt, & paruo
Clericorum numero totius Christianæ plebis
eruditur, & instruitur multitudo. Sicut enim
Episcopi duodecim Apostolorum noscuntur
obtinere primatum, ita & Sacerdotes Ecclesiæ
septuaginta Discipulorum ordinem repræsen- Exod. 15.
tant. quod profectò mansio illa Israelitici po- Num. 33.
puli in Helim figuratè designat. Ibi nimirum
duodecim profluebant Apostolici fontes, qui
diuini Verbi imbribus arentia hominum corda
perfunderent. Ibi septuaginta virebant palmæ,
totidem videlicet discipuli, qui mundo diabo-
licæ tyrannidis seruitute depresso, victoriæ

Quid per Christi Apostolos, & Discipulos signetur.

C Christi palmas inferrent. Illi siquidem fontes
palmarum arbores irrigant, qui sacri Pontifices
verbis affluunt, vnde cæteri Sacerdotes Ecclesiæ
in spe cœlestium præmiorum sine cessatione vi-
rescunt, qui nimirum decuplato septenario nu-
mero, hoc significare videntur, vt per septifor-
mis gratiæ Spiritum legis decalogus impleatur.

Eorumdem signatura.

Istos itaque septuaginta Discipulos cum binos
ante faciem suam Dominus mitteret, & eos, qui
alios docturi erant, vt & ipsi irreprehensibiliter
viuerent, admoneret in ipso docendi principio
tamquam permaximè necessarium, ac principale
præmisit, vt pecuniarum lucra contemnerent,
auaritiæ sordes abijcerent, proprietatis pecu-
lium non haberent; *Nolite*, inquit, *portare saccu-* Luc. 10.
D *lum, neque peram, neque calceamenta.* Per Marcum Marc. 6.
quoque prohibet, vt neque panem, neque æs in
zonis haberent, neque duabus tunicis indui, sed
sandaliis calceari, virgam tantummodo gestan-
tes incederent. Cur autem hoc factum est? Num-
quid propter illos tantum? Sed esto, vt propter
illos sit factum; quare autem scriptum, nisi pro-
pter nos? *Quæcumque* enim *scripta sunt; ad nostram* Rom. 15.
doctrinam scripta sunt. Cur itaque hæc in Ecclesia
leginius, nisi * hæc ipsa, quæ leguntur, operibus * vt,
impleamus? Præsertim ij qui per succedentium
vicissitudines temporum eorum funguntur offi-
cio, eorum proculdubio necesse est conuersen-
E tur exemplo. Possidere igitur terrenum aliquid
prædicatoribus suis prohibet Deus, vt qui con-
stituti sunt in auditorum cordibus concupiscen-
tiarum æstus extinguere, ipsi sibimet caueant ad
aliorum perniciem ambitionis, & auaritiæ fræna
laxare. Huc accedit, quod sæpè ex occasione iti-
neris, obuiante forma muliebri, libidinis flam-
mam concipiet minister altaris. Nam dum à pro-
priis ad Ecclesiam iter terit, repente malignus
spiritus laqueos præparat, fœminæ viscatum
tendit, & vultum aspici lubricum, quem dece-
ptus intuetur, opponit. Sed quisquis vel auari-
tiæ flamma, vel libidinis æstuat, qua fronte, qua
conscientia diuinis altaribus appropinquat?
Hinc est enim, quod filij Aaron diuino sunt igne

expectabo eum. Et alibi Deus; *Opus*, inquit, *manuum* *Esai. 19.* *mearum tu es, hereditas mea Israël.* Si igitur Clericus Dei est portio, & Deus portio eius, non leuem Creatori suo contumeliam videtur inferre, qui super hoc singulare talentum terrenã æstuat pecuniam cumulare. Nam & in libro Numeri de Leuitis Deus Moysi præcipit, dicens: *Num. 3.* *Tolles Leuitas mihi pro omni primogenito filiorum Israël: Ego sum Dominus: & pecora eorũ pro vniuersis primogenitis pecoris filiorum Israël.* Et iterum: *Ibid.* *Tolle Leuitas pro primogenitis filiorum Israël, & pecora Leuitarum pro pecoribus eorum: eruntque Leuitæ mei. Ego sum Dominus; in præceptis meis ambulent.* Ac si manifestius dicat: sicut eos mihi in proprium ius specialiter vindico, sic mihi iugiter deseruire absque omni terrenæ conuersationis subiectione decerno: nec eos velut seruos iugo negotiorum sæcularium patior ignobiliter subjici, qui meis obsequiis deditis, libertatis ingenuæ sunt titulo decorari.

CAPVT I.

Quòd Clerici non habent proprietatem rerum, quas possident.

ET notandum, quod non solum Leuitas, sed Leuitarum etiam pecora Dominus sua esse testatur; vt perspicue doceat, quod ij qui ecclesiasticis mancipãtur obsequiis, Deo debent non modò suæ sedulitatis, & laboris impendiũ, sed etiam proprietatem quoque earum, quas possidẽt, C facultatum: Sciantq; se, simul & sua iuris esse non proprij, sed diuini. Hoc autem tempore Clericis quod de quibusdam loquor, parum videtur, si sua Deo, viuendo carnaliter, subtrahant: nisi etiam ab Ecclesiasticæ procurationis excubiis per angiportus, & nundinarum stationes habitando succedant. Nimirum suauius iudicantes, si cauponum tabernas olfaciant, quàm si diuini sacrarij quotidie limen terãt: magisque delectat eos textricum gynæcêa conspicere, quàm cœlestis eloquij paginis incubare. Puer planè Samuel post ablactationem nequaquam domum cum parentibus remeat, sed *1. Reg. 1.* circa tẽpli ministerium iugiter perseuerat. Ioan- *Matth. 3.* D nes, vt innocentis vitæ munditiam teneat, ad *Marc. 1. & Luc. 3.* squalentis eremi solitudinem tenera adhuc ætate festinat: illicque gratiam propheticæ prædicationis accepit, quã in turbis popularibus degens, promereri non potuit. Nunc autem è contra, ij qui diuinis sunt cerimoniis mancipati, Ecclesiæ sacraria temora contemnunt, habitare verò inter forensis strepitus murmura concupiscunt.

Sed audiamus quid de metandis Leuitarum castris auctoritas diuina præcipiat, sicque possumus iure perpendere, vbi potissimum Clerici debeant *Num. 1.* habitare. *Tribum*, inquit, *Leui noli numerare, neque pones summam eorum cum filijs Israël, sed constitue eos super tabernaculum testimonij, & cuncta vasa* E *eius, & quidquid ad cerimonias pertinet: ipsi portabũt tabernaculum, & omnia vtensilia eius, & erit in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur.* Et *Ibid.* paulò post, cùm præmisisset: *Metabuntur autem castra filij Israel vnusquisque per turmas, & cuneos, at-* *Ibid.* *que exercitum suum*: præstò subjunxit: *Porrò Leuitę per gyrum tabernaculi figant tentoria.* Si igitur ex *Clericorum habitatio, iuxta Ecclesias esse deberet.* præcepto Domini Leuitæ castra sua iuxta tabernaculum figunt, nec secedere tabernaculo, vel inter turbas habere hospitium permittuntur; cur nunc Clerici iuxta diuinæ constitutionis edictum abhorreant apud Ecclesiam degere, vt tanto liberius, quanto quietius in sacri eloquij valeant

A meditatione vacare? & saltem hoc præstent Ecclesiæ, quàm Euangelicæ gratiæ splendor illustrat quod illi deferebant tabernaculo, quod sub ignorantiæ tenebris ænigmatum figuræ velabant. Et certè valde præposterum est, si illa nunc denegetur reuerentia veritati, quæ tunc adumbratæ deferebatur imagini. Nam quod illud tabernaculum non ipsa veritas, sed potius fuerit veritatis exemplar, testatur Dominus, dum præcipit Moysi: *Vide*, inquit, *omnia facite secundùm quod tibi monstratum est in monte.* *Exod. 25. Hebr. 8.* Quod ergo Moyses vidit in monte, veritas nostra fuit, quod Israëlitis tabernaculum fecit, imago fuit tantummodo veritatis. *Eccl. est tabernaculũ Dei.* Ministri tunc tabernaculi comedebant manna proculdubio morituri; in Ecclesia verò Christi Sacramenta percipimus, in æternitate victuri. B De qua videlicet Ecclesia dicit Paulus: *Quia est tabernaculum verum, quod fixit Deus, & non homo.* *Hebr. 8. 2. Paral. 8.* Porro autem templum Salomonis quàm iuges, quamque solicitas ministrorum habuisse legatur excubias, quia vos ignorare non credimus, scribere superfluum iudicamus. Quis enim illud præsertim libri Paralipomenon perspicuè non aduertat; quia constituit Salomon iuxta dispositionem patris sui Dauid officia Sacerdotum in ministeriis suis, & Leuitas in ordine suo: vt laudarent, & ministrarent coram Sacerdotibus iuxta ritum vniuscuiusque diei, & ianitores in diuisionibus suis per portam, & portam.

C CAPVT II.

Quòd is nequeat dici Canonicus, qui nõ sit Regularis.

SI igitur illi, qui ex mandato legis coniugalibus erant copulis obligati, tantæ sedulitatis excubias suis sanctuariis exhibebãt; quid nunc faciendũ est Clericis, qui videlicet castitatis munditia præditi, à cunctis sunt carnalis commercij vinculis absoluti? Planè quo pacto quis valeat dici Canonicus, nisi sit regularis? quomodo Monachus, nisi iuxta vim sui nominis sit etiã singularis? Volunt siquidem Canonicum, hoc est, regulare nomẽ D habere, sed non regulariter viuere. *Canonici, & Monachi significatio.* Ambiũt communia Ecclesiæ bona diuidere, aspernantur autẽ apud Ecclesiam communiter habere. Enimvero non est hæc primitiuæ Ecclesiæ forma, satis exorbitat ab institutionis Apostolicæ disciplina: quibus nimirum erat cor vnum, & anima vna; & vendebant agros, ponebantque pretia ad pedes Apostolorum, & diuidebant singulis prout cuique opus erat: nec quicquã eorum, quæ possidebat, aliquid *Act. 2.* suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. At contrà, filius prodigus dixit patri: *Da mihi* *Luc. 15.* *portionem, quæ me contingit*; & sic dissipauit omnia bona sua cum meretricibus. Hic profectò electorum reproborumq; lineæ discernuntur: quia nimirum isti, quæ sibi sunt propria, gaudent cum E alijs habere communia; illi autem sicut à charitatis glutino scindunt mentes, ita nihilominus communes à fratribus diuidunt facultates. Vbi verò diuisio rerum, ibi proculdubio non est vnitas animorum. *Vbi diuisio rerum, ibi non est vnitas animorum.* Charitas quippe communionem facit, auaritia diuisionem. Vnde & Lucas dicit: *Ait quidam de turba ad Iesum*, (non de magnis *Luc. 12.* scilicet, sed de turba erat, quia fœtentis auaritiæ squalore sordebat:) *Magister*, inquit, *dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatẽ.* Cùmque respondisset: *Homo, quis me constituit iudicem, & diuisorem inter vos?* protinus intulit his, qui astabant: *Videte, & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia*

cuiusquam vita eius est ex his, quæ possidet. Quibus profectò verbis patenter veritas indicat; quia nonnulli iccirco diuidere communia gestiunt, quia cupiditatis & auaritiæ facibus inardescunt. Ananias & Saphira, non quia communia diuidunt, sed quoniam retentum aliquid de propriis commune non faciunt, corporeæ mortis sententia percelluntur. Iudas quia non fuit denariorum cum cęteris communione contentus, in traditionis voraginem corruens, de communione cecidit Apostolatus. Loth dimitten. Abrahæ dispertita possessione consortium, duris semite compellitur vinculis barbarorum. Esau venandi studio per saltuum lustra discurrens, primogenita perdidit. Iacob simpliciter in tabernaculis residens, lenitudinem paternæ benedictionis accepit.

Act. 5. Matth. 26. Luc. 22. Ioan. 13. & 18. Gen. 13. Gen. 14. Gen. 5. Ibid.

CAPVT III.

Quòd Monachi discurrentes, non Monachi dicendi sunt, sed gyrouagi.

IN monachico sanè ordine, quos in claustris sub Abbatis imperio regulariter manere conspicimus, consequenter vtique Monachos appellamus: quos autem proprium possidere, indifferenter huc illucque discurrere, solutos legibus iuxta propriæ voluntatis arbitrium diffluere cernimus, non Monachorum, sed gyrouagorum potius, vel sarabaitarum dignos vocabulo iudicamus. Sunt itaque sarabaitæ Monachorum, sunt etiam Clericorum. Dicit autem Dominus: *Qui non est mecum, aduersum me est; & qui non colligit mecum, spargit.* Isti nempe qui cum Deo in fraterna charitate non colligunt, dum marsupium mentium per discordiam scindunt, virtutum fruges, si quæ sunt, quasi per foramen spargentes, amittunt. Vnde & Propheta de stulto viro dicit: *Quia congregauit diuitias, & misit eas in sacculum pertusum.*

Matth. 12. Luc. 11. Aggai 1.

Porro non illi soli schismatici sunt dicendi, qui Fidei vnitatem diuidunt; sed ij etiam, qui se per elationis, vel auaritiæ vitium à fraterna charitate diuellunt. Nec enim maior est fides quàm charitas. Nam cũ Deus ipse sit charitas, & qui manet in charitate, in Deo manet, non minus improbandus est, qui excidit à charitate, quàm qui errat à fide. Si quis enim totam legem obseruauerit, offendat autem in vno, hoc est, in charitate, factus est omnium reus: ac per hoc etiam perfidiæ probatur obnoxius. Planè si iuxta Petri vocem, diabolus tãquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, qui fraterni consortij caulas deserit, vltroneus se cruentæ belluæ morsibus tradat. Bucula namque in armenta compascens, lupi non timet incursum: cũ n verò soliuaga præsumit siluarum lustra percurrere, ferarum compellitur ingluuiem satiare. Turmatim anseres volitantes accipitrem paruipendunt: aliquando qui defuerit, rostro perfossus, & vnguibus non euadit. Apes in aluearijs congregatæ mellificant, & quamdiu in vnum coeunt, ex eorum laboribus dulces faui Regibus apponuntur: at si dissiliunt, ac relicto duce vagabundæ peruolitant, famis necesse est inopia contabescant. Hostium vallatus insidiis, si cum eo, quo constipatur, abstiterit, hostilibus se iaculis præda factus exponit. ecclesia nempe Christi, sicut prophetica testantur oracula, castra Dei sunt: in quæ videlicet hostilis impetus non irrumpit, donec virtutum armis accincti, in compage chari-

Schismatici sunt etiam, qui se à fraterna charitate diuellunt. 1. Ioan. 4. Iacob. 2. 1. Pet. 5. Eccl. Christi castra Dei sunt. Gen. 32.

A tatis, vt in vnitate spiritus Christi milites conglobantur. A quibus nimirum quisquis infelicis Acham imitator, aureæ regulæ, vel argenti cupiditate diuiditur, veri Iosue, ac communi totius populi sententia lapidatur.

Ios. 7.

Quapropter obsecro sanctitatem vestram, charissimi, expulso Pharisæorum fermento, natiuitatis vestræ domos cum Abraham Patriarcha relinquite, in vno vos cœnaculo cum Apostolis apud Ecclesiam congregate: propria quæque cum Barnaba & Stephano, veris scilicet abrenunciatoribus, in commune conferte, vt in fraterna vos vnanimitate viuentes, Spiritus sanctus meritò dignetur inuisere. Vos enim sal terræ, sed sicut Veritas dicit: *Si sal euanuerit, in quo condietur?* B Exiguo quippe salis multa dulcescunt, & paruo Clericorum numero totius Christianæ plebis eruditur, & instruitur multitudo. Sicut enim Episcopi duodecim Apostolorum noscuntur obtinere primatum, ita & Sacerdotes Ecclesiæ septuaginta Discipulorum ordinem repræsentant. quod profectò mansio illa Israelitici populi in Helim figuratè designat. Ibi nimirum duodecim profluebant Apostolici fontes, qui diuini Verbi imbribus arentia hominum corda perfunderent. Ibi septuaginta virebant palmæ, totidem videlicet discipuli, qui mundo diabolicæ tyrannidis seruitute depresso, victoriæ C Christi palmas inferrent. Illi siquidem fontes palmarum arbores irrigant, qui sacri Pontifices verbis affluunt, vnde cæteri Sacerdotes Ecclesiæ in spe cœlestium præmiorum sine cessatione virescunt, qui nimirum decuplato septenario numero, hoc significare videntur, vt per septiformis gratiæ Spiritum legis decalogus impleatur. Istos itaque septuaginta Discipulos cum binos ante faciem suam Dominus mitteret, & eos, qui alios docturi erant, vt & ipsi irreprehensibiliter viuerent, admoneret in ipso docendi principio tamquam permaximè necessarium, ac principale præmisit, vt pecuniarum lucra contemnerent, auaritiæ sordes abijcerent, proprietatis peculium non haberent; *Nolite*, inquit, *portare sacculum, neque peram, neque calceamenta.* D Per Marcum quoque prohibet, vt neque panem, neque æs in zonis haberent, neque duabus tunicis induti, sed sandaliis calceati, virgam tantummodo gestantes incederent. Cur autem hoc factum est? Numquid propter illos tantum? Sed esto, vt propter illos sit factum; quare autem scriptum, nisi propter nos? *Quæcumque, enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Cur itaque hæc in Ecclesia legimus, nisi * hæc ipsa, quæ leguntur, operibus impleamus? Præsertim ij qui per succedentium vicissitudines temporum eorum funguntur officio, eorum proculdubio necesse est conuersentur exemplo. E Possidere igitur terrenum aliquid prædicatoribus suis prohibet Deus, vt qui constituti sunt in auditorum cordibus concupiscentiarum æstus extinguere, ipsi sibimet caueant ad aliorum perniciem ambitionis, & auaritiæ fræna laxare. Huc accedit, quod sæpè ex occasione itineris, obuiante forma muliebri, libidinis flammam concipiet minister altaris. Nam dum à propriis ad Ecclesiam iter terit, repente malignus spiritus laqueos præparat, fœminæ viscatium tendit, & vultum aspici lubricum, quem deceptus intuetur, opponit. Sed quisquis vel auaritiæ flamma, vel libidinis æstuat, qua fronte, qua conscientia diuinis altaribus appropinquat? Hinc est enim, quod filij Aaron diuino sunt igne

*Matth. 16. Gen. 12. Act. 2. Act. 4. Act. 2. Matth. 5. Exod. 15. Num. 33. Quid per Christi Apostolos, & Discipulos signetur. Eorumdem signatura. Luc. 10. Marc. 6. Rom. 15. * vt.*

consompti, quia alienum iguem offerre Domino A præsumpserunt. Scriptum quippe est: [Leuit. 10.] *Arreptisque Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis suis posuerũt ignem, & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod est præceptum non erat; egressusque ignis à Domino deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino.* Altaria qoippe Domini non alienum, sed ignem dumtaxat diuini amoris accipiunt. De quo videlicet ipse dicit: [Luc. 12.] *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat?* Quisquis igitur terrenæ, vel carnalis concupiscentiæ flamma in thuribulo sui pectoris æstuat, & sacris assistere mysteriis non formidat, illo proculdubio diuinæ vltionis interim igne consumitur, de quo Scriptura restatur: [Hebr. 10.] *Et nunc*, inquit, *ignis aduersarios consumit.* Enimvero nimis impossibile est, fratres mei, vt is, qui rerum familiarium curis opprimitur, qui simul babitando, & colloquendo tur- B bis quotidie popularibus admiscetur, mundo corde de sanctis valeat interesse mysteriis. In quibus videlicet terribilibus sacramẽtis cœlum aperitur, & virtutes Angelicæ simul cũ hominibus diuersantur. Quantæ ergo munditiæ debent esse Clerici, quàm nitidi, quàm deniq; à cunctis negotiorum sæcularium fœtoribus alieni? qoi videlicet velut contubernales, & condomestici Angelorũ consortio perfruuntur, & Sacramentorum cœlestium Deo cooperatores, & dispensatores existunt.

[Difficile est vt Clerici curis sæcularibus oppressi, dignè valeãt sacris mysteriis assistere.]

CAPVT IV.

Quòd boni malorum societate peruertuntur.

NEque boc nos de solis Sacerdotibus loquimur, sed de omnibus Clericis, qui sacris altaribus in quolibet gradu ministerij sol iura dependunt. Nam etiam si mundus sit quis in se, malorum nonnumquam societate polluitur. Quod vtique si aliquibus non contingeret, nequaquam Propheta conqoerens, gemuisset: [Esa. 6.] *Veh*, inquit, *mihi, quia vir pollutus labiis ego sum, quoniam in medio populi polluta labia habentis ego babito.* Qui nimirum iccirco se pollutum labiis asserebat, quia inter eos, qui polluti erant labiis, babitabat. Idipsum planè & Moyses in terra Madian pertulisse cognoscitur, sicut eum occidere voluerit Dominus, D subtiliter indagetur. Scriptum quippe est: [Exod. 4.] *Cùmque esset in itinere in diuersorio Moyses, occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.* Mirum valde, cur eum repente Dominus occidere voluisse describitur, quem assecretem sibi iam, & symmisten familiariter fecerat: eoi consilij sui, ac voluntatis arcana panderat, & nunc in execurione suæ obedientiæ dirigebat. Sed proculdubio datur intelligi, quia quantamlibet contagij maculam ex diuturna Madianitarum cohabitatione contraxerat, atqoe iccirco terrore, ac negligentiæ correctione purgandus erat, qui corrigendis aliis cœlestium mandatorum baiulus accedebat. Quod scilicet vxor eius Sephora prudenter intellexit, de qua E Scripeura protinos addidit: [Exod. 4.] *Tulit illico Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filij sui.* Absurdum quippe fuerat, si videretur Gentilis in filio, qui Israelita erat in semetipso. Qui ergo alios ad rectitudinis viam debet instruere, valde cauendum est, ne ipse, quod absit, in aliquo videatur errare. Hinc est etiam, quod Israeliticus populus ad vlciscendum scelus * Belamin, zelo [Iudic. 20.] [* Beĳamin.] rectitudinis inflammatur, & tamen idem populus Belamin gladiis antè prosternitur. Quem enim non moueat, quod Dominus bis interrogatus, bis ad ineundum contra Belamin prælium dedit assensum; & tamen in primo certamine viginti duo millia Israelitis, in secundo verò decem & octo millia ciciderunt? Quid igitur in his intelligendum est, quid sentiendum, nisi quia prius curandi sunt à tumore proprij vulneris, qui auferre morbos alienæ gestiunt prauitatis? vt ipsi iam mundi per vltionem suimet veniant, qui aliorum percurere praua festinant; sicut in Euangelio dicitur: [Ioan. 8.] *Qui sine peccato est vestrum, prius in illam lapidem mittat.* Vnde rectè cùm illi Deum consulentes, dicerent: [Iudic. 20.] *Quis in exercitu nostro Princeps certaminis contra filios * Belamin? Respondit, Iudas sit dux vester*; [* Beĳamin.] quia enim Iudas, Confessio interpretatur, rectè dux illius belli Iudas constituitur. Vt nimirum prius per confessionem propria studeant errata corrigere, qoi aliis volunt errorem B confitentibus subuenire.

[Prius nos ipsos quàm alios corrigere debemus.]

CAPVT V.

Quòd communio vitæ vnionem spiritus, & rectitudinem pariat.

QVapropter, charissimi, si vultis in populo Dei, quibus ad exemplũ præpositi estis, inter quos luceris quasi luminaria in mundo, verbũ vitæ continentes: Si vultis, inquam, inter eos animarum lucra conquirere, si errantes ad religionis liber rectitudinem prouocare, in vobismetipsis C priùs, si qua sunt, obliqua dirigire, & ad scholam Christi simul conuenientes, in communione vitæ, & vnione spiritus cõcorditer permanere. Non inter vos diuisio sit domorum, non scissura mentium, non diuersitas facultatum. Mementote sẽper, quia de sectis lapidibus altare reprobat Deus: [Exod. 20.] Si enim *leuaueris*, inquit, *super eum cultrum tuum, polluetur.* Secti quippe lapides sũt, qui fraternæ societatis consortium respuunt: qui viuere cum fratribus, & conuersari concorditer nolunt. Tales autem Christus in suo non recipit corpore, quos à membrorum suorum sectos iudicat vnitare. De illis porro lapidibus altare est potius fabricandum, quibus Petrus dicit Apostolus: [1. Pet. 2.] *Et ipsi tamquam lapides viui superædificamini domus spirituales.* [1. Cor. 3.] D Cui videlicet domui ille fundamẽtũ est, præter quod non potest aliud poni: ille summitas, qui factus est in caput anguli. Præterea numquid otiosè præcipit Dominus: [Psal. 117.] *Nolite*, inquit, *thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi ærugo, & tinea demolitur: & vbi fures effodiunt, & furantur.* [Matth. 6.] Quis, quæso, huius mandati sententiam teneat, si hanc Clericus nen obseruat: Numquid coniugati, qui filios nutriunt, qui Deo decimas ex ipsios auctoritate persoluunt? *Qui enim offert*, vt Paulus ait, *necesse est eum aliquid babere quod offerat.* [Hebr. 8.] Deinde quomodo poterit in choro quis psallentium constitutus, cor fixum in oratione tenere, qui de loculis & lapsidilibus, ne audax aduolet manus, excogitat? E de apothecis, & horreis, ne furibus famulentur, addubitat? ne non feræ minus fideles obsistant, atque de furum semper obrepentium irruptione midat? Ego autem forsitan mentior, sed numquid Veritas poterit mentiri, quæ dicit: [Matth. 6.] [Luc. 12.] *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum?* Et fortè tolerabilius censeretur, si in suis penetralibus officia diuina peragerent, ac non longius laborantes, ibi neum quærerent; vbi peculia custodirent, vt cùm illis diceretur: *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*; non incongruè subderetur: vbi est etiam Deus tuus?

Sed quoniã res hæc non ridenda est, sed dolenda, obsecro vos, dilectissimi mihi fratres, & domini, nolite, quæ suggerimus, paruipẽdere, sed in schola vos Christi sub disciplina sancti Spiritus congregate; quatenus ipse nobiscũ nunc, & vsque ad cõsummationem sæculi, sicut est pollicitus, maneat, & ad A Patris sui gloriam felici postmodũ vos remuneratione perducat. Quibusdam fortè displiceam, quia dum alios intra regularis vitæ limitem compescere gestio, ipse modum compendij epistolaris excedo. Sed optimè compensatur, si arguitur imperitiæ scriptor, dummodo proficiat sapienter auditor.

Matth. vlt.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,
OPVSCVLVM VIGESIMVMOCTAVVM.

Apologeticus Monachorum aduersus Canonicos.

ARGVMENTVM.

Queruntur Monachi, quod à cœtu totius Ecclesiæ per Canonicos exclusi fuerint, cum ipsi ab Apostolis, immò à Prophetis suam traxerint originem, seuerè quemdam arguunt, qui ausus est dicere: A Monachis Ecclesiæ Sacramenta nullo pacto esse ministrãnda. Denique exemplo sanctorum Augustini, Hieronymi, Athanasij, & decreto Bonifacij Papæ IV. probant ligandi & soluendi potestatem Monachos habere.

Cunctis amantissimis Clericis, ac Canonicis, omnes vnanimiter Monachi.

Ecclesia à Monachis non à Canonicis fundata est.

MVltum, fratres charissimi, si digni estis audire, miramur, quo modo vel ob quam causam conamini nos à consortio, & vnitate vniuersalis Ecclesiæ separare: cùm constet à Monachis, non à Canonicis vniuersalem Ecclesiã fundatam, gubernatam, & à diuerso errore cribratam. Apostoli nempe fundatores, & rectores Ecclesiarum nostro, non vestro more viuebant, vt Lucas Euangelista in Actibus Apostolorum refert: & Philo disertissimus Iudæorum, in libris quos in laudẽ nostrorũ conscripsit, primitiuos Christianos Monachos, non Canonicos vocat: & habitacula eorũ Monasteria nuncupat: ac quamplurima dicit, eos laudabilia egisse, & conscripsisse. Certè nostri, non vestri ordinis Moyses & Elias fuere, eremum qui incoluere: nostri auctores greges Prophetarum, cum quibus reprobus Saul sæpè cantauit. Longum est paginas veteris Testamenti reuoluere, veniamus ad nouum quem suprà reliquimus. Apostolos certè, & successores eorum, si irreuerberatis oculis paginas noui instrumenti percipitis, monachico non canonico more viuere inuenietis: eisque potestatem ligandi atque soluendi concessam à Domino proculdubio reperietis. Quod si ita est, immo quia ita est, cur nos ab hoc priuilegio separare conamini? Nescitis, quia quibus dixit Apostolus: Mortui enim estis, scilicet mundo: eisdem dixit in alia Epistola: Nescitis, quia Angelos iudicabimus, quãto magis sæcularia? Ergo si, sicut vos dicitis, mun- B do mortui sumus, scilicet vitiis, & peccatis, non erubescimus, quia idem Apostolus dicit: *Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul resurgemus cum ipso;* itemque: *Mihi viuere Christus est, & mori lucrũ;* & in alio loco: *Viuo autẽ ego non iam ego, viuit verò in me Christus.* Sed ne turbarentur, qui se toties mortuos audissent, ait: *Nescitis, quia Angelos iudicabimus, quanto magis sæcularia?* Ecce nostra libertas. Quare? quia idem Apostolus dicit: *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Væ ergo nobis, & vobis si mortui non fuerimus mundo. Si igitur mortui sumus mundo, & viuimus Deo, probabimus vos per omnia esse mẽritos; quia dicitis: Nos ob hoc, quod mortui sumus, mundo non posse dispensare Ec- C clesiastica. Sed quid vos extolliritis? Recolite principia nostra, & vestra, & ex auctoritate Patrum, cui plus competat collyriato lumine peruidicet.

Act. 1. Philo Iud. Exod. 3. 3. Reg. 17. 3. Reg. 19. Matth. 18. Coloss. 3. 1. Cor. 6. 2. Tim. 2. Rom. 6. Philip. 1. Galat. 2. 1. Cor. 6. 2. Cor. 3.

CAPVT I.

Conquestio Monachorum de Canonicis.

CONTRA vos itaque multum conquerimur, quia quidam vestrorum ausus fuit remetario ore dicere: A Monachis nullo modo communionem esse recipiendam; insuper etiam suscipientes excommunicauit, & in opprobrium nostrum, immo in condemnationem suam, & illorum recommunicare præcepit. Sed quid contra illum? Scimus, quia penè idiota est, & multorum criminum reus; ideoque iuxta Salomonem, vitamus stulto respondere iuxta stultitiam

Prou. 26.

suam, ne similes ei efficiamur. Sed, ne videamur A succubuisse, respondere volumus stulto, vt idem Salomon admonet, iuxta stultitiam suam, ne sapiens sibi esse videatur: & patenter ostendimus, eum in rebaptizatorum sectam miserabiliter corruisse. Sed non mirum, si odium fraternum hoc promeruit, cùm Ioannes Apostolus intonet, dicens: *Qui odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat; quoniam tenebræ obcæcauerunt oculos eius.* Sed ne longius toxica illius veneni serpant, manifestè ostendimus, antecessoribus nostris præ omnibus Clericis, hæc sacramenta licita fuisse contingere, & dispensare; sicut in vita B. Martini legitur, quod de vino à quodam Anachoreta consecrato, à maximis & venerabilibus viris pro benedictione expectabatur: ante cuius fores sæpè & Episcopi, & Comites benedictionis gratia pernoctauunt. Telesphorus denique Apostolicus ex Anachoretis fuisse comprobatur: Dionysius etiam, & Adeodatus, ac Stephanus nuper defunctus, ex Monachis fuisse leguntur, qui tamen Apostolicam Sedem gloriosissimè gubernarunt. Gregorius ex monasterio raptus, ac violenter infulatus, non solùm suas protulit, sed etiam dispositiones aliorum meliorare studuit. Num etiam Martinum Turonensem omittendum putatis, cui astanti Sacramento diuino globus igneus apparuit? Forsan ex istorum manibus quia Monachi fuerant, percipere Sacramenta diuina quisquam insanus prohibuit? Absit. Facessat ergo insana, & proterua doctrina, & Sanctorum Patrum sequatur auctoritas, quæ etiam ex cuiuscumque sacerdotis manibus Sacramenta diuina, non solùm percipere, sed etiam dedignantes suscipere ab Ecclesia separat: si tamen sacerdotes rectæ fidei fuerint. Sufficiunt ista contradicentibus.

Ibid.

1. Ioan. 2.

Probatur sanctorum Monachorum exemplis.

CAPVT II.

Quòd Sacramentorum administratio Monachis præ omnibus Clericis licita fuerit.

SEd quia nimis periculosum est obmutescere velle, introducimus & alios testes, Basilium scilicet, Athanasium, & B. Augustinum, nec non & D Hieronymum sacræ legis interpretem, Marinianũ quoque Rauennatem Episcopum, & Augustinum Anglorum Præsulem, quos nulli dubium est, Monachos fuisse. Numquidnam Romani Præsules, quos prædiximus, vel isti, quos nunc retulimus, quia Monachi fuerunt, minus laudabiles habiti sunt? Non vtique. Forsitan Episcopos, Presbyteros, Diacones non ordinarunt, quis insanus audeat dicere? An forsitan pœnitentiam criminosis non imposuerunt, & absolutionem, vt cõpetebat, benignissimè non addidere? Vtique facere potuerunt.

Sanctorum Monachorum auctoritate confirmatur.

Nunc igitur requirite sancta octo Concilia, & maximè sextum, & septimum Concilium; ibique inuenietis, Monachis licitum fuisse disputare, absque vllo scrupulo in conspectu Concilij super omnes, qui aderant. Sed iam sufficiant.

Item ex sacris Concilijs.

Veniamus ad consecrationem, quam, dispensante Deo, per Episcopos accepimus. Numquid nos aliter, quàm Canonici consecramur, quis insipiens audeat dicere? Nemo. Nam vtrisque in commune benedictionem à Domino infundi, Episcopus obnixè deposcit. Et dum consecrat B singillatim, obnixè deposcit cunctis sacerdotibus, dicens: Consecrentur, Domine, manus istæ, vt quidquid benedixerint, benedicta sint; & quidquid consecrauerint, consecrata sint. Ecce communis benedictio. Vnde ergo diuortium? Longum est illa prosequi.

Ex modo consecrãdi.

Verba consecrationis sacerdotalis.

Videamus nostrorum, vestrorumque vestimentorum figuram. Agite vtrumque. Prophetæ, & Apostoli nostro, an vestro vestitu vsi sunt? Forsitan dicetis, nostro. Et vbi est illud, quod de Elia legitur: *Vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus*; & de ipso, & similibus Paulus dicit: *Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis*; & de Ioanne Baptista, Ioannes Euangelista: *Zona*, inquit, *pellicina circa lumbos eius*; Petro quoque Angelus imperat: *Præcinge te, & calcea te caligas tuas*; de Pauli quoque C zona Agabus dixit: *Virum, cuius hæc zona est, Iudæi in Hierusalem alligabunt, & tradent in manus Gentium.* Horum ergo Patrum indumenta nullatenus nominatim Scriptura poneret, nisi eis priuatim vsi fuissent. Quod si vobis dubium videtur, saltem vestrorum partium testimonio aurem accommodate. Legite collationes Patrum, quas Eucherius Lugdunensis Episcopus elimato sermone abbreuiare studuit: & si nobis credere non vultis, saltem illius litteræ credite. Nam nos, eo Doctore, hanc paginam exarauimus. Igitur non solùm prædictos Patres in vestitu sequimur, sed insuper sublimissimam cœlorum curiam, quod vobis durum est audire, Seraphim scilicet, quis dubitet sex alas habere? dicente Scriptura: *Sex alę vni, & sex alæ alteri.* Enimvero & nos sex alis velamur, videlicet duabus in capite, & duabus dextera læuaque, & duabus ante, & retro. Si autem hæc incredibilia vobis videntur, perquirite quod Bonifacius in nostrorum tuitione composuit; & si adhuc contraire vultis, morum vestrorum, ac vestimentorum auctores ex auctoritate Patrum edicite: & quod nobis apponitis, testimoniis probare: & si vita comes fuerit, altiora quàm diximus, iuuante Deo, dicenda sperate.

Ex modo vestimentorum.

4. Reg. 1.
Hebr. 11.
Math. 3. & Marc. 1.
Act. 12.
Act. 21.
Eucherius Lugd. Ep.
Monachorũ vestimẽta sunt ad imitationẽ Seraphim cœlestium instituta.
Esa. 6.

Sit nomen Domini benedictum.

Decretum

Ab auctoritate Bonifacij IV. Pont. Max. 16.q.1. ap. Decr. Grat.

Decretum Bonifacij Papæ.

Quòd Monachi presbyterij honore decorati, potestatem habent ligandi, & soluendi.

Magnus Gregorius ex Monacho Pont. Max.

S. Benedict. Monachorum præceptor. S. Ben. reg cap. 4.

1. Tim. 2.

SVNT nonnulli nullo dogmate fulti, audacissimè quidem, zelo magis amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, asserentes Monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo viuunt, sacerdotalis officij potentia indignos, neque pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absoluere posse per sacerdotalis officij diuinitus sibi iniunctam potestatem, sed omnino labuntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, Apostolicæ compar Sedis beatissimus Gregorius monachico cultu pollens, ad summum nullatenus apicem conscenderet, cui quidem hæc ligandi, soluendique potestas à Deo summa conceditur: Augustinus quoque eiusdem sanctissimi Gregorij discipulus, Anglorum prædicator egregius: & Pannoniensis Martinus beatissimus, cuius sanctitatis famam longè latèque diffusam totus personat mundus; alij quoque quamplurimi viri sanctissimi, pretiosissimo Monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo Pontificali subarrharentur. Sed quia Monachi fuerunt, prædictis vti prohibentur. Neque enim B. Benedictus Monachorum præceptor almificus, huius rei aliquo modo fuit interdictor; sed eos sæcularium negotiorum edixit expertes fore tantummodo. Quod quidem Apostolicu documentu, & omniũ sanctorum Patrum institutis, non solum Monachis sed etiam Canonicis maximoperè imperatur. Nemo enim militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus. Nos verò tantorum Patrum instituti exemplis, quibus est periculosissimum refragari, credimus à sacerdotibus Monachis ligandi, soluendique officium, Deo operante dignè administrari, si eos dignè contigerit hoc ministerio sublimari. Quod incunctanter affirmat quisquis statum Monachorum, & habitum, potestatemque euidenter considerat. Verbi gratia, Angelus Græcè, Latinè nuntius sonat. Sacerdotes igitur Monachi, atque Canonici, qui quotidie Dei præcepta populo nuntiant, Angeli vocantur, ratione non incongrua. Sed vnusquisque Angelicus ordo, quanto claritatem Dei vicinius contemplatur, tanto maiori virtute eius diuinitati adhærens, sine dubio roboratur: eorum Cherubim ordo eximius prædicatur, quorum figuram Monachorum cultus competenter habere comprobatur. Nam vti Cherubim, ita Monachi sex alis velantur. Duabus quidem in capucio, quo caput tegitur: aliis verò duabus, quibus spedes teguntur, verisimilibus demonstratur assertionibus. Illud verò cucullæ, quod brachiis ostenditur, alias duas alas esse dicimus, & id tandem, quod dicitur, sex alarum numerum certissimè impleri asseritur. Decertantes igitur monasticæ professionis Presbyteros Sacerdotalis potentia arceri officio, omni modo præcipimus, vt ab huiuscemodi nefandis ausibus reprimantur in posterum, quia quanto quisque est celsior, tanto est & in his potentior.

Sacerdotes vocantur Angeli.

Cherubim figuram habent Monachorum indumenta.

Verba decreti in Clericos criminales.

Causæ odij Canonicorum in Monachos.

Rom. 6.

Luc. 6.

Matth. 11.

Episcopus debet canere Missam in ordinatione Presbyteri, similiter & Abbas in ordinatione Monachi; quia remissio peccatorum est. Propter hoc relinquet Rex Regnum, & summus Pontifex Pontificatum, Episcopus Episcopatum, Comes Comitatum, & multi diuites vtriusque sexus suas possessiones in sæculo, & veniene in Monasterium ad seruiendum Deo. Absit, vt Monachus viuens sub regula, vel Abbate, subijciatur aliis hominibus. Nefas est dicere: Monachus non habet potestatem ligandi, atque soluendi, vt quidam dicunt, quia mortui sunt. Verè mortui sunt huic sæculo, sicut sancti Apostoli fuerunt. Numquid sancti Apostoli non habuerunt potestatem ligandi & soluendi, ex quibus vnus dicebat. Si enim mortui sumus cum Christo, credimus quia simul viuemus cum eo? Quis melius potest dicere, soluere, vel ligare peccantem, quàm qui solutus est à Deo à peccatis? Quis melius valet animas dare Deo, quàm ille qui proximus est ei? Qui dentes huiusmodi strident circa Monachos, infœlices sunt & verba eorum vana. Sed audite cur talia dicunt. Lex enim dicit: Si quis Clericus in adulterio, vel in aliquo crimine fuerit deprehensus, aut ipse confessus, aut ab aliis reuictus, iuxta Concilia trecentorum decem & octo Patrum, ad honorem non potest redire, nisi per dignam pœnitentiam. Ex qua re multa ira, & inuidia inflammati circa Monachos, vel circa catholicos viros die noctuque optant insidias inuenire, qualiter possint eos iniustè illaqueare. Qui enim sua peccata nullatenus valent purgare, quomodo possunt aliena dimittere? Numquid potest cæcus cæcum ducere? Itaque qui res vel honores Ecclesiæ subtrahere voluerit, anathema sit. Quid vltra dicam? Conuertimini, & videte, quia nil melius est quàm relinquere sæculum, & sequi Deum, qui dicit: Venite ad me omnes, & ego vos requiescere faciam.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM VIGESIMVMNONVM.

De vili vestitu Ecclesiasticorum.

ARGVMENTVM.

Mainardo Abbati, qui pretiosioribus vestibus indui consueuerat, ostendit quàm sit Ecclesiasticis viris, & præsertim Monachis indecorum, vestimentorum speciositatem appetere. Multa quoque ex sacris litteris deprompta exempla adducit, ex quibus manifestè probat Deo huiusmodi vestium pompam inuisam esse: cum omnes Sancti tam veteris quàm noui Testamenti, & ipse etiam Christus, viliore vestitu vti non erubuerint.

Domno Mainardo fratri charissimo, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.

TENTATIS, & competenter adhibitis omnibus medicinæ generibus si languidus obeat, non est vnde medicum conscientia reprehendat. Fecit enim omne quod
Archigenes medicus antiquiss. potuit, qui cuncta quæ decent Archigenem, curationum argumenta persoluit. Dum is ergo, qui febricitat, moritur; qui curandi munus impleuerat, crimine non tenetur. Nam quod suum erat, industriam artis exhibuit, atque ideo calumniæ non patebit. Diu iam, frater est, ex quo tibi pretiosarum vestium æstus incanduit: &, vt ita loquar, ambitionis tuæ viscera tamquam lethiferæ febris ardor excoxit. Ego autem tibi velut medicus, licet imperitus, & oleum lenis, atque suauis admonitionis adhibui, & austeræ correptionis vinum frequenter infudi. Nec Scripturarum tibi defuere pigmenta, quarum sententias dum exponere studui, velut atomaticas tibi
* pandere f. species * pindere non cessaui. Et quoniam ego cum cæteris fratribus, vilibus coram te fuimus contenti semper exuuiis, dum feci prius ipse, quod monui, quasi prius antidotum bibi: sicque te ad bibendum, quod propinaueram, prouocaui. Sed & cauterium postremo adustionis impressi, dum nitori vestium ignes tartareos minitans, intentaui. An non adustionis ferrum diuitibus imprimebat Iacobus, cum & hic vestes tineis, & illic carnes incendiis obnoxias perhibebat, dicens: *Agite nunc diuites, & plorate, vlu-*
Iacob. vlt. *lantes in miseriis vestris, quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt, aurum & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis.* Metallum quippe, quod nunc per auaritiam possidetur, tunc in laminas vertitur: & caro, quæ nunc fucatis vestibus adornatur, flamma postmodum stridente perfricatur. An non medicinale ferramentum ambitioni vestium etiam Saluator apposuit, Luc. 16.
cum diuitem bysso, ac purpura decoratum, flammis infernalibus ardere perhibuit. Scriptura quippe teste, nil aliud in hoc diuite reprehenditur, nisi quia sub nitore vestium etiam sine misericordia legitur splendidè conuiuatus. Quamquam & in ipso indumenti cultioris ornatu, sine dubio vanæ gloriæ deprehenditur appetitus. Nemo quippe illic anhelat pretiosis vestibus indui, vbi alienus eum aspectus nequeat intueri. Sed ad hoc quisque cultioribus indumentis enitescere concupiscit, vt se mirantium nitidulus oblectet aspectum, vt alienorum pascat illecebras oculorum; sed dum mulcet oculos extrinsecus intuentium, interni iudicis offendit obtutum.

CAPVT I.

Quibus vestibus S. Ecclesia delectetur.

SOlent planè potentes sæculi faleratis obsequentium induuiis delectari, præsertim si metatores hospitij sint mirabiles, si præambuli quique diuersi cultus specie videantur insignes. Sed videamus metatorem Christi Ioannem, attendamus Regis egregium Præcursorem: qui nimirum Luc. 1.
præiuit eum in spiritu, & virtute Eliæ, vt conuerteret corda Patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum. Perpendamus itaque, Imperator cœli & terræ, quibus præuij metatoris sui vestibus delectetur; sed, Euangelio testante, cognoscimus, quia vestimentum eius pilis inhorruerat camelorum. De quo Saluator: *Quid*, in- Matth. 3.
quit, *existis in desertum videre? hominem mollibus* Marc. 1.
vestitum? Ecce, qui mollibus vestiuntur, in domibus Luc. 7.
Regum sunt. Ac si manifestè perhibeat, quia non cœlestis, sed terreni Regis digni decernuntur obsequiis, qui ad vanæ gloriæ nitorem accura-

tis ornari gestiuut indumentis. Mollibus quippe vestibus regalis aula; asperis, & incultis delectatur Ecclesia.
Psal. 44. *Omnis enim gloria eius filiæ Regum ab intus*, Ecclesia siquidem, vel quæque fidelis anima, quæ & ipsa sanctorum Apostolorum est filia, non extrinsecus enitescere, sed ornata gaudet in occulti Iudicis obtutibus apparere. Nec oblectatur fucata pulchritudine vestium, sed rutilantium gloriatur varietate virtutum. De qua etiam varietate Scriptura
Ibid. prosequitur: *In fimbriis aureis circumamicta varietate.* Vis audire varietatem vestium, quæ cœlestis sponsi delectat aspectus? Anima certè niueæ castitatis candore conspicua, ante Dei omnipotentis oculos spirituali bysso; siue collobio videtur induta: hæc etiam dum flamma feruidæ charitatis ignitur, dictini, siue bis tincti cocci rubore perfunditur; cùm verò vel ab hoc sæculo funditus mortificari, vel consummari per martyrium auidè concupiscit, tunc velut conchilij sanguine tingitur, sicque regalis purpuræ speciem imitatur. Sed nec diu pistici quoque vitor abesse credendus est, quia dum mens amœna semper virentis pascuæ gaudia firmiter sperat, velut in smaragdinei decoris specie immarcescibiliter vernat. Vnde
1. Pet. 1. & per Petrum dicitur: *Quia regenerauit nos Deus in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem conseruatam in cœlis.* His planè
Quas vestes in sponsis suis Deus requirat. vestibus animam Dominus se induisse testatur, cùm per Ezechielem loquitur, dicens: *Vestiui*
Ezech. 16. *te discoloribus, & calceaui te hyacintho, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus, & ornaui te ornamento.* Hunc denique cultum, hunc indumenti spiritualis ornatum idem Petrus etiam à mulieribus exigit, cùm eis lenocinantis, ac lupanariæ compositionis phaleras interdicit: *Quarum sit*, inquiens,
1. Pet. 3. *non extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri vel argenti, aut indumenti, vestimentorumque cultus: sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti, & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples.* Inuisibilem quippe sponsum inuisibilis oblectat ornatus, &
Cant. 6. cum sanctam animam conspicit enitere virtutibus, in eius illico volat amplexus; cui dicit: *Pulchra es, amica mea, suauis, & decora, sicut Hierusalem.* Sicut Hierusalem ait, non sicut Babylon,
Apoc. 17. quam vidit Ioannes circumdatam purpura, & cocco, & inauratam auro, & lapide pretioso, & margaritis: habentem poculum in manu sua plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius. Babylonem sanè diabolus, Hierusalem inhabitat Christus. Ille luxuriantis amictus vanitate reficitur; hic asperis, & humilibus, si cordis non desit humilitas, delectatur. Auctorem porro superbiæ sæpè nitor vestium prouocat, asperitas autem Christum, vt humiliato cuilibet misereatur, inuitat. Nam, sicut sa-
3. Reg. 22. cra Regum testatur historia: *Rex Israel, & Iosaphat Rex Iuda, sedebat vnusquisque in solio suo vestiti cultu regio in area, iuxta portam Samariæ, & vniuersi Prophetæ in eorum conspectu mendacia prophetabant.* Auctor quippe mendacij fucati cultus delectabatur illecebris, & adumbrati decoris aspectu per ora prophetantium officinas fabricauerat falsitatis. At contrà, cùm idem Achab comminantis Eliæ dura, prout dignus erat, verba perciperet, ac impendentem suis ceruicibus diuini furoris gladium territus formida-
3. Reg. 21. ret, Scriptura teste: *Scidit vestem suam, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque & dormiuit in* A *sacco, & ambulabat demisso capite. Factusque est sermo Domini ad Eliam Thesbytem, dicens: Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius.*

CAPVT II.

Indui vestibus splendidis quàm animæ perniciosum, & Deo odibile.

Ecce, Achab imperiali purpura decoratur, & reprobo spiritu fallente, decipitur; cilicium
B induit, & gladium diuini furoris auertit: regalibus infulis redimitus, laqueo deceptionis impingitur, sacco contectus, indultæ vltionis indulgentiam promeretur. Eat ergo Monachus vanæ gloriæ deditus, & toga radiante conspicuus, nitore vestium aspectantium pascat illecebras oculorum, sed dũ vestibus fulget, iniquorum spirituum deceptionibus patet: diuinæ præterea indignationis aduersum se sententiam prouocat, dum solis exterioribus deditus, oculos hominum, vt se admirentur, inuitat: tantoque despicabilius, Deo superbiam reprobante, contemnitur, quanto coram oculis intuentium cultioribus induuiis amicitur. At contrà Iob, qui nudus in terram corruit, qui profluentem saniem testa radit, dum in sterquili-
Iob. 1. 2. 38. nio putrefactus, ac scaturiens vermibus etiam ab
C vxore despicitur, diuinæ consolationis alloquium promeretur. Nec enim Deus corporalis contagij nauseat sordes, vbi mundi cordis inuenit puritatem. Præterea, quid est quod Apostolus ait:
1. Tim. 6. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus?* Cur enim cùm dicit, *habentes alimenta*, non protinus addidit, & vestes? sed tantummodo eùm præmittit, *habentes alimenta*, præstò subiungit: *& quibus tegamur.* Cur hoc nisi vt perspicuè doceat, nos debere tam despicabilibus operimentis indui, quæ digna non sint vestium vocabulo nuncupari? Enimvero Dauid Rex nudus, ac solo con-
2. Reg. 6. tentus Ephod, coram arca Domini publicè subsi-
D liens saltat. Esaias Euangelicus Propheta triennio
Esa. 20. nudus, & discalceatus coram viris & mulieribus ambulat; & Monachus, qui vitæ carnalis professus est sepulturam, niriduiæ vestis adhuc pompas anhelat? Quamquam idem Esaias, & antequam
Ibid. nudus incederet, non molli quolibet mulcebatur amictu, sed cilicio tegebatur. nisi enim cilicio cõtectus incederet, nequaquam sibi vox diuina iussisset: *Solue saccum de lumbis tuis.* Esau planè vestes valde bonas, vt Scriptura perhibet, venaturus
Gen. 27. domi retinuit, sed his alter nudatus, primarum paternæ benedictionis accepit. Iacob namque, qui quasi iam Euangelica doctrina prius non duas
Matth. 10. tunicas habuit, simplex etiam vestimentum, si-
E mul & alimentum postmodum in orationes quæsiuit: *Si fuerit*, inquit, *Deus mecum, & custodie-*
Gen. 28. *rit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, erit mihi Dominus in Deum.* Igitur qui duplices honoris gratia vestes habebat, obruitur, qui simplici contentus erat, eleemosynis diuinæ gloriæ sublimatur. Herodes quoque, si-
Act. 12. cut in Actibus Apostolorum legitur, dum indutus veste regia, conspicuus cernitur: dum ei concionanti ad populum, Dei voces habere, non hominis acclamatur, protinus Angelo feriente percutitur, & quia vanæ gloriæ deditus, delatam sibimet in Deum transferre gloriam nol-

uit, repentino superuenire iudicio consumptus à vermibus expirauit. Sic nimirum, sic diuino dignus est iudicio dejici, qui coram oculis hominũ de nitore cultioris habitus ambit arroganter extolli. Luc. 2. Nam & ipse Conditor Angelorum dum in præsepio vagiens reclinatur, non ostro, vel togis rutilantibus obsitus, sed vilibus legitur panniculis obuolutus. Erubescat ergo terrena superbia, confundatur, & obstupescat arrogantia redempti hominis, vbi mox erumpentibus radiis, exorti coruscat humilitas Redemptoris. Luc. 23. Nam & sub ipso salutifero passionis articulo, Herodes eum alba veste induit, cumque mox ad Pilatum sub hac irrisione remisit. Heb. 13. Et cùm Apostolus dicat: *Exeamus ad eum extra castra, improperium eius portantes.* Improperium Christi portare nolle conuincitur, qui dyscolis indui vestibus arrogantia tumidus dedignatur. A se denique mortui pro nobis Saluatoris abjicit improperium, quisquis in mortificationis ordine constitutus, album vel ignobile quodlibet despicit indumentum.

CAPVT III.

Dissuadet pretiosarum vestium appetitum.

TV itaque, dilectissime, jamjam velut putulentam morbi lethalis illuuiem euome, & pretiosarum vestium appetitum ab stomacho languidæ mentis expelle. Non leuis quippe languor est animæ, de superstitioso corporalis amictus nitore gaudere. Gratiam siquidem sancti Spiritus, in qua delectetur, exclusit, qui se per exterioris ornatus desiderium spargit, cuius vtique si sentiret in mente dulcedinem, nequaquam corporei cultus superuacuam concupisceret vanitatem, quod Eccl. 11. euitandum vir Sapiens admonet, dicens: *In vestitu ne glorieris vnquam, & in die honoris tui ne extollaris.* Illius ergo vestis concupisce nitorem, qua coram oculis Dei perpetuò polleas: non qua fallacis, ac friuolæ huius vitæ momenta transcurras. Nunc itaque sordidis vtere, quorum squalorem indeficuo valeas candore mutare. De quo videlicet vtriusque generis indumento per Zachar. 3. Zachariã dicitur: *Iesus, inquit, erat indutus vestibus sordidis, & stabant ante faciem eius Angeli. Qui respondit, & ait ad eos, qui stabant coram se dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo, & dixit ad eum: Ecce, abstuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis, & dixit: Ponite cidarim mundam super caput eius.* Quid enim per Iesum, Sacerdotem videlicet magnum, nisi mediator Dei & hominum debes intelligi? Planè sicut per Zorobabel filium Salathiel, qui de Regali Iudæ stirpe processerat, & Iesum filium Iosedech, qui ius sacerdotalis administrabat officij, Israëliticus populus post septuaginta annos iugum Babylonicæ captiuitatis euasit, templumque Hierusalem, quod dirutum fuerat, redìuiua nouitate construxit: ita numerus electorum, post huius vitæ tempora, quæ septenaria dierum repetitione decurrunt, per Iesum Christum, qui verus Rex est, & Sacerdos, de seruitute huius mortalitatis eripitur, & in cœlesti Hierosalem templum Dei, quod est sancta Ecclesia, renouatur. De qua nimirum seruitute dicit Apostolus: *Nam & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Rom. 8. Tunc itaque Iesus non corpore suo, quod est Ecclesia, sordida vestimenta deponit, tunc honoris, ac gloriæ regimen assumit: quia omnis electorum cohors à lugubri squalore temporalis tristitiæ liberatur & immortalitatis stola in illo splendore sempiternæ fœlicitatis induitur. Quod etiam in Psalmo dedicandæ domus apertissimè canit Ecclesia: *Conuertisti,* inquit, *planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & præcinxisti me lætitia, vt cantem tibi gloria mea, & non pungar.* Psal. 29. Cidaris etiam munda in eius capite ponitur, quia fœlicitatis æternæ gloria coronatur. Huius itaq; beatæ vestis intuitu, dilectissime frater, lenocinantia quæque corruptibilis indumẽti blandimenta contemne, Indictas, ac fluitantes nitentis habitus lacinias despice, contentus extremis, ac vilibus, sub sanctæ regulæ te lege constringe. Rom. 12. Noli altum sapere, sed time: vltimum in spiritualibus nuptiis accubitum pete, humilitatis iniuriã perhorresce: si quando negligenter obrepserit, per pœnitentiam corrige. Memento itaque, quod per Salomonem dicitur: *Si ascenderis super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne dimiseris.* Eccl. 10. Ac si apertè dicat: Si tentatoris spiritum contra te in aliquo præualere consideras, humilitatem pœnitentiæ non relinquas. Gloriosius igitur deputa veste alba cum Christo humiliter contegi, quàm cum Luc. 23. superbo, & purpurato diuite, flammis vltricibus Luc. 16. irrecuperabiliter sepeliri.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti, OPVSCVLVM TRIGESIMVM.

De Sacramentis per improbos administratis.

ARGVMENTVM.

Florentinos cum suo Episcopo dissidentes, propterea quod illũ de Simonia suspectum habebant, ad concordiam reuocare nititur: purgans se, quod

cum Florentiæ esset, cum illo communicasset Non enim æquum fuisse ait, vt Episcopum sine causa damnaret: præsertim cùm crimen, quod ei objiciebatur, non probaretur. Grauiter quoque in quosdam Monachos inuehitur, qui Episcopi eiusdem communionem auersabantur, & in tantam audaciam peruenerant vt neque Baptismum, neque aliud Sacramentum ab eo collatum, valere affirmarent. Quod hîc confutat. Demum hortatur Florentinos, vt si quid contra Episcopum suum habent, ad Pontificem Romanum deferant, ad quem spectat de huiusmodi rebus sententiam ferre: interim tamen eidem communicent.

Dilectis in Christo Ciuibus Florentinis, Petrus peccator Monachus fraternæ charitatis obsequium.

A NVPER, vt recolitis, dilectissimi, ad vos venientes, laboriose studuimus inter Episcopum vestrum, vosque componere: & amicitiæ, quæ recissa fuerat, fœdera reformantes, in vos spiritum sequestra pace conflare. Sed quoniam adiuuandi apud vos prædicti Sacerdotis intuitu plura protulimus, quæ sinistra scilicet, interpretatione peruerti, & a turbis valent vulgaribus vitiari; ne & nos indigna notemus infamia; & illi, quod absit, mendacij crimen incurrant; quod ore coram vobis frequẽter expressimus, etiam styli currentis articulo commendamus: vt quod audistis ore prolatum, videatis etiã apicibus exaratum: & in verba nostra commentari, vel ab his discrepare, mendax quisque non audeat; dum in nobis, & manus scribens, & lingua loquens, indissona sibimet vnitate concordant. B Anathematizamus itaque, & irrecuperabiliter condemnamus Simoniacam hæresim, primam omnium hæreseorum ex imis diaboli visceribus erumpentem, seseque aduersus nascentis Ecclesiæ regulam exitialiter extollentem. Quæ nimirum adhuc ex ipso diaboli felle progreditur, & in perditionis filios pestilentissime deriuatur. Cuius scilicet auctori per Petrum dicitur: In felle amaritudinis, & in obligatione peccati video te esse. C Quia verò fel columba non habet, Spiritus autem sanctus in columbæ speciẽ super Dominũ venit, isque amaritudine fellis intumuit, columbini spiritus capax esse non potuit. Quapropter omnes huius nefandæ hæreseos peste correptos, hæreticos esse indubitanter asserimus: eosque damnabiles, atque à suis arcendos honoribus, iuxta sacrorum Canonum sententias, iudicamus.

Simoniaca hæresis quàm execrabilis.
Act. 8.
Matth. 3.

CAPVT I.

An Ecclesiæ sacramenta per malos conferri possint.

VERVMTAMEN tantam gratiæ plenitudinem sanctæ Ecclesiæ inesse confidimus, in ea proculdubio, & per malos bona, & per inquinatos munda, & per execrabiles Sacramenta conferri posse credamus. D Hæc est verè corpus Christi, & iuxta Apostolum, columna, & firmamentum veritatis. Et hæc non nouiter ex nostra temeritate decernimus, sed ex sanctorum catholicorum Patrum auctoritate iam decreta firmamus. Quod in libello quoque, cui *Gratissimus* nomen indidimus, multis noui, ac veteris instrumenti testimoniis approbatur. Sed condemnatis omnino Simoniacis, ac indubitanter inter hæreticos deputatis, sicut in præfato libro digessimus, licet eorum Sacramenta ex authentica canonum possent sanctione defendi: vt eos tamen magis, ac magis Synodalis censura

1. Tim. 3.
Hab. opusc. 6.

A confunderet, constitutum est in Romano, sanctæ memoriæ Nicolao præsidente Concilio: vt quicumque per eos gratuis fuissent in cuiuslibet Ecclesiastici gradus dignitate promoti, in percepti honoris ministerio permanerent, & tunc verò, & deinceps quicumque se pateretur à Simoniaco prouehi, nil penitus ex ea deberet promotione lucrari, & sic ministrandi iura deponeret, tamquam si hæc nullatenus percepisset. Hac itaque ratione iam non modo Simoniacos reprobamus, sed & per eos exhibita Sacramenta contemnimus. Hæc itaque, si obliti non estis, omnia me viuis vocibus proferentem frequenter audistis. B Non enim alia scribimus, quam quæ locuti sumus. Si ergo ego, & vos de Simoniacis, eorumque reprobandis in posterum consecrationibus vna sententia vtrique congruimus, cur adhuc inuicem litigamus? Est planè super Episcopo vestro quæstio, quem videlicet nonnulli vestrum opinantur venaliter irrepsisse, nonnulli verò gratis, & per ostium introisse, constantis animi libertate confirmant. Illi turbulentis iurgando conuiciis, quod opinantur, allegant: isti quod scire fatentur, crimen iniectum refellendo propulsant. Et quis ego sum, qui inter hos compugnantium globos signum manus mittam, & tam ferale scelus homini antequam canonicè probetur, adscribam? C Nam licet error semper sit, & vbique vitandus, tolerabilius tamen est, si quis iustificet peccatorem, quàm si præiudicet innocentem. Synodus annualiter imminet; Sedes Apostolica cunctis adeuntibus patet. Romanam ergo pulset Ecclesiam quisquis se iustam aduersus Episcopum habere calumniam sperat. Nec enim nos homunciones exigui in andronasium angulis reddere possumus iudicium, quod in ipso suum totius mundi cardine non ambigimus institutum. Cernitis itaque me simpliciter hæc sola conscribere, quæ me præsentes audistis ore proferre. Erubescat ergo fabricator quisque mẽdacij, qui dum me vidit in causa nutantis D controuersiæ non leuiter iudicantem, impudenter clamat Simoniacæ hæreseos existere defensorem. His igitur paucis rationem me vobis reddidisse sufficiat, ne longior stylus fatigari vos nimia prolixitate compellat.

Decret. Nic. Pp. ap. Grat. 1. q. 1. cap. de catero.
An sacramenta à Simoniacis suscipere liceat.
Episcoporum causæ ad Rom. Pont pertinent.

Hinc ad commonachos meos articulum transfero, à quibus profectò procedere notam hanc iurgandi materiam non ignoro. Dicunt enim, quia ab huiusmodi Sacerdotibus nec chrisma confici, nec possetur solennia celebrari. Et tam hæc impudenter allegant, vt anno octo compulerint in tribus Plebibus sine conspersione chrismatis catechumenos baptizari. Sed cum

Monachorum quorumdam temeritas.

Christus proculdubio denominetur à chrismate, nil aliud tollunt Baptismo, nisi Christum, qui chrismatis subtrahunt Sacramentum. Et certè si me fortè non fugit, nulla vmquam hæresis in tantam prorupit audaciam, vt Baptismi lauacro chrisma, hoc est, vt à Christiano Christum diuidere præsumpsisset. Quod si contempta propria, ab alia Ecclesia tutius deLatum chrisma credatur, sicut à quodam scilicet eorum fautore confingitur: ecce quantum ad illos pertinet, in spiritualibus rebus committitur adulterium, & in sacrilegium vertitur Sacramentum: nimirum dum propriæ Ecclesiæ chrisma projicitur, & ab aliena clandestinæ fraudis ingenio subrogatur. Beatus denique Papa Gregorius in supremo vltimæ homiliæ versiculo sic ait: *Sed hæc omnipotens Deus, qui per me in vestris auribus loquitur, per se in vestris mentibus loquatur.*

S. Greg. homil. vlt. super Euang.

Cùm igitur hoc librum suum fine concludit, omnipotentem Deum cuncta, quæ in eo scripta sunt, per se locutum euidenter ostendit. Hic itaque, per quem talis inhabitator eloquitur, in homilia de Sacerdotibus facta, per impositionem manus Simoniaci Spiritum sanctum cœlitus dari manifestissimè confitetur. *Qui namque*, inquit, *sunt in templo Dei hodie, qui columbas vendunt, nisi qui in Ecclesia pretium de impositione manus accipiunt?* per quam videlicet impositionem Spiritus sanctus cœlitus datur. Vbi adhuc eamdem sententiam replicat, & tamquam tardioribus, vel adhuc dubitantibus tutius inculcat, dicens: *Columba ergo venditur, quia manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur.* Sed quia de his in libro nostro multa conscripsimus, hic in talibus non diutius immoramus: solummodo qui legit, intelligat.

Idem hom. 17. super Euang. Per Simoniacos S. Spiritus datur.

CAPVT II.

Quòd Spiritus sanctus per improbi ministerium dare potest sua charismata.

Præterea maior est Ecclesia, quàm Ramatha: maior est Christus, quàm Samuel. Si ergo in Saul, quem malus exagitare spiritus consueuerat, cùm venisset in Ramatha, vbi Samuel cum Dauid prophetabat, spiritus insiluit: ita vt se vestimentis exueret, & nudus tota die, ac nocte, cum cæteris concinens, prophetaret: quid mirum si Spiritus sanctus in Ecclesia super quemlibet reprobum, veniat: & non per eius meritum, sed per eius ministerium in alios charismatis sui dona transfundat? Si, inquam, diuinus Spiritus illum repente corripuit, atque ab eo, per tam diuturni temporis spatium non recessit, qui vas erat omnino diaboli, eumque nequitiæ spiritus non clam, sed apertè per corpus simul & animam possidebat; quid nouum, si cloacam reprobi cuiuslibet hominis splendor ille cœlestis irradiat, quem tamen nullum squaloris obscœni contagium fœdat? Sed nunc cur ista prosequimur, cùm consecrationem Simoniacis nuper fuisse prohibitam superius præfati sumus? Planè quia iidem ipsi, qui Baptismum fieri sine chrismate docuerunt, adhuc aduersus eos, qui ante Synodum gratis à Simoniacis ordinati sunt, sufflat: eosque cum suis ordinatoribus esse hæreticos, dogmatizant: eorumque Missas, & omnia per eos facta mysteria, blasphemant, anathematizant, conspuunt, objiciunt, & explodunt, eorumque benedictionibus terribiliter maledicunt, cùm dicat Apostolus: *Quia maledici regnum*

1. Reg. 16. & 19. 1. Reg. 10.

1. Cor. 6.

A *Dei non possidebunt.* Et in suis maledictionibus illud Malachiæ Prophetæ testimonium adhibent, quo dicitur: *Maledicam benedictionibus vestris.* Non attendentes, quod Dominus in libro Numeri de Sacerdotibus ait: *Inuocabunt nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis.* Sacerdos quippe Dominum super hominem verbis inuocat: sed ipse super eum Dominus benedictionem efficaciter format. Effectus itaq; benedictionis nō in merito Sacerdotis constat, sed hunc inuocatio diuini nominis administrat, vt quod ex ore sonat hominis, virtus impleat Creatoris: & per indigni sæpè hominis ministerium diuina virtus suum veraciter efficiat Sacramentum. Sed fatui, & imperiti quilibet homines in hoc Prophetæ verbo caB ligantes errant, nescientes scilicet, quæ loquuntur, vel de quibus affirmant. In sacris quippe Scripturis ita maledictio aliquando pro sterilitate, sicut & benedictio pro rerum temporalium ponitur vbertate. De qua nimirum benedictione in libro Regum dicitur: *Benedixit Dominus Obededom & omnem domum eius. Nuntiatumque est Regi Dauid, quia benedixit Dominus Obededom, & omnia eius propter Arcam Domini, dixitque: Ibo, & reducam Arcam cum benedictione in domum meam.* Vnde cùm Psalmista præmitteret: *Viduam eius benedicens benedicam*; vt ostenderet, de qua benedictione diceret, protinus addit: *Pauperes eius saturabo panibus.* Et alibi: *Benedixit eis, & multiplicati sunt ni-*C *mis.* Vbi patenter ostenditur: quia benedixit, hoc est, multiplicauit. Cui simile est, quod filij Ioseph dixerunt ad Iosue: *Quare dedisti mihi possessionem sortis, & funiculi vnius; cùm sim tantæ multitudinis, & benedixerit mihi Dominus?* Benedictio igitur aliquando multitudinem, aliquando significat vbertatem. At contrà, contemnenti mandata cuilibet reprobo per Moysem dicitur: *Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ: maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ*; vnde paulò post: *Mittet Dominus super te famem, & esuriem.* Quamobrem & in hoc Malachiæ testimonio, vt non intelligamus maledictionis, vel anathematis iaculum intorqueri, sed famis, & inoD piæ supplicium intentari, præmittit, dicens: *Si nolueritis*, inquit, *ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo, mittam in vos egestatem*; moxque subjungitur: *Et maledicam benedictionibus vestris.* Cùm ergo egestatem præmittit, quid maledictionibus intelligi velit, luce clarius innotescit. Ac si dicat, si contempseritis præcepta mea, in vestris cordibus ponentes, quod præcipuè pertimescitis, sub egestatis vos & inopiæ faciam penuria suspirare; vt ipsa vos terræ vestræ sterilitas feriat, dum in proferendis bonorum operum frugibus vitium vos sterilitatis accusat & inopia vos cruciet corporum, qui videlicet alimenta negligitis animarum. Et, vt hoc eiusdem Prophetæ verbis adhuc clarius approbemus, longè postmodum dicit: *Gens*E *tota inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea: & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem vsque ad abundantiam.* Porrò si maledictionem anathematis illic Dominus voluisset intelligi, non diceret: *Maledicam benedictionibus vestris*; sed potius: Maledicam vobis, qui scilicet benedicere non merentes auderis.

Et vt, quod dicimus etiam ex Euangelio manifestissimè comprobemus, nil aliud ficulneæ dixisse Dominus legitur, nisi hoc solum: *Iam non amplius in æternum quisquam fructum ex te manducet.*

Malach. 2.

Num. 6.

Sacerdotalis benedictionis effectus procedit à virtute diuina.

Maledictio & benedictio in sacra Scriptura, quomodo accipiatur.

2. Reg. 6.

Psal. 131.

Psal. 106.

Ios. 17.

Deut. 28.

Ibid.

Malach. 2.

Malach. 3.

Matth. 21.

Quæ nimirum verba Petrus maledictionem ap-
Marc. 11. pellauit, cum ei poſtmodum dixit: *Rabbi, ecce ficulnea, cui maledixiſti, aruit.* Talis etiam maledi-
Gen. 31. ctio primo homini data eſt, cui dictum eſt: *Maledicta terra in opere tuo, quæ ſpinas, & tribulos germinabit tibi.* Sed & iſta ſterilitatis maledictio benedictionem vbertatis excludit, ſicut in Pharao-
Gen. 41. nis ſomnio vaccæ vaccas, & ſpicæ deuorant ſpicas.

CAPVT III.

Quòd qui Sacerdotes lacerant, Sacramentâ blaſphemant.

Sicut ergo hic præcepta ſeruantibus non aliam, quàm benedictionem promittit abundantiæ, ita illic non ſeruantibus è contrario maledictionem minatur inopiæ; alioquin verò quo pacto Deus omnipotens ſacerdotali maledice- B ret benedictioni, quam virtus ſui conſecrat nominis? Cum enim, ſicut ſuperius dictum eſt, ſuper quem nomen Domini inuocatur, indubitanter ab ipſo Domino benedicitur, quomodo
Can Apoſt. 46. & diſt. 32 cap præter paragr. ſciendum ſententialiter. conſequens eſt vt eam benedictionem Dominus maledicat, per quam ipſe hominem per inuocationem ſui nominis benedicit? Hinc eſt, quod auctoritas Canonum etiam à peſtilentioribus hæreticis baptizatos prohibet iterum baptizari; ne videlicet nomen Dei, quod inuocatum eſt ſuper illos, videatur annullari, vel in irritum C duci. Quiſquis præterea dum Sacerdotes quoslibet obtrectationibus lacerat, eorum nihilominus & Sacramenta blaſphemat. Quid etiam beatus Iudas Apoſtolus de blaſphemantibus in Epiſtola ſua loquatur, attendat: Nam cum præmiſiſſet de quibuſdam, qui dominationem ſpernunt, maieſtatem autem blaſphemant, præſto
Iud c. vnic. ſubintulit: *Cum Michaël*, inquit, *Archangelus cum diabolo diſputans, altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit: Imperet tibi Dominus.* Si ergo ſummus in Angelis diabolus blaſphemiæ iudicium non præſumpſit inferre: quomodo non paueſcit homo Sacramēta, quæ virtute ſancti Spiritus plena ſunt, D
Matth. 12. irridere? Nam cum Veritas dicat: *Qui peccat in Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque hîc, neque in futuro*; timendum valde eſt, ne illum ab eis conſtet offendi, ſine quo peccatorum offenſio nequeat relaxari.

Sed cur de ſola Sacerdotum, ſiue Sacramentorum obtrectatione conquerimur, cum ab eis omnia penè dilacerati, omnia conſpui, omnia dicantur irriſione publica ſubſannari? Non eſt, inquiunt, Papa, non Rex, non Archiepiſcopus, neque Sacerdos. Vnde factum eſt, ſicut dicitur, vt mille circiter homines his nugis, næuiiſque decepti, ſine Sacramento Dominici corporis & ſanguinis ex hoc mundo receſſerint. Opinantur E enim per huius temporis Sacerdotes nullam in Sacramentis poſſe fieri veritatem: ſed & quamplures reperiuntur Eccleſiæ, quas non modò ſuis ingreſſibus indignas ducunt, ſed nec ſalutationis quidem obſequio idoneas arbitrantur. Nam & ſalutare deſpiciunt, quas vtique dedicatas ab in-
Act. 25. dignis neſcio quibus Epiſcopis ſuſpicātur. Enim-
2. Cor. 12. uero, vt Lucas narrat, ait Paulus: *Cæſarem appello.* Cui Feſtus, *Cæſarem*, inquit, *appellaſti, ad Cæſarem ibis.* Eſtne ſceleratior Papa quàm Nero? Credimus Monachos iſtos ſanctiores eſſe quàm Paulum? Cur ego Paulus, qui tertij cæli tribunal antè conſcenderat, Neroniano conſpectu non ſit A dignatus aſſiſtere; quis eſt Monachus, qui pro ſuæ ſanctitatis arrogantia Sedis Apoſtolicæ debeat iudicium reprobare? vbi ſcilicet non hominis meritum; ſed Eccleſiaſticæ dignitatis attenditur inſtitutum. Ipſi quippe in angiportuum angulis iudicant, & Synodalia iura detrectant, diiudicant Monachos, clericalia cuncta corrodunt: & ſolis laicis, qui videlicet acrius, ac mordacius inſequendi ſunt, parcunt. Vident Monachum incedentem; aſpice, inquiunt, vnum Scapulare. Presbyterum, vel Epiſcopum abire proſpiciunt, barbiraſos ſe videre fatentur. A quibus etiam ſi benedictio quæritur, nullatenus reſpondent; protinus auertunt oculos, aſſerentes ſcilicet eos, quibus reſpondeatur, indignos.

CAPVT IV.

Cur Iudæi in Chriſtum malè affecti.

Nos etiam ſi cum peccatoribus communicamus, & ſimul veſcimur, obtrectationum mox iam conſpergimur, laceramur, parique cum illis ſententias damnationis inuoluimur: immo nos, nos, inquam, & ipſiſſimi ſumus, qui eorum indigni iudicamur alloquio, qui eorum ſociale contubernium non meremur. Sed hæc non monachorum eſt regula, ſed ſuperſtitio Phariſæorum. *Murmurabant*, inquit Euangeliſta, *Scribæ, & Phariſæi, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum iſtis.* *Luc. 15.* Et hæc eſt radix, & tota materia, vnde feralis in Dominum furor Iudaici liuoris incanduit; hinc in mortem eius viperini fellis malitia conſpirauit: Nimirum, quia ſe putabant legalium cerimoniarum eſſe cuſtodes: Dominum autem arguebant amicum publicanorum; & ſabbata violantem. Delectat me cum Domino meo hanc perferre calumniam: & malo cum illo in domo Leui carnaliter viuere, quàm in tabernaculis peccatorum, hoc eſt, cum ſanctis Deo repugnantibus, habitare. *Pſal. 83.* Qui nimirum *Stoicorum opin. Cicero Parad.* ſpreta regula Chriſtianorum, Stoicorum dogma ſequuntur, dum eſſe prorſus æqualia omnia peccata definiunt. Nos autem inter Dauid ſanctum, reprobumque Saulem, Ionathan medium conſtituimus: qui licet Saulem veritatis, ac Fidei ſinceritate tranſcendat; Dauid tamen merita, pietatemque non æquat. Admonendi ſunt itaque fratres noſtri, ne nimis iuſti, nimis ſint ſapientes. De quorum primo Salomon: *Noli*, *Eccl. 7.* inquit, *eſſe nimium iuſtus*: de ſecundo dicit Apoſtolus: *Noli plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* *Rom. 12.* *Nimia ſapientia ac indiſcreta ſanctitas periculo & errori proxima.* Mala ſapientia, quam caligo erroris obnubilat: bona ſimplicitas, quæ à Catholicæ Fidei tramite non declinat. Odioſa ſanctitas, quæ in hæreſim illabitur: & dum per triti itineris ductum dedignatur incedere, per anfractus, & ruinoſa deuia compellitur oberrare. Nimia certe immunditia in hæreticæ contagionis illuuiem Nouatianos, qui & Cathari dicuntur, immerſit: *Nouatianorum & Luciferianorū hæreſes.* nimia ſanctitas Luciferianos, tamquam pernicioſos palmites, ab Eccleſiaſtici corporis vnitate præcidit: Qui dum prohibent non licere quod licet: ac per hoc iactant ſe defenſores eſſe iuſtitiæ, hoſtes adiudicantur Eccleſiæ: vt ſibimet extrinſecus, velut ranæ in paludibus, garriant, qui dum ineſſent, importunè vociferantes, omnia confundebant. Huiuſmodi quippe genus hominum ranis, ſiue locuſtis merito comparatur: quia ſicut Ægyptum illa tunc animalia percuſſerunt, ita per

hos nunc vastatur Ecclesia. Nam de locustis Scri-
ptura dicit: *Quia operuerunt vniuersam superficiem*
Exod. 10. *terræ, vastantes omnia*: moxque subiungitur: *Deuorata est igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit.* Locustæ siquidem vniuersam terræ superficiem vastant, & herbas cum pomis arborum deuorant: cùm detractores quilibet, vel infima nostra, quasi herbas humilium, vel sicut fructus arborum, opera perfectorum dilacerando corrodunt, & liuido mordacis inuidiæ dente consumunt. Contra quos dicit
2. Cor. 7. Apostolus: *Capite nos, neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumuenimus.* Et alibi exprobrans, ait: *Inuicem mordetis? inuicem læditis?*
Galat. 5. *Videte ne ab inuicem consumamini.* Sed cum nos, in sacro videlicet ordine constituti, deberemus esse venatores Dei, sicut per Hieremiam dicitur: Hier. 15.
Mittam venatores meos, & venabuntur; nos relicta præda sæcularium, nudatis dentibus, inuicem ringimus: &, quasi rabidæ caniculæ, mutuis nos morsibus laceramus. Reprimatur iam præsumptio tumida, exæquet se fratribus sanctitas onerosa. Qui vult esse sanctus, sit sibi coram Deo, nec per arrogantiam fratri præferatur infirmo. Catulus itaque, cuius erat officium extraneos pellere, nequaquam, contemptis illis, aggrediatur domesticos lacerare: ne qui quietus poterat dormire sub tecto, exclusus foribus compellatur * naubare sub dio.

Finis huius Epist. videtur imperfectus.

* f. cubare.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM TRIGESIMVMPRIMVM.

Contra philargyriam, & munerum cupiditatem.

ARGVMENTVM.

Auaritiæ vitium, & præcipuè in accipiendis muneribus, grauissimè detestatur: Cardinalesque Episcopos hortatur, vt illud ab vniuersa Ecclesia, & Sacerdotum mentibus, si fieri potest, euellere, & exterminare conentur. Prudenter autem hoc admonet vir Sanctissimus. Videbat enim omnes ferè clades, & ærumnas, quibus illa tempestate Christiana Resp. premebatur, atque adeo vexabatur, ex auaritiæ fonte deriuatas esse: cuius teterrimam pestem si Princeps Ecclesiæ opprimeret, facilè deinde futurum apparebat, vt in toto Catholico orbe aboleretur.

Cardinalibus Episcopis Apostolicæ Sedis Petrus peccator Monachus salutem in Domino.

SICVT verba præsentibus indicia sensuum, sic inter absentes litteræ sunt instrumenta animarum. Bellatoriæ artis industria, sicut in bello discitur, vt in pace postmodum doceatur; sic aliquando, dum docetur in otio, cautius exercetur in bello. In conflictu Sedis Apostolicæ, in quo vos adhuc vnanimiter desudatis, concertator & ipse pugnaui. Sed ecce cùm militari cingulo sim solutus, & in municipij pace compositus, libet iam docere quod didici.

CAPVT I.

Quòd Iudices ne gratis quidem accipere possunt dona.

INter omnes itaque vitiorum circumfrementium acies, inter densissimas iaculorum ingruentium more grandinum tempestates, aduersus auaritiam vobis est attentius vigilandum, eiusque sagittis semper opponendus est clypeus. Quæ nimirum ad hoc præcipitanter anhelat, vt lethale miseris vulnus infligat, principio tamen, vt obtutum non frontis, sed cordis extinguat. Vnde vir Sapiens ait: *Exenia, & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correptiones eorum.* Armat enim muneribus aduentantes, & per eos expugnat, ac cæcat eorum corda, qui suggerendi locum apud aures obtinent principales,

Exhortatio contra auaritiam.

Auaritiæ finis, & intentio.

Eccl. 20. Deut. 16.

Esa. 1. — A de quibus per Esaiam Dominus conqueritur, dicens: *Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.* Dicat aliquis: Ego quidem nihil quæro, sed si quid gratis offertur, accipere non recuso. Ecce hic non notantur ij, qui munera quærunt, sed qui tantummodo diligunt. Qui etiam socij furum non immerito dicuntur, quia dum furtiua dona suscipiunt, etiam à commilitonis suis, & sodalibus deprehendi velut in furti crimine perhorrescunt. Et notandum quod dicitur: *sequuntur retributiones;* quia quamuis munificis suis auxilium, quod postulantur impendunt, reatus tamen maculas non euadunt; quia dum beneficij sui rationem recipiunt, fructus æternæ mercedis amittunt. B De quibus & paulo post dicit: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* (Ibid.) Filij plane Samuelis nullum aliud crimen habuisse leguntur, nisi quia munera dilexerunt: & quia paternæ munditiæ non sequebantur exemplum, irrecuperabiliter amiserunt plebis Israeliticæ principatum, & notandum, quia dum de illis Scriptura dicit: *Declinauerunt post auaritiam, acceperunt munera;* protinus intulit: *peruerterunt iudicium.* (1. Reg. 8. Munera peruertunt iudicium.) Vicinum quippe est, atque contiguum, vt post munus acceptum, peruertatur etiam corrupto censore iudicium. O quam mundam Samuel frontem habebat à muneribus, cum dicebat! *Conuersatus coram vobis ab adolescentia mea vsque ad diem hanc,* (1. Reg. 13. Samuelis integritas.) C *ecce præsto sum, loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius: vtrum bouem cuiusquam tulerim, an asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi: & contemnam illud hodie, restituamque vobis.* (Exod. 23. Deut. 16.) Vnde & in lege præcipitur: *Ne accipias munera, quæ excæcant etiam prudentes, & subuertunt verba iustorum.* Et in Deuteronomio non dissimile: *Non accipies,* inquit, *personam, nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.* Quàm auersus à suscipiendis muneribus erat Abraham, cùm Regi Sodomorum Bara obsistebat dicens: *Leuo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ, quod à filo subteminis vsque* D *ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt.* (Gen. 14. Abraham ab accipiendis muneribus auersus.) Quàm mundus à susceptis muneribus Moyses erat, qui scientem omnia Dominum in testimonium deducebat: *Tu,* inquit, *scis, quod ne asellum quidem vnquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.* (Moyses munera nô accipit. Num. 16.) Nam vbi muneribus inhiatur, consequens est, vt sicut Iudex hunc, accepta mercede iustificat; sic illum, qui nil dedit, affligat. (Esai. 5.) per Esaiam dicitur: *Væ, qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo.* Quibus illico vindictam, quæ illis debetur, intentat, cum subdit: *Propter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis, & flammæ calor exurit, sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum, vt puluis ascendet.* (Ibid.) De quibus idem Propheta alibi conqueritur dicens: *Omnes in viam suam declinauerunt, vnusquisque ad auaritiam suam à summo vsque ad nouissimum.* (Esai. 56.) E Auaritia plane Dei omnipotentis aduersum se iracundiam prouocat: & cor quod possidet, vanis semper cogitationibus vexat. Hinc est quod de auaro conqueritur populo, dicens: *Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus sum, & percussi eum, & abscondi, & indignatus sum, & abiit vagus in via cordis sui.* (Esai. 57.)

CAPVT II.

Quòd fructus ex diuitiis capitur, si dispensentur pauperibus.

NVlla sanè putredo vulneris in Dei naribus intolerabilius fœtet, quàm stercus auaritiæ. (Auaritia Deo quàm sit exosa.) Et cupidus quisque dum sordentis pecuniæ quæstus accumulat, vertens exedram in latrinã, quasi molem stercoris coaceruat. Hinc est quod per Ezechielem dicitur: *Argentum eorum foras proiicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit: argentũ eorum & aurum non valebit liberare eos in die furoris Domini:* (Ezech. 7.) & alibi scriptum est: *Væ ei, qui multiplicat non sua vsquequo, & aggrauat contra se densum lutum:* (Abac. 2.) Auaro sanè contra se densum lutum aggrauare, est terrena lucra cum peccati pondere cumulare. Abacuc etiam Propheta: *Væ,* inquit, *qui congregat auaritiam malam domui suæ; vt sit in excelso nidus eius, & liberari se putat in die mali.* (Ibid.) Porro sicut ignem ligna non satiant, sic æstura auaritiæ pecunia cumulata non sedat. Sed sicut flamma fomentis extollitur, ita nihilominus auaritia, dum lucra cumulantur, augetur. Vnde & Ecclesiastes: *Auarus,* inquit, *non implebitur pecunia: & qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis.* (Eccl. 5. Fructus ex diuitiis capitur, cũ dispensatur pauperibus.) Fructus quippe ex illis caperet, si eas bene spargere non amando voluisset; quia verò retinendo diligit, hic vtique sine fructu derelinquit; vbi & sequitur: *Vbi sunt multæ opes, multi sunt qui comedunt eas.* (Ibid.) Et quid prodest possessori, nisi quod cernit diuitias oculis suis? De quibus idem Salomon ait: *Diuitiæ conseruatæ in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima, generabit filium, qui in summa egestate erit.* (Ibid.) Et vt ostendat, quàm infideles sint diuitiæ possidenti, mox subiicit: *Sicut egressus est nudus de vtero matris suæ, sic reuertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas quomodo venit, sic reuertetur.* (Ibid.) Quid ergo prodest quod laborauit in ventum cunctis diebus vitæ suæ? &c. An iccirco forte lucra congerimus, vt possessiones, ac prædia redimamus? Sed quid prodest confinia proprij iuris extendere, cùm hæc vitæ nostræ nequeant angustias protelare? (Ecc) Vnde vir sapiens ait: *Noli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris, Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ.* (Esai. 5.) Nam & Esaias ait: *Væ, qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci; numquid habitabitis in medio terræ soli vos?* Ac si apertè dicat: Quousque vos extenditis, qui in communi mundo degere sine consortibus non potestis? Adiacentes quidem atque contiguos premitis; sed contra quos vos valeatis extendere, semper inuenitis. (Prou. 28.) Vnde scriptum est: *Qui quærit ditari, non erit innocens.* (Eccl. 10. Auaritia omnia scelera superat.) Et alibi dicitur: *Auaro nihil est scelestius. Quid superbis terra, & cinis? Nihil est iniquius quàm amare pecuniam.* E Dura certè & nimis formidolosa sententia. Si enim nihil est auaro scelestius, nihil iniquius, non ergo melior patricidis, non præfertur incestis, æquatur hæreticis, assimilatur idololatris. Vnde & Apostolus dicit: *Auaritia quæ est idolorum seruitus.* (Coloss. 3.) Sit ergo quilibet castus, sit sobrius, sit indigentibus alendis intentus, hospitalitati deditus, ieiunet, vigilet, diem nocti psallendo continuet, si tamen auarus est, totum perdit; ita vt inter omnium criminum reos nequiorem se inuenire non possit: (Auarus quidquid boni fecerit, donec erit auarus, amittet.) *Nihil est* enim, sicut dicitur, *auaro scelestius, nihil iniquius, quàm amare pecuniam.* (Eccl. 10.) Quid ergo proderit non occidere? non mœchari? non ra-

pere? non denique periurare? immunemque te prorsus à cunctis criminibus custodire? dummodo si à te auaritia non expellitur, nihil te nequius nihil scelestius reperitur.

CAPVT III.

Quid sit auaritia.

EAt ergo auarus, parietes Ecclesiæ construat, studio prædicationis insistat, dissidentes in pace confœderet, titubantes in Catholicæ Fidei veritate confirmet, offerendis quotidie sacrificiis sit intentus, à negotiis secularibus sit remotus; donec tamen in eo ardor auaritiæ non extinguitur, omnis flos virtutum eius exuritur, & nullus eo criminosior inuenitur. Enimuero postquam Scriptura posuit, auaro nihil esse scelestius, ne quis in hoc verbo, quod est auarus, dubietatis scrupulus posset emergere, vigilanter addidit; nihil iniquius, quàm amare pecuniam. Igitur auarum esse, nihil est aliud, quàm amare pecuniam. Amatur enim acquisita pecunia, amatur nihilominus acquirenda. Auaritia quippe quasi biceps est coluber; vtroque consueuit ore mordere, vtroque pestiferum virus influere; dum aut aliena res quæritur, aut habita delectabiliter possidetur. De illo sanè, qui vtroque huius serpentis ore deglutitur, scriptum est: *Viro cupido, & tenaci sine ratione est substantia: & homini liuido ad quid aurum? iniustè aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.* Sunt præterea, qui totis ad appetenda aliena desideriis inardescunt: sed hæc postquam adepti sunt, præcipitanter effundunt. Sunt qui ad aliena quidem acquirenda non inhiant, sed quæ sua sunt, tenaci custodia tanquam Cereris sacra conseruant. Teterrimum autem genus est eorum, qui & aliena turpiter ambiunt, & quæ iam sui iuris sunt sordida tenacitate custodiunt. Peiores scilicet draconibus Babyloniæ, qui licet infinitam auri, argentique dicantur seruare congeriem, nulli tamen propriam diripiunt facultatem: & contenti quasi propriis rebus, non inhiant alienis. Porro autem quid mihi congregare diuitias, quas neque huc quispiam dum ingrederetur, aduexit, neque comitari poterunt de sæculo recedentem? Vnde dicit Apostolus: *Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possimus; habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.*

Auarus, aut sua nimis amat, aut aliena desiderat.

Eccl. 14.

Auarorum triplex genus.

1. Tim. 5.

CAPVT IV.

Quàm sit perniciosum diuitias appetere.

QVid ergo mirum quod superius diximus, auaro nihil esse scelestius; cum dicatur omnium malorum radix esse cupiditas? In quo enim radix est omnium malorum, ille consequenter omnium malorum reus esse conuincitur: quia quorum habet in sui pectoris agro radicem, non potest venenatam vitare propaginem. Nec prætereundum quod ait: *Quam quidam appetentes, errauerunt à fide.* Nimirum sicut proditor Saluatoris, qui vt exiguæ summæ perciperet quantitatem sub venalitate distraxit rerum omnium Conditorem, & pro vilis amore pecuniæ, Auctorem tradidit vitæ. Sicut etiam Balaam filius Beor, qui dum ad pecuniæ quæ offerebatur, inhiat quæstum, Dei fide contempta, de Israëlitici populi dedit ruina consilium. Hunc plane quidam non contemnendæ auctoritatis viri tradunt, Heliu fuisse Buziten de progenie scilicet Buz, qui secundus filius fuit Nachor fratris Abraham. Qui videlicet Heliu in libro B. Iob eius amicus dicitur extitisse; quoniam Propheta fuerat, & spiritalis gratiæ reuelatione pollebat: sed dum auaritiæ paulatim declinasset in vitium, de Propheta factus ariolus, de ariolo conuersus perhibetur in magum. Ecce quid vtilitatis conferat auaritia; quæ dum fidem hominibus tollit, Prophetam vertit in magum, & ex Apostolici culminis apice mergit in tartarum. Numquid & Giezi à fide non errauerat, qui dum argentum Naaman offerente perciperet, Domini sui spiritum suspicabatur absentem? Sed ait Helisæus; *Nonne cor meum in præsenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tibi?* Vbi cautè considerandum est, quia si ille lepra mulctatus est, qui pretium tulit de virtute Prophetæ, quo pacto quis audeat vendere iudicium Papæ? *Accepisti*, inquit Helisæus, *argentum, & vestes, vt emas oliueta, & vineas, oues, & boues, seruos, & ancillas; sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & semini tuo in sempiternum.*

Ibid.

Matth. 26.

Num. 22.

Col. Schol.

Iob. 32.

Auaritiæ effectus.

4. Reg. 5.

Ibid.

Duo plane simoniacæ hæreseos reperiuntur auctores, vnus in veteri Testamento, alter in nouo: quæ etiam duo simoniacorum genera perfecerunt, vendentium scilicet, & ementium. Giezi siquidem donum sancti Spiritus vendidit, Simon Magus comparare tentauit. Nec ille solummodo dicendus est simoniacus, qui dat, vel accipit de sacris ordinibus pretium; sed & qui vendit Synodum, qui distrahit sacerdotale iudicium. Sed fortasse aliquis dicat: Et ille ergo, qui pro synodali sententia quidquam tribuit, simoniacum crimen incurrit? Non hoc dixerim; quia neque Naaman deliquit, dum fraudulento seruo pro mundatoris sui reuerentia munus obtulit. Aliud quippe est, quamlibet causæ suæ desiderare iustitiam, aliud canonicam, quæ per Spiritum sanctum constituta est, venalem habere censuram. Et qua conscientia de promulgando iudicialis sententiæ calculo pretium sumimus; cum ille, cui patrocinium venale præbemus, aut iustè, aut contendat iniustè? Quod si iustè litigat, veritatem procul dubio vendimus: si verò iniustè, contra veritatem, quæ Christus est, impudentis audaciæ temeritate pugnamus. Hinc est, quod in lege præcipitur: *Iustè quod iustum est, exequeris.* Iniustè quippe, quod iustum est, exequitur, quisquis ad defensionem iustitiæ non virtutis æmulatione, sed amore præmij temporalis excitatur. Nam iniustè, quod iustum est, exequi iure dicitur, qui iustitiam, quam prætendit, venundare non veretur. At ille quod iustum est, iustè probatur exequi, qui in assertione iustitiæ nil aliud præter solam iustitiam quærit.

Duo auctores simoniæ, vnus in veteri Testamento, alter in nouo.

4. Reg. 5.

Act. 8.

Deut. 16.

CAPVT V.

Quòd Simoniaci sunt non solum qui paciscuntur, sed etiam qui pecuniam non pactam postulant.

ET quia sunt nonnulli, qui vel antequam consecrationis exhibeant ministerium, vel ante decisum causæ negotium, nullum pacti sunt

commodum; postmodum verò tamquam à debitoribus exigunt, & extorquendis remunerationibus vehementer insistunt, hi se Giezi non dubitent crimen incurrere, qui postquam Naaman curatus est, iamque reuertens, de dono S. Spiritus ausus est pecuniam postulare. Et sicut ille, non alia, quàm lepræ plaga percussus est, quæ homines remouebat à castris: sic iste non leui, sed illius labe perfunditur criminis, quod ab Ecclesiæ separat Sacramentis.

4. Reg. 8.

Vidi plane, dum Episcopalis apicis officio fungerer, quemdam de fratribus nostris, nomen quidem supprimo, vitium noto, qui sic subsultabat, atque gliscebat, dum præfixum Synodalis Concilij tempus insisteret, ac si tritutæ, siue vindemialis prouentus articulus immineret. Accingebat enim se muneribus colligendis, ad quos vtrique præcidendos non aciem ferri, sed falcem exacuebat eloquij, qui etiam huius fraudis habere pseudo dicebatur Apostolos, qui nimirum pecunias hinc inde corraderent, eosque marsupiis iam euomentibus infercirent. Si quis autem mihi forte succenseat, quod Consacerdotem meum tam mordaciter reprehendam; Ioannem corripiat, & Matthæum, qui dum sacræ prosequuntur historiæ veritatem, Coapostolum suum pecuniis inhiantem sacrilegum perhibent traditorem. Sperantes autem huiusmodi quæstus hostis antiquus sæpe deludit, vt eis nullatenus impleat, quod promisit. Sicut enim auceps accipitrem ad escam carnis blandiens prouocat: sed mox vt manu tenuerit, carnem subtrahit, loro pedes astringit, ita diabolus primò quidem pollicetur lucrum, quod postmodum subtrahens, peccati dumtaxat inicit laqueum. Hoc itaque modo qui muneribus inhiat, tanquam mus dum escam corrodere nititur, tendicula suffocatur.

Quod non verè S. Doctor Episcopatu se abdicarit, licet voluerit, alibi dicemus.

Ioan. 12, 13. v. 2. 18. Matth. 26.

Quod nimirum egregiè præcauit insignis ille Fabricius, quem dum Pyrrhus Epirotarum Rex aduersus Imperium Romanæ Reipublicæ dimicans, esse pauperem comperisset, sollicitare cœpit, quartamque regni sui partem sibi, si ad se transfugeret compromisit. Quod ille dedignatus abhorruit, & quouis gloriosior Rege, in sua paupertate permansit. Hoc itaque Christianus, qui auarus est, audiat: sicque gentilitatem suam, & Gentilis hominis Euangelium erubescat. Et sæpe sub hac intentione munus accipitur, vt si munificus reperiatus esse culpabilis, aufugium iustitiæ non lucretur. Quod facile quidem promitti, sed difficilè valet impleri. Acceptis quippe muneribus, si contra datorem quid agere volumus, mox in ore nostro verba molescunt, locutionis acumen obtunditur, lingua quadam pudoris erubescentia præpeditur. Mens quippe percepti muneris conscia, debilitat iudicialis censuræ vigorem, reprimit eloquentiæ libertatem. Nam & si iudicij rectitudo funditus non adimitur, iudicandi tamen auctoritas eneruatur. Nonnulli verò hanc circa se reperiuntur habere custodiam, vt iudicialis adhuc causæ pendente negotio nil etiam ab offerente suscipiant: sopitis verò litibus gratis oblata non spernant. Sed emergentibus causis sæpè contigit, vt quod se putauerant gratis accepisse, in aliis cogantur negotiis compensare fluuiique periculum, quod se sperauerant reliquisse post tergum, insperatè coram se reperiunt enatandum. Hoc est ergo tutum, & integrum, vt iuxta Prophetam, *Excutiamus manus nostras ab omni munere*, & nocendi siue iuuandi seruemus nobis ingenuam libertatem: vt non litigemus sub seruitute pecuniæ, sed seruiamus in libertate iustitiæ. Si quis fortè domesticæ facultatis conqueratur angustias, audiat attentè quod scriptum est: *Propter inopiam multi deliquerunt, & qui quærit locupletari, auertit oculum suum.* Si ergo illi delinquunt, qui rei familiaris inopiam perferunt, qui ea quoque, quæ victui sunt necessaria, sibimet deesse conspiciunt: Si, inquam, & isti peccant, dum acquirendis rebus non superfluis, sed necessariis æstuant, quod illis iudicium, qui ad hoc ditari moliuntur, vt effluant? vt diuersas metallorum species, & obnoxia tineis vestimenta recondant? Quibus terribiliter intonans Iacobus comminatur Apostolus: *Agite*, inquit, *nunc diuites, & plorate vlulantes in miseriis, quę aduenient vobis.* Quibus præmissis, & causam præsto subiungit: *Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, vestimenta vestra à tineis comesta sunt, aurum, & argentum vestrum æruginauit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis: thesaurizastis enim vobis iram in nouissimis diebus.*

Eutrop. hist. Rom. lib. 2.

Excerpere munera, quàm periculosum.

Eccl. 29.

Iacob. 5.

Ibid.

CAPVT VI.

Quòd diuitiæ non appetantur ad indigentiam, sed ad luxum.

Porro autem qui eiusmodi sunt, non ad hoc conqueruntur inopiam, vt indigentiam naturæ necessitatum sustentaculis fulciant, sed vt turritæ dapibus lances Indica pigmenta redoleant, vt in crystallinis vasculis adulterata melle vina flauescant. Ad hoc certè ditari cupiunt, vt quocumque deueniunt, præsto cubiculum operosis, & mirabiliter textis cortinarum phaleris induant, sicque parietes domus ab oculis intuentium tamquam sepeliendum cadauer obnoluant. Mox etiam taperis prodigiosas imagines præferentibus sedilia sternunt, peripetasmata laquearibus ne quid occiduum delabatur, opponunt; deinde clientium turba diuiditur. Alij siquidem domino suo reuerenter assistunt, nutumque eius si quid fortè iubeatur, curiosa nimis, velut rimatores siderum, obseruatione custodiunt. Alij Marthæ ministerio dediti, velut hirundines, inquieti per diuersa discurrunt. Inter has autem delitæ ambitionis insanias, quid sibi porsalia quærunt, quæ à suis conspici dominis non merentur? Graue quippe dispendium sui patiuntur ornatus, dum in occipitio, vel ceruicibus oculi non erumpunt. Et quàm vtile diuitiarum genus, quod dum nullum vsum præter solam habeat pulchritudinem, specie tamen sua nequeat pascere possidentem, Alienorum nempe dumtaxat oculorum famulantur illecebris, dum non ad aspectum, sed post tergum sui appenditur possessoris. Cui non dissimilis & illa creditur esse dementia, dum lectulus tam operosis decussatur impendiis, vt ornamentum sacrosancti cuiuslibet, vel etiam ipsius Apostolici præcellat altaris. Et quàm videtur absurdum, vt stratus ille diligentius excolatur, vbi corruptibilis caro soporis quiete resoluitur, quàm ara Crucis, in qua videlicet hostia Dominici corporis immolatur. Hoc ergo modo eum sobrietas soleat commendare Pontifices, effusis nunc opibus facti sunt helluones. Regalis itaque purpura, quia vnicolor est, vilipenditur, pallia verò

Diuitiæ nullum vsum afferũs præter solum aspectum.

Consule Schol.

diuersis fucata nitoribus ad sublimis lectuli de- A
putantur ornatum. Et cùm domestici murices
nostris aspectibus fordeant, transmatinorum
pelles, quia magno pretio coemuntur, oble-
ctant. Ouium itaque, simul & agnorum despi-
ciuntur exuuiæ, Ermelini, Gebellini, Martores
exquiruntur, & Vulpes. Cùm illa scilicet in sa-
cris honorentur eloquiis, & vel Ecclesiæ, vel
Ioan. 10. personam exprimant Saluatoris. *Oues*, inquit,
Ioan. 1. *meæ vocem meam audiunt*; &, *Ecce Agnus Dei, ecce
qui tollit peccata mundi*. De istis verò vel taceatur
omnino, & indigna sint, quæ Scriptura com-
memorat; vel si eorum reperitur vlla memoria,
sinistram probantur habere figuram. Sicut est il-
Math. 8. lud: *Vulpes foueas habent, Filius autem hominis non* B
Luc. 9. *habet vbi caput suum reclinet*. Ecce non reclinatur
in vulpeculis Christus; dormit sub vulpinis pel-
libus Christianus. Respuit animalia Redempto-
ris mundi vocabulo decorata; illud suum depu-
tat ornamentum quæ figuras innuunt reprobo-
rum. Sed diuites isti non mediocri percellun-
tur obstaculo, quia dum phaleratis, atque de-
pictis se lodicibus contegunt, væh, væh illis!
apertis oculis dormire non possunt. Inuiden-
Eutrop. dum est ergo Regulo dudum Consuli Romano-
histor. lib. rum, cui Carthaginenses, dum in Reipublicæ
2. in fine. constanter amore persisteret, oculorum palpe-
bras præciderunt. Et reuera ad quid decor iste
pulchritudinis, si non aspicitur? Ad quid certè
rerum tam speciosa varietas, si hac intuentis C
animus non pascatur? Præclarum videlicet hoc
diuitiarum est genus, quo dum vtitur, nequeat
aspici: dum aspicitur, vsum præbere non possit.
Tædet cætera vanitatis attexere, non ridenda,
sed gemenda ridicula: fastidium est tot ambi-
tionis, ac prodigiosæ væsaniæ dinumerare por-
tenta. Papales scilicet infulas, gemmis mican-
tibus, aureisque bratteolis per diuersa loca cor-
ruptas. Imperiales equos, qui dum pernices
gressus arcuatis ceruicibus glomerant, sessoris
sui manus loris innexas, indomita ferocitate fa-
tigant. Omitto annulos enormibus adhibitos
margaritis. Prætereo virgas, non iam auro, gem-
misque conspicuas, sed sepultas. Numquam D
certè vidisse me memini pontificales baculos
tam continuo radiantis metalli nitore conte-
Esculani, & ctos, sicut erant, qui ab Esculano, atque Tra-
Tranensis nensi gestabantur Episcopis. Vterque tamen
Episc. fastus alter in Apulis finibus, Nicolao præsidente; al-
& deposi- ter in Lateranensi Ecclesia coram Alexandro,
tio. Romanis scilicet Pontificibus, sunt deiecti.
Nec eis profuit, quod Pontifices lignei, aura-
tis vsi sunt baculis, dum sacerdotij meritum non
nitor efficiat vestium, sed spiritualium norma
virtutum: & non micantia margarita vel gem-
mæ, sed mores aurei deceant sacerdotem. Sic-
ut enim vera sacerdotis humilitas Deum sibi
conciliat, & cætera eius bona commendat; sic E
arrogantiæ tumor, & vanitatis ambitio diuinæ
aduersum se indignationis iracundiam prouo-
cat, & contra bonum, quod aliquando forsitan
operatus est, pugnat. Vnde per Esaiam Domi-
nus dicit: *Numquid super his non indignabor*? Su-
Esa. 57. per montem quippe sublimem sacerdos ascen-
dit, cùm sese in superbiæ fastum per quasdam
adulterini decoris insolentias erigit. Et cùm
anima sacerdotis tamquam sponsa Christo spi-
ritalis sit coniugij fœdere copulata, si se ex-
teriorem ambiat cultum, vt interiorem post-
ponat ornatum, quodammodo viri sui toro

A introducit adulterum. Vnde vox diuina præ- Ibid.
stò subiungit: *Quia iuxta me, ait, te discooperui-
sti, & suscepisti adulterum*. O quàm acerbi dolo-
ris est, si eum maritus est præsens, tunc introdu-
catur adulter: & in thalamo quo recubat spon-
sus, riualis admittatur incestus! Vnde proti-
nus additur: *Dilatasti cubile tuum, & pepigisti
cum eis, dilexisti stratum eorum in manu aperta*.
Et ne de ornatu, vel deliciis taceat, illico sub-
jicit: *Et ornasti te regio vnguento, & multiplica-
sti pigmenta tua*. Postquam verò confudit arro-
gantiam superborum, & luxuriosè viuentium,
mox spiritum consolatur humilium, & salubri-
ter afflictorum: *Auferte*, inquit, *offendicula po-
B puli mei, quia hæc dicit Dominus excelsus, & subli-* Ibid.
*mis, habitans æternitatem in excelso, & in sancto
habitans. & cum contrito, & humiliato spiritu, vt vi-
uificet spiritum humilium, & viuificet cor contrito-
rum*. Cor denique Sacerdotis Dei templum, Chri- Hier. 7.
sti debet esse sacrarium, non certè, sicut legitur,
spelunca latronum, vel sordentis pecuniæ recepta- Math. 21.
culum. Hoc enim vna quoque mens in diuino
deputatur examine, quod versat per concupiscen-
tiam in cogitatione. Fornicationem imaginatur,
vel adulterium, lupanar efficitur meretricium: Mens vertitur in il-
effusionem sanguinis meditatur, & odium, cam- lud, quod
pus est frementium bellatorum: ciborum, & sua- cogitat.
nium epulatum versat quis in cogitatione deli-
cias, quid aliud in conspectu Dei videtur, nisi
C cacabus, siue lebes, in quo cibus excoquitur?
Controuersias tractat, atque litigium, quid a-
liud quàm tribunal Iudicis aspicitur, siue forum?
Vnde cùm Dominus ad Ezechielem diceret: *In-
gredere, & vide abominationes pessimas, quas isti* Ezech. 8.
faciunt hic, præstò subiungit: *Et ingressus vidi, &
ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, abo-
minatio, & vniuersa idola domus Israël depicta erant
in pariete in circuitu per totum*. Quod enim ver-
satur in mente, tamquam depictum cernitur in
pariete. Et mens ipsa earum rerum imagines
contrahit, quas sedula meditatione reuoluit; &
tamquam diuersis actionum imaginibus pingi-
tur, prout vana, vel vtilia meditatur. Ac si quis-
D piam micantia nunc astra suspiciat, nunc decli-
net oculos in latrinam, modò miretur radiantis
auri fulgorem, modò scabram ferri contemple-
tur æruginem, sic sic humana mens dum terrena
meditatur, & infima, proculdubio terra conspi-
citur. cùm verò quæ pietatis sunt, tractat, cùm
diuina cogitat, atque cælestia, meritò cælum,
templum Dei videtur, atque sacratium.

CAPVT VII.

Quòd Romana Ecclesia sedes sit Apostolorum.

E NVnc præterea Romana Ecclesia, quæ se-
des est Apostolorum, antiquam debet imi-
tari curiam Romanorum. Sicut enim tunc ter-
renus ille Senatus ad hoc communicabant omne
consilium, in hoc dirigebant, & subtiliter exer-
cebant communis industriæ studium, vt cun-
ctarum gentium multitudo Romano subdere-
tur imperio: ita nunc Apostolicæ Sedis æditui,
qui spiritales sunt vniuersalis Ecclesiæ Senato-
res, huic soli studio debent solerter insistere,
vt humanum genus veri Imperatoris Christi va-
leant legibus subiugare. Et sicut tunc Roma-
norum Consules ex diuersis mundi partibus re-
portabant,

portabant, peracta hostium cæde, victorias; sic isti nunc animas hominum de manu diaboli debent liberare captiuas. Ad hos quippe victoriarum titulos, ad hos debent semper inhiare triumphos; videlicet, vt antiquo prædoni animarum pereuntium manubias rapere, & Regi suo Christo signa gaudeant victricia reportare. Hunc porrò conflictum Dauid signauit, cùm Rabbath ciuitatem victor obtinuit. Rabbath quippe, multitudo vel grandis interpretatur, quod non inconuenienter vniuersitatem huius mundi significare cognoscitur. Dauid itaque Rabbath obtinuit ciuitatem, cùm suis legibus Christus grandem, & copiosam huius mundi subdidit multitudinem. Coronam verò de capite Regis illius Dauid abstulit, sibique, sicut Scriptura testatur, imposuit, quod tunc verus Dauid Christus impleuit, cùm mundi sapientes, quibus quodammodo diabolus ornabatur, eripuit, & in sui decoris, & gloriæ diadema conuertit. Multitudo quippe fidelium non modò Christi, sed & Doctoris cuiusque corona perhibetur, cuius prædicatione conuertitur. Sicut Paulus Philippensibus ait: *Itaque, fratres mei charissimi, gaudium meum, & corona mea, sic state in Domino.* Sed & prædam, iuxta Scripturam, asportauit multam valde. Præda quippe de Rabbath tollitur, cum ex hoc mundo quique fideles, atque deuoti ad Dei omnipotentis obsequium conuertuntur. Vos, inquam, ô sancti Pontifices, vos potissimum huiusmodi debetis esse C prædones, qui quotidie desudetis animas hominum de manibus reprobi possessoris eripere, & triumphales Regi vestro Dauid manubias reportare. Nec tamen sufficit, cum diabolo raptus ad Deum quisque pia deuotione conuertitur, nisi mox etiam à status sui duritia quasi crebro sanctæ prædicationis malleo conteratur. Vnde per Hieremiam: *Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus: & quasi malleus conterens petram?* Verba quippe Domini quasi ignis sunt, quia frigus expellunt, calorem mentibus ingerunt: malleus autem sunt, quoniam obstinationis, & peruicaciæ duritiam molliunt. Congruè ergo sacra subnectit historia: *Populum quoque eius adducens serrauit, & circumegit super eos ferrata carpenta; diuisitque cultris, & transduxit in typo laterum.* D Quid enim per ferrata carpenta, quod vtique genus est curruum, nisi fortem atque inexpugnabilem quadrigam sanctorum Euangelistarum, ac per hoc omnium diuinarum scripturarum intelligere debemus eloquium? Nam prout alibi iam diximus, vile quidem ferrum, tamen edomat omne metallum. Sicut ferrum metallis omnibus dominatur; sic Euangelica doctrina duras mentes emollire cognoscitur. Quid est ergo super captos homines ferrata carpenta circumagere, nisi sacræ Scripturæ rotis humanarum mentium aream triturare? Vt in eis sermo diuinus & vitiorum re- E luctantium glebas obterat, & eas ad suscipiendas mandatorum cælestium segetes complanare, & exæquare contendat. Et quid est, eos cultris diuidere, nisi peccatorum hominum conscientiam ad confessionem diuini verbi prædicationibus aperire? De quo verbo dicit Apostolus: *Gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Tunc enim tamquam spiritalibus cultris homo diuiditur, cum ad detegendas animæ suæ plagas diuini verbi gladio desecatur. Cur autem eos in typum laterum transduxisse narratur, nisi quia lateres, & terreni sunt, & decocti? Tunc enim peccator in typum lateris vertitur, cum ad prædicationis vocem, sancti Spiritus ardorem concipit: & veraciter humiliatus,

4. Reg. 12.
Quid sit Dauid obtinuisse ciuitatem Rabbath.
Ibid.
Phil. 4.
Hier. 23.
2. *Reg. 12.*
Quid per ferrata carpenta signetur.
Ephes. 6.

A terram se ac lutum esse perpendit. Sic itaque quisque conuersus, ac pœnitens in lateris formatur imaginem, cum & humiliatur ex suæ fragilitatis luto, & quasi rubescit, siue flammescit in amore diuino: vt dum se terrenum puluerem pensat, cor suum ad referendas Deo gratias, qui se reuocauit accendat. Vnde & Adam interpretatur, terra rubra, vt ex primi parentis nomine quisque condiscat, vel quid originaliter sit, vel quid eum actualiter esse conueniat. Ad hos itaque sacerdotes Ecclesiarum, ad istas sancti Pontifices debuerant anhelare victorias; non sumptuosis epularum ferculis, non resolui lenocinanti petulantia voluptatis. Post mundi quippe nascentis exor- B dium per mille fermè atque sexcentos annos humanum genus sine vini poculo, & esu carnium vixit: nec tamen quispiam, quem Scriptura commemoret, vsque ad obitum languore contabuit.

Adam interpretatur, terra rubra.

CAPVT VIII.

Epilogus, & opusculi conclusio.

SEd vt iam, quæ suprà latius comprehensa sunt, breuis Epilogi fine concludam: & cotis functus officio, dum ipse non incidam, incidentis aciem ferri magis ac magis exacuam; euellatur à corde nostro radicitus auaritia, concurrentibus scilicet omnium scripturarum testimoniis, euidentissimè condemnata: & cum Achar filio Charmi, quasi tot Patrum sententiis, quot lapidibus obruta. Non accipiendis muneribus delectemur, ne in occulti Censoris examine à sacerdotali, quod absit, deijciamur ordine; sicut filij Samuelis ob hoc iudicialis amisere culminis dignitatem. Non vendamus Synodum, nec synodale decretum redigamus ad pretij quantitatem, ne sacri Concilij Spiritum sanctum distrahere videamur auctorem. Sæcularis pompæ facessat ambitio, moderetur altor, & insolentia vestium, epularum, ac potuum ingurgitatio temperetur. In manus pauperum nostra pecunia transeat: quæ per auaritiam turserat, per D misericordiam exhausta iam crumena follescat. Nostræ diuitiæ, nosterque thesaurus lucra sint animarum, & in arca nostri pectoris pretiosa recondantur talenta virtutum. In hac etiam ara principaliter sacrificium offeramus, & profligatis, quæ circa nos sunt, demum nosmetipsos Deo viuentes hostias immolemus; quatenus qui sacerdotes in oculis hominum cernimur, in obtutibus etiam occulti Iudicis veri sacerdotij iure fungamur.

Iosue 7.
1. *Reg. 8.*
Sacerdotum thesauri sunt lucra animarum.

SCHOLIA.

REgalis *itaque purpura quia vnicolor est, vilipenditur; pallia verò diuersis fucata nitoribus,* E *ad sublimis lectuli deputantur ornatum.*] Ex hoc loco facile colligitur multo ante quàm recentiores aliquot affirmant, purpuram S.R.E. Cardinalium habitum fuisse, nec eorum dumtaxat, qui ex Clericorum ordine ad tam sublime fastigium euehebantur, sed etiam Monachorum è S.P. Benedicti claustris ad eam dignitatem assumptorum. Constat enim eos, ad quos Petrus Dam. scribit, Monachos fuisse ex sancti Benedicti familia, quibus tamen ita loquitur: *Et cùm domestici murices nostris aspectibus sordeant, transmarinorum pelles, quia magno pretio coëmuntur, oblectant* Quis arbitror, vt dicebam, longè antiquiorem purpuræ vsum inter S.R.E. Præsules fuisse, quàm recentiores aliqui existiment. Et quidem si in hisce re-

bus argumentum valet a picturis desumptum, A purpuræ vsum non modò in Clericis, sed etiam in Monachis fuisse antiquissimum probat etiam au-

**Hab. lit. Lao. geb. sig. n. 1202.*

ctor * libri beato Desiderio Abbati & Cardinali prope annum Domini, 1060. dedicati, & ex Bibliotheca Casinensi cum aliis multis in Vaticanam translati: in cuius fronte, ipse, inquam, Desiderius Monachus & Abbas sacri Monasterij Casinensis, ac tituli S. Cæciliæ Presbyter Cardinalis duplici veste, stricta vna, talari altera, & quasi consulari, purpurea vtraque, vtraque aurea in singulis extremitatibus ornata inspicitur. Nec est dubitandum quia viuente Desiderio ea pictura facta sit, nam præterquam quod versus, qui libri principio ab Anonymo illo Casinensi eiusdem libri scriptore præfiguntur, ipsum tamquam præsentem alloquuntur: id etiam prætereа ostendit, quod Desiderius ad capitis tergum quadratam habet tabellam, quæ indicium ea tempestate viuentis esse solere, peruetusta Vrbis monumenta, quorum nos multa obseruauimus, demonstrant: & Ioannes Diaconus Cardinalis in *vita S. Gregor. lib. 4. cap.* 84. testatur. Amplius, sicut Cardinales in locum Senatus antiqui successere, ita multò antea quàm hi recentiores opinantur, à Romanis Pontificibus eos purpura donatos fuisse verisimillimum sit. Sed, & cum dicant Innocentium IV. anno Christi 1244. statuisse vt Cardinales equo in publicum vecti, galero rubro vterentur: & Paulum II. anno Dom. 1464. suo Decreto mandasse, vt Cardinalium galeri ex serico coccineo fierent, quibus etiam panno eiusdem coloris dono datis, equi vel mulæ eorum, dum equitarent, vt sternerentur, voluisse: mirum videtur quomodo alij historici scribant Cardinales tempore Clementis VI. circa annum Christi 1353. & 1358. panno purpureo, tam ipsos, quàm ipsorum equos indutos, ac perornatos fuisse: vt de Cardinali Ægidio Albornotio testatum reliquit illius ætatis scriptor Matthæus Villanus Chron. Florent. lib. 3. cap. 54. & lib. 7. cap. 100. & assertor vitæ beati Petri de Lucemburgo Cardinalis creati ad annum 1386. tametsi à Pseudopapa non solum galeri rubei, sed & cappæ rubeæ duobus in locis satis apertè meminit. Verum vt hoc loco illud etiam non prætereamus, Abbates etiam Benedictini Ordinis quosdam dignitatis commonstrandæ gratia (licet eorum Monachi nigris vestibus induti incederent) violaceo vsos esse; vt constat antiquissimo Monasterij Farfensis Registro, ex quo manifestè apparet quinque ac triginta ferè numero Abbates ad Supponem, qui anno Domini 1040. vixit, his vestibus indutos Monasterium rexisse. Quem violaceum coloré Abbatibus, & maximè Romæ degentibus, quive sacro Illustrissimorum Cardinalium Consistorio, ac summo Pontifici præsto adesse, & quasi à latere esse consueuerant, B & temporum, bellorum, ac cæterorum huiusmodi iniurias, hominúmque malitiam ademisse, facile creditum est. Nec hoc quidem mirum, cùm Benedictini Ordinis professoribus ex sanctissimi sui Patris Regula quocumque vti colore permissũ fuerit. Quapropter cùm Cardinalitia, vel quauis alia dignitate fulgebant, vt purpuream, vel violaceam chlamydem gestarẽt, dispensatione summi Pontificis (vt alterius instituti sectatores, quibus aliter innui cautum est Regula) non indigebant. Quamuis verò S. P. Benedictus suis cum Monachis in veste nigra incederet, generatim tamen hæc præcipit: De quarum rerum omnium colore, aut grossitudine non causentur Monachi: sed quales inueniri possunt in Prouincia, in qua habitant. C Vnde Paulus Diaconus Casinensis appositè hunc locum ita explicat: Non debent Monachi causare, si pedules albi fuerint, & tunicæ fuscæ, id est, si pedules alterius coloris fuerint, & alterius tunicæ atque alterius cucullæ.] Et Ferriolus: (Smaragdo Abbate referente) Colorem etiam, inquit, in his album vel nimis rufum, per quem sæpe species corporis ad perniciem suam videntibus commendatur, vitet.] Hæc Ferriolus, qui quasi ex consilio eiusmodi Monachos admonebat. Quibus inspectis manifestè constat Monachos in claustris degentes, si omnis coloris indumento regi poterant, maiori iure Ecclesiæ Proceres constitutos, iniussu, & impunè purpureis, vel violaceis vestibus insigniri posse quis dubitat?

S. Benedictus regula, 55. Paulus Diac. sup. c. 55. regul. S. Bened ap. me M. S. Smaragd. in c. 55 reg. S. Benedicti.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis sancti Benedicti,

OPVSCVLVM TRIGESIMVMSECVNDVM.

De quadragesima, & quadraginta duabus Hebræorum mansionibus.

ARGVMENTVM.

Occasione cuiusdam, qui per quadraginta dies non modò tunc, cùm ab Ecclesia sancitum est, sed aliis etiam anni temporibus, cibis lautioribus abstinebat, quadragenarij huius numeri mysteria, & quasdam quasi prærogatiuas ex sacris litteris colligit. Deinde quadraginta duo loca, in quibus morati sunt paulisper Hebræi antequam ad destinata sibi diuinitus arua peruenirent, mysticè interpretatur, ita vt per ea virtutum quibusdam quasi gradibus ad perfectionem, & felicitatem tendentem Christiani hominis vitam occultè significari luce clariùs ostendat.

Reuerentissimo fratri Hildeprando, Petrus peccator Monachus *intimæ dilectionis affectum.*

QVod ego, simul & tu, venerabilis A frater, vicaria nuper interlocutione contulimus, non otiosum, vel superfluum ducimus, si per titularis etiam styli seriem digeratur.
Cuiusdam abstinentia. Dixi siquidem, si oblitus non es, nosse me seruum Dei, qui præter illas quadragesimas, quæ scilicet à Patribus institutæ, suisque limitibus per anni
* Carin s. f. circulum sunt præfixæ, alias occultè * carinas celebrat, quibus scilicet illices carnalium passionum appetitus frangat, ac prurientes æstuantis illecebræ concupiscentias crucifigat. Modò quippe per quadraginta dierum spatium piscibus abstinet, modò se vel à pomorum, vel etiam olerum, quæ sibimet aptiora sunt, perceptione coërcet. Ali- B quando siquidem cerasorum primitias comedit, aliquando peponum, aliquando ficuum, vel vuarum, vel quidquid illud est quod delicatius sapit. Sed mox vt gula prouocatur, vt comedat, disciplina protinus adhibetur, ne desiderata contingat: & quia quod ardor edendi iam gustauerat, auidius concupiscit, ille protinus frænum abstinentiæ faucibus iniicit; non vtique condemnans cibos, quos Deus creauit, ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus; nec ignorans quia omnis creatura Dei bona, & nihil reiiciendum quod cum
1.Tim. 4. gratiarum actione percipitur. Cùm omnia scilicet comedere prius incipiat, quamquam esus ille magis ad cruciatum, quàm ad oblectationis emolumenta proficiat. In hac igitur abstinentia gulæ frangitur appetitus, concupiscentiæ feruor extinguitur, non Dei, quod absit, creatura damnatur: & in hoc vberior mercedis fructus acquiritur, quod hæc quasi vilium rerum abstinentia non famosa, vel celebris, * & palam geritur, & tamen * sed. velut occulta nescitur. Quem videlicet, fratres, si quis cur hoc, vel illo cibo non vtatur, inquirat; respondet illicò, quia suis infirmitatibus hunc noxium non ignorat. Quod tamen iste de languoribus animæ loquitur, hoc ille de incommoditate corporis arbitratur. Et hanc per singulos illos cibos abstinentiam quadrageno semper dierum circulo tenere consueuit.

CAPVT I.

Quòd in rebus despicabilibus grauior est abstinentia.

IPse quoque mihi nuper confessus es, quoniam ideò te funditus à porrorum, siue ceparum per- Hildeprādi Card abstinentia. ceptione compescis, quia videlicet his acuminibus vberius delectaris. In his itaque despicabilibus rebus & grauior abstinentia, & minor est gloria. Facilius enim carne, quàm sale quis abstinet; grauiùs est abiicere fructus arborum, quàm aspersas patinis fragrantias pigmentorum.

Gen. 32. Quamquam & parentes nostros de paradiso po- A mum proiecerit, non pigmentum. Quia non est in culpa quod pluris emi, sed quod possit auidius concupisci. Sed potiorum rerum abstinentia plausu fauoris attollitur, vilium verò contemptus dignus præconio non videtur. Vnde fit, vt quod minoris est honoris in publico, maioris gloriæ pondus habeat in occulto. Sicut ait Prædicator egregius:

2. Cor. 4. *Quod momentaneum*, inquit, *& leue est tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Enimverò mihi videtur seruus ille Dei, quem diximus, de sancti Spiritus hoc infusione concipere, quod semper vult de quadragesima in quadragesimam per varias succedentis abstinentiæ vicissitudines currere, & nunquam velit à proposita sacrati huius numeri

Quadragenarij numeri mysteria. linea declinare. Hic est enim numerus, quo cæ- B lum cataclysmus aperuit; cùm abolitis iniquitatum sordibus, mundi faciem diuina pietas innouauit.

Gen. 7. Exod. 24. 3. Reg. 19. Per huius numeri continentiam Moyses scripta digito Dei legis mandata promeruit: per hanc & Elias vsque ad montem Dei Horeb indefessa gressuum agilitate peruenit.

Matth. 4. Marc. 1. Luc 4. Act. 1. Accedit huic numero longè clarior gloria, cum & ipse Dominus & quadraginta diebus ieiunauit in deserto, & totidem horis postmodum iacere dignatus est in sepulchro. Post Resurrectionem quoque quadraginta diebus cum Discipulis deguit, donec ad maiestatis Paternæ consessum victor ascendit.

Quod ergo frater illo huius sacri numeri mysterio delectabiliter pascitur, vt intra metam eius per salutaris semper abstinentiæ vicissitudines C transferatur, diuini proculdubio Spiritus promouetur instinctu: vt dum intra quadragenarij numeri modum iugiter graditur, ex Ægypto cum Israëlitis ad patriam se properare testetur.

Num. 14. Deut. 29. Ios. 5. Per hunc enim numerum Israëliticus populus terram repromissionis ingressus est. Et, ô quam profundi, quámque admirabilis altitudo mysterij! quia per quam sacramenti lineam Deus est conuersus ad homines, per hanc homo reuersus est ad Auctoré. In egressione quippe filiorum Israël ex Ægypto quadraginta duæ sunt mansiones, & aduentus Do- D mini Saluatoris in mundum per quadraginta duas nihilominus generationes inducitur, quas videli-

Matth. 1. cet Euangelista Matthæus enumerat, dicens: *Ab Abraham vsque ad Dauid generationes quatuordecim, à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis generationes quatuordecim, à transmigratione Babylonis vsque ad Christum generationes quatuordecim.* Ipso ergo numero Dominus in Ægypti huius ima descendit, quo populus Israël ad terram repromis-

Philip. 2. sionis ascendit. Descendit, inquam, ille, vt iste ascenderet. Ille seruitutis induit formam, vt iste de seruitutis ergastulo liber exiret.

Exod. 13. Et obseruanter Moyses posuit, dicens: *Ascenderunt filij Israel cum virtute sua.* Quæ est enim electorum virtus, nisi E

1. Cor. 1. Christus, qui est virtus Dei? Qui ergo ascendit, cum ipso ascendit, qui ad nos non necessitate, sed dignatione descendit; vt illud verum esse non du-

Ephes. 4. bitetur, quod per Apostolum dicitur: *Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia.*

CAPVT II.

Contra eos qui literaliter tantum sacram Scripturam intelligunt.

SEd quia nos ex occasione prædicti fratris in materiam huius disputationis incidimus, non otiosum credimus, si in ea paulo diutius immoremur; præsertim cùm nonnulli diuinæ rationis ignari, friuolum conquerantur, atque superfluum, vt in Ecclesia legatur istarum descriptio mansionum. Arbitrantur enim hæc scire, vel legere nil penitus vtilitatis afferre; putantes quod rem tantummodo gestam narret historia, & hanc cum ipsa tunc vetustate transisse, neque nunc ad nostram aliquatenus notitiam pertinere. Sed si subtiliter ipsa Scripturæ verba perpendimus, quàm extremæ dementiæ sit hoc dicere, luce clariùs inuenimus. Ait enim historica series: *Et hæ mansiones filiorum Israël, ex quo exierunt de terra Ægypti cum virtute sua in manu Moysi, & Aaron*; moxque subintulit: *Et scripsit Moyses profectiones eorum per verbum Domini.* Num. 33.

Audistis, quia scripsit hæc Moyses per verbum B Domini? Et quis hoc audeat dicere? immò quis temerario præsumat ore garrire, vt quod Domino iubente conscribitur, nil vtilitatis, nulla conferat emolumenta salutis? Aggrediar ergo, frater mi, si tibi onerosum non est, mansionum illarum figuras summatim, ac succinctè perstringere, & quod est dictis Patrum indagare potuerim, compendiosis verbis breuiter annotare, vt querelosus quispiam ex gustu micarum labentium colligat, quàm nectareis dapibus pleni ferculi mensa redundat.

Notandum autem, quoniam omnis ille discursus, & quidquid illic gestum historialiter legitur, totum in nobis per mysterium spiritualis intellectus impletur. Quod enim tunc visibiliter gestum est, nobis per spiritualem intelligentiam congruit, C nostro tempori vetus illud sæculum militauit. Hæc enim, vt ait Apostolus, *in figura contingebant illis.* 1. Cor. 10. Nos enim de fornace Ægyptiacæ seruitutis egredimur, & terram repromissionis ingredi per plurima mansionum loca, hoc est, per diuersa virtutum incrementa conamur. Sed quoniam absque tribu sola Leui Patrum penè omnium cadauera prostrata sunt in deserto; ad terram autem illam filij tantummodò peruenerunt, expedit vt vetus homo noster intereat, & nouus, qui secundùm Deum Ephes. 4. creatus sit, ad obtinendam terram viuentium conualescat. D Quod autem tribus Leui cum cæteris in deserto non periit, hinc manifestè colligitur, quia postquam omnium Israëlitarum numerus à viginti annis, & supra, Moyse supputante, descriptus est, præsto subiunctum est: *Leuitæ autem in tribubus familiarum suarum non sunt numerati cum eis.* Num. 2. Dicit enim Dominus ad Moysen: *Tribum Leui noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israël.* Num. 1. Postmodum verò Scriptura dicit: *Hic est numerus filiorum Israel, qui descriptus est à Moyse, & Eleazaro sacerdote, inter quos nullus fuit eorum, qui antea numerati sunt à Moyse, & Aaron in monte Sinai.* Num. 26. Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in solitudine. Quibus videlicet historiæ verbis E patenter ostenditur, quia cæteris in deserto prostratis, ad repromissionis terram Leui tribus incolumis & illibata peruenit. Quisquis ergo se potuerit in sacerdotum, vel Leuitarum ordine constituere, Quisquis noluerit cum reliquis hominibus in terra sortem hæreditariæ portionis acquirere, sed solùm cum tribu Leui contentus sit Dominum possidere; iste profectò in huius mundi deserto non moritur, sed terram repromissionis ingredi, viuus, & incolumis promeretur. Qui ad promissiones ergo Patrum peruenire desiderat, hæreditatis in terra funiculum cum tribu Leui possidere contemnat. Nam qui se pro terrenis in terram deiicit, qui sese vbi cum amaritudine Pascha celebrandum est, ac velociter transeundum,

Mansiones Israëlitarũ spiritualiter intelligendæ.

diutius gaudere confidit: Anima, inquiens, habes multa bona reposita in annos multos, requiesce, comede, bibe, epulare: non sine causa meretur audire: *Stulte, hac nocte repetet animam tuam à te: quæ autem parasti, cuius erunt?* Hic itaque non die, sed nocte perimitur; sicut primogenita Ægyptiorum. Nimirum qui non spreuit Ægyptum, sed obsequium præbuit rectoribus tenebrarum, qui & ipsi nocte animam eius repetunt, quoniam odiuit lucem, nec iustitiæ consecutus est veritatem. Sed dum vagantius ad exteriora progredimur, iam quasi præmissæ sponsionis obliti, nunc ad Israëlitarum mansiones, in quibus aliquantulum immoraturos nos esse promisimus, iam quodam, vt ita loquar, postliminio redeamus.

CAPVT III.

Quòd descensio Christi ad nos fuerit per 42. gradus.

Itaque sicut dictum est, in quadraginta duabus mansionibus peruenerunt filij Israël vsque ad
Num. 32. principium capiendæ hæreditatis. Principium verò capiendæ hæreditatis fuit, vbi Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse, accipiunt terram Galaad in possessionem. Porrò autem sicut illi ascenderunt per quadraginta duas mansiones; ita Saluator noster in Ægyptum mundi huius descendit per totidem Partes. Quod si iam intelligimus quantum Sacramenti numerus iste contineat, humanæ scilicet ascensionis, & diuinæ descensionis, incipiamus iam per ea, quæ descendit Christus ascendere: & primam nobis eam mansionem, quam ipse nouissimam habuit, ædificare. Si quis enim ad nos per loca quælibet veniat, vt mox rediens per loca nos eadem ducat, vbi desinit ille, nos iter incipimus, & vbi ille cœperat nos finimus. Prima scilicet Christi generatio cœpit ab Abraham, vltima verò velut postrema mansio terminauit in Virginem. Et quoniam Abraham interpretatur, Pater excelsus, nos hoc iter incipimus à Virginis partu, vt peragrantes sequentia deinceps mansionum loca, postremò ad Deum, Patrem videlicet perueniamus excelsum. Partus ergo Virginis nobis ex Ægypto exire volentibus in primis occurrit, cùm Verbum Dei carnem factum in hunc mundum venisse credentes, rectis omnibus caducis, & transitoriis, in illo solo requiescimus, in illo nostræ quietis & spei habitaculum collocamus. Post hæc iam si perficere & ad singulos quosque Fidei, & virtutum gradus ascendere nitimur, tamdiu debemus immorari, donec valeant virtutes in consuetudinem verti. Et tunc non quasi transcurrere spiritualis vitæ deserta conspicimur, sed mansiones facere, vel etiam habitare in ipsis virtutum profectibus iudicamur. Nam qui bonum opus non perseueraturus incipit, quasi viam properando transcurrit: qui verò in ea, quam semel arripuit, permanet sanctitate, ibi quodammodo ædificat mansionem. Et notandum, quia cum ire, & manere, ac per hoc iter, & mansio à se sint penitus dissona, nec sibimet inuicem congruant, vtrumque tamen in illo Israëlitico procinctu conuenisse Scriptura confirmat: vt illi per desertum & iter habuisse dicantur & mansiones. Quia nimirum nos, qui terram viuentium intrare contendimus, & manere debemus per fixum professionis nostræ propositum, & ire semper per meliorandæ conuersationis, & cumulandi profectus augmentum.

Mansio 1. In primis ergo proficiscuntur filij Israël de Ramese. Ramese, sicut nonnullis videtur, in nostra lingua, commotio turbida, vel commotio tineæ dicitur. In quo datur intelligi, quod omnia, quæ mundi sunt, in commotionibus, & perturbationibus constituta, & corruptelæ, quam tinea designat, probantur obnoxia. In quibus vtique non oportet animam residere, sed incunctanter exire. Quidam verò Ramese interpretari commotionem, vel tonitruum putauerunt. Quod vtique nobis aptari non incongruè poterit, quia dum ad prædicationem Euangelicæ tubæ commoti fuerimus, velut ad tonitruum cælestium nubium excitati, ex Ægypto mundi huius exi-mus. Exierunt autem illi mense primo, quintadecima Luna, in ipso scilicet plenilunio, ac veris exordio. Et nos cùm summæ lucis radiis illustramur, cùm in bonis bonæ voluntatis flores erumpunt, cùm omnia renouantur, cùm prata denique nostrorum cordium superni Solis lumine recalescunt, tunc ex Ægypti tenebris egredi festinamus.

Secunda mansio fit in Socbot. Sochot autem interpretatur, tabernacula. Primus igitur animæ profectus est, vt terrenis se commotionibus diuidat, sibique tamquam peregrinæ, & incolæ non habitaculum figat, sed exilij tabernaculum struat; lugens cum Propheta: *Heu me, quia incolatus meus prolongatus est!* Psal. 119.

Deinde veniunt in Ethan, siue, vt septuaginta interpretes dicunt, Buthan, quæ est in extremis finibus solitudinis. Ethan fortitudinem sonat. Qui ergo iam pio Deo peregrinantur in mundo, qui se incolas, & exules recognoscunt, necesse est, vt quanto magis se præbent in terrenis actibus debiles, tanto sint in humilitate, ac patientia fortiores. Buthan autem vallis interpretatur, quod ab eodem sensu nequaquam discrepat. Oportet enim vt quisquis ad terram viuentium properat, ad perferenda tentationum iacula in humilitatis, & patientiæ conualle persistat.

Inde profecti sunt in Phiairoth, quæ respicit Beelphegor, & castrametati sunt ante Magdalum. Phiairoth interpretari dicitur, os nobilium, per quod exprimitur lingua Doctorum. In conualle quippe patientiæ constitutus, quo grauius vel persecutionum, vel carnalium tentationum flagellis atteritur, eo magis necesse est, vt ei ab ore nobilium, id est, à Sanctorum Doctorum exhortationibus succurratur. Si verò non Phiairoth sed Osiraath proferendum est, vt alia testatur editio; sciendum est, quod Irath, vicus interpretatur. Ad hos ergo, hoc est, ad primum vici huius venitur ingressum, quod significat nouæ conuersationis initium. Vnde non ad vrbem, sed ad vicum veniunt, quia necesse est, vt nouitij quique interim se intra suburbanæ vitæ cohibeant modum, nec præcipitanter adhuc audeant Num. 33.
Senatoriæ perfectionis attentare fastigium. Vnde bene dicitur, quoniam Arioth respicit Beelsephon. Beelsephon siquidem interpretatur ascensio speculæ, siue turris. A paruis enim ad magna conscenditur. Non enim hæc mansio fuit in ipsa specula, sed respiciebat speculam: quia nouitius quisque, & si ad speculatiuam vitam iam per desiderium tendat, necdum tamen ad speculatiuæ perfectionis culmen aspirat. Quamobrem illic aptè subiungitur: *Et castrametati sunt ad Magdalum.* Ibid. Magdalus magnificentia dicitur. Nouiter enim quis ad Dei seruitium veniens, ascensionem speculæ; & magnificentiam iam quidem in conspectu suo per intentionem tenet, sed per

refectum virtutis needum possidet. Quia licet spe contemplationis, ac perfectionis iam pascatur, & nutriatur, necdum tamen consummatæ munditiæ, vel supernæ gratiæ nitore perfruitur. Vt si Beelsephor interpretatur, dominus Aquilonis, sicut à quibusdam dicitur, quid per hunc Aquilonis dominum, nisi antiquus hostis exprimitur, qui frigidis, & ab amore Dei alienis cordibus principatur? Ante hunc castrametamur, cùm aduersus eum infœderabili dimicatione confligimus.

5. Inde profecti per mare Rubrum venerunt in Mara, quæ interpretatur, amaritudo. Rectus scilicet ordo est, vt qui ad terram properant melle manantem, in deserto vitæ huius laboris, & tentationis amaritudinem hauriant: & per disciplinæ præsentis asperitatem perueniant ad remunerationis internæ dulcedinem. Vnde dicit Apostolus: Hebr. 12. *Omnis*, inquit, *disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij, sed mœroris: post autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit iustitiæ*. In procinctu siquidem spiritualis militiæ constitutis, modo amara dulcibus, modo dulcia miscentur amaris; vt per hæc experiatur humana conditio, & quid à se patiatur infirmitatis, & quid à Deo debeat sperare virtutis. Sicut eidem Deut. 8. populo dicitur: *Afflixi te, & cibaui te manna in deserto, quod nesciebant patres tui, donec dignosceretur quid esset in corde tuo.*

CAPVT IV.

Quòd Apostoli sint duces populi Christiani.

6. VNde sequitur, quia profecti de Mara, venerunt in Elim, vbi duodecim erant fontes aquarum, & septuaginta palmæ. Vides post tentationis amaritudinem ad quantam deueniunt & dulcium pomorum, & aquarum profluentium amœnitatem. Per tentationis itaque pugnam, perducuntur ad palmas, & per sitis intolerandæ penuriam, ad irriguam veniunt aquarum viuentium affluentiam. Animarum quippe medicus omnipotens Deus sic omnia ordinatè dispensat, vt tamquam melle pigmentis infuso, & tristibus læta, & lætis tristia misceat; quatenus mens infirma, & aliquando percussa numquam de prosperitate superbiat: & aliquando refota, in aduersitatibus non succumbat. Elim præterea interpretatur, arietes, qui nimirum sunt gregum sequentium duces. Qui verò sunt duces rationalis gregis, hoc est, populi Christiani, nisi sancti Apostoli? Hi nimirum sunt duodecim fontes ariditatem mentium doctrinæ cælestis fluctibus irrigantes. Verùm quia non illos duodecim dumtaxat Apostolos Saluator noster elegit, sed & alios septuaginta constituit: icciteo non solum duodecim fontes, sed & septuaginta describuntur illic arbores fuisse palmarum. Nam & ipsi Apostoli nominantur, sicut & in beati Pauli verbis agnoscitur. Cum enim de Resurrectione 1. Cor. 15. Saluatoris ageret: *Visus est*, inquit, *Cephæ, & post hæc illis vndecim, deinde apparuit Apostolis omnibus*. Ex quibus verbis manifestè colligitur, quod præter illos duodecim, & alij Discipuli non inconuenienter Apostoli nominentur.

7. Sed egressi de Elim, iuxta mare Rubrum fixere tentoria. Nota, quia non mare rursus ingrediuntur, sed iuxta mare tabernaculum figunt: vt mare tantum, & procellarum cumulos procul aspiciant, nequaquam tamen motus eius, A & impetus pertimescant. Nos etiam post tentationum fluctus, post vndisoni maris formidolosa naufragia, eadem sæpe mala, quæ pertulimus, ante oculos ponimus: vt iam, velut in littore constituti, dignas ereptori nostro Deo gratias referamus.

8. Profecti quoque de mari Rubro applicuerunt in desertum Sin. Sin interpretatur, rubus, siue tentatio. Incipit ergo Christi militi iam prosperitatis spes arridere, & collocutionis diuinæ verba promittere. De Rubo siquidem Dominus apparuit, & Moysi ad filios Israël perferre mandata præcepit. Illic ergo tibi Exod. 3. datur sperandæ clementiæ signum, vbi factum B est Israeliticæ visitationis initium. Sed non otiosè Sin etiam tentatio dicitur. Solet etiam sæpius & in visionibus interuenire tentatio, dum nonnumquam spiritus iniquitatis transfigurat se in Angelum lucis. Et ideo subtiliter est agendum, 2. Cor. 11. vt discernantur genera visionum. Sicut & Iesu Naue cùm Angelum cerneret, & tentationes aliquando huiusmodi visionibus inesse nullatenus dubitaret, protinus ab eo, qui apparebat, requisiuit, dicens: *Noster es, an aduersariorum?* Nam & per Apostolum discretio spirituum Ios. 5. inter dona sancti Spiritus enumeratur. Quod 1. Cor. 12. autem Sin, etiam odium interpretari dicitur, neque hoc quidem à spirituali exorbitat intellectu. Quisquis enim peruenit ad visionem, vel allocutionem Dei, confestim concipit odium C mundi.

(Margin: Etiam in visionibus tentatio interuenit.)

CAPVT V.

Quòd languores animæ sint vitia, mors verò peccata criminalia.

9. SED & inde progressi, venerunt in Depheca: siue vt alia translatio perhibet, Raphaca. Exod. 3. Depheca denique pulsatio dicitur. Et nos postquam pertingimus ad Ecclesiam, quam videlicet Rubus ille significat, vbi Dei meretur homo colloquium, ibi visio conspicitur Angelo- D rum: tunc incipimus petere, quærere, ac regni cælestis arcana pulsare, Domino præcipiente, & pollicente, qui dicit: Matth. 7. Luc. 11. *Pulsate, & aperietur vobis*. Si verò Raphaca quis malit admittere, quæ sanitas dicitur: hoc nomen animæ dudum languidæ, sed iam per donum sanctæ Ecclesiæ languoris nexibus absolutæ conuenienter aptatur. Hæc est enim anima, cui dicitur: Psal. 102. *Benedic anima mea Domino, & omnia interiora mea nomini sancto eius*. Quem, quæso, Dominum? Ibid. Qui sanat, inquit, omnes languores tuos, qui redimit de interitu vitam tuam. Languor scilicet animæ vitia sunt, mors animæ peccata criminalia sunt. *Peccatum* enim *cum consummatum fuerit, generat* Iacob. 1. E *mortem*.

(Margin: Languores animæ vitia, mors eiusdē peccata criminalia.)

10. Deinde veniunt in Halus. Halus interpretatur, labores, siue fermentum. Et certè sanitatem labores sequuntur, quoniam ad nil aliud sanitatem sancta debet anima concupiscere, nisi vt labores pro Deo valeat, pressurasque perferre. Ideo nempe Socrus Petri de febre conualuit, vt Domino per sedulitatis obsequium ministra- Matth. 8. Marc. 1. ret. Ideo per Ananiam sanatus est Paulus, vt continuis postmodum laboribus insudaret. Act. 9. Hinc est, quod eidem Ananiæ de illo dictum est: *Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Matth. 13. Quod autem Halus etiam fermentū interpretari dicitur, & hinc nobis congruæ

significationis intellectus offertur. Hec est enim fermentum illud, quod tollens mulier commiscuit in farinæ satis tribus, donec fermentaretur totum, id est, sanctum Euangelium. In hac siquidem solitudine populus murmurauit, & manna simul & coturnices accepit. Et cùm non modo fermentum, sed & manna à factum significet Euangelium, miro modo hæc simul in decima mansione conueniunt: vt post legis præmissæ decalogum, panis Euangelij succedere videatur.

Luc. 13. Euangelium per manna significatum.

11. Posthæc veniunt in Raphidin. Interpretatur itaque Raphidin, laus iudicij. Et certè satis congruè, vt & labor antecedat laudem, & laus proueniat post laborem. Verum non cuiuscumque rei, sed laus iudicij, * videlicet de rationis iudicio prodeat, non laus, quæ de superbiæ vanitate procedat. *Spiritualis enim homo iudicat omnia, & à nemine iudicatur.* Reperiuntur & aliæ horum nominum interpretationes; sed si cuncta, quæ nobis in hac materia suggerunt, amplectimur, iam non seruabitur epistolaris ordo compendij, sed onerosi consurget enormitas libri. Israelitarum ergo mansiones succinctè transcurrimus, non vt earum scrutemur arcana cubicula, sed vt in earum nominibus, tamquam exteriora parietum simpliciter ostendamus.

* quæ add. 1. Cor. 2.

12. Deinde veniunt in desertum Sinai. Sin, quam superius diximus, & Sinai, vnum non ambigitur esse desertum: sed Sin dicitur ipsa planicies, Sinai verò mons est in eadem supereminens solitudine, in quo nimirum Dominus legis edicta promulgat, & Moyses tabernaculum fabricat. Et hoc aptissimè congruit, vt postquam rationabilis anima rectum, ac per hoc laudabile cœperit habere iudicium, tunc in se Deo suo construat tabernaculum, & digna iam Creatoris alloquio cœlestium percipiat mysteria mandatorum.

Exod. 24.

13. Post hæc profecti sunt ad sepulchra concupiscentiæ, vbi scilicet pulcher ordo contexitur. Nam cùm fœlix anima suo sit tabernaculum Creatori, cùm mandatis diuinæ legis intenta iam cœperit cœlestia contemplari; mox æstuantium vitiorum ardor extinguitur, & omnis carnalis illecebræ concupiscentia sepelitur; vt non iam caro se aduersus spiritum moueat, non aduersus carnem spiritus concupiscat.

Galat. 5.

14. Inde transitur in Aseroth, quod interpretatur, atria perfecta, vel beatitudo. Et, ô quàm pulcher ordo mysterij, quàm decora series spiritualis incrementi! vt postquam sepelieris concupiscentias carnis, præstò peruenias ad atrium perfectionis, & præmium beatitudinis. Felix anima, quæ nullis iam vitiis carnis vrgetur, quia mox ad beatitudinem percipiendæ remunerationis ingreditur.

15. Post hæc venerunt in Rethma, siue Pharam. Rethma, vt opinamur, interpretatur, visio consummata, Pharam verò, visibile os. In quibus quid aliud intelligitur, nisi vt sancta quælibet anima post sepultas iam carnis concupiscentias, perducta iam ad atrium perfectionis, secura de præmio beatitudinis ad consummatam mox Dei visionem veniat, eiusque visibile os, hoc est, præsentem Dei speciē cernat? Nunc enim videmus eum, sicut dicit Apostolus, in speculo, & in ænigmate; tunc autem facie ad faciem: & nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum. quæ tamen omnia, quia sancti quilibet in carne constituti, habere nequeunt pleniter in se, iam habent in spe, quam scilicet spem iam firmissimam tenent; quia Spiritum sanctum, qui eos in viæ huius laboribus roborat, pignus habent. Vnde & illa interpretatio, qua Rethma sonitus, siue iuniperus dicitur, non incongrua iudicatur. Ferunt enim lignum hoc ignem in se longo tempore conseruare; adeo vt si prunæ eius fuerint cineribus adopertæ, vsque ad annum ignitæ perueniant. Quia ergo Spiritus sanctus, sicut legitur, scientiam habet vocis, & in Apostolos missus est in specie ignis; hæc interpretatio, qua Rethma sonitus, vel iuniperus dicitur, aptissime Spiritui sancto counenire videtur.

1. Cor. 13. Viri sancti in hac vita habēt beatitudinē in spe.

Plin lib. 16. cap. 25. Sap. 1. Act. 2.

16. Hinc itaque digressi, castrametati sunt in Remon Phares, quod apud nos, excelsa intercisio dicitur. Nam cùm animæ redeuntis ad Deum intellectus augetur, mox ei datur perfecta notitia, qua scilicet excelsè atque sublimiter nouit & terrena à cœlestibus intercidere, & caduca quælibet, ac transitoria à perpetuis separare. Si verò Remon Phares, vt alibi repetitur, mali punici diuisio dicitur, per hoc proculdubio sancta designatur Ecclesia, quæ tamquam multa grana vno cortice contegit, dum omnem credentium turbam inseparabili Catholicæ Fidei vnitate concludit.

17. Deinde transeunt in Lebna; quod interpretatur, dealbatio. Non autem ignoramus dealbationem aliquando pro crimine poni, sicut dicuntur monumenta dealbata, & paries dealbatus; sed hic illa dealbatio debet intelligi, de qua per Esaiam dicitur: *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, vt lana alba erunt.* Et in Psalmo: *Niue dealbabuntur in Selmon.* Et in Apocalypsi: *Capilli Iesu tamquam lana alba referuntur.* Quapropter hic dealbatio conuenienter intelligitur de veræ lucis splendore prodire, & de summæ visionis claritate descendere. Quod si Lebna, vt quidam dicunt, in laterem vertitur, in quo videlicet opere Israeliticus in Ægypto populus coactus est laborare, hoc datur intelligi, quia sicut illi post tam sublimia loca rursus in laterem veniunt; ita nos quamdiu in huius mundi deserto peregrinamur, necessitate compellimur aliquando à summis ad ima descendere, & à spiritualibus ad terrenæ actionis opera transmigrare.

Esa. 1. Psal. 67. Apoc. 1.

18. Post hæc veniunt in Ressa, quod infrænos vertitur, & non incongruè. Si enim post perfectionis culmen ad opera lutulenta descendimus, disciplinæ nexibus, & pœnitentiæ loris infrænandi sumus, ne vagemur per abrupta præcipites, sed cito redeamus ad consuetæ munditiæ puritatem. Interpretatur etiam Ressa visibilis, siue laudabilis tentatio. Quamuis enim mens cuiuslibet iusti viri iam ad alta proficiat, tentatione tamen adhuc in ima deprimitur, ne per tumorem superbiæ de virtutibus extollatur. Stimulus enim tentationis ad custodiam adhibetur humilitatis. Vnde dicit Apostolus: *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet.* Hæc ergo tētatio visibilis est, quia manifesta; laudabilis, quia salutifera.

1. Cor. 12.

CAPVT VI.

Quòd cāro in tentatione subiicienda spiritui.

19. INDE progressi venerunt in Ceelatha, quod interpretatur, Ecclesia; vt videlicet instabiles quique, qui se per vitiorum abrupta præcipitan-

rer impellunt sacræ Scripturæ trænis ad Ecclesiam retrahantur; siue quod alia tenet editio, Macbebar, quod est principatus virgæ. Quod vtrumque potestatem videtur exprimere. Carni quippe, quæ tentatur, necesse est vt præsidens spiritus principetur. Vt cùm illa abjiciat pugnam, iste quasi desuper intentet minaciter virgam, dum rigidi terroris adhibet disciplinam.

Exinde venitur in montem Sepher, siue Se-
20. Iob. 39. phar, quod tubicinatio appellatur. Tuba signum est belli. Equus enim Dei odoratur bellum, & cùm audierit buccinam, dicit, và; & miles Christi cùm se persenserit vitiorum ingruentium tentatione vallatum, virtutum protinus arma corripiens procedit ad prælium: & cominus in bella congreditur, ne degeneri torpore solutus, ab aduersariis facilè perimatur, & tunc poterit gloriosius tuba canere, hoc est, ad spirituale certamen & alios prouocare.

Vnde illic dicitur, quia inde profecti venerunt
21. in Hatada, siue quod alibi dicitur, in Charadath, quod in nostra lingua sonat, idoneus effectus; vt ipse nimitum iam prædicator factus, meritò
2. Cor. 3. valeat cum Apostolo dicere: *Qui idoneos nos fecit ministros noui testamenti.*

22. Sed & inde proficiscentes, veniunt in Maceloth, quod interpretatur, ab initio. Quisquis enim ad perfectionis summam contendit, omnium rerum contemplatur initium, dum cuncta viscerum suorum vota conuertit ad Deum. Et dum cor ad auctorem suum iugiter dirigit, à rerum omnium initio non recedit. Vel si Macelotb, vt quidam sentiunt, dicatur esse conuentus, per hoc Ecclesia intelligitur, in qua videlicet à cunctis fidelibus conuenitur. Vnde cani-
Psal. 132. tur: *Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum!*

Deinde venitur in Thaath, vel, sicut alibi legi-
23. tur, in Caath, quod est patientia, vel confirmatio. Quisquis enim desiderat terram viuentium per præsentis vitæ labores ingredi, necesse est eum ad toleranda mundi pericula per patientiam confirmari. Vel si Thaath, vt à quibusdam dicitur, vertitur in pauorem, dicatur vnicuique certanti, vel iam fortè per diuinam gratiam triumphanti:
Rom. 11. *Noli altum sapere, sed time.*

24. Sed inde profecti veniunt in Thare, quod Græcè quidem ecstasis interpretatur, in nostra verò lingua dicitur contemplatio. Consequens est enim, vt quisquis antea probatur per patientiam, proinde ad contemplationis perueniat gratiam: & qui priùs in tribulatione deprimitur, postmodum ad visionis intimæ lætitiam sustollatur. Sin autem Thare, sicut quidam putant, astutia, vel malitia debet intelligi, hoc ad Ecclesiarum Præpositos non immeritò videtur posse referri; vt ipsi suis auditoribus timeant qui in tentationum tribulatione laborant. Astutia enim, & malitia illius cauenda est, de quo dici-
1. Pet. 5. tur: *Quoniam aduersarius noster tamquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.*

25. Deinde procedunt in Methca, vel, sicut alibi legitur, Maathica, quod interpretatur, mors noua. Numquam tam perfectè diabolica cauetur astutia, quàm si Christo commorimur; vt tamquam insensibiles ad hostis callidi tentamenta reddamur. Quam nouam mortem contemplatio parit, quæ scilicet & mundum nobis, & nos mundo mortuos efficit. Quod si Methca, vt quibusdam placet, in dulcedinem vertitur, quid mirum, si de contemplatione ad dulcedinem ve-
A niatur, cum ipsa contemplatio nil aliud sit, quàm ineffabilis, & immensa dulcedo?

Post hæc venitur in Hesmona, quæ festinatio
dicitur. Nam postquam pertingimus ad dulce- 26.
dinem contemplationis, moram non ferimus tarditatis. O quàm molestè moram patiebatur ille,
qui dicebat: *Vtinam dirumperes cælos, & descen-* Esa. 46.
deres, & liquefierent montes à facie tua! Quàm
grauiter hanc moram ferebat ille, qui dicebat: *Cu-* Philip. 1.
pio dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius. Sin autem à Senna dicatur, quod illa significat, hoc ad robur constantiæ pertinet. Quod necesse est, vt Christi amator habeat, ne per amorem nimium impatiens fiat.

B Hinc iam transitur in Moseroth, quod signifi- 27.
care putatur, excludens. Anima quippe, quæ ad perfectum sponsi sui amorem peruenit, reuationes à se callidi corruptoris excludit. Vnde &
Apostolus: *Nolite*, inquit, *locum dare diabolo.* Quod Ephes. 4.
si Moseroth, iuxta quosdam interpretatur, vincula, sanus per omnia, & congruus intellectus elucet. Nimirum sancta quælibet anima, quæ cælesti sponso in amore coniungitur, necesse est vt ei assiduis scripturarum meditationibus, quasi quibusdam vinculis insolubiliter connectatur, de quibus vinculis Christo per Esaiam dicitur:
Viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt, & post Esa. 45.
te ambulabunt colligati vinculis.

Vnde non immeritò iam venitur in Banaëim, 28.
quod significat fontes, vel excolationes, id est,
C vbi diuinarum Scripturarum fontes anima bibit, & excolat, hoc est, subtiliter tractat, ac ruminat.
Excolat, inquam, cum illud Euangelicum seruat:
Vt ne vnus quidem apex, aut vnum iota de lege Matth. 5.
prætereat, quin omnia fiant. Si verò bene Iaacan, sicut quidam dicunt, transfertur in filios necessitatis, siue stridoris, hoc significat, quia quisquis diuinis eloquiis eruditus est, & affluenter instructus, necesse est vt post se & alios trahat, ac filios gignat. Quibus nimirum dum fletus, & stridorem dentium minaciter objicit, quodammodo necessitatem eis, vt ad Deum conuertantur, imponit. Ij sunt ergo filij necessitatis, vel stridoris,
D de quibus & propheticè canitur: *Afferte Domino* Psal. 28.
filij Dei, afferte Domino filios arietum.

CAPVT VII.

Quare tentatio virtuti admisceatur.

POst hæc ascendunt in montem Gadgad,
quod interpretatur, nuntius, vel accinctio, 29.
vel certè concisio. Quibus enim verba Dei annuntiamus, eos proculdubio commonere debemus, vt & se virtutum armis accingant, & inuisibilium hostium spiritualibus gladiis terga concidant. Quod dum eos agere non segniter edocemus, cum eis simul ad montana conscendi-
E mus. Quod si Gadgad, vt quidam putant, tentamenta significat, datur intelligi, quoniam his, qui ad cælestem patriam tendunt, tentationes deesse non possunt. Et sæpè tentatio virtutibus admiscetur, vt laborioso Christi militi merces vberior acquiratur.

Et quia per mala tentationum ad præmiorum 30.
bona transitur, congruè sequitur, quoniam inde profecti venerunt in Ietebatha, siue, vt alibi legitur, Iatbatha, quod interpretatur, bonitas, siue bonum. Ergo per experimenta tentationum ad bonitatem, quæ proculdubio Christus est, peruenitur.

31. Inde profecti sunt in Ebrona, quod transitus appellatur. Animo quippe transeunda sunt omnia; & in eum solùm debes obtutum mentis infigere, cum quo sine transitu valeas permanere.

32. Post hæc veniunt in Aziongabet, quod interpretatur, consilia viri. Postquam enim nos in Christũ omnino projicimus, postquam in eum omnem cordis nostri fiduciam collocamus, esse pueri sensibus vlteriùs non debemus, imitantes Apostolum, qui dicit:
2.Cor. 13. *Cùm autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli.* Et iterum: *Nolite pueri effici*
2. Cor 14. *sensibus.*

Sed quoniam qui apponit scientiam, apponit
33. dolorem, iterum veniunt in desertum Sin, quæ est Cades. Sin autem tentationem interpretari, iam superius diximus. Sicut enim vas aureum, vel ar-
Eccl. 1. gẽteum sæpè malleus percutit, sæpè lima hinc inde poliendo circumdat, vt clarius fiat; sic iterata tentatio, constantis, & non cedentis animæ rubi-
Eccli. 27. ginem purgat. Vas enim figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Et quia Cades, fructificatio sancta dicitur, vides quoniam tentationum sulcos sancta fructificatio subsequatur.

34. Sed & hinc applicuerunt in montem Hor, in extremis finibus Edom. Hor, montanus interpretatur. Quisquis enim tentatus non labitur, sed de tentatione fructificat, consequens est vt ad montem, qui Christus est, victor ascendat. Hic est enim mons ille coagulatus, mons pinguis, de quo per
Psal. 67. Prophetam dicitur: *Erit in nouissimis diebus præpa-*
Esa. 2. *ratus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes.* Hic mons dicitur montanus, quia vbi Christus, ibi
Ioan. 12. & proculdubio Christianus. *Vbi sum*, inquit, *ego, illic & minister meus erit.*

35. Deinde veniunt ad Salmona, quod interpretatur, vmbra portionis. Et meritò postquam in mõtem, qui est Christus, ascendimus, vitiorum fugientes ardorem, sub defensionis eius vmbraculo residemus. De qua videlicet vmbra per Hieremiam
Thren. 4. dicitur: *Spiritus oris nostri Christus Dominus, captus est in peccatis nostris, cui diximus: In vmbra tua viue-*
Luc 1. *mus in gentibus.* Et Angelus ad Mariam: *Virtus,* inquit, *Altissimi obumbrabit tibi.* Salmona etiam, vt alicubi reperitur, imaguncula dicitur: quod vti-
Num. 21. que loco illi non absurdè congruit, dum ibi æneus
Ioan. 3. ille serpens appensus sit, qui Crucifixi repræsentat imaginem Saluatoris.

CAPVT VIII.

Quòd oris parsimonia transitus fit in Phinon.

36. Fit præterea transitus in Phinon, quod interpretatur, os, vel oris parsimonia. Et os quidem, quia mox vt passionis Christi sacramenta cognoscimus, quod corde credimus, ore pronuntiamus; si-
Psal. 115. cut scriptum est: *Credidi propter quod locutus sum.*
Rom. 10. Et Apostolus: *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Oris verò parsimonia dicitur: quia dum tam profunda redemptionis humanæ mysteria penetrare non possumus, quasi ori nostro digitum superponimus, vt diuinitatis Christi celsitudinem maioribus relinquentes, de sola tantùm eius Cruce tractemus. Sicut dicit Aposto-
1. Cor. 8. lus: *Nihil indicaui me scire inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc Crucifixum.*

37. Post hæc profecti sunt in Oboth, quod vtique vertitur in Magos, siue Phitones. Propter quod datur intelligi: quia post imaginem Dei, quæ in A cordis ratione concipitur, post acceptam fidem, quæ oris confessione profertur, consurgunt aduersum nos hæretici, errore venenatæ perfidiæ dogmatizantes, tamquam Phitones, & Magi malefica incantationum carmina conspergentes.

Hinc transitur in Gebarim, quæ est in finibus 38.
Moabitarum. Gebarim significat aceruos lapidum transeuntium. Isti porro sunt lapides viui, Sancti scilicet, ex quibus non modo Hierusalem superna construitur, sed & præsens Ecclesia tamquam margaritis coruscantibus adornatur. Qui meritò trãseuntes dicuntur, quia terrena quælibet, ac transitoria mente calcant, atque ad cœlestia transire festinant. Si verò non Gebarim, sed Gai dicatur, B quod alia testatur editio, & hoc ab intellectu transeuntium non aberrat. Gai siquidem interpretatur, Chaos. Dicit autem Abraham diuiti: *Quia in-* Luc 16.
ter nos, & vos, Chaos magnum firmatum est. Ad illum ergo Sancti semper transire desiderant, vt in eius sinu, sicut & beatus ille Lazarus, feliciter requiescant.

Vnde satis aptè consequitur, vt post Chaos Phi- 39.
tonum, atque Magorum, quod est tenebrosa calliditas hæreticorum, præstò veniant in Dibongad, quod significare dicitur, apiarium tentationum. Apes enim ore mella ferunt, sed aculeis pungunt, Hæretici apibus similes.
sic & hæretici, verbis quidem manifestè blandimenta prætendunt, sed quasi post se erroris acu- C leos contegunt. Primò distillant ore dulcedinem, sed postmodum spargunt aculeatæ falsitatis errorem. Vnde Propheta conqueritur, dicens: *Circum-* Psal. 117.
dederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis.

Inde profecti sunt id Helmondeblathaim, quod 40.
vertitur in contemptum palatarum, hoc est, ficuum, siue contemptus opprobrij. Ficus autem deliciosus est fructus, per quod intelligitur necessarium esse, vt qui iam donis cœlestibus appropinquant, cuncta carnalis illecebræ blandimenta contemnant. Quod si contemptus opprobrij magis admittitur, per hoc indubitanter instruimur, vt si quando vel hæreticorum, vel reproborum quorumlibet dehonestamur iniuriis, non turbemur. D Per quod scilicet vtrumque salubriter edocemur, vt nos nec inhonesti contemptus irrisio moueat, nec vlla terrenæ dulcedinis oblectamẽta resoluãt; quatenus de hoc mundo valeamus dicere cum Propheta: *Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.* Psal. 138.

Inde commigrant ad montes Abarim contra 41.
Nabo. Abarim, transitus; Nabo, abscessio interpretatur, vbi scilicet anima quasi per omnes itineris mansiones, ita per cunctas fuerit progressa virtutes: quia iam ad culmen perfectionis ascendit, mente mox transit ex hoc sæculo, & abscedit. Quæ nimirum, & si adhuc manere videatur in 1. Cor. 10.
mundo, in carne tamen, non secundùm carnem E ambulans, iam recessit è mundo. Sicut de Enoch dicitur: *Et non inueniebatur, quia transtulit illum* Gen. 5.
Deus. Ita quisquis sanctitate perfectus, & mundo iam mortuus pertransiit mundum, & habitat in regione virtutum. Sancti sunt mortui in mundo.

Postrema verò mansio est in campestribus Moab 42.
super Iordanem contra Iericho. Ad hoc enim tam longi itineris transitus agitur, ad hoc tot ærumnis, ac laboribus per vastam huius mundi solitudinem suspiratur; vt applicemus ad Iordanem, hoc est, accedamus ad inexhaustam cælestis sapientiæ plenitudinem. Iuxta quam peregrinationis nostræ tabernaculum construentes, eius fluentis à cunctis nos Ægypti squaloribus properemus abluere, vt purificati terram repromissionis valeamus intra-

re: vt simus, sicut de Sponsa in Canticis dicitur: A *Oculi eius sicut columbæ super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima.* Et notandum quod perfectio ista non in montibus, sed in campestribus desinit; quoniam Sancti quique quanto celsiori perfectione sunt præditi, tanto maiori sunt humilitate fundati. Qui etiam contra Iericho mansiones ædificant, quoniam aduersus mundum, qui per eam designatur, infœderabiliter pugnant. Quibus dicitur: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret; sed quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus.*

Cant. 5.

Sancti quãto perfectiores, tanto humiliores.

Ioan. 15.

CAPVT IX.

Epilogi & opusculi conclusio.

HÆc tibi, venerabilis frater, de Israeliticis mansionibus summatim, tamque transcurrimus: profundiora verò mysteria vacationi tuæ, quæ liberior est, reseruamus. Inquirendi quidem, vel intelligendi dedimus occasionem, non autem plenæ contulimus intelligentiæ facultatem. Et nos quidem earumdem mansionum tantummodo quasi ianuas aperuimus, tuæ prudentiæ sit eas ingredi, earumque mysteria velut occulta thesauri cœlestis talenta rimari. Mihi autem dumtaxat obtinuisse sufficiat, vt iamus quisque nesciens quæ loquitur, vel de quibus affirmat, non vl- C terius garriat hæc nihil vtilitatis afferre; sed mysticis allegoriarum spiritualium sacramentis non dubitet omnia redundare. Nos itaque post metata tot mansionum castra, post tam longæ perfectionis ærumnas, Aaron, & Moyse iam defunctis, hoc est, veteri sacerdotio, ac lege solutis, sub Iosue Duce terram Euangelicæ repromissionis sumus ingressi. Terram, inquam, lacte ac melle manantem, hoc est, humanitatis Christi, atque diuinitatis mysteria profluentem; quibus vtique iam nil aliud restat, nisi vt in Hierusalem pectoris nostri construamus Domino templum, ita decore virtutum tamquam auri, & argenti, omniumque gemmarum varietate conspicuum. In cuius scilicet templi vestibulo duas erigamus hinc inde columnas ad Salomonis exemplum, ponentes & catenulas in earumdem capitibus columnarum. Sicut enim Scriptura testatur: *Vnam columnam à dextris, & alteram posuit à sinistris*; vbi mox sequitur: *Eam, quæ à dextris erat, vocauit Iachin*, hoc est, firmitas: *& quæ ad læuam, Booz*, hoc est, in robore.

2. Paral. 3.

Quid enim per columnam, quæ à dextris erat, & vocatur firmitas, debet intelligi, nisi dilectio Dei? Et quid per eam, quæ à sinistris est, & vocatur in robore, nisi dilectio proximi? Aliud est enim firmitas, hoc est ipsum robur, aliud in robore; quoniam aliud est diligere ipsum Deum, aliud diligere proximum in Deo. In dilectione quippe proximi mensura ponitur, Deum verò diligere sine vlla B prorsus mensura iubemur. In vestibulo ergo templi columnam, quæ firmitas vocatur, erigimus; cùm in hac præsenti Ecclesia quæ cœlestis illius Ecclesiæ vestibulum est, Deum totis viribus firmiter, & constanter amamus. Ipsa quippe dilectio, sicut Ioannes Euangelista perhibet, Deus est. Et de Deo Propheta psallit: *Tu es Deus meus, & fortitudo mea.* Columnam verò, quæ vocatur in robore, in sinistra eiusdem vestibuli parte statuimus, cùm proximum nostrum in Deo, sicut nosmetipsos amamus. Vbi notandum, quod Scriptura prosequitur: *Necnon & quasi catenulas in oraculo, & superposuit eas capitibus columnarum.* In nostræ quippe mentis oraculo capitibus columnarum catenulas superponimus, quibus scilicet vtramque columnam sibimet inuicem connectimus, quia nec Deum sine proximo, nec proximum verè diligimus sine Deo. Quod vtique templum tu, venerabilis frater, optimè potes, Deo manum præbente, construere, qui mutuatus es ab Ægyptiis aurea vasa, & argentea cum vestibus pretiosis. Thesaurum quippe tollit Ægyptiis, vnde Deo tabernaculum construat, qui Poetas, ac Philosophos legit, quibus ad penetranda mysteria cœlestis eloquij subtilius conualescat. Ipse tabernaculum hoc in nostra dignetur mente construere, qui destructum sui corporis templum triduano potuit spatio reformare.

Quid per columnas duas templi à Salomone constructi intelligendum.

1 Ioan. 4.

Psal. 42.

2. Par. 3.

Hildeprandus in lectione Poëtarũ, & Philosophorũ versatus.

Exod. 12.

Poëtarum, & Philosophorum lectio ad penetrãda sacræ Scripturæ mysteria vtilis.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM TRIGESIMVMTERTIVM.

De bono suffragiorum, & variis miraculis, præsertim B. Virginis.

ARGVMENTVM.

Desiderius Casinensis Abbas B. Petro Damiano per internuntiũ cõminatus fuerat illum, nisi ad suũ Monasteriũ visendũ quamprimùm accederet, orationũ suffragia, si se viuente decederet, à Casinensibus Monachis non habiturum. Qua comminatione permotus scribit ad eumdẽ in præsentia,

vt eam reuocet, itineriſque difficultatem cauſatur: pœnę quoque, quam ſibi cõminatus fuerat, grauitatẽ exaggerat. Ad vltimum cùm obediẽtiæ virtutem collaudaſſet, ſe obtemperaturũ illi non obſcurè præ ſe fert.

Archangelo Monachorum Deſiderio[1], Petrus peccator Monachus ſeruitutem.

NON ignorare te patior, venerande Pater, quia Guidunculus ille, puer videlicet noſter, aerem mœroris aculeum meis viſceribus intulit; cum id, quod mihi minatus e, per ordinem nuntiauit. Dixiſſe ſi quidem te retulit quia niſi Caſinenſe Monaſterium, quod vtique nobiliter regis, inuiſerem; orationem ſancti loci, ſi te viuente defungerer, non haberem. Quæ videlicet minæ cùm eas ad mentẽ reuoco; non vt acus pungunt, ſed conti potius more, vel ſpiculi, viſcera noſtra trãsfodiunt. Geminis ſiquidem neceſſitatis vndique coarctor obſtaculis. Nam & propinqui obitus me reddit ætas matura ſuſpectũ, & tot ſanctorum oratione fraudari, non leue periculum. Veniens itaque medullitus pertimeſco, ne dum Monaſterii im quero, extra Monaſterium moriar. Mors enim licet aliis ſit incerta, proculdubio tamen ſenibus eſt propinqua. Ætas enim cui non ſuccedirur, ſinem vitæ proximum comminatur. Non veniens autem nihilominus paueo, ne ſi fratribus, quibus interſum, inſeparabiliter hæream, vberioris, & incompatabiliter * ſubuentionis auxilium conuentus amittam. In vtriuſque igitur periculi meditullio conſtitutus, quid mihi potius ſit agendum, ad liquidum non diſcerno, dum è duobus quidquid elegero, ſuſceptionis ambiguæ laqueum non euado.

Mortaliis incerta, ſenibus eſt certo propinqua.

* ſãctioris, vel quid ſimile ſ.

CAPVT I.

Quòd ſomniis non ſit credendum.

HIc ad memoriam redit, quod ſicut Gellius ait, Alexander ſomniauit, ne ſomniis crederet. Vbi quidquid eligat Alexander, hoc diſceptationis fine cõcluditur: vt illi, quod videtur, ſomnio non credatur. Nam ſi ſomniis iure creditur, ſomnium illud, quod aſſerit, non credendum eſſe mentitur. Quod ſi nequaquam debet ſomniis credi, conſequitur etiam vt nec illis fides debeat adhiberi. Cui non diſſimile quid & D in ſacro reperitur eloquio, cum dicitur: *Ego dixi in exceſſu mentis meæ, omnis homo mendax*; cui nimirum reſponderi poteſt: Si omnis, & tu: falſaque iam erit ſententia, quam mendax ipſe protuliſti. Si verò ipſe non mendax, vera iam ſententia non erit; quia dum tu es verax, non omnis homo cognoſcitur eſſe mendax. Verùm ne ad inſtar Gentilium ſcripturarum ſacra quoque Scriptura calumniæ pateat, ſed ipſa ſe potius propria auctoritate defendat, notandum eſt, quod præmittitur, Ego dixi in exceſſu mentis meæ. Per exceſſum igitur mentis & ſemetipſum tranſiit, cum de qualitate hominis definiuit. Ac ſi perſpicuè dicat, De falſitate omnium hominum inde veram ſententiam protuli, vnde ego ipſe ſupra hominem fui. In tantùm verò & ipſe mendax, in quantùm homo. In tantùm autem omnino non mendax, in quantùm per exceſſum mentis ſupra hominem ad ſumma contemplanda conſcendi.

Pſal. 115. Expoſitio. *Ego dixi in exceſſu mẽtis meæ omnis homo mendax.*

Sed cùm quindecim ferè dierum medium nos

A iter abſentet, par fuerat, vt quod ſeni præcipis, ipſe prior experireris, valens ſcilicet ætate, prævalidus robore: inſuper adde, quia & abundas vehiculis, & conſtipantium miniſtrorum obſequiis. Fertur & Phalaris huius prætendiſſe legis exemplum, qui nimirum cùm licet regnum in tyrannidem verteret, & exquiſitis quoſque nocentes ſuppliciis atrociter laniaret; faber quidam æreum ſibi taurum obtulit, atque vt in eum igne candentem damnatiꝗ quique projicerentur, inſtruxit. Placere quippe ſibi de crudelitate potiſſimum credidit, quem & inferendis ſemper ſuppliciis inhiantem, & inhumanæ cognouit crudelitatis auctorem. Præſertim quia dum quiſque B proiectus in beſtiam voces emitteret, taurus quodammodo videretur naribus, & ore mugire. At ille munifico ſuo, quæ merebatur, dona redhibuit: Amice, inquit, de collato quidem munere gratias ago; ſed volo, & ineuitabiliter impero, vt quod me docuiſti, prior experiaris. Protinus igitur proiectus in taurum, quod inferri aliis docuit, prior ipſe probauit. Et pœnæ factus eſt auctor, qui pœnalis labyrinthi fuerat antè conflator. Age igitur & ipſe quæ præcipis, & iuuenis ad ſenem propera, qui ſenem, vt ad te gradiatur, inuitas. Veruntamen, nunc ſeriò loquar, ſi per tam longinqui itineris ductum, B. Benedicti Patris noſtri limen attingere licuiſſet, ego non paruæ C mercedis cumulum deputarem. Et certum teneo, quia ſi in illius peregrinationis itinere me obire contingeret, non tam proprij reatus me grauaret exitium, quàm illius attolleret dignitas meritorum.

Phalaris tyranni crudelitas.

Montis Caſini peregrinatio quanti ſit facienda.

CAPVT II.

Exemplum ſtupendum de Baſſo Anicienſi.

HAnc itaque ſpem meam illud etiam roborat, quod mihi vir religioſus, & prudens ante quintum ferè diem, Stephanus Apoſtolicæ Sedis Cardinalis presbyter intimauit. Ait enim, D quia Baſſus quidam, Burgundio genere, Anicienſis Epiſcopatus, Eccleſiam Dei Genitricis, ſemperque Virginis inſigni titulo decoratam, quæ vocatur in Podio, orationis gratia deuotus adiit: & peractis orationibus, ac deuotione expleta, redire cœpit ad propria. Cùmque veniſſet ad pagum quemdam, in quo cella cuiuſdam Monaſterij, cuius me vocabulum fugit, à religioſis fratribus incolebatur, languore correptus cecidit, ægrotauit, & obiit: dehinc cum iam lotum, atque ex more linteis obuolutum in medio iaceret cadauer exanime, ac pia fidelium circa E feretrum cuſtodia pernoctaret, intempeſto iam ferè noctis immenſo, ac gallicinio propinquante, qui mortuus iacebat, repente proſiliuit; & ſic omnes vndique circumſtantes admirationis ſtupor, & intolerabilis horror inuaſit. Tunc ille magni clamoris animaduerſione vociferans, tremens, & horribiliter expaueſcens rogare cœpit adſtantes, vt pſalmodiæ, piiſque votis valenter inſiſterent, quatenus tetros nequitiæ ſpiritus, qui per angulos, ac parietes domus vndique

Stephanus presbyter Card.

Baſſus Anicienſis, licet peccator, B. Virginis interceſſione ſaluatur.

videbantur, sanctis orationibus effugarent. Cùmque fusis ad Deum precibus, more fumi, vento pestari dæmones euanuissent; ille, terrore deposito, & sæcularitatis animatus audacia, quod sibi in occulto contigit, publicè coram omnibus enarrauit. Egredienti, inquit, mihi de A corpore duo protinus Angeli splendidæ claritatis occurrunt; qui me secum ducere in superiora cœperunt; sed ecce me nigrantes dæmonum turmæ, velut phalanges Æthiopum vndique circumfundunt: me tamquam sui iuris hominem acri nimis & importuna vehementer exactione reposcunt. Noster, inquiunt, hic homo est, sub nostris ditionibus vixit, nostris obtemperare legibus non omisit. Semper enim illi lex carnis inuiguit; legem verò spiritus funditus ignorauit. At contrà beati Angeli responderunt: Non, inquiunt, diffitemur fuisse *, dum in propriis viueret. Non enim licet resistere veritati; sed quia nunc in obsequio Reginæ cœlestis, Dominæ nostræ, defunctus est nequaquam impietati vestræ pro vitæ suæ reatibus subiacebit, qui vitam suam pio fine conclusit. Nec ad B æterni Iudicis poterit perire conspectum, qui Genitricis eius sibi prouidit auxiliũ. Ad hæc illi: Cùm Deus, aiunt, procul dubio iustus sit iudex, numquam, quod nostrum est, auferet, nec aduersum nos præiudicialiter aget; cùm iniustitiam prorsus ignoret. Cùmque vim Angelia inferre tentarent, Angeli verò leuius, atque remissius iam cognita veritate, resisterent; affuturum tamen sibi continuo profitentur auxilium, & Dei Genitricis celerem comminantur accursum. Sed cum hinc isti modesta circa me tuitione contenderent; illi è diuerso ad reposcendum sui iuris hominem furiosius, ac truculentius ebullirent; ecce velut igneum fulgur, repenti- C nus radiantis corusci splendor illuxit, cunctisque mirantibus cœlorum Regina Angelicis vallata reuerenter obsequiis, Dei Mater aduenit. Tunc reprobi spiritus licet ad primum tantæ gloriæ terrerentur aduentum, cumque nimius splendor reuerberaret obtutum, tamen illatam sibi conqueruntur iniuriam, & Angelicæ violentiæ protestantur ex propria possessione rapinam, dicentes: Quia si Deus est iustus, numquam de manibus nostris auferet impium. Quibus è diuerso B. Virgo respondit: Licet hic homo, vt asseritis, vestra per prauitatem operis D possessio fuerit, & impiè, siue carnaliter vixerit; numquam tamen pijssimus, & clementissimus Filius meus, ac Dominus patietur cum vestris fieri crudelitatibus subditum, quem sub mei famulatus obsequio cernit in peregrinatione defunctum: præsertim cùm iste confessus peccata sua sacerdotibus fuerit, iudiciumque pœnitendo, ac ingemiscendo perceperit, quamquam subita morte præuentus implere nequiuerit. Ad hæc illi quasi nacta occasione victoriæ tripudiantes, & velut insultantes obijciunt: Cùm tu sis inquiunt, mater veritatis, & æternæ iustitiæ, num ignorare potes quoniam hoc tam immane, tamque cruentum facinus perpetrauit, quod E nulli tamen vmquam per vocem confessionis innotuit? quoddam scilicet graue scelus à me commissum nomine tenus inclamabunt. Quod peccatum cùm beata Virgo, licet ab auctoribus mendacij veraciter recognouisset, modestè paulisper obticuit, & quodammodo veritati reuerentiam præbuit. At reparato rursus eloquio: Verum quidem, inquit, est quod objicitis; sed quoniam apud misericordem Dominum meum ac filium misericordia superexaltat ex more iudicium, cumque non tam delectat pœna peccantium, quam remissio peccatorum, me confestim intuens ait: Ad corpus homo præstò regredere. A Scelus hoc, quod ab iniquis tibi iure obiectum est, sacerdoti coram vicinæ huius cellulæ Monachis confitere; eosque ex meæ auctoritatis iussione deposce, vt pœnitentiæ modum, qui tibi iniunctus fuerit ipsi suscipiant, & implere pro tua mox obeuntis absolutione contendant; quo peracto ad me protinus sine dilatione reuertere. Hic enim ego non desino te, donec redeas, expectare. Cùmque per ordinem hæc ille narrasset, pœnitentiam ac sibi inditam sancti fratres cum pro charitate illius, tum pro Deificæ Virginis obedientia suscepissent, mox lætus & hilaris, velut obdormiens, obijt. Et sic vera esse quæ viuens dixerat, moriens approbauit. Ego quoque si ad vos contendens, beati itineris viator obiecto, S. Benedicti præsidium nequaquam mihi defuturum esse confido.

* vestrum f. add.

Iacob. 2.

B

CAPVT III.

B. Virgo præbendam Clerico sui deuoto ablatam restitui iubet.

IDem præterea Stephanus aliud mihi retulit, quod tamen non adeo certum tenebat, sicut aliud, quod supra digessimus. Audisse, inquit, me memini, quia Clericus quidam fatuus erat, nauci, friuolis, & ineptus. Huc accedit, quia nullam religionis ditem, nullam Canonicæ disciplinæ grauitatis, siue modestiæ videbatur habere virtutem: inter hos tamen emortuos inutilis vitæ cineres hic perexigui fomitis tenuis viuebat igniculus, vt ante sacrosanctum altare C quotidie beatæ Dei genitricis accederet & reuerenter verticem curuans, Angelicum hunc, atque Euangelicum versiculum decantaret: *Aue Maria, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.* Cùm itaque tantæ fatuitatis ineptiam nouus deprehendisset Episcopus, ab inutili persona vtilitatem Ecclesiæ detineri indignum duxit; eique præbendam, quam nuper claro suo decessore perceperat, abstulit. Sed cum hunc rei familiaris egestas opprimeret, & præter hoc aliud quid vnde posset viuere, non haberet, no- D cturno silentio pia Dei Genitrix Episcopo, dum dormiret, apparuit, quam scilicet præcedebat vir in vna manu ardentem faculam, in altera ferulam portans. Cui mox B. Virgo præcepit, vt Episcopum delinquentem aliquantis ferulæ, quam gerebat, verberibus castigaret: Cur, inquiens, Capellano meo, qui mihi quotidianas impendebat excubias, stipem Ecclesiæ, quam non ipse contuleras, abstulisti? Moxque sacerdos tremefactus euigilans, Clerico beneficium reddidit, & quem ignotum Deo fortè crediderat, iam quasi charum propensius honorauit. Si igitur ille vnum dumtaxat laudis canendo versiculum, corporei victus alimenta promeruit, E quam fideliter æterna sperabunt, qui beatæ Reginæ mundi quotidiana horarum omnium vota persoluunt? Vnde pulcher etiam mos in nonnullis Ecclesiis inoleuit, vt specialiter ad eius honorem per omne Sabbatum Missarum celebrentur officia, nisi fortè festiuitas, vel feria Quadragesimalis obsistat. Nos etiam Eremis, siue Monasteriis, quorum videlicet ad Christi gloriam ministri sumus, tres per hedomadas singulas

Luc. 1.

Pia deuotio B. Virg. officiũ recitãdi, & Missarũ solemniũ ad eius honoré singulis Sabbatis celebrandi.

gulas dies Sanctis assignatos habemus, ad quo-
rum scilicet honorem Missas specialiter celebra-
mus. Et ne pro libitu, sed ratione dictante id vi-
deamur audere, † quod secundum vitorum illu-
strium pias opiniones, atque sententias, quælibet
animæ defunctorum in diebus Dominicis re-
quiescunt, atque à suppliciis feriantur; secunda
vero feria ad ea, quibus assignata sunt pœnarum
ergastula reuertuntur. Iccircò ipso potissimum
die Angelis missarum honor impenditur, vt &
mortuis, & morituris patrocinalis eorum defen-
sio procuretur; sexta quoque feria viuificæ Cru-
ci non inconuenienter adscribitur, quæ scilicet
dies pendentis in Cruce Domini glorioso sangui-
ne purpuratur. Qua die omnes fratres nostri,
B quos vtique monasterialis ordo connectit, hoc
etiam ad cumulum propriæ salutis adiiciunt, vt
& se mactent in Capitulo vicaria collisione sco-
parum, & insuper celebrent in pane, & aqua ie-
iunium. Asserentes quia in hoc Cruci verè com-
municamus, in hoc proculdubio Christo com-
morimur, si hoc eodem die, quo ipse passus est,
nos etiam carnem nostram per inediæ crucia-
menta mactemus.

** scias, vel quid simile add. f.*

Addunt etiam, quia cum per quinque millium
circiter annorum prolixa curricula totum genus
humanum ferreo diaboli fuerit iugo depressum,
& hoc potissimum die per Crucis insigne vexil-
lum sit triomphaliter absolutum, dignum pro-
C fectò est, vt huic diei, quæ videlicet omnium æta-
tum nexus abrupit, caro nostra quasi cuiusdam
tributi canonem soluat, per quam de captiuita-
tis suæ compedibus absoluta tripudiat. Aiunt
etiam, quia cum in die tremendi examinis Arbiter
æternus illuxerit, Angelicis vndique constipatus
obsequiis, cunctis etiam elementis tantæ maiesta-
tis horrore permotis, præstò beata Crux vlnis
aduehetur Angelorum, & ante cunctorum statue-
tur ora mortalium, non iam auro, vel margaritis
ornata, sed rutilantior Sole, cunctisque sideribus
ex virtute diuina. Tunc itaque quàm sincero cor-
de, & libera conscientia ante sublime solium flā-
miuomi tribunalis assistit, qui seruitutis suæ pen-
D sum persoluisse se viuificæ Cruci, per quam de
seruo diaboli liber effectus est, recognoscit. His, &
aliis argumentationibus sancti fratres sexta feria
ieiunandum esse definiunt: & sic crucifixo Domi-
no se quoque crucifixos ostendunt. Et quid graue,
si Christianus quilibet vnum animæ suæ diem per
hebdomadam tribuit, ad quod agendum pro cor-
poris incolumitate seruanda dieta quoque medi-
cinalis impellat? Nam Cæsar Augustus, sub quo
Saluator ex Virgine dignatus est nasci, sicut quæ-
dam tradit historia, vsus concilio medicorum, vno
semper abstinebat per hebdomadam die; vt alle-
uiato corpore potuisset vegetus, & incolumis per-
manere. Ad honorem quoque sanctæ Crucis eo-
dem die Missas celebrant, vt sibi patrocinium
E Crucis in die necessitatis acquirant.

Sexta feria ieiunare laudabile est.

Cæsaris Aug. abstinentiæ vsus.

CAPVT IV.

Sabbatum cur B. Virgini sit dicatum.

SAbbatum enimverò, quod requies interpre-
tatur, quo videlicet die Deus requieuisse le-
gitur, satis congruè beatissimæ Virgini dedica-
tur. Quam nimirum sibi Sapientia domum ædi-
ficauit, atque in ea per humilitatis assumptæ my-
sterium, velut in sacratissimo lectulo requieuit.
Cui profectò condignus honor impenditur, exhi-

Prou. 9.

A bentibus proculdubiò certæ defensionis auxilium
prouideretur.

Quocirca quod fratris mei Damiani tunc Ar-
chipresbyteri, deinde Monachi relatione didici,
nisi me fallat obliuiosa memoria, fideliter narro.
Alter enim frater meus, Marinus nomine, laicus
quidem habitu, sed timoratus spiritu, ingraue-
scente pulmonia, ac pectoris valetudine tādem ad
extrema peruenit. Intereà cuiusdam diei iam il-
lucescente diluculo, repentè cœpit quasi cuilibet
aduentanti gratulabundus agglscere, iucundan-
ter hilarescere, & festiua serenitate vultus ala-
criter assultare: mox & in verba prorumpens,
cum magno animaduersionis impulsu circumse-
B dentes alloquitur: Leuate, inquit, leuate, ac Do-
minæ meæ reuerenter assurgite; deinde aliorsum
mutatæ vocis eloquium dirigens, aiebat: Et
quid est, Domina mea, Regina cæli & terræ, quia
visitare dignata es pauperculum seruum tuum?
Benedic me, Domina mea, & ne patiaris in tene-
bras ire, cui lucem tantæ præsentiæ contulisti.
Cùm igitur huiusmodi sermones impleslet; ecce
Damianus, qui scilicet illi, sicut & mihi erat ger-
manitate coniunctus, persolutis Deo nocturnis
officiis, ab Ecclesia redit. Quid circa fratrem lan-
guidum ageretur, inquirit. Ille verò certum se
quidem de vicina morte testatur, sed aduersus
assidentes probrosa redargutione conqueritur.
C Heu, heu, frater, inquit, quàm ignaros, quàm
imperitos, atque irreuerentes habemus, & sine
disciplina domesticos; & tu vir strenue Bonizo,
(erat enim illic inter eos diues quidam huius vo-
cabuli, ille negotiator) quomodo sedere potui-
sti ad Reginæ cælestis aduentum? Venit Regina
mundi; & vos assurgere neglexistis? Venit Ma-
ter Imperatoris æterni; & vos eius præsentiam
ignobilem deputastis? Ad quod Bonizo, De-
liras, inquit, adhuc, & ægritudine dementa-
tus, hæc vana profundis; aut verum est fortè,
quod loqueris? Nobis certè vana hæc videntur,
& friuola. Ad hoc ille: Num ignoratis, ait, quia
languor iste, quem patior, numquam alienare
mentes ægrotantium consueuit? Firmiter igitur,
D & absque vlla prorsus ambiguitate cognoscite,
quoniam Angelicis comitata vestigiis beata Re-
demptoris nostri me Mater inuisit, hilaritatem
mihi sereni vultus ostendit: benedixit me, & pro-
tinus abiit. Cùmque paulopost ille defunctus es-
set, senex quidam Presbyter, Seuerus nomine, qui
nimirum spiritualis eius pater extiterat, retulit;
quoniam longè antè dum vegetus adhuc, & sani-
tate floreret incolumis, depositis nudatus exuuiis,
collo corrigiam, qua cingebatur, innexuit: altari
se beatæ Dei Genitricis, velut seruile manci-
pium, tradidit: mox se quasi seruum malum
coram Domina sua fecit verberibus affici, dicens:
Domina mea gloriosa, virginalis munditiæ spe-
E culum, & omnium norma virtutum, quam ego te
miser, & infelix offendi per obscænam carnis meæ
putredinem; & eam, cuius tu mater, & auctor
es, violaui mei corporis castitatem; nunc itaque,
quod solum remedij superest, me tibi famulum
trado, tuæ ditionis imperio substrati cordis
colla submitto. Flecte rebellem, suscipe contu-
macem: nec tua pietas respuat delinquentem,
cuius intemerata Virginitas peperit vitæ pietatis
Auctorem. Per istud ergo munusculum seruitu-
tis meæ tibi nunc offero censum, & amodò, ac
deinceps quoad vixero, certi canonis appendam
annuale tributum. Quamdam ergo pecuniæ sum-
mam in altaris crepidine posuit, & sic de miseri-

Damianus Monachus frater S. Doctoris. Marinus frater alius, & eius ægrotatio, ac felix obitus. B. Virgo illum in extremis laborantem inuisit.

Marinus se B. Virg. tamquam mancipium offert.

dia, quam quæsierat confisus, abscessit. Non igitur A fortassis hanc, sed huiusmodi frater meus de fratre narrauit historiam, cuius etsi præ obliuione verba non teneo, saltem in quantum mihi possibile est, à relatis quadam similitudine non recedo. Confession's igitur iste versiculus ad relata, vel referenda mihi cuncta proficiat: neque in quibus ignoranter oberro, coram supernis obrutibus excusabilem reddat.

CAPVT V.

Quòd orationes & suffragia sint alimenta defunctorum. B

VT igitur superioribus & inferiora coniungam, noli, noli, pie Pater, in minarum, quas intentasti, perseuerare sententia: noli ægrotanti filio, siue viuenti, siue post obitum, oration s tuæ subtrahere medicinam. Porrò autem quia infelix ego dum viuo, præ desidiæ torpore non semino, post obitum meum, si superuixeris, de manibus tuis alimoniam spero: quatenus oblationis tuæ sacramentum animæ meæ vertatur in epulum, & orationis tuæ sacrificium mihi vitale sit alimentum. Et quid mirum, si sacræ oblationis hostia refectio creditur esse defunctis, cum in alimenta vertatur aliquando viuentibus etiam in periculis constitutis? Nam venerabilis senex Petrus sacerdos, & monachus, qui iam septuaginta fermè annos sub iure No- C nantulani monasterij religiosè vixit, nunc etiam in hac Eremo vitam ducit Angelicam, mihi sæpè narrauit, quod ipse quoque fratrum à Comani lacus confinio venientium relatione cognouit. Ait enim, quia latomi quidam apud Clauennam montem de saxea terræ vena lebetes exculpserant, & expleto labore, iam egressi redire parabant. Quorum vnus dum ferramentum quoddam se per obliuionem reliquisse cognouit, in concauam montis scrobem iacturam suam recollecturus immersit. Sed ecce post se pars specus in minima concidit, eumque lapidea ruderum moles eatenus, vt nequaquam reuerti posset, inclusit. Cumque collaboratorem eius crebris effossionibus socij attentarent, vt vel dilaceratum, atque contritum extincti cadauer educerent, iamque omnis eorum labor incassum cederet, tandem defessi, ac funditùs desperantes ad propria repedarunt. Postmodum verò necdum labentis anni prorsus euoluto circulo, amici, vel affines eius quodam intimi feruoris instinctu animantur, vt eum sollicitius quærant, quatenus ex eius ossibus, vel extrema quædam valeant reperire vestigia. Cum diuersis itaque montem fossoriis adeunt, hinc inde scrutantur, & curiosius obeuntes rimæ latentis aditum quærunt. Egestis itaque non sine graui labore ruderibus, adhuc fodientes anhelant, & excauati montis adhuc viscera penetrant. Cum ecce hominem, quem vix mortuum reperire se posse sperabant, repentè sanum, & incolumem cernunt, eumque velut è sepulchro cum hymnis & laudibus exultationis educunt. Cumque requireretur, quo modo sine alimentis tam longo tempore viuere potuisset; respondens, Ex quo, inquit, in illa scrobis angusta sum cauerna conclusus, quotidie mihi breuis auicula columbæ similis aduolauit, & in ore suo niuei mihi panis oblatiunculam detulit. Quo videlicet cibo ita totis visceribus obdulcatus sum, & refectus,

Petrus sacerdos ex Monacho Nonantulano eremita.

vt regalibus, immò cælestibus me deliciis arbitraret impletum. Solo autem vno die, quoniam ad me dapifera mea consueta non venit, intolerabilis me famis inopia cruciauit. Vxor enim eius quotidie fecerat pro eius anima sacramentum hostiæ salutaris offerri, vno autem die inhorrescente brumalis inclementia temporis, attingere limen Ecclesiæ supersedit. Quapropter illis mutuo conferentibus liquido patuit, cum illo die signanter inedia tabefactum, quo pro ipso non fuerat sacrificium laudis oblatum.

Fossor saxorum ruderibus per annum obrutus, viuit propter Missæ sacrificium.

CAPVT VI.

Exemplum mulieris, quæ defuncti viri animam eleemosyna redimere conabatur.

SEd nec illud silentio dignum duco, quod Atto piæ memoriæ Auximanus ciuis, prudens videlicet, & honestus vir, me præsente, narrauit. Mulier, inquit, quædam, obeunte viro, vidua remanens, in quodam presbytero magnam spem de præfati viri sui salute posuerat, eique per domesticam famulam crebræ satis oblationis exenia dirigebat. Per eam semper obsecrans, vt defuncti sui dignaretur habere memoriam: quod ille non difficile promittebat; verumtamen auarus, & tenax numquam benedictionem mulierculæ, vel ex his, quæ ipsa detulerat, porrigebat. Vnde factum est, vt eam tam crebri iam tæderet itineris, & accusaret intra se tenaciam sacerdotis.

Post multa quadam die per eandem piorum munerum baiulam misit eadem matrona presbytero gallinam coctam, subcinericium panem, & vasculum vini. Igitur dum illa casu tunc solito propensius esuriret, & querelam cordis, cogitationisque tumultus illa aduersus presbyterum sustineret, huc illuc omnia vndique circumspiciens, in remotioris secessus angulum cauta diuertit, ipsaque sibi discumbens, pariter & assistens, quæque portabat inhiantet vniuersa consumpsit. Mulier igitur cibo, potuque refecta mox lætitia cordis exultans, caput terræ prostrauit: deinde se subrigens, ad cœlum D manus extendit, & in vocem huius orationis erupit: *Deus*, inquit, *omnipotens, qui das escam omni carni*; sicut caro mea refecta est hoc cibo corporeo; ita per misericordiam tuam hodie & anima domini mei satietur in paradiso.

Psal. 135.

Regressa igitur ad dominam suam mulier, quid responsum sit à sacerdote, requirit; illa verò gratias egisse, & circa defunctum vigilantiam promisisse testatur. Proxima nocte per visum adest vir, vxori de prandianis muneribus gratias egit. Cúmque solerter inquireret quid circa se dispositionis esset, verum scilicet eum pœna constringeret, an ei quæuis, vtinam, prosperitas arrideret, respondit: Vsque heri malè mihi fuit, sed & inter cætera meæ calamitatis incommoda grauius me fames afflixit. Heri verò, te præbente conuiuium, splendidè refecei: ac funditus fa- E me consumpta, largis alimentorum dapibus abundaui. Et his dictis præstò disparuit. Cumque mulier euigilasset, ac de viri sui verbis sollicitè pertractare cœpisset, non mediocriter mirabatur, cur ille dixerit hesternum se tantummodo ab ea percepisse conuiuium, quandoquidem illa sacerdoti frequentissimè direxisset exenium. Igitur altiori pertractans viri verba consilio, intellexit non sine mysterio esse quod dixerat. Vocans autem famulam, districtè cœpit

inquirere, de exenio quid egisset, vel quid presbyter respondisset. Cumque illa terrore concussa, modò hæc, modò illa confingeret: & veritate suppressa, per ambages, & commenta quædam non procedentia palpitaret; domina verò fidem non adhibens, dura prorsus, & aspera minaciter intentaret. Illa demum necessitate constricta, tandem quod in se erat, aperuit: & se, quæ detulerat, comedisse, & pro domino suo preces fudisse confessa est.

CAPVT VII.

Quòd fructuosior est eleemosyna pauperibus data, quàm oblatio à sacerdote carnali celebrata.

HOc igitur ita, vt factum est, quantocyus per populi ora depromitur, & celebri per regiones relatione vulgatur: multorumque testimonio definitum est, quod vtilior est, & fructuosior eleemosyna pauperum, quàm quælibet oblatio tradita manibus carnaliter viuentium sacerdotum; quandoquidem defunctus ille, & quod presbytero datum est, ignorauit; & quod à paupercula muliere perceptum est, solemne conuiuium sensit. Eleemosyna quippe animas hominum in tenebras ire non patitur, terrenisque munusculis siderea regna mercatur. Vnde nonnulla in nostris partibus Monasteria præclaram nuper institutionis normam sibimet indiderunt, vt præter cætera pietatis opera, etiam tres pauperes cum priuata mensa iuxta se semper Abbas habeat, eisque singulis mensuram cibi quem quilibet habet frater apponat. Nam cùm regularis norma præcipiat vt Abbatis mensa semper sit cum hospitibus, hoc modo nouiter vtrumque complerur; vt & Abbatis mensa non superbis sæculi, sed sanctis hospitibus hæreat, & ipse conuesci fratribus non omittat. Enimuero, vt copiosiora in pauperes alimenta proficiant, dantur in Monasteriis, & Eremis decimæ quorumque prouentuum, & non modò pecorum, sed & ornicum, pariter & ouorum. Deuotioni quoque defunctorum hoc nouiter superaddunt, vt cunctioribus quibuscumque defunctis octauas semper anniuersarias faciant; & non vno tantum depositionis die, sed per † ogdoadam potius annua is sibi memoriæ vota persoluant. Et suggero, atque humiliter peto, vt ipse notum hoc eorum, quæ prædiximus, arripias institutum: nec à minimis fratribus mutuari dedigneris exemplum. Melius est certè Doctoribus à discipulis discere, quàm superbè, quæ recta sunt, ignorare. Honestius est maiori, vt quæ nescit addiscat; quàm quæ discenda sunt, nesciat. O gloriosa virtus humilitatis, per quam homo verè discipulus efficitur Saluatoris! *Discite*, inquit, *à me quia mitis sum, & humilis corde*. Hæc est enim virtus, per quam suaue Deo sacrificium, & magister impensi laboris instantiam, & discipulus suam exhibet clientelam.

S. Bonifac. Reg. cap. 56.

† hebdomadam.

Discendum est eb inferioribus, nō modò à maioribus.

Matth. 11.

A venerabilis planè Cluniacensis Cœnobij fratribus didicisse me contigit insignia duo sanctæ humilitatis exempla, quorum vnum nō mediocriter quosque prælatos, alterum valet ædificare subiectos. Marcuardus certè eiusdem Rector Ecclesiæ Maiorum sibimet substituit, & grandæuæ iam senectuti suæ quietis otium procurauit. Hic itaque dum priuatus in infirmorū maneret ædicula, quadam aduesperascente die caseum petiit, quem Cellerarius pluribus, vt fieri solet, intentus, non modò dedit, sed & duris insuper ministrum eius responsionibus fregit. Conquestus est Abbatum turbam, nec posse se tot dominorum perferre molestiam. Quo senex audito, non mediocre scandalum pertulit: & quia lumen oculorum prorsus amiserat, dolor in eius corde tenacius hæsit. Nam quo cæcus à visibus vacat, eo quidquid audierit, in corde subtilius versat: & quia per exteriora quæque non spargitur, interiori zeli stimulo truculentius inflammatur. Mane verò facto, ministro suo, vt sese ad manū in Capitulo duceret, iussit. Adductus autem, talibus Abbatem aggressus est verbis: Frater, inquit, Maiole, non ego te super me vt me persequeris imposui: nec vt tanquam emptor mancipio dominareris; sed vt reuera patri filius compareteris, elegi. Et post huiusmodi multa propemodum commotus adiecit: Es ne, quæso, meus Monachus? Quo respondente, Sum, tuumque me non magis fuisse, quàm & nūc esse profiteor. Et ille, Si meus, inquit, es Monachus, protinus cede sedi, & locum, quem ante tenueras, repete. Quo Maiolus audito, repentè surrexit, humilem locum, prout iussus fuerat, experiuit. Marcuardus itaque quasi postliminiò reuersus, vacantem occupat sedem, Cellerarium, cui fuerat infensus, accusat quem mox terræ prostratum duriùs corripit tandemque modum pœnitentiæ, qui sibi videbatur, iniungit. Perfunctus itaque tam longi tribunatus officio, præstò dethronizatus assistit: Maiolo vt ad suam sedem redeat, præcipit. Ille confestim nil cunctatus obedit.

Marcuardi Abbat Cluniac. quodnam Maioli obedientiæ experimentum fecerit.

Auditus supplet videndi defectum.

Mira obedientia Maioli Cluniacensis Abb.

CAPVT VIII.

Quòd magna vis sit obedientiæ.

IN hoc igitur sancto viro euidenter ostenditur, & veræ virtus obedientiæ, & monachicæ mortificatio disciplinæ. Verè in eo cernitur & imperialis patientiæ dignitas, & Apostolicæ humilitatis regnare maiestas. Iussus enim Prioratus officium abiicere non contempsit; iussus recipere, patienter & humiliter obediuit: vtrobique sibimet mortuus, & consummatæ obedientiæ loro constrictus, dum alienis omninò se substrauit imperiis, nulla proprij sensus in se viuere vota permisit. Sed quoniam tanta beati viri humilitas sterilis esse non potuit, quod prius de Spiritus sancti rore radix ipsa concepit, priorum pentium ramorum germen pullulando diffudit.

Vir itaque Domini venturus aliquando Romam, præcepi cuidam fratri, vt secum pergeret, quia sicut rogatus fuerat cùm in Monasterio S. Pauli Priorem constituere decreuisset, ille nonnulla difficultatis obstacula reluctatus opposuit, & modò hoc, modò illud, tandem obstinatus obedire contempsit. Maiolus autem inobedientiam fratris æquanimiter tulit, eoque relicto itinere, quod decreuerat, commeauit. Cúmque frater in Monasterio per inobedientiam remansisset, & reliqui fratres in eum vehementer inueherent, ac tam obstinatæ duritiæ peruicaciam vnanimiter increparent, tandem in cor reuersus, aduersus propriam voluntatem in arma congreditur, salutaris obedientiæ telis accingitur, & mox supernæ gratiæ feruore succensus beati viri vestigia perniciter comitatur. Sed dum ille nesciens cœpto itinere graditur; hic verò post eum festinanter accelerat, & anxius,

Monachus Cluniacensis ex inobediente obediens factus, leprasū osculo sanat.

ac repentinus anhelat. Mox ad quemdam fluuium peruenit, cuius vir Domini iam vada transierat, & super ripam adhuc alteram consistebat.

Cùm itaque Monachus in citeriori se fluminis crepidine figeret, quoniam absente nauigio transitum non haberet, videns procul astare magistrum, quod solùm potuit, præstò corruens in terram se humiliter strauit, & quia veniam deprecans, per oris organum fortè non posset audire clamorem, de toto corpore linguam fecit. Quod dum eminus Maiolus aspexit, quid hoc esset, incunctanter agnouit, moxque misso remigio, transferri ad se Monachum fecit. Quem (B) præsto vir Dei ad quid venisset, inquirit: at ille simul & de præteritis veniam deprecatur, & impleturum se de cæteris quidquid iniungeret, pollicetur. Tunc ille: Vis, inquit, absque dubio pœnitentiam? Quo respondente, Volo; protinus addidit: Huic igitur osculum præbe. Nam casu tuberosæ cutis illic leprosus astabat. Ille confestim in eius osculum ruit, moxque lepra mundati corporis prorsus euanuit. Sic sancta obedientia fructum suæ humilitatis inuenit, dummodo veniam se corrigendo promeruit, (A) sed & signum insuper tam perspicuæ virtutis ostendit. Et cui superbia penè potuit apostaticam inferre perniciem, humilitas dedit Apostolicam exhibere virtutem.

Hæc omnia, venerabilis Pater, non sine magno timore describimus, ne vel per obliuionem propriam, vel per infidæ relationis audaciam à veritatis linea quamtumlibet declinemus. Quamobrem hæc nos non constanter astruimus; sed quia velut sub hoc relationis ordine ad nostram fuerint perlata notitiam, opinamur.

Verùm quisquis obedientiam prædicat, illi (B) summopere cauendum est, vt eum nota rebellis inobedientiæ non inurat. Nam vbi distat opus à labiis, fœdatur nomen auctoris. Quoniam qui idipsum, quod ore statuit, factis oppugnat, legem proculdubio destruit, quam promulgat. Quapropter ipsum obedientiæ deprecor, & humilitatis Auctorem, vt in proximo dignetur à me huius infamiæ probra repellere, meque permittat hunc Prophetæ versiculum in Casinensis Cœnobij foribus decantare: *Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa; quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.*

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM TRIGESIMVMQVARTVM.

De variis miraculosis narrationibus, addita simili disputatione de variis apparitionibus & miraculis.

ARGVMENTVM.

Hoc opusculum totum exemplis admirandis refertum est, quæ vno nomine Miracula appellatur, quæ magnam vim ad inflammandos animos ad virtutem, à vitiisque deterrendos habere, certissimè constat.

Domno Desiderio Archangelo Monachorum, ac cæteris sanctis Fratribus, Petrus peccator Monachus deuotissimi famulatus obsequium.

CVm in meo pectore tuæ charitatis ardor inextinguibiliter feruear, meque circa tui memoriam tepescere non permittat, mihi nuper aliquid in memoriam venit, quod me mittendæ tibi legationis admonuit. Nam dum in tui contemplatione sedulus habitarem, & Angelico Fratrum, sanctoque Conuentui, sic in cordis obtutibus, velut corporaliter interessem; inter alia multa repente tuarum recordatus sum litterarum, quas tu quidem sub interrogatione misisti; sed his ego Synodali præpeditus instantia adhuc non respondi. Et hæc in illis, si reminisci valeo, continebantur (C) epistolis: quia zelotypa quædam mulier habens virum ex adulterij fraude suspectum, qualiter eum sibi vindicare posset proprio toto contentum, à vicina petiit muliere consilium. Quæ nimirum peruersa, & vltricibus flammis euidenter obnoxia, hoc eam sacrilegium venenata serpentis antiqui suadela perdocuit; vt corpus Dominicum quasi communicatura perciperet, quod cautè reseruans, viro suo postmodum non sine quibusdam maleficiis propinaret. Quod videlicet à Sacerdote perceptum, & vsque dum occasio præberetur palliolo reseruatum, non sine magno dedit stupore miraculum. Hæc enim particula Dominici cor-

Quæstio B. Doctori proposita de zelotypa muliere.

poris inuenta est vsque ad medietatem in carnem esse conuersam, altera verò medietas panis speciem non mutauit. Itaque si ritè reminiscor, hoc proposuisti: deinde quid portenderet, inquisisti. Super qua quæstione, quia non necesse est diutius immorari, breui compendio quid mihi videatur expediam. Nam idcirco Deus omnipotens sacrosanctum illud mysterium in carnis speciem vertit, vt perfidiam reprobæ mulieris argueret, dum visibilem Dominici Corporis ostenderet veritatem: quatenus quæ purum panem, vt videbatur antè credebat, veræ carnis speciem cerneret; sicque sacrilegam cœpti sceleris audaciam suo ipsa iudicio condemnaret. Quod autem medietas sic remansit, ad euidentioris iudicij testimonium proficit; vt dum in vna, eademque substantia hinc panis, illinc carnis adesse consideras speciem, in vtroque veræ carnis, verique panis indifferenter intelligas veritatē; quia & ipse est *panis, qui de cœlo descendit:* & ipsa nihilominus caro, quæ de virginalis vteri materia prodiit.

Egregia quæstionis solutio.

Ioan. 6.

Nam & vester ille finitimus piæ recordationis Amalphitanus Episcopus, nomen nescio, Stephano Romano Pontifici, me præsente, sub iureiurando sæpè restatus est; quia cùm aliquando ad mensam Domini sacrificaturus accederet, sed super Sacramento Dominici Corporis incredulus hæsitaret, in ipsa confractione salutaris hostiæ, rubra prorsus ac perfecta caro inter eius manus apparuit, ita vt etiam digitos illius cruentaret, sicque sacerdoti omnem scrupulum dubietatis auferret. Vbi notandum, quàm sit immane periculum indignis manibus attrectare tam terribile Sacramentum. Sed quid de Sacramentis ipsis eloquimur, cùm etiam super eos aliquando, qui ex eorum vasis offendunt, terribiles fieri sententias videamus?

In Episc. Amalphit. vera Domini præsentia in Sacramento manifestatur.

CAPVT I.

Terribile exemplum Arnaldi Episc. Aretini calicē Dominicum alienantis, & ab Ecclesia subtrahentis.

ARNALDVM certè Aretinæ sedis Episcopum tu quoque familiariter agnouisti. De hoc mihi Martinus Eremita, magnæ scilicet opinionis vir, ac celebris famæ narrauit: Quia ex quodam sui iuris Monasterio calicem aureum abstulit, & quibusdam imminentibus necessariis alienauit: cui nimirum calici nobilis, ac deuota mulier, quæ eum Sanctis obtulerat, anathematis titulum, ne ab aliquo tolleretur, prouidè fecit insculpi. Interea cuidam fratri sopore depresso, videre contigit quemdam lacum nimij caloris ardore feruentem, & piceos, sulphureosque fœtores non sine tetri fumi voluminibus exhalantem. Circa quem lacum teterrimi quidam velut Æthiopes, nigris similiter equis, sed excelsis instar turrium, insidebant. Intus autem innumerabilia crudelium tortorum monstra: damnatorum verò videbantur horribilia, ac diuersa supplicia. Inter quos subitò contigit, vt etiam Arnaldum videret Episcopum, quem videlicet in in illis præ nimietate caloris exundantibus aquis ceruicenus immersum, terribiles duo Æthiopes constringebant, quorum alter sartaginem ferream, alter calicem aureum in manibus habere videbatur: sed iste cum sartagine calicem replebat aqua & ille labiis Episcopi protinus eumdem calicem apponebat, eumque funditus ebibere compellebat. Sic itaque numquam cessabant, & ille poculum labiis hiantis immergere, & iste coactus indesinenter haurire. Quid multis immoror? Hanc visionem audiuit Episcopus; vt Monasterio restituat calicem, ab amicis omnino suggeritur. Ille sub fortassis ambiguo reddere pollicetur. Sed dum res in crastinando differtur, immo dum circa salutem suam ille non vigilat, cœlestis super eum sententia non dormitat. Nam & B. Petrus de his, quæ fictis verbis in auaritia negotiantur, ait: *Quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat.* Quadam itaque die, tertia propinquante iam hora, in castelli, vbi erat, crepidinem, sellam præcepit afferri, vt surgentis calorem Solis exciperet, ac matutini frigoris reliquias propulsaret. Cùmque residenti domestici sui, serui, atque contubernales assisterent; & ille securus, hilaris, ac iucundus, faceta cum eis, & vrbana verba misceret; subitò repentinus dolor in eius verticem, tanquam gladius, irruit; eumque morior, morior exclamare coegit. Mox baiulantibus necessariis defertur ad lectulum; mysterium sacrosanctæ communionis accepit, ac spiritum protinus exhalauit. Timeat ergo quisquis vel Ecclesiastici mysterij vtensilia distrahit, vel tremendi anathematis elogium paruipendit; ne dum quasi securus ambulat, latentis eum iudicij laqueus comprehendat. Heu miserabilis valde, & infelix humana conditio! Certè præfatus Episcopus licet in hoc sibi negligentiæ torpor obrepserit, aliàs tamen acutus erat, ingeniosus, & cautus, tantæque facundiæ, vt dum expeditissimè in verbis decurreret, circumcisus labiis dici non immeritò potuisset. Sed cùm Apostolus dicat: *Prudentia carnis mors est; prudentia spiritus vita & pax:* quid prodest, si quispiam sæculi huius prudentia calleat, si ingenij viuacis obtutibus abdita comprehendat, si versuta calliditate, tanquam Proteus, in varia se formarum monstra conuertat?

1. Pet. 2.

Arnaldi Ep. Aretini mors repentina.

Rom. Pont. anathema iustè timendum.

Rom. 8.

CAPVT II.

Aliud terribile exemplum Tedaldi Episcopi.

INTEREA sub huius occasione sermonis, illud in memoriam redit, quod olim Teraldus Episcopus prædecessor istius, in festiuitate beati Donati constitutus in pulpito, sermoni, quo concionabatur, adiecit. In Longobardiæ, inquit, finibus, vnde originem duco, vir erat versipellis ingenij, & acutissimæ subtilitatis, duplex animo, sermone lepidus, concinnandis, fabricandisque commentis edoctus, in reperiendis, ac variandis consiliis vehementer astutus. Numquam erigebat brachia contra torrentem, sed ex quocumque latere mundani turbinis eum aura proflaret; ille protinus aptum calliditatis, atque versutiæ pallium opponebat. Accidit autem, vt hunc post obitum quidam frater nocturna visione conspiceret. Lacus erat igneus; qui flammiuomis vaporabat incendiis, & crepitantibus ignium globis terribilem cernentibus incutiebat horrorem; quem lacum trabalis enormitas videbantur obsidere dracones, variaque serpentium genera, hinc inde per circuitum spatiari. Vir autem ille, quem diximus in ipsa flammarum stridentium voragine coarctatus, tentabat quidem effugere, sed obstantibus bestiis, dolebat aditum non patere. Modò scilicet ex hac parte fugam parabat; sed ecce serpens obuius aderat. Per aliam partem erumpere satagebat,

Visio terribilis cuiusdam fratris.

sed ecce rursus alia bestia laxo gutture stridens iter occluserat. Ille rursus & alia ad euadendum loca tentabat, sed insurgentibus bestiis, omnino meatus aufugij non patebat. Porrò autem Matth. 7. Marc. 4. cùm Veritas dicat: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis*; hoc illi iusto Dei iudicio contingebat. Sicut enim ille per carnalis astutiæ vanitatem, ex quibuslibet inuos sæculi se nouerat laqueis expedire; ita postmodum versa vice nullo valebat ingenio supplicium, quo cruciabatur, euadere. Qui nimirum si prudentiam, qua callebat, in diuinis studuisset exercere mandatis, non cremaretur inter rabida ora serpentium, sed gauderet potius inter agmina Beatorum.

CAPVT III.

Aliud exemplum cuiusdam non dantis honorem loco sacro.

VNum planè contigit in nostris partibus de quodam carnaliter sapiente, quod dignum non est silentio præterire. Fanensis quidem Primarius ciuitatis, Hugo nomine, ipsa nocte, quæ peracta Parasceue, sacrosanctum Sabbatum Dominicæ sepulturæ præcedit, cum armis & armatis ingressus Ecclesiam, in qua diuinis vacabatur officiis, perosum sibi violenter hominem cœpit, ac vinculis crudeliter mancipauit. Quem quia noua præsumpsit, nouo Deus omnipotens supplicio condemnauit. Nam cùm sensum mentis, in quantum mihi videtur, integrum teneat, omnes eum tamquam væsanum, exinanitum, atque dementem conspuunt, abjiciunt, & exprobrant. Halitum quippe eius, iuxta querelam Iob. 19. B. Iob, vxor exhorret, eumque velut arreptitium nutus explodit, ad mensam, siue colloquium filius non admittit, auertunt oculos famuli, dedignantur amici clientes, milites, affines, atque propinqui: Episcopus etiam ciuitatis, &, vt compendiosè cuncta complectar, omnis clerus, & populus iam ferè per duodennium arbitrantur eum mentis impotem, & væsanum, nullumque cum eo, tamquam energumeno, dignantur habere consortium. Porro cum diues sit, & exuberans domus eius, fluunt pannosæ & illotæ vestes, horret inculta cæsaries, caput eius diuturni sudoris fœtet iniuria, corpus totum per longam sordet incuriam. Hic planè, cùm me adesse cognosceret, me concitus adiit, mala quæ patiebatur, exposuit, querelam de suis sobrio sermone digessit, & (quantum ex tenore verborum eius colligere potui) rationabiliter declamauit. Itaque conueni filium, Episcopum quoque ac de ciuitate quamplurimos, & subtiliter inquisiui, quid inordinatum, quid delirum, quid ineptum in illo conspicerent, pro quo illi væsaniam imputarent. A quibus vtique nihil aliud, & ne vnum quidem certi signi verbum addiscere potui, nisi hoc tantùm, quia demens est: quod omnes ore consono Cõpos mẽtis iusto Dei indicio insanus reputatur. vnanimiter asserebant. Cùmque ego dicerem: Quomodo id scitis, quibusve indiciis eum insanire conjicitis? Nihil aliud inuenientes, idipsum denuo replicabant: Demens est. Quod mihi videtur profundum atque admirabile Dei omnipotentis esse iudicium, vt qui prudens, & sciens sponte desipuisse cognoscitur, prudens, & sciens opinione væsaniæ puniatur: & qui sponte factus est furiosus, demens ab omni populo iudicetur inuitus. Meritò contra votum adiudicatur insaniæ, qui voluntate propria conatus est insanire. Enimvero si veraciter foret, eo minus miser esset, quo despectus sui mala, quæ patitur, ignoraret. Non est itaque sicut mortuus sæculi, qui Psal. 142. non sentit, sed sicut mortuus est æterni, qui iugiter moritur, & mortem ipsam sentire non desinit. Saluo nempe illo terribili in mundi fine iudicio, nunc etiam omnipotens Deus non modo Etiam verba vlciscitur Deus. crudelia quælibet facta, sed & superba, siue sacrilega, prout dignum est, vlciscitur verba. Vindicauit quidem, quod Balthasar sacra vasa temulentus indignè tractauit; nec dimisit inultum, quod Dan. 5. Nabuchodonosor arrogãter elata verba deprompsit: *Nonne*, inquit, *hæc est Babylon magna, quam ego* Dan. 4. *ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloriam decoris mei?* Et ecce sicut Propheta testatur, cùm adhuc sermo esset in ore regis, vox de cœlo ruit: *Tibi dicitur, Nabuchodonosor Rex,* Ibid. *Regnum transiit à te, & ab hominibus te eiicient, & cum bestiis, atque feris erit habitatio tua.* Puniuit 2. Par. 36. præterea Dominus Sedechiam Regem Iuda, qui per reprobos actus Dei mandatum contempsit. Vltus est etiam Ananiam Prophetam, non quia malum fecit, sed quia mendacium protulit. Cui Hieremias: *Non*, inquit, *misit te Dominus, & tu* Hier. 28. *confidere fecisti populum istum in mendacio, idcirco hæc dicit Dominus: Ecce mittam te à facie terræ, hoc anno morieris.*

CAPVT IV.

Clerici pugnacis, insolentis, & blasphemi cædes.

† NOuis quoque temporibus accidit, vt in † Nostris. Burgundiæ regno quidam Clericus esset, superbus nimis ac tumidus: & non modo carnali vitæ sæculariter deditus, sed & contra suum ordinem terribiliter bellicosus. Hic itaque cùm Ecclesiam B. Mauritij multis inclytam prædiis, suis ditionibus vsurparet, potens autem quidam è diuerso sui iuris esse, non sine magna litoris, atque certaminis animositate contenderet, tandem belli dies vtroque paciscente statuitur, & à multis hinc inde trementium armatorum agminibus conuenitur. Potens autem ille, quem diximus, nuntium ad hostilia castra direxit, qui & apparatum belli solerti speculatione perpenderet, ac sibi celeriter nuntiaret. Forte tunc Clericus Missam cum his, qui dimicaturi erant, suis fautoribus audiebat. Cùmque ad Euangelium veniretur, in fine lectum est: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui* Matth. 23. *se humiliat, exaltabitur.* Illico Clericus in hanc sa- Luc. 14. & 18. crilegam vocem proteruus erupit: Hæc, inquiens, sententia vera non est; nam si ego me meis aduersariis humiliter inclinassem, hodie tot possessionum, atque clientium copias non haberem. Reuersus autem nuntius domino suo fideliter retulit, non modo quod in bellico procinctu apparatu conspexit, sed hoc etiam, quod in ore Clerici tumidè loquentis audiuit. Tunc ille plaudens in Domino lætus efficitur, atque ad spem proculdubio obtinendæ victoriæ milites cohortatur. Conglobatis itaque diuersorum cuneis armatorum, ex vtraque parte pugna committitur, vires viribus opponuntur, depressa telorum sua deponitur, & humanis inflicta corporibus arma grassantur. Habebat autem Clericus equam, quam videlicet præliaturus ascenderat, tantæ velocitatis, ac roboris, vt nullus sibi videretur equus, aut mulus ad dimicandum posse

præferri. Casu, immo Deo disponente, contigerat, quod præcedenti nocte iumentum illud stabulo solutum abscederet; acetuumque salis inueniens, ex eo plurimum comederat. Clericus itaque dum in acie constitutus super aquæ riuulum deueniret, ibique cominus aduersantium armis arma conferret, iumentum, vt erat assumpti salis copia sitibundum, frænum de manu rectoris violenter extorsit, suisque totum viribus vindicauit, ac præsto caput in aquam ad bibendum inhianter immersit.

Pœna superbi Clerici.

Ille verò, dum ea manu, qua scutum tenebat, cum iumento confligit, hostilibus iaculis faciem coactus exponit: & ecce repente gladius os eius fulminis more transfixit, talique vir reprobus vitam suam fine conclusit. O quam congruè in illa pertulit corporis parte vindictam, quâ nigri fellis in Dominum vomuerat blasphemiam! Et cùm Propheta de talibus dicat: *Filij hominum dentes eorum arma, & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus*; qui linguam suam & dentes aduersus Deum gladij more vibrauit, dignè per eadem membra materialis gladij pœnas exsoluit. Isti planè contigit, quod Dominus in Euangelio dicit: *Quia super decem & octo homines turris Siloë cecidit, & occidit eos.* Quem verò mysticè turris illa significat, nisi illum, cui Psalmista decantat: *Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis à facie inimici?* Huic enim expositioni ipsum quoque Siloë nomen adgaudet. Siloë siquidem interpretatur, Missus. Haud dubium quin sit ille, qui dicit: *Qui me misit, mecum est.* Et ibi cæcus à natiuitate lumen accepit ab eo, qui ait: *Ego sum lux mundi.* De casu istius turris alibi sub figura dicitur lapidis: *Omnis, qui ceciderit super illum, confringetur, supra quem verò ceciderit, conteret eum.* Super hanc turrim, siue lapidem, cadit homo, atque confringitur, cùm per fragilitatem aliquam peccat, sed eius super se ruina conteritur, cùm superbè blasphemat. Turris ergo Siloë super hunc Clericum cecidit, & sicut blasphemando meruerat, omnino contriuit.

Psal. 56.
Luc. 13.
Psal. 60.
Nominis Siloë interpretatio.
Ioan. 8.
Matth. 21.

CAPVT V.

Quòd Deus nullum peccatum impunitum relinquit.

ET quid mirum, si grauia nos peccata tormentis addicant, cùm subtile Dei iudicium impunita etiam minima non relinquat? immo quid nouum, si reprobæ locutionis sacrilegium damnat, cùm ipsa quoque laudis suæ præconia, nisi dignè sint deprompta, contemnat? Adraldi nempe prudentis, & religiosi viri, qui Bremetensi præminet Monasterio, didici relatione quod scribo, quod etiam inditum litteris esse dicebat. Clericus, inquit, Coloniensis Ecclesiæ vadum fluminis transibat, & ecce beatus Seuerinus eiusdem Ecclesiæ nuper Episcopus, equi eius habenas apprehendit, eumque retinens, sistit. Cumque ille in stuporem versus, & grauiter admiratus, cur illic tam clarus, & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret; Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me sunt, non auditu disce, sed tactu. Cumque datam manum fluctibus Episcopus impressisset, tantus eam ardor absorbuit, vt vndique carnes eius resolutæ diffluerent, & ossa nuda vix hærentibus articulis remanerent. Ad quem Clericus, † nomen, inquit, tuum in tanta benedictione sit apud nos, & fama tua consonis

Adraldus Abbas monast. Bremetensis.
S. Seuerini Colonien. Archiepisc. purgatoriū ob intempestiuè coaceruata Horarum Canonicarum officia.
† cùm adde.

A totius Ecclesiæ præconijs celebretur, cur te pestilens hæc vorago constringit, tantoque, proh dolor! incendio cruciaris? Ad quem sanctus Episcopus: Nihil, ait, aliud in me remansit vltione plectendum, præter hoc tantum, quia dum in aula regia constitutus, Imperialibus me consiliis vehementer implicui, Canonicæ synaxis officia per distincta horarum spacia non persolui. Manè quippe simul omnia coaceruans, totâ die negotiis ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris huius fero supplicium. Tu verò omnipotentis Dei clementiam humiliter implora, vt manum tuam in salutis pristinæ

B restituat statum. Quod cùm factum fuisset: Vade, inquit, fili, obsecra fratres nostros Ecclesiæ Clericos, & alios spirituales viros, vt pro me preces fundant, indigentibus subsidia fundant, sacrificiorum votis insistant. His enim peractis, ego mox de vinculo pœnæ huius indubitanter expediar, & expectantibus me beatorum ciuium choris lætus adiungar. Quod certè magnam nobis debet inferre formidinem, quia cùm sanctum virum vni culpæ dumtaxat obnoxium, tam intolerabilis Purgatorij pœna constrinxerit, væh, væh, quæ mihi, meisque similibus est inferenda sententia, quos tot reatuum prolixitas grauat?

Preces, & sacrificia pro iis, qui in purgatorio cruciantur.

CAPVT VI.

C

Quòd Dei laudes fœdis cogitationibus non sint inquinandæ.

DISTINGVENDA sunt ergo per momenta temporum Ecclesiasticæ institutionis officia, & sub magna diuini timoris, ac reuerentiæ dicenda sunt disciplina, ne dum psallimus, fructum spiritus cum carnis desidia misceamus. Quid enim prodest, hostiam Deo laudis offerre, & per torporem negligentiæ fœdis eam cogitationibus inquinare? Hanc porro boni, malique mixturam locus ille significat Euangelicus vbi dicitur: Quia docente Domino, ad-

D erant quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Nam quia Pilatus, os malleatoris interpretatur, quid per hunc, nisi diabolum debemus intelligere, qui paratus est semper homines offensionum ictibus verberare? Vnde & virgam super humeros hominum tenere dicitur per Prophetam: *Virgam*, inquit, *humeri eius superasti, sicut in die Madian.* Quid verò sanguis, nisi peccata? Quid sacrificia, nisi rectas, & acceptabiles Deo significant actiones? Pilatus ergo Galilæorum sanguinem cum sacrificiis miscuit, quia malignus spiritus vel orationes nostras prauis cogitationibus polluit, vel

E opera bona peccati cuiuslibet attaminatione corrumpit, vt sanguis sacrificium polluat, dum reatus offensio oblatam Deo recti operis victimam fœdat. Vnde scriptum est: *Quia cùm Abraham Deo sacrificium de pecoribus, ac volucribus deuotus offerret, descenderunt volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham.* Quid enim exprimunt volucres, nisi reprobos spiritus per aëra volitantes? volucres ergo à sacrificio nostro repellimus, cùm operum nostrorum victimas à malignis spiritibus eas fœdare tentantibus, prouidè custodimus.

Luc. 13.
Pilati nominis etymon.
Isai. 9.
Gen. 15.
Quid per volucres sig.

Idem sanè, quem prædiximus, Adraldus, dum in Burgundiæ regno mihi conuiator incederet,

Adraldus Abb. con-

uiator S. Doct. in regno Burgundiæ.

deret, In hoc, inquit, loco, per quem nunc transitum habemus, aliquid contigit, quod si dicimus, non videtur otiosum. Frater quidam nostri Cœnobij (haud dubium quin Cluniacensis) præ mentis, & rectæ conuersationis vir, hinc aliquando transibat; & ecce crinitus quidam, quasi ex Hierosolymitana peregrinatione deueniens, palmam ferebat in manu. Cumque peregrinus, & Monachus inuicem obuij sese altrinsecus pertransissent; ait ille: Completorium in lecto, nec salus est, nec profectus. Quod frater audiens, admiratus expauit, ac repente post terga respiciens, eum videre non potuit. Mox enim vt verbum protulit, omnino disparuit. Ille vero ad conscientiam mox reuersus inuenit, quia pridiano vespere lassus de via redierat, & fessa in lectulum membra projiciens, iacendo Canonicas horas compleuerat. Vtrum ille Angelus fuerit, an reuera, sicut videbatur, homo, Dei ducimus relinquendum esse iudicio.

Completorium in lecto nec salus est, nec profectus.

Ioan. Prior Monasterij Fontis Auellani.

In hac etiam Eremo fontis Auellani, vbi nunc habito, Prior quidam fuerat, nomine Ioannes, qui lentis quibusdam infirmitatibus macilentus videbatur semper, & gracilis. Hac itaque sui corporis imbecilla tenuitate confisus, sæpe iacens in lecto Completorium decurrebat. Accidit autem, vt dæmoniacus quidam non procul abesset, qui multa hominum secreta, & obscænos actus impudens propalaret. Cumque præfatus Ioannes dæmonem exire præciperet, & quibusdam exorcismi quæstionibus flagellaret; Tune, ait, ille es, qui sub † cotto quotidie Completorium insusurras, & modo me quasi Sanctus ejicere, & iuris mei vasculum de meo vis dominio liberare? Hoc audito, frater erubuit, quia rei veritatem etiam per mendacij recognouit auctorem.

Horæ Canonicæ non sunt in lecto legendæ.

Ioanni Eremitæ, à dæmone impositum.

Alter etiam Eremita, qui vocabatur Ioannes de Anso, cùm ei, vt egrederetur vehementer insisteret, ac diuini nominis adiutium crebrius intentaret: Numquid oblitus es, ait, hac tibi nocte quid fecerim? Nam, si non excidit, certus es, quia dum ego me in apri siluestris effigiem verti, tu me quasi venator insectabaris. Sed qui videbar aper, subito speciem venustæ mulieris assumpsi, atque in osculum tuum ruens, vt semen effunderes, cum gloria triumphaui. Cum itaque reprobus spiritus de fratre delinquente per soporis energiam se glorietur habuisse triumphum; quanto putamus eum gaudere tripudio super his, qui labuntur in adulterium, vel incestum? Vnde sæpe Deus omnipotens terribile exhibet etiam in hac vita iudicium, nec tamen miseri homines desinunt iterare plectendum.

Robertus Gallorum Rex cur excommunicatus.

Nam Robertus Gallorum Rex, auus istius Philippi, qui in paterni iuris sceptra successit, propinquam sibi copulauit vxorem, ex qua suscepit filium, anserinum per omnia collum, & caput habentem. Quos etiam, virum scilicet & vxorem, omnes ferè Galliarum Episcopi, communi simul excommunicauêre sententia. Cuius sacerdotalis edicti tantus omnem vndique populum terror inuasit, vt ab eius vniuersi societate recederent, nec præter duos sibi seruulos ad necessarij victus obsequium remanerent: qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat, vel bibebat, percepto cibo, abominabilia iudicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coactus angustiis, ad sanum consilium rediens, diuertit incestum, initque legale connubium.

Non sunt consanguineæ ducendæ vxores.

Quàm sit Pontificum [illegible] anathema formidandum.

CAPVT VII.

Quòd non sunt commatres ducendæ vxores.

SEd & Otto Rex Teutonicorum, qui postmodum Imperator creatus est Romanorum, Adalaidem Italiæ Reginam, quæ sibi commater extiterat, suscepit in coniugem. Quem filius eius Almificus, qui Moguntinæ præsidebat Pastor Ecclesiæ, cœpit constanter arguere, & scelestum luridumque coniugium publicè condemnare. Pater autem vehementer iratus, eum comprehendi præcepit, & carcerali mox custodiæ mancipauit; quem per annale circiter spatium carcer inclusit, sed à correctione linguam terroris vinculum non ligauit. Cum verò pater eum quadragesimali decurrente ieiunio, de custodia decreuisset educere, antequam Psalterium expleret, quod aureis exarabat apicibus, recusauit exire. Verumtamen cum exiuit, zelo sacerdotalis accensus auctoritatis, non quieuit, sed mox in patrem iaculum publicæ excommunicationis intorsit. O verè dignum Regio genere sacerdotem, qui in causa Dei non Imperiale fastigium, non paternum recognouit affectum: sed dum paternam, ac Regiam auctoritatem in solo Deo constituit, hunc hominem eius legibus resistentem, à se prorsus extraneum deputauit. Dixit autem patri: Tu arbitraris me aduersum te insolenter agere, te verò præiudicium sustinere: scito prænoscens, quia die sancto Pentecostes vterque simul astabimus ante Deum, ibique ventilabitur inter nos, librata iustitiæ lance, litigium. Ibi luce clarius apparebit, quis nostrûm æquitatis lineam teneat, quis Dei legibus contradicat. Factumque est, ipso, qui dictus est, sacrosanctæ solemnitatis die, vt dum præfatus Augustis Imperialibus infulis redimitus, multorumque Pontificum choris, siue procerum vallatus agminibus, Missarum solemniis interesset, repentino super eum veniente iudicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem in Domino iam quieuerat. Sic sic qui de incesto coniugio contempsit inter homines iudicari, ad tribunal æterni iudicis coactus est pertrahi, & qui subiectum sibi dedignatus est audire Pontificem, terribilem super se non potuit euadere Maiestatem.

Parentes legibus Dei resistentes, extranei reputandi sunt.

Ottonis Imperat. lamentabilis interitus.

Hæc ego, venerabilis Pater, & alia quamplurima, non sine magnæ formidinis angore conscribo, ne videlicet, vel relatores mei meræ veritatis semitam non tenuerint, vel ipse quoque relationum in quolibet immemor obliuione deliquerim. Verumtamen teste conscientia, non hæc mentiendi voto, sed ædificationis affectu, prout melius possum, narrata recolere, satago schedulis annotare. Si quid mihi tamen in his obliuionis obrepsit, immò quidquid humanæ conditionis infirmitate deliqui antequam nexibus huius carnis absoluar, diuina mihi pietas tuis orationem in memoriam reuocet, ac dignè lugere permittat, ne viuenti mihi pœnitendum quid manere possit occultum, quod morientis sit oculis ingerendum.

Abbas Cluniacensis, haud dubiâ quin Hugo fuerit sanctitate clarus.

Hugo Abbas Cluniacensis, cùm ad suum me Monasterium perduxisset, frater quidam senex in infirmorum domo, ingrauescente totius corporis tumore, languebat. Hic porrò, cùm Abbatis comperisset adesse præsentiam, lætus affe-

ctus, diuinam cœpit implorare clementiam: Domine, inquit, quem nullum latet occultum, quæso, si quid reatus in me est, quod non sim hucusque confessus, tu mihi misericorditer in memoriam reuoca, quatenus Abbati meo dum præsens est, purè confiteat; atque ab eo, qui ius hoc in me præ cæteris habet, iudicatus absoluat. Hoc dicto, huiusmodi vox auribus eius insonuit: Certè est, certè est aliquid in te, quod confessus adhuc non es. Cúmque ille vocem solam audiret, sed à quo procederet, non videret, orando subiunxit: Exprime, Domine, manifestè quid hoc sit, vt confessus corrigam quod errraui. Porrò vox eadem peccatum quoddam (sicut quærebat) signanter expressit, quod ille à se commissum illicò recognouit, & Abbati festinanter ascito, facta confessione, purgauit; paucisque pòst diebus in sancta pace defunctus est.

Aduertant hæc sanctæ confessionis contemptores.

CAPVT VIII.

Terribile exemplum cuiusdam hominis desperati, ac interficientis seipsum.

S. Hugo Abb. Cluniacensis.

NON talem sortitus est finem Clericus ille, de quo mihi idem Hugo Cluniacensis Monasterij rector fida relatione narrauit: Religiosus, inquit, quidam Episcopus in expeditione positus, cum venisset ad ripam cuiusdam fluminis, substitit, ibique lassus recreare spiritum cœpit. Cúmque illic tranquillè quiesceret, audiuit vocem de fluminis alueo prodeuntem, & hæc verba clarius exprimentem: Hora venit, homo non venit. His auditis Episcopus, sollicitus redditur: & recogitans hoc sine mysterio esse non posse, aduentum rei solerti custodia præstolatur. Sed dum attentus explorator expectat, dumque hæc & illa recogitat; ecce quidam Clericus agillimè properabat, equumque calcaribus atterens, amnem transire quantocyus festinabat. Admonuit autem suos Episcopus, vt obuios se venienti festinanter obiicerent, eumque à sui cursus impetu retinerent. Cúmque ille perniciter properans, flumen aggrederetur præcipitanter inuadere, ac sine mora transire; illique contrà violenter obsisterent, & gradum figere compulissent, ait: Quiescite, quæso, dimittite me; recedite, quia iussio Regis vrget. Non est res, quæ deferri possit in posterum. Mysterium Regis instat, ineuitabilis necessitas imperat. Quid plura? Sanctus Episcopus eum violentissimè retentum, superuenienti nocte secum habere coëgit hospitium. Sed, ô misera hominis, ac lugenda conditio, quæ facilius valet sibi consciscere mala cum desunt, quàm vitare cum imminent! Episcopo scilicet cum suis graui sopore depresso, ille vas aquæ in hospitio repetit, in quod caput immergens, suus ipse tortor effectus, se feraliter enecauit. Sed sicut iste, licet occulto, districto tamen Dei iudicio, carnis interitum pertulit; ita per eius piam clementiam mortem animæ simul & corporis alter euasit.

Verè cuius Deus vult miseretur, & quem vult indurat.

CAPVT IX.

Votifragus infirmitate corripitur, vt resipiscat.

NAM quod nunc dicturus sum, & ex relatione iam dicti Cluniacensis Abbatis, & ex ore illius, cui res ipsa contigerat, frequentius audiui. Adolescens quidam erat in finibus Aquitaniæ, qui cum coæuis suis iuuenculis de animarum suarum cœpit salute tractare. Deliberatione præmissa, tandem statuunt, ac vnanimi inuicem confœderatione proponunt, & mundani cultus pompas abjicere, & ad monasticæ conuersationis ordinem commigrare. Sed dum res adhuc suspensa differtur, dum rerum ordo multiplici varietate concutitur; ipse quoque tener adolescentis animus fixus in suo proposito non tenetur. Quid multa? Mutata penitus mente desponsauit vxorem. Cúmque per processum temporis mens eius & memoriam sancti propositi paulatim de se prorsus eraderet, & sub prætextu coniugij ad explendam carnalis illecebræ voluptatem impatientius ebulliret, diuina super eum vigilante clementia, subito languore percussus est, ac paulo post ad extrema peruenit. Necessariis igitur, ac propinquis de iam quasi defuncti disputantibus sepultura, dum in medio positus videretur cadauer exanime, vixque tenuis quidam motus in eius pectore palpitaret, ecce duo teterrimi, ac trucis vultus Æthiopes eum (vt sibi videbatur) tanquam leones rugientes inuadunt, rapaci ferocitate corripiunt, de corpore violenter euellunt, mox pedes eius, & brachia duris alligant nexibus, sicque velut hœdum in phalangam pendulum alter post alterum baiulare cœperunt. Quot autem dolores, & torsiones ipse pertulerit, quantum, & qualia viderit, vel audierit, per quamplurima eum loca vectauerint, pe longum est non tantum stylo digerere, sed simplicibus quoque verbis ex ore per ordinem referentis audire. Hoc tantùm hic inserere sufficiat, quia dum per obscuræ caliginis eum loca portarent, ecce B. Petrus Apostolus splendidus, & coruscans occurrit, eumque de portantium humeris raptum, nexibus, quibus angebatur, absoluit. Illi mox relicta præda stridentes dentibus, & eiulantes abscedunt, factumque sibi præiudicium flebiles conqueruntur. Beatus autem Apostolus adolescentem ad Cluniaci Monasterium secum duxit, eique forinsecus posito, sese, donec reuerteretur, expectare præcepit: Ego, inquit, meum Monasterium ingrediens visito, ac per circuitum cuncta perlustrans, quid agatur, attendo: deinde ad te, consideratis omnibus, redeo. Sed mox vt iste relictus est solus, ecce crudeliores, & acriores iidem reuertuntur Æthiopes, & non iam per manus, & pedes, sed per genitalia ipsa corripiunt, eumque sic non sine grauissimo illius dolore suspendunt. Nam velut si rostro passer accipitris, vel aquilinis vnguibus columba rapiatur implumis; sic à reprobis illis spiritibus miser iste corripitur, trahitur libratus, per verenda suspenditur, & quasi recuperata præda, quæ fuerat perdita, longius asportatur, cum ecce beatus Petrus radianti nimis, ac terribili splendore conspicuus, se tamquam fulmen iniecit, rapinam suam quasi per imperium violenti spiritus apprehendit: & clauibus, quas manu gestabat, raptores nequissimos acerrimè verberauit. Mox illum ad domum propriam vsque perduxit, reddensque spiritum corpori vtramque saluti substantiam reformauit. Nam ille protinus conualescens, domui suæ sine cunctatione disposuit, atque ad Cluniacense Monasterium properans, sanctæ conuersationis habitum feruida satis deuotione suscepit. Sic itaque diuinæ militiæ transfuga, dum paterni verberis disciplina cælitus eruditur, de manu cruen-

S. Petrus Apostolus apparet, & à dæmonibus eum liberat.

Rediuiuus votum persoluit.

ri prædonis eripitur, & ouis oberrans ad proprij pastoris mapalia renocatur. Sed jam se repriмens calamus cohibeat stylum, ne regulam breuitatis excedat epistolare compendium.

Scribite, si placet distichon istud in Refectorio, sub pedibus Apostolorum.

Ignit Apostolicum linguarum flamma Senatum,
Germinat & varias quasi vox fœcunda loquelas.

DISPVTATIO

De variis apparitionibus & miraculis.

ARGVMENTVM.

Archiepiscopo, vtpotè qui talibus rebus audiendis magnoperè delectabatur, nuntiat Canonicos Velitrensis Ecclesiæ, cui ipse præerat, emersisse tandem aliquando, & se ad bonam, vt dicitur, frugem recepisse, eosque juxta præscriptam sibi disciplinam, non vt ante coactos, sed sponte, & libenter vitam instituere. Affert deinde nonnulla exempla, & mira, quæ multis contigerunt, ex quibus non parua vtilitas percipi potest.

Domno A. venerabili Archiepiscopo, Petrus peccator Monachus plenissimæ deuotionis affectum.

QVIA noui sanctam mentem tuam, venerabilis Pater, præcipuè de hominum salute gaudere, adeo vt cum animatum te contingit audire profectum, velut ad dulcium epularum agglifcas, ac delecteris edulium.

Velitrensis Ecclesiæ Canonicorum emendatio, & profectus.

Refero tibi de Canonicis nostris, sanctæ videlicet Velitrensis Ecclesiæ, quia qui sub multis laboribus nostris, atque sudoribus incorrigibiles videbantur, jam per diuinam gratiam resipiscunt, & per canonicæ regulæ tramitem non jam coacti, sed gaudentes incedunt. Vnusquisque præterea eorum quadragesimali tempore quotidie Psalterium complet; tribus per hebdomadam diebus omnes vino & pulmento communiter abstinent; tantúmque districtæ conuersationis videntur habere feruorem, vt per totam Quadragesimam, quæ est ante Pascha: & illam, quæ Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi consuetudinaliter antecedit, tribus in hebdomada diebus vnusquisque se in Capitulo coram fratribus exuat, & propter peccata confessus, dura corrigiarum scutica perferat disciplinam.

Carnis maceratio per scopas quã sit salutifera.

In quo videlicet sanctæ conuersationis indicio potes manifestè colligere quid de cæteris vitæ modis, & obseruationibus debeas æstimare. Et, ô disciplina salutifera, nimirum carnis afflictio! in qua dum corpus ad humanum nudatur aspectum, ante Dei oculos coruscantibus indumentis apparet ornatum. Porrò vix dum mensis emensus est, ex quo res contigit ista, quam refero.

CAPVT I.

Baruncij Eremitæ sanctitas.

BARVNCIVS planè mihi frater vnanimis, & in amoris præcipui dulcedine singularis, non in eremo, sed in villa quadam eremo subjecta, dum opus ageret necessarium, languorum incurrit extremum. Qui dum sibi imminentem cognosceret obitum, fratribus, qui sibi sedulitatis officium exhibebant, pœnitentiam sibi proposuit iniungi, qui dum tres, vel vt multum, quatuor Psalmos, vtpote sancto, & innocenti viro, sufficere judicarent; ille petiit, vt decem sibi annorum pœnitentiam traderent, quam illicò peragendam fratribus qui morabantur in eremo, quantocyus delegarent. Nocte igitur insecuta, dum quique per cellas constituti post gallicinium nudati, corporalibus disciplinis insisterent, festinarentque fratres pœnitentiam antequam ille moreretur, implere; Lamberto fratri, qui sibi sedulus assistebat, Baruncius ait: Cur, inquit, te non præparas, & sicut cæteri fratres indumentis Ecclesiasticis non adornas? Omnes enim de eremo fratres vsque modò mihi visibiliter astiterunt, albis nimirum, ac resplendentibus stolis induti, & velut in choro psallentes micantium vestium candore conspicui. Compulit ergo illum vt ad eorum indueretur exemplum. Vbi notandum, quia dum fratres illi nudati corporalibus disciplinis essent ab ipso procul intenti, ei, vt ita loquar, non jam carnalibus, sed spiritualibus oculis decoro cultu videbantur induti. Is planè, qui mihi hoc retulit, venerabilis Pater Liutprandus aliud etiam mihi consequenter innotuit, quod ab audientium ædificatione non vacat.

Monachi dum flagellis atterantur, stolis albis ornati videntur.

Initio, inquit, illius Quadragesimæ, quæ Natiuitatem Dominicam ex Ecclesiastica institutione præcedit, tanta mihi subitò molestia repentini languoris incubuit; vt vix pedibus constanter insisterem, nedum possem regulam quotidianæ conuersationis implere. Cúmque tenebrosis, atque confusis cogitationibus fluctuans, ieiunium funditus desperarem, ac de quotidiana deinceps ciborum remissione decernerem, subito lènis mihi sopor obrepsit, & super codicem, cui videlicet intentus eram, caput paululum reclinaui. Tunc mihi visum est, quod tota cella plena esset fumo, & insuper quamplures illic essent homines, qui clamosis, ac mutuis inter se vociferarentur colloquiis; cum ecce sanctus frater Iuuentius, qui in eadem eremo laudabiliter conuersatur, repentè cellulæ fores irrupit, & zelo seuerissimæ animaduersionis homines exturbauit, ac sine mora violenter propellens exclusit. Num, inquit, huius eremi non est inuiolabilis regula, vt colloquium fieri in cella quisque non audeat, sed ingredientium labia silentij protinus censura compescat? Moxque manutergium repente corripuit, omnemque fumi chaos, terramque congeriem qua cella replebatur, abiecit. Quo facto, protinus exsoporatus euigilo, mentemque meam ab omni fumigantium cogitationum caligine liberam, non sine magna cordis lætitia recognosco. Tunc itaque omni tædio tentationis, atque languoris expulso, tantæ virtutis in me robur, ac fortitudinem reperi, vt per totam illam Quadragesimam vsque ad Dominicam Natiuitatem vix aliquando vel leuiter

Liutprandus ven. Eremita cælesti auxilio roboratur, ne ieiunium possit violare.

S. Frater Iuuentius, Eremita.

esurirem: & ne vno quidem die præter panem, & aquam, nisi fallor, alia quælibet alimenta requirerem.

CAPVT II.

Parisiensis Episcopi intemperantia diuinitus punitur.

** alberico f.*

ET, ô vtinam sic * Albuino Parisiensis Ecclesiæ contigisset Episcopo. Cui nimirum dum septimi, si ritè teneo, mensis ieiunium celebraret; & profligato iam ieiunij biduo, ad Sabbatum peruenisset, singularis serus venatione captus, offertur. Mox ille in concupiscentiam lethalis edulij pestilenter illectus exarsit, ieiunium in alteram hebdomadam transferendum esse decreuit: & confestim coquis, vt porcum accuratius coquerent, imperauit. Illo itaque die gulæ suæ perfecit homo miserabilis appetitum, octauo autem proximo videlicet Sabbato, diem clausit extremum. Et hoc certè dignè commeruit, qui de Ecclesiæ sacrario quasi sepulchra concupiscentiæ fecit in deserto. Quid autem mirum, si illic, vbi tam aperta est culpa, manifestè est irrogata vindicta, cum sæpe miserabilem rei videamus euentum, & tamen ignoremus supernæ dispositionis causa latente mysterium?

Num. 11.

Leo ex Puteolano Episc. Eremita Neap. cœnobium S. Agnelli.

Leo planè dudum Puteolanus Episcopus, nunc autem nobilis Eremita, nuper mihi, & fratribus retulit: quia cum dæmoniacus quidam esset in Monasterio, quod apud Parthenopen est in beati Angeli Confessoris honorem constructum, in hominem propè astantem repentinus insiluit: cumque rabido furore percutiens, protinus interfecit. Et, ô quis profunda Dei iudicia penetrare sufficiat! Mox enim, vt innocentem hominem furibundus extinxit, confestim à dæmonio liberatus, & menti suæ, ac rationi pristinæ restitutus, numquam de cætero passionis illius molestiam pertulit. Inquisitus autem cur hoc facinus perpetrauerit; Hominem, inquit, non vidi, sed nigrum canem, qui me mordicus apprehendere satagebat, sicut mihi videbatur, occidi. In hoc igitur occultæ dispositionis effectu causa non claruit, cur videlicet, vel ille repentino dignus fuerit vulneri perimi, vel iste meruerit à dæmonio liberari. Cum & ille, quantum ad humanum spectat arbitrium, innocenter occisus, & iste quantum ad exterioris reatus speciem, videatur vltione plectendus. Et quid mirum, si merita nobis aliena non pateant; cum & ipsi sæpè, quod fecimus, per obliuionis hebetudinem ignoremus?

Dæmoniacus hominem necans liberatur.

Iudicia Dei abyssus multa.

CAPVT III.

B. Virgo Maria in suæ festiuitatis Assumptione innumeros liberat à pœnis Purgatorij.

RElogiosus planè Presbyter Ioannes rem mihi retulit ante paucos annos Romæ contigisse, quam narro. In Assumptione scilicet beatæ Dei Genitricis Mariæ cùm nocturno tempore Romanus populus iuxta morem orationibus, & Litaniis insisteret, & accensis luminibus diuersarum regionum Ecclesias perlustraret; mulier quædam in Basilica, quæ est ad honorem eiusdem beatæ Virginis, in † Capitulo constituta, commatrem suam vidit, quæ scilicet ab anno ferè fuerat iam defuncta. Cumque per multitudinem confluentium ad eius attingere non potuisset alloquium, studuit eam in tali cuiusdam angiportus articulo præstolari; vt dubium non esset, quod egressa Basilicam, ab ea declinare non posset. Hanc itaque transeuntem protinus inquisiuit: Non, inquit, tu commater mea es, Marozia videlicet, quæ dudum defuncta es? Hoc illi vocabulum fuerat, dum adiueret. Qua respondente, Ipsa sum. Et quomodo, inquit, tibi nunc est? Ait, Vsque hodie non leuis me pœna constrinxit, quia videlicet per lasciuiæ petulantis illecebras cum coætaneis me puellis in tenera adhuc ætate fœdaui: & hoc ipsum, proh dolor! obliuioni quodammodo tradens, Sacerdoti quidem confessa fui, sed iudicium non accepi. Verùm hodie Regina mundi pro nobis preces fudit, meque cum multis aliis de locis pœnalibus liberauit: tantaque multitudo per interuentionem eius hodie est de tormentis erepta, vt numerum totius Romanæ plebis excedat; vnde sacta eidem Dominæ nostræ gloriosæ dicata passim loca visitamus, actionesque sibi gratiarum pro tantis misericordiæ beneficiis alacres exhibemus. Cùmque super hoc commater illius ambigeret, nec fidem facilè sermonibus adhiberet, subiunxit: Vt experiaris, inquit, pro certo verum esse quod loquor, scias te transacto hoc anno, in hac eadem festiuitate proculdubio morituram. Quod si, quod fieri non potest, vlterius vixeris, me protulisse mendacium liquidò comprobabis. Et his dictis, ab oculis eius euanuit. Mox illa cilicium induit, & de obitu suo solicita, quæ audierat, viuere cautius cœpit. Quid plura? Peracto ferè anno pridianis cœpit ægrotare vigiliis: in ipso verò festiuitatis die vitam, sicut ei demonstratum fuerat, terminauit. Vbi notandum, & non leuiter expauescendum, quia de peracta culpa, quam præfata mulier obliuioni tradiderat, vsque ad interuentum intemeratæ Dei Genitricis supplicia perferebat.

a Capitolio vel Campitello f.

B. Virginis misericordia & auctoritas apud Deum.

CAPVT IV.

Sanctorum apparitio pulcherrima Romæ in Ecclesia sanctæ Cæciliæ.

Rainaldus Episc. Cumanus, & Humbertus Episc. Card.

RAinaldus quoque Cumanus Episcopus mihi narrauit, quod & ab Humberto venerabili sanctæ Ruffinæ quondam Episcopo se didicisse perhibuit. Presbyterum, inquit, nocturno silentio quiescentem, compater suus, qui defunctus fuerat, in visione clamauit, dicens: Veni, vide spectaculum, quod iudicare non poteris otiosum. Duxit ergo illum ad Basilicam beatæ Cæciliæ, in cuius videlicet atrio videbantur Agnes, Agatha, eademque Cæcilia, multarumque beatarum Virginum chorus, mirabili cultus, & habitus nitore conspicuus. Hæ nimirum parabant quandam magnificam sedem, cæteris hinc inde subselliis eminentem, & ecce B. Virgo Maria cum Petro, & Paulo, atque Dauid, ac non paruis Martyrum diuersorumque Sanctorum vallata turmis micantibus venit, seseque in ea, quæ parata erat, sede composuit. Porrò autem dum in illo tam sancto conuentu silentium fieret, omnesque reuerenter astarent; ecce mulier quædam, licet paupercula, pelliceo tamen indumento decenter ornata, ad intemeratæ Virginis vestigia, corruit, eamque vt Ioanni Patricio iam defuncto misereretur, orauit. Cumque hoc ipsum mulier ter obsecrando repeteret, nec responsum aliquod impetrare posset, adiecit: Nosti, inquit,

Ioannes Rom. Patricius.

Domina mea, Regina mundi; Ego sum misera A
illa, quæ in attio Basilicæ tuæ maioris nuda, &
tremula iacete consueueram. Ille verò mox vt
aspexit, pia mihi misetatione condoluit: & pel-
lem hanc supet me, qua videlicet erar indutus,
iniecir. Tunc beata Dei Genitrix: Homo, in-
quit, ille, de quo togas, mulra flagitiorum mo-
le depressus est: duo tamen hæc babuir, vr & in-
digentibus pius, & magna sacris locis exririsset
humilirare deuotus. Frequentet enim oleum
proptiis cetuicibus desetebat, & lucernis Ecclesiæ
meæ fomitem ministrabar. Cúmque super hoc
eidem Patticio, & cæteri sancti testimonium B
perhiberent, eumque idipsum & suis Ecclesiis
egisse simul assererent; illicò Regina mundi præ-
cepit, vr Patricius ille duceretur ad medium; &
ecce multitudo dæmonum præfatum Ioannem
trahunt, pœnalibus vndique loris astrictum, &
ambientium catenarum squalotibus vehemen-
ter attritum. Tunc eum Domina nostra iussir
absolui, & Sanctotum cœtibus aggregati; vin-
cula verò, quibus ille fuerat absolutus, alreti ho-
mini, qui in hac adhuc vita manebat, præcepit
innectenda reponi. Tunc conuentus ille Sancto-
tum solutus est, & vnusquisque in diuersa conreo-
dens, ab aspectu cetnentis euanuit. Bearus verò C
Petrus Apostolus ad Ecclesiam suam venir, cui
protinus omnium successorum suorum, Pontifi-
cum videlicet Romanorum, chorus, infulatus, ac
festiuus occutrit: ipse quoque beatus Pettus cum
eatenus videretur indutus Hebtaicis vestibus, si-
cut in picturis vbique conspicitur, tûnc & phry-
gium suscepit in capite: & sicut cæteri, sacerdors-
libus infulis est ornatus in corpore. Tunc res-
ponsorium illud, quod dicitur: Tu es Pastor
ouium; melodiis, atque mellifluis cœperunt in-
tonare clamoribus; sicque illum vsque ad sacer-
dotalis chori consistorium deduxerunt. Quò per- D
ueniens, ipse Apostolorum Princeps nocturnum
est exorsus officium, dicens: Domine, labia mea
aperies: deinde tres Psalmos, totidemque lectio-
nes ac tesponsoria, quæ in Apostolotum natali-
tiis recensentur, canonico more persoluit. Om-
nibus itaque per ordinem tite decursis, matutinis
quoque laudibus consequentet expletis, eiusdem
Ecclesiæ tintinnabulum sonuit, & continuò Pres-
byter, qui hæc videbat, euigilans, somnium ter-
minauit.

B. Virginis iussu Sanctorũ cœtibus aggregatur S. Petrus Apostolus.

Prætetea idem, qui supra, mihi nartauit Epis-
copus, quia Monachus quidam quotidie dum an-
te sanctum altare beatæ Matiæ sempet Virginis
pertransitet, illam ex more percurrebat Antipho-
nam, quæ sic incipit: Gaude Dei Genitrix Virgo
immaculata: Gaude, quæ gaudium ab Angelo
suscepisti: Gaude, quæ genuisti æterni luminis
claritatem: Gaude mater: Gaude sancta Dei Ge-
nitrix Virgo. Tu sola matet innupta. Te laudat
omnis factura. Genitrix lucis intercede pro no-
bis. Quam videlicet Aotiphonam dum quadam
die pertransiens diceret, audiuit vocem ex eodem
altario ptocedentem: Gaudium mihi annuntia-
sti, gaudium tibi eueniet.

Laudans B. Mariam, gaudium nuntiatur.

CAPVT V.

Officium mortuorum quotidie persoluens in cæleste regnum introducitur.

SEd & idem mihi natraoit Episcopus, quia fra-
ter quidam non quotidiano, non certe solemni
Sanctotum, sed solo vrebatut, & delectabatut of-
ficio defunctorum. Cumque conditionis humanæ
debitum soluens ttibunali supetni Iudicis astitis-
set; cœpit turba dæmonum vehementer hoc illi C
crimen impingere, quod Ecclesiasticæ institutio-
nis tegulam negligens, per assuetæ synaxis officia
vota Deo reddere contempsisset. Tunc beata
Regina mundi sempee Vitgo Maria, & omnes
Sanctorum choti cum ea valenter occurtunt, se-
seque ad illius auxilium concotditer interponunt.
Hic, inquiunt, noster Capellanus, ac minister ex-
titit: quodque defunctorum sempet exequiis li-
benter interfuit, nobis omnibus ptoculdubio
ministtauit. Absit igitur, vt in impiorum manus
iste deueniat, qui piis erga nos, dum adiuueret,
studiis insudabat. Sic itaque beatæ Vitginis pre- D
cibus, omniumque supplicatione Sanctotum, in
eorum meruit transite consortium. Ignorabat
tamen huius tei relator Episcopus, vtrum ille
fratet ad nos teuersus, an aliis in bac vita degen-
tibus ista retulerit.

Hæc tibi, venerabilis frater, familiariter scribo,
quia velut suauibus epulis sic in tua, quæcumque
sit, allocutione delector: & mens mea continuò
lætatur, & gliscit, cùm aliquid, quod tibi congruè
scribatur, occutrit.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM TRIGESIMVMQVINTVM.

De picturis Principum Apostolorum.

ARGVMENTVM.

Causam affert cur Paulus Apostolus ad dexteram, Petrus verò ad sinistram in picturis exprimantur; idcircò scilicet, quia Paulus esset ex tribu Benjamin, qui Latinè, filius dexteræ interpretatur: probáque huiusmodi nomen aptissimè illi conuenire. Multas quoque eiusdem Pauli prærogatiuas adducit. Tùm demùm exponit cur Hierosolymitana Ecclesia, cùm in ea Christus passus fuerit, non sit caput omnium Ecclesiarum.

*Domno Desiderio sanctæ * conuersionis Abbati, religiosóque Conuentui, Petrus peccator Monachus in Domino seruitutem.*

* Conuersationis.

VT domnum Martinum ad vos iter arripere didici, Notario protinus, vt exciperet, imperaui Sed quoniam per totum Quadragesimalem circulum tecum, venerabilis Pater, familiariter degens, quæque conferenda videbantur, viua voce contulimus, & quæ communicanda erant, siue tractanda, sæpius intimauimus; iam quid noui ad te scribi valeat, non inuenio, dum quidquid necessarium esse poterat, frequentiùs iteratum alterutra confabulatione perpendo. Quid igitur faciam? Numquid qui loqui cœperam, deficiente materia, stolidè conticescam?

CAPVT I.

Cur Petrus ad sinistram, & Paulus ad dextràm in picturis collocentur.

SEd dùm armatam penna, atque ad scribendum ex more libratam manum Scriptoris aspicio, materia mihi dulcis offertur, de qua ad disputandum mea mens alacriter prouocetur. Per istam siquidem Notarij dextram repentè mihi illud occurrit, quod ipse à me, quæstione proposita, sæpenumero requisisti: Cur videlicet in imaginibus picturarum per vniuersas adjacentes Romæ Prouincias, Petrus, qui primus est, ad sinistram; Coapostolatus autem eius Paulus constituitur ad dextram; cùm iuxta vulgarem sensum hoc rerum ordo deposcat, vt Petrus, qui Senatus Apostolici princeps est, dextrum Domini latus; Paulus verò, qui iunior est, sinistrum iure possideat? Sed durum est valdè,

A vt opinemur, quia tam egregium, tamque famosum Apostolicæ dispositionis ordinem inconsultè, atque inconsiderate deuota Deo, ac religiosa vetustas admiserit. Neque enim credendum est, vt Constantinus Imperator, imò Papa Siluester; Cōs. Schol. atque post eos Principes, & Sacerdotes in Ecclesiasticæ disciplinæ littera peruigiles, atque solertes, hunc ordinem tantorum Principum negligendum ducerent, si correctione dignum aliquatenus æstimarent. Ne ergo sanctæ huius Historiæ ordo inordinatus appareat, quod nobis videtur, Sanctitati vestræ breuiter innotescat.

Paulum planè de tribu Benjamin extitisse, Paulus de
B quis ambigit? Benjamin autem Hebraicè, Latinè filius dexteræ nuncupatur. Quid ergo mirum tribu Benjamin.
est, si ad dexteram constituitur, qui vocabulum dexteræ ex paterno iure sortitur? Enimuerò, vt vetus illa beato Paulo liquidò congruere videatur historia, non sine causa Scriptura dicit: *Quia egrediente anima Rachel præ dolore, & imminente iam morte, vocauit nomen filij sui, Benoni, id est filius doloris mei.* Gen. 35. Pater verò appellauit eum Benjamin, id est, filius dexteræ. Per Rachel namque, Per Rachel quæ ouis, vel visum principium dicitur, Ecclesia designatur
C non immeritò designatur. Ecclesia. Quæ nimirùm & ad instar ouis innocenter viuit, & per studium contemplationis ad videndam Redemptoris sui speciem medullitus inardescit. Qui de se requirentibus Iudæis ait: *Ego principium, qui & loquor vobis.* Ioan. 8. Benjamin igitur nascente, Rachel mater emoritur; dùm appropinquante ad lucem nouæ regenerationis Saulo, persecutionibus Ecclesia per eum crudeliter impugnatur. Sicut Lucas in Actibus Apostolorum, *Saulus*, inquit, *deuastabat Ecclesiam, per domos intrans, &* Act. 8.

Z

Paulus in persona Beniamin significatus.

trahens viros, & mulieres tradebat in custodiam. Congruè itáque Rachel Benoni, id est, filium doloris mei vocat, quem Iacob Beniamin, id est, filium dexteræ nuncupat; quia Paulus, qui Matris Ecclesiæ dolor extitit, qui eam quodammodò dum nasceretur impugnando peremit, à Deo Patre filius dexteræ est vocatus, cùm per eum diuina potentia aduersus gentes quasi per fortem suam dexteram dimicauit, verborum iacula valenter intorsit, salubres cordium plagas intulit, & per eum deuictis, atque prostratis hostibus, cum gloria triumphauit. Hinc

Galat. 1.

est quod idem Paulus ad Galatas ait: *Cùm autem complacuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret Filium suum in me, & euangelizarem eum in Gentibus, continuò non acquieui carni, & sanguini.* Non ergo immeritò filius dexteræ Paulus vocatur, per quem omnis Gentium multitudo, quæ ad dexteram Dei ponenda est, ad Fidei sacramenta colligitur.

Ephes. 6.

Accinctus siquidem verbo Dei, quod est gladius Spiritus, hodiérque vsque ad finem sæculi aduersus omnium vitiorum, iniquorúmque spirituum rabiem dimicat, & tanquam fulminea Christi manus, vibratis cælestis eloquij gladiis, rigidas resistentium Deo ceruices obtruncat. Rectè igitur Paulus dextri iuxta Redemptorem lateris obtinet dignitatem, qui diuinæ dexteræ non ambigitur exercere virtutem. An non quodammodò dextera Dei aduersus diabolum dimicantem se fatetur esse, cùm dicit:

1. Cor. 9.

Ego autem sic curro, non quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans?

CAPVT II.

Pauli prærogatiuæ enarrantur.

PAVLVS ad cælum tertium raptus ascendit, vbi etiam arcana verba, quæ hominibus lo-

2. Cor. 12.

qui non licet, audiuit. Quis autem nesciat, quia vita terrena dicit sinistram, cælestis autem significat dexteram, sicut Sponsa dicit in Canticis:

Cant. 2.

Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me?

Expositio, *Læua eius sub capite meo, &c.*

Læua namque esse sub capite dicitur, quia præsens vita apud electum quemlibet sub mente, quæ proculdubiò cogitationum caput est, despecta calcatur. Dextera verò Dei Sponsa amplexari perhibetur, quia dum fidelis, & sancta anima æstuanti sui Creatoris igne succenditur, velut diuinis quibusdam amplexibus vndique confouetur. Qui ergo carnis adhuc fragilitate circumdatus, ad cælestem vitam ascendisse cognoscitur, rectè filius dexteræ nuncupatur. Hunc dexteræ Filium Deus omnipotens tanquam propriam dexteram per totam mundi latitudinem semper extendit, & per eam adoptionis populos ad Fidei vnitatem colligit. Hanc dexteram summus agricola per Ecclesiæ suæ aream versat, & per eam spirituales segetes ventilat, vt purgata mystici frumenti grana horreis cælestibus introducat. Hanc dexteram suam Deus huc, illucque procul extendit, dùm ad colligendas in Fidei Sacramento gentes Paulus toto terrarum orbe discurrit.

Pauli feruens charitas.

Ipse quippe quàm valida charitate flagrat, tam nimia ex locis ad loca se vagatione permutat. Transire ad alia ex aliis appetit, quia ipsius eum, quem implet, stimulus charitatis impellit. Longè namque à Romanis positus scribit:

Rom. 1.

Memoriam vestri facio semper in orationibus meis; obsecrans, si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. Desidero enim videre vos. Retentus Ephesi, Corinthiis scribit: *Ecce tertiò hoc paratus sum venire ad vos.*

2. Cor. 12.

Rursum Ephesi commorans, Galatis loquitur, dicens: *Vellem me esse apud vos modò, & mutare vocem meam.*

Galat. 4.

Romæ quoque custodia carceris clausus, quia ire per semetipsum ad Philippenses non permittitur, transmittere se Discipulum pollicetur, dicens: *Spero in Dominum Iesum, Timotheum citò me mittere ad vos; vt ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt.*

Philip. 2.

Constrictus etiam vinculis, atque Ephesi retentus, Colossensibus scribit: *Nam & si corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum.*

Coloss. 2.

Ecce cor Apostolicum quantum fraterni amoris igne decoquitur, quanto ad desudandum pro salute Gentium desiderio coarctatur. Hîc corpore tenetur; illuc spiritu ducitur: & paterni amoris affectum præsentibus impendit, absentibus porrigit. Coram positis exhibet opera, audientibus exprimit vota. Efficaciter præsens eis, cum quibus non erat: nec tamen illis abiens, cum quibus erat. Cuius amorem meliùs cognoscimus, si eius adhuc ad Corinthios verba pensamus. Ait enim: *Veniam ad vos cùm Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo, apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo.*

1. Cor. 16.

Quid est, quòd tam anxiè per tot loca partitur, nisi quod circa omnes vna charitate constringitur? Charitas enim, quæ diuisa vnire consueuit, vnum cor Pauli diuidi per multa compellit. Quod tamen tantò ardentiùs in Deo colligit, quantò latius per sancta desideria spargit. Prædicando igitur Paulus vult simul omnia docere, amando vult simul omnes videre; quia & in carne permanendo vult omnibus viuere, & de carne transeundo per sacrificium Fidei vult omnibus prodesse. Nec mirum si Prædicator egregius in fraterna charitate ferventiùs æstuat, si piæ cunctis mortalibus in eo copia veræ dilectionis abundat; cùm fons vitæ, qui eum Vas electionis appellat, in eum se decreuerit abundanter infundere, eúmque dignatus sit Sacramentorum suorum fluentis incomparabiliter irrigare.

Act. 9.

Hinc est quod ait: *An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus?*

2. Cor. 13.

CAPVT III.

Paulus præ cæteris omnibus priuilegio admirabili est insignitus.

HOc planè Saluator mundi B. Paulo per singularis gratiæ priuilegium contulit, qui nulli mortalium post Incarnationis suæ mysterium prærogauit. Nam postquam beata illa atque diuina Redemptoris humanitas ad paternæ maiestatis est euecta consessum, vt non iam hominibus corporaliter interesset, sed cæli potius virtutibus præsideret, non per magistrum, sed specialiter per se ipsum sic illum efficaciter docuit, omniúmque sibi gestorum suorum mysteria delegauit; vt non modò præcessorum suorum magisterio nullatenus indigeret, sed eos insuper omnis cælestis sapientiæ profunditate præcelleret. Vnde & ipse primus Apostolorum Petrus eius admiratur sapientiam, dicens:

2. Pet. 3.

Charissimus frater noster Paulus, secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis; sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant. Quod autem in discendis Euangelicæ

Paulus Euangelica mysteria dicit non ab hominibus, sed à Deo. Galat. 1.

doctrinæ mysterus non magistrum quemlibet hominem, sed Deum specialiter habuerit præceptorem, testatur ipse, qui in principio Epistolæ suæ ad Galatas loquitur, dicens: *Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem; sed per Iesum Christum, & Deum Patrem, qui suscitauit eum à mortuis.* Fons enim æternæ vitæ velut immensus torrens totum se simul in vas suæ electionis immersit, qui in cæteros Apostolos per longa temporum interualla, sapientiæ suæ fluenta profudit.

Ibid.

Et paulò post: *Notum enim vobis facio, fratres, Euangelium quod euangelizatum est à me, quia non est secundùm hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationem Domini nostri Iesu Christi.* Quòd ergo Petrum Dominus per multa argumenta adhuc mortalis edocuit, hoc totum repente beato Paulo constitutus iam in gloria paternæ majestatis exhibuit. Ac si Doctor quispiam dum priuatus est, discipulos doceat, postquàm verò ad obtinenda regalis imperij sceptra conscendit, remotis clientium classibus, vnum inter multos egregium, quem nobilius instruat, eligit.

Solutio quæstionis propositæ.

Vt ergo ad id, vnde cœpit sermone recurrat, cùm B. Petrus ad dexteram ponitur, primatus eius, quem inter cæteros est sortitus Apostolos, honoratur. Cùm verò Paulus eiusdem dextri lateris occupat locum, in Benjamin, cuius est filius, mysticæ figuræ redolet Sacramentum. Quamquam & hoc non à mysterio vacet, quod B. Petrus Dominici lateris sinistram tenet. Per illum siquidem actiua vita signatur. Et sicut contemplatiua vita per dexteram, sic actualis exprimitur per sinistram. Quòd autem per B. Petrum præsens vita, hoc est actiua, figuretur, in hoc præcipuè demonstratur, quòd sicut Euangelica

Ioan. 20.

frequentissime restatur historia, & Petrus Dominum plus omnibus condiscipulis diligat; & Do-

Ioan. 13.

minus non Petro, sed Ioanni potius prærogatiuam specialis omninò dilectionis impendat. Per

Ioannes cōtemplatiuā, Petrus actiuam vitam designauit.

Ioannem quippe contemplatiua, per Petrum verò, sicut dictum est, actina vita signatur. Quia sancti omnes in hac vita ad similitudinem Petri, Deum plus amant, & quasi minus amantur; dùm duras propter eum laborum molestias perferunt; mortali tamen adhuc carne circumdati, ad amplexus eius dulcedinem non pertingunt. Illi verò qui iam cum Deo sunt, in hoc eum quodammodò minus amant, & magis amantur: dum & pro eo nullos laborum turbines sentiunt, & tamen intimæ familiaritatis eius oblectationibus perfruuntur. Non ergo mirum, si B. Petrus aliquando partem videatur tenere sinistram, qui & actiuæ vitæ continet ex Scriptutatum anctoritate figuram.

CAPVT IV.

Cur B. Paulus propriam non habeat cathedram.

VNVM verò in B. Paulo videtur egregium, quia cùm omnes Apostoli distributi terrarum regionibus, proprias obtineant cathedras, iste dum nullam specialiter teneat, videtur aliquatenus communiter omnibus præsidere. Planè quia ipse toto terrarum orbe vniuersalem fundauit Ecclesiam, dignum est, vt sicut in omnibus Fidei semen sparsit, sic etiam in omnibus ius teneat præsidentis. Dicit enim ad Corin-

1. Cor. 15.

thios: *Gratia Dei sum id quod sum: & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui; non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Ad Romanos autem: *Habeo,* inquit, *gloriam in Christo Iesu ad Deum: in obedientia gentium, verbo & factis, in virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita vt ab Hierusalem per circuitum vsque ad Illyricum repleuerim Euangelio Christi. Si autem hoc prædicaui Euangelium, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem: sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt, intelligent.* Hæc est igitur causa cur Paulus nullam specialiter cathedtam teneat, quia si audemus summis minora conferre, ad instar Christi, saluo cæterorum Apostolorum iure, videtur omnibus Ecclesiis præsidere. Rom. 15. Esai. 52.

Cur Ecclesia Hierosolymitana cunctis aliis non præcellat, cùm ibi passus sit Christus.

Porrò autem quantum ad vulgarem pertinet sensum, quoniam Hierosolymis passus est Dominus, vniuersis Ecclesiis non Romana, sed Hierosolymitana potius præesse deberet Ecclesia; verumtamen cùm ex auctoritate Canonum, Romana Ecclesia primum teneat locum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Constantinopolitana quartum, Hierosolymitana iam quintum: constat Dominum Saluatorem non vni cuilibet cathedræ speciali iure præesse, sed cunctis vnum Pastorem vniuersaliter præsidere. Liquet ergo Ecclesiarum ordinem esse dispositum iuxta priuilegium Petri, non secundùm incomparabilē excellentiam Redemptoris. Quia quod omnes Apostoli iuxta mensuram suam obtinent per gratiam collati muneris, hoc totum possidet Christus per naturalis imperium majestatis. Quamdam ergo, si dici liceat, cum Christo similitudinem Paulus tenet, dum non vni dumtaxat Ecclesiæ, sed omnibus præsidet. Non igitur sine causa B. Paulus dextrum in picturis obtinet latus, dum id non modò deposcat propensior fructuum cumulus, sed & figuralis intelligentæ sacramentum. Gliscit adhuc animus super hoc themate plura conscribere, sed litterarum baiulus qui ad vos properare festinat, dum potius vellet volare, quàm currere, non me permittit saltem minimas ad scribendum moras habere. Clementia vobis, dilectissimi, diuina præcipiat, vt pro me orare sancta vestra fraternitas non desistat.

Paulus cum Christo habet quandā similitudinem.

SCHOLIA.

PLane quia ipse (Paulus) *toto terrarum orbe vniuersalem fundauit Ecclesiam, dignum est, vt sicut in omnibus fidei semen sparsit, sic etiam in omnibus ius teneat præsidentis.*] In hac Epistola beatus Petrus Damianus plus nimio videtur tribuere Paulo: tametsi enim vera sunt, quæ refert de ipsius Apostoli rebus gestis, sunt tamen cautè intelligenda: quoniam totius orbis Pastor, & princeps Petrus dumtaxat est, non Paulus. Quamobrem verum quidem est elogium, quod ipsi Ecclesia tribuit, dum ait: Prædicator in vniuerso mundo:] verum est quod idem affirmat: Instantia mea quotidiana, solicitudo omnium Ecclesisrum;] Sed tamen illum tantum honorem, quem prima specie Cardinalis Damianus sancto Paulo defert, sancto Petro magis congruere certissimum est, de quo Magnus Leo: Inter beatissimos Apostolos, inquit, in similitudine honoris, fuit quædam discretio potestatis: & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præemineret; de qua forma, Episcoporum quoque est

2. Cor. 11. Leo Epist. ad Anast. Thessal. Chrysost. Hom. 87. in Ioā. Greg. in 1. lib. Reg. 55. c. 4.

orta distinctio : sanctus Ioannes Chrysostomus. Quid tandem aliis omissis, de his dumtaxat Petrum affatur ? os erat Apostolorum, & princeps, & vertex ipsius cœtus: propterea & Paulus eum prætet alios visurus ascendit. Itaque Damianum iuxta magni Gregorij mentem intelligemus, vt quod attinet ad Apostolicum munus A Euangelij prædicandi, atque peccata soluendi, æquè omnes Apostolos, nedum Paulum, in vniuersum mundum missos esse existimemus, cum quadam tamen subordinatione Petri, qui gregi vniuersali præfectus est; vt multis docet sanctus Cyprianus de vnit. Eccles. & Epist. 55. ad Cornelium Papam.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM TRIGEGIMVM SEXTVM.

De diuina Omnipotentia in reparatione corruptæ, & factis infectis reddendis.

ARGVMENTVM.

De Dei omnipotentia, æternitate, infinitate, prouidentia, cæterisque huiusmodi altissimis, obscurissimisque quæstionibus, luculenter, & copiosè differit contra eos, qui diuinæ potentiæ quasi terminum constituere audebant, asserentes Deum facta infecta reddere non posse. Quod falsum esse verissimis rationibus probat. Demum beneuolentiam, & amorem suum erga Casinense Monasterium Desiderio Abbati pluribus patefacit, & velut in pictura ante oculos ponit.

Domno Desiderio Casinensis Monasterij reuerendissimo Rectori, & vniuerso sancto Conuentui Petrus peccator Monachus pacis osculum in Spiritu sancto.

CAPVT I.

Quòd Deus multa potest quæ non vult.

QVi solus de marini fluctus procellis eripitur, dum sagenam adhuc inter rupes, & scopulos, inter minaces, atque intumescentes vndarum cumulos periclitari considerat, inhumanus est, si laborantes in discrimine socios non deplorat. Ego itaque Episcopatu dimisso, me quidem velut arenis expositum gaudeo; sed te ventis, atque turbinibus atteri, ac inter hiantes pelagi fluctuare voragines, non sine C fraterna compassione suspito. Errat, Pater, errat, qui confidit se simul & Monachum esse, & curiæ deseruire. Quàm malè mercatur, qui Monachorum præsumit claustra deserere, vt mundi valeat militiam baiulare. Vndis erutus sanus est piscis, non vt sibi viuat, sed vt alios pascat. Vocamur, attrahimur; sed vt viuamus aliis, moriamur nobis; amat venator ceruum, sed vt sibi faciat cibum; persequitur capras, lepusculos insectatur; sed, vt ipse bene sit, illa nihil fiunt. Amant & homines nos, sed non nobis: si- B bimet diligunt, in suas nos vertere delicias concupiscunt. Quos nimirum dum in exteriora prosequimur, quid aliud quàm Monacho nostro, qui latebat intrinsecus, repudium damus? Mox enim ad summa tendentis vitæ status euertitur, rigor eneruatur disciplinæ, atque silentij censura dissoluitur: & ad effluendum quidquid libido suggesserit, ora laxantur. Vnde processit, & quod nunc occurrit memoriæ: vtrùm Deus possit reparare virginem post ruinam. Nam dum aliquando, vt meminisse potes, vterque discumberemus ad mensam, illudque B. Hieronymi sermocinantibus deuenit in medium; audenter, ait, loquor: cùm omnia possit C Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare à pœna, sed non valet coronare corruptam. Ego licet pauidus, vt pote, qui disputare de tanti viri testimonio facilè non auderem, vnanimi tamen Patri, tibi videlicet, dixi purè quod sensi. Hæc, inquam, fateor, numquam potuit mihi placere sententia. Non enim à quo dicatur, sed quid dicatur attendo. Nimis scilicet inhonestum videtur, vt illi, qui omnia potest, nisi sub altioris intelligentiæ sacramento, tam leuiter impossibilitas adscribatur. Tu autem è contrario respondisti: ratum esse, quod dictum est,

Errat, qui se Monachũ, & aulicum esse putat. Sæculares non sincerè amant Monachos.

B. Hieron. in Epist. ad Eustochiũ de custodia virginitatis.

A & satis anthentieum, Deum videlicet non posse suscitare virginem post ruinam. Deinde longis, atque prolixis argumentationibus multa percurrens, ad hoc tandem definitionis tuæ clausulam perduxisti, vt diceres: Deum non ob aliud hoc non posse, nisi quia non vult. Ad quod ego: Si nihil, inquam, potest Deus eorum, quæ non vult: nihil autem, nisi quod vult, facit; ergo nihil omnino potest eorum facere, quæ non facit. Consequens est itaque, vt liberè fateamur, Deum hodie idcircò non pluere, quia non potest: idcircò languidos non erigere, quia non potest: ideò non occidere iniustos, ideò non ex eorum oppressionibus liberare Sanctos.

Deum posse multa, quæ non vult.

B Hæc, & alia multa idcircò Deus non facit, quia non vult: & quia non vult, non potest; sequitur ergo, vt quidquid Deus non facit, facere omninò non possit. Quod profectò tam videtur absurdum, tamque ridiculum, vt non modò omnipotenti Deo nequeat assertio ista congruere, sed ne fragili quidem homini valeat conuenire. Multa siquidem sunt quæ nos non facimus, & tamen facere possumus. Si quando tamen tale quid in mysticis, & allegoricis contingat nos reperire scripturis, cautè potius & reuerenter accipiendum est, quàm iuxta litteras audacter, & liberè proferendum. Sic est illud, quod Loth properanti Segor, ab Angelo

C dicitur: *Festina igitur*, inquit, *& saluare ibi, quia non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc.* Et: *Pœnitet me fecisse hominem.* Et quia Deus præcauens in futurum, tactus sit dolore cordis intrinsecus, & multa id generis. Si quid igitur tale diuinis paginis reperitur insertum, non mox passim procaci, ac præsumptiua vulgari debet audacia, sed sub modesta sobrij sermonis proferendum est disciplina: quia si hoc diffunditur in vulgus, vt Deus in aliquo, quod dici nefas est, impotens asseratur, illicò plebs indocta confunditur, & Christiana Fides non sine magno animarum discrimine perturbatur.

Gen. 19.
Gen. 6.

Scandalosũ est dicere Deum non omnipotentem.

D Illo plane modo dicitur Deus non posse aliquid, quo & nescire: videlicet quidquid malum est, sicut non potest agere, ita nescit agere. Non enim potest, aut scit mentiri, vel peierare, vel iniustum aliquid facere, quamquam per Prophetam dicat: *Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras: faciens pacem, & creans malum.* Quod autem dicit in Euangelio: *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater;* hoc procul dubiò intelligendum est, quòd Discipulus hoc tantummodò nesciat, qui sibi nil prorsus ignorat. Cùm enim Iesus, Verbum videlicet Patris, tempora cuncta condiderit, omnia siquidem per ipsum facta sunt, qua consequentia, qui totum norit diem iudicij, partem videlicet temporis, ignorauit? Sed super eodem

Non posse Dei, vel nescire, quomodo intelligi debeat.
Esai. 45.
Matth. 24.
Marc. 13.
Ioan. 1.

E Saluatore scribit Apostolus: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.* Cur autem absconditi, nisi quia non palam omnibus manifesti? Nam de eodem iudicij die post Resurrectionem rursus à Discipulis inquisitus, ait: *Non est vestrûm nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Ac si dicat: Non vobis hoc expedit quatenus dubietatis ista suspensio in operibus pietatis vos magis, ac magis semper exerceat, & ab omni, si qua possit obrepere, vanitate compescat. Scit ergo sibi quod nescit Apostolis. Quod in hoc procul dubiò probat, cùm Patrem, cum quo videlicet vnum est, hoe nosse denuntiat: *Ego enim*, ait, *& Pater vnum sumus.* Sic

Coloss. 2.
Act. 1.
Ioan. 10.

A enim iuxta verbi sonum, asserit se quasi nescire, quod Pater; sicut aliquando significatur quodammodo non habere, quod Pater. Vnde est & quod dicit Apostolus: *Cùm tradiderit regnum Deo, & Patri*, tamquam regnum donec ipse tenuerat, Pater non habeat; & cùm Patri tradiderit, ipse non teneat. Cùm tradere regnum Deo Patri, nihil aliud sit iuxta sobrium intellectum, nisi perducere credentes ad contemplandam speciem Dei Patris. Tunc quippe Deo Patri regnum à Filio traditur, cùm per Mediatorem Dei & hominum in contemplationem diuinitatis æternæ fidelium multitudo transfertur; id est, vt iam necessaria non sit dispensatio similitudinum per Angelos, & Princi-

1. Cor. 15.

Regnũ Deo Patri tradi à Christo, quid sit.

B patus, & Potestates, & Virtutes: ex quarum persona non inconuenienter intelligitur dici in Canticis Canticorum ad Sponsam: *Similitudines auri faciemus tibi cum distinctionibus argenti quoad vsque Rex in accubitu suo est*, id est, quoad vsque Christus in secreto suo est. Quoniam vita nostra abscondita est cum Christo in Deo; *Cùm Christus*, inquit, *apparuerit vita nostra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria* Quod antequam fiat, videmus nunc per speculum in ænigmate, hoc est, in similitudinibus; tunc autem facie ad faciem. Hæc enim nobis contemplatio promittitur actionum omnium finis; atque æterna perfectio gaudiorum. *Filij enim Dei sumus, & nondum apparuit quod eri-*

Cant. 1.
Coloss. 3.
1. Cor. 13.
1. Ioan. 3.

C *mus. Scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est.* Quod enim dixit famulo suo Moysi: *Ego sum, qui sum;* Et: *Dices itaque filiis Israel: Qui est, misit me ad vos;* hoc contemplabimur, cùm videbimus eum in æternum. Ita quippe ait: *Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te vnum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Hoc fiet, cùm venerit Dominus, & illuminauerit abscondita tenebrarum, cùm tenebræ mortalitatis huius, corruptionisque transierint. Tunc erit mane nostrum, de quo in Psalmo dicitur: *Mane astabo tibi, & videbo.* De hac contemplatione intelligitur dictum, cùm tradiderit regnum Deo, & Patri; id est,

Exod. 3.
Ioan. 17.
1. Cor. 4.
Psal. 5.
1. Cor. 15.

D cùm perduxerit iustos, in quibus nunc ex fide viuentibus regnat mediator Dei & hominum homo Christus Iesus ad contemplationem Dei Patris. Multa denique talia reperiuntur in sententiis Scripturarum, quæ si iuxta litterarum superficiem contenti sumus accipere, non nobis poterunt lumen veritatis infundere, sed tenebrarum potius caliginem parturire. Hoc ergo quod dicitur, Deum non posse malum aliquod vel nescire; non referendum est ad ignorantiam, vel impossibilitatem, sed ad voluntatis perpetuæ rectitudinem. Quia enim malum non vult, rectè dicitur, quia neque scit, neque potest aliquod malum. Cæterum quidquid vult,

1. Tim. 2.

Deum non posse, vel nescire aliquod malũ, quomodo intelligendum.

E indubitanter & potest, testante Scriptura: *Tu autem Dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos: Subest enim tibi cùm volueris, posse.*

Sap. 12.

CAPVT II.

Quòd voluntas Dei omnibus rebus causa est vt existant.

VOLVNTAS quippe Dei omnium rerum, siue visibilium, siue inuisibilium causa est, vt existant; adeò vt condita quæque antequam ad formatum suarum visibiles procederent species, iam veraciter, atque essentialiter viuerent

Ioan. 1. in sui opificis voluntate: *Quod factum est*, ait A Ioannes, *in ipso vita erat.* Et idem in Apoca- Apoc. 4. lypsi, viginti quatnor Seniores dixisse testatur: *Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem; quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Prius dicitur, quia erant, & postmodum fuisse creata. Quia quæ foris expressa sunt per conditionem operis, iam intus erant in prouidentia, & consilio Conditoris. Porrò autem sicut voluntas Dei causa est, vt quæ nondum sunt condita, originaliter fiant; ita nihilominus efficax causa est, vt quæ sunt perdita, ad statum sui or- Ezech. 18. dinem redeant. *Numquid* enim *voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus? Sed volo, vt conuertatur, & viuat.*

B Vt ergo ad id, quod prælibatum est, sermo recurrat, quid præiudicat Deo suscitare posse virginem post ruinam? Numquid idcircò non potest, quia non vult: & idcircò non vult, quia malum est; sicut dictum est, mentiri, & peierare: & iniustum quid facere, Deum nec velle, nec posse? Sed absit, vt malum sit de violata virginem fieri, imò sicut malum est virginem violari, ita violatam redire in virginem procuidubiò bonum esset, si diuinæ dispositionis ordo concederet v. g. hominem post lapsum mortis subire viodictam; licet iusto Dei iudicio malum fuit. Mortem enim Deus non fecit, cùm ipse potius Sap. 1. sit mors mortis (sicut per Oseam Prophetam di- Osee 13. cit: *Ero mors tua, ô mors.*) Iam verò saltem post re- C 1. Cor. 11. demptionis nostræ mysterium, hominem immortalem fieri certè bonum esset, si sententiam semel prolatam clementia diuina dissolueret. Neque enim hoc omnipotens Deus idcircò, vel nolle, vel posse dicendus est, quia malum est, hominem videlicet fieri immortalem; sed iusto suo iudicio, nostræque salutis augmento, quod ipse nouit, tantum de vindicta redempti homi- Cur non instauret Deus virginitatē post lapsū. nis voluit superesse. Hoc itaque modo malum est post stuprum virginem esse corruptam; bonum autem esset si virginitatis Deus signaculum in ea reformaret. Sed licet Deus hoc nullatenus faciat, siue vt virginem, terreat, quatenus vereatur amittere quod postmodum nequeat repa- D rare; siue dictante æquitate iustitiæ, vt quod tamquam vile quid per carnis blandimenta projecit, id instaurare etiam per pœnitentiæ lamenta non possit: siue certè vt dum in se ruinæ suæ signa superesse considerat, actioribus afflictionis suæ remedijs indesinenter insistat. Sine igitur his, siue aliis supernæ prouidentiæ causis, ad integritatem pristinam violata virgo non redeat: nequaquam tamen omnipotens Deus dicendus est hoc non posse, sed potius nolle: vt seruetur arbitrium æquissimæ voluntati, non autem adscribatur, quod absit, impotentia Majestati. Quod enim malum est, non potest facere Deus, quia nec potest etiam velle: quod tamen nequa- E quam referendum est ad impossibilitatem, sed ad naturalem potius clementiæ singularis bonitatem. Quod verò bonum est, & velle potest, & facere, tametsi quodam cautelæ suæ, vel prouisionis intuitu, quædam bona, aut tardò faciat, aut numquam faciat. Alioquin poterat dici ante Saluatoris aduentum, quia Deus create non posset ex vtero Virginis Filium. Nimirum, quod numquam fecerat, sed ne quidem nisi semel facturus erat. Tamen etsi numquam faceret, & velle, & facere poterat, quia bonum erat. Virginem itaque suscitare post ruinam, quomodo non possit Deus, cùm proculdubiò & ille omnipotens sit, & hoc bonum sit?

CAPVT III.

Quòd absque dubio Deus post lapsum reparare virginem possit.

VIRGINEM sane suscitari post lapsum, duobus intelligitur modis: aut scilicet iuxta meritorum plenitudinem, aut iuxta carnis integritatem. Videamus itaque an vtrumque valeat Deus. Iuxta meritum namque plebem fidelium virginem appellat Apostolus, cùm Corinthiis dicit: *Despondi enim vos vni viro, virginem* 2. Cor. 11. *vestram exhibere Christo.* Neque enim in illo Dei populo solommodo virgines erant, sed multæ coniugiis obligatæ, vel post virginitatis dispendium continentes. Et Dominus per Prophetam, *Si vir*, inquit, *dimiserit vxorem suam, & illa re-* Hier. 3. *cedens duxerit virum alterum, numquid reuertetur ad eam vltrà? Numquid non contaminata, & polluta vocabitur mulier? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen reuertere ad me, dicit Dominus.* Reuersio planè ista ad Dominum, quantum ad qualitatem meritorum, pertinet, hoc est, de corrupta integram fieri, de prostituta virginem reparari. Cui rursus idem sponsus loquitur: *Et om-* Hier. 31. *nium peccatorum tuorum iam memor non ero.* In carnalis siquidem sponsione complexus viri, corruptio C carnis, fœdus amoris, dispendium castitatis, virginem se plerumque thalamis nuptialibus tradit, quæ polluta recedit. Et contrà, cui cælestis Sponsus adhæserit, protinus abluit maculas turpitudinis, & ad florem reuocat redolentissimæ castitatis. De prostibulo virginem, de corruptione reddit integritatem.

Vnde est, quòd plerosque nouimus vtriusque sexus homines post abominabiles volupta- Peccator refugit ad maiorem gratiam. tis illecebras, ad tantam religiosæ vitæ peruenisse munditiam, vt non modò castos, atque pudicos quoslibet in sanctitate præcederent; sed & non contemnenda multarum virginum merita superarent. Quibus non iam sola prioris meriti D mensura rependitur, sed proculdubiò cum remissione reatus etiam cumulus superadditæ mercedis augetur. Ecce probatum, vt opinor, est, iuxta meritum posse Deum suscitare virginem post ruinam: iuxta carnem verò quia etiam vesanæ mentis addubitet, eum videlicet, qui erigit eli- Psal. 145. sos, soluit compeditos, qui postremò curat om- Matth. 4. nem languorem, & omnem infirmitatem, clausulam non posse reparare virgineam? Enimuerò qui corpus ipsum de tenuissimo seminis liquore compegit, in humanæ formæ speciem per varia Deus potest virginitatis corruptæ carnem, & meritum reparare. membrorum lineamenta distinxit, ad summam necdum existentem condidit creaturam, existentem iam non poterit recuperare vitiatam? Fateor E planè, fateor; nullumque timens cauillatoriæ contentionis obloquium constanter affirmo: quia valet omnipotens Deus multinubam quamlibet virginem reddere, incorruptionisque signaculum in ipsa eius carne, sicut ex materno egressa est vtero, reparare. Hæc autem dixi, non vt B. Hieronymo, qui pio studio locutus est, detraham, sed vt eos, qui ex verborum illius occasione, Deum astruunt impotentem, inuicta fidei ratione refellam.

A

CAPVT IV.

Quomodo possit fieri, vt quod factum est, non sit factum.

AD illud postremò, quod in hac disputandi materia plures obiiciunt, sub Sanctitatis tuæ iudicio video respondendum. Aiunt enim: Si Deus, vt asseris, in omnibus omnipotens est, numquid potest hoc agere, vt quæ facta sunt, facta non fuerint? Potest certè facta quæque destruere, vt iam non sint; sed videri non potest, quo pacto possit efficere, vt quæ facta sunt, facta non fuerint. Potest quippe fieri, vt amodò, & deinceps Roma non sit; sed vt antiquitus non fuerit condita, quomodo possit fieri, nulla capit
B opinio. Inspirante Deo responsurus sum ad hæc: in primis exactorem meum verbis Salomonis
Eccl. 3. admonendum video, quibus ait: *Maiora te ne quæsieris, & altiora te ne scrutatus fueris.* Deinde dicendum, quia quod Deus facit, aliquid est: quod
Ioan. 1. Deus non facit, nihil est: *Omnia* enim *per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* De quo nimi-
Eccl. 3. rum alibi scriptum est: *Qui fecit, quæ futura sunt.*
Ecc. 18. Iuxta quod & illud: *Qui viuit in æternum, creauit*
Rom. 4. *omnia simul.* Et Apostolus: *Qui fecit,* inquit, *ea quæ non sunt.* Omnia planè hæc testimonia Scripturarum testantur Deum fecisse quod non erat; non destruxisse quod erat, condidisse futura, non aboleuisse præterita. Quamquam & sæpe lega-
C tur, Deus aliquid euertisse, vt melius aliquid procuraret; sicut mundum per aquæ diluuium,
Gen. 7. Pentapolim per ignis incendium, quibus nimi-
Gen. 19. rum sic abstulit esse, & futurum esse, vt nequaquam abstulerit & fuisse. Quamquam si ad prauorum hominum merita, qui tunc deleti sunt, solerter inspicias, quoniam vanitates, & inania sectati sunt; vt non ad esse, sed ad nihilum tenderent, eos meritò non fuisse decernas. Hinc est, quòd eos in afflictione spiritus conqueri, Scriptura testatur: *Exiguum,* inquiunt, *& cum tædio*
Sap. 2. *est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis; quia ex nihilo nati sumus, & post hæc erimus quasi nõ fuerimus.*
D *Erimus,* inquiunt, *tamquam si non fuerimus: quia & tunc quando videbantur esse, ad nihilum potius pertinebant, quàm ad verum esse. Ego, ait, sum qui sum; & hæc dices filiis Israël: Qui est, misit me ad vos.* Qui enim ab
Exod. 3. illo, qui verè est, recedit, necesse est vt non sit: quia ad nihilum tendit. Hinc est, quòd iterum gementes dicunt: *Extinctum cinis erit corpus nostrum,*
Sap. 1. *& spiritus diffundetur tamquam mollis aër; transiet vita nostra tamquã vestigia nubis, & sicut nebula dissoluetur quæ fugata est à radio Solis; nomen nostrum obliuionem accipiet, & per tenuis vmbræ transitus est tẽpus nostrum.*
Esai. 40. Vnde & Propheta, *Omnes,* inquit, *gentes quasi non sint, sic sunt coram eo: & quasi nihilum & inane re-*
Sap. 11. *putatæ sunt ei.* Et Salomon ait: *Tamquam momentum stateræ, sic ante te est orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani.* Et innumera talia repetiuntur in Scripturis, quibus impij homines, aut tenuissimis, aut vilissimis comparentur rebus, aut nihil esse dicantur, etiam tunc, cùm potentes esse videntur. Vnde & Dauid: *Vidi,* inquit, *im-*
Psal. 36. *pium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani; & transiui, & ecce non erat.* Tunc enim & cùm diuitiis intumescunt, & cùm se super alios arroganter extollunt, cùm denique inferiores per tyrannidis violentiam opprimunt; tunc, inquam, eo verius nihil sunt, quo ab eo, qui verè, & summè est, procul sunt.

CAPVT V.

De futuris contingentibus, & Philosophiæ vsu in sacris dispensationibus.

SED quid sibi volunt vani quilibet homines, & sacrilegi dogmatis inductores, qui dum aliis quæstionum suarum tendiculas struunt, quòd in eas ipsi antè præcipites corruant, non attendunt; & dum simpliciter gradientibus scandala friuolæ inquisitionis obiiciunt, ipsi potius in lapidem offensionis impingunt. Numquid, inquiunt, potest Deus hoc agere, vt postquam semel aliquid factum est, factum non fuerit? tamquam si impossibilitas ista non solis videatur
B prouenire præteritis, & non in præsentibus similiter inueniatur temporibus, & futuris. Nam & quidquid nunc est, quamdiu est, non esse impossibile est. Item, quod futurum est, non futu- *Futura contingentia.*
rum esse impossibile est: quamquam nonnulla sunt, quæ videlicet æqualiter possunt euenire, & non euenire: sicut est, me hodie equitare, & non equitare: amicum videre, vel non videre; pluere, vel aërem serenum esse. Quæ scilicet, & his similia huius sæculi sapientes consueuerunt ad vtrumlibet appellare; quia solent æquè & contingere, & non contingere. Sed hæc ad vtrũlibet magis dicuntur iuxta variabilem naturam rerum, quàm iuxta consequentiam dictionum.
C Secundùm naturalem namque variæ vicissitudinis ordinem potest fieri, vt hodie pluat: potest & fieri, vt non pluat. Sed quantum ad consequentiam differendi, si futurum est vt pluat, necesse est omnino vt pluat: ac per hoc prorsus impossibile est vt non pluat. Quod ergo dicitur de præteritis, hoc consequitur nihilominus de rebus præsentibus, & futuris: nimirum, vt sicut omne quod fuit, fuisse necesse est, ita, & omne quod est, quamdiu est, necesse sit esse: & omne quod futurum est, necesse sit futurum esse. Atque ideo quantum ad ordinem differendi, quidquid fuit, impossibile sit non fuisse: & quidquid est, impossibile sit non esse: & quidquid futurum est, impossibile sit futurum non esse. Videat
D ergo imperitè sapientium, & vana quærentium cæca temeritas; quia si hæc quæ ad artem pertinent differendi, ad Deum prauiter referant; iam non tantùm in præteritis, sed in præsentibus, ac futuris, eum impotentem penitus, & inualidum reddant. Qui nimirum, quia necdum didicerant elementa verborum, per obscuras argumentorum suorum caligines amittunt claræ fidei fundamentum; & ignorantes adhuc, quod à pueris tractatur in scholis, querelæ suæ calumnias diuinis ingerunt Sacramentis. Et quia inter rudi- *Ecclesiasticæ disciplinæ puritas perturbatur ex Dialecticæ artis ignorantia.*
menta discentium vel artis humanæ nullam apprehendere peritiam, curiositatis suæ nubilo perturbant puritatis Ecclesiasticæ disciplinam.
E Hæc planè quæ ex dialecticorum, vel rhetorum prodeunt argumentis, non facilè diuinæ virtutis sunt aptanda mysteriis, & quæ ad hoc inuenta sunt, vt in syllogismorum instrumenta proficiant *Dialecticæ vsus in rebus diuinis.*
vel clausulas dictionum, absit, vt sacris legibus se pertinaciter inferant, & diuinæ virtuti conclusionis suæ necessitates opponant. Quæ tamen artis humanæ peritia si quando tractandis sacris eloquiis adhibetur, non debet ius magisterij sibimet arroganter arripere: sed velut ancilla dominæ quodam famulatus obsequio subseruire: ne si præcedit oberret: & dum exteriorum verborum sequitur consequentias, intimæ virtutis

lumen, & rectum veritatis tramitem perdat. Quis enim manifeste non videat; quia si argumentationibus istis, vt sese ordo verborum habet, fides adhibetur, diuina virtus in temporum quibusque momentis impotens ostendatur? Nam iuxta friuolæ quæstionis obloquium, non præualet Deus agere, vt vel dudum quæ facta sunt, facta non fuerint, vel e diuerso, quæ facta non sunt, facta fuerint: vel quæ nunc sunt, quamdiu sunt, non sint: vel quæ futura sunt, futura non sint: vel è contra, quæ futura non sunt, futura sint. De qua nimirum quæstione veteres liberalium artium discussores, non modò Gentiles, sed & Fidei Christianæ participes prolixiùs tractauerunt: sed nemo illorum in hanc ausus est prosilire væsaniam, vt Deo notam impossibilitatis adscriberet: & præsertim si Christianus fuit, de illius omnipotentia dubitaret; sed ita de consequentia necessitatis, vel impossibilitatis iuxta miram solius artis disputauere virtutem, vt nullam in his conflictibus Dei facerent mentionem. Isti autem, qui antiquam quæstionem nouiter afferunt, dum altiora gestiunt nosse, quàm capiunt, potius aciem suæ mentis obtundunt: quia ipsum lucis auctorem offendere non pauescunt. Hæc igitur quæstio, quoniam non ad discutiendam Maiestatis diuinæ potentiam, sed potius ad artis dialecticæ probatur pertinere peritiam: & non ad virtutem, vel materiam rerum, sed ad modum, & ordinem disserendi, & consequentiam verborum, non habet locum in Ecclesiæ Sacramentis, quæ à paruis scholaribus ventilatur in scholis. Non enim ad Fidei regulam, vel morum pertinet honestatem: sed ad loquendi copiam, verborumque nitorem. Quamobrem sufficiat nobis breui compendio fidem defendere, quam tenemus: sapientibus autem huius sæculi, quæ sua sunt, cedimus. Habeant, qui volunt, litteram occidentem, dummodo per Dei misericordiam spiritus à nobis viuificans non recedat.

Philosophorum nullus tam insanus, vt Dei negauerit omnipotentiam.

1. Cor. 3.

CAPVT VI.

Quòd Deus intra præsentiæ suæ sinum, omnia simul, & tempora, & loca concludat.

CONSTAT itaque Deum omnipotentem sic omnia sæcula in æternæ sapientiæ suæ thesauro concludere, vt nec ad se quid accedere, nec a se quidquam per temporum momenta valeat transire. In illa igitur ineffabili suæ maiestatis arce persistens, sic omnia in præsentiæ suæ constituta conspectu, vno, ac simplici contemplatur intuitu, vt sibi nunquam penitùs vel præterita transeant, vel futura succedant. Cui dum semper esse, atque idem esse est per æternitatem; dum omne, quod labitur, circumscribit, intra semetipsum omnium cursus temporum claudit. Et sicut intra se sine transitu cohibet omnia tempora, ita nihilominus intra se sine spatiis vniuersa continet loca. Hinc est planè quod ait: *Cælum & terram ego impleo.* Hinc est quod Sapientia illius dicit: *Gyrum cæli circuiui sola.* De qua & Salomon ait: *Quia cùm sit vna, omnia potest, & permanens in se, innouat omnia.* Et idem alibi: *Si cælum, & cæli cælorum te capere non possunt: quanto magis domus hæc, quam ædificaui tibi?* De cuius etiam Spiritu scriptum est: *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia.* De quo rursus dicitur: *Quia omnium est artifex, omnem habet virtutem, omnia prospiciens.* Et Dominus per Prophetam dicit: *Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum.*

Hier. 23.
Eccl. 24.
Sap. 7.
2. Paral. 6.
Sap. 1.
Sap. 7.
Esai. 66.

A. Rursumque de eo scriptum est: *Cælum metitur palmo, & omnem terram pugillo concludit.* Sedi quippe, cui præsidet, interior & superior manet. Nam per id cælum palmo metiens, & terram pugillo concludens, ostenditur, quòd ipse sit circumquaque cunctis rebus, quas creauit, exterior. Id namque quod interius concluditur, a concludente exterius continetur. Per sedem ergò, cui præsidet, esse interius, & supra perpenditur; per pugillum verò, quo continet, esse exterius, subterque signatur. Quia enim ipse manet intra omnia, ipse extra omnia, ipse super omnia, ipse infra omnia, & superior est per potentiam, & inferior est per sustentationem, & exterior per magnitudinem, & interior per subtilitatem. Vbi ergo si aliquid absque eo, qui cùm per molem B corporis nusquam est, per incircumscriptam substantiam nusquam deest? De quo ait Apostolus: *Quia in ipso constant omnia.* Et rursus: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Est enim, vt ita dixerim, locus illocalis, qui sic in se continet omnia loca, vt non moueatur ipse per loca: & cùm omnia simul impleat, non per partes sui occupat partes loci, sed totus vbique est, nec per ampliora loca diffusior, nec per angustiora contractior, nec altior in excelsis, nec plus humiliatus in infimis, non maior in magnis, non minor in minimis; sed vnus, idemque simplex & æqualis vbique, nulla indigens creatura, sed eo indi- C ger omnis creatura. Nam & antequam virtutes Angelicas condidisset, antequam tempus temporale aliquid extitisset, plenas, atque perfectas immortalitatis diuitias & gloriæ possidebat. Ad creandum igitur, quod non erat, non solitudinis eum, vel alicuius inopiæ necessitas impulit, sed sola propriæ clementiæ bonitas prouocauit. Nec beatitudini eius rerum conditio conferre aliquid potuit, cùm ita per se, & in se sit plenus, atque perfectus; vt nec existente creatura, sibi aliquid accedat, nec ea pereunte decedat. *Omnia siquidem flumina intrant in mare, & mare non redundat.* D

Act. 7.
Esai. 40.

Quo pacto Deus existat in omnibus rebus.

Coloss. 1.

Dei localitas illocalis.

Cur Deus creauerit Mundum.

Eccl. 1.

CAPVT VII.

De Dei simplici, & vna, distincta tamen omnium rerum scientia, & prouidentia.

EST planè Deum sicut coæternum omnia posse, sic & omnia nosse, idemque semper existere. In illo itaque summo rerum cardine naturarum omnium iura dispensans, sic omnia tempora, præterita videlicet, præsentia, & futura intra suæ prouisionis arcana complectitur, vt nec nouum aliquid sibi penitus accedat; nec aliquid ab eo per cursus momenta recedat; sed nec di- E uersis obtutibus diuersa considerat, vt cùm intendit præteritis, vacet à præsentibus, vel futuris: vel rursus cùm præsentia, siue futura considerat, oculos à præsentibus auertat; sed vno dumtaxat, ac simplici præsentissimæ Maiestatis intuitu, simul omnia comprehendit. Neque hoc confusè, atque inexplicatè, sed omnia discernit, atque iuxta proprietatem suam quæque distinguit. Planè qui in theatro residet, non simul omnia videt: quia cùm intendit aciem ante se, non videt post se: qui autem non in theatro, sed super theatrum excelsior supereminet, totius vndique interiorem theatri ambitum vno comprehendit aspectu; ita omnipotens Deus, quia omnibus, quæ voluuntur, incomparabiliter supereminet, omnia simul suis subiecta conspectibus præsen-

Deus vna notione omnia comprehendit, distinctè tamen.

tialiter videt. Et, vt quod loquimur, non modò viuax ingenium capiat, sed & deses quilibet facilè comptehendat, maior nobis varietas est io hoc tam bteoissimo temporis puncto, quo dicimus cælum, qoàm Deo sit simul inspicere infinita omnium spatia famulorum. Nam cùm huius patticulæ prima dicitut syllaba, remanet adhuc seeunda; & cùm secunda sonat, iam prima pettransiit. Deus autem vno, atque ineffabili suæ contemplationis ictu simul omnia conspicit, & conspiciendo distinguit. Omnia circumdando penetrat, & panetrando eitcumdat. Hinc est, quod Petrus ait Apostolus: *Vnum hoc non lateat vos, charissimi, quia vnus dies apud Deum, sicut mille anni, & mille anni, sicut dies vnus.* Er quia millenatius numetus petfectus est, mille annos posuit pro longitudine, & prolixitare omnium sæculorum. Vnde & Psalmista: *Mille*, inquit, *anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna, quæ præteriit*: quia quidquid à nobis futurum expectatur, iam Deo pet omnia notum, quasi præterirum esse decernitur. Est enim, sicut ipse de se dicit: *Alpha, & Omega, initium & finis.* Et per Prophetam: *Ante me non est formatus Deus, & post me non erit.* Enimuerò, quia in supremo rerum vertice ineffabiliter superemineus, quasi quodam profunditatis, & æterni consilij sui el culo non modò cuncta temporum spatia, sed & loca, & vniuersas amplectitur creaturas, & hæc omnia vno contemplationis ictu, ac simplici semper aspectat intuitu; non immeritò solus potens, solus ætetnus, solus dicitur immortalis. Vnde & Apostolus: *Regi*, inquit, *sæculorum immortali, & inuisibili, soli Deo honor, & gloria.* Et idem: *Beatus, & solus potens Rex Regum, & Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, quem nemo hominum vidit, nec videre potest*; nam & Angelica vittus, licet potens sit, non tamen à se, sed ab illo est, licet immortalis sit, suumque beatum viuere nullo prorsus fine concludat, tamen quia & loca mutat, & tempora, non coætarna suo dicenda est Creatori, quia naturaliter, atque essentialiter est ipsa potentia, ipsa immortalitas, ipsa æternitas. Vnde & Moyses: *Dominus*, inquit, *regnabit in æternum, & vltrà.* Nam & Angelica beatitudo iuxta conditionis suæ modum non immeritò videtur æterna, quæ nulli prorsus termino probatur obnoxia. Et meritò dicitur, quia in æternum viuit, quia beatè viuere numquam desinit. Sed ille non solùm in æternum, sed in ætetnum regnat, & vltrà, qui cuncta sæculorum volumina intra prouisionis suæ continet sinum; & non tanqoam prætetita, vel futura, sed vt reuera præsentia, sub [illegible] subiecta conspectui, perspicacissimo comprehendit intuitu: qui suæ ditionis imperio regit omnia, cuius legibus obtemperant vniuersa, qui omnes creaturas ad nutum sui disponit arbitrij: omnibus viuendi moderatur, atque temperat ordinem, omnium formas distinguit, ac species, omnibus, prout vult, congruas virium tribuit facultates: à quo, & per quem est quidquid est: proculdubiò nihil est.

1. Pet. 3. — Psal. 89. — Apoc. 1. — Esai. 43. — 1. Tim. 1. — 1. Tim. 6. — Exod. 15.

CAPVT VIII.

De Dei æternitate.

Quòd Deo nō est heri, vel cras, sed hodie sempiternum.

OMNIPOTENTI itaque Deo non est heri, vel cras, sed hodie sempitetnum, cui nihil deffuit, nihil accedit, cui nihil est varium, nihil à se diuersum. Illud hodie æternitas est incommutabilis, indefectiuus inaccessibilis, cui videlicet nihil addi, nihil valet imminui: & omnia quæ apud nos elabendo discurrunt, aut per temporum vicissitudines se variant, apud illum hodie stant, & immobiliter persauerant. In illo scilicet hodie dies ille adhuc immobilis est, in quo mundus iste sumpsit originem; in illo iam, & ille nihilominus est, quo iudicandus est per æterni iudicij æquitatem. Neque enim in eam lucem, quæ sine accessu, ea, quæ elegit, & illustrat: & sine recessu ea, quæ respuit, deserit, defectus mutabilitatis venit; quia in semetipso permanens immutabilis, mutabilia cuncta disponit. Sicque in se transeuntia condidit, vt apud se quæ condita sunt, transire nequaquam possint. Nec tempus intus in conspectu eius defluit, quod apud nos foris per exteriora decurrit. Vnde fit, vt in æternitate eius omnia fixa permaneant, quæ non fixa extrinsecus sæculorum volumina indesinenter emanant. Deo quippe dies vna est æternitas sua, quam videlicet diem, nec fine claudi, nec initio videt aperiri Psalmista, cùm dicit: *Melior est dies vna in atriis tuis super millia.* Quid est ergo, quòd ille non valeat de præteritis omnibus, vel futuris, qui videlicet omnia facta, vel facienda sine vllo transitu defigit, & statuit in suæ præsentia Majestatis? Cui profecto & illud tempus intransibiliter adest, quod ea, quæ facta sunt, antecessit; & illud, quo cuncta deinceps futura concludit. Hinc est enim, quòd in his, quæ prophetico spiritu dicta sunt in scriptutis, sæpè reperiuntur præterita pro futuris poni, & longè post agenda velut iam transacta narrari. Vnde est quòd passurus per Prophetam Dominus ait: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus, faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me.* Resurrecturus autem: *Resurrexi, & adhuc sum tecum.* De ascensuro quoque, atque Spiritus sancti dona missuro dicitur: *Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus*; quia videlicet in oculis illius sapientiæ, vnde ista manabant, omnia tempora simul stant, futura, atque præterita, vt reuera præsentia; fixa, atque immobilia semper assistunt. Et tantumdem est: *Dederunt in escam meam fel*, quantum & dabunt; & idem est: *Foderunt manus meas, & pedes meos*, quod fodient.

Psal. 83. — Præterita pro futuris ponit sæpè Scriptura. — Esai. 50. — Psal. 67. — Ephes. 4. — Psal. 68. — Psal. 21.

Iam itaque veniant superuacuæ quæstionis auctores, imò qui peruersorum dogmatum nituntur esse cultores, & dicant; Numquid potest Deus agere, vt quæ facta sunt, facta non fuerint? Quibus ego prima fronte respondeo: quia hoc non est, quia diuinæ bonitatis est, de nihilo aliquid agere, non de aliquo potius nihil efficere; cùm vtique scriptum sit: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Ego probare volo, quòd Deus de nihilo faciat aliquid; tu ostendere niteris, quòd de aliquo faciat nihil. Sed iam, quæso, cuncta simul euome; omnes pestiferi languoris humores sub vnius conamine exercatus effunde, vt multiplici morbo vnius antidoti sufficiat haustu occurrere, nec ad curationem tui pluribus compellamur confectionum generibus indigere. Age ergo, dic quæso: potest facere Deus de præteritis, vt quod factum est, non fuerit factum: vel de præsenti, quod nunc est, quamdio est, vt non sit: vel vt omninò quod futurum est, vt futurum non sit: vel rursus hæc omnia per contrarium? Quæ nobis profecto execrationi potius videntur esse tradenda, quàm stylo. Dic mihi versuræ quæstionis obiector, credis etiam tu, quia quidquid

Ioan. 1.

Deus facit, bonum est, atque adeo aliquid est: & A quidquid ille non facit, nihil est? Audi Scripturam: Gen. 1. *Vidit*, inquit, *Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona.* Et illud: Ioan. 1. *Sine ipso factum est nihil.* Sed quia hoc negare non potes: assentior, inquis. Tu itaque dum quæris, vnam eandemque rem & fuisse, & non fuisse: esse, & non esse: futuram esse, & futuram non esse; niteris profectò quæque facta, vel facienda confundere; & inter esse, & non esse, nutantia demonstrare. Quod certè rerum natura non habet, Nihil enim simul potest esse, & non esse: sed quod in rerum natura non est, proculdubiò nihil est. Quæris ergo à Deo, durus exactor, vt faciat, quod suum non est: hoc est, nihil. Sed ecce Euangelista contra te stat, dicens: B *Quia sine ipso factum est nihil*; Deus adhuc non didicit facere nihil. Tu eum doce, & præcipe vt sibi faciat nihil. Adhuc peto, respondeas: Credis, quæso, & quod Propheta canit, cui scilicet omnia Scripturarum testimonia concinunt: Psal. 134. *Omnia*, inquit, *quæ voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra, in mari & in omnibus abyssis?* Sed hoc etiam à te negari non posse manifestum est.

Cùm ergo Deus omnia possit, cur addubitas Deum hoc non posse, vt aliquid simul sit, & non sit, si hoc fieri bonum est? Porro si inutile est, res quaslibet inter esse, & non esse confundi, Deus autem non inutilia, sed bona omnia fecit: imo si malum est, ac per hoc nihil est. Hoc Deus omnino non facit: Ioan. 1. *Quia sine ipso factum est nihil.* C Huc accedit, quia voluntas summi, & omnipotentis opificis tam efficax causa est omnibus rebus existendi, vel non existendi, vt quod ille vult esse, non possit non esse: & quod non vult esse, non valeat esse. Virtus quippe Dei fecit, vt quod constituit esse, iam non valeat non fuisse: & quod constituit fuisse, quamdiu est, non valeat non esse: & quod constituit esse futurum, iam non valeat futurum non esse. Vnde ergo Dei virtus potentior, & mirabilior esse perpenditur, inde à stultè sapientibus in suo posse inualida iudicetur? Sic enim quidquid est, ab ipso est. Ipse rebus hanc vim existentiæ contulit, vt postquam semel extiterint, non extitisse non possint.

CAPVT IX.

Quòd mala dicenda sunt potius non esse, quàm existere.

MALA autem qualibet, sicut sunt iniquitates, & scelera, etiam cùm videntur esse, non sunt; quia à Deo non sunt, ac propterea nihil sunt, quia videlicet Deus omnino non fecit, Ioan. 1. sine quo factum est nihil. Quapropter si quid boni factum est ab hominibus, perdere suum esse, & non fuisse non potest, quia opus Dei est, etiam si per homines factum est. Vnde Propheta dicit: Esai. 26. *Omnia* enim *opera nostra operatus es in nobis.* E Omnia quippe bona & Dei sunt, & nostra; quoniam ille operatur in nobis, qui effectum tribuit operandi. Et Salomon: Sap. 7. *In manu illius*, inquit, *& nos, & sermones nostri, & omnis sapientia, & operũ sciẽtia, & disciplina.* In illo etiam, sicut ait Apostolus, Act. 17. *viuimus, mouemur, & sumus.* Quòd si malum factum est, etiam tunc nihil erat, cùm esse videbatur. Hinc est, quòd ipsos malitiæ, ac prauitatis auctores apud inferos conq[illegible], Scriptura testatur: Sap. 5. *Transierunt*, inquiunt, *omnia illa tamquam vmbra, & tamquam nuntius præcurrens, & tamquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius cùm* A *pertransierit vestigiũ nõ est inuenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus.* Semita namque in fluctibus facta, mox deficit. Vnde rursus dicunt. *Aut tamquam auis, quæ transuolat in aëre, non vllum inuenitur itineris illius argumentum.* Tertium quoque non dissimile his rursus apponitur: Ibid. *Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatũ, diuisus aer cõtinuò in se reclusus est, & ignoratur transitus illius.* Vestigiũ certè nauis, & auis, & sagittæ transitus mox fiunt, illicò recluduntur, sic quilibet iniqui, mox vt incipiunt, præstò deficiunt. Vnde subiungunt: *Sic & nos nati continuò desinimus esse*, imo ipso momento, quo videntur esse, non sunt, quia ab illo, qui verè est, longè sunt. Quo contra de viro iusto dicitur: Sap. 4. *Consummatus in breui, expleuit tẽpora multa, quia placita erant Domino opera illius.* De illis autem: Psal. 72. *Deiecisti eos dum alleuarentur.* Non ait, postquam alleuati sunt, sed dum alleuarentur; quia per hoc inanescunt, per quod intumescunt: inde corruunt, vnde sublimes fiunt. Non itaque hoc asserendum est, quod postquam ad extrema deueniunt, tunc nihil fiunt: sed tunc proculdubio sunt nihil, cùm videntur aliquid. Nihil apud testimonium veritatis, aliquid in vmbra caliginis. Adhuc fortassis epulabatur ille splendidè, fulciebatur cuneis obsequentium, ambiebatur agminib. Luc. 16. bellatorum, quem Propheta superexaltatum, & eleuatum vidit: Esai. 36. & mox ad contemplanda summa pertransiens, quem magnum aliquid fortè crediderat, nihil esse cognouit. Hinc est enim, quod C scriptum est: *Quoniam spes impij tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur. & tamquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est: & tãquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis.* Sap. 5. Nam qui tot momentanearum rerum exempla congessit, non tam vile quid esse omnem reproborum gloriam, quàm nihil esse signauit. Mala ergo etiam cùm videntur esse, non sunt: & ab eo qui verè, & summè est, procul sunt. Bona autem, id est, ea, quæ bonus artifex condidit, quæ vt tu quisquis es, quæris, esse simul, & non esse non possunt, quia in rerum natura, quam rationabilis artifex esse constituit, alternitas ista non inuenit locum. Quia enim inter esse, & non D esse confundi malum est, ac potius nihil est, idcirco à bono Creatore, qui bona omnia fecit, alternitatis ista confusio facta non est. In malis autem potest vtcumque videri hæc confusionis alternitas, quæ certè videntur esse, & non sunt: atque ideo quasi sunt, & non sunt. Sunt quidem superficie coloris, non autem in iudicio veritatis: quamquam & ipsis malis non possumus hanc diuersitatem exactè concedere, vt simul sint, & non sint: quia videntur esse, sed non sunt: atque ideo veriùs dicuntur semper non esse, quàm esse, & non esse.

CAPVT X.

Quòd omnia Deus potest, siue faciat, siue non faciat.

MANIFESTVM est igitur alternitatem istam, de qua quæritur, scilicet, vtrum possit aliquid fuisse simul & non fuisse; esse, & non esse; futurum esse, & futurum non esse, naturis existentium rerum nulla posse ratione congruere: ad solas autem verborum pugnas, quæ de disserendi, ac ratiocinandi fiunt consequentiis pertinere. Quamobrem indubitabili fide credendum est, Deum omnia posse, siue faciat, siue non fa-

ciat. Nam quod malum est, potius debet dici A nihil, quàm aliquid. atque ideo nihil præiudicat, si dicamus Deum omnia posse, licet mala omnia non possit: cùm mala non intra omnia, sed extra omnia potius debeant supputari. Hinc est, quod sæpe diuina virtus armatos dialecticorum syllogismos, eorumque versurias destruit: & quæ apud eos necessaria iam atque ineuitabilia iudicantur, omnium Philosophorum argumenta confundit. Audi syllogismum: Si lignum ardet, profectò vritur: sed ardet, ergo & vritur. Sed ecce Moyses videt rubum ardere, & non comburi. Rursus, si lignum præcisum est, non fructificat: sed præcisum est, ergo non fructificat. Sed ecce virga Aaron in tabernaculo, contra naturæ ordinem repentè amygdalas protulisse. B Alioquin quid est, tot in Ægypto Pharaoni magnalia, ac signa portendere; filiorum Israël cateruas Ægyptiis pereuntibus, per diuisum mare transferre, largissima fluenta ex aridi saxi rupe producere, & Ierichuntina mœnia non armis frementibus, sed tubis clangentibus, dissipare? Postremò, quid in stuporem omnium sæculorum, Solem in cælo ad imperium Iosue per vnius diei spatium sistere; per Ezechiam verò, decem ad orientem lineis reuocare; circa tres pueros furentis incendij vires extinguere, circa Danielem verò cruentos leonum rictus, & rabida ora refrænare? Quid, inquam, hæc omnia sunt nisi friuola sapientum huius mundi sensa confundere, & contra naturæ consuetudinem C diuinæ virtutis gloriam mortalibus reuelare? Veniant dialectici, siue potius, vt putantur, hæretici, ipsi viderint: veniant, inquam, verba trutinantes, quæstiones suas buccis concrepantibus ventilantes, proponentes, assumentes, & vt illis videtur ineuitabilia concludentes, ac dicant: si peperit, concubuit: sed peperit, ergo concubuit. Numquid hoc ante redemptionis humanæ mysterium non videbatur inexpugnabilis roboris argumentum? Et quidem poterat Deus, & fœtare virginem ante ruinam, & reparare virginem post ruinam. Vtrumque scilicet bonum erat, sed licet eatenus neutrum fecerat, vtrumque tamen posse facere credendus erat. Et certè D mirabilius est, & valde præcellentius virginem incorruptam manere post partum, quàm corruptam ad virginale decus redire post lapsum; quia & maius est, quemlibet clausis ianuis ingredi, quàm eas, quæ patuerint, ianuas claudi. Si ergo natus ex Virgine Redemptor noster, quod maius est, & longè præstantius, fecit, quod minus est, corruptam quamlibet redintegrare non poterit? Potuit Deus homo ex vtero virginali, salua virginitate, procedere, non poterit violatæ virginitatis dispendium reparare? Quomodo ergo restauratur homicida, vt post dignam pœnitentiam iam non sit homicida? Quomodo fur, quomodo periurus? quomodo raptor? quomodo E omnium certè criminum rei postquam se veraciter corrigunt, iam non sunt, qui fuerunt? Vnde scriptum est: *Verte impios, & non erunt*. Sed dicis: Fateor, inquam, quia corrupta quælibet post pœnitentiam iam non est, quæ fuit, vt videlicet fornicationis subeat notam: verumtamen ad veritatis iam non reuertitur gloriam. Et ego è contra respondeo: quia qui potuit ex materno vtero, illæsa virginitate procedere, valet etiam si vult, inuiolata qualibet virginitatis signaculum reformare.

Virtus diuina syllogismorum robur sæpe dissoluit.

Num. 17. Exod. 7. Exod. 14. Exod. 17. & Ps. 77. Iosue 6. Ios. 10. 4. Reg. 20. & Esai. 38. Dan. 3. Dan. 6. Isaiæ 7. Matt. 1. Luc. 1. Prou. 12.

CAPVT XI.

Quòd naturæ Conditor, naturæ sit etiam immutator.

PROPONATVR adhuc superstitiosæ quæstionis obloquium: videatur etiam, ex qua sit radice productum, quatenus ne præcipiti raptu vberes sinceræ Fidei fruges obruat: sed hiatu terræ dignus cum ipso fonte riuus arescat. Ad affirmandum namque quòd Deus nequeat virginem reparare post lapsum, quasi consequenter adiiciunt: Numquid hoc potest Deus agere, vt quod factum est, factum non fuerit? Tanquam si semel constet vt si fuerit virgo corrupta, iam B nequeat fieri, vt rursus sit integra. Quod certè quantum ad naturam verum est, statque sententia factum quoque aliquid fuisse, & factum non fuisse, vnum idemque inueniri non potest. Contraria quippe inuicem sunt, adeò vt si vnum sit, alterum esse non possit. Nam quod fuit, non potest verè dici, quia non fuit; & è diuerso, quod non fuit, non rectè dicitur, quia fuit. Quæ enim contraria sunt in vno eodemque subiecto congruere nequeunt. Hæc porrò impossibilitas rectè quidem dicitur, si ad naturæ referatur inopiam: absit autem, vt ad maiestatem sit applicanda diuinam. Qui enim naturæ dedit originem, facilè cùm vult, naturæ soluit necessitatem. Nam qui rebus præsidet conditis, legibus non C subiacet Conditoris: & qui naturam condidit, naturalem ordinem ad suæ deditionis arbitrium vertit: quicumque creata quælibet dominanti naturæ subesse constituit, suæ dominationis imperio naturæ obsequentis obedientiam reseruauit. Consideranti plane liquido patet, quoniam ab ipso mundi nascentis exordio rerum Conditor, in quid voluit, naturæ iura mutauit: imo ipsam naturam, vt ita dixerim, quodammodo contra naturam mutauit. Numquid enim non contra naturam est mundum ex nihilo fieri? Vnde & à Philosophis dicitur: *Quia nihil ex nihilo fit.* Animalia non ex animalibus, sed ex stolidis elementis, solo iussionis imperio creari: dormientem hominem costam perdere, nec dolere: de D solo viro fœminam sine fœmina fieri, & in vna costa omnia hominis membra distingui: mutuò se nudos aspicere, & non modò non erubescere, sed nequidem nosse: & multa alia, quæ persequi longum est. Quid ergo mirum est, si is, qui naturæ legem dedit, & ordinem, super eandem naturam sui nutus exerceat ditionem, vt ei naturæ necessitas non rebellis obsistat, sed eius substrata legibus, velut ancilla deseruiat? Ipsa quippe rerum natura habet naturam suam, Dei scilicet voluntatem, vt sicut illius leges quælibet creata conseruant, ita illa cùm iubetur sui iuris oblita, diuinæ voluntati reuerenter obediat. Quid est E enim, hodiéque quod cernimus, quoniam Salamandra in ignibus viuit, & non modò læsionem adustione non patitur, sed tamquam fomentis insuper vegetatur? Quidam quoque vermiculi in feruentissimis aquis & nascuntur, & viuunt. Quid est, quòd palea tam frigida est, vt obrutas diutissime niues seruet: calida, vt poma quælibet acerba maturet? Quid est, quòd ignis cùm ipse sit lucidus, quælibet si fuerint ab eo adusta, nigrescunt; & cùm ipse resplendeat, quidquid & ambit, & lambit, pulcherrimus decolorat? Verumtamen lapides igne candente percocti, & ipsi sunt candidi: & quamuis ille

Conf. schol.

Arist. 1. Phys. text. 34.

Gen. 2.

De Salamandra.

Palea calida, & frigida est.

Ignis natura.

magis rubeat, illi flammis albescunt, luci tamen A
congruit album, tenebris nigrum. Cumque ignis
in lignis ardeat, lapides coquat, contrarios ha-
bet in non contrariis rebus effectus. Licet enim
sint lapides, & ligna diuersa, constat tamen non
esse contraria, sicut album, & nigrum, quorum
in lapidibus vnum, in lignis exhibet alterum.
Illos enim clarificat, hæc offuscat, dum in illis
omnino deficeret, nisi in istis viueret. Cur etiam
Carbonum. in carbonibus tanta infirmitas, vt ictu leuissimo
frangantur, pressu facillimo conterantur: &
tanta firmitas, vt nullo humore corrumpantur,
nulla prorsus ætate vincantur, vsque adeo, vt
eos substernere soleant, qui limites figunt, qua-
tenus litigantes eorum ostensione conuincant,
si qui post annosa, ac diuturna temporum cur- B
ricula fixum lapidem, limitem non esse conten-
dant? Quis enim eos infossos humidæ foueæ,
vbi ligna putrescerent, tamdiu durare incor-
ruptibiliter posset, nisi rerum ille corruptor
Calcis. ignis efficeret? Calx quoque conceptum ignem
atque sopitum sic occultissimè seruat, vt nemo
tangendo sentiat, sed cùm extinguitur, tunc ac-
cenditur, & sentitur: vt enim calx vim occulti
ignis expellat, aqua perfunditur: & cùm antè
frigida sit, inde feruescit, vnde feruentia cuncta
frigescunt. At si non aqua, sed oleum, quod vti-
que fomes est ignis, adhibetur, nulla eius infu-
sione calor vel minimus excitatur.

Quid ergo mirum, si omnipotens Deus in
magnis magnus ostenditur, cùm etiam in mini- C
mis, atque extremis quibusque rebus tam mira-
Pellis colubri. biliter operetur? Quid enim vilius pelle colubri?
Si tamen o eo feruescente decoquitur, mirè per
eam dolor aurium mitigatur. Quid inferius Ci-
Cimicis. mice? Si sanguisuga faucibus hæserit, fumo eius
excepto, statim euomitur: vrinæ quoque diffi-
Adamãtis. cultas huius appositione laxatur. Quid de Ada-
mante referam, qui non igne, non ferro diuidi-
tur, vllâque alia vi, nisi dumtaxat hircino san-
guine non secatur? Quid est quòd Magnetem
Magnetis. lapidem mirabilem ferri facit esse raptorem? Qui
tamen si Adamas iuxta ponitur, non modò iam
ferrum nullatenus rapit, sed & si iam rapuerat,
vt ei appropinquauerit, mox remittit; tanquam D
Arcadici lapidis. si lapis lapidem increpat, & velut ante conspectum
maioris potentiæ vires proprias perdat. Nec la-
ter Asbeston Arcadiæ lapidem propterea sic vo-
cari, quod accensus semel iam non posset extin-
Pyritis. gui. Pyrites etiam lapis, qui in Perside reperitur,
cur ab igne nomen accepit, nisi quia tenentis
manum, si vehementiùs prematur, adurit? In
Selenitis. eadem rursus Perside lapis gignitur, qui Seleni-
tes vocatur, cuius candor interior cùm Luna
crescit, eademque postmodum ad defectum
tendente, decrescit. Quid est præterea, quòd
Salis Agrigentini. Agrigentinum Siciliæ sal cogit, cùm admotum
igni fuerit, fluere: cùm verò in aquam mittitur
velut in ignibus crepitare? Quid est quòd apud E
Fontis Garamantum. Garamantas efficit quemdam fontem tam frigi-
dum diebus, vt non bibatur; tam feruidum no-
ctibus, vt non tangatur? Quis in Epiro alium
fontem ita mirabilem præbuit, vt cum sit con-
Fõtis Epiri. trectantibus frigidus, in eo tamen faces, vt in
cæteris extinguuntur accensæ, sed non vt in cæ-
Ficus Ægypti. teris accenduntur extinctæ? Quis in Egypto hu-
iusmodi ficum constituit, cuius lignum cùm in
fluenta proiicitur, non ad lignorum consuetu-
dinem potius enatet, sed in profunda mergatur;
quodque est mirabilius, postquam in vno ali-
quamdiu mansarit, inde ad aquæ superficiem
rursus emergit, quando scilicet madefactum hu-
moris pondere debuit prægrauari? Quid est Pomorum Sodomæ.
quòd in aruis Sodomæ poma gignuntur, quæ ad
maturitatis quidem speciem vsque perueniunt:
sed morsu, pressuve tentata, in fumum, vel fa-
uillam corio fatiscente, euanescunt? Quid etiam Equarum Cappadociæ.
quòd in Cappadociæ finibus equæ ex vento
concipiunt, iidemque fœtus nonnisi ad trien-
nium vsque viuunt? Vnde Thilon Indiæ insula Arborũ insulæ Thilon.
huiusmodi vires habet, vt omnes in ea rami ar-
borum numquam nudentur tegmine foliorum? Volucrum ex arboribus nascentium.
Vnde & terra illa occiduis partibus hanc conse-
cuta est dignitatem, vt ex arborum ramis volu-
cres prodeant, & ad pomorum similitudinem
animati, atque pennati fructus erumpant? Sicut
enim referunt, qui se vidisse testantur, paulatim
incidit pendulum quid ex ramo suspendi, dein-
de in imaginem volucris, speciemque formari:
postremò quantulumque plumescens, hiatu
rostri sese ab arbore diuidit, sicque nouus aëris
habitator ante penè discit volare, quàm viuere.
Enimuero quis tot virtutis diuinæ magnalia,
quæ contra communem naturæ ordinem fiunt,
enumerare sufficiat? Quæ nimirum non humanis
discutienda sunt argumentis, sed virtuti potius
relinquenda sunt Creatoris. Quid ergo mirum *Gen. 5.*
si his, qui naturalia rerum omnium iura dispo- *Eccli. 44.*
suit, & ipsum naturæ ordinem ad arbitrium effi- *Heb. 11.*
cacissimæ suæ voluntatis inflectit, vt qui matrem *4. Reg. 12.*
Virginem nascendo seruauerat, violatam quam- *Eccl. 48.*
libet si voluerit integram reddat? Æquale nempe *Ioan. 11.*
fuit Deo, & priùs Enoch, & Eliam in carne re- *Luc. 7.*
tinere viuentes: & pòst Lazarum, ac viduæ
filium de sepulchris educere resurgentes.

CAPVT XII.

De Palatio Romuli, & Philosopho corruentibus.

Nescio si legitur, sed à nonnullis infra Romana mœnia celebri fama vulgatur, quòd videlicet Romulus, qui conditor Vrbis asseritur, constructo palatio, cuius patierina, licet semiruta, ex magna adhuc parte cernuntur in hanc vocem, quasi de firmamento operis confisus eruperit: Certum est, inquit, & immobiliter fixum, quia nisi Virgo pepererit, domus ista non corruet. Sicque, si tamen verum est quod asseritur, ex Gentilis hominis lingua, sicut rei probauit euentus, egressa est prophetia. Nam nocte, qua Saluator ad Redemptionem nostram ex virginali aluo processit, sicut dicitur, palatium corruit. Vtrumque nimirum & virginem parere, & ædificium ruere, homini Deum ignoranti, impossibile videbatur. Atqui vtrumque semper potuit, sed diu intra prudentiæ suæ secreta continuit, vtrumque cùm voluit, per effectum operis congruo tempore declarauit. Illud planè stupendum est, quod nunc homines in Ecclesiæ gremio non modò renati, sed etiam nati, tam audacter, tam impudenter omnipotenti Deo calumniam impossibilitatis obiiciunt, & protinus absorbere terreni subsiciuij voragine non pauescunt. Erubescat iam lingua phrenetica, & quæ nescit esse facunda, discat esse vel muta. Nescit ædificationis augmenta depromere, sciat saltem sine Fidei destructione tacere. Alioquin abscindat sibi ferro præputium per vindictam, non sibi frænum adhibeat per silentij disciplinam. Ventilent quæstiones suas qui volunt, iuxta modum, & ordinem differendi, dum verò per ambages suas, & scholaris infan-

tiæ nænias

tiæ nænias contumeliam non inferant Creatori; sciantque impossibilitatem istam in ipsa rerum esse natura, & verborum ex arte procedentium consequentia, non ad virtutem pertinere diuinam: nihilque diuinæ maiestatis euadere posse potentiam; vt dicatur iuxta solius naturæ ordinem, verborumque conditionem, si est aliquid, quamdiu est non potest non esse: & si fuit, non potest non esse: & si futurum est, non potest non esse futurum. Alioquin contra ipsius naturalis proprietatis ordinem, existendique materiam, quid est, quòd Deus non possit euertere? quid est, quod Deus non valeat noua conditione creare? Discutiant itaque iuxta modulum suum litterarum dumtaxat, quibus adhuc indigent, elementa: nec altiora se vsurpent diuina mysteria. Philosophus quidam, dum siderum cursus, stellarumque meatus nocturno tempore rimaretur, in limosum repentè lapsus est puteum. Cuius casum poëtata est Iambi, quæ illius erat ancilla, dicens: Dominus meus ignorabat id, quod sub pedibus eius iacebat vile lutum: & inuestigare tentabat arcana cælorum. Ex cuius nimirum vocabulo, Iambicum metrum nomen accepit. Animaduertant hoc, qui modum suæ capacitatis excedunt: & ad ea, quæ super se sunt, superbè tentanda prorumpunt, nedum aduersus Deum quid loquuntur, ignorant; incautè se, insipienterque locutos, etiam per illatam sibi dignæ vltionis sententiam, discant.

Thaletem hunc nonnulli fuisse autumant.

CAPVT XIII.

De his, qui Dominum blasphemantes lepra perfusi sunt.

PRVDENTIS, & honorati apud sæculum cuiusdam Diaconi didici narratione, quod refero: In Bononiæ partibus, inquit, duo quidam viri, qui & amicitiæ inulcem fœdere, & compaternitatis, si ritè recolo, necessitudine tenebantur, in conuiuio discumbebant, quibus in mensam allatus est gallus. Quod videlicet pulmentum vnus illorum arrepto cultello, vt mos est, in frusta desecuit: tritum quoque piper cum liquamine superfudit. Quo facto, alter protinus ait: Profectò compater, sic explicuisti gallum, vt ipse S. Petrus, etiamsi velit, redintegrare non possit. Cui mox intulit ille: Planè non modò B. Petrus; sed & si ipse Christus imperet, gallus hic perpetuò non resurget. Ad hanc vocem repente gallus viuus, & plumis vndique coopertus exiliuit, alas percussit, & cecinit, plumas concussit: totumque liquamen super eos, qui conuescebantur, aspersit. Illico sacrilegium blasphemæ temeritatis digna pœna sequitur vltionis. Nam & in aspersione piperis, leprâ percussi sunt. Quam videlicet plagam non modò ipsi vsque ad obitum pertulerunt, sed & posteris suis in omnes generationes, velut quoddam hæreditarium, reliquerunt. Vnde factum est, vt in famularum subacti sint sanctæ Bononiensis Ecclesiæ, quæ videlicet B. Petri Apostoli est insignita vocabulo. Quorum progenies, vt relator asseruit, huc vsque leprosa hoc illationis Canone censita est: vt ex operibus manuum suarum inferant Ecclesiæ capisteria. Sic, sic nimirum duplici pœnæ, lepræ, simul & seruitutis addicti suppliciis, instruunt alios, vt iam temerè de diuina potentia non loquantur. Et gallus qui dudum arguerat Petrum in terra negantem: tunc probauit Petrum cum eo, quem negauerat, in cœlo regnantem. Et forte non sine diuino iudicio, huiusmodi Canonis illatione sunt mulctati, vt sicut triticum à quisquiliis, capisterio ventilante, discernitur, ita per discretionis magisterium discant, & quæ velut quisquilias vitando repellere, & quæ quasi ad victus vtilitatem debeant verba proferre. Nam peruersi quilibet homines, dum quid cor suggesserit, agunt: dum quidquid lingua prurit, inconsultè, ac procaciter effluunt; si eis aliquando flagella non obuiant, Deum, vel non esse, vel humana curare non autumant. *Dixit enim insipiens in corde suo: Non est Deus.* Et iterum: *Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso?* Ideoque nonnulli in ipso momento praui operis, vel è vestigio postquam nequiter agunt, mucronem diuini furoris incurrunt, quatenus & ipsi supernæ patientiæ diutius non illudant; & cæteri ab agendo similia se per animaduersionis eorum exempla compescant.

Compaternitatis necessitudo.

Matth. 26.

Psal. 13.
Psal. 72.

CAPVT XIV.

De illo quem, adulterio commisso, malignus spiritus interemit.

ENIMVERO cùm apud Parmense oppidum degerem, ibique liberalium artium studiis insudarem, quiddam me contigit nosse, quod non inutile videtur ad posterorum notitiam styli currentis articulo tradere. Ad Occidentem sanè prædictæ Vrbis est quædam extra muros sita Basilica, gemino beatorum Martyrum Geruasij, & Prothasij titulo decorata. Nocte quadam, quæ videlicet eorumdem Martyrum natalitia præcedebat, vir quidam maturius surrexit, bouesque suos in pascua remotiora deduxit: cui conuicinus quidam, flamma nequissimæ libidinis inflammatus insidiatus est, vt eius vxorem polluere moliretur. Eadem igitur nocte callidus ad domum eius explorator accessit, & occasione reperta, non diutius postquam iste cum pascendis animalibus abiit, ille febricitare se diabolica machinatione confingens, in lectum vxoris illius vir simulatus intrauit. Cúmque velut frigescens intremeret, dentium stridores emitteret, crebrius singultiret, infelix mulier tamquam ægrotanti viro compatiens, cœpit illum vlnis astringere, lodice contegere, & quibus valebat impendiis, confouere. At ille, vt dolorem mente conceperat, peperit iniquitatem; violat itaque alienum torum, sibique procurat interitum, moxque concitus abiit. Sed ecce vix breui temporis elapso spatio, maritus redit, stratum repetit. Cui protinus vxor expostulans, & vehementer exprobrans, ait, Optimè poteris hodie sanctorum Martyrum, quæ tibi tam contigua est, Ecclesiam ingredi; & cum cæteris Christianis diuinis interesse mysteriis. Cúmque vir attonitus, quid illa loqueretur, inquireret: euentumque rei, sicut contigerat, per ordinem cognouisset; vterque se deprehendentes irrisos, ac turpissima ludificatione delusos, intolerabili doloris angustia consternati sunt. Interea dum populus ad Ecclesiam hinc inde conflueret, vt nocturnæ laudis officium deuotus audiret; tandem & illi resumpto spiritu, nihilominus conuenerunt, atque omni verecundiæ rubore postposito, querelam suam coram omnibus deposuerunt, præsertim mulier laceros crines euellens, & vberibus lacrymis ora tristia perfundens, lugubres

Basilica Parmensis SS. Geruasij, & Prothasij.

Vxorum contactu pollutis, Ecclesiam ingredi religio.

Nocturnæ laudis officium.

emittebat vlulatus in cælum: Domine, tu, inquit, corda hominum nosti, tu conscientiæ meæ testis es: quia ego hac sanctissima nocte etiam proprij thalami viriles amplexus abhorrui, alieno præsertim misceri viro me penitus ignoraui; te oro, Domine, non aspicias peccata mea: sed placeat coram te, vt Sanctorum tuorum vlciscaris iniuriam. In conspectu ergo populi tui nunc ostende virtutem, & ad gloriam sanctissimi nominis tui prode meæ proditionis auctorem. Producatur in medium, & immanitatem crudelissimi sceleris de suæ fraudis aufugio non lucretur. Cúmque multa his similia mulier amaro spiritu non clam, sed vociferando profunderet, & populus ei pro mœrore compatiens, idem votis, & precibus diuinam clementiam imploraret; auctor sceleris, vbi latebat, dæmoniaco spiritu repentè corripitur, & in furorem nimium, atque væsaniam rabidua effertur. Moxque in Ecclesiam, populo obstupescente, nouiter prosilit, omnesque in sui admirationem, semetipsum laniando, ac discerpendo, conuertit. Dans fremitus, & rugitus, propriis se manibus crudeliter lacerabat, modò velut volans in alta prosiliens, modò se cum grauissimo impetu in ima demergens, modò in parietem caput incutiens, modò se in pauimentum insaniendo prosternens, omnia viscera sua miserabiliter conquassabat. Hoc itaque modo malignus spiritus eum collidere non cessauit, donec infelicem animam coram populo, qui aderat, de corpore illius euulsit. Videntes autem qui aderant, immensam auctori Deo iustitiæ gloriam referunt; qui & impunè non passus est abire peccantem, & innocentem consolatus est mulierem. Quando autem hoc mihi relatum fortè dicebatur, adhuc videri saxa, quibus impegerat, sanie illius, & cruore rubentia. Porro autem & hic fortè credebat Deum, vel nescire quod occultè committitur; vel nequaquam posse, vt de scelera committentibus vlciscatur; dicens in corde
Psal. 93. suo: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* Sed siue Dei mandata calcando, siue Deum detractionibus stimulando, quis arroganter excedat; non leuis est criminis: & in paucis, siue praua committentibus, siue superba loquentibus, quos repentè diuina sententia percutit, quid cæteri, qui velut immunes videntur, ad horam mereantur, ostendit. Desinat, oro, iam desinat quisquis ponit os suum in cœlo, vt lingua eius trans-
Psal. 72. eat super terram. Quod profectò tale est, qui sic Deum derogationibus lacerat, vt & contra seruum eius de illius impossibilitate confligat.

CAPVT XV.

Concludit asserendũ esse Deũ posse facta infecta facere.

Qvanoo igitur quæstio ista proponitur, vt dicatur: Quomodo potest Deus hoc agere, vt quod factum fuit, factum non fuerit? Respondeat sanæ fidei frater: quia quod factum est, si malum fuit, non aliquid, sed nihil fuit: ac propterea ooo fuisse dicendum est, quia materiam existendi non habuit, quod rerum Artifex, vt fieret, non inaodauit. Quòd si bonum fuit, quod factum est, à Deo vtique
Psal. 32. & factum est. *Dixit* enim, *& facta sunt, mandauit,*
148. *& creata sunt. Omnia* enim *per ipsum facta sunt, &*
Ioan. 1. *sine ipso factum est nihil.* Atque ideo tale est, quod dicitur: Quomodo facere Deus potest,

A vt quod factum fuit, factum non fuerit? Ac si dicatur: potest Deus agere, vt quod fecit ipse, non fecerit? Nimirum, vt quod fecit Deus, non fecerit Deus. Ideo conspuendus est, qui hoc asserit, & non responsione dignus, sed ad cauterium potius destinandus; ad confutandos tamen improbos, & dicaces, memoriæ commendanda sunt, quæ superiùs dicta sunt: quæ nimirum nos omittimus hic etiam succinctè perstringere, ne legenti fastidium valeat styli prolixitas generare. Non enim librum, sed epistolam edere proposuimus. Inter cætera tamen illud vnum, quod à nobis dictum est, memoriæ nostræ non excidat, quoniam Creatori omnium Deo, omnia posse coæternum est, sicut
B & omnia nosse, quodque intra sapientiæ suæ sinum sic omnia tempora, præterita scilicet, præsentia, & futura concludit, figit, ac perenniter sistit; vt neque nouum aliquid ad se patiatur accedere, nec à se quidquam prætereundo transire. Verumtamen, quæ est illa virtus, quæ potestas, qua potest Deus omnia; quæ sapientia qua nouit omnia, inquiramus Apostolum: *Christus*, inquit, *Dei est virtus, & Dei sapientia.* Ibi 1. Cor 1.
sanè vera æternitas, vera est immortalitas: ibi æternum illud hodie, quod nunquam transit: ibi præsens sempiternum, illudque hodiernum, quod tanta iugiter stabilitate defigitur, vt transire nesciat, nec se aliquando in præteritum vertat. Ad reuinceudam ergo dicacium ho-
C minum impudentiam, quibus adhuc propositæ quæstionis absolutio superius facta non sufficit, non inepiè possumus dicere: quia potest Deus facere in illa inuariabili, & constantissima semper æternitate sua, vt quod factum fuerat, apud hoc transire nostrum, factum non sit; scilicet vt dicamus: Roma, quæ antiquitus condita est, potest Deus agere, vt condita non fuerit. Hoc quod dicimus, potest, præsentis videlicet temporis, congruè dicitur quantum pertinet ad immobilem Dei omnipotentia æternitatem, sed quantum ad nos, vbi continuata mobilitas, & perpes est transitus, vt mos est, potuit, conuenientius diceremus; vt ita intelligamus, hoc
D quod dicitur: potest Deus facere vt Roma non fuerit non condita, hoc scilicet secundùm eum, apud quem *non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Quod nimirum apud nos ita sonat, potuit Deus. Quantum enim ad æternitatem suam, quidquid potuit Deus, hoc etiam & potest; quia præsens eius in præteritum nunquam ei vertitur: eius hodie non in cras, vel in aliquod temporis vicissitudine permutatur; sed sicut ipse semper est, quod est; ita quidquid illi adest, semper adest. Quapropter sicut ritè possumus dicere: potuit Deus, vt Roma antequam facta fuisset, facta non fuerit; ita nihilominus possumus & congruè dicere: potest Deus,
E vt Roma etiam postquam facta est, facta non fuerit. Potuit secundùm nos, potest secundùm se. Illud enim posse, quod habebat Deus, antequam Roma fieret, immutabile semper apud æternitatem Dei & intransibile perseuerat. Et vt de quaconque re possimus dicere, quia potuit eam Deus: valeamus etiam nihilominus dicere, quia potest eam Deus; quia posse eius quod sibi vtique coæternum est, fixum semper, atque immobile est. Potuisse enim Dei, apud nos est tantummodò; apud ipsum autem non potuisse, sed immotum, constans, atque inuariabile posse semper est. Quodcunque enim

Deus potest facere facta infecta. (margin note)

Iacob. 1. (margin note)

(potuit) Deus, induhitanter & (potest:) apud quem nimirum, ficut non est esse, & fuisse, sed sempiternum esse: ita consequenter non est potuisse & posse; sed immobile semper, & perpetuum posse. Sicut enim non ait: Exod. 3. *Ego sum, qui fui, & sum*: sed potius, *ego sum, qui sum; & qui est, misit me ad vos*; ita proculdubiò consequens est, vt dicat: non ego sum, qui potui, & possum; sed, qui immobiliter & æternaliter possam. Illud enim posse, quod apud Deum erat ante sæcula, illud est hodie: & illud posse, quod sibi est hodie, erat nihilominus ante sæcula; & fixum, atque immobile per omnia, quæ futura sunt, sæcula, æternaliter perseuerat. Sicut ergo potuit Deus antequam quæque facta essent, vt non fierent: ita nihilominus potest & nunc; vt quæ facta sunt, non fuissent. Illud enim posse, quod tunc habebat, nec immutatum est, nec ablatum; sed sicut ipse semper est, quod est, ita & posse Dei mutari non potest. Ipse est enim, qui per Prophetam dicit: *Ego Deus, & non mutor*. Et in Euangelio: *Antequam* Malach. 3. Ioan. 8. *Abraham fieret, ego sum*. Non enim mutatur iuxta conditionem nostram de futurum esse in esse, vel de esse in fuisse, sed semper idem est, & semper est, quod est.

Sicut ergo Deus vnus, idemque semper est, ita apud eum omnia posse, indefectiuum, atque pertransibile semper adest. Et sicut veraciter, & absque vlla penitus contradictione dicimus: quia hoc nunc, & semper Deus, hoc est, quod erat ante sæcula; ita nihilominus veraciter dicimus, quia hoc nunc, & semper potest Deus, quod poterat ante sæcula. Si ergo per omnia potest Deus quidquid ab initio potuit ante rerum conditionem, vt quæ nunc facta sunt nullatenus fierent; potest igitur vt facta minimè fuissent. Posse siquidem eius fixum est, & æternum, vt quidquid vmquam potuit, semper possit, nec varietas temporum apud æternitatem vllum vicissitudinis inuenit locum: sed sicut idem semper, quod in principio erat, sic etiam totum potest quidquid ante sæcula poterat. Propositæ igitur disputationi adhibenda est clausula: Si itaque omnia posse coæternum est Deo, potest igitur Deus, vt quæ facta sunt, facta non fuerint. Sed omnia posse coæternum est Deo: potest igitur Deus, vt quæ facta sunt, facta non fuerint. Constanter igitur, & fideliter asserendum est, quia Deus sicut omnipotens dicitur, ita prorsus sine vlla exceptione omnia veraciter potest, siue in his, quæ facta sunt, siue in his, quæ facta non sunt; vt illud Esther elogium, velut inuiolabile ponatur in opusculi conclusione signaculum: Esther 13. *Domine Rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est, qui possit tuæ resistere voluntati. Tu enim fecisti cælum, & terram, & quidquid cæli ambitu continetur: Dominus omnium tu es, nec est qui resistat maiestati tuæ.*

CAPVT XVI.

Testatur charitatem suam erga fratres Monasterij Casinensis, & virilem eorum virtutem commendat.

VERVMTAMEN quæstio ista, licet aduersus Deum inaniter opponatur, habet alias latebras; continet adhuc obscuros sinus atque recessus: nos subtilius adhuc rimati idcircò desistimus, quia volumen vitamus extensum, qui A propofuimus epistolare compendium. Præsertim dum super hac disputandi materia non aliud attingere decreuimus, nisi vt ex impotentia Dei, deuolutam super nos calumniam, veritatis allegationibus repellamus. Sed dum ista præscribimus, quo cor feruentius æstuat, cohibere silentio, vt saltem scintilla non effluat, non valemus. Igitur vt iam omnes communiter alloquar, nolo vos lateat, venerabiles fratres mei, quia ex quo gloriosi Cœnobij vestri limen excessi, vos iugiter præ oculis habui; vos intimæ dilectionis visceribus astrinxi: atque, vt ita fatear, redeunti à Casino sacratissimo, idem contigit quod mulieri, quæ reuertebatur à Silo B tabernaculo, vt nimirum vultus mei non sint amplius in diuersa mutati: vobiscum sane præsentialiter habito, vobis semper assisto. (Montis Casini cœnobium sacratissimum. 1. Reg. 1.) Alioquin si propterea non sum vobiscum, quia corporalibus oculis vos non intueor; ergo nec ipsi oculi sunt in capite, quia caput cernere nequeant; vel ipsi sibimet oculi absentes sunt: quia nec quisquam se, nec vterque se inuicem possunt mutua contemplatione conspicere. Beati siquidem qui vobiscum viuunt: beati, qui inter vos, & in sanctis operibus vestris moriuntur. Pia nimirum fide credendum est, quia scala illa, quæ de Casino monte olim in cælum videbatur erecta, adhuc palliis strata, lampadibúsque coruscat. (S. Greg. 2. lib. Dialog. c. 37.) C Sicut tunc excepit Ducem, ita nunc exercitum transmittit ad cælestia subsequentem: nec ab eius glorioso tramite exorbitant declinantes iam defuncti, cuius dum in hoc exilio viuerent, vestigia sunt secuti. Hoc est intimi feruoris incendium illud, quod mihi inextinguibiliter flagrat in corde, hæc perpes fabula, quæ meo versatur in ore. (Gen. 27.) Inter cæteros autem virtutum flores, quos in illo agro pleno, cui benedixit Dominus, reperi, fateor, hoc mihi non mediocriter placuit, quòd ibi scholas puerorum, qui sæpè rigorem sanctitatis eneruant, non inueni; sed omnes, aut senes, cum quibus vtique nobilis vir sedebat in portis Ec- (Puerorum scholæ in Monasterijs Benedictinis antiquitus habebantur.) D clesiæ; aut iuuenili viuendi decore lætantes. Qui nimirum vt filij Prophetarum; idonei sunt ad Eliam per deserta quærendum: aut certè adolescentiæ adhuc flore vernantes, qui, iuxta Apostolum Ioannem, vicere malignum. (Prou. 31. 4. Reg. 2. 1. Ioan. 2.) Ecce quod nunc occurrit, dicam ad consolationem diuini mei Petri, qui olim ciuis fuerat Capuanus, nunc in militia est æterni Regis adscriptus.

CAPVT XVII.

De puero clausis foribus intromisso.

E PVERVLVS quidam, ætate quinquennis, Hubaldi scilicet nobilissimi viri, qui mecum degit in Eremo filius, in meo Monasterio factus fuerat Monachus. Hic aliquando intempestæ noctis silentio, quiescentibus fratribus, siue egressus, siue sublatus sit, nescio. Sed cùm pistor in pistrino iaceret, interrupto ad horam somno, vestem, quæ sibi continus adiacebat, sibimet voluit superponere, vt frigus arceret. Extendens itaque brachium, dormientem iuxta se reperit puerum. Repentè stupefactus, & valde perterritus, festinus exurgit, lucernam accendit, totamque domum sollicita curiositate circuiens, omnes aditus clausos, & obseratos inuenit. Mane autem facto, non parua admiratio inter fratres

verſabatur ; nimirum puer, qui remota omni dubietate, præterito veſpere in ſtrato ſuo, ipſis videntibus quieuiſſet, qualiter in piſtrinum clauſis ianuis ingredi potuiſſet. Et quidem de Apoſtolis legitur, cùm educendi eſſent de cu-
Act. 5. ſtodia publica; *Quia veniens Angelus Domini, per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit: Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi, omnia verba*
Act. 12. *vitæ huius.* De Petro autem rurſus legitur: *Quia cùm præcederet eum Angelus de carcere ad portam fer-*
Act. 16. *ream, vltro aperta eſt eis.* De Paulo etiam: *Quia ſubito terræ motus factus eſt magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris, & confeſtim aperta ſunt oſtia omnia, & vniuerſorum vincula ſoluta ſunt.* Porrò autem cùm beatos Apoſtolos etiam Angeli de cuſtodiis non educerent, niſi prius ianuas aperirent; mirum eſt valdè, quomodo puer vel magicis artibus hominum, vel præſtigiis immundorum ſpirituum clauſam vndique domum,
Dæmonum illuſiones. non apertis foribus, ingredi potuit. Nam & ipſe puer ſollicite requiſitus, hoc addebat; quia quidam homines eum aſſumentes, ad magnum conuiuium deduxerunt, vbi videlicet omnes epularum deliciæ videbantur, eumque manducare fecerunt; referebat etiam, quòd eum vſque ad Caſtellum, quod ſupereminet Monaſterio, deferentes, ſuper ipſum tintinnabulum, quod iuxta Baſilicam in excelſo dependet, impoſuerunt.

Hoc autem idcirco duximus deſcribendum, vt vnuſquiſque noſtrûm, dum & ipſos pueros, qui peccare necdum nouerunt, maligni hoſtis ſubiacere inſidiis conſiderat; ipſe quoque, quod patitur, æquanimiter ferat. Illatas nempe à maligno hoſte moleſtias cum quanta debent portare patientia peccatores, cùm illorum aliquando fraudes & ipſi perferant innocentes? Ergo frater ille, quem Deus viſitat in tribulationibus, hortor, vt gaudeat, & tentationis impactæ malleo, animæ ſuæ purgari rubiginem fiducialiter credat. Non enim eſt, vt ipſe diabolus fingit terrendo, futuræ damnationis indicium; ſed æternæ ſalutis potius augmentum. Spiritus ſanctus, qui eſt lumen æternum, & remiſſio peccatorum, omnes vos illuminet, & abſoluat, ſedulamque mei memoriam in ſanctis orationibus veſtris vos habere præcipiat.
Animæ rubigo rebus aduerſis purgatur.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Oſtienſis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM TRIGESIMVMSEPTIMVM.

De variis ſacris quæſtionibus, iuncta alia eiuſdem argumenti tractatione priorem conſequente.

ARGVMENTVM.

Quæſtiones quaſdam ab Alberico ex Caſinenſi Monacho S. R.E. Cardinale, ſibi propoſitas diſcutit: tum ſumpta occaſione, loca nonnulla in ſacris litteris, & earum interpretibus obſcura declarat.

Alberico Venerando fratri, Petrus peccator Monachus ſalutem in Domino.

VETVS narrat hiſtoria, quia cùm filij Ioſeph, Ephraim ſcilicet, & Manaſſe latiora poſſeſſionis exigerent ſpatia, hoc acceperunt, Ioſue præcipiente, reſponſum,
Ioſ. 17. vt ad montana tranſirent, ſyluarum denſa ſucciderent, ſicque ſibi largiora ſpatia propriis manibus procurarent. Qui
Ioſ. 18. etiam paulò poſt ſeptem tribubus dicit: *Vſquequo marcetis ignauia, & non intratis ad poſſidendam terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorum dedit vobis?* Tu quoque, frater, dum me quibuſdam quæſtiunculis pulſas, atque
Ex ſacris litteris, & vt tibi ſoluantur, efflagitas, mox ad montana Doctorum, atque ad ſyluas mittendus, ex ſcripturarum, vbi ſcilicet continuo labore deſudans, ſylueſcentia ſaltus arbuſta ſuccidas, nodos & dubietatum truncos euellas, ac noualia tibi, velut quibuſdam propriæ indaginis manibus excolas.
Doctoribus quæſtiones ſunt enodandæ.

Sic igitur humus cæleſtis eloquij propriæ ſubtilitatis eſt ſarrienda ligonibus, vt non ab alienis manibus alimenta præſtolatus eſurias: ſed vberis prouentus copiam proprio labore conuectans, mox in ſpiritualium deliciarum affluentia delectabiliter viuas; interim tamen dum tuæ deſunt fruges, noſtra tibi, non dicam horreum, non certè, quod minus eſt, tunna, ſed peterilis ſaltem bati menſura ſuccurrat, noſtriſque ſegetulis ſaltem vtcumque tua temperetur

egestas. Est enim quiddam medium inter splendidè viuere, ac famis inopia funditus interire. Vis itaque, vt non modò quod quæris, edisseram, sed & apicibus tradam; quatenus sic ignorantia pereat, vt deinceps obliuio non obrepat.

QVÆSTIO I.

1. Reg. 13. Solutio secundum aliquorum sententiam.

AGa igitur. Quid est, inquis, quod dicitur: *Filius vnius anni erat Saul, cùm regnare cœpisset; duobus autem annis regnauit super Israël?* Hoc nonnulli intelligi sic arbitrantur: quia Regi Saul in exordio regni sui filius erat anniculus, qui teneram adhuc vnius anni vagiebat infantiam: scilicet Isboseth, & hic duobus annis post mortem patris regnauit super Israël. Sed quoniam hic à doctioribus viris sensus exploditur, à nobis etiam alius inquiratur: quod ita Beatus Hieronymus docet intelligi, quoniam sic erat innocens, tamquam puer vnius anni cùm regnare cœpit, & duobus annis in eiusdem innocentiæ simplicitate permansit. Sed qui tunc erat ex humilitate filius, postmodum per superbiam factus est seruus.

Vera solutio S. Hieronymi.

DVBITATIO II.

1. Reg. 30. 2. Reg. 8. Num. 11. 1. Par. 18.

QVÆRIS etiam, qui erant Cerethi, & Phelethi, qui bellatores dicuntur fuisse Dauid? Legitur in libro Numeri dixisse Dominum Moysi: *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quod senes populi sint, ac magistri; & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciésque ibi stare tecum, & auferam de spiritu tuo, tradámque eis, vt sustentent tecum onus populi, & non tu solus graueris.* Ex istorum itaque stirpe duæ processerunt cognationes, quarum vna Cerethi, altera dicebatur Phelethi. Et Cerethi quidem, dans iudicium Phelethi, puniens interpretatur: vt quos illi adiudicarent morti, promulgando sententiam; isti punirent irrogando vindictam.

Solutio.

DVBITATIO III.

ADDIS etiam, cur filij Dauid sacerdotes fuisse dicuntur, qui nullam cum filiis Aaron consanguinitatem, nisi sicut cæteræ tribus habuisse noscuntur? Sed sciendum, quia dum sacerdotes venerabiles, ac magistri constituantur in populo, aliquando nomine sacerdotum designantur principes, vel doctores. Sicut alibi reperitur: Iraiarites erat sacerdos Dauid, id est, magister; ita quoque cùm dicitur: *Filij autem Dauid erant sacerdotes*, sic intelligendum est, ac si dicat, quia magistri erant fratrum suorum, vel certè principes inter cæteros, sicut habet antiqua translatio. Nam vbi noua dicit editio, *filij Dauid erant sacerdotes*; in veteri legitur, *filij autem Dauid principes erant aulæ regiæ.*

Solutio. 2. Reg. 8.

DVBITATIO IV.

2. Reg. 21.

ILLVD præterea te non intelligere perhibes, quod scriptum est: *Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius saltus Polymitarius Bethlehemites Goliath Getheum.* Quod nimirum facile valet intelligi. Nam Gob interpretatur lacus. Et sicut periclitatur, qui in lacum leonum mittitur, sic Dauid quasi leonis se dentibus tradidit, cùm in rabiem Goliath se præliaturus immersit. Idem Dauid Adeodatus iure dicitur, quoniam à Deo est electus in regnum. Qui etiam filius saltus vocatur, quia de pascuis saltuum, vbi oues alebat, eductus agnoscitur. Nec sine causa idem Dauid Polymitarius dicitur, quia mater eius de genere Beselehel extitit. Qui tabernaculum fœderis in deserto construxit, in quo etiam nonnulla polymitaria operatione contexuit. Bethlehemites quoque non incongruè dicitur, quia de Noëmi duxit originem, & de Bethlehem fuerant tempore famis egressæ, atque ad eamdem Bethlehem sunt reflorente postmodum vbertate reductæ. Quod autem Adeodatus cum omnibus suis his adiectiuis ipse proculdubio sit Dauid, sequentia declarant, vbi dicitur: *Ii quatuor nati sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manum Dauid, & seruorum eius.* Sanè quid etiam per hæc mysticè significetur, exponerem, nisi quòd perspicuum est, epistolaris mihi breuitas prohiberet. Iuxta mysticum scilicet intellectum, hæc omnia referuntur ad Christum. Ipse enim Adeodatus est, de quo & per Esaiam dicitur: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis.* Qui filius saltus non incongruè dicitur, quoniam ex Iudæis secundùm carnem nasci dignatus est, qui dum nullum fructum spiritualis germinis attulerunt, velut agrestes arbores non in horto plantatæ, sed in saltu natæ steriles extiterunt. Vnde legitur: *Vox clamantis in deserto*, hoc est in infructuoso Iudæorum populo.

Dauid cur dicatur Adeodatus, filius saltus, Polymitarius, & Bethlehemites.

2. Reg. 21.

Christus Dauid astio, Adeodatus. Esai. 9.

Esai. 40.

Polymitarius quoque Redemptor noster meritò dicitur; quia velut textrini operis studio vacat, dum & se suis fidelibus induit, & ex illis iustitiæ vestimenta contexit. De suis quippe vestibus per Apostolum dicitur: *Vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam.* Et per Prophetam: *Omnibus his velut ornamento vestieris.* De Christi verò fidelibus Psalmista canit: *Sacerdotes tui induantur iustitia.* Et per Ezechielem Dominus improperat animæ, quam spiritualibus indumentis decenter ornauit, sed eum ipsa mœchiæ sordibus polluta deseruit: *Vestiui te*, inquit, *discoloribus, & calceaui te hiacintho, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus, & ornaui te ornamento*; & paulò pòst: *Et vestita es bysso, & polymito, & multis coloribus.* Quid ergo mirum, si Redemptor noster Polymitarius dicitur, qui virtutis decore polymito induit animam, quam sponsali iure sortitur? Ipse est enim Dei sapientia, de qua per Salomonem dicitur: *Quia quæsiuit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum.* Cuius digiti apprehenderunt fusum, cuius omnes domestici vestiti sunt duplicibus: cuius etiam caro stragula vestis facta est in passione. Sed eadem byssus & regalis purpura indumentum illius est in resurrectione. Qui etiam Bethlehemites iure vocatur, quia in Bethlehem de Virgine natus agnoscitur. Quòd autem dicitur, quia tertium bellum fuit in Gob, hoc intelligitur, quia verus Dauid Saluator Israël, ante legem, & sub lege, ac postmodum in Euangelica gratia fideles semper bellatores habuit, per quos contra Philisthæos, id est, aduersus malignos spiritus dimicauit. Ad hoc itaque tertium bellum Dauid venit in Gob, qui interpretatur lacus; quia Redemptor noster dum velut forti armato fortior superuenit, ipse per se etiam vsque ad inferna descendit. Luc 11.

Ephes. 5. Esai. 49. Psal. 131. Ezech. 16. Prou. 31.

Vnde per Psalmistam dicit: *Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris, & vmbra mortis.* A Psal. 87. Illic percussit Goliath Getheum: quia dum electorum animas de gehennæ claustris eripuit, antiquum hostem, qui super eos tyrannidem exercebat, lethali vulnere sauciauit.

DVBITATIO V.

QVÆRIS etiam cur in Scripturis sacris sit ista diuersitas, vt in libro Regum legatur, 2. Reg. 24. David redemisse aream Ornan Iebusæi, simul & boues, qui offerendi erant in holocaustum, siclis argenti tantummodò quinquaginta; cùm 2. Par. 3. Solutio. in Paralipomenon pro sola area dedisse narretur B auri sexcentos siclos? Sed sciendum est proculdubio, quia in libro Regum boues tantummodò quinquaginta siclis argenti comparasse Dauid legitur; quanti verò aream comparauerit, illic omninò siletur. Paralipomenon verò liber de bobus è contrario tacet, sed emptam sexcentis auri siclis aream perhibet. Quod facilè peruidetur, si in vtroque libro ipsa verborum series diligenter attenditur. Nam in libro Regum Ibid. hic est ordo verborum: *Emit ergo Dauid aream, & boues argenti siclis quinquaginta.* Vbi sic distinguendum est, vt prius Scriptura dicat: Emit Dauid aream, nec exprimat quanti: deinde sequatur, & boues argenti siclis quinquaginta. In C libro verò Paralipomenon ita legitur: *Dedit ergo Dauid Ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sexcentos, & ædificauit ibi altare Domino.* Sic igitur vtraque sibimet Scriptura diuisit, vt illa boum, ista solius areæ numeret pretium. Res itaque, quibus pretij mensura præfigitur, discrepant: sed Scripturæ sanctæ sibimet inuicem non repugnant.

DVBITATIO VI.

2. Reg. 18. ILLVD præterea consulendum putasti, quod legitur: Fuit autem ibi prælium dispersum super faciem omnis terræ, & multo plures erant, D quos consumpserat saltus de populo, quàm ij, Solutio. B. Hieron. quos vorauerat gladius. De qua sententia in libro Hebraicarum quæstionum hæc B. Hieronymi verba sunt: *Saltum hunc,* inquit, *qui plures consumpsisse, quàm gladius vorasse legitur, bestias ferocissimas, quæ in saltu erant, Hebræi autumant, à quibus plures consumpti, quàm à gladio vorati fuerint.* B. P. Dam. Verùm hic vt dicitur, Hebræorum fuit intellectus; nobis autem videtur, quia vesani quique, & infruniti, cui cum Absalon perduelliones extiterant, Deo deserente cæcati, arbustis occurrentibus impingebant: atque ideo dicatur, quia plures ceciderint saltu consumente peremE pti, quàm ij, qui gladio fuerint trucidante vorati. Quod ita debere intelligi non ambigitur, si ipsa styli consequentia, vel superficie tenus atten-2. Reg. 18. datur. Nam postquam præmittit: *Multo plures erant, quos saltus consumpserat de populo, quàm ij quos vorauerat gladius in die illa;* præsto subiungit: *Accidit autem vt occurreret Absalon seruis Dauid sedens in mulo: cùmque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam, adhæsit caput eius quercui; & illo suspenso inter cælum, & terram; mulus, cui insederat, pertransiit.*

DVBITATIO VII.

ILLVD prætereà, quod inquiris, quid factum sit de arca Domini, & tabernaculo fœderis, quæ fabrefacta sunt in deserto. Sicut huius rei penè nil officit ignorantia, ita vix aliquid vtilitatis probatur conferre notitia: verumtamen sicut Scripturæ tradit aucto- Solutio. Deut. 34. ritas, in monte Abarim, vbi Moyses sepultus agnoscitur, tabernaculum simul cum arca, nec non & altare incensi reconditum Hieremiæ Prophetæ manibus inuenitur. Quod euidenti declaratur indicio, si secundi libri Machabæorum diligenter attendatur exordium: *Erat,* inquit, 2. Mach. 2. *in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum, & arcam iussit Propheta diuino responso ad se facto, comitari secum, vsquequo exiit in montem, in quem Moyses ascendit, & vidit Dei claritatem; & veniens ibi Hieremias, inuenit locum speluncæ & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.* Hæc igitur tria Sacramenta, sicut dictum est, Hieremias in præfato Abarim monte recondidit. Si quid autem ex his aliud postmodum factum fuerit, aut certè si intacta permanserint, quia nusquam Scriptura commemorat, nostra quoque disquirere curiositas non præsumat.

DVBITATIO VIII.

ILLVD etiam Esaiæ, quod tibi petis exponi Esai. 53. *Propter scelus populi mei percussi eum, & dabit impium pro sepultura, & diuitem pro morte sua;* vt nobis videtur, tale est. Pater omnipotens Filium Solutio. propter populi sui peccata percussit, quia illum, vt nostra peccata deleret, Crucis patibulum subire constituit. Ad hoc enim est Filius à Patre traditus, vt seruus fieret absolutus; sicut Apo Rom. 8. stolus, *Qui proprio,* inquit, *Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Ad hoc innocens vulneribus est percussus, vt peccator exultet à suorum vulneribus liuore sanatus. Sicut per eundem Esaiam dicitur: *Ipse autem vulneratus est pro-* Esai. 53. *pter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, cuius liuore sanati sumus.* Sed Redemptor noster pro duobus populis, Gentili, videlicet, & Iudaïco pati dignatus est, quorum alter impius, alter diues merito dicebatur. Et Gentilis quidem populus impius erat, quia idolis seruiens pietatem diuini cultus ignorabat. Hæc autem pietas Græcè dicitur, θεοσέβεια. Iudaïcus verò populus diues extiterat, quia dum sabbata, circumcisionem, neomenias, omnésque cerimonias diuinæ legis accepit, tamquam copiosis thesauri cælestis diuitiis abundauit. Quibus exuberare diuitiis Corinthios iam conuersos Paulus exulta- 1. Cor. 1. tabat, cùm diceret: *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu; quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia, ita vt nihil vobis desit in vlla gratia.* Christus morte sua Gentilem populum & Iudaïcum redemit. Saluator ergo noster pro morte, quam in se suscepit, duos de morte resuscitatos Patri populos reddidit, Gentilem scilicet; qui dæmonibus olim impiè seruiebat: & Iudaïcum, qui quamuis occidentem litteram tenens, & viuificantem spiritum nesciens, diuinæ tamen legis diuitias possidebat.

DVBITATIO IX.

Thren. 3. POSTREMO quod quæris illud Hieremiæ Prophetæ quid sit. *Ex ore Altissimi non egredientur nec bona, nec mala*; famosa quæstio est penè totius Ecclesiæ. *Apoc. 5.* *Solutio.* A plurimis enim quæritur, & celebris currit per ora multorum. Sed eo largiente, qui aperit lignum, & soluit signacula eius, hæc facilè quæstio soluitur, si non ex nobis, sed ex illo confidentia præsumatur. Omnipotens Pater, & innocentem Filium impiorum manibus tradidit, & tamen à recto iustitiæ tramite non recessit: quoniam inde iustitiam restorere constituit, vnde illum ad tempus iniustitiæ subiacere permisit. Sicut in libro Sapientiæ legitur: *Sap. 12.* *Cùm sis*, inquit, *iustus, iustè omnia disponis*: ipsum quoque, qui non debet puniri condemnas. Pater itaque Filium mortem subire permisit, verumtamen vt eum perimerent, peremptoribus non præcepit; alioquin inculpabiles extitissent dum ministerium impietatis adscriberent pietatis Auctori.

Potestatem ergo Deus Christi persecutoribus præbuit, sed vt eum persequentes occiderent non mandauit. Vnde illic præmittitur Propheta *Thren. 3.* dicens: *Vt peruerteret hominem in iudicio suo, Dominus ignorauit.* Peruerteret quippe Dominus in iudicio hominem, si condemnari præciperet innocentem. Sed aliud est condemnare, aliud à condemnationis supplicio non eripere, aliud in conatus sacrilegos furentes impellere, aliud nequaquam accepti furoris insaniam refrænare. Vnde illic non ignorando, sed reprobando subiungitur: *Quis est iste, qui dixit, vt fieret Domino non iubente?* *Ibid.* Domino dicit non iubente, non tamen prohibente. Non ergo persecutoribus Deus, vt Saluatorem nostrum crucifigerent, iussit: quia nihil in eo, quod puniendum esset, inuenit. Non tamen ne crucifigeretur, inhibuit; quia pro mundi salute passurum, nullatenus eum ex impiorum manibus liberauit. Vnde *Ibid.* bene mox additur: *Ex ore Altissimi non egredientur nec bona, nec mala.* Bona quippe procederent, si eum de supplicio, quod irrogabatur, eriperet; mala verò, si crimen in eo, qui suppliciis adiudicandus fuerit, reperiret. In passione ergo Christi ex ore Altissimi nec bona egrediuntur, nec mala, quia Pater eum nec ex potestate liberat, nec ex legis æquitate condemnat, quia licet non reperiat peccatorem, pro salute tamen mundi in passione positum, non eripit innocentem. Nullis videt peccatis obnoxium, nec tamen reddit impiorum manibus absolutum: vt dum subit innocens pœnam, qui peccator est, reuertatur ad veniam. Et dum vnus, qui non debet, soluit omnium debita, omnes, qui sub originali vetustæ cautionis fœnore tenebantur astricti, rescissi chirographi reddantur legibus absoluti.

DVBITATIO X.

IN hoc etiam, quod tu non interrogas, ego sæpius dubitaui, cur Dauid Ioab, & Semei, quibus iratus erat, dum adiuueret, clementer indulsit: moriens autem Salomoni sibimet in sceptra regia succedenti, perdendos esse mandauit? *Tu*, inquit, *nosti quæ fecerit mihi Ioab filius* *3. Reg. 2.* *Saruiæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israël, Abner filio Ner, & Amasæ filio Iether, quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace.* Atque paulò pòst addidit: *Facies ergo iuxta sapientiam tuam, & non deduces canitiem eius pacificè ad inferos.* De Semei quoque sic ait: *Habes & Semei apud te filium Gera filij Gemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad castra*; *Ibid.* deinde quibusdam interpositis addidit: *Deducesque canos eius cum sanguine ad infernum.* Quid est enim, quòd eos Dauid moriens damnat, quibus viuendo pepercerat, cùm profectò rationis ordo deposcat, vt in perduelliones, vel quoslibet inimicos viuens sententiam vltionis exereret, moriens autem eis misericorditer indulgeret?

Sed sciendum est, quia per regnum Dauid, qui tot persecutionibus, & ærumnis attritus, tot aduersitatibus & inopiis cum suis commilitonibus est afflictus, hoc præsens sæculum designatur, in quo cùm suis membris Christus affligitur, multisque tribulationibus Ecclesia laceratur. Regnum verò Salomonis, qui diuitiis, & gloria cuncta regalium dignitatum intra transcendit, omnia principalis imperij fastigia superauit, futuræ vitæ denuntiat gloriam; in qua Christus verè pacificus, æterna cum suis quiete perfruitur, ac cælestis conuiuij dapibus solemniter epulatur.

Solutio. Per regnum Dauid, præsens sæculũ designatur.

Per regnum Salomonis, futurum sæculum. Christus est nobis Dauid in via, in patria Salomon.

Vnus igitur, idemque Redemptor noster, & nunc Dauid est, & tunc Salomon erit: quia & modò tanquam manufortis per membra sua contra diabolum pugnare non desinit: & tunc sopita prorsus omni carnis, & spiritus controuersia, cum corpore suo, quod est Ecclesia, vt reuera pacificus, æterna tranquillitate regnabit. Nunc in Electis suis, quasi Dauid calamitatum fascibus premitur, persecutionum, ac diuersis aduersitatum pressuris vrgetur, tribulationibus, & ærumnis atteritur; postmodum tanquam Salomon exuberanti diuitiarum immortalium corpora potietur. Nunc Dauid à facie Absalon fugiens, decem concubinas in domo relinquit, quas Absalon per incestum turpiter fœdat: *2. Reg. 15.* quia Redemptor noster dum eiectus de ciuitate Iudaica in desertum Gentium properat, relinquit in domo legis Iudæos, non viriliter incedentes, sed muliebri conuersatione viuentes. Qui nimirum per decem concubinas non incongruè figurantur, quia dum eneruiter decem legis præcepta custodiunt, non castum matrimonij merentur ascendere thalamum: sed absque fidei cohærentes annulo, sortiuntur pro coniugio pellicatum. *2. Reg. 20.* Quas Absalon lasciuiens polluit, quia malignus spiritus reprobas impiorum animas quasi prostituendo corrumpit. De quibus scriptum est: *Quia Dauid postmodum non est ingressus ad eas, sed erant clausæ vsque in diem mortis suæ in viduitate viuentes.* Perdiderunt enim virum, de quo per Esaiam dicitur: *Esai. 4.* *Quoniam acceperunt septem mulieres virum vnum*, de quibus & per Salomonem dicitur: *3. Reg. 11.* *Quia septingentæ sunt Reginæ.* Acceperunt itaque septem, quæ amiserunt decem. Cœlestem quippe Sponsum sancta sibi confœderauit Ecclesia, septiformi scilicet Spiritus dono repleta. Quem Sponsum Synagoga, quæ Decalogi mandata perceperat, perdidit, viduaque permansit, quia dum in domo consueti ritus, & legalium cerimoniarum immobiliter perstitit, cum Rege Dauid in deserta Gentilium exire contempsit.

Hoc nõ per Salomonem dictum est, sed per Scripturam de Salomone.

Per Salomonem autem dicitur sexaginta sũt Reginæ & octoginta concubinæ. Cant. 6.

S. Ecclesia Spiritus S. donis repleta.

David ergo viuens tolerat, quos in fide condemnat, quia Iudex humani generis Christus, quem ille signabat, illis nunc misericorditer parcit, quibus in fine sæculi sententiam iustæ damnationis infligit. David itaque misericordiam prærogat: Salomon iustitiam indicat. Quia vnus idemque Redemptor noster, & nunc quasi David reproborum prauitates æquanimiter tolerat, & postmodum tamquam Salomon in gloria sua veniens, eos quasi vibrato iudicij sui mucrone trucidat. Hæc alternitas diuini examinis frequenter in eisdem David sermonibus inuenitur, sicut illic: *Misericordiam*, inquit, *& iudicium cantabo tibi, Domine.* Et, *Misericordiam, & veritatem diligit Deus. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi.* Sic itaque dum misericordia veritati, quasi David præponitur Salomoni, vt quos piè David per misericordiam sustinet, Salomon per iudicium iustè condemnet. Et notandum quòd per Ioab, qui suis homicidium manibus perpetrauit, illi designantur, qui mala faciunt: per Semei verò, qui Regi tantummodo maledixerat, illi figurati sunt, qui praua loquuntur. Nam & ij, qui nequiter agunt, & illi qui sermonibus reprobis, ac falsis insistunt, in extremæ discussionis examine proculdubio damnabuntur, sicut idem ait: *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes eos qui loquuntur mendacium.* Sed ne iam fortassis Epistolaris compendij limen excedat, calamo silentium imperamus, ne & ipsi redarguamur indociles, dum te docere nitimur quæstiones.

Psal. 100. Psal. 83. Psal. 84.

Quid per Ioab significetur, quid per Semei.

Psal. 1.

ARGVMENTATIO ALIA.

De variis sacris quæstionibus.

ARGVMENTVM.

Idem ferè argumentum est huius argumentationis, quod superioris: duas enim alias ab eodem Alberico rogatus quæstiones enodat beatus Petrus Damianus.

Alberico fratri charissimo, Petrus peccator Monachus salutem.

DVBITATIO I.

DVBITARE te perhibes, dilectissime, cur non modò Scripturæ veteris Testamenti, sed & plerique Doctores Ecclesiæ, decem mensibus asserunt hominem in materno vtero coalescere, nec intra nouem mensium spatium fateantur exire? De quibus, ne per multa vagemur, sufficit, si vnum dumtaxat apponamus exemplum. Ait enim in libro Sapientiæ Salomon: *Sum quidem & ego mortalis homo similis omnibus, & ex genere terreno illius, qui prior factus est, in ventre matris figuratus sum caro. decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectamento somni conuenientis, & ego natus accepi communem aerem*, cùm & beatus Ioannes Baptista, & ipse auctor, & institutor naturæ Christus, sic intra nouenarium nati fuerint mensium cursum, vt ex decimo mense, ne tenuissimum quidem attigerint atomum. Nam Ioannes quidem conceptus est, sicut scribitur, viij. Kal. Octobris, & natus est viij. Kalendarum Iulij. Saluator autem noster conceptus est in vtero Virginali viij. Kalendarum Aprilis, & natus est ad salutem mundi viij. kalendarum Ianuarii. In quibus nimirum verisque conceptionibus, & natiuitatibus serui scilicet, ac Domini, sic nouem menses reperiuntur impleti, vt decimi nullatenus videantur incepti: quamquam si diligenter tempus vtrumque perpenditur, duobus diebus diutiùs, quàm Ioannes, intra materna viscera mansisse Dominus inuenitur. Cùm igitur plerique homines intra nouem mensium cursum absque vlla prorsus ambiguitate nascantur, quid est, quòd per decem menses in vtero coagulari à Doctoribus perhibentur?

Homo quot mensibus maneat in materno vtero.
Sap. 7.

Sed in quantum nobis datur intelligi, menses apud veteres triginta tantummodo dierum numero supputabantur; ista verò regula, quæ nunc tenetur, vt alii menses triginta contineant dies, alii triginta vnum, ab illius Romuli, qui Romanam Vrbem condidit, institutione descendit. Romulus enim cùm acris, sed agrestis esset ingenii, dum cœpti ac noui statum ordinaret Imperii, illum diem cuiusque mensis constituebat initium, in quo nouæ lunæ conspiceret ortum; vt ille potissimum dies Kalendas efficeret, quo noua luna primitus illuxisset. Sed quia modò tardius, modò celerius luna videri solet, contigit, vt cùm tardius apparuit, præcedens mensis plures; cùm verò celerius, dies acciperet pauciores. Vnde factum est, vt alii menses triginta vnum, alii triginta dies tantummodo sortirentur. Quæ videlicet regula nunc in supputatione mensium, vt coniicimus, apud nos ex illius institutione tenetur.

Solutio. Mẽses apud antiquos triginta dierum numerum continebant.

Sed quoniam hanc Gentilis hominis regulam, vt nobis videtur, veteres Sancti non tenuerant, tricenos solummodo dies singulis quibusque mensibus adscribebant. Vnde sufficiat nobis, vt vnius Doctoris inseramus exemplum. Beatus loquitur Augustinus, quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in triduo illud reædificas? Qui videlicet numerus si per senarium ducitur, omne tempus, quo Dominus in matris vtero mansit, impletur. Nam quadragies sexies seni, ducenti septuaginta sex dies fiunt, qui dierum numerus complet nouem menses, & sex dies, qui videlicet tamquam decem menses parientibus fœminis imputantur. In quibus nimirum verbis indubitanter ostenditur, quòd triginta solummodo dies quibusque mensibus adscribuntur. Triginta quippe si nouies multiplicentur, ducenti septuaginta fiunt. In ducentis ergo septuaginta tricenarius numerus nouies inuenitur, qui iuxta beati Doctoris huius testimonium, nouem menses fiunt: quinque vero dies, qui residui sunt pro decimo mense accipiuntur. Cùm igitur apud nos septem menses sint, quorum vnusquisque triginta vnum dies habeat, aliquanti dies apud veteres de nouem mensibus superabant; quos vtique partem pro toto ponentes, pro decimo mense computabant. Cùm ergo minores erant menses, quantitate plures dicebantur in dinumeratione; vt quos nunc dicimus nouem,

Ioan. 2. S. Aug. to. 4. Tra. 6. 3. & to. 4. l. 83. quæstionum, quæst. 56.

tunc parte pro toto posita, diceretur esse decem. Hæc interim tibi solutio super proposita quæstione sufficiat, donec potiorem te à sapientibus audire contingat.

ALTERA DVBITATIO.

De die Passionis & Resurrectionis Christi.

DVBITAS etiam de Passione ac Resurrectione Dominica, quæ videlicet hoc anno ita per omnia veniunt, sicut tunc specialiter, cùm Dominus est crucifixus. Inquiris enim vtrum rarò, an crebro sic veniant. Alij siquidem se numquam hoc vidisse, alij sæpius hoc in vita sua contigisse confirmant, tu verò, qui veritatis studes esse discipulus, tantæ varietati times adhibere fidem, ne scilicet in compugnantium sententiarum traducaris errorem.

Solutio. Sed noueris quoniam in quantum ex traditione præcedentium Scriptorum colligere possumus, hic Dominicæ Passionis articulus, ex eo tempore, quo Dominus est in Cruce suspensus, numquam ita rursus euenit, nisi semel, & nunc secundò repetitur. Post Passionem quippe Domini quingentesimo trigesimo tertio anno Paschalis solemnitas eodem mense, & die, & luna, eodemque concurrente, qui primus quintus est, contigit, quibus primo nouæ Dominicæ Resurrectionis anno contigerat: & hoc anno similiter fit, vt in vnum cuncta concurrant. Sicut enim tunc cùm Dominus pateretur, & mensis erat Martius, & dies à Kalendis Aprilis octauus, feria erat sexta, & luna decima quarta; ita per omnia, & quingentesimo trigesimo tertio anno postmodum contigit, & hoc anno, qui millesimus sexagesimus quintus est, similiter venit. Composuerunt autem Paschalem cursum quatuor eruditi viri, Hippolytus, Eusebius, Theophilus, & Prosper: post quos Victorius natione Aquitanus, scrupulosissimus videlicet calculator, rogatus à sancto Hilario Vrbis Romæ Episcopo, tem diligentius instaurauit, A eumdemque cursum cautissima satis indagatione composuit.

Paschalis computi Auctores.

Produxit itaque annorum series vsque ad annos quingentos triginta duos: ita vt quingentesimo trigesimo tertio anno, solemnitas Paschalis incipiat, eodem scilicet mense, die, feria, & luna, eodemque concurrente: quibus primo anno Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis illuxerat. Hoc etiam anno, in quo nunc viuimus, ad eumdem ordinem Dominica Passio, quæ postridie celebranda est, redire videmus. Dum igitur annus iste primum illum Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis B ordinem renouat, proculdubio, cum illa, quam diximus, Victorij calculatione concordat. Interim verò dum res valeat enucleatius discuti, hac, charissime frater, vterque simus solutione contenti.

Hoc tamen nolo te lateat, quoniam hoc præsenti Paschali solemnitate peracta, nonagesimo quinto anno similiter Pascha veniet, omnibus his in vnum conuenientibus, mense videlicet, die, feria, & luna, & quinto concurrente, qui tamen bissextus est, & epacta, & versu cycli decennouennalis. Post quintum concurrentem bissextum, ducentesimo quadragesimo septimo anno, similiter Paschalis solemnitas ventura est; & postmodum tribus vicibus fiet, vt Pascha per ordinem nonagesimo quinto an- C no simili modo semper eueniat, eisdem omnibus, quæ supradicta, simul conuenientibus. Sed in isto quinto concurrente, qui nunc est, numquam Paschalem festiuitatem euenire contigit, ab ipsa prima Passione Dominica, nisi duntaxat eam solam, quam Victorius posuit, & nunc secundò repetitur, & numquam deinceps ventura est, vt omnia illa simul congruant, hoc est mensis, dies, feria, & luna, epacta, eodemque versu cycli decennouennalis, nisi similiter quingentesimo trigesimo tertio anno. Sed cùm iam sæculum hoc suo sit fine claudendum, superfluum est per longæ calculationis Ephemeridas producere volumina sæculorum.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM TRIGEGIMVMOCTAVVM.

Contra errorem Græcorum, de processione Spiritus Sancti,

ARGVMENTVM.

Ad Patriarcham... scribens, contra Græcorum hæresim disputat, qui Spiritum sanctum à Patre tantùm, non à Filio procedere, impiè affirmabant. Hanc

opinionem luculentè redarguit, contrariumque verum esse firmissimis rationibus, & auctoritatibus probat. Idcircò autem ad Patriarcham illum de hac re scribit, quia, vt hæc ipsa quæstio sibi enuclearetur, à Pontifice Romano postulauerat.

Domno L. Beatissimo Patriarchæ, Petrus peccator Monachus seruitutem.

Dominicus Patriarcha Gradensis.

RELIGIOSVS Episcopus Popiliensis Ecclesiæ mihi retulit, quoniam ex ore Dominici Reuerendissimi Patriarchæ Gradensis audiuit, quæstionem vos Catholicæ Fidei valdè necessariam, Apostolicæ Sedi sacris insertam literis destinasse, atque vt à sanctissimo Papa Alexandro, inuictis scripturarum testimoniis euidentissimè solueretur, Sacerdotalis officij vigilantia postulasse: cur videlicet Spiritus sanctus apud Latinos à Patre dicatur, Filióque procedere, cùm apud Græcos à solo procedere Patre credatur? De qua nimirum quæstione, quod sentio, auxiliante ipso Spiritu sancto, de quo agitur, aperire præsumo. Non quòd mihi super hoc negotio, vel à vobis aliquid sit iniunctum, vel ab auctoritate ipsius Romani Pontificis fuerit imperatum. Nam quo pacto summum negotium imperito homini dignaretur iniungere, qui tot sanctis, ac peritissimis viris secum iugiter conuersantibus non ambigitur abundare? Sed quia licet ignarus sim, & inutilis seruus in domo Domini mei Iesu, illis etiam eis obsequiis importunum me libet ingerere, ad quæ nemo me dignatus est prouocare.

CAPVT I.

De auctoritate Romani Pontificis.

LAVDABILIS planè Sanctitatis vestræ prudentia, & digni fauoris est attollenda præconiis, quæ soluendam sancti Spiritus quæstionem, non ad alium quempiam, sed ad Petrum specialiter, quem cælestis sapientiæ, & potentiæ claues accepisse indubitanter agnoscit. Nec decebat tantæ dignitatis, & sapientiæ virum ab alio mysterij cælestis arcana requirere, nisi ab illo potissimum, quem non caro potuit, vel sanguis instruere, sed cui Deus ipse per se sua secreta dignatus est aperire. Math. 16. *Beatus es*, inquit, *Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis.* Hunc enim præ cæteris mortalibus de toto terrarum orbe Conditor orbis elegit, cui cathedram magisterij principaliter in Ecclesia tenere perpetuo priuilegij iure concessit; vt quisquis diuinum aliquid, ac profundum nosse desiderat, ad huius Præceptoris oraculum, doctrinámque recurrat: Nec illi humiliter offerre, quod soluendum est, erubescat, etiamsi & ipse, quod quæritur, non ignorat. Numquid enim Angelus de cælo veniens nesciebat docere Cornelium, quem videlicet, vt quid sibi agendum esset, addisceret, destinauit ad Petrum? Act 10. *Mitte*, inquit, *viros in Ioppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus. Hic hospitatur apud Simonem quemdam Coriarium, cui est domus iuxta mare: hic dicet tibi, quid te oporteat facere.* Poterat plane sanctus Angelus hominem docere Gentilem, quid sibi competeret ad salutem: sed huius vsurpare nolebat officium, cuius docendi nouerat fuisse commissum.

A Quid ergo mirum si Sacerdos, licet sanctitate conspicuus, licet eloquiis diuinis vehementer instructus, ad Apostolorum Principis magisterium mittit, ad quem etiam Angelus docendi gratia primitias Gentium Cornelium destinauit? Pauli etiam ad Galatas hæc verba sunt: *Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum, & Deum Patrem, qui suscitauit eum à mortuis.* Galat. 1. Hic itaque, qui non ab hominibus, sed ab ipso Christo, & Deo Patre fuerat factus Apostolus, atque ab Auctore sapientiæ sufficienter instructus, ad Petri tamen magisterium venit, & non in transcursu, sed per plurimos dies apud eum in cælesti schola permansit. *Veni*, inquit, *Hierosolymam videre Petrum,* Ibid. B *& mansi apud eum dies quindecim.* Per mysticum scilicet hebdomadis, & ogdoadis numerum, veteris instrumenti, simul ac noui didicit sacramentum.

Dignum ergo fuit, vt ad sedem illius vestra sancta prudentia soluendam dirigeret quæstionem, ad quem & ignarus fidei vir angelitùs mittitur: & a quo Apostolus etiam, qui iam à Deo instructus fuerat, plenius eruditur. Et quia per Moysen dicitur: *Habetis Aaron, & Vr vobiscum, si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.* Exod 24.

Adsit vtinam Aaron, id est, mons fortitudinis Christus: adsit & Vr, ignis ille videlicet, qui est ipse, de quo scribimus, Spiritus sanctus: vt per nos etiam, minimum videlicet Romanæ Ec- C clesiæ membrum, quòd nonnullos latet, aperiat: & huius quæstionis nodum quasi quoddam mystici libri signaculum clauis Dauid Christus absoluat.

CAPVT II.

Quæ sit origo Græcorum erroris.

INPRIMIS ergo dicamus vnde ignorantiæ istius oriatur origo, vt & Græci ferè omnes, & Latinorum quidam perhibeant Spiritum sanctum non à Filio, sed a solo Patre procedere. Hoc enim ex Dominicis autumant verbis quibus ait: *Non enim vos estis qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Math. 10. Et iterum: Luc. 24. *Ecce ego mitto promissum Patris mei in vos.* Et illud: D *Cùm venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.* Ioan. 15. De quo rursum ait: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Ioan. 14. Et alibi dicit: *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Ibid. Et iterum: *Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cælo dabit Spiritum bonum petentibus?* Math. 7.

His itaque, & huiusmodi non solum Euangelicis, sed & aliis scripturarum testimoniis asserunt Spiritum sanctum nequaquam à Filio, sed à solo tantum Patre procedere. Auctoritates, quæ pro Græcis facere videbantur. Nam & apud Latinæ linguæ Doctores sæpè tale quid repetitur, quod huic sententiæ congruere videatur. Beatus planè Hieronymus in expositione Fidei,

Hieronymi. quam ad Alypium, & Augustinum Episcopos A mittit, inter cætera sic ait: *Credimus & in Spiritum sanctum Dominum verum ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri, & Filio.* Augustini. Augustinus etiam aduersus Maximum hæreticum inuectus, ait: *De Patre est Filius, de Patre est Spiritus sanctus.* Beatus Leonis Pap. etiam Leo Papa in argentea tabula, quæ ante sacratissimum corpus beati Pauli Apostoli videtur erecta, inter cæteras suæ Fidei symbolas ait: *Et in Spiritum sanctum Dominum, & viuificatorem ex Patre procedentem, cum Patre, & Filio coadorandum. & glorificandum.* In Nicæni quoque Concilij symbolo Nicæni. Conc. dicitur: *Credimus & in Spiritum sanctum, qui de Patre procedit propriè, & Deus est verus sicut Filius*; Et aliquanto post: *Quodque & Spiritum sanctum verum* B *Deum inuenimus in scriptura, & de Patre propriè procedere, & cum Patre, & Filio semper esse*: Et iterum: *De Patre*, inquit, *Filius, & Spiritus sanctus propriè, & verè de Patre procedit.*

Verumtamen hæc, & alia huiusmodi testimonia scripturarum, siue sanctorum verba Doctorum non præiudicant Catholicæ Fidei, qua Spiritum sanctum sicut à Patre credimus, ita nihilominus & à Filio procedere perhibemus. Nam cùm vel ipse Dominus, vel sancti quoque Doctores Ecclesiæ, Spiritum sanctum à Patre procedere concorditer asserant, nusquam tamen perhibent, quòd à Filio non procedat: imò cùm dicitur Spiritus sanctus a Patre procedere, C à Filio quoque procedere credi necesse est, quia Pater, & Filius vnius, eiusdemque substantiæ proculdubiò est. Nam cùm Filius dicat: *Ego,* Ioan. 10. *& Pater vnum sumus*; quomodo potest Spiritus sanctus ab eo quod vnum est, & procedere, & non procedere?

Sed res ineffabilis, quæ nullo valet humanæ rationis ingenio concipi, nullo potest mentis intuitu, vel consideratione discerni, ex diuinorum dumtaxat eloquiorum debet sententiis colligi. Nam, sicut ait Apostolus: *Spiritus sanctus* 1. Cor. 2. *omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi* D *Spiritus Dei. Nos autem spiritum huius mundi non accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis, quæ & loquimur, non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus.* Enimuerò quomodo Pater ineffabiliter Filium gignat, quomodo Spiritus sanctus à Patre, vel vtroque procedat, qualiter intuitus humanus attingeret, nisi per organa Prophetarum, vel per incarnatum Verbum suum Deus omnipotens hoc mortalibus reuelaret? *Est enim Fides*, sicut dicit Apostolus, Hebr. 11. *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Stat enim Ioannis illa sententia, qua 1. Ioan. 3. dicit: *Charissimi, nunc filij Dei sumus, & nondum* E *apparuit quid erimus, scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Ad comprehendendum ergo summum, & ineffabile veræ fidei sacramentum, non humanæ opinionis sequamur indaginem, sed solam amplectamur cælestis eloquij veritatem, vt hoc potissimum de Deo credatur, quod diuinitus, & in his, quæ summa & incomprehensibilis Veritas prohibet, fidei nostræ constantia non vacillet.

CAPVT III.

Quòd Spiritus sanctus à Patre simul & Filio procedat.

PORRO autem quòd à Patre procedat Spiritus sanctus, nulla neque apud Græcos, neque apud Latinos quæstio est: nec res testimoniis indiget, cùm hoc ipsum, & ea quæ suprà posuimus, euidenter exempla declarent. Quod autem à Patre procedat, simul & à Filio, vnde scilicet quæstio est, Euangelica nos docet auctoritas, cùm Dominus dicit: *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos* Ioan. 14. *docebit omnia.* Et alibi: *Cùm venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.* Ioan. 15. Cùm ergo Paracletum & Pater mittat in nomine Filij, & Filius mittatur à Patre; patet profectò, quia sicut ab vtroque, qui proculdubio vnum sunt, mittitur, ita nihilominus & ab vtroque procedit. Et qui sæpe Spiritus Veritatis dicitur, cùm vtique Christus sit Veritas, qui Spiritus est Veritatis, Spiritus est proculdubio Filij. Vnde & alibi dicit: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet.* Ioan. 16. De meo scilicet accipiet, quia & in me est. Vnde & in Esaia vox Esai. 59. Patris ad Filium: *Spiritus meus*, inquit, *qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedant de ore tuo, & de ore seminis tui vsque in æternum.* Ipse C Luc 6. nimirum Spiritus est illa virtus, quæ de illo exibat, sicut in Euangelio legitur, & sanabat omnes.

Et iterum de muliere fluxu sanguinis liberata: *Ego noui virtutem de me exisse.* Vnde & Apostolus ad Galatas: Luc 8. *Quoniam*, inquit, *estis filij Dei, misit Deus Spiritum Filij sui in corda vestra clamantem, Abba Pater.* Galat. 4. Et alibi: *Qui Spiritum Christi non habet, hic non est eius.* Rom. 8. Ecce hic, cùm dicit Apostolus: *Spiritus Filij sui, vel Spiritus Christi*, numquid addit & Patris, vt dicat, Spiritus Christi, & Patris? Numquid quia prætermisso Patris vocabulo, Spiritus Filij dicitur, iste consequitur, vt Patris esse Spiritus denegetur? Idem quoque Apostolus ad Philippenses ait: Philip. 1. D *Scio enim, quia hoc mihi proueniet in salutem per vestram orationem, & subministrationem Spiritus Iesu Christi.* Hinc est, quòd Sapientia Dei, quæ proculdubio Christus est, dicit: *Spiritus meus super mel dulcis, & hæreditas mea* Eccl. 24. *super mel & fauum.*

Sicuti ergo cùm Filij, vel Christi Spiritus dicitur, non statim consequitur, vt eum possimus à Patre disiungere: ita cùm dicitur, Spiritus Patris, non eum possumus à Filio separare. Beatus etiam Petrus ait: *De qua salute exquisierunt, atque* 1. Pet. 1. *scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in nobis gloria prophetauerunt, scrutantes in quod, vel quale tempus significaret, quia in eis erat Spiritus Christi, prænuntians eas, quæ in Christo sunt, passiones, & posteriores* E *glorias.* Quòd autem eumdem Spiritum Filius in Discipulos miserit, idem Petrus in Actibus Apostolorum perhibet, dicens: *Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre,* Act. 2. *effudit hoc donum, quod vos videtis, & auditis.* Hinc est, quòd cùm resurrexisset à mortuis, & apparuisset discipulis, vt eum de se procedere patenter ostenderet, insufflauit, & ait: *Accipite Spiritum* Ioan. 20. *sanctum.*

Nec sanè putandum est, quòd flatus ille corporeus, qui tunc aërem percussit, Spiritus sanctus fuerit, sed per congruam hanc significationem conuenienter ostensum est, quòd Spiritus sanctus procedit ab ipso. Esaias quoque cùm de

Esai. 11. Filio Dei loquetetur, adiecit: *Percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium.* A
Cui sententiæ concinens Paulus in Epistola ad
1. Thess. 2. Thessalonicenses ait: *Tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui.* Quod etiam in libro beati Iob mysticè designatur, cùm dicitur: *Audiet auditionem in terrore vocis eius, & sonum de ore illius procedentem.*
Iob 37. Os denique Patris in hoc loco intelligitur Filius, per quem videlicet nobis diuinæ legis sanctio promulgatur, sonus verò de illius ore procedens, Spiritus sanctus est, qui à Filio veniens, mirabiliter sonuit, cùm super Apostolos repentino
Act. 2. sonitu in linguarum varietate descendit. *Factus est,* inquit, *repente de cœlo sonus tanquam aduenientis Spiritus vehementis.* B Hic nempe sonus, qui de ore Christi prodiit, ipse est proculdubiò gladius bis acutus,
Apoc. 1. quem Ioannes in Apocalypsi ex eisdem labiis exire conspexit.
Psal. 32. De quo & per Psalmistam dicitur: *Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Quia ergo, sicut dictum est, os Patris Filius est, Spiritus oris Dei nil aliud intelligendum, quàm Spiritus Christi.

CAPVT IV.

Amouet dubitationem, quæ nasci poterat.

QVOD si quæritur, cùm de substantia Patris sit Filius, de substantia Patris sit nihilominus & Spiritus sanctus, cur vnus Filius, & alius non sit Filius? C Non incongruè respondetur, de Patre est Filius, de Patre est Spiritus sanctus: sed ille genitus est, iste procedens, ideoque ille Filius est Patris, de quo & genitus est: iste autem Spiritus vtriusque, quoniam de vtroque procedit. Verumtamen & illa generatio, & ista processio non modò ineffabilis, sed & prorsus incomprehensibilis est. Sed in his, quæ nostræ mentis acie penetrare non possumus, illis, per quos Spiritus sanctus locutus est, Fidem certam, tamquam si res nostris subiaceret obtutibus, adhibemus. Et quamquam nobis ignota sint arcanæ profunditatis occulta mysteria, D non tamen dubitamus in eo, quod Dominus loquitur: non ambigimus in eo quoque quod in Prophetarum vaticiniis inuenitur.

CAPVT V.

Amouet aliam dubitationem.

SED hîc mihi fortassis obiicitur: non intelligitis Euangelium, nescitis quid sibi velint oracula Prophetarum; quæ scilicet aliud sæpè prætendunt in litterarum superficie, aliud continent in spiritualis intelligentiæ veritate. E Ad quod nos facilè respondemus, quia fuere quamplures Apostolici & Catholici viri, de quorum scilicet approbata pietate, & sanctitate per ostensa multarum signa virtutum nil omninò remansit ambiguum. Hi nimirum orthodoxam Fidem verbis simplicibus exposuerunt, & litteris exaratam ad posteritatis memoriam reliquerunt. Illorum planè fuit ex Apostolicis, & Propheticis sententiis ista discutere; nobis autem nil aliud restat nisi præfixis dumtaxat eorum definitionibus obedire. Illis nempe vis necessitatis incubuit, vt hæc subtiliter, ac diligenter inquirerent, & certam Fidei regulam definirent; nobis autem ea tantum via gradiendum est, per quam videlicet nostri præcessere maiores.

A Quòd ergo illi tunc ex Euangelicis, ac Propheticis, vel etiam Apostolicis fontibus inhiantes hauserunt, hoc nobis propinantes in posteros fideliter transfuderunt, dicente Psalmista: *In Ecclesiis benedicite Deo Domino de fontibus Israel;* Psal. 67.
& nos puritatem Fidei, quæ per eos in nobis, tamquam per veritatis riuulos influit, securè iam, & absque vllo timore percipimus: & tanquam ab ipsa principali diuini fontis origine, nos hanc haurire gaudemus. Audiamus ergo quid de processione Spiritus sancti in sexto libro de Fide, quem ad Gratianum Imperatorem mittit, beatus dicat Ambrosius: Auctoritates Patrum Latinorum. Ambrosij.
Non enim, ait, *quasi ex loco mittitur Spiritus, aut quasi ex loco procedit, quando procedit à Filio.* Et paulò pòst: *Spiritus* B *sanctus cùm procedit à Patre, exit à Filio:* nec immeritò ab vtroque procedit, cùm in vtroque æqualiter sit, sicut in octauo eiusdem operis libro idem dicit Ambrosius: *Pater in Filio, & Filius in Patre; ita Dei Spiritus in Patre, & in Filio.* Augustini.
Augustinus autem cùm per totum ferè librum, quem de sancta Trinitate composuit, innumerabiliter asserat, quòd Spiritus sanctus de Patre simul Filióque procedat, tamen vnam saltem eius sententiam ponimus, ne prorsus eum negligenter præteriisse videamur. *In illa,* inquit, *sancta Trinitate vnus est Pater, qui solus de se ipso essentialiter vnum Filium genuit: & vnus Filius, qui de vno Patre solus est essentialiter natus: & vnus Spiritus sanctus, qui solus essentialiter de* C *Patre, Filióque procedit.* Hieronymi.
Hieronymus quoque hoc scripsisse fertur: *Spiritus, qui à Patre, Filióque procedit, Patri, Filióque coæternus, & per omnia coæqualis est. Hæc est sancta Trinitas, id est, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: vna est deitas, & potentia, vna essentia, id est Pater, qui genuit, Filius, qui est genitus; & Spiritus sanctus, qui ex Patre Filióque procedit.* Quamuis hoc in expositione Fidei eius videlicet illa, quam legimus, nequeat inueniri. Gregorij.
B. etiam Papa Gregorius in confessionis suæ Symbolo sic ait: *Credo Patrem ingenitum, Filium genitum, Spiritum verò sanctum nec genitum, nec ingenitum, sed coæternum de Patre, & Filio procedentem.*

Quòd si ab his fortè, qui Græcè tantum sciunt, Auctoritates Patrum Græcorum.
D Latinè non norunt, è diuerso dicatur non sibi sufficere Romani Doctores eloquij, nisi Græci quoque sermonis Patres adhibemus, audiant quid beatus perhibeat Athanasius in libro quem aduersus Arrium scripsit: Athanasij.
Ego, inquit, *credo Filium in Patre, & Patrem in Filio, Spiritum quoque paraclitum, qui procedit à Patre, & Filij esse, & Patris; quia & à Filio procedit, sicut in Euangelio scriptum est, quòd per* Ioan. 20.
insufflationem suam dedit Discipulis Spiritum sanctum. Cyrilli.
B. etiam Cyrillus de hac eadem Spiritus processione contra Nestorium sic ait: *Quamuis enim in sua sit substantia Spiritus eius, & intelligatur in persona proprietas, iuxta id, quod Spiritus est, & non Filius,* E *attamen alienus non est ab illo. Nam Spiritus appellatus est Veritatis, & Veritas Christus est. Vnde & ab isto similiter, sicut & à Deo procedit.*

CAPVT VI.

Aliam item amouet dubitationem.

SED adhuc fortassis inquiritur, cùm Spiritus de Patre procedat, & Filio, cur idem Filius dixerit, quia de Patre procedit? Quid enim causæ fuit, vt non diceret de Patre & me procedit, sed potius diceret, Spiritus qui à Patre procedit? Cur hoc eum fecisse putamus, nisi quòd solet referre id etiam, quod suum est, ad eum, de quo ipse est? De Patre quippe est Filius, & à quo

à quo habet, vt ipse sit Deus, ab illo nihilominus A habet, vt à se quoque procedat Spiritus sanctus. Ioan. 7. Vnde est, quod alibi dicit: *Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me.* Si igitur hic apertè cognoscitur suam esse doctrinam, quam tamen non suam dixit esse, sed Patris: quanto magis illic intelligendum est, Ioan. 12. & de ipso procedere Spiritum sanctum, vbi hic ait, de Patre procedit, vt nequaquam diceret de me non procedit? Huic & illud est simile, quod alibi dicit: *Qui in me credit, non in me credit, sed in eum qui me misit.* Quid enim sibi vult, quod ait: *Qui in me credit, non in me credit?* Quomodo in ipsum, quomodo non in ipsum? Quomodo tam contrarium, tamque per compugnantia sibi verba intelligetur aduersum, *Qui in me credit, non in me credit, sed in eum, qui me misit:* B nisi sic intelligatur, qui in me credit, non in hoc, quod videt, credit; vt spes nostra non in creatura sit, sed in illo qui creaturam suscepit; quatenus vnum se esse cum eo mortalibus innotesceret, atque ad se simul cum eo contemplandum humana corda inuitaret? Ita cùm dicit: *Mea doctrina non est mea,* non paruam mentibus caliginem generat, nisi carnem à spiritu dispensatiuæ rationis ordo discernat. Non enim dixit, Ista doctrina non est mea, sed, Mea doctrina non est mea. Quam dixit suam, eamdem dixit non suam. Quomodo hoc istud verum est, nisi secundùm aliud suam dixerit, secundùm aliud non suam? Secundùm formam C Dei, suam; secundùm formam serui, non suam? Cùm enim dicit, non est mea, sed eius, qui misit me, ad ipsum Verbum, quod in carne latebat, nostræ mentis intuitum prouocat, vt eum à Patre simul vnum esse cognoscat. Doctrina enim Patris est Verbum Patris, qui est vnicus Filius. Quod ergo dictum est: *Doctrina mea, non est mea,* sic intelligendum est, ac si dicat: ego non sum à me ipso, sed ab illo qui me misit.

CAPVT VII.

Quomodo dicatur Spiritus sanctus à Patre propriè procedere, in Nicæno Symbolo. D

CVM ergo doctrinam suam, quam simul cum Patre dictat esse non suam, sed Patris esse perhibeat, quid mirum si Spiritum sanctum dicat de Patre procedere, à quo scilicet habebat idem Filius, vt etiam de ipso procederet? Vnde cùm in Nicæni Concilij Symbolo, quod superiùs memorauimus, Spiritus sanctus non simpliciter dicatur à Patre procedere, sed addatur propriè, & in Spiritum, inquit, sanctum, qui de Patre procedit propriè; hæc proprietas non ideò datur Patri, vt Spiritus sanctus de solo ipso procedat: sed A quia ab ipso datum est Filio, vt etiam ex ipso procedat. Vnde & Augustinus in libro de sancta Trinitate, Aug. l. de Trinitate. *Non frustra,* inquit, *in hac Trinitate non dicitur Verbum Dei, nisi Filius: nec donum Dei, nisi Spiritus sanctus: nec de quo genitus est Verbum, & de quo procedit principaliter Spiritus sanctus, nisi Deus Pater.* Moxque subiungit: *Ideò addidit principaliter, quia & de Filio Spiritus sanctus procedere reperitur: sed hoc quoque illi Pater dedit, non iam existenti, & nondum habenti, sed quidquid vnigenito Verbo dedit, gignendo dedit.* Non ergo turbetur Fides, cùm audit Spiritum sanctum propriè, siue principaliter à Patre procedere: quoniam ab illo datur Filio, vt ab ipso procedat, à quo & ipse ineffabili, atque incomprehensibili generatione procedit; sicut ipse qui B est Patris sapientia per Salomonem dicit: Eccl. 24. *Ego ex ore Altissimi prodiui.* Ioan. 8. Et in Euangelio: *Ego enim ex Deo processi, & veni.* Illud præterea summoperè cauendum est, ne dum asserimus, quòd de Patre Filius habeat, Paracletus à se procedat, credamus etiam quòd Spiritus sanctus de Patre procedat in Filio, & de Filio procedat ad sanctificationem nostram. Absit enim hoc credi, ne quasi diuersitas graduum videatur in simplici, atque incomprehensibili diuinitate disponi, cùm Scriptura dicat: Exod. 20. *Ne ascendas per gradus ad altare meum.*

Sed absque vlla dubitatione credendum est, C quòd Spiritus sanctus simul ab vtroque procedat, quamuis hoc Filio Pater dederit; vt quemadmodum à se, ita nihilominus & ab illo procedat. Spiritus enim sanctus ineffabilis quædam est Patris, Filiique communio: atque ideò videtur hoc vocabulum obtinere, quia Patri simul ac Filio non ambigitur hæc appellatio conuenire. Nam hoc ipse propriè dicitur, quod illi communiter appellantur; quoniam & Pater Spiritus, & Filius Spiritus: Pater sanctus, & Filius sanctus: & sicut vtrique eius vocabulum indifferenter congruit, sic ipse simul ab vtroque procedit. Conclusio.

Possemus adhuc nonnulla scripturarum exem- D pla congerere, nec impossibile esset nostris allegationibus egregios Catholicæ Fidei defensores cum suis argumentationibus adhibere: sed quia Iudic. 6. lege prohibemur iuxta altare nemoris arbusta conserere, nolumus poma Spiritus, opacis prolixæ locutionis foliis operire. Sanctitas ergo tua, venerabilis Pater, licet cælestis eloquij pabulo pleniter, vbertimque refecta, tamen magis, ac magis adhuc veritatis esuriens, non dedignetur interim hoc pauperculi hominis perexile ientaculum, gustatura postmodum de manibus Domini nostri Papæ, tamquam per Abacuc Prophetam, Dan. 14. per Angelum, regalium delicias epulatum.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM TRIGESIMVMNONVM.

Contra sedentes tempore diuini officij.

ARGVMENTVM.

Commendat Archiepiscopi Bisuntini disciplinam, & ordinem, quibus in sua Ecclesia vtebatur. Illud autem præcipuè laudat, quod tumulum sibi viuo posuerat, vt scilicet supremum vitæ diem semper ante oculos haberet. Vnum tamen correctione dignum, dum in eius hospitio esset, se vidisse, quod tum Clerici, tum ij, qui sacris non sunt initiati, dum eadem sacra peragerentur, iis sedentes interessent: id non esse neque ex præscripta disciplina, neque ex dignitate, apertè demonstrat.

Domno V. Reuerendißimo Archiepiscopo, Petrus peccator Monachus seruitutem.

CAPVT I.

De Archiepiscopi Bisuntini magnificentia, & Clericorum auaritia.

NON ignoras, Venerabilis Pater, quoniam dum à te receptus hospitio tuis interfui, sic omnia velut in quadam animi mei tabella depinxi, vt nulla de cætero valeant obliuione deleri. Teneo scilicet claustrum post * absidam Ecclesiæ, tuo duntaxat habitaculo dedicatum, vbi tam priuatè, tam remotè studio potes orationis ac lectionis insistere, vt eremitica videaris solitudine non egere. Alterum quoque claustrum, quod dextrum tenet latus Ecclesiæ, non omisi, vbi candidus Clericorum tuorum cœtus, tamquam chorus nitet Angelicus. Illic enim velut in cælestis Athenæ Gymnasio sacrarum scripturarum erudiuntur eloquiis: illic veræ philosophiæ solerter incumbunt studiis, sesequa sub regularibus exercent quotidie disciplinis.

Nec illud excedit, quia præter istas, duas alias nouiter canonicas, vno simul eodemque tempore construis: vnam scilicet cum Ecclesia sanctæ Mariæ Magdalenæ, alteram verò cum Ecclesia, si ritè teneo, sancti Laurentij: Et cùm tua non sit diues Ecclesia, mirum est qualiter tam operosis, tamque magnificis sit intenta structuris, & tam profusis quotidie sufficere possit impendiis.

Archiepiscopi Bisuntini magnificentia in ædificandis Ecclesiis.

Illud autem, fateor, mihi præ omnibus placuit, quia sepulchrum tuum mihi tunc ostendisti, à te velut hodie suscipiendum, accuratissimè præparatum: vbi tamquam Vespillonum merces, quini nummorum solidi per quatuor

A altrinsecus angulos in sudario sunt ligati: vt inter exequias funeris, in ipso quoque pietatis opere sepultoribus tuis videatur remuneratio non deesse; in quo nimirum Patriarchæ Abrahæ tenere videris exemplum, qui cùm Saram vxorem suam sepelire satageret, & omnes filij Seth electa quæque sepulchra sua sibi gratis offerrent, gratuita contempsit, ab Ephron filio Seor speluneam duplicem comparauit. Nam & in ipso quaternario numero quodammodo cerneris eius imitatus exemplum; sicut enim quadringentis siclis argenti redemit ille speluncam, sic & tu quaternis quinque solidis aliquo modo videris emere
B sepulturam.

Gen. 23.

Hîc notandum, quàm detestanda sit auaritia Clericorum, qui de sepulturis Ecclesiæ commodum sperant: cùm hoc etiam ignorantes Deum Gentiles abhorreant. Illi respuunt pecuniam, cùm offertur; isti impudenter exigunt, etiam cùm negantur. Illi contemnentes Abrahæ pretium dicunt: *In electis sepulturis nostris sepeli mortuum tuum, nullusque te poterit prohibere;* Isti Gentilium suppares aiunt: *Appende pecuniam, & suscipe sepulturam.* Tu autem, Venerabilis Pater, sapientis mihi videris vsus esse consilio,
C cùm sepulturam tibi adhuc viuens, & valens fieri decreuisti. Nam si quando deceptrix hæc vita blanditur, si fortè mens lenocinatore fastigio cuiuslibet dignitatis extollitur, mox vt ad expectantem se talem domum quis oculos dirigit, puluerem se sicut est, cineremque perpendit. Hinc est, quod per Salomonem dicitur: *Quid necesse est homini maiora se quærere, cùm ignoret quid conducat sibi in vita sua, numero dierum peregrinationis suæ, & temporis, quod velut vmbra præterit?* Nec illices titillationum motus præualent carnem in luxuriæ fluxa resoluere, dum mens cogitur

Auaritia Clericorum in sepulturis detestanda.

Gen. 23.

Eccl. 7.

ſcaturientes vermes, ac profluentem ex eiſdem carnibus ſaniem cogitare. Vnde & idem Salomon, *Melius eſt*, inquit, *ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.* In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum ſit.

Ibid.

Homines mundani in delicijs mortem abhorrent.

Sed ij, qui radicem cordis in arenoſa tenent huius ſæculi delectatione plantatam, ſi ſibi mundus arridet, ſi iucunditas eos ſuauis, ac tranquilla demulcet, tamquam fel, vel abſinthium, memoriam proculdubio mortis abhorrent. Vnde vir Sapiens ait: *O mors, quàm amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis, viro quieto, & cui iuſtitia directa ſunt in omnibus, & adhuc valenti capere cibum!* At ſi quem tædioſæ calamitatis infortunium prægrauat, ſi languor aſſiduus, vel inopia rei familiaris anguſtat, illi mors dulcis efficitur; atque vt volaces greſſus acceleret, exoratur. Vnde dicit ille, qui ſupra: *O mors, bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus defecta ætate.* Cùm profectò finem ſuum homo nequaquam pro varietatibus huius vitæ debeat perhorreſcere, vel optare: ſed ad hoc tantùm ſiue propriæ, vel fraternæ ſaluti perpenditur eadem mors, vel vita prodeſſe. Quod in ſe declarat ille, qui dicit: *Coarctor autem è duobus, deſiderium habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto, multò magis melius: permanere autem in carne, neceſſarium eſt propter vos.* Hinc & beatus Petrus auditoribus ſuis aiebat: *Iuſtum arbitror, quamdiu ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitionem. Certus enim ſum, quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei.* In verbis plane ſuis bonus Paſtor oſtendit, quia non ſibi, ſed diſcipulis ſuis & viuere volebat, & mori. Nam paulò poſt dicit: *Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, vt horum memoriam faciatis.* Placet itaque mihi ſepultura tua, quam tibi velut memoriæ ſignum ante oculos poſuiſti, vt dum illa conſpicitur, florentia malè huius vitæ tibi viror areſcat, ac de futuris cogitare meos in ſe collecta ſolerter incipiat. Quò ſcilicet poſtquam homo peruenerit, illud proculdubio inueniet, quod mutare nullatenus poſſit. Vnde & Salomon admonet, dicens: *Semper memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.*

Eccl. 41.

In aduerſitatibus verò ex ptant.

Ibid.

Homo non debet mortem optare, aut perhorreſcere pro varietate fortunæ, ſed pro fraterna charitate.

Philip. 1.

2. Pet. 1.

S. Petrus nō ſibi, ſed ſuis viuere, & mori volebat.

Eccl. 7.

CAPVT II.

Quòd Clericos, dum diuina celebrantur officia, ſedere, praua conſuetudo eſt.

VNVM præterea torporis, ac deſidiæ ſignum in Eccleſia tua vidi, quod & tunc, prout expeditionis dictabat hora, corripui, & nunc apicibus tradere non ſuperfluum duco. Plerique ſiquidem ibi Clericorum reſident, dum vel canonica horarum celebrantur officia, vel etiam ipſa Miſſarum offeruntur terribilia Sacramenta. Cuius torporis ignauiam per Galliarum partes nonnullis ineſſe etiam Monachis deprehendi: quod profectò prauæ conſuetudinis vitium & correctione dignum, & de ſtadio militantis Eccleſiæ in his, quæ incolumes ſunt, conſtat penitus eradendum. De qua ſcilicet in Canticis legitur: *Quid videbis in Sunamite, niſi choros caſtrorum?* Et iterum: *Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis ſuis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.*

Cant. 7.

Cant. 4.

Nam cùm vbique nobis aduerſus nequitiæ ſpiritus immineat infœderabile bellum, ferueo-

A tius ingruit in modulatione Pſalmorum: & cùm oramus, tunc velut in acie contra malignorum hoſtium tentamenta confligimus, vt nobis omnino neceſſe ſit, aut ſuperantibus eneruiter cedere, aut corruentibus, in Domino plauſibiliter inſultare. Qui cùm corpora noſtra marcida ceſſione contemplantur hebeſcere, de ruina quoque interioris hominis illico ſperant ſe victoriam obtinere. De quibus per Eſaiam dicitur: *Ponam illum in manu eorum, qui te humiliauerunt, & dixerunt animæ tuæ, Incuruare, vt tranſeamus.* Vbi poſt incuruationem animæ, etiam de corporis incuruatione protinus addidit: *Et B poſuiſti vt terram corpus tuum, & quaſi viam tranſeuntibus.* Vtraque nimirum ſubſtantia, anima ſcilicet, & corpus, in nobis ſic vnitæ ſunt, vt plerumque vna ſolerter agente, vigeat altera: & dum hæc reſoluta negligenter oſcitat, illa quoque dormitantis ignauiæ languore torpeſcat. Ioſue certè cùm vidiſſet Angelum euaginatum tenentem gladium, ait: *Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum ſuum?* cui nil aliud ille præcepit, nil prorſus vt exequeretur, iniunxit, niſi tantum hoc, *Solue*, inquit, *calceamentum de pedibus tuis*; quare? ſubiunxit: *Locus enim, in quo ſtas, ſanctus eſt.*

Cũ oramus ſumus contra malignos ſpiritus quaſi in acie decertamus.

Eſai. 51.

Ioſ. 5.

Cùm ergo loco illi, propterea quia ſanctus erat, debebatur nuditas pedum; cur Eccleſia, C quæ nihilominus ſanctus eſt locus, non mereatur ſaltem ſtantium reuerentiam clericorum? Moyſi quoque dicitur: *Ne appropies huc; ſolue calceamentum de pedibus tuis. Locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Vt quid enim hæc antiquis Patribus diuinitus imperata per ſacras paginas legimos, niſi vt ſanctis locis nos reuerentiam debere credamus? An minus ſacer eſt locus, in quo per myſterium viuificæ paſſionis Chriſti corpus offertur, quàm ille, vbi per ſuum Deus Angelum loquebatur: In Deuteronomio quoque legitur, quia dixit Dominus Moyſi: *Tu ſta hîc mecum. vt loquar tibi omnia mandata, & cerimonias, atque iudicia.* Non ait, ſede, vel recumbe; ſed, ſta D mecum: vt ſcilicet ſtando diſcat, quod ſedendo poſtmodum doceat.

Exod. 3.

Deut. 5.

Nunc itaque dum in procinctu ſumus, vult Deus nos ſibi miniſtrantes aſſiſtere, vt cum eo poſtmodum mereamur in municipij tranquillitate ſedere. Porrò autem ſi cui tanta ſuppeteret munerum copia, vt donec officium ſupereſſet, præbere dona ſingulis non ceſſaret; is quoque gradum figeret, cuius articulos languor chiragricus innodaret. Corporia ergo morituri ſtans ſuſciperet commodum, animæ vero perpetuo regnaturæ ſedendo deſpiceret ornamentum: Si Regi, vel terreno cuilibet E Optimati ſuæ ditionis officia reuerenter aſſiſtunt; cùm ante terribilem maieſtatis diuinæ conſpectum laudum præconia iubilamus, qua præſumptionis audacia ſedere præſumimus? Dicit Daniel: *Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei.* Ecce, dum innumerabilium Angelorum alij Deo miniſtrare, alij dicuntur aſſiſtere, nullus eorum hic reperitur in ſubſellio reſidere.

Dum ſumus ie hac vita, tempus eſt ſtãdi, poſtea erit tempus ſedendi.

Dan. 7.

Apoc. 1.

CAPVT III.

Quòd Angeli contra homines in Eccleſia ſedentes indignantur.

CVI ergo virtutes Angelicæ trementes aſſiſtũt, terreni, & corruptibiles homines aſtare

despiciunt? Et cùm Ecclesiasticis illis officiis A rite credatur Angelicam semper adesse præsentiam, dicente Scriptura: Psal. 137. *In conspectu Angelorum psallam tibi*: nostramque vigilantiam, siue desidiam non modò diligenter attendere, sed & superno Iudici cuncta per ordinem nuntiare, quanto putamus aduersus nos zelo mouentur, dum in conspectu illius nos irreuerenter sedere conspiciunt, cui scilicet ipsi tremente assistunt? Nam & Zacharias sacerdos cùm incensum poneret, non sedentem, sed stantem iuxta Luc. 1. altare Angelum vidit. *Apparuit illi*, ait Euangelista, *Angelus Domini stans à dextris altaris incensi*. Apoc. 7. Dicit in Apocalypsi beatus Ioannes: *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omni-* B *bus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum.* Stantes vtique ante, non sedentes. Esaiæ 6. Et paulò post: *Omnes*, inquit, *Angeli stabant in circuitu throni, & seniorum.* Esaias cùm præmisisset, *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & ea, quæ sub ipso erant, replebant templum*, protinus addidit: *Seraphim stabant subter illud.* Ecce vbi Seraphim sedere non audent, sedet homo luteus, & tanquam pannus menstruatæ luridus, & immundus? Vbi virtutes cælorum sibi sedilia non vsurpant, illic homo tanquam communi, ac domestico perfruitur otio, qui se puluerem esse, & cinerem non ignorat? Ingreditur Rex nuptiale conuiuium, C & inuenit hominem non modò fortasse nuptiales induuias non habentem, sed & contra illius conuiuij regulam ignobiliter residentem; quid aliud iubere putandus est, nisi vt ligatis ille manibus & pedibus, illicò mergatur in te- Matth. 22. nebras? Enimuerò de sedente Eli Sacerdote di- 1. Reg. 4. cit Scriptura: *Quia cecidit de sella retrorsum, iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est.* Sede- Dan. 5. bat & Balthasar Rex Babylonis, cùm in superficie parietis aulæ regiæ articulus sibi scribentis apparuit, qui suam, suorúmque stragem instare nocte prima, Medis, ac Persis imminentibus, nuntiauit.

Iudic. 8. Requiescebant Zebee, & Salmana Reges Ma- D dian cum exercitu suo, cùm super eos tamquam securos Gedeon irruit, eosque gladiis grassantibus trucidauit. Discumbebant nihilo- 1. Reg. 30. minus Amalechitæ super faciem terræ, cùm illos repente Dauid inuasit, eosque à vespera vsque in vesperam diei alterius percutere non 3. Reg. 17. cessauit. At contrà, Elias dicit: *Viuit Dominus exercituum, ante cuius conspectum sto.* Sto, inquit, non sedeo, non oscito, non marcesco, cui 3. Reg. 19. etiam à Domino dicitur: *Egredere, & sta in monte coram Domino.* Non ait, sede, sed sta coram Domino. Numquid & Dauid, atque illi septem chori cum eo sedebant coram Arca Domini, E 2. Reg. 6. & non potius, sicut Scriptura testatur, *Ipse Rex percutiebat in organis, & saltabat, ac subsiliebat totis viribus ante Dominum*? Sicque ducebant Arcam in iubilo, & clangore buccinæ. Nota quoque quod 2. Par. 15. ait Dominus Moysi: *Applica tribum Leui, & fac stare in conspectu Aaron Sacerdotis, vt ministrent ei, & excubent, & obseruent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonij.* Non Num. 3. ait, sedeant, oscitent, & dormitent; sed, fac stare, vt ministrent, excubent, & obseruent. Moyses in monte per quadraginta dies, & totidem noctes nunquam, vel ad momentum quidem sedit, nulla cibi, vel potus alimenta percepit, sed ieiunus Domino iugiter astitit; & tu, qui quotidiana te refectione sustentas, breui saltem spa- A tio grauaris ante tui Conditoris astare præsentiam? Sic enim in Exodo legitur: *Stetit ergo ibi cum Domino* Exod. 34. *Moyses quadraginta dies, & noctes, panem non comedit, & aquam non bibit, & scripsit in tabulis verba fœderis decem.* Hodieque nonnulli fratres, dum laudibus diuinis insistunt, non sunt solo standi labore contenti, satagentes insuper, & per alia sui corporis exercitia fatigari.

Nam, vt de cæteris sileam, quidam frater, Gezo nomine, nunc à nostro non procul habita- Gezonis Eremitæ pia exercitatio. culo disparatur, sexagenaria iam circiter ætate grandæuus, qui totum Psalterium genua flectendo decurrit, hoc scilicet modo, vt vnum expleat versum dum pauimento prosternitur; alterum B dum protinus eleuatur. Sic itaque per totum Psalterij cursum vna semper fit metanæa per geminos versus.

Alius quoque nobiscum fuit, ætate prouectior, qui iure Dominicus vocabatur. Hic mihi confessus est, sæpe se mille fecisse metanæas per singulos dies, dum tamen ferrea lorica iugiter esset indutus ad carnem. Sed qui talia quærit audire, curet opuscula nostra percurrere.

CAPVT IV.

Quòd laici quoque in Ecclesia inter Diuina officia sedere non debent.

C NVNC autem sufficit mihi sanctitati vestræ suggerere, vt hoc ignobilis negligentiæ vitium in sua prius Ecclesia corrigat, deinde per cæterarum palmites tamquam falcem salutiferæ correptionis extendat. Districtè quippe prohibendum est, non modò clericis, sed & laicis vtriusque sexus, vt nisi sicut mos est, inter nocturni lectiones officij, aliàs dum diuinis hymnis insistitur nemo sedeat, nisi corporis eum valetudo compellat. Plerosque nempe vidimus non modò sacri, sed & sæcularis ordinis viros qui sic inter quælibet Ecclesiasticæ synaxis offi- D cia status sui viribus sunt contenti, vt nec podio, nec adiacenti prorsus vlli materiæ dignentur inniti. Qui nimirum quo laboriosius in conspectu supernæ maiestatis se conspicientis assistunt, & suauiorem dulcedinem intimæ quietis acquirunt: quantoque difficilius sui corporis grauedinem tolerant, tanto copiosius eos ad Deum meritum leuat.

Porrò autem, sicut Eutropij testatur historia, Varro Consul quoniam apud Cannas dum aduersus Annibalem confligeret, perdidit, numquam postmodum vsque ad vitæ suæ terminum recubans cibum sumpsit. Quod si fa- E ciunt hoc Ethnici, vt famæ suæ nomen extendant; quid agendum est Christianis, vt in cælesti sibi gloria sedes acquirant? Enimuerò si dignus in Deum nobis seruor inesset, par fuerat nos inter diuinæ laudis excubias non modò non sedere, sed & manibus in alta porrectis incessabiliter psallere. Sicut hortatur nos Psalmista, cùm dicit: *In noctibus extollite manus vestras in* Psal. 133. *sancta, & benedicite Dominum.* Et Apostolus ad Timotheum, *Volo*, inquit, *viros orare in omni loco,* 1. Tim. 2. *leuantes puras manus sine ira, & disceptatione.* Nam S. Ambros. & præclarus Ecclesiæ doctor Ambrosius beatos martyres Geruasium, & Protasium extensis manibus semper orantes se vidisse testatur. In cuius verbis datur intelligi, quoniam & ipse non aliter tunc orabat Episcopus, quamquam hoc ipse vitandæ gloriæ causa non exprimat. Verisimile

quippe est, vt cum quo simul orant, nequaquam A ab eo in otationis qualitate dissentiant; alioquin si aliter orabat Ambrosius, ad hoc sibi ille modus otationis ostenditur, vt ad hanc orandi tegulam deinceps infotmetur. Cui cùm beatus Paulus de præfatis Martyribus diceret, quorum corpora in eodem loco inueoies, signantet addidit, in quo stas, & otas. Stabat quippe Sacerdos egregius, cum orabat, non ad instar istorum sedebat, & otiosa tractabat. Præterea cùm idem dicat Apostolus: *Qui sunt administratorij Spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*: Vbi credenda est frequentius Angelica beatitudo discurrere, quàm in Ecclesia, vbi nouit Dei populum, propter quem scilicet mittitur, conuenire? Et qui poteotiori cuilibet personæ festinanter assurgimus, qua præsumptionis audacia sedere coram virtutibus Angelicis non timemus?

Hebr. 1.

Angeli nullibi frequẽtius quàm in Ecclesia conueniũt.

Tu autem, dilectissime, quia in occiduis partibus inter sacerdotes insignis es, ac celebris famæ, vbique in quantum potes, & hoc ignominiosæ sessionis opprobrium destrue, & cætera, quæ villicatui sacerdotalis officij competunt, non segniter implere contende: argue, obsecra, increpa, atque, vt idem monet Apostolus, *vigila, in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple*; vt cùm necesse fuerit conspectui summi Pastoris assistere, copiosum, ac dignum tanto nomine fructum de peracto valeas ministerio consignare. *2. Tim. 4.*

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVM.

De frænanda ira, & simultatibus extirpandis.

ARGVMENTVM.

Gratulatur V. Episcopo, quòd à graui quodam morbo Dei gratia conualuisset. Hinc sumpta occasione eumdem hortatur, vt iracundiam cohibeat: odij, & simultatum semina, si quæ sunt in animo suo, penitus euellat: & denique, vt iuxta Euangelicæ legis præceptum, inimicis suis omnes iniurias, & offensas condonet.

Domno V. Reuerendissimo Episcopo, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.

CAPVT I.

Infirmitates à Deo cur mittantur.

Iob 5.

VERE diuinæ dispositionis ordo laudabilis, quia dum secat, curat: dum percutit, erudit; medetur, dum vulnus infligit. Ad hoc enim te, Venerande Pater, diuina seueritas corporalis molestias verberibus cinxit, vt tanquam docilem puerum à leuitate compesceret: idcircò te malleo disciplinæ percussit, vt vas vtile in domo Domini à scabrescentis scoriæ, vel superductæ rubiginis squalore purgaret. Hinc est, quod de incorrigibilibus, & indisciplinatis per Prophetam dicitur: *Percussisti eos, & non doluerunt: attriuisti, & noluerunt accipere disciplinam.* Et iterum: *Frustra conflauit conflator; malitiæ eorum non sunt consumptæ.* De quibus & alibi per Prophetā diuina vox ait: *Omnis domus Israel mihi versa est in scoriam.* Tunc enim domus Israël in scoriam vertitur, cùm diuina pec- B cator animaduersione percussus, vel in desperationis voraginem labitur, vel contra iustè sæuientis imperium per impatientiam efferitur. At contrà, quasi manente metallo scoria sub diuinis percussionibus auolat, cùm quilibet pœnitens superno verbere vapulans, & inhorrescentium à se vitiorum rubiginem proiicit, & reflorescentium candore virtutum, ac resplendentis vitæ nitore clarescit. Quod vtique per respectum diuinæ gratiæ in te perspicuè videmus impletum, cùm & inimicos omnes in gratiam recepisti, & sic ab interiori prius valetudioe conualescens, C etiam corpore factus incolumis, Ecclesiæ gaudium reddidisti. Vnde cum Dauid non ingrata Deo debes voce cantare: *Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me.* Et cum Iona: *Cùm angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum; vt veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum.* Dehinc gratiarum actiones cum eodem Propheta hoc potissimum debes fine concludere: *Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quæcum-*

Hier. 5.

Hier. 6.

Ezech. 22.

Psal. 117.

Ionæ 2.

Ibid.

quæ voui reddam pro salute mea Domino. Nos etiam, qui te velut amissum recipere, Deo largiente, meruimus, offeramus ei sacrificium nostrorum vitulos labiorum, & cum filia Raguel Sara dicamus:

Tob. 3.

Benedictum est nomen tuum, Deus Patrum nostrorum, qui cùm iratus fueris, misericordiam facis, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui inuocant te. Sequestri planè sanctus officio frequenter institerat, vt cum inimicis tuis rediuiua pace componeres, vt offensoribus tuis te iniustè lædentibus sacerdotaliter indulgeres; sed animi tui motus, quos homo blandiens lenire non potuit, austeritas diuina perdomuit: &, vt ita loquar, iram tuam irascendo placauit. Sæuire scilicet in te voluit, vt sæuitiam tolleret: spiritum vltionis effudit, vt mansuetudinis in te spiritum reformaret.

S. Pet. Dam. instantia cū V. Episcopo, vt cum inimicis se reconciliaret.

CAPVT II.

Quòd per iram sapientia deperdatur.

QVANTO plane studio virium iracundiæ sit vitandum, nunc prudentiæ tuæ liquidò valet probare iudicium. Nam qui tunc tibi videbantur amari, tuæque familiaritatis accessu prorsus indigni, dulcissima nunc eorum affabilitate perfrueris, teque in eos securè proiiciens, quodammodo iucundis amicitiæ constrictus amplexibus delectaris. Tunc enim meritò dicebas: *Turbatus est præ ira oculus meus;* nunc autem alacri potes voce cantare: *Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda, præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* Præceptum quippe Domini charitas est. *Hoc est*, inquit, *præceptum meum, vt diligatis inuicem.* Hoc sanè præceptum oculos cordis illuminat, sicut è contrario liuor & odium cæcat. *Quisquis* enim, sicut ait Ioannes, *odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat, quia tenebræ excæcauerunt oculos eius.* Quo contrà, Dominus ait: *Ego lux in hunc mundum veni, & omnis qui credit in me, in tenebris non manet.* Enimuerò si omnis, qui credit in Christum, non manet in tenebris: & omnis, qui odit fratrem suum, iuxta Ioannis vocem, in tenebris est, ille profectò non credere in Christum manifestè conuincitur, qui feralis odij tenebris excæcatur.

Psal. 6.
C
Psal. 18.
Ioan. 13.
Ioan. 2.
Ioan. 12.
D

Ex huius igitur Apostolicæ, & Euangelicæ sententiæ ratione colligitur, quia quisquis odij cæcitate percutitur, inter Christi fideles superfluò numeratur: & quicumque est odiosus, necessario sequitur, vt sit etiam infidelis, & in Deum non habeat Fidem, qui circa proximum diuinitus institutam amiserit charitatem. Illa siquidem solummodo vera Fides dicitur, quæ per dilectionem operatur. Excludatur igitur ab electorum mentibus iracundia, quæ odium generat, quæ nimirum cordis oculos, quos per semetipsam turbat, per virulentam sobolem deterius cæcat; & iracundus quisque se veraciter perimit, dum læsionem proximi, vel, quod atrocius est, mortem sitit. Vnde scriptum est: *Virum stultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia.* Porrò cùm scriptum sit: *Tu autem Domine, cum tranquillitate iudicas;* quoties turbulentos animi motus sub mansuetudinis vigore restringimus, ad Conditoris nostri similitudinem redire conamur. Nam dum quietem mentis ira diuerberat, dilaniatam quodammodo, scissamque perturbat: vt sibimetipsi non congruat, ac formam intimæ similitudinis velut aqua flu-

Vera fides quæ dicatur.
Galat. 5.
E
Iob. 5.
Sap. 12.

A
ctuante confundat, & dum cor fluidum iracundia permouet, tamquam vndæ fluctuantis imago propriæ origini non respondet. Per iram denique sapientia perditur, vt quid, quove ordine agendum sit, ignoretur. Vnde scriptum est: *Ira in sinu stulti requiescit.* De qua alibi legitur: *Ira perdit etiam prudentes:* quia videlicet confusus animus, etiamsi valeat quid subtiliter intelligere, lethalis vitij mole depressus non valet explere. Porrò autem qui consueuit frequenter irasci, iustitiam nunquam poterit operari. Mentiri me fortasse quis diceret, si Apostolus in epistola non scripsisset: *Ira viri iustitiam Dei non operatur.* Nam dum perturbata mens iudicium suæ rationis exasperat, non quod Deus præcipit, sed quod furor suggerit, rectum putat.

Eccl. 7.
B

Quanta sanè sit iracundiæ pestis, in hoc patenter exprimitur, cùm nobis iracundi hominis societas prohibetur: & quasi per antiquæ scripturæ sententiam quadam iam, vt ita fatear, excommunicatione percellitur, dum à proximorum suorum contubernio separatur. Ait enim Salomon: *Noli esse assiduus cum homine iracundo, ne discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.* Et iterum; *Melius est*, inquit, *habitare in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, & in domo communi.* Vnde qui se ex humana ratione non temperat, necesse est, vt solus bestialiter viuat. Per iram sanè concordia rumpitur, vnde cohabitantium sæpe societas violatur. Sicut scriptum est: *Vir animosus parit rixas, & vir iracundus effodit peccata.* Peccata nempe iracundus perhibetur effodere, quia malos etiam, quos ad furoris insaniam prouocat, cogit vt deteriores per impatientiam fiant.

Iacob 1.
Iracundi hominis consuetudo nobis prohibetur.
Prou. 22.
Prou. 21.
Prou. 29.

CAPVT III.

Quòd ira Spiritum sanctum excludat.

PER iram præterea lux veritatis amittitur, & obtenebratæ mentis obrutibus inoccidui solis radius occultatur. Vnde dicit Apostolus: *Sol non occidat super iracundiam vestram.* Nam cùm iracundia menti confusionis tenebras incutit, huic Deus illicò radium suæ cognitionis abscondit. Per iram certè sancti Spiritus splendor excluditur, cuius scilicet habitaculum fieri mens improba non meretur. Vnde per Prophetam dicitur: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos?* Nam cùm humilem dixit, quietum consequenter addidit: quia dum ira menti quietem simul & humilitatem subtrahit, suam sancto Spiritui protinus habitationem claudit: dumque se per furoris insaniam eleuat, ne ad se Spiritus sanctus introeat, semetipsum mens velut obseratis foribus damnat. Et sciendum quod ira sæpe tranquillitatis mentita colorem, superficiem quietis obtendit, dum in furoris indignationem apertè non prosilit: sed interim, dum intra mentem velut in clibano vehementius æstuat, licet extrinsecus taceat, clamosas intra forum conscientiæ voces format. Vnde per Salomonem dicitur: *Præstolatio impiorum furor.* Et Sapiens quidam ait: *Cogitationes iracundi vipereæ sunt generationes, mentem comedunt matrem suam.* Tradunt autem physici, quod anima hominis tripartita sit. Est enim, vt aiunt, rationalis, irascibilis, concupiscibilis.

Ephes. 4.
D
Esaiæ 66.
Ira Spiritum sanctum excludit.
E
Prou. 11.
Anima hominis tripartita.

Non ergo sine magno labore compescitur, quæ non per accidens oritur, sed naturaliter in-

sita perhibetur. Verumtamen aduersus hoc vitium, sicut nec aduersus concupiscentiam, nequaquam debemus desperare victoriam. Natura quippe nostra, cui scilicet ista dicuntur originaliter insita, ex primi quidem parentis est transgressione corrupta, sed ad statum incolumitatis pristinæ per nostri Redemptoris est gratiam reformata. Et licet lex carnis cum spiritus lege confligat, facilè mens nostra vetustatis suæ tenebras superat, si in eo, quem renouata concepit, vigore cælestis gratiæ perseuerat. Vnde dicit Apostolus: *Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati, & mortis*; vbi mox additur: *Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum misit in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis.* Porrò si ira, vel concupiscentia, quæ nobis dicuntur naturaliter insitæ, per vigorem spiritus superari non possent, nequaquam idem prædicator egregius impossibilia præcepisset. Ait enim: *Nunc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem.* Ad Ephesios quoque. *Omnis*, inquit, *amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia.* De concupiscentia verò superfluum est exempla proponere, quam & lex antiqua vetat, & omnis sacrarum Scripturarum censura condemnat.

Natura nostra corrupta per trãsgressionem Adæ, per gratiam Christi reformata.

Rom. 8.

Ibid.

Coloss. 3.

Ephes. 4.

Superari ergo per diuinam gratiam possunt, quæ superari per diuina mandata iubentur. Quid igitur ira deterius, quæ nimirum de felle antiqui draconis euomitur, & vt re vera lethale virus in furiosi cuiuspiam corde grassatur. *Ira* siquidem, sicut scriptum est, *dæmonium habet*. Quod etiam experimẽto dignoscimus, si Saul irascentis historiam per ordinem perpendamus. Ait enim Scriptura: *Quia cùm mulieres Israelitarum ludentes in sistris, & lætitiæ tympanis canerent, percussit Saul mille, & Dauid decem millia: iratus est Saul nimis, & displicuit in oculis eius iste sermo.* Deinde subinfert: *Post diem autem alterum inuasit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus suæ.* Ecce, liquidò videmus quod scriptum legimus, iram scilicet habere dæmonium. In Saul enim cor ira præcessit, & mox nequitiæ spiritum introduxit: dehinc abreptitium suum in zelum vesani furoris accendit, ac ad petimendum Dauid, quem sanctus inhabitabat Spiritus, incitauit. Nam, teste Scriptura, *Tenebat Saul lanceam & misit eam, putans quod configere posset Dauid cum pariete.* Fremebat enim in vasculo suo auctor iracundiæ spiritus, eumque aduersus innocentem feralis inuidiæ facibus inflammabat.

Vitia nobis insita superantur per diuinam gratiam.

1 Reg. 18.

Ira dæmonium habet.

Ibid.

Ibid.

CAPVT IV.

Exemplum Presbyteri propter iracundiam Diabolo mancipati.

CVi propemodum consimile quid in Vrbinati territorio iam ferè à decennio contigit, quod ad nostram perfectò notitiam ipsa potius rei præsentia, quàm fama vulgante peruenit. Aduesperascente quippe iam die, in duorum quorundam Presbyterorum cordibus sol inocciduus occidebat, eosque aduersum se mutuis iniuriarum, iurgiorumque conuitiis auctor discordiæ spiritus accendebat. Cùmque Presbyter compresbyterum probrosis contumeliarum irrisionibus laceraret, & alter alterum multo mordacitatis sale, maledictorumque relationibus conspersisset, vnus eorum minaciter intonans, & dentibus stridens, correpta lancea iter arripuit, atque ad domum suam longius constitutam, furibundis properare gressibus cœpit. Sed cùm illum iam superueniens caligo noctis obnuberet, cor etiam interiores tenebræ perniciosius possiderent, ecce quinque nigri equites cum caballis æquè nigrantibus obuiant, eique is, qui maior inter eos videbatur, insultat: Sæpe, inquit, institi, vt te mihi subderes, vt ad clientelam meorum contubernalium deuenires.

Toties itaque subterfugiens, iam non poteris iugum meæ ditionis euadere. Videbatur enim nobilis quidam vir esse, Romanus nomine, qui frequenter eum sollicitauerat, vt sibi subditus fieret. Presbyter itaque nimij terroris horrore perculsus, ad præcipientis imperium manus vtrasque complosit, atque illius manus dedititiorum more deosculans, se velut in benis fidei tuitione commisit. Cui videlicet rei congruit quod Salomon ait: *Manus in manu non erit innocens malus.* Quem protinus ille percunctans, Scis, inquit, qui sim? Ille præsto respondens ait: Nonne tu es dominus meus Romanus? At ille: Absit, absit; sed ego sum, inquit, diabolus, cui tu nunc commissus es, & indiuidua deinceps societate constrictus.

Prou. 11.

Sta igitur in fide, & serua quod pollicitus es; & post huiusmodi verba, vel gesta, præsto disparuit. Tunc ille tremefactus, confusus, atque perterritus, ad domum non sine magno trepidationis horrore peruenit: paulò post ad Episcopum suum sanctæ memoriæ, Teuzonem nomine, me quoque præsente, pœnitentiæ flagitator accessit. Cui mox sacerdotalis officii dignitatis adempto, cùm æstiuum tunc cauma feruesceret, & secandarum messium tempus instaret, iuxta * carinæ regulam, inclusionem custodiæ carceralis indiximus: annorum pœnitentiam competenti moderatione præfiximus: atque qui in spem certæ recuperationis absque dubio conualesceret, adhortati omnes sumus. In quo nimirum facto manifestè perpenditur, quoniam iracundus dum zelo immoderati furoris accenditur, iuxta Scripturæ testimonium, à dæmonio possidetur. Numquid enim iracundus dæmonio vexante non agitur, qui nonnunquam ad plectendam cuiuslibet non lædentis, quin potius sibimet obsequentis innocentiam permonetur? Vltro etiam dum libero mentis iudicio caret, erga res etiam insensibiles vindictam vltoriæ animaduersionis exercet. Quod vtique Cyrus Rex Persidis egisse deprehenditur, sicut Herodotus antiquæ scriptor historiæ profitetur. Qui dum militum vallatus agminibus, Gyndem fluuium transuadaret, vnus regiorum equitum candore, formaque præcellens, dum per rapacem alueum, vbi offensi vado vertices attollebantur, ingreditur, vndarum procellis præcipitanter irruentibus, naufragus absorbetur. Tunc Rex ira permotus, vlcisci in amnem statuit, contestans eum, qui præclarum vorauerat equitem, ita permeabilem relinquendum, vt vix aliquando posset attingere genua fœminarum. Annum igitur, vt conijcitur, totum in hoc ridiculoso labore perpetuat, ac reum maiestatis fluuium dum multis vtrinque fossis aperuit, quasi totidem per latera vulneribus sauciauit, per quadringentos scilicet, & sexaginta riuulos aquas fluminis subdiuisit; sic, sic velut inimici sui sanguinem perfluere compulit, & diuitem venam, in quam tyrannus infremuit, paupertate multauit.

Teuzo Episcopus Vrbinas.

* canonicæ.

Cyri Regis vesana iracundia.

CAPVT V.

Quòd ira hominem reddit amentem.

CERNIS itaque, qualiter ira reddit amentem, quæ dum exequitur quod impatientia suggerit, semetipsam ridentibus pabulum subsannationis exponit. Per omne quippe vitium quod ab hominibus perpetratur, diuersis vtique modis misero cordi veternosi hostis virus infunditur. In iracundiæ verò peste, tota sua viscera serpens concutit, omnem fellis amaritudinem euomens fundit; adeo vt prudentem mentis expertem, rationabilem furiosum, callentem ingenio reddat infantem. Alienat enim miseros, & velut abreptitios insanite compellit. Quod sanè licet omnibus Christianis sit omnino prohibitum, permaximè tamen sacerdotibus est cauendum. Nam cùm veritas cunctis fidelibus in commune præcipiat, vt dissidens quisque munus suum ante altare deferat, nec illud antequam læso fratri reconcilietur, offerre præsumat; quanto propensius id agendum est sacerdoti, qui videlicet non metalli pondus, non corruptibilem margaritam, non certè manipulos segetum, sed vitalis Eucharistiæ oblaturus est sacramentum? Et cùm illa singularis hostia pro inimicis peincipio sit oblata, Apostolo testante, qui ait: *Cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius*; qua mente sacerdos ad tam terribile sacramentum, qua temeritatis audacia mensæ cælestis præsumit adire conuiuium, si dum reconciliationis mysterium celebrat, fratri suo reconciliari contemnat? Inimicus offert hostiam, quæ inimicitias soluit, ad mysterium pacis impacatus accedit; eùm maius sit sacrificium peccanti dimittere, quàm laudis hostias immolare; & placabilius sit Deo bonæ voluntatis holocaustum, quam exteriotis victimæ sacramentum.

Matth. 5.

Rom. 5.

Vnde non otiosum credimus si his verbis inseritur quod celebri à nonnullis relatione vulgatur. Vir quidam, vt dicitur, potentiorem se hominem interfecit, à cuius etiam filio, more sæculi, non legibus Euangelij, multas bellorum molestias pertulit: paterni scilicet vltor interitus; & strages anhelabat hominum, & frequentium reportabat manubias rapinarum. Inter has igitur homicida deprehensus angustias, imperiale decreuit adire vestigium, si quod fortè tot calamitatibus posset repetire solatium. Quo comperto, paterni sanguinis vltor insequitur, eumque, siue vt tribunalium lege constringat, siue vt repente gladiis opprimat, impiger comitatur. In Teutonica verò partibus tunc Imperator agebat.

Cùm itaque procedens modestè, quasi securus incederet, subsequens autem celerius properaret, tandem contigit vt sibimet inuicem propinquantes, in mutuos vterque duceretur aspectus. Sed cùm is qui homicidij reus erat, vix quatuor vel quinque comitum fulciretur auxilio; interfecti verò filius triginta fermè cingeretur obsequiis armatorum, quaternionem suum cohortatur vt fugiat. Ille se conspiciens de persequentium manibus auolare non posse, animæ patrocinium petiit, ad humilitatis vmbraculum confugium fecit. Proiectis igitur armis, brachiis etiam in modum crucis extensis, solo prosternitur, & vel miserentium veniam, vel ictus ferientium præstolatur. At ille iam victor ad reuerentiam crucis manum reprione ado compescuit, vltroetiam ne ab aliquo feriretur inhibuit: postremò pacem integram faciens, ad honorem sanctæ viuificæ Crucis, non modò vitam, sed & paternæ necis donauit offensam.

Hac igitur insigni peracta victoria, quam scilicet non tam alterius quam sui, & vt ita fatear, non tam hostis quàm proprij cordis victor extiterat, ad Regis curiam, quia non procul erat, accessit: sed mox vt Ecclesiam oraturus ingreditus, res mira nimium stupenda, Saluatoris imago, quæ in cruce videtur expressa, tribus eum vicibus inclinato capite visa est salutare. O quàm gloriosum & insigne præconium, vt ab auctore misericordiæ mereretur reuerenter accipi, qui propter eius reuerentiam omiserat vindicari; & ab eo recipere saluationis honorem, pro quo saluti contrariam postposuit vltionem. Quod protinus Imperator audiens, honorifica eum & affectuosa, prove decebat, affabilitate suscepit, & copiosa munerum liberalitate ditauit. O si vir ille sacerdotalis ordinis officio fungeretur, quàm confidenter ad offerendum Deo munus potuisset accedere! Quo contrà, quisquis in corde iræ vel odij confusiones agglomerat, & tēpus vltoriæ retributionis expectat, quàm perniciosè, quàm noxiè sacris altaribus appropinquat! Hominibus quippe vertitur in incendium, quod ad refrigerij prouisum est augmentum.

Inimico ignoscens ter à Christo cruc. fixo salutari meretur.

CAPVT VI.

Prodigium quod contigit Presbytero Salernitano Missam celebranti.

VNOS fortasse contigit, quod cuidam suo Presbytero venerabilis Alfanus Salernitanus Archiepiscopus nuper euenisse perhibuit: qui nimirum Presbyter ad cumulandos pecuniæ quæstus non mediocriter à viduis & fœnorum captabat vsuras, & de cætero, carnali conuersatione viuebat. Hic aliquando dum Missarum celebraret officium, inter ipsam Dominici corporis fractionem, tres repente fauillæ ignis ex ipso cælesti sacramento prodeuntes emicuerunt, & in pectus sacrificantis terribiliter impegerunt, quod nimirum quid esse potuerit, subtiliter inquirentis prudentia iudicabit.

Illud etiam silentio prætereundum esse non arbitror, quod idem Salernitanæ Rector Ecclesiæ, & religiosissimus, ac veracissimus Casinensis Monasterij Abbas Desiderius, vno mihi, vt ita loquar, ore dixerunt: quoniam Episcopus, cuius me ad præsens vocabulum fugit, dum in quodam castro consecraturus esset Ecclesiam, ab eo qui Beneuentanæ tunc erat electus Ecclesiæ, beati Barbati Confessoris reliquias petiit. Qui nimirum fraternis acquiescens votis, sacras mundissimæ bustiæ reliquias intulit, sigillum competenter expressit, & statuto die per fidelem quemdam Monachum arcana petenti dona transmisit. Sed mox vt soluto sigillo capsidile recluditur, inane prorsus & vacuum reperitur. Miratur gerulus deesse reliquias, quas credebat inclusas; dolet Episcopus à spei suæ se suspensione frustratum, verumtamen ingruente proposito, dedicatur Ecclesia. Redit nuntius, vacuum, vt credebat, capsidile reportans. Sed ecce, dum graditur, sentit quod intra bustiam aliquid agitatur: mox aperit vasculum, totum venerabilium reliquiarum, sicut allaturus acceperat, inesse reperit sacramentum; post pau-

Desiderij Casinensis Abbatis laus.

Iulum verò & præfata Ecclesia est omninò destructa, & totum nihilominus castrum, in quo fuerat constituta: quod sanè an ex merito sacerdotis euenerit, an quolibet alio diuino iudicio, nobis ad liquidum patere non potuit.

CAPVT VII.

Votum soluere contemnens infeliciter perit.

ILLVD etiam nunc ad memoriam redit, quòd præfatus Salernitanus Archiepiscopus cuidam ex suis ciuibus euenisse perhibuit. In maris denique tempestate deprehensus, futurum se Monachum affectuosa sponsione deuouit: sed naufragio erutus, votum soluere vitæ huius amore contempsit. B Expleto verò anno, ipso die quo votum Domino suæ conuersationis obtulerat, Kalendis scilicet Ianuarij, dum hinc inde discurreret, cum ludentibus, & cachinnantibus pueris choros duceret, & friuola quædam, ac scurrilia verba *noaret, subitò lapis de tecto super eum cecidit, & obtriuit. Sic infelix ille, qui mundum deserere contempsit vltroneus, amisit inuitus; & fallacem carnis dulcedinem perdidit, qui amando carnem mentitus est veritati.

*boaret f.

Prou. 18. Heb. 10. Huic itaque contigit quod scriptum est: *Ante ruinam exaltatur cor.* Et illud Apostoli: *Horribile est incidere in manus Dei viuentis.* Quòd si ira Dei viuentis cunctis peccantibus est timenda, illi certè C est obnixius ac terribilius formidanda, qui laborat impatientiæ vitio. Qui dum in pectore suo stomachantis animi turbinem versat, motum diuini furoris in se per suam iracundiam prouocat. Quid enim iustius quàm vt ira mereatur iram? vindicta pariat alteruitam talione vindictam? Vnde vir sapiens ait: *Qui vindicari vult à Deo, inueniet vindictam, & peccata illius seruans reseruabit.* Quo contra salubriter admonet, dicens: *Relinque proximo tuo nocenti te, vt tunc deprecanti tibi peccata soluantur:* vbi mox quasi argumentando subiungit: *Homo homini seruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem similem simili sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur?* Adhuc etiam velut indignando subinfert: *Ipse dum caro sit, reseruat iram, & propitiationem petit à Deo?* Et tamquam pro iracundo fusa oratio exaudiri non valeat, donec in iracundia perseuerat, conuenienter adiecit: *Quis exorauit pro delictis illius?*

Ira Dei iracundo maximè est timenda.

Eccl. 28.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Et quia cùm ante oculos nostros mors celerius ventura reducitur, protinus iracundiæ tumor necesse est reprimatur, aptè subnectit: *Memento nouissimorum, & desine inimicari: memorare timorem Domini, & non irascaris proximo.* Reprimatur igitur iracundiæ furor in corde, vt numquam prorumpere possit in vocem. Sicut & in Ecclesiaste dicitur: *Aufer iram de corde tuo, & amoue malitiam à carne tua.* E Iræ quippe tanquam rapaci atque præcipiti cuidam fluuio, Dominus trium obstaculorum sufflamen opposuit. In quibus vtique furoris impetum disciplinæ loro cohibendum esse mandauit. Primum scilicet in corde, secundum in gutture, postremam oppositionis metam præfixit in voce: *Omnis*, inquit, *qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio*; hic opposuit obicem cordis. *Qui autem dixerit racha, reus erit concilio*; ecce obstaculum gutturis. *Qui autem fatue, reus erit gehennæ ignis*; ecce obstaculum vocis. Hæ sunt igitur oppositiones, & quasi quædam crates, & rodera cælestis imperij, quibus iracundiæ ac furoris impetus premitur: & ne quasi rapax fluuius obuiantia quæque subuertat, A sub disciplinæ rationalis iudicio cohibetur. Sit ergo mens nostra non quasi vitrum, quod ad primum percussionis ictum impatiens frangitur: sed pretiosi potius vena metalli, quæ sub mallei contusione purgatur. Esset planè vitrum cunctis metallorum fulgoribus longè præstantius, si primitictibus prælio non cederet, si natiui soliditate roboris percussionis iniuriam toleraret. Sed quia citius frangitur, inter cæteras metallorum species suppar, & contemptibilis iudicatur. Vitrum scilicet ex arena fit per humanæ artis industriam, ideoque compellitur ingenitæ fragilitatis seruare naturam.

Ibid.

Eccl. 11.

Tria remedia iracundiæ.

Matth. 5.

CAPVT VIII.

Vitri condendi egregius artifex quod à Tiberio Imp. præmium reportauerit.

VERVMTAMEN tradit historia, quia faber quidam sub Tiberio Cæsare tale quoddam excogitauerit temperamentum, quo vitrum ductile fieret atque flexibile, & iuxta naturam cuiusque metalli, ad ferientis ictum infractum, ac solidum permaneret. Qui dum aulæ regiæ foribus fuisset admissus, porrexit Imperatori phialam, hoc, quod excogitauerat, artificio temperatam. Quam Rex indignatus subitò proiecit in pauimentum: quæ nimirum phiala nullatenus est confracta, sed ad similitudinem vasis ænei, vel C argentei reperta est ex quodam latere complicata. Faber autem protinus phialam de pauimento leuauit, vasculum de sinu protulit, & vas non scissura collisum, sed obliquè retortum, metalli more correxit. Hoc facto Cæsar admiratus, dixit artifici: Estne quisquam alius præter te, qui hanc vitrorum sciat efficere condituram? Iurat faber neminem esse super terram præter se solum, qui huius artis comprehendat ingenium. Quo Cæsar audito, præcepit eum protinus decollari, nimirum reputans quia si huius artis exquisita subtilitas in communem hominum notitiam deueniret, aurum conspueretur vt lutum, omniumque vilesceret species metallorum: & reuera si D tam fragilis vitio natura decsset, videlicet vt ductilis effecta, ictus ferientis admitteret, cuius vnquam metalli fulgor perspicaciam vitreæ claritatis æquaret? Vt igitur ad propositum reuertamur, sicut vitrum fragilis natura depretiat, & soliditatis robur cætera metalla commendat; ita per iracundiam tota virtutum structura collabitur, & per imperialis patientiæ maiestatem nitentium gemmarum splendore, coruscum Deo in nobis habitaculum fabricatur. Sicut enim illa virtutes eradicat, sic ista congerminat.

CAPVT IX.

E *Beatus Petrus Damianus ad iracundiam pronus quomodo moderetur.*

PORRO autem & me, qui hæc vtcumque conscribo, naturalis iracundiæ conspersio stimulat, ac sæpè leuissima quælibet offensio concussa meæ quietis arcana perturbat; vt in me plerumque, quod vix est acu vel spina leuiter punctum, phalarico telo mihi videatur esse perfossum. Leuem virgam iudico tauream, tolerans suspiro plumbatam. Sed hæc intrinsecus, quantum verò ad opus, dicat ira quod vult, frendeat, fremat, dentibus strideat: in omnibus

his quæ mihi interius suggerit, in quantum negare potuero, meum extrinsecus adiutorium non habebit: licet inflata turgeat, sufflet, furiat, sæuiat, intumescat, ego sibi membra mea non dabo, vt per ea quasi per arma, quod conatur, efficiat. *Nolite*, inquit Apostolus, *exhibere membra vestra arma iniquitatis peccato*. Non enim illi do manum meam, vt per eam inflata percutiat, vel aliquid rapiat. Non linguam, non labia moueo, vt per ea sui fellis amaritudinem fundat.

Rom. 6.

Dum ego itaque sæuienti iræ penitus hæc auxilia denego, necesse est vt mox velut sine pabulo flamma flacceat, aut prorsus intereat, aut tanquam ventus inoffenso aëre inaniter transeat, dum obstaculum deest in quod præcipitanter impingat. In semetipsam scilicet infracta reliditur, dum materia fomitis, in qua se valeat exercere, frustratur. Hoc enim respondeo iræ, quod titillanti luxuriæ. Aliquando me libido succendit, inflammat, viscera concutit, genitalia subrigit: sed in his omnibus faciat ipsa suis viribus contenta, quod potest: nam meæ cooperationis auxilium habere non potest. Clamat iracundiæ furor, audio: æstuat libidinis ardor, sentio: sed nec illis clamoribus auxilij manum porrigo, nec istis furentibus flammis pabuli fomitem subministro; illis opem vlciscendo non fero, istis per effectum libidinis non insufflo. Hoc itaque modo necesse est, vt iræ furor inaniter euolet, ac deficiat: & ardor libidinis sese, dum materiæ fomes non ministratur, extinguat. Naturam quippe possum ex ratione compescere, non omnino delere: possum lenire, non prorsus extinguere. Faciat in me vnusquisque quod vult, mihi necesse est intra me metipsum patientiã quærere, nec debeo fructum ex alienæ virtutis mercede sperare. Nã vbi desunt bella, quæ prouocent, non offertur victoria, quæ coronetur. Incassum clypei tegmen opponitur, vbi iaculi, vel mucronis acies non vibratur. Si flamma fornacis emoritur, metalli puritas non probatur; ita me non aliena mansuetudo faciet patientem, sed intra me debent erigi propugnacula turrium, quæ procul abiiciant, ac propellant ingruentium turbines iaculorum.

Libidinis domitur.

A

Hæc tibi, venerabilis Pater, imperitè dictaui, non vt te doceam, qui es, auctore Deo, doctor Ecclesiæ, sed vt turbulentis, mihique similibus possem sub allocutionis tuæ occasione prodesse. Nec tamen vereor ne sancta prudentia tua molestè ferat, si quid sibi iunior quisque suggerere cum humilitate præsumat: cùm non ignoret hominibus prophetica Dominum voce dixisse: *Venite, & arguite me*. Et Moysen Domini Symmystem ex Iethro, gentilis videlicet hominis, ore patienter audiuisse: *Stulto labore consumeris*.

E

Esa. 1.

Exod. 18.

Omnipotens Deus, qui te, venerande vir, nobis incolumem reddidit, & vitiorum omnium te faciat euitare squalorem, & tamquam ex cocto per ignem vasculo suo spiritualium virtutum ingerat claritatem.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMPRIMVM.

De tempore celebrandi nuptias.

ARGVMENTVM.

Totus est in confutandis quibusdam, qui asserere non erubescant, nuptias tempore quadragesimalis ieiunij contractas, dummodo copula non intercedat, validas esse, & ideo non debere dissolui. Ostendit igitur, nuptias consensu, non concubitu contrahi.

Domnis V. & P. religiosis Fauentinæ Ecclesiæ Clericis, Petrus Monachus fraternæ charitatis obsequium.

CAPVT I.

Tempus celebrandi nuptias ex sacris Canonibus.

CONQVESTA est mihi vestra fraternitas, quòd quidam Ecclesiasticæ disciplinæ ordinem confundentes, & iuxta Prophetam, Deum ponentes post corpus suum, quadragesimali ieiunio matrimonium contrahunt; sed vt canonum sententiam subterfugiant, vxore ducta, & celebratis nuptiis solum concubitum defuisse contendunt. Accedit adhuc vestræ querelæ, quod grauius est, quia nonnulli, qui specietenus spirituales videntur, & scripturarum sibi scientiam vindicant, illos excusare nituntur. Nam cùm canonum decernat auctoritas, vt quicumque à Septuagesima vsque ad octauas Paschæ, tribusque hebdomadibus ante festiuitatem sancti Ioannis; ab Aduentu quoque Domini, vsque post Epiphaniam, nuptias

Ezechiel. 1.

C

celebrauerint; separentur; illi in solo nuptiali concubitu nuptialia iura constituunt, eoque perhibent diuidi non debere, qui dilato dumtaxat carnali commercio, prædictis temporibus fœdetantur. Quod nimirum quàm absurdum, quamque sit friuolum, quisquis vtcumque sacri eloquij limen terit, faciie deprehendit. Si enim iure in concubitu constare nuptiæ perhibentur; quid est quòd sacri Canones prohibent, vt absque publicis nuptiis numquam matrimonium copuletur? Numquid hoc volunt, vt vir vxori publicè misceatur? Cumque hoc adeo sit inhonestum, & pudore plenissimum, vt in totius humani generis tam prolixis ætatibus nemo vnquam præter duos homines id attentasse legatur, Paridem videlicet, & quemdam Philosophum; quomodo fieri canonica censura præcipit, quod effrenata quoque luxuria Gentilis populi turpissimum iudicauit? Porrò si nuptiarum celebritas in solo carnali commercio constituitur, quid est quod secundas contrahere nuptias viduata quoque persona permittitur; à tertiis verò vel quartis auctoritate canonica prohibetur? Numquid postquam vir vxori secunda vice coniungitur, iam redire ad torum suum vlterius, quod omnino ridiculum est, denegatur? Enimuero si concubitus nuptiæ sunt; quoties vir mulieri admiscetur, toties proculdubio nuptias celebrare conuincitur.

Diogenem Cynicum. Laërt. in eius vita, & alij.

Quapropter si carnale negotium quis centies iterauerit, non modò multinubi, contra canonicam regulam, sed & centinubi crimen incurrit. Quod qui præsumit astruere, sine dubio creditur insanire. Concubitus quippe, qui tamen iure permittitur, non nuptiæ, sed res est potius nuptiarum. *Non enim*, iuxta Leonis Papæ sententiam, *omnis mulier viro iuncta, vxor est viri: quia nec omnis filius heres est patris.* Et paulò post: *Non dubium est*, inquit, *eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium.* In cuius itaque verbis liquido perpendere possumus, quia aliud nuptiale mysterium, aliud carnale est sacrilegium. Quod enim canonicè fit, sacramentum est: quod autem contra canones vsurpatum est, sacrilegium est. Ex ratione quippe temporis agitur, vt vna eademque res siue salubris, siue noxia iudicetur. Quisquis enim inhorrescente hieme vites putat, vineam dissipat. Qui æstate seminat, frumenta profligat. Tunc denique suscipiendis seminibus apta tellus efficitur, si congruo tempore fertiatur. Qui sub niuali turbine cæmentarios conducit, ruinam construit. Qui succosa verni temporis ligna succidit, vt domatum parietes erigat, vt laquearium tabulata compingat, superuacui se laboris vexatione fatigat. Et, vt ad sacramenta veniamus, qui præter statuta tempore Clericos ordinat, non eos vtique prouehit, sed offensionis obstaculum, ne de cætero prouehantur, opponit. Qui passim, nec certo tempore chrismatis, vel baptismi sacramenta celebret, non tam opifex sacramenti, quàm reus dicitur sacrilegij.

S. Leo Papa.

Res varia exigunt tempora.

CAPVT II.

Contra peruertentes tempora.

CVM ergo ipsa Ecclesiastica sacramenta suorum temporum vicissitudines quærunt, vigoremque suum ex deputati temporis congruitate concipiunt, quo pacto sola matrimonia vires habere poterunt, si temporum statuta confundit; Etenim Salomon ait: *Omnia tempus habent, & suis spatiis transeunt vniuersa sub cælo.* Et paulò post: *Tempus flendi, & tempus ridendi, tempus plangendi, & tempus saltandi, tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.* Qui ergo flendi tempore saltant, & rident, qui tunc amplexantur, quando longè fieri ab amplexibus debent, sicut apud eos temporis ordo peruertitur, sic eis iure voluptas in amaritudinem, gaudium in mœrorem, in confusionem gloria, in prostibulum thalamus permutatur. Cùm enim legibus cautum sit, vt tempore messium, vel vindemiarum nequaquam causarum litigia ventilentur, ne forensia negotia dirimantur, & temporum ratio fert, vt quidquid tunc in tribunalibus iudicium definitur, irritum censeatur, quomodo quadragesimale tempus nuptias non euacuat, quas canonum auctoritas damnat? Numquid minorem vim canones sacri continent, quàm pragmaticæ sanctiones? Dicitur, nuptiarum summam esse concubitum, qui nimirum si desit, nuptiale dici non posse mysterium.

Eccl. 3.
Ibid.

Ergo & beata Virgo Maria viro, secundùm eos, carnaliter nupsit, quæ iuxta Euangelii fidem, sponso suo Ioseph nuptiali fœderatione conuenit. *Antè*, inquit *quàm conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.* Sed quia nuptiarum vocabulum patenter Euangelista non exprimit, ideoque nuptias celebrasse B. Virgo mihi perhibenti fortasse non creditur, Expositorum aliquis, prout occurrit, in testimonium deducatur. Ait nempe Beda in expositione Matthæi: *Notandum*, inquit, *in primis in eo quod ait, Antequam conuenirent; Verba conueniendi non ipsum concubitum, sed nuptiarum, quæ præcedere solent, tempus insinuant, quando ea quæ prius sponsa fuerat, coniux esse incipit. Ergo antequam conuenirent, dicit, Antequam nuptiarum solemnia ritè celebrarent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Siquidem memorato ordine postea conuenerunt, quando Ioseph ad præceptum Angeli accepit coniugem suam.* Ambrosius quoque: *Non te*, inquit, *moueat, quod frequenter Scriptura coniugem dicit: non virginitatis ereptio, sed coniugij testificatio, nuptiarum celebratio declaratur.*

Inter B. Virginem, & Ioseph verum matrimonium intercessit.
Matth. 1.
S. Beda.
S. Ambros.

Cùm ergo luce clarius constet, quia beata Dei Genitrix Virgo non nupsit; & tamen iuxta Scripturæ sententiam, absque dubio nuptias celebrauit, quomodo dicitur, vbi concubitus defuit, nuptias dici non posse? Nos autem è diuerso liberè profitemur, & concubitum posse sine nuptiis fieri, & sine concubitu rectè nuptias appellari. Sunt enim aliquando nuptiæ cœlibes, sunt quæ dignæ dicantur nuptiæ virginales. In quibus videlicet sic vxor viro dotali fœdere iungitur, vt prælato cælestis thalami desiderio carnali nullatenus misceatur. Ex quarum scilicet genere nuptiarum B. Ioannes Euangelista subtractus à Domino traditur *, qui nimirum cùm virgo permanserit, nihilominus tamen nuptiæ vocatæ sunt, quas contempsit. Ad quod etiam nuptiarum genus, beatus Apostolus auditores suos videtur inuitare, cùm ait: *De quibus scripsisti mihi, bonum est homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque mulier suum virum habeat.* Cùm mulierem non tangere bonum esse primò perhibeat; deinde propter fornicationem vxorem habere vnumquemque decernat, ad cælibes proculdubio nuptias discretus Doctor inuitat, vt si laqueum fornicationis duntaxat euadere possumus, carnale cõmercium in nuptiis non quæramus. Nuptias

Nuptiæ cœlibes quæ sunt.
B. Io. Euãg. à nuptiis vocatus.
* Consule Schol.
1. Cor. 7.

rum planè societas ab initio propter gignendam sobolem, & propagandam posteritatem non ambigitur instituta.

CAPVT III.

Nuptiæ ad quid instituta.

QVANTVM ergo ad antiquitatem sæculi, intentio nuptiarum est procreatio filiorum. Attamen sicut solo vomere terra proscinditur, sed, vt hoc fieri possit, cætera necessaria membra aratris attexuntur. Soli nerui in citharis, atque huiusmodi musicis vasis aptantur ad cantum, sed vt aptari possint, insunt & cætera in compagibus organorum, quæ à canentibus non percutiuntur. Ita & huic intentioni, B propagandæ videlicet sobolis, adduntur & alia, cùm propter coniugalis matrimonij sacramentum, cùm propter speciem honestatis, conuentus videlicet pronuborum, conuiuij celebris apparatus, dona sponsalia, tabularum dotalium instrumenta, & si qua sunt alia. Quæ videlicet omnia simul iuncta nuptiæ vocantur. Et hæc antiquitus, vt prædictum est, ad propagandam tantummodo sobolem; nunc autem aduesperascente iam mundo, & illius coruscante doctrina, qui de Virgine Virgo est, ad euitandam spectat proculdubio fornicationem. Tunc enim, saluo altiori mysterio, dicebatur: *Maledictus vir, qui non habuerit semen in Israel* (*Esai.*) Nunc autem dicitur: *Viri diligite vxores vestras sicut Christus Ecclesiam.* C Et Apostolus, (*Ephes. 5.*) *Tempus est*, inquit, *vt qui habent vxores, tamquam non habentes sint.* Et iterum; *Volo vos omnes esse sicut ego.* (*Coloss. 3.*) Enimuerò qui, sicut superius diximus, vxorem ducendam prædicat, & non tangendam, non (*1.Cor. 7.*) exsculpere prolem, sed fornicationis videtur (*Ibid.*) oppilare voraginem, nec tumescentem vretum, infantiumque balatum, sed immaculatum cubile, & coniugalia continentiæ desiderat cælibatum. (*Ibid.*) Qui nimirum cùm dicit: *Si se non continent, nubant:* Et alibi, *Reuertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram*; patenter ostendit, quia mutuæ inter coniuges castitatis est auidus; admixtionem verò carnis permittit inuitus.

D Constat ergo per hæc, quæ superiùs comprehensa sunt, quia quisquis sine concubitu fieri posse nuptias denegat, aduersus Apostolum, per quem Christus loquitur, contumaciter pugnat. Qui & omnes homines vult sicut semetipsũ continenter viuere; & tamen admonet vnumquemque suam vxorem, ne in fornicationem labatur, habere. Erubescant ergo stultè sapientes, & sapiendo vecordes, qui peruicaciter asserunt virum à fœmina diuidi non debere, quam non interueniente concubitu quadrsgesimali tempore duxit vxorem. Qui videlicet ad tantam quandoque prorupere vesaniam, vt eam quoque, quæ ipso sancto die Parasceue, quo Dominus crucifixus est, à viro furata dignoscitur, abnegent E relinquendam: & dum impudenter astruunt quasi legale connubium, sacrilegum roborant versutis allegationibus pellicatum. Quippe cùm Dominus pateretur Crucis affixionem; ille versabat in mente * fordis luxuriæ voluptatem: Et cùm Redemptori suo totus orbis, vt re vera capiti membra, commoritur; ille sabantis libidinis turpitudinem meditatur. Quid ætate mea hoc Dominicæ Crucis die contigerit, succinctè perstringam. Apud Rauennam sanè vrbem multa animalia in macello sunt à libripendibus cæsa, quæ communi Senatusconsulto, & præcipuè Marti- (**sordidam.*)

A ni venerabilis Eremitæ decreto, omnia canibus sunt proiecta. Quid igitur facerent zelum Dei habentes, si nouam nuptam transire in spunsalitium cernerent, si amicorum turbas, relicta Crucis adoratione, nuptiales choros ducere comperissent?

CAPVT IV.

Pœna celebrantium nuptias quadragesimali tempore.

SED dicite mihi, ô nouæ assertionis auctores, si casu obrepserit homini, vt intra quadragesimalis obseruantiæ cursum vxor se carnaliter iungat, saluo coniugio, pœnitentiam illis impo- B nitis, an eos ab inuicem solutis tabulis interueniente diuortio separatis? Sed ecce, canonica decernit auctoritas, vt quisquis eo tempore cum coniuge labitur, quadraginta dumtaxat dierum pœnitentia reformetur. Quo igitur pacto in solo concubitu consistere nuptias dicitis, & vtrumque idem esse contra totius sacri eloquij sententiam iudicatis? cùm videlicet censura canonica nuptias illicitis temporibus institutas remoto omni scrupulo diuidat, concubitum verò sola paruæ pœnitudinis animaduersione percellat? Dicite, inquam, mihi, cum pace vestra loquor, si in solo concubitu nuptiæ constare dicendæ sunt, cur nuptiæ contra legum mandata contractæ, vsque ad diuortium condemnantur; C concubitui verò leuis tantummodo pœnitentiæ mensura præfigitur? Si enim vtraque vnum sunt, sicut non diuersa sunt in peccato, ita nec dispari debent subiacere iudicio: & quorum est eadem causa, vna vtriusque debet esse censura.

Porrò autem, quid est hoc etiam quod canonica sanctione præcipitur, vt virgines, quæ se non custodiunt, si eosdem, qui eas violauerint, maritos acceperint, eo quòd solas violauerint nuptias, post vnius anni pœnitentiam reconcilientur? Si enim nihil aliud sunt nuptiæ, quàm concubitus, cur dicuntur nuptias violasse virgines prostitutæ, quæ profectò concubitum non violarunt, sed potiùs impleuerunt? Enimuerò si D solo concubitu nuptialia iura complentur, iam non damnentur fœda prostibula, immo meritoria coronentur: & olidi fornices ædes sint nuptiales. Huccine tandem philosophorum nostrorum argumentatione peruentum est, vt eiusdem sint meriti & nuptiales tabulæ, & obscœnarum pellicum voluptates? Idem lupanaria videatur esse volutabrum, quod cubile immaculatum?

Et, vt cum stomacho loquar, tantumdem furtiuus videatur valere concubitus, quantum publica, ac per hoc honesta celebritas nuptiarum? confundatur ergo versuta calliditas, nec quæ veritas segregat, multiplicitate verborum iungere se posse confidat. Reprimatur etiam ple- E ctenda præsumptio, ne quod temerariis ausibus nunc latenter inchoat, per conueniendi vitium passim postmodum inolescat. Dirimantur infausta coniugia, & in sui vigoris statu Ecclesiastica permaneat disciplina. Rescindatur quod contra legum scita contractum est, ne cancer, qui nunc oritur, malè serpendo pullulet, & ab vno se per Ecclesiastici corporis membra dilatet. Sic itaque nunc temerariæ præsumptioni sacerdotalis auctoritas obuiet, vt Christiana religio non, quod absit, vento doctrinæ circumferatur, & fluctuet, sed in Apostolicæ traditionis regula immobiliter perseueret. (*Ephes. 4.*)

SCHO-

SCHOLIA.

EX *quarum scilicet genere nuptiarum beatus Ioannes Euangelista subtractus à Domino traditur.*] Fuerunt itaque non modò hic noster sanctus Cardinalis, sed & alij qui asseuerarent, sponsum nuptiarum, quæ factæ sunt in Cana Galilææ, Ioannem hunc ipsum Euangelistam fuisse, & à Christo ad sui sequelam vocatum, sponsæ nuntium remisisse. Quam rei quoque existimationem ex antiquis historiis acceptam, duo in primis Benedictinæ item Religionis decora sanctitate, ac doctrina celeberrimi (Beda nempe Venerabilis, & Rupertus Abbas) apertè satis confirmant. Et quidem Bedæ testimonium nongentos ante annos litteris consignatum de Ioanne hoc est: *Sed hunc præ omnibus diligit, quia virgo electus ab ipso, virgo in æuum permansit. Tradunt namque historiæ, quòd eum de nuptiis volentem nubere vocauerit: & propterea, quem à carnali voluptate retraxerat, potiore sui amoris dulcedine donauit*] Ruperti verò, qui Damiani tempora attigit, verba sunt: *Ioannem Euangelistam relictis nuptiis (ipsius enim istas fuisse nuptias, opinio ferè omnium est) ipsum Dominum sequi cœpisse arbitramur. Tradunt namq; historiæ, quòd eum de nuptiis volentem nubere vocauerit.*] Eadem quoque veritas duobus vetustissimis Prologis Euangelio secundùm Ioannem præfixis, quorum alter tribuitur Hieronymo, & alter Augustino, comprobatur. Illius textus est series: *Ioannem de nuptiis volentem nubere vocauit Dominus*] Huius porro Prologi auctorem fuisse Hieronymum, sanctum Thomam inter alios asseruisse, Sebastianus Barradius animaduerterit. *Hanc opinionem* (ait Barradius) *sequitur diuus Thomas* 2. 2. quæst. 186. artic. 4. *& dum exponit Prologum illum diuo Hieronymo adscriptum, eamque putat esse D. Hieronymi sententiam.*] Alterius verò Prologi attestatio talis est: *Iste siquidem est Ioannes, quem Dominus de fluctiuaga nuptiarum tempestate vocauit, & cui matrem virginem virgini commendauit.*] Hunc etiam Prologum Augustino adscribi debere, Baronius (vt alios nunc missos faciam) vltro fatetur. Ait enim: *Augustinus in Præfatione in Ioannem Euangelistam hæc habet: Iste siquidem est Ioannes.*] & cætera modò relata: quæ cùm viderit ille, nihilominus hanc de Ioannis nuptiis sententiam omnino explodendam esse contendit, vocatque commentitiam, nuper excogitatam, atque ridiculam; Augustini autem testimonium interpretatus: Sic Augustinum, ait, dixisse vocatum à nuptiis, non quòd cùm vxorem duxisset, eam reliquerit, sed quòd eam prorsus non acceperit, prout idem Augustinus in fine eiusdem operis testatur, cùm his vtitur verbis: *Plus amatum, quòd neque vxorem duxerit, & ab ineunte ætate castissimus fuerit.*]

Beda to. 7. homil. de S. Ioan.

Rupert. in Ioan. lib. 2. in fin.

Barrad. in Euāg. to. 2. lib. 3. cap. 1.

Baron. Annal to. 1. ad A.C. 31.

August. in Ioan. tract. vlt. propè finem.

Ita Baronius ex Augustino. Verùm tanti viri pace affirmare non dubitauerim, hæc Augustini verba magis fauere sanctissimis Patribus Bedæ, Damiano, Ruperto, Thomæ, Bonauenturæ, cæterisque quam sibi: atque dum Augustinus, vel etiam alij inquiunt, Ioannem Euangelistam non duxisse vxorem; tantumdem est, ac si cum vxore eum non vixisse, vel non cohabitasse. Præterea Damiani opinionem veritati esse conformem, & alij multi docent scriptores, & sanctitate, & litteris præclarissimi. Angelicus Doctor, *Ne alicui spes perueniendi ad perfectionem tolleretur, assumpsit ad perfectionis statum etiam*

S. Tho. 2. 2. q. 186. art. 4. ad 1.

A *illos, quos inuenit matrimonio iunctos. Non autem poterat absque iniuria fieri, quòd viri vxores desererent; sicut absque iniuria fiebat, quòd omnes diuitias derelinquerent. Et ideo Petrum, quem inuenit matrimonio iunctum, non separauit ab vxore. Ioannem tamen volentem nubere à nuptiis reuocauit.*] Seraphicus Doctor: *Quamuis dubium sit, cuius fuerint nuptiæ in Cana Galileæ, sicut Magister in historia Scholastica tangit, nos tamen meditemur fuisse Ioannis Euangelistæ, quod habetur in Prologo super Ioanne, vbi Hieronymus affirmare hoc videtur.*] Sanctus Antoninus Florentiæ Archiepiscopus: *Celebratis autem nuptiis in Cana Galileæ, quæ communiter dicuntur fuisse Ioannis Euangelistæ, &c*] quibusdam etiam interiectis: *Ioannes autem non consummato matrimonio virgo secutus est Christum.*]

S. Bonauēt. in vita Christ. c. 20. p. 2. opusc.

S. Antonin. chron. p. 1. c. 3. tit. 5. § 6. & 3. p. summ. tit. 1. c. 1. in princ.

B Hisce tantæ auctoritatis viris addas Nicolaum Lyranum, de sacris litteris optimè meritum, qui trecentos ante annos non tantum Prologum illum in Ioannem fuisse Hieronymi exponendo confirmauit, verùm etiam superiorum Patrum sententiæ sic astipulatus est: *Dicitur etiam communiter, quòd istæ nuptiæ fuerunt Ioannis Euangelistæ, à quibus eum Christus vocauit ante consummationem matrimonij per copulam carnis. Ex hoc in Ecclesia obseruatur, quod ante carnalem copulam potest licitè alter coniugum intrare religionem: hoc autem videtur per dictum Hieronymi in Prologo, vbi dicitur, quòd Christus vocauit eum de nuptiis nubere volentem. Ex quo videtur quòd nuptiæ fuerunt suæ, quia Christus non legitur in aliis nuptiis fuisse. Hoc etiam videtur per hoc, quòd*

Nic. Lyran. in c. 2. Ioan.

C *Mater Iesu erat ibi tamquam in nuptiis nepotis sui. Non enim est verisimile quòd ipsa venisset, nisi multum attinuisset sibi, sicut iuit ad Elizabeth cognatam suam, festinanter tamen, vt habetur Luc. 1. quia secundùm quod dicit Ambrosius, non libenter stabat in publico, sed magis in orationis secreto.*] Eidem sententiæ subscribunt & alij permulti grauissimæ auctoritatis & doctrinæ viri, Thomas de Vio Card. Caietanus in cap. 2 Ioannis Dominicus Soto 4. sent. dist. 17. quæst. 1. art 4 qui non alia quam SS Hieronymi & Augustini auctoritate fretus, ex hoc Christi facto concludit, posse alterum coniugum rato, & non

D consummato matrimonio etiam altero inuito religionem ingredi. Dionysius Carthusianus, cuius sunt verba: *Hieronymus enim sentit, quòd sponsus fuit Ioannes Euangelista, filius sororis Beatissimæ Virginis.*] Ioannes Maior qui sic habet: *Ioannes Zebedæi has nuptias contraxisse putatur, ita Hieronymus & Augustinus existimant, à quorum sententiis nisi patenti ratione vallatum contraire pudet.*] Syluester Prierius, qui sic ait: *Sciendum est, quòd tenetur communiter, quòd istæ nuptiæ fuerunt Ioannis Euangelistæ*: quod videtur sonare dictum Hieronymi in Prologo. Robertus Carazolus, Episcopus Aquinas, de Sanctorum laudibus serm 35. Hugo de Prato serm. 18. Dom. 1. post Octauam Epiphan. Michael de Pa-

Dionys. in c. 2. Ioan.

Ioā. Maior in cap. 2. Ioan.

Syluester Prier. in Euang. Domin. 1. post Oct. Epiph.

E latio, Enarrat. 1. in cap. 2. Io. Thomas Turgillus tom. 1. in idem Euangelium. Ioannes Osorius tom. 1. concion. in 2. cap. Ioan. & (vt alios prætermittam) Philippus Diez tom. 3. conc. Domin. 2. post Epiph. in hisce etiam recentioribus nostris temporibus scribens: *Communiter* (ait de huiusmodi nuptiis) *habentur fuisse sancti Ioannis Euangelistæ, ex quibus eum sanctissimus Saluator mundi vocauit.*] Itaque cùm hæc de Ioannis nuptiis existimatio tantæ auctoritatis innitatur testificationibus, talesque habeat patronos, quos credibile est non futili traditione persuasos: Et quòd ex vetustis historiis desumptum Beda & Rupertus affirment: Quod illis receptis, & antiquis Prologis confirmetur: Quòd à sex-

centis annis ad hæc nostra tempora communis A habita fuerit, reuera cur tam facili negotio commentitia, nuper excogitata, atque ridicula credatur, non video. Quòd autem Nicephorus (Niceph. hist. l. 8. c. 30.) testatur harum nuptiarum sponsum fuisse Simonem Cananæum, cùm eius opinio infirma habeat fundamenta, nec antiquos sectatores, præter illum, meritò à doctis quibusque scriptoribus exploditur: Et eo maximè, quòd cùm recenseat eiusmodi nuptias, non tamen ab iis esse abstractum affirmat. *Helena*, ait ille, (C. Verum. 1. de conuers. coniugat.) *Constantini Imperatoris mater, in Cana Galilea (vbi Simonis Cananæi nuptiæ celebratæ sunt) sacram ædem ædificauit.*] Vnde Alexandri III. sententia, quæ ex nuptiis vocatus asseritur sponsus, de Ioanne quem à Christo vocatum fuisse scriptores testantur, potius intelligenda videtur. *Verùm*, ait ille, *post consensum legitimum de præsenti, licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere Monasterium, (sicut Sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commixtio non interuenerit inter eos.*] Cardinalis quoque Baronius postquam dixisset: *Qua in re potius Nicephoro assentiendum esset affirmanti fuisse eiusmodi nuptias Simonis Cananæi;*] (Baron. Annal. tom. 1. ad A. C. 31.) statim subiecit: *Cæterùm & Nathanaël erat à Cana Galilææ, oppido* (vt tradit Hieronymus) *posito in Galilæa Gentium.*] (Hieron. de locis Hebr.)

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMSECVNDVM.

De fide Deo obstricta, non fallenda; addita alia eiusdem argumenti dissertatione.

ARGVMENTVM.

Dum Mediolani sanctus Doctor ad corrigenda Clericorum illius Ecclesiæ vitia ab Apostolica Sede legatus versaretur, aderat ei præcipuus adiutor Landulphus quidam, vir & generis nobilitate, & litterarum cognitione non vulgari: quique ad eam rem ex sententia perficiendam non mediocre studium, auctoritatemque afferebat. Is concitata ab iisdem Clericis populari seditione, cùm vterque ad exitium furentibus plebis animis deposceretur, vouit se vbi primùm ex tam atroci tempestate euasisset, rebus humanis valere iussis, ad Religionis portum conuolaturum. Quod tamen dexteritate, & Damiani facundia, sedata populi seditione, voti compos effectus, præstare negligebat. Scribit igitur ad eum, & enumeratis multorum exemplis, qui graues Deo non seruatæ fidei pœnas persoluerant, hortatur, vt fidem non homini, sed Deo obstrictam fallere reformidet.

Landulpho Clerico, & Senatorij generis, & peritiæ literalis nitore conspicuo, Petrus peccator Monachus salutem.

PRÆSTOLATVS sum, & certum B tenui, vt iuxta condictum sacri Ordinis arriperes institutum. Sed quia te Rex Ægypti, luti & lateris (Exod. 1. & 5.) seruitio non oppressit: quia à procinctu suæ militiæ satrapis insistentibus non abiecit, sed potius cum Leuita illo de latere montis Ephraim blandiens socer Bethlehemita (2. Reg. 29. Iudic. 16. & deinceps.) retinuit, filiæque suæ amore deuinctum, multis sermonum, atque refectionum suauitatibus delinuit: quod non homini, sed Deo spoponderas, humana non persoluisti temeritate.

CAPVT I.

Quòd nulla excusatione licet non implere votum.

OBSECRO, mi frater, quid prudentia tua valet excusationis obtendere? quid argumentatur, vt ei liceat, quod Christo iudice, & Angelis testibus promiserat, non implere? cùm Dominus per Moysem dicat: *Si quis virorum vouerit Domino, aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum, sed omne quod promisit, implebit.* (Num 30.) An fortè hoc purgat mendacium, idoneumque videtur in defensione perfugium, quod Mediolanensis ciuitas tunc in seditionem versa, repentinum vtique nostrum minabatur interitum? Et

Votū etiam necessitate, vel metu mortis emissum obseruandum. * perseueratura.

quod necessitas intulit, si voluntatis desit arbitrium, non manebit? Sed canonica decernit auctoritas, vt si vidua pietatis violentiam pertimescens, sacrum velamen quasi non * perseuerantiam suscipiat, ab eo, quod semel iniit, proposito non recedat.

Absit ergo vt virum timor absoluat, qui fœminas etiam in iudicio non excusat, præsertim cùm me denuntiante, ne huiusmodi te voto pro timore mortis constringeres, nihilominus consequenter per viui operis efficaciam promissa impletes, tu te diuinæ sententiæ deuotasti, si datæ sponsionis aliquando mysterium violares. Dicam, quod super non dissimili re nuper apud nos accidisse cognoscitur.

CAPVT II.

Arduinus damnatus, quòd monasticum habitum, vt vouerat, non suscepisset.

VIR quidam, Arduinus nomine, famosæ prudentię genere clarus, diuitiis opulentus, certa mihi deuotione spoponderat, quòd si ante non posset, saltem expleto decennio, ad Monasterium B. Vincentij, quod videlicet in Vrbinati constitutum est territorio, monachicum susceptiurus habitum declinaret. Tandem termino conditæ pactionis exacto, cùm ego huic assiduus exactor insisterem; ille inde cedendo, blandiendo, verba quidem bonum omne promitteret, ipsius autem conuersionis effectum quibusdam tergiuersationibus protelaret; Rector quoque iam dicti Monasterij illius fauebat votis, dissuadebatque conuerti, cuius nimirum pernecessariis sustentabatur auxiliis. Interea languore corporis irruente decubuit, peccata confessus, iudicio sacerdotis absoluitur, pauperibus & Ecclesiis multa largitur, in tantum, vt cunctis quasi bene compositis, assistentes sibi cognatos & affines sub hac obtestatione constringeret: *Obsecro*, inquit, *per charitatem, quę Deus est, nemo me reddi huic mortali vitæ deposcat; ne quod absit, imparatum postmodum mors improuisa reperiat.* Aliquanto autem post eius obitum tempore, prædicto Abbati vir ille per visum nocturnæ quietis apparuit. Videbatur autem quòd in spatiosa quadam campi planitie Imperator, si rectè teneo, vel qualibet excelsa potestas, cum totius regni primoribus, & copioso moraretur exercitu. Cumque ille stupefactus huc illucque oculos deduceret, ecce Arduinus à quibusdam tamquam custodibus celeriter ducebatur: Heus, inquit siste gradum, fige pedem, quiesce paulisper, mihi non loqueria, Arduine?

1. Ioan. 4.

Age frater, quid tibi est? lætaris, an pateris? ad est pœna, vel gloria? Cui tristis & flebilis: Cur, ait, me de gloria consulis, qui tantis pœnis affligor, & ne ad momentum quidem respirare permittor? Ad quem Abbas: Quid tibi, inquit, B. Vincentius? num tibi nunc in necessitate non succurrit, cui ad collaborandum suæ domus administratoribus tam sedulo decertasti? Cui mox ille subiunxit: Sanctus, ait, Vincentius diu me suum fecit sperare colloquium; sed quia dudum fatigatus, hoc obtinere non merui, spem hanc, omnino iam frustratus, amisi. Vbi solerter attendendum quâ tecta sit linea diuinæ iustitiæ, imoquàm artifex apud Deum mensura vindictæ. Ille siquidem dum adhuc viueret, conuersionem se in Monasterio beati Martyris & promittebat, & differebat: nunc autem ad eiusdem Martyris venire collo-

Artificiosa diuinæ vindictæ mensura.

quium, & quasi ex promissione sperabat, & tamen nullatenus impetrabat. Dignumque fuit, vt Abbas potissimum hanc cerneret visionem, qui ne conuerteretur, illi obstiterat.

Alius etiam æquè notus mihi, atque ciuis in Rauennati vrbe pollebat, & legis peritia strenuus, & Grammaticorum regulis competenter instructus. Hic mecum fideditor instituit, vt si ego, simul & ipse relinqueret sæculum. Quid plura? Tandem ego ad conuersionem veniens, vt sponsio redderetur exegi, sed obtinere non potui. Ille quippe me gaudendo præmisit, sua que vestigia subsistens, artificiosè repressit. Non diebus verò multis postmodum, dum hunc aduersus leuitum suum furentis animi liuor accederet, gladio repente percussa manus eius obriguit; sicque stupefacta mansit, ac rigida deinceps, vt baiulo suo magis esset oneri, quam viuenti. Iam itaque inutilis factus, mundum, dum abotetetur, abiecit; & non iam manceps, sed cum Beniamin totus dexter, in sancta vsque ad obitum conuersatione permansit.

Gen. 35.

CAPVT III.

Episcopus percussus in gutture, quòd pauperculæ porcum abstulisset, Religioni se dedit.

INTEREA Ioannes quoque Commiaclensis Episcopus ad memoriam redit, qui dum conuersionem suam per longa temporum interualla differret, aliquando contigit vt in fundo suo, quem in saltus possidebat territorio, moraretur. Illic itaque constitutus, pauperculæ cuidam viduæ porcum, quem velut spem sui victus alebat, auferri, suisque fereulis profuturum, non segnius præparari. Emittit preces illa, fletus fundit ac gemitus, sibique diligentiæ suæ reddi postulat detrimentum. Sed suo ventri magis quam illi piua Episcopus dum propriis prouidet mensis, mandatum paruipendit Auctoris, qui per Prophetam dicit. *Subuenite oppresso, indicate pup illo, defendite viduam.* Sed qui abiens etedebatur instituendo præceptum, præsentem esse se docuit inferendo iudicium. Nam Episcopus dum lacrymas viduæ, suæ facit delicias gulæ, mox percussus in gutture, vulnus incurrit, quod nullis medicorum studiis, donec vixit, euasit.

Esa. 1.

Hoc itaque præpeditus incommodo, cùm iam iuxta Scripturam, sola vexatio intellectum daret auditus, tandem sanis consiliis acquieuit, & Episcopales infulas monachica professione mutauit, atque in Pomposiano Cœnobio, quod in B. Mariæ semper Virginis est honore constructum, longis post temporibus vixit. Vsque tamen ad obitum tanta læsi gutturis laborauit molestia, vt nisi cum magna difficultate traiicere alimenta non posset: adeo vt ad geminam semper mensam succedentium sibi fratrum in refectione discumberet, vixque tantum cibi caperet, vnde recreare stomachum potuisset.

Psal. 28.

Sed dum huius Episcopi reminiscimus, sub hac occasione quid etiam Clusiuo Episcopo contigerit, referre prouocamur. In ipsa planè quarta feria, quæ initium Quadragesimæ dicitur, fecit conuiuium sumptuosis dapibus instrui, & balneum præparari, accitisque militibus, & obsequentium turbis lautum diem deduxit, & velut aduenienti nuptæ, Quadragesimæ tamquam nuptiali conuiuio gratulabundus occurrit. Vbi hoc tantum dissonabat à regula, quia cùm adhuc liuescerent in

Clusini Episcopi parsi lysis gulæ vitio inflicta.

capitibus cineres, æstuabant ingurgitati mero, & distenti dapibus ventres. Sed, o vigilans super nos diuina clementia! incolumis tunc, atque vegeti vultum Episcopi paralysis repente corripuit, eiusque faciem inhonestam visu, atque ora distorsit: per plures etiam annos, quibus postmodum superuixit, hoc in se diuinæ animaduersionis insigne portauit.

CAPVT IV.

Adamus Semphroniensis Episcopus inopinatè moritur, quòd religionis ingressum distulisset.

NVm & Adam Semphroniensem Episcopum prætetibo, qui se Monachum fieri sæpè promiserat; sed semper excusationes quibusdam quasi rationibus coloratas obtendere satagebat. Aliquando mitius febriens, me vocauit ad se; cui nimirum, vt Monachus fieret, cùm ego violenter insisterem, velle se perhibebat; & tamen vt per quasdam verborum eius rimas erumpere videbatur, rem differre tentabat. Postremò quod apud me magis obtinuit, ait: Ego quidem, Pater, quidquid præcipis, incunctanter obtempero; verumtamen nolo te lateat, quia mox vt ego factus fuero Monachus, prædis quoque atque rapinis hæc proculdubio patebit Ecclesia, insuper & possessiones eius, & prædia scelesti homines radicitus extirpabunt. Hoc ergo audiens, dum delusus Ecclesiæ tam periclitanti, proh dolor! animæ non præuidi. Recedens igitur sibi, suisque mandatum dedi, vt si languor aliquatenus ingrauesceret, aut mihi per iudicem protinus innotescerent, aut illum ad Monasterium non longè positum deferrent.

Porrò autem postquam ego recessi, frater eius hæc mihi per nuntium delegauit: Dominus quidem meus, vt speramus, per diuinam clementiam conualescet; verumtamen hortor, vt reuertaris ad eum, hoc scilicet ordine, vt videlicet Dominico die propius accedendo ad cœnobium B. Vincentij, quod ab Episcopatu vix quinque lapidibus distat, requiescas. Secunda verò feria maturius surgens, ac matutinas laudes suauiter equitando persolués, ad nos diluculo nondum plenius diescente pertingas; & posthæc venire te, quæso, non pigeat. Nam si veneris, tui labor itineris compensatione congrua non priuabitur. Hoc vltimum ego audiens, illico nauseatus exhorrui, & tamquam mihi spes daretur munerum, pro pecuniæ quæstu ire me funditus abnegaui: conscientia teste non mentior, ipsum quoque non leuiter conuiciatus sum, velut inhonestæ legationis auctorem. Rursus tamen me in memetipso recolligens, timere cœpi, ne si hic homo ex hac vita transiret, me postmodum conscientia negligentiæ redarguens cruciaret. Quid verbis immoror? Tandem parui, cunctaque sicut ille mandauerat, per ordinem seruans, cùm vix dum aurora prorumperet, Ecclesiæ * lumen accedendi. Sed ecce cùm omnes hinc inde perstreperent, fletus & eiulatus emitterent, vix duobus assistentibus pueris, intra cubiculum cadauer Episcopi iacebat exanime. In quo nimirum casu, ac summo studio perpendendum quanta aduersus incautos huius vitæ dilectores callida machinatoris insidietur astutia. Accuratè scilicet & argutè illud mihi temporis punctum per ora mittentium constituit vt venirem, quòd Episcopi mors inopinata præcederet, vt & illius me præueniret occasus, & meos frustrarentur aduentus. Quid ergo prodest quòd dum ad conuersionis gratiam

* limen accessi f.

Dæmonis astutiæ contra huius vitæ amantes.

prouocamur, clypeum nobis excusationis semper opponimus, & tamquam Deus internè non videat, necessitatum non vrgentium fabricam compilamus? Nam cùm paruas quaslibet res nobis iniustè sublatas districtè diiudicet, credendum est quòd hominem sibimet subtrahi, pretiosam scilicet substantiam, æquanimiter ferret?

CAPVT V.

Christi prouidentia erga eleemosynarum furem.

DICAM quod mihi Guarimpotus senex, vir videlicet honestissimus, apprimè litteris eruditus, ac medicus retulit: Quidam, inquit, alienum suem furtiuè surripuit, & caueæ clandestinus inclusit. Vir tamen ille pietatis operibus intentus consueuerat esse, & præcipuè humanitatem peregrinis & hospitibus sedulus exhibebat. Interea adest diues Iesus in effigie pauperis, & tamquam prolixo iam crine deformis egebat arte tonsoris. Ille protinus reuerenter assurgens, inter cætera officiosæ humanitatis impendia cœpit illum forcipibus attondere: sed dum rotuar ac satagit, ecce reperit duos in occipitio sub crinibus oculos latitantes. Expauit homo, stupensque contremuit; & quid vellet esse, quod cerneret, pauidus inquisiuit; cui mox ille: Ego, inquit, Iesus vocor, qui vndique cuncta contemplor; & isti sunt oculi, quibus etiam suem vidi, quem nuper in cauea conclusisti, moxque disparuit. Ille protinus ad cor rediens, & diuinam circa se clementiam recognouit; & quod iniquè præsumpserat, satisfactione purgauit. Sed qui tibi tam vnanimi fraternæ gratiæ familiaritate coniungor, obsecro, non te pigeat minimum quid audire quod loquor. In hoc enim copiosior gratia puræ, ac non susceptæ charitatis ostenditur, si quidquid venit in mentem, non tam vrbanè quàm simpliciter proferam.

CAPVT VI.

Pambonis Romani furtum furto diuinitus punitum.

CERTE vir quidam, nomine Pambo, clarus quidem genere, sed tenuis facultate, Romæ constitutus, in vno mecum versabatur hospitio, cum Henricus piæ memoriæ Rex, coronam suscepit Imperij. In ipsis autem vigiliis Dominicæ Natiuitatis, propinquæ iam nocti imminentibus tenebris, non paruus porcorum grex per longam nundinarum porticum ducebatur. Tunc præfatus Pambo inter opaca venalium vnum è porcis irruens arpaxauit, fauces, ne grunniret, obstrinxit; sicque gratulabundus, ad socios, vt in crastinum pararetur, abduxit. Illucescente itaque sacrosancta solemnitate, suo fruitur scelere, & satiatus exultat de sui criminis impunitate. Putabat enim fortasse, quòd hoc non attenderet Deus: sed subsequente proxima nocte didicit, quia super eum diuina retributio vigilauit. Nam dum equum suum malè custodiens obdormiret, subitò fur habenam, quam ille suis innexuerat manibus, astutè subduxit, equumque cum fræno sumit, & sellam transposuit. Euigilans itaque subtili se sensit mulctatum iudicio, quia ex eadem manu qua porcum rapuerat, aucto fœnore caballum sibi surreptum esse cognouit. Sed quamuis in hoc homine è vestigio sit vltio secuta post culpam, non mirum quòd à quibus-

dam reprobis aliquando pœna differtur, suisque A sceleribus diutius perfruuntur. Sicut enim Scriptura testatur: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.*

Iob. 21.

CAPVT VII.

Clericus luxuriosus cum pellice incendio periit.

MEMINI planè, quia cùm apud Parmense oppidum liberalium artium studiis docendus insisterem, dum adhuc videlicet in ipso adolescentiæ flore, & noua pubertas indueret faciem, & æstus libidinis accenderet carnem; B Clericus quidam, Zeuzolinus nomine, pellicem suam iuxta meum habebat hospitium, vt aiunt, aspectu lubricam, & inhonesto satis decore venustam. Hic itaque nitidulus, & semper ornatus, atque conspicuus incedebat, ita vt caput eius nunquam nisi gibellinica pellis obtegeret, indumenta carbasina, atque niuentia siligio per artem fullonis inficeret, calceus postrema ad aquilini rostri speciem non falleret. Erat illi præterea vox gracilis, suauis, ac tinnula, adeo vt in Ecclesia modulans audientium corda mulceret, & astantium in se plebis ora conuerteret. Affluebat vterque deliciis, rubebant ora flammantia; quotidie cachinnis inuicem atque ludibriis, oculorum nutibus, & scurrilitatis illecebris festiuis applaudebant. C

His ergo furiis ac perditis motibus, quia corpore contiguus aderam, mente longinquus esse non poteram. Quid dicam? quia dum hæc cernerem, titillantis luauriæ molestias pertuli, cùm etiam postquam ad eremum veni, eiusdem lenocinij memoria me sæpius colaphizare non destitit, sæpè, fateor, mihi malignus hostis hoc schema proposuit, & illos esse felices ac beatissimos, qui tam iucundè viuerent, persuadere tentauit. Sed huius beatitudinis initium diximus, consequenter etiam quo fine concluserint attendamus. Nam dum per quinque ferè annorum lustra in hac luxuriosa voluptate vixissent, ante annum, cùm commune ipsius vrbis flagraret incendium, in vna domo re- D perti, vterque simul igne consumpti sunt. Sic sic nimirum flamma libidinis ignem meruit combustionis; & quid dulcis vita contulerit, amarus, proh dolor! exitus demonstrauit.

Presbyter apostata, & peregrinationis meritum amisit, & amne mersus interiit.
* per

Sed vt ad reos redeam, qui conuersionem suam & pollicentur, & fallunt; Presbyter quidam Maurus nomine; ante annos paucos se mihi deuotè commisit, meque certum quia Monachus in eremo fieret, reddidit; paulò post mutatum est cor eius, ac fœdus quod * pro me cum Deo pepigerat, violauit. Sed vt cæcitas mentis erumperet in superficiem carnis, & caligo quæ latebat; liquidò pingeretur in fronte, in eius oculo repente vul- E nus oboritur, quod eum, donec aduixit, inhonesta deformitate fœdauit. Postmodum verò dum orationis studio Romam pergeret, amnemque tenuis admodum gurgitis transuaderet, cùm cæteri omnes vadum illæsi transmearent, solus equus illius subitò sine sessore repertus est. Requirentes igitur eum dum per alueum fluminis huc illucque discurrunt, vndis hunc obrutum exanime cadauer inueniunt. Hoc itaque modo dum sancto proposito vagationis suæ quisquilias prætulit, vtriusque laboris meritum delusus amisit.

Verùm ego dum dulcedine tuæ charitatis illectus, sermonem diutius protraho, non clam me est, quòd modum iam compendij epistolaris excedo. Porrò autem non ego te peritum rudis admo- A neo, non de scripturis exempla propono, sed tanquam rusticus res tantum domesticas retuli; vt quotidianis stomachum dapibus, hebetem vilibus ad edendum siliquis, vel herbis virentibus excitarem. Ad tuæ igitur te remitto mentis armarium, vbi certe plurimæ conduntur paginæ scripturarum. Illic prudentia tua solerter inquirat, quid melius sit, an vt persoluto conuersionis tuæ debito, in solijs iudicantium sedeas; vel non soluto, ante tribunal æquissimi Iudicis rationem redditurus assistas. Vnum scio, quia si à mundi vanitatibus vlla posses ratione conuerti, heres proculdubio os Dei, præco Christi, tuba cælestis B eloquij, destructor diaboli, ædificii fundator æterni; esses postremò lumen Ecclesiæ, ac murus inexpugnabilis militiæ Christianæ.

Matt. 19.

DISSERTATIO ALTERA,

De seruanda fide Deo præstita.

ARGVMENTVM.

Attonem quemdam professione iurisconsultum, qui cùm Deo se dicatum C reliquum vitæ in Monasterio acturum verbis conceptis pollicitus esset, fidem impiè præstare recusabat, periuriumque suum cauillationibus quibusdam, (vt huiusmodi solent homines) & captiosis argumentorum laqueis defendere nitebatur; à tam nefario facinore deterrere conatur & culpæ magnitudine, & pœna ante oculos proposita.

Attoni causidico, Petrus peccator Monachus salutem in Domino. D

CONSTAT te, Vir illustris, Domini Mainardi Abbatis manibus sponte commissum, & pro cælesti desiderio monachicũ deuouisse propositũ: nunc autem mente mutata, sicut dicitur, non modò votum violsre disponis, sed & id fieri posse, per multas argumentorum versutias cauillaris. Hinc est, quod eumdem Abbatem hoc conspuisse iurgio stomachatus asseueris: Ostende, inquiens, mihi authenticæ Scripturæ sententiam, qua me, vel mundo dignè calumnieris abstractum, vel monasticæ regulæ iure fatearis obnoxium. Vt igitur legis perito viro in primis de forensi iure res- E pondeam, Romanis legibus cautum est, vt quod semel à dante conceditur, nullo modo reuocetur.

CAPVT I.

Quòd Dei vota ac promissa violare nefas sit.

CVm ergo hæc apud homines iubeatur forma seruari, quanto magis apud Deum debet inuiolabiliter custodiri? Homo itaque non amittit, quod semel accepit: Deus autem possessionis suæ iure fraudabitur? Terrenæ militiæ duces, eos sibi qui militiam professi sunt, vindicant; nos in diuini procinctus arma iuramus, characterem nobis militiæ cælestis imprimimus,

Promissum reuocare non licet.

& notam nobis inurere transfugi| non timemus? **A** Dedisti Deo non aurum, non equum, non denique alienum, quod extra te, sed temetipsum, & nunc subtrahere niteris? Quam ergo mercem *Matth. 16.* vice tui Domino permutabis? *Quam enim commutationem dabit homo pro anima sua?* Quamquam *Leuit. 27.* Moyses in lege præcipiat: *Homo*, inquit, *qui votum fecerit, & spoponderit Deo animam suam, sub æstimatione dabit pretium.* Vbi solerter attendendum *Ibid.* est, quod paulò inferius subinfertur: *Omne quod Domino consecratur, siue homo fuerit, siue animal, siue ager, non vendi, nec redimi poterit, quidquid enim semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino.* Audi etiam, fili mi, quàm terribilem in te sententiam vir Sapiens manifestè depromat: **B** *Eccl. 10.* *Initium*, ait, *superbiæ hominis, apostatare à Deo, quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor eius: quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subuertet eum in finem.*

Ergo, frater mi, iuxta consilium eiusdem *Eccl. 17.* Sapientis, *conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua: precare ante faciem Dei, & minue offendicula.* Vbi præsto subiungit: *Ibid.* *Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniustitia tua; & nimis odito execrationem, & cognosce iustitias, & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei.* Illud etiam eiusdem viri te non *Eccl. 18.* prætereat: *Non impediaris orare semper, & non verearis vsque ad mortem iustificari: quoniam merces Domini manet in æternum.* Illud etiam non obli- *Eccl. 5.* uiscaris: *Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Ecclesia- *Eccl. 12.* stes etiam dicit: *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquent anni, de quibus dicas, Non mihi placent.*

CAPVT II.

Quòd qui vota non perficit, Deum videtur irridere.

OBTVLISTI temetipsum Deo, & factus refuga subtraxisti. Deum puerum, & te facis ouum. Nam dum te sibi prius oblatum conaris, quasi ludendo subducere, videris eum vel- *Galat. 6.* le velut puerum obgannire. *Nolite errare; Deus non irridetur: Quæ enim seminauerit homo, hæc metet.* Deludis Auctorem, offendis mendacio veritatem. Porrò cùm Deus sit proculdubio Veritas, nullo magis offenditur vitio, quàm mendacio. Audi itaque quid in Deuteronomio per *Deut. 23.* Moysen Dominus dicat: *Cùm votum voueris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fuerit, reputabitur tibi in peccatum: si nolueris polliceri, absque peccato eris; quod autem semel egressum est de labiis tuis, obseruabis,* **E** *& facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.* Imò perpende insuper, & hæc quàm formidolosa sententia sit, quam per Euangelium Dominus in- *Luc. 9.* tonat dicens: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Spopondisti, & sponsionem violare non metuis? Vouisti, & votum soluere negligis? cùm Psal- *Psalm. 75.* mista dicat: *Venite, & reddite.* Salomon etiam *Prouerb. 6.* in Prouerbiis: *Fili mi*, inquit, *si spoponderis pro amico tuo defixisti apud extraneum manum tuam: illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus tuis.*

Si ergo manum suam apud extraneum ille defigit, & reddendæ pro eo rationi sese obnoxium facit, qui pro amico spoponderit: quanto magis tu ratiocinium Deo debes, qui non pro alieno, vel extraneo spopondisti, sed temetipsum Deo specialiter obtulisti? Cœpisti quidem diuini amoris igne feruescere, cùm te decreuisti militiæ cælestis obsequio mancipare: ardere scilicet per spiritum cœpisti, sed per degenerem carnis ignauiam tepuisti. Vnde per Apocalypsim Ioannis sententia hæc in te diuina dirigitur, cùm torpens animus tuus à sancto proposito reuocatur: *Vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es, & nec frigidus, neque calidus, incipiam te euomere ex ore meo.* *Apoc. 3.* Sanè præterquam cibus euomitur, nulli prorsus vsui congruus iudicatur. Tu verò & in corpus Christi tamquam suaue refectionis epulum traiecisti, dum obseruandis eius excubiis te per astipulationis & commissionis iudicium tradidisti: nunc autem, proh dolor! quasi fastiditus euomeris, dum votum sponsionis refringere, ac violare conaris; *Quomodo à Deo ore euomamur.* non attendens quod in libro Numeri per Moysen Dominus ait: *Num. 30.* *Si quis virorum votum Domino voueris, aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum; sed omne quod promisit, implebit.* Et quidem in conspectu hominum laicos es per paludamenti, ac sæcularis habitus speciem; sed **C** in Dei omnipotentis obtutibus à Monacho cecidisti per violatam sacri propositi sponsionem. Coram hominibus stare conspiceris, sed in conspectu Domini cecidisti. Nam quod tibi fuerat ante commissionem licitum, de cætero tibi licere non poterit, dum à melioris propositi deliberatione succumbis.

CAPVT III.

Bona opera fidem frangentium, Deo minùs placent.

SED quia mihi fortè non credis, meisque sermonibus fidem adhibere contemnis, beatus saltem tibi Gregorius Papa sufficiat, qui hoc *S. Greg. ho. 3. lib. 1. sup. Ezech.* **D** in tertia expositionis Homilia super Ezechielem, per hæc eadem quæ supponimus, verba declarat: *Sunt*, ait, *nonnulli qui bona quidem, quæ nouerunt, operantur; atque hæc operantes, meliora deliberant: sed retractantes meliora, quæ deliberauerunt, immutant. Et quidem bona agunt, quæ cœperant: sed à melioribus, quæ deliberauerunt, succumbunt.* Hi nimirū ante humana iudicia stare videntur in opere, sed ante omnipotentis Dei oculos ceciderunt in deliberatione. Vnde fit plerumque, vt & bonum opus eorum minus placeat Deo: quia cùm per mentis deliberationem in meliori gradu inconstanter ponitur, hoc ipsum cogitationis inconstantia accusat.

E Se quia perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora vnquam vel in opere, vel in cogitatione delabantur; & quantum quotidie proficiant, incessanter pensant, rectè de his dicitur: *Ezech. 1.* *Non reuertebantur, cùm incederent: sed vnumquodque ante faciem suam gradiebatur.* Tu autem te, mi frater, è contra retrogradum exhibes, dum non cum sanctis animalibus ante faciem tuam graderis, sed ridiculosè post tergum redire conaris. Nec illud aduertis, quod per Esaiam Dominus dicit: *Esa. 1.* *Vah genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt re-*

Hier. 7. trorsum. De quibus Hieremias: *Facti sunt retrorsum, & non ante.*

Perpende ergo, quia qui retrorsum abalienatur in semine, nequaquam & inter sceleratos filios ponitur: illos scilicet, qui non cum benedictione dignis in hæreditatis iura succedunt, quibus dictū

1. Pet. 3. est: *In hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis*: sed cum eis potiùs, qui sententiam perpetuæ maledictionis incurrunt, quibus vtique dici-

Psal. 118. tur: *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.* Expedire te cœpisti, frater, de laqueis huius perniciosi, ac deceptoris mundi, & festinare ad dulcedinem Dei; nunc disponis à Deo recedere, & mundi te rursus laqueis implicare? Contra quod Petrus ait:

2. Pet. 2. *Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitionem Domini nostri, & Saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus.* Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato. Contigit enim eis illud vere prouer-

Prou. 26. bium: *Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.*

Hier. 2. Porrò sicut per Prophetam dicitur: *Quàm durum, & amarum est dereliquisse te Dominum Deum tuum.*

Ibid. Iterumque de te tales que similibus: *Me,* inquit, *dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.*

Hebr. 3. Quo contra Paulus admonet, dicens. *Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrûm cor malum incredulitatis, discedendi à Deo viuo, & vero.* A Deo plane non recedit...tur gradibus pedum, sed prauorum perpetrationibus operum. Et cùm à celsioris propositi

Quomodo & quando à Deo recedamus. sublimitate corruitur, tunc à Deo, qui est vertex & cardo bonorum omnium, infœlix anima separatur. Non sufficit tibi; quia sacri ordinis sponsionem violatâ fide conaris infringere, nisi & eiusdem peruersæ defensionis audaciam velis, & in alios friuolis quibusdam argumentationibus propagare. Dogmatizas enim, vt arbitror, quia licet quispiam manibus se committat Abbatis, & sacrum polliceatur subire propositum, non prohibeatur huiusmodi sponsionis violare promissum.

Hæreticus quisnam dicendus. Ex quibus profectò assertionibus hæresis oritur, nisi conatus iste tuus quantocyus reprimatur. Neque enim mox, vt quis in hæresim labitur, iure protinus hæretici vocabulo denoratur: sed ille dumtaxat hæreticus meritò dicendus est, qui tuetur errorem, qui defendit abominabilis perfidiæ prauitatem. Præterea, nec abs re esse credimus, si vel pauca de sacris canonibus exempla ponamus; quatenus ex diuersis auctoritatibus euidentes appareat, quatenus aoersioni tuæ teluctantis iustitiæ murus obsistat; vt oberrantibus inconstantiæ tuæ vestigiis nullum pateat prorsus aufugium: sed quocumque te verteris, auctoritatis te lora cohibeant, prauisque conatibus concorditer, atque ideò valanter obsistant. Et dum per anfractus oberrare coutendis, obicibus vndique circumpositis, inuitus ad recti tramitis lineam reuertaris. Attende igitur, quid statuerit Chalcedonense Concilium. Qui Monachorum, inquit, vitam expetiuerunt, statuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam Sed hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quominus redeant ad hoc, quod propter Dominum primitus elegerunt, anathematizari.] Chalced. Concil. Act. 15. Cam. 7.

CAPVT IV.

Conciliorum decretis, religiosæ vitæ propositum relinquentes damnantur.

AVDI nihilominus & Leonis Papæ decretum: Propositum Monachi proprio arbitrio, aut voluntate susceptum, deseri non potest absque peccato.] Leonis PP. epist. 90 ad Rusticum Narbo. Ep. apud Grat. 20 q. 1. Propositū.

Quod enim quis vouit Deo, debet reddere. Vnde qui relicta singularitatis professione, ad militiam, vel ad nuptias deuolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est: quia & si innocens militia, & honestum esse potest coniugium, electionem tamen melioré deseruisse, transgressio est. Monachi plane propositum proprio tunc arbitrio suscepisti, cùm ad Monachicum te transiturum ordinem spopondisti.

Hinc est, quòd egregius ille vir non ait, quod induit, quis non debet exuare; sed potius ait, quod vouit Deo, debet reddere. Vt euidenter edoceat, quoniam & vouere, est suscipere: & votum frangere, proculdubiò sacrum propositum violare. Hinc est, quod postmodum non dicit, sacrum habitum deseruisse, sed, electionem, inquit, meliorem deseruisse, transgressio est. Hinc est etiam, quod in Toletano Concilio reperitur: Monachum autem paterna deuotio, aut propria professio facit, quidquid horum fuerit, * allegatum tenebit. Proinde his ad mundum reuertendi reclu-dimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus.] Cond Tol. 4 Can 48. * f allegatum.

Sed jam ab his supersedendum est, ne dum propositionem nostram pluribus nitimur Scripturarum testimoniis allegare, videamur in epistolari compendio lacinias texere. His igitur rantisper instructus exemplis diligenter attende, quàm plectibilis sit excessus sponsionem sacri ordinis violare. Quamobrem, dilectissime fili, venenata mala blandientium contemne concilia: perniciosa, vel potius mortifera suadentium ridendam pethorrescere veniam, & à sibilis antiqui serpentis aures obtura. Sacrum, sicut pollicitus es, non trades adire propositum; vt non cum his, qui apostatati sunt, subruaris, quod absit, in pœnam; sed cum his potius, qui Apostolicam teuuere doctrinam, porrigente manum Christo, quandoque prouehāris ad gloriam.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMTERTIVM.

De laude flagellorum, & (vt loquuntur) disciplinæ.

ARGVMENTVM.

Intermissam à cœnobij Casinensis Monachis singulis diebus, qui sabbatum præcedunt: verberibus in conspectu omnium corpus affligendi consuetudinem, reuocandam esse, multis rationibus conatur ostendere.

Sanctis fratribus in Casini Montis cælesti schola degentibus, Petrus peccator Monachus seruitutem.

OBSERVATIO sextæ feriæ, dilectissimi, cui vestra sancta deuorio dedicauit, & ieiunij salutaris inediam, & Apostolicorum verberum disciplinam, quot hominum mulritudines ad exemplnm salutis attraxerit, & tamquam nouella diuinæ plantatioois oliua in exuberantium getmioom propagines pullulauerit, testes sunt non modò Monasteria vestra, hoe est, quæ suorum gaudent imirari vestigia magistrorum, sed & multitudines vrbium, atque villarum, quæ se communiter ingerentea, atque lætantes idipsum plausibilitet arripiunt institutum. Adeò B vt plerique præ deuotionis ardore concepto, nisi quantocyus huius obseruantiæ suscipiant regulam, non leuem se reputent ptopriæ salotis perferre iacturam: oullatenus ambigentes, quia dum die Crucis per corporalem alimentorum se continentiam mactant, Passioni Redemptoris in veritate communicant: atque ad Dominicæ Resurrectionis gloriam se perueoire non inaoiter credunt; dum, Christo in Cruce pendente, ipsi quoque suæ carnis illecebras per abnegatæ refectionis patibulum crucifigunt. Hinc est, quod air Apostolus: *Si compatimur, & conregnabimus; si commorimur, & conuiuemus.* (2. Tim. 2.) Et iterum: *Si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.* (Rom. 6.) C Et paulò post: *Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus cum ipso.* (Ibid.)

CAPVT I.

Dæmonis astutia quanta.

SEd sciendum est, quod humani generis ioimicus, dum totum sacrificium non valet de manibus offereotium rapere, more quasi rapacia Harpyæ, partem saltem quamlibet conatur auferre. Hinc est, quod cùm Abraham Deo sacrificium ex A diuersis animalibus obtulisset, sctiptum est: *Quoniam descenderunt volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham.* (Gen. 15.) Super mactara quippe cadauera descendunt volucres, dum ad rapiendum sacrificium afflictorum corpotum nostrorum, aëreæ se præcipitant porestates; vt vel totum de manibus litantium rapiant, vel partem * prærraptam quasi de manubiis sibi victoriæ triumphalis applaudant. (* præreptam. f.)

Hinc est, quod auctot aotiquæ superbiæ spiritus per ora quorumdam, tamquam per vasorum suorum organa, vobis concrepat, dicens: Ieiunio quidem non penitus improbandum est corpus atterere, sed turpe nimis, & inhonestum est ante tot fratrum intuentium oculos membra nudare. Et vnde vox ista procedit, nisi ab illo, qui parentes generis nostri nuditatem erubescere compulit? (Gen. 2.) Ante vocem quippe serpentis, air Scriptura: Erat itaque nudus, Adam scilicet, & vxor eius, & non erubescebant. At postquam eis veoenata consilia callidi draconis instillauit astutia, protinus scriptum est: *Cùmque cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.* (Gen. 3.) Audenter dicam, dilectissimi fratres mei, quia quisquis, vt compatiatur Christo, nudari vestibus erubescit, hic proculdubiò serpentis verba audiuit: & quia de sua nuditate confunditur, instar primi pareotis, à diuinis, vt ita loquar, aspectibus occultatur: *Vocem*, inquit, *tuam audiui in paradiso, & timui, eo quòd essem nudus, & abscondi me.* (Ibid.) Et reoera sine dubio celatur à facie Dei, qoi portare dedignatur improperium Christi; cùm Apostolus dicat: *Exeamus igitur extra castra ad eum, improperium eius portantes.* (Hebr. 13.)

Humilis ergo frater extra castra cum Paulo simul egreditur, & portare Saluatoris improperium noo veretur; superbus autem, & arrogans quisque petit cum primo parente latibu-

lom, vt omnia cernentis Dei viter aspectum; ni- A mirum ex illis est, quibus dicitur: *Discedite à me* Luc. 13. *operarij iniquitatis, quia nescio vos.* Nescio, inquit, quia vos fugientes a me non vidi, hoc est, elationis vestræ superbiam reprobaui.

CAPVT II.

Qui dicantur celari à facie Dei.

PORRO cùm in initio salutaris huius obseruantiæ vnusquisque vestrûm & disciplinam nudus acciperet, & nuditatis ignominiam non timeret; quis vos postmodum fascinauit, & Christi passionem, quæ mundi decus, & salus est hominum, erubescere docuit? Absit autem vt vobis, dominis videlicet meis, illud inferre præsumam, quod B Galat. 3. Galatis Apostolus ait: *Sic, inquit, stulti estis, vt cùm Spiritu cœperitis, nunc carne consummemini.* Illud ta- 2. Cor. 11. men audacter dicam, quod Corinthiis exprobrans, dicit: *Quia libenter suffertis insipientes, cùm sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in seruitutem redigit, si quis deuorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit.* Quæ nimirum omnia ad doctrinam peruersa dogmatizantium pertinere, quis ambigat? Porrò autem, sicut dixit Deus ad Adam: Gen. 3. *Quis enim indicauit tibi quòd nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo tibi præceperam ne comederes, comedisti?* Ita vobis non immeritò valeat cum iurgio seueritatis intendi: quis ad hoc vos induxit, vt Crucis Christi portare contumeliam timeretis, nisi quia C verba cuiuspiam malè suadentis audistis?

Hinc est etiam, quod à me sollicitè perquisistis, quod erat in causa, simpliciter mihi respondistis: Stephanus, Monachus Casinensis S. R. E. Cardinal. quia videlicet piæ memoriæ Stephanus Cardinalis hoc insugillando derisit, ac velut indignam rem conspuens, & execrando despiciens, ne vlterius fieret, penitus interdixit. Nec mirum, cùm Apostolus 1. Cor. 1. dicat: *Verbum Crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est.* Domnum planè Stephanum cùm credā per Christi gratiam nonnullis floruisse virtutibus, morbo tamen elationis laborasse, prout feruor iuuentutis impelleret, dicebatur: & fortè iusto Dei omnipotentis exigente iudicio, factum est, vt propter D huius verbi piaculum obitum incurreret repentinum. Repentina morte est sublatus. Breui quippe temporis spatio, postquam hæc vobis verba locutus est, accipit antidotum. Festiuitate verò B. Scholasticæ Virginis inuitante, quasi vegetus, & iam incolumis ad nocturnum surrexit officium; eodémque die prior ipse, deinde germanus eius iunior repente defuncti, atque altera die pariter sunt sepulti.

Et credi forsitan dignè potest, hoc diuina fuisse moderatione dispositum, vt Venerabilis ille frater in eius potissimum Virginis die iudicium improuisæ mortis incurreret, contra cuius Monasterium incauti sermonis arrogantiam protulisset; E quatenus ob hanc culpam animam illius læsio nulla contingeret, pro qua momentaneæ mortis pœnam caro eius, tam subitò corruens, pertulisset. Sæpè namque sic diuinæ iustitiæ misericordia permiscetur, vt in hac vita peccator dignam perpetrati sceleris recipiat vicem, quatenus illic æternæ damnationis fugiat vltionem: & hic eum finiendi supplicij pœna percellat, vt illic vltionem, quæ numquam finitur, euadat.

CAPVT III.

Fabri dignum supplicium diuino iudicio constitutum.

HIc planè ad memoriam redit, quod mihi nuper Petrus de Burgo, vir videlicet clarissimus retulit: Faber est, inquit, in regione, quæ Pronicum dicitur, artis malleatorum apprimè peritus, & in fabricandis maximè lanceis, atque sagittis circumquaque notissimus, spretis scilicet ferramentis, & vtensilibus, quæ congrua sunt necessitatibus hominum, illa delectabatur acuere, quæ infigendis sunt apta vulneribus, & cædibus bellatorum; ita vt non iam paruus eorum nu- B merus esset, qui per eius ineuasibiles gladios in certamine corruissent. Hic cùm aliquando non grauiter sauciatus in pectore cecidisset, quoniam procul erat à propriis, in aliena receptus domo decubuit: vbi tamdiu vulnusculum medicinalis industriæ sedulitate curauit, donec resumptis aliquantulum viribus, in melius de languore conualuit. Misso itaque ab vxore sua vehiculo, vt rediret ad propria, lætus quidem præsto surrexit; sed dignum stupore miraculum, totum cum armo brachium in lectulo dereliquit: atque, vt rem audias inauditam, nullam tunc doloris molestiam sensit, sed sic sua tamquam aliena miratus, & se repente debilem reperit, & conuulsum à se C brachium eminus iacere conspexit. Iusto nimirum Dei iudicio factum est, vt repente brachium perderet, quo videlicet repentinæ mortis ministra tela crudeliter fabricasset: & vbi vulnus non pertulit, ibi se vulneratum inuenit, qui sæpè quamplurimos per feralis artis ingenium improuiso vulnere sauciauit.

CAPVT IV.

Terribilis iudicij comminatio.

VT ergo ad id, quod exorsus est sermo, recursus; quisquis disciplinam suscipere pro D nuditate sui corporis erubescit proculdubiò cùm Adam Dei deambulantis in paradiso fugit aspectum, & crucifixi Christi conuincitur * videre * irridere f. supplicium: nec eum sequitur, qui vt nos liberaret Galat. 3. à maledicto, ipse factus est maledictum: sed illum Iob 41. potius imitatur, qui omnes de sublimi videt, & ipse princeps est super omnes filios superbiæ. Ille nimirum indutus est gloria, de quo per Prophetam dicitur: *Omnis lapis pretiosus indumentum tuum;* Ezech. 28. sed propter elati tumoris arrogantiam in confusionem corruit sempiternam. Iste verò est, cuius & persecutores, & sectatores vnum concorditer profitentur opprobrium. Illi siquidem insidiantes dicunt: *Morte turpissima condemnemus* Sap. 2. E *eum;* isti verò pœnitentes clamant: *Nos putaui-* Esai. 53. *mus eum quasi leprosum & percussum à Deo & humiliatum.* Quibus vtrique verbis supra iam Propheta præmiserat: *Non erat ei neque species, neque decor;* Ibid. *& vidimus eum, & non erat aspectus: & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus est vultus eius, & despectus: vnde nec reputauimus eum.*

Dic ergo quisquis es, qui Christi passionem superbus irrides, qui cum eo nudari, flagellarique despiciens, nuditatem eius, & cuncta supplicia tamquam nugas, ac nænias, & quædam

somniorum delitamenta sub annas, quid facies cùm eum, qui publice nudatus est, & in Cruce suspensus, videris in maiestatis suæ decore conspicuum, Angelicis agminibus vndique constipatum, incomparabilis splendoris, immensitate circumdatum, & super omnia visibilia, & inuisibilia ineffabiliter gloriosum? Quid, inquam, facies, cùm eum, cuius nunc ignominiam despicis, aspexeris in igneo tribunalis excelsi solio præsidentem, & omne genus humanum recto æquitatis examine terribiliter iudicantem? Tunc sol obscurabitur, luna tenebris inuoluetur, stellæ de cælo cadent, fundamenta montium contremiscent, cæli tristibus radiis coruscabunt, terra, simul & aër flammis in excelsa furentibus cremabuntur, & elementa pariter omnia confundentur; & tu ornate, tu molliter, & decenter indute, intra ista quid facies? Qua fronte, qua præsumptionis audacia illius gloriam participare sperabis, cuius portare contumeliam, & ignominiam despexisti? *Matth. 24.*

CAPVT V.

Quòd Christi vulnera sunt sensuum nostrorum medicamenta.

Martyrum gloriosa vulnera. QVIS te delicatum atque tenellum aggregabit collegio Martyrum, in quorum corporibus videbuntur in gloria vniuersæ, non modò virgarum vibices, sed & innumerabilium vulnerum cicatrices? Christus Crucis non erubuit turpitudinem; & tu putridæ carnis tuæ vermibus deuorandæ confunderis nuditate? Ille nudatur, cæditur, nectitur vinculis, oblinitur sputis, quinquepartito vulnere illius caro perfoditur, vt nos à vitiorum, quæ in nos per quinque sensus ingrediuntur, irruptione curemur; & tu lascinus, tu vnctus, tu petulculus, ac tenellus, non vis thesaurum carnis tuæ hominibus detegi, ne mortalis, vel terrena, quod absit, sed magnum quid debeat æstimari? *2. Cor. 11.* Paulus Apostolus ter virgis in publico cæditur, nec veretur: quinquies quadragenas vna minus in iudicio accipit, & lætatur: præterea gaudere se dicit in frigore, & nuditate. *Act. 5.* Petrus cum coapostolis omnibus flagellatur, atteritur in concilio Pharisæorum: & omnes gloriantur, atque tripudiant, quia dignatus est eos Iesus pro suo nomine contumelias pati. Dauid propriis indumentis exutus, & Ephod lineo præcinctus ante arcam Domini totis viribus saltat; & non suam, sed Dei gloriam quærens, atque à regalia genij grauitate declinans, in Dei omnipotentis honore coniubilat. *2. Reg. 6.* Cui Michol: *Quàm gloriosus*, inquit, *hodie fuit Rex Israel, discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris.* Superbi scilicet Regis filia humilitatem viri portare non potuit, atque idcircò nuditatis, quæ Domino ministrabat, gloriam non cognouit.

Talem ergo merentur habere magistram, qui carnem suam totam fratribus perhibent non esse nudandam. Et quoniam isti arescentes in radice superbiæ, numquam spiritualem germinant fructum, his meritò congruit, quod de illa quoque Scriptura testatur, dicens: *Ibid.* *Igitur Michol filiæ Saul non est natus filius vsque in diem mortis suæ.* Nam & isti meritò deberent à vobis cum austeritate repelli, sicut illam Dauid suis responsionibus fregit: *Viuit Dominus*, ait, *quia ludam ante Dominum, & vilis fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* *Ibid.* [A] Cui scilicet Michol simul cum suis discipulis deliciosè viuentibus quodammodo per Esaiam Dominus dicit: *Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: Ego sum, & non est præter me amplius, non sedebo vidua, & non videbo sterilitatem, venient tibi hæc duo subitò in vna die, sterilitas, & viduitas.* *Esaiæ 47.* Dauid plane, vt nudus incederet, sanctus, qui in eo erat Spiritus impulit; Michol verò paternus ille possessor, vt eum insolenter argueret, incitauit. De quo videlicet possessore dicitur: *Quia insiluit spiritus Domini malus in Saul.* *1. Reg. 16.* Ideóque sine vlla dubitatione credendum est, quia diuinus eum Spiritus prouocat, qui ad honorem Crucis Christi se humiliter nudat, & ille superbi Saul spiritu in arrogantiam tumoris attollitur, qui se vt crucifixo [B] Christo participet, exuere dedignatur. Quæ profecto superbia sic eum ab ipso humilitatis auctore diuisit, vt ne Samuel quidem sibi veniam impetrare potuerit. *Saul superbi pœna.*

Egregium Prophetarum Esaiam publicè coram omni populo nudum incedere Dominus imperat, & Monachus, qui, vt ita loquar, vnius statetis impar est, nudari coram paucis fratribus erubescit: *Vade*, inquit, *solue saccum de lumbis tuis, & calceamenta tolle de pedibus tuis*, moxque subiunctum est: *Et fecit sic, vadens nudus, & discalceatus.* *Isaiæ 20.* Et notandum, quia non molle carbasinum, non stantineum delicatum; sed, ait, [C] solue saccum de lumbis tuis. Vt ex vestis mollitie colligas quàm delicatè, quàm molliter vixerint, quoscumque etiam sub lege veteri Spiritus veritatis impleuit. Reges igitur, ac Prophetæ, imò Saluator, pariter & Apostoli nequaquam veriti sunt nudari, cùm id ordo persecutionis expetiit; & tu quasi dominicus delicatus, times nudus aspici, ne te contingat oculis videntium fascinari. Et reuera fratres tui pulli sunt coruorum, qui Domini sui portare gloriantur opprobrium, tu, sicut dicitur, filius gallinæ albæ, gaudes ornatus, ac nitidulus apparere. Sed dum coruorum contemnis superbiendo nigredinem, lepræ, quam lex antiqua denuntiat, incurris [D] alborem.

CAPVT VI.

Corporis nostri vilitas, ac fœtor.

AGE, frater, quid est caro ista, quam videlicet tam diligenti cura vestibus contegis, & tanquam regiam sobolem molliter nutris? Nonne massa putredinis? nonne vermis, puluis, ac cinis? Nec iste, qui nunc est, à sapiente viro attenditur: sed potius dignum est, vt sanies, virus, fœtor, & obscœnæ corruptionis illuuies, quæ postmodum futura est, perpendatur. Quas [E] ergo gratias tibi referent vermes, qui voraturi sunt carnes, quas molliter, ac suauiter enutristi? Age, inquam, cur passus est Christus? An vt proprios reatus ablueret, & excessus sui commissa deleret? Sed audi Petrum de illo dicentem: *Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.* *1. Pet. 2.* Ad quid ergo passus est? Adhuc Petrus ipse respondeat: *Ibid.* Christus, ait, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius. *Christus passus est, vt eius exemplum sequeremur.* Christus ergo primò passus est, quem protinus Apostoli sunt secuti, quorum & nos vestigia præcipiunt imitari, sicut vnus eorum dicit: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* *1. Cor. 11.* Ad quid ergo Christum legimus

passum, nisi vt eius è vestigio prosequamur exemplum? A

Obsecro itaque vos, dilectissimi, aures vestras à serpentinis peruersa loquentium sibilis claudite,

Apoc. 17. *Solus Christus crucifixus audiendus.*

easque in simplicitate pauperis, & crucifixi Christi Iesu virgines custodire: aureum Babylonis poculum, & calicem iræ Dei, qui vobis blandè porrigitur, ab ore vestro repellite: pestifera superborum, & adulterantium verbum Dei, venena vitate.

1. Tim. 2.

De quibus ad Timotheum Apostolus dicit: *Profana, & vaniloquia deuita: multum enim proficiunt ad impietatem; & sermo eorum vt cancer serpit.* Ne vobis, & mihi, quod absit, gemina formido contingat, quam Apostolus diuersis ponit in locis:

2. Cor. 11. *Gen.* 3.

Vobis quidem timeo, ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo Iesu; mihi autem illud timeo, ne sine causa laborauerim in vobis.

Galat. 4. *2. Cor.* 11.

De illis etiam dicit; *Nam eiusmodi pseudoapostoli sunt operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi, quorum finis erit secundum opera eorum.* Non ergo mens sancta participare Crucem Christi in verberibus metuat, non eius contumeliam in nuditate corporis erubescat; cùm ipse dicat;

Luc 9.

Qui me erubuerit, & meos sermones; hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Numquam planè de sui corporis nuditate confunditur, qui clara mentis acie futuræ præmia retributionis contemplatur: nec perhorrescit plagarum sub momento volantem asperitatem, qui prouidè considerat eam, quæ A ibi compensanda est suauitatis æternæ dulcedinem.

Iucundum Deo spectaculum.

O quàm iucundum! ô quàm insigne spectaculum! cùm supernus Iudex de cælo prospectat, & homo semetipsum in inferioribus pro suis delictis mactat! Vbi reus ipse in pectoris sui tribunalibus præsidens, trifarium tenet officium: in corde se constituit iudicem, reum in corpore, manibus se gaudet exhibere tortorem; ac si Deo sanctus pœnitens dicat: Non opus est, Domine, vt officio tuo me punire præcipias: non expedit, vt ipse me iusti examinis vltione percellas; ipse mihi manus inicio, ipse de me vindictam capio, vicémque meis peccatis reddo. Et hoc est profecto, quod Petrus Apostolus admonet, dicens:

1. Pet. 4.

Nemo vestrûm patiatur quasi homicida, aut fur, aut B *maledicus, aut alienorum appetitor: si autem, vt Christianus, non erubescat.* Enimuerò vbi hoc fit, dæmones fugiunt: & quod ad Christi gloriam, eorúmque fit ignominiam, cernere perhorrescunt.

Luc. 15.

Huic è contrà spectaculo assistunt Angeli, qui gaudent de peccatore conuerso: & hoc Deo gaudentes annuntiant: cùm iam inuisibilis Iudex id ipsum per se delectabiliter cernat. Hæc est hostia, quæ viua mactatur, ad Deum per Angelos oblata defertur: & sic humani corporis victima illi vnico sacrificio, quod in ara Crucis oblatum est, inuisibiliter permiscetur; & sic in vno thesauro sacrificium omne reconditur, videlicet & quod vnumquodque membrum, & quod caput omnium obtulit electorum.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMQVARTVM.

De decem Ægypti plagis, atque decalogo.

ARGVMENTVM.

Perniciosa quædam, & teterrima vitia, quæ ab omnibus, & præcipuè ab iis, qui arctius vitæ institutum arripuerunt, euitanda esse, per Ægypti plagas indicari, iis tamquam antidota, quæ in decalogo continentur, præcepta singula, singulis ex diametro apponi docet.

Dilectissimo fratri Ioanni iam non Laudensi, ideoque laudabili viro, Petrus peccator Monachus paternæ dilectionis affectum.

Pro his, quæ hic innuit S. Doctor, librũ Exodi consule.

CONTEMPSISTI nuper, fili, Pharaonem, & superbi Regis, ac opprimentis Ægypti simul abominatus es seruiturem, necesse est ergo nunc, vt gradiens per desertum, multa tentationum genera subeas: sitis, ac famis inopiam perferas, & sic per ærumnosa pericula, C diuersæque calamitatis angustias ad terram repromissionis attingas. Oportet ergo te ad montem Sinai cum Hebraico populo festinare, & illic diuinæ legis mandata percipere: vt his tamquam telis, ac lorica munitus, & insurgentium hostium iacula respuas, & ingruentibus quibuslibet aduersitatum casibus non succum-

bas. Sed hæc lex data est populo quinquagesimo die, postquam egressi sunt ex Ægypto. Quinquagesimus autem numerus pœnitentiæ dedicatur, sicut per multa scripturarum argumenta colligitur. Quod & Iubileus significat annus, & quinquagesimus ille Psalmus, quem Dauid pœnitendo descripsit. Et sicut illi in Euangelio debitores, quorum alter quingentos, alter debebat quinquaginta denarios: ita quoque, qui debebat centum cados olei, quinquaginta scribere iussus est. *Luc 7.* *Luc 16.* Quæ videlicet omnia pœnitentiæ odoramenta salubriter spirant, si non desint nares intelligentiæ, quæ mysterij fragrantiam sagaciter attrahant. Vt ergo dignus sis diuinæ legis edicta suscipere, te per pœnitentiam corrige, præteriti reatus nequitiam confitere: & sic intra pœnitentiæ numerum currens, ex confessione peccati peruenies ad montem Dei. Et hoc aptissimè congruit, quòd mons Sinai dicitur, quod rubus interpretatur. Per rubum sanè, qui spinis vndique cingitur, peccatorum nostrorum, quæ Dominum pungunt, asperitas designatur. *Thren. 3.* Vnde per Hieremiam dicitur: *Spinis peccatorum suorum circumdedit me populus hic.* Et in Apocalypsi legitur: *Quia videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt: & plangent se super se omnes tribus terræ.* *Apoc. 1.* Hic itaque mons sanctam præfigurat Ecclesiam, in qua fit & confessio simul, & remissio peccatorum. *S. Ecclesia.* Nam Moyses in rubo Dominum vidit, qui videlicet rubus Ecclesiam, in qua Dominus videtur, expressit. Vnde & idem Moyses cùm peteret, dicens: *Si inueni gratiam ante te, ostende mihi temetipsum manifestè, vt videam te.* *Exod. 33.* Cui responsum est, vt supra petram staret, & inde Domini posteriora conspiceret. Petra nimirum illa Fides est, super quam Ecclesia catholica construitur, vnde Dominus videtur.

CAPVT I.

Quòd diuina lex sit medicamentum plagarum.

AB hoc ergo monte necessarium est medicamenta suscipere, quæ te valeant ab eo, quem in Ægypto contraxeras, languore sanare. Quid enim plagæ, quæ in Ægypto factæ sunt, nisi vulnera? & quid lex illa cælestis, nisi eorumdem fuit vulnerum medicina? Debet enim per confessionem peccator eluuiem sui reatus euomere, & sic pœnitentiæ poculum de vasculo diuinæ legis haurire. Hic enim sorbetur antidotus, vt animæ languentis ægritudo sanetur. Porrò autem animæ carnalibus illecebris dissolutæ, per voluptatum suarum campos, & prata discurrunt: & tanquam effrænes equi per lenocinantis petulantiæ blandimenta lasciuiunt. Cohortantur enim se vicissim, sicut liber Sapientiæ testatur, & dicunt: *Sap. 2.* *Venite, & fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter, vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis; coronemus nos rosis, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, nemo nostrûm sit exors luxuriæ nostræ; vbique relinquamus signa lætitiæ.* Isti nimirum lasciuientes, & hinnientes equi quanto pinguioris aruinæ sunt robore validi, tanto intrinsecus deterioris morbi noscuntur ægritudine dissoluti: & cùm illis frænum diuinæ legis adhibetur, quid aliud quàm nexus ac vinculum putrescentibus membris apponitur, vt quod dehiscere prorsus, ac fluere cœperat, præceptorum cælestium retinaculis astringatur? Hinc est, quòd Euangelicus ille Samaritanus appropians illi, qui vulneratus à latronibus fuerat, alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum. *Luc. 10.* Hinc est, quod per Ezechielem pollicetur, dicens: *Quod perierat, requiram: & quod obiectum fuerat, reducam: & quod confractum fuerat, alligabo: & quod infirmum fuerat, consolidabo.* *Ezech. 34.* Plagæ igitur factæ sunt in Ægypto, quia humanæ animæ vulnera infliguntur in mundo. Necesse est ergo vt vulnerati quique ad montem Sinai, hoc est, ad Ecclesiam veniant, vt eorum vulnera præceptorum cælestium nexus astringant. Nam quot plagæ fuerant, tot præcepta sunt diuinitus promulgata: vt quot sunt vulnera cordis ægroti, totidem sint medicamenta, quæ illis valeant adhiberi.

CAPVT II.

De diuinæ legis promulgatione.

SED antequam de plagarum, ac legalium mandatorum concordi numero disputemus, dicendum est: quia sicut quinquagesimo die postquam Paschalis Agnus occisus est, Hebraicus populus legitur accepisse Decalogum: ita nihilominus à resurrectione Domini quinquagesimo similiter die Spiritus sanctus super Apostolos visus est in varietate linguarum. *Exod. 12. 19. & 20. Act. 2.* Illic digito Dei lex perhibetur fuisse descripta, & Spiritus sanctus, qui die Pentecostes Discipulis datus est, digitus Dei dicitur, sicut ipse Dominus ait: *Si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei.* *Luc 11.* Audit illic populus voces, atque tonitrua, clangorémque buccinæ perstrepentem; aspicit lampades, & fulgura, montémque fumantem. In vocibus nempe, & tonitruis, ac tubæ clangoribus vehemens clamor est prædicantium; in lampadibus autem, atque fulguribus claritas miraculorum. Quæ scilicet omnia sancti Spiritus sunt virtute completa. Quo flagrantes Apostoli in varietatibus intonuere linguarum, & radiarunt splendore virtutum. Quòd autem Dominus in igne, simul ac fumo descendit, mysticè docet, quia sicut fideles radio suæ cognitionis illuminat, sic infidelium oculos quasi per fumigantes tenebras erroris obscurat. Hinc est, quod Dominus in Euangelio dicit: *Ego in hunc mundum veni; vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant.* *Ioan. 9.* Et per Esaiam dicitur: *Succensa est quasi ignis impietas, veprem, & spinam vorabit: & succendetur in densitate saltus, & conuoluetur superbia fumi.* *Esai. 9.* Sed quoniam Epistolari compendio hęc sacramenta non congruunt, quæ prolixis etiam voluminibus explicari vix possunt, redeamus ad plagas Ægypti, & mandata legis: & videamus hinc nostra vulnera, illinc medicamenta cælestia sub eodem numero contineri; vt quot sunt morbi, totidem apponantur antidoti; quatenus dum suũ cuique vulneri malagma salutis apponitur, rationalis anima mox ad statum incolumitatis pristinæ per omnia reformetur. *Decē Ægypti plagæ, decem animæ vulnera significantes, per decem Dei præcepta sanantur.* Porrò autem cùm per lasciuiæ fluxum resoluitur anima, diuinæ legis indiget ligatura. Et cùm mandatorum cælestium vinculis alligatur, ad robur optatæ salutis per obiecta vulneribus fomenta reducitur.

CAPVT

CAPVT III.

De prima plaga.

Exod. 7. AGx igitur, prima plaga est, cùm aquæ vertuntur in sanguinem. Porrò autem istæ plagæ non fiunt, nisi in Ægypto, id est, in corde tenebroso, & caligine cæcitatis oppresso. Cur scilicet aquæ vertuntur in sanguinem, cùm cæca mens, quantum ad se, confundit, ac violat rectæ Fidei puritatem. Sicut enim per aquam omnes de visceribus terræ segetes prodeunt, sic ex Fide spiritualia proferuntur alimenta virtutum. Tunc igitur aqua in sanguinem vertitur, cùm cæcitate perfidiæ cor insipiens obscuratur. Sicut de Rom. 1. quibusdam dicit Apostolus: *Quia cùm cognouissent Dominum, non sicut Dominum glorificauerunt, aut gratias egerunt; sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.* Cui primæ plagæ, hoc est, pestilentissimo vulneri, mox ad- Deut. 6. hibetur primi medicina præcepti: *Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est.* Hoc est enim medicinale vinculum, quo perfidiæ vulnus debeat alligari; vt hoc audiens, vnum solummodo Deum colas, & in plures deos marcescentis perfidiæ putredinem non effundas. Et iusto Dei iudicio, iuxta litteram factum est, vt illius fluuij sanguine potarentur Ægyptij, in quo primitus pueri necabantur Hebræi.

CAPVT IV.

De secunda plaga.

Exod. 8. SECVNDA verò plaga ranarum est abundantia. Rana clamosum est animal, & in limosis vociferatur ex more paludibus. Cui similes iudicantur hæretici, ac Philosophi, qui velut super paludes limosas, hoc est, inter turbas squalore perfidiæ sordidas, vanis aduersus Christum vociferantur obloquiis: & dum per argumenta fallaciæ non desinunt importunis garrire clamoribus, inane quidem in auribus tædium, sed nullum mentibus viuendi afferunt cibum. Cui morbo, qui videlicet in anima lethaliter sæuit, secundum præceptum tamquam poculum salutis Exod. 20. occurrit. Secundum autem præceptum est: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.* In vanum namque Christi nomen assumit, qui eum non Rom. 8. Creatorem, sed tantummodo creaturam credit. Vanitati enim creatura subiecta est. Et ideò tales homines sunt proculdubiò vani, quia veritatem Dei commutantes in mendacium, fidem adhibent vanitati.

CAPVT V.

De tertia plaga.

Exod. 8. TERTIA verò plaga ciniphes sunt. Hoc autem animal tam minutum est, ac perexiguum, vt dum se per aërem librat, & huc illucque vagabundis anfractibus instabiliter volat, visum cernere volentis effugiat. In corpore tamen nostro cùm sederit, pungit; adeò vt cùm eas nequeas videre dum volant, compellaris sentire cùm stimulant: & dum circumuolantes, seseque importunius ingerentes, vultus nostros infestare non desinunt, volentes quiescere non permittunt. Quamobrem hæc plaga A vagationis, & inquietudinis vitium manifestè designat. Quo videlicet morbo quidam laborantes inutiliter huc illucque discurrunt: & velut malis Vertunnis obnoxij, per impatientiam non quiescunt. Sed quoniam ciniphes istæ perexiguæ sunt, & nosiæ; vt non tam pondus videantur habere, quàm morsus, qui vitio vagationis inseruiunt, quod per ciniphes designatur, leui quidem arbitrantur esse peccatum, sed non leue reatus perfodiuntur aculeo. Non aggrauat pondus, sed penetrat morsus; quia quanto vitium hoc leuius deputant, tanto maior, necesse est, vt peccati stimulus animæ languentis inferiora transfigat. Huic itaque languori tertij præcepti obuiat medicina, cùm dicitur: *Memento vt diem sabbati* B *sanctifices.* Sabbatum, id est, requies. Vbi est sanctificatio sabbati, ibi proculdubiò spiritus Dei. Vnde scriptum est: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos?* Pensanda sunt verba, quia si Spiritus sanctus requiescit tantummodo super quietum, ergo deserit inquietum. Enimuerò sicut secundum præceptum refertur ad Filium, ita hoc tertium pertinet ad Spiritum sanctum, qui nihilominus tertia est in sancta Trinitate persona. Nam & illam tertiam plagam Spiritui sancto incantatores adscribunt, cùm & ipsi ciniphes excitare non possunt, dicentes ad Pharaonem: *Digitus Dei est hic.* Ad colendum hoc sabbatum, discipulum suum prouocabat Apostolus, cùm di- C cebat: *Attende lectioni & doctrinæ.* Et alibi: *Orate sine intermissione.* Ad huius sabbati cultum Dominus nos prouocat per Prophetam cùm dicit: *Vacate, & videte, quoniam ego sum Dominus.* Ac si dicat: spirituale sabbatum colite, vagationis inquietudinem deuitate, vt per Spiritus sancti gratiam fixos, non vos ciniphes inquietent, sed spiritualis sabbati cultura sanctificet. Notandum præterea, quoniam tria dumtaxat ista præcepta in vna descripta sunt tabula, alia verò septem continebantur in altera. Ista siquidem ad charitatem Dei, illa verò ad amorem pertinent proximi. Et idcircò non amplius quàm duæ sunt tabulæ, quia geminæ sunt charitatis impressio- D nes distinctæ. Tria planè præcepta in vna tabula, septem verò descripta fuisse in alia, ex hoc maximè colligitur, quod beatus Apostolus ad Ephesios ait: *Filij obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim iustum est:* Honora patrem, & matrem, quod est mandatum primum in promissione; vt bene sit tibi, & sis longæuus super terram. Cur autem primum hoc mandatum dicitur, nisi quòd in principio secundæ tabulæ positum est? Quod etiam in promissione dicitur, quia quod in aliis præceptis non inuenitur, hoc præceptum longæuitatis promissio sequitur. Præmisso nimirum hoc, quod dicitur: Honora patrem, & matrem, vt bene sit tibi, & sis longæuus super ter- E ram. Hoc ergo præceptum, quod quartum est in generali numero mandatorum, in secunda tabula ponitur primum.

Vertunnus Deus erat apud Gentiles.

Exod. 20. & Deut. 5.

Esa. vlt.

Exod. 8.

1. Tim. 4.

1. Thess. 5.

Psal. 45.

Ephes. vlt.

Parentum obedientia cur primum mandatum.

CAPVT VI.

De quarta plaga.

Exod. 8. CVI contraria est quarta plaga, hoc est, cynomia, quæ dicitur musca canina. Nihil enim tam caninum est, quàm ignorare parentes: & illis, qui nos genuerunt, reuerentiam non deferre. Eos etiam tamquam muscæ circumuo-

lantes canini motes exagitant, qui dum deferre A parentibus nesciunt, per leuitatis inconstantiam à naturali grauitate recedunt; eosque tamquam caninæ mulcæ dilacerant, dum se contra genitores suos quasi ringentes, & oblatrantes per impatientiam vexant. Vt hæc ergo plaga curetur, dignn parentibus reuerentia deferatur.

CAPVT VII.

De quinta plaga.

Exod. 9. QVINTA plaga mors pecotum est. Omnes enim, qui spreto coniugali thoro, alienarum se mulierum fœditatibus polluunt, & per obscœnæ libidinis passim fluxa resoluunt, quid nliud, quàm bruta dicenda sunt pecora, atque à ratione B spiritualis intelligentiæ penitus aliena? Facti sunt Psal. 31. enim, *sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Et per Hieremiam dicitur: *Satiaui eos, & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur; equi amatores in fœminas emissarij facti sunt, vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat.* Hæc ergo pecora, necesse est, vt funditus extincta depereant, nisi diuinæ legis Exod. 20. medicamen accurrat. Dicitur ergo: *Non mœchaberis.* Hoc itaque quintum præceptum quintæ plagæ tamquam medicinalis nexus opponitur: vt dum proprio thoro quisque contentus esse compellitur, nequaquam in extraneos carnis amplexus intemperantia diffrænatæ libidinis C extendatur.

CAPVT VIII.

De sexta plaga.

Exod. 9. SEXTA plaga sunt vulnera, & vesicæ turgentes, atque feruentes. In vulneribus scilicet arguitur dolosa odientium, ac purulenta malitia: in vesicis tumens & inflata superbia: in feruore æstuans ira, & inflammati furoris insania. Sunt enim animæ quædam homicidales, in quibus hæ pestes oriuntur, & acerrimè sæuiunt: easque nisi humanum sanguinem fundant, quiescere non D permittunt. Huic itaque furenti morbo, & immaniter sæuienti, sextum præceptum tamquam medicina cælestis occurrit, quo dicitur: *Non occides.* Exod. 20. Vt hoc quilibet audiens, exortam malæ voluntatis in semetipso perniciem reprimat, nec extrinsecus ad effundendi cruoris effectum conceptum malitiosæ conscientiæ virus erumpat.

CAPVT IX.

De septima plaga.

Exod. 9. POST hæc plaga grandinis ponitur: vbi scilicet grando, & ignis pariter ferebantur. Porrò E autem duo hæc contraria sunt, frigus in grandine, calor in igne: sic qui aliena furantur, & à fraterna charitate sunt frigidi, & ardore cupiditatis accensi. Vbi etiam fulgura, atque tonitrua mixta fuisse cum grandine perhibentur. Quid autem per fulgura, & tonitrua, nisi pauor intolerabilis designatur? Et hoc furibus familiare est, vt primò capi, deinde puniri tremefactis visceribus paueant: nec tamen à semel conceptæ nequitiæ perpetratione quiescant. Istæ nimirum pestes, hoc est, grando, ignis, fulgura, simul atque tonitrua eorum corda, qui clam aliena diripiunt, tamquam quædam arua deuastant: &, si qua sunt, omnes bonæ voluntatis fruges, & germina dissipant. Huic itaque pessima vulneri septimi succurris medicina mandati, cùm dicitur: *Non furaberis.* Exod. 20. Vt hoc quisque cognoscens, cordis sui segetes hac multiplici peste non perdat, sed bonorum operum frugibus animæ suæ cellarium repleat. Implens illud Apostolicum: *Qui furabatur, iam non furetur: sed laboret manibus suis, vt habeat vnde tribuat necessitatem patientibus.* Ephes. 4.

CAPVT X.

De octaua plaga.

OCTAVA autem plaga locustæ sunt. Per hæc Exod. 10. animalia, quæ segetum germina destruunt, & pestifero fruges ore corrodunt, qui possunt melius designari, quàm ij, qui fratribus detrahunt, & falsum illis crimen * opponunt. Nam quasi * imponunt alienæ segetis germina deuorant, dum fratrum suorum non modò bona supprimunt, quæ prædicare debuerant: sed vltro etiam nota eos falsi reatus infamant. Rodunt itaque, quia non modò eorum vera bona per inuidentiam contegunt, sed eis etiam stigma fictæ prauitatis inurunt. An isti tamquam locustæ non rodunt, quibus per Apostolum dicitur: *Si mordetis & comeditis inuicem: videte, ne ab inuicem consumamini?* Galat. 5. Huic itaque plagæ mandatum illud competenter opponitur, quo dictum est: *Non falsum testimonium dices.* Exod. 20. Vt videlicet falsus quisque testis, qui non erit impunitus, ab alienæ vitæ morsu se reprimat, locustinos dentes abiiciat, & virentia segetis alienæ germina non arrodat.

CAPVT XI.

De nona plaga.

IAM nona plaga est densitas tenebrarum. Nemo magis in interiores tenebras labitur, quàm is, qui coniugalis thalami violat fidem, & alienam inuadere quærit vxorem. Sed has tenebras, quas vtique cor luxuriæ deditum tolerat, diuinæ legis splendor illustrat, cùm dicitur: *Non concupisces vxorem proximi tui.* Exod. 20. Vbi notandum, quia non dicit, non tolles, siue non pollues: sed, quod plus est, non concupisces vxorem proximi tui. Superius certè dictum est, non mœchaberis: hic dicitur, non concupisces vxorem proximi tui. Ergo de re vna duo videntur esse mandata. Illic enim mœchiæ alienum thorum violantis effectus; hic etiam violare volentis prohibetur affectus. Illic spurcus, & illicitus condemnatur adulterij coitus; hic etiam adulterinæ concupiscentiæ compescitur appetitus. Et reuer ipsa concupiscentia violandi alieni matrimonij adulterium est, sicut Dominus ait: *Qui* Matth. 5. *viderit vxorem alterius ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* Non ergo quispiam alienam concupiscat vxorem, ne palpabilem tenebrarum patiatur in corde caliginem. Quam etsi fortè iam patitur, corruscantem radium mandati legalis admittat, & sic tenebras conscientiæ cæcutientis obiiciat.

CAPVT XII.

De decima plaga.

POSTREMO decima plaga est mors primogenitorum. Duos filios habet homo, nimi-

tum cùm facit opus, quod ad hanc pertinet vitam. & cùm spirituale quid operatur, quod ad vitam tendit æternam. Sed spiritualis fructus, quasi primogenitus noster, in nostris operibus debet obtinere primatum. *Exod. 12. Matth. 6. Luc 12.* Vnde & Dominus: *Primùm*, inquit, *quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.* Ac si dicat: gignite spiritualem fructum, qui vester sit vtique primogenitus: qui verò ad huius vitæ pertinet necessaria, sit in hæreditate secundus. Huic enim primogenito cum Iacob debetur *Gen. 24. & deinceps* benedictio: de Esau verò, eiusque similibus Scri*Prou. 20.*ptura dicit: *Hæreditas, ad quam in principio festinatur, in nouissimo benedictione carebit.* De his duobus *Deut. 21.* liberis in Deuteronomio per figuram dicitur: *Si habuerit homo vxores duas, vnam dilectam, & alteram* B *odiosam, genueritque ex eis liberos, & fuerit filius odiosæ primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos diuidere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & preferre filio odiosæ: sed filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de his, quæ habuerit, cuncta duplicia: iste est enim principium liberorum eius, & huic debentur primogenita.* De quibus omnibus verbum illud hîc duntaxat ducimus exponendum, quòd vxor dilecta sit vita mollis, deliciosa, carnalis; odiosa autem vxor est vita spiritualis, vtpote rigida, districta, & omnino carnalium delectationum illecebris inimica.

Quid per vxorem dilectam, vel odiosam in sacris litteris innuatur.

Huius C ergo filio primogenita debentur, quia spiritualis *Apoc. 1.* vitæ fructus illum habere meretur in præmium, qui est, iuxta Ioannem, *Primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terræ: qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Sed hic primogenitus, id est, spiritualis fructus illi proculdubiò moritur, qui suis non contentus, alienis rebus intendit: quod fraterni iuris est, appetit: & bona proximi succensis auaritiæ facibus, concu*Exod. 20.*piscit. Sed decimum legis præceptum est: *Non concupisces rem proximi tui.* Hoc igitur ille mandatum diligenter audiat, ne primogenitum perdat: vt de primogenito suo gaudeat, & nequaquam quod alienum est, concupiscat. D

CAPVT XIII.

Diuinorum præceptorum emolumenta, & præconia.

HÆc sunt, fili charissime, diuinæ legis edicta, ab his omnia Scripturæ sacræ prodeunt instrumenta, his omnibus sanctæ religionis innitur A disciplina. Hæc certe fluentium vulnerum vincula, hæc salubris est animarum languentium medicina. His plane omnes plagas, quas in Ægypto pertulimus, imò cunctos interiorum ægritudinum morbos, quos in planitie sæcularis vitæ concepimus, apud montem *Exod 19.* Sinai, hoc est, in sublimitate sacri propositi curare debemus. In his itaque semper esto, hæc sedulus meditare: &, vt ita loquar, hæc pigmenta, vel species in pistanario mentis tuæ iugiter tere. Ex hac igitur aromatum cella non exeas; sed hic omnes animæ tuæ latebras curiosius inspice: cuncta viscerum tuorum arcana scrutatus medicamenta vulneribus, prout cuique apta B perspexeris, adhibe: & incolumitatem postquam semel adeptus fueris, peruigili satage solertia custodire. Nam peior est recidiua, quam febris; & sicut medici perhibent, diæta non minus est obseruanda, quàm cura; videlicet, vt alimenta, quæ sunt contraria, caueas, & quidquid noxium, quidquid acceptis antidotis probatur aduersum, tamquam virus lethale contemnas. Hoc est plane decachordum illud Psalterium, quod crebra plectri iubemur impulsione percutere, hoc est, sanctis operibus quasi tot chordas quot sunt mandata, crisC pare. His itaque bene compositis, cum Moyse montana conscende, districtionis vitæ fastigium arripe, vt cum eo simul merearis audire: *Vade, & dic eis: reuertimini in tentoria vestra; tu verò sta hic, & loquar tibi omnia mandata, & ceremonias, atque iudicia.* *Deut. 5.* Tu quoque dans mundo repudium, cum Domino iugiter permane, & in eius conspectu promptus assiste. Neque enim dicit: sede hic, vel recumbe mecum, sed, sta hic mecum. Vt intelligat, ipsum spirituale otium in laboris exercitio constitutum. Sta igitur in monte cum Domino, vt infœderabile bellum cum spiritibus nequitiæ iugiter conseras; vt illices passionum carnalium petulantias non D enciuiter frangas. Sic itaque aduersus ingruentium vitiorum barbariem armica, vt rebelles cum Iosue victor obtineas Reges; ipseque te iubeat victricibus plantis eorum calcare ceruices, *Ios. 10.* quatenus hostium manubiis opulentus, & victoriarum titulis insignitus, terram repromissionis triumphator attingas: imò cum veris Israëlitis terram viuentium hæreditario semper munere possideas.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMQVINTVM.

De sancta simplicitate scientiæ inflanti anteponenda.

ARGVMENTVM.

Consolatur Ariprandum Monachum, qui ingenium liberalibus disciplinis in sæculo non excoluerit: ostenditque sciendi cupiditatem originem esse malorum omnium, scientiam ipsam, præsertim à Christianis virtutibus abiunctam, professoribus perniciosam, aliis inutilem: contrà verò sanctam simplicitatem securam esse, ac perutilem. Proinde illum hortatur, vt si velit aliquid vtiliter sapere, ad Deum per contemplationem rerum diuinarum accedat.

Sanctæ spei filio Ariprando, Petrus peccator Monachus paternæ dilectionis affectum.

NIMIS ingratus est seruus, si postquam tela, vel gladios ab herili liberalitate percepit, eisdem mox armis accinctus, aduersus dominum suum protinus in bella consurgit: perduellionis reus est miles, qui ditatus imperialibus donis, asserit aptius sibi conuenire coronam, quam subiectionis, vel obedientiæ clientelam. Conqueris te, fili mi, frequentius impugnari, & infestantium cogitationum perferre caliginem, quia cùm docile cor, ac facillimum habeas ad discendum, ante veri luminis aditum requisisti, quàm cæcam Philosophorum sapientiam disceres: ante ad eremum peruolasti, sequens vestigia piscatorum, quàm liberalium artium, non dicam studiis, sed stultitiis insudares.

CAPVT I.

Scientiæ cupiditas quàm perniciosa.

HANC ergo querelam à te clementia diuina commeruit, qui & tibi subtilioris ingenij gratias prærogauit: Nimirum si inter ipsa tuæ rudimenta militiæ veternosus hostis eodem te genere certaminis impetiit, quo scilicet, & in ipso mun- C di nascentis initio primos parentes humani generis superauit. Hæc enim prima serpentis verba sunt ad mulierem, his sibilis draco teterrimus in cor

Gen. 3. eius venena stillauit: *Scit Deus*, inquit, *quòd in quocumque die comederitis ex eo*, haud dubium quin pomo aperientur oculi vestri: &, *eritis sicut dij, scientes bonum, & malum.* Ecce, frater, vis grammaticam discere? disce Deum pluraliter declinare. Artifex enim doctor dum artem obedientiæ nouiter condit, ad colendos etiam plurimos deos

A inauditam mundo declinationis regulam introducit. Porrò, qui vitiorum omnium cateruas mouebatur inducere, cupiditatem scientiæ quasi ducem exercitus posuit, sicque post eam infelici mundo cunctas iniquitatum turmas inuexit. Quid ergo mirum, si in Euæ filium idipsum adhuc iaculum vibrat, quod in eamdem Euam antiquus olim hostis intorserat? Expertus quippe non potest desperare successum, dum eamdem filiis infert pugnam, qua super parentes nostros dudum se meminit obtinuisse victoriam.

Sed cùm Redemptor noster pastor vtique sit, B non quidem canum, vel luporum, ferarumve frendentium, sed ouium, & non tantum ouium, sed & agnorum; non licet, quæso, pastori, vt censoriam super gregem suum virgulam teneat, eumque vel mensæ, vel pascuæ pro voluntate decernat? Nam & Dominus in legalibus cærimoniis modò boues, & modò vitulos, modò arietes, modò agnos anniculos præcipit immolari.

CAPVT II.

Cur Deus alios iuuenes, alios senes ad se vocet.

DVM ergo de grege suo faciat possessor quisque, quod velit, quo pacto non licuit Creatori tuo te velut agnum tenerrimum mensæ refectionis apponere, reliquumque gregem in exterioris adhuc vitæ pascuis reseruare: vt te iam intra propria viscera speciali quadam familiaritate traiciat, dum alios interim suis temporibus conuertendos moderamine piæ dispensationis expectat? Samuel namque puerulus tamquam tener agniculus cum tribus farinæ modiis, & amphora vini, mensæ Domini, 1. Reg. 1.

Matth. 3. vt ita loquar, apponitur, dum Heli Sacerdoti,
& templum Dei, quod erat in Silo, a parentibus de-
Marc. 1. dicatur. Ioannes Baptista non solùm ipse agnus,
Luc 3. sed agnum prædicaturus, qui tollit peccata mun-
di, de grege sacerdotalis domus eligitur, & in
deserta contendit; vt eo Dominus, velut epulo
suauis edulij, delectabiliter saginetur. Non enim
homines ad procinctum spiritualis militiæ pro
suo dumtaxat allegantur arbitrio, sed is, qui eos,
vt ad se conuertantur, inspirat; singula super
eos ætatum, ac temporum momenta dispensat;
vt alios ad se trahat grandæua iam senectute
maturos, alios iuuenilis incrementi vigore ro-
bustos. Istos tollat primo pubescentis adolescen-
tiæ decore vernantes; illos autem ab ipso pue-
ritiæ lactantis exordio, velut de nido pullos,
inducat implumes. Achia sanè præ nimia iam
senectute caligat, sed vxorem Ieroboam eminus
3. Reg. 14. aduenientem prophetalis oculi serenitate prospe-
ctat: *Ingredere*, inquit, *vxor Ieroboam, cur aliam
te esse simulas? Ego autem missus sum ad te du-
rus nuntius.* Ezechiel tricennali viget ætate,
Ezech. 1. cùm iuxta Chobar fluuium constitutus, ad dis-
1. Reg. 16. pensandum propheticæ gratiæ promouetur offi-
cium. Dauid vix dum pro florentis adolescen-
tiæ decore pubescens, de post fœtantes paternæ
subiectionis eligitur, & ad crispandum spiritualis
allegoriæ Psalterium, atque ad obtinendum re-
Hier. 1. galis sceptri fastigium promouetur. Hieremiæ di-
ctum est: *Priusquam te formarem in vtero, noui te:
& antequam exires de vulua sanctificaui te, & Pro-*
2. Mach. 6 *phetam in Gentibus dedi te.* Et quid plures enume-
rem? Qui enim Eleazarum præ senili algore iam
frigidum, triumphalis martyrij feruore succendit,
ipse teneros adhuc B. Felicitatis filios inuictæ Fi-
dei constantia roborauit.

CAPVT III.

Cur Deus per viros idiotas, ac simplices mundum instituit.

SEd fortè dicas: multos lucrifacerem, si gra-
tia prædicationis affluerem, si copiam scientiæ
litteralis haberem. Et ego respondeo: quoniam
2. Mach. 7 & Eleazarus multos potuisset ab idololatria re-
uocare, si viueret; Machabæi, & innumerabiles
Christi martyres plurimos ad agonem Fidei fir-
mare potuissent, si persecutionis illatæ differre
supplicia decreuissent: sed quoniam ad pœna-
rum perferenda tormenta efficacius ædificaue-
runt martyrizando, quàm prædicando, postpo-
nentes verbum, reliquere sequentibus imita-
tionis exemplum. Tu quoque valentius prouo-
cas videntes te properare post Christum, quam
promouere poteras audientes qualibet multi-
plicitate verborum. Nec enim Deus omnipo-
tens nostra grammatica indiget, vt post se ho-
mines trahat, cùm in ipso humanæ redemptio-
nis exordio, cùm magis videretur vtique neces-
sarium ad conspergenda nouæ Fidei semina, non
miserit philosophos, & oratores; sed simplices
potius, ac piscatores. Vnde legitur, quia Sam-
son maxillam asini, quæ iacebat, arripuit: & in
Iudic. 15. ea mille Philisthæos occidit. Quid est enim per
iacentem asini maxillam mille viros occidere,
nisi per linguas humilium, atque simplicium
perfectum non credentium numerum à prauitatis
suæ statu deiicere, atque ad humilitatem Chri-
sti per sanctæ prædicationis officium inclinare?
Nam quia Samson interpretatur sol; postquam

A mundo sol iste resplenduit, postquam miraculo-
rum, atque signorum suorum per orbem terra-
rum radios sparsit, omnium mox sibi resistentium
colla perdomuit, eosque à superbiæ vitæ suæ ri-
gore prostrauit.

CAPVT IV.

Quid in concionatore requiratur.

TV quoque, fili mi, vt prædicandi sortia-
ris officium, imitare vel asini, de quo di-
ctum est; vel etiam ouis exemplum. Quæ ni-
mirum cùm viuit turpiter * beat, mortua verò * balat.
in instrumentis musicis suauiter cantat: Sic &
qui carnaliter viuunt, balare cum ouibus ina-
B niter possunt, nauiter explere prædicatoris offi-
cium nequeunt. Dicit etiam Propheta: *Lau-* *Psal. 150.*
date Dominum in tympano, & choro. Corium quip-
pe non sonat, nisi siccum relinquens, humor
abscedat. Si ergo vis, vt tympanum, vel chor-
da tua clarum in auditorum cordibus sonitum
reddat, omnis à te vitæ carnalis humor eua-
neat; mens tua ab omni fluxu luxuriæ prurien-
tis arescat. Nam & frigus concretum pectori,
vocem intercipere consueuit. Si vis ergo Dei
verbum claris vocibus intonare, caue ne di-
uini amoris in te flamma tepescat, ne tibi
principis in Aquilone sedentis algor obrepat.
C Hoc denique frigus iam tunc ille conceperat, *Isaiæ 14.*
qui deambulanti Domino ad auram paradisi,
post meridiem, raucis quodammodo vocibus
respondebat: *Audiui*, inquit, *vocem tuam, & ti-* *Gen. 3.*
mui, eo quòd nudus essem, & abscondi me. Porrò
quia meridianus ab illo iam feruor abierat, aura
quoque frigoris est alumna. Huc accedebat, quia
& illum iam innocentia sublata nudauerat. Hæc
omnia quid aliud innuunt, quàm quia illius
viscera extincti amoris algor obstrinxerat, atque
ideò vox illius in auribus Domini raucum so-
nabat? Hoc frigore iam & Heli sacerdos con-
strictus obtorpuerat, qui filiis suis aiebat: *Non* *1. Reg. 2.*
est hæc bona, filij mei, fama, quam ego audio, vt
D *transgredi faciatis populum Domini.* Nam quia præ-
dicatoris huius guttur ab amore Domini algor
occluserat, idcircò vox eius quodammodo rau-
ciens, in filiorum suorum cordibus efficaciter
non sonabat. Si vis ergo vocem habere vel in *Feruens*
prædicationibus intonantem, vel in orationi- *oratio, ac*
bus efficacem, satage semper, vt te diuinus fer- *prædicatio*
uor accendat, ne vocem tuam torpor frigoris *quã efficax.*
intercipiat. Frigidæ quippe mentis oratio, vel
prædicatio non admittitur, & tamquam vox
rauciens non auditur. Ab hoc planè frigore
Abraham alienus extiterat, de quo Scriptura
pronuntiat: *Quoniam apparuit ei Dominus in con-* *Gen. 18.*
valle Mambre, sedenti in ostio tabernaculi sui in
E *ipso feruore diei.* Et Sponsus ille cælestis, sicut in
Canticis dicitur, pascit & cubat in meridie. *Cant. 1.*
Enimuerò cum te cordis acumen permouet ad
querelam, quid aliud agis, quàm aduersus Deum
per eadem, quæ Deus contulit, arma confligis?
Et cùm ingratum esse Deo non parui sit criminis,
formidolosè tibi cauendum est, ne inde contra
Deum prosilias in tyrannidem, vnde gratia-
rum illi debueras actionem: & dum scientiam,
quæ inflat, immoderatius flagitas, charitatem,
quæ ædificat, insipienter offendas. Quid enim *1. Cor. 8.*
scis, vtrum dispensator meritorum omnipo-
tens Deus ad hoc tibi subtilioris ingenij perspica-
ciam, agilitatemque contulerit, vt iam tibi quo-

dammodo signum futuræ remunerationis ostenderet : & occidentem illam scientiam, quam pro illius amore spreuisti, viuaci mentis acumine compensaret? Nam cùm litteræ oriantur ex sensu, non sensus procedat ex litteris; cui sensus incolumis est, litteras non requirit. In litterario quippe ludo, vbi pueri prima articulatæ vocis elementa suscipiunt, alij quidem abecedarij, alij syllabarij, quidam verò nominarij, nonnulli etiam calculatores appellantur : & hæc nomina cùm audiuimus, ex ipsis continuo, quis sit in pueris profectus, agnoscimus.

CAPVT V.

Quomodo Spiritus sanctus nos doceat.

CVr verò per donum sancti Spiritus intellectus aperitur, quia per conceptum vigorem viuacis ingenij cuncta facilè comprehendit, his ad discendum gradibus magnoperè non egebit. Sicut de tribus illis pueris dicitur : *Quia dedit illis scientiam, & disciplinam in omni libro, & sapientia; Danieli autem dedit intelligentiam omnium visionum, & somniorum, ita vt Babyloniorum sapientes ad eorum prudentiam non attingerent, eosque magi, arioli, vel aruspices in mysteriorum cælestium reuelationibus non æquarent.*

Dan. 1.

Sancti viri sine litteris illustres.

Sed, & veteribus omissis, ad modernos iterum veniamus. Beatus Benedictus ad litterarum studia mittitur, sed mox ad sapientem Christi stultitiam reuocatur : & quia scholam pia rusticitate mutauit, hoc descriptum reliquit in capisterio mulierculæ, quod de se mundi sapientes exprimere nequeunt in mensa Geometricæ, vel Astronomicæ disciplinæ. Litteras & Martinus ignorat : sed hic fatuus, & imperitus perditas trium mortuorum animas ab inferis reuocat. Antonius non rhetoricatur, sed toto conspicuus orbe, litteris, vt ita loquar, vitalibus legitur. Hilarium, Platones, & Pythagoras proiicit, vnoque contentus Euangelio, in sepulchrali se cellulæ antro concludit : sed ecce dæmonibus imperat, quem Philosophorum studia non exornant. Quæ si tu quoque apud sæculum, vt efflagitas, didicisses, fortassis hodie Dominus intra fortis suæ funiculum non haberet. Est enim sapientia de qua scriptum est : *Nam per sapientiam sanati sunt, quicumque placuerunt tibi, Domine, ab initio.* Et est sapientia, de qua dicitur : *Non est hæc sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica.* Et, ô quantis hæc ipsa terrena, & animalis sapientia concessit non iter prosperum; vt videlicet antè corruerent in periculum mortis, quàm fruerentur optatis.

Sap. 9.
Iacob. 3.

CAPVT VI.

Quòd humana sapientia multis periculis subiacet.

Iub 5. Doctoris magister.

GVALTERVS plane, magistri mei, scilicet Iuonis, socius fuit, qui per triginta fermè annos ita per occiduos fines sapientiam persecutus est, vt de regnis ad regna contenderet : & non modò Teutonum, Gallorum, sed & Saracenorum quoque Hispaniensium vrbes, oppida, simul atque prouincias penetraret; sed mox vt studiis toto, vt ita loquar, orbe corrasis, exilium habitatione mutauit, & iam velut in pace compositus docere, pueros cœpit : æmuli sui, cuiusdam videlicet alterius sapientis necessarij, vel fautores eum simpliciter gradientem ex insidiis occiderunt, qui confossus gladiis, non Sacerdotes, vt mihi relatum arbitror, petiit : non de transactis confessionem, vel pœnitudinem gessit; sed vsque ad vltimum spiritum hoc solum inclamare non desiit : heu quale damnum! Si quid autem vel de confessione facienda, vel aliud quid dicebatur; ille iam alienatus, hoc solummodo repetebat : heu quale damnum! Hic itaque velut Arachne inextricabilia, vt sibi videbatur, subtegminis fila contexuit : sed mox, vt ea ventus vltimæ necessitatis impulit, protinus in nihilum omnia dissipauit. Anni quippe nostri, testante Propheta, sicut aranea meditabuntur.

Psal. 89.

B Vgo Parmensis Ecclesiæ Clericus quot vtilitatum dotes habuerit, non enumero; quia laciniosi styli deuito fastidium. Hic tantæ fuit ambitionis in artium studiis, vt astrolabium sibi de clarissimo prouideret argento : vt dum spiraret ad Episcopale fastigium, Conradi Imperatoris se constituit Capellanum : à quo dum reuertitur regiis pollicitationibus cumulatus, & de consequenda dignitate penè non dubius, incidit in latrones. Presbyter enim quidam in Teutonicis partibus qui laicum habebat asseclam, pascentes equos illius tentauit inuadere. Cui dum ille sese impiger obiecisset, Presbyter eum lancea confodiens, interemit : & tunc liquido deprehendit, nil fuisse quod didicit, dum simul amisit & irridentis vitæ dulcedinem, & concupiti culminis dignitatem.

Ambitiosi pœna.

CAPVT VII.

De mundanæ sapientiæ effectibus.

PRÆTEREA sæpe contingit, vt nonnulli carnaliter sapientes & diutius viuant, & numquam valeant inuenire quod optant. In sapientiæ quippe suæ vanitate confisi, dum sperant facilè cuncta suppetere, arbitrantur vtique se religionis testimonio non egere : & dum inanem sapientiam iactant, insipienter viuere non formidant. Quamobrem à se conspicientibus eorum actus exploditur, vita conspuitur, conuersatio deridetur, fama polluitur, testimonium condemnatur; ideoque qui proposuerant ad votum carnis viuere, in contrarium versa sententia, sæpe compelluntur egere; cùm è diuerso quippe simplices, & quieti rebus exuberent necessariis. Vnde per Esaiam Dominus dicit : *Pro eo quod vocaui, & non respondistis, locutus sum, & non audistis; & faciebatis malum in oculis meis; & quæ nolui, elegistis : propter hoc ecce serui mei comedent, & vos esurietis : ecce serui mei bibent, & vos sitietis : ecce serui mei lætabuntur, & vos confundemini : ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore, & præ contritione spiritus vlulabitis.*

Esai. 65.

Hodieque certè in Romana Vrbe frater aduiuit, ortus de summis proceribus Galliarum, cuius nomen taceo, quia fratris ignominiam perhorresco. Cui, nescio, an aliquid vtilitatis desit. Tot siquidem exteriorum bonorum floribus enitescit : nobilis vt Imperator; pulcher aspectu quodammodo, sicut Tullius loquitur; vt Virgilius poëtator; turba vehemens in Ecclesia : perspicax, & acutus est in lege diuina : scholasticè disputans, quasi descripta libri verba percurrit; vulgariter loquens, Romanæ vrba-

Litterarum studia sine virtute sunt infœcunda.

nitatis regulam non offendit. Quid de monachico prosequar ordine? quid de regularis magisterio disciplinæ? In quotum videlicet notitia ita conualuit, vt nec docere nauiter possit: sed eius, proh dolor! talis est vita, vt eum lateri nullus inuideat; ad se introducere nemo deposcat; & vt rem non diutius protraham, stulto sapienti monasterialis ad habitandum ianua clauditur: cuius passim rusticis, & impetitis, ac dyscolis aditus non negatur. Vnde rectè vir sapiens ait: *Melior est homo cui deficit sapientia, & deficiens sensu in timore, quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.* Eccl. 19.

Leonis inclusi cœlestis sapientia & sanctitas.

Quod etiam in Domino meo Leone probatur incluso. Posuimus enim stultè peritum, apponamus etiam sapienter indoctum. Hic planè Leo (cùm præter Psalmos, aut nescio quid tenuissimũ, & extremum) litteras non didicerit, grammaticos quoslibet, ac mundi philosophos, in scripturarum notitia, & consiliorum spiritualium profunditate præcellit: vt quicumque ad illud de quouis animæ negotio consulentes accedimus, suscipientes ab eo verbum, ita confidimus, ac si prophetici spiritus oraculum reportemus. Sed quoniam & tibi apprimè notus est, & opusculis nostris frequenter insertus, sufficiat vnum hic verbum proponere, quod nuper ab eius ore quasi negligenter cecidit: sed à me negligenter audiri non potuit. Nam cùm inter cætera spiritualiter viuendi capitula solerter inquirerem: Vtrum ille post solutum nocturnæ synaxis officium, posset dormire si vellet, hoc se funditus nescire perhibuit. Cumque idipsum ego sæpiùs iterarem, & an ille circa diluculum dormiret perquirerem: Respondit ille, se hoc omnimodis ignorare, quia numquam penitus expertus esset: Subiunxit etiã, se suis assuetum cogitationibus respondere: Accidetur, inquit, cor, palpitent oculi, os per crebra barausma gannire non cesset, caput etiam nutet, & in ima deuergat: sed quia hæc omnia me permere nequeunt, ad consentiendum huius temporis somno, nullatenus superabunt. Nam & nos super hac re distichum feceramus, quod hic inserere otiosum esse non ducimus.

Somni victoria.

Non canonem soluit, qui psallens nocte redormit:
Ne tamen hoc passim ponat caput ante synaxim.

Sed heu me miserum! hoc inter me, & Domnum Leonem, quod inter fortissimum Dauid, & delirum euenit histrionem. Ille siquidem viribus fortia fecerat: iste sola voce triumphalia eius gesta decantat. Ille nimirum se Deo nouit per somni mactare consflictum; nos versiculos facimus ad similitudinem puerorum. Et quale, quæso, est effœtum viribus, ac tenuissimi corporis hominem iam per septuaginta ferè annos in monastico habitu degere, & adhuc vtrum diurnæ lucis erumpente crepusculo dormire valeat, ignorare? Hic itaque prudens, hic verè dicendus est sapiens, qui dum mundum calcibus abiicit, ipsum mundi principem philosophando deludit.

Benedictinorum eremitarum Regula ante S. Romualdum viui erat.

CAPVT VIII.

Quòd ad Deum accedentes humanis disciplinis non indigent.

QVOCIRCA, dilectissime fili, noli huiusmodi sapientiam quærere, quæ tibi simul cum reprobis, & Gentilibus valeat conuenire. Quis enim accendit lucernam, vt videat solem? quis scolacibus vtitur, vt stellarum micantium videat claritatem? Ita qui Deum, vel Sanctos eius sincero quærit intuitu, non indiget peregrina luce vt veram conspiciat lucem. Ipsa quippe vera sapientia se quærentibus aperit, & sine adulterinæ lucis auxilio, lucis inocciduæ se fulgor ostendit. Vnde scriptum est: *Clara est semper, & numquam marcescet sapientia: & facile videtur ab his qui diligunt illam: & inuenitur ab his qui quærunt illam: præoccupat eos qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat.* Illam ergo sapientiam quære, illam totis visceribus ardenter amplectere, ex qua non modò valeas sapere, sed & viuere, ac per eam sine fine gaudere. In Deo igitur, qui vera est sapientia, quærendi, & intelligendi finem constitue: hunc assiduus meditare, in eo iugiter requiesce. Cui scilicet in eodem Sapientiæ libro dicitur: *Nosse enim te, consummata iustitia est; & scire iustitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis.* In illo igitur defige totum tuæ mentis obtutum, ab illo sapientiæ fonte sume sitibundi pectoris haustum: vt in visceribus tuis illius vitalis poculi vigore concepto, & ipse cælestis gratiæ madore iugiter vireas, & in alios distillantia fontis irrigui fluenta transfundas. Et quæso, vt hoc per te quandoque Deus omnipotens exhibeat fratribus tuis, quod per Esaiam promisit pauperibus suis: *Egeni*, inquit, *& pauperes quærunt aquas, & non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israël non derelinquam eos.* Vbi mox sequitur: *Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum fontes; ponam desertum in stagnum aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum.*

Sap. 6. Sap. 15. Esa. 41. Ibid.

Quoniam igitur, fili charissime, temetipsum velut agnum tenerrimum obtulisti, & hoc dæmones per aëra volitantes incursant, vt vel ex manibus tuis oblata diripiant, vel iniecta prauæ cogitationis illusione corrumpant; tu cum Abraham imminentes ad impetum volucres abige, vt holocaustum tuum immaculatum, & integrum valeas custodire. Ex eorum quippe pharetra proculdubio toxicata cogitationis huius sagitta depromitur, vt litterarum studia remanentibus in sæculo coæuis tuis inuideas; & in hos eos cautos ac prouidos, tu verò deceptum, & fatuum credas: vtpote si hoc & ipse fecisses, quasi gratiorem tunc hostiam Deo tuæ conuersionis offerres: sed hoc totum Deo veraciter obtulisti, quidquid ad meliorem, ac manentem substantiam properans pro amore illius acquirere contempsisti. Melius est autem totum simul offerre, quàm particulariter dispensare. Sicut enim melius est ouem dare, quàm fructus ouis; ita laudabilius est totam artem Deo simul offerre, quàm fructus artis. Iulianus Cæsar, & Donatus Martyr vno tempore didicerunt. Et ille quidem permansit in studiis; hic secutus est vestigia veritatis. Sed ille in sapientia sua tam fœliciter floruit, vt octo libros contra Galilæas (sic enim Christianos, vel Apostolos vocat) & Euangelium scriberet: Donatus autem desipuit, vt cœleste fastigium cùm triumphalis martyrij gloria penetraret. Ioannes Euangelista apud sæculum penè nil didicit, sed spretis oratorum, dialecticorumque versutiis, ad simplicem Iesu stultitiam puerulus commigrauit. Hic tamen dum per libri sui principium summæ lucis mysterium terribiliter intonat, illico philosophorum cœca subtilitas in tenebrosa studiorum suorum profunditate caligat. Præterea beatus Papa Gregorius artis grammaticæ disciplinam eatenus in suis laudat Episto-

Gen. 15.

Donati Episcop. Aret. & Mart. ac Iuliani Apostatæ studia.

Ioan. Euãg. vbi didicit.

Greg. Mag. Reg. lib. 9. Epist. 48.

S Hieron. Ciceroniani studij pœnas dat. Epist. 22. to. 1. ad Eusto. de custod. virg.

lis, vt eam congruere deneger Christianis. Hieronymus ad tribunalia tremenda pertrahitur, flagris atrocioribus verberatur: cui tamen non aliud quàm Ciceroniani nominis crimen impingitur. Deuotatur ille, hac se prorsus vltione plectendum, si sæculares libros vlterius legeret, ac si Christum per apostaticæ perfidiæ sacrilegium denegaret. Dicebatur enim illi: Ciceronianus es, non Christianus. Et ille, Si sæculares, inquit, codices vlterius legero, te negaui. Honesta satis & vtilis sapientia: nimirum, quæ cum Christi negatione confertur, quæ hæreticæ perfidiæ comparatur; vt idem valeat eam legere, quod Deum negare. Si ergo is qui terrenum illud dogma didicerat, ab eius compescitur vsu; quanto magis qui B necdum expertus est, ab eius prohibetur accessu? Si ille cohibetur à notis, quanto cautius iste re- A primendus est a discendis. Discumbis, frater, ad mensam Dei, sufficiant tibi dapes cælestis eloquij. Abiice lolium, quod in vesaniam comedentium mentes inebriat; suscipe frumentum, quod esurientium animas sobria refectione confirmat. Nec fauces animæ tuæ vitalis escæ fastidiant alimentum, sed procul abiiciant falsitatis ineptias, & quisquilias vanitatum. Omnipotens Deus, dulcissime fili, doctrina te suæ legis erudiat, vt cor tuum veræ sapientiæ luce perfundat: te de manibus tuis viuentis hostiæ suscipiat holocaustum, & ad spiritualium prouehat incrementa virtutum: te semper in se manere concedat, & inuicem ipse in tuis visceribus delectabiliter requiescat: vt, sicut est ipse pollicitus, tamquam palmes in vite, numquam desinas pij operis germina pullulare. Amen.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMSEXTVM.

De ferenda æquanimiter correptione.

ARGVMENTVM.

Ariprandum tyronem in militia spirituali laudat, quòd adolescens ad eremum se contulerit: monetque illum, vt exemplo Christi Domini regularem disciplinam non deserat; proinde æquo animo ferat non modò seniorum, verùm etiam iuniorum correptiones, quæ ad animi labes abluendas sui aliorumque profectum plurimi faciunt: multa ex occasione dicit de bono correptionis, & cur, & an sine culpa sanctus Paulus sanctum Petrum obiurgauerit.

Ariprando fratri charissimo Petrus peccator Monachus paternæ dilectionis affectum.

Ariprandus fuit à secretis S. Doct.

EXIGIS, dilectissime fili, vt tibi aliquid scribam; & qui, me dictante, frequenter aliis scriptitas, vt tibi quoque aliquid scribatur imploras. Sed vnde scriptori congruentius incipiam scribere, quàm à scribendi ipsius mystica dignitate? In te quippe, qui scribis, tres sunt digiti, & vna manus; cui verò scribis, tres sunt personæ, & vnus Deus. Cùm igitur ex diuersis apicibus continuum ducis articulum, ad illum semper vnum tua dirigatur intentio, cuius in temetipso per quamdam similitudinem conspicis sacramentum. Et quia dum in scholarum adhuc gymnasio inter adolescentulos ageres, & ephebi vultus florem necdum pubis vlla, vel tenuis lanugo vestiret, feruor te sancti Spiritus incitauit, vt non monasteriale propositum, sed eremi potius arriperes institutum, caue ne per ætatis adhuc imbecillis obtentum, sancti loci regulam violes; ne rigorem atque seueritatem beatæ conuersationis enerues, ne mutari velis solitam seueritatis consuetudinem: ne peregrinæ adinuentionis præsumas superinducere nouitatem. Nam & ipse, qui magister est Angelorum in cælo, morem in terra tenuit, quem inuenit: nec dedignatus est terrenam seruare consuetudinem, qui venerat exhibere cælestem. Nam, vt infinita prætereat, cur sibi caput ac pedes vnguento conspergi muliebri ministerio passus est, nisi quia C Palestinæ atque Iudaicæ regionis mos erat, vt eius accolæ crebrius vngerentur? Hinc est enim quod ait: *Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum.* Et quid mirum si Dominus in vita seruauerit morem patriæ, quem & sepulturæ suæ sacrosanctis exequiis non dedignatus est custodire? Sic enim Ioannes refert: *Ioseph ab Arimathia, & Nicodemus acceperunt corpus Iesu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos Iudæis est sepelire.* Cùm ergo is, qui est ipsa sapientia, per quam

Exemplo Christi, regulares consuetudines seruare debemus.

Matt. 26. Luc. 7. Ioan. 19. 12. Matt. 6. Ioan. 19.

cuncta sunt condita, in his etiam rebus, quæ A
nullius penè videntur esse momenti, traditionem hominum seruare non reputat; quantæ præsumptionis est, si disciplinæ quis regulam frangat, quam à sanctis Patribus traditam non ignorat?

CAPVT I.

Correptiones æquo animo ferentium emolumenta.

INTER cætera igitur sanctæ conuersationis insignia, quæ videlicet & in aliis florere consideras, & tu ipse, diuina suffragante clementia, iam irreprehensibiliter seruas, vnum præ cæte- B
ris caue, ne correptiones aliquando grauiter feras, ne qualibet occasione redargui à tuis quoque iunioribus erubescas. Quod videlicer huius loci tam familiare est, atque natiuum, vt qui
* correptus * corripitur, fugit, nobiscum habitare non possit. Ad hoc enim homo de sæculo, magisterio regularis disciplinæ submittitur, vt rubiginem, quam de mundo lenocinante contraxerat, asperæ correptionis lima detergat. Vnde est quòd
Prou. 1. Sapientia loquitur in Prouerbiis: *Conuertimini ad correptionem meam, en proferam vobis spiritum meum.* Non enim dixit, ad blanditias meas; sed, *Conuertimini*, inquit, *ad correptionem meam*. Vnde quibusdam corripi dedignantibus ait: *Mane consur-* C
Ibid. *gent, & non inuenient me; eo quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint, nec acquieuerint consilio meo, & detraxerint vniuersæ correptioni meæ.* Hinc admonet dicens: *Disciplinam*
Prou. 3. *Domini, fili mi, ne abiicias, nec deficias cùm ab ipso corriperis: Quem enim diligit Dominus, corripit; & quasi pater in filio complacet sibi.* Iure scilicet non hominis, sed Domini correptio dicitur, cùm in amore Christi a proximo in proximum qualiber seueritas irrogatur: & nimis à sapientia deuiat, qui superbum cor diuinis increpationibus non inclinat. Vnde & idem Salomon ait: *Qui diligit disci-*
Prou. 12. *plinam, diligit sapientiam; qui autem odit increpationes, insipiens est.* Quapropter idem insipiens in D
Prou. 5. Prouerbiorum libro conqueritur, dicens: *Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquieuit cor meum, nec audiui vocem docentium me, & magistris non inclinaui aurem meam?* At contra quisquis increpationibus æquanimiter acquiescit, de catalogo sapientum non recedit. Vnde scriptum est:
Prou. 15. Diligentiū patrum est filios corripere. *Auris quæ audiuit increpationem vitæ, in media sapientium commorabitur: qui verò abiicit disciplinam, despicit animam suam.* Vitrici denique priuignis indulgent: patres dura plerumque verbera propriis pignoribus adhibent. Illi nimirum odientem pascunt; isti verò diligentes erudiunt, & affligunt. Vnde scriptum est: *Qui parcit virgæ, odit fi-*
Prou. 13. *lium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.* Et alibi: *Melior est manifesta correptio, quàm amor ab-* E
Prou. 27. *sconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* Iterum scriptum est: *Eru-*
Prou. 19. *di filium tuum, ne desperes: ad interfectionem eius ne ponas manum tuam.* Ad interfectionem quippe filii paterna manus ponitur, cùm in eum quem nequiter agentem conspicit, non modò non inuehitur, sed eius insuper plectendis actibus delectatur; & plausibilibus non veretur verbis extollere, quem duris debuerat verberibus coërcere.

CAPVT II.

Quòd sapientis est amare correptionem, stulti odisse.

QVISQVIS ergo sapiens est, austeritatis illam diuitiam animæ suæ vulneribus deputat medicinã. Vnde scriptum est: *Si corripueris sapiẽtem, intelliget disciplinam.* Et iterum: *Plus proficit correptio* Prou. 19. Prou. 17.
apud prudentem, quàm plaga apud stultum. De quo etiam prudente dicitur: *Qui patiens est, multa gu-* Prou. 14.
bernatur prudentia; qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. Stultitiam quippe suam exaltat impatiens, quia quo per impatientiam suam à quibuslibet frequentius læditur, eo quotidianis cõtra
B eos iurgiis atrocius efferatur. Vnde legitur: *Semper iurgia quærit malus; Angelus autem crudelis mittitur* Prou. 17.
contra eum. Crudelis Angelus contra quærentem iurgia mittitur, quia dignum est, vt mentem, in qua crudelitas habitat, crudelis possessor inuadat: quia, sicut dicit Apostolus, Ira dæmonium habet. Vnde illic, mox vt crudelem mitti contra impatientem docuit, præsto subiunxit: *Expedit magis* Ibid.
vrsæ occurrere, raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua. De hoc fatuo & impatiẽti scriptum Prou. 22.
est: *Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne fortè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.* Porrò sicut æger, qui non capit antidotum, moritur; ita qui non potest corripi,
C nequit ab animæ suæ languoribus releuari. Vnde rursus per Salomonem dicitur: *Noli subtrahere à* Prou. 23.
puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur: tu virga percutis eum, & animam eius de inferno liberabis. Vis audire quid illis immineat, qui respuunt corripi? qui dedignantur à senioribus obiurgari? *Viro*, inquit, *qui corripientem dura ceruice* Prou. 29.
contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur. Vbi & paulò post subditur: *Eru-* Ibid.
di filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ. Enimuero equo adhuc indomito pes in subtelle percutitur, vt postmodum clauis affigi ferrum sibi suppedaneum patiatur. Rudi quoque tauro circulus lentæ viris innectitur, vt assuetus
D hoc proculdubio discat, quatenus iugum postmodum detrectare non audeat. Sic iunior quique frater etiam nunc obiurgandus est, cùm non peccat, vt disciplinam veræ correptionis postmodum æquanimiter ferat. Quo contra de non correpto scriptum est: *Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum,* Prou. 29.
postea illum sentiet contumacem. De quo videlicet seruo vir sapiens ait: *Cibaria, & virga, & onus asino;* Eccl. 33.
panis, & disciplina, & opus seruo.

CAPVT III.

Quòd impatientibus correptiones sunt quasi gladii.

NEC ob id tibi, fili charissime, tot Scripturarum testimonia coaceruo, vt sanctæ indolis tuæ moribus hæc iudicem expedire; sed hoc potius, vt coæuis tuis ex tua valeam occasione consulere. Non enim vas Ierichontinis plenum 4. Reg. 2.
aquis, nobis allatum est: quas ego scilicet instar 4. Reg. 4.
Elisæi, cælestis sapientiæ sale conspergerem, & sic eas amaritudine defæcarem. Sed nec ollam te plenam * colloquintidis præbuisti, cuius ama- *colocyntidis.
rissimum gustum trita diuini verbi farina in dulcedinem verteret, sicque Prophetarum filiis comestibilem exhiberet. Non enim arundo visa es in deserto vento agitata, sed illa potius quæ mel protulit, vnde præcursor Domini Ioannes vixit, Matt. 11.
Aduexisti, frater, aluearium fauis distillantibus

plenum; præbuisti te nobis agrum non ligonibus A sarriendum, sed plenis iam falcibus desecandum; non scilicet paliuris ac vepribus inhorrescentem, sed exuberantium messium decore flauentem. Quo contrà, de negligente ac fatuo vir sapiens dicit: (Prou. 24.) *Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam stulti, & ecce vrticæ omnia repleuerant.* Impatientibus sanè correptiones quasi gladij sunt, sed si volunt vt hi gladij vertantur in falces, hirsuta vitiorum suorum dumeta, quibus horrent, permutentur in messes. Vnde Propheta cùm præmisisset de Saluatore nostro, quia *iudicabit Gentes, & arguet populos multos*, protinus addit: (Esai. 2.) *Et conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces.* Nimirum, congruus ordo, dum primùm quidem peccator arguitur: deinde gladij in vomeres, & lanceæ conflantur in falces. Nam dum B impatiens quispiam per disciplinam mitior factus, tamquam planus ager increpationis cultro proscinditur, deinde suaui semine sanctæ prædicationis aspergitur, & sic demùm fœcunda bonorum operum fruge vestitur: huic scilicet & gladij facti sunt vomeres, & lanceæ conuertuntur in falces. Quia qui reprehendi prius tamquam gladio perfudi deuitabat, nunc & vomerum sacræ doctrinæ libenter sustinet, vt fruges ferat; & falcem supernæ messionis expectat, & vt horrei cælestis promptuarium repleat.

CAPVT IV.

Quòd in religiosis conuentibus ad regularem disciplinam necessaria est correptio.

SPIRITVALIS plane quisque conuentus, si fraterni zeli frequenti correptione non vtitur, Israëliticæ plebis mystica laborat inopia: quæ videlicet, incipiente Saul Regis imperio, fabrum ferrarium non habebat. Dicit enim Scriptura: (1. Reg. 13.) *Quia faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israël.* Porrò sicut ferrum reliqua metalla fortiter edomat; ita correptionis malleus vitia delinquentium reprimit, & quasi cudendo rigidæ mentis duritiam frangit. Hinc est quod de ipso fabrorum spiritualium principe per D Esaiam dicitur: (Esa. 54.) *Ecce ego creaui fabrum sufflantem in igne prunam, & proferentem vas in opus suum.* De ferro quoque Ecclesiastes dicit: (Eccl. 10.) *Si retusum fuerit ferrum, & hoc non vt prius, sed hebetatum erit, multo labore exacuetur, post industriam sequitur sapientia.* Sed Philisthæi de terra Israël fabros ferrarios tollunt, cùm maligni spiritus falsæ pietatis obtentu, zelum correptionis de fratrum labiis auferunt. Vnde & illic subditur: (1. Reg. 13.) *Cauerant enim Philisthæi, ne fortè facerent Hebræi gladium, aut lanceam.* Vnde paulò post: (Ibid.) *Retusæ itaque erant acies vomerum, & ligonum, & tridentium, & securium, vsque ad stimulum corrigendum.* Dum Philisthæi timent gladios, tollunt fa- E bros; vt dum armorum fabricatura compescitur, non sit etiam qui cætera exercendi laboris vtensilia fabricetur, Apostolo quippe testante: (Ephes. 6) *Gladius spiritus est verbum Dei.* Hunc gladium, quia peruersi timent spiritus, fabros de terra Israël auferunt, dum eos qui redarguere delinquentium errata debuerant, à tenenda censuræ disciplina compescunt; & hac negligentiæ dissolutione contingit, vt in seruorũ Dei quibusque conuentibus, non modò sacræ prædicationis sermo cesset audiri, sed & honestarum artium exercitia desinant frequentari. Nam quia districta magisterij eos disciplina non reprimit, propriis voluntatibus dediti, A scribere nesciunt; arti honestæ, vel manuum exercitia nulla condiscunt; cùm Apostolus dicat: (2. Thess. 3.) *Qui non laborat, non manducet.* Quæ nimirum cùm sibi sint necessaria, sæculares viros, vel etiam reprobos adeunt; quoniam hæc apud se reperire non possunt. Vnde illic dicitur: (1. Reg. 13.) *Descendebat ergo omnis Israël ad Philisthiim, vt exacueret vnusquisque vomerem suum, & ligonem, & securim, & sarculum.* Israël ergo ad Philisthæos non ascendit, sed descendit, ad vtensilia suæ necessitatis exacuat, cùm sancti ordinis viri ad sæcularium ima declinant, vt ab eis sibi commodum cuiuslibet vtilitatis acquirant. Vides ergo, quia si de sacro conuentu correptionum censura subtrahitur, disciplinæ vigor funditus eneruatur, & religio tota destruitur; quia dum vnusquisque propriæ sequitur voluntatis ar- B bitrium, ad sæcularia rediens, spiritualis obseruantiæ violat institutum. (Viri feruoris est, correptionem sine culpa ad aliorum profectum amplecti.) Vnde quisquis est, cui regularis vitæ feruor inæstuat, correptiones libenter amplectitur; & tunc etiam, cùm innocens est, suis reprehensionibus delectatur. Non vt eum conscientia peccasse remordeat, sed quoniam hoc prodesse cæteris audientibus sperat: vt vnde ipse innocens & mundus arguitur, alij, vel lapsi, vel lapsuri fortè corrigantur.

CAPVT V.

Cur beatus Paulus beatum Petrum reprehenderit.

C VNDE nunc ad memoriam redit quòd Paulus, sicut ad Galatas scribit, beatum Petrum (Galat. 2. & deinceps.) Coapostolum increpauit: sed ei quem velut discordando redarguit, votis interioribus concordauit: *Cùm venisset*, inquit, *Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis videbatur. Prius enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem venissent, subtrahebat, & segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant.* Vbi mox additur: *Et simulationi eius consenserunt cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.* O quàm dura superficie tenus verba, & si solis attendantur in syllabis ab Apostolici culminis grauitate funditus aliena. Reprehensibi- D lis est Petrus, cui ad reprehendendum, & ad corrigendum commissa sunt omnia regna terrarum. In faciem ei resistitur, ad cuius imperium ianua (Matth. 16) regni cælestis Christi fidelibus aperitur; simulationis auctor asseritur, qui primus est in prædicatoribus veritatis; & vt copiosior adhuc exaggerari valeat iniuria, diligenter attende quid sequitur: *Sed cùm vidissem quod non rectè ambularent in* (Galat. 2.) *veritate Euangelij, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cùm Iudæus sis, Gentiliter viuis, & non Iudaicè, quomodo Gentes cogis Iudaizare?* Quid est hoc, beate Paule, quod Priorem tuum increpationibus laceras, obiurgationibus exacerbas? quo pacto non vere- E ris eum ante hominum ora confundere, cui speciali iure concessum est, vniuersali totius orbis Ecclesiæ præsidere? An fortassis excidit, quod vos communis vtriusque Doctor instruxit? *Si peccauerit*, (Matth. 18.) inquit, *in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum: sin autem te non audierit, adhibe duos vel tres testes.* Tu verò non priuatè conuentum, non clam coram testibus allocutum: sed palam omnibus arguis, & insuper ad posteritatis venturæ notitiam, quod grauius est, hoc te fecisse conscribis. An & illud oblitus es quod Timotheo ipse iussisti: *Senem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem?* (1. Tim. 5.) Sed in eo quòd B. Petrum Paulus coram omnibus manifestè redarguit, foris quidem contradictor

apparuit, sed cordis eius vota compleuit. Genti- A
les enim venientes ad fidem, non audebat Petrus
eis præsentibus qui ex circumcisione crediderant,
in conuescendi societate recipere, ne videlicet
illi scandalum sustinerent, & mox à fide ad-
huc tenera sub hac occasione recederent. Et ideo
qui cum Gentibus edere consueuerat, quibusdam
à Iacobo venientibus ab eorum se consortio sub-
trahebat: timens scilicet ex circumcisione cre-
dentibus, ne si eum conuesci Gentibus cernerent,
perfidiæ periculum sustinerent. Nam quia Pe-
trus ita per omnia sentiebat, vt Paulus, Gentes
scilicet obseruare ritus Iudaicos non debere, qui B
Actus Apostolorum legit, dubitare non poterit:
imo huius sententiæ primus auctor Petrus in-
ter Apostolos indubitanter inuenitur, cuius
nunc à Paulo quasi præuaricator arguitur. Ait
Act. 15. enim: *Nunc ergo qui tentatis Deum, imponere iu-
gum super ceruices discipulorum, quod neque patres
nostri, neque nos portare potuimus? sed per gratiam
Domini Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum
& illi.* Volebat ergo Petrus permaximè coram
omnibus argui, gaudebat obiurgantis inuectione
confundi: vt id quod inuitus agebat, correptus
omitteret; & in eo quòd solus attentare timuerat,
socium inueniret. Paulus ergo pro Petro cùm re- C
stitit, eique proculdubio intrinsecus concordauit,
quem extrinsecus arguit; alioquin, quomodo Pau-
Act. 16. lus in alio condemnaret, quod ipse non dissimi-
li necessitate compulsus egisset? Nam propter Iu-
dæos, qui legis obseruantiam, & veteres ritus te-
Act. 21. nendos esse perhibebant, & Timotheum, Gentilis
videlicet hominis filium circumcidit: & ipse vo-
tum soluens, sibimetipsi caput rasit, & sacrificium
iuxta veteris legis cærimonias obtulit.

CAPVT VI.

An beatus Paulus peccauerit beatum Petrum obiurgans.

IN hoc ergo quòd Petrum corripere visus est,
obsecundatus est, non auersatus; & non ad-
uersus eum, sicut Porphyrius opinatur, superbè
pugnauit, sed humiliter ministrauit. Hæc nimi-
rum Pauli correptio ministerium fuit obedientiæ,
non obiurgatio disciplinæ; non temeritas in-
uectionis, sed vnanimis concordia voluntatis.
Tu itaque, dilectissime, cùm super qualibet occa-
sione corripieris, etiam si te deliquisse nequa-
quam conscientia reprehendat, quod obiectum
est, libenter amplectere, culpabilem te coram
fratribus tuis humiliter confitere. Quod nimirum
& illis erit imitationis exemplum, & tibi proue-
niet in augmenta virtutum. Memento quod per
Salomonem dicitur: *Melius est à sapiente corripi,* Eccl. 7.
quàm stultorum adulatione decipi. Talis ergo sit vo-
luntas tua, vt is etiam qui te fortè durius arguet,
cum tui cordis intentione concordet: & in eo
quòd in te asper inuehitur, morigeretur potius
quàm obluctetur. Præsentibus itaque conuersatio
tua luceat, absentibus fama in benedictione redo-
leat. Esto, quod superius diximus, ager, & exu-
perans copia segetum, & spirãs odoribus pigmen-
torum, vt in te quoque delectetur omnipotens
Deus, & dicat: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri* Gen. 27.
pleni, cui benedixit Deus. Vt quoniam Ariprandus
ipse vocaris, * ares autem virtus dicitur, tanquam * ἀρετή
ager vberrimus centeni feras fructus aceruum, &
Deo prandium merearis offerre virtutum.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMSEPTIMVM.

De Castitate, & mediis eam tuendi.

ARGVMENTVM.

Damiano nepoti inter cæteras virtutes Castitatem præcipuè commendat: quam, vt facilius tueatur, quotidie, vt Dominicum corpus percipiat, suadet. Deinde contra insidias dæmonis illum instruit. Postremò, vt se Priori commendet, petit: quem de hospitalitate seruanda admoneat.

Damiano charissimo filio, Petrus peccator Monachus paternæ dilectionis affectum.

QVIA litterarum gerulus anxiè parat D
exire, non possum, quæ mittenda sunt,
elimata styli digestione conscribere:
neque volo, vt potius veri consideres
sensum, quàm aucuperis lenocinia falerata verbo-
rum. Interim itaque, dum præsto rescribere ne-
queo, sufficit hoc tibi simpliciter scribi, quod Ti-
motheo velut æquæuo per epistolam Apostolus
præcipit: *Dum venio,* inquit, *attende lectioni, ex-* 1. Tim. 4.
hortationi, atque doctrinæ. Cui nimirum iam & ista

Ibid.

præmiserat: *Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate.*

CAPVT I.

Quòd Castitatis virtus iunioribus difficilior sit.

ET vt de cæteris virtutibus, quæ nunc per epistolam enumeratæ sunt, interim taceam, castitatem, quam vltimam posui, non in membris tantummodo studeas seruare corporeis, sed hæc eadem permaximè regnet, ac vigeat in visceribus cordis. Nulla quippe virtus est, quæ in adolescentiæ flore grauiora certamina perferat, quam videlicet velut in caminos surgentis incendij, titillantia illecebræ genuinus ardor impugnat. Sed cùm super hoc themate nobis vberius disputare non liceat, quia præ nimia celeritate non vacat, quid mihi Imperatrix, Agnes olim scilicet aureo quidem diademate coronata, nunc autem multo fœlicius, & incomparabiliter eminentius in Regis æterni thalamo collocata, hesterno iam vespertini temporis elabente crepusculo, retulit, hic annotare succinctè, raptimque non pigeat; vt apud animum tuum, non tam laciniosa loquendi prolixitas, quàm insignis exempli dignitas conualescat. Porrò dum præfata Christi sponsa, & B. Petri filia in omnium dispositione virtutum delectabiliter pascitur, in tractanda tamen castitatis pudicitiæque munditia propensius immoratur. Vnde factum est, vt dum nonnulla de salute animarum mutuis confabularemur eloquiis, & præcipuè quasi quosdam versaremus in manibus vernantis flosculos castitatis, illa hoc in medium protulit: Postquam Imperator, inquit, Otto regnum Italiæ Berengario victor eripuit, captas illico duas eius filias in Teutonicas partes exilio transmigrauit. Quæ nimirum, dum venusti vultus speciem, & insigni corporum pulchritudine Regum referrent generis dignitatem; cœperunt multi regni procres Adelaidi Augustæ vehementer insistere, vt tam elegantis formæ decus dotali sibi mererentur copula sociare. Quæ nimirum puellæ dum omnes procos æqua prorsus dedignatione contemnerent, & mortale coniugium sanctæ superbiæ supercilio fastidirent; vna illarum duos pulcinos suis vberibus supposuit, & tamdiu inter vestem & carnem, donec omnino putrescerent, occultauit. Cumque conspiceret homines ad suum venire colloquium, laxabat occultè vestem, & naribus colloquentium gaudebat exhalare fœtorem. Cumque colloquentes ei hanc quotidie narium paterentur iniuriam, tandem cessauit delusa sollicitudo quærentium, & virgo Christi per simulatam carnis alienæ putredinem, inuiolabilem sui corporis seruauit integritatem. Vnde factum est, vt vtræque postmodum sorores eligerent sanctimoniale propositum, & vsque ad finem vitæ monachicum seruarent irreprehensibiliter institutum.

Agnes ex Imperatrice sanctimonialis.

Otto I Italiæ regnum Berengario eripuit A. C. 951. Adelais Lotharij regis, Ottonis I. mox vxor. Admirabilis in duab. puellis seruatæ castitatis ratio.

CAPVT II.

Quòd frequens Eucharistiæ susceptio est præsidium castitatis.

QVAMOBRAM pudeat, vel, ô fili, vitio libidinis eneruiter, vel in cogitatione succumbere, de quo cernis infirmiorem, & fragilem sexum cum tanta gloria triumphare, & vt frementem bestiam valeas, vt ita loquar, ex agro tui iuris expellere, satage te, frater, iam quotidie Dominici corporis & sanguinis perceptione munire. Videat occultus hostis labia tua Christi rubore rubentia, quæ territus perhorrescat, & mox in tenebrarum suarum latibula pauescendo diffugiat. Quod enim tu per visibilem panis ac vini speciem suscipis; ille velit, nolit, Dominici corporis ac sanguinis intelligit veritatem.

Sacramentæ Eucharistiæ susceptione dæmon exterretur.

Porrò autem eadem mihi tunc venerabilis Regina narrauit, quod nuper in Vormaciensi Ecclesia, dum longiori per negligentiam tempore Eucharistia reseruata fuisset in buxide, sola postmodum illic caro fuerit reperta. Ita dum curiosius in eam multorum visus intenderet, nil aliud quàm veram ac solidam carnem proculdubio iudicaret.

Panis sacratus diu seruatus in buxide, caro repertus est.

Rainaldus etiam venerabilis Cumenæ Ecclesiæ Pontifex dum adesset, quod sibi paulò ante contigerat, veridicus enarrator exposuit: Presbyter, inquit, in Ecclesia, cui, Deo auctore, deseruio, hodieque nisi fallor adiuuit, qui tam paruam ac tenuem in litterarum habet doctrina notitiam, vt aperte quoque scriptionis articulum syllabatim vix valeat legere: nimia tamen paupertate constrictus, vtcumque Missarum cogitur solemnia celebrare. Hic aliquando dum sacri muneris Eucharistiam detulisset ægroto, vt erat vtrique deses, ac negligens, aliquantulum Dominici sanguinis remansit in calice. Quod cùm ille in Ecclesiam rediens comperisset, seu fastidio præpeditus noluisset accipere, mox calicem lauit, & in labrum marmoreum, in quo erat aqua sanctifica, proiecit. Et, ô magnum diuinæ virtutis iudicium! illam labri partem quam id quod effusum est de calice, contigit, in sanguineum ruborem repente conuertit, vbi scilicet duæ maiores guttæ sanguinis exprimuntur: sed neque illæ, neque aliæ, quæ iuxta videntur esse minusculæ, nullo possunt studio vel ablui, vel abstergi, quo rubor impressi sanguinis aliquatenus valeat aboleri. Cùm ergo purpureus ille cruor tam tenaciter hæserit in vase lapideo, quantum putamus ius sibi potestatis vindicat virtus illa cælestis in pectore Christiano? His itaque cælestibus sacramentis, fili charissime, te frequentius munire non differas, quibus videlicet diabolicæ versutiæ, & subdolæ machinationis argumenta repellas. Præcinctus erigere, constanter atque robustus sta semper in acie, nec ignores indeficientem aduersarium contrare infatigabiliter dimicare.

Rainaldus Cumanus Episc.

Dominici sanguinis virtus.

CAPVT III.

Diabolus transfigurat se in Angelum lucis, vt Monachum decipiat.

INTEREA dum hæc loquor, & illud nunc ad memoriam redit, quòd Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, eisdem, qui superius memorati sunt, & Episcopo præsentibus retulit: Duos, inquit, sanctos Monachos vidi, & non mediocrem apud eos locum familiaritatis obtinui; qui nimirum singulis morabantur in cellulis, apud Monasterium, quod in loco constructum est, qui dicitur Aquisgrani, quorum videlicet alter, qui maioris videbatur esse simplicitatis, Marinus; alter autem Romanus vocabatur proprio nomine. Sed Marinus vix vlla dies erat, in qua diabolum vel per speciem aliquam

Hildebrandus S. R. E. Arch. Ord. S. Ben.

aliquam non aspiceret, vel per somnium non audiret, adeo vt antiquus hostis sibi sæpe compsalleret, simulque cum eo diuinæ laudi officia celebraret. Aliquando verò tenebrarum auctor se transfigurauit in Angelum lucis, eique quasi legem dictando mandauit: Caue, inquit, quia qui Angelum Dei, & aspicere, & alloqui meruisti, indignum est vt de cætero cum hominibus loquaris. Protinus ille tanquam mandatum diuinitus accepisset, à fratrum se funditus collocutione remouit, seque sub rigida silentii censura constrinxit. Cui cùm frater Romanus primò, deinde Abbas Monasterii, vt sibi loqueretur, vehementer insisteret, & ille prædantis labiis * non mitteret; Abbas fores cellulæ violenter irrumpens, dignis indiscretum fratrem verberibus castigauit, & sic ad reddendum sermonis officium compulit. Cui mox admonendum subiunxit: Idcirco, inquit, antiquus aduersarius, bonorum semper operum inimicus, silentium tibi tentauit imponere, vt & tu fructum fraternæ ædificationis amitteres, & illi, qui à te subleuandi erant, tuæ consolationis auxilium non haberent. Sic itaque, frater, quia non malitia, sed ex simplicitate peccauerat, ad mentem quantocyus rediit, & contempta suggestione diaboli, admonitionibus pii Patris humiliter acquieuit.

* responsi, vel quid simile addit. Flagello, & humilitate illius tela destruuntur.

Sed dum te, fili mi, ad euacuandas antiqui hostis insidias prouoco, quid præfata Regina retulerit audisse ex ore beati Leonis noni, Romanæ Ecclesiæ Pontificis, non omitto. Ait itaque prædictus Papa: Amita mea sanctimonialis effecta, in quodam virorum erat Monasterio constituta: ibique in propria degens cellula cum quadam Pigmea, id est, breuis staturæ fœmina, quotidianæ laudis officia patienter, & humiliter persoluebat.

B Leo IX. Papa, Ord. S.Ben.

CAPVT IV.

Quòd diabolus signo Crucis cognoscitur.

QVADAM verò nocte cùm ante nocturnæ synaxis * maturius surrexisset, comitemque suam more solito sæpius inclamasset; illaque graui sopore depressa, nullatenus responderet; tandem in iram commota, quid diceret non attendit: Diabole, inquit, surge. Ad quam vocem præsto diabolus eius, quæ dormiebat, effigiem repræsentans, accessit; & mutuos reddendo versiculos, psallere simul cœpit; eumque ad illum Psalterii locum modulatione continua peruenissent, vbi dicitur: *Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui oderunt eum; sicut deficit fumus deficiant*, & reliqua: hic illico malignus spiritus subsistit, & hos exprimere versiculos non præsumpsit. Hoc sancta mulier cùm apud se miraretur, expauit; & quod erat, non inaniter suspicans, signum sibi sanctæ Crucis imposuit, statimque malignus hostis euanuit; & quis esset qui sanctæ mulieri psallendo comes extiterat, se fraudulenter occultando monstrauit. Huic etiam venerabili matronæ nocturnis horis nequam spiritus cadauer cuiusdam hominis, qui pro suis sceleribus appensus fuerat, attulit; & vt illi terrorem incuteret, huiusmodi sibi, vt ita loquar, exenium procurauit. Quæ mox Abbati loci, fratrumque conuentui, quid sibi nequissimus hostis fecisset, innotuit; atque vt pro illo misero fratres omnes in commune preces effunderent, * obnoxiis precibus impetrauit. Postmodum verò cuidam diuinitus reuelatum est, per orationes fratrum illum misericordiam consecutum. Sic itaque deceptus hostis antiquus, qui dum viuenti machinatur illudere, iacturam cogitur de mortuo sustinere.

* articuli, vel horam, vel aliquid simile.

Psal. 67.

Diabolo rarentes veniuntur in sui ignominiã, & hominũ vtilitatem.

* obnixis f.

CAPVT V.

Christianæ charitatis exemplum.

AD hoc igitur & huiusmodi diabolicæ tentationis tibi proponuntur exempla, vt & ipse contra hostis callidi deceptoris insidias solerter euigiles; & dum te delectat aliorum cum hoste luctantium audire victorias, ipse te per languidi corporis ignauiam non remittas. Sed iam ista sufficiant. Commenda me fratribus. Domno Priori ex nostra parte humiliter suggere, vt à feruore solito pietatis & misericordiæ non tepescat: sed susceptionibus hospitum, & subsidiis egenorum, in quantum res domestica patitur, insistere non omittat. Sed & illi conueniens exemplum profero, quod huic rei, quam sibi suadere gestio, non mediocriter profuturum esse confido. Nam & eadem Agnes Regina, quæ suprà, inquit etiam: quia vir quidam in Alemaniæ partibus, auia saltuum, prærupta montium, opaca syluarum venandi studio peragrabat. Hic itaq; dum anxius huc illucque discurrit, & sollicitus curiositatis indagine ferarum lustra perquirit, inuenit duas mulieres, matrem scilicet ac filiam, per illos hiemalium cumulos pruinarum, & profunda niuium rudera miserabiliter oberrantes. Qui protinus misericordia ductus, comiti suo qui eum solum sequebatur, ait: Leuemus in equis has fœminas, singulis singulam, & ad hominum habitacula deuehamus, quia vel oberrantium fortè luporum sunt morsibus exponendæ, vel vi nimij algoris sunt proculdubio morituræ. Quod comes penitus abnegat, & hanc se ferre posse stomachatur iniuriam. Cui dominus: Ego, inquit, si tu fastidis, solus vtramque leuabo, & hanc quam dicis iniuriam, alacriter sustinebo. Cumque vnam post se, & alteram, in medio residens, poneret ante se; tandem socius mente compunctus, atque confusus, domino suo cessit vnam, & ipse ad subuehendum corripuit alteram. Sic igitur eas per difficillima loca, & longos anfractus non sine graui periculo detulerunt; donec scilicet molendinum casu obuium reperirent, ibique eas deponerent. Adiecit etiam dominus, vt vni earum vestem traderet, quia vim frigoris aliquatenus temperaret. Hic aliquanto post tempore factus est Monachus, & deinceps ingrauescente molestia, ad extrema perductus est. Tunc fratribus, qui astabant, cum magna cœpit animaduersione clamare dicens: Videris innumerabilium dæmonum turbam, quæ me vndique circumuallat, meque terribilibus oculis intueri, & impugnare non cessat? Cumque continuis orationibus, & psalmodiæ fratres insisterent, ille tamen nihilominus tremefactus visceribus formidaret; tandem ille, qui sibi, sicut dictum est, in venatione comes extiterat, assistens propius exclamauit: Nonne vides quòd mulier illa quam tecum simul ad aquimolum deuectaui, vestimentum illud, quod sibi tunc dedi, tenens in manibus, ventilat, & omnes in hac domo dæmones violenter exturbat? paulò post, ecce, Deo gratias, eiecti sunt, & à meis obtutibus, mulieris huius impulsu, prorsus euanuerunt. Sic igitur ille sub

Fructus misericordiæ, & eleemosynæ.

A bonæ spei securitate defunctus est, & misericordiæ fructus, quos viuus exhibuit, oblatos sibi, dum moreretur, inuenit. Nam sæpè contigit, vt inter multas carnalium actionum tenebras vnum boni operis lumen erumpat, quod hominum ad bonum finem, portumque perducat.

CAPVT VI.

Per vnum opus bonum Dei pietas peccatores saluat.

VNO e non otiosum arbitror, si & id quod Stephanus eiusdem Reginæ Capellanus, vir videlicet honestus, & prudens enarrarit; attexo. Ait enim, quod Stedelaodus Imperator Galliciæ retulit, quòd tunc ad vnius notitiam, alio postmodum referente, peruenit: Tres, inquit, meretrices erant obscænis lupanarium fœditatibus B deditæ, &, vt ita loquar, omni transeunti turpi lenocinio prostitutæ, sed cùm regio illa communi Saracenorum & Christianorum esset habitatione permixta, illæ se Christianis quidem turpiter exponebant. Saracenorum verò consortia funditus abdicabant. Cumque se dolerent illi in hoc fœdo negotio despici, suæque genti conquererentur iniuriam irrogari, tandem eas ad tribunal Præsidis pertrahunt, & vt suis quoque sicut Christianis, in luxuriæ permixtione consentiant, vehementer insistunt. Sed dum scelus hoc apud eas modo blanditias intentantes, aliquatenus obtinere non possunt, prolata sententia Præsidis, adiudicatæ sunt morti. Quid plura? Protinus speculatores accedunt, nudis ceruicibus vibratos pugiones incutiunt; sed ne supremam quidem cutem incidere, cassatis ictibus, possunt. Interea dum & istæ mori alacriter volunt, & illi occidere nequeunt, carcerali custodiæ mancipantur. Nocte verò vni earum, quæ quasi superior erat cæteris, Saluator apparuit, eique dixit: Noli timere, hodie certamini vestro finem imponam, vosque cum corona martyrij in gloriæ meæ amœnitate suscipiam. Sequenti verò die ad tribunalia Iudicis deducuntur, inquisitione facta, eadem nihilominus sententia perseuerat, idem est, qui fuerat, animus, & Agarenorum, sicut prius, per omnia detestantur amplexus. Protinus ergo carnifices, quoniam in ceruicibus earum nil se posse probauerant, earum guttur gladio * desæcant, & sic de meretricibus Martyres efficiunt. Sed quoniam longius quàm incipiendo decreuerat, iam stylus iste perducitur, cohibendus est calamus, & epistolaris compendij ponendus est modus. Tandem diuinæ pietatis imploro clementiam, vt inter cætera virtutum, & totius sanctæ religionis insignia, inuiolabile tibi seruandæ pudicitiæ robur infundat, & vasculum tui corporis in sanctificatione & honore custodiat; quatenus is qui dicit in Canticis, *Ego flos campi, ego lilium conuallium*; sicut pro te dignatus est fieri filius Virginis, si etiam vernare te faciat floribus castitatis.

Tres meretrices, eo quod Saracenos despuerent, martyrio coronantur.

* desecant.

Cant. 2.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMOCTAVVM.

De spiritualibus deliciis.

ARGVMENTVM.

Honestum Monachum edacitatis, & ciborum delectu plus iusto studiosiorem, spiritualium dulcedine epularum ante oculos posita, ad terrenarum dapium contemptum, & cælestium deliciarum meditationem, & amorem perducere conatur.

Honesto fratri, Petrus peccator Monachus salutem.

CAPVT I.

De Iubileo, eiusque mysteriis.

QVIs coactus in arma progreditur, impulsus tamen fortiter præliatur, corrigit ignominiosæ trepidationis opprobrium, dum obtinet ex virtute triumphum. At si & inuitus incipit, & mox occurrentibus aduersariis corde pauido terga C vertit, etiam si fugiens hostilia tela contempserit, nota tamen degeneris insaniæ non carebit. Tu quoque, frater, in quantum datur intelligi, non vltroneus in militiæ spiritualis arma iurasti; & postquam, dato nomine, tyrocinij sacramenta professus es, nil insigne, nil forte, nil certè dignum laude gessisti; sed ex Ægypto progressus, ciborum ac potuum cœpisti murmurare penuriam, cunctas Ægypti delicias suspirare, cum illo carnali conquerens Israël: *Vtinam mortui*

Exod. 16.

Dan. 3. *essemus per manum Domini in Ægypto, quando sedebamus super ollas carnium, & comedebamus panes in saturitate.* Misit ergo te Rex Babylonis in caminum ignis ardentem, sed videre nnn potuit Dei filium tecum inter globos flammarum æstuantium incedentem. Stuppæ, naphtheæ, picis, ac malleolæ congariem persequutor intulit; sed diuina virtus huius erga te vires incendij nnn *Ibid.* eatinxit. Porrò de flamma illa dicitur: Quod erupit, & erecta est super fornacem cubitis quadraginta nouem. Nnn enim ad quinquagenarium numerum, id est, vsque ad mystici Iubilei potuit pertingere sacramentum: Iubileus enim annus requiationis est. Ignis ergn ille carnalia concupiscentiæ non ad requiem pertinet, sed B scandala potius generat, dum reprobandom titillantibus illecebris, æstuantem vexat, atque perturbat. Non enim ad illum quinquagesimi diei pertinet ignem, de quo dicitur: *Totus autem mons Sinai fumabat, eo quòd descendisset Do-* *Exod. 19.* *minus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo quasi de fornace.* Sed nec illi cnngruit, qui quinquagesimo nihilominus die post Dnminicæ resurrectionis gloriam super Apostnlns in lingua- *Act. 2.* rum varietate descendit. Vterque igitur ignis ista descendit, quia nimirum de cælo venit. Ille autem non descendisse, sed ascendisse legitur, vt de carnalis concupiscantiæ petulantia procedere videatur.

CAPVT II.

Quid fuerit manna, & quid significet.

NOLI, frater, noli gulæ, vel carnis deseruire libidini, qui te militem spopondisti sobrietatis auctori. Pudeat te carnalium voluptatum esse vernaculum, nec collum tuum ingenuo Christi iugo submissum, vinculis se *Iudic. 3.* subiicias barbarorum. Non Eglon Rex Mnab sub sua te ditione possideat; sed tecum simul Aoth illum inopinato pugione transfndiat. *2. Reg. 15.* Nec Agag Rex Amalech, cum terreno Israël sub *4. Reg. 25.* suo te imperin comprimat, sed cum Samoel coram te per artus in frusta concidat. Non te destructor ille Hiernsalem delectet, qui profectò quoniam illecebrarum suggerit oblectamenta carnalium, super cnquos habere dicitur principatum. Si te dulce quid manducare delectat, diuinum illud ad mysticum manna in cordis tui palato sapiat, de quo dicitur: *Quia gustus* *Exod. 16.* *eius erat quasi similæ cum melle.* Simila scilicet ista de grano frumenti fit, quod in terram cadens, ac mortuum, multum attulit fructum. Sed *Ioan. 12.* hæc simila mella conspergitur, quia humanitas Redemptoris plena est dulcedine Deitatis. Deus *2. Cor. 5.* enim erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Vel certè mel in simila, dulcedn est spiritualis in littera. E Hinc est quod ex eodem manna Hebraïcus ille populus turtulas sibi confecisse *Num. 11.* describitur: *Frangebat*, inquit, *populus illud molæ, siue terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo turtulas saporis, quasi panis oleati.* Turtula planè nisi prius aperitur, gustari non valet, quod intra eius septa reconditur. *Prophetarũ oracula, ia quo turtalis similia.* Oracula nempe Prophetarum quasi quædam turtulæ sunt, quæ sub quadam quasi carnalium theca verborum spiritualis intelligentiæ contegunt sacramentum. Hanc turtulam aperire non poterat, cui per *Esa. 29.* Esaiam dicebatur: *Lege librum istum.* Et respondit: *Non possum. Signatus est enim.* Hanc sibi tur- A tulam Eunuchus ille reserari petiit, cùm Phi- *Act. 8.* lippo dicenti sibi: *Putasne intelligis quæ legis?* Respondit: *Et quomodo possum, nisi aliquis ostenderit mihi?* Ac si dicat: Turtulam quidem istam in manibus teneo, sed non possum ex ea comedere, nisi eam docta manus aperiat, & medullam mihi spiritus, qui in palea litteræ latet, exponat. Hanc per semetipsos aperire non poterant, de quibus Hieremias aiebat: *Paruuli petierunt panem, & non* *Thren. 4.* *erat qui frangeret eis.*

Hoc ergo manna, dilectissime, hunc vitalis alimoniæ cibum in meditationis tuæ mortario subtiliter pinse, in feruidi amoris olla iugiter excoqua, vt ex hoc animæ tuæ viscera valeas velut aruinæ cælestis adipe saginare. B Hoc intime refectinnis edulium cordis tui fauces obdulcet, hoc animum tuum ad illud cæleste cnuiuium prouocet. Hic denique cibus in gustu mentis tuæ delectabiliter sapiat, hic te ad esurienda supernæ refectionis alimenta succendat.

CAPVT III.

Quòd in solo Deo est Sanctorum spes, & requies.

REPRESSA igitur diuersnrum auiditate ciborum, vnus dumtaxat esuriatur, vnus omni desiderio flagitetur: *Vnam*, inquit, *petij à* *Psal. 26.* C *Domino, hanc requiram.* Hæc est enim vnitas illa, quæ quadraginta nouem surgentis flammæ cu- *Dan. 3.* bitis deerat, quia carnalis appetitus dum per multa raptatus oberrat, non habet vnum illud, causam videlicet, finemque gaudendi, in qun delectabiliter requiescat. Iubileus autem hac vnitate concluditur, quia in solo Creatnris amore omnis sanctorum spes & intentio ponitur, in eo tota eorum requies collocatur. Per omne quod agunt, ad illum tendunt, & in eo tanquam in Iubileo, à cunctis mundi vanitatibus requiescunt. Enimverò sicut septimus dies, qui per nmnem celebratur hebdomadam: vel certe septimus quietis annus, qui per omne nihilominus septennium celebratur, D huius temporis significant requiem, qua sancti solum Deum diligunt, & in eo à cunctis mundi perturbationibus requiescunt: ita per Iubileum, quinquagesimum *Iubilei mysteria.* videlicet annum, illa vltima requies designatur, qua videlicet electi omnes secura semper atque interminabili requie perfruuntur. In hac enim vita sola cuiuslibet sancti viri anima Deo per vim certæ spei, ac puræ dilectionis innititur: nam caro multis aduersitatum calamitatibus perturbatur. Vnaquæque nimirum hebdnmada sabbatum dierum, septennium verò sabbatum habebat annorum. Iubileus autem erat sabbatum sabbatorum. Ex septies enim septem quadraginta nouem summa perficitur, cui superaddita E monade, quinquagenarius numerus, qui est Iubileus, impletur. In quo nimirum numero sicut septies septem dicimus, sic in intellectu nostro requiem animarum videlicet & corporum geminamus. In Iubileo quippe nostræ quietis, hoc est, in illa vita fœlicitatis æternæ sic electus quisque non solum animæ, sed & corporis immutabili quiete perfruitur, vt nulla iam in vtralibet substantia cuiuslibet turbinis incommoditate *Leuit. 25.* veaetur. In Iubileo tubis clangitur, & ad possessiones suas vnusquisque reuertitur: Quoniam, *1. Thess. 4.* sicut dicit Apostolus, ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo; & mortui qui in Christo sunt, resurgent.

Quid est enim in voce Archangeli, & in Dei tuba A descendere, nisi quodammodo consonantibus tubarum clangoribus intonare? & quid est mortuos qui in Christo sunt, resurgere, nisi ad possessiones suas vnumquemque redire? Tunc enim Abraham, tunc Moyses, tunc certè Pilatus, tunc Herodes, tunc iustus quisque, siue peccator, ad possessionum suarum iura reuertitur: cùm carne, quam ad tempus deposuerat, reinduitur: vt cum ipso suo corpore vnusquisque recipiat quod meretur. Habent præterea nunc reprobi vtriusque substantiæ quodammodo requiem, quia & animarum suarum & corporum perficiunt voluptatem: vt nimirum concupiscentiæ flamma, quæ tamquam ex B camino Chaldaïco, æstuanti eorum mente, progreditur ad septies septem, hoc est, ad quadraginta nouem consurgere videatur: sed quoniam ad vnitatem, quæ Deus est, ex mentis intentione non tendunt, ad beati Iubilei plenitudinem non peruenient. *Dan. 3.*

CAPVT IV.

Quomodo Deus in nobis quiescat.

SED qui Iubileum Deo, hoc est, requiem quærimus, & ipsi Iubileum Deo in nobis exhibere debemus. In cuius enim corde Deus in hac vita requiescere non permittitur, ei postmodum cælestis vitæ requiem non largitur. Numquid enim in C nobis Iubilei quodammodo quietem non expetit, cùm per Esaiam dicitur: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos?* Numquid & columba illa, *Esa. 66.* quæ tunc eumdem spiritum præsignabat, requiem non quærebat? De qua legitur: *Quia cùm non inuenisset vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad Noe in arcam.* Columba quippe requiem in mundi periclitantis aqua non inuenit, quia Spiritus sanctus in his, qui cum mundo depereunt, nullatenus requiescit. Ad arcam verò in qua erant octo animæ, columba reuertitur: quia in illis sanctus Spiritus habitare dignatur, in quibus per lauacrum Baptismatis certa spes est beatæ resurrectionis. Vnde scriptum est: *Spiritus Dei ferebatur super aquas.* An D non se Dominus apud nos requiem pollicetur habere, cùm dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus?* Hanc apud quemquam non se reperisse requiem conqueritur dicens: *Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos; filius hominis nō habet vbi caput suum reclinet.* Quisquia ergo in corde suo cuiuslibet malitiæ venena concepit, festinet de pectoris sui fouea vulpes excutere, vt in eo Dei filius caput suum meritò debeat reclinare. O tu quisquis es, cor tuum, speleum scilicet vulpium, in arcanum castæ meditationis verte mortarium: in quo videlicet manna cælestis eloqui non desinas subtiliter terere, vt oleatus ex A eo panis tibi valeat prouenire. Panis enim oleatus sacræ Scripturæ est intellectus, Spiritus sancti suauitate conditus. Hæc tibi, frater charissime, Spiritus insufflet: hic à te cum Samson torporis atque desidiæ nexum abiiciat, atque ad fortiter cum hoste certandum feruenter accendat. *Iudic. 16.*

Gen. 8. *Spiritus sanctus in columba Noe designatus.* *Gen. 1.* *Ioan. 14.* *Luc. 9.*

In desperatis quidem rebus gloriosum est fortiter agere: insignis præconij est, eum, qui corruerat in ruinam, inopinatam reportare victoriam. Marcellus nempe Romanorum Consul, dum in manus Gallorum improuidus incidisset, &, armatis hostibus vndique circumfusis, aufugij *Marcelli victoria de Gallis.* B prorsus aditus non pateret, in * Vitromatum Regem illorum tamquam fulmen feruentissimus irruit: eoque perempto, plurimas quoque cum collega suo, Marco videlicet Scipione, hostium copias interemit. Quid ergo mirum, si quod aduersus hominem fuisse per humanam fortitudinem constat, nunc contra diabolum per virtutem sancti Spiritus fiat? Excutias ergo, charissime frater, à te deneger huius insoliti torporis ignauia, viriliter manus arma corripiat, & intortis oppugnantium iaculis clypeum intimæ circumspectionis opponat. Nec te cum Isboseth in inguine percussuri latrunculi reperiant in lectulo somniantem, sed potius cum Dauid Philisthinorum agmina sentiant insuperabiliter obluctantem. Vt ergo hanc, auctore Deo, mercaris obtinere victoriam, non vltra cum carnali illo Israël immurmurans dicas: *Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri, nisi manna:* sed potius lætus & alacer cum Propheta decantes: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel & fauum ori meo!* Auiditas ergo carnalis deliciæ meori nostræ stomachum vegetare non desinat. Illæ siquidem carnales epulæ nihil aliud quàm vermem enutriunt; istæ verò mori hominem non permittunt, sed in æterni viroris amœnitate custodiunt. Illæ sui auidos in igne cum diuite guttam aquæ sitire compellunt; istæ cum Daniele secreta nobia mysterij cælestis aperiunt. De illa verò: *Esca ventri, & venter escis: Deus autem hunc, & illas destruet.* De istis autem dicitur: *Fauus distillans labia tua, sponsa: mel & lac sub lingua tua.* Et iterum: *Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.*

Vitromatum. *2. Reg. 4.* *2. Reg. 2.* *Num. 11.* *Psal. 118.* *Discrimen inter carnales, cælestesque delicias.* *Luc. 16.* *Dan. 10.* *1. Cor. 6.* *Cant. 4.* *Ibid.*

De pretiosarum verò vestium vanitate, cuius morbo diceris laborare, non scribo; quia stylum vltra producere, sicut ipse perpendis, charta deficiente, non valeo. Ad Epistolam ergo quam venerabili Abbati tuo Mainardo super hoc themate scripsi, prudentiam tuam dirigo, rogans vt illam non perfunctoria celeritate transcurras, sed vigilanter in ea quæ momenti sunt, attendas. Omnipotens Deus, dilectissime frater, carnalia sensus in te vires euacuet, & mentem tuam in spiritualis desiderij soliditate confirmet.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI

Oſtienſis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVADRAGESIMVMNONVM.

De perfecta Monachi informatione.

ARGVMENTVM.

Sanctus Doctor fratrueli ſuo Claſſenſi Monacho ſalutem dicit, eũmque aduerſus dæmonis inſidias ſalutaribus armat monitis. Omnium primum monet, vt corporis in eo munditics, temperantia in victu, orationis ſtudium, animi demiſſio, obedientiæ virtus eniteat: Deinde rogat mulicbrem conuictum euitet, nulliſque verborum fucis in congreſſionibus vtatur: Iterum orat affinium amorem reſtringat, ne munus aliquod ambiat, de aliorum fama ne detrahat, per morbi ſimulationem ſui rationem haberi ne cupiat: Poſtremò illi ſuadet, ne reprehenſiones ad aures admittat, lapſus agnoſcat, paucoſque è multis, eoſque ſpectatæ virtutis imitetur.

Petrus peccator Monachus, Marino puerulo ſalutem in Domino.

CAPVT I.

Qua cura tuendæ caſtitatis habenda ſit.

Tyro ſpiritualis, ne proſternatur, indiget magiſtro. RVDIS tyro facile in prima belli congreſſione proſternitur, niſi adbibito prius campidoctoris officio, diligentius informetur: Tu autem, qui nuper in diuinæ militiæ ſacramenta iuraſti, qui in profeſſione ſancti propoſiti inter pueriles alas nomen dediſti, inter ipſa caſtrorum ſpiritualium rudimenta cognoſceris tanto propenſius ſalutaribus monitis indigere, quanto non terrenam, ſed diuinam
2. Cor. 10. potius militiam adorſus es bajulare. De qua nimirum dicit Apoſtolus: *In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus. Nam arma militiæ noſtræ, non carnalia, ſed potentia Deo ſunt.*

Porrò autem quia conſanguinitatis mihi neceſſitudine iungeris, fratruelis quippe es, arbitror tuæ ſalutis curam eò mihi periculoſius impendere, quò tenera tua adhuc ætas alienæ opis indiga, id videatur & ex debito quoque propin-
1. Tim. 3. quitatis exigere. Nam cùm Apoſtolus cenſeat, eum, qui ad Epiſcopatus apicem promouetur, filios habere debere ſubditos cum omni caſtitate: atque in catalogo virtutum ſacerdotia, etiam filiorum pudicitiam, & obedientiam ponat; tu mihi licet non ſis filius, à mea tamen cura non meritò iudicaris extraneus, cui germana videris affinitate propinquus, præſertim cùm & ipſe tibi monachicum tradiderim habitum, non ſine cauſa me à conſultationibus tuis diffiteor abſolutum. Primò omnium, dilectiſſime fili, caſtitatem ſeruare vigilanti ſolertia ſatage, & omne crimen le-
A thiferæ pollutionis exclude: vt ſcias, iuxta Apoſtolum, Vas tuum poſſidere in ſanctificatione, & 1.Theſſ. 4.
honore. Hæc eſt enim ſanctimonia, ſine qua nemo videbit Deum. Seruetur munda corporis tui tunica, & in tanti Regis nuptiis nullo petulantis luxuriæ reperiatur ſqualore fœdata.

CAPVT II.

Quòd ſobrietas eſt caſtitatis præſidium.

SIT ergo tibi caſtitas ſemper in corpore, ſit ſemper in mente: quatenus ſic lilia indiſci-
B plinatæ carnis, velut exaratæ terræ cultura candeſcant: vt radix quoque in ſui viroris gratia inconuulſa permaneat. Carnis titillat illecebra, ſurgunt libidinis incentiua, ad Apoſtolica mox tela proſiliens, Euangelicum quoque gladium 2.Cor. 12.
bellator feruidus arripe; & frementes cuneos, hoſtiumque barbariem, duce Chriſto, facile poteris obtruncare. Vnum eſt, vt ſobrietas quotidie tibi comes ſit indiuidua, nec aliquando à tuo ſit collegio, gula pruriente, diuulſa. Vbi enim
C viſcerum pori ciborum repleti ſunt, ſuum illic proculdubiò robur ſibi vindicat flamma libidinis. Hæc enim peſtis ariditate repellitur, & vbi efferi corporis humor deficit, hæc etiam areſcendo marceſcit. Planè vt ignis aquæ, ſic luxuria inimica eſt frigori: atque ideò vbi genuinum carnis ardorem ciborum fomenta deſtituunt, feruor quoque luxuriæ neceſſe eſt extinguatur. Nolo ergo cibis lautioribus inhies: nolo vino affluenter indulgeas, ſiue de eius colotis, ſaporiſue diſtantia aliquando diſputare

præſumat: Hoc tenuis lageos horror exaſperat; A illud venachoticæ debilitatis eneruet: iſtud porrothaſiam rubet, illud autem aureo Mareotidis decore flaueſcit, prohibetur lectio; nauſeanti vappa eſt, baptiſmus intepſit: expectaui quidem vinum, ſed huic aquæ perexiguum vini videtur admixtum; huic ſane vino Aminæa quidem vitis plurimum contulit, ſed Rhetica propemodum ſuperare contendit. Noli itaque callere quid Argitis, quid Rhodia ſapiat: quem ſuauitatis actorem cum purpureis Preciis, Pſythiſque componat. Hæc enim omnia gulæ philoſophantis ſunt argumenta, & ingurgitationis abominandæ materia. In ſumendis ergo alimentis parcitas aſperitatem mitiget, vulgaritatem delibatio caſtigata commendet. Nec ſufficit in eſculentioribus cibis cohibere crapulam, niſi & in ipſis groſſioribus nouerit quis tenere menſuram. Sic enim vulgari quolibet cibo crapulantis aliquando gulæ culpa committitur, ſicut & in deformi ſcorto coëundi voluptas expletur. Qui verò conſueuit ventrem breui panis aridi menſura conficere, non facile de inadipatis nouit edulijs iudicare. Qui timet aquam ad ſatietatem bibere, mulſi ſe potionibus ingurgitare non quærit. Si vis ergo inter delicias ſub ſobrietatis legibus viuere, caue quoque inter ipſa ſimplicia alimenta edacitatis fræna laxare. Suauem verò cibum cur debeamus expetere? qui quantiſlibet apparetur impendiis, & antequam in os intret, nobis non ſapit: & poſtquam, flumine glutiente, traiicitur, venter, cui illapſus eſt, non diſcernit. Totius autem noſtræ voluptatis iter, cui tanta ambitione ſeruimus, breuiſſima vnius palmi ſumma concluditur. Qui enim Chriſtum deſiderat, & ipſo pane veſcitur, nimirum qui de cælo deſcendit, de quàm pretioſis cibis ſtercus conficiat, magnoperè non diſcernit. Quidquid ergo non ſentitur poſt gulam, idem tibi ſit quod panis, & olera. Nam ſi gula non ſibi theſaurizat, ſed ventri; cur ipſa quid quaſi delicatius eligit, quod venter idem indifferenter admittit?

Non modò in precioſis, ſed etiã vulgarib. cibis peccari poteſt

Gulæ moderandæ remedium.

Ioan. 6.

CAPVT III.

Quòd mortis cogitatio turpes abigit motus.

VT ergo non ſentiat pudicitia periclitata naufragium, inter fluctuantis huius vitæ diſcrimina, ſobrietas magiſtra tui corporis teneat clauum. Abigendis quoque cogitationibus ſollicitus ſemper inuigila, quia non enixius expedit carnem ab illecebroſa titillatione reprimere, quàm mentem quoque à turpium cogitationum phantaſmate cuſtodire. Noui fratrem in Chriſto, qui diſtrictam hanc mentis ſuæ regulam iugi, ac peruigili ſeruat intuitu, vt quotieſcumque libidinis ſuggeſtio ſurrepit, mox cogitationi ſuæ, velut expeditus ad proficiſcendum, dicat: Eamus, inquit, ad circam: illico omnia cœmeteria, ac ſepulturas imaginando perluſtrans, putreſcentium virus, ſaniemque cadauerum, ſcatentes quoque vermes & fœtentium ius carnium, curioſo rimatur intuitu: cúmque conſiderat, quia olim carnes illæ in ſua viriditate florentes, his ſubiacuere moleſtiis: corpus etiam ſuum paulò poſt futurum eſſe non ambigit, quod illas eſſe iam cernit. Compendium dat luxuriæ, qui præbet oculum corruptelæ; nec eſt libidini diuerſorium, in qua verſatur mente ſepulchrum. O quoties ille frater,

A candentem cultrum, & vomerem, quaſi cauterium quoddam genitalibus impreſſit? ita vt crepitante quodammodo præfixæ carnis incendio, ad nares vſque fumus per coargiam exhalare videretur.

Admirãda ſeruandæ caſtitatis feruor.

Cùm neceſſitatis aliquando caſus exegerit, vt tuum fœminæ colloquium negare non poſſis, limis ſemper oculis, & velut aliorſus intentus, abſentem tui præſentiam exhibe: longinquus alloquere, confabulator abſiſte, terræque defixis obtutibus, neque pallentem, neque rubentem eius faciem poſſis iudicare. Beatus aliquando Romualdus rediens è Sibyllæ Comitiſſæ colloquio; comitanti fertur callide dixiſſe diſcipulo: Quàm elegantis, ait, & venuſti vultus fœmina, niſi, proh dolor! vnius oculi diſpendio laboraret. Cui diſcipulus: Abſit, magiſter, inquit, ſicut decora certè facies, ita quoque oculi, prout ſagaciter deprehendi, nihilominus incolumes vigent. Quem magiſter acerrima protinus animaduerſione corripiens: Et quis te, inquit, in faciem fœminarum reſpicere docuit? Tunc ille circumuentum ſe eſſe reſpiciens, pœnitentiæ ductus erubuit, & de cætero cautiorem ſe fore obſtinatiſſima pollicitatione deuouit. Verſutus namque aduerſarius pictor eſt, ſed qui facile quidem poſſit ad memoriam viſa reducere, vix autem in parietibus mentis noſtræ ignotarum nobis ſpecierum lineamenta formare. Si vis itaque ad perfectionis faſtigium prouehi, amodò neceſſe eſt in cunctis virtutum ſtudiis exerceri: videlicet dum ætas tua cerea eſt, dum mores teneri in quamlibet partem valent indifferenter adduci. Cum ipſis ergo corporalibus incrementis cocta virtutum exercitia coaleſcant, vt conſuetudo leuiget, quod debilitas humanæ fragilitatis abhorret. Nunc itaque exiguo cibo, exigua nihilominus ſe inteſtinorum menſura coaptet; vt dum in ipſa viriditate ſua vaſculi ſinus attrahitur, modica poſtmodum annonæ menſuræ facile repleatur.

Quã modeſtia cum fœminis colloquendũ.

S. Romualdi modeſtia ac prudẽtia.

Tenera ætas apta eſt ad virtutum ſtudium.

CAPVT IV.

Quòd ſilentium eſt loquendi magiſter.

ASSVESCAT lingua ſub taciturnitatis ſe cohibere cenſura, & tacendo diſcat, quod loquendo poſtmodum grauiter proferat; ne ſi nunc diſtrictum negligit cuſtodire ſilentium, loquendi poſtmodum nequeat frænare pruritum. Lenteſcant nunc genua crebris attrita metanæis, imo cætera membra diuerſis exercitationibus edomentur: ne quorumdam more, durus poſtmodum ſtare videaris, & rigidus; & manimundulus, vt aiunt, quaſi ſacra Cæteris oblaturus. Eſto ſollicitus ad exhibendum ſedulitatis officium, & promptus ſemper ad obſequia delata reſpuere, ipſe ſatage omnibus miniſtrare. Aliquid parari, vel afferri præcipitur, repente conſurge, & feſtinus accelera, vt iubentis vox in te potiſſimum fuiſſe directa videatur. Illud autem te præcipuè, & ſub diſtricta prorſus animaduerſione præmoneo, ne quorumlibet te fratrum offendant priuata ieiunia. Noui enim quorumdam mihi ſimilium vitia. Nonnulli namque aliis ieiunantibus tanto liuoris atque inuidiæ felle torquentur, vt illorum ſalutem ſibimet in perniciem vertant; & vt ita loquar, per alieni profectus ſcalam ipſi in præcipitium corruant. Non, inquiunt, licet agere, niſi quod

Sedulitas in miniſtrando aliis.

Priuata aliorum ieiunia non ſunt reprehendenda in Monaſteriis.

communis Monasterij Regula, vel maiorum cohortantur. exempla. Quibus nimirum facilè respondetur; quia si regula a regendo dicitur, potius ad districtionem ieiunij, quàm ad dissolutionem, vel ventris pertinere videtur ingluuiem: atque ideò illi inter eos non immeritò maiores suot iudicandi, eorúmque exempla sectanda, qui per angustam iogredientes portam, sub sobrietatia legibus, & arctiori Crucis Christi noscuntur viuere disciplina. Qoapropter cùm de vocabulo Regulæ conflictus oboritur, illi magis debent ad ieiunium prouocari, quàm isti ab arrepti propositi rigore compesci. Correptiones autem quamlibet duras, siue multiplices, noli abhorrere, sed libenter complectere. Sicut enim aurum, vel argentum ad claritatis speciem, lima poliente, perducitur; ita & anima nostra correptionibus erasa, à peccatorum suorum, vel à rubiginoso quodam squalore, purgatur. Caue etiam ne quorumdam exemplo, dùm obedire detrectas, in negligentem, quod absit, Præpositum calumniam querula mordacitate deuoluas. Samuël ergo ad memoriam redeat, qui desidem, inertémque magistrum tam patienter, tam humiliter coluit; vt intempestæ noctis silentio ter vocatus accurreret, totiesque interrupti soporis excubias non doleret. Poterat enim modò velut expostulanti obiicere: Cur, inquiens,non vereris extraneo tanta auctoritate præcipere, qui segnis es, filiis imperare? qui tamen, Scriptura teste, non tumuit, noo querulus sugillauit; sed ad iubentis imperium perniciter peruolans, simpliciter ait: *Ecce ego, vocasti enim me.*

Correptio purgat animam a labibus.

Verus obediens iubentis mores non disquirit.

1. Reg. 3.

CAPVT V.

Quòd peccati remedium est confessio.

PECCASTI aliquando? Non est enim homo, qui non peccet; & forte in notitiam venit, quia prima post naufragium tabula est culpam simpliciter confiteri, prompta confessio facilem pariat veniam; ne si defensio falsitatis accesserit, quod acu fortasse fuerat tenuiter punctum, lata videatur cuspide persoratum. Hinc est enim, quòd cùm Dauid perpetrati reatus arguitur, mox vt in vocem confessionis erupit dicens: *Peccaui Domino*; ex ore Prophetæ protinus audiuit: *Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris.* Et quia se occasio præbuit, hoc etiam te fraudari non patiar, quia nonnulli à pueris in religionis ordine constituti, sola inobedientia superbiæ mista depereunt; cùm in sæculo plurimi post immanium criminum perpetrata flagitia, per humilitatis studium indulgentiam promerentur. Ecce enim Dauid adulterium, homicidiúmque commisit; Saul verò Samueli inobediens extitit. Sed quid, quod ille, nullo interueniente, vel in puncto veniam meruit: alterum verò nec propria confessio, nec Prophetæ tum lugubris, & amara, atque prolixa supplicatio reconciliauit? Planè si Scripturæ series vtrobique discutiatur, copiosior Saul quàm Dauid, in verbis pœnitentiæ reperitur. Iste siquidem dumtaxat id, quod præmissum est, *Peccaui Domino*; ille autem, *Peccaui*, inquit, *quia præuaricatus sum sermones Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum*, atque id ipsum postmodum repetens, ait: *Peccaui.* Accessit autem & longanimis valde Samuelis oratio, de qua videlicet dicitur: *Contristatusque est Samuel, & clamauit ad Dominum tota nocte illa*; sed diuina voce responsum est: *Vsquequo, ait, tu luges Saul, cùm ego proiecerim eum, ne regnet super Israël?*

2. Reg. 12.
1. Reg. 11.
1. Reg. 13. & 15.
1. Reg. 15.
Ibid.
1. Reg. 16.

CAPVT VI.

Cur Dauidis confessio veniam meruit, non Saulis.

QVID est ergo, quòd alterius pœnitentia piè suscepta; alterius autem sub districtæ seueritatis est examine reprobata, nisi quòd ille scelus inobedientiæ, spiritu superbiæ, paruipendens, nequaquam pleno corde pœnituit. hic autem pauca quidem protulit; sed eius viscera diuini timoris gladio transfixa, veri luctus amaritudo repleuit? Hæc, quæso, considerare non negligant, qui cùm inobedientiæ obediant, de grauiorum se immunitate criminum procaciter iactant. Quorum profectò nonnullos sæpe videmus ad agendæ confessionis iudicium frequentare, solo se deuotè prosternere, tinnulis se, & accuratis verbis magis facetè, quam humiliter accusare: atque ideò numquam eorum mores ad idoneæ correptionis emolumenta procedere, quia videlicet cum Saul ore pœnitent, corde tument.

Cur multi culpam confitentes, non emendentur.

Cùm incolumis vigeas, noli sponte languere. Aduertisne quid loquor? Illud namque mihi in plerisque Monasteriis non mediocriter displicet, nonnulli vegeto corpore, quique prorsus medicinalis industriæ non indigeant; hodie vaporandam Nemitori venam præbent: cras sibimet hirundines adhibent: diuersa perendie medicaminum constituunt artificia. Interea similago commolitur placentæ examussim fabrefactæ, tepescentibus tantum cineribus, excoquuntur: fluminû sinus, siue & marium perscrutantur: macellum quoque vacare, quia piscis pelagi profunda petierat, non meretur. Imò infelix infortunium creditur, si piscosus ager sterilis inuenitur, vbi nimirum, & necessitas vbertatem, & vbertas parit inopiam. Interea quodcumque, siue terræ, siue maris animal ad victimam ducitur, peritus coquus necesse est perquiratur: qui videlicet ignibus tanto discretionis libramine moderetur, quatenus artifici, & magistra temperie ad ossa perueniat, & tamen superficiem carnium non combutat: tamquam quibusdam præstigiis videatur vapor, & transiliens exteriora non tangere, & penetrans ad interiora transire. Quid plura? discumbentes tandem, imò iacentes, stomacho nauseante, liguriunt: & edaci fastidio vix imperant, vt probent esse vera quæ fingunt.

Morbum simulare, reprehensibile est.

Ad locum porrò regiminis numquam ambitiosus anheles, dum in proximo digressurus, diem propriæ vocationis ignores. In eodem plane Classensi cœnobio, quod nunc incolis, ætate nostra quidam Monachus vicem Prioris obtinuit, qui Abbas ibidem fieri ardentissimè concupiuit: sed dum satagit, dum conciliabula cogit, dum fabricat, & versutiæ malleos infatigabiliter versat, in languorem decidens, ad extrema perductus est: dehinc in phrenesim repente conuersus, quod sciens mente conceperat, ore nesciens effluebat: Ecce, inquit, in proximo comprehendam, mihi dabitur Monasterium, adest virga: accipiam, & præualebo. Inter hæc igitur verba defunctus, sinistram de se fratribus spem reliquit.

Mortis meditatio, ambitionis remedium.

Animi desideria in phrenesi aperiuntur.

CAPVT VII.

Exemplum Zeuxis in pingenda Venere.

[Ex multis vnus est nobis ad imitandum, isque optimus proponendus.]

NEGLIGENTAS deniqoe negligenter aspice, studiosos autem circa animam suam, ac vigiles, vigilanter attende. Illud siquidem, ne aliena mala curiosè diiodices: hoc autem, vt temetipsum ad bonotum exemplar æmulatione sanctæ imitationis informes. Propone itaque tibi aliquos, egregios videlicet fratres, ex totius connento cœnobij, quorum recta vestigia tuto valeas imitari: & vt facilius possis aspirare, quò duco, exemplum tibi de veteribus dabo. Etacleotes Zeoxis magno à Crotoniatis conductus est pretio, B vt Dianæ simulachrum insigne depingeret, & eius imaginem ad probatissimam suæ artis industriam sine compatatione formaret. Poposcit autem omnes Vibis virgines in vno spectaculo colligi, vt futuri elegantiam operis ex eatum posset specie mutuati. [Cicero lib. 2 de Inuentione.] Sed quia pudicas, & honestas virgines in publicum prodire fas non erat, eatum fratres ducti sunt ad palæstram, vt ex eorum pictor decore colligeret, quid de sotorum venustiori nimirum pulchritudine iudicaret. Sed qooniam natura non omnis vni pulchritudinis dotes attribuit, vt quod vni membro protegat, alij sæpè demat; eòque fit, vt vnum, idemque hominis corpus, quod hîc formositate præminet, C illic desormitate laborat: ex omni illo poetorum examine quinque dumtaxat pictor elegit, quos ad compilandam cuiusque pulchritudinis elegantiam præ oculis habuit. Sed quorsum hæc tam longa narratione protracta? Nimirum & tu ex plutibus paucos eligas, ad quorum normam interioris hominis pulchritudinem effigiare contendas. Verbi causa, sicut ille ab alio relucentes oculos, ab alio subductas aures, ab hoc denique lacteas, ac rubore suffusas mutuatus sit genas: ita nihilominus etiam tu ab alio promptam obedientiam, ab alio feruentissimam charitatem, ab isto pernoctationis excubias, ab illo diututni silentij disce censuram; D quatenus sicut ille diuersotum corporum habitudines ad vnius simulachri speciem ttanstulit; sic & tu ex variis sanctorum virotum virtutibus vnius in te veri Dei restaures imaginem, vt ad eumdem postmodum fœliciter cognoscendum reuertatis Auctorem.

CAPVT VIII.

Quòd cordis duplicitas fugienda sit.

CAVE duplicitatem, esto simplex: vt quod lingua depromitur, mente versetur. Azyma namque soliditate statuitur, fermentum cauernis E featurescentibus vitiatur. [1. Cor. 5.] In azyma veritas, & sinceritas; in fermento malitia est, & nequitia. Qui simpliciter gradiens, azymus est, nouum hominem induit; qui ex duplicitate fermentom est, in vetustatis ertore permansit, ac per hoc ad nouitatis gratiam non peruenit. Quid enim prodest Christianum verbotenus se profiteri, & re ipsa antichristianum esse?

[Vt scripturarum studium sapiat, terrenæ delectationes despiciendæ sunt.]

Totus esto semper in Prophetis, totus in Euangeliis: occupa cot tuum vndique diuersis sacræ Scripturæ sententiis, vt nulla eius pars vacet admittendis cogitationum inanium phantasiis. Quod si sermo fortassis horret incultus, & mel Dei in A cordis tui fauce non sapit: (*Quàm dulcia* enim, ait Prophera, *faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel, & fauum*) [Psal. 118.] ora, ieiuna, atque omnes à te illecebras terrenæ delectationis abscinde; vt quod non ex se, sed ex te videtur insipidum, in tuo possit ore dulcescere. Pueri namque illi, [Dan. 1.] qui se Regis decreuerant epulis abstinere, omnium librorum sapientiam, & scientiam grata meruerunt talione recipere. Danieli quoque, quia censuræ huius auctor extiterat, hoc est insuper additum: vt visionum omnium, atque somniorum notitiam percepisset. Digno videlicet retributionis diuinæ commercio, vt qui se à carnalis edulij voluptate reprimerent, ad spiritualis intelligentiæ dapes mentis ora laxarent. Atescat igitur caro, vt mens saginata pinguescat.

CAPVT IX.

S. Romualdi consilium vt sobrietatem seruemus, & hypocrisim fugiamus.

CIBI, qui esculentiores sunt, excludantur: vt intestina bella arbiter occultus inspiciat; & pro stercorisesca, cælestis alimenti nobis suauitates apponat. Nec ineptus applices quod sæpe suis discipulis vir Domini Romualdus aiebat: Fratres, inquit, cùm in qoorumlibet conuentu reficitis, iotentis ad cibum cæteris, in ipso refectionis initio parcite: & cùm iam illis ex parte satis- C factum fuerit, vos inchoate: quatenus & hypocrisis notam possitis euadere, & sobrietatis regulam sine offensione seruare. Porrò autem vidi Pomposiæ Monachum apprimè diuinæ legis, & disciplinis regularibus eruditum, qui, vt ferebatur, hoc cum assidente sibi fratre parili cōuersione pepigerat; vt apposita cuique vini, sicut mos est, personaliter obba, vterque quotidie vtriuslibet mensura contentus esset. [Pomposiani Monachi potu sobrietas.] Nimirum, vt ex eo, quod vni competeret, duo se sub sobrietatis moderamine substentarent: cùm verò socius ille deesset, in ipso æstatis ardore, qui nimirum eo loci feruentior incumbit, eo vsque in propria obba vinum acescere permittebat, vt scaturescentes D in ea vermes sæpius reperiret. [Alterius moribundi humilitas ac mortificatio.] Martinus itaque decaluatus, hoc quippe ei vocabulum erat, ad extrema perueniens, cùm eius totum corpus hydropis humore immaniter intumesceret, omnes nos, qui lectulo videbamur assistere, petiit, vt eum dignaremur scopis sigillatim quilibet verberare. Cúmque sic in Fide perfecta, & sancta fuisset confessione defunctus, cuidam postmodum fratri in visione apparuit. Erat autem in cuiusdam splendidissimæ regionis vernanti, & florido nemore, candida decoratus stola, & fulgido præclarus aspectu; recumbebat autem in lectulo tegumentis insignibus, & mirificis adornato, de quo videlicet E hucusque sufficiat, ne dum historiam teximus, epistolaris compendij limites excedamus.

CAPVT X.

Quòd sermo de rebus sæcularibus Monachos dedeceat.

DECRSVSRAM quidem iam calamo imperare silentium: sed ouem longa siti videmus arescere, perauarum est illi cyathum propinare. Caue itaque, fili charissime, ne quando intra claustrum Monasterij constitutus, de sæcularibus negotiis colloquia cum sæ-

cularibus misceas: & sicut referre, ita nihilominus A & audire contemnas. Illicò planè indignatio sancta respondeat, & pij zeli feruor erumpentes mox inconditi sermonis ineptias frangit: *Quæ*, inquiens, *est participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras*: Et seuera quid Monacho cum sæcularibus næuiis? Quid mihi perstrepentium iuridicorum fora, tribunalia iudicum, aulas Regum, intra Monasteriorum septa pertrahere? Quid mortuo homini narrare de prælijs, dotales tabulas inter tales diuortio interueniente, rescissas, illos titulis efferre natalium, infamare alios nouitate cerdonum? His itaque, & huiusmodi nugis inaniter occupari, quid, quæso est, nisi à perspicuo fonte diuinæ laudis fauces auertere, & cœnosi luti spurcitias ore versare? Vnde non immeritò per Hieremiam B Dominus conqueritur, dicens; *Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Enimuerò ipsam claustri tui fabricam respice: ecce enim quadrifida est, vt nimirum ipse loci situs euidenter edoceat, quod vndique te à mundanæ conuersationis strepitu semotum esse conueniat. Porrò satis indecens est, & inhonestum, ac per omnia probatur absurdum, vt quod in tabernis consueuit quis eructare cauponum, quod passim versatur inter gynæcea textricũ, in sanctorum choro locum inuenire valeat Monachorum. Sanè vbi Prophetas, & Apostolos alloqui me desiderantes aspicio, vbi Christum suum mihi C pandentem Euangelium cerno: ego relictis illis, inquiram, si nuper Adriani transfretantes adhuc applicuerunt naues? Quanti sal væneat? Vtrùm annonæ modium taxema carius vendat? Facessat igitur ab ore militis Christi omnis vani rumoris ineptia; & linguæ, quæ immaculati Agni, imò summi Verbi rubet sanguine, dedignetur otiosi sermonis sese fæcibus inquinare. Noli cuiquam detrahere, sed ne tu rem quidem dignam ducas detrahentibus applicare. Cum detractoribus, ait Salomon, ne commiscearis: quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam vtrorumque quis nouit? tam videlicet illius, qui detrahit, quam D eius, qui aurem accommodat detrahenti. Ipse potius, si ratio postulat, peracti sceleris argue, durius inuehere: non verens præsentem austerius increpare: absentem autem non laceres, nec apud alios liuido dente commordeas. Sæpe enim, scio quo pacto, seuerius arguentem æquanimiter sustinemus, quem vel summotenus accusantem perferre non possumus. Exige tibi, vt animus tuus ex Abbatis iugiter animo pendeat, & numquam proprij cordis arbitrium, sed eius humiliter sequaris semper imperium. Ora itaque Deum, vt per eum tibi E velut organum scilicet suæ veritatis, aperiat, quid tibi agendum esse pro sui beneplaciti dispositione decernat.

1. Cor. 6.

Hier. 2.

Nec detrahendum, nec audiẽdi detractores.

Orandus Deus, vt sua voluntas per suos Vicarios nobis innotescat.

CAPVT XI.

Quòd Christiana nobilitas ex Christo, non ex auis petenda est.

NOLI phaleratam aliquando Proauorum lineam texere, vt de vana te velis alieni nominis generositate iactare. Plane qui hæres Dei, & cohæres est Christi, omnem terreni stemmatis prosapiam superat. Verumtamen esse Christianum, magnum est, non videri, vel dici: & ille plus sæpe placet mundo, qui displicet Deo. Quorumdam sane versuta calliditas, quasi derogando, maiorum suorum nomen exaggerant: & vt potentes, atque magnifici fuisse videantur, superbiæ eos, vel crudelitatis arguunt. Tenes quod dico? Accuso Achillem multi sanguinis reum, vt tu intelligas bellorum studio strenuum. Arguo Italicæ peruasionis Annibalem; vt tu audacem non dubites, & robustum. Memineris frequenter orandum, vt corpore terræ prostrato, mens erigatur ad cælum. Ventre B vacuo sæpius dormi; sitim te ad lectulum comitantem sopor mitiget. Moderata vigilia puræ orationis est causa, indiscreta autem & otiosa loquendi fit sæpe materia; qui cui palpitantibus oculis, oscitantibus labiis legere, aut orare non licet, aliquando vacare fabulis libet. Quapropter serò lectulum pete, ad vigilias moderatius surge. Præueniat siquidem somnus accubitum, non accubitus somnum; vt quo difficilius necessitas dilata conceditur, à fessis membris auidius rapiatur. Interea rumusculos, & glorias, & palpantes adulatores, tamquam serpentini morsus venena deuita, & velut abiecta theriaca protinus audiant: *Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi, euge, euge.* Nihil mediocri in te contentus sum, fili: totum C summum, totum perfectum est, quod in te sentire desidero. Deposita igitur omnis inertiæ, & torporis ignauia, aduersus temetipsum ipse congredere, tecum dimica, tecum pugna: & arrepto Euangelicæ disciplinæ mucrone, omnes circumfrementium vitiorum ceruices obtrunca: dura quæque, & aspera pro Christi semper amore perferens, virtutis exercitium crede. Quidquid carni voluptuosum videtur, & blandum, vt reuera diaboli viscarium, perhorresce. Quisquis enim in Monachica Regula carnis se sperat blanditias inuenire, velut ex arido ligno D succum conatur exprimere. Scurrilia quæque, vrbanitates, sales, facetias, leporésque verborum à labiis tuis tamquam Gentilitatis quoddam præputium circumcide. Piscatorum namque sumus discipuli, non oratorum; vt ex ore Christiani non latinitas Tullij, sed simplicitas resonet Christi. Omnes voluntates proprias frange, vndique te cum Apostolo Christi mortificatione præcinge: vndique impressa tibi stigmata Crucis ostende: quo nunc arctius iudicati vestigia sequeris, eo post sublimius iudicantis E consortio perfruaris. Omnes autem sanctos fratres Monasterij tui mea vice saluta, charissimos autem mihi fratres, Boninum, & Petrum, si solito more videris, aliquando excelsiua canere, hoc distichon meo nomine in eorum manibus pone.

Rom. 8.

Moderata vigilia orationem iuuat.

Psal. 69.

Scurrilia verba, ac facetiæ sunt vitandæ.

Qui Philomelinis depromitis organa fibris,
Intima vox cordis modulis bene concinat oris.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVM.

Institutio Monialis. Ad Blancam ex Comitissa Sanctimonialem.

ARGVMENTVM.

Blancam nobilissimam fœminam, quæ diuitiis, liberis, & charissimis rebus quibusque relictis, in Monasterium Deo seruitura secesserat: prudentissimis præceptis, & salutaribus monitis instruit: quid fugiendum ei sit, quid appetendum, quasi digito commonstrans. Ac primum quidem rudem adbuc, & inexpertem spiritualium certaminum bellatricem, tamquam telo acerrimo, præmunit: dum eam hortatur, vt paupertatem, & angustias, & tribulationes, quæ Deo militantibus perferendæ sunt, fortiter excipiat: & ita sibi persuadeat, Deo dilectos variis in hoc mundo turbinibus tantisper exagitari, donec in fœlicissimæ patriæ portum ingressi, æterna tranquillitate fruantur. Tum verò eamdem ad perfectiorem statum perducere cupiens, ad Deum amandum tota mentis contentione inuitat. Deinde ad præcauendas dæmonis insidias, mortis contemplationis ei clypeum demonstrat. Adhuc validioribus armis eam induit, dum extremi iudicij imaginem ex sacræ Scripturæ penetralibus deptomptam, ante oculos proponit: & vt assiduè meditetur, inflammat. Postremò, timoris præsidio satis, & abundè vallatam rursus, per amoris viam rursus in patriam reducit ad fœlicitatem illius sempiternæ contemplationis, quàm nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.

Blancæ olim Comitissæ, nunc cælesti Sponso coniunctæ, Petrus peccator Monachus iubilum cordis in Spiritu sancto.

CAPVT I.

Blancam angustias & paupertatem fortiter excipere hortatur.

AD regales nuptias epulaturus accedo, thalamos auro, gemmisque radiantibus adornatos videre desidero: nuptialibus saginari dapibus auidissimè concupisco. Vndique igitur mystica deferantur exenia: Prophetica, simul & Apostolica non desint tam excellentibus nuptiis ornamenta. Euangelicus itaque noster
Esaiæ 3. Esaias iam procedat ad medium, & munificus exhibeat, quod parauit: ornatum videlicet calceamentorum, lunulas, torques, atque monilia, armillas, & mitras, discriminalia, & periscelidas, murenulas, & olfactoriola, inaures, & annulos, & gemmaa in fronte pendentes, mutatoria, & pallia, & linteamina, acus & specula & sindones, vittas, atque theristia. Hæc igitur omnia spiritualibus conferenda sunt nuptiis, ac nouæ sponsæ diligen-

A ter aptanda, quo veri Sponsi placere possit obtutibus. His nimirum infulis venustata, hac ornamentorum erat varietate composita Regina illa, quam Psalmista contemplatus, aiebat, *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumamicta varietate.* Psal. 44.
Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & sicut Euangelista testatur, vocatus Ioan. 2.
est Iesus ad nuptias cum Discipulis suis: sed tamquam pronubus, non vt sponsus: quasi pransutus, non vt nupturus. Istæ verò nuptiæ tanto illas priuilegio superant, vt hic Iesus iure credatur, non amicus esse, sed sponsus. Et quoniam, qui adhæret 1. Cor. 6.
B Domino, vnus spiritus est; sponsus iste non modò sponsæ iungitur, sed vnitur, atque ex hac copula non corruptio nascitur, sed integritatis potius clausula reparatur. Illic Iesus aquam conuertit in vinum: hic idem Iesus & vinum semetipsum fecit, & cibum. Cibum videlicet, quia ipse est panis Ioan. 6.
viuus, qui de cælo descendit: vinum verò quod Psal. 103.
lætificat cor hominis: Spiritus eius est, de quo Psal. 22.
iterum dicit: *Poculum tuum inebrians, quàm præclarum est*; Spiritus enim Dei hominum mentes

inebriat, vt tamquam à suis sensibus alienati, A diuitias huius mundi, honores, & gloriam respuant; ad subeunda verò pro Deo quæque dura, vel aspera flammantibus desideriis inardescant. Hoc musto debriati fuerant, quibus

Act. 2.

Iudæi verè dementes, ac furiosi dicebant: *Musto pleni sunt isti.* Hoc musto plenus erat vir ille de filiis Prophetarum, quem ad vngendum Hieu

4. Reg. 9.

Regem miserat Elisæus, de quo dixerunt vesanè sapientes ad eum: *Quid venit insanus iste ad te?* Quid autem mirum, si hi, qui puri sunt homines, cùm Spiritu diuino replentur, ab huius mundi sapientibus, atque ideò verò desipientibus, indicentur insani? cùm & ipse, qui Magister est Angelorum, dictus sit habuisse dæmo-

Ioan. 8.

nium? Imò, vt Marcus Euangelista testatur,

Marc. 3.

æstimatus sit etiam fuisse phreneticus? *Venit,* B inquit, *domum, & conuenit iterum turba, ita vt non posset nec panem manducare, & cùm audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim, quoniam in furorem versus est.* Hanc faocti Spiritus ebrietatem & tu, ô venerabilis Domina, sana mente conceperas cùm sæculum relinquere decreuisti: & velut columbæ simplicis alas excutiens, ad innocentium, atque simplicium nidulum conuolasti, tunc dicens:

Psal. 54.

Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Nunc etiam

Ibid.

securè decantans: *Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine, expectans eum, qui me saluam faciat à pusillanimitate spiritus, & tempestate.* Hæc te nimirum ebrietas impulit, ampla latis, atque vber- C

Ebrietas spiritualis quid in anima faciat.

rimis fœcunda prouentibus iura contemnere; munita turrium, atque castrorum propugnacula declinare: dulcium propinquorum necessitudinem, ac vernaculorum affectus abiicere: quodque horum omnium permaximum est, vnicum filium, eumque ephebum adhuc, atque impuberem, sine coniugalis solatio fœderis abdicare: & quæ constipatis vallata clientum cuneis solebas incedere, iam didicisti in angulo Monasterij cum pauperibus Spiritus sancti mulieribus humiliter residere. Hæc te sobria, vt ita loquar, ebrietas docuit, vt pro carbasinis lanea; pro purpureis, atque nitidulis pullis, ac despicabilia eligeres indumenta. Hæc te persuasit ebrie- D tas, vt siligineas pollines, ac fercula dapibus referta postponeres, atque ad libiæ penilem te mensuram panis cibarij cohiberes. Hæc te planè perita, & pudica ebrietas incitauit; vt cùm primo adolescentiæ flore frueris, viro obeunte, relicta, non tam claris, tamque magnificis procis annueres, non, vt omnia videbantur hortari, thalamos iterares: sed soli iam Christo victuram, mundo te mortuam exhiberes. Enimuerò tamquam perita negotiatrix nundinis intenta venalibus proiecisti mundum, vt acquireres cælum: præuenisti mortem, vt sententiam mortis euadere: elegisti paupe- E riem, vt diuitiarum non pereuntium copiam possideres.

CAPVT II.

Quòd aliquando iusti ab iniustis idcircò permittuntur affligi, vt flatnant ad Deum, vel ex necessitate conuerti.

ATQVI, vt mirabilior tua videtur esse conuersio, non te mundus à se repulit, sed solus ardor diuini Spiritus incitauit. Enimuerò, sicut prouidentia diuina disposuit ad educendum A de Ægypto Israëliticum populum, tunc est Moyses missus, cùm iam Pharao ad opprimendum illum duris operibus fuerat excitatus, quatenus Israëlitarum mentes Ægypto deformiter inhærentes, alium dum vocaret, quasi traheret; alius velut impelleret, dum sæuiret: vt dum plebs in seruitio turpiter figitur, vel malis impulsa, vel bonis prouocata, moueatur. Hoc

Exod. 3. & deinceps.

etiam in populo Dei frequentius agitur, cùm prædicatis cælestibus præmiis, sæuire in electos reprobi permittuntur; vt si vocati, ad terram promissionis, exire negligimus, pressuris saltem sæuientibus impellamur. Atque hæc Ægyptus, vita videlicet præsens, quæ nos oppressit blandiens, adiuuet premens: quatenus, quæ, dum foueret, iugo nos seruitutis attriuerat, liberta- B tis viam dum affligit, ostendat. Hæc itaque causa est, quod ab iniustis iusti sinuntur affligi, vt dum futura audiunt bona, quæ diligunt; patiantur etiam mala præsentia, quæ perhorrescunt: atque ad faciliorem exitum, dum amor prouocat, cruciatus impellat. Tibi autem cùm

Cur electos in hac vita cruciari permittat Deus.

vitæ huius vndique prosperitas arrideret, non te mundus, qui blandiebatur, impulit; sed speciosus forma præ filiis hominum Christus ad suæ

Psal. 44.

donationis amplexum per afflatum sancti Spiritus prouocauit: *Surge,* inquit, *amica mea, sponsa mea, & veni columba mea in foraminibus petræ,*

Cant. 2.

in cauerna maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. C Anima quippe sancta iure Christi amica, & sponsa vocatur, quia illi per Fidem, dilectionemque coniungitur. Sed hæc sponsa quasi adhuc iacet, dum in mundanis actionibus implicatur; tunc surgit, cùm ad procinctum diuinæ seruituris erigitur. Ac si dicat, quæ in sæcularis vitæ mollitie iaces, iam surge, atque ad familiare contubernium meæ contemplationis exigere. *Columba mea in foraminibus petræ.* Si, iuxta Apostolum, petra Chri-

1. Cor. 10.

stus est; foramina petræ vulnera sunt Redemptoris, quæ profectò non casu quinque sunt, lanceæ scilicet, & clauorum: sed quia non fueramus quinque sensuum vulneribus sauciati, D per has quinque plagas salui sumus perpetuæ restituti. Istæ siquidem portæ erant per quas

Christi quinque vulnerum mysteri.

die sabbati Propheta, ne inferrentur onera grauia, prohibebat. In his ergo foraminibus Dei columba consistit: quia sancta quælibet anima totam propriæ salutis spem in sui Redemptoris passione constituit. Ibi velut ab accipitris incursu defenditur: quia à cunctis malignorum spirituum insidiis custoditur. Ibi planè nidificat, quia illic fœtus bonorum operum coaceruat. De hac petra per Psalmistam dicitur: *Montes excelsi ceruis, petra refugium herinaceis.* Quid

Psal. 103.

enim hoc loco per montes, nisi altæ Scriptu- E rarum intelligendæ sunt profunditates? Hi nimirum qui iam dare contemplationis saltus nouerunt, altos sententiarum diuinarum vertices quasi cacumina montana conscendunt. Ad quæ profectò cacumina, quia infirmi pertingere non valent, *refugium herinaceis*, rectè illic subditur: *Petra refugium herinaceis.* Quia videlicet inualidos quosque non intelligentia sublimis exercet, sed sola in Christo Fides humiliter continet. Quod autem illic additur: *In cauerna maceriæ;* Solent ex lapidibus maceriæ fieri, ad custodiam vinearum, sicut per Esaiam dicitur: *Vinea facta est dilecto meo in cornu loco vberi, & maceria circumdedit, & circumfodit eam.* Quid er-

Esai. 5.

Angelorum præsidium tentatis præsens. go per maceriam lapidum, nisi præsidium, & A escubias intelligimus Angelorum? Quibus videlicet anima in certamine posita, dum vallatur, atque circumdatur, à cunctis aduersantium spirituum tentationibus custoditur. Porrò quod sequitur: Ostende mihi faciem tuam: Tunc anima cælesti Sponso faciem suam ostendere dicitur, cùm eius speciem internis obtutibus quasi reuelata facie contemplatur: Sonet, inquit, vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora. O quàm suaue commercium, imò quàm inenarrabilis dulcedo in humanis visceribus oritur? Cùm Creator, & creatura alternis in se inuicem affectibus delectantur, sicut per Prophetam dicitur: Psal. 103. *Suauis sit ei laudatio mea, ego verò delectabor* B *in Domino.*

CAPVT III.

Quòd quisque contemptor sæculi ad hoc debet semper eniti, vt perueniat ad amorem Dei.

ET hæc est summa cuiuslibet sanctæ animæ mundi nexibus expeditæ, atque hic tota versari debet intentio, vt ad amorem Dei per omnium suorum operum incrementa contendat: & quandoque in veri Sponsi delectabiliter amplexibus requiescat. Sicut enim quis ad hoc Ecclesiasticis gradibus initiatur, vt ad sacerdotij culmen attingat: vel potius, vt tua dicamus, C ad hoc virgo dotatione subarrhatur, vt nubat; ita nimirum omnes sæculum relinquentes ad hoc debent semper eniti, vt auctori suo valeant arctius in amore coniungi. Alioquin quid prodeerat iugum Ægyptiacæ seruitutis abrumpere, rubrum mare transire, si terram lactis, ac Terra lacte & melle manans mysticè quid. mellis irriguam numquam daretur intrare? Lac quippe fructus est carnis, mel labitur de supernis. Et quia Redemptor noster de cælo veniens, carnem suscipere ex Virgine, hæc est terra illa viuentium, ad quam debemus intentis semper amoris gressibus festinare. Hunc Sponsum, venerabilis soror, veræ charitatis vlnis Psal. 36. amplectere, super hoc iugiter delectare. Dele- D ctare, inquam, in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Huius corpus, & sanguinem etiam ore carnis crebrius suscipe, vt hanc eius vocem Cant. 4. meritò possis audire: *Fauus distillans labia tua,* Quid frequenter S. Eucharistiã suscipit, dæmonibus est terribilis. *sponsa: mel & lac sub lingua tua.* Terretur enim aduersarius, cùm Christiani labia Christi videt cruore rubentia. Agnoscit enim præsto suæ perditionis iudicium, & diuinæ victoriæ, qua captiuatus est, & obrutus, non tolerat instrumentum. Christus ergo per mysterium suum tibi videatur in ore, & Christus per sui amoris incendium tibi viuat semper in corde; vt congruat etiam tibi, quod sponsa dicit in Canticis: Fas- Cant. 1. ciculus myrrhæ, dilectus meus mihi: inter vbe- E ra mea commorabitur. Quid enim per myrrham, amatissimam videlicet aromatis speciem, qua etiam defunctorum cadauera condiuntur, nisi Christi passio designatur? Quid aliud inter vbera, nisi locus cordis agnoscitur? Quisquis igitur amore continuo Christum in arcano sui cordis amplectitur, quisquis imitandi gratia passionis eius mysterium iugiter meditatur, huic profectò myrrhæ fasciculus Christus efficitur: atque, iuxta Scripturæ sacræ sententiam, inter eius vbera commoratur. Vnde & idem Sponsus Cant. 8. ad sponsam, *Pone me*, ait, *vt signaculum super cor* A *tuum, vt signaculum super brachium tuum.* Sæpe nos Quid est habere Christum, vt signaculum, super brachium, & super cor. ob rei memoriam, quam obliuioni tradere nolumus, digito nostro, vel brachio signum aliquod innodamus; vt dum signum frequenter attenditur, res, quam intercipere potuisset obliuio, iugiter in memoria teneatur. Quisquis autem Christum quasi amat, sed operari bona dissimulat, iam quodammodo sponsum super cor signaculum posuit, sed super brachium omnino non posuit. Quisque verò bonis operibus videtur intentus, sed à diuini amoris torpet incendio frigidus: iam ille sanctitatis imaginem super brachium posuit, sed adhuc in corde Christi signaculum non expressit. Vt ergo sancta anima Christi charactere vtrobique signetur, eum in corde suo signaculum ponat, B vt amoris eius facibus medullitus inardescat. Ponat etiam consequenter in brachio, vt piis operibus valenter insistat. Signaculum Paulus in corpore suo, velut in brachio, Iesum posuerat, cùm dicebat: *Ego stigmata Iesu in corpore meo porto.* Galat. 6. Signaculum super cor Iesum posuerat, cùm alibi gratulabundus aiebat: *Mihi autem absit glo-* Ibid. *riari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Cuius sanè stigmata expressa gerebat in corpore, eius se signaculum habere gloriabatur in mente. Porrò autem & ipse cælestis Sponsus, electum quemque suum sibi signaculum ponit, eúmque grata vice, tamquam ne de memoria deleatur, attendit. Iuxta quod Zorobabel Duci Iudeæ pollicetur, dicens: Electos suos Deus quantum amet. C *In illa die suscipiam te, Zorobabel serue meus, &* Aggai 2. *ponam te sicut signaculum in conspectu meo.* E contrà, Hier. 22. de quodam reprobo Rege Dominus dicit: *Si fuerit Iechonias filius Ioacim Regis Iuda, annulus dexter in manu mea, inde euellam eum.*

CAPVT IV.

Exhortatio, vt in cælestis Sponsi semper amplexibus requiescat.

AD hanc ergo tu, venerabilis soror, assiduè vicissitudinem satage, vt & cælestis Sponsus per amoris sui gratiam te semper accipiat; D & tu ab eo, quod absit, per amorem quorumlibet temporalium oculos non auertas; quatenus & ille te subtiliter intuens, nullamque offensionis illuuiem deprehendens, dicat: *Tota* Cant. 4. *pulchra es, amica mea, & macula non est in te;* Et tu eius amore inenarrabiliter æstuans, hoc intima voce depromas: *Dilectus meus candidus, &* Cant. 5. *rubicundus, electus ex millibus; caput eius aurum* Ibid. *optimum, guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis.* Dilectus siquidem candidus virginitate, rubicundus est passione. Candidus, quia dicit: *Ego lilium conuallium.* Rubicundus, de quo Cant. 1. Ioannes dicit: *Qui lauit nos à peccatis nostris in* Apoc. 1. *sanguine suo.* Electus ex millibus, de quo Salo- E mon, *Virum*, inquit, *de mille vnum reperi.* Millenarius quippe numerus totius humani ge- Eccl. 7. neris est intelligenda perfectio, in quo Saluator tamquam passer est vnicus in ædificio. Psal. 101. Capur eius aurum optimum; quia caput Christi Deus, qui nimirum sicut aurum metallis; 1. Cor. 11. ita, licet incomparabiliter, omnibus supereminet creaturis. Cuius guttur suauissimum dicitur, quia suorum melliflua suauitate verborum, mentes audientium obdulcantur. *Quàm dulcia,* Psal. 118. inquit, *faucibus meis eloquia tua, super mel, & fauum* 1. Pet. 1. *ori meo.* Totus etiam desiderabilis, quia in eum, testante Petro, desiderant Angeli prospicere: vel

vel quia humanitatis eius mysterium, omne desiderium accendit in mentibus electorum, vt eos videlicet non modò resurrectionis gloria prouocet, sed ad imitationis exemplum ipsa quoque ignominia passionis inuitet. In hoc igitur sponso tuo, veneranda soror, assiduè delectare, in hoc omnia cordis tui vota constitue, in huius semper amplexibus ab omni sopita mundi turbine requiesce.

CAPVT V.

Ad cautelam prouocat, vt contra tentationis insidias sit semper accincta.

SED interim, dum amplecteris sponsum, caue hostem aduersarium: adhuc enim in salo versaris, nec dum portus statione perfrueris. Procinctus enim iste castrorum non quietis est municipium: via est ista, non patria: ambulamus, & non habitamus. Tentatio enim est vita hominis super terram. (Iob 7.) Quapropter si tentationum bella desunt, gaude quidem, noli tamen nimium secura confidere; sed aduersus repentinos, & inopinatos insidiatorum hostium impetus te vigilanter accinge. (Cur conuersionis initio Deus tentationes non permittat in suis.) Sæpe namque nonnulli ad Deum de mundo conuersi, in ipso suæ inchoationis aditu, pacatissimam carnis tranquillitatem, cogitationúmque percipiunt; procedente verò tempore, duris tentationum probationibus B fatigantur. Quod vtique fieri diuina dispensatione cognoscitur, ne in ipso suæ nouitatis initio tentationum asperitate frangantur. (Exod. 13.) Nam si eos adhuc teneros, ac intimi conflictus ignatos, amaritudo tentationis exciperet, ad ea scilicet, à quibus necdum longe discesserant, facile remearent. Vnde scriptum est: *Cùm emisisset Pharao populum, non eos deduxit Dominus per viam terræ Philisthiim, quæ vicina est, reputans, ne fortè pœniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere, & reuerteretur in Ægyptum.* Ex Ægypto itaque recedentibus, è vicino pugna subtrahitur; quia derelinquentibus sæculum quædam pacis tranquillitas datur, ne in ipsa teneritudinis nouitate turbati, atque conterriti, ad ea, quæ contempserant, reuertantur. Prius ergo securitatis suauitate mulcentur, prius pacis quiete nutriuntur: post cognitam verò dulcedinem, tanto iam tolerabilius tentationum certamina sustinent, quanto in Deo altius agnouere quod ament. Tu ergo sic in his, quæ fortè nunc prosperantur exultes: vt ab his, quæ posterius imminent, non dormites. Esto igitur cauta, & vndique circumspecta; sicque te præbe peruigilem, vt numquam te hostes inueniant oscitantem. (Clypeus validus contra mundi certamina, mortis memoria est.) Confœderanda sunt quippe aduersum te, & prosapia generis, & flos ætatis: venustas formæ, & memoria facultatis abiectæ. Ad euitanda sanè istorum tela certaminum, nullus mihi videtur validior clypeus, quàm meditatio mortis, ac extremi terror examinis.

CAPVT VI.

De animâ, cùm egreditur, quibus dolorum anxietatibus coarctetur.

PENSANDVM quippe est, cùm iam peccatrix anima à vinculis incipit carnis absolui, quàm amaro terrore concutitur, quantis mordacis conscientiæ stimulis laceratur. Recolit ve- A tita, quæ commisit: videt mandata, quæ negligenter implere contempsit. Dolet indulta pœnitentiæ tempora sese inaniter percepisse; plorat immobilem districtæ vltionis articulum ineuitabiliter imminere. Manere satagit, ire compellitur: recuperare vult perdita, non auditur. Post terga respiciens, totius transactæ vitæ cursum velut vnum breuissimum deputat itineris passum; ante se oculos dirigit, & infinitæ perennitatis spatia deprehendit. Plorat itaque, quia intra tam breue spatium acquirere lætitiam potuit omnium sæculorum: deflet etiam se propter tam breuis illecebræ voluptatem, inenarrabilem perpetuæ suauitatis amisisse dulcedinem. Erubescit, quia propter illam substantiam, quæ vermibus erat obnoxia, illam neglexit, quæ choris erat Angelicis inserenda. Iam radios mentis attollit, & cùm diuitiarum immortalium gloriam contemplatur, eam propter vitæ huius inopiam perdidisse confunditur. Cumque sub se reflectit oculos ad huius mundi conuallem, terramque caliginem, super se miratur æterni luminis claritatem; liquido comprehendit, quia nox erat, & tenebræ, quod amauit. O si redituum pœnitentiæ tempus mereri potuisset, quàm duræ * conuersationis iter arriperet, qualia, & quanta promitteret, quantis se deuotationum vinculis innodaret! (* conuersionis.) Interea dum hebescentes oculi C contabescunt, dum pectus palpitat, raucum guttur anhelat, dentes paulatim nigrescunt, & quamdam velut æruginem contrahunt; pallescunt ora, membra cuncta rigescunt: dum hæc itaque, & huiusmodi tamquam vicinæ morti præcedentia famulantur officia, adsunt omnia gesta, simul & verba. Nec etiam ipsæ cogitationes desunt, & cuncta hæc amarum aduersus Auctorem testimonium reddunt. Coaceruantur omnia ante respicientis oculos, & quæ conspicere refugit, coactus, & inuitus attendit. (Angeli, & dæmones morienti adsunt.) Adest præterea hinc horrenda dæmonum turba, illinc virtus Angelica. In illo, qui medius est, liquido deprehenditur, cui parti iure possessio vindicetur. Nam si pietatis in eo videntur insignia, D inuitationis Angelicæ blanditiis oblinitur, atque harmonicæ melodiæ dulcedine, vt exeat, prouocatur: quod si eum sinistræ parti meritorum nigredo, & fœditatis squalor adiudicet, intolerabili mox terrore concutitur, repentini impetus violentia perturbatur, præcipitanter inuaditur, ac de miseræ carnis ergastulo violenter euellitur, vt ad æterna supplicia iam cum amaritudine pertrahatur. Iam verò post egressionem de corpore quis explicare valeat, quot armatæ iniquorum spirituum acies in inuidiis lateant, quot frementes cunei feralibus telis instructi, E iter obsideant; & ne transire libera possit anima, velut militari more conspiratæ legiones, oppugnant? Hæc, & huiusmodi frequenter in corde versare, quid est aliud, quàm lenocinantia vitæ huius blandimenta respuere, mundo repudium dare, illices motus carnis elidere, solumque perfectionis adipiscendæ propositum indeclinabiliter custodire?

CAPVT VII.

Sententiæ Scripturarum de die iudicij.

HIS addendus est etiam extremi terror iudicij, vt illius amaritudine valeat mundi huius falsa dulcedo contemni. Ad euitandas

namque diabolicæ pugnæ molestias valenter assurgimus, si necessitatis vltimæ periculum prouide pertractemus. Nam si repentinus ille, atque terribilis aduentus Christi dignè perpendi- (Extremi iudicij memoria vtilis est contra omnes tentationes.) tur, quid erit in mundo vbi mens humana, vel desipiens delectetur? Ille nempe dies est, ad quem omnis præcedentium sæculorum intentio, ac summa colligitur, cui cuncta sacrarum Scripturarum volumina famulantur, de quo beatus Petrus, vt audientium corda digno terrore concuteret, *Adueniet*, inquit, *dies Domini sicut fur*, (2. Pet. 3.) *in quo cæli magno impetu transient, elementa verò calore soluentur.* Vnde & mox subdidit: (Ibidem.) *Cùm hæc omnia igitur dissoluenda sint, quales oportet esse vos in sanctis conuersationibus, & pietatibus expectantes & properantes in aduentum diei Domini, per quem cæli ardentes soluentur, elementa verò ignis* B *ardore tabescent?* De quo & Iudas dicit Apostolus: (Iudæ cap. vnico) *Ecce veniet Dominus in Sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, redarguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra eum peccatores impij.* De hoc & Ioannes in Apocalypsi: (Apoc. 1.) *Ecce veniet cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent se super se omnes tribus terræ.* Et Malachias ait: (Mal. 3.) *Ecce venit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius, & quis stabit ad videndum eum?* Et paulò post, (Mal. 4.) *Ecce dies veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem* C *sicut stipula, & inflammabit eos dies veniens, quæ non relinquet eis radicem, & germen.* Et per alium Prophetam dicitur: *Adhuc vnum modicum est,* (Aggæi 8.) *& ego commouebo cælum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes Gentes, & veniet desideratus cunctis Gentibus.* Item alius: (Sophon. 1.) *Iuxta est dies Domini magnus, iuxta, & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis, dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & angustiæ, dies calamitatis, & miseriæ, dies nebulæ, & turbinis, dies tubæ, & clangoris.* Vbi notandum, tremendi diem iudicij, quàm proximè, quamque perniciter aduentare Propheta considerat, ad cuius agilitatem expressius inculcandam, tot accelerandi nomina coaceruat: D vbi scilicet ad auxesim dictionis, bis ponit iuxta, deinde velox, & nimis: vt liquido doceat, quia oculis Fidei id iam videtur in limine, quod infidelibus, & cæcis corde putatur procul abesse: & isti iam tribunalibus Iudicis quodammodo trementes assistunt, quem illi per diuturnæ longinquitatis absentiam paruipendunt. De hoc vltimæ & irremediabilis necessitatis die præconatur Esaias, dicens: (Esaiæ 13.) *Ecce dies Domini venit crudelis, & indignatione plenus, & iræ, furorisque ad deponendam terram in solitudine, & peccatores eius conterendos ex ea; quoniam stellæ, & splendor earum non expandent lumen suum, obtenebratus est sol in ortu suo, & luna* E *non splendebit in lumine suo; & visitabo super orbem mala, & contra impios iniquitates eorum.* Et iterum, (Esai. 28.) *Ecce, ait, validus & fortis Dominus sicut impetus grandinis, turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium; & emissarum super terram.* Idem alibi: (Esai. 30.) *Ecce nomen Domini venit de longinquo: ardens furor eius, & grauis ad portandum, labia eius repleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis deuorans, & spiritus eius velut torrens inundans ad perdendas gentes in nihilum.* Qui rursus ait: (Esai. 29.) *Eritque repente confestim à Domino exercituum, visitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis, & tempestatis, & flamma ignis deuorantis.*

A De quo videlicet igne Petrus ait: *Cæli autem, qui* (2. Pet. 3.) *nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt, igni reseruati in die iudicij, & perditionis impiorum hominum.* De hoc & Propheta dicit: *Auditam faciet Do-* (Esa. 30.) *minus gloriam vocis suæ, & terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris, & flamma ignis deuorantis.* De hac etiam vltione tremenda per Moysen Dominus dicit: *Gladius meus manducabit carnes.* De (Deut. 32.) hac Hieremias ait: *Gladius Domini deuorabit ab ex-* (Hier. 12.) *tremo terræ, vsque ad extremum eius, non est pax vniuersæ carni.*

Gladius enim deuorare terram dicitur, & pax vniuersæ carni deesse perhibetur: quia quisquis nunc carnaliter conuersatur, vel terrena immoderatius ambire conuincitur, vltimæ districtionis necesse est gladio perimatur. De quo ni- B mirum gladio per Ezechielem Dominus dicit: *Egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem car-* (Ezech. 21.) *nem ab Austro vsque ad Aquilonem; vt sciat omnis caro, quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irreuocabilem.* De hoc vtique gladio & Amos Propheta dicit: *In gladio morientur omnes peccatores* (Amos 9.) *populi mei, qui dicunt, non appropinquabit, & non veniet super nos malum.* Hic diuini iudicij terror interiores Nahum Prophetæ aures turbauerat, cùm di- (Nahum 3.) cebat: *Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ feruentis, & equitis ascendentis, & micantis gladij, & fulgurantis hastæ, & multitudinis interfecti, & grauis ruinæ, nec est finis cadauerum.* Enimuerò de diuino iudicio quid viderit Daniel, mani- C festè describit, dicens: *Aspiciebam donec throni po-* (Dan. 7.) *siti sunt, & Antiquus dierum sedit, vestimentum eius quasi nix candidum, & capilli eius quasi lana munda; thronus eius flamma ignis, rotæ eius ignis accensus: fluuius igneus, rapidúsque egrediebatur à facie eius.* (Ibid.) Et paulò post. *Iudicium sedit, & libri aperti sunt.* Qui nimirum libri, ipsi intelligendi sunt sancti, (Sancti vid. sunt libri.) quorum nunc meritum ab eis per custodiam humilitatis absconditur: & tamquam volumen codicis, ne legatur, inuoluitur. Tunc autem ad eorum gloriam, vniuersorum oculis aperitur; vt in eis præuaricatores tamquam per digestæ scriptionis articulum legant diuinæ legis mandata, quæ dum adiuiuerent, seruare contempserant. D Illic iam compelluntur & legere, qui hic per ar- (Matth. 11.) rogantiæ fastum verba Dei dedignabantur audire. Illic iugum Domini leue, & onus eius suaue, mitibus, & patientibus fuisse considerant, quod hic superbiæ suæ ceruicibus intolerabile iudicabant. Illic superbum omne confunditur, & quidquid eleuatum fuerat, sub tantæ maiestatis indignatione curuatur. Vnde per Esaiam dicitur: *Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incuruabitur* (Esai. 2.) *altitudo virorum: Exaltabitur autem Dominus solus in die illa: quia dies Domini super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem, humiliabitur: & super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, &* E *super omnes quercus Basan, & super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos, & super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum, & super omnes naues Tharsis, & super omne, quod visu pulchrum est: & incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & eleuabitur Dominus solus in die illa, & idola penitus conterentur: & introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cùm surrexerit percutere terram.* Quæ nimirum verba seriatim fortassis exponerem, nisi epistolaris compendij regulam excedere deuitarem. Illud dumtaxat summotenus video perstringendum, quia rebus insensibilibus dies diuini

indicij dicitur imminere: sed per figuras rerum ratione carentium, stoliditas intelligitur hominum reproborum. Cedri quippe Libani sublimes, & erectæ, potentes sunt huius sæculi, per excellentiam quidem terrenæ sublimitatis elati, sed bonorum operum fructibus infœcundi. Quercus autem fructus quidem proferunt, sed non quibus homo reficitur: sed vnde sues aluntur. Sues autem immundi intelligendi sunt spiritus, qui spurcis sordentium hominum operibus saginantur. Porrò montes excelsi, & colles eleuati, superbi quique sunt, quasi per aggestum tumidæ cogitationis in alta porrecti: sed frumento, quo valles abundant, cunctisque spiritualium studiorum frugibus alieni. Iam verò turris excelsa, & murus munitus illos insinuat, qui cùm peccatores sint, in quadam se velut innocentiæ arce constituunt: seseque defensionis clypeo contegentes, reprehensorum suorum iacula ad se pertingere non permittunt. Tharsis autem exploratio gaudij dicitur. Quisquis enim in hoc sæculo, vnde gaudere possit, explorat, huic superueniens dies Domini quibus perpetualiter amarescat, mœroris, atque tristitiæ molestias irrigat. Venit etiam dies Domini non super omne, quod pulchrum est, sed super omne, quod visu pulchrum est: quia ille diuini iudicij pondere premitur, qui intrinsecus quidem vitiorum latentes inguentium deformitate confunditur: foris autem quadam adumbratæ virtutis, vel potius honestatis pulchritudine palliatur. Sed cùm plurima suppetant, nos enucleatius exponere ista postponimus: quia prolixioris styli laciniam deuitamus. Exempla quoque de diuini terrore iudicij plura his supersedemus inserere, quia cùm huic tremendo examini omnis eloquij cælestis intentio militet, nos in exaggeratione eius elaborare diutius non oportet. Ad hoc enim pleniter intimandum, etiam si cætera cuncta deessent, sola illa Veritatis verba sufficerent, quibus ait: *Erunt dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, vsque nunc, neque fient.*

Quercus frugiferæ impiosquomodo significent. *Sues mysticè, qui sint, vel intelligantur.* *Psal. 64.* *Contra simulatam pietatem.* *Marc. 13.*

CAPVT VIII.

Hic admonetur, ne sub pietatis specie ad sæculum reuertatur.

TV autem, Domina mea, Domina, inquam, mea, imò & Regina, Domino meo, cælesti scilicet Regi, per annulum viuæ Fidei, & arrham sancti Spiritus desponsata: tu itaque hæc, & his similia, quæ de diuini furoris, & indignationis amaritudine, leguntur mundi amatoribus imminere, crebrius perlege, subtiliter meditare: vt hoc velut amaræ confectionis antidoto, sibilos antiqui serpentis, eiusque lethale virus possis euadere. Io metipso quippe frequenter expertus sum: quia cum visceribus meis huius cogitationis amaritudo diffunditur, à cunctis male blandientis mundi, vt ita loquar, humoribus, mentis meæ stomachus exsiccatur. Sæpe enim malignus spiritus, velut auis in ramo arboris, sic in lingua ponitur adulantis: & tamquam per organum vasis, in vas virus efflat, quod lethaliter io audientis interiora transfudit. Tu autem obtura aures maleuadis cantibus Sirenarum, & Scyllææ voraginis prudenter euade naufragium: sicque cor tuum in sancto proposito terror Iudicis figat, vt nequaquam hoc ventus assentatorij fauoris euellat. Antiquus enim ille sedu- A ctor, qui dudum Euæ per serpentem versutiæ suæ virus infudit, adhuc fortassis & tibi tanquam filium morem seruans, per aliud suum vasculum sibilabit: Reuertere, inquiens, domum sub ipso sacræ professionis habitu, rege familiam, expone piè viuendi formam, tene super filium, eiusque coæuos, grauitatis, ac modestiæ disciplinam, prouidè lapsuro non absonam legibus sponsam, nec resilire permittas sibimet obsequentium clientelam. Hæc igitur fabricans nequitiæ spiritus non curat, qua te ad sæculum retrahat veste, dummodo confidat, quod per sæculares actus tibi principetur in mente.

Extremi iudicij memoria mundi blandimēta extinguit. *Dæmon adulantis linguæ, vt auis ramo insidet.* *Gen. 3.* *Sacræ professionis habitus.*

B

CAPVT IX.

De Monacho, qui de Eremo ad cœnobium rediens, per immunditiam lapsus interiit.

PORRO autem, cùm plurima suppetant, id potissimum, quod nobis ante paucos dies contigit, referre congruum iudicamus: Monachus quidam simplicis naturæ, humilisque modestiæ nobis aliquando cohabitaturus adhæsit, ac per octennium fere nobiscum in Eremo non solùm castè, sed, iuxta fratrum quoque omnium testimonium, laudabiliter vixit: & quoniam scribendi peritus extitit, non pauca nobis librorum volumina pollucibiliter exarauit. Nuper autem cùm obeso vegetus corpore, ac robustior solito videretur, C cœpit obstinatè deposcere, vt ad suum permitteretur Monasterium remeare. Quod nimirum malignus cordi eius intulit aduersarius, ve perspicuè postmodum ipsius rei declarauit euentus. Nam mox, vt iuxta petitionem, ad suum Monasterium est reuersus, cum alio quodam Monacho dictum malorum sene, litteris æquè petito, atque librario, per femoralis fluxus egestionem cecidit: sicque omne, quod mundus diutius vixerat, repentina sceleratissimi criminis contagione fœdauit: neue sine vindicta tam plectibilis culpa transiret, ægritudine mox irruente, decubuit: paucisque deinceps diebus ex hac vita confessus, & confusus exiuit. Sic, sic, igitur, qui stat D videat ne cadat. Et qui solo præcepto, cum vxore Loth, post terga respicere non vetetur, conspecto saltem salis statunculo, ac Deo desuper vindice terreatur.

1. Cor. 10. *Gen. 19.*

CAPVT X.

De sepultura Sophiæ Marchionissæ, & eius fætore intolerabili.

AT fortassis è cōtra dicitur, quia corpusculum tuum gracile nimis, & delicatum, ab ipsis lactantis infantiæ rudimentis esculentissimis, ac E penè regalibus fuit epulis molliter enutritum: nec sororum potes nunc mensulis esse contenta, quæ magnificis olim fueras ferculis assueta: sed nec olere quidem, vel communibus cum eis vti potes eduliis, quæ marinas, exquisitasque delicias iodicia assueueras inficere pigmentis. His itaque malè blandientibus suadelis, imò litis melle sagittis ex diabolica pharetra manifestè vibratis, tu discipula Crucifixi prudenter occurre, easque à te conditionis tuæ sedula consideratione repelle. Perpende igitur, quia caro, quæ nunc accuratis dapibus enutritur, paulò post vermibus scaturire compellitur: ipsaque tunc sit esca rodentium, quæ nunc delectabiliter saginatur in

Mortis memoria carnis & gulæ illecebris medetur.

cunditate ciborum, ac tanto grauiorem exhalat putrefacta fœtorem, quanto suauiorem sibi procurauit educata molliriem. Ecce, dum ista conscribimus, Sophia nobis ad memoriam tedit, duorum scilicet Marchionum, Vguzonia sorot, Raioerij filia, quæ ante hoc ferè seaconium, dum sana adhuc esset, & incolumis, Abbatem Monasterij sancti Christophori martyris, vt sibi sepulturam construeret, petiit: illoque reniteote, eamque delirare perhibente, difficilius impetrauit. Factúmque intra Monachorum claustra sepulchrum, mox vt ingressa conspexit, nescio quo iudicio, in ægritudinem corruit, ac paulò post abortiit, & obiit. Cuius profectò tumulus cùm esset gypseus, artificiosisque cæmentariorum studiis vndique communitus, tantam

Sophia Marchionū Raineri filia, & Vgozonis soror.

B fœtoris illuoiem per continoi circiter anni circulum exhalauit, vt tolerari via posset, nec fratres quiescere in tota illius claustri medietate permitteret. Et cùm multa circumquaque sepulchra subsiderent, eademque minora satis impendia percepissent, oullum præter hoc solum, molestias naribus ingerebat: vt luce clarius innotesceret, quoniam humana caro quanto tenerius, ac mollius educatur, tanto deterius in putredinem ac nauseam vertitur. Enimuerò fratres cùm me cur id fieret, inquisissent; quod videbatur, exposui: Hoc, inquam, vt opinor, ad salutem vestram diuinitus agitur, vt in illo vno corpore quod tam pulchrum, venustumque vi-

Delicatius nutrita caro, mortua magis fœtet.

C distis, quid etiam de cæteris mulieribus in tentatione luxuriæ sentiri debeat, liquido colligatis; quoniam caro illa & tunc putredo veraciter erat, cùm ad se spectandam lubricos intuentium oculos prouocabat: quid enim tunc fuerit, nunc euidenter ostendit. Et quælibet hominis caro, quæ nunc vitere conspicitur, nequaquam de se post obitum putredinem generat: sed quæ semper fuerat, tunc se tantummodo putredinem manifestè declarat.

Luxuriæ efficax remedium.

CAPVT XI.

De Veneti Ducis vxore, quæ prius nimium delicata, demum toto corpore computruit.

D SED ad id, quod asserimus, roborandum congruum est, vt etiam de viua carne proferamus exemplum. Veracis itaque, & honesti viri didici relatione quod narro: Dux Venetiatum Constantinopolitanæ vrbis ciuem habebat vxorem, quæ nimirum tam tenerè, tam delicatè viuebat, & non modò superstitiosa, sed artificiosa, vt ita loquar, sese iucunditate mulcebat, vt etiam communibus se aquis dedignaretur abluere; sed eius serui rorem cæli satagebant vndecumque colligere, ex quo sibi laboriosum satis balneum pro-

E curarent. Cibos quoque suos manibus non tangebat, sed ab Eunuchis eius alimenta quæque minutius concidebantur in frusta: quæ mox illa quibusdam fuscinulis aureis, atque bidentibus ori suo, liguriens, adhibebat. Eius porrò cubiculum tot thymiamatum, aromatúmque generibus redolebat, vt & nobis narrare tantum dedecus fœteat, & auditor fortè non credat. Sed omnipotenti Deo quantum huius fœminæ fuerit exosa superbia, manifesta docuit vlciscendo censura. Vibrato quippe semper eam diuini mucrone iudicij, corpus eius omne computruit, ita vt membra corporis vndique cuncta

A marcescerent, totúmque cubiculum intolerabili prorsus fœtore complerent: nec quispiam tantam perferre narium iniuriam potuit, non cosmeta, non seruulus, vix vna dumtaxat ancilla, non sine speciei redolentis auxilio, in eius obsequij sedulitate permansit. Eadem tamen raptim accedebat, & protinus fugiens abscedebat. Diutius igitur hoc languore decocta, & miserabiliter cruciata, amicis quoque lætantibus, diem clausit extremum. Quid ergo sit caro, doceat ipsa caro: quodque perhibet mortua, restatur & viua.

CAPVT XII.

De suppliciis damnatorum.

B SED, ô vtinam qui eiusmodi sunt, sic pœna temporalis afficeret, vt non eos etiam tartarus expectaret! Illic enim, iuxta quantitatem gaudij retribuitur mensura tormenti: quantoque hic altius per iactantiam tumoris extollitur, tanto illic voracis incendij barathro profunditus absorbetur. Vnde est, quod de peruersa anima sub Babylonis specie dicitur: *Quantum se exaltauit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormenta, & luctus.* Et alibi: *Potentes potenter tormenta patientur, & fortibus fortior erit cruciatio.* Nam & ipsæ carnales illecebræ, vel cætera vitia, quæ hic prauos homines inflammabant, illic in picem, resinamque vertuntur, & vltricibus flam-

Apoc. 18.

Sap. 6.

C mis vires tribuunt. Planè sicut Scriptura dicit, illic est vmbra mortis, quæ profectò nihil est aliud nisi obscuritas * diuisionis; quia damnatus quisque cùm æterno igne succenditur, ab interno lumine tenebratur. Natura verò ignis est, vt ex se ipso & lucem exhibeat, & ardorem: sed transactorum illa vltrix flamma vitiorum habet ardorem, non habet penitus lucem. Vnde est, quod de illo, quem à se repellit, Veritas dicit: *Ligate illi manus, & pedes, & mittite eum in tenebras exteriores.* Si ignis itaque, qui reprobos cruciat, lumen habere potuisset, is, qui repellitur, nequaquam mitti in tenebras diceretur. Hinc etiam Psalmista ait: *Super eos cecidit ignis, & non*

Iob 10.

** visionis.*

Matth. 22.

Psal. 57.

D *viderunt solem.* Ignis enim super impios cadit, sed sol, igne cadente, non cernitur: quia illos, quos gehennæ flamma deuorat, à visione veri luminis cæcat: vt & foris eos dolor combustionis cruciet, & intus pœna cæcitatis obscuret: quatenus qui Auctori suo corpore, & corde deliquerunt, simul corpore, & corde puniantur: & vtrobique pœnam sentiant, qui dum hic viuerent, prauis suis delectationibus ex vtroque seruiebant. Vnde bene per Prophetam dicitur: *Descenderunt ad infernum cum armis suis.* Arma quippe peccatorum sunt membra corporis, quibus peruersa desideria, quæ concipiunt, exequuntur. Vnde rectè per Paulum dicitur:

Ezech 32.

Peccatorum arma quæ sint.

E *Neque exhibeatis membra vestra, arma iniquitatis peccato.* Cum armis verò descendere ad infernum, est cum ipsis quoque membris, quibus desideria voluptatis expleuerunt, æterni iudicij tormenta tolerare: vt tunc eos vndique dolor absorbeat, qui nunc suis delectationibus subditi, vndique contra iustitiam iustè iudicantis pugnant. Quæ tamen supplicia in se demersos, & vltra vires crucient, & eis vitæ subsidium extinguendo seruant: vt sic vitam terminus finiat, quatenus semper sine termino cruciatus viuat: quia & ad finem per tormenta properat, & sine fine deficiens, durat. Fit ergo

Rom. 6.

Mors damnatorum. miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors viuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Eant ergo nunc luxuriæ dediti, & ad propriæ carnis arbitrium viuant, vt anima postmodum, & carne simul intereant: nunc medullas mundanæ dulcedinis sorbeant, vt repleti tunc perpetui cruciatus absyn-
Iob 21. thio, totis visceribus amarescant. Necesse quippe est, vt illic dentibus strideant, qui hic edacitare gaudebant: illic ab eis irremediabiliter plangitur, a quibus hic voluptuosè ridetur: quique hic olfaciunt nidores aromatum, & acredinem inhiant pigmentorum, illic eos & sulphureus fœtor ex-
Num. c4. cruciat, & terra picei fumi caligo circumdat. Ducunt enim in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

CAPVT XIII.

Quòd Monachus frigidus vilis alga; Monachus autem feruidus, vitis est fructuosa.

Exod. 16. VERVM hæc illis exaggeranda sunt mentibus, quæ post terga relictam Ægyptum repetunt, quæ sedere super ollas carnium ignobiliter concupiscunt; vt his cogitationum fluctibus terrorúmque procellis quodammodo mare rubrum fiat, quod eis in medio, ne reuertantur, obsistat. Tu autem, veneranda soror, quæ scili-
Ezech. 1. cet Euangelicæ quadrigæ, ac rotarum cælestium animalium sequeris, quorum sunt pedes recti, C quæque cùm ambulant, non reuertuntur, ne-
Gen. 9. quaquam, vt pro certo confidimus, Loth seque-
1. Reg. 1. tis vxorem, sed Annæ potius imitaberis stabilita
Indignum est ad ea, quæ reliquimus, recurrere. virtutem, cuius scilicet vultus non sunt amplius in diuersa mutati. Et quoniam quod ab adulatore laudatur, ab Ecclesiastica auctoritate contemnitur, vtramque hanc perpende sententiam.
Psal. 9. *Laudatur peccator in desideriis suis, & qui iniquè egerit, benedicitur*; hoc adulantis est. *Maledicti, qui*
Psal. 118. *declinant à mandatis tuis*; hæc Ecclesiæ vox est. Quod autem in reprobos, iuxta quantitatem criminis, æqua sit etiam mensura maledictionis, testatur Propheta Dauid, qui nimirum in Iudam Iscariotem triginta maledictiones intulit, sicut D ille Dominum triginta argenteis sacrilega venalitate distraxit. Quarum videlicet sicut prima
Psal. 108. & 129. est: *Constitue super eum peccatorem*; sic extrema est illa: *Operiantur sicut diploide confusione sua*: quas si quis per Psalmi seriem subtiliter quærat, certum est, quoniam non eas vltro, citroue repe-
Ordinis librorũ Scripturæ sacræ mysterium. riat. In serie Scripturarum disce consequenter & ordinem rerum. Prius enim lex scribitur, deinde historia texitur Iudicum, postremò liber ponitur Regum; quoniam hic diuinæ legis mandata perficimus, postmodum ad iudicium venimus; ad extremum, si causa non dissonat, cum Christo sine fine regnamus. Hi prouentus afferendi sunt E segetum, qui cælestibus horreis inferantur. Vitis planè si sit ferax vuarum, cuncta præcellit arbusta siluarum: sin verò sit sterilis, cæteris iudicatur abiectior, ac vilior esse virgultis. Vnde est,
Ezech. 15. quod ad Prophetam diuina vox ait: *Fili hominis, quid fiet ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna siluarum? numquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus: aut fabricatur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcumque vas?* Sic profectò Mo-
Feruenti Monacho nil præstantius: frigido nil vilius. nachus, si ad proferendos fructus boni operis sit intentus, & feruidus, nihil inter homines eo valet esse præstantius: alioquin si frigidus, & infœcundus arescat, ac dormiens stertat, iure tam-
A quam vilis alga despicitur, & ipsis quoque sæcularibus non æquatur. Si quis verò studiis adipiscendæ perfectionis inseruet, sed adhuc tamen per infirmitatem de prioris vitæ vitiis intus aliquid retinet; sæcularis quispiam, licet religiosus esse comprobetur, & pius, nequaquam est huic per omnia comparandus. Melius quippe est vi- Monachus mediocriter perfectus, præstantior est sæculari homine, etiam pio.
tiosum aurum, quàm æs purum: & pretiosius est hebes margaritum, quàm marmor parium: palleos quoque carbunculus amabilior est, quàm cæruleus sit hyacinthus. Tu quoque si, velut in auroræ diluculo constituta, de pristinæ vitæ tenebris adhuc in te aliquid sentis, noli diffidere, peruenire celeriter ad plenitudinem lucis. Caue tantummodo, ne in carnis mollitie requiescas, sed in sanctæ disciplinæ laboribus te
B vigilanter exerceas.

CAPVT XIV.

Quòd Dominicus duodecim simul Psalteria cum disciplina cantauit, & tertiumdecimum cœpit.

VTINAM daretur tibi nunc dominum meum videre Dominicum, qui quod nos imperitæ linguæ conamur officio, ipse te efficaciori luculentissimæ vitæ doceret, & informaret exemplo. Hic denique a tribus iam circiter annorum lustris lorica ferrea vestitur ad carnem, duobus autem ferreis circulis in corpore cingi-
C tur, duobus item per brachiorum armos arctatur. Sed quia de illo in aliis nostris opusculis iam plura digessimus, nunc quod vix ante sex dies ad nos veniens, retulit, proferamus. Ait itaque: Contigit me nosse, quòd scripseris, nouem me vno die Psalteria decantasse cum corporalibus disciplinis: quod certè cùm audiui, tremefactus expaui, & conscientia remordente congemui: væh, inquam, mihi, ecce hoc de me, nesciente me, scriptum est: & tamen vtrum hoc à me fieri potuisset, ignoro. Ego rursus experiar, & an hoc implere potuerim, indubitanter agnoscam. Quarta igitur feria me vestibus exui, & armata scopis vtraque manu, totam noctem ducendo
D peruigilem, psallere, ac me verberare non destiti, donec die altero, decursis duodecim ex more Psalteriis, die tertiodecimo ad Psalmum,
Beati quorum vsque reptaui. Porrò, quod nobis Psal. 31.
durum sæpe videtur, & asperum, quàm ille puerile deputet, ac despectum, vno doceamus exem- Iudicium S. Dominici Loricati de corporis flagellatione.
plo. Frater quidam cùm se scoparum ictibus nimis abhorreret atterere, atque, vt ipse sibimet plagas inferret, atque perferret, grauissimum iudicaret; tandem tamen Domini Dominici crebrius insistentis, adhortationibus acquieuit, ac per modulationem totius Psalterij, & insuper quinquaginta Psalmorum, sibimet disciplinam
E inferre propriis manibus non cessauit. Erat autem nox illa præcedens Dominicam diem, & B. Michaëlis festiuitatem. Cúmque facto mane ad prædictum senem frater ille venisset, timensque ne de indiscretione redargueretur, quod egerat, per ordinem retulisset; hac ille voce respondit: Noli, frater, pusillanimus esse, vel pro hac tua, quæ nunc est, infirmitate diffidere; potens est enim Deus ex imis te ad altiora pro- In corporis flagellatione non debemus nostræ infirmitati diffidere.
uehere, & tamquam lacteolæ tuæ conuersationis infantiam ad iuuenilia roboris incrementa firmare. Et adiiciens ait: Nos etiam primò pedetentim cœpimus, sensimque ad quod nos diuina pietas perducere voluit, licet imbecilles, ac

ſtagiles, educti ſumus. Sicque factum eſt, vt non eum de immoderato feruore, ſicut ille timebat, argueret: ſed ne deſperationi ſuccumberet, tamquam qui minimum quid egerit, animum reſoueret. Huius itaque ſancti ſenis exemplo faciendæ disciplinæ, mos adeò in noſtris partibus inoleuit: vt non modò viri, ſed & nobiles mulieres hoc purgatorij genus inhianter arriperent. Nam & relicta Tethbaldi, ſublimis vtique generis, & non infimæ dignitatis, mihi aliquando retulit, per præfixam huius diſciplinæ regulam centum annorum ſe pœnitentiam peregiſſe.

Flagellatio purgatorij genus.

CAPVT XV.

De cœleſtis Hieruſalem beatitudine ſempiterna.

TV itaque libenter audi ſemper facta bonorũ, vel ſi imitari potes, cumulum tibi perpetuæ retributionis acquirant: vel ſi impoſſibilia ſunt; vberius te in humilitate cuſtodiant. Erigatur ſpiritus ad ea, quæ promittuntur in patria, vt exiliens paruipendat quidquid aſperitatis horret in via. Cùm pondus auri radiantis attenditur, labor itineris leuigatur. Vbi loco præmij corona proponitur, ſtadij curſus alacriter tranſilitur. Perpendo igitur, quàm beatus ſit, qui, cùm tanta reproborum multitudo repellitur, ipſe ad nuptiale conuiuium ingredi, cum ſplendida electorum ſocietate meretur: quantæ dignitatis ſit adeſſe ſemper obtutibus Conditoris, contemplari præſentiſſimæ ſpeciem Veritatis: facie ad faciem Deum cernere; choris Angelicis intereſſe: vbi ſic præſentibus quiquo gaudiis ſunt repleti, vt de futura numquam ſint aduerſitate ſolliciti: vbi dum quieta mens incircumſcripti luminis amœnitate perfruitur, de ſuorum quoque conciuium præmiis inenarrabiliter gratulatur. Illic vitæ fontem & ſitientes hauriunt, & haurientes ſitiunt; quia ibi non poteſt, vel auiditas paſſionum gignere, vel ſatietas faſtidire. Ex eo planè, quòd Auctori vitæ ſemper aſſiſtunt, omnem vim beatitudinis trahunt. Hinc floridæ iuuentutis æterna viriditas, hinc venuſtas eſt pulchritudinis, & indeficiens vigor incolumitatis. Ex illo itaque æternitatis fonte percipiunt, vt æternaliter viuant, ineffabiliter gaudeant: & quod eſt longè præſtantius, ad eiuſdem Conditoris ſimilitudinem conualeſcant. Sicut enim Ioannes Euangeliſta reſtatur: *Cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Tunc mors abſorpta eſt in victoria; omniſque humanæ naturæ funditus corruit corruptela. De hac porrò ciuitate ſanctus ille Tobias aiebat: *Portæ Hieruſalem ex Sapphiro, & Smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioſo omnis circuitus murorum eius; ex lapide candido, & mundo omnes plateæ eius ſternentur. & per vicos eius alleluia cantabitur.* De hac & Ioannes ait: *Quia ſingulæ portæ eius erant ex ſingulis margaritis, & platea ciuitatis aurum mundum, tamquam vitrum perlucidum.* De qua etiam mox adiecit: *Quia non eget ſole, neque luna; ſed claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius eſt Agnus.* Ibi præterea natura humana, quæ vitiata fuerat, cunctis paſſionum ſqualoribus defæcata tripudiat; & azyma facta, in ſuæ puritatis, atque ſinceritatis munditia perſeuerat. Cum ſpiritu ſiquidem, & caro ſpiritualis facta, concordat; ac totus homo ſui Conditoris arbitrio in nullo penitus diſſonat. Tunc impletur, quod ſponſæ ſponſus eloquitur: *Veni ſponſa mea, tempus putationis aduenit.* Surculus enim cùm putatur, remanente quod vtile eſt, abſciditur quod ſuperfluum eſt. Sic ex humanæ natura; manet quidem omne, quod Conditor fecit: tollitur autem, quod diabolus addidit. Illic arcana ſingulorum patent oculis omnium. Illic omnium mentes in mutui amoris vnione conflatæ, nulla inuicem varietate diſſentiunt; ſed in communi voluntatis ſtudio omnes vnanimiter fœderantur. Apud nos, cùm vna feſtiuitas colitur; altera non habetur; illic autem omnium ſolemnitatum ſemper eſt coaceruata lætitia, quia illi præſentes aſſiſtunt, qui ſolemnitatum ſunt proculdubiò cauſa. Deeſt illic ignorantia, deeſt impoſſibilitas; quia in Sapientia, cui vniti ſunt, cuncta ſciunt: in Omnipotente omnia poſſunt. Illic reuelata facie contuebimur, quomodo Pater ineffabiliter filium gignat, quomodo Spiritus ſanctus ex vtroque procedat. Illic videbimus, quomodo is, qui nuſquam deeſt, non per partes, ſed totus vbique eſt: quomodo etiam fieri poſſit, vt & intendat ſingulis tamquam vacet ab vniuerſis; intendat vniuerſis, tamquam vacet à ſingulis: quomodo is, qui cæleſtibus præeminet, abyſſi fundamenta ſubſtentet: qui modi intime penetrat, quomodo exterlora cuncta circumdat. Illic odoris ſuauitas euoctorum excedit vires aromatum; omnem ſuperat fragrantiam pigmentorum. Illic Beatorum aures harmonicæ dulcedinis organa meloda permulcent. Illic pratis iucunda ſatis amœnitate vernantibus, candentia lilia numquam decidunt, roſæque purpureæ cum croceis floribus non mareſcunt. Et certe de illa cæleſtis Hieruſalem beatitudine ſempiterna incomparabiliter plus eſt in re, quàm mens poſſit humana concipere: plus mente concipitur, quàm vllis ſermonibus explicetur. Quid ergo plura de illis Beatorum ciuium gaudiis eloquar? Quandoquidem eorum fœliciſſimæ voluntati cuncta prorſus elementa deſeruiunt, & cuncta ad eorum nutum, omnia ad eorum vertuntur arbitrium. Vera quippe eſt ſententia illa, qua dicitur: *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra; in mari & in omnibus abyſſis.* Et quod de capite dicitur, de membris quoque illius dignum eſt vt credatur. His te gaudiis, venerabilis ſoror, Deus omnipotens introducat, ipſeque tibi ſit præmium, cùm aſſumit, qui factus eſt pretium, cùm redemit. Commenda me Moyſi, & Aaron Ducibus tuis, ſanctis videlicet Vitali, & Rodulpho Preſbyteris: qui videlicet nouerint, quia idcircò, contra morem Epiſtolæ, titulos inſeruimus, vt inelimati, atque prolixi ſtyli duplex faſtidium leuaremus.

Sanctorum vitæ libenter audienda.

Cœleſtis gloriæ perfecta deſcriptio.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 15.

Tob. 13.

Apoc. 21.

Ibidem.

Cant. 2.

Beatæ vitæ ſtatus.

Sanctorum beatitudini omnia ſeruiunt.

Pſal. 134.

Vit. & Rodul. mẽ habe Epiſt. 14. l. 1. tom. primi.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMPRIMVM.

De vita Eremitica, & probatis Eremitis.

ARGVMENTVM.

Teuzonem Monachum, mox sanctitate insignem, qui ab Abbate dissentiens, è Monasterio discesserat, & ipsum sanctum Doctorem, qui vnà cum eodem Abbate, vt eos inuicem reconciliaret, ad se venerat; post multas contumelias, tandem è cella expulit, mansuetudinem, & modestiam traducere conatur, dum ei tantæ superbiæ causas, & fontes exponit: nimirum, quòd sub nullius disciplina, sed tanquam sibi ipsi præceptor, monasticæ vitæ institutum sectatus, quodque, tùm Eremitam profiteretur, in media tamen vrbe, & sæculari tum multitudine vitam traduceret. Igitur, ne singulare viuendi genus sequatur, admonet: quod quàm perniciosum sit, Monachorum quorumdam tristi exitu probat. Discretionis quoque fræno cohibendas esse Monachorum actiones ostendit. Ac demùm, ne de seipso tam præclarè sentiens, alios contemnat, virtutes ei quorumdam ante oculos ponit, qui tamen modestissimi erant, nec vt ille, se efferebant: Tandem vt ei humilitatis exemplum præbeat, veniam ab illo petit, si quid asperius fortassa à se dictum videatur.

Domno Teuzoni Eremitæ, Petrus peccator Monachus resumenda charitatis aculeum.

MINVS se proximum amare A conuincitur; qui perlatæ læsionis iniuriam sic in auctorem expostulare dissimulat, vt omnino se sub silentij censura constringat. Nam dum sibimet quasi ex virtute patientiæ consulit; lapso fratri salutiferæ correptionis manum porrigere paruipendit; dumque patientiæ immoderatæ deseruit, imminutæ charitatis sententiam non euadit. Non enim dicit Dominus; Si peccauerit in te, quis, patere, & tace: sed, si peccauerit in te, inquit, frater tuus, vade, & corripe eum; vt videlicet correptus ad cor redeat, & corrigens quod errauit, ad eius; vnde pessundatus fuerat, rursus charitatis celsitudinem conualescat. Sunt B siquidem duo; lapsus, & læsus. Charitas ergo, quæ inter vtrumque diiudicat, sic debet iustitiæ lances appendere, sic inconcusso examine æquitatis inter eos iura seruare; quatenus nõ modò enixius studeat, ne læsus, quod absit, per impatientiam corruat, quàm vt per satisfactionis dignæ commercium, & is quoque qui lapsus est, surgat.

Matth. 18. Luc. 17. Mod[e]ratio in correptione seruãda.

CAPVT I.

A

Albizo, & B. Petrus Damianus cum quanta sunt difficultate intra limen admissi.

PER longiora te ignotarum regionum loca, per præcipitia montium, per saxosa Alpium prærupta quæsiuimus, tandem ad ianuam pertingentes post multa precum quidem nostrarum, tuarum autem volumina altercationum, cùm iam lapsus penè deficeret spiritus, vix demùm tamquam importuni capitis homines admissi sumus: (Dominus enim mihi tunc Albizo adhærebat) intenti autem, & non mediocriter auidi ædificationis documenta suscipere, protinus in ipso mutuæ collocationis exordio coacti sumus iurgiosis B quibusdam contentionibus deseruire, & qui gestiebamus de spirituali certamine subtilia quædam & occulta discutere, vix tandem suffecimus perplexas quæstiones; atque inutiles arrogantes abiectas, ineptæ videlicet litis materiam propulsare: quippe conueneramus Eliam, vel Paulum videre in eremo humiliter latitantem, citra spem reperimus quodammodo Xenocratem in gymnasio grandiloquè proponentem: imo quibus meos erat imitationis gratia agnum conspicere mitem, ferocem potius taurum incurrimus cornibus immaniter ventilantem. Inter ipsas tamen quæstionum contentionumque densissimas grandines, prout licuerat, mitis ille prædicator ad memoriam recurrebat, dicens: *Stultas*, inquit, & *2. Tim. 2.*

sine disciplina quæstiones deuita, sciens, quia generant lites: seruum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Et iterum: *Noli verbis contendere: nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium.* Illud quoque non ptotius exciderat: *Prophana autem & vana eloquia deuita: multum enim proficiunt ad impietatem.* Hæc, & huiusmodi nobis tacitè confetentibus, illud etiam cum eodem Apostolo, clamoso quodam silentio conscientia respondebat: *Si quis*, inquam, *vult contentiosus esse, nos huiusmodi consuetudinem non habemus.* Quid plura? Tandem cùm in arcto positi, multiplicium obiectionum vallaremur angustiis, vbi ratiocinandi copia suppetere desiit, ad sanctorum mox exempla confugimus: vt illis saltem fides habeatur, quorum auctoritas ad probationem cuiuscumque negotij incunctanter admittitur. Cumque super quodam disceptationis articulo sanctus Romualdus in testimonium duceretur, præsto quæsitum est, vtrum ipse Romualdus aut tunc extiterit sanctus, vel nunc sit in paradiso receptus. Et licet contra fidem totius Ecclesiæ nostrarum prouinciarum hæc de sancto viro quæstio moueretur: ad astruendam tamen partis nostræ sententiam, illos in testimonium sanctos adiciuimus, quorum celeberrima, & vetus opinio etiam apud plebeios quoslibet, & ignaros nutare non possit; Leonem videlicet, atque Gregorium, clarissimos olim Romanæ sedis Antistites; quorum quidem alter authentica canonum decreta promulgat; alter Ecclesiam perspicuis ac profundis cælestis eloquentiæ fontibus irrigat. Sed his nominatis, tantùdem est. Nam & super his nihilominus quæstio geminatur: Quo pacto quis certum teneat, vtrum & isti tales fuerint, quibus sine retractatione debeat fides accommodari, siue etiam digni sint intra sanctorum catalogum percenseri.

Ibid. / Ibid. / 2. Cor. 11. / S Romualdi sanctitas commendatur.

CAPVT II.

Rursus vterque quàm inhonestè fuerint eliminati.

Cumque hæc & alia plura in sermocinationis decursu impudenter effluerent, quæ non modò vllum fructum ædificationis, ad quem gliscebamus, afferrent, sed superuacuam potius interminabilium quæstionum caliginem generarent; tandem recolentes illud quo dicitur, *Verbum abbreuiatum faciet Dominus*, quasi de spumosi maris procellosis turbinibus emergentes, ad tuti potius sinum applicare studuimus, dum de charitate, in qua nulla quæstio videbatur, adortati sumus. Erat quippe inter te & Abbatem tui Monasterij, non ferenda simultas, & inueterata discordia. Ille igitur vtpote vir mitis, ac simplicis animi, sponsionibus suis cuncta dignæ satisfactionis & humilitatis iura transcendit, & nos sequestrij fœderis inter se & te executores instituit. Verùm nos dum alienis amicitiis inconsultè consulimus, in implacabile odium proprii capitis deuoluti sumus: quin potius in oblatrantis Charybdis latus incidimus; qui nos Scyllæ voraginis naufragium euasisse credebamus: dehinc paucis quasi rationibus irrationabiliter redditis, & cum iurgio, & timore impatienter effusis, ad trabale scilicet odium non euellendum, sed enixius radicandum; tandem per semicinctias correpti, violenti excludimur, & præ damnatis foribus familiare colloquium vlterius non meremur. Digna nimirum vltione mulctati, vt qui in commendandæ charitatis crimen incidimus, & quod in homicidas durum est, perpetuo digni odio censeremur. Verumtamen ne de his leuiter tidese videamur, quæ piis mentibus fraterna sunt compassione legenda, inhonestæ confusionis historiam hucusque contexuisse sufficiat.

Esa. 10. / Incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim

CAPVT III.

Quòd Monachis in vrbe morantibus arrogantiæ tumor obrepat.

Nunc vnde tibi huius origo morbidæ tabis obrepserit, tantummodo te sit possibile æquanimiter patienter, ego non grauabor exponere. Nulla siquidem disciplina, vt dicitur, monasticæ institutionis attritus sub nulla maiorum custodia maceratus, in ipso conuersionis nouæ tyrocinio adhuc durus, & rigidus, huius propositi iter arripiens, ante cœpisti docere quàm discere, prius deptomere, quàm legum mandata seruare. Huc accedit, quod eremiticam vitam non in eremo, sed intra populosæ vrbis mœnia ducere decreuisti: vbi nimirum quidquid à tam magnifici nominis auctore præcipitur, sic arripiatur, tamquam si à Sibyllino sacro vaticinii oraculum reportetur. Sed, quæso, si Monachus es, quid tibi cum vrbibus? si Eremita, quid tibi cum ciuium cuneis? Quid enim cellæ, vel fora strepantia, vel turrita conferunt propugnacula? Enim vero, qui tamquam deficientibus filiis, solitudinem in vrbibus quærunt, quid aliud credendum est, nisi quod solitariæ vitæ non perfectionem, sed fauorem potius & gloriam aucupantur? Illic igitur, captato vulgi fauore, circumfluus, quid tibi mens vel importuna dictauerit, proprio iudicio lex habetur: quidquid præceps lingua decurrerit, sententia deputatur. Nec te metiris iuxta testimonium propriæ conscientiæ, sed secundùm opinionem potius assentatricis turbæ, apud quam videlicet vænalis pallor in vultu, & auditum nomen ieiunii stuporem mentibus ingerit. Vinum namque in vrbe nescire, prodigium est; in eremo bibere, satis ignobile. Oleum in eremo magnæ deliciæ; in populo autem, qui saltem aruina non vescitur, abstinentiæ palma donatur. Cilicium in eremo vestimentum, in vrbe spectaculum. Crutibus pedibusque nudatis incedere in eremo quidem Regula, in foro autem afflictio cernitur indiscreta. In eremo stratum molle iuncus est, vel papyrus interciues applauditur centone contentus: Quod enim illic conuersatio tam mirabile reddit, hic societas fraterna commune. Ac per hoc quod illic præconio laudis attollitur, hic generaliter inditum gloriam non meretur.

Eremita in vrbibus conuersari non debet.

CAPVT IV.

De abstinentia quorumdam fratrum.

Sed, ô vtinam præsens adesses, & quid in his syluis ab ignotis atque despectis agatur, oculo iudicante, perpenderes! Tamen vt se, si fortassis inest tumor arrogantiæ, deprimat, vel breuiter aliquid te de illorum conuersationibus erudire non pigeat. Nam, vt omittam de continua fragilitate, & penuria vestium, de rigore silentii, de ingi instantia remotionis, nonnulli apud nos sunt, qui inter cætera districtionis impendia, tanta censura à vini perce-

ptione ſe cohibent ; vt iam penè per decennium, ne in Paſchalibus quidem feſtis, de prædicto liquore guſtauerint: quorum videlicet alij ſunt iuuenili adhuc flote vernantes, alij iam ad venerandæ ſenectutis matutiora vergentes; alij etiam vuis & aceto ſe nihilominus priuant; pletique autem ſaginis, ouis, & caſeo taoquam carnibus abſtinent.

CAPVT V.

De Martino Storaci.

QVXMDAM habemus in eellula ruſticum [B] idiotam, vix quinquaginta Pſalmos vtcumque babutientem, eoſdem tanien per dies ſingulos, ſubiectis ſempei litaniis, ſepties iterantem. Qii iam per tria fermè luſtra non prudit, ſed neque capillos totondit, neque barbam raſit. Hoc ſiquidem & ipſi crines euidenter aſſerunt, qui iamjam fortè prolixiores illo talo tenus fluunt. Quamquam oos hoc diſtrictionis genus minimè probemus. Huius itaque continuo teoore talis eſt vita, vt tribus pet hebdomadam diebus nil penitus eomedat, tribus autem quamdam menſuram panis cum aqua percipiat: Dominicis autem & præcipuis feſtis non quidem pulmentum, ſiue liquamen aliquod, ſed quamdam ſibi frixuram quaſi edulium præparat. [C] Quam ſanè vidiſſe, & non tetigiſſe, propemodum reſectionem ducimus, guſtaſſe autem, vel etiam olfeciſſe, partem pœnitentiæ deputamus. Porrò autem duo in eius cellula ſerpentes iam per plures annos, vt fertur, familiaritet ſpatiantur. Qui etiam, vt ipſe faterur, dum ille ſolo proſtratus, litaniarum votis inſiſtit, circa caput eius hinc inde blanda mites alluſione diſcurrunt; & viroſi morſus obliti, tamquam patrifamilias domus, clientelam deuotæ ſedulitatis impeodunt. Ecce, & venenatæ beſtiæ inter ſe in exhibendo Monachis obſequio concordant, cùm videlicet ipſi Monachi viperina inuicem à ſe, proh dolor! im- [D] manitare reſiliant. Mirum, quòd tantum fœtorem eo loci, numquam querulus, tolerat: mirum, quòd lutulentaio ad bibendum aquam per tot dies in dolio velut ſentinam ſeruat, mutatoria numquam lauat, veſtes numquam mutat, niſi Euchariſtiam percepturus: quas tamen mox exuit, & ad id munus propter munditiam in tuto reponit. Niſi poſt ſolis occaſum numquam accipit cibum, ſeruata tameo diebus Dominicis reuerentia, in quibus videlicet circa ſextam horam, vnam ex his quæ pro Sacramentis fiunt, oblatiunculam percipit, & ſic propter Regulam ieiunium ſoluit. Quid autem de inopinatis eius vigiliis dixerim? [E] quandoquidem mihi ipſe retulerit: Die quidem, inquiens, nullo tempore quietem membris indulgeo: veſpere autem pſallens, & orans, tunc demum ſopori viſcera fatigata concedo, cùm iam iam nocturnæ ſynaxis articulum propinquantem cognoſco, quatenus mox, vt corpus ſopor irruens totis viribus occupat, repente illum, quaſi tintinnabulum feriens, ab audacis violentiæ inuaſione depellat. Sæpè rogatus vt pro neceſſitatibus Eccleſiaſticis, vel fœderanda pace procederem, cùm mihi detrimentum eſſe pernoſcerem, licet aliis proueniret, hunc fratrem ea fide conſului, vt in diuina gratia dignaretur infundere quid mihi decerneret expedire. Protinus ſancta ſimplicitas ad id quod propoſitum erat, compendioſæ reſponſionis clauſulam fixit. Quid, inquit, [A] candelæ prodeſt, ſi aliis luceat, dum ſe interim edax flamma conſumat? Hoc reſponſum, fateor, lætus arripui, & tamquam diuinitus datum, ſalua tantummodo charitate, & obedientia ſeruare decreui.

Serpentes duo cum eo familiariter commorantur.

S. Bened. Reg. 11. ca. 38. & 41.

CAPVT VI.

De Leone Sitriæ, & aliis tribus Monachis.

SED dum in vnius viri virtutibus enumerandis prolixius immoror, ab aliis vel ſummotenus perſtringendis, longa mora prodiente, retar- [B] dor: veniam autem ad Dominum meum Leonem, & verè Leonem, qui antiquum draconem, caput ſcilicet, auctoremque malitiæ, continuis ad bellum concertationibus prouocat: & ab ipſo impuberis adoleſcentiæ tyrocinio vſque ad prouectam iam ſenectutem, tamquam conſertis cominus armis, aduerſus illum infatigabiliter pugnat. Verè, inquam, Leo, qui & mundum peruigil dormit, & diuinæ contemplationi quodammodo ſoporatus intendit. Quid vltra de hoc viro dicendum eſt, quàm quòd videmus illum & mundo mortuum, & cruci Chriſto confixum? Hic nempe perfectæ mortificationis eſt norma, hic ſingularis vitæ regula, hic ad perfectionis apicem feſtinaotibus imitabilis diſciplina. Quidquid ferè [C] diſtrictionis, quidquid continentiæ ſuperius dictum eſt, in hoc viro conſequenter intellige; præcipuè tamen in eo charitatem, humilitatem, & manſuetudinem venerare. Sermo denique eius dulcis ad inſtar mellis, ſolatur mœſtos, docet inſcios, concordat iratos. Quis enim correptionis illius auſteritate deterritus, non redire diſpoſuit? Imo quis quantalibet ingruentium tentationum preſſus caligine, ſine conſolatione receſſit? Bene ſiquidem currentibus blandum, delinquentibus ſe præbet auſterum. Sed hoc modo vt & blanditiam in auctoritatem auſteritas erigat, & eamdam auſteritatem blanda rurſus manſuetudo compeſcat. Rigor autem abſtinentiæ in eo tan- [D] tus eſt, vt in eius facie imago potius quàm viuentis hominis corpulentia videatur. Percunctanti olim mihi, quod poſſem inuenire ſolatium, quia tameo exiguæ menſuræ panis mihi inter ipſa ieiunia videretur, tale dedit præſto conſilium: Aliis, inquit, diebus medietatem tibi menſuræ illius appone, die autem illa, qua relaxare aliquid de conſuetæ regulæ Cenſura volueris, totam tibi ſummam præfixæ quantitatis indulge; & tunc ſufficiens erit raro cenſum, quod nunc modicum videtur indifferenter oblatum. Hoc autem in tantæ anguſtiæ neceſſitate remedium, vtcumque ex conſulentis merito placuit, ſed curioſa meæ edacitatis intentio, fateor, non [E] quòd præſtolabatur, audiuit. Nuper etiam mihi inter familiaria mutuæ collocutionis verba ſubintulit: Frater, inquit, mi, faciunt alij magna quædam, prout gratia illis diuina præſtiterit; infirmitati autem meæ non erubeſco ſufficere, ſi per dies ſingulos duos annos pœniteotiæ poſſit implere. Aliquando autem, dum me tentationibus reſiſtere prudenter inſtrueret, quod ſuum erat, alii contigiſſe narraoit. Noui, inquit, fratrem, quem dum fornicatioois ſpiritus grauiter fatigaret, & ille crebris Orationibus vehementer inſiſteret, tandem nocte quadam ſuper ſtratum quieſcenti Angelus Dei cominus aſtitit, & arrepto ferro teſticulos eius abſcidit. Cumque ille vigilare ſe crederet, ſed ominis aucto-

strate pressus, quid ageret oi, inquirere non auderet, tantam doloris vim in genitalibus pertulit, ac si reuera materiale chirurgiani partem corporis secuisset. Ab eo itaque tempore frater ille non modò huiusmodi passionibus non subiacuit, sed & tamquam carne præmortua, nullum viterius in se libidinis stimulum sensit. Sciscitanti autem mihi, quis ille fuerit frater: Nihil mea interesse respondit. Longè verò post, cùm iam obliuio potuisset obrepere, inter cætera conueni hominem: Numquid non, inquam, mi Pater, tale aliquid tibi accidisse professus es? Tunc ille ex improuiso conuentus, quod dixisse se se credidit, negandum esse non duxit. Sed cur ego in singulis immoror, qui tantam virorum illustrium densitatem mihi imminere contemplor? Prætereo igitur dominum meum Lupum, veræ videlicet mansuetudinis agnum. Qui profectò & antequam se carceri, quem pro æterna libertate nunc incolit, perpetim inclusisset, per trium circiter annorum continuata curricula vinum non bibit, nullumque sibi pulmenti liquamen indulsit. Transeo Petrum, qui nullum cubilis in cella sua patitur superesse vestigium, sed nudum iugiter terit, siue hiberno, siue æstiuo tempore pauimentum. Leonem quoque non numero, qui lumbos suos super nudum ferrea semper catena circumdat, ne sobrietatis limitem supergressio immoderatæ refectionis excedat.

Lupus inclusus.

Petrus Eremita.

Leo Eremita.

CAPVT VII.

De Leone Eremita Prezensi.

SEn ecce Leo rursus alius occurrit, qui iam penè emensæ senectutis oblitus, annosum diu viuendo senium gerit: & licet emeritus miles diuini procinctus castra tyrocinali, vt ita fatear, feruore custodit. Qui nimirum inter cætera dona virtutum, sic vigiliarum studio præeminet, vt nulla totius anni, vel perexigua nocte, prius à fratribus ad nocturnale conueniatur officium, quàm ille Psalterium morosè habeat, decantando cùm suis litaniis, impletum: postmodum verò, iuxta morem eremi, Psalterium pro defunctis exoluit. Porrò autem cùm iam, vt fert opinio, centum quadragiota ætatis annos excedat, postquam se constanter inclusit, hac etiam lege constrinxit, vt quotidie se scopis grauioribus atterat: nullo etiam die nisi celebrioribus festis, circa vesperam tantùm, comedendi cõsuetudinem soluat. In omni tamen vita sua numquam sanguinem minuit, numquam antidotum sumpsit. Illud quoque prætereundum non est, quia sic oleo lætitiæ gratia illum diuina perunxit, vt nec senilis grauitas tristia sibi ora contrahere; nec vita remotior in eius vultu potuerit rigidum quid vel asperum generare: sed semper hilaris, semper lætus, semper occurrit vrbana quadam serenitate festiuus.

Eius vita longæua.

CAPVT VIII.

De Dominico Loricato.

SEd cur ego sanctos commemorando viros, diuersa passim loca perlustro? quandoquidem intra limen, & præ manibus teneo, ad cuius dignè efferenda præconia impar viribus non assurgo. Certè cellulis altrinsecus constitutis, solo basilicæ mediantis interstitio, ego, illeque diuidimur: cuius si virtutibus enumerandis inuigi-

A lo, ante dies elabitur, quam scribendi materia deficere posse videatur. Dominicum dico, auctorem videlicet, & dominum meum: cuius quidem lingua rustica est, sed vita artificiosa satis, & lepida, quæ sanè vita satis vtilius ad ædificationem viuis operibus prædicat, quàm sterilis quarumdam lingua, quæ accurata phaleratæ vrbanitatis verba inania trutinat. Longo iam annorum elabente circulo, ferrea ad carnem lorica præcinctus, infœderabilem pugnam cum iniquis spiritibus conserit: semper paratus ad prælium, non solùm corde, sed & corpore præmunitus, aduersus hostiles acies feruidus bellator incedit. Hanc autem continuæ vitæ consuetudinem indifferenter habet, vt vix dies vlla prætereat, quin duo Psal-
B teria modulando, vtraque manu scopis armata, nudum corpus allidat, & hoc remissiori quidem tempore. Nam quadragesimalibus circulis, siue cùm pœnitentiam peragendam habet, (crebro enim centum annorum pœnitentiam suscipit) tunc per dies singulos dum se scoparum tunsionibus afficit, ad minus tria Psalteria meditando persoluit. Centum autem annorum pœnitentia, sicut ipso auctore didicimus, sic expletur. Porrò cùm tria scoparum millia vnum pœnitentiæ annum apud nos regulariter expleant; decem autem Psalmorum modulatio, vt sæpe probatum est, mille scopas admittat; dum centum quinquaginta Psalmis constare Psalterium non ambigitur, quinque annorum pœnitentia in huius Psal-
C terii disciplina rectè supputantibus inuenitur. Sed sine quinque vicies ducas, siue viginti quinquies, centum fiunt. Consequitur ergo, vt qui viginti Psalteria cum disciplina decantat, centum annorum pœnitentiam se peregisse confidat. Quamquam & in hoc plerosque noster Dominicus superet; quia cùm nonnulli vnam manum in disciplinis agendis exerceant, iste vt reuera * Beniamin filius contra rebellea carnis illecebras vtraque manu infatigabiliter pugnat. Hanc autem centum annorum pœnitentiam, vt mihi ipse professus est, facile sex diebus ex more con-
D summat.

Efficacius operibus, quam verbis prædicatur.

Pœnitentia centum annorum quomodo compleatur.

* filius Gera, filii Iemini. Iudic. 3.

CAPVT IX.

De ratione disciplinæ.

MEmini quoque, quia cuiusdam Quadragesimæ imminentis initio mille annos imponi sibi per nos ad pœnitentiam petiit: quos certè omnes fermè antequam ieiunii tempus transigeretur, expleuit. Si cui autem hoc pœnitentialis disciplinæ genus, quia durum, videatur etiam fortasse superfluum: & quod ipse facere negligit, fieri etiam nolit, quid mihi
E peccatori super hac sententia videatur, paucis absoluam. Deuotio sancta fidelium cùm se pro peccatorum suorum memoria verberibus afficit, communicare se sui Redemptoris passionibus credit. Nam & ipse Saluator noster, Euangelio teste, flagellis cæsus est; & Apostoli in conspectu concilii verberibus sunt affecti; & Paulus quinquies quadragenas, vna minus, accepit. Quod etiam innumeri Martyres diris subiacuere verberibus; cui vacat eorum historias legere, non poterit ignorare. Ab illis ergo & hunc pœnitentiæ modum nos suscepisse gaudemus, à quibus nimirum omnium studiorum spiritualium instrumenta didicimus. Porrò si ieiunia, vigilias, nuditatem, cilicia, genuum flexiones,

Conf. epist. 8 lib. 5 & 1. lib. 6.

Marc. 15. Ioan. 19. Act. 5. 2. Cor. 11.

& cætera his similia, idcirco remedia pœnitentiæ constituimus, vt per hæc vitiorum illecebras deprimamus, & delectationibus carnis è diuerso amaritudinem apponamus: quæ inter hæc congruentius dici pœnitentia potest, quàm cùm se peccator nudum sui iudicis conspectui repræsentat, & deprehensorum more latronum, ipsam, quæ peccauerat, carnem verberando castigat? Huc accedit, quòd nonnullos legimus post culpam in exstasi ad iudicium raptos, bene exsoluisse vindictam. Credendumne ergo est, quia hunc pœnitentiæ modum, quem Deus ipse à nolentibus exigit, à deuotis, & vltro offerentibus suscipere contemnit? Hæc per excessum commendandæ disciplinæ gratia diximus, vt teneris & delicatis Monachis detrahendi audaciam tolleremus. Nunc ad Dominicum, de quo cœperat, sermo recurrat. Enimverò cùm hunc iam & incurua senectus deprimat, & crebris insuper languoribus contabescat, mirum vndè illi tantus feruor incendat, vt in spiritualibus exercitiis semper inuictum, semper infatigabilem se reddat. Nam, vt ipso referente cognoui, sæpè duo Psalteria cum disciplinis stando continuat, ita vt neque interim sedeat, neque vel ad momentum à percussionibus incredibili mentis feruore quiescat. Inquirenti mihi aliquando, vtrum posset cum ferreæ vestis pondere aliquanti per genuum flexibus insudare, sub hac mihi dedit obscuritate responsum: Cùm incolumitas mihi votiua respondet, quandoque per omnes totius Psalterii quindenos Psalmos centies genua flectere consueui. Quod quidem tunc non diligenter attendi, post modum verò quod dictum fuerat, mente reuoluens, à depresso homine mille metanœas in vno Psalterio fieri, admiratus expaui. Quadam die post vespertam, cellulam meam ingressus: Magister, inquit, (hoc enim indigno vocabulo me ex humilitate compellat) hodie feci, quod hactenus me fecisse non memini, octo nempe Psalteria inter diem & noctem modulanter expleui. Videbatur autem tunc totus vultus eius ita scopis attritus, ac sulcantibus quibusdam vibicibus liuefactus, tamquam si pila fuerit pilanarum more, contusus. Psalmodia sane illi idcirco tam faciliè prouenit, quia non tam verba, vt ipse asserit, lingua perstrepente reuoluit, quàm sensum mentis viuacitate percurrit. Aliquando à me remotus habitabat: cumque ad me ingressum, quibus tunc se vitæ legibus ageret inquisissem; respondit se carnaliter viuere, & quintis semper feriis cum Dominicis diebus à solito se abstinentiæ rigore laxare. Requisitus vtrum pulmento quolibet, ouis, vel caseo vesceretur: negauit. Rursus, si piscibus, aut pomis? Pisces, ait, & poma, si qua sunt, ægrotantibus præbeo, quorum non minimam multitudinem iacere in nostris partibus ingemisco. Cumque illum durus exactor in angusto concluderem, dicens: Vnde ergo illis diebus remissius viuis, si nihil eorum comedis, quæ necesse sit vel ignibus decoqui, vel in arboribus inueniri? Respondit: Fœniculo, inquit, cum pane libenter vescor. Mox nimirum peritè cognoui quàm carnaliter homo viueret, qui suas delicias in fœniculo constituisset. Habet planè vberem lacrymarum gratiam, sed alternam. Cùm enim reclusus sub districto se silentio reprimit, mox vt voluerit, affluenter plangit: at si colloquio frequentetur, fletum se amisisse conqueritur. Nam & ego illi sæpè penuriam meæ ariditatis impropero, dicens: Heu, inquam, mi Pater, istæ tuæ lacrymæ infœcundæ sunt, quæ alias orando lacrymas parere nequeunt. Optarem namque, quod consequens est, nimirum, vt sicut tu mihi Pater es, ita nihilominus & tuæ lacrymæ mearum quoque lacrymarum fierent genitrices.

Hieronym. Epist. ad Eustoch.

S. Dominici feruor maximus in exercitiis spiritualib.

Abstinentia eiusdem admirabilis.

Vberrimus eius profectus in lacrymis.

CAPVT X.

Tenendæ discretionis admonitio necessaria.

POSSEM tibi adhuc multa quidem, & alia non ignobiliora de his, qui nobis noti sunt, fratribus scribere, si non magnoperè luxuriantis styli fastidium deuitarem. Vereor etiam ne pagina hæc in manus eorum, de quibus loquitur, veniat; & eorum animos, qui laudari in hac vita laudabiliter exercitantur, offendat. Hæc autem idcirco tibi exempla proposui, vt dum maiora fortassis aliorum bona consideras, tua diiudices; & rumorem singularitatis obiiciens, cum multis te aliis in sacræ militiæ studio currere non ignores. Mox vt dicuntur ea Iob, quæ proprias vires excedant, protinus ad pœnitentiæ patrocinium conuolat, ita vt etiam ori suo digitum superponat, dicens: *Leniter locutus sum.* Postquam certè audiuit Elias, septem millia virorum ante Baal genua non flexisse, didicit iam non de singularitate tumescere, dum plures innocentiæ suæ consortes haberet. Et ij sanè, quorum superius mentionem feci, non clari, non famosi, non certè vulgi opinione notabiles: sed despicabiles, & pannosi ita se bonis omnibus inferiores iudicant, vt etiam nobis se, nostrisque similibus quolibet conuersionis iudicio non præponant. Nobis autem scilicet conuescentes non dedignantur communi mensa participare, imo tamquam suppares omne nobis charitatis officium familiariter exhibent. Tu quoque si rectè, si discretè, si fructuosè per viam vis veræ Religionis incedere, sic tibimetipsi sis austerus & rigidus, vt aliis videaris hilaris, & remissus: sic intra temetipsum studeas in rectitudinis arce præcellere, vt noueris te & infirmis fratribus misericorditer inclinare: sic in tribunali mentis tuæ iustitiæ fræna dispone, vt tamen delinquentibus non obdurescas, venialiter indulgendo. Sit in corde mœror, in vultu lætitia; in fratris aduentu caro tua sentiat refrigerium, nec multum timeas, si solitæ seruitutis non impleas pensum. Pulsante cellulam tuam fratre, protinus tristes rugæ discedant, contracta se ossa resoluant, serena facies occurrat, festiua frons lætitiam præferat. Peccatum in te mortis periculum deputa, in aliis fragilitatem conditionis appella. Decerne alium ferula dignum, vnde te scorpionibus arbitraris obnoxium. Non sis iustior iusto; & qui times peccata committere, non dubites veniam peccantibus impertire. Non est illa recta iustitia, quæ in desperationis foueam mentes pertrahit alienas. Non est medicina laudabilis, quæ sic putrida resecat, vt simul etiam sana corrumpat. Noxius ignis est, qui sic nititur vepres exurere, vt insiliat etiam domos globis furentibus conflagrare. Enimuerò, qui aliorum vitia ex more libenter carpit, peccati maculam non euadet; quia licet zelo iustitiæ ferueat, aliquando necesse est vt in laqueos detractionis impingat. Planè, nisi multum nostra nobis vita splendesceret, non tantopere nostris oculis aliena conuersatio dis-

Iob. 35.

1. Reg. 19.

Optimi superioris est in se ipsum seuerum esse, in alios benignum.

Quia nostra nobis placent, aliena displicent.

placeret. Si districti circa nos essemus, vt dignum est, iudices, non tam rigidos experiretur aliena culpa censores: in alios scilicet disciplinæ nostræ vigor extenditur, dum circa excessus proprios sola pietatis & mansuetudinis iura seruantur. Sed quorsum ista? Quia diceris omnes fratres tuos tam austera, tam superciliosa diiudicare sententia, vt per totius anni circulum nonnisi semel, & tunc non à tui Monasterij sacerdotibus, sed aliunde quæsitis, diuina percipias sacramenta. Dico quod dicis: Quis hunc Presbyterum ordinauit? Respondetur, ille Episcopus. Et ipsum ais, ad Episcopatus officium qualiter, aut quis promouit? Papa scilicet, qualiter autem, ipsi viderint; moxque subiungis, Esto tandem quod Papa gratis Episcopum consecrauit; numquid & Papa ipse ad Apostolicæ sedis apicem gratis ascendit? Hac igitur inter mirabilium quæstionum perniciosa caligine, quantum in te est, sæculum omne confundis; & velut mare, de temetipso tempestatem generans, nec ipse quiescis, nec alios viuere in tranquillitate permittis. His enim & huiusmodi ineptis hæsitationibus hæreses sæpe & schismata pestilenter emergunt, quæ incautas hominum animas à catholica vnitate præcidunt. Vt enim verbis te Apostolicis alloquar: *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Suo enim Domino stat, aut cadit; stabit autem: potens est enim Deus statuere illum.* Non omnes qui in prætorio sunt, promendi iudiciales calculos arbitrium sortiuntur: neque omnes qui sunt intra Ecclesiam, claues Ecclesiæ susceperunt. Cùm ad aliena iudicanda quis arroganter extenditur, ad ea profecto consideranda quæ sua sunt, obtusior inuenitur. Tunc enim socialis vitæ congruenter est ordo dispositus, si vnusquisque proprij iuris limite sit contentus: vbi autem alter alterius terminum supergreditur, omnis profecto rectè viuendi linea necesse est confundatur. Sufficiat ergo nobis considerare quæ nostra sunt, ne dum aliena immoderatè persequimur, à nostri laboris fructu, & digna mercede vacuemur. *Qui enim totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus.* Et Paulus: *Modicum*, inquit, *fermentum totam massam corrumpit.*

Et tamen Teuzo iste, mirabilia Deus, beatorũ virorũ numero mox aggregari meruit.

Rom. 14.

Nobis nostra consideranda, non aliena.

Iacob. 2.

1. Cor. 5.

CAPVT XI.

De Monacho flumine enecato.

VIDI nempe Monachum eremitam, vitam districtè satis & rigidè perferentem, qui nimirum & vultu pallidus, & corpore vehementer afflictus, fixis in terram oculis, mundo mortuus videbatur; vinum quoque per vndecennium non gustauerat. Sed, ô terribile Dei iudicium, & profundum summæ districtionis abyssum! Tædet dicere. Hic aliquando in phrenesim decidens, atque in belluini furoris rabiem immaniter efferatus, ex manibus in diuersa nitentium, & vinculis quibus nectebatur se repente proripuit; & vbi plurimus rotabatur vortex, in spumosi fluminis voraginem mersus interiit. Sed quamquam quouis mortis articulo meritum suum cuique perire non possit, ad hoc tamen ista præmisimus, vt in quibuslibet nostris bonis operibus numquam pertinaciter confidamus: sed metuentes semper quid superna de nobis sententia statuat. De his qui nobiscum sunt, iudicare mens nostra temerè non præsumat; & si enim videmus in præsenti quò gradimur, ignoramus tamen quò cursus noster fine claudatur. Patet via quæ teritur; sed occultum est quò peruenitur.

Bonis operib. non est nimis audaciter confidendum.

CAPVT XII.

De Monacho, qui diaboli patrocinium quæsiuit.

ET quia se occasio præbuit, terribilem nihilominus & alterius Monachi casum prætereundum esse non ducimus, etsi non magnopere huic opusculo congruere videamus: In Perusino Monasterio, sancti videlicet Saluatoris, cui nuper & ipse præfui, quidam Monachus paulò ante fuerat, nomine Guinizo, astutus nimis & callidus, sæcularibus argumentis, ac litigiosis contentionibus vehementer intentus. Hic itaque dum & in mutandis Abbatibus, & fratribus perturbandis æstuans non quiesceret, ad hoc vsque peruenit, vt diaboli ad superandos æmulos patrocinium quæreret, & eius se ditioni etiam corporaliter manciparet: cui tamen seductor spiritus exigenti ante promisit quod tertio, priusquam moreretur, die, suum sibi exitum nuntiaret. Credidit infœlix, & diu postmodum viuens, ita sub hac deceptoria securitate permansit; tandem in ægritudinem lapso adest fideiussor iniquus, & perendianum, sicut spoponderat, obitum innotescit. Protinus aduocatis ille fratribus, cuncta hæc quæ cum nequissimo pepigerat, per ordinem narrat. Cumque illi instarent, dicentes: Esto confessus, age pœnitentiam; repente ille obdormiebat, & siue pulsantibus, siue clamantibus, euigilare non poterat; si non illi obticescerent, vel aliud quid præter pœnitentiam loqui vellent. Mox ille expergefactus, inuicem loquebatur: sed rursus audito nomine pœnitentiæ, obrigescebat in sensibus sopore correptus, donec horrendæ morti traditus, ad eum, cui deditionem fecerat, est infœliciter deuolutus. Postmodum verò per plures noctes nigra canum turba non cessabat sepulturæ eius assistere, & quasi depositum custodire, itavt non minimo videntes horrore concuterent. Heu quàm perniciosa res spiritus contumax & litigiosus in Monacho! Hic enim, quia temporalem habere pacem cum suis fratribus noluit, æternæ pacis gaudium in tartarum demersus, amisit. Hoc autem & si præsenti stylo vsquequaque non congruat, idcirco tamen inter hæc apicibus mandare curauimus: vt rem memorabilem, ne obliuio tolleret, quasi ad paxillum funiculo stringeremus; atque hic quisquis inquietus discat ad quem finem lis animosa perducat.

B. Pet. Damian. præfuit Monasterio S. Saluatoris Perusij.

Inquietudo in Monacho quàm sit periculosa.

CAPVT XIII.

De patientia Monachi excæcati.

INTER omnia igitur, quæ diuina nobis sunt lege mandata, nihil est Monacho propensius enitendum, quàm vt patientiam in omnibus habeat, qua videlicet alienæ prauitatis iniuriam æquanimiter ferat. Hæc planè virtus ad perfectionis culmen Monachum prouehit, & terribilem in Dei hostibus dimicantem animum facit. Hæc omnium vitiorum victoriam tribuit, & contra furentes mundi præcipites impetus humanam mentem insuperabilem reddit. Et quid ampliùs dicam? Quandoquidem quidquid de rigore abstinentiæ, quidquid de quacumque corporis afflictione superius dictum est, vel dici

potuit,

Patientia Monachis præ omnib. appetenda. 1. Tim. 4. S. Doctor Fauentiæ studuit.

potuit, penè nihil sit, si ipsa virtutum nutrix patientia desit, Apostolo restante, qui ait: *Corporalis*, inquit, *exercitatis ad modicum vtilis est; patientia autem ad omnia vtilis est.* Adolescentem me in Fauentina vrbe propter litterarum studia constitutum audire contigit quod enarro: Inter duos sibimet conuicaneos, obortis inuicem simultatibus, alterius oculos alter effodit. Cæcus itaque postquam se mundo nimium inutilem vidit, Monasterium petiit. Postmodum verò cùm & ipse illa tot iniuriæ langu.. e correptus, conuersionis habitum anxiè quæreret, sed ad idem Monasterium deferri propter illum, quem crudeliter attrectauerat, incongruum iudicaret, Monachis super hac re secreto mussitantibus, tandem fama negotij ad acutiorem videlicet non videntis peruenit B auditum. Cumque ille, quod imminebat, plenius didicisset, cœpit mox obnixè deposcere, & quibus valebat precibus, instantissimè flagitare vt illum fratres cum omni charitate susciperent, semetipsum insuper custodem scilicet, ac ministrum eius obsequiis insudare iuberent. Importunis sanè insistens precibus, tandem obtinuit; & ei quem carnis lumine videre non poterat, perspicuo charitatis oculo ministrabat. Decumbenti itaque sedulus minister assistere, regminibus confouere, necessaria quæque porrigere, percipiendis etiam alimentis suasoriè prouocare. C Nam & ad digestionis occultum, vt dicebatur, sæpè se ferre, & referre gaudebat ægrotum. Sic nimirum, sic qui geminum lumen carnis amiserat, charitate simul & patientia, quasi duobus in animæ facie oculis resplendebat.

Admirabiles in cæco Monacho charitatis, ac patientiæ virtutes.

CAPVT XIV.

Vbi Scriptor ea quæ dicta sunt, humili sanctificatione concludit.

SVPERIORA tibi, Teuzo Pater, ex epistola proposui, vt desinas de singularitate tumescere: illud autem ideo, vt discas iuniorum fratrum etiam offensas, si forte contigerint, æquanimiter tolerare; nimirum quod moribus tuis duxi maximè necessarium, hoc in disputatiuæ narrationis ordine seruaui consequenter extremum. Iam igitur ab illa rigida nimis & torosa mentis tuæ animositate compesce, teque in patientia cum fratribus tuis & blanda charitate compone. Quisquis enim per feralitatem amicis suis contubernalibus non concordat, ferarum more solus necesse est vt bestialiter viuat. Qui ergo Redemptoris sui discipulus non dedignatur existere, discat se mitem proximis suis, & humilem exhibere: *Discite à me*, inquit, *quia mitis sum, &* A *humilis corde* Qui denique sancti Spiritus templum esse desiderat, vt id ipsum repetam, ab humilitate simul & quiete mansuetudinis non recedat. Ait enim: *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum*: Non igitur eorum animos verbositatis quæstionibus pulses, non eos tamquam totus cerulcis taurus cornibus ventiles; ne dumà te fugitur, illud in tui opprobrium iaculetur, quod de boue cornupeta antiquitus dicebatur: Fœnum habet in cornu. Tranquillum ergo te & quietum cunctis videntibus exhibe; & præcipuè his qui ex Deo sunt, omni re obedientia & humilitate substerne: vt qui in te Christum quærunt, Christum consequenter inueniant; & in B mansuetudine quam exterius viderint, ipsum auctorem mansuetudinis altius in mentis tuæ solio præsidere deprehendant. Plane si pectus tuum area Dei est, sicut profecto dignum est, non in eo sola sit virga quæ feriat, sed & manna, quod in fraternæ mentis palato dulcescat: nec in eo zelus sit amaritudinis, qui deterreat, sed zelus potius charitatis, qui salubriter corrigat. Sicque correptionis aculeus vulnus delinquentium pungat, vt & mansuetudinis oleum leniori quodam fomento demulceat. Verùm nos dum ædificationis fraternæ studio ardenter insistimus, modum epistolæ supergressi sumus; ideoque etiam titulos contra C morem epistolæ singulis quibusque periochis congruenter affiximus, ne laciniosi styli fastidium lectoris animo gignere viderentur.

Modestia commendatur.

Matt. 11.

Esa. 66.

De Poëtis hodie fingis Horat. 1. ser. sat. 4.

Nunc igitur, dilectissime mi Pater, & Domine, pedibus tuis me * protinus aduoluo, fusisque lacrymis veniam humiliter peto: videlicet vt ori meo clementer indulgeas, & me, qui tibi audacter insugillare præsumpsi, à charitatis tuæ dulcedine non repellas, dummodo nempe hæc quæ superius comprehensa sunt, salubriter admittantur. Ego non abnuo, satisfactionis gratia, & nudas ferulæ vestræ scapulas subdere, & de cætero paternis sanctitatis vestræ legibus reuerenter obtemperare. Spero autem quòd & hæc mea vobis non D erit infructuosa correptio: quia dum menti vestræ tam scilicet graui, tam maturæ, tam certe sanctæ amarum forte sapit, quod ausu iunioris arguitur, in vobismetipsis liquido potestis addiscere quid vobis dura loquentibus, de alieno debeatis corde sentire. Rogo autem, venerabilis Pater, vt pro me peccatore semper orare dignetis. Quia autem faciem vestram vlterius in hac vita visurum me esse non spero, diuinam deposco clementiam, vt soluto militiæ cingulo, sic nos in mutuos repræsentet aspectus; quatenus & vnum supernę videlicet Hierusalem adscribatur emeritis municipium, & socialis in vtrumque procedat recompensatio meritorum.

* prostratus f.

B. Pet. Damian. quàm humiles sensus & demissos habuerit.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMSECVNDVM.

De bono religiosi status, & variarum animantium Tropologia.

ARGVMENTVM.

Hac Epistola, cùm in ipso statim exordio deprauatos hominum mores, & calamitosum suorum temporum statum deplorasset; illorum fœlicitatem extollit, qui tempestates sæculi fugientes, ad tutissimum Religionis portum confugerent. Quo in genere Casinenses Monachos præcipuè admiratur: Montem ipsum Casinum Arcæ Noëticæ non dubitans comparare, quæ diluuij tempore omnis generis animantium refugium fuisset. Hinc occasione arrepta, ad animantium naturas, proprietatésque describendas digreditur, quas (quemadmodum facit apud Græcos Epiphanius) ad hominis mores & vtilitatem mirè traducit, atque accommodat.

Domno Desiderio Archangelo Monachorum, sanctoque Conuentui, Petrus peccator Monachus seruitutem.

QVi sæculum reliquistis, quas ereptori vestro Deo gratias debearis, is peritè considerat, qui mundi furentis flagitia non ignorat. Pudor enim, & honestas periit; & dum Ecclesiastici vigoris sensim disciplina collabitur, inundans vitiorum, ac prauitatum omnium in dies pestis augetur. Vt illum propheticum nostro potissimum tempore videatur impleri: *Non est*, inquit, *veritas, non est misericordia, & non est scientia Dei in terra: Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt.* Et quia hæc non modò principalis censura non reprimit, sed fieri cùm fauorabilis assensus exultatione permittit: & ex eo risus excutitur, cui non modò gemitus, sed & furor, & impatientia debebatur; rectè per eumdem Prophetam postmodum dicitur: *In malitia sua lætificauerunt Regem, & in mendaciis suis Principes; omnes adulterantes, quasi clibanus succensi sunt à coquente.* Et quoniam ardor auaritiæ, siue luxuriæ priùs tanquam laquearia domus, atque tigilla Principes corripit, deinde per subiectos sese velut per planiora diffundit; paulò post addidit: *Omnes calefacti sunt quasi clibanus, & deuorauerunt Iudices suos; omnes Reges eorum ceciderunt, non est in eis qui clamet ad me.*

Osee 4.

Osee 7.

Auaritia primùm Principes, deinde subditos inuadit.

Ibidem.

Et quia bonos Principes malus populus non meretur, atque ideò totus mundus velut vnum corpus continuata criminum contaminatione perfunditur, diuina vox per Prophetam exprobrat, dicens: *Vbi est Rex tuus, Israel, maximè nunc saluet te in omnibus vrbibus tuis; & Iudices tui, de quibus dixisti: Da mihi Regem & Principes.* Vbi & præsto subiungitur: *Dabo tibi Regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.* Vnde fit vt dum mundi principes nō iura, sed lucra consectuāt, subiectos quoque procliues in

Bonos Principes malus populus non meretur.

Osee 13.

Ibidem.

A malum nulla legalium sanctionum censura refrænet. Hoc mundus nostro tempore patiatur, quod per Esaiam dicitur: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens; à planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.*

Esai. 1.

CAPVT I.

Quòd Religiosi quasi oues sunt de lupi faucibus ereptæ.

QVAMOBREM summoperè curandum vobis est, dilectissimi, vt immensas Deo gratias iugiter referatis, qui videlicet hoc tempore de mundo estis electi, quo constat in eo quempiam difficile posse saluari. Implestis enim quod per Zachariam, Domino vociferante, præcipitur: *O, ô, fugite de terra Aquilonis.* Et rursum: *O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis.* Quibus nimirum Veritas dicit: *Ego vos elegi de mundo; & quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus.* Nam velut si ferox bestia pecus inualidum mordicus apprehendat, pastor autem, vel vnū membrum de faucibus furiosè deglutiētis educat: ita vos Christus de ore cruenti prædonis eripuit, dum pereunte mundo, in obsequium vos sui famulatus allegit. Hinc est quod per Amos Prophetam dicitur: *Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ, sic eruentur filij Israel, qui habitant in Samaria.* Sic itaque per exuberatioris gratiæ munus non ambigitur vobis fuisse collatum, per eumdem Prophetam alibi dicitur: *Plui super ciuitatem vnam, & super ciuitatem alteram non plui. Pars vna compluta est, & pars super quam non plui, aruit.* Corda quippe terrena, atque carnalia, velut æstu squalentia diuturnæ siccitatis arescunt, quæ fluenta supernæ gratiæ compunctionis imbribus non infundunt. De

B *Zach. 2.*

Ibidem.

Ioan. 15.

Amos 3.

C *Amos 4.*

Esa. 5. qua videlicet tertia diuina vox ait: *Mandabo nubibus ne pluant super eam imbres.* At contrà de mente illa, quæ Dominum veraciter sitit, quæ fontem sapientiæ indeficienti desiderio concupiscit, per Esal. 44. Esaiam dicitur: *Effundam enim aquas super sitientem, & fluenta super aridam: Effundam spiritum meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam; & germinabunt in te herbas, quasi salices, iuxtà præterfluentes aquas.*

CAPVT II.

Quòd Monasteria viuaria sunt animarum.

Gen. 7. CVm ergo vos omnipotens Deus mundo subtraxit, ac sub monastica sibi disciplina seruire constituit, quid aliud fecisse cernitur, quàm velut olim in cataclismo, de multis pereuntibus vos paucos elegit, ac in bituminatæ arcæ latibulum, vt viueretis, induxit? Claustrum quippe Monasterij viuarium est animarum. Ibi quippe viuunt pisces, qui iuxta legis edicta pennulas habent; atque vt in corpus Christi transferantur, Israëlitarum mensis delicias præbent. Pisces quippe qui squamatum pennulas habent, dare saltus etiam super aquas solent. Quid ergo pennatis piscibus nisi electæ animæ figurantur, quæ profectò solæ in cælestis Ecclesiæ corpus transeunt: quia modò virtutum pennulis fultæ, saltus dare per cæleste desiderium sitiunt, vt superna per contemplationem appetant, quamuis in semetipsas iterum ex mortali carne relabantur. Claustrum itaque Monasterij verum gurgustium, siue viuarium piscium solummodo, sicut dictum est; an etiam catabulum cælestium pecorum, vel certè auiarium volucrum per spiritalem intelligentiam rectius possumus appellare? Hanc denique triplicem aniPsal. 8. malium speciem ponit Psalmista cùm dicit: *Pecora campi, volucres cæli, & pisces maris.* Hanc & Osee Propheta commemorat cùm ait: *In bestias agri, &* Osea 4. *in volucres cæli, sed & in pisces maris congregabuntur.* Quo igitur horum trium vocabulo Cœnobium rectius exprimetur? Sed vt liquidò cernitur, vniuersa hæc tria vocabula claustro Monasterij proculdubio congruunt, dum in eo vnanimis & iodi- D uisæ charitatis igne conflata spiritalium animalium diuersitas coniunetur. Ibi quippe spiritales, sicut dictum est, viuunt pisces, sacrarum Scripturarum fluentis iugiter innatantes. Nisi enim esset spiritale gurgustium, vbi non terreni, sed cælestes pisces spiritaliter viuerent, nequaquam Dominus Iob 48. ad B. Iob de typica Behemoth pelle dixisset: *Numquid implebis sagenam pelle eius, & gurgustium piscium capite illius?* Ibi pecora agri illius, scilicet de quo Gen. 27. per Iacob dicitur: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* De pecoribus autem, ipsis electis scilicet in sanctæ charitate vnaEsa. 11. nimitate viuentibus, Esaias ait: *Habitabit lupus cum* E *agno, & pardus cum hœdo accubabit; vitulus & leo, & ouis simul morabuntur.* Nam per sanctæ charitatis viscera, lupus cum agno habitat: quia ij qui in sæculo raptores fuerunt, cum mansuetis ac mitibus in pace conquiescunt. Et pardus cum hœdo accubat, quia is qui peccatorum suorum maculis varius fuit, cum eo qui se despicit, ac peccatorem fatetur, humiliari consentit. Vitulus autem, & leo, & ouis pariter commorantur: quia & is qui per contritum cor ad quotidianum se Deo sacrificium præparat; & alius qui tamquam leo ex crudelitate sæuiebat; & alter, qui velut ouis innocentiæ suæ simplicitate perdurat, in caulis sanctæ

A Ecclesiæ conueniunt. Ibi quoque cæli sunt volucres; ij nimirum qui virtutum plumis sese in ardua subleuant, ac terrena quælibet, & sub se transire suæ mentis arce prospectant. Dumque per terrena repere sub carnali concupiscentiæ iugo despiciūt, libertatem aëris petunt, sesque ad cælestia, librata mentis contemplatione suspendunt. De quibus nimirum volucribus Dominus in Euangelio loquitur, cùm granum sinapis in arborem creuisse testatur: *Cùm autem creuerit*, inquit, *maius est omnibus* Matth. 13. *oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.* Nec mirum si & pecoribus agri, & volucribus cæli, ac piscibus maris, homo per figuram spiritalis intelligentiæ comparetur, cùm & ipse homo propter quem scilicet cætera creata sunt, omnis creatura dicatur: *Euntes*, inquit, *in mun*B *dum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Marc. 16. Nam & naturales actus pecorum per spiritualem intelligentiam reperiuntur in moribus hominum; sicut & in hominibus aliquid inuenitur, quod ad officia pertineat Angelorum. Rerum quippe conditor omnipotens Deus, sicut terrena quæque ad vsum hominum condidit, sic etiam per ipsas naturarum vites, & necessarios motus, quos brutis animalibus indidit, hominem salubriter informare curauit. Vt in ipsis pecoribus homo possit addiscere quid imitari debeat, quid cauere, quid ab eis mutuari salubriter valeat, quid ritè contemnat: quatenus dum à rebus quoque ratione carentibus homo rationalis instruitur, ad auctorem C suum per viam sapientiæ cautè semper & inoffenso tramite gradiatur. Sed vt liquidius valeat elucere quod loquimur, non grauemur aliquas hic animalium naturas apponere; & qualiter humanis congruant moribus, strictim, ac prout epistolaris breuitas patitur, breuiter intimare. Nec tamen vt experti simus huiusmodi nobis petitiam arrogamus: sed id dumtaxat quod ab his qui rimandis rerum insudauere naturis, nobis est traditum, indiscussè, & irretractabiliter iudicamus nostris opusculis insetendum.

Homines etiā à brutis animalibus discere possunt.

CAPVT III.

De natura Leonis.

LEo itaque, cùm sit fortissimus bestiarum, Prou. 31. ac, Scriptura teste, nullius pauescat occursum, videtur etiam naturalis habere quodammodo subtilitatis ingenium. Nam cùm à venatoribus quæritur, eorum protinus odore concepto, vt persequentium se deludat indaginem, versutæ struit fraudulentiæ nouitatem. Caudam quippe per terram trahens, vestigia sua, dum graditur, operit; sicque venantium laqueos, ne capiatur, euadit. Venatores planè hominum iniqui sunt spiritus, qui nimirum venatorum more carnes quærunt, dum quoslibet hominum, vt carnaliter viuant, immaniter persequuntur. Sed quisquis ad illum leonem pertinet, de quo per Iacob dicitur: *Catulus leonis Iuda, venatoris odorem concipit, quia per suti hostis insidias deprehendit.* Cuius Gen. 49. videlicet odorem arguтè conceperat, qui dicebat: *Non ignoramus astutias eius.* Illisè contrario ignorantibus, de quibus Ioannes dicit: *Qui non* 1. Cor. 2. *cognouerunt altitudinem Satanæ.* Hic etiam vestigia Apoc. 2. sua, caudâ, quæ postrema pars est corporis, operit; quia vitæ veteris prauitatem tegmine nouæ conuersationis abscondit, sicut dicitur: *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta* Psal. 31. *sunt peccata.* Et alibi: *Remisisti iniquitatem plebi tuæ;* Psal. 84.

operuisti omnia peccata eorum. Sic igitur impressa vestigia cauda leonis operit, cùm veterem vitam posterioris rectitudinis tegumentum obducit. Ad hoc etiam pertinet, quòd idem leo cibum fastidit hesternum, & escæ propriæ reliquias auersatur. Et tu, ô homo, eo quo satiatus fueras, prorsus abhorre peccatum, ne tamquam canis reuerti videaris ad vomitum. Adde, quia leo apertis oculis dormit: sic & tu, sic quiesce sopitus à mundo, vt peruigiles semper oculos habere perseueres in Domino. Sic dicitur: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Leæna mortuum parit catulum. Qui profectò per triduum mortuus perseuerat, donec tertia die pater eius adueniens, in faciem eius insufflat, sicque viuentem celeriter excitat. Contemplatiua quoque te vita ab hoc mundo mortuum pariat, cui Pater omnipotens spiritum suæ viuificationis immittat. Et hoc modo, qui catulum leonis de tribu Iuda die tertia suscitauerat; te quoque inter Fidei, Spei, & Charitatis triduum, non mundo, sed sibi viuentem reddat, vt libera cum Apostolo valeas voce cantare: *Viuo autem, iam non ego, viuit verò in me Christus.*

Prou. 18. 2. Pet. 2.

Cant. 5.

Galat. 2.

CAPVT IV.

De Authalopo.

AVTHALOPVM * quoque acerrimum nimis & violentum est animal, adeò vt nec ei venator accedere, nec persecutor quisquam audeat propinquare. Habet autem longa cornua in serræ similitudinem figurata, quibus nimirum prægrandia valeat arbusta secare, terræque deponere. Cùm verò sitierit; veniens ad Euphratem bibit: prope quem videlicet fluuium frutex quidam nascitur, qui Gericine vocabulo nuncupatur, habens virgulta subtilia, atque prolixa. Veniens itaque Authalopus ad Gericinam, dum ludere lasciuiens tentat, cornua sua virgultis crebrescentibus obligat. Cùm verò diutius pugnans, sese nullatenus valet educere, magnis incipit vocibus exclamare. His excitatus clamoribus venator, accurrit, eumque dum propriis nexibus arctatur, occidit. Tu serue Dei, qui duobus es testamentis admonitus, quasi totidem cornibus inuictè munitus, quibus nimirum & temetipsum inuiolabili valeas tuitione protegere, & aduersantes spiritus robustissimè ventilare: postquam Deum, fontem scilicet viuum, laudabiliter sitire cœpisti, postquam magni Euphratis, id est cælestis eloquij fluenta bibisti, noli iam causarum sæcularium vacare negotiis; noli te, velut petulcum animal, voluptatum carnalium irretire virgultia; ne dum te hæc suis nexibus obligant, repente nequissimus aduersarius imperat, ac lethale vulnus tamquam improbus venator infligat. Excitat enim venatorem vox clamoris, cùm te accendit flamma libidinis. Nulla quippe vox criminum sonorius eleuatur in cælum, de qua ad Abraham dicitur: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est. & peccatum eorum aggrauatum est nimis; Descendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.* Sed vt vites amittant incentiua libidinum, declinanda est proculdubio societas fœminarum.

* Authaplon, vel Aptalon.

Qui Dei amore feruet, sæcularibus negotiis se implicare non debet.

Gen. 18.

CAPVT V.

Quòd fœminarum aspectus est fugiendus.

IN quodam nempe monte Orientis, lapides sunt igniferi, qui masculus & fœmina nuncupantur, & dicuntur Pytoboli. Qui nimirum cùm a se inuicem procul sunt, non accenduntur; si verò fœmina appropinquauerit masculo, protinus ex eis ignis egreditur; ita vt omnia quæ circa mõtem sunt, flammis vaporantibus exurantur. Ab ipsis ergo lapidibus edocemur, vt si consumi libidinis incendio nolumus, muliebris aspectus speciem declinemus; ne de conspecta forma flamma prosiliat, quæ in nobis non montis, sed mentis fruteta peruadat.

De natura Pytoboli.

Ad extinguendum itaque libidinis incentiuum operæpretium est, vt etiam Castoris imitemur exemplum. Cuius scilicet testiculi medicinalibus curis sunt permaximè necessarii. Castor itaque cùm se videt à venatore propter genitalia peti, hæc mordicus abscindit, & ante venatoris faciem proiicit. Sic illico venator abscedit, dum id propter quod eum persequebatur, extorsit. Si verò contigit vt alter eum rursus venator inueniat, eumque acrius & instantius persequens, euadendi aditum iamjam penitus desperare compellat, in arcto situs, in os se venatoris erigit, sibi deesse virilia, propter quæ perurgetur, ostendit. Sic sic ab insectantis venabulo liberatur, dum ostendit sibi deesse quod queritur. Tu quoque si vis casses inimici venatoris eludere, solertes à te stude titillantes illecebrosæ libidinis fomites amputare. Præcide à pectore tuo omne luxuriandi propositum, & sic quasi radicem luxuriæ verenda repellis dum libidinis actum cum ipsa penitus voluntate deponis. Et dum malignus spiritus tamquam improbus venator telis aduersum te luxuriæ dimicat, tu in vires te protinus erige, ac deesse tibi luxuriandi materiam testones ostende, dicens illi: Cur me persequeris? cur me propter rem, quæ in me iam non est, irretire conaris? En ego verenda non habeo dum amputato luxuriæ seminatio, castitatis propositum inuiolabiliter seruo. Dicit enim mihi per Esaiam Dominus meus: *Non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus; Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ volui & tenuerint fœdus meum; dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus.* Ego siquidem ex ipsis sum, de quibus per semetipsum in Euangelio dicit; *Sunt Eunuchi qui se castrauerunt propter regnum cælorum.* Hoc itaque modo sollicitè cauendum est, ne versutus hostis tentationum suarum aculeis corda nostra transfigat, & castitatis, siue cuiuslibet boni operis fructum, astutæ fraudis arte decerpat.

De Castore.

Vt vitia penitus extirpentur, amputandæ sunt etiam occasiones.

Esa. 56.

Matth. 19.

CAPVT VI.

De Herinaceo.

HVIVS autem figuram etiam Herinaceus repræsentat, qui nimirum dum toto corpore spinis sit obsitus, vindemiarum tempore ingreditur vineam, & quam meliorem viderit occupat vuam. Quam mox tam violenter exagitat, vt omnia eius in humum grana prosternat; indeque descendens, tamdiu super eadem grana prouoluitur, donec spinarum eis aculeis omnia transfigantur. Sic vndique onustus remeat, atque hæc filiis suis alimenta comportat.

Custodienda est ergo boni operis vinea, ne super eam antiquus hostis ascendat, & spiritualium virtutum turgentia ac per hoc matura grana deiiciat: deinde tentationum suarum aculeis insuat, eaque bestiis terræ, hoc est, aduersariis potestatibus cibũ reodat. Sicque labefactatus, atque frustratus à laboribus suis homo, id quod in Canticis legitur gemebundus exclamet: *Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodiui.* Sicut enim ab Herieio botrua exuitur acinis; sic à diabolo incautus quilibet homo nudatur operibus bonis. Milleformis enim & callidus nequitiæ spiritus, nouæ semper artis præstigias struit, vt possit non modò nudare, sed & funditus deuorare quos decipit.

Cant. 1.

Diabolus incautos bonorum operũ fructu priuat.

CAPVT VII.

De Vulpecula

CVIVS vtique Vulpecula quoque præbet imaginem, quæ dum se mortuam fingit, morem volucribus veraciter ingerit. Nam dum esurit, & anxiè requirenti quod comedat, non occurrit, quærit vbi sit rubra terra; & dum reperit, toto corpore in ea prouoluitur, vt quasi caro nuda & cruenta videatur: mox sese in terram quasi mortuam proiicit, flatum intra se repsimit, vt non respiret. Dumque hoc modo cruenta videtur, & turgida, ab incautis volucribus non indubitatur extincta. Descendunt itaque vt eam comedant; sed illa repente prosiliens arripit, easque veraciter deuorat, quæ ad se deuorandam fallaciter inuitabat. Huius itaque deceptor antiquus specimen exprimit, qui carnalia lucra quærentibus se quasi mortuum fingit, illisque opera sua, tamquam membra sua, quibus vescantur, exponit, *Manifesta* enim *sunt opera carnis, quæ sunt*, sicut dicit Apostolus, *fornicatio, immunditia, luxuria, auaritia, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietas, commessationes.* Hæc planè sunt iniqui spiritus viscera, hæc reproborum, & carnaliter viuentium quotidiana sunt alimenta. Ad hæc dum perditi quique velut esurientes inhiant, eos malignus spiritus tamquam volucres vulpis dolosa deglutit, eosque in sui corporis viscera traiicit. De quibus nimirum per Prophetam dicitur. *Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.* Huius vulpes pars erat Herodes, qui capitis sui nomine censebatur, cùm Dominus aiebat: *Ite, dicite vulpi illi.* Hæc vulpis in Scriba illo, velut in scrobis suæ fouea latitabat, qui ex ore Veritatis audiebat: *Vulpes foueas habent.* Huius vulpis fœtus & illi sunt, scilicet hæretici, de quibus in Canticis dicitur: *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas.*

Diabolus vulpis est species.

Galat. 5.

Psal. 62.

Luc. 13.

Matt. 8.

Luc. 9.

Cant. 2.

CAPVT VIII.

De Polypo.

ET quid mirum si regna diaboli in dolosa videantur callere vulpecula, cùm & piscibus non inferior artificiosæ fraudis reperiatur astutia? vt dum cunctis animantibus homo præponitur, per hæc etiam, quibus præest, cauere pericula moneatur. Polypus quippe petsam in vadosis littoribus inuenit, cui se miro modo constrictus affigit, eiusque colorem ac speciem induit. Obductus itaque terga in similitudinem saxi, plurimos piscium sine vlla suspicione fraudis allapsos intercipit; & dum scopulum simpliciter opinantur, casibus eos furtiuæ artis occludit. Talibus igitur argumentis sponte veniens rapina decipitur; & dum non metuit fraudem, ignorat vltimi naufragii vitare voraginem. Sed quid petra, nisi Christus? quid Polypus, nisi homo dolosus, & peruersus, atque ob id hæreticus? Hic affigitur petræ, & saxei mentitur schema coloris: quia sicut magister eius, se transfigurat in Angelum lucis. Adhæret petræ, quia etsi non per operationem, saltem per professionem sanctæ copulatur Ecclesiæ, & velut incautos pisces arsipiens deuorat, dum hebetes quosq; ac simplices perfidiæ suæ erroribus implicat. Vnde & Apostolus ait: *Sustinetis enim si quis vos deuorat, si quis vos decipit.* Verumtamen in huiusmodi versutiis & fraudibus animalium aliquando salutaris allegoriæ deprehenditur sacramentum.

Petra Christus, Polypus, homo dolosus.

1. Cor. 10.

2. Cor. 11.

Ibid.

CAPVT IX.

De Hydro, & Crocodilo.

HYDRVS enim animal est habitans in gurgitibus fluminum, Crocodilis feraliter inimicũ. Hic itaque cùm viderit Crocodilum aperto ore in crepidine fluminis dormientem, prouoluitur in limo luti, vt faucibus illius lubrico corpore facilius possit illabi. Tunc in hos Crocodili dormientis pernicites insilit, quem ille desubitatus repente deglutit. Hydrus verò viscera eius cuncta dilaniat, donec eo iam prorsus extincto, de cadauere illius viuus & victor erumpat. Quid hic Crocodilus, nisi figuram tenet mortis, & tartari? quid Hydrus, nisi victoriam innuit Saluatoris? Limo igitur Hydrus obuoluitur, dum Redemptor noster humanæ carnis luto vestitur. Hic ventrem ingreditur Crocodili, quia Dominus claustra penetrauit inferni. Hic demolitur intima viscerum; & Dominus mortis euertit imperium. Ille corroso ac penetrato cadauere post victoriam redit, quia Saluator noster postquam infernum moriendo momordit, cum triumphali de sepulchro gloria resurrexit. Vnde morti per * Prophetam victor insultat: *Vbi est*, inquit, *ô mors victoria tua? vbi est stimulus tuus?* Et iterum: *O mors, ero mors tua; morsus tuus ero, inferne.*

Saluator per Hydrũ, mors verò & tartarus per Crocodilum designantur.

* Apostolum.

1. Cor. 15.

Osee 13.

CAPVT X.

De Charadrio.

CHARADRIVM quoque figuram nostri Saluatoris exprimere non ambigimus, si mirabilem eius naturam non sine admiratione pensamus. Est igitur hoc volatile totum album, nec vlla nigredinis macula reperitur in plumis. Quisquis autem est in ægritudine constitutus, per præsentiam huius volucris valet absque dubietate colligere, vtrum se in proximo conualescere, an imminente mortis articulo necesse sit interire. Nam si infirmitas est ad mortem, mox vt ægrotum viderit, protinus oculos suos auertit, eumque vltra non respicit. Et sic indicium datus, quoniam ex incommoditate concepta languidus moritur. Aliòquin si languidus ille victurus est, præsto Charadrius obtutum suum in eius ora defigit, ac intra se omnem illius ægritudinem concipit: deinde contra solis ardorem impiger euolat, ægroti valetudinem soli se obiiciendo comburit, ac per aërem volitando dispergit. Mirabile visu, exemplo se languidus erigit, & defæcatus omni passionum grauedine conualescit. Quod Redemptori nostro volucris huius figura

Charadrius Iesu Christi figura. 1. Pet. 2. Esa. 53. Cant. 5.

conueniat, luce clarius ratio manifestat. Instar A quippe Charadrij candidus est Christus, quia nulla criminis apparuit macula denigratus. Quippe qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. De quo & Sponsa dicit in Canticis: *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Virginitate videlicet & innocentia candidus, martyrij sanguine rubicundus. Qui nimirum ad infirmum Israel populum pius visitator aduenit, sed faciem suam ab eo (quoniam perfidiæ & incredulitatis morbo moriebatur) auertit: ad Gentilem verò populum, æquè scilicet languidum, cùm respexit, pietatis in eum oculos clementer infixit, in semetipsum eius ægritudinem transtulit, eumque saluti pristinæ reformauit. *Verè* enim, sicut per B Esaiam dicitur, *languores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portauit. Et nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum: Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: Disciplina pacis nostrę super eum, & liuore eius sanati sumus.* Ægritudinem verò per aërem volitando dispergit, quia potestates aëreas suis viribus debellauit. Ad ardorem solis ascendit, ac vim languoris excussit, quoniam ad Patrem rediens, qui est sol iustitiæ, mortemque deglutiens, ascendit in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.

Esa. 53. Psal. 67. Ephes. 4.

CAPVT XI.

De Phœnice.

SED & Phœnix, volatile scilicet, quod in Indiæ vel Arabiæ partibus habitat, eumdem Redemptorem nostrum morte simul ac resurrectione designat. Ipse enim dicit: *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Hæc igitur auis mox vt quingentos vitæ suæ annos impleuerit, ligna Libani montis ingreditur, & per alas vtrasque diuersis aromatum odoribus oneratur. Hoc itaque sacerdos ciuitatis Eliopoleos quibusdam significationum indiciis deprehendit, & mox coaceruatis sarmentis atque ramusculis congeriem struit: super quam videlicet struem Phœnix aromatibus onusta descendit, seseque supposito sarmentorum igne comburit. Alia verò die sacerdos accedit, ligna quæ composuerat exusta reperit: quorum cineres curiosè perscrutans, inuenit vermiculum valde pertenuem, sed eximij odoris suauitate flagrantem: secundo die rediens, reperit eum auiculam per plumas, & alarum remigia figurantem: tertio demum die sacerdos adueniens, videt perfectam, & integri status astare Phœnicem. Phœnix itaque alas refertas aromatum suauitate deposuit; quia Redemptor noster de cælo cum gemino ad nos vtriusque testamenti odore descen- E dit, dicens: *Non veni legem soluere, sed implere. Omnis,* inquit, *Scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patri familias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.* Qui nimirum priùs reperitur esse vermiculus; ille profectò qui dicit: *Ego autem sum vermis, & non homo.* Ille, inquam, quem vermis ille signabat, qui matutinus exurgens, hederam super caput Ionæ positam dente percussit, & arescere compulit. Præcedente quippe velut matutino sole, Euangelicæ gratiæ Dominus, Synagogam, vt reuera sterilem, hederam districtæ sententiæ suæ dente præcidit, ac marcescentem prorsus & aridam reddidit. Deinde Phœnix plu-

Ioan. 10. Phœnix, nostri Saluatoris typus. Matt. 5. Matt. 13. Psal. 21. Ionę vlt.

mefacta, & in aërem alarum remigiis armata sustollitur; quia victor mortis Dominus, ad Patris vsque consessum coniubilantibus vndique supernis virtutibus eleuatur. De quo per Psalmistam dicitur: *Qui ascendit super Cherubim, & volauit: volauit super pennas ventorum.* Enimvero & nobis pro modulo nostro pennæ sunt insitæ, virtutes scilicet spirituales, quibus si viriliter vtimur, ad cælestia subleuamur: sin autem ex desidiæ torpore deponimus, necesse est vt in surripientium vitiorum profunda mergamur.

Psal. 17. Hominum pennæ sunt virtutes, quibus se ad cælum subleuare possunt.

CAPVT XII.

De Sarra, siue Serra.

HVIVS rei typum tenet * Sarra, marina scilicet bellua, quæ cùm prolixas habeat pennas, mox vt viderit nauem velificantem, alarum & ipsa præcincta remigiis, contendit velificare post nauem. Sed vix per quadraginta stadia in huius certaminis labore persistens deficit, & sic defessa, alas inter discrimina marina deponit. Fluctu itaque vorante compellitur vt ad locum, vnde remigare cœperat, iterum relabitur. Nauis planè quæ velificat, sanctam Ecclesiam, vel vnamquamque fidelem animam signat. Quæ nimirum ligno Crucis euecta, spumantes fluctiuagi mundi pro- C cellas euitat, virtutumque remigio ad portum perpetuæ quietis anhelat. Sed hanc Sarra dum persequitur, deficit; quia mollis, & dissoluta quælibet anima feruidè quidem incipit, sed in labore lassescens ad perfectionis littus, quod subire decreuerat, non pertingit. Sunt enim aliqui, qui dum alios ire per honestæ vitæ tramitem cernunt, pio desiderio prouocati post eos iter arripiunt. Sed dum vel nimij laboris, vel inundantibus cuiuslibet aduersitatis fluctibus obruuntur, protinus à labore deficiunt; & sic ad similitudinem Sarræ, vnde velificare cœperant, relabuntur. De quibus vtiq; scriptum est: *Vah his qui perdiderunt substinentiam.* Et vir sapiens: *Est amicus socius mensæ, & non permanet in die necessitatis.* Sed talibus Rectores D Ecclesiarum impigra debent exhortatione succurrere, ac inter ipsa sæuientis procellæ discrimina fluctuantes valido prædicationum brachio roborare, vt eos naufragari pelago sorbente prohibeant, dum ad perseuerantiæ robur inconcussæ constantiæ radice confirmant.

* Serra. Nonnulli feruenter incipiunt iter spirituale militio, sed torpentes postea deficiunt. Eccl. 2. Eccl. 6.

CAPVT XIII.

De Echino.

QVod Echinus etiam, breuis videlicet pisciculus, innuit, qui naues ingentes plenis currentes velis immobiliter sistit. Mirum certè quomodo piscis perexiguus corpore, tam enormem Carabi molem valeat inconcussè compescere, vt tamquam fixa radicibus videatur hærere. Echinus ergo figit in fluctibus nauem; Rector Ecclesiæ non confirmet animas tentationum inundationibus fluctuantes? Sicut illi, qui dudum vestigiis in pelago titubantibus, cœperat mergi, sed ereptoris meruit dextera sustentari, dictum est: *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Ergo Præsules animarum solerter inuigilent, ne quos de casibus sæculi semel eripiunt, rursus eos raptor inundans, rursus ad vomitum redire compellat.

Luc. 22. Animarum rectores quàm vigilantes esse debeant.

CAPVT XIV.

De Tygride, & quid mysticè per eam intelligendum.

CVIVS vtique rei per quamdam similitudinem Tygris indicio est, quæ, sicut astruitur, vbi vacuum raptæ sobolis cubile repetit, pernix illicò vestigiis raptoris insistit. At ille quamquam equi fugacis agilitate præcurrat; agilioris tamen feræ quodam quasi volatu se præuerti posse non dubitat: cúmque nullum sibi patere suffugium conspicit, huiusmodi technam captiosa fraude molitur, vbi feram sibi contiguam deprehendit, globosam de vitro sphæram ante illius oculus proiicit, at illa respiciens velut è speculo proprij corporis imagine luditur, & sobolem suspicatur. Retentat igitur cursum, dum amplecti desiderat fœtum: sed ecce dum inani se frustratam specie comperit, totis ad comprehendendum equitem viribus fundit: sed dum stimulis iræ velocior imminet fugienti, ille sphæram sequentis obtutibus alteram obiicit: nec tamen sedulitatem matris memoria fraudis excludit. Nam Tygris quasi lactatura ptolem, cassam versat imaginem. Hoc itaque modo & Tygris orbatur, & vltio de venatore non sumitur. Vt autem hoc ad vsus Ecclesiasticos non incongruè transferatur, quid venator, nisi prædicator? Vnde per Prophetam dicitur: *Mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle.* (Hier. 16.) C Et quid hic Tygris, nisi diabolus debet intelligi? Tygridi itaque catulum rapimus cùm de mundo, qui est cubile diaboli, conuersum quemlibet hominem ad sanctitatis habitum prouocamus. Cùm ergo spiritalem post nos Tygridem currere per tentationum suarum argumenta sentimus; vitream illi sphæram obiicimus, dum fragiles sibi homines, vbi suam imaginem videat, demonstramus. Suos autem sibi demonstrare, est ab eius pestifera visione nostros abscondere. In suis autem hostis antiquus suam cernit imaginem, in quibus vtique reperit propriæ nequitiæ prauitatem. De his nempe vitreis hominibus, eiusque imaginem re- D fundentibus, in Apocalypsi dicitur: *Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, & in manu sua*, & reliqua. (Apoc. 14.) Studeamus igitur à Tygride catulos custodire, quos tulimus; vt à ferinis cruentæ bestiæ vberibus rapti, lacte quotidie cælestis eloquij non desinamus recreari; ne, quod absit, illud nobis valeat obiici, quod Pharisæis dictum est: *Væ vobis, qui circuitis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum: & cùm factus fuerit, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos*: (Matth. 23.) sed id potius, quod de se Veritas Patri dicit: *Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam.* (Ioan. 18.) De quo & Ioannes dicit: E *Qui cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.* (Ioan. 13.)

CAPVT XV.

De Pelicano, & quid figuret.

QVANTO denique suos amore dilexerit, per naturæ suæ vim etiam Pelicanus ostendit. Hic enim ales, sicut tradunt ij, qui rimandis animalium insudauere naturis, natos suos incomparabiliter diligit, sed dignam ei vicem ingrata soboles non rependit. Eius quippe filij mox vt incipiunt crescere, vtrumque parentem adoriuntur A vnanimiter impugnare, qui repercutientes eos, quia disciplinæ modum tenere nesciunt, quodammodo eruditionis ferulam in gladios vertunt, dum nimiis verberibus filios interficiunt: tertia verò die super mortuos mater incumbit, latus suum rostro percutiens aperit, vnde super extinctos maternus cruor instillat, qui protinus eos ad vitam incolumes suscitat. Quæ nimirum res non tam figura, quàm Euangelica videtur historia. Per Esaiam namque Conditor hominum manifestè conqueritur. *Filios*, inquit, *genui, & exaltaui, ipsi verò spreuerunt me.* (Esai. 1.) Qui etiam percussus est ab eisdem reprobis filiis, sicut Pelicanus à pullis suis, sicut per aliam scripturam dicit: *Insurrexerunt in me viri iniqui absque misericordia, quæsierunt me interficere, & non pepercerunt in faciem meam spuere, & lanceis* B *suis vulnerauerunt me.*

Pelicanus autem suos pullos repercutiens perimit; quia Deus peruersum populum graui captiuitatum, atque bellorum clade percussit. Sicut ei per Prophetam dicitur: *Percussisti eos, nec doluerunt: attriuisti eos, & noluerunt accipere disciplinam.* (Hier. 5.) Sed ingratis filiis bonum pro malo redditur, cùm ad vitam materno sanguine reuocantur. Sapientia quippe Dei, mater scilicet omnium viuentium, in Cruce pendens latus aperuit: sicque peremptos ad vitam sacrosancti sanguinis sui profluuio reuocauit. Sed sicut auis huius, quam dicimus, fœtus duritiam exprimunt ingratæ sobolis; sic è diuerso Vpupa figuram exhibet pietatis. Vt C sicut in vno reperit mens discreta quod spernat; sic in altero Christiana pietas, quid imitetur, addiscat.

CAPVT XVI.

De Vpupa, Aquila, & Fulica.

HÆ siquidem volucres cùm senili grauantur ætate, vt iam nec volare valeant, nec videre, filij parentibus suis pio compatientes affectu, vetustas sibi pennas euellunt, & eorum oculos alis propriis confouent, ac totum corpus vndique velut obliniendo, ac palpando demulcent: donec toto D corpore renouati, plumis vndique reflorentibus, adolescant. Sic per piæ prolis obsequium tamquam primo pubescentes flore, & visum recipiunt, & volatum.

Sed quid miramur Vpupam misericordiæ viscera parentibus exhibentem, cùm videamus & Fulicam in alieni quoque generis fœtum maternam extendere pietatem? Sicut enim à naturarum scrutatoribus perhibetur, Aquila, quæ Regina dicitur auium, pullos suos coruscantibus Solis radiis obiicit: atque in aëris vastitate libratos, pio teneros vngue suspendit. Quisquis autem illorum intrepidam oculorum aciem inoffenso tuendi vigore con- E seruat, hunc mater ad propagandum regij decus generis idoneum indicat. Si quis autem lumina sua Solis radio perstrictus inflexerit, velut degener, & indignus tam excellenti nobilitate proiicitur: & tamquam exhæredatur, ac spurius inter filios non habetur. Et qui per infirmitatem luminis ingenuitate destituitur, generis hæreditatem quodammodo inter ingenuos filios non sortitur. Sed aquilinum hunc pullum à genuinæ prosapiæ sublimitate deiectum, plebeia quædam auis, Fulica videlicet, quæ Græcè dicitur *φήνη*, velut adoptiuum suscipit, & tamquam naturalem inter proprios fœtus clementer enutrit. Et hoc modo quem Aquila crudeliter paternæ fecit hære-

diatis exortem; ista sibi quasi maternæ pietatis intuitu, suis adoptauit filiis cohæredem.

CAPVT XVII.

De Vulneribus, & Mustella.

VT igitur arma virtutum in spiritali certamine constituti, etiam à volucribus mutuemur, sicut humanam, imò Christianam obstupescimus in Fulica pietatem; sic etiam altiùs admiremur fœcundam in vulneribus virginitatem. Perhibetur enim Vultures cæterarum auium more, concubitu nullatenus indulgere; sed absque vlla prorsus masculini sexus admixtione concipere; vt si ad castitatis habendæ munditiam humana nos exempla non prouocant, saltem de B virginitate Vulturum prodiens pudor impellat: nec tantùm eos, qui ex hac fuerint stupenda singularitate progeniti, breuis vitæ finis angustat; cùm vsque ad centum annos longæua se eorum vita producat.

[Vulturum vita longæua.]

[De Apibus.] Apes etiam sicut sunt immunes à coitu, ita etiam nullatenus corrumpuntur in partu: & sicut in conceptu sexus sexui non miscetur, sic in edendis fœtibus nequaquam virginalis integritas violatur. Non enim vulua, sed, vt ita loquar, bucca sobolem procreant, & illibatæ prorsus, & integræ ab omni corruptelæ contagio perseuerant. Nam ore filios e foliis le- C gunt, & sic successuræ posteritatis examen emittunt.

Sed cur nos virginitatis fœcundæ miraculum in volatilibus tantum prædicemus, cum in vilibus quoque reptilibus conceptum, simul & partum non leuius admiremur? Mustella quippe, sicut Physici perhibent, per os quidem concipit, sed per aurem parit. Cui profectò si dignum ducimus, immundis, ac minusculis rebus humana conferre, congruè forsitan quosdam fratres minus quidem ieiunantes, sed humiliter obedientes, possumus coaptare. Per oris quippe conceptum intelligimus cibum, sicut Veritas dicit: *Omne, quod in os intrat, in ventrem va-* D *dit, & in secessum emittitur.* Per auris verò partum signatur obedientia, sicut scriptum est: *Populus, quem non cognoui, seruiuit mihi, ab auditu auris obediuit mihi.* Sunt namque nonnulli fratres, qui vel præ valetudine corporis, vel mentis fragilitate ieiunare vix possunt, sed ad executionem obedientiæ, quæcumque illis iniunguntur, feruenter se accingunt; & quò validius robur per alimenta percipiunt, eo grauioris obedientiæ labores ferunt. Per os ergo cibum tamquam semen delectabiliter edendo concipiunt, cuius cibi fructum cum labore per obedientiam tanquam per aurem parturientes emittunt. Semen ergo quod per os intrat, per aurem egreditur; E quia, vt ita fatear, conceptus escæ fructum parit obedientiæ: & quem cibus edendo velut concipiendo delectat, labor obedientiæ quasi parturiendo fatigat.

[Mustella obedientiæ typus.]

[Matth. 15.]

[Psal. 17.]

[De Aspide. Inobedientia per Aspidē signatur.] Apis autem è contra quoniam incantationibus aures obturat, obstinatæ mentis inobedientiam signat. Nam cùm eam ad os speluncæ Marsos, vt egrediatur, incantat; illa protinus vnam aurem terræ strictius imprimit, alteri caudam velut impenetrabile sufflamen opponit. Sicque dum vox venefici aurium eius interiora non penetrat, illa in cauea sua immobilis perseuerat. Huius porrò serpentis multorum prauitas ho- A minum imitatur exemplum, qui dum hic terrena diligunt, illic in posterioris vitæ longæuitate non confidunt, quasi terram, & caudam auribus suis, ne vox prædicationis ingrediatur, opponunt.

[Terrenarum rerum amatores, Aspides imitantur.]

CAPVT XVIII.

De Ascida, & Alcyone.

SED sicut Apis eos exprimit, qui cor in terrenis, ac temporalibus figunt; sic * Ascida figurat eos, qui spem suam in cælestibus ponunt. Est enim animal pennatum quidem, sed volare non valens: est etiam naturaliter obliuiosum, ac memoriæ viribus vacuum: & ideò numquam parit, nisi cùm B in astra prospiciens Vigilias iam surgere in superiora cognouerit. Æstiuo itaque tempore, iuxta Iunium scilicet mensem parit, & in Solis feruore confidens, oua sua sabulo, vel arenis abscondit, vt dum mater sui fœtus obliuiscitur, & locum depositæ sobolis intercipit prorsus obliuio, calor Solis, & & clementia simul aëris oua confoueant, ac velut ad maternæ sedulitatis accubitum fœtus erumpat. Obstetricante igitur Sole, nascuntur Ascidæ pulli, velut ipsa matre desuper accubante confoti. Hæc itaque volucris dum obliuionis propriæ conscia, de se paritura diffidit, ad cœlum prius oculos erigit, vt fœtibus suis aëris clemen- C tia suppleat, quod materna stolidiras negat. Nos etiam, vt ex nobis boni operis germen erumpat, non hæsitemus fauorem diuini spiritus de cælestibus flagitare; vt cordibus nostris, quæ propria fatuitas hebetat, ipse vires edendæ salutiferę prolis infundat.

[* Asida. Asida eos figurat, qui spem suam in cælestibus ponunt.]

[De Alcyone.] Auis etiam, quæ Alcyon dicitur, in edendis fœtibus mirabilis perhibetur. Et sicut illa, quam diximus, æstiuum quærit in edendo calorem; sic ista brumalem eligit non sine marinis littoribus hiemem. Brumali quippe tempore in arena marini littoris oua deponit, cùm videlicet procellarum impetus feruentius in cumulos eleuatur, ac littoribus validior fluctus illiditur. Sed, ó supernæ dis- D positionis stupendum valdè miraculum! mox vt Alcyon super littoreas arenas oua deposuerit, quantumlibet vndosus, quantalibet sit tempestate concussus, placida pontus tranquillitate mitescit. Elationes fluctuum concidunt, & omnes furentium ventorum turbines conquiescunt: & donec auis hæc oua sua confouet, mare tranquillum, & quietum iacet. Septem porrò diebus editis ouis incumbit: septem quoque postquam nati sunt, pullos enutrit. Hoc enim breuissimi spatio temporis adolescunt, alarumque remigiis auolare pubescentes incipiunt. His itaque quatuordecim diebus tempus serenum, mare tranquillum, & nulla prorsus efflantium stridet ventorum procella. Cuius E profectò typum sancta tenet Ecclesia, quæ per septenarium numerum & fouet, & nutrit: quia quos per septiformis gratiæ Spiritum in Baptismate ad Fidem parit, per eiusdem Spiritus dona ad sanctæ operationis incrementa perducit. Sed in exponendo volucris huius partu postponimus moram terere, ne & ipsi videamur fastidium legentibus parturire. Hæc ergo ideò non exponēdo transcurrimus, vt tantummodò legentibus sit miraculum, sed vt altiùs considerantibus fiat spiritalis intelligentiæ sacramentum.

[Alcyon S. Ecclesiæ typus.]

CAPVT XIX.

De Columbis, Hiæna, & Ibide.

COlumbarum quoque non vulgare quoddam præbet natura miraculum. Est enim in Indiæ finibus arbor, Græcè * Peredixion vocatur, cuius vtique fructus nimis est dulcis, & valdè suauis. In huius igitur arboris gratia Columbæ non modicè delectantur, cuius nimirum eas fructus reficit, & vmbra defendit. Teterrimus enim Draco ferali eas immanitare persequitur, & cruenti gutturis barathro inhiante absorbere molitur. Sed sicut Columbæ Draconem, ita nihilominus Draco formidat eam, quam prædiximus, arborem: sed præcipuè timet vmbram, ita vt si vmbra fuerit à parte arboris dextra, ille licet procul, fugiat ad sinistram: quòd si vmbra cernitur in sinistra, ille vertatur ad dextram. Donec ergo Colombæ sub arboris illius vmbraculo fuerint commoratæ, nullis eas crudelis illa bestia valet insidiis lædere: alioquin si procul eas inuenerit, sine vllo contradictionis obstaculo repentinus inuadit. Nos planè quibus simplicitas columbina præcipitur, necesse est ad sacrarum Scripturarum arborem fugere, si cruentã Draconis intimi rabiem volumus euitare.

*Pridexion.

Per Indicã arborem designatur sacra Scriptura.

De natura Ibidis.

Sed quem Draco signat, eumdem & Ibis nihilominus indicat. Est enim volatile luridum, & immundum, & obscœno fœtentium sordium squalore pollutum. Nam morticinis semper cadaueribus vescitur, & prope litrora, siue maris, siue stagnorum, siue fluminum iugiter commoratur. Quærit enim si quid putridum, siue corruptum ab aquis cadauer eiicitur, vt illo, quia se timet fluctibus credere, satietur: & quia natare nesciens, nequaquam se gurgitibus audet immergere, quibuslibet immunditiis fluctu vomente proiectis, auiditatis suæ rabiem contentus est satiare. Sed quem ales ille designat, qui famis rabie fluctuum extrema circumdat, nisi illum, de quo Petrus ait: *Quoniam aduersarius noster diabolus, tamquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret?* Quid aquis eiecta cadauera piscium, nisi putrida, ac marcida significant corda carnaliter viuentium reproborũ? De quibus dicit Apostolus: quia *sunt homines reprobi, naufragi circa Fidem.* Mare quippe viuentia corpora retinet, cadauera proiicit; in fluentis quoque Scripturarum hi permanere possunt, qui Deo viuunt: quisquis autem à Fide, vel rectis operibus moritur, corruptus, ac fœtidus à Christi corpore, quod est Ecclesia, necesse est euomatur: dicente Scriptura. *Quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.*

1. Pet. 5. Ibis figuram gerit diaboli.

1. Tim. 1.

Apoc. 3.

Enimuerò, quia ab eo, quod ante conceperat, calore tepescit, quasi de viro, qui fuerat, sese in fœminam vertit, & hic Hyænæ meritò comparatur, quæ nonnumquam de masculo in fœminam, aliquando de fœmina in masculum commutatur, atque ideo immundum animal dicitur, & ob id humanis esibus prohibetur, de qua per Hieremiam dicitur: *Spelunca Hiænæ hæreditas mea facta est mihi.*

De Hyæna.

Tepidi homines Hyænæ comparantur.

Hier. 12.

CAPVT XX.

De Panthera.

HVic Panthera per diuersitatem naturæ videtur omnino contraria, quod animal colore quidem varium, sed specie pulchrum, & simplicitatis gratia mansuetum, soli tantum Draconi probatur esse contrarium. Hæc itaque Panthera cùm diuersis se venationibus refecerit, mox in suo spelæo se recipiens dormit: post triduum verò refecta sopore consurgens, magnum emittit cum clamore rugitum, cum quo simul rugitu tam miræ suauitatis, atque flagrantis odor egreditur, vt omnes pigmentorum, vel aromatum species vincere videatur. Omnes autem bestiæ saltuum, ad quas odor ille pertingit, ad eam protinus confluunt, ac tantæ suauitatis spiramine delectantur, solus autem Draco cùm vocem eius audierit, nimio terrore contrahitur, ac subterraneis illicò specubus occultatur, ibique vim tanti odoris nullatenus ferens, rigidus obstupescit, & effœtus viribus, ac protius inanis tamquam mortuus deficit. Cætera verò animalia, quoniam iucundæ suauitatis odore pascuntur, redolentis Pantheræ, quocumque pergat, vestigia non relinquunt. Quantis expositionis flosculis hæc posset exuberare materia, qui sacris vacat eloquiis non ignorat. Sed nos hinc quantocyus expediri volumus, quoniam ad alia festinamus. Panthera planè omnia capiens interpretatur, quod illi congruere non ambigimus, qui dicit: *Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Varia est, & Christus omnium Gentium est varietate vestitus. Et quoniam Panthera pulchra est, ab ipso non dissonat, de quo scriptum est: *Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis.* Et Sponsa in Canticis: *Ecce,* inquit, *tu pulcher es, dilecte mi, & decorus.* Quòd verò mansuetum est animal; & de Christo per Esaiam dicitur: *Gaude, & lætare filia Sion, prædica filia Hierusalem, quoniam Rex tuus venit mansuetus, & saluans.* Qui dum dicit: *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis,* tamquam quibusdam venationibus satiatus est primitiis electorum. Ipse, qui dormiuit in morte per triduum, postmodum emisit rugitum Apostolicæ prædicationis, & per siluas omnium Gentium fragrantiam spiritalis diffudit odoris. *In omnem enim terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Qui etiam dicit: *Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam in Christo Iesu Domino nostro. & odorem notitiæ suæ manifestauit per nos in omni loco. quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salui fiunt: & in iis, qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem, aliis odor vitæ ad vitam.* Hic est igitur odor spiritualis gratiæ, hæc fragrantia salutis humanæ, quam Panthera cælestis eructat, vt ad se feras siluarum, hoc est Gentium multitudinem trahat. Solus autem Draco in subterraneæ scrobis voraginem mergitur, quia veternosus hostis, qui iuxta Ioannem dicitur diabolus, & satanas, de cælo proiectus, atque in abysso est supernæ sententiæ catena ligatus.

Pantheræ etymologia.

Ioan. 12.

Panthera Christi figura in multis.

Psal. 44.

Cant. 1.

Esai. 62.

Zach. 9.

Ioan. 4.

Psal. 18.

1. Cor. 2.

Apoc. 20.

CAPVT XXI.

De Salamandra, Dorcade, & Lynce.

SAlamandra quoque, licet exigua, mirabilem fertur habere naturam, adeò vt si casu aliquando in igne mergitur, omnis ignea vis tamquam inundantis aquæ profluuio protinus extinguatur. Et vt quid per hoc figuretur, eluceat, humilitas patientiæ reprimit flammiuomum hominem à feruore vindictæ.

Per Salamandram patientia design.

Dorcas etiam, quæ Latinè Caprea dicitur, non inutile conuersationi nostræ naturæ propriæ præbet exemplum. Hæc habitans in cacu-

De Dorcade.

minibus montium, vim habet non modò subtiliter videndi, sed & mirabiliter discernendi; ita vt in longinquis, ac procul remotis regionibus homines videat, & venatores an viatores sint, sagaciter deprehendat. Nos quoque si terrena deserentes, excelsa mentis arce subnitimur, ad discernendos spiritus, si ex Deo sint, per diuinitus impensam discretionis gratiam subleuamur: vtrum scilicet tamquam viatores nos ad patriam dirigant, an sicut venatores ad substratos tentationum suarum laqueos, & obiectos insidiarum casses impellant.

Capra quid allegoricè significet.

Lynx quoque tam incomparabile visus acumen habet, vt non modò quodlibet corpus solidum, sed & lapideos parietes penetret. Quod nimirum hoc modo probatur, quia si Lynx ex vna parietis parte cōsistit, caro verò altrinsecus ponitur; tamquam nihil intersit, ad eam protinus inhiat: atque vt sibi præbeatur, anhelat. Si ergo mutum pecus tam viuax intuitus acumen habet, humanæ mentis intima Deus omnipotens quantò profundius videt? *Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: pertingens vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis, & nulla creatura est inuisibilis in conspectu Dei: Omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.*

De Lynce. *Hebr. 4.*

CAPVT XXII.

De natura Serpentum.

SED & in Serpentibus quoque nonnulla naturalis astutiæ reperiuntur indicia, quæ non incongrue ad nostræ conuersationis trahuntur exempla. Serpens enim cùm senuerit, & oculi eius cœperint caligare, per circulum quadraginta dierum, totidemque noctium nullo prorsus cibo reficitur, sed iugis inediæ continentia maceratur. Sic nimirum quò magis macilenta corpus eius ariditate constringitur, tantò pellis eius squamosa laxatur: & dum caro à sua corpulentia deficit, pellis effœta follescit: deinde vel hiatum duræ terræ, vel scissuram lapidis quærit, ac per illius angustias se suffulciens transit, sicque pellem penitùs cum senectute deponit: mox itaque fit nouus, cui simul & virtus reparatur, & visus. Nos etiam si aliquando à iuuenili sancti desiderij feruore tepescimus, & dissolutæ vitæ senio caligamus; peractæ pœnitentiæ transeamus angustias, vt dum veterem exterioris concupiscentiæ deponimus pellem, ad pristinam redeamus interioris hominis nouitatem. Est & alia natura Serpentis, quia cùm bibere concupiscit, ante venenum euomit, hausta verò sufficienter aqua, ad locum vbi vomuerat, redit, vomitumque resumit.

Vitæ in melius renouatio per serpentem designatur.

Presbyter quidam retulit, quia sub oculis eius Serpens in lapide vomuit, deinde festinus ad fontem bibiturus irrepsit, sed dum ille peteret fontem, reuoluit Presbyter lapidem; reuersus autem Serpens, dum venenum, quod resumeret, non inuenit, huc illucque perquirens, protinus expirauit. Nos etiam cùm cælestis eloquij fluenta desideramus haurire, per conatum puræ confessionis omnia vitiorum, & lapsuum venena debemus euomere. Sed absit, vt reuertamur ad vomitum: quis non per terram cum Serpentibus repere, sed ad ea, quæ sursum sunt, præcipimur festinare. Illud est præterea ingenuum, ac valde nobilius in Serpente, quod dicitur, quia fugit hominem nudum, aggreditur mordere vestitum. Ac si fortis quisque bellator inuadat armatum, vereatur inermem. Non vis ergo timere Diabolum? terrenarum rerum te vestibus exue. Vestitus es? tingentem colubrum perhorresce. Vis ad Serpentis exemplum nouus fieri, & languentis animæ senectutem in pubescentis adolescentiæ reflorere decorem? ieiuna cum Serpente per quadragenarij temporis circulum; hoc est, à carnalibus desideriis tempera per omnem huius vitæ decursum. Nam & idem Serpens quanta sit ieiunii virtus ostendit, quia mox vt sputum ieiuni hominis gustat, protinus interemptus expirat. Non ergo, serue Dei, te pigeat ieiunare, vt moriatur ille, qui te cibo turgidum nititur deglutiens absorbere. Serpens præterea totum corpus ictibus verberantis exponit, solum caput abscondit. Tu quoque in persecutionibus constitutus, Christum intra mentis arcana seconde; corpus verò tuum, si res exigit, persequentium manibus trade.

Coloss. 3.

Esse quoque Viperarum genus creditur, quod si hominem mordeat, totum corpus eius in virus vertat. Porterea quoddam aliud esse viperinum genus asseritur tam acris veneni, vt si qua auis super illud volare contigerit, exhalantis virtute fœtoris exemplo moriens corruat. Quæ videlicet hac coëundi, vel pariendi consuetudine naturali patiuntur imperio, vt masculus in os fœminæ caput impingat, quod illa præ nimii amoris impatientia mordendo præcidat, ac præsto deglutiat. Ex cuius capitis oculis duo catuli procreantur, qui partus tempore materna latera vtrimque corrodunt, & sic altrinsecus simul occidentes, & nascentes erumpunt. Qui nimirum ante sunt parricidæ, quàm filii; & ideo numquam præter duos, valet huius generis excedens aliquid inueniri.

Viperarum proprietates.

Est etiam, sicut fertur, aliud genus, quod dicitur Iaculum, quod volando repente hominem penetrat: & ita pertransit, tamquam nil sibi prorsus obsistat. Ad instruendam quippe humanam naturam pius Conditor diuersas brutis animalibus vires, & astutiam contulit, vt ex belluinæ quoque sagacitatis indagine non contemnenda in nostros actus valeamus exempla transferre.

Iaculi Serpentis vis.

CAPVT XXIII.

De Onagro, Elephante, Vnicorni, Aquila, & Formica.

QVIS enim docuit Onagrum, vt in æquinoctiali mensis Martii perpendiculo per duodenas horas diei, simul & noctis totidem rugitus emittat? & velut per naturalis horologii organum, horarum momenta distinguat? Per singulas enim horas, siue diei, siue noctis semel rugit, ac per hoc æquinoctialis libræ adesse tempus ostendit.

De Onagro.

Quis docuit Elephantem perpetuam diligere castitatem? Qui tamen cùm naturæ coactus imperio vertens caput post se, quasi nolendo, & nauseando coierit: & concipiens semel fœmina, ad concubitum non reuertitur. Illa verò, dum Draconem, qui sibi feraliter insidiatur, tremefacta formidat, non alibi, sed in aqua parit, quæ ad vbera eius vsque pertingat. Nam si extra

De Elephante.

aquam peperit. Draco catulum eius repente deuoraturus inuadit.

De Vnicorni. Quis haoc ingenuitatem Vnicorni contulit, vt dedignetur viribus vinci, humilitatis arte patiatur se facile superari? Numquam scilicet à venatoribus capitur, nisi prius in virginis gremio reclinetur.

De Aquilâ. Quis hoc medicinæ genus Aquilæ tradidit, quæ cùm senuerit, & grauari cœperint alæ eius, atque oculi caligate, tunc quærit fontem aquæ, contra quem posita volat vsque ad circulum Solis, illicque in puriori ætheris vastitate librata, ad vaporem Solis & alas incendit, & caliginem oculorum prorsus exurit, moxque descendens tribus in fontem vicibus mergitur, & sic alarum vigor, & oculorum acies multò melius quam iuuentus attulerat, renouantur?

De Formica. Quis, quæso, Formicam ad hoc triturandi genus instituit, vt segetum grana discernat, & ignobilia respuens, elegantioris frugem generis eligat? Aceruum quippe segetis diligenter explorat, & hordeum quidem tamquam iumentorum pabula quodam modo fastidiens, aspernatur, vbi verò triticum reperit granum, libenter amplectitur. Hæc etiam venturæ serenitatis tempus quibusdam deprehendit indiciis, & cùm cellaria sua aërio cernit humore madescere, propriis humeris repositas victui suo fruges exportat, & damna domestica præcauens, torrentibus eas radiis Solis exsiccat; & tamquam non sufficiat, eadem ore proprio grana præcidit, ne videlicet per hiemalis inclementiam imbria iterum turgeant, & negatâ spe victus in herbas erumpant.

CAPVT XXIV.

De Vipera, Accipitre, Serpente, & Vrsâ.

QVIS etiam Viperam docuit, vt cùm cupiditas coitus incitat, ad littus illicò properans, Murenæ maritimæ copulam petat? Hac igitur sibilis suam testificante præsentiam, continuo Murena progreditur, & venenatæ bestiæ alterius elementi miscetur.

De Accipitre. Quis Accipitribus huiusmodi legis iura præfixit, vt vbi nidificant, per amplum hinc inde circuitum nullis omnino rapinis insistant? & cùm ab eis vbique locorum nisi bello non viuitur, illic vbi victores hostium manubias conferunt, pax tranquilla seruetur? Ac vbi fœtus suos iam plumescentes auolare posse deprehendunt, pedibus eos ac rostro nidis eliminant; & tamquam emancipatos legibus, a sua procul cohabitatione propulsant; vt sic à tenero iam instituantur ad prædam, nec in segnitiem se, sperantes a parentibus alimenta, resoluant, sed ab ipso primi volatus exordio crebris rapinarum violentiis assuescant.

De Vrsâ. Vbi præterea Vrsa didicit, cùm partus edat informes, natos suos lingente lingua per varia membrorum lineamenta distinguere, ac more figuli in naturalis effigiem generis, imaginemque formare? Imò quis medicinalis artis instrumenta perdocuit, quis ei vires herbarum, & curationis fomenta dictauit? Nam si quando ictibus grauissimæ cædis afficitur, vel etiam iaculis perfossa sauciatur, herbæ, cui Græcè, φλόμος

De Serpente. nomen est, vlnera subiicit; & sic solo tactu omnes vlcerum dolores excludit, & ad incolumitatem pristinam conualescit. Serpens quoque, quod nos superius fugerat, si cæcitatem patitur, esu fœniculi luci pristinæ reformatur. Mox igitur, vbi oculos sibi sentit obduci, notum petit præstò remedium, nec spei suæ frustratur effectu.

CAPVT XXV.

De Testudine, & variis animalium medicinis.

TESTVDO visceribus pasta serpentis, cùm venenum suis quoque sentit visceribus serpere, origanum sibi protinus ad remedium non negligit adhibere. Vulpis etiam dolosa cùm mortem sibi senserit imminere, ex sudante pinus sibi resina medetur, talique remedio in longioris vitæ spatia protelatur. Nam & ipsa animalia, quæ sibimet adhibent à rebus exterioribus medicinam, in suis quoque visceribus medendi probantur habere materiam. De carnibus Viperæ, quæ Tyrus dicitur, non modò theriaca conficitur, sed & diuersa medendi remedia prouidentur. Segmenta eboris in medelas varias assumuntur. Fel Hyænæ restituit oculis claritatem, cuius stercus similiter & canum vulnera curare noscitur. Omnis etiam ægra fera si canis ebibit sanguinem, recuperat sanitatem. Nam fimus hominis ad quanta curationum medicamenta proficiat, Galenus enarrat. **Galenus.**

Strutio, Camelus, Ranæ, Cameleontes, Grues, Ciconiæ, fel Aquilæ, sanguis Accipitris, stercus & carnes Hirundinis, quibus morbis afferant medicinam; ille potest dicere, cui propositum est de curationibus corporum disputare. Perhibent Physici, quia pellis colubri, quam depromit, si oleo feruente decoquitur, mirè per eam dolor aurium mitigatur. Cimices nescientibus nullius videntur vtilitatis, sed si sanguisuga faucibus hæserit, fumo illius excepto, statim euomitur: insuper, & difficultas vrinæ Cimicis appositione laxatur. Præterea Porcorum, Anserum, Gallinarum, Fasianorúmque pinguedines, quot in se medicamenta contineãt, medici non ignorant. Pauonis fimus podagræ noscitur mitigare feruorem. Æger Leo si Simiam deuorauerit, mox de valetudine conualescit. Leopardus si agrestis Capreæ sanguinem hauriat; vim languoris euitat. Vrsus æger formicas vorat. Ceruus languidus oleæ ramusculos, vt sanetur, efflagitat. Cur autem hæc omnia potens rerũ Conditor naturis animalium indidit, nisi quia diuersa per hæc homini vitæ huius emolumenta prouidit? Vt dum creaturæ, quæ subiectæ sunt homini, sese inuicem fulciunt, ad vtilitatem eius, qui prælatus est omnibus, omnia referantur. Et dum in operibus suis bonitatem miratur Opificis, ipse non hæreat conditis, sed aspectum desideret Conditoris. Omnes planè naturas animalium, quas supra perstrinximus, si quis elaboret solerter inspicere, vtiliter poterit in humanæ conuersionis exempla transferre, vt qualiter homo viuat, ab ipsa quoque rationis ignara pecorum natura condiscat. Nam Apustolus ait: *Non est Deo cura de bobus*, sed dum in brutis animalibus aliquid insigne conspicitur, homo protinus, vt quidquid illud est ad sui considerationem retorqueat admonetur.

Bestiarum proprietates considerare, summa vtilitas est.

1. Cor. 9.

A

CAPVT XXVI.

De Lupo, & Oue.

QVто est enim, quòd Lupus si tuo fuerit præuentus aspectu, non valet effugere; si te ille præueoerit, vocem tibi probatur auferre? Et vt magis stupeas, si obmutueris, tuum soluis amictum, & illicò recuperas verbom. Quòd si Lupus in te fortè repentinus iosorgit, atripe petram, & protinus fugit. Quæ autam est petra, nisi Christus; quem profectò, si, sicut dignum est, arripis, Lupum spiritalis nequitiæ, qui te persequitur, effugabis; & vt hine incunctanter expediare, solue amictum tuum per coofessiooem, vt non mutus, sed eloqnens serendæ prædicationis habeas libertatem, Scriptura testante: *Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris.* Quis, quæso, docuit Ouem, vt biemis inopiam timeat, atque ideò velut insatiabilis aotumnalis tempore berbas inexplebilitet carpat? Auidius enim solito tunc pabulum tapit, herbamque non nesciens defutoram, sese, dom licet, vbetius farcit, vt quasi futuræ præparetur inopiæ, & victus sui lucra reponat, antequam viteos herba deficiat. Sed nec illud est sine causa, quòd Elephas formidabilis Tauris, Murem timest. Leo Rex feratum pauescit exiguum Scorpionem. Qui videlicer leo & veneno serpentis, & aculeo perimitur scorpionis. Et qois non miretur, quòd Leo, qoi comantes ceruice tautos excutit; qui sublato pectore terribilia feris ora superbus attollit, perexigui scorpionis aculeū pertimescit? Quis etiam admiratione ducat iodignum, quòd Elephas qui turrita castra tot loricatis plena militibus portat, vnius arboris ictu deptessus occumbat? Nam qui triginta doos atmatos, vel plures, & cum turribus ad instar vrbium desoper eminentibus sustinendo non cedit, ad casum vnius arboris corruit. Cui videlicet atbori frequenter innixus, vel constans figat, vel in soporem se quiescendo relaxat. Noonulli quoque has instruunt propter ebur insidias, vt arborem quam Elephas innitendo frequentat, ex altera parte vsque ad medium ferè concidant, & sic arbor ad tam enotmis molem cotporis corruat. Sed dum quasdam animalium naturas ad ædificationem vestram, fratres mei, diligentius enumerando prosequimur, nequaquam obliuiscendum est, quia non librum, sed epistolam adorti sumus: quamobrem currentis articuli cohibenda libertas, frænanda voluntas est, quatenus sic ædificationi charitas seruiat, vt tamen modum suum epistolaria compendij sobrietas non excedat. Monasterium itaque vestrum, dilectissimi, quidam paradisos est, in quo videlicet omnipotens Conditor dom diuersos hominum mores posuit, quasi tria animalium genera, terrenum, natatile, ac volatile creauit. Hæc est illa vetus mysticæ significationis arca, in qua cunctorum animalium species includuntur. Hoc est denique vas illud, quod quatuor manicis submitti de cælo vidit Petrus in terram, in qoo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cæli. Sed cùm illic dicatur: *Surge, Petre, macta, & manduca*, credimus per misericordiam Christi, quoniam hæc animalia, quæ vos estis, & ab hoc sæculo sunt diuini Verbi mucrone concisa, & in Redemptoris sui corpus perfectæ charitatis ardore conflata.

[Margin: 1. Cor. 10. — Isaiæ 43. De Oue. — Monasteriū Casin. quidam paradisus est. — Arca veteris testamenti. — Vas è cælo allatum. — Act. 10.]

B C D E

CAPVT XXVII.

De vaniloquij temeritate frænanda.

SEd valde cauendum est, quia nec dum in littorea statione quiescitis, sed in procellarum adhuc turbinibus laboratis; ne flabrum ab ore vestro vani spiritus effluat, qui huius ignis flammas extinguat. Flatus enim & aliquando flammas elicit, & aliquando flammas extinguit: atque, vt ita dixerim, quasi sufflat. Homo cùm sacræ doctrinæ mysteria prædicat, sufflat; & cum otiosis fabulis vacat; sed sicut per ædificationis verba ad amorem Dei cor audientis inflammat, sic agit, vt à supernis desideriis per otiosa verba frigescat. Sed flatus iste, quem diximus, fortè ridiculus deputabitur, nisi sacræ Scripturæ testimoniis approbetur. Audi itaque de salubri flatu quid per Esaiam Dominus dicat: *Non in æternum litigabo, neque vsque ad finem irascar; quia spiritus à facie mea egredietur, & flatum ego faciam.* Audi sub aliis syllabis de malo spiritu quid Paulus dicat: *Prophana, & vaniloqua verba deuita; multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum serpit vt cancer.* Audi rursus per Esaiam bene sufflantem; *Ecce*, inquit, *ego creaui fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum*; ac præsto de inutilibus vasis, quæ scilicet in contumeliam per otiosa verba formantur, adiungitur: *Et ego creaui interfectorem ad disperdendum, omne vas, quod fictum est, contra te non dirigetur.* Quid autem sit istud vas, quod ab interfectore dispergitur, apertissimè declaratur, cùm præsto subiungitur: *Et omnem linguam resistentem tibi in iudicio, iudicabis.* Quid est autem quod hic Esaias ait: *Omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis*, nisi hoc, quod in Euangelio Veritas dicit: *De omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicij.* Fateor, fratres mei, quod ferè in Monasteriis agitur, vnde mens mea terribilius super Monachos imminere Dei iudicium suspicetur. Nam continuo meatus impulsu, quasi torrens per decliua deuexa procedens, eorum lingua decurrit: & cùm tintinnabulum sonat, sic illis est, tanquam si repentino protinus ictu eorum caput illidat. Quod tamen de quibusdam, absit autem vt de omnibus dicam. Quia verò præcipit Regula, vt à Pascha vsque ad Kalendas Octobris, mane exeuntes à prima vsque ad horam penè quartam laborent, quod necessarium fuerit; ab hora autem quarta, vsque ad horam sextam lectioni vacent. His omnibus horis laborandi, ac legendi studium qoidam postponentes abutuntur in fabulis; & quidquid laboribus, & lectionibus debent, totum vaniloquis sermonibus exhibent. Vir etenim Sanctus, qui regulam condidit, numquam mutaret horam, nisi propter continuandi laboris instantiam: nec quartam pro tertia poneret nisi necessario laboris exercitio prouideret. Sed profectò & illi operarij sunt iniquitatis, qui linguarum manus exercent in sermonibus otiosis. Numquid enim manom lingua non habet, cùm Scriptura perhibeat: *Quia mors, & vita in manu linguæ?* Et quàm inhonestum est, vt in hoc munere, quo creatoris omnibus homo præponitur, ipse largitor ab homine frequentius offendatur? Et cùm naturis reliquis homo præsideat, easque suæ ditionis legibus subdat, quanti pudoris est, vt caranculam tenuem, quam inter fauces includit, edomare non possit? Vnde & Iacobus dicit: *Omnis natura*

[Margin: Etiam nunc præcl. omnibus in via semper cauendum est. — Esai. 57. — 2. Tim. 2. — Esai. 14. — Ibidem. — Matth. 12. — Monachorum exercitia. — S. Ben. Reg. c. 48. — Prou. 18. — Iacob. 3.]

naturâ bestiarum, & volucrum domabilis est; linguam autem nullus hominum domare potest. Nullius quippe fræna Doctoris coërcere valent linguam se cohibere nolentis: alioquin si pulsat, & nititur, quod optat, proculdubiò consequetur. Porrò quòd animalia cuncta humanæ ditioni subdantur, loquens ad Noë vox diuina testatur:

Gen. 9.

Terror, inquit, *vester, ac tremor sit super cuncta animantia terræ, & super omnes volucres cæli, cum vniuersis, quæ mouentur super terram: omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt.* Nam vt ab homine etiam serpentes edomari propensius admitemur, Plinius immanissimam serpentium Aspidem à quodam patre familias in Ægypto testatur edomitam, & quotidie de cauerna sua ad mensam illius egredi solitam, vt perciperet escam. Marcellinus etiam Comes scribit mansuefactam Tigridem Anastasio Principi ab India destinatam. Hoc igitur exemplo congruè dicit Apostolus: *Omnia siquidem ferarum genera in lingua reperiuntur.* Ibi quippe est leuitas voluctum, ibi ferocitas bestiarum, ibi fraus virulenta serpentium. Volatiles enim sunt, qui proferunt in cælum os suum, & quorum os locutum est vanitatem, quasi volucrum lenitatem; feroces autem bestiæ sunt, qui exacuerunt vt gladium linguas suas: serpentea postremò sunt, de quibus dictum est: Quia, *venenum Aspidum sub labiis eorum.* Vbi ergo superuacuis vacatur ineptiis, & quasi symbola congeruntur verbis otiosis, apud intrinsecus auscultantem non sermones hominum, sed quasi multigena decernitur vociferatio bestiarum. Ipse nimirum est de quo in Canticis dicitur: *Dilectus meus respicit per fenestram, respicit per cancellos.* Et ipse per Prophetam, *Attendi*, inquit, *& auscultaui; nemo quod bonum est, loquitur.*

Serpentes ab homine possunt etiam edomari.

Marcellinus Comes.

Iacob. 3.

Omnia ferarum genera in lingua continentur.

Psal. 143.

Psal. 63.

Psal. 13.

Cant. 2.

Hier. 8.

CAPVT XXVII.

De Cancro, & Ostreo.

SED vt noster sermo ab ea, quam semel cœpi, materia non recedat, & loquentium vitia per non loquentium animalium prosequatur exempla, numquam hostis fauces Hydrus ingreditur, nisi cùm Crocodilus oscitans inuenitur. Nam si clausum os teneat, insidiantis impetum non formidat. Authalopus cùm exclamat, ad suum ignarus interitum gladios venatoris inuitat, quod donec obticuit, persequentis industriam fugacia cursus opinione delusit. Atque vt hoc inferam, quod Cancer Ostreo, facit plerùmque diabolus Monacho. Cancer enim, quoniam Ostreis vescitur delectabiliter, eorúmque carnibus tamquam epulis saginatur, operæ pretium est audire, quas illis struat insidias. Nam cùm auidè sit appetens cibi, est argutè prospiciens & periculi; quoniam cùm sit difficilis, est & periculosa venatio. Difficilis quidem, quoniam esca carnis interior validioribus testis includitur: Periculosa verò, quia si chelas cancer immiserit, relabente protinus testarum dyptico, inuisibiliter coarctatur. Quid ergo faciat, vt valeat obtinere quod flagitat? Quo pacto desiderij sui vota perficiet, nisi ad exquisitæ se fraudis argumenta conuertat? Igitur solerter explorat, si quando Ostreum in locis ab omni vento remotis, se contra radios Solis aperiat, tunc ergo calculum clandestinus incursator immittit, & conclusionem Ostrei interiectu sufflaminis impendit: sicque hiantia claustra reperiens, tuto jam chelas ingerit, & viscera Ostrei interna decerpit. Quid igitur Ostreum congruentius videatur significare quàm Monachum? Qui nimirum viuit, dum sub silentij censura concluditur; perit autem, cùm ad loquendum immoderatius aperitur. Ad instar scilicet Ostrei, qui cùm non hiat, integer animam seruat: cùm verò effrænatè proloquitur, vitæ visceribus vacuatur. Quid enim designat calculus, qui Ostreæ, ne recludatur, inijcitur, nisi duritiam consuetudinis, qua quisque ne sese ad pœnitentiam emolliat, induratur? Nam quasi quidam lapillus prauæ consuetudinis obstat, ne is, qui fabularum vacat ineptiis, à sua se vanitate recludat. Quid autem est per figuram Cancer, qui post se naturaliter graditur, nisi apostata spiritus, qui postquam semel à Conditore recessit, in posteriora relabi numquam desiit? Vnde & diabolus interpretatur, deorsum fluens, quod sicut de sanctis animalibus dicitur: Quoniam erant pedes eorum recti; ita diaboli, eiusque sequacibus pedes in posteriora sunt semper obliqui.

Monachus per Ostreū designatur.

Cancer diaboli figura.

Diaboli etymon.

Ezech. 1.

CAPVT XXVIII.

De Simia, & quo pacto Simia capi possit.

ET quia se sermo de pedibus intulit, sicut venator Simiam, sic plerumque versutus insidiator illaqueat animam. Et quidem non scriptum reperi, sed ex ore perhibentis audiui: Quoniam qui Simiam quærit capere viuam, prius sibimet punicei coloris calceos consuit, quibus & soleas de plumbo subnectit, cùm verò Simiam eminus aspicit, ea cernente, pedibus suis calceos rubris æque corrigiis illigat, eamque hoc modo quid postmodum faciat, quasi Doctor informat: deinde latenter soluens ibidem calceos deserit, seseque prope locum callidus explorator abscondit. Simia verò post venatoris, vt opinatur, abscessum humani actus æmula relictos calceos suis quoque pedibus iniicit, ac ligulis fortiter stringit; sed ecce venator de suo protinus latibulo prosilit, discipulamque suam propriis irretitam vinculis capit. Sic sæpe malignus spiritus per vasculum suum, quemlibet videlicet improbum, ac proteruum, docet innocentes homines peccatorum vinculis irretiri; vt ad mala, quæ coram intuentibus exhibet, eos ipse quasi dux, & magister inuitet: & dum prauum æmulus sequitur, suis ipse laqueis capiatur.

Sed & illud nunc subsequenter occurrit, quod mihi Dominus Alexander Papa necdum emenso, vt ita loquar, mense narrauit. Ait enim, quia nuper Comes Guilelmus in Liguriæ partibus habitans, marem habebat Simiæ, qui vulgo Maimo dicitur, cum quo & vxor eius, vt erat impudica prorsus, ac petulans, lasciuius iocabatur. Nam & ego duos eius filios vidi, quos de Episcopo quodam plectibilis Lupa pepererat; cuius Episcopi nos exprimere nomen omittimus, quia notare quemlibet infamia non gaudemus. Cùm igitur petulanti feræ mulier sæpe colluderet, vlnis astringeret, amplexibus demulceret; sed & ille nihilominus quædam libidinis signa prætenderet, atque ad nudam illius carnem pertingere quibusdam gestibus anhelaret; dixit ei cubicularia sua: Permitte, si placet, quidquid vult agere; vt liquido pateat, quid nititur attentare. Quid plura? permisit, &

De Maimone ex Alex. II. PP.

Guilelmus Comes in Liguria.

Execrādum mulieris facinus.

quod turpe dictu est, cum fœmina fera concubuit: A deinde consuetudo tenuit, & commercium inauditi sceleris inoleuit. Quadam verò die dum se Comes vxori coniugali more misceret, Maimo protinus tamquam zelotypo concitatus spiritu, super virumque prosilit: virum velut riualem brachiis, & acutis vnguibus arpaxauit, mordicus apprehendit, & irrecuperabiliter lacerauit. Sic itaque Comes extinctus est. Innocens igitur homo dum fidem thalami seruat vxori, dum animal suū quotidianis alit impendiis, nil ab vtroque suspicatur aduersi; nimirum, qui clementiam præbebat officij. Sed, ah scelus! & fœmina turpiter ius coniugij violat, & bestia in iogulum domini gladium vibrat.

Guilielmi Comitis mors.

Enimuerò nuper allatus est præfato Papæ, simul & nobis grandiusculus quidam puer, & si jam, vt dicitur, vicennalis, tamen prorsus elinguis, & Maimoni forma consimilis, ita vt eodem vocabulo nuncuperor. Vnde sinistra posset oriri suspicio, si huiusmodi, non jam dicam ferinus, sed ferale portentum paterna tunc aleretur in domo.

De puero, qui Maimoni similis erat.

CAPVT XXIX.

De Ceto.

SEd dum de turpi infidelitate mulieris loquimur, Cetos etiam ille marinus nobis in memoriam reuocatur: qui nimirum super enorme corpus sabulum portat, ac terga sua super vndas eleuat, vt tamquam insula fluctus marinos excedat. Hanc igitur incunctanter insulam esse credentes remiges applicant, paxillos figunt, nauim sistunt, focos instituunt, sed bellua mox vt ignis sentit ardorem, illicò mergitur in profundum; & nauem simul ac nautas vorat ferale naufragium. Nam & Gerardus, noster videlicet Monachus, retulit in Normandiæ littoribus captam se vidisse Balænam, de cuius linguæ carnibus quatuordecim sagmarij sunt non leuiter onerati. Sed vt ad aliud redeam, vnde digressus sum, quid mirum, si fidem in bellua nauta non reperit, quam & vir in vxore propria non inuenit? Quid mirum, si bestia mota insulam mentita, procellis immergitur; cùm & mulier violata fide coniugij,

Gerardi Monachi de Balæna relatio.

A & ferinis amplexibus exponatur? Quid enim tam nostrum, & tam proprij iuris in hoc mundo, cui varij casus possit deesse suspicio?

Nostris quippe temporibus audiui contigisse quod narro: Piscator quidam paruulum in lembi sui prora filium suum posuit, ac in fluenta progrediens, Congrum prolixæ magnitudinis cepit. Lætus itaque prædam proiecit in nauim, ita vt caput eius contra puerum verteret, puer autem è regione sederet. Sed cùm piscator intentus remigio redire contenderet, & alacris de prosperæ fortunæ successu sollicitudinem non haberet; pauefactus puer in piscis aspectu, lugubris exclamauit: Ita me respicit, iam me bestia deuorabit. B Cui pater alludens: Tu, inquit, eum deuorabis, non ipse te. Cúmque puer idipsum secundò repeteret, sed eius verba pater ineptias deputaret; tandem piscis sublatus in aërem, puerum violenter impetit, eumque repente corripiens, aquis se cum rapina sua raptor immersit, ac neuter vltra comparuit.

De puero, quem Conger aquis immersit.

CAPVT XXX.

Breuis opusculi conclusio.

ECce, fratres mei, quæ est in hoc mundo tam secura possessio, in quam nos tuto proiicere: quidnam iuris est nostri, quod non debeamus tamquam rotam volubilem deputare? Hanc C rotam Salomon docet esse cauendam, & Creatoris semper adesse debere memoriam. Qui cùm diceret: *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ*, paulò post addidit: *& confringatur rota super cisternam, & reuertatur puluis in terram suam, vnde erat.* Caueamus igitur in qualibet instabili possessione confidere, vel fallacis insulæ sabolo tamquam imperiti remiges applicare. Adeamus igitur Christum, tutissimum videlicet nauigantibus portum: & de marino discrimine liberati, fide prorsus, ac certæ quietis aufugium illum tantummodò personet lingua loquentium, qui disponit, & ordinat naturalia iura mutorum; vt in omnibus creaturis sola prædicetur virtus, ac potentia Creatoris.

Eccl. 12.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMTERTIVM.

De patientia in insectatione improborum.

ARGVMENTVM.

Dominicum Loricatum corporis mortificatione admirabilem monet, ne improborum hominum illatis molestiis, aliò cum suis demigraret: sed sacræ Scripturæ præceptis edoctus, Sanctorúmque exemplis confirmatus, res aduersas, in quas Deus seruos incidere permittit, æquo animo ferat; vt se bonis operibus exercens, & mala tolerans, verum Christi membrum agnoscatur.

Domno Dominico, & cæteris fratribus, qui in sua vicini montis Eremo commoratur, Petrus peccator Monachus vltimam seruitutem in Domino.

CAPVT I.

Quòd patientia sit regina virtutum.

SCRIPSISTIS mihi, dilectissimi, quia tantus peruersorum, ac violentorum hominum vos liuor infestat, quòd nisi vobis ego tapium, celeritérque succurram, vos loco cedere, aliumque vobis, qui rapinis his, atque molestiis non sit obnoxius, prouidebitis. Quæ me, fateor, audita legatio grauiter perculit: & plus me vestra pusillanimitas, quam hostilis contristanit aduersitas. Nam cùm assiduè videamini diuinis insistere paginis, mirum est, quomodo vobis adhuc ignota sit patientia regina virtutum, cui nimirum cuncta deseruiunt volu-

Rom. 15. mina Scripturarum. *Quæcumque enim*, vt Apostolus ait, *scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Quare ad nostram doctrinam? Numquid, vt syllogismorum calleamus tendiculas struere: vt inanantia, & accurata verba rhetoricæ copiæ colnsibus venustare, & harmonicæ suauitatis organa, melósque distinguere; vt astrorum mathematicorum signa, vt aiunt, noscamus radio de-

Scriptura tota docet patientiam. signare? Non planè ad hæc indaganda sacris Scripturis instruimur, sed per eas potius ad exempla patientiæ prouocamur. Vnde mox sequitur:

Ibid. *Vt per patientiam, & consolationem Scripturarum spem habeamus.* Eadem namque Scriptura, quæ nos ad tenendam patientiam erudit, spe etiam consolationis attollit: quia, cùm narrat, electi Dei quot sint supplicia, pressurasque perpessi; indicat

Sanguisugis sunt similes, qui alios offendunt. etiam, quæ per hæc sint præmia consecuti. Medicus planè sanguisugas tormentibus ægroti membris apponit, vtriusque simul cum sanguine ab intimis visceribus sorbere permittit: diuersæ tamen intentionis est medicus, & hirudo. Illa siqui-

[illegible]

A dem nil aliud gestit, nisi vt sanguinem bibat; iste ad hoc tendit, vt languidus conualescat. Illa satiatur, & moritur; ægrotus autem dum perdit sanguinem, recuperat sanitatem. Illa denique sua se morte satiat, & exultat; ægrotus autem dum vulneratur, ad statum salutis erigitur. Quid igitur mirum, si Deus omnipotens, qui est medicus animarum, sic nos occulta sui moderaminis arte disponit, vt ex alienis vulneribus nobis, medicamenta conficiat: quarenus dum nobis hostile vulnus infligetur, ex eo potissimum salutis antidotum procuretur. Tyrus

Ex Tyri cruore teriaca.

B planè genus serpentis est, ex cuius cruore teriaca fit, quæ videlicet grassantem pestem, in his, qui venenantur, extinguit.

CAPVT II.

Quòd ex tribulationibus nobis medicina præparatur.

SI ergo venenum veneno nouit homo depellere; quanto magis mirabilis præualet Deus ex alienis contritionibus nobis vtilia prouidere? Omnia quippe Sanctorum gesta quid aliud narrant, nisi pressuras, atque certamina;

C quæ de peruersorum quorumlibet hominum infestatione pertulerunt? Ipse quoque Redemptor noster seruilem formam, quam ex intemerata Virgine suscepit, non ante regnis cælestibus intulit, quàm omnia, quæ Scriptura testatur, irrisionum, atque pœnarum tormenta percurrit. Quid ergo nouum, si peccator homo rerum, quæ extra se sunt, sustineat amissionem, cùm ille, qui peccare numquam potuit, in suo corpore pertulerit Crucem? Necdum sane, iuxta Apostolum, vsque ad sanguinem restitistis. Sed, o vtinam hoc saltem de vobis posset dici, quod ille quibusdam bene patientibus dixit:

Christi exemplo fortiter ferenda aduersa.

1. Pet. 2. Hebr. 12. Hebr. 10.

Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. Hinc est, quòd & alius dicit Apostolus: *Omne gaudium existimate, fratres, cùm in tentationes varias incideritis.*

Iacob. 1.

Remedium contra aduersa.

Duo scilicet sunt, quæ si vigilanter attendimus, facile violentorum quorumlibet insolentias, iniuriarumque molestias superamus: præcepta videlicet, & exempla: quia & Scripturæ sanctæ nos ad pœnitentiam cohortantur; & electi quique, quidquid à furiosis diaboli membris inferri potuit, æquanimiter pertulerunt. Nam, quòd diuinis admonitionibus, & præcedentium exemplis adiuti, de profundo nobis illatæ tribulationis eripimur, rectè in Hieremia Propheta de puteo prodeunte, signatur. Proiecerant quippe eum, sicut Scriptura testatur, in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum: qui postmodum, vt leuetur, funes ad eum, & panni veteres deponuntur. Quid enim funibus, nisi præcepta Dominica figurantur? quæ quia nos in mala operatione positos, & conuincunt, & eripiunt, quasi ligant, & trahunt; coarctant & leuant. Sed, ne ligatus his funibus dum trahitur, incidatur, simul etiam panni veteres deponuntur, quia ne diuina præcepta nos terreant, antiquorum Patrum nos exempla confortant: vt ex eorum nos comparatione facere præsumamus, quod ex nostra imbecillitate formidamus.

Hier. 38.

CAPVT III.

Quòd gaudendum sit in aduersis, timendum in prosperis.

SI ergo nos de hoc profundo tribulantis vitæ leuare festinamus, ligemur funibus, id est præceptis Dominicis astringamur. Intersint etiam panni veteres, cum quibus melius teneantur funes, id est, præcedentium confortemur exemplis, ne infirmos nos, ac timidos præcepta subtilia vulnerent, dum leuant. Quasi quosdam pannos veteres Paulus Apostolus subiungebat, cùm ad subleuandos discipulos præceptis suis spiritualibus exempla veterum commendaret, dicens: *Alij ludibria, & verbera experti: insuper & vincula, & carceres; lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt.* Et paulò post: *Habentes itaque tantam impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.* Et iterum: *Mementote Præpositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini Fidem.* Superius videlicet, dum spiritualia præcepta loqueretur, quasi funes mittebat, postmodum verò memorans exempla maiorum, quasi veteres pannos adhibebat. Enimuerò seruus Dei tunc debet timere, cùm temporale quid percipit; tunc gaudere, cùm perdit: quia, cui propositum est cælestia scandere, expeditius proculdubiò vacuus, quàm gradiatur onustus.

Hebr. 11.
Hebr. 12.
Hebr. 13.

CAPVT IV.

Quòd inter Religiosos viros amicitia sine muneribus comparanda est.

S. Doctor pro Apost. Sede, & Nic. II. in Italia Legatus.

DIco vobis quid mihi nuper acciderit: Mediolanensem Vrbem Domini Nicolai Papæ legatione functus adiui, ibi dum essem, Abbas sancti Simpliciani vasculum mihi argenteum loco muneris misit, quod dum oblatum repente vidissem, primo quidem aspernatus abhorrui, & cur ille mihi munus offerret, subtiliter inquisiui. Suspicatus quippe sum, ne ille negotium fortassis haberet: atque ideò me anticipando præueniens, muneribus occuparet. Mos quippe est apud nos, ministros videlicet Apostolicæ Sedis, ab his, quorum adhuc negotium pendet, nihil prorsus accipere: ab his autem, qui omninò quieti sunt, si dare voluerint, non abiicere: & hæc regula non nostrûm omnium, sed illorum dumtaxat est, qui meliusculè se ab auiditate custodiunt. Quid plura? Conuenitur ad commune colloquium, cur donum sit largitus, inquiritur: vtrum causam habeat, sciscitatur. Vndique quietus ex omni reperitur parte securus, ita vt re ipsa respondere videretur: In medio populi mei habito; adhuc tamen quæsiui, vtrum dum ad Ecclesiasticos gradus ascenderet, siue cùm Monasterij regimen suscepisset, venalitatis forte commercium irrepsisse cognosceret. Cúmque hæc omnia ille funditus abnegasset, & non ego talibus se dedisse munus astrueret, sed ob hoc solùm, vt in nostram amicitiam aditum sibi reperiret; respondi vt, quod suum erat, tollens amicitiam nostram non more sæcularium mercede redimeret: sed, quod inter fratres est legitimum, gratuito possideret. Inter hæc tamen, vt vobis in aure loquar, mens mea talis erat, vt post etiam districtè requirens, nihil in eo noxium reperi, si illi mihi ad ingerendum munus importunus existeret, eius mihi violentia nullatenus displiceret. Volebam siquidem vim mihi fieri, & velut inuitus ad vota compelli. Cúmque ille ad recipiendum, quod semel dederat, se prorsus auerteret, & ne aurem quidem petitionibus inclinaret; ego iam securus, & audacior factus, durius, vt sua reciperet, ingerebam. Interea dies elabitur. Cúmque peculiaribus Psalmis nocturnus meditator insisterem, cœpit me conscientia acriùs remordere, & quasi sub quodam ratiocinio conuenire: Si ille, vt videtur, bonus est vir, tu innocenti homini suam voluisti pecuniam tollere, cùm illi capitulum non obsistat, in quo tuum necesse sit auxilium expectare. Porrò si negotium habet, indignum est, te sancto fratri linguam tuam vænalem facere, quæ tanquam vtriusque communis sibi quoque debet, vt tibi, gratuito ministrare. Cúmque hæc aduersum me pugna perseueranter ingrueret, iamque ego clamorem cogitationum remordentium non perferrem; decedente crepusculo, mox ad hominem properans, manicaui, eique tabescentis conscientiæ vulnus aperui. Cúmque vtriusque nostrûm hinc inde inuicem confligerent, & ille se, quod semel dederat, non recipere; ego me assererem non tenere; tandem amicæ contentioni hunc ego terminum posui: duo inquam, mihi noua sunt Monasteria, vnum ad calcem iam, Deo auxiliante, perductum: alterum verò, necdum Episcopali dedicatione firmatum. Sanctorum itaque locorum si placet, participium suscipe, atque, vt tibi libet, quod animæ tuæ proficere debeat, donum pro benedictione transmitte. Hoc igitur argumento cupiditatis meæ turpitudinem palliaui, & tamquam non accipiens, astutus accepi: postmodum verò ad eremum rediens, cellulam quidem festinus intraui, sed per memetipsum intrare vix potui: & qui extra me inordinatè sum fusus, iusto iudicio in me sum postmo-

Munera ne accipienda à litigantibus.

4. Reg. 4.

Monasteria Episcopali debent benedictione firmari.

dum, vt ita loquar, satis difficulter ingressus. Inter cætera verò, tanta animum meum muneris illius caligo confudit, & tanquam vermis scatens mea corrodere viscera non cessauit; vt teste conscientia, mallem me lepra percussum, quàm illo munere sauciatum. Attendebam porrò illinc tantam fratris liberalitatem quæ mihi nihil debebat, & obtulit; hinc meam auaritiam, quæ, quod per officium non merebatur, accepit. Tædebat me tunc oblitum, quod per virum Sapientem dicitur: *Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* Et cùm, iuxta Apostolum, beatius sit magis dare, quàm accipere; illum iure beatum, me miserum deputabam. Heu me, inquam, cùm à suscipiendis muneribus excutiendā manum Scriptura præcipiat; quomodo tu manum excutis, vt abiicias; quàm potius incutis, vt accipias; stringis, vt rapias: retrahis, vt possidenda recondas. Et re verâ auaritia in manu suscipientis viscus est, quæ quidquid apponitur, excuti non permittit: sed more piscis hærere compellit. Quid igitur? Rixam mentis meæ vltra non perferens, sancto fratri munus suum remittere studui. Deinde, Deo auxiliante, dum vixero contra sordes munerum iam cautius vigilabo. Ecce, quod superius, dixi, A quia seruus Dei tunc debet timere, cùm temporale quid percipit; tunc gaudere, cùm perdit. Amodo itaque neque pro specie Monasterij construendi, neque pro necessitate seruorum Dei, tenebo quasi materiam honestatis, vbi valeam vires exercere cupidinis. Tanquam qui castitatis anhelat soluere cingulum, vt quasi sibi hæredes prouideat, init copulas nuptiarum, & sub nomine propagandi germinis famulatur illecebris voluptatis; ita nonnulli, dum esse nequeunt Christi, vel Apostolorū nuditate contenti, gaudent, siue regimine, siue quibuslibet exercitiis implicari; vt dum propriæ satisfaciunt auaritiæ, necessitati videantur pij B operis deseruire. Nos autem, dilectissimi, gaudeamus semper & illatas nobis iniurias æquanimiter ferre, & nocentibus insuper vtilia ministrare. Sit manus nostra ad suscipiendum cauta, atque suspecta; ad erogandum verò pro possibilitate benigna. Sit mens in prosperis timida, sit in aduersitate secura, cúmque bona facit, & tolerat, tunc se proculdubio numerari inter Christi membra confidat. Quisquis enim rectè viuens, flagellis atteritur, sicut Christi nunc in vtroque vestigia sequitur, ita postmodum eius consortio non priuatur.

Eccl. 4. — Act. 20. — Esa. 33.

Conscientiæ cruciatus ob munus acceptum.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMQVARTVM.

De ieiunio Sabbati.

ARGVMENTVM.

Monachos ad ieiunandum Sabbato, in sepulturæ Christi honorem, hilariter & deuotè, sicut tribus aliis per hebdomadam diebus solebant, cohortatur, vtilitates eiusdem ieiunij, & meritum ante oculos proponens.

Sanctis Fratribus in Gamugni Eremo constitutis, Petrus peccator Monachus pacis osculum in Spiritu sancto.

CAPVT I.

Quòd omnia seruiant in hoc mundo ad vsum hominis.

PENSVALIVM conductores ædium, vel procuratores agrorum, dum dominis suis placere desiderabiliter ambiunt, exactionum canones minui, villicatus sui tempore, non permittunt: nos etiam, quibus non quarumlibet rerum, sed animarum vestrarum est C commissa custodia, valde pertimescimus, si frugum vestrarum redditus, qui dominicis inferebatur horreis, sub nostra cura minuitur, si sanctæ seruitutis vestræ pensum per nostram, quod absit, conniuentiam non impletur. Quidquid enim in hoc mundo laboratur, in vsus proficit hominis, solus autem animarum fructus vsibus defert Auctoris. Eo ergo formidolosius diuinum cogimur expectare iudicium, quo rationem debemus, non de segetibus in secessum mox cuniculos digerendis: sed de animalibus potius, quæ sui repræsentant imaginem Conditoris. Non

Moderatorum obligatio, & curæ.

planè ad ratiocinium ducimur de noualibus, quæ A vomeribus sunt, & cultris obnoxiæ: sed de rationalibus terris quæ suscipiendis sunt cælestis eloquij seminibus excolendæ. Sicut ergo nobis timendum est qui circa vestram iubemur inuigilare custodiam: ita & vos cum magna lætitia cordis, ad propositam sanctis laboribus vestris debetis anhelare coronam: nec minuere quod cœpistis; sed pondus leuigate, prospiciendo, quò tenditis. Inter cæteros autem flores sanctæ vestræ conuersationis, & studia pietatis suggero charitati vestræ, vt quatuor per hebdomadam diebus consueta ieiunij regula teneatur: & præcipuè sabbatum, quod in quorumdam mente iam-jam vacillat, nisi à debilibus, non soluatur. Noui B planè, quòd trium dierum sine pugna, & discrepatione ieiunia transiguntur: sabbato autem mens infirma, & tepida paulatim incipit in quodam abstinendi, vel edendi meditullio nutare: & tamquam in biuio constituta, quò potissimè egressum vertat, ambigere: moxque à suo rigore resoluitur, mensas, patinas, calices, & quidquid eduliis competit, meditatur. Corpore se debilem simulat, quæ sit edendi suauitas crebris in cogitationibus versat: seseque peragendis superuenturæ noctis sufficere posse desperat. Interea venenosus ille gulæ prurientis incentor accendit, reficiendi libidinem ingerit, venenum pestiferæ delectationis infundit, auream discretionis edo- C cet semitam, indiscretionis astruit summoperè cauendam esse ruinam; melius esse cum sobrietate comedere, quam edendi rabiem duplicata fame nutrire. Accuratè namque hunc suæ calliditatis hamum seductor antiquus in filios iniicit, qui olim ad capiendos parentes humani generis inescauit. Aculeo gulæ transfixos parentes nostros attraxerat, gulæ adhuc aditum ad capiendos nos callidus explorator obseruat. Adhibet adhuc & quoslibet assentatores ac placentarios incitat: vt hoc extrinsecus dicant, quod ille interius seminat: quatenus miser homo inter tot balistas, & machinas; inter tot telorum turbines, & missilium tempestates facilè corruat: aduersum quem D videlicet, & linguarum obsidio, & cogitationum seditio conspirantes vnanimiter pugnant. Præterea nec omittendum, quòd eadem pugna de tertia feria infirmis mentibus oritur vtroque quadragesimali tempore cum quinque diebus per hebdomadam ieiunatur, quæ fit de sabbatis, cæteris anni temporibus: quando videlicet intra quatuor dies ieiunij summa concluditur. Malignus quippe hostis, quia quadragesimale sabbatum apud seruos Dei temerare non sufficit, tertiam saltem feriam violare contendit: cùm autem huius diei rigor amittitur, ad expugnandum sabbatum protinus ille transfertur; vt & antiquus aduersarius ab inferendo certamine numquam desinat, & Dei famulus occasionem vi- E ctoriæ numquam perdat.

Gen. 3.

CAPVT II.

Cur tres dies in hebdomada apud Monachos ieiunare institutum sit.

VOS autem, dilectissimi, Regulam à Patribus traditam à vobis etiam per longa iam tempora custoditam, sine causa nolite dimittere: saluberrimo cultui viuificæ etiam sepulturæ Dominicæ ieiunium copulare. Enimuero tres isti dies, tres per mysterium continent temporum di- A uersitates, sexta feria, sabbatum, & Dominica dies, idcòque istos inter cæteros dies præcipuè obseruare debemus: duos in carnis castigatione, tertium in spiritualis lætitiæ iucunditate. Sexta quippe feria Dominus in Cruce pependit, sabbato, in sepulchro quieuit, die verò Dominica resurrexit. Quasi enim sexta feria est tota hæc vita, in qua nunc tamquam morientes viuimus, in qua Crucem quotidie post Iesum portare iubemur: sabbatum autem, quod vtique requies interpretatur, illud significat spatium, quod est à die, qua morimur, vsque ad resurrectionis diem, quo videlicet ad tribunal æterni Iudicis resumptis corporibus præsentamur: Dies verò Dominicus illa post iudicium æternitas erit, B quæ lucis, & gloriæ terminum non habebit. In huius ergo defluentis temporis sabbato vnusquisque nostrûm suum corpus affligat, vt in illo postmodum suauiter requiescat. In hoc feruens spiritus carnis suæ blandimenta mortificet, vt in illo fœliciter epulaturus exultet. Hic ad Domini sepulturam cum sanctis mulieribus lugeat: vt illic eius, qui de morte resurrexit, gloriam cernat. Lugubres oculi, pallida ora, demissi vultus, inculta cæsaries, signa sint nos esse discipulos Crucifixi, vel in sepulchro iacentis, vt qui nunc cum Apostolis lugentes, & ieiunantes affligimur, eis postmodum in mellis, & piscis assi conuiuio sociemur. Vt autem qui fructus, quæue sit vtilitas C septima feria ieiunandi, non tam verbis, quàm rebus eluceat, non abs re credimus, si etiam de nostris opusculis ad ædificationem vestram breue aliquid mutuemur.

Sabbatum quid denotet.

Dominicus dies quem.

Luc. vlt.

CAPVT III.

Miraculum quo ieiunium sabbati approbatum est.

NAM, quod dicturus sum, ibi iam scripsisse me memini, vbi de octo quondam ieiuniis disputaui: mox, inquam, vt ista conscripseram, quid mihi casu, vel potius diuino nutu, posse contigerit, non celabo. Senior quidam frater, D qui iam triginta ferè annis eremitica cellula vsus fuerat, ad me venit: & soli visionem, quæ sibi acciderat, patefecit: Sæpe, inquit. Magister, in te simultati, & iræ stimulum pertuli: quia diem sabbati tantopere, vt ieiunaretur, instabas; interea concupiui Hierosolymam pergere; cumque hoc in dies desiderio ferocitius æstuarem, dormienti mihi Dominica nocte, astitit in visione splendidus quidam Clericus, & dixit: Frater Ioannes, sic enim vocabatur, vis venire Hierosolymam? Cui cùm velle me, respondissem: protinus me illuc per somnium duxit, multáque Sanctorum sepulchra circumiens, quodque cuius esset specialiter designauit; eandem ad sepulchrum Domini, eodem duce, perueni, E & ecce post sepulchrum stabat quidam Clericus serena facie, & pulcher aspectu, ceruicetenus stola candida decenter ornatus, qui dixit mihi: Tu nudius tertius viuificam Crucem, hesterno quoque die sepulturam Dominicam, dum ieiunasti, veraciter adorasti. Ex hoc, remoto omni scrupulo dubietatis, agnosce, quia & sexta feria Crucem, & sabbato sepulchrum Christi verissimè celebras, & adoras, si prædictos dies orando, & psallendo ieiunas. Quo videlicet instructus oraculo, & scandalum, quod aduersum te, Pater, habueram, perdidi: & deinceps sabbatum non minori deuotione, quàm sextam feriam, si

Sabbati ieiunio Christi sepulchrum adoratur.

*Ieiunabo. facultas suppetat * ieiunaui. Hæc mihi sancta fraternitas retulit, cùm hæc quæ scribimus, & tunc omnino nesciret, & adhuc prorsus ignoret. Hoc autem rescribere non piguit, vt si opusculum illud vobis occurrere non contingat, hoc saltem fraternitatis vestræ notitiam non euadat.

CAPVT IV.

Maiorum negligentia exemplo etiam posteris nocet.

CAVENDVM est itaque dilectissimi, ne nostro tempore sancta vita ista tepescat, sensimque se imminuendo, quod absit, omnino deficiat. B Nouimus enim de magna olim, & ardua, vix iam tenues superesse reliquias; & sicut, quod à maioribus est omissum, non reparatur à nobis, ita quod apud nos per negligentiam deperit, nequaquam successorum nostrorum posteritas instaurabit, vt verum sit illud Horatij, *Ætas parentum peior auis tulit. Nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiorem.* Sic vtique rei erimus non modò nostræ negligentiæ, sed & alienæ vitæ, dum & ipsi lacessendo deficimus, & defectus causam posteris generamus. Nam cùm eorum deses vita notabitur, ad nos præsto recurrent, nos sibi clypeum defensionis opponent: vt qui fuimus præcessores in vita, simus consequenter auctores in culpa. Neque enim meliores sumus, inquient, quam Patres nostri; quod inuenimus, arripuimus; quod didicimus, hoc & tenemus. Sicque erimus alieni corporis Apostoli; & non doctrinæ, sed obliuionis magistri; non duces ad victoriam, sed præcessores ad fugam. Mementote quod scriptum est: *Væ his qui perdiderunt sustinentiam.* Et, *Ego*, inquit, *dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum.* Quare? Non vtique quia cœpistis, sed, *Vos estis*, ait, *qui permansistis mecum in tentationibus meis.* Quamobrem, dilectissimi, hoc ab ætate nostra præcidamus opprobrium; & virtutis insigne, quod à Patribus nostris accepimus, illibatum, & integrum fideliter in filios transfundamus. Si vita eremitica minuenda est, per alios incipiat minui: nec nos inueniamur in huius fraudis sacrilegio primi; ne cùm Patres nostri, huius videlicet propositi fundatores, peruenient A ad coronam; nos, ipsis accusantibus, & acriter insistentibus, compellamur vltionis subire sententiam. Nam cùm illi beatorum Martyrum sint imitati cum multo sudore certamina, nos de solis Martyrum solemniis disputamus; & qui non interfuimus prœliis, de peractis gliscimus gaudere triumphis.

Horat. lib. 3. Carm. Od. 6.

Eccl. 2.

Luc. 22.

Ibid.

CAPVT V.

Quòd vita nostra Sabbatum est vltimæ resurrectionis.

TOTA planè vita ista quodammodo Sabbatum est illius vltimæ resurrectionis, & quasi profestum nunc, atque vigilias colimus, ad quam suspiramus, solemnitatis æternæ. Sed qui ad nuptias properat, vel epulas cuiuslibet magnæ festiuitatis expectat, ad anticipandum præcedentis horæ ientaculum non anhelat. Nos ad illud refectionis æternæ nuptiale conuiuium inuitati, festinare iam cœpimus; & adhuc molliter ac deliciosè viuentes, velut horam edendi legitimam præuenimus. Quid prandenti cum tumulo? Quid epulis cum sepulchro? Si sepulturam Domini cum discipulis, non cum militibus custodimus, C afferamus mixturam myrrhæ & aloës; non cacabos & lebetes. In illis siquidem amaritudo mentium, in istis autem sunt illecebræ voluptatum. Ad sepulturam sanè debemus pectora tundere, non dapibus ventres inflare: debemus mœsta lacrymis ora perfundere; non epotandis calicibus indulgere; non ingurgitari mero, sed potum cum fletibus temperare. Nec tamen hæc inconsultius, & sic absque discretione statuimus, vt humanitatem debilibus, & valetudine laborantibus denegemus. Veruntamen sic sibi discretionem is qui infirmatur, indulgeat; vt salubrem consuetudinis regulam, cùm conualuerit, non omittat. Sic ipse remissius viuat, vt is qui incolumis est, in incon- D tinentiæ suæ nihilominus rigore permaneat. Non igitur dilectissimi, grauemur Sabbati seruare ieiunium; vt dum nunc sub castigatione corporum Redemptori nostro consepelimur in morte, & ipsi resurgentes cum ipso postmodum epulemur in cælestis gloriæ claritate.

Matt. 27.

Ioan. 19.

Psal. 101.

Rom. 6.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMQVINTVM.

De celebrandis vigiliis.

ARGVMENTVM.

Monachos suos ad celebrandas octo festiuitatum vigilias, quas per indeuotionem, & abusum à plerisque suorum temporum negligi conqueritur, hac Epistola adhortatur: cùm rationes, quæ in contrarium facere videbantur, ab hominibus parum piis allatas, facile diluisset.

Sanctis Fratribus in Eremo constitutis, Petrus peccator Monachus salutem.

In rebus laboriosis pro Deo suscipiendis paucos; in voluptatibus sequendis multos comites inuenimus.

NATVRALITER autem hoc morbo humana laborat infirmitas, vt ex continentiæ rigore facile corruat; ad virtutum verò statum, disciplinamque viuendi difficulter assurgat. Vnde fit vt cùm districtum quid pro Deo arripere nitimur, soli viam laboris necesse est, vix aliquo comitante, carpamus; quod si nos quantumlibet ad voluptatis fluxa remittimus, vltroneos præsto ad imitandum nos quamplures socios inuenimus. Hoc, dilectissimi fratres, idcirco conquerimur, quia pleraque per annalem circulum veneranda ieiunia, quæ videlicet hactenus in antiqua progenitorum nostrorum traditione colui\-mus, nunc quibusdam, nouas velut sectas introducentibus, B passim negligi, & in prandiorum epulas mutata dolemus. Quæ nimirum hic enumerare, otiosum esse non ducimus; ita vt etiam rationes singulorum, cur omitti non debeant, prout epistolæ compendium patitur, afferamus.

CAPVT I.

Cur in vigiliis Assumptionis Beatæ Virginis, & B. Ioannis Baptistæ natali ieiunimus.

AGE igitur, cur Assumptionis beatæ Mariæ semper virginis ieiuniis non sunt celebrandæ vigiliæ? quam videlicet consuetudinem vsque ad nos, imo vsque nunc proculdubio continuit & antiquitus tenuisse? An quia Dei Genitrix ex hac vita per martyrium non transiuit? Sed si hæc est ratio cur ieiunari non debent, ergo natiuitas Beati Præcursoris Christi sine causa ieiunio præuenitur, quando scilicet non hinc puer Propheta migrasse per gladium, sed huc potius agnoscitur venisse per vterum. At si rei dignitas vigilanter inspicitur, idcircò vtraque hæc festiuitas dignè præmissis est excipienda ieiuniis; quia & B. Virgo molestiam carnis moriens pertulit, & B. Ioannes per conditionem

A nascendi ex maternis visceribus vagiendo ac plorando processit. Meritò illis per ieiunia pridiana compatimur, vt illucescentibus eorum solemniis, communi cum eis lætitia perfruamur; vt mœrore simul cum illis afflicti, simul epulemur, etiam gaudio feriati. At fortasse dicitur, quia B. Virgo, quæ sine dolore vitæ Auctorem edidit, dolorem moriendo non sensit? Sed qua auctoritate eam quis diuinetur in corpore non doluisse morientem, cuius animam pertransierit gladius adhuc etiam in carne manentem? Præsertim cùm & ipse Mediator Dei & hominum moriturus dicat: *Tristis est anima mea vsque ad mortem.* De quo & Petrus: *Quem Deus*, inquit, *suscitauit à mortuis, solutis doloribus inferni.* Sed siue B moriens dolorem non senserit, quod Deus vtique potuit; siue senserit, quod permisit: vnde quæso, iste est prædicator epularum, & salutaris abstinentiæ inimicus, nisi ex eorum numero, de quibus Apostolus conqueritur, dicens: *Multi enim ambulant, quos sæpè dicebam vobis: nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, & quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.* Moyses & Aaron mortis debita persoluentes, * mensurno dierum spatio sigillatim quisque ab Israëlitica plebe deplangitur. Defunctum quoque Iacob tota Ægy- C ptus lugubri septuaginta dierum lamentatione prosequitur. Tu obeunti Genitrici Dei, vno saltem die, refugis compati, vt inter eius solemnia meritò debeas gloriari?

An B. Virgo corporis dolorem moriens senserit.

Luc. 2.

Matth. 26. Marc. 14. Act. 2.

Philipp. 3.

Deut. vlt. Num. 20. * menstruo s. Gen. vlt.

Porrò de Natiuitate Saluatoris non minus inhonestum quid & indecens agitur, cùm in eius vigiliis à nonnullis etsi tantùm cœnetur, vino tamen, & diuersis coctionum apparatibus indulgetur. Planè autem panis ille ad hoc de cœlo descendit, vt iam communis cibus sit etiam hominum, qui hactenus specialis tantum fuerat Angelorum: satis absurdum est, si refectione cœlitus erumpente diuina, locum præsto non præbeant alimenta terrena. Et tunc vini facti

Vigilia Natalis Domini.

Ioan. 6.

lenti ingurgitatio mentium nares obtundit, cùm A iam odor cælestis gratiæ melliflua suauitate re- spirat. Nam & amicum suum quisque, quem de longinquo venientem vnicè videre desiderat, non epulis vacans, sed alacriter ieiunus expe- ctat. Quamquam enim partus ille singularis do- loris tædium omninò nescierit, partui tameo dolor familiariter est coniunctus, restante Ve- ritate, quæ ait: *Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius; cùm autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia na- tus est homo in mundum.* Vnde non immeritò to- ta sancta Ecclesia, sicut morienti Christo com- moritur, cum resurgente consurgit, cum cælos ascendente conscendit: ita quodammodò cum beata eius Genitrice patiente comparturit, si- mulque quasi parturiens, in vigiliis mœret, vt B puerperio salutis effuso, cum ea simul in sancta Natiuitate coniubilet, quatenus ad tantæ solem- nitatis gloriam non modò spirituali tripudio mens glifcat, sed & ipsa caro quæ afflicta fuerat, re- frigerium sensuta congaudeat, iuxta illud Pro- phetæ: *Sitiuit in te*, inquit, *anima mea, quam mul- tipliciter & caro mea?*

Dei Genitricis singularis partus sine dolore fuit.

Ioan. 16.

Psal. 62.

CAPVT II.

Aliquorum abusus in mulcenda voce, vt melius canant.

NONNVLLI planè, quod prætereundum non est, spiritualis militiæ fratres sub hac C occasione in prædictis vigiliis victitant, vt ad per- sonandas Ecclesiastici melodias officij robustius conualescant. Sed si non tam humanas, quàm diuinas aures cupimus ex vocum nostrarum quan- tumlibet accurata suauitate mulcere, corporis nostri tympanum celsius intonabit siccum, quàm liquore vini, vel olei pinguedine delibutum. Meliusque est, vt pro labore ieiunij cantilena sub sobrio discretionis modeamine temperetur, quàm vt pro superstitione canendi, sæcularibus à spirituali ordine dissolutionis præbeatur exem- plum. Planè, cùm tam longum Quadragesimæ spatium, quod à Patribus est præfixum, Nati- nitati Domini militare cognoscitur, mirum est D quomodò tam præclara festiuitas solo vigilia- rum suarum honore priuetur. Porrò autem quo- modo non erubescimus, quia, vt iam dictum est, natiuitatem serui, beati videlicet Ioannis Baptistæ, aquam bibendo præcurrimus; in vi- giliis verò Dominicæ Natiuitatis vina inconti- nentes olemus? Præsertim cùm dies ille præ cun- ctis anni dicbus, & æstiuo canmate feruidus, & spatio sit prolixius; iste verò & breuis sit, & hu- mectus. Et certè si vigiliarum placet instantia, li- berius vigilamus abstemij, quàm vini soporantis ebrietate grauati.

Epiphaniarum quoque vigilias ob magnitudi- nem solemnitatis, in qua videlicet tot in vnum sa- E cramenta concurrunt, dignum est ieiunare: licet ij, quibus aliter fieri potest, non prohibeao- tut cum liquaminibus & vina percipere. Hic, vt arbitror, stomachabitur vitæ mollioris assertor, hic rugas contrahet fumantis eduli disputator, clamitans me peregrina ieiunia nouiter introdu- cere, quæ nulla Patrum valeam auctoritate fir- mare. Sed vt non cum eo lutum diutius teram, sed hinc me incunctanter expediam, dicat mihi cur beatus Gregorius in ordinatione Missarum specialem huius diei Missam posuit, & vigiliarum Epiphaniæ nomine titulauit? Cur itaque vigilias

Epiphaniæ vigilia.

S. Gregorius magn. sacrarum Missarum ordinis auctor.

nominat, in quibus ciborum libertatem censura ieiunij non castigat? Et cùm vigiliarum Missæ semper hora noua ex Ecclesiastica consuetudine celebrentur, vt nimirum ad subsequentis diei vi- deantur solemnia pertinere, cur hæc vigiliarum Missa dicatur, quæ hora tertia scilicet ante pran- dium celebrata, nequaquam sequenti diei militare conspicitur? Perquirant igitur manducones no- stri totius annalis circuli singulos dies, & cùm nus- quam reperierint vigilias dici, in quibus Missæ de- beant absque ieiunio celebrari, necessariò fatean- tur, in vigiliis Epiphaniæ cum celebratione Mis- sarum, celebrandum quoque, remota omni du- bietate ieiunium.

CAPVT III.

Cur in Sabbato ex beati Syluestri sententia ieiunandum.

PRÆTEREA de Paschali quoque Sabbato, quod Dñicæ Resurrectionis gloriam antece- dit, perspicua ratio est, quia districtè debeat ieiu- nari. Nam si Auctori vitæ mortuo ac sepulto, vt re- uera eius membra compatimur: si in discipulo- rum collegio constituti, vnà cum Apostolis lamen- tamur, turpe est si nos plano ructemus ferculo; cùm ille, quem fleuimus, adhuc iaceat in sepul- chro. Apostoli siquidem, Scriptura testante, tam- diu mortuo Domino compatiuntur in luctu, quo vsque resurgens post triduum, nouo lætificarentur aspectu. Sed nos, vt ab huius controuersiæ mole- stia feriemur, aduocatum ventris ad B. Siluestri te- stimonia definitiua transmittimus: cuius vtique verbis si fides adhibetur, cuncta protinus inter nos iurgia conquiescunt. Siluestri siquidem verba sunt: Si omnes, inquit, dies Dominicus causa resurre- ctionis Domini tenetur, & colitur, iustum est vt omnis Sabbatorum dies causa sepulturæ, ieiunij suscipiatur instantia; vt flentes cum Apostolis de morte Domini, gaudere cum eis de resurrectione mereamur. Et rursus; Si omnis Dominicus dies resurrectionis creditur gloriâ decoratus, omnia qui antecedit eum, dies Sabbati sepulturæ ieiunio mancipandus est, vt meritò gaudeat de resurre- ctione, qui de morte plorauerit. Quibus profectò verbis tam planis, ac propter tantos multipliciter inculcatis, nihil à me adjiciendum aliud video, nisi hoc tantum: quia si sanctus illa vir propter illud vnum Dominicæ sepulturæ Sabbatum, omnia to- tius anni Sabbata ieiunio dicanda percensset; dum illud vnum, quod principale est atque præcipuum, in epulas soluitur, qualiter ab eo in reliqua, forma, vel exemplar abstineotiæ transferetur? Constanter igitur asserendum est, quia sicut dies Parasceue sextas totius anni ferias districtionis censura præ- cedit, sicut Resurrectionis dies solemnitatis gloria reliquos dies Dominicos antecellit; ita quoque & Sabbatum, quod inter vtrumque consistit, plus- quam cætera Sabbata sub abstinentiæ rigore oe- cesse est obseruari. Sicut enim Parasceue Crucis dies doloris; sic & Sabbatum sepulturæ dies agno- scitur & mœroris. Quod si pro labore de longin- quo ad Baptismi lauacra concurrentium, vel di- uersorum debilitate fragilium eodem die apud quosdam vsus inoleuit aliquantulum indulgentius viuere, spiritualibus hoc ferendum est, non sequen- dum; ne si tunc isti sumendis dapibus vacant, cùm adhuc Apostoli omnes plorant, ab eorum se cœtu, quod absit, exortes ostendant.

Ieiunium Sabbati resurrectionis Iesu Christi.

Mat. Marc Luc. vlt. & Ioan. 20.

CAPVT IV.

Cur in vigilia Resurrectionis Domini, Gloria In excelsis Deo *canatur.*

Rom. 6.

NEc nobis obiiciatur, quod tunc in Missarum solemnis, *Gloria in excelsis Deo* canitur: hoc quippe pro baprizandis agitur, vt nimirum illucescente iam resurrectionis gloria, in morte Domini baptizari videantur; ideoque Missa, quæ intra ipsum diem prohibetur, nocte celebrari præcipitur. Vt nimirum in quodam meditullio, hinc mortis Christi, inde resurrectionis, generalis Baptismi constituatur salutare mysterium. In Baptismi siquidem sacramento, ad imitationem Christi & morimur, & resurg mus. Morimur, dum in aquam mergimur: resurgimus, dum lauamur. Vnde dicit Apostolus: *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in morte: vt quomodo surrexit Christus per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vita ambulemus.* Ad hoc planè in salutare lauacrum mergimur, vt peccatis omnibus moriamur: ad hoc erigimur, vt consurgentes Christo, soli iustitiæ de cætero iam viuere debeamus, sicut idem dicit Apostolus: *Iesus Christus mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.* Vnde & eadem Missa simul videtur esse quodammodo quadragesimalis, atque paschalis; dum postquam *Alleluia* canitur, mox etiam Tractus, qui Quadragesimæ proprius est, adhibetur. Quòd si pascha omnino completum esse post Missam, aduersario pertinaciter annitente, persistitur, nos in luctam non vltra protrahimur: hoc tamen pacto, vt esus carnium laicis protinus inuadatur. Nec enim causa est cur libertas paschalis cibi differatur in posterum, cùm Pascha, sicut dicitur, sit omnino completum. Quòd si Ecclesiasticæ disciplinæ perspicuè videtur aduersum, fateatur necesse est aduersarios, illum sepulturæ Dominicæ diem, non Pascha, sed Paschæ potius esse vigilias, ac per hoc ex vigiliarum saltem regula ieiunio mancipandum.

Rom. 4.

CAPVT V.

Quòd Sabbati ieiunium cælesti visione celebratum est.

MOx vt ista conscripseram, quid mihi casu, vel potius diuino nutu nosse contigerit, non celabo. Senior quidam frater, qui iam à triginta ferè annis eremitica cellula vsus fuerat, ad me venit, & soli visionem quæ sibi acciderat, patefecit. Sæpè, inquit, Magister, in te simultatis & iræ stimulum pertuli, quia diem sabbati tantoperè vt ieiunaretur instabas; interea concupiui Hierosolymam pergere, cumque hoc in dies desiderio feruentius æstuarem, dormienti mihi Dominica nocte, constitit in visione splendidus quidam Clericus, & dixit: Frater Ioannes, sic enim vocabatur, vis venire Hierosolymam? Cui cùm vellem ita respondissem, protinus me illuc per somnium duxit, multaque sanctorum sepulchra circumiens, quodque cuius esset specialiter designauit; tandem ad sepulchrum Domini, eodem duce, perueni: & ecce post sepulchrum stabat quidam Clericus serena facie, & pulcher aspectu, ceruice tenus stola candida decenter ornatus, qui dixit mihi: Tu nudiustertius viuificam Crucem, hesterno quoque die sepulturam Dominicam, dum ieiunasti, veraciter adorasti. Ex hoc, remoto omni scrupulo dubietatis, agnosce, quia & sexta feria Crucem, & sabbato sepulchrum Christi verissimè celebras, & adoras, si prædictos dies orando & psallendo ieiunas. Quo videlicet instructus oraculo, & scandalum quod aduersum te, Pater, habueram, perdidi; & deinceps sabbatum non minori deuotione quàm sextam feriam, si facultas suppetat, * ieiunaui. Hæc mihi sanctus frater retulit, cùm hæc quæ scribimus, & tunc omnino nesciret, & adhuc prorsus ignoret. *ieiunabo.

Enimverò de Litania maiore turpiter à nonnullis, & manifestissimè contra Canonum sententias agitur: quia in ea per occasionem beati Marci, cuius eodem die festiuitas est, non tenetur. Sed quia conspiratoribus ventris nostra prorsus assertio ludibrium dicitur; vt subterfugium desit, ipsa canonica auctoritas simpliciter inferatur. Ait enim Moguntiense Concilium: Placuit nobis, vt Litania maior obseruanda sit à cunctis Christianis vno die, septimo Kalendas Maij, sicut in Romana Ecclesia constitutum reperimus, & sicut sancti Patres nostri constituerunt: non equitando, non pretiosis vestibus induti; sed cinere aspersi, & cilicio induti ieiunemus, nisi infirmitas impedierit. At si cui adhuc ista auctoritas fortè non sufficit, sufficiat Sedes Apostolica, sufficiat & ampla Roma, quæ hoc ieiunium non modò decretalis paginæ promulgatione corroborat, sed & viua annuatim veneratione conseruat. Vbi notandum, quia geminæ festiuitati, sancti videlicet Marci, atque Pentecostes, intra cuius spatium sæpius dies ista concluditur, ieiunium sancti Patres præualere sanxerunt; ita tamen vt Ecclesiasticum nihilominus officium solemniter impleatur.

Ieiunium Litaniæ maioris ex decreto Concilij Moguntini cap. 33.

Romanæ Sedis auctoritas.

Vnde & illud grauiter ferimus, quia plerique fratres dum ieiunare in beatorum Apostolorum Philippi & Iacobi vigiliis perhorrescunt, solemnitatem Pentecostes in excusationem suæ dissolutionis opponunt: Dicentes non debere quemquam sub ieiuniorum tunc censura constringi, cùm tempus dictet Paschalibus potius gaudiis epulari. Quibus succinctè ac breuiter ego respondeo: Quoniam si sic inimica sunt inuicem & festiuitates Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ ieiunia disciplinæ, vt simul celebrari non possint; ergo nec Litaniæ maiores, quarum suprà meminimus, neque tres illi Rogationum dies ante Ascensionem Domini, nec vigiliæ Pentecostes, poterunt ieiunio mancipari. Et ne hoc parum videatur, etiam ieiunium illud tollitur, quod post aduentum sancti Spiritus in eadem hebdomada fieri à sanctis Patribus concorditer est institutum. Et quia, sicut dicitur, cum solemnitate ieiunium conuenire nôn potest; & apud quorumdam examen, sub festiuitatis præsentia ieiunium vires non habet, sed semper festiuitas præualet; auferantur igitur de octauis B. Ioannis Baptistæ vigiliæ Apostolorum Petri & Pauli, de octauis quoque Laurentij Martyris vigiliæ B. Mariæ Virginis eradantur: in Quadragesimæ etiam maioribus quibusque festiuitatibus refectio geminetur. Quòd si hoc Ecclesiasticæ regulæ non admittunt; & mundus, qui sub Apostolicæ traditionis institutione iam senuit, neotericis nequaquam dogmatibus acquieuit, fatendum est, festiuitates, nisi præcipuæ sint, non præiudicare ieiuniis; vt, suo cuique iure seruato, & Ecclesiasticum pro sollemnitate peragatur officium, & castigatio corpo-

In vigiliis BB. Philippi & Iacobi ieiunandũ.

Quæ festa non à ieiunio excusant.

ralis suum non deserat instirurum. Vnde constat, quia quisquis duorom tam venerabilium Apostolorum, Iacobi videlicet & Philippi vigilias ieiunare detrectat, non ad hoc amore festiuitatis inducitur, sed iuxta rethoricantis gulæ suæ consilium molliter viuendi suauitate mulcetur.

CAPVT VI.

Quomodo B. Iacobus Apostolus mortuus sit.

PRÆTEREA & beati Iacobi, qui fratet est Euangelistæ Ioannis, plerique vigilias paruipendunt, & irreuerenter ac inconsideratè trsnsiliont. Et hoc ideo fortasè præsumitur, quia non suo rempore eadem festiuitas celebratur. Sicut enim in Actibus Apostolorum, Luca testante, didicimus, circa Paschale tempus B. Iacobus ab Herode est interemptus. Nam cùm præmisisset: Quia *occidit Herodes fratrem Ioannis gladio*; paulò post intulit: *Erat autem dies Azymorum.* Circa idem verò tempus B. Petrus est à vinculis absolutus, quo & iste Iacobus paulò ante Herodiano fuerat gladio detroncatus. Et quia intra festa Paschalia vtraque festiuitas absolutè, ac liberè celebrari non poterat, in aliud necessariò tempus ex antiquorum Patrum est discretiune traoslata. Quòd si ptopter hoc solemnis ille dies vigiliarum suarum debet honore priuari, ergo nec ipsa festiuitas debet coli. At si festiuiras hæc Apostolica pro necessirate Paschali in tempus aliud dignè transponitur, dignum quippe est vt suæ etiam vigiliæ inseparabiliter comitentur. Absoluta siquidem est auctoritas Canonum, quæ generalirer præcipit omnes Apostolorum vigilias celebrari. Quod si aduersarius adhuc in suæ allegatioois instantia pertuicax inuenitur, illud etiam inseram: quia si propterea festiuitas illa, quoniam mutatur tempore, iure suo priuatur honore: ergo nec Paschalis magna solemnitas honoranda iam erit, quæ videlicet non fixam temporis certitodinem, sed plenilunij potius sequitur rationem. Ecclesiastica siquidem fides habet, quia octauo Kalendas Aprilis Redemptor noster est crucifixus, quo videlicet die & in virgioali vtero fuerat ante conceptus. Quòd si haoc temporis rationem sequi volumus, sexto Kalendas eiusdem mensis per singulos annos Resurrectionem Dominicam necesse est celebremus. Quod profecto idcirco non fit, quia dignum visum est, quartam decimam lunam cum Azymitarum prius Pascha transmittere, vt ad nouum Pascha valeamus, sicut ex vmbra legis ad veritatis gratiam, peruenire.

Act. 12.

Cur illius dies festus in alium translatus.

In omnium Apostolorū vigilijs ex sacris canonibus ieiunandum.

quo die Christus Iesus crucifixus.

Cur sexto Kal. April. Pascha non celebretur, cùm in eo die Christus resurrexit.

CAPVT VII.

Cur B. Ioannis Baptistæ Decollatio vigiliam non habeat.

EANT ergo sanctarum vigiliarum hostes, & ieiuniorum venerabilium destructores, ac

A dogmatizent Paschali solemnitati reuerentiam non seruandam; vt quoniam variatur tempore, deuotione fidelium, & assueti cultus careat dignitate, & quod de Pascha malè senseriot, consequenter & de Ascensione, ac Pentecoste necessariò fateantur. Quòd si nobis obiecerint, Decollationem sancti Ioannis idcirco non habere vigilias, quia de rempore Passionis Domini, quo videlicet S. Baptista peremptus est, in Augustum mensem ex more transfertur: Respondemus, non proprer mutationem festiuitatis hoc fieri, sed quoniam cum vigiliis sanctam natiuitatem eius excepimus, ne popularis grauetur infirmitas; in eiusdem decollatione sola voius diei solemnitate

B contenti somus.

Postremo de beati quoque Bartholomæi vigiliis, quas nonnulli iam violare paulatim incipiont, non diuersa sententia est. Quo nimirum die aliquando Abbas quidam, non infimis comitantibus viris, de longinquis finibus ad nos in eremo degentes, pransus, & cœnaturus aduenit: alia verò die, festiuitatis scilicet Apostolicæ, rogatus, vt digressurus ientaculum caperet, tenuit, nullisque precibus acquieuit. Sed, ô digna restituens diuina sententia! siue in Cœnobium sanctimonialium, qood tunc visitauit, siue apud aliquem sæcularium, ad quoscumque transmisit, per totam diem illam ne vini quidem vestigium potuit inueoire: sicque diuina dispen-

C satione coactus est ieiunij debitum in ipsa festiuitate persoluere, cuius non timuit vigilias contra Ecclesiasticæ institutionis regulam temerare; & vt ita loquar, luit in festo, quod deliquerat in profesto.

S. Bartholomæi Apostoli vigilia.

Abbas quidam, qui B. Bartholomæi vigiliā violauerat, in festo die cogitur ieiunare.

Hæc igitur, dilectissimi, de octo vigiliis examussim suo tempore celebrandis, sanctitati vestræ inlimato stylo conscripta direximus: & vt vos ad ea corrigenda, quæ nunc insolenter emergunt, viriliter accingamini, vt reuera Christi milites, adhortamur. Teneatur itaque per vos Ecclesiasticæ genium disciplinæ, paternæ traditionis norma permaneat, Religionis status à sua dignitate non corruat, vigor Ecclesiasticus non mollescat. Enimvero non ambigo scripturam hanc, si io eorum manus deuenerit, quibus sont perosa ieiu-

D nia, turpiter conspuendam. Ab his scilicet, quibus tomet vncta cutis, atque nitidula, qui sobrietati dum infœderabiles pugnas ioferunt, rubentia pingues ora flammescunt. Mihi autem nullius amore, vel odio rectum licet occultare quod sentio: & qui Iulianum Cæsarem octo aduersus Euangeliom Christi scripsisse volumina noo ignoro; ab his etiam qui Euangelicæ sunt disciplinæ coottarij, scriptiunculam meam verbis murdacibus lacerari nullatenus erubesco. Dicant enim illi cum antiquis obsonatoribus suis: *Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur*; & nos cum seruis Christi respondeamus: *Ieiunemus, & sacras vigilias celebremus, vt in festiuitate cælesti sine fine victuri feliciter epulemur.*

Isa. 22.

1. Cor. 15.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMSEXTVM.

De fluxa mundi gloria, & sæculi despectione.

ARGVMENTVM.

Agnetem Imperatricem Romam non superbo apparatu, sed cultu infra priuatæ fœminæ personam deiecto ingredientem, ad præsepe Christi Domini visendum, Reginæ Sabæ comparat, quæ Regiam Salomonis magnificentissimè ingressa est. Eamdem præterea laudat, quòd regales pompas mirificè contempserit. Deinde exemplo Romanorum Regum, ac externorum, fluxas esse huius mundi dignitates, & multis calamitatibus obnoxias, apertè demonstrat. Acriter reprehendit eos, qui nobilitate, & diuitiis gloriantur. cùm mortalium omnium idem sit ortus atque occasus.

Scuto bonæ voluntatis Dei coronatæ Agneti Imperatrici, Petrus peccator Monachus seruitutem.

CAPVT I.

Agnetis Imperatricis cum Regina Saba comparatio.

3. Reg. 10. 2. Paral. 9. REGINA Saba venit in Hierusalem audire sapientiam Salomonis; Imperatrix Agnes Romam adiit addiscere stultitiam Piscatoris, Nam sicut Paulus ait: *1. Cor. 1.* *Quia non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credêtes.* Illa, sicut sacra testatur Historia, ingressa est cum multo comitatu & diuitiis, camelis quoque portâtibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretiosas: ista verò cum Hermisinde cognata sua, non dispari S. Spiritus *Matth. 22. Marc. 16. Luc. 24. Ioan. 10.* feruore succensa, tamquam Maria Magdalena cũ altera Maria, veniunt ad sepulchrum, non vt corpus Iesu perungant fomentis aromatum, sed vt pedes eius fluentis irrigent lacrymarum. Non cum iam quærunt viuentem cum mortuis, sed adorantes tenent vestigia resurgentis. Carnalis planè Salomon Reginæ Sabæ quæstionum nodos & mysteria reserauit ænigmatum: nostra verò Regina nil sibi solui proposuit, nisi suorum vincula peccatorum. *Salomon, figura Christi.* Salomon namque fuit figura Christi, & quædam velut imago, siue prophetia, personam nostri Saluatoris expressit. De illo quippe dicitur, quia, *Locutus est tria millia parabolarum, & fuerunt* *3. Reg. 4.* *carmina illius quinque millia*; vbi præsto subiungitur: quia, *Disputauit etiam super lignis, à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quę egreditur de pariete; & disseruit de iumentis, & de volucribus, & reptilibus, & piscibus.* Quæ scilicet Redemptori nostro non ambigit cuncta congruere, cui vacat hæc diligenti

A consideratione tractare. Ipse nimirum tria millia parabolarum est locutus, qui & per mystica Patrum præcedentium facta, & per allegorica Prophetarum oracula, vel etiam per coruscantis Euangelij documenta; dum sub velamine penè cuncta disseruit, quasi tria millia in verbis suis parabolarum numerauit. Vnde & in Euangelio Matthæus ait: *Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis.* *Matt. 13.* Cuius etiam carmina quinque millia sunt: quia chorus Virginum, quæ sub quinario numero describuntur, ante thronum eius, sicut Ioannes in Apocalypsi dicit, canticum nouum iugiter modulatur: *Apoc. 14.* vel quia quinque sunt vulnera Dominici corpo- *Christi vulnerib prædica[?] crucis victoria.*

B ris, quibus per vniuersum orbem triumphalis eius victoria prædicatur. Sub eodem numero carmina supputantur, sub quo tenentur & vulnera, per quæ victoria singularis laudis æternæ gloriam promeretur cùm in Canticis dicitur: *Surge, amica mea, sponsa mea, & veni, columba mea in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ*; *Cant. 2.* protinus additur: *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis.* Sanè quia non hæc exactè tractamus, sed succinctè celeriterque transcurrimus, sufficiat dicere: quia cùm petra sit Christus, foramina petræ proculdubio sunt Dominici corporis cicatrices. Sed cùm post huius petræ foramina *Quib. precibus Christi vulnera venerari debeamus.*

C dulcis vox sponsæ in sponsi auribus sonare præcipitur, quid aliud quàm quinque vulneribus sub eodem quinario numero, carmina laudum reddere pia quælibet anima, vel sancta vniuersalis Ecclesia commonetur, vt eiusdem quodammodo numeri carmina referat, quot pro se suscepta vulnera non ignorat; illique cunctos sui corporis sensus dedicet, quem totidem pro se sauciatum vulneribus videt? Quinque nimirum

nostrorum

ti vulnera suut nostrorum sensuū medicamenta.

nostrorum sensuum vulnera, illis quinque Dominici corporis cicatricibus sunt sanata. Quod autem Salomon super lignis à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete, disputasse dicitur; hic necessarió ad spiritualem remittitur intellectum, cùm nullatenus stare valeat superficies litterarum. Hyssopus enim nequaqnam de parietibus egredi, sed de saxosis cernitur montibus germinare. Paries itaquo noster ipsa mortalitatis nostræ conditio est, quæ nos à contemplatione Conditoris, velut abd tæ domus obstaculum diuidit, & in ima procliuiua declinare compellit. *Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensū multa cogitantem.* Ex hoc ergo pariete hyssopus egreditur, quia de fragilitate nostræ mortalitatis erúpit, quod sempet necesse est ferro pœnitentiæ resecari. Hyssopo nimirum purificantur intima viscerum, per quam non incongruè designatur confessio peccatorum.

Sap. 9.

Hyssopo designatur confessio peccatorum

CAPVT II.

Christi & Salomonis sapientia comparatur.

Sancti viri Cedro Libani similes

DISPVTAVIT igitur nostet Salomon supet lignis, hominibus videlicet intra germinantis Ecclesiæ nemora radicatis, à cedro, quæ in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete; id est, ab ipsis eminentibus sanctia nitote iustitiæ candidatis, vsque ad peccatotes, & lapsos, atque ad pœnirentiæ demum lamenta conuersos. Hinc est quod sequitur: *Disseruit & de iumentis*; sanctorum scilicet adjutotibus, catholicis viris: *Et de volucribus*; hominibus nimirum pet sancta desideria ad superua suspensis: *Et de reptilibus & piscibus*; hoc est, de his qui pectus concupiscentiæ per terram trahunt, & qui per sæcularium negotiorum fluenta vagantur. Dicitur etiam, quód præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum: quia nimirum Redemptor noster superat intellectum & Angelorum, & hominum. Habebat ille quadraginta millia præsepia equorum curriliuim, & duodecim millia equestrium. Quid per quaternarium numerum, nisi quadriga præstruitur Euangelistarum? Et quid per duodenarium, nisi senatus exprimitur Apostolorum? Per doctrinam quippe Euangelicam, & Apostolicam, vectatur Dominus per vniuersam latitudinem orbis terrarum. *Currus enim Dei decem millibus multiplex, millia lætantium; Dominus in eis, in Sina in sancto.* Nam quia Sina, mandatum interpretatur; constat in eis tantummodo vectari Dominum, vbi fit cælestium obseruatio mandatorum.

Doctrina Apostolorū & Euangelistarum est currus Christi.

Psal. 67.

Dauid Christum figurauit mortalem, Salomon immortalem.

Notandum autem, quia sicut regnum Dauid, qui tot est pressuris attritus, Dominum designat in mortalis adhue vitæ stadio laborantem; sic Salomonis istius incomparabilis gloria præfigurat eumdem Dominum post mundi finem in paterni culminis majestate regnantem. Vnde illic dicitur, quia non erat argentum, nec vllius pretij putabatur in diebus Salomonis. Quod nimirum quomodo iuxta litteram stabit, vt credi valeat tempore Salomonis argentum vel penitus non fuisse, ac per hoc omnino de terra deletum, vel nullius perexilis saltem pretij constitisse? Nam si nullius erat pretij, sicut dicitur, ergo mille talenta argenti ne vnius quidem poterant oui appendio supputari. Quod sanè credi, quàm friuolum, quàm videatur ineptum,

A ipse reuincit textus, & ordo verborum, qui postquam præmittit: *Non erat argentum, nec vllius pretij putabatur in diebus Salomonis*; præsto subjungit: quia, *Classis Regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibant Tharsis, deferens inde aurum, & argentum.* Cur enim per tot marina discrimina metallum hoc classis illa deferret, quod pretium penitus non haberet? Et paulo post dicitur: quia, *Offerebantur ei vasa aurea & argentea.* Deinde subinfertur: quia, *Egrediebatur quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, & equis centum quinquaginta.* Non ergo pretio carebat argentum, quo vehicula redimebaotur equorum. Sed ar-

3. Reg. 10.

Ibid.

Ibid.

Argento sacra prædicatio comparatur.

B gento designatur claritas Ecclesiasticæ prœdicationis, de qua dicitur: *Eloquia Domini, eloquia casta argentum.* Quod videlicet sanctæ prædicationis argentum, nullius, vt ita loquar, pretij reputabimus: nec aliquatenus erimus eius indigi, postquam ad veri Salomonis regnum, ex hac fuerimus calamitate translati. Non enim tunc prædicationis indigemus eloquio, vbi datur in decore suo Regem gloriæ facie ad faciem cernere, quem vtique consueuimus ex ore Prædicatoris audire. Sicut per Propheram pollicetur Dominus, dicens: *Nemo dicet, Agnosce Dominum: Omnes enim cognoscent me, à maximo vsque ad minimum, dicit Dominus.*

Psal. 11.

Herem. 31.

C

CAPVT III.

Amouet obiectionem.

SEn fortè quis asserat, Scripturæ verba nos ad nostrum intellectum violenter inflectere: & quod Salomon de se videtur assetete, ad Saluatorem perhibeat specialiter pet omnia pertinere. Dicat itaque huius obiectionis assertor, qua Salomoni valeat ratione competere, quod quasi de se dicit: *Deus enim dedit mihi horum quæ sunt, scientiam veram; vt sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum; initium, & consummationem; & medietatem temporum: vicissitudinum permutationes, & commutationes hominum: an-*

Sap. 7.

D *ni cursus, & stellarum dispositiones: naturas animalium, & iras bestiarum: vim ventorum, & cogitationes hominum; & quæcumque sunt absconsa, & improuisa, didici.* Nam vt de cæteria interim sileamus, quomodo nosse potuit Salomon hominum cogitationes, cùm ipse Deo alibi dicat: *Tu solus nosti corda omnium filiorum hominum?* Sed quis & absconsa omnia & improuisa didicit, nisi Redemptor noster, in cuius pectore sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi? Qui profecto pet humanitatem didicit, quod pet diuinitatem naturaliter nouit.

3. Reg. 2.

Coloss. 2.

Qualis Agnes Aug. Romam venerit, & cur.

Ad hunc ergo Salomonem tu nuper, ô Regina', venisti, non vt illa Sabæorum, in curribus, equiribus, & elephantis: sed in lacrymis potius, gemitibus, & lamentis. Tu ergo veraciter es

E Regina Saba. Saba siquidem interpretatur, humilis, vel campestris. Et benè campestris. In campum quippe certaminis descendisti, vt manus manibus conseras; & pro castris Christi stans, non eneruiter cum hoste confligas. Venisti, inquam, non vt ænigmatum tibi mysteria scrupulosa dissolueret: sed vt per simplicis Clauicularij sui ministerium regni cælestis aditum reseraret. Venisti humilis ad humilem, pauper ad pauperem; & quasi cum peronatis & incultis gregum pastoribus, adorare venisti puerum in præsepio vagientem. Vidisse nempe tunc te,

Eius pietas, & humilitas qua Christi Domini præsepe adorauit.

& quæ circa te, mirandum valde ſpectaculum, A
& imitandum Saluatoris erat ædificationis exem-
plum. Veſtis enim pulla, & lanea. Is cui inſide-
Luc. 2. bas, non dicam equus, ſed potius burdo, vel bur-
ticus, vix menſuram deſidis excedebat aſelli.
Mutaueras enim coronam velo, purpuram ſac-
* columnæ. co; & manus quæ in modum * columbæ geſtare
conſueuerat ſceptrum, attrita iam erat portare
Pſal. 44. pſalterium. Reuera, quia, *Omnis gloria filiæ Re-
gum ab intus*: vernantium decor ille gemmarum,
& coruſcantium auro veſtium cultus, iam ad in-
teriora migrauerant, & in occulti ſpeculatoris
obtutibus interior ſponſæ ſpecies relucebat. Cui
Cant. 4. ſponſus: *Tota*, inquit, *pulchra es, amica mea, & ma-
Cant. 6. cula non eſt in te.* Et iterum: *Pulchra es, amica mea,
ſuauis, & decora.* Delicatam porro ceruicem illam,
ex qua cum bracteolis aureis, & rutilantibus mar-
garitis dudum murena pendebat: nunc margo
laneæ veſtis exaſperat. Vnde miniſtri cæleſtis il- B
Cant. 1. lius Sponſi tibi blandiuntur, & dicunt: *Murenu-
Cant. 4. las aureas faciemus tibi vermiculatas argento.* Et Spon-
ſus adhuc: *Coronaberis*, inquit *de capite Amana, de
vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de mon-
tibus pardorum.* Amana ſiquidem mons eſſe Ciliciæ
dicitur, qui & Taurus à compluribus appellatur:
Sanir, & Hermon terræ Iudaïcæ montes ſunt, in
quibus leones & pardi habitare creduntur.

CAPUT IV.

Quòd per bona exempla, corona gloriæ nobis cumulatur.

PEr hos ergo montes, Reges & Principes, di-
uerſæque mundi huius intelligendæ ſunt po-
teſtates, quæ velut montes ſeſe in ſuperbiæ cul-
men attollunt, & malignis ſpiritibus, tamquam
pardis atque leonibus, habitaculum ferunt. De
his tu ergo montibus coronaberis: quia quot-
quot mundi Principes ac Potentes ad Deum per C
tuum conuertuntur exemplum, pro his omnibus
æternæ gloriæ tibi cumulabitur præmium: eris
quoque non modò coronata, ſed & ipſa corona,
Eſa. 61. Propheta atteſtante, qui ait: *Et eris corona gloriæ in
manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.*

Amiſiſti, Regina, virum, poſt quem dedigna-
ta es thalamos iterare, vel proci cuiuſlibet fœ-
dus admittere, niſi qui priorem virum excellen-
tioris gloriæ dignitate tranſcenderet. Quid igi-
tur faceres? Vir ille tuus Imperator extitit, re-
giæ dignitatis apicem tenuit; & quod in homi-
Conſilium nibus ſingulare eſt, Romani Imperij Monar-
Agnetis chiam diſpenſauit. Quia igitur in tantæ celſitu-
Imp. in de- dinis arce præeminuit, eo ſuperior quiſpiam in
dicando ſe humano genere reperiri non potuit. Quæ ergo
Deo. in terris idoneum, & qui tuis placeret oculis in-
uenire non poteras virum, in cæleſtis Sponſi
prouolaſti violenter amplexus. Violenter in- D
Matth. 11. quam: *Regnum quippe cœlorum vim patitur, & vio-
lenti diripiunt illud.* O beata iſta ſuperbia, ô beata
mentis elatio, & omnibus digna præconiis, quæ
dum carnalis thalami iura contempſit, in dota-
lium Regis æterni glorioſa tranſiuit. Carnalis
planè vir virginitatis arcana corrumpit: Spon-
ſus autem ille cæleſtis eas etiam quas ſibi viola-
tas aſſociat, in virginale decus illico ſine diffi-
cultate reformat: vt nimirum contracti ſqua-
loris inquinamenta deponant, & velut aridæ
prius arbuſculæ denuo comantes, in priſtini de-
coris gratiam reuireſcant. Porrò autem cùm car-
nali viro nuptura exornatur, non apud affines &
notos vndique pecunia quæſita congeritur; &

quidquid valet acquiri, ſacculis illico, vel obſi-
gnandis capſidilibus infercitur; vt quo magis ad
virum mulier onerata deproperat, & eo glorio-
ſior appareat, & ille propenſius in eius amore ſe-
Profuſa dulus inſerueſcat. Tu contrà, vt nuptialia cum
Agnetis cæleſti Sponſo fœdera contrahas, regalis ærarii
Aug. muni- congeriem prodigis, radiantia quæque cum auro
ficentia. vel argento margarita diſpergis; aulæa tua blat-
tina, vel potius deaurata, templorum laqueari-
bus appenduntur; ornamenta regalia ſacris fa-
mulantur Altaribus. Nullis, vt ita fatear, parci-
tur rebus; & hoc ſolum indigentibus, vel Eccle-
ſiis non confertur quod extra tui iuris peculium
reperitur; cuncta proiicis, cuncta dilapidas, vt
ad Sponſi cæleſtis amplexus exonerata prorſus,
immo nuda peruenias.

CAPUT V.

*Bona magnorum virorum & mulierum exempla
quantum valeant.*

HÆc autem non propter te, venerabilis Im-
peratrix, ediſſero, quam & his verbis po-
tius offendere pertimeſco: ſed ob id potius, vt
dum tuæ virtutis inſigne vtcumque depromi-
tur, non parua legentibus ædificatio procure-
tur. Vbi enim tanta ſublimitas pro ſui Condito-
ris amore, ad pauimentum vſque deiicitur, quæ
ceruix ſuperbiæ protinus à ſui rigoris erecta ten-
tigine non flectatur? Quæ tumidæ cuiuſlibet
mentis inflatio præſto non folleat, cùm tantæ glo-
riæ Principem nunc, velut deſpicabile manci-
pium cernat? Quis præterea rerum tranſeuntium
pertimeſcat inopiam; cùm ſpontaneam videat
in ea muliere pauperiem, quam tot vtique re-
gnis paulò ante conſpexerat imperantem? Aut
quis inculti habitus iniuriam perhorteſcat,
cùm luteo ſubtegmini, & regalibus pompis C
à regia maieſtate vile ſtamen prælatum eſſe con-
ſiderat?

Agnetis mi- Veniam ad menſam, & ad famelicam, vt ita
ra abſtinen- loquar, epularum affluentium vbertatem.
tia. Quare, rogo, eſt, congeſtam ante te ſtruem
lancium, & renidentium carnium epulas per
menſas circumquaque tranſmittere, & car-
nium ne ipſam quidem pinguedinem aliquate-
nus degustare? contrectare manibus dapes, &
eas in ore non ſapere? immo ipſum panem, vel
quælibet incultiora apparatus edulia cum ti-
more ſummotenus ligurire? Vnde mihi ſæpè
conqueſta es, eatenus edendi te non poſſe cohi-
bere pruriginem, vt ex his quæ appoſita cerne-
res, non aliquid tibi quandolibet immoderatius
indulgeres. Hinc ſæpius lacrymæ, hinc gemi-
tus, hinc & profunda ſuſpiria. Lugebas enim,
D quia quantauis diſciplinæ cautela, cuiuſlibet di-
ſtrictionis inſtantia, naturam funditus ſuperare
non poſſes. Sed, ſicut & tunc fortè non tacui,
ieiunium tuum, Regina, multiplex eſt. Nos
enim aliquando ieiunamus à cibis: ſed tu ieiu-
nas à purpura, ieiunas à corona, atque à tot, &
tam magnificis imperialis gloriæ pompis. His
enim abſtinere, non immeritò ieiunium nuncu-
patur, quibus vtique mens quæque carnalis de-
lectabiliter paſcitur. Nam ſi ſimplex aqua à Da- 2. Reg. 23.
uide proiecta, Scriptura teſte, in ſacrificium ver-
titur, tot rerum, bonorumque contemptus
quantam apud Deum gloriam promeretur?
O quàm grauis eſt, quamque laudabilis abſti-
nentia, aſſuetam iuuenculam à vitili ieiunare

complexo? numquid & hoc graue ieiunium non est, vt quæ consueueras illos in honorum culmen attollere, illos insolenter vsa dignitate priuare: nunc recolis contenta domesticis, aspectus hominum fugias, & in orationis, ac psalmodiæ sedula modulatione persistas? Nam quia fueras olim Susanna cum viro, meritò nunc facta es Anna post virum: & quia tunc coniugalem pudicitiam immaculatè seruaueras, nunc cum filia Phanuël, quod templum Dei dicitur, in Ecclesia iugiter perseueras. Hinc est quòd à me per venerabilem Rainaldum Comanum Episcopum requisisti: verum liceret homini inter ipsum debiti naturalis * egerium, aliquid ruminare Psalmorum. Ad quod ego, quod ad tempus occurrebat, exposui; quoniam & sanctum Iob Deus omnipotens visitauit in sterquilinio constitutum: & beata martyr Agnes, cuius & tu æquiuoca es, in obsoletis & sordidis lupanariorum locis Angelum simul & angelicum reperit indumentum. Nam & Apostolos vbique nos præcipit orare, cùm dicit: *Volo ergo viros orare in omni loco, leuantes puras manus sine ira & disceptatione*: quamquam hæc magis eo loci versanda sunt in corde, quàm sint explicanda sermone. Hoc ego, quamquam silentio dignum fuerit, & nequaquam per multorum ora vulgandum, idcirco dixerim, vt liquido legentibus innotescat quantus sancto pectori tuo diuini amoris ardor incandescat, vt ne ad breue quidem punctum à diuinis obticescere laudibus acquiescat. Quid ad hæc dicent, qui de Ecclesia non oratorium, sed locutorium; & non oraculum, sed conciliabulum faciunt? ac per hoc in ea domo sæcularia verba permiscent, quo dumtaxat ob hoc constructa dignoscitur, vt in ea prorsus à negotij sæcularis actione vacetur?

Dan. 13. *1. Reg. 1.* *Luc. 2.*
Agnetis Aug. scrupulus mẽtis eius candore patefactus.
* ipsã egeriem.
Iob 18 & deinceps.
1. Tim. 2.

Sed vt hi qui ad Apostolorum limina confluunt, sanctæ deuotionis tuæ salubriter imitentur exemplum, sub arcana quoque B. Petri confessione ante sacrum Altare me sedere fecisti; ac per lugubres gemitus, & amata suspitia ab ipsa quinquennis infantiæ tenera adhuc, & nuper ablactata leuitate cœpisti: & tamquam illic ipse B. Apostolus corporaliter præsideret, quidquid subtile vel minutum in humanitatis tuæ potuit titillare visceribus, quidquid in cogitationibus vanum, quidquid præterea subrepere potuit in sermone superfluum, fidelibus est relationibus euolutum. Ad quod mihi visum est, vt nil aliud confitenti pœnitentiæ pondus iniungerem, nisi vt illud diuinæ legationis elogium iterarem: Age quod agis: opera quod operaris. Vel illud, quod his qui Thyatyræ erant, per Angelum mittitur; *Non mittas super vos aliud pondus; tantum id quod habetis, tenete*. Nam, Deo teste, ne vnum quidem diem ieiunij, vel cuiuslibet afflictionis indidi; sed vt inceptis solummodo sanctis perseuerantes operibus imperaui.

Confessio, quã vocant generalem, ab Agnete Aug. peracta.
Apoc. 2.

CAPVT VI.

Quâ animi puritate Sanctorum reliquiæ venerandæ.

ET vtinam à quibusdam homicidis, vel diuersorum criminum reis, illi gemitus, illi fletus in confessione prorumperent; sic tabescentis, & acerrimo dolore transfixæ mentis spiritus fremeret; sic malè sibi conscia pectora singultirent; sicut illic plangebantur vel inanium phãtasmata cogitationum, vel quarumlibet puerilium ineptiæ leuitatum. Hoc prouocentur exemplo, A qui ad veneranda Sanctorum corpora pia deuotione festinant. Illic itaque proprij reatus morbos, quasi noxios humores, & ægritudines euomant hi, qui per conatus puræ confessionis, egestius pœnitentiæ salutaris antidotum sumãt. Illic baptismum pœnitentiæ statuant, in quem per iudicium officij sacerdotalis immersi, vetusti hominis indumenta depõnant, iamque noui de veteribus viuant. Tu autem, Domina mea, (Nam quia te Redemptoris mei sponsam esse non ambigo, meam te vocare Dominam nullatenus erubesco.) Domina, inquam, mea, fige pedem in radice perseuerantiæ, & in amorem illius, ad quem per manus sacerdotum, & pauperum, quotidie cuncta transmittis, medullitus B inflammare; vt illud tibi iure contingat, quod in lege præcipitur, videlicet, vt qui captam in bello mulierem fortè diligeret, eamque suscipere voluisset vxorem, priùs eius cæsariem raderet, vnguesque præcideret, ac vestem, in qua capta erat, auferret: sicque ad ingenuitatem Israëliticis ex more prosilientem, iure sibi matrimonij copularet. Iam igitur vngues tui cum cæsarie cœpere præcidi: iam vestis qua tegebaris, auferri; quia quidquid in tui cultus ornatibus pulchrum, quidquid in facultatibus pretiosum, te velut ambire, vel comare in exterioribus cernitur, in pietatis opera quotidie profligatur. Restat ergo ad intimam sponsi tui iam peruenire dulcedinem, & suauissimam illam confœderati C spiritus vnitatem: *Qui enim adhæret Domino, vnus cum eo spiritus est*; videlicet vt ille diuini amoris sopor tuis visceribus influat, illa suauitatis intimæ flamma tui pectoris arcana succendat, quam & miser mundus, & mẽs quæque carnalis ignorat, vt illud Canticorum ardẽter exclames: *Guttur dilecti mei suauissimum, & totus desiderabilis*; & ille tibi vicissitudine grata respondeat, *Fauus distillans labia tua, sponsa; mel & lac sub lingua tua: & odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris*. Nec turberis si qua te fortassis aduersitas feriat: ob id enim fit, vt internus ille dispositor ad hãc te dulcedinem trahat. Nam & mater cùm ablactare vult filium, aliquando fel vberibus adhibet; vt D dum aspernatur ille quod horret, cõpellatur ad alimentum se transferre, quod roboret. Israëliticum quoque populũ idcirco Rex Ægypti percellere, ac lacerare permittitur, vt ad repromissionis arua contendere festinantius prouocetur.

Deut. 21.
Post rerum externarum contemptũ, ad Dei vnionem aspirandum.
1. Cor. 6.
Cant. 5.
Cant. 4.
Cur Deus suos in hac vita affligat.
Exod. 5.

CAPVT VII.

Exempla Regum ac Ducum, qui mundi fœlicitatem infœlicissimo exitu perdiderunt.

PORRO vt de te sileam, quæ talione vicaria & odisti mundum, & perosa iam exploderis mundo; numquid & ipsis regibus, a quibus mundus iste diligitur, & quibus captiosa fraude E blanditur, non quantocyus in amaritudinem vertitur? vt nimirum hodie, qui ex hostibus victoriæ signa reportet, triumphalis eum gloriæ pompa præcedat, & cras illum ignobiliter terga vertentem, hostilis mucro transfodiat? Balthasar nempe ipso die, quo vasa templi Domini iam temulentus concubinarum labiis fœdare præsumpsit, Medorum gladiis, Dario victoriam obtinente, subiacuit. Galba Romanus Imperator quatuor tantummodo mensibus imperauit, & in Romæ foro gladio percussus occubuit. Taceo Neronem, prætereo Ottonem, quos à semet-

Dan. 5.

ipsis interfectos, Romanæ Reipublicæ testantur historiæ. Nonne Vitellius interemptus est a ducibus Vespasiani? Nonne & Pertinax occisus est à militibus Prætorianis? Macrinus, Antonius, Alexander, Philippus, Gallienus, nonne omnes hi Imperatores militaris impetus gladios pertulerunt? Domitianus præterea suorum coniuratione confossus est. * Probus, dum castra supra Tigridem haberet, cælesti fulmine repente peremptus est. Sed qui vult plenius nosse, seriatim Romanæ antiquitatis percurrat historias, ibique liquidò videbit quam pauci Reipublicæ Principes communi morte defecerint. Nam & Gordianus, Philippus, Decius, Gallus, Volusianus, Gallienus. Quinctilius, Aurelianus, Numerianus, Licinius, Constans, Constantinus Iunior, Iulianus Apostata, Valens, Gratianus, Valentinianus Iunior, Ioannes, Valentinianus tertius, Maiorianus, Anthemius, Nepos, omnes isti Romani imperij Rectores, nonne vel in otio seditiosa suorum sunt fraude necati, vel in procinctu hostilibus perierunt gladiis interempti? Sed & quibusdam quid profuit, quòd eorum in hoc sæculo prolixius annosa vita durauit? Nam, vt infinita prætereeam, Valerianus Imperator in Mesopotamia cum Sapore Persarum Rege prælium commisit, & perdidit; quem ille protinus captum irreuocabilis custodiæ vinculis mancipauit: qui nimirum, sicut tradit historia, ignobili apud Parthos seruitute consenuit; & quoad vixit, huic probrosæ addictus est pœnæ, vt eiusdem Prouinciæ Rex, incuruato eo, pedem ceruicibus eius imprimeret, & sic in equum, arrogantia tumidus, assiliret. Quis est enim, cui se fortuna non transferat, & modò de aduersis in prospera, modò de prosperis in aduersa, scenicæ se varietate conuertat? Quanta planè gloria, quantus suorum fauor attulit Annibali, cùm apud Cannas Paulum Æmilium cum tot Romanorum militum agminibus strauit? cùm denique tres aureorum annulorum modios, quos Equitum Romanorum, Senatorum, & militum detraxerat manibus, Carthaginem destinauit? Plurimas etiam Italiæ sibi ciuitates subdidit, adeo vt iam Romani ciues Italiam relinquere decreuissent, & statum labentis Imperij funditus desperarent. Sed quàm in contrarium successus iste conuersus est, cùm Mago frater eius à Scipione apud Carthaginem Hispaniæ capitur, Asdrubalis alterius fratris caput mucrone desectum, ante ipsius Annibalis castra proiicitur? ipse deinceps post ineuasibile fugæ periculum, vt veneno se perimat, imminente necessitate, compellitur? Quàm in contrarium versa est & illius eximij fortuna Pompeij, qui post tot triumphos, clarasque victorias, quas diuerso terrarum orbe confecit: postquam viginti duos Reges in solo orientali eliminare superauit, vilis Achillæ gladio detruncatus occubuit? Cæsar etiam, quem victoriæ cupidum totus occiduus orbis satiare non poterat, cui velut quidam contradictionis obex, vt ita loquar, importunus, & arrogans Oceanus obsistebat: cuius ora flammantia innumerabilium strages Gentium non complebant, senatorios intra curiam gladios pertulit, à quibus vtique viginti duabus plagis confossus interiit.

* Charus.

CAPVT VIII.

Exempla mulierum, quarum gaudia mors occupauit.

NVmquid & mulieres ab huius mundanæ deceptionis totali vertigine reperiuntur immunes? Cleopatra nempe magnifice toti dominabatur Ægypto, quod videlicet regnum centum millia villarum includere perhibetur. Huc accessit, quòd Antonius, qui Orienti simul imperabat, & Asiæ, Octauiani Augusti sororem repudio spreuit, & hanc sibi infaustis auspiciis in matrimonium copulauit. Verùm ad quem finem tam gloriosi, tamque magnifici coniuges peruenerunt? Antonius siquidem ab Augusto apud Actium nauali prælio superatus, in Ægyptum fugit, ibique desperatis rebus, ipse sibi mortem propria deliberatione consciuit. Sed & Cleopatra postmodum, non dissimili necessitate coacta, in pretiosum viri sui sepulchrô se sponte proiecit, aspidemque propriis vberibus adhibens, dum & illa sanguinem sugeret, & hæc in se venena contraheret, expirauit. Semiramis etiam post obitum viri sui, quot strages dederit, quot sibi regna subdiderit, quo demum fine defecerit, liquidò veterum testantur annales. Cùm ergo fallax huius mundi fœlicitas tot mundi calamitatibus sit obnoxia, cùm potentia temporalis tot casibus varianda subjaceat, & rerum ordo sese velut scenicæ vertiginis alternitate confundat, quis sanæ mentis a rebus tam friuolis, tamque fugacibus animum non auertat? Nam vt & ipsa, quæ tibi sunt notissima, non prætereeam, cum quanta gloria Papa Victor, & vir tuus Imperator Henricus, vterque vir sanctæ memoriæ, tunc erant & ætate virentes, & dignitate florentes, cùm luna serenissimo terram fulgore perfundens, eclipsin passa, repente contabuit, & rutili splendoris speculum ignobili, non dicam pallore, sed obscuritate mutauit? Quod profectò, sicut in proximo patuit, nihil aliud quàm vicinum vtriusque Principis interitum præsignauit. Nam eodem anno vterque defunctus est. Quod autem postmodum, ante hoc fermè biennium, luna in sanguinem versa est, (quia sanguis peccata significat: *Libera me*, inquit David, *de sanguinibus, Deus*) in quantum mihi videtur, nil aliud nisi sanctam significauit Ecclesiam, Cadaloici sceleris sanguine cruentandam. Cadalous enim millies anathematizatus, dum pro venaliter acquirenda Romana Ecclesia infinitas per populos pecunias spargit, corda hominum per auaritiam in æris speciem velut in sanguinem vertit. Sicque dum pestilentes homines metalli huius non desinunt habere rubedinem, splendor Ecclesiæ quodammodo vertitur in cruorem. Cor enim quod cupit, eius ante Dei oculos speciem induit. Sed hæc aliàs.

Recentiora ac domestica exempla.

Lunæ eclipsis Victoris II. Papæ, & Henrici II. Imperat. mortem portendens.

Prodigium lunæ in sanguinem versæ.

Psal. 50.

Cadaloi Antipapæ flagitia.

CAPVT IX.

Quòd idem sit omnium mortalium initium, ac finis.

VT igitur ad id, vnde digressus sum, redeam, omnes homines, siue potentes, siue sint inopes, eamdem sortiuntur originem, nec dissimilem habituri sunt finem. Inter hos autem duos limites est quædam vitæ diuersitas, vt alij se glorientur esse spectabiles, alij se doleant indigentes. Sed hæc humanæ vitæ varietas, momentanea temporum breuitate concluditur; vt

& elati quique diutius de sua prosperitate non gaudeár, & inglorij suæ deiectionis incommoduto festinanter euadant. Quod est ergo principium nostrum, & qui finis, quæ, sicut dictum est, variare non possumus; sed omnes in commune mertales hæc indifferéter possidemus? Sed audi sapientem virum in libro Sapientiæ perhibentem: *Sum, inquit, & ego mortalis homo, similis hominibus, & ex genere terreno illius qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectamento somnij conuenientis; & ego natus accepi cõmunem aërem, & in similiter factam decidi terrã, & primam vocem similem omnibus emisi plorans: in inuolumentis nutritus sum, & curis magnis.* Nemo enim ex Regibus aliud habuit natiuitatis initiũ. Vbi & protinus addidit: *Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.* Si ergo vnus, quod dicitur, ad vitam introitus, & similis exitus diligenter attenditur; varietas illa quæ versatur in medio, necesse est vt tamquam volax fugacis somnij vanitas contemnatur. Hoc etiam quod præmissum est: *Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, & delectamento somnij conuenientis,* si non pigeat vigilanter aduertere, quæ mens hæc audiens, typho valeat arrogantiæ superbire? Et quis continuò non compellatur sese nosse putredinem, dum tam obscœnam ortus sui considerat fœditatem? dicens intra se: *Quid superbis, terra & cinis?* Quod etiam post exitum tuum, futurum est primò

Sap. 7. Humana miseria ad mundi contemptum nos roborat.

Eccl. 10.

A vermis, deinde puluis. Erubescat ergo cordis elati superbia: & qui se considerat inter ortum & obitum, communi cum cæteris naturæ lege constringi, desinat de sublimioris gloriæ singularitate iactari.

CAPVT X.

Ad perseuerantiam exhortando perorat.

B TV autem, venerabilis Domina, quæ è cœno terrenæ superbiæ ad sublime veræ humilitatis fastigium conscendisti, ita constanter in eius arce persiste: sic in ea, quam per spem semel ingressa es, terra viuentium, perseuerantiæ pedem immobiliter fige, vt in sæcularis viæ lubricum non libeat vlterius declinare. Nam quæ dudum terreni fueras vxor Imperatoris, nunc per sanctæ professionis dotem sponsa facta es Redemptoris. Sic igitur ei te in vera cordis humilitate subiterne, sic illi glutino feruidæ charitatis vnire, vt cum mystica illa sponsa cõgruenti valeas voce cantare: *Inueni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam.* Et illud: *Dilectus meus inter vbera mea commorabitur.* Vt quoniam cor hominis inter vbera situm latitat, continuus sponsi tui amor à cordis tui visceribus non recedat; & cui nunc sancta anima tuo in amore coniungitur, nequaquam de cætero à dulcedinis eius complexib. auellatur, quatenus illud in te Isaiæ vaticinium solemniter impleatur: *Gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus.*

C. Cant. 1. Cant. 1. Esai. 62.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI S. R. E. CARDINALIS, EPISCOPI

Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMSEPTIMVM.

De Principis officio in coercitione improborum, addita alia eiusdem argumenti dissertatione.

ARGVMENTVM.

Eiusdem Gothifredi Ducis lenitatem in puniendis criminibus reprehendit, ostenditque quantum nimia benignitate Principum in populos damni redundet. Augeri profectò, non reprimi improborum audaciam, resque humanas susque deque misceri, nisi peccata partibus pœnia coërceantur.

Gothifredo excellentissimo Duci, Petrus peccator Monachus salutem in Domino.

QVI pigmentata quotidie bibit, ac melle condita, aliquando longa dulcedine gustus eius offenditur, & in austeritate vilis vappæ iucundius delectatur. Et certè per Salomonem dicitur, quia, *Qui mel multum comedit non est ei bonum.* Inter adipati quoque iuris edulia virentes herbæ fastidium repriment, & nauseantis ad vomitum pectoris arcana componont. Tu sanè, vir eminentissime, quodammodo multa quotidie percipis, & nectareo sapore conspersa, dum tibi vnusquisque ad votum loquitur, nec aliud quidquam suggerere nititur, nisi quod tuis auribus blandiatur. Quidquid tibi planè dicendum est, priùs accuratè componitur, & quasi fabrilis instru-

Prou. 25.

menti studio cuditur, ac politur: videlicet quidquid illud est, substrata potius humilitas suggerat, quàm libera loquentis auctoritas dicat. Et, ô infelix, & deceptioni semper obnoxium mundanæ fastigium dignitatis; quia cùm cæteri dicant homines, illa quæ sentiunt, potentibus sæculi fucati sermonis argumenta componunt; & eos qui se aliis exhibent puros, diuites compelluntur semper habere suspectos. Dum ergo mundani quilibet homines excellentiæ tuæ pocula tantummodo mellita propinant, [id enim solummodo suggerunt, quod tibi placitum esse perpendunt] inter dulces quotidianæ assentationis illecebras non debet molestè ferri meorum amaritudo sermonum, tamquam inter suaues epulas aliquando placet agrestium viror herbarum.

Magnorum Principum infœlicitas est, fucatā rerum veritatem habere.

CAPVT I.

Quòd iustitiæ rigor regna conseruet.

QVod ergo viuis tibi sæpè sermonibus protuli, hoc hanc per epistolam replico. Fateor sanè, multum mihi displicet, quia Monarchiam hanc, in qua penè centum millia degunt hominum, tamquam rusticum quemdam viculum negligis; eamque Duci, per quem regi & administrari debeat, non committis. Ex omnibus quippe, quibus nunc per regiminis officium præemines, districto Iudici ratiocinium debes: & quanto nunc gloriosius est in obtinenda dignitate fastigium, tanto durius erit in reddenda ratione iudicium. Transfer ergo pondus in alterum, vt quod propriis non potes ceruicibus ferre, per alium valeas, communicato labore, portare.

Gubernatores Reipcum aliis cōmunicare debent rerum pondus, ne negligentiæ pœnas dēt.

Illud etiam mihi non mediocriter displicet, quia in plectendis flagitiis, & temerariis iniquorum hominum ausibus coërcendis, remissior cerneris esse quam debeas; & dum peccatoribus parcis, augere peccata conuinceris. Eneruato quippe rigore iustitiæ, status euertitur disciplinæ; & dum vltoriæ seueritatis censura reprimitur, temeraria delinquendi licentia relaxatur. Inordinata sanè pietas nutrit impietatem; & timida manus Medici, vulnus auget ægroti. Facit enim exuberare putredinem, dum non secando, sed palpando quotidie superducit vulnusculo cicatricem. Pharmacopola denique, qui mollibus vnguentis non permiscet acredinem, tumoribus exsiccandis nullam potest adhibere virtutem. Non omnia membra Ecclesiæ vno funguntur officio. Aliud nempe sacerdoti, aliud competit Iudici. Iste siquidem visceribus debet pietatis affluere, & in materne misericordię gremio sub exuberantib. doctrinæ semper vberibus filios confouere. Illius autem officium est, vt reos puniat, & ex eorum manibus eripiat innocentes; vt vigorem rectitudinis & iustitiæ teneat, & à zelo sanctionum legalium non tepescat; vt ab æquitatis linea non declinet; vt legitimi vigoris genium non eneruet. Meminerit etiam semper quod per Apostolum dicitur: *Vis non timere potestatem? fac bonum, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat.* In quibus vtique verbis * intelligi, aliud esse gladium Principis, aliud infulam Sacerdotis. Non enim ad hoc præcingeris gladio, vt violentorum mala debeas palpare, vel vngere; sed vt ea studeas vibrati mucronis ictibus obtruncare.

Officium Sacerdotis, ac Principis.

Rom. 13.

* datur, vel aliquid simile.

Hinc est quod sequitur: *Dei enim minister est vindex in iram ei, qui malè agit.* Ibid.

CAPVT II.

Quòd Iudex, qui malè agentes non punit, diaboli minister est.

SI ergo Dei minister est, qui mala facientes in iram vindicat; diaboli proculdubio minister est, qui criminosos ac reprobos suauiter palpat. Et sicut Deo præbet obsequium qui peruersos vlciscitur; sic minister est aduersarij, qui perpetrantibus iniqua blanditur. Necesse est vt contrahat mucro rubiginem, qui semper in theca reconditus, numquam exercet vltionem. Scaber ensis efficitur, qui dum cohibetur semper à vulnere, non limatur. Quo contrà, per Ezechielem dicitur: *Gladius exacutus est, & limatus, vt cadat victimas, exacutus est; vt splendeat, limatus est.* Distat planè tribunal Iudicis à cathedra Sacerdotis. Ille nimirum ad hoc gladium portat, vt eum in vltionem iniustè viuentium exerat: iste baculo tantum contentus est innocentiæ, vt quietus, & placidus teneat custodiam disciplinæ. Quamquàm & Sacerdos si immoderata circa subiectos pietate resoluitur, & ipse sententia diuini furoris non immeritò condemnatur. Nam Sacerdos erat Heli, de quo dictum est ad Samuëlem: *Eò quod nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, iccirco iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vsque in æternum.* Ezech. 21. 1. Reg. 3. Erat ergo Iudex, causas atque negotia iurgantium dirimere negligat; maximam diei partem Missarum solemniis, & orationibus insistendo consumat. Sed ecce illic dicitur, quia nec ipsius quidem Sacerdotis iniquitas expiari poterit victimis, & muneribus vsque in æternum, eò quod Heli vitia non coërcuerit filiorum.

Gubernatorum negligentia in subditos difficile expiatur.

CAPVT. III.

Quòd iniquos castigare est Deo sacrificium.

ET perpende quale est, quod victimæ simul ac munera, quæ peccata principaliter abluunt, habitam erga subiectos negligentiam expiare non possunt. Multi nempe falsæ pietatis errore decepti, vnde se Deo placere insipienter autumant, inde aduersus eum crudeliter pugnāt; & ex eo merentur iram, vnde se adepturos opinati sunt gratiam; & dum aliis veniam falsæ pietatis impertiant, ipsi motum diuinæ indignationis incurrerunt. Vir namque de filiis Prophetarum dixit ad socium, vt se percuteret: quem, quoniam ille ferire contempsit, protinus à leone percussus interiit. Placere se Deo de pietate sua arbitratus est Achab, cùm Benadab Regem Syriæ non modò vocauit fratrem, sed & in curru proprio sibi dignatus est assessorem. Sed audi quid indiscreta pietas mereatur audire: *Quia dimisisti*, inquit Dominus, *virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* Saül Agag Regē Amalech non occidit, sed captum peracta victoria conseruauit, & pro hac misericordia dignè remuneratus audiuit: *Pro eo quòd abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex.* Pius extitit populus erga mulieres Madianitarum, sed ait illi Moyses: *Cur fœminas reseruastis? Ergo cunctos interficite, quidquid generis est masculini, etiā paruulos; & mulieres, quę nouerunt viros in coitu, iugulate.* Idē

3. Reg. 20.

Ibid.

1. Reg. 15.

Num. 31.

quoque Moyses, postquam fabricatus esset vitulus in Oreb, ait filiis Leui: *Occidat vnusquisque fratrem & amicum, & proximum suum.* (Exod. 32.) Et postquam viginti tria millia hominum cæsa sunt, ait: *Consecrastis hodie manus vestras Dño, vnusquisque in filio, & fratre suo; vt detur vobis benedictio.* (Ibid.) Amalechites ille, qui gloriatur se peremisse Saul dum se non galeam, sed diadema de capite bellantis abstulisse confingit, gladio Dauid percussus, occubuit. Interfectores etiam Isboseth dum caput illius quasi loco muneris offerunt Dauidi, gladium non euadunt: (2. Reg. 1. 2. Reg. 4.) & quem sperauerant muneri gratias redhibentem, commissi potius homicidij experiuntur vltorem. (Act. 5.) Petrus etiam Ananiæ, & Saphiræ mendacium non inultum abire permisit; sed eos oris gladio feriens, aliorum ne simile quid forte præsumerent, corda perterruit. Paulus quoque, dum excessibus coërcere discipulos nititur, virgam delinquentibus comminatur. (1. Cor. 4.) Saluator etiam noster, qui tamquam mitis agnus apparuit, mox vt Petro cæli, terræque iura commisit, protinus eum dura redargutione corripuit: *Vade*, inquit, *post me, Satana, scandalum es mihi; quia non sapis, quæ Dei sunt: sed ea, quæ hominum.* (Matth. 16. Marc. 8.) Quid est ergo quòd tanti viri toties in delinquentes repetiuntur inuecti, vel correptione verborum, vel vltionibus operum, nisi, vt manifestè clarescat, quia in hac mortalitate rectè non viuitur, si blandis, ac mollibus asperitas non miscetur? Nã vbi penitus disciplina postponitur, vbi districta legitimi vigoris censura reprimitur, necesse est vt prona semper ad malum fragilitatis humanæ conditio ad illicita relaxetur. Et in eum proculdubio tota subiectorum culpa redundat, qui eos, ne præcipitanter excederent, sub disciplinæ loro cohibere debuerat. Inordinata nempe pietas Principis, quid est aliud, quàm confusio plebis? (Principis inordinata pietas, est perditio.) Nam dum ille à moderantia regiminis habena reprimitur, subiecti quique, velut effrænes equi, per abrupta raptantur. Agere nimirum licet omne quod libet, & tunc liquido censuitur, quod sæpe dictum in libro Iudicum reperitur: *In diebus illis non erat Rex in Israel, sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur, agebat.* (Iudic. 17.) Et illud, quod tempore Achab impiissimi Regis dictum est per Michæam: *Non habent Dominum isti; reuertatur igitur vnusquisque in domum suam in pace.* (3. Reg. 22.) De tempore quoque Saul dicitur: *Quia retusæ erant acies vomerum, & lignorum, & tridentium, & securium, vsque ad stimulum corrigendum.* (1. Reg. 13.) Retusæ quippe sunt acies vtensilium, cùm zelus, ac feruor extinguitur magistrorum; nec stimulus est, qui pungat, cùm deest qui delinquentium peccata corripiat. Hunc pungentem se Paulus stimulũ sentire cœperat, cùm vox illi diuina dicebat: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* (Act. 9.)

CAPVT IV.

Quòd Regum consiliarij non solùm pij, sed etiam prudentes esse debent.

(Vbaldus Comes.) ENIMVERO, quod dicturus sum, non mihi stylus historiæ tradidit, sed Comes Vbaldus, vir videlicet disertus, ac prudens, nudo dumtaxat sermone narrauit: Theodosius, inquit, Imperator cum religioso quodam Eremita consueuerat habere colloquium, cuius videlicet obtemperabat Imperator imperiis, & conscientiæ sibi latentis arcana pandebat. Seruus

A itaque Dei, vt erat simplex, & purus, ac mundanæ propemodum prauitatis ignarus, Augustum districtè permonuit, vt erga delinquentes pius existeret, vt à reorum vlsionibus abstineret: & qui sibi deposceret a superno Iudice veniam, ipse non exigeret à fratre vindictam; nimirum cùm ipse Iudex dicat: *In qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis.* (Matth. 7.) Imperator itaque fidem sancti viri monitis adhibens, cœpit flagitiosis, & quibusque nocentibus impune commissa remittere; sacrilegis, ac lege plectendis venialiter indulgere; cunctis etiam aliena iura temerè peruadentibus, debita relaxare. Ad hæc Regni B Proceres conqueruntur, regalis * mysterij tractatores ruinam mundi periclitantis expostulant; & per fas, ac nefas cuncta confundi, nisi per æquitatem iustitiæ rebus humanis celerius occurratur, affirmant. (Inordinatæ pietatis incommoda. *ministerij.) Lamentantur denique per superstitiosæ huius, ac friuolæ pietatis ignauiam, passim rapinas, ac violentias fieri, legum scita dissolui, & ad audenda plectibilia quæque vel noxia peruersorum nequitias hominum per concessæ libertatis audaciam concitari. Hac Imperator querula suggestione permotus, ad hominem Dei veredarium destinat, consilium flagitat, quid sibi à murmurantibus obiicitur, exponit; quid potissimum sit ipse facturus, inquirit. Hæc vir Dei solerti examinatione discutiens, C mutandamque sui consilij sententiam recognoscens, ore quidem siluit, quadam verò mystici operis significatione respondit. Aspiciente siquidem pragmaticæ legationis baiulo, caput vndique pexuit: & quidquid in gremium demolitum est, vel effusum, in ignem sine mora proiecit: (Pij viri inuentum, ac prudens factum.) moxque corripiens sarculum, ingreditur hortulum, quæque noxia demolitur, steriles herbas extirpat, circumcirca sarriens, virentia excolit & communit olușcula. Illas igitur eradicat, vt, radicibus euulsis, arescant; illas verò fouet, & excolit, vt per adulti germinis incrementa proficiant. His itaque mystica significatione peractis in eadem silentij censura persistens, innuit nuntio, vt ad suum dominum D redeat: eique quæ viderat, per ordinem innotescat. Qui nimirum non sine quadam animi stomachantis indignatione reuersus, murmurare cœpit, & conqueri, quia non missus esset ad sani capitis hominem, sed ad vesanum potius, ac dementem, Sperabam, inquit, vt decurrentibus me verbis instrueret, & iuxta inquisitionis meæ seriem, per apertæ responsionis alloquium ex omnibus informaret. Ille autem, velut alienatæ mentis, ac furiosus, modò incultam capitis cæsariem pectere; modò correpto per hortulum suum cœpit ligone sarrire; tamquam ego lendes eius, ac pedunculos magnipenderem, vel ruralis industriæ magisterium flagitarem. Tunc Imperator, quod dicebatur, diligenter E auscultans, & altiori consilio, quod factum fuerat, mente pertractans, ait: Hoc non esse ridiculum, sed mysterium: atque id sibi, quod quæsierat, euidentibus indiciis indubitanter expressum: Seruus, inquit, Dei nobis melius agendo, quàm loquendo respondit: & genuino suæ operationis oraculo, nodum vnius nostræ quæstionis absoluit.

A

CAPVT V.

Principis officium quodnam sit.

QVID enim apertius eo, quod verticem pe-ruit, & mox in ignem deserta proiecit? Ac si diceret: per multimodæ diuisionis pectinem, hoc est per legitimæ discussionis, ac discretionis examen, & noxia quæque dispereant; & quæ bona sunt, abiectis malis purificata remaneant. Eandem porro sententiam per horruli quoque voluit iterare culturam, vt sicut ille noxias cum suis cespitibus herbas euulsit, bonum autem B olus, vt vberius germinaret, excoluit; ita nos, quasi per discretum libratæ iustitiæ sarculum, & elaboremus reprobos radicitus extirpare, & bonos, vt Deo fructificent, in tranquilla pace componere. Hoc illi, qui aderant, audientes, quod velut anilium nugarum deputauerant antè ridiculum, venerari cœperunt, & reuera spiritualis, ac profundæ sapientiæ sacramentum. Tunc Imperator hoc tamquam prophetico confirmatus oraculo, violentias iniuste viuentium cœpit vlcisci, reatus, ac scelera districta iurisdictionis animaduersione percutere, à nefariis ausibus improbos cohibere, & per auctoritatem C imperialis potentiæ peruersorum corda retrificans, in pace cuncta componere. Sic itaque mundus, qui perire cœperat per ignauiam, ad æquitatis, atque iustitiæ refloruit disciplinam. Hoc autem ego, non vt constanter verum fuisse perhibeam, retuli: sed quod mihi cursorio sermone relatum est, in quantum non intercepit obliuio, prælibaui. Verumtamen numquam hoc vsque ad nos antiquitas, fama vulgante, transmitteret si non ad ædificationis exemplum prodesse posteris credidisset.

Iustitiæ vigente pax, & felicitas acquiritur.

Vix plane quinquennio ante meæ natiuitatis exortum, humanis rebus exemptus est Tertius Otto, qui imperialis apicis dignitate pollucibiliter floruit, & Romanam Rempublicam strenuè gubernauit. Hic itaque cùm vincennalis adolescentiæ vix adhuc excessisset ætatem, inter insignia multa, & præclara, quæ gessit, tribus Regni Proceribus, atque Comitibus oculos eruit, Rodulpho videlicet, Raimundo, & Arimundo. In quo ostrum conspicuo decore iustitiæ, sic omnium aliena diripientium viscera tremefecit, sic totum Regnum in securitatis, & pacis tranquillitate composuit; vt omnes ferè intra compendij sui limitem se formidolosè reprimerent, nec iuris proprij terminos per insolentiam transilirent. Vnde per ora populi hæc se præconij fama diffuderat: in euulsione sex oculorum vnum pacatum est Regnum. Tres facti sunt cæci, & omni populo quietis optatæ lumen infulsit. Tu quoque, vir magnifice, sanctorum tibi Principum, & legalia iura seruantium exempla propone: noxiæ pietatis imaginem à te procul exclude: & erga populum, qui tibi commissus est, satage semper iustitiam cu-

Natus est ergo S. Doctor A. C. 1007.

Ottonis tertij iustitiæ fructus.

Psal. 105. stodire. Scriptum est enim: *Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore.* Et

Sap. 1. Salomon, *Diligite*, inquit, *iustitiam, qui iudicatis terram.* Sic ergo rectitudinis zelo semper accensus, incede nunc per iustitiæ tramitem, vt non iudicandus, sed remunerandus, ad ipsum quandoque iustitiæ reuertaris Auctorem.

ALIA DISSERTATIO.

De eodem Principis officio in impiis coercendis.

ARGVMENTVM.

B Nimiam mansuetudinem, & lenitatem fugiendam eidem Gothifredo inculcat: admonens illum, videat etiam atque etiam, ne dum paucis sceleratis parcit, bonos omnes perdat. Vt hoc ei facilius persuadeat, exemplum Hugonis Ducis, qui ante illum totius ferè Italiæ gubernacula administrauerat, adducit, eiusque seueritatem collaudat.

C *Gothifredo præcellentissimo Marchioni, Petrus peccator Monachus salutem.*

SÆpe nuntius post nuntium mittitur, vt res, quæ nimis est necessaria, importunis saltem precibus impetretur. Nam & Euangelicus ille iu- Luc. 18. dex extra Euangelium viuens, qui non Deum, non hominem reuerebatur, tædio tandem, & indefessa mulieris instantia victus, agnoscitur. Tu verò, quem & inter homines pudor honestæ vitæ spectabilem, & apud Deum castus reddit timor insignem, petitionibus meis D repulsam non debes ingerere: quem vtique non in aduersarium conquerentem, sed tibi potius aspicis vtilia suggerentem. Scripsi tibi nuper Epistolam de seruando rigore iustitiæ, quam nunc apicibus quidem gemino, sed à proposita semel materia non recedo.

CAPVT I.

Quòd iustitiæ rigor bonis ac malis vtilis est.

TEne igitur, vir eminentissime, stateram æqui libraminis, examen intra trutinam cohibe, pariles legalium sectionum lances præ E oculis semper appende. Sed hic fortè illud Salomonis obiicies: *Noli esse nimium iustus.* Et ego Eccl. 7. tibi è contra respondeo: Noli esse nimium pius. Sicut enim sub immoderata iustitia pusillanimitas frangitur, ita sub pietate nimia malè liber animus ad insolentiam procaciter effrænatur. Numquid enim illic indiscreta pietas non prohibetur: *Percute filium tuum virga, & liberabis* Prou. 23. *animam eius à morte?* Et iterum: *Qui parcit virgæ,* Prou. 13. *odit filium suum.* Et alibi: *Qui diligit filium suum,* Eccli. 30. *assiduat illi flagella.* Et idem: *Equus indomitus euadit durus, & filius remissus euadet præceps. Lacta fi-* Ibid. *lium tuum, & pauentem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas illi, ne doleas, & in nouissimo obstupescent dentes tui.* Si ergo pater discipli-

nam, & flagellum debet vnico filio, quanto magis Princeps populo, ne tanta effrænatæ libertatis audacia pereat multitudo? Vnde scriptum

Eccli 10.

est: *Rex insipiens perdet populum suum, & ciuitates inhabitabuntur per sensum prudentum.* Vt ergo populus, qui tibi subiectus est, ex iusti regiminis obseruatione saluetur, necesse est vt ipse in tribunali examine constitutus, quæ sunt iusta, decernas: & eos insuper, quos per Prouincias dirigis, vt legis edicta districtè prosequantur, in-

Ibid.

stituas. Vnde vir Sapiens cum præmisisset: Iudex sapiens iudicabit populum suum, & principatus sensati stabilis erit, protinus addidit: Secundum iudicem populi, sic & ministri eius

Qualis Rex, tales ministri.

& qualis est Rector ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Quid plane sanctius? Quid Deo charius? Quid certe in Christiana religione præstantius, quàm iudicare iustitiam, & illicitis ausibus per legitimi rigoris occurrere disciplinam? In quo nimirum & nocentibus præstatur, & patientibus. Illis scilicet, vt violentiæ piaculum non incurrant: istis autem, vt discrimen ingerendæ calamitatis euadant. Illis, vt contenti propriis, aliena non rapiant: istis, vt defensi puræ tuitionis vmbraculo, propria non amittant. Illis, ne lædendo proximos, diuini furoris in se gladium prouocent: istis, vt à nefandorum nequitia liberati, gratias semper agentes, in iubilo diuinæ laudis exultent. Quod vtique suauius sacrificium Deo valet offerri, quàm de violentorum manibus pupillos eripere, viduas defensare, oppressos erigere, spoliatos, & abiectos in amissos proprij iuris titulos reformare? Hinc enim scriptum est: In iudican-

Eccl. 4.

do esto pupillis misericors, vt pater, & pro viro matri illorum: & eris tu velut filius Altissimi obediés, & miserebitur tui magis, quàm mater. Quid ergo maius? Quid in humanis operibus excellentius, quàm id, pro quo mortalis homo & Dei filius fiat, & Deus illi non paternæ, sed quod maius est, viscera maternæ pietatis impendat? Vt qui stans pro pupillis, & viduis aduersus impiorum nequitias dimicat, ipse tamquam lacteola soboles sub confouentibus se diuinæ pietatis vberibus requiescat.

CAPVT II.

Sacræ Scripturæ, ac SS. Patrum de plectendis iniquis concors sententia.

IN vlciscendis planè, ac legali seueritate plectendis excessibus iniquorum, omnes sibimet vnanimiter concinunt, & in vnius sententiæ decreta concurrunt, & Patres videlicet legis antiquæ, & sancti Doctores Ecclesiæ. In lege namque scriptum est: *Maleficos ne patiaris viuere.* Et

Exod. 22.
1. Pet. 2.

Apostolus inter multa: *Siue Regi quasi præcellenti, siue Ducibus tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.* Beatus Augusti-

S. August.

nus ait: *Quæ est vanitas vni parcere, & omnes in discrimen adducere? Polluuntur enim omnes, vno peccante.* Et Hieronymus, *Qui percutit malos,* inquit, *in*

S. Hieron.

eo, quod mali sunt, & habet causam interfectionis, vt percutiat pessimos, minister Dei est. Item alibi: *Homicidas, & sacrilegos punire, non est effusio sanguinis.* Et beatus ait Ambrosius: *Hostem ferire victoria est,*

S. Ambros.

reum æquitas, innocentem homicidium. Quod profecto sancti de inferenda impiis vltione non dicerent, nisi corporale supplicium etiam animabus eorum aliquatenus crederent profuturum. De quo nimirum, omissis interim aliis, quid

Per temporalem pœnam reus ab æterna liberatur.

A Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus sentiat, breuiter inseramus: *Mors,* inquit, *quæ pœnæ causa infertur pro peccato, purgatio est peccati ipsius, pro quo iubetur inferri.* Absoluitur ergo peccatum per pœnam mortis: nec superest aliquid, quod pro hoc crimine iudicij dies, & pœna æterni ignis inueniat. Vbi quis accipit peccatum, & habet illud secum, nec aliquo supplicio, pœnaque diluitur, transit etiam cum eo post mortem: & quia temporalia hic non persoluit, expendet æterna supplicia. Vides ergo quanto grauius sit accipere peccatum, quam morte mulctari? Hic enim mors pro vindicta datur; & apud iustum iudicem non iudicatur bis in idipsum. Vbi autem non est solutum vindicta

S. Cyrillus
Nahum 8.

B peccatum, manet æternis ignibus extinguendum. Quibus vtique sancti viri verbis indubitanter asseritur, quia per temporalem pœnam reus absoluitur, & per immunitatem æterni supplicij cruciatibus reseruatur.

CAPVT III.

Hugonis Ducis Tusciæ prudentia in renuntiando Ducatu.

VT autem domesticum tibi, vel, vt ita loquar, vernaculum præbeamus exemplum, nemo melius occurrit, quàm gloriosæ memoriæ Hugo Dux, & Marchio, qui eum, quo tu nunc fungeris, obtinuit Principatum. Obtinuit,

C inquam, vtramque * Monarchiam, & quam Tyrrhenum videlicet, & quam mare Adriaticum alluit. Sed cùm perpenderet, quia propter improbitatem iniustè viuentium, strenuè regere vtramque non posset, vltroneæ renuntiationis arbitrio, cessit Imperatori * Monarchiam Camerini cum Spoletano Ducatu; iuri verò proprio Tusciam reseruauit. Huius tempore Capuanus Princeps, si rite rem teneo, dum manibus chirothecas vellet adducere, hi, qui aduersus eum conspirauerunt, ei protinus quasi subseruientes, occurrunt, manus eius vtrasque complodunt: & mox euaginatis gladiis, eum confodientes, interimunt. Quod mox, vt in-

*Marchiã

D comparabilium virtutum viro, Hugoni videlicet Marchioni, qui dictus est, patenter innotuit, nil moratus Capuanam vrbem numerosis exercituum legionibus circumfudit: eamque tamdiu bellicis armatorum copiis expugnare non destitit, donec ex ea victoriam caperet, & interfectores Domini sui, digno necis supplicio, trucidaret. De quo nimirum & alia tot virtutum insignia referuntur; vt prolixitate temporum splendida nominis eius fama aboleri nullatenus valeat: sed quasi virens semper ac florens, in ore hominum solemniter viuat. E quibus & nos scribere nonnulla possumus, quæ forent ædificationi Procerum profutura; sed quia dum nobis dicerentur, singula gestorum

Zelus in vindicanda Capuani Principis iniuria.

E verba notare neglexim us, ne quod absit, aliquo fallamur in verbo, scribenda hæc aliis delegamus. Breue tamen, quod audiui de puerili eius ætate, non taceo. * Obertus Marchio pater eius Hugonis Regis naturalis filius extitit: qui nimirum * Guillam maioris Bonifacij Marchionis filiam, coniugali sibi fœdere copulauit. Hic non multo post indignationem primi Ottonis Imperatoris incurrit, ac subinde relicta coniuge, Pannoniam profugus exulauit. Qui cùm longo post tempore resumptus in gratiam, rediit: matrem cum grandiuscula iam

*Vbertus, & Albertus etiam.
* Vuillam

prole reperiens, *admiratus expauit. Negat homo se genuisse, quem conspicit: & zelotypiæ permotus inuidia, fœtæ mulieri obscœnum crimen intendit; nequaquam se tam insperatæ rei perhibet conscium; diffitetur se conceptionis huius ausse mysterium: nec posse fieri, vt se asserat patrem, qui prægnantem non reliquit vxorem.

CAPVT IV.

Guillæ matris Hugonis innocentia iucundo miraculo declaratur.

AD hoc tandem res diutius ventilata protrahitur, vt non aliter, quàm per actæ purificationis indicium tam grauis obiectio sopiatur. Hoc igitur ex vtraque parte conuenit, vt in vasta quadam amplissimæ domus area conuentus religiosarum fieret personarum: Quibus nimirum in subselliis suis vndique confidentibus, puer solus in medio poneretur: & si patrem, quem numquam antea viderat, adiens peteret, ab omni proculdubio matrem suspicione purgaret. Quid plura? Conueniunt Pontifices, adsunt cum Monachis, & Abbatibus inferioris etiam ordinis Sacerdotes: fletur, gemitur, suspiratur, ad cælum oculos erigunt, pugnis pectora mœsta contundunt, profluentibus lacrymis tristia ora perfundunt. Dimissus itaque puer in medio sine papate, vel gerula, cœpit ire: & cùm pater sederet inter vulgus, nec ab aliis videretur vlla subsellij varietate distinctus: contemptis omnibus, puer ad eum signanter accessit, eique tamquam notissima familiaritate blanditus, adhæsit. Sic itaque liberauit matrem, dum diuino prouocatus instinctu, petiit genitorem. Hoc igitur modo matri confusio tollitur, patri filius redditur: & vtriusque parentis affectus erga se inuicem in communi sobole reformatur. Omnes ergo, qui aderant, tanto stupefacti miraculo, votiua mentis coniubilatione, & dignas auctori Deo gratias referentes, exultant.

Prudentissimum Hugonis dictum factum.

Hic præterea sæpe dum equitaret, comitum cuneos post se dimittere consueuerat, & vel solus, vel vno contentus assecla, longius præcedebat; & tunc agricolas, vel opiliones hia compellabat affatibus: Quid vobis, inquit, videtur de Marchione isto, quem dicunt? Numquid non crudelis, & impius, pauperes opprimit, terram dissipat, & cuncta ditionis suæ bona profligat? Ad quod illi, Absit, aiunt, absit: falsum est penitus, ô homo, quod loqueris. Non est enim potestas talis super terram, quæ sic violentiis, & rapinis abstineat, quæ in tanta pace, & securitate subiectum sibi populum regat. Viuat optamus, viuat illa potestas ad refugium pauperum, prosperè floreat ad omnium custodiam subiectorum. Quod ille audiens, exultabat in Domino. Vnde sæpe dicebat: In tanta volo semper erga subiectos, & præcipuè rusticos, mansuetudine viuere: vt annona, quæ caballi mei rodentis ore delabitur, à rusticorum porcellis è vestigio colligatur. Porro autem cùm de se quid diceretur inquireret, quid aliud, quam nostri Redemptoris imitabatur exemplum? qui nimirum cùm omnia proculdubio nosset, à Discipulis tamen, veluti nescius, inquirebat: Quem dicunt homines esse filium hominis? Cui cùm illi diuersas hominum opiniones exprimerent, addidit: *Vos autem quem me esse dicitis?* Scilicet vt Rex Angelorum formam daret Rectoribus hominum, quatenus, non quid in os eorum assentatoriè dicatur, attendant; sed quod eorum testimonium apud absentes habeatur, inquirant. Sicque quod in se reprehensibile ex eorum fama deprehenderint, corrigant: ad exequenda verò bona, quæ de se dicere cognouerint, auidiùs inualescant.

Christus auctor est moderatoribus inquirendi de se aliorum opiniones. Matth. 16.

CAPVT V.

Hugonis Ducis mors.

VT autem præfati Marchionis etiam finem breuiter perstringamus, cùm in extremæ valetudinis languore decumberet, & totius regni lumen extingui, non parua diuersorum ordinum multitudo defleret; venerabilis quidam Episcopus, cuius me ad præsens vocabulum fugit, hoc in ligno, quod in igne tunc ardebat, expressum per quædam litterarum vestigia deprehendit: Hugo Marchio quinquaginta annis vixit. Cumque hoc quasi faustum omen ij, qui aderant, crederent: signumque hoc esse recuperandæ salutis, erectis in spem cordibus, autumarent, paulò post ipse defunctus est.

Hic præterea * sex Monasteria in sui iuris possessione construxit, quæ non modò prædiis, ac mancipiis; sed & aureis, & argenteis vasis, diuersis etiam Ecclesiasticis ornamentis, copiosa liberalitate ditauit. In quorum vno, venerabili videlicet, ac religioso, quod ad honorem Dei Genitricis est in Florentina Vrbe constructum, iacet cadauer eius humatum. Cuius obitum cùm Augustus, qui tunc habenas Romani regebat Imperij, Otto videlicet tertius agnouisset, quia quondam aduersus eum stimulo mordebatur inuidiæ, protinus in hanc vocem congratulabundus erupit: *Laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Sed paulò post, eodem scilicet anno & ipse defunctus est. Sic itaque suam improuidus pertulit, qui de morte alterius nequiter exultauit: non attendens id, quod vir Sapiens ait: *Noli de mortuo inimico gaudere, sciens quoniam omnes morimur.*

** septem.*

Florentiæ in æde B. Virg. ab eo constructa sepelitur.

Psal. 123.

Eccli. 8.

Sed & aliud annectere non otiosum credimus, quod inter sanctos eiusdem cœnobij Monachos celebri redolere memoria frequenter audiuimus. Aiunt enim, quia præfatus Marchio Marino Abbati, qui Monasterium id tunc regebat, per speciem nocturnæ visionis apparuit: atque, vt corpus suum in supinum iuxta consuetudinem volueret, quod in os reclinatum iacebat, admonuit. Quibus profectò visionibus Abbas fidem præbens: probare rem voluit, & honesti viri corpus pronum, & in faciem iacens, sicut sibi reuelatum erat, inueniens, reuerenter, vt decebat, in latus alterum supinauit. Nec mirum planè, si vir iste sepulturæ consuetudinem petiit, quam & ipse circa se caput electorum omnium voluit exhiberi. Dicit enim Euangelista Ioannes: Quia, *Ioseph, & Nicodemus acceperunt corpus Iesu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos Iudæis est sepelire.* Hunc tibi prædecessorem tuum, vir eminentissime, quasi speculum statue, aliorumque tibi, qui prauitates hominum, per rigorem iustitiæ represserunt, exempla propone. Eripe de violentorum manibus innocentes; superborum, & contra statuta viuentium, erectas frange ceruí-

Hugo Dux per visum à Marino Abb. petit, vt cadauer eius in supinum volueretur.

Ioan. 19.

ces. Experiantur te reprobi Principem, non A legitimi vigoris exerce, vt & ſupernis horres irrideant Sacerdotem. Nocentium fruticum radices euelle, vt fructuoſa planraria poſſint comas erigere. Sic igitur in agro Domini, qui tibi ad excolendum commiſſus eſt, ſarculum prouentum centeſimi fructus inferre, & dignæ remunerationis nummum ab eo, qui te conduxit, merearis accipere.

Sit nomen Domini benedictum.

BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Oſtienſis, Ordinis Sancti Benedicti,

OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMOCTAVVM.

De vera felicitate ac ſapientia.

ARGVMENTVM.

Quàm longiſſimè inter ſe diſtent vera, & fucata felicitas, oſtendit: itemque quantũ humanarum ſcientiarum vanitates abhorreant ij, qui diuinæ ſapiẽtiæ dulcedine capiũtur. Proinde hortatur illũ, ad quem ſcribit, vt ſi omnino prophanis litteris, diuitiiſque & cæteris, quæ falſò à mortalibus bona appellantur, nuntium remittere non poteſt, ſaltem illis, tamquam ancillis, & pediſſequis, vtatur ad veram ſapientiam, felicitatemque aſſequendam.

Prudentiſſimo Viro Bonifacio, Petrus peccator Monachus indiſſolubile vinculum charitatis.

NON ignoro, frater, quia cùm mea B Epiſtola ſæcularium manibus traditur, mox eloquentiæ nitor curioſè perquiritur; quàm conſequens ſit diſpoſitionis ordo, tractatur: vtrum rhetoricæ facultatis color eluceat, an & ſententias argumẽta dialecticæ ſubtilitatis inuoluant: quæritur etiam vtrum cathegotici, an potius hypothetici, quæ propoſita ſunt, per allegationes ineuitabiles aſtruant ſyllogiſmi.

CAPVT I.

Humana eloquentia quàm parui ſit à viris ſanctis.

SED hæc & huiuſmodi phalerata ludibria ii, qui ſpiritu Dei viuunt, vt reuera friuola, & vana contemnunt: &, ſicut Apoſtolus ait, arbitrantur vt ſtercora. Qui etiam locutum ſe
Philip. 3. eſſe diſcipulis perhibet, non humanæ ſapientiæ
1. Cor. 1. verbis, vt non euacuetur Crux Chriſti. Et quàm pulchra, quàm vtilis, quàm honeſta locutio, quæ dum Auctorem ſuum vento vanæ gloriæ per arrogantiam inflat, Crucem Chriſti, quæ eſt mundi ſalus, euacuat. Tu itaque, dilectiſſime, in noſtris litteris noli prurientem mordacis eloquij ſperare ſalſuginem, noli accuratæ vrbanitatis quærere venuſtatem; ouina tibi ſimplicitas placeat, quæ ad Deum prouocat: non ſerpentina calliditas, quæ lethale virus inſtillat. *Erat*, inquit Scriptura, *ſerpens callidior cunctis animantibus terræ*. Nam & Dominus, qui inter ſemen Gen. 3.
mulieris, atque ſerpentis, infœderabiles Ibid.
inimicitias poſuit, non ſerpentium, ſed paſto- Ioan. 16.
rem ſe eſſe ouium nominauit, & non ait: Serpentes mei; ſed *oues*, inquit, meæ vocem meam audiunt; & ego agnoſco eas, & vitam æternam do eis. Porro ſapientes ſæculi deſpicabilem indicant ſimplicitatem ſeruorum Dei. Hinc eſt, quod Moyſes dicit: *Illicitum eſt Ægyptiis comedere cum Hebræis, & prophanum putant huiuſmodi conuiuium.* Cur autem hoc? Declarat alibi, cùm C ait: *Deteſtantur* inquit, *Ægyptij omnes paſtores ouium.* Sicut enim Veritas dicit: *Filij huius ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.* Et ideo ſerpentina illis calliditas placet, puritatem verò ouinæ ſimplicitatis abhorrent. Sed ait Dominus Petro: *Si diligis me, paſce oues meas, paſce agnos meos.* Numquid dicit: paſce vulpeculas meas, paſce dracones meos? Hoc autem iccirco dixerim, dilectiſſime, vt & tu caueas horridam ſerpentis aſtutiam, & ſancta prudentia tua inter fatuitatem, & calliditatem ſit mediè temperata. Vnde & Iacobus cùm ſerpentinam ex- Iacob. 3.
cluderet ſapientiam, dicens: *Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica:* paulò poſt, quam ſapientiam habere debeamus, ſubiungit: *Quæ autem*, inquit, *deſurſum eſt*

Sapientibus ſæculi deſpicabilis eſt ſimplicitas ſeruorum Dei.
Gen. 41.
Gen. 46.
Luc. 16.
Ioan. 21.
Sapientiæ cœleſtia cõditiones.
Ibid.

sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, indicans sine simulatione. Hinc & Paulus ait: *Non plus sapere, quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* De immoderata quippe sapientia per Esaiam dicitur: *Peribit sapientia à sapientibus eius, & intellectus prudentium eius abscondetur. Væ qui profundi estis corde, vt à Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, & dicunt: Quis videt nos? & quis nouit nos?* Per eumdem quoque Prophetam talis sapientia deridetur, *Vbi est,* inquit, *litteratus? vbi legis verba ponderans? vbi doctor paruulorum? populum imprudentem non videbis, populum alti sermonis; ita vt non possis intelligere disertitudinem linguæ eius, in quo nulla est sapientia.*

[Rom. 18.]
[Esai. 29.]
[Isai. 33.]

CAPVT II.

Discrimen inter sapientiam spiritualem, & terrenam.

QVIO autem distet inter spiritualem sapientiam, terrenamque prudentiam, alibi discernit cùm dicit: *Quia non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes.* Et iterum: *Prudentia huius mundi inimica est Deo: legi enim Dei non subiicitur: nec enim potest.* Hinc est quòd, sicut in libro Genesis dicitur, quinque Reges, qui subesse noluerunt Chodorlahomor, à quatuor Regibus superati sunt. Et vbi? in valle Siluestri, quæ nunc est mare salis. Qui sunt enim quatuor Reges, nisi quatuor virtutes, quas Scriptura sacra nominat principales? Quid verò per quinque Reges, nisi totidem sensus corporis, ac per eos exterior scientia designatur? Sicut autem illæ quatuor virtutes velut ex originali matris suæ, rationis scilicet fonte, procedunt; sic isti in terrenæ sapientiæ vanitate, velut in conualle salsuginis, immorantur: ibique à suis hostibus sunt prostrati; quia dignum est, vt in animis omnis spiritualis sapientia vincat, & carnalis prudentiæ calliditas pereat. Hinc & de Dauid legitur: *Quia fecit sibi nomen cùm reuerteretur capta Syria, in valle salinarum, cæsis duodecim millibus.* Verus enim Dauid Christus, fortis scilicet viribus, & pulcher aspectu, in valle salinarum duodecim millia hominum strauit, quia per Apostolos suos de falsa, immo falsa huius mundi sapientia triumphauit. Qui enim duodecim spiritualis prælij bellatores habuit, quasi totidem per eos hominum millia trucidauit, dum stulte sapientes à friuolæ sapientiæ vanitate conuertit. Quorum videlicet bellatorum vnus ad Corinthios dicit: *In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus: nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia corporis destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.*

[1. Cor. 1.]
[Rom. 8.]
[Gen. 14.]
[2. Reg. 8.]
[Christus per Apostolos suos de humana sapientia triumphauit.]
[2. Cor. 10.]

CAPVT III.

Sapientiæ cælestis, & terrenæ prudentiæ effectus.

PORRO autem sicut cælestis sapientia cælestes facit, & legitimos Ecclesiæ filios; ita terrena prudentia terrenos reddit, & spurios. De quibus per Baruch dicitur: *Filij quoque Agar, qui exquisierunt prudentiam, quæ de terra est, negotiatores terræ, & Theman, & fabellatores, & exquisitores prudentiæ, viam sapientiæ nescierunt, neque meminerunt semitarum eius.* Sæcularem ergo prudeotiam assequi cupientes, & spiritualem sapientiam contemnentes, filij sont, Agar, non Saræ, & manzeres facti Ismaëlitæ iure censendi sunt non Israëlitæ. Et quoniam Agar, aduena interpretatur, ij non sunt sapientiæ filij, sed aduenæ, & peregrini. Nec ex illis sunt, quibus aiebat Apostolus: *Iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei.* Tu autem, dilectissime, vt eiusdem te Prophetæ sermonibus alloquar, disce vbi sit prudentia. Hæc enim in Deo sunt essentialiter constituta, atque ab eo sunt proculdubio requirenda. Sed quia tu in sæculo non imum obtines locum, nec potes prorsus effugere, vt aut sæcularis eloquij cum colloquentibus verba non conferas, aut aliquando de litteratoriæ disciplinæ studiis aliquid non attingas, hac tibi discretione vtendum est; vt in sæcularibus quidem te velut hebetem reddas, in spiritualibus verò studiis omnes tuæ mentis neruos exerceas: in illis te præbeas negligentem, in his autem omnino viuacem. Quia ergo à temetipso hoc obtinere non potes, vt in mundalis executione negotij omnino careas serpentis astutia, vel hoc satage, vt terrenam prudentiam tuam sapientia spiritualis absorbeat, eamque velut in sui corporis arcana conuertat. Sicut de maleficis Pharaonis Scriptura proloquitur: *Proiecerunt,* inquit, *singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones, sed deuorauit virga Aaron virgas eorum.* Virga quippe Aaron maleficorum virgas absorbuit: quia sapientia Christi, quam illa signabat, omnes huius mundi sapientias annullauit: mundique sapientes sui corporis, quod est Ecclesia, visceribus couniuit. Absurdum præterea est, & satis inhonestum, vt eadem prudentia, eadémque subtilitas rebus adhibeatur humanis, quæ spiritualibus impenditur, & diuinis. Hinc est, quod Moysi Dominus ait: *Sume tibi aromata, stacten, & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidissimum, faciesque thymiama compositum opere vnguentarij, mixtum diligenter, & purum.* Thymiama quippe ex aromatibus compositum facimus; cùm in altari boni operis virtutum multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purum fit; quia quanto virtus virtuti iungitur, tanto incensum boni operis sincerius exhibetur. Vbi & bene subiungitur: *Cúmque in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis, pones ex eo coram testimonio tabernaculi.* In tenuissimum puluerem aromata vniuersa conterimus; cúm bona nostra quasi in pila cordis occulta discussione tundimus, & si veraciter bona sint, subtiliter retractamus. Aromata ergo in puluerem redigere, est virtutes recogitando terere, & vsque ad subtilitatem occulti examinis reuocare.

[Baruch 3.]
[Baruch 3. Vera sapientia, ac virtus in solo Deo sunt.]
[Ephes. 2.]
[Qua moderatione studia litterarum præsertim mūdi, tractanda sint.]
[Exod. 7.]
[Exod. 30. Maiori diligentia incumbendū in virtutū, quàm disciplinarum studium.]
[Ibid.]

CAPVT IV.

Nostrã studia sint, vt soli Deo placeamus.

ET notaodum, quod de eodem puluere dicitur: Pones ex eo coram testimonio tabernaculi: quia tunc nimirum bona nostra veraciter in conspectu superni Iudicis placent, cúm hæc mens subtilius recogitando, conterit, & quasi de aromatibus puluerem reddit. Nec grossum, durumque sit bonum, quod agitur: ne si hoc arcta retractionis manus non comminuat, odo-

rem

sem de se subtilius non aspergat. Hoc planè studium tantaque subtilitatis iostantia non rebus est adhibenda terrenis, sed ad hoc tantum habenda est, vt placere valeamus obtutibus Creatoris: nec vt in sæculo videamur insignes, sed vt coram Deo in nostra simus examinatione prudentes. Vnde illic additur: *Talem compositionẽ non facietis in vsus vestros, quia sanctum est Domino;* moxque subiúngitur: *Homo quicumque fecerit simile, vt odore illius perfruatur, peribit de populis suis.* Quisquis ergo, siue literarũ sæculariũ disciplinis, siue rebus quibusque terrenis hoc studium exhibet, quod ad placendum Deo examinationi dumtaxat intimæ principaliter debetur, meritò perit, quia thymiama, quod soli Deo debuit, rebus temporalibus, & caducis impendit. Enimuero quod de scientia loquimur, hoc ipsum ex delectatione huius vitæ necesse est fateamur. Dignũ quippe fuerat, vt terrena prudentia in nobis prorsus aresceret, & spiritualis solummodo sapientia in nobis reflorerer: sicut Apostolus admonet dicens: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursũ sunt, quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens quæ sursum sunt sapite, non quæ super terrã.* Dignum nihilominus fuerat, vt hæc vita in nostro corde non viueret, sed nobis prorsus emortua, nequaquam mortuos delectaret: sicut idem dicit Apostolus: *Consepulti enim sumus cũ illo per Baptismũ in morte, vt quomodo surrexit Christus per gloriã Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Sed quia hæc nonnullis præsertim secularibus impossibilia sunt, & perfectionis vtriusque fastigium assequi planè non possunt, admonendi sunt, vt quæ non possunt exactè contemnere, secundo saltem loco ea conentur habere.

Exod. 3.

Coloss. 3.

Rom. 6.

CAPVT V.

Sæculares viri quomodo se habere debeant in amore rerum terrenarum, & spiritualium.

ET quoniam hæc vita plerosque sæculares tamquam vxor substracta delectat, elaborandum est, vt licet eam nequeant præ infirmitate mentis, vt dignum est, odire; nequaquam tamen aggrediátur illam immoderatè diligere; vt si needum præualent ei repudij dare libellum, pudeat tamen ad comparationem æternæ vitæ amoris illi præbere primatum. Vnde & in lege præcipitur: *Si habuerit,* inquit, *homo vxores duas, vnam dilectam, & alteram odiosam, genueritque ex eis liberos, & fuerit filius odiosæ primogenitus, volueritque substantiã inter filios diuidere, non poterit filiũ dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ, sed filiũ odiosæ agnoscet primogenitũ, dabitque ei de his, quæ habuerit, cuncta duplicia: Iste enim principium liberorũ eius, & huic debẽtur primogenita.* Duæ scilicet hominis vxores, virtus sunt, & voluptas: liuoris, & odij inter se inuicem velut quadam zelotypia dissidentes. Et voluptas quidem ad hanc vitam, virtus ad æternam pertinet gloriam. Illa planè dilecta est, quia virum suum, hoc est, fragilem cuiusque spiritum, malesuada iucunditate demulcet: ista verò dicitur odiosa, quia per arctam & angustam viam homines ire cõstituit, & aspera semper, ac dura proponit. Sed filius odiosæ nobis primogenitus est: quia virtutem Conditor noster nobis originaliter indidit: voluptas autem, & quælibet carnalis illecebra ex vitio nostræ prauitatis emersit. Sed quia non est istius temporis per singula verba huius præcepti figuram enucleanter exponere, sufficiat hoc ad compendium dicere: vt si non possumus dilectam vxorem, quæ nobis proculdubio noxia est, à thalami nostri societate repellere, studeamus saltem odiosam, quæ sobria est, & honesta, in primogeniti dignitate præferre: quatenus si nobis difficile est, quantulamcumque saltem huius vitæ dulcedinẽ non sentire, prærogetur tamen dominij palma virtuti, relinquatur seruitus voluptati. Illius filius in primogeniti dignitate præcellat; istius autem filius in subsequela ordinis, & sub disciplinæ semper refrænatione superstitat.

Deut. 21.

Virtus & voluptas sunt hominis vxore.

Virtutis dulcedo præferenda vitæ huius voluptatibus.

Vis fortassis addiscere qui vxoris dilectæ sunt B filij? Paulus inquiratur Apostolus: *Manifesta sunt,* inquit, *opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immũditia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietas, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnũ Dei non consequentur.* Vis enim cũsequenter audire, quæ sit soboles odiosæ? Auscolta quod subdidit. *Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo fides, modestia, continentia, castitas.* Hic ergo filius tamquam primogenitus duplicia debet habere substantiæ, videlicet, vt fructus spiritus corpus, simul & animam regat atque vtriusque substantiæ, interioris scilicet, & exterioris hominis iura possideat.

Proles carnis.

Galat. 5.

Fructus spiritus.

Ibid.

CAPVT VI.

Quod virtutis amor principatum tenere debet in corde.

SI ergo tibi difficile est, vt vna sis vxore contentus, nec præuales dilectæ, quæ odio habenda est, repudij præbere libellum; fac saltem vt odiosa, quæ totis viribus amplectenda est, in domo cordis tui dignitatis obtineat principatum. Illa verò, quæ nunc malè diligitur, tamdiu nouissimum teneat locum, donec fœditatia D suæ merito sensim veniat in fastidium, de fastidio funditus vertatur in odium. Filius odiosæ tibi sit primogenitus, eique deferatur obsequium à cæterorum multitudine liberorũ. Hinc est, quod Iosue subuersa Iericho imprecatus est, dicens: *Maledictus vir coram Domino, qui suscitauerit, & ædificauerit ciuitatem Iericho, in primogenito suo fundamenta illius iaciat, & in nouissimo liberorum ponat portas eius.* Nam quia per Iericho, quæ in lunam vertitur, hæc vita signatur, ille ciuitatem Iericho in primogenito suo suscitat, qui bona præsentis vitæ principaliter amat. Et quia Veritas in Euangelio præcipit: *Primùm quærite Regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis;* meritò ma- E ledictione damnatur quisquis ab hoc præcepto declinare conuincitur, Propheta attestante, qui ait: *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.* At contrà, ille portas Iericho ponit in nouissimo liberorum, qui sic vtitur temporalibus bonis, vt hæc non cum amore possideat, sed ad cælestis gloriæ præmium medullitus inardescat. Qui cælestibus in amore suo terrena supponit, transitoria floccipendit. Hoc itaque faciens, & odiosę vxoris filium, iuxta mandata legis, efficit primogenitum, & secundùm Iosue sententiam, portas Iericho in nouissimo suscitat liberorum. Quo contrà, Cain in primogenito suo Henoch condidit ciuitatem, quia futuram non sperabat hęreditatem: & quia se quasi

Iof. 6.

Matth. 6.

Psal 118.

Rebus temporalibus vtendum nobis ad cælestem gloriam comparandam.

Gen. 4.

in Iericho huius sæculi præpropere dedicauit, elogium perpetuæ maledictionis incurrit. Vnde scriptum est: *Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit.* (Prou. 10.)

(Amor æternæ vitæ præcellere debet curæ rerum terrenarum.)

Tu itaque, dilectissime, si needum solius spiritualis vitæ, velut vnius vxoris thalami vales esse contentus, sed adhuc malè blandientis terrenæ conuersationis illecebra teneris astrictus, in domo cordis tui tamquam primogenitus, amor æternæ vitę pręcellat: & tamquam suppar, atque repressa temporalium rerū cura subseruiat. Sicut in Canticis legitur: *Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* (Cantic. 2.) Læua quippe subesse capiti dicitur, cùm præsens vita à mente, quę cogitationum caput est, despecta calcatur. Dexteræ verò amplexibus stringitur qui solius æternę vitę desideriis vndique delectatur. Planè quia & Salomon ait: *Da partem septem, necnon & octo;* (Eccles. 11.) A sic præsentem vitam, quę per septenarium numerum designatur, excurre; vt iam in amore futurę, quę per octonarium, resurrectionis exprimit gloriam, totis studeas visceribus habitare. Illi perfunctoriam, atque volaticam exhiba curam; in hac perseuerantem, atque perpetuam, sicut æterna est, indesicuę dilectionis age sententiam. Porrò quod de transitoria vita dicimus, hoc & de exteriori prudentia consequenter admonemus; nimirum vt in animo tuo & temporalis vita, & scientia sæcularis, tamquam mentis calce depressa, subsidat. Amor autem æternę vitę, & spiritualis studium sapientię, velut in summa cordis tui constitutus arce præcellat; quatenus dum fragilem hanc vitam cum sua sapientia despicis, repleri diuino spiritu, qui ad æternam te prouocet gloriam, felici vicissitudine merearis.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM QVINQVAGESIMVMNONVM.

De nouissimis & Antichristo,

ARGVMENTVM.

Ostendit primò difficile esse loqui de rebus nouissimis: deinde vtilem esse earum meditationem ad res humanas despiciendas: tertiò disputat de Antichristi regno, & morte: denique de quindecim signis. quæ ex sancto Hieronymo diem iudicij præcedent.

Dilecto Fratri Adæ, Petrus peccator Monachus humilis in Domino salutem.

CAPVT I.

De rebus nouissimis loqui difficile est.

QVod me, frater charissime, quid ante mundi creationem fuerit, quid post iudicium de mundo futurum sit, discutis: de ipso quoque iudicio solerter inquiris; tu quidem religiosè, & prudenter agis: verùm me ad incognita pertrahis: & quę necdū didici, docere compellis. Quæris planè quod nescio; exigis quod ignoro. Nā & Esaias ait: Priora annotiate mihi, & nouissima quæ futura sunt; & dicam, quia dij estis; (Esai. 41.) apertè volens exprimere, neminem posse, quid ante mundum fuerit, vel post eum futurum sit, enarrare. Fructuosum est tamen inquiri, licet res absolutè nequeat explicari. Humana quippe mens huiusmodi naturæ est, vt cogitationibus vacare non possit, aut enim se exercet in seriis, aut delectatur in vanis; & donec vtilia meditatur, ab ingruentium meditationum irruptione defenditur. Nec prauitas habet susurrandi locum; B vbi mens vtilibus rebus intenta, strictum tenet cum sobria cogitatione consilium. Igitur operæpretium est, & satis vtile cogitare, quàm breue sit spatium trāsitorij temporis ad comparationem eius iugiter permanentis. Nam si conferre illud volumus immensæ magnitudinis spatium, quo Deus extitit ante mundi huius originem; illud quoque, quod post eiusdem mundi permansurum est finem, cum hoc tantillo tēpore, quod est ab initio mundi vsq; ad finem mundi, minor est hæc comparatio, quàm si pugillum aquæ in mare proiicias, vel si mensuram cubiti C cum toto terrarum spatio conferre contendas. Nam & immensitas maris, & spatium terræ finita sunt, sicut & pugillus aquæ, & velut mensura cubiti, quamuis illa maiora, ista sunt incomparabiliter minima. Ideoque facilius comparari possunt finita finitis, quàm ea, quæ finem habent, iis quæ nullo possunt fine concludi. (Apoc. 21.) Nam quia Deus est alpha, & omega; principium, &

finis: sicut sine initio semper extitit, ita finem habere non poterit. Mundus autem iste ab ipso suæ creationis exordio, nec dum septem millia annorũ implesse cognoscitur. Et quis sciat quàm breue futurum sit temporis spatium, vsquequo Deus iudicaturus est mundum? Quomodo ergo comparari possunt septem millia, vel etiam decem millia annorum intermínabili diuinitatis essentię, quæ nec originem potuit habere, nec finem?

CAPVT II.

Nouissima meditari quàm vtile sit.

CVm hæc igitur & huiusmodi peruigili meditatione discutimus, dum hæc suppliciter B in cogitatione versamus, non paruus nostræ mentis profectus acquiritur: quia dum meditatur æterna, liquido conspicit quàm despicienda sint temporalia. Dum igitur mens rationalis hæc cogitat, additur etiam, vt semetipsam non cum tempore transituram, sed sine fine victuram esse perpendat. Considerat itaque se huiusmodi esse naturæ, vt necessariò aut perpetuis potiatur pręmiis, aut suppliciis crucietur æternis. Hæc itaque sedula meditatione discurrere, sed & diem iudicij sollicitè præcauere, nõ paruus est fructus: in quo videlicet die cui semel benè successerit, vltra non corruet: & cui se res in sinistram verterit, de cætero non consurget. Quod itaque de

Augustinus. Hieronym.

C die iudicij quæris & Antichristo, lege librum B. Augustini de Ciuitate Dei, & Expositionem S. Hieronymi in Danielem Prophetam, Apocalypsim quoque cum commentariis suis: in quibus vtique sufficientem tibi notitiam huius materiæ poteris inuenire. Sicut enim & authentica priùs Scriptura designat, & postmodum superueniens expositorum stylus elucidat, tribus annis, & semis Antichristus regnabit: & interfectis ab eo Enoch & Elia, ipsum Antichristum, & maximam membrorum eius partem Michaël Archangelus interficiet. Cui non est contrarium quod per Apostolum dicitur: *Quia Dominus Iesus Christus interficiet illum spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui.* Nam siue per se, siue per Angelicum D Christus eum perimat ministerium, ab eo potissimum pestis iniqua destruitur, cuius virtute, ac potentia superatur. Enimuero, sicut à Doctoribus traditur, in monte Olíueti, in papilione, ac solio suo eum Dominus perimet; in illo videlicet loco, contra quem, videntibus Apostolis, in cælum victor ascendit. Vnde Esaias ait: *Præcipitauit Dominus in sancto mõte faciem dominatoris tenebrarum, & eum, qui dominatur cunctis populis.* De quo per Danielem dicitur: *Sermonem contra Excelsum loquetur, & sanctos Altissimi conteret; & putabit, quod possit mutare tempora, & leges; & tradentur in manu eius vsque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.* Vnde colligitur, Antichristum tribus annis, & dimidio regnaturum. Tempus enim annus E est, tempora duo anni sunt. Tribus igitur annis, & dimidio regnaturus, deinde diuini furoris gladio est perimendus; vt & tyrannus omnino dispereat, & vero Regi creatura se vniuersa prosternat. Vnde & idem Daniel: *Iudicium quippe sedebit, vt auferatur potentia, & conteratur, & dispereat vsq; in finem. Regnum autem, & potestas, & magnitudo regni, quæ est subter omne cælum detur populo sanctorum Altissimi, cuius est regnum sempiternum; & omnes Gentes seruient ei, atque obedient.*

Quot annos Antichristus regnabit.

2. Thess. 2.

In quo loco interficietur.

Esa. 15.

Dan. 7.

Ibid.

A

CAPVT III.

A morte Antichristi, ad Christi Domini aduentum, quot dies intererunt.

POrro post mortem Antichristi quadraginta quinque dies erunt residui vsque ad aduentum Christi, in quibus & persecutio cessabit, & magna pax, ac tranquillitas erit: vt intra huius temporis spatium & iusti quique si quid persecutionis articulo titubauerant, pœnitentiam agant; & ministri diaboli in torporis, atque desidiæ securitate dissoluantur: sicut in diebus Noë plantabunt, & ædificabunt; celebrabunt conuiuia, & contrahent matrimonia; eisque studio friuolæ vanitatis intentis peruenient interitus. Quòd autem quæris, vtrùm prius hinc mundus ardeat, & post iudicium fiat, euidenti maiorum sententia definitum est, iudicium præcedere, & sic mundi conflagrationem subsequi. Peracto quippe iudicio, repentę ignis erumpens tantum aëris spatium occupabit, quantum aqua dum cataclysmus inuaderet, ascendit. Qui videlicet ignis ardebit terram, & crassitudinem aëris, & sic purgabit electos. Sed quę de die iudicij in Epistola, quam ad Blancam scripsimus Comitissam, testimonia Scripturarum nonnulla congessimus: tanta quoq; eiusdem thematis apud expositores sacrij eloquij sunt, vt intra epistolare compendium nequeāt coarctari, ad eorum te exuberantia fluenta dirigimus: & omissis arentibus riuulis, de fontibus Israëlitę bibere suademus.

Matth. 24. Luc. 17.

Mundi conflagratio ante, vel post iudicium futura. Epist. vlt lib 7. tomi primi.

CAPVT IV.

Signa præcedẽtia iudicij diẽ ex S. Hieronymi sentẽtia.

ILlud tamen, quod de quindecim signis totidem dierum, diem iudicij præcedentium B. Hieronymum referre didicimus, hic eisdem verbis inserere non superfluum iudicamus. Quibus profectò verbis sicut nec auctoritatis robur adscribimus, ita nec fidem penitus denegamus. Res ergo sicut ad nos peruenit, huius stylo se simpliciter inserat: vt antiquis etiam Hebræorum populis, qui diuini iudicij terror inceuerit, D ex eorum paginis innotescat. Signum, inquit, primi diei: Maria omnia in altitudinem exaltabuntur quindecim cubitorum supra montes excelsos orbis terræ, non affluentia, sed sicut muri æquora stabunt. Signum secundi diei: Omnia æquora prosternentur in imum profundi, ita vt vix queant ab humanis obtutibus cõspici. Signũ tertij diei: Maria omnia redigentur in pristinum statum, qualiter ab exordio creata fuerant. Signum quarti diei. Belluæ omnes, & omnia, quæ mouentur in aquis marinis, congregabuntur super pelagus, more cõtentionis, inuicem mugientes, & rugientes, nescientq; homines, quid cantent, vel quid cogitent; sed tantum scit Deus, cui E omnia viuunt, officio gerendi. Hæc quatuor signa pelagi sunt, & tria sequentia signa aëria, & ætheria sunt. Signum quinti diei: Omnia volatilia cęli concionabuntur in campis, vnumquodque genus in ordine suo; eædem volucres inuicem colloquentes, & plorantes erunt, non gustantes, neque bibentes, aduentum Iudicis timentes. Signum sexti diei: Flumina ignea ab occasu solis surgent, contra faciem firmamenti, vsque ad ortum currentia. Signum septimi diei: Errantia sidera, & stationaria spargent ex se igneas comas, qualiter in cometis apparet, orbi, &

eius habitatoribus. Signum octaui diei: Terræmotus erit magnus, ita vt nullus homo stare possit, aut nullum animal, sed solo sternentur omnia. Signum noni diei: Omnes lapides tam parui, quàm magni scindentur in quatuor partes, & vnaquæque pars collidet alteram partem, nesciet que vllus homo sonum illum, nisi solus Deus. Signum decimi diei: Omnia ligna siluarum, & olera herbarum sanguineum fluent rorem. Signum vndecimi diei: Omnes montes, & colles, & omnia ædificia humana arte constructa, in puluerem redigentur. Signum duodecimi diei: Omnia animalia terræ de siluis, & mon- A tibus venient ad campos rugientia, & mugientia; non gustantia, & non bibentia. Signum decimitertij diei: Omnia ab ortu solis sepulchra vsque ad occasum patebunt, cadaueribus surgentibus, vsque ad horam iudicij. Signum decimiquarti diei: Omne humanum genus, quod inuentum fuerit, de habitaculis, & de foris, in quibus erunt, velociter abscedent, non intelligentes, neque loquentes; sed discurrent vt amentes. Signum decimiquinti diei: Viui homines morientur, vt resurgant cum mortuis longè ante defunctis. Opusc. huius finis videtur imperfectus.

Sit nomen Domini benedictum.

B. PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, EPISCOPI
Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti,
OPVSCVLVM SEXAGESIMVM.

Expositio mystica Historiarum
LIBRI GENESEOS, RECENS ADDITA.

CAPVT I.

Dixit Deus, Fiat lux, prima die.

QValiter valeat homo consummari, & quomodo debeat perfici, liber hic succinctè perstringit, prout ex mundi creationis ordine reperiri datur: quia enim homo microcosmus, hoc est minor mundus esse dicitur, necesse est, vt ad suæ plenitudinis incrementa contendens, ipsam mundanæ conditionis speciem imitetur: & sicut visibilis atque corporeus hic mundus per suarum partium molem & magnitudinem consummatus est, sic & homo noster interius ad sui plenitudinem paulatim perueniat per augmenta virtutum, de qua spirituali plenitudine dicit Aposto- C lus, *Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Tunc autem dicit in homine, vt fiat lux, cùm datur ei vt illuminatio sibi credulitatis infulgeat. Prima quippe mentis lux fides est, vnde iam fidelibus Ephesiis benedicit Apostolus, *Fuistis aliquando tenebræ, nũc autem lux in Domino*; & hoc est primum in lege præceptum: *Audi Israël, Dominus Deus tuus vnus est.* Tunc autem in homine primus dies fit, cùm opus ad fidem venit.

CAPVT II.

De firmamento & diuisione aquarum.

SEcunda die fecit Deus firmamentũ & diuisiones aquarum, quarum aliæ ad inferiora defluerent, aliæ in superioribus remanerent. Quid B autem firmamentum nisi robur est Scripturarum? Vnde legitur, quòd cælum in die iudicij plicabitur sicut liber. Quid autem sunt aquæ inferiores, nisi hominum multitudines? iuxta illud Apocalypsis, *Aquæ multę, populi multi.* Quid verò superiores nisi chori sunt Angelorum? de quibus in Psalmo dicitur: *Et aquæ omnes, quę super cælos sunt, laudent nomen Domini.* Angeli enim Scripturarum cælum super se non habent, sed sub se: quia non egent vt verbum Dei legentis audiant, qui ipsum Deum præsentem clarè conspiciunt, & in eius semper amore flammescunt. Cùm igitur homo per firmamentum, hoc est, per cælestis eloquij documentum, iam incipit diuidere inferiores aquas à superioribus, id est, carnalia à spiritualibus, terrena à cælestibus separare, C tunc in eo secundus fit dies, quia non modò fidei lumen, sed etiam rerum incipit habere discretionem.

CAPVT III.

De aquarum congregatione in locum vnum sub cælo.

FActa igitur diuisione aquarum, hoc est, inter terrena & cælestia, necesse est vt humana mens hæc eadem terrena minutiùs diuidat, & sic reprobos homines huius terrenæ sapientiæ salsugine prurientes à iustis fontem fidei sitientibus, tanquam ab arida mare discernat. Infideles enim siue carnales quilibet à maris tentationum fluctibus quatiuntur, & tanquam procellarum cupiditatum & arrogantiæ tempestatibus intumescunt: Sancti verò quique ac iusti, velut

arida Deum sitiunt, & tamquam ferax terra virentes bonorum operum fructus germinare contendunt. Ideòque cùm dixisset Deus, *Et appareat arida*, eodem die itidem præcepit, *Germinet terra herbam virentem facientē semen, & lignū pomiferum faciens fructum.* Quisque igitur facta iam, vt dictum est, aquarum diuisione & congregatione, Deo factus arida, diuinæ gratiæ fontem, medullitus scilicet, bonorum fructum germina proferat, vt sibi dies tertius illucescat.

CAPVT IV.

De luminaribus quarta die factis in firmamento cæli.

His ita positis & salubriter ordinatis, anima hominis, quasi dimotis vitiorum tenebris, radiare incipit nitore virtutum. Quid verò est quòd priùs germinat terra, & protinus creantur luminaria, nisi quia procedente boni operis germine, lux in anima copiosior oritur, vt imitari valeat sui vestigia Redemptoris? Acceleret ergo mens humana spiritualium segetum germinare prouentum, vt rutilantibus diuinę lucis radiis illustretur, quatenus dum quarti diei luce perfruitur, etiam ad contemplanda cœlestia, more spiritualium voluctum, rapiatur.

CAPVT V.

Quòd quinta die pisces & aues creati sunt.

Qvinta die creati sunt pisces, per quos designantur, qui Baptismatis sacramentum percipiunt, sicut per volucres illi, qui virtutum pennis ad cœlestia se contemplanda suspendunt. Quintum ergo diem cum volucribus habet, quisquis mundi amore contempto, quasi dedignatur cœnum calcare terrenum, ac per contemplationis gratiam ad cælestis gloriæ se prouehit appetitum. Hic igitur non iam in terra graditur, sed per aërem volat, quia terrena quæque despiciens, ad cælestia sitibundus anhelat, iuxta illud Psalmi: *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum.* Hic ergo quasi perfectus vir ad sui conditoris meritò formatur imaginem, qui tantam nimirum charismatum spiritualium possidet dignitatem, vt non iam solùm quamlibet normam præcipiatur tenere rerum, sed & ipsum Dei, in quantum fas est, imitari conetur exemplum, sicut dicit Apostolus, *Estote imitatores mei sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut Christus dilexit vos.* Differentia quippe magna erat inter Paulum, qui Christum imitabatur, & eos quos protrahebat ad imitandum seipsum, dicens, *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.*

CAPVT VI.

De sexto die.

Sexto die creatus est homo ad sui imaginem & similitudinem creatoris, quod vtique sicut tunc factum est per humanæ conditionis exordium, ita nunc agitur per instaurationis mysteriæ sacramentum. Hic præterea inter omnia, scilicet aquę simul & terrę animantia, quasi monarchiam accipit, & quendam sublimitatis excellentię primatum: quia vnusquisque perfectus ac virtutibus consummatus, nouit de singulis rectum proferre iudicium, sicut ait Apostolus, *Spiritualis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur.* Hunc itaque Deus omnipotens perfectum virum, mundo scilicet mortuum, sibi-

A que viuentem suum constituit thronum, ac per eum sæpè iustitiæ suæ promulgat edictum. Hinc est etiam quòd ordo ille singularis, per quem frequentiùs iudicia sua decernit omnipotens Deus, thronus vocatur; quia in eis summus sedet arbiter, cùm iudicia per eos æquitatis exercet. Perfectum itaque virum Deus suum constituit solium, vt in eo suauiter requiescat, vnde & per Prophetam, *Super quem*, inquit, *requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & mãsuetum, & trementem sermones meos?* Et notandum, quòd per vnumquemque diem dicitur, *Factum est vespere & mane, dies* talis. Vespere scilicet ipsa boni ope-
B ris perfectio est, manè verò lux mentis. Nam cùm opus bonum ad perfectionem peruenit, tunc in operantis mente lux gratię spiritualis exoritur, vt dum lucidum opus foris exequitur, intrinsecus ipse gratia spiritus illustretur.

CAPVT VII.

Quòd Sabbato, consummatis omnibus, requieuit Deus.

Sic itaque peruenitur ad Sabbatum, in quo Deus & ipse, consummatis omnibus, requiescit, & hominem requiescere præcipit. Hoc itaque modo & homo fit Dei Sabbatum, & Dei sabbatum hominis fit, quia ipse homo in Deo requiescit, & Deus in eo. *Manete in me, & ego in*
C *vobis, dicit Dominus*, ipse quippe nobis intemporalę tempus, & illocalis est locus. Illocalis scilicet, quia loco non circumscribitur: intemporalis verò, quia numquam finitur. Tempus itaque nobis est Deus, dum dicit in Euangelio Ioannis, *Nonne duodecim sunt horæ diei?* Se scilicet diem, duodecim autem horas totidem dicit Apostolos. Locus verò illic indubitanter exprimitur, vbi Propheta Dauid cùm præmisisset, *Tu autem idem ipse es, & anni tui nō deficiēt*, protinus addidit, *Filij seruorum tuorum habitabunt ibi*, haud dubium quin in te. Fecit itaque Deus cælum & terram, tamen requieuisse non dicitur. Fecit germinantia terræ, & luminaria cœli, & requieuisse non dicitur. Fecit omnia quæ pascuntur in terris, &
D quæ mouentur in aquis, & in omnibus numquam legitur requieuisse. Sed plasmato ad imaginem suam homine, sabbatum protinus quietis illuxit, & sic humanitatis Conditor requieuit. Et cùm ipse per Prophetam Esaiam dicat, *Cęlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedū meorum*, quod in illorum creatione non dicitur, in sola hominis conditione quieuisse perhibetur. Et vt magis magisque pręclaram huius diei septimi stupeas dignitatem, dicit Scriptura; quòd benedixit Deus diei septimo, & sanctificauit illum, quia in ipso cessauit ab vniuerso opere suo: quod in cęteris diebus fecisse nullo modo reperitur. Quid enim est Deo sabbatum sanctificare, nisi templum sibimet in sancti atque perfecti vi-
E ri mente struere? Sicut ait Apostolus ad Corinthios, *Templum Dei sanctū est, quod estis vos, & Spiritus sanctus habitat in vobis.* Porro autem sicut de sabbato diximus, ita quoque ratio exigit, vt de templo dicamus: quia & Deus templum hominis, & homo est templum Dei: sicut in Apocalypsi Ioannes ait, *Templum non vidi in ea, Dominus enim Deus omnipotens templū illius est, & Agnus.* Templum itaque hominis Deus, templum Dei dicitur homo; hoc hominis templum spiritualis est paradisus, mens scilicet sancta, mens perfecta, mens munda, atque ad sui Conditoris imaginem significatur expressa hu-

mana mens siue rationabilis anima dicitur paradisus, quæ & cælestium charismatum est fluentia irrigua, & tanquam fertilium arborum vel herbarum, sic virentibus sanctarum virtutum vernat germinibus adornata: fons enim ille siue fluuius, qui illic dicitur egredi de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, quique diuiditur in quatuor capita, ratio mentis est, ex qua velut originali fonte quatuor virtutes, Iustitia videlicet, Fortitudo, Prudentia, simul ac Temperantia, quasi totidem salutiferi gurgites profluunt, qui terram nostri cordis fertilem reddunt. Lignum verò vitæ ipsa bonorum omnium magistra est sapientia, de qua & Salomon ait, *Lignum vitæ est his qui apprehenderit eam: & qui tenuerit eam, beatus.* Lignum verò scientiæ boni & mali, transgressio est legis indictæ, experimentumque miseriæ: sed quia nobis propositum non est exponere cuncta per ordinem, sufficiant hæc succinctè, quæ huic negotio competunt, prælibasse.

CAPVT VIII.

Immisit Dominus soporem in Adam.

AD hoc Dei virtus exinanita est, vt infirma nostra firmaret; ad hoc Dei sublimitas inclinata est, vt deiectos erigeret; ad hoc vita mori dignata est, vt mortis imperium destruens, ad vitam mortuos reuocaret: quod nimirum & in ipso generis humani declaratur exordio. Scriptum est enim, *quia immisit Dominus soporem in Adam, cumque obdormisset, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem pro ea, & ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem.* Super quo cùm loqueretur Apostolus dicens, *Relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna*; protinus subiunxit, *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Et verè magnæ virtutis indicium mirandæ profunditatis est sacramentum. Per Adam siquidem Christus, per Euam designatur Ecclesia. Quid est autem quòd priùs Adam Deus soporauit, deinde costam ex eius latere, vnde mulier formaretur, eduxit, nisi quia priùs Redemptor in morte dormiuit, sicque de latere eius in Ecclesiæ Sacramentum sanguinis profluxit? Translata est Eua de viri latere dormientis, exiuit & Ecclesia de latere Christi in cruce pendentis. Sed quid est, quod omnipotens conditor cùm mulierem de viro, id est, fragilem sexum de fortiori propagare disponeret, non viri carnem, sed os potiùs ad faciendam fœminam sibi voluit materiam exhibere? Poterat enim Deus homini carnem subtrahere, vnde fœmina formaretur; & hoc certè congruentiùs videretur, fiebat enim sexus debilior, qui nimirum consequeretur de carnis infirmitate, quàm ex ossis procedere fortitudine. Et vt magis stupeat diuini operis sacramentum, non pro osse os reddidit: sed carne potius, quod in viri corpore vacabat, impleuit. Vnde Scriptura cùm dicit, *Tulit vnam de costis eius,* mox addit, *Et repleuit carnem pro ea:* poterat nempe ad mulierem psalmandam carnem viro detrahere: poterat os & ossis dispendium immutilato corpore restaurare: sed os tulit, & carnem reddidit. Sic fragilem de virtute formauit: debilis itaq; factus homo Adam, vt fortis fieret Eua. Infirmatus est Christus, vt roboraretur Ecclesia; illius enim infirmitas, nostra est fortitudo, & ad hoc ille nostram per-

A tulit infirmitatem, vt ad suam nos statueret fortitudinem. *Quod infirmum Dei,* vt ait Apostolus, *fortius est hominibus,* & alibi: *Nā si crucifixus est Christus ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei.* Nam etsi nos infirmi sumus in illo, sed viuimus cum eo ex virtute Dei. Enimuerò sæculi huius homines, qui bellorum ambiunt virtute clarescere, qui per ora vulgi suas optant victorias celebrare, cùm ingressuri sunt præliū, in corpore suo, quod infirmum est & molle subiiciunt, quod durum est atque ad penetrandum difficile, superponunt: loricis quippe ferreis induuntur, & carnem, quæ difficilè cedit ictui, custodire contendunt; vt illud durum ac forte, quod fortis est, defendat molle quod intus est. Redemptor noster cùm mundi huius campum pugnaturus ingreditur: cùm ad debellandas huius aëris nequitias fortis præliator armatur, quia nouum debebat in-

B struere prælium, nouum induit genus armorum, videlicet, vt quod infirmum est superponeret, & quod robustum est occultaret: loricam siquidem imbecillem carnis induit, & insuperabilem diuinitatis fortitudinem occultauit. Sic per carnem diabolus à secundo homine perdidit, qui per carnem dudum primum hominem superauit, eidémque nunc ruinæ facta est causa, quæ victoriæ fuerat de primo parente materia.

CAPVT IX.

Quòd deambulante Domino in paradiso, Adam, quia nudus esset, se abscondit.

FRigus concretum pectori vocem interrumpere consueuit, hoc denique frigus iam rauco

C ille conceperat, qui deambulante Domino ad auram paradisi post meridiem, raucis quodammodo vocibus respondebat: *Audiui vocem tuam, & timui, eò quòd nudus essem, & abscondi me.* Puto quia meridianus ab illo iam feruor abierat, aura, quæ frigoris est alumna, huc accedebat, quia & illum iam innocentia sublata nudauerat. Hæc omnia quid aliud innuunt, quàm quia illius viscera extincti amoris algor obstrinxerat, atque idcirco vox illius in auribus Domini raucum sonabat? Ab hoc planè frigore Abraham alienus extiterat, de quo Scriptura pronuntiat, *Quoniam apparuit ei Dominus in ipso feruore diei;* & Spōsus ille cælestis, sicut in Canticis legitur, *Pascit & cubat in meridie.*

D

CAPVT X.

De Cain septuplum vltio dabitur, de Lamech septuagies septies.

VT beatus Lucas expiari nos à nostris sceleribus per aduentum nostri Saluatoris ostendat, non ab Euangelicæ narrationis exordio, sed à Baptismo dumtaxat, & Christi cognatione ordinem eius inchoat, quem per septuaginta septem cognationis gradus ascendendo describit, quod & in libro Geneseos euidenter ostendi-

E tur, vbi Lamech vxoribus suis dixisse narratur, *Septuplum vltio dabitur de Cain, de Lamech verò septuagies septies.* Vltio quippe de Lamech septuagies septies danda dicitur, quia septuaginta septem homines de femoribus eius perhibentur egressi, ac postmodum diluuio vorante referuntur absorpti. Sed quia Lamech percutiens siue percussus exprimitur, quid per hunc, nisi primus parens humani generis figu-

ratur? Qui nimirum & peccati telum, quo primus ipſe percuſſus interit, vniuerſæ quoque ſucceſſiuæ poſteritati vulnus inflixit. De hoc ergo Lamech ſeptuagies ſepties vltio data eſt, quia peccatum, quod primus homo contraxit, per ſeptuaginta ſeptem generationes in humano genere viguit vſque ad Chriſtum: peccatum ſiquidem originale permanſit, quod ipſe per Baptiſmi ſacramenta deleuit, vbi videlicet de illo dicitur, *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.*

CAPVT XI.

Fac tibi Arcam de lignis læuigatis, & bitumine linies intrinſecùs & extrinſecùs.

ARcam, quæ octo animas inter cataclyſmi fluenta continuit, intrinſecùs & extrinſecus liniri bitumine vox diuina præcepit, ſancta ſcilicet Eccleſia, quę ad reſurrectionis gloriam tendit, ſic intus & extrà bitumine linitur, vt & foris blandiatur in fraterna dilectione, & intus cohæreat in dulcedinis morę veritate. Quiſquis enim intus amat, ſed foris fratribus morum inconſona aſperitate diſcordat, intrinſecùs quidem bitumen habet, ſed extrinſecùs non habet. Quiſquis verò ſe ſpecietenus affabilem præbens amicitiam ſimulat, ſed in cordis occulto veritatem amicitiæ non ſeruat, damnabiliter intus hiat, cùm forinſecus ſuperducti bituminis ſimulatione cohæreat: quorum videlicet à diluuiali naufragio neuter eripitur, quia duplici charitatis bitumine, vt diuinitus præceptum eſt, minimè munitur: qui autem ſe & foris præbet amabilem, & intus conſeruat amantem, foris cum ramis, verbi fructus exhibet beneficij, intus altam radicem figit, quia medullitus diligit. Hic profectò & intus & extrà bitumine linitur, quia duplici charitatis glutino cum proximis fœderatur. Porrò autem quia de lignis læuigatis priùs arca fieri præcipitur, & ſic deinceps vt bitumine liniatur, per hoc apertè nobis innuitur, vt ligna noſtra, duri videlicet, inculti & aſperi mores, priùs expoliri debeant per ſpiritualis exercitij diſciplinam, vt compactæ dehinc fabricæ bitumen accedat: quandiu enim hominum mores aſperi ſunt & inculti, inaniter eis charitatis gluten apponitur, quia ab inuicem citò deſiliunt, dum in eis politæ moralitatis æquata confœderatio non tenetur.

CAPVT XII.

De menſura Arcæ diluuij.

CRucis myſterium Arca illa continuit, cuius longitudinem trecentorum fuiſſe cubitorum Scriptura definit. Qui videlicet numerus in Thau litera, quæ crucis exprimit ſpeciem, continetur. Porrò ſicut Noë cum ſuis per aquam, lignumque ſaluatur, ſic & Chriſti familia aquâ ſaluatur, & ligno, dum & Baptiſmo ſalutis abluitur, & viuificæ Crucis impreſſione ſignatur.

Quæ videlicet Arca vt in ſacramento Chriſti humani corporis videatur æquiparare menſuram, trecentos habuiſſe cubitos in longitudine, triginta vero in altitudine perhibetur. Trecenti namque quinquagenarium numerum ſexies, & tricenarium in ſe decies includunt: & humani corporis longitudo à capitis vertice vſque ad pedes ſexies tantum habet, quantum latitudo, quæ eſt à dextera vſque ad ſiniſtram; & decies tantum quantum altitudo, quę eſt ante & retro. Sic nimirum Arca in trecentenario longitudinis ſuæ numero ſpeciē Crucis, & in totius ſuæ dimenſionis altitudine figuram tenet Dominici corporis. Et ſicut animæ ſeptem donantur Noë, vt per lignum ſaluentur in aquis diluuij, ſic ſeptem Eccleſiæ ſeptiformi Spiritu repletæ ſaluantur in Chriſto per lignum Crucis, & aquam Baptiſmatis. Per lignum nempe nos ſeruituti ſuæ princeps ſuperbiæ ſubdidit: & per lignum nos humilitatis auctor Chriſtus Dominus in libertatis titulum reuocauit.

CAPVT XIII.

Quòd cubitis quindecim altior fuit aqua diluuij ſuper omnes montes.

QVindenarius numerus quia ex ſeptem & octo conſtat, myſterium in ſe continet beatæ quietis, & futurę reſurrectionis; Deus enim initio mundi conditi ſeptimo die requieuit, & octauo die cùm mundum redimeret, reſurrexit. Vtriuſque numeri huius ſacramentum continetur ſpecialiter in Baptiſmo, vbi ſcilicet noui de vetuſtate reſurgimus, & deinceps quieſcere à mundani ſtrepitus perturbatione iubemur. Hoc denique ſeptimæ quietis & octauæ reſurrectionis myſterium non intelligunt, qui vel gloriæ mundanæ iactantia, vel terrenæ ſapientiæ vanitatibus intumeſcunt. Vnde aptè hic dicitur, quia, *quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper omnes montes quos operuerat.* Montes ſcilicet ſuperbos ſignificant, & elatos. Altum ergo atque profundum reſurrectionis & quietis intimæ ſacramentum, omnem tranſcendit intellectum alta ſapientium ſuperborum.

CAPVT XIV.

Quòd diluuium cœpit minui poſt centum & quinquaginta dies.

REuerſæ ſunt aquæ de terra euntes & redeuntes, & cœperunt minui poſt centum & quinquaginta dies. Quoniam in regenerationis noſtrę myſterio ſeptima requies cum octaua reſurrectione coniungitur, benè in Geneſis libro dicitur, *Quia reuerſæ ſunt aquę de terra, & cœperunt minui poſt centum & quinquaginta dies*: ſeptuaginta namque, qui à ſeptem, & octoginta qui ab octo dinumerantur, ſimul iuncti centum quinquaginta fiunt.

CAPVT XV.

Quòd Arca requieuit menſe ſeptimo.

REquieuit Arca menſe ſeptimo, vigeſimo ſeptimo die menſis ſuper montes Armeniæ. Quæ nimirum ſeptuagenarij requies benè in Baptiſmo commendatur; quod videlicet per diluuium illud figuratum eſſe dignoſcitur, in quo noui de Adam vetuſtate reſurgentes, deinceps quieſcere a mundani ſtrepitus perturbatione iubemur.

CAPVT XVI.

De coruo & columba ex Arca dimiſſis.

IN huius quippe mundi ſalo iuſti laborant, vbi ſuam reprobi poſſident requiem. Quam diuerſitatem benè coruus & columba ex Arca

dimissi significant: coruus enim cadaueribus insidens ad Arcæ claustra non rediit: columba verò reuersa est, quia vbi pes eius requiesceret, non inuenit. Hic enim, vbi praui quique carnalibus se voluptatibus satiant, sancti viri reperire nequeunt, vbi ad quiescendum desiderij sui pedem ponant. A

CAPVT XVII.

Quòd dimisit iterum Noë columbam ex Arca.

CVm mundi crimina diluuio quodam expiarentur effuso, futuri muneris columba similitudinem protulit, cùm per oliuæ ramum pacem terris redditam nuntiauit. Ait enim Scriptura, *Expectatis autem septem diebus aliis, rursum dimisit Noë columbam ex Arca: at illa venit ad eum portans ramum oliuæ virentibus foliis in ore suo.* In emissione ac reuersione columbæ septenarius numerus ponitur: quia Spiritus sanctus, qui in mundi principio ferebatur super aquas, iam vesperascente sæculo, sanctam repleuit Ecclesiam.

CAPVT XVIII.

Venite, faciamus ciuitatem.

CVm *proficiscerentur de Oriente in Occidentem, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt ibi in eo.* Cùm Christus verò sit Oriens, Propheta testante Zacharia, qui ait, *Ecce vir, Oriens nomen eius* de Oriente veniunt, qui à Christi consortio malè viuendo vel proximos lacerando recedunt. C Sennaar autem interpretatur excussio dentium, siue fœtor eorum. In campo ergo Sennaar habitant, qui non constituti in Arca virtutum, sed potiùs in valle vitiorum, dentes excutiunt, vt proximos suos detractionibus mordeant, & quasi rodant, & fœtores emittunt, dum in cœnosæ conuersationis squaloribus computrescunt. Sed eorum dentes Deus excutit, dum peruersorum quorumlibet facta simul & verba confundit: vnde & illic dicitur, *Idcirco vocatum est nomen eius Babel, quia ibi confusum est labium vniuersæ terræ, & dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.* Rectè ergo D dicitur, quia illi homines & vanæ gloriæ captatores nimirum dicentes, *Venite, faciamus nobis ciuitatem & turrim,* &c. habitauerunt in campo Sennaar: quoniam peruersi, quique, dum contra diuinæ legis mandata superbiunt, dum aduersus Deum ceruicem cordis arroganter erigunt, & proximis damnabiliter detrahunt, ipsi procliuiùs in obscœnæ vitæ sterquilinio voluntantur. Et de excussione quidem dentium in Psalmo dicitur, *Dentes peccatorum contriuisti.* Item, *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dominus* De fœtore quoque eorum legitur, *Computruerunt iumenta in stercore suo.* Item in Threnis, *Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.* Item Esaiæ 3. *Erit pro suaui odore fœtor.* Quisquis E enim vult ædificium fundare, quod facilè ruinæ non sit obnoxium, necesse est eum non lateres & bitumen habere, quæ repentè dissiliant, sed lapides potiùs & saxa quæ parietes coniungant, & calcis ac sabuli cæmentum, quod ipsos parietes inuiolata lapidum compago sortiret, firmiterque constringat. Quod igitur Babylonij lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento habebant, carnalis vitæ significatur ædificium, ad vim ventorum vel impetum fluminum quantocyùs obruendum.

CAPVT XIX.

De quinque Regibus Sodomæ & Gomorrhæ, qui à quatuor Regibus interfecti sunt.

PRudentia huius mundi inimica est Deo: legi enim Dei non subiicitur, nec enim potest. Hinc est, quòd sicut in libro Genesis, quinque Reges, qui subesse noluerunt Chodorlachomor, à quatuor Regibus superati sunt. Et vbi? In valle syluestri, quæ nunc dicitur mare salis. Qui sunt enim quatuor Reges, nisi quatuor virtutes, quas Scriptura sacra nominat principales? Quid verò per quinque Reges, nisi totidem sensus corporis, ac per eos exterior scientia designatur? Sicut autem illæ quatuor virtutes velut ex originali matris suæ, rationis scilicet, fonte procedunt: sic isti in terrenæ sapientiæ vanitate velut in conualle salsuginis immorantur, ibique a suis hostibus sunt prostrati, quia dignum est, vt in anima hominis spiritualis sapientia vincat, & carnalis prudentiæ calliditas pereat. Hinc & de Dauid legitur: *Quia fecit sibi nomen, cùm reuerteretur capta Syria in valle salinarum cæsis duodecim millibus.*

CAPVT XX.

Quòd Abraham cùm Deo sacrificauit, pecora diuisit, aues non.

QVi *tollens,* inquit Scriptura, *vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasque partes circa sa alterinsecus posuit, aues autem non diuisit.* Terrena quidem animalia contra se & altrinsecus opponuntur, quia terreni quique contra proximos iurgiis & contentionibus sæuiunt, vel certè occultis aduersus eos odiorum fomitibus inardescunt. At contrà, qui sese in altum desiderij cælestis pluma sustollunt, dum sacrificium Deo semetipsos offerunt, à mutuæ dilectionis glutino non recedunt.

CAPVT XXI.

Abraham volucres descendentes super sacrificia abigebat.

MAligni spiritus vel orationes nostras prauis cogitationibus, vel opera bona peccati cuiuslibet contaminatione corrumpere nituntur. Vnde scriptum est, quia cùm Abraham Deo sacrificium de pecoribus ac volucribus deuotus offerret, descenderunt volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham. Quid enim exprimunt volucres, nisi reprobos spiritus per aëra volitantes? Volucres ergo à sacrificio nostro repellimus, cùm orationum seu operum nostrorum victimas à malignis spiritibus eas fœdare tentantibus, prouidè custodimus,

CAPVT XXII.

Cùm Sol occumberet, sopor irruit super Abraham, & horror magnus inuasit eum.

CVm Sol occumberet, sopor irruit super Abraham, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Solis occubitus mundi designat occasum: horror verò magnus & tenebrosus vitiorum figurat, criminumque caliginem, quæ quotidie pestilenter perhorrescunt per æstuantem reproborum hominum prauitatem. Vnde & illic paulò post additur: *Cùm ergo occubuisset Sol*

facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumans. Sicut enim fumus ex igne clibani vaporantis egreditur, ita vitiorum omnium flagitiorumque caligo de camino æstuantis auaritiæ generatur, sicut dicit Apostolus: *Quia radix omnium malorum auaritia est.* Et hoc circa finem diei, hoc est circa finem mundi. Fumans ergo clibanus tenebrosam caliginem generat, quia caminus auaritiæ qui in pectoribus hominum prauorum æstuat, multis diuersitatum tenebris mundum pestilenter obscurat. An non mentes infœlicium cæcat, quæ scilicet & fidem tollit; & omnium virtutum in eorum cordibus lumen extinguit? Vnde cùm illud præmisisset Apostolus, præsto subintulit: *Quam videlicet auaritiam quidam appetentes errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis*: multis quippe doloribus se inserunt, dum propter temporalia lucra infœderabili à se inuicem simultate dissiliunt: & plerumque dum pro corporalibus in arma concurrunt, corporibus animas exuunt. Qui verò solis cœlestibus inardescunt, pro doloribus oblectationibus potiuntur, quia in fraternæ charitatis dulcedine vnanimiter viuunt. Hinc est, quòd illo sacrificio vespertino, quod tunc Abraham obtulit, pecora quidem terrena ab inuicem sequestrata composuit, sed volatilia non adiunxit. Vnde Scriptura, *Qui tollens*, inquit, *vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasque partes altrinsecus contra se posuit, aues autem non diuisit.*

CAPVT XXIII.

Descendam, & videbo an clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.

SI Creatoris nostri facta vigilanter attendimos, ad credenda qualibet mala fidem adhibere facile non debemus: ipse enim, cuius oculis nuda & aperta sunt omnia, non dedignatus est, cùm loqueretur ad Abraham súper Sodomorum clamore, qui ad eum venerat dicere, *Descendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. An non est vt sciam?* Quod profectò ad nil aliud dictum videtur, nisi vt humana doceatur ignorantia, sine experimentis audita, non credere; incognita, noo leuiter iudicare, nec ante sententiam promere quàm rem dubiam testimoniis approbare.

CAPVT XXIV.

Quòd Sodomitæ dum conarentur ad Angelos violenter irrumpere, cæcitate percussi sunt.

ET ecce, inqoit Sciptora, *miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium, & eos, qui foris erant, percusserunt cæcitate à minimo vsque ad maximum, ita vt ostium inuenire non possent.* Sodomitę nempe violenter ad Angelos cooantur irrumpere, cùm immundi homines ad Deum tentaot per sacra officia propinquare. Sed ibi profectò cæcitate percutiuntur, quia iusto Dei iudicio in tenebras interiores cadont: ita vt non ostium inuenire præualeant, quia adeò diuisi peccando, vnde ad eum reuertantur, ignorant. Qui enim non per humilitatis iter, sed per arrogantiæ vel tumoris anfractus ad Deum accedere gestiunt, patet profectò, quia vnde egressionis aditus pateat, non agnoscunt. Sed quia ostium Christus est, sicut ipse dicit, *Ego sum ostium*, & qui Christum exigentibus peccatis amittunt, qua intrare cœlestium ciuium habitaculum pos-

A sunt, ostium non inueniunt. In reprobum autem sensum traditi sunt, quia dum reatus sui pondus impropriæ mentis statera, subtili consideratione non trutinant, grauissimam plumbi massam pennarom inanium leuitate putant. Quod ergo illic dicitur, *Percusserunt eos qui foris erant, cæcitate*, hoc Apostolus manifestè declarat, cùm dicit, *Tradidit eos Deus in reprobum sensum.* Et quod illic subiungitur, *Vt ostium inuenire non possent*: hoc iste patenter exponit, cùm ait, *Vt faciant quæ non conueniunt*, ac si diceret, vt intrare tentent vnde non debent.

CAPVT XXV.

Quòd Abraham vnicum sibi filium sacrificandum Deo obtulit.

B ABraham dum immolare Deo filium suum voluit, cuncta penè per ordinem passionis Christi sacramenta signauit Sicut Abraham, qui pater excelsus dicitur, vnicum & dilectum filium Deo offerre non dubitauit, ita & summus Pater vnigenitum Filium pro nobis omnibus tradidit. Et sicut Isaac ipse sibi ligna portauit, quibus erat imponendus, Ita quoque Christus crucis suæ passionis gestauit in humeris lignum, in quo erat pro nostra salute passurus. Duo autem serui illi procul dimissi Iudæos significant, qui cùm seruiliter viuerent. & carnaliter saperent, non intellexerunt altissimam humilitatem Christi, atque ideo non ascenderunt in montem, locum videlicet sacrificij. Cur autem duo serui, C nisi quia peccante Salomone ex vna Israëlitica plebe duo facti sunt populi? quibus vtique sæpè per Prophetam dicitur, *Aduersatrix Israel & præuaricatrix Iuda.* Asinus autem ille quo vtebatur Abraham tunc, insensatæ erat stultitia Iudæorum. Illa planè bruta stultitia omnia sacramenta portabat, quæ tamen quid ferret velut irrationale animal ignorabat. Iam verò quid est quod dictum est eis: *Expectate hîc cum asino, postquam autem adorauerimus, reuertemur ad vos.* Audi Apostolum: *Cæcitas*, inquit, *ex part in Israël facta est, vt plenitudo Gentium intraret, & sic omnis Israël* D *saluus fieret.* Quid est enim quod dicitur, *Cæcitas in Israël facta ex parte?* hoc est videlicet: *Expectate hîc cum asino, vt plenitudo Gentium intraret*, hoc est, postquam adorauerimus: vbi videlicet sacrificium Dominicæ passionis impletum per omnes Gentes fuerit prædicatum. Quod autem sequitur, *Et sic omnis Israël saluus fieret*: hoc est reuertemur ad vos. Quid est autem quòd aries inter vepres hærens cornibus inuenitur, qui pro Isaac immolatus offertur? Crux nempe cornua habet: duo siquidem ligna inuicem compiogontur, & sic crucis speciem reddunt: hinc est enim quod E de Christo scriptum est, *Cornua sunt in manibus eius.* Hærens ergo cornibus aries, Christus est crucifixus inter aculeatas & vulnificas Iudæorum ioiquitates. Sicut ipse per Hieremiam conqueritur, dicens: *Spinis peccatorum suorum circumdedit me populus hic.* Peracto sacrificio dicitur Abrahæ, *In semine tuo benedicentur omnes Gentes* Et postquam Dominus dixit, *Foderunt manus meas & pedes meos*; paulò post in eodem Psalmo subiecit: *Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terrę, & adorabunt in conspectu eius omnes patriæ fines terrę, & adorabunt in conspectu eius omnes patriæ Gentium. Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur Gentium.* Oblato itaque Abraham filio, & pro ariete immolato, appellauit nomen loci illius, *Dominus videt*, quia Dominus noster

postquam in ara crucis oblatus, mortis nostræ debitum soluet, videndum se deinceps fidelium suornm obtutibus præbuit, vt nimirum redempti omnes illum iam per fidem inueniant, qui eatenus fidci oculos non babebant.

CAPVT XXVI.

De Lia & Rachel vxoribus Iacob.

POrrò non est obscurum, quòd Laban duas filias habuit, quarum iuniorem Iacob in coniugium copulauit, ad cuius tamen amplexus peruenire non potuit, donec maiorem ignarus atque ideo inuitus accepit. Sed quia rem scientibus loquor, non mihi multis elaborandum est verbis. Laban quippe dealbatio interpretatur. Quis autem ad Deum conuertitur, nisi vt deposita peccatorum nigredine, per remissionis gratiam dealbetur? sicut ipse pollicetur, dicens, *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Quod felix ille peccator postulabat, cùm diceret: *Mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor.* Lia interpretatur laborans, Rachel, verbum siue principium. Sed si Scripturam diligenter attendimus, nec vno quidem die seruisse Iacob propter Liæ desiderium reperimus, sed per totas illas annorum hebdomadas pro sola Rachel seruituti subiacuit. Insuper & ipsam Liam ad illius intuitum tolerauit. Quis ad Deum idcirco conuertitur, vt labores & ærumnas, ac tentationum certamina patiatur? Omnis enim Deum quærentis intentio hoc sperat, ad hoc spectat, vt ad requiem quandocunque perueniat, & in summæ contemplationis gaudio, velut in pulchræ Rachel amplexibus, requiescat, videlicet, vt per verbum quod audit, ascendat ad videndum principium quod quæsiuit. Sed necesse est, vt hunc diuersorum certaminum labor exerceat, antequam ad quietis intimæ suauitatem, quam concupiscit, attingat. Priùs seruitute deprimitur, vt iure postmodum ad perfectæ libertatis titulos prouehatur. Septem verò annis sub dealbationis gratia seruit, & cum septem ea quæ ad proximi dilectionem pertinent Decalogi mandata custodit, videlicet vt primò timore constrictus, atque ideo seruitutis iugo depressus, saltem à vetustæ legis incipiat institutis, vt nimirum parentes honoret, vt non mœchetur, non occidat, non furetur, non falsum testimonium proferat, non vxorem alterius, nec rem proximi concupiscat. Quibus ritè seruatis, non mox, vt sperabat, ad contemplationis oblectamenta perducitur, vt velut expectatæ diu Rachel pulchritudine perfruatur: sed Lia sibi per noctem inopinatò supponitur, quia inter humanæ huius ignorantiæ tenebras tolerantia sibi laboris iniungitur; ex qua tamen iam numerosam sobolem suscipit, qui vberes spiritualis lucri per hunc laborem fructus acquirit. Hanc itaque tolerat, vt ad illam quandoque perueniat, quæ perseueranter amat. Suadetur ergo, vt per alios septem annos seruire desudet, quia profectò necesse est, vt adhuc alia septem præcepta obseruet, sed iam aliquanto liberior, non legalia tanquam seruus, sed Euangelica sicut genes. Videlicet, vt sit pauper spiritu, sit mitis, lugeat, esuriat, sitiatque iustitiam, sit misericors, mundum cor habeat, sit postremò pacificus. Enimuerò vellet homo, si fieri posset, nullas laborum molestias agendo perferre, sed protinus in ipsis sui tyrocinij rudimentis ad pulchræ contemplationis delicias peruenire; verumtamen hoc non in terra morientium fit, sed in terra viuentium. Quod significare videtur illud quod ad Iacob dicitur, *Non est*, inquit Laban, *in loco nostro consuetudinis, vt minores antè tradamus ad nuptias.* Nec absurdè maior appellatur, quæ prior est tempore. Prius est enim in Domini eruditione labor boni operis, quàm requies contemplationis. Expletis itaque duabus, altera videlicet legis antiquæ, altera Euangelicæ gratiæ, mox ad diu desideratæ Rachel peruenitur amplexus; quia quisquis pertingere ad diuinæ contemplationis oblectamenta desiderat, priùs necesse est, vt vtriusque Testamenti peragere mandata contendat.

CAPVT. XXVII.

De Bala & Zelpha.

SEd quia electus quisque perfectionis suæ limite non contentus, filios & ideo gignere speciali fœcunditate desiderat, postquam coniugale fœdus Iacob cum duabus sororibus iniuit, ad propagandum vberioris germen sobolis, ancillas quoque ad generandi vsum suscipere non refugit. Atque vt omnia intelligantur spiritualibus redundare mysteriis, ipsa quoque ancillarum nomina sub mysticis sunt prænuntiata figuris. Nam Bala interpretatur inueterata, sanè quia intellectum spiritualis substantiæ nudis verbis humana lingua nequit exprimere, præcepta sapientiæ per quasdã corporeas similitudines audientem nititur informare. Hac autem vita carnalibus sensibus dedita corporeæ cogitantur imagines, quarum videlicet ad docendum vsus assumitur, cùm aliquid ex incomprehensibili & incommutabili essentia diuinitatis auditur. Rachel itaque maluit vtcunque filios ex ancilla suscipere, quàm omnino sterilis permanere: quia doctrina sapientiæ sine gratia contemplationis per exteriorem scientiam, vel visibilium rerum formas, auditoribus intimat quidquid de inuisibilibus intra arcana occultat. Et sic quodammodo per ancillam filios accepit, dum per eam, quæ sub se est, scientia spirituales Deo filios parit. Zelpha verò interpretatur os hians. Hæc igitur ancilla illos figurat, quorum in prædicatione Euangelicæ fidei, os quidem hiat, sed cor non hiat; de quibus videlicet scriptum est: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me*; & de quibus Apostolus, *Qui prędicas*, inquit, *non furandum, furaris*: verumtamen ex hac ancilla cohæredes futuros aliis Lia filios accipit, quia sæpè per tales prædicatores actiua vita multos regni filios adoptauit. De quibus Veritas dicit: *Quę dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite*, & Apostolus, *Siue*, inquit, *ex occasione, siue ex veritate annũtietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Hoc autem vobis considerandum esse perpendimus, quia sicut Iacob soliua Rachelis intuitu omnes illas mulieres accepit, ex quibus filios genuit: sic quisquis sub dealbationis gratia constitutus, fructificare Deo spirituali fœcunditate desiderat, necesse est vt per omne quod agit, ad contemplationis gratiam semper tendat.

CAPVT XXVIII.

Quòd Rachel nomen filij sui Beniamin vocauit.

EGrediente anima, Rachel præ dolore & imminente iam morte, vocauit nomen filij sui

Benoni, id est, filius dolntis mei. Pater verò appellauit eum Benjamin, id est, filius dexteræ. Per Rachel enim, Ecclesia non immeritò designatur, quæ nimirum & ad instar ouis innocenter viuit, & per studium contemplationis ad videndam Redemptoris sui speciem medullitus inardescit; qui de se requirentibus Iudæis ait, *Ego principium, qui & loquor vobis.* Per Beniamin verò, qui nascente matre emoritur Rachel, designatur Paulus, quem de hac stirpe extitisse nemo est qui dubitet. Et Beniamin benè nascente matre emori dicitur, quia appropinquante ad lucem nouæ regenerationis Saulo, persecutionibus Ecclesia per eum grauiter impugnatur. [B] Sicut Lucas in Actibus Apostolorum, *Saulus,* inquir, *deuastabat Ecclesiam, per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam.* Congruè itaque Rachel Benoni, id est, filium doloris nostri vocat, quem Iacob Beniamin, id est, filium dexteræ nuncupat; quare Paulus, qui matris Ecclesiæ dolor extiterat, qui eam quodammodo, dum nasceretur, impugnando, peremit, à Deo Patre filius dexteræ est appellatus, dum per eum diuina potentia aduersus Gentes, quasi per fortem suam dexteram, dimicauit, verborum iacula valenter intorsit, salubres cordium plagas intulit, & per eum, deuictis atque prostratis hostibus, cum gloria triumphauit. Hinc est quod idem Paulus ad Galatas ait: *Cùm placuit autem ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelarem Filium suum in me, vt euangelizarem eum Gentibus, continuò non adquieui carni & sanguini.* Non ergo immeritò filius dexteræ Paulus vocatur, per quem omnis Gentium multitudo, quæ ad dexteram Dei ponenda est, ad fidei sacramenta colligitur.

CAPVT XXIX.

Quòd Onan inuenit aquas calidas in solitudine, dum pasceret asinos patris sui.

ISte est Onan qui inuenit aquas calidas in solitudine, dum pasceret asinos Sebeon patris sui. Hoc planè quantum ad litteram videtur friuolum. Quid enim pertinet sacræ Scripturæ, vt referat, quia custos asinorum aquas reperit in deserto? Sed vbi in sacris litteris nulla videtur vtilitas, ad spiritualem intelligentiam necesse est vt mens recurrat. Quid est enim per figuram, Onam in solitudine patris asinos pascere, nisi spiritualem quempiam virum, cui Deus pater est, simplices fratres sub disciplinæ remotioris studio custodire? Et quid est aquas calidas inuenire, nisi in compunctionis lacrymas, quæ de feruore sancti Spiritus eliciuntur, erumpere? Nam & ipsa interpretatio nominum huius figuræ non refugit intellectum. Onan siquidem dolor tristitiæ eorum, siue mussitatio vel murmuratio interpretatur. Quisquis enim veræ compunctionis tristatur dolore, quasi sub quadam querula mussitatione aduersum prauitatem vitæ suæ murmurare compellitur. Ipse quippe in æquitate principaliter stat, quia iustitiæ rectitudine nulla necessitate coactus exorbitat. Onan ergo dum patris soi Sebeon asinos pasceret, aquas calidas reperit, quia quisquis se per [A] vitæ rectitudinem Deo filium exhibet, ac de peccatis suis medullitus dolet, dum se reddit in peruigili fratrum cura sollicitum, diuino munere percipit gratiam lacrymarum. Nam & beata illa peccatrix prius pedes Domini vnguento perunxit, postmodum alabastrum vnguenti pretiosi super caput recumbentis effudit. Caput Christi, Deus: pedes Christi, serui Dei. Sicut enim illa dum humanitati Christi dependit obsequium, ad diuinitatis attingere meruit intellectum; sic Doctor Ecclesiæ dum membra custodit, contemplandæ diuinitatis gratiam percipit.

CAPVT XXX.

Descendit Iudas in Thamna ad tondendas oues.

DEscendit Iudas in Thamna ad tondendas oues cum Hira opilione gregis sui Odolamitæ. Thamnas autem deficiens interpretatur, per quam videlicet Synagoga, in qua Reges & Prophetæ defecerant, simul & vnctio, donec veniret cui repositum erat, ostenditur. Vnde etiam per Prophetam dicitur: *Cùm venerit Sanctus Sanctorum, cessabit vnctio.* Quid itaque per Iudam, qui ad tondendas oues in Thamna venit, [C] nisi Redemptor noster intelligitur, qui, vt oues, quæ perierant domus Israël, exoneraret peccatis, ad Synagogam venisse cognoscitur? Vnde Sponsus ad Sponsam in Canticis: *Dentes tui sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro.* Venit itaque Iudas ad tondendas oues, non quidem solus, sed cum pastore suo Odolamite, cui nomen erat Hiras, Quid per Odolamitē, nisi Ioannem intelligimus? Interpretatur autem Odolamites testimonium in aqua. Cum hoc planè testimonio venit Dominus ad aquas Baptismatis, habens quidem maius testimonium Ioannis, sed propter infirmas oues, hoc testimonio vti di[D]gnatus est in aqua. Vnde cùm videret eum ad Iordanis fluenta propinquantem, protinus exclamans ait: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et Euangelista dicit, *Testimonium perhibuit Ioannes,* dicens: *Quia vidi Spiritum descendentē tanquam columbam de cælo, & manentem super eū, & ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.* Cui sanè visioni & nomen pastoris illius aptissimè congruit. Interpretatur enim Hiras, fratris mei visio: Erat quippe Dominus frater Ioannis, non modò secundùm semen Abrahæ, sed & iuxta cognationem MARIÆ [E] & Elizabeth. Vidit itaque Ioannes fratrē suum adhuc clausum in vtero, vidit in baptismo; vidit oculo carnis hominem, vidit in Spiritu maiestatem. Vnde vtriusque huius hominis interpretationem, Hiras videlicet, quod est fratris mei visio, & Odolamites, quod sonat testimonium in aqua, idem Ioannes sub vnius sententiæ versiculo comprehendit, dicens: *Ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.* Veniente ergo Iuda ad oues tondendas, Thamar mutat habitum, quia mutat spirituale vocabulum. Thamar quippe commutans interpretatur: nam de Synagoga fit Ecclesia.

Sit nomen Domini benedictum.

LEGATIO
BEATI PETRI DAMIANI
S.R.E. CARDINALIS, IN GALLIAS
DIPLOMA APOSTOLICVM.

Alexander II. in Litteris ad Galliarum Præsules Apostolicis, de B. Petro Dam. Legationem iisdem in partibus obeunte, sic magnificè loquitur.

Alexander seruus seruorum Dei, G. Remensi, R. Senonensi. B. Turonensi, M. Bituricensi, T. Burdegalensi Archiepiscopis, salutem, & Apostolicam benedictonem.

Hab. edit. Parif. 161. cum Epistolis Gerberti, &c.

NON ignorat sancta vestra fraternitas, dilectissimi, quòd ex auctoritate Sedis Apostolicæ, cui nos indignos clementia diuina præfecit, totius vniuersalis Ecclesia regendus ac disponendus nobis status incumbit. Quoniam igitur pluribus Ecclesiarum negotijs occupati, ad vos ipsi venire non possumus, talem vobis virum destinare curauimus, quo nimirum post nos maior in Romana Ecclesia auctoritas non habetur: Petrum videlicet Damianum, Ostiensem Episcopum: qui nimirum & noster est oculus, & Apostolicæ Sedis immobile firmamẽtum. *Huic itaque vicem nostram pleno iure commisimus, vt quicquid in illis partibus, Deo auxiliante statuerit, ita ratum teneatur & firmum, ac si speciali nostri examinis fuerit sententia promulgatum. Quapropter venerabilem Sanctitatem vestram fraterna charitate monemus, & insuper Apostolica vobis auctoritate præcipimus, vt talem, tantumque virum, tamquam nostram personam, digna studeatis deuotione suscipere: eiusque sententiis, atque iudiciis propter B. Petri Apostolorum Principis reuerentiam humiliter obedire. Quisquis enim fastu superbiæ, quod absit, inflatus, illius iudicio contradictor, vel aduersator extiterit, vsque ad dignam satisfactionem nostram, vel Romanæ Ecclesiæ, gratiam non habebit. Quia verò cùm ad vos Girelmum misimus, adhuc aduentum præfati Domini Petri nos impetrare posse nullatenus speraremus, Volumus, vt si quid apud vos Girelmus cœpit, ad Domini Petri magisterium veniat, & per eius manum quidquid agendum est, fiat.*

De hac ipsa sanctissimi Cardinalis Galliarum Legatione, si plura scire desideras, lege eiusdem Oper. Tom. 1. lib. 6. Epist. 2. 4. & 5. Nobis insuper non est visum omittendum quod narrat Anonymus Monachus Cluniacensis B. Petro Damiani coætaneus, in tractatu miraculorum S. Hugonis Abbatis Cluniacensis, prope finem.

De aduentu Domini Petri Damiani, Ostiensis Episcopi, ad Cluniacensem Ecclesiam: & qualiter B. Hugo indiscretæ eius reprehensioni congruo & sufficienti satisfecerit responso.

Ex Bibliotheca Cluniacensi.

TEMPORE quodam necesse fuit sancto viro pro tuendis filiis ad Ecclesiam matrem recurrere, & Romanæ Sedis patrocinium aduocare. Quapropter vrbis illius refugium petens magno labore & difficultate à latere Papæ auulsum Dominum Petrum, Ostiensem videlicet Episcopum, cognomento Damianum obtinuit: vt sibi daretur pro magno Petro præliaturus, & aduersarios prostraturus mirabili sua prudentia atque facundia. Erat namque vir ille abstinentiæ singularis vsu, & ferreorum vinculorũ nexu vndique sic attritus, vt vix posset inueniri modus, quo eius corporis imbecillitas foueretur, ad equitandi onus graue vtc[illegible]que tolerandum: & quia leui

ple;

plerumque scandalo offendi poterat, necesse habebat sæpe satisfactione placari. Ad quam rem venerabilis Hugo ita se inclinabat, vt eius animum reformaret ad tranquillitatem, ac si alter Martinus esset, qui nihil putaret indignum, quod humilitas agendum suaderet. Cùm ergo venisset Cluniacum alter ille Gregorius per eloquentiæ vbertatem, non tamen per Apostolicæ vitæ æqualitatem, vidissetque humanitatem & disciplinam, virgamque & baculum contulisset, cœpit hęrere, ac stupere, qualiter sancti esse, aut sanctos institutores habere possent, qui tantis abundarent bonis: & rursum quomodo non sancti esse possent, aut perire, qui tam deuotè sustinerent tam graue pondus laboris, & custodiam monasticæ disciplinæ. Aliquando sanè iudicabat ciborum copiam, aliquando mirabatur hanc ieiunantibus deesse gratiam, quam illos habere videbat. Verumtamen si fieri posset, sicut ipse dicebat, vt vtraque virtus obedientiæ, & abstinentiæ sociaretur in eis, tum profectò nihil Apostolicę defuturum perfectionis. Qua de re conueniens Domnum Abbatem obsecrabat, vt à sagimine duabus saltem feriis se suspenderent, qui in cæteris tam perfecti essent, vt Anachoretis nihil deberent. Cui venerandus Hugo discretionis custos egregius: Si, inquit, Pater charissime, vultis nobis augere coronam mercedis per additamentum ieiunij, tentate prius nobiscum pondus laboris, vel per octo dierum spatium, & deinceps æstimabitis quid adiiciendum censere debeatis. Nam quamdiu non gustaueritis pulmentum, nescire poteritis quid exigat condimentum salis: & si non adhibueritis saltem minimum digitum vestrum, nequaquam iudicare de onere fraterno discretè, ac dignè valebitis. Quibus ille auditis sentiens fascis huiusmodi grauitatem suis viribus importabilem, cessauit à petitione ingrauandi ponderis, & semetipsum cœpit repercutere, vnde alios ferire voluit, quia sagittam ad eos sine suo vulnere nequiuit dirigere, intelligens magnum esse pensum illud, ac debere sufficere quod apprehendere ipse non posset, qui in tanto videbatur stare virtutum culmine. Eruditus itaque Præsul multo eruditior rediit, quàm venit: magnumque thesaurum fugiendæ inanis gloriæ, & capessendæ veræ humilitatis secum reportauit.

Acta Synodi in Galliis celebratæ à B. Petro Damiani, Cardinal. Episcop. Ostiens. Apostolicæ Sedis Legato, Alexandri II. iussione.

Synodalis diffinitio inter Domnum Hugonem Abbatem Cluniacensem, & Domnum Droconem Episcopum Matisconensem.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Temporibus domni Alexandri Papæ vniuersalis, & summi Pontificis, necnon regnante Henrici Imperatoris filio Henrico, Rege verò Francorum Philippo, An. ab Incar. Dom. M. LXIII. nouum quid Cluniacensi Monasterio contigit, quod ad posteritatis memoriam schedulæ duximus annotare. Droco scilicet Reuerendissimus Ecclesiæ Matisconensis Episcopus, domesticorum suorũ & præcipuè Clericorum suorum suasione pellectus, &, vt ita fatear, eis iugiter insufflantibus igne diri fomitis inflammatus, super idem Monasterium tentabat ius potestatis arripere, locumque sibi dominationis quantulumcumque contra Sedis Apostolicę priuilegia vendicare. Vallatus planè cuneis militum, stipatus agminibus armatorum velut prædicandi gratia, vel etiam iudicij Synodalis obtentu ad B. Maioli Confessoris Christi Basilicam vsque peruenit, sed resistentium sibimet infractus obstaculo intrare non potuit. Hoc itaque tentabat, vt iugum Monasterio nouæ vsurpationis induceret, sicque postmodum ex occasione quodammodo superductæ litigaret consuetudinis. Tunc Hugo Venerabilis Abbas eiusdem Cœnobij nimirum non modò religiosus, sed & cautus & prudens, vt reuera possessor ingenuus, iugum hoc degeneris seruitutis exhorruit, & tamquam lepræ malę consuetudinis nouiter obrepenti medicamento contradictionis occurrit, caputque quod moliebatur ingredi viuacioris ingenij pede contriuit. Romanam itaque Synodum impiger adiit, querelam suam coram sancto Concilio fidelis relator exposuit, nouo periculo sancti loci ruinam proculdubio minitanti, vt obuiaret, orauit. Cumque sinistrum nuntium, eorum maximè qui sanius sapiebant, corda percelleret: & tantę religionis, tamquam celebris famæ locum, ne quantumlibet à libertatis suæ statu corrueret, piæ compassionis studio formidarent; inter cæteros Petrus Damianus Ostiensis Episcopus se protinus obtulit, seseque ad subueniendum Monasterio, per tam longi, tam asperi, tam duri itineris pericula destinauit. Enim vero apud Cabilo- Ex Biblioth. Cluniac.

HYMNVS DE GLORIA PARADISI Petri Damiani, Cardinalis Ostiensis, ex dictis beati Augustini.

1 *AD perennis vitæ fontem mens sitiuit arida.*
Claustra carnis prestò frangi clausa quęrit anima.
Gliscit, ambit, eluctatur exul frui patria.
Dum pressuris ac ærumnis se gemit obnoxiam.
Quam emisit cùm deliquit contemplatur gloriam.
Præsens malum auget boni perditi memoriam.
2 *Nam quis promat, summæ pacis quanta sit lætitia?*
Vbi viuis margaritis surgunt ędificia.
Auro celsa micant tecta, radiant triclinia.
Solis gemmis preciosis hæc structura nectitur.
Auro mundo tanquam vitro vrbis via sternitur.
Abest limus, deest fimus, lues nulla cernitur.
Hyems horrens, æstas torrens illic numquam sæuiunt.
Flos perpetuus rosarum, ver agit perpetuum.
3 *Candent lilia, rubescit crocus, sudat balsamum.*
Virent prata, vernant sata, riui mellis influunt.
Pigmentorum spirat odor, liquor & aromatum.
Pendent poma floridorum non lapsura nemorum.
Non alternat Luna vices, Sol vel cursus siderum.
Agnus est fœlicis vrbis lumen inocciduum.
Nox & tempus desunt ei, diem fert continuum.
Nam & sancti quique velut Sol præclarus rutilant.
4 *Post triumphum coronati mutuò coniubilant.*
Et prostrati pugnas hostis iam securi numerant.
Omni labe defæcati, carnis bella nesciunt.
Caro facta spiritalis, & mens vnum sentiunt.
Pace multa perfruentes, scandala non perferunt.
Mutabilibus exuti repetunt originem.
Et præsentem veritatis contemplantur speciem.
5 *Hinc vitalem viui fontis hauriunt dulcedinem,*
Inde statum semper ijdem exeuntes capiunt.
Clari, viuidi, iocundi, nullis patent casibus.
Absunt morbi semper sanis, senectus iuuenibus.
Hinc perenne tenent esse, nam transire transiit.
Inde vigent, viuent, florent, corruptela corruit.
Immortalitatis vigor, mortis ius absorbuit.
Qui scientem cuncta sciunt, qui nescire nequeunt.
Nam & pectoris arcana penetrant alterutrum.
6 *Vnum volunt, vnum nolunt, vnitas est mentium.*
Licet cuique sit diuersum pro labore meritum.
Charitas hæc suum facit, quod dum amat alterum,

Proprium sic singulorum commune fit omnium.
Vbi corpus, illic iure congregantur Aquilæ.
Quo cum Angelis, & sanctæ recreentur animæ,
Vno pane viuunt ciues vtriusque patriæ.
Auidi & semper pleni; quod habent desiderant.
Non satietas fastidit, neque fames cruciat.
Inhiantes semper edunt, & edentes inhiant.
7 *Nouas semper harmonias vox meloda concrepat.*
Et in iubilum prolata mulcent aures organa.
Digna per quem sunt victores regi dant præconia.
Felix cœli quæ præsentem regem cernit anima.
Et sub sede spectat alta, orbis volui machinam.
Solem, Lunam, & globosa cum planetis sydera.
Christe palma bellatorum, hoc in municipium.
Introduc me post solutum militare cingulum.
Fac consortem donatiui beatorum ciuium.
Proba vires in exhausto laboranti prælio.
Vt quietem post præcinctum debeas emerito.
Teque merear potiri sine fine præmio. Amen.